Ἴωνος Δραγούμη

Τά Τετράδια τοῦ Ἴλιντεν

ΕΙΣΑΓΩΓΗ - ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ - ΣΥΝΘΕΣΗ

Γιῶργος Πετσίβας

Ἐκδόσεις Πετσίβα

Ο ΙΩΝ ΔΡΑΓΟΥΜΗΣ ΣΤΟ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙ

Σοί ἀποστέλλω ἐπίσης καί τό βιβλίον τῶν εἰδήσεων ὅπερ ἀπό τῆς 6ης Φεβρουαρίου ἐνεστῶτος ἔτους τηρῶ καί τοῦτο δύναται νά φανῇ χρήσιμον πρός ἀποτέλεσιν σαφοῦς γνώμης: γράφει ὁ Ἴων στόν πατέρα του στίς 21 Αὐγούστου 1903.

Στό Μοναστήρι ἔφθασε τόν Νοέμβριο τοῦ 1902 καί ἀνέλαβε τά καθήκοντα τοῦ γραμματέα τοῦ Ἑλληνικοῦ Προξενείου.

Ἐκεῖ ἀπό τήν ἀρχή τοῦ χρόνου ἐκτίμησε πώς ὑπῆρχε ὁ μεγαλύτερος κίνδυνος γιά τόν Ἑλληνισμό καί πῆγε ἀποφασισμένος νά δουλέψη γιά τό ἔθνος.

Ἀμέσως σχεδόν ὁ Ἴων ἀντιλήφθηκε τήν σοβαρότητα τῶν πραγμάτων, καθ' ὅτι μέρα μέ τήν μέρα οἱ συμμορίες γίνονταν πολυπληθέστερες καί ἀποφασιστικότερες καί μέ κάθε εὐκαιρία συγκρούονταν μέ τόν Τουρκικό στρατό.

Ἔτσι στίς 20 Ἰουλίου, τοῦ Προφήτη Ἠλία - Ἴλιντεν, ξέσπασε ἡ ἐπανάσταση. Ὅλοι βγῆκαν στά βουνά, οἱ Τοῦρκοι τά ἔχασαν, κλείστηκαν στίς πόλεις καί ὁ στρατός στά στρατόπεδα περιμένοντας ἐνισχύσεις.

Μετά τήν Τουρκική ἀντεπίθεση οἱ ἐπαναστάτες ἀναχαιτίστηκαν καί σύντομα φάνηκε πώς συντρίφτηκαν. Ἀπό τόν Φεβρουάριο ὅμως τοῦ 1904 ξανάρχισαν δραστηριώτερα τίς ἐπαναστατικές τους ἐνέργειες. Ἡ Ἑλληνική Κυβέρνηση ἀποφάσισε τότε νά ἐρευνήση ἐπί τόπου τήν κατάσταση καί ἕνας διπλωμάτης, ὁ Γιῶργος Τσορμπατζόγλου, β' διερμηνέας τῆς Ἑλληνικῆς Πρεσβείας Κωνσταντινουπόλεως, ξεκίνησε περιοδεία στήν ἀνατολική καί κεντρική Μακεδονία ἐνῶ παράλληλα 4 ἀξιωματικοί τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ περιόδευσαν στήν δυτική.

Ὁ Ἴων ἀπό τό Προξενεῖο καθοδηγοῦσε τίς ἐνέργειες τῶν ἀξιωματικῶν, μετά δέ τό τέλος τῆς ἔρευνας μετατέθηκε ἀπό τό Μοναστήρι.

Ἡ ἰδέα τῆς δημοσιεύσεως τοῦ Ἡμερολογίου τῶν Εἰδήσεων τοῦ Ἴωνα, παράλληλα μέ τίς ἐπιστολές του, μοῦ γεννήθηκε ἀπό τήν ἐπιθυμία νά δείξω τήν κρισιμότητα ἐκείνης τῆς περιόδου, σέ συνδυασμό μέ τήν διορατικότητα καί σοβαρότητα μέ τήν ὁποία ἐκεῖνος τήν προσέγγισε.

Γιῶργος Πετσίβας

Ἴωνος Δραγούμη

Τά Τετράδια τοῦ Ἴλιντεν

Ἐκδόσεις Πετσίβα

Ἀθήνα 2000

ΙΩΝΟΣ ΔΡΑΓΟΥΜΗ

ΤΑ ΤΕΤΡΑΔΙΑ ΤΟΥ ΙΛΙΝΤΕΝ

Εισαγωγή - Επιμέλεια - Σύνθεση
Γιώργος Πετσίβας

ΣΕΙΡΑ: Μεγαλέξανδρος καί Μαντάμ Σουσοῦ

῎Ιωνος Δραγούμη
ΤΑ ΤΕΤΡΑΔΙΑ ΤΟΥ ΙΛΙΝΤΕΝ
(Εἰδήσεις 1903-1904.
᾿Επιστολές: ῎Ιωνος πρός καί ἀπό πατέρα, Παῦλο Μελᾶ,
Γερμανό Καραβαγγέλη κ.ἄ.)

Εἰσαγωγή - ᾿Επιμέλεια - Σύνθεση
Γιῶργος Πετσίβας
᾿Αθήνα Μάρτιος 2000

Φωτοστοιχειοθεσία - Σελιδοποίηση: ᾿Εργοπράξιον
(Σεβαστή Μπούμπαλου - Μαρία Μιχαλάκη)
Διαχωρισμοί - Φίλμς: ᾿Εργοπράξιον
Διόρθωση: Νίκη Νάνου
Μοντάζ: Εὔη Κώτσου
᾿Εκτύπωση: Π. Χριστοδούλου, Μαυρομιχάλη 134
Πρωτότυπος χάρτης: ᾿Ι. Ρέκος ΕΠΕ, Θεσσαλονίκη, Τηλ. (031) 69 60 70
Βιβλιοδεσία: ᾿Ε. ῎Ανδροβικ, Μανδροκλέους 21-27, Ν. Κόσμος

ISBN 960-90010-3-3

Ἓν γάρ, ὡς ἔφην, τοῦτο ἴδιον ἱστορίας, καί μόνη θυτέον τῇ ἀληθείᾳ. (...) εἰ δε το παραυτίκα τις θεραπεύοι, τῆς τῶν κολακευόντων μερίδος εἰκότως ἄν νομισθείη, οὓς πάλαι ἡ ἱστορία καί ἐξ ἀρχῆς εὐθύς ἀπέστραπτο, οὐ μεῖον ἤ κομμωτικήν ἡ γυμναστική.

Τοῦτο εἶναι, ὅπως εἶπα, τό χαρακτηριστικό τῆς ἱστορίας (...) νά θυσιάζῃ μονάχα στήν ἀλήθεια (...) Ἄν, ἀντίθετα, κάποιος ὑπηρετῇ τό στιγμιαῖο παρόν, δικαιολογημένα θά μποροῦσε νά καταταγῇ στή μερίδα τῶν κολάκων, τούς ὁποίους ἡ ἱστορία ἀπό παλιά καί ἀπό μιᾶς ἀρχῆς ἀποστρέφεται, ὅπως ἡ γυμναστική τήν κομμωτική τέχνη.

[ΛΟΥΚΙΑΝΟΥ ΑΠΑΝΤΑ: ΠΩΣ ΔΕΙ ΙΣΤΟΡΙΑΝ ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΝ. σελ. 118-119. Ἐκδόσεις ΚΑΚΤΟΣ (Τόμος 15, ἀρ. 271) 1994]

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Σοί ἀποστέλλω ἐπίσης καί τό βιβλίον τῶν εἰδήσεων (...) πρός ἀποτέλεσιν σαφοῦς γνώμης:

γράφει ὁ Ἴων στόν πατέρα του στίς 21 Αὐγούστου 1903, δέν πιστεύω ὅμως νά τό δημοσίευε ποτέ.

Ἡ δημοσιοποίηση παλιῶν ξεχασμένων σημειωμάτων εἶναι ἕνα εἶδος τυμβωρυχίας, ἤ ἔστω ἕνα εἶδος ἀρχαιολογίας, ἀπό ὅπου βγαίνουν συμπεράσματα γιά τήν ζωή τῶν ἀνθρώπων καί τήν ἐποχή τους χρόνια μετά.

Στήν προκειμένη περίπτωση, ἀποκλειστικά ὑπεύθυνη γιά τήν τυμβωρυχία καί τήν ἰδέα τῆς συνθέσεως εἶναι ἡ ἀφεντιά μου, ὁ βασικός ὅμως ὑπεύθυνος εἶναι ὁ ἀδελφός τοῦ Ἴωνα, Φίλιππος, πού φρόντισε νά διασωθοῦν, πρός ὄφελος τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ καί τῆς Ἱστορίας, ὄχι μόνο τά κατάλοιπα τοῦ Ἴωνα ἀλλά καί ὅλης τῆς οἰκογένειας Δραγούμη, στήν φιλόξενη ἀγκαλιά τῆς Γενναδείου Βιβλιοθήκης.

Παρ' ὅλα αὐτά ὅμως ὁ Μᾶρκος Δραγούμης, γιός τοῦ Φιλίππου καί διαχειριστής τοῦ Ἀρχείου φέρει τήν μεγαλύτερη εὐθύνη, καθ' ὅτι μοῦ ἔδωσε τήν ἄδεια νά ψάξω τά χαρτιά τοῦ Ἴωνα προτοῦ λήξη ἡ χρονική περίοδος πού ὥρισε ὁ πατέρας του γιά τήν κοινοποίησή τους, ἐπί πλέον δέ μέ ὕφος ἐπίσημο μοῦ εἶπε ὅταν ρώτησα γιά τίς ὑποχρεώσεις πού ἀναλαμβάνω ἀπό τήν δημοσίευση:

Δωρεάν ἔλαβα, δωρεάν δίδω!

Γιῶργος Πετσίβας

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

ΤΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟ ΖΗΤΗΜΑ ΚΑΙ Ο ΙΩΝ ΔΡΑΓΟΥΜΗΣ

Στόν Μᾶρκο Φ. Δραγούμη

ΤΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ

Τό 1870 ἱδρύθηκε, μετά ἀπό πολύχρονους ἀγῶνες καί μέ τήν ἔγκριση τῆς Ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας ἡ Ἐξαρχία, ἡ αὐτοκέφαλη Βουλγαρική Ἐκκλησία, μέ ἕδρα τοῦ Ἐξάρχου (Βουλγάρου Πατριάρχη) ἐπίσης τήν Κωνσταντινούπολη. (Προηγήθηκε ἡ ἀπόσχιση τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας ἀπό τό Πατριαρχεῖο στήν δεκαετία τοῦ 1830).

Ἡ ἀναγνώριση ἔδινε τό δικαίωμα στήν νέα Ἐκκλησία, ἐφόσον εἶχε στό ἐκκλησίασμα τήν πλειοψηφία τῶν 2/3, νά ἱδρύση Μητρόπολη, ἐάν εἶχε δέ τό 1/3 τουλάχιστον, νά κατέχη μιά ἐκκλησία.

Τό 1872 τό Οἰκουμενικό Πατριαρχεῖο συγκάλεσε Σύνοδο ὅπου κήρυξε τήν Βουλγαρική Ἐξαρχία σχισματική.

Στήν Μεγάλη Σύνοδο πού συγκλήθηκε ἀπό τόν πατριάρχη Ἄνθιμο τόν ΣΤ΄ στόν πατριαρχικό ναό παρουσία ὅλων τῶν πρώην Οἰκουμενικῶν Πατριαρχῶν[1], καθώς καί τῶν Πατριαρχῶν Ἀλεξανδρείας καί Ἀντιοχείας καί τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Κύπρου καταδικαζόταν ὁ ἐθνοφυλετισμός.

Ὁ «Ὅρος» τῆς Συνόδου *«ἀποκηρύττει, κατακρίνει καί καταδικάζει τόν φυλετισμόν, τουτέστι τάς φυλετικάς διακρίσεις καί τάς ἐθνικάς ἔρεις καί διχοστασίας ἐν τῇ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίᾳ... τούς δέ παραδεχομένους τόν τοιοῦτον φυλετισμόν... κηρύττει ἀλλοτρίους τῆς Ἐκκλησίας καί σχισματικούς»*[2].

Ἐπί πλέον δέ ἀφώρισε τόν Βούλγαρο Ἔξαρχο Ἰωσήφ ὡς αἱρετικό, ὁ ὁποῖος ὅμως παρά τόν ἀφορισμό του, ἐπέκτεινε τήν ἐπιρροή τῆς Ἐξαρχίας.

Στήν εἰκοσαετία πού ἀκολούθησε οἱ περισσότερες περιοχές τῆς σημερινῆς Βουλγαρίας προσχώρησαν στήν Ἐξαρχία καί οἱ ἀπόστολοι τοῦ Βουλγαρισμοῦ ἀνέλαβαν ἕνα κολοσσιαῖο ἔργο, προσηλυτίζοντας ὅπου εὕρισκαν βουλ-

---

1. Στή Βυζαντινή καί Ὀθωμανική Αὐτοκρατορία ἦταν συνηθισμένο τό φαινόμενο τῆς ἀντικαταστάσεως τοῦ Πατριάρχη κάτω ἀπό τίς πιέσεις καί δολοπλοκίες τῶν ἐκκλησιαστικῶν κύκλων. Πολλές φορές μάλιστα ὁ ἴδιος ἐπανεκλεγόταν, λίγα χρόνια μετά, γιά νά ξαναδιωχθῆ καί ξαναεκλεχθῆ, ὅπως συνέβη καί μέ τόν Γρηγόριο Ε΄ τόν ἐθνομάρτυρα.

2. Ο ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟΣ ΑΓΩΝΑΣ ΚΑΙ Η ΕΚΚΛΗΣΙΑ, κεφάλαιο ἀπό τό βιβλίο τοῦ Ἀρχιμ. Ἀνδρέα Νανάκη ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΓΕΝΟΣ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ, σελ. 69-70, Ἐκδόσεις ΤΕΡΤΙΟΣ, Κατερίνη 1993.

γαρόφωνους πληθυσμούς. 'Από τήν άρχή, μάλιστα, κατέκλυσαν καί τίς περιοχές τῆς Μακεδονίας, στίς όποῖες ἦταν ριζωμένη βαθιά ή έλληνορθόδοξη βυζαντινή παράδοση, παρά τήν βουλγαρίζουσα γλῶσσα τῶν κατοίκων[3].

Ἡ ἀντίδραση σ' αὐτή τήν προσπάθεια ὑπῆρξε ὡστόσο ἔντονη καί ἡ ἀνάπτυξη τῆς 'Εξαρχίας ἰδιαίτερα στίς νοτιώτερες περιοχές, σταδιακή. 'Αρχικά οἱ προσηλυτισμοί ἦταν ἐλάχιστοι καί οἱ ἀγῶνες γιά τήν κατάκτηση ἐκκλησιῶν ἤ τήν ἵδρυση σχολείων δέν εἶχαν παρά πενιχρά ἀποτελέσματα.

Μετά τήν ἧττα τῆς 'Οθωμανικῆς αὐτοκρατορίας στόν Ρωσοτουρκικό πόλεμο, ἡ Πύλη ἀναγκάστηκε νά ἀναγνωρίση στίς 19 Φεβρουαρίου 1878, μέ τήν συνθήκη τοῦ 'Αγίου Στεφάνου, τήν ἵδρυση τῆς Μεγάλης Βουλγαρίας στά εὐρωπαϊκά ἐδάφη της, μέ σύνορο πρός νότο τόν Ὄλυμπο, ἐξαιρουμένης μιᾶς λωρίδας πού περιελάμβανε τήν 'Αλβανία, τήν Χαλκιδική μέ τήν πόλη τῆς Θεσσαλονίκης, τήν νότια Θράκη καί τήν εὐρύτερη περιοχή τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

Ἡ συνθήκη, ὅμως, αὐτή ἔμεινε στά χαρτιά, ἀφοῦ μετά ἀπό σθεναρή ἀντίδραση τῆς 'Αγγλίας καί τῆς Αὐστρουγγαρίας, τροποποιήθηκε στό Βερολῖνο τήν 1η 'Ιουλίου 1878. 'Αποτέλεσμα ἦταν ἡ δημιουργία τῆς ἡγεμονίας τῆς Βουλγαρίας καί τῆς Αὐτόνομης 'Επαρχίας τῆς 'Ανατολικῆς Ρωμυλίας, ἡ δεύτερη μάλιστα μέ σημαντικό ἑλληνικό, ἀστικό κυρίως, πληθυσμό.

Ὅμως τό 1885, ἑπτά μόλις χρόνια ἀπό τήν ἵδρυσή της, ἡ Βουλγαρία διπλασιάστηκε σχεδόν, προσαρτῶντας τήν 'Ανατολική Ρωμυλία χωρίς καμμιά οὐσιαστική ἀντίδραση ἐκ μέρους τῆς Τουρκίας καί τῶν ἱδρυτριῶν Μεγάλων Δυνάμεων. 'Από τότε ἡ Βουλγαρική 'Εκκλησία, ἔχοντας τήν ἀνοχή τῶν Μεγάλων Δυνάμεων, ἐνέτεινε τήν δραστηριότητά της, μέ ἀποτέλεσμα οἱ προσηλυτισμοί ἀγροτικῶν, κυρίως, πληθυσμῶν καθώς καί ἡ ἵδρυση Βουλγαρικῶν ἐκκλησιῶν καί σχολείων νά πολλαπλασιαστοῦν.

Στήν Μακεδονία, ἀγροτικοί κυρίως πληθυσμοί πού δέν ἤξεραν Ἑλληνικά, ἄρχισαν σταδιακά νά ἀποσχίζωνται καί νά προσχωροῦν ἀπό τό Πατριαρχεῖο στήν 'Εξαρχία.

«'Αργότερα, στίς 23 'Οκτωβρίου 1893, στό βιβλιοπωλεῖο τοῦ 'Ιβάν Νικόλωφ στήν Θεσσαλονίκη μιά παρέα διανοουμένων ἀποφάσισε τήν ἵδρυση μιᾶς ἐπαναστατικῆς ὀργάνωσης πού θά πολεμοῦσε τήν 'Οθωμανική τυραννία. 'Ανάμεσά τους ξεχώριζαν ὁ Ντάμιαν Γκρούγιεφ, καθηγητής, ὁ 'Ιβάν Νικόλωφ, [βιβλιοπώλης], ὁ Χρῆστος Τατάρτσιεφ, φυσικός, [καί γιατρός] κλπ.

3. Γιώργου Τουσίμη: «Ἕνα ἐπεισόδιο στήν πόλη μας τό 1872». Ἐδεσσαϊκή 1-6-1974.

Οἱ ἰδέες πού διακάτεχαν αὐτούς τούς ἀνατρεπτικούς νέους εἶχαν, ὁπωσδήποτε, ἐπηρεασθῆ ἀπό τήν οἰκονομική καί κοινωνική κατάσταση τοῦ Ὀθωμανικοῦ Μακεδονικοῦ χώρου, τό ἀσφυκτικό ἀγροτικό ζήτημα δηλαδή. Ἡ γῆ ἦταν συγκεντρωμένη στά χέρια λίγων μπέηδων καί σέ πολλές περιοχές τά μισά ἤ καί περισσότερα χωριά δέν εἶχαν παρά ἐλάχιστη γῆ δική τους»[4].

Ἡ ὀργάνωση πού δημιουργήθηκε, ΒΜΡΟ (ΕΜΕΟ), προέταξε τό σύνθημα *«Ἡ Μακεδονία στούς Μακεδόνες»*. Ἡ Μακεδονία δηλαδή ὡς κράτος θά ἀνῆκε στούς Ἀλβανούς, Βούλγαρους, Βλάχους, Ἕλληνες καί Τούρκους κατοίκους της. *«Εἶχαν δέ σκοπό νά ἐλευθερώσουν ἀπό τά χέρια τῶν Τούρκων τήν Μακεδονία καί νά μοιράσουν τά κτήματά τους»*[5].

Τό σύνθημα ἔπιασε, τό τελευταῖο σκέλος ἰδίως, γιατί ἀπό τήν ἐποχή τῆς ὀθωμανικῆς κατακτήσεως οἱ εὔφορες πεδιάδες εἶχαν δοθῆ στούς μουσουλμάνους, ἐνῶ ἀντίθετα οἱ χριστιανοί ἀγρότες περιωρίστηκαν στίς ὀρεινές καί ὄχι τόσο εὔφορες ἐκτάσεις.

Τότε ἀντιλήφθηκαν οἱ Βούλγαροι ὅτι τό ὄνειρό τους γιά τήν Μεγάλη Βουλγαρία, πού ἀναγνώρισε ἡ Συνθήκη τοῦ Ἁγίου Στεφάνου καί δέν ἴσχυσε, κινδύνευε νά χαθῆ. Ἵδρυσαν, λοιπόν, τό 1895 τό Βιρχόβεν Κομιτέτ, δηλαδή Ἀνώτατο Κομιτάτο, μέ σκοπό τόν συντονισμό τῆς δράσεως τῶν διάσπαρτων στά εὐρωπαϊκά ἐδάφη τῆς Ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας βουλγαρικῶν κομιτάτων.

Στήν ἱδρυτική του διάσκεψη προσκλήθηκε καί πῆρε μέρος ἀντιπροσωπία τοῦ ΒΜΡΟ (ΕΜΕΟ). Σκοπός τῆς ἱδρύσεώς του ἦταν, πέρα ἀπ' τόν συντονισμό τῆς δράσεως τῶν Κομιτάτων, ὁ ἔλεγχος τοῦ ΒΜΡΟ, πού δρομολογήθηκε μέ τήν ἐγκατάσταση τῶν στελεχῶν του στήν Σόφια καί τήν προώθηση στήν κορυφή τῆς ἡγεσίας του στελεχῶν ἐλεγχόμενων ἀπό τήν Βουλγαρική Κυβέρνηση. Μέ τόν τρόπο αὐτό συγκρατήθηκε ἡ ἰδέα τῆς ἑνώσεως τῆς Μακεδονίας μέ τήν Βουλγαρία.

Σύντομα, ὅμως, στελέχη τοῦ ΒΜΡΟ πού πίστευαν καί ἀγωνίζονταν γιά μιά αὐτόνομη Μακεδονία πρόσθεσαν τόν διευκρινιστικό - διαχωριστικό τίτλο Τσεντράλ Κομιτέτ (Κεντρική Ἐπιτροπή). Παρ' ὅλα αὐτά, ὅμως, δέν ἦταν πάντα σαφές -καί ἰδιαίτερα στούς χωρικούς- ὅτι οἱ δύο ὀργανώσεις διέφεραν μεταξύ τους.

---

4. Γιώργου Μαργαρίτη: «Καί οἱ "ἄλλοι" ἔχουν ἱστορία». Ἄρθρο στή μηνιαία ἐπιθεώρηση Ο ΠΟΛΙΤΗΣ, Τεύχος 121, Μάρτιος 1993.

5. Ἀλεξάνδρου Ζάννα: Ὁ Μακεδονικός Ἀγών. Ἀναμνήσεις. Σελ. 65, Ἔκδοση ΙΜΧΑ 1984.

Ύστερα ἀπό τά πρῶτα διστακτικά βήματα τό Κομιτᾶτο ἀγκαλιάστηκε ἀπό τούς ἀστικούς καί κυρίως τούς ἀγροτικούς Μακεδονικούς πληθυσμούς καί μετά τίς διάφορες παραλλαγές τῆς ὀνομασίας του[6], στίς ἀρχές τοῦ αἰῶνα ὀνομάστηκε «Βάτρεσνα Μακεντόνσκα-'Οντρίνσκα Ρεβολιουτσιόνα 'Οργκανιζάτσια» (ΒΜΡΟ), δηλαδή «'Εσωτερική Μακεδονοαδριανουπολιτική 'Επαναστατική 'Οργάνωση» (ΕΜΕΟ)[7].

Στήν ἀρχή ὁ ἀνταγωνισμός τῶν Κομιτάτων (Τσεντραλιστῶν - Βιρχοβιστῶν) ἦταν διακριτικός, στήν συνέχεια ὀξύτερος, γιά νά φθάση στά ἑπόμενα χρόνια ἀκόμα καί σέ συγκρούσεις συμμοριῶν.

Στίς 2 Δεκεμβρίου 1903 γράφει ὁ Ἴων στό Τετράδιο τῶν εἰδήσεων Σερρῶν:

39 *Ὁ Γεώργιος Ράδεφ ἀδυνατεῖ νά μεταβῆ εἰς Βουλγαρίαν διότι ἐφόνευσέν τινας ἐκ τοῦ Κόμματος τοῦ Μιχαηλόφσκυ λῃστάς (Βιρχοβιστάς) ἐνῶ αὐτός ἀνήκει εἰς τούς Σαραφωφικούς (Τσαντραλιστάς).*

Ὁ Γεώργιος Τσορμπατζόγλου β' διερμηνεύς τῆς Ἑλληνικῆς Πρεσβείας Κωνσταντινουπόλεως γράφει στήν ἔκθεσή του μέ ἀριθμό 12 τῆς 26ης Ἰουλίου 1904:

21 *Δράσται τῶν τελευταίων ἀλλεπαλλήλων φόνων τῶν διαπραχθέντων κατά Βουλγάρων ἐν τοῖς ἀνωτέρω Βουλγαρικοῖς διαμερίσμασι [Πετρίτσης καί Νευροκόπου] θεωροῦνται τά μέλη τοῦ Μακεδονικοῦ Κομιτάτου, ἅτινα ἐν τῆ νέα αὐτῶν ἀποπεῖρα, ὅπως ἐξασφαλίσωσι τήν σύμπραξιν τῶν διαμερισμάτων τούτων διά τήν ἐφετεινήν ἐπανάστασιν, προσέκρουσαν κατά τῆς αὐτῆς ἀντιπαθείας καί ἀντιδράσεως τῶν Σόπιδων [Βουλγάρων].*

Στίς 30-1-1906 γράφει ὁ διευθύνων τό Προξενεῖο Θεσσαλονίκης Φίλιππος Κοντογούρης:

Εἰς τόν καζᾶν Μελενίκου ἔλαβε χώραν τῆ 24η τρέχοντος μηνός μεγάλη συμπλοκή μεταξύ τῶν βουλγαρικῶν συμμοριῶν (...) ἐξ ὧν αἱ μέν δύο πρῶται ὑπάγονται, καθ' ἅ λέγεται, εἰς τό Κομιτᾶτον τοῦ Ζόντσεφ, ἡ δέ τελευταία εἰς τήν 'Εσωτερικήν Διοργάνωσιν.

Στίς 26-8-1906 ὁ Λάμπρος Κορομηλᾶς γράφει:

'Εν ἑκάστω χωρίω ἐγεννήθη κόμμα Βερχοβιστῶν καταπολεμοῦν τούς Τσεντραλιστάς καί οὕτω διεσπάσθη ἡ μέχρι τοῦδε καταπληκτική τοῦ βουλγαρισμοῦ ἰσχύς.

6. Ἄννα Παναγιωτοπούλου: Ἀπό τήν Θεσσαλονίκη στό Κρούσοβο: Ἰδεολογία, ὀργάνωση καί δράση τῆς ΕΜΕΟ τήν περίοδο 1893-1903, Θεσσαλονίκη 1993, (ἀνέκδοτη μεταπτυχιακή ἐργασία).

7. Ο ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟΣ ΑΓΩΝ, Ἔκδοση ΓΕΣ-ΔΙΣ 1979, σελ. 64.

Στίς 30-9-1906 ὁ Φίλιππος Κοντογούρης γράφει:

Ἄλλους δύο φόνους διέπραξαν οἱ βούλγαροι ἐν Ὀριζάρτσι τοῦ καζᾶ Γεννιτσῶν, ἀλλ' οἱ δολοφόνοι ἦσαν καί οὗτοι βούλγαροι, ἀνήκοντες εἰς τό κόμμα τῶν Σαντραλιστῶν (αὐτονομιστῶν) ἤτοι ὀπαδοί τῆς ὀργανώσεως Σαράφωφ.

Παρ' ὅλα αὐτά οἱ Βούλγαροι διατήρησαν στήν Σόφια τήν ἕδρα τῆς ΕΜΕΟ, προσπαθῶντας νά τήν ἐλέγξουν μέ τήν μέθοδο τῆς οἰκονομικῆς ἐξαρτήσεως καί προωθῶντας στήν ἡγεσία της ἄτομα τῆς ἐμπιστοσύνης τους.

Ἐδῶ, πρίν συνεχίσουμε, θά ἤθελα νά κατανοήση ὁ ἀναγνώστης ὅτι ὁ ὅρος «βούλγαροι», ὅταν ἀναφέρεται στούς κατοίκους τῆς Μακεδονίας, δέν ἔχει ἐθνικό χαρακτῆρα ἀλλά θρησκευτικό καί γλωσσικό, ἐφόσον τήν ἐποχή ἐκείνη δέν ὑπῆρχε στούς ἀγροτικούς πληθυσμούς ἡ ἀντίληψη περί ἐθνικοῦ κράτους μέ τήν σημερινή ἔννοια. (Ὀφείλουμε, βέβαια, νά τονίσουμε ὅτι ὑπῆρχε -στά ἀστικά, κυρίως, κέντρα- καί Βουλγαρική ἐθνική μερίδα).

Τό 1902 εἶναι σταθμός γιά τήν ὁλοκλήρωση τοῦ ἀγῶνα, ἀφοῦ οἱ μουσουλμανικοί πληθυσμοί τρομοκρατημένοι ἀπό τίς συμμορίες πωλοῦσαν ἤ ἐνοικίαζαν σέ χριστιανούς τά κτήματά τους, σέ τιμές μάλιστα κατώτερες τῆς πραγματικῆς τους ἀξίας[8].

Ἡ ΕΜΕΟ μέ τό νέο της καταστατικό εὐαγγελίζεται ἐλευθερία καί ὄχι ἔθνος - κάτι πού εἶπε ἄλλωστε στόν παπᾶ-Σταῦρο Τσάμη καί ὁ βοεβόδας Πετρώφ:

«Διότι ἡ Μακεδονία ἦτο καί θά εἶναι καί οὐχί Τουρκία εὐρωπαϊκή, καθώς τήν ὀνομάζωμεν σήμερον. Ἄς ἀφήσωμεν τόν ἀναμεταξύ μας φθόνον καί ἄς χειραγωγηθῶμεν καί Ἕλληνες καί Ἀλβανοί καί Βλάχοι καί Βούλγαροι καί Σέρβοι καί ἄς λάβωμεν τά ὅπλα, διότι διά τῶν ὅπλων ἀποκτᾶται ἡ ἐλευθερία, διά νά ἐλευθερώσωμεν τήν πατρίδα μας Μακεδονία, ἥτις στενάζει εἰς τά δεσμά, διότι φθάνει ἡ Τουρκία 450 καί περίπου χρόνια, ὅπου μᾶς τυραννεῖ (...). Ἐμπρός γιά ἐλευθερίαν, νά διώξωμεν τήν Τουρκίαν, νά ἀναστηθῆ ἡ Μακεδονία (...). Τέλος, μοῦ εἶπεν ὅτι νά παύσης ὅ,τι ἔκαμες ἕως τώρα, διότι δέν πρόκειται περί ἔθνους ἀλλά περί ἐλευθερίας, διότι πάντες εἴμεθα ἀδέλφια»[9].

---

8. Κώστα Δ. Καραβίδα: Ἀγροτικά. Σελ. 387. Παράρτημα τοῦ στ' Γεωργικοῦ Δελτίου (Ἀπρίλιος - Ἰούνιος) 1931.

9. Παπασταύρου Τσάμη: Ἐπιστολή πρός τόν Πρόξενο Στ. Κιουζέ-Πεζᾶ στίς 29-3-1902. Φ. Μοναστηρίου 1902, Α.Υ.Ε.

«Ἡ ΕΜΕΟ, ἔχοντας τήν πλήρη πρωτοβουλία τῶν κινήσεων, προσπάθησε καί πέτυχε μέσα σέ μιά δεκαετία νά ἐπιτελέση σοβαρότατο ἔργο ἐπαναστατικῆς ὑποδομῆς. Ὠργάνωσε ἕνα ἀποτελεσματικό καί σχετικά στεγανό δίκτυο συνεργατῶν. Φρόντισε -λιγώτερο μέ τήν πειθώ καί συχνά μέ τήν βία- γιά τήν δημιουργία οἰκονομικῶν καί ἄλλων ὑλικῶν ἀποθεμάτων, κυρίως σέ ὅπλα καί πυρομαχικά, πού θά ἦταν ἀπαραίτητα γιά μιά προσεχῆ ἐξέγερση. Τέλος, τό σημαντικότερο, μερίμνησε σοβαρά γιά τήν διάχυση τῆς κατάλληλης ἐπαναστατικῆς ἰδεολογίας, ἡ ὁποία ἦταν ἕνα κρᾶμα ρωσικοῦ πανσλαβισμοῦ, βουλγαρικοῦ ἀλυτρωτισμοῦ καί σοσιαλιστικῶν ὑποσχέσεων περί ἀναδασμοῦ γῆς»[10].

Τό Πατριαρχεῖο, πού μέχρι τό 1902 παρακολουθοῦσε τίς ἐξελίξεις παθητικά, τήν χρονιά ἐκείνη πρόβαλε τήν πρώτη καί καθοριστική ἀντίδραση στά σχέδια τοῦ Κομιτάτου (ΕΜΕΟ). Ἐπειδή μέχρι τότε ὁ ἀγώνας εἶχε ὀργανωθῆ ἀποκλειστικά σχεδόν μέ τό σύνθημα τῆς ἀναδιανομῆς τῆς γῆς, ἀνεξάρτητα ἀπό τήν ἔνταξη ἤ ὄχι στήν Ἐξαρχία, τό Πατριαρχεῖο ἔδωσε ἐντολή νά ἀποσυρθοῦν οἱ πατριαρχικοί ἀπό τήν συνεργασία στήν προετοιμασία τῆς ἐπαναστάσεως, γιατί ἦταν ἐμφανές πλέον ὅτι ἡ Μακεδονία πού θά ἀνῆκε στούς Μακεδόνες θά ἦταν μιά βουλγαρική Μακεδονία, πού σύντομα θά ἑνώνονταν μέ τήν Βουλγαρική Ἡγεμονία.

Στόν ἑνάμισυ χρόνο πού μεσολάβησε μέχρι τήν ἐπανάσταση τοῦ Ἴλιντεν τό αἷμα ἔτρεξε ἀποκλειστικά ἀπό τούς *«γκραικομάνους (ἐλληνομανεῖς) προδότες τοῦ ἀγῶνα»*, ὅπως τούς ἀποκαλοῦσαν οἱ ὀπαδοί τῆς ΕΜΕΟ.

Ὁ ἐπαναστατικός ἀγώνας ὠργανώθηκε ἀπό σλαβόφωνους Μακεδόνες, ἐλάχιστους στήν ἀρχή καί περισσότερους στήν συνέχεια, πού προσχώρησαν στήν Ἐξαρχία, γιά νά ἱδρύσουν ἀργότερα τό Ἐπαναστατικό Κομιτᾶτο. Σύνθημα τῶν στελεχῶν τοῦ Κομιτάτου (ΕΜΕΟ) ἦταν *«Ἡ Μακεδονία στούς Μακεδόνες»* καί εὐαγγελίζονταν τήν ἵδρυση αὐτόνομης Μακεδονίας. *«Δέν εἴμαστε οὔτε Ἕλληνες οὔτε Βούλγαροι, ἀλλά Μακεδόνες ὀρθόδοξοι»*, δήλωναν.

Ἡ ἐπανάσταση κηρύχθηκε στό Μοναστήρι, ὅπου τήν *«νύκτα τῆς 20ῆς Ἰουλίου 1903 ἐπυρπολήθησαν χάνια τινά ἀνήκοντα εἰς τούρκους βέηδες, ἐκόπησαν ἅπαντα τά τηλεγραφικά σύρματα τά συνδέοντα τήν πόλιν μετά τοῦ λοιποῦ κόσμου. Αἱ συμμορίαι, περιερχόμεναι τά βουλγαρόφωνα χωρία, ὀρθόδοξα καί σχισματικά, προσεκάλουν τούς χωρικούς νά ὑπάγωσι μετ' αὐτῶν ἔνοπλοι καί ἄοπλοι (...). Ἡ σιδηροδρομι-*

10. Βασίλη Γούναρη: Εἰσαγωγή στά ΓΕΓΟΝΟΤΑ ΤΟΥ 1903 ΣΤΗΝ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ, Ἔκδοση Μουσείου Μακεδονικοῦ Ἀγῶνα, Θεσ/νίκη 1993, σελ. 15.

κή γραμμή δίς ἐβλάβη ὑπό τῶν ἀνταρτῶν, παρά τό Ἐξή Σοῦ τήν 21η Ἰουλίου μετετέθησαν σιδηραί τινες ράβδοι, τήν 22α Ἰουλίου ἀνετινάχθη μικρά τις γέφυρα. Τήν αὐτήν ἡμέρα οἱ παρά τήν γραμμήν στρατιῶται ἐν Πέτορακ προσέβαλον ἀντάρτας, ἐπιχειροῦντας νά καταστρέψωσι τήν γραμμήν. Τό κίνημα ἐξακολουθεῖ ἀπό τῆς Κυριακῆς καί ἐπιτείνεται καί γενικεύεται»[11], γράφει ὁ Πρόξενος Μοναστηρίου Κυπραῖος στίς 24 Ἰουλίου 1903.

Ὁ τουρκικός στρατός, μή μπορῶντας στήν ἀρχή νά ἀντιδράση, περιορίστηκε στά στρατόπεδα τῶν πόλεων. Ἀπό τά μέσα ὅμως τοῦ Αὐγούστου ἄρχισε τήν ἀντεπίθεση καί σέ διάστημα ἑνός μῆνα, πυρπολῶντας τά χωριά καί σκοτώνοντας τούς ἐπαναστατημένους κατοίκους, κατέστειλε τήν ἐπανάσταση.

Ποιοί ἐντάχθηκαν στήν μιά ἤ τήν ἄλλη πλευρά, τό ἕνα ἤ τό ἄλλο κόμμα, κατά τούς εὐρωπαίους Προξένους; Τά πράγματα δέν ἦταν καί τόσο σαφῆ ὅσο φαίνονται ἀπό πρώτη ματιά. Γενικά, μποροῦμε νά ποῦμε ὅτι οἱ ἀκτήμονες ἐντάχθηκαν στήν Ἐξαρχία, ἐνῶ οἱ κάτοχοι γῆς παρέμειναν στό Πατριαρχεῖο. Παρ' ὅλα αὐτά, ὅμως, ἡ ἀλλαγή στρατοπέδου δέν ἦταν σπάνιο φαινόμενο, ὅπως φαίνεται ἀπό τήν ἔκθεση του Λάμπρου Κορομηλᾶ.

Ἐν Θεσσαλονίκη τῆ 9η Αὐγούστου 1904

Ἀριθ. 450

Πρός

τό ἐπί τῶν Ἐξωτερικῶν Β. Ὑπουργεῖον

Χρηματικές διαφορές θείου καί ἀνιψιοῦ εἰς τό χωρίον Καλύβια (Κίτρους) διαιρεῖ κατοίκους εἰς 2 κόμματα. Ρουμανική προπαγάνδα προσεταιρίζεται κόμμα ἀνιψιοῦ καί βουλγαρική συμμορία Τάσσου πιέζει κατοίκους νά δεχθοῦν εἰσαγωγή Ρουμανικῆς γλώσσης εἰς τό χωρίον.

Ἀποτέλεσμα: Ἄνοιξε τό Ρουμανικό σχολεῖο καί ἀπέκτησε ἀρκετούς μαθητάς.

Ὁ θεῖος (Χρῆστος Βασιλείου) δέν τολμᾶ νά διώξη ρουμανοδιδάσκαλο μήπως καί οἱ φίλοι του προσχωρήσουν εἰς τόν ἀνιψιό του.

Ὁ ἀνιψιός ἔχει τήν ἑλληνική ἀγωγή, ἀλλά, ὅπως συνήθως ἐν Μακεδονία, πρῶτον εἰσέρχεται εἰς τά χωρία ὁ ἐκ συμφερόντων ἀνταγωνισμός καί εἶτα μετατρέπεται εἰς ἐθνικόν.

Εὐπειθέστατος

Λάμπρος Κορομηλᾶς

---

11. Κωνσταντίνου Κυπραίου: Ἔκθεση. 24-7-1903 Ἀρ. 551, Φ. Μοναστηρίου 1903, Α.Υ.Ε.

Μετά τήν καταστολή τῆς ἐξεγέρσεως, φάνηκε καθαρά στά μάτια τῶν Ἑλλήνων, καί ἰδιαίτερα τῶν νέων, ὅτι τό σύνθημα τῆς ΕΜΕΟ *«Ἡ Μακεδονία στούς Μακεδόνες»* θά ἐξελισσόταν σέ δούρειο ἵππο γιά τήν Μακεδονία, καί θά ὁδηγοῦσε στήν προσάρτησή της ἀπό τήν Βουλγαρία, ὅπως ἀκριβῶς συνέβη καί μέ τήν Ἀνατολική Ρωμυλία.

Ἡ συνέχεια σέ γενικές γραμμές εἶναι γνωστή.

Ἡ Ἑλληνική κυβέρνηση, ἀξιολογώντας τίς πληροφορίες, ἀντιλήφθηκε ὅτι ὁ κίνδυνος νά ἀφελληνιστῆ ἡ Μακεδονία μετά τήν ἀποτυχημένη ἐπανάσταση τοῦ Ἴλιντεν ἦταν μεγαλύτερος ἀπ' ὅ,τι πρίν, γιατί ὑπῆρχε κίνδυνος ἐπεμβάσεως τῶν Δυνάμεων, νά θέσουν δηλαδή θέμα εὐνοϊκό ὑπέρ τῶν βουλγάρων γιά τήν δημιουργία αὐτόνομου Μακεδονικοῦ κράτους[12]. Ἔτσι ἀποφάσισε νά ἐρευνήση ἐπί τόπου τίς συνθῆκες καί νά βρῆ αὐτά πού ἕνωναν τούς Πατριαρχικούς σλαβόφωνους Μακεδόνες μέ τόν Ἑλληνισμό.

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΓΛΩΣΣΑ ΠΑΙΔΕΙΑ

Τό ζήτημα τῆς ἐθνικῆς συνειδήσεως τῶν σλαβοφώνων πληθυσμῶν τῆς Μακεδονίας ἀποτέλεσε τό μεῖζον θέμα τοῦ Μακεδονικοῦ ζητήματος. Ἔτσι πρίν ἀπό τήν εἰσβολή τοῦ παράγοντα τῆς ἐθνικῆς ἰδεολογίας ἡ συνείδηση τῶν σλαβοφώνων καθοριζόταν ἀπό τόν θρησκευτικό παράγοντα, δηλαδή ἀπό τήν ὀρθόδοξη πίστη του πού εἶχε ὡς ὁρατό σημεῖο ἀναφορᾶς τό Οἰκουμενικό Πατριαρχεῖο.[13]

Μιά ἔκθεση τῆς Ἐξαρχίας μέ ἡμερομηνία 30 Αὐγούστου 1891 καί ἀριθμό 255 διατυπώνει μέ λίγα λόγια τήν ἀντίληψη πού κυριαρχεῖ πρίν δεθῆ ἡ γλῶσσα μέ τήν ἐθνική συνείδηση.

Ὁ Πατριαρχικός παπᾶς τοῦ χωριοῦ Ρακίτα (Ὀλυμπιάδα) δέν φαίνεται νά ἔχη ἀντίρρηση στήν μετάταξη τῶν παιδιῶν του ἀπό τήν Ἑλληνική στήν Βουλγαρική ἐκπαίδευση, ἀφοῦ οἱ ἀμοιβές ἦταν φαίνεται καλλίτερες.

---

12. Ἡ ἀγωνία πού κατέχει τόν Ἴωνα ὅταν ἀνακοινώνωνται οἱ περιοχές πού θά μποῦν στό πρόγραμμα τῶν μεταρρυθμίσεων εἶναι μεγάλη, ἰδιαίτερα μάλιστα ὅταν μαθαίνη πώς ἔμειναν ἔξω οἱ ἐπαρχίες Σερβίων καί Κορυτσᾶς (συμπεριέλαβαν μόνο τόν καζᾶ Καστοριᾶς) γράφει στόν πατέρα του στίς 17 Ἀπριλίου 1904:

Καί οὕτω καθορίζεται ἡ μέλλουσα αὐτόνομος Μακεδονία. [σελ. 481].

13. ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΓΕΝΟΣ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ, Ἀρχιμ. Ἀνδρεα Νανάκη, σελ. 71, Ἔκδοσις ΤΕΡΤΙΟΣ, Κατερίνη 1993.

῾Ιδού ἡ ἔκθεση:

Γραμματεία τῆς
Βουλγαρικῆς ᾽Εκκλησιαστικῆς Κοινότητος
30 Αὐγούστου 1891
᾽Αρ. 255
῾Ο Γεώργιος Μπλαγκόεφ μεγαλύτερος γιός τοῦ παπᾶ-Βαγγέλη ἀπό τό χωριό Ρακίτα, τῆς περιοχῆς Καϊλαρίων, τῆς ᾽Επαρχίας Φλώρινας, ἀποφοίτησε ἀπό τό ῾Ελληνικό Γυμνάσιο.
Εἶναι δάσκαλος ἐδῶ καί 6 χρόνια, δίδαξε δέ σέ διάφορα σχολεῖα τῆς Μακεδονίας.
Γνωρίζει καλά τήν Τουρκική γλῶσσα, τόσο τήν γραπτή ὅσο καί τήν προφορική.
Τώρα ὁ Μπλαγκόεφ θέλει νά γίνη ᾽Εξαρχικός δάσκαλος καί νά διδάξη τήν Τουρκική καί ῾Ελληνική γλῶσσα (...).
Οἱ δύο γιοί τοῦ παπᾶ-Βαγγέλη θέλουν νά εἶναι Βούλγαροι, ὁ ἴδιος ὅμως παραμένει Γκραικομάνος.

῾Ο παράγοντας τῆς ἐθνικῆς ἰδεολογίας, ἀρχίζοντας ἀπό τό τέλος τοῦ 19ου αἰῶνα, διαμόρφωσε τίς ἐθνικές συνειδήσεις καί ἄνοιξε νέους ὁρίζοντες καθώς μετά τήν ἀναγνώριση τῆς ᾽Εξαρχίας καί τήν κατάργηση τῆς μονοκρατορίας τῆς ῾Ελληνικῆς γλώσσας στήν ᾽Οθωμανική Αὐτοκρατορία, ἄνοιξαν στήν ἀρχή σχολεῖα Βουλγαρικά καί κατόπιν Ρουμανικά καί Σερβικά, δηλαδή δημιουργήθηκαν - ὅπως θά λέγαμε σήμερα - νέες θέσεις ἐργασίας. Πρίν τό σχίσμα ὑπῆρχε μιά ἀναλογία μέ τήν ἐποχή μας, τότε ὅμως μάθαιναν ῾Ελληνικά, ἐνῶ σήμερα ᾽Αγγλικά, χωρίς βέβαια νά ἀποκτοῦν καί ῾Ελληνική συνείδηση τότε ἤ ᾽Αμερικανική σήμερα.

᾽Εδῶ πρέπει νά ποῦμε δύο λόγια γιά τά σχολεῖα καί τούς μαθητές πού ἀπασχόλησαν τήν ῾Ελληνική καί Βουλγαρική προπαγάνδα στίς ἀρχές τοῦ αἰῶνα. Στατιστικές συντάχθηκαν, χάρτες τυπώθηκαν, «ἐπιστημονικές ἀναλύσεις» ἔγιναν καί δυστυχῶς συνεχίζονται σέ λαθεμένη συνήθως βάση.

Στό σημεῖο αὐτό μποροῦμε νά βεβαιώσουμε πώς ὅταν κάποιος φοιτοῦσε στό ῾Ελληνικό ἤ Βουλγαρικό σχολεῖο δέν σήμαινε πώς εἶχε ἐθνική συνείδηση, ἁπλῶς ἐκεῖ τήν ἀποκτοῦσε.

Στήν Βυζαντινή καί κατόπιν στήν ᾽Οθωμανική Αὐτοκρατορία ἡ μόνη γραπτή γλῶσσα γιά τούς Χριστιανούς κατοίκους της ἦταν ἡ ῾Ελληνική, καθ᾽ ὅτι σ᾽ αὐτήν τελοῦνταν τά θρησκευτικά μυστήρια τῆς ᾽Ορθοδοξίας. Οἱ λαοί πού μιλοῦσαν ἄλλες γλῶσσες, γιά νά ἐπικοινωνήσουν μέ τούς ἀλλόγλωσσους γεί-

τονές τους δέν εἶχαν παρά νά μάθουν νά μιλοῦν καί νά γράφουν Ἑλληνικά ἤ Τουρκικά, τίς ἐπίσημες γλῶσσες τῆς Αὐτοκρατορίας.

Ἐθνική συνείδηση δέν ὑπῆρχε, μόνο θρησκευτική, ἡ ὀρθόδοξη πίστη, τό ἑνωτικό στοιχεῖο τῆς Αὐτοκρατορίας.

Ἀρκετά ἀποκαλυπτική γι' αὐτό εἶναι ἡ περιγραφή τοῦ Γιώργου Τσορμπατζόγλου β' διερμηνέως τῆς Ἑλληνικῆς πρεσβείας Κωνσταντινουπόλεως σχετικά μέ τίς σχέσεις τῶν χριστιανῶν, Πατριαρχικῶν καί Ἐξαρχικῶν, στήν ἔκθεσή του ἀριθμός 4:

Θεσσαλονίκη 27 Μαρτίου 1904 (...)

20 *Χαρακτηριστικόν τῆς ἀμοιβαίας τῶν δύο λαῶν ἀσυνεννοησίας περί τῆς θρησκευτικῆς σημασίας τοῦ σχίσματος εἶναι ὅτι τελοῦνται μέχρι σήμερον καθ' ἑκάστην μεταξύ των ἐπιγαμίαι καί ὅτι πολλαχοῦ, οὐχί μόνον οἱ σχισματικοί, ἐκκλησιάζονται ἐν ὀρθοδόξοις ἤ μή ἐκκλησίαις μετά ἴσης εὐσεβείας (...).*

(Ὅπως σήμερα οἱ ὀπαδοί τῶν κομμάτων, ἔτσι ἔνοιωθαν οἱ χριστιανοί τότε τόν διαχωρισμό σέ Πατριαρχικούς καί Ἐξαρχικούς).

Αὐτό ἀκριβῶς συμβαίνει ἐν Γουμένιση ἔνθα παρά τό ἡμέτερον Νεκροταφεῖον ὑπάρχει Βουλγαρικόν παρεκκλήσιον, ἐν τῷ ὁποίῳ προσεύχονται εὐλαβῶς αἱ ἡμέτεραι γραῖαι ὁσάκις ἐπισκέπτονται τούς τάφους τῶν συγγενῶν των.

Ἰδού τώρα πώς περιγράφει ὁ Ἴων Δραγούμης τίς σχέσεις Πατριαρχικῶν καί Ἐξαρχικῶν, στίς 4 Δεκεμβρίου 1903 ἀπό τίς Σέρρες, στήν ἔκθεσή του πρός τήν Ἑλληνική Κυβέρνηση:

4 *Ἡ ὀρθοδοξία ὅμως εἶναι διά τούς πλείστους τῶν βουλγαροφώνων λέξις κενή ἀφ' οὗ οἱ ἱερεῖς τῶν σχισματικῶν οὐδέν διαφέρουσι τῶν ὀρθοδόξων (ὄντες, εἴτε σχισματικοί εἴτε ὀρθόδοξοι, χωρικοί τοῦ χωρίου) πλήν δέ τῆς χρήσεως τῆς σλαυονικῆς, ἡ λειτουργία τῶν σχισματικῶν οὐδέ κατά κεραίαν παραλλάσσει τῆς τῶν ὀρθοδόξων. Καί βάπτισμα καί γάμον καί οἱανδήποτε ἱεροτελεστίαν ὀρθοδόξων χωρικῶν τελοῦσι συχνότατα σχισματικοί ἱερεῖς καί τ' ἀνάπαλιν. Ἄλλως οἱ αὐτοί ἱερεῖς μεταπηδῶσιν ἀπό τοῦ σχίσματος εἰς τήν ὀρθοδοξίαν καί ἀπό τῆς ὀρθοδοξίας εἰς τό σχίσμα, ὁσάκις μεταπηδᾶ καί τό χωρίον ἐν ᾧ ἐγεννήθησαν καί βιοῦσιν.*

Οἱ διδάσκαλοι ὁμοίως, οἱ πλεῖστοι, εἶναι βουλγαρόφωνοι ἐγχώριοι, ἡ γνῶσις δέ καί τῆς βουλγαρικῆς βοηθεῖ καί αὐτούς εἰς τήν μεταπήδησιν ἀναλόγως τῶν περιστάσεων τῶν προσφερομένων μισθῶν.

῞Εν τισι μάλιστα χωρίοις, πλήν τῶν προκρίτων, οἱ ἄλλοι ἀγνοοῦσι παντάπασιν ἐάν εἶναι ὀπαδοί τοῦ Πατριαρχείου ἤ τῆς ᾿Εξαρχίας. (...) Οἱ χωρικοί οὗτοι ἦσαν καί ἀπηλλαγμένοι τοῦ κόπου τῆς μεταπηδήσε- 5
ως, τοσοῦτον ἡ θρησκευτική αὐτῶν συνείδησις ἦτο προηγμένη. Περί δέ ἐθνικῆς συνειδήσεως οὐδέ λόγος δύναται νά γίνῃ. Πολλαχοῦ ἐπιτόπιοι κομματικοί λόγοι, ἀλλαχοῦ δέ χρηματικοί λόγοι, δημιουργοῦσι τήν ὀρθοδοξίαν ἤ τό σχίσμα ἐν τοῖς χωρίοις.

[ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ἀρ. 55, σελ. 622 (626-627)]

῞Ας δοῦμε τώρα καί κάτι ἀκόμη περισσότερο περίεργο πού συμβαίνει στήν ῎Εδεσσα, Βοδενά τότε, ὅπως μᾶς τό παραθέτει ὁ Γιῶργος Τσορμπατζόγλου στήν ἔκθεσή του ἀριθμός 6:

Σέρραις 12 Μαΐου 1904 (...)

Οἱ πρόκριτοι καί ἡ νεολαία [τῶν Βοδενῶν] ἐκτός τοῦ οἴκου ὁμιλοῦσι 4
μᾶλλον τήν ῾Ελληνικήν ἤ τήν Μακεδονικήν.

Καί στήν συνέχεια σχετικά μέ τά

Αἰσθήματα σχισματικῶν. 10

Εἰς ὅσα ἔχω λάβει τήν τιμήν νά ἀναφέρω περί τοῦ θέματος τούτου (...) ὀφείλω περί Βοδενῶν προκειμένου νά προσθέσω ὅτι (...) ἐξακολουθοῦσι θέλοντες νά ἀποκαλῶνται Μακεδόνες μᾶλλον ἤ Βούλγαροι.

Καί γιά τήν γειτονική περιφέρεια Γιαννιτσῶν - Γουμέντζης γράφει στήν ἔκθεσή του ἀριθμός 10:

Σέρραις τῇ 21 Μαΐου 1904 (...)

Μεταξύ τῶν κατοίκων τῶν χωρίων τούτων εἶναι φαινόμενον σπάνιον ὁ 30
λαλῶν ἐλευθέρως τήν καθαράν ῾Ελληνικήν· καί μετ᾿ αὐτῶν ἔτι τῶν προκρίτων Τουρκιστί μόνον ἠδυνήθην νά συνεννοηθῶ.

Τῶν πλείστων αἱ ἐκκλησίαι στεροῦνται ἔτι καί αὐτῶν τῶν στοιχειωδεστέρων ἐκκλησιαστικῶν βιβλίων, τά δέ σχολεῖα νομίζω πολύ κατώτερα τοῦ προορισμοῦ αὐτῶν.

᾿Αντίθετα γιά τήν γειτονική Νάουσα ὁ ἴδιος Τσορμπατζόγλου γράφει στήν ἔκθεσή του ἀριθμός 6:

Σέρραις 12 Μαΐου 1904 (...)

Σήμερον οὐδέποτε σχεδόν ἀκούεται ἐκεῖ ἡ Μακεδονική γλῶσσα. ᾿Εν 30
ἐλαχίσταις μόνον οἰκίαις αἱ γυναῖκες ὁμιλοῦσι καί αὐτήν.

Στήν ἔκθεσή του ἀριθμός 4 τῆς 27ης Μαρτίου 1904 ὁ Γεώργιος Τσορμπατζόγλου β' διερμηνεύς τῆς ῾Ελληνικῆς Πρεσβείας Κωνσταντινουπόλεως διαπιστώνοντας τό ἀδιέξοδο πού προέκυψε ἀπό τήν χρήση τῆς ῾Ελληνικῆς

γλώσσας στίς ἐκκλησίες προτείνει νά γίνη:

44 *Ἐγκατάστασις παρ' ἑκάστη Ἐπισκοπῆ ἐκλεκτοῦ κινητοῦ ἱεροκήρυκος λαλοῦντος ἐλευθέραν τήν Μακεδονικήν διάλεκτον περιφερομένου ἀπό τόπου εἰς τόπον καί κηρύττοντος καί εἰς τάς δύο γλώσσας ἀναλόγως τοῦ ἀκροατηρίου.*

Ὁ ἴδιος στήν ἔκθεσή του ἀριθμός 10 τῆς 21ης Μαΐου 1904 γράφει:

15 *Ἐκ τῶν 51 ὀρθοδόξων χωρίων πάντων Μακεδονοφώνων τοῦ ὅλου διαμερίσματος Γεννιτσῶν (...) Τό Μπόζετς εἶναι ἐκ τῶν μικροσκοπικῶν ἐκείνων σημείων, ἐν οἷς κατά σπανιωτάτην ἐξαίρεσιν, ὡς προεμνημό-*
16 *νευσα, ἀνεμείχθησαν αἱ Μα||κεδονικαί ἀνταρτικαί συμμορίαι εἰς τά ἐκκλησιαστικά καί σχολικά πράγματα (...).*

17 *Ἀπό δύο ὅμως ἐτῶν λειτουργεῖ κανονικῶς [ἐν Γοργόπη] καί ἡ ἐκκλησία καί ἡ σχολή ἡμῶν μηδεμίαν ὑποστᾶσαν πίεσιν ἐκ μέρους τῶν Μακεδονικῶν συμμοριῶν.*

Στά βιβλία τῆς παραϊστορίας, χρόνια διαβάζαμε γιά ἄγριες εἰσβολές κομιτατζήδων στά χωριά, γιά δολοφονίες δασκάλων, ἱερέων κ.τ.λ. Ἡ εἰκόνα πού μᾶς δίνει ἐπ' αὐτοῦ ὁ Τσορμπατζόγλου εἶναι ἀρκετά διαφορετική:

13 *Ἐπῆλθον ἀλλοιώσεις τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἤ ἐκπαιδευτικοῦ καθεστῶτος χρονολογούμεναι πρό τῆς ἐκρήξεως τῆς ἀληθοῦς Μακεδονικῆς Ἐπαναστάσεως [τοῦ 1903] καί λαβοῦσαι χώραν ὑπό τήν ἐπιρ-*
14 *ροήν τοῦ γνησίως Βουλγαρικοῦ Κομιτάτου, (...) || Ἡ ἀπό ἑνός καί ἡμίσεος περίπου ἔτους ἀντικαταστήσασα τό Κομιτᾶτον ἐκεῖνο παντοδυναμία τῆς Μακεδονικῆς Ἐπαναστάσεως ἐφείσθη τῆς ἐκκλησιαστικῆς καί σχολικῆς ἡμῶν ἀκεραιότητος καί ἡσυχίας καί ἐκεῖ ἔτι ὅπου διέσπειρε τόν πανικόν διά τῶν αἱματηρῶν βιαιοπραγιῶν του.*

Στήν ἔκθεσή του ἀριθμός 6 τῆς 12ης Μαΐου 1904 μᾶς λέει:

41 *Ἐν πᾶσι σχεδόν τοῖς χωρίοις, κυρίως δέ ἐν τοῖς ὀρεινοῖς, δέν ὑπάρχει εὐκολώτερον πρᾶγμα ἀπό τό νά ἐξοντωθῆ ἤ ἐκδιωχθῆ εἷς ἕλλην διδάσκαλος ἤ ἱερεύς. Οὐδέ ὁ φόνος εἶναι ἀναπόφευκτος πρός τοιοῦτον σκοπόν. Πανταχοῦ, ὅπου ἐδέησε, σπανιώτατα ἕνεκα λόγων ὑπερτέρων, ἀναγομένων σχεδόν πάντοτε εἰς προσωπικόν αἴσθημα αὐτοσυντηρήσεως τῶν ἀνταρτῶν, νά ἐκδιωχθῆ εἷς ἕλλην διδάσκαλος ἤ ἱερεύς,*
42 *ἤρκεσε συνήθως ἁπλή ἀπει||λή τοῦ Κομιτάτου, ὅπως τρέψη αὐτόν εἰς φυγήν.*

Σέ ἔκθεση πρός τό Ὑπουργεῖο Ἐξωτερικῶν στίς 10 Ὀκτωβρίου 1903 γράφει· ὁ Ἴων Δραγούμης ἀπό τίς Σέρρες:

Ἐξελληνισμός τῶν βουλγαροφώνων διά μόνου τοῦ σχολείου ἀπεδείχθη ἀδύνατος. Τό μόνον ὅπερ κατωρθώθη διά τῆς διατηρήσεως τῶν σχολείων ἐν τοῖς βουλγαροφώνοις κέντροις εἶναι ὅτι κρατοῦμεν αὐτούς εἰς τήν ὀρθοδοξίαν ἐφ' ὅσον δέν ἔρχονται οἱ τοῦ Κομιτάτου διά τῆς βίας νά ἀποσπάσωσιν αὐτούς (...).

Τό σχολεῖον χρησιμεύει πρός διδαχήν τῆς γλώσσης τῆς Ἑλληνικῆς, 2
ἥτις διά τούς βουλγαροφώνους εἶναι γλῶσσα ξένη· ἀλλά πρός ἐθισμόν τῶν χωρικῶν εἰς τήν χρῆσιν τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης ἀπαιτεῖται (...) ἡ πρός καθαρούς Ἕλληνας καθημερινή ἐπικοινωνία.[Σελ. 323-5]

Ὁ δάσκαλος Ἡλίας Μπουζιώτης γράφει ἀπό τήν Κλεισούρα στίς 13 Δεκεμβρίου 1903:

Σεβαστέ μοι κ. Στέφανε Δραγούμη (...)

Ἐάν δέ μέ ἐρωτᾶτε διά τήν πρόοδον τῶν σχολείων κάλλιον νά μή μάθετε, 3
ἔχομεν διδασκάλους κτήνη, ἀγραμμάτους καί ἀναισθήτους καί τό χείριστον πάντων, τέως μέλη τοῦ βουλγαρικοῦ Κομιτάτου (...) Διότι ὁ κ. Βασίλειος Ἀγοραστός, δικαστικός κλητήρ καί χρέη γραμματέως ἐκπληρῶν ἐν τῷ ἐν Μοναστηρίῳ Ἑλληνικῷ Προξενείῳ ἐννοεῖ νά διορίζη ὅποιον θέλει.

[Ἀρχεῖο Στέφανου Δραγούμη, Φάκελος 206, ἀρ. 180, Γεννάδειος Βιβλιοθήκη]

Καί γιά τίς σχέσεις συμμοριῶν καί χωριῶν μέ δηλώσεις καί ἀντιδηλώσεις προσχωρήσεως στό Πατριαρχεῖο ἤ τήν Ἐξαρχία, γράφει στήν ἔκθεσή του ἀριθμός 4 τῆς 27ης Μαρτίου 1904 ὁ Γεώργιος Τσορμπατζόγλου:

Καί αὐταί ἔτι αἱ περί ἐπανόδου εἰς τό σχίσμα ἀνωφελεῖς καί ἄκυροι 35
ἀντιδηλώσεις, ἅς ἔχουσιν ἀποσπάσει αἱ συμμορίαι ἐκ χωρίων τινῶν τῆς περιφερείας Μοναστηρίου δέν ἀποβλέπουσι ἴσως ἤ εἰς τόν σκοπόν τοῦ νά βεβαιωθῶσιν ὅτι αἱ πρίν δοθεῖσαι ἡμῖν ἀντίθετοι δηλώσεις δέν θά ἐδέσμευον τά χωρία ταῦτα μεθ' ἡμῶν τοσοῦτον, ὥστε ν' ἀθετήσωσι τόν πρός τάς συμμορίας ὅρκον των περί τῆς ἀσφαλείας τῶν ἀνταρτικῶν κρησφυγέτων, τοῦθ' ὅπερ εἶναι τό μόνον σχεδόν μέλημα τῶν σημερινῶν συμμοριῶν.

Γιά δέ τίς κληρονομημένες ἀπό τήν ἀρχαιότητα συνήθειες τῶν κατοίκων καί τῆς γλώσσας τους, μᾶς λέει στήν ἔκθεση ἀριθμός 4 τῆς 27ης Μαρτίου 1904:

Ἐπί τοῦ παρόντος λαμβάνω τήν τιμήν νά προτάξω ὡς δεῖγμα τῆς κα- 11
θόλου φύσεως (...) τῆς Μακεδονίας, τήν εὐρεῖαν περιφέρειαν τῶν δύο

ὑποδιοικήσεων Γευγελῆς καί Γεννιτσῶν (...).
Ἤθη, ἔθιμα, ἔνδυμα, εὐστροφία πνεύματος καί σώματος (...).
Ὡς πρός τά ἔθιμα θά ἤρκη νά σημειώσω συγκεκριμένόν τι καί σπουδαιότατον γεγονός, ὅτι μέχρι σήμερον ἔτι ἀλλαχοῦ μέν ὑπό τήν
12 *γλῶσσαν, ὡς ἐν τοῖς χω||ρίοις τῆς Στρωμνίτσης, ἀλλαχοῦ δέ ἐν τοῖς θυλακίοις τῶν νεκρῶν, ὡς ἐν τοῖς χωρίοις Γεννιτσῶν, ἐναποτίθεται πρό τῆς ταφῆς των νόμισμα οἱονδήποτε· εἶναι τά πανάρχαια «Πορθμεῖα». (...)*
13 *Ἴσην κατάπληξιν ἐμποιεῖ ἡ ἐπιπολαία ἔστω ἐξέτασις τῆς λαλουμένης ἐν τῇ ἑλληνική Μακεδονία διαλέκτου. Εἶναι ἄπορον πώς ἐξακολουθῆ ὁλόκληρος ὁ Ἑλληνισμός ν' ἀποκαλῆ αὐτήν Βουλγαρικήν, πώς μέχρι σήμερον διακηρύττει ὅτι ὁ δῆθεν βουλγαρόφωνος ἡμῶν πληθυσμός ἀπώλεσε καθ' ὁλοκληρίαν τήν γλῶσσαν του καί πώς δέν εὑρέθη εἰσέτι οὐδέ εἷς λόγιος Ἕλλην σλαυομαθής ὅπως ν' ἀποκαλύψη καί διασαλπί-*
14 *||ση ἁρμοδίως ἀνά τόν κόσμον τήν ἐπικρατοῦσαν ὀλεθρίαν πλάνην (...).*
15 *Μακράν τούτου φοβοῦμαι μή ἀποδειχθῆ ἡμέραν τινά ὅτι ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος ἐγειρόμενος ἐκ τοῦ τάφου θά ἐννόη εὐκολώτερον τήν δῆθεν βουλγαρικήν ταύτην διάλεκτον ἤ ὅσον θά ἐννόη τά δῆθεν ἑλληνικώτερα ἰδιώματα τοῦ Κυπρίου ἤ καί τοῦ Πελοποννησίου ἀγρότου.*

Ὅσο δέ γιά τούς Βουλγαροδιδασκάλους ὁπλαρχηγούς πού δηλώνουν Μακεδόνες ἀνεξάρτητοι ἀπό Ἑλληνική καί Βουλγαρική πολιτική γράφει στήν ἔκθεση ἀριθμός 12 τῆς 26ης Ἰουλίου 1904:

23 *Εἶναι γνωστόν ὅτι πολλοί ὄντως ἐκ τῶν Μακεδόνων Βουλγαροδιδασκάλων συνειργάσθησαν μετά τοῦ Μακεδονικοῦ Κομιτάτου ἐν πλήρει ἀνεξαρτησία ἀπό τῆς Βουλγαρικῆς Ἐξαρχίας, εἴτε λάθρα ἐντός τῶν χωρίων καί ἐν γνώσει αὐτῆς ὡς κεκηρυγμένοι ἀποστάται* ***Μακεδόνες*** *ἐπί τῶν ὀρέων. Τοιοῦτον νομίζω καί τόν ὁπλαρχηγόν τῆς περιφερείας Γεννιτσῶν Βουλγαροδιδάσκαλον Μακεδόνα Ἀργύρην, δέν εἶναι δέ ποσῶς ἀπίθανον (...) ὅτι ἐπεσκέφθη πολλά χωρία ἡμέτερα κηρύττων*
24 *ὡς || Μακεδών τήν ἀνεξαρτησίαν τῆς σημαίας τοῦ Μακεδονικοῦ Κομιτάτου ἀπό τῆς Βουλγαρικῆς καί τῆς Ἑλληνικῆς πολιτικῆς καί ἐπιδείξας πάντοτε ἰδιαιτέραν εὐλάβειαν εἰς τάς ἐκκλησιαστικάς καί ἐθνικάς παραδόσεις τῶν πρός οὕς ἀπηύθυνε τό κήρυγμά του.*

Στήν ἔκθεσή του ἀριθμός 4 τῆς 27ης Μαρτίου 1904 γράφει:

5 *Ἀναπολῶ μετ' ἀνατριχιάσεως ὅσα πρό δύο μόλις ἐτῶν ἤκουσα ἐκ τοῦ*

ἀψευδοῦς ἄλλως στόματος τῆς Αὐτοῦ Παναγιώτητος τοῦ Ἰωακείμ τοῦ Γ' μητροπολιτεύ||σαντος ἄλλοτε εὐδοκίμως ἐν Θεσσαλονίκη καί νομι- 6
ζομένου γνώστου πεπειραμένου τῶν ἐν Μακεδονία:
«Δυστυχῶς ματαιοπονοῦμεν, μοι εἶπε πενθίμως, ἡ Μακεδονία εἶναι ἀπό πάσης ἀπόψεως Βουλγαρική».
Αὐτήν δέ τήν προτεραίαν τῆς διά Γευγελήν ἀναχωρήσεώς μου, εἷς τῶν διαπρεπεστέρων ἐπί φιλοπατρία καί σχετικῆ παιδεύσει ἐγκρίτων Ἑλλήνων τῆς Θεσσαλονίκης (...) μοι ἔλεγε μετά τινος οἴκτου διά τήν ἀμάθειάν μου καί συντριβῆς καρδίας διά τό ἀβάσιμον τῆς αἰσιοδοξίας μου: «Καί εἶναι δυνατόν λοιπόν ν' ἀγνοῆτε ὅτι ὅλοι οἱ ἐν Μακεδονία λεγόμενοι βουλγαρόφωνοι ἕλληνες εἶναι ***γνήσιοι*** *Βούλγαροι; Τίς ἄλλος λέγει, δεσμός συνδέει αὐτούς μετά τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἐκτός τῆς πνευματικῆς ἐκ τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας ἐξαρτήσεώς των, δι ἧς συνδέονται καί οἱ Ρωμοῦνοι, οἱ Σέρβοι καί Μαυροβούνιοι;»*

Γιά τό ἐθνικό φρόνημα τῶν ὀρθοδόξων γράφει στήν ἔκθεση ἀριθμός 6 τῆς 12ης Μαΐου 1904:

Πρός διάγνωσιν εὐκρινῆ τῶν διαφόρων διαβαθμίσεων καί ἐκφάνσεων 6
τοῦ αἰσθήματος τούτου ἐν τοῖς Μακεδονοφώνοις διαμερίσμασι τῆς Ἑλληνικῆς ζώνης τῆς Μακεδονίας (...)
ἐν Γουμέντσα (...)
ὁ φόβος περί ἐπικρατήσεως τῶν γνησίων Βουλγάρων ἐν τῆ χώρα 7
ἐμποιεῖ τοσαύτην ἀποτροπίασιν ὅσην καί ἡ ἰδέα διαιωνίσεως τοῦ Τουρκικοῦ ζυγοῦ.

Στήν ἔκθεση ἀριθμός 12 τῆς 26ης Ἰουλίου 1904 γράφει:

Ἀπό τοῦ Ὀκτωβρίου τοῦ προπαρελθόντος ἔτους, ὅτε ἀπεπειράθη τό 19
Βουλγαρικόν Κομιτᾶτον Μιχαήλοφσκυ νά ἐξεγείρη εἰς ἐπανάστασιν τά διαμερίσματα Τζουμαγιᾶς, Ραζλόγκ, Νευροκόπου καί Πετρίτσης (...) φαίνεται ὅτι ἤρξατο ἀπελπιζομένη ἐν γένει ἡ Βουλγαρική Κυβέρνησις διά τά ἀποτελέσματα τῶν πρός ἐξέγερσιν τῆς χώρας ἀποπειρῶν της (...)
Καί ἐνῶ παρητῆτο ὁριστικῶς τοῦ καθ' ὅλην τήν γραμμήν ἀποτυχόντος 20
ἐπαναστατικοῦ ἐγχειρήματός του, ἀφ' ἑτέρου τό Μακεδονικόν Κομιτᾶτον ὑπό τήν ἐπαγωγόν σημαίαν του ἄρχεται ἀντικαθιστῶν ἐκεῖνο καί ἔκτοτε φαίνεται κυριαρχοῦν ἐν τῆ ψυχῆ τοῦ πλείστου Μακεδονοφώνου πληθυσμοῦ.

Στίς 27 Μαρτίου 1904 ἀπορρίπτει τήν ἰδέα τῆς ἐξόδου Ἑλληνικῶν ἀντικο-

μιτάτων - τῶν *«ἀγαθουργῶν κακούργων»* πού ὁραματιζόταν ὁ Ἴων Δραγούμης - γιά τήν καταπολέμηση τῶν ἀγωνιζομένων ὑπέρ τῆς ἐλευθερίας:

31 *Ἐκεῖνο μόνον τό ὁποῖον ἤθελεν εἶσθαι, κατά τήν ταπεινήν μου γνώμην, ἀληθής οὐτοπία εἶναι ἡ ἔξοδος Ἑλληνικῶν ἀντικομιτάτων πρός καταπολέμησιν τῶν ὡς ἀνωτέρω ἀγωνιζομένων ὑπέρ τῆς ἐλευθερίας τοῦ τόπου Μακεδονικῶν συμμοριῶν. (...) Οἱ μόνοι ἐξ ὅλων τῶν Μακεδόνων οἵτινες θά προσήρχωντο ὑπό τοιαύτην σημαίαν θά ἦσαν ἴσως*

32 *ὀλίγοι τινές ἐκ || τῶν συγγενῶν ἐκείνων οὕς ἐθανάτωσαν κατά καιρούς οἱ ἀντάρται. (...) Ὑπό τό κράτος τῆς ἐκ τῶν οἰμωγῶν τούτων συγκινήσεώς του ὁ Ἑλληνισμός καί ὑπό τήν προκατάληψιν ὅτι ἡ πρώτη πρός ἐξέγερσιν ὤθησις εἶχε δοθῆ ἐκ Σόφιας δέν ἠδυνήθη εἰσέτι νά ἐννοήσῃ ὅτι ὅλα σχεδόν τά 300 ἤ 350 μέχρι σήμερον ἡμέτερα θύματα τῆς μαχαίρας τῶν ἀνταρτῶν ὑπῆρξαν θύματα οὐχί Βουλγαρικοῦ μισελληνισμοῦ ἤ οἱασδήποτε Βουλγαρικῆς ἰδέας, ἀλλ' ἁπλῶς προσωπικῶν καθαρῶς ἐκδικήσεων.*

Οἱ συμβουλές τοῦ κορυφαίου διπλωμάτη δέν θά γίνουν, ὡστόσο, ἀποδεκτές. Τό καλοκαίρι τοῦ 1904 ἡ Ἑλληνική Κυβέρνηση κάτω ἀπό τήν πίεση τῶν γεγονότων θά ἀποφασίσῃ τήν ἀποστολή στήν Μακεδονία **ἀγαθουργῶν κακούργων.** Εἶναι αὐτοί πού πολέμησαν μιά ὁλόκληρη τετραετία, ἀπό τό 1904 μέχρι καί τό 1908 καί ἔμειναν στήν ἱστορία μέ τό ὄνομα **Μακεδονομάχοι.**

Ο ΕΛΛΗΝ ΕΚΠΟΛΙΤΙΖΕΙ

Οἱ ἰδέες πού διακατέχουν τούς φορεῖς τῆς ἐπεκτάσεως τῆς Ἑλλάδος στόν ζωτικό χῶρο τῆς Μακεδονίας περιγράφονται ἀπό τόν Σταμάτη Ράπτη ὡς ἑξῆς:

1.347 *- Ὁ Ἕλλην δέν ἐπιδιώκει νά ἀπορροφήσῃ.*

- Ἀπορροφᾶ καί μετουσιώνει καί Ἑλληνοποιεῖ ἐκ μόνης τῆς ἐπιβολῆς τῆς πνευματικῆς αὐτοῦ.

- Ἀλλά τοῦτο δέν εἶναι τι κατά σύστημα.

- Εἶναι συμπτωματικόν καί εἶναι μοιραῖον.

- Καί ὅτι δέν γίνεται κατά σύστημα βέβαια ἀποτυγχάνει.

- Ὁ Ἕλλην ἐκπολιτίζει μέν, δέν ἐξελληνίζει ὅμως.

- Ἔχει μίαν τινα θείαν μεγαλοφροσύνην, ὡς πρός τοῦτο, πού τοῦ ἐστοίχι-

σε πάντοτε καί τοῦ στοιχίζει ἀκόμη αὐτήν τήν ἐθνικήν του ὑπόστασιν.

- Αὐτήν δέ τήν μεγαλοφροσύνην του ὀφείλει είς τόν Χριστιανισμόν του, ὡς ἀντελήφθησαν τοῦτον τά Πατριαρχεῖα του.

- Ὡς μέσον δηλαδή ἀλλ' ὄχι ὡς σκοπόν.

- Ἀπαραλλάκτως ὅπως τόν ἀντελήφθησαν καί οἱ Ἄγγλοι.

- Μή χαρακτηριζόμενοι καί αὐτοί, ὡς ἡμεῖς, ἐπί ἀφομοιωτικῇ δυνάμει.

- Ἀφομοιοῦντες δέ καί αὐτοί, ὡς ἡμεῖς, εἰ καί ὑπό ἄλλον τόνον, ἐκ μόνης τῆς πνευματικῆς ὑπεροχῆς των.

- Ὁ Χριστιανισμός παρ' ἡμῖν, ἐφευρέτης τούτου ὡς ἐκκλησιαστικοῦ ὀργανικοῦ συνόλου, συσκευαστής αὐτοῦ ὡς Ὀρθόδοξου Δόγματος || μόνον ἐκπο- 1.348
λιτιστικός ὑπῆρξεν, οὐχί δέ καί ἐξελληνιστικός παράγων μεταξύ τῶν διαφόρων, αἵτινες ὑπήγοντο ὑπό τήν δικαιοδοσίαν τῶν Πατριαρχείων, ἐθνοτήτων.

- Κρίνων τό πρᾶγμα δέ ὡς Ἕλλην θά ἐτόλμων, ἀνεξαρτήτως τῆς ὅλης θείας ὄντως ὑποστάσεως τῆς Ἀνατολικῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας νά ἐκφέρω ἐν ἀγανακτήσει ἕν - ὄχι βέβαια, καλογηρικόν - ἀνάθεμα κατά τῆς περιωρισμένης ἀντιλήψεως αὐτῆς τοῦ Ὀρθοδόξου Δόγματος, γενομένης, ἀπό φυλετικῆς ἀπόψεως, αἰτίας ὅλων τῶν κατά τῆς Μακεδονίας σήμερον καί ἀπό αἰώνων καί ὅλων τῶν κατά τῶν Ἑλλήνων τῆς Ρουμανίας σήμερον καί ἀπό τῆς ἐποχῆς τῶν Φιλικῶν - ὅρα καί τήν ἄτιμον τοῦ Βλαδιμιρέσκου πρός τόν Ὑψηλάντην προδοσίαν - ὅλων ἐν γένει τῶν κατά τῆς Μεγάλης Ἑλληνικῆς πατρίδος φυλετικῶν ἀσχημιῶν Βουλγάρων καί Ρουμάνων.

[Ράπτη Σταμάτη: Ο ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟΣ ΑΓΩΝ. Ἀθῆναι ἄ.χ. (1911)]

ΠΟΙΟΙ ΕΠΑΝΑΣΤΑΤΗΣΑΝ

Τό καλοκαίρι τοῦ 1903 ξέσπασε στήν Δυτική Μακεδονία ἡ ἐπανάσταση μέ ἐπίκεντρο τήν περιοχή τοῦ Μοναστηρίου καί στήν συνέχεια ἁπλώθηκε σ' ὅλη τήν Μακεδονία.

Ὁ Σταμάτης Ράπτης περιγράφει σ' ἕνα δραματικό περιστατικό τοῦ 1906 κάποιους βοσκούς στήν περιοχή Γευγελῆς αἰχμαλώτους μιᾶς Ἑλληνικῆς συμμορίας.

Αὐτό πού διαπιστώνεται εἶναι ἡ ἀντίληψη πού ἔχουν, παρά τόν κίνδυνο πού διατρέχει ἡ ζωή τους, γιά τό ποιοί εἶναι.

Ὁ Γρηγόρης ἀνέπτυξε τότε ἐνώπιον πάντων τῶν ἐκδικητῶν τάς κακουρ- 1.440

γίας τάς όποίας κατά τῶν Ἑλλήνων εἶχον διαπράξει οἱ ἄθλιοι ἐκεῖνοι ἄνδρες [πού συνέλαβαν].

Οἱ Ἑλληνομακεδόνες όπλαρχηγοί ἐκάλεσαν κατά σειράν πάντας νά ἀπολογηθοῦν.

Ἐκεῖνοι ἔμειναν ἀναπολόγητοι.

Εἶχον οἱ ἴδιοι όμολογήσει εἰς τόν ἐκδικητήν Γρηγόρην τά ἐγκλήματά των.

Ἀνέφερον δέ περί αὐτῶν λεπτομερείας, αἱ όποῖαι δέν ἦτο δυνατόν νά εἶναι γνωσταί εἰς ἄλλους.

Μόνον οἱ συμμετάσχοντες τῶν ἐγκληματικῶν ἐκείνων πράξεων ἠδύναντο νά γνωρίζουν τάς λεπτομερείας αὐτάς.

Ἀνέφερον πώς ἐγεννήθη ἡ σκέψις διά τήν δεῖνα καθ' Ἑλλήνων ἀπόπειραν.

Πώς κατεστρώθη τό σχέδιον.

Πώς ἀπεφασίσθη καί ἐξετελέσθη ἡ πρᾶξις.

Δέν εὕρισκον λοιπόν τρόπον ν' ἀπολογηθοῦν.

Τό μόνον τό όποῖον ἐπανελάμβανον στερεοτύπως ἦτο τό:

- Ἀμάν, ἀμάν, μᾶς γελάσανε.

- Ποῖοι σᾶς γελάσανε μωρέ; ἠρώτησεν ὁ Κατσίγαρης.

- Οἱ Βούλγαροι, οἱ ἄτιμοι.

- Καί σεῖς δέν εἶσθε Βούλγαροι;

1.441 - Ὄχι, ὄχι, καπετάνιο.

- Τί εἶσθε λοιπόν;

- Εἴμεθα Μακεδόνες.

- Ἕλληνες δέν εἶσθε;

- Δέν ξέρομε, ἐμεῖς ἐδῶ ἐγεννηθήκαμε καί τοῦτο τό μέρος ξέρουμε μονάχα. Χωριάτες ἄνθρωποι εἴμαστε.

- Μά καί καλά, πῶς τότε ἐργαζόσαστε μαζί μέ τούς Βουλγάρους καί ἐναντίον τῶν Ἑλλήνων;

- Μᾶς εἶπαν, καπετάνιο μου, ὅτι οἱ Ἕλληνες θέλουν νά σκλαβώσουν τήν Μακεδονίαν καί ὅτι οἱ Βούλγαροι θέλουν νά τήν ἐλευθερώσουν. Λοιπόν τί νά κάναμε;

Ὁ Κατσίγαρης καί ὁ Παπαμαλέκος παρετήρουν τούς αἰχμαλώτους καί ἔμενον ἀναποφάσιστοι.

Ἐπί τέλους ὅμως ὁ Παπαμαλέκος ἔκαμε πρός αὐτούς τήν τελευταίαν ἐρώτησιν.

- Ὅτι καί ἄν εἴσαστε, εἶναι δικός σας λογαριασμός, ἀλλά γιατί νά κάνετε

τόσες ἀτιμίες; Γιατί νά καῖτε γυναῖκες καί νά δολοφονῆτε γέρους καί νά σφάζετε παιδιά καί ἀόπλους ἀνθρώπους; Γιατί ὅλα αὐτά; Ἄνθρωποι μάλιστα, προσέθηκεν, οἱ ὁποῖοι δέν σᾶς φταίξανε εἰς τίποτα, οἱ ὁποῖοι δέν σᾶς ἐμπόδιζαν εἰς τόν σκοπόν σας νά κάμετε τήν Μακεδονίαν Βουλγαρικήν!

Οἱ αἰχμάλωτοι σκοτισμένοι καί μή ἔχοντες ἄλλο ν' ἀντιτάξουν εἶπον:

- Καπετάνιε, ἐμᾶς τώρα ὁ φόβος μᾶς ἔχει παγώσει τό νοῦ μας, τί θέλεις νά σοῦ ποῦμε; Τἄχουμε χαμένα.

- Μ' ἄν εἴσαστε ἀθῶοι δέν θά τάχατε χαμένα. || Ἀλλά καί ἔτσι νἆναι ἐγώ σᾶς δίνω διορία, ὅσο νά τραβηχτοῦμε ἐπάνω στό λημέρι νά σκεφτῆτε καί ν' ἀπαντήσετε. 1.442

Καί στραφείς πρός τά παλληκάρια:

- Ἄντεστε παιδιά, πᾶμε τώρα ἐπάνω.

Καί ἐξεκίνησαν οὕτω ὅλοι ἀνερχόμενοι πρός τό λημέρι, εἰς τό ὁποῖον τούς εἶχεν ἀφήσει ὁ ὁδηγός μεταβάς εἰς τήν Μπογδάντσαν διά νά μάθη τήν τύχην τοῦ Καπετάν Μιχάλη καί τῶν ἄλλων μετ' αὐτοῦ αἰχμαλωτισθέντων ὑπό τοῦ στρατοῦ.

Ὅταν ἔφθασαν εἰς τό λημέρι ἐπανελήφθησαν αἱ αὐταί ἐρωτήσεις πρός τούς αἰχμαλώτους.

- Μά τί νά σᾶς ποῦμε, μπρέ παλληκάρια, τί ἄλλο νά σᾶς ποῦμε. Μᾶς πῆραν στό λαιμό τους.

Ὁ Γρηγόρης, ὁ ὁποῖος ἐχρησίμευεν ὡς διερμηνεύς πάντοτε, ἐστράφη καί εἶπε πρός τούς ὁπλαρχηγούς:

- Ἄδικα τούς παιδεύουμε τούς ἀνθρώπους τόσην ὥρα.

- Λοιπόν, νά τούς ἀφήσωμεν; τόν ἠρώτησεν ὁ Κατσίγαρης.

Ὁ Γρηγόρης τόν παρετήρησεν ἔκπληκτος.

- Νά τούς ἀφήσωμεν λέει; Τί λές Καπετάνιο, αὐτουνούς στόν οὐρανό... στήν κόλαση ἤθελα νά πῶ τούς ἐγυρεύαμε καί τούς εὑρήκαμε μπροστά μας καί τώρα λές νά τούς ἀφήσωμε; Δέν ξέρεις τά Βουλγάρικα καί ἔχεις δίκιο.

- Μά ἐσύ εἶπες ὅτι τούς παιδεύουμε.

- Ναί, δηλαδή ἤθελα νά πῶ αἱ ἀνακρίσεις καί ξανακρίσεις εἶναι || περιττές. 1.443
Νά τούς ἡσυχάσωμε τούς ἀνθρώπους, νά βγοῦμε καί μεῖς ἀπό αὐτήν τήν σκοτούρα.

Ὁ Κατσίγαρης παρετήρησε μέ βλέμμα ἐρωτηματικόν τόν Παπαμαλέκον.

- Τί λές ξάδερφε; τοῦ εἶπεν.

Ὁ Παπαμαλέκος ἐσκέφθη ἐπ' ὀλίγον, κατόπιν ἀπήντησε:

- Μοῦ φαίνεται ξάδερφε πώς ὁ Γρηγόρης ἔχει δίκιο. Ἐδῶ εἶναι ὁλοφάνε-

ρα τά πράγματα. 'Εμπρός λοιπόν βάλε άρχή.

- Καί δέν τήν κάνεις έσύ;

- Μά...

'Ο Γρηγόρης τότε ήρπασεν έκεῖνον ό όποῖος έκαυχᾶτο ὅτι συνέπραξε μετά τοῦ λῃστάρχου Λεῶνε εἰς τήν όλοκαύτωσιν τῆς 'Ελληνίδος διδασκαλίσσης Αἰκατερίνης Χατζηγεωργίου.

Τόν ήρπασεν άπό τόν λαιμόν καί τόν ἔσεισε τρομερός τήν ὄψιν:

- Τώρα ἄτιμε, τοῦ εἶπε, θά πληρώσης ὅλα τά κακουργήματα, τά όποῖα ἔχεις κάμει.

'Ο Βούλγαρος δέν ώμίλησε διόλου. Μόλις ὅμως ό Γρηγόρης ἔρριψε τήν χεῖρα εἰς τήν λαβήν τῆς μαχαίρας του άνεπήδησε βιαίως πρός τά όπίσω καί όρμήσας κατόπιν αὐτοῦ μετά φόρας τόν ένηγκαλίσθη σφιγκτά καί άνετράπησαν καί οἱ δύο κάτω. (...)

1.445 *'Ο Γρηγόρης τοῦ έβύθισε τήν κάμαν εἰς τόν λαιμόν.*

Τό αἷμα άναπηδῆσαν κατεκοκκίνησε τό πρόσωπόν του.

'Ο Βούλγαρος άνάρθρους βλασφημίας έξέφερε διαρκῶς.

Μετ' όλίγον ὅμως μέ δευτέραν μαχαιριάν ἔμεινεν ἄπνους. (...)

[Ράπτη Σταμάτη: Ο ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟΣ ΑΓΩΝ. 'Αθῆναι ἄ.χ. (1911)]

ΑΝΑΦΟΡΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΞΕΓΕΡΣΗ ΤΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

['Εκθεση τοῦ George Dupon, Γάλλου στρατιωτικοῦ άκολούθου]

Τά αἴτια τῆς έξεγέρσεως

'Η έξέγερσις, ή, γιά νά μιλήσω σαφέστερα, ή άπόπειρα έξεγέρσεως πού σημειώθηκε στήν Μακεδονία τό φθινόπωρο τοῦ 1902, δέν ἦταν ἕνα άπροσδόκητο γεγονός, γιά ὅσους γνωρίζουν τήν κατάσταση τῶν πληθυσμῶν αὐτῆς τῆς έπαρχίας.

'Εχω πολλές φορές ύπογραμμίσει, κυρίως στό μέ άριθ. 469 καί μέ ήμ[ερομηνία] 31 Μαρτίου 1902 γράμμα μου, τίς κύριες αἰτίες πού καθιστοῦσαν ἕναν ξεσηκωμό άναπόφευκτο. Αὐτές μποροῦν νά συνοψισθοῦν σέ μερικές λέξεις: εἶναι, κατ' άρχάς, ή άνυπόφορη θέση τῶν Χριστιανῶν πού όφείλεται στούς Μουσουλμάνους, θέση πού καμμία μεταρρύθμιση δέν θά μπορέση νά μεταβάλη άρκετά ριζικά ὥστε νά έπέλθη, ἕνα modus vivendi άποδεκτό γιά τούς τε-

2 *λευταίους. || Εἶναι, έν συνεχεία, ή ρητά έκπεφρασμένη πρόθεση έκ μέρους τῶν Μεγάλων Δυνάμεων γιά τήν διατήρηση τοῦ Status quo, πρόθεση πού δέν άφήνει στούς Μακεδόνες καμμία έλπίδα διαφυγῆς άπό τήν 'Οθωμανική κυ-*

ριαρχία μέ εἰρηνικά μέσα. Εἶναι τέλος, ἡ δρᾶσις τῆς βουλγαρικῆς προπαγάνδας ἡ ὁποία, ἄν καί κάποιες φορές ὠθεῖται σέ ἀγριότητες, εἶναι ἡ μόνη πού ἐπιτρέπει σ' αὐτούς τούς δυστυχεῖς ὀρθοδόξους πληθυσμούς νά διαβλέπουν ἕνα καλλίτερο μέλλον. Αὐτές τίς κύριες αἰτίες πρέπει νά ἔχουμε κατά νοῦ, ἄν θέλουμε νά κατανοήσουμε τήν λογική ἀκολουθία τῶν ὅσων συνέβησαν καί ἄν θέλουμε νά ἀποπειραθοῦμε νά προβλέψουμε ὅσα ἐπιφυλάσσει τό μέλλον.

Κατάσταση ἀνήσυχη ἤδη ἀπό τήν Ἄνοιξη τοῦ 1902

Ἐδῶ καί μερικά χρόνια ἐπαναστατικές συμμορίες διατρέχουν τήν Μακεδονία. Ἡ πρώτη τους ἐμφάνιση σημειώθηκε τό 1895 και ἤδη κατά τό ἔτος 1896, ἡ περιοχή τοῦ Πυρίν καί τοῦ Μάλες, || κυριωτέρου θεάτρου τῆς ἐξεγέρ- 3
σεως τοῦ 1902, ἔχει προσφέρει καταφύγιο σέ 200 μέ 300 Μακεδόνες καί Βουλγάρους ἐπαναστάτες. Ἡ κινητοποίησις κάπως κατασίγασε μετά τόν πόλεμο τοῦ 1897 γιατί οἱ ἐλπίδες πού μέχρι τότε εἶχαν στραφῆ πρός τόν Ἑλληνισμό, εἶχαν διαψευσθῆ καί γιατί ἡ κατοχή τῆς Θεσσαλίας μέχρι τοῦ μηνός Ἰουνίου 1898, ἀπό ἕναν ἀξιόλογο στρατό (...) διευκόλυνε μιά ἐνεργητική καταστολή. Ὅμως ἀπό τό ἔτος 1899, οἱ ἀντάρτικες ὁμάδες ξανάρχισαν νά διατρέχουν τήν χώρα (...).

Ἄφιξις τοῦ βούλγαρου συνταγματάρχη Γιάγκωφ στό Βιλαέτι 5
τοῦ Μοναστηρίου

Αὐτή ἦταν ἡ κατάσταση ὅταν, στό τέλος τοῦ μηνός Μαΐου, ὁ συνταγματάρχης Γιάγκωφ, ἀξιωματικός ἐν ἀποστρατεία τοῦ Βουλγαρικοῦ Στρατοῦ, γεννημένος σέ ἕνα χωριό τῆς Καστοριᾶς [Ζαγοριτσάνη] (Βιλαέτι τοῦ Μοναστηρίου), μέ ὁμάδα 150 βουλγάρων (...) πέρασε τά σύνορα καί ἐγκαταστάθηκε στήν περιοχή πού βρίσκεται μεταξύ Μοναστηρίου, Ὀχρίδας, Καστοριᾶς καί Βοδενῶν, περιοχή ὅπου ἡ βουλγαρική προπαγάνδα ἔχει ὅλως ἰδιαιτέρως ἀσκηθῆ καί ἡ ὁποία περιοχή τόσο ἐξ αἰτίας τῆς τοπογραφικῆς της θέσεως ὅσο καί ἐξ αἰτίας τοῦ πνεύματος τῶν κατοίκων της, ἐπιτρέπει σε ἐπαναστατικές ὁμάδες νά δροῦν μέ σχετική ἀσφάλεια.

Φυσικά οἱ ἄνδρες τοῦ συνταγματάρχη Γιάγκωφ ἔφθασαν στόν τόπο τῆς συναντήσεως κατά μόνας ἤ κατά μικρές ὁμάδες. (...) || Ἔτσι, μεταξύ τῆς ἀφί- 6
ξεως τοῦ συνταγματάρχου Γιάγκωφ στήν Μακεδονία καί τῶν πρώτων ἐπεισοδίων πού προκάλεσαν τήν λήψη κάποιων ἰδιαιτέρων μέτρων ἀπό τήν Ὀθωμανική Κυβέρνηση, κύλησε κάποιο διάστημα 6 ἑβδομάδων μέ 2 μῆνες (Ἰούνιος - Ἰούλιος) πού ἐξηγεῖται πολύ φυσιολογικά.

῾Εντατικοποίησις τῆς δράσεως τῶν ἐπαναστατικῶν ὁμάδων στό Βιλαέτι τοῦ Μοναστηρίου

῾Αρχομένου τοῦ μηνός Αὐγούστου σημειώνεται αὔξησις τῆς δραστηριότη-
7 *τος τῶν ἐπαναστατικῶν συμμοριῶν || στό Βιλαέτι Μοναστηρίου. Στίς 6*
Αὐγούστου, μετά ἀπό μία σύγκρουση στό Λιασκοβίκι [Λεπτοκαρυά Φλώρι-
νας] ἕνας ἐπαναστάτης τραυματίστηκε καί συνελήφθη. (...) Στίς 8 στή Ρέσνα
δύο τοῦρκοι συνελήφθησαν καί λῃστεύθηκαν. Στίς 9 στό Behaerli ἕνας βούλ-
γαρος γιά τόν ὁποῖο ὑπῆρχε ὑπόνοια ὅτι εἶχε καταδώσει καί εἶχε συντελέσει
στόν θάνατο ἐννέα ἐξεγερμένων δολοφονήθηκε κατά διαταγήν τῆς ἐπανα-
στατικῆς βουλγαρικῆς ἐπιτροπῆς.

Στίς 16 στή Βίσανη, 10 χλμ. βορείως τῆς Καστοριᾶς, μιά συμμορία 22 ἀνταρτῶν κτύπησε ἀπόσπασμα τῆς τουρκικῆς χωροφυλακῆς. 5 σκοτώθηκαν, οἱ ὑπόλοιποι τραυματίστηκαν, μόλις 8 κατώρθωσαν νά διαφύγουν. Στίς 18, κοντά στό Σόροβιτς, σταθμό τῆς γραμμῆς Θεσσαλονίκης - Μοναστηρίου, μιά συμμορία τριάντα ἐπαναστατῶν κτύπησε ἕνα ἀπόσπασμα εἴκοσι στρατιωτῶν. Πέντε στρατιῶτες σκοτώθηκαν, ὁ ἀρχηγός ὅμως τῆς συμμορίας καί κάποιοι ἐπαναστάτες παραμένουν στήν περιοχή.

8 *῾Εν τῷ μεταξύ τό || δικαστήριο τοῦ Μοναστηρίου συνεχίζει νά δικάζη*
πλῆθος ἐπαναστατῶν ἤ ὑποτιθεμένων τοιούτων πού συνωστίζονται στίς φυ-
λακές. Στίς 28 Αὐγούστου στούς 21 βουλγάρους τοῦ καζᾶ Περλεπέ πού ὡδη-
γήθηκαν ἐνώπιον τῆς δικαιοσύνης, 5 καταδικάστηκαν σέ θάνατο, 2 σέ 8 χρό-
νια κάθειρξη καί 14 σέ 3 χρόνια καταναγκαστικά ἔργα.

Στίς 2 Σεπτεμβρίου 42 βούλγαροι τοῦ καζᾶ Μοναστηρίου περνοῦν ἀπό δίκη, 10 δέ ἀπό αὐτούς καταδικάζονται σέ θάνατο, ἐκ τῶν ὁποίων 5 εἶναι φυγόδικοι, 5 σέ ἰσόβια καταναγκαστικά ἔργα, καί 14 σέ τριετῆ καταναγκαστικά ἔργα. 5 πού εἶχαν εἰσαγάγει ὅπλα ἀπό τήν Θεσσαλία στήν Μακεδονία ἀμνηστεύθηκαν ἐπειδή κατέδωσαν, 8 ἀθωώθηκαν.

Αὔξησις τῆς δράσεως τῶν ἐπαναστατικῶν συμμοριῶν στό Βιλαέτι Θεσσαλονίκης

῾Η κατάστασις δέν εἶναι λιγώτερο ἀπειλητική στό Βιλαέτι Θεσσαλονίκης.
᾿Από τίς 24 ᾿Ιουλίου μιά ὁμάδα 10 ἐπαναστατῶν πού εἶχαν καταφύγει σέ ἕνα
σπίτι στόν Βόλακα (στόν καζᾶ τῆς Δράμας) κτυπήθηκε ἀπό τήν χωροφυλακή.
9 *|| Μετά ἀπό ἀνταλλαγή πυροβολισμῶν κατά τήν διάρκεια τῆς ὁποίας δύο χω-*
ρόφυλακες σκοτώθηκαν καί τρεῖς τραυματίστηκαν, ἡ ὁμάδα κατώρθωσε νά
διαφύγη τρυπῶντας τούς τοίχους τῶν γειτονικῶν σπιτιῶν. Γιά νά ἐκδικηθοῦν

οἱ χωροφύλακες βάζουν φωτιά στό σπίτι ἀφοῦ ἔδεσαν στό ἐσωτερικό τόν ἰδιοκτήτη καί τόν παπᾶ τοῦ χωριοῦ πού κάηκαν ζωντανοί.

Πρός τό τέλος τοῦ ἰδίου μηνός σημειώνονται συγκρούσεις μεταξύ χωροφυλακῆς καί ἐξεγερμένων στή Γοργόπη (τοῦ καζᾶ Γευγελῆς), στήν Καλαπότη βορείως τῶν Σερρῶν, στά περίχωρα τῶν Γιαννιτσῶν κλπ. κλπ.

Στίς 3 Αὐγούστου διεξάγεται πραγματική μάχη μεταξύ τῶν ἐξεγερμένων
καί τῶν χωροφυλάκων πού ἔχουν ἐνισχυθῆ ἀπό Ἀλβανούς στά περίχωρα τοῦ
Τοψίν (πρῶτο σταθμό τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Θεσσαλονίκης - Σκο-
πίων, γύρω στά 20 χιλιόμετρα ἀπό τήν Θεσσαλονίκη). Βλέπουμε ὅτι οἱ ἐπα-
ναστάτες ὠθοῦν τήν τόλμη τους μέχρι τοῦ σημείου νά προχωροῦν στά πεδινά,
πρό τῶν πυλῶν τῆς Θεσσαλονίκης. Σ' αὐτήν τήν τελευταία μάχη, δύο σκοτω-
μένοι ἐπαναστάτες ἦταν ὡπλισμένοι μέ τουφέκια Μάνλιχερ, || τά ὁποῖα χρη- 10
σιμοποιοῦνται στόν Βουλγαρικό στρατό.

Στά μέσα τοῦ μηνός Αὐγούστου τό φυλάκιο ἀπό δώδεκα τούρκους στρα-
τιῶτες πού φυλάει τήν γέφυρα τοῦ Ἀξιοῦ κοντά στόν σταθμό τοῦ Ντεμίρ Κα-
ποῦ [Σιδηρῶν Πυλῶν] (σιδηροδρομική γραμμή Θεσσαλονίκης - Σκοπίων και
Νίς) ἐπισημαίνει τό πέρασμα πάνω σ' αὐτήν τήν γέφυρα, συμμορίας 110 ἐπα-
ναστατῶν πού τό σῶμα των αἰσθάνεται πολύ ἀδύνατο νά ἀντιμετωπίση, ἐνῶ
μιά συμμορία ἀπό ἄλλους 60 διασχίζει τόν Ἀξιό ἀπό ἀβαθῆ πόρο ὄχι μακρυά
ἀπό τήν γέφυρα. (...) Ὑποθέτει κανείς ὅτι οἱ συμμορίες αὐτές ἔρχονται πρός
ἐνίσχυση τοῦ συνταγματάρχη Γιάγκωφ πού δρᾶ στήν περιοχή τῆς Φλώρινας
καί ὁ ὁποῖος ἀπό ἐκείνη τήν στιγμή, διακινοῦσε στήν περιοχή πού ἤθελε νά
ξεσηκώση, ἔντυπες ἀφίσσες πού καλοῦσαν τούς πληθυσμούς σέ ἐξέγερση
|| στό τέλος Σεπτεμβρίου, ἡμερομηνία τῶν γιορτῶν τῆς Σίπκα. 11

Οἱ ἐπαναστατικές ἐπιτροπές τῆς Σόφιας καί οἱ διϊστάμενες ἀπόψεις τους

Προκειμένου νά κατανοηθοῦν καλύτερα τά γεγονότα πού ἤδη θά ἐπιταχυνθοῦν ὑπό τήν ἐπιρροή τοῦ Βουλγαρικοῦ Κομιτάτου τῆς Σόφιας, εἶναι ἀναγκαῖο νά εἰπωθοῦν μερικά πράγματα γιά τό Βουλγαρικό καί Μακεδονικό Κομιτᾶτο (ἐπιτροπές).

Ἀφοῦ ἤλπισε γιά πολύ καιρό νά ἐπιτύχη διά τῆς εἰρηνικῆς ὁδοῦ, ἰδιαίτερα μετά ἀπό πίεση τῶν Μεγάλων Δυνάμεων πρός τόν Σουλτάνο, τήν ἐκτέλεση τῶν προβλεπομένων στό ἄρθρο 23 τῆς συνθήκης τοῦ Βερολίνου μεταρρυθμίσεων στήν Μακεδονία, τό Κομιτᾶτο τῆς Σόφιας ἔθεσε ἐπικεφαλῆς του τό 1899 τόν Μακεδόνα Μπόρις Σαράφωφ, ἀντάρτη, ἀποφασισμένο γιά ἐνεργητι-

κή δράση. Ὁ Σαράφωφ προσέδωσε στήν ἐπαναστατική προπαγάνδα στήν Μακεδονία τό στίγμα τῆς ἄγριας δράσεως πού δέν ἐπιτρέπει σέ κανέναν Μα-
12 *κεδόνα νά παραμείνη οὐδέτερος. || Οἱ ὀπαδοί τοῦ Σαράφωφ λογάριαζαν γιά ἐχθρούς τους, ἀνεξάρτητα ἀπό τό ἄν ἦταν μουσουλμάνοι ἤ χριστιανοί, Τοῦρκοι, Ἀλβανοί, Ἕλληνες, Σέρβοι ἤ ἀκόμη καί Βούλγαροι, ὅλους ὅσοι δέν εἶχαν διασυνδεθῆ ἤ δέν ἔχουν τεθῆ ὑπό τίς ἐπαναστατικές ἐπιτροπές.*

Τά ἰδιαίτερα ἐνεργητικά μέσα πού χρησιμοποιήθηκαν ἀπό τόν Σαράφωφ προκειμένου νά ἐξοικονομήση πόρους ὄχι μόνον στήν Μακεδονία ἀλλά καί στήν Βουλγαρία γιά νά καταστείλη τίς προδοσίες (...) κατέληξαν στήν αὔξηση τῶν Βουλγάρων καί μιά καινούργια Ἐπαναστατική Ἐπιτροπή (Κομιτᾶτο) πού ἔπρεπε νά υἱοθετήση διαδικασίες πιό διπλωματικές, δημιουργήθηκε ἐδῶ καί ἕναν χρόνο περίπου, πρόεδρος τῆς ὁποίας εἶναι ὁ Μ. Μιχαήλοφσκυ, ποιητής καί λόγιος, συνεπικουρούμενος ἀπό τόν στρατηγό Τσόντσεφ, ἄνθρωπο δράσεως, ἐκτελεστή τῶν ἀποφάσεων τοῦ Κομιτάτου.

Τό Κομιτᾶτο Σαράφωφ θέλει νά πραγματοποιήση τήν ἀνεξαρτησία τῆς
13 *Μακεδονίας. Ἐπίσημα τό Κομιτᾶτο || Μιχαήλοφσκυ ἐπιδιώκει τόν ἴδιο σκοπό. Εἶναι ὅμως ἀδύνατο γιά ὅποιον ἔχει συναναστραφῆ μέ Βουλγάρους καί ἔχει ἀκούσει τούς διπλωμάτες καί τούς ὑπαλλήλους τους νά μιλοῦν γιά τή Μεγάλη Βουλγαρία πού δημιουργήθηκε μέ τήν συνθήκη τοῦ Ἁγ. Στεφάνου, γιά τήν ἀνάγκη πού ἔχει ἡ χώρα τους νά ἀποκτήση ἄνοιγμα στήν Μεσόγειο (τό Ὀθωμανικό λιμάνι τῆς Καβάλας εἶναι λιγώτερο ἀπό 80 χιλιόμετρα κατ' εὐθεῖαν ἀπό τά Βουλγαρικά σύνορα) νά μήν ἔχη τήν ἀπόλυτη βεβαιότητα ὅτι οὔτε ἕνας Βούλγαρος θά δεχόταν οἰκειοθελῶς τήν λύση μιᾶς ἀνεξάρτητης Μακεδονίας. Ἄν πρός στιγμήν δέχεται αὐτή τήν λύση εἶναι γιατί ἔχει τήν πεποίθηση ὅτι γιά πολλούς λόγους καί ἰδιαίτερα ἐξ αἰτίας τῆς πολυφυλετικότητας και τοῦ ἀνταγωνισμοῦ τῶν φυλῶν πού συγκροτοῦν τόν πληθυσμό της καί πού καμμία δέν εἶναι ἀρκετά ἰσχυρή ὥστε νά μπορέση νά ἀφομοιώση ἤ ἁπλῶς νά ὑποτάξη τίς ἄλλες, αὐτή ἡ ἀνεξάρτητη Μακεδονία μετά ἀπό λίγο καιρό θά παραδιδόταν στήν ἀναρχία καί θά ἔπεφτε στά χέρια τῶν Βουλγάρων ὅπως ἡ Ἀνατολική Ρωμυλία τό 1885.*

14 *Ἔτσι λοιπόν ἄν κανείς φθάση στό βάθος τῶν πραγμάτων, ὑπάρχει ἕνα Κομιτᾶτο Σαράφωφ πού ἐπιδιώκει τήν ἐγκαθίδρυση μιᾶς ἀνεξάρτητης Μακεδονίας καί ἕνα Κομιτᾶτο Μιχαήλοφσκυ τό ὁποῖο παρά τίς κάποιες ἀναγκαῖες βεβαιώσεις προκειμένου νά καθησυχάση τούς φόβους τῶν Μεγάλων Δυνάμεων, ἐπιδιώκει τήν, ἄν ὄχι ἄμεση, τουλάχιστον ἀναπόφευκτη προσάρτησή της, μετά ἀπό μιά λίγο ἤ πολύ μακρά ἐμπειρία, στήν Βουλγαρία.*

Τό Κομιτάτο Μιχαήλοφσκυ ή Βουλγαρικό Κομιτάτο θέλησε νά προκαλέση μιά ἐξέγερση μέ τήν εὐκαιρία τῶν ἑορτῶν τῆς Σίπκα[14] καί ὅπως θά δοῦμε στή συνέχεια ἐπρόκειτο γιά ὁμάδες πού ἀποτελοῦνταν ἀποκλειστικά ἀπό Βουλγάρους πού πῆραν μέρος στήν τελευταία ἐξέγερση. Ἀντίθετα, οἱ ἀπό τήν Μακεδονία κομιτατζῆδες, πολυαριθμότεροι καί ἰσχυρότεροι, ἀπεῖχαν, μετά ἀπό τίς ὑποδείξεις τοῦ Σαράφωφ, εἴτε γιατί αὐτός δέν θεωροῦσε τήν στιγμή πρόσφορη, εἴτε γιατί δέν ἤθελε νά παίξη τό παιχνίδι τῶν Βουλγάρων.

Ἔτσι ἐξηγεῖται ἡ ταχύτητα καί ἡ εὐκολία μέ τήν ὁποία ὁριοθετήθηκε καί 15
καταπνίγηκε μιά ἐξέγερση πού διαφορετικά θά εἶχε προσλάβει μεγάλες διαστάσεις, ἄν οἱ βούλγαροι τῆς Μακεδονίας εἶχαν ἀνταποκριθῆ στό κάλεσμα πού τούς εἶχε ἀπευθύνει τό Κομιτάτο Μιχαήλοφσκυ.

Ἀνταγωνισμοί μεταξύ Βουλγαρικῶν καί Μακεδονικῶν συμμοριῶν

Μετά ἀπό πληροφορίες τοῦ Προξένου μας στήν Θεσσαλονίκη, θά πρέπει νά ἔχουν συμβῆ συγκρούσεις στό Βιλαέτι τοῦ Μοναστηρίου μεταξύ Βουλγαρικῶν ὁμάδων πού δροῦν ὑπό τήν καθοδήγηση τοῦ στρατηγοῦ Γιάγκωφ καί ὁμάδων ἀποκλειστικά Μακεδονικῶν πού ἐπεδίωκαν νά συλλάβουν τόν στρατηγό. (...)

Σύμφωνα μέ ἄλλες πληροφορίες πού ἀντλήθηκαν ἀπό ἐξ ἴσου ἀξιόπιστες 16
πηγές δέν ἔγινε ποτέ ἀναμέτρηση μεταξύ τῶν δύο φραξιῶν τοῦ ἐπαναστατικοῦ κόμματος καί τό Μακεδονικό κόμμα ἀρκεῖτο ἁπλά καί μόνον στό νά ἀπέχη.

Ἔχουν γραφθῆ καί εἰπωθῆ τόσα ὑπερβολικά ἀκόμη καί ἐντελῶς ἀναληθῆ πράγματα γύρω ἀπό τό θέμα αὐτῆς τῆς ἐξεγέρσεως πού θά μέ ἐνοχλοῦσε πολύ ἄν ἤμουν ὑποχρεωμένος ἐγώ νά λύσω τό ζήτημα. Ἄν καί εἶναι πιθανόν μερικές ρήξεις νά ἔχουν συμβῆ μεταξύ τῶν ἐπαναστατῶν μοῦ φαίνεται δύσκολο Βούλγαροι, χωρισμένοι μόνον ἀπό ἀποχρώσεις ἀντιλήψεων - διότι ὁ χριστιανός ἐπιθυμεῖ προτίστως τήν ἀπελευθέρωση ἀπό τόν Ὀθωμανικό ζυγό -, νά σφάζωνται μεταξύ τους, παρουσία τῶν σφαγιαστῶν τους. Αὐτά ἐκεῖ τά γε-
γονότα γενικά δέν παράγονται παρά μετά ἀπό τήν νίκη || καί ἐφόσον πρόκει- 17
ται νά διαμοιρασθῆ ἡ λεία τοῦ ἡττημένου ἐχθροῦ. Πίστεψα πάντως ὅτι ὤφειλα νά πῶ μερικές λέξεις γύρω ἀπό αὐτό τό θέμα γιά νά σᾶς δείξω ὅτι ὑπάρχουν στούς ἐπαναστάτες δύο κόμματα πού ἔχουν διαφορετικές φιλοδοξίες, πρᾶγμα

---

14. Χωριό τῆς Βουλγαρίας καί ὁμώνυμο πέρασμα στήν ὀροσειρά τοῦ Αἵμου. Ἡ νίκη τοῦ Ρωσικοῦ στρατοῦ κατά τῶν Τούρκων τό 1877 στή Σίπκα ὡδήγησε στήν δημιουργία τῆς Βουλγαρικῆς ἡγεμονίας.

πού τούς καθιστᾶ μερικές φορές ἀνίκανους νά συγκεντρωθοῦν ἐν ὄψει μιᾶς κοινῆς δράσεως.

Κινήσεις τῶν συμμοριῶν πού ἔχουν τεθῆ ὑπό τήν διεύθυνση τοῦ συνταγματάρχη Γιάγκωφ κατά τό δεύτερο ἥμισυ τοῦ μηνός Σεπτεμβρίου

Ἀπό τίς 12 ἕως 15 Σεπτεμβρίου ἐπισημάνθηκε ἐπίσημα ἡ παρουσία τοῦ συνταγματάρχη Γιάγκωφ στά ὄρη τῆς Νέβεσκας στίς πλαγιές βορείως τοῦ
18 *|| ὄρους Βίτσι μεταξύ Φλώρινας καί Καστοριᾶς. Μέ βάση πληροφορίες πού δόθηκαν στόν Πρόξενό μας ἀπό τόν Βαλῆ στό Μοναστήρι, πληροφορίες πού φαίνονται ἀρκετά ἀληθοφανεῖς, ἦταν ἐπικεφαλῆς ὁμάδας 80 ἐξεγερμένων. Τόν ἴδιο καιρό ἐπισημάνθηκε μιά ἄλλη ὁμάδα πού περιελάμβανε 30 ἐξεγερμένους στόν καζᾶ τοῦ Περλεπέ. (...)*

Στίς 19, τμῆμα τῆς συμμορίας Γιάγκωφ αἰφνιδιάστηκε τά μεσάνυχτα στό Γκορνίτσοβο, δυτικά τῆς λίμνης τοῦ Ὀστρόβου ἀπό ἀπόσμασμα ὀθωμανῶν στρατιωτῶν. Οἱ ἐξεγερμένοι τράπηκαν σέ ἄτακτη φυγή ἀφήνοντας νεκρό ἕναν ἀπό τούς δικούς τους καί ἐγκαταλείποντας καμμιά εἰκοσαριά καπέλλα πάνω στά ὁποῖα ἀναγράφονταν τό σύνθημα: «Ἐλευθερία ἤ Θάνατος». (...)

19 *Τό Βιλαέτι ὅμως Μοναστηρίου δέν θά μποροῦσε παρά νά εἶναι ἕνα δευτερεῦον θέατρο ἐπιχειρήσεων, δοθέντος ὅτι ὁ συνταγματάρχης Γιάγκωφ ἔχει ἀποτύχει στήν προσπάθειά του ἐξεγέρσεως καί δεδομένου ὅτι οἱ συμμορίες*
20 *τίς ὁποῖες διευθύνει || ἀρκοῦνται νά διατηροῦνται στίς ὀρεινές περιοχές ἀπ' ὅπου δέν ἐξέρχονται παρά μόνον γιά νά προμηθεύωνται τά πρός τό ζῆν (...).*

Ἄφιξις Βουλγαρικῶν συμμοριῶν ὑπό τήν καθοδήγηση Βουλγάρων στρατιωτικῶν στόν ἄνω Στρυμῶνα

Ἤδη τά γεγονότα θά ἐπιταχυνθοῦν. Μεταξύ 25 καί 30 Σεπτεμβρίου ἡ ζώνη τῶν ὀθωμανικῶν στρατευμάτων πού φυλάει τά σύνορα στήν ἄνω κοιλάδα τοῦ Στρυμῶνα διερράγη μεταξύ Egri Palanka καί Τζουμαγιᾶς ἀπό Βουλγάρους ἐπαναστάτες καθοδηγούμενους ἀπό τόν Βούλγαρο συνταγματάρχη ἐν ἀποστρατεία Νικόλωφ καί ἀπό καμμιά δεκαριά Βουλγάρους ἀξιωματικούς ἐν ἀποστρατεία (...).

25 **Σύνολο δυνάμεων στήν ἄμεση διάθεση τῆς Αὐτοκρατορικῆς Κυβερνήσεως**

Ἡ Αὐτοκρατορική Κυβέρνησις εἶχε λοιπόν στήν διάθεσή της γιά νά κατα-

στείλη τήν ἐξέγερση:

15 τάγματα τακτικοῦ στρατοῦ ἐπί τόπου καί

1 τάγμα τακτικοῦ στρατοῦ πού στάλθηκε ἀπό τά Σκόπια.

Μ' ἄλλα λόγια 16 τάγματα δυναμικότητας 500 ἀνδρῶν = 8000 ἀνδρῶν,

11 τάγματα ἐφέδρων ἀπό 780 ἄνδρες = 8500 ἄνδρες.

Δηλαδή συνολικά 16 μέ 17.000 ἄνδρες μέ 50 κανόνια. (...)

Πρῶτες εἰδήσεις σχετικά μέ τήν κατάληψη τοῦ ἄνω Στρυμῶνα 26

Στήν ἀρχή τοῦ μηνός 'Οκτωβρίου γίνεται γνωστό στήν Θεσσαλονίκη ὅτι 17 χωριά τῶν καζάδων τοῦ Πετριτσίου, Μελενίκου, Τζουμαγιᾶς καί Ραζλόγκ εἶχαν ἐξεγερθῆ, καί πώς ὅλος ὁ πληθυσμός προσεχώρησε στούς Βουλγάρους ἐπαναστάτες καί πώς οἱ συμμορίες ὕψωσαν τήν κόκκινη καί πράσινη σημαία μέ τά χρώματα τῆς ἀνεξάρτητης Μακεδονίας. Ἄν καί ὁ πληθυσμός αὐτῶν τῶν περιοχῶν, ὅμορων τοῦ βουλγαρικοῦ συνόρου, διέκειτο πιό συμπαθητικά στούς ἐπαναστάτες ἀπό ἐκεῖνον τοῦ κέντρου τῆς Μακεδονίας φαίνεται ἐξακριβωμένο ὅτι οἱ κάτοικοι τῶν χωριῶν ἐξαναγκάστηκαν νά προσχωρήσουν στούς ἐπαναστάτες ἤ τουλάχιστον νά ἐγκαταλείψουν τά σπίτια τους γιά νά καταφύγουν στά βουνά[15].

Σύμφωνα μέ πληροφορίες πού ἀντλήθηκαν ἀπό διαφορετικές πηγές ὁ ἀριθμός αὐτῶν τῶν ἐπαναστατῶν πού διέσχισε τα σύνορα καί ἔδρασε στόν Ἄνω Στρυμῶνα δέν ἦταν ἀνώτερος τῶν 350-400 καί ὁ ἀριθμός τῶν ὀπαδῶν πού στρατολογήθηκαν ἐπί τόπου ὑπῆρξε ἀσήμαντος.

Εἶναι βέβαιο ὅτι ὅταν γύρω στίς 8 'Οκτωβρίου διαδόθηκε στήν Θεσσαλο- 27
νίκη καί ἐν συνεχεία στό παλάτι τοῦ Γιλδίz ἡ εἴδηση ὅτι ἡ στενωπός τῆς Κρέσνας ἔπεσε στά χέρια τῶν Βουλγάρων ἐπαναστατῶν καί ὅτι διακόπηκε ἡ ἐπικοινωνία μεταξύ Μελενίκου καί Τζουμά Μπάλας δημιουργήθηκε πρός στιγμήν ἀνησυχία στά ὑψηλά Κυβερνητικά κλιμάκια. (...)

'Απώλειες τῶν ἐξεγερμένων καί τῶν 'Οθωμανῶν 30

Ἄν κανείς ἔδινε πίστη σέ μερικά ὄργανα τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ τύπου, κυρίως

---

15. 18 Σεπτεμβρίου 1903

Πέρυσι ἐν τῇ περιφερεία Μελενίκου - Πετρίτσης, ὅπου ἐγένετο ἐξέγερσις, μετέσχον 25 χωριά. 'Εφέ- 5
τος τά χωριά ταῦτα μένουσιν ἥσυχα. 'Η ἐξέγερσις αὕτη εἶχεν ἀρχίσει τήν 19η Σεπτεμβρίου [1902].

Εἰς τήν περιφέρειαν Ρασλόγκ ἐξηγέρθησαν νῦν 5 χωριά. Τά γυναικόπαιδα κατέφυγον εἰς τά πέριξ ὄρη.

['Αρχεῖο Ἴωνος Δραγούμη, Τετράδιο Εἰδήσεων Σερρῶν, χρώματος βιολετί, Φάκελος 30, Γεννάδειος Βιβλιοθήκη]

*τῶν ἐπαναστατικῶν Μακεδονικῶν ὀργάνων, οἱ βουλγαρικές συμμορίες ἐπέφε-
ραν μεγάλες ἀπώλειες στούς τούρκους στρατιῶτες.*
Ἀπό ἕνα σύνολο πληροφοριῶν πού ἀντλήθηκαν λίγο πολύ ἀπό παντοῦ,
31 *|| καί ἐλέγχθηκαν ἀπό ἔγκυρους κύκλους τῆς Σόφιας γιά τίς βουλγαρικές
συμμορίες, ἀπό τό Ὑπουργεῖο πολέμου γιά τά Τουρκικά στρατεύματα, καί οἱ
ὁποῖες κατά τήν διάρκεια τῆς περιόδου τῶν ἐπιχειρήσεων εἶχαν ὡς κύριο θέα-
τρο τόν ἄνω Στρυμῶνα καί οἱ ὁποῖες ἔγιναν μεταξύ 6 Ὀκτωβρίου καί 15 Νο-
εμβρίου, οἱ ἐξεγερμένοι εἶχαν ἀπώλειες 15 ἕως 80 νεκρούς, δηλαδή πλέον
τοῦ πέμπτου τοῦ δυναμικοῦ των, καί 35 μέ 40 συλληφθέντας, δηλαδή πλέον
τοῦ δεκάτου τοῦ ἴδιου δυναμικοῦ των.*

41 **Συμπέρασμα**

*Μετά ἀπό ὅσα ἐκτέθηκαν παραπάνω εἶναι φυσικό νά ἀναρωτηθῆ κανείς ἄν
ἡ ἐξέγερση τοῦ τελευταίου φθινοπώρου σηματοδοτῆ μιά καινούργια φάση γιά
τό Μακεδονικό ζήτημα καί ἄν ἐπιτρέπη νά προβλέψουμε καλλίτερα ἀπό πρῶτα*
42 *τήν πιθανή ἔκβαση τῆς κρίσεως || ἡ ὁποία μπορεῖ σέ κάθε στιγμή νά ἀπειλήση
τήν ἠρεμία τῆς Εὐρώπης.*

*Ἄν ἀφαιρέσουμε τά ἀπρόβλεπτα γεγονότα πού πάντοτε μποροῦν νά τρο-
ποποιήσουν ἤ ἀκόμη καί νά ἀνατρέψουν πλήρως ὅλες τίς ἀνθρώπινες προ-
βλέψεις, θά ἀναγνωρίσουμε πώς δέν ὑπάρχει σχεδόν παρά μιά πιθανή ἤ δυ-
νατή ἔκβαση, γύρω ἀπό τό Μακεδονικό ζήτημα καί πρός τοῦτο ἀρκεῖ νά ἐξε-
τάσουμε λίγο προσεκτικά τά κυριώτερα στοιχεῖα αὐτοῦ τοῦ ζητήματος.*

*Ὁ χριστιανός τῆς Μακεδονίας περνᾶ τήν ζωή του κλεπτόμενος καί λεηλα-
τούμενος ἀπό ὅλον τόν κόσμο. Κλέπτεται ἀπό τόν εἰσπράκτορα τῆς δεκάτης ὁ
ὁποῖος δέν παραλείπει ποτέ νά ὑπερεκτιμᾶ σέ μεγάλο ποσοστό τήν ἀπόδοση
τῆς ἐσοδείας του, τήν ὁποία καί ἐπιθεωρεῖ πρό τῆς συγκομιδῆς, ἀπό τόν χω-
ροφύλακα ὁ ἰσχνός μισθός τοῦ ὁποίου σχεδόν ποτέ δέν πληρώνεται καί ὁ
ὁποῖος καλούμενος διαρκῶς νά δώση τήν ὑποστήριξη κατά τήν ἀνάληψη τῶν*
43 *φόρων, || ὑποχρεώνεται νά ἐξασφαλίση τά πρός τό ζῆν τόσο γιά τόν ἑαυτόν
του ὅσο καί γιά τό ἄλογό του, πρός βλάβη τῶν χριστιανῶν χωρικῶν. Λῃστεύ-
εται ἀπό τόν Ἀλβανό πού ἐξαπολύει ἀκατάπαυστες λεηλατικές ἐπιδρομές
(razzia) στή Μακεδονία. Εἶναι ὑποχρεωμένος νά ἐφοδιάζη μέ τρόφιμα τίς συμ-
μορίες τῶν ἀνταρτῶν πού διατρέχουν τήν χώρα, καί στή συνέχεια τά ἀποσπά-
σματα χωροφυλακῆς ἤ τούς στρατιῶτες πού καταδιώκουν τίς συμμορίες. Τέ-
λος, γενικά, ἀπογυμνώνεται ἀπό τούς κάθε εἴδους Ὀθωμανούς κρατικούς λει-
τουργούς, μέ τούς ὁποίους ἔρχεται σέ ἐπαφή, καί πού εἶναι ἀναγκασμένοι νά*

*ζοῦν ἀπό ἀφαιμάξεις (χαρατσώματα) διότι δέν ἀμείβονται καλλίτερα ἀπό τόν
ἀξιωματικό καί τόν στρατιώτη. Δέν εἶναι ἑπομένως ὑπερβολικό νά εἰπωθῆ ὅτι ἡ
ἰδιοκτησία δέν ὑφίσταται γιά τόν χριστιανό ἀγρότη τῆς Μακεδονίας.*

*῾Υπάρχει ὅμως καί κάτι ἐπιπλέον: Μέ μιά ἁπλή ὑπόνοια (ὁ χριστιανός)
συλλαμβάνεται, φυλακίζεται, μερικές φορές μέ τή γυναῖκα του καί τά παιδιά
του, ἄν καί ἀθῶος ὑπόκειται σέ κακομεταχείριση ἄν δέν ὑποβάλλεται σέ φρι-
κιά βασανιστήρια, τέλος, πάρα πολύ συχνά καταδικάζεται καί ἐκτελεῖται γιατί
δέν ἔχει καταδώσει κομιτατζῆδες, ἐνῶ διατρέχη συνεχῶς τόν κίνδυνο νά δο-
λοφονηθῆ ἀπό αὐτούς || ἄν προδώση ἔστω καί ἕναν ἀπό αὐτούς. (...)* 44

*Διαπιστώνει κανείς εὔκολα ὅτι ἀκόμη καί ὁ θάνατος εἶναι προτιμότερος
ἀπό μιά κατ᾽ ἐπίφαση ζωή καί καθημερινά πληθαίνουν οἱ χριστιανοί πού σκέ-
πτονται μέ παρόμοιο τρόπο.*

*Πρός τό τέλος τοῦ μηνός Νοεμβρίου ὁ Πρόξενός μας στό Μοναστήρι
διεπίστωνε ὅτι μερικοί ἀπό τούς κατηγορούμενους πού ὡδηγοῦντο μπροστά
στό δικαστήριο αὐτῆς τῆς πόλεως, ἐπεδείκνυαν ἀξιοθαύμαστο θάρρος καί ἐξι-
στοροῦσε ἰδιαίτερα τό ἀκόλουθο γεγονός: ἕνας βούλγαρος τσαγγάρης ἀπό
τήν Φλώρινα δέν δίστασε νά δηλώση μπροστά σέ ἀσφυκτικό ἀκροατήριο πώς
ἦταν κομιτατζῆς, || πώς ἡ Μακεδονία ἀνῆκε δικαιωματικά στούς βούλγαρους* 45
*καί πώς οἱ συμπατριῶτες του θά ἐπεδίωκαν τήν κατάκτηση μέχρι τέλους. Κα-
ταδικάστηκε σέ θάνατο καί ἐκτελέστηκε, ὑλοποιῶντας ἔτσι τήν ἐπιθυμία τήν
ὁποία διετύπωσε μέ λόγια τήν περασμένη ἄνοιξη ἕνα μέλος τοῦ ᾿Επαναστατι-
κοῦ Κομιτάτου: «῾Η Μακεδονία ἔχει ἀρκετό αἷμα ἀνταρτῶν. Τῆς χρειάζεται
αἷμα μαρτύρων». (...)*

Θά μποροῦσε ὅμως κανείς νά ἰσχυρισθῆ ὅτι ὑπάρχει τό ἄρθρο 23 τῆς 46
Συνθήκης τοῦ Βερολίνου[16] *πού προβλέπει κάποιες μεταρρυθμίσεις γιά τήν
Μακεδονία. (...) ῾Ωστόσο ὅμως, ἀκόμη καί ἄν θά ἦταν ἀποφασισμένος ὁ
Σουλτάνος νά ἐφαρμόση μέ συνέπεια τίς μεταρρυθμίσεις - καί ὅλο του τό πα-*

---

16. ΣΥΝΘΗΚΗ ΒΕΡΟΛΙΝΟΥ 1878 - ΑΡΘΡΟ 23

῾Η ῾Υψηλή Πύλη δεσμεύεται νά ἐφαρμόση μέ ὅσο τό δυνατόν μεγαλύτερη ἀκρίβεια, στό νησί τῆς Κρήτης, τόν ὀργανικό κανονισμό τοῦ 1868 ἐπιφέροντας τίς τροποποιήσεις πού θά κριθοῦν δίκαιες. ᾿Ανάλογες ρυθμίσεις, προσαρμοζόμενες στίς τοπικές ἀνάγκες, ἐκτός τῆς περιπτώσεως πού ἀφορᾶ στίς φοροαπαλλαγές πού συμφωνήθηκαν γιά τήν Κρήτη, θά εἰσαχθοῦν ὁμοίως καί στίς ἄλλες περιοχές τῆς Εὐρωπαϊκῆς Τουρκιας γιά τίς ὁποῖες δέν ἔχει προβλεφθῆ μέ τήν παροῦσα Συνθήκη ἰδιαίτερη ὀργάνωση. ῾Η ῾Υψηλή Πύλη θά ἐπιφορτίση εἰδικές ᾿Επιτροπές, στίς ὁποῖες ὁ ἐντόπιος παράγων θά ἐκπροσωπῆται σέ μεγάλο βαθμό, γιά νά ἐπεξεργασθῆ τίς λεπτομέρειες αὐτῶν τῶν νέων κανονισμῶν γιά κάθε ἐπαρχια. Τά σχέδια τῆς ὀργανώσεως πού θά προκύπτουν ἀπό αὐτές τίς ἐργασίες θά ὑποβάλλωνται πρός ἐξέταση στήν ῾Υψηλή Πύλη, ἡ ὁποία, προτοῦ δημοσιεύση τίς πράξεις μέ τίς ὁποῖες θά τεθοῦν σέ ἐφαρμογή θά λαμβάνη ὑπ᾽ ὄψιν τήν γνώμη τῆς Εὐρωπαϊκῆς ᾿Επιτροπῆς πού συστάθηκε γιά τήν ᾿Ανατολική Ρωμυλία.

ρελθόν ἐναντιώνεται πρός μία τέτοια ὑπόθεση - ὅσο ἀπόλυτη καί ἄν εἶναι ἡ ἐξουσία του, θά ἔλθη ἀντιμέτωπος μέ τόν θρησκευτικό φανατισμό, ἰσχυρότερον ἀπό αὐτόν, πού ἐμποδίζει τόν μουσουλμάνο νά θεωρήση τόν γκιαούρη ὡς ἴσον πρός αὐτόν, ἤ ἔστω νά τόν μεταχειρισθῆ κάπως εὐνοϊκά. Ὁ καιρός ἔχει περάσει πού ὁ Μακεδόνας χριστιανός ἀρκεῖται σέ ἕνα καθεστώς πού θά τοῦ ἐξασφάλιζε ἀσφάλεια προσώπου καί περιουσίας. Συνειδητοποίησε καί κάθε μέρα ὅλο καί περισσότερο ἀποκτᾶ συνείδηση τῆς ἀξιοπρέπειάς του.

Θά μποροῦσε ὅμως κανείς νά ἀναρωτηθῆ, δέν θά μποροῦσαν οἱ Δυνάμεις
47 *νά συνεννοηθοῦν γιά || τήν δημιουργία μιᾶς ἀνεξάρτητης Μακεδονίας, πού θά ἔθετε τέρμα στούς Βουλγαρικούς, Σερβικούς ἤ Ἑλληνικούς ἀνταγωνισμούς καί δέν θά ἀνέτρεπε τήν σημερινή ἰσορροπία τῶν Βαλκανίων πρός ὄφελος καμμίας ἀπό τίς ἐθνικότητες;*

Ἐκτός ἀπό τά κίνητρα τά ὁποῖα ἔχω ἤδη ἐπισημάνει μιλῶντας γιά τά δύο ἐπαναστατικά κόμματα καί τά ὁποῖα ἐπιτρέπουν νά ὑποθέσουμε ὅτι μιά ἀνεξάρτητη Μακεδονία θά κατέληγε νά ἀπορροφηθῆ ἀπό τήν Βουλγαρία δέν πιστεύω ὅτι μιά συμφωνία τῶν Δυνάμεων θά μποροῦσε νά βρῆ τό σημεῖο ὁλοποιήσεώς της σέ μιά τέτοια λύση. Ἡ Γερμανία πού συμβούλευσε στόν Σουλτάνο μιά ἐνεργητική καταστολή δέν ἔχει περισσότερο συμφέρον νά ἰδῆ τήν Μακεδονία νά παραμένη Ὀθωμανική ἀπό τό νά γίνη ἀνεξάρτητη δηλ. Σλαβική; Καί ἡ ἡμέρα πού τό λιμάνι τῆς Θεσσαλονίκης θά γινόταν τό λιμάνι μιᾶς σλαβικῆς Μακεδονίας δέν θά σήμαινε τήν ὁριστική ἀπώλειά της γιά τήν Αὐστρο-Οὐγγαρία;

Εἶναι, τέλος, δυνατό ἕνα εἰρηνικό μοίρασμα; Ἀκόμη λιγώτερο. Διότι τό μεγαλύτερο μέρος τῆς Μακεδονίας ἀποτελεῖ ἀντικείμενο διεκδικήσεως τριῶν
48 *ἐνδιαφερομένων ἐθνοτήτων. Ἕνα μοίρασμα || κατά τό δυνατόν δίκαιο θά δυσαρεστοῦσε καί τίς τρεῖς καί ἔπειτα ὑπάρχει ἀκόμη καί τό ζήτημα τῆς Θεσσαλονίκης. Βλέπουμε λοιπόν πώς ὑπό οἱανδήποτε ὀπτική καί ἄν δοῦμε τήν λύση τοῦ Μακεδονικοῦ ζητήματος προσκρούουμε σέ ἀνυπέρβλητες δυσκολίες.*

Τί ἀπομένει λοιπόν σέ αὐτήν τήν περίπτωση;

Ἀπομένει ἡ βουλγαρική προπαγάνδα, ἐνεργητική, γόνιμη, ἡ ὁποία ὅμως βασίζεται στό ἀπανταχοῦ δίκαιο καί ἀληθινό ἀξίωμα: «Βοήθησε τόν ἑαυτόν σου καί ὁ οὐρανός θά σέ βοηθήση», τό ὁποῖο σύν τοῖς ἄλλοις θεμελιώνεται καί στά διδάγματα τῆς ἱστορίας, ἰδιαίτερα τῆς ἱστορίας αὐτῆς τῆς χώρας. (...)

49 *Γιατί λοιπόν ἡ Μακεδονία νά ξέφευγε ἀπό τόν κοινό κανόνα; (...)*

51 *Δέν ξέρω σέ ποιόν βαθμό αὐτές [οἱ μεταρρυθμίσεις] πού θά παρουσιάσουν προσεχῶς οἱ πρέσβεις τῆς Αὐστρο-Οὐγγαρίας καί τῆς Ρωσίας στόν*

Σουλτάνο θά μπορέσουν νά καθυστερήσουν τήν ὥρα πού θά ξεσπάση ἡ παροῦσα κρίσις. Ἔχω τήν πεποίθηση πώς δέν μπορεῖ πλέον νά περιμένη γιά πολύ.

Κωνσταντινούπολις 20 Δεκεμβρίου 1902

Ὁ στρατιωτικός ἀκόλουθος

G. Dupont

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΑ ΙΩΝΟΣ

Ὁ Ἴων Δραγούμης, γιός τοῦ Στέφανου Δραγούμη καί τῆς Ἐλισάβετ Κοντογιαννάκη, γεννήθηκε στήν Ἀθήνα[17] τό 1878 καί ἀνδρώθηκε σ' ἕνα περιβάλλον διανοουμένων πού εἶχαν κύριο ἐπάγγελμα τήν πολιτική[18].

Ἐκεῖνα τά χρόνια ἡ Μεγάλη Ἰδέα ζέσταινε τίς καρδιές τους καί ὁ Ἴωνας ποτίστηκε μέ τίς ἰδέες τοῦ πατριωτικοῦ ἐθνικισμοῦ ἀπό τούς Ν. Καζάζη, Ν. Λεβίδη, Λ. Κορομηλᾶ καί κυρίως ἀπ' τόν πατέρα του Στέφανο.

Τό 1897 στά 19 του χρόνια παίρνει μία μεγάλη ἀπογοήτευση ἀπό τήν ἧττα τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ στήν Θεσσαλία καί ἔτσι μέ τό τέλος τῆς Μεγάλης Ἰδέας γκρεμίζεται ἀνεπανόρθωτα μέσα του ἡ ἀξιοπιστία τοῦ Ἑλληνικοῦ Κράτους, ὡς ἀποκλειστικοῦ διαχειριστή τῶν ἐθνικῶν ζητημάτων[19].

Τό 1899 τελειώνει τήν Νομική Σχολή καί δίνει ἐξετάσεις στό Ὑπουργεῖο Ἐξωτερικῶν ὅπου εἰσάγεται μετά ἀπό ἐπιτυχεῖς ἐξετάσεις.

Τό 1900 γνωρίζεται μέ τόν Μπαρρές, θεωρητικό κήρυκα ἑνός ἀδιαλλάκτου Γαλλικοῦ πατριωτισμοῦ καί συνδέεται φιλικά μαζί του.

Τόν Νοέμβριο τοῦ 1902 μέ αἴτησή του τοποθετεῖται στό Προξενεῖο Μοναστηρίου ὡς γραμματέας. Ἐκεῖ ἀπό τήν ἀρχή τοῦ χρόνου ἐκτίμησε πώς βρίσκεται ὁ μεγαλύτερος κίνδυνος γιά τόν Ἑλληνισμό καί πῆγε ἀποφασισμένος νά δουλέψη γιά τό ἔθνος.

Ὁ Ἴων ἔχει τήν τύχη νά ὑπηρετῆ ἐκεῖ, ἀπό τό 1900, ὁ Σταμάτης Κιουζέ Πεζᾶς, ἕνας διορατικός διπλωμάτης καί σωστός ἐκτιμητής τῆς ραγδαία ἐξελισσομένης καταστάσεως.

Ἀμέσως σχεδόν ὁ Ἴων ἀντιλαμβάνεται τήν σοβαρότητα τῶν πραγμάτων. Ἔτσι στίς 10 Δεκεμβρίου 1902 γράφει στό ἡμερολόγιό του:

---

17. Κουμαριανοῦ Αἰκατερίνη: ΠΑΠΥΡΟΣ - LAROUSSE - BRITANNICA 1985.

18. 19. Βερέμης Θάνος: ΠΑΓΚΟΣΜΙΟ ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ, σελ. 306-307, ΤΟΜΟΣ 3ος, Ἐκδοτική Ἀθηνῶν 1990.

«Οἱ Βούλγαροι εἶναι βέβαιοι πώς κάνουν κάτι ἀξιόλογο πού χτίζουν ἕνα κράτος μαζεύοντας ἀπό μακρυά τίς πέτρες καί τή λάσπη». [Σελ. 7]

Παράλληλα μέ τήν καθημερινή ἐργασία μελετᾶ τίς ἐκθέσεις τοῦ Πεζᾶ πρός τό Ὑπουργεῖο καί συνειδητοποιεῖ σύντομα πώς ἡ κατάσταση ἐκτραχύνεται ραγδαία.

Τότε ἀποφασίζει νά κρατήση ἡμερολόγιο γεγονότων καί ἀρχίζει ἀπό τίς 6 Φεβρουαρίου 1903 τήν καταγραφή τους.

Ἀπό τήν ἡμέρα ἐκείνη καί μέ τήν εἴσοδο τῆς ἀνοίξεως τά γεγονότα ἔρχονται μέ μορφή καταιγίδος.

Μέρα μέ τή μέρα οἱ συμμορίες γίνονται πολυπληθέστερες καί ἀποφασιστικώτερες καί ἀρχίζουν συγκρούσεις μέ τόν στρατό.

Αὐτήν ἀκριβῶς τήν ἐποχή ἀποφασίζει νά φύγη ὁ Πεζᾶς στήν Αὐστρία γιά λουτρά, ἐπικαλούμενος λόγους ὑγείας. Εἶναι δυσαρεστημένος μέ τό Ὑπουργεῖο πού δέν ἀκολουθεῖ τίς ὑποδείξεις του. Ἔτσι ἡ ἀϋπνία καί ἡ νευρασθένειά του φθάνουν σέ σημεῖο πού ἀπαιτοῦν θεραπεία καί στις 18 Μαρτίου ἀναχωρεῖ ἀφήνοντας τόν Ἴωνα διευθύνοντα στό Προξενεῖο.

Ἀρχίζει τότε αὐτός τήν στρατολόγηση στίς Ἑλληνικές ὑπηρεσίες παπάδων, δασκάλων, γιατρῶν κι' ὁποιουδήποτε ἕλληνα δέν ἄντεχε τόν διωγμό ἀπ' τούς βουλγάρους.

Αὐτές βέβαια οἱ ὑπηρεσίες εἶναι πολυέξοδες καί ἔτσι ἀρχίζει νά ζητᾶ χρήματα ἀπό τήν Ἀθήνα. Οἱ παράγοντες τῆς πρώην Ἐθνικῆς Ἑταιρείας στήν ἀρχή δέν εἶναι πρόθυμοι νά χρηματοδοτήσουν μιά τέτοια ἐπιχείρηση, ἕξη μόλις χρόνια μετά τήν καταστροφή τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ στήν Θεσσαλία. Ἡ θεία Μαρία πείθει τότε τήν κυρία Λουΐζα ντέ Ριανκούρ, μιά πάμπλουτη Γαλλίδα πριγκίπισσα πού ζῆ στήν Ἀθήνα νά βοηθήση.

Στός τέλος Ἀπριλίου τοποθετεῖται ἀντικαταστάτης τοῦ Πεζᾶ ὁ Κωνσταντῖνος Κυπραῖος, προερχόμενος ἀπό τό Προξενεῖο τῆς Σκόδρας.

Μετά ἀπό ὀλιγοήμερη ἐπίσκεψη τῶν γονιῶν του στήν Ἀθήνα καί τήν συζήτηση τῶν λεπτομερειῶν μέ τόν Παῦλο Μελᾶ γιά τήν ὀργάνωση ἀνταρτικοῦ σώματος γιά τήν Μακεδονία, ὁ Ἴων ἐπιστρέφει καί συνεχίζει τίς δραστηριότητές του.

Γρήγορα ὅμως ἀντιλαμβάνεται πώς ὁ νέος Πρόξενος δέν μοιάζει σέ τίποτα μέ τόν παλιό, ἔτσι χαρακτηριστικά γράφει στόν πατέρα του στίς 9 Μαΐου 1903:

«Μέχρι τοῦδε ἐκρυπτόμην μόνον ἀπό τῶν Τούρκων, τῶν Βουλγάρων, τῶν Αὐστριακῶν καί τῶν ἄλλων ξένων· νῦν πρέπει φαίνεται νά κρύπτωμαι καί ἀπό τῶν Ἑλλήνων». [Σελ. 105]

Τά γεγονότα ὅμως ἐξελίσσονται ραγδαία καί στίς 20 Ἰουλίου, τοῦ Προφήτη Ἠλία-Ἴλιντεν, ξεσπᾶ ἡ ἐπανάσταση.

Ὅλοι βγαίνουν στά βουνά - Ἐξαρχικοί καί Πατριαρχικοί, ἄνθρωποι τῶν πόλεων καί τῶν χωριῶν. Οἱ Τοῦρκοι τά χάνουν, κλείνονται στίς πόλεις καί ὁ στρατός στά στρατόπεδα περιμένοντας ἐνισχύσεις.

Ὁ Ἴων γράφει ἀσταμάτητα, ἐπιστολές, ἡμερολόγια, ἐκθέσεις, ὅπου κάνει σκέψεις δυναμικῶν ἐνεργειῶν καί συμπληρώνει τό τετράδιο τῶν γεγονότων, ἐνῶ παράλληλα προγραμματίζει τήν δράση ἀνταρτικῶν σωμάτων, ἐνάντια στίς ἐπαναστατικές ἐνέργειες τῶν κομιτατζήδων, μέσα δέ στό προσωπικό του ἡμερολόγιο ἐναποθέτει τίς πιό μύχιες σκέψεις καί ὀνειροφαντασίες του.

Οἱ σελίδες τοῦ τετραδίου τώρα γεμίζουν καθημερινά μέ γεγονότα καί μετά τήν συμπλήρωσή του συνεχίζει σέ καινούργιο.

Στίς 21 Αὐγούστου γράφει στόν πατέρα του:

«Σοί ἀποστέλλω ἐπίσης καί τό βιβλίον τῶν εἰδήσεων ὅπερ ἀπό τῆς 6ης Φεβρουαρίου ἐνεστῶτος ἔτους πρῶ καί τοῦτο δύναται νά φανῆ χρήσιμον πρός ἀποτέλεσιν σαφοῦς γνώμης». [Σελ. 249-251]

Ἡ ἐξέλιξη τοῦ κινήματος μέ τήν Τουρκική ἀντεπίθεση, οἱ πυρπολήσεις τῶν χωριῶν καί οἱ αἰτήσεις τῶν ἀπελπισμένων χωρικῶν γιά ἐπιστροφή στό Πατριαρχεῖο, φαίνεται πώς δέν ἱκανοποιοῦν τόν Ἴωνα καί ἔτσι σέ ἐπιστολή πρός τόν γαμβρό του Παῦλο Μελᾶ, στίς 28 Αὐγούστου 1903, γράφει:

«Ἀλλά πρέπει ἀφεύκτως νά ἔλθουν ἰδικοί μας καί νά γίνη ἐμφύλιος σπαραγμός μεταξύ χριστιανῶν εἰς τά ἐπαναστατημένα διαμερίσματα διά νά φανῆ ὅτι ἔχομεν οἱ ἕλληνες ζωήν καί ἐντός τῆς ζώνης τοῦ Ἁγίου Στεφάνου». [Σελ. 259]

Τόν Σεπτέμβριο μετατίθεται στίς Σέρρες, ὡς διευθύνων τό Προξενεῖο. Φεύγοντας ὅμως ὑποδεικνύει στούς συνεργάτες του, γραφείς τοῦ Προξενείου Ἀντώνιο Ζῶτο καί Βασίλειο Ἀγοραστό νά συνεχίσουν τήν καταγραφή, ὅπως ἀκριβῶς ἔκαναν καί κατά τήν διάρκεια τῆς ἐκεῖ παραμονῆς του. Ἔτσι, παρά τήν ἀπουσία του, καί τό νέο τετράδιο συμπληρώνεται ἀνελλιπῶς.

Ἡ φιλία μέ τόν Μπαρρές κρατεῖ, ὡς φαίνεται, καλά ἀφοῦ τοῦ στέλνει τό νέο του βιβλίο, τό ὁποῖο κυριολεκτικά ρουφᾶ καί στήν ἐπιστολή τῆς 8ης Ὀκτωβρίου 1903 πρός τόν πατέρα του, μετά τά σχέδια περί μελλοντικῶν συνόρων πού θά συμπεριλάβουν τόν Περλεπέ ἤ ὄχι, παραθέτει ἀπόσπασμα, στά γαλλικά, ἀπό τό βιβλίο τοῦ Μπαρρές, γιά τό κακό πού μποροῦν νά προκαλέσουν οἱ χωρίς πατριωτική σκέψη δημοσιεύσεις στίς ἐφημερίδες.

Τά νέα ὅμως ἔστω καί ἀπό μακρυά φθάνουν καί τόν ἀπελπίζουν. Κάνει

σκέψεις ὀργανώσεως καί ἀντεπιθέσεως τοῦ Ἑλληνισμοῦ, χρειάζεται ὅμως χρήματα, πολλά χρήματα καί ζητᾶ ἀσταμάτητα. Οἱ διευθύνοντες ὅμως τήν «Ἐπίκουρον τῶν Μακεδόνων Ἐπιτροπήν», εἶναι σφικτοί, μέ ἀποτέλεσμα στίς ἀρχές Δεκεμβρίου νά γράψη ἀπελπισμένος στόν πατέρα του, μέ ἀποδέκτες ὑποτίθεται τούς ἐπικεφαλῆς τῆς «Ἐπικούρου», ἔχοντας ὡς παράδειγμα τήν ὑποτιθέμενη καταστροφή τοῦ Μελενίκου καί τή μετανάστευση τῶν κατοίκων:

«Εὑρίσκομαι εἰς τήν εὐχάριστον θέσιν νά ἀναγγείλω ὑμῖν ὅτι κατε στράφη τό Μελένικον ὁλοτελῶς». [Σελ. 395]

Δηλ. κρατῆστε τά λεφτά σας.

Ἡ ἀπελπισία του ὅμως δέν βαστᾶ πολύ καί στό Υ.Γ. τῆς 6ης Δεκεμβρίου ζητᾶ ἀπ' τόν πατέρα του βοήθεια, ἄν δέν τά καταφέρη μόνος του, νά ἐπανέλθη στό Μοναστήρι.

Στίς 18 Δεκεμβρίου, τέλος, σέ μιά μακροσκελέστατη ἐπιστολή πρός τόν πατέρα του ἀναρωτιέται:

«Πῶς ἐγώ ἐντεῦθεν θά κατορθώσω (...) νά ἐκτελεστοῦν τά ἐν τῆ κεφαλῆ μου σχέδια;».

Ἀνάμεσα στά ὁποῖα ἦταν ἡ: *«Ἀνατίναξις τῶν Σλαυϊκῶν Μοναστηρίων τοῦ Ἁγίου Ὄρους (...) ἡ βουλγαροκτονία (...) καί ἡ κατασκευή συμμοριῶν ἀγαθουργῶν κακούργων».* [Σελ. 401-3]

Στό τέλος Ἰανουαρίου δίνεται ἡ ἄδεια ἐπιστροφῆς στό Μοναστήρι καί λίγο μετά ὀργανώνεται ἀπό τήν Ἑλληνική Κυβέρνηση ἡ μετάβαση τῶν τεσσάρων ἀξιωματικῶν (Κοντούλη, Παπούλα, Κολοκοτρώνη καί Παύλου Μελᾶ) στήν Μακεδονία γιά ἐπιτόπια ἔρευνα. Σκοπός τους, ὡς γνωστόν, νά μελετήσουν ἄν ὁ ντόπιος πληθυσμός δέχεται νά ὁπλισθῆ καί πολεμήση κατά τῶν βουλγάρων.

Τήν ἐξόρμηση τῆς ὁμάδος τῶν τεσσάρων ἀξιωματικῶν παρακολουθεῖ καί κατευθύνει ὁ ἴδιος, ὅταν δέ ἀνακαλεῖται στήν Ἀθήνα ὁ γαμβρός του Παῦλος Μελᾶς, περνᾶ ἀπό τό Μοναστήρι, τότε φαίνεται πώς ἡ περιγραφή τῆς δράσεως τῆς ὁμάδος τῶν τεσσάρων ἀξιωματικῶν ἐνθουσίασε τόν Ἴωνα καί διάβασε στόν Παῦλο κάτι πού ἔγραψε στό προσωπικό του ἡμερολόγιο δύο ἡμέρες πρίν.

«23 Μαρτίου [1904].

Ὕστερα ἀπό τούς Βουλγάρους, ἦλθαν ἐκεῖνοι. Τούς περίμενεν ὁ λαός μέ λαχτάρα. Ὕστερα ἀπό τήν ἀγριάδα τῶν Βουλγάρων ἦλθε τῶν Ἑλλήνων ἡ γλύκα, ἐκείνη πού δέ σκοτώνει, δέ σφάζει, δέ φαρμακώνει, δέ δέρνει, δέ φοβερίζει, μόνο μ' ἕναν καλό λόγο παρασύρει, γλυκαίνει τούς ἀνθρώπους καί τρέχουν πίσω τους καί τούς ἀγαποῦν». [Σελ. 457]

Τέλος στίς 22 Ἀπριλίου 1904 ὅταν φαίνεται πώς καταλαγιάζουν τά γεγονότα τῆς Ἐξεγέρσεως τοῦ Ἴλιντεν καί ἐνῶ οἱ τρεῖς ἀξιωματικοί ὁλοκληρώνουν τήν μελέτη τῆς Δυτικῆς Μακεδονίας καί στέλνουν στό Προξενεῖο τήν ἔκθεσή τους[20], ὁ Ἴων τήν παίρνει μαζί του καί φεύγει ὁριστικά ἀπό τό Μοναστήρι.

Στήν συνέχεια τόν Μάϊο συμμετέχει στά στρατιωτικά γυμνάσια στήν περιοχή τῆς Θήβας.

Ἐδῶ σταματᾶμε καί δέν θά τόν ἀκολουθήσουμε στήν διπλωματική του σταδιοδρομία.

Ὁ Ἴων, πολυδιάστατη προσωπικότητα, παράλληλα μέ τήν προώθηση τῶν Ἑλληνικῶν διεκδικήσεων, γράφει βιβλία ἐμπνευσμένα ἀπό τίς πολιτικές καί ἐθνικές του δραστηριότητες. Τό *Μονοπάτι*, 1902, ἐκδόθηκε μετά τήν δολοφονία του. Τό *Μαρτύρων καί ἡρώων αἷμα*, 1907, μέ θέμα ἀπό τόν Μακεδονικό Ἀγῶνα καί τόν θάνατο τοῦ Παύλου Μελᾶ, μέ τό ψευδώνυμο Ἴδας. Ἡ *Σαμοθράκη*, 1909. Τό *Ὅσοι ζωντανοί*, 1911 κ.τ.λ.

Γιά τό ἔργο τοῦ Ἴωνα γράφει ὁ Ἄριστος Καμπάνης:

Διά τῶν πλείστων ἐξ αὐτῶν προσεπάθει νά μεταδώση τάς ἀντιλήψεις του διά τά Ἑλληνικά ζητήματα καί οὕτω δύνανται ταῦτα νά θεωρηθῶσιν ὅτι ἀποτελοῦσι περισσότερον ἐπέκτασιν τῆς ἐθνικῆς καί κοινωνικῆς του δράσεως καί ὀλιγώτερον λογοτεχνικήν παραγωγήν. Πατριώτης εἰς τήν πλήρη ἔννοιαν τῆς λέξεως, πιστεύων εἰς τό ἔθνος ὡς βαθμίδα ἠθικῆς ἀνυψώσεως τοῦ ἀτόμου, εἶναι ἐκ τῶν μᾶλλον ἰδιοτύπων φυσιογνωμιῶν μιᾶς ἐποχῆς, εἷς ἐκ τῶν πιστευόντων μετά φανατισμοῦ εἰς τάς ἰδέας των καί τῶν προσαρμοζόντων ἀδιαλείπτως τήν θεωρίαν πρός τήν πρᾶξιν.

Αἱ πολιτικαί ἰδέαι τοῦ Ἴωνος Δραγούμη δύνανται νά συνοψισθῶσιν [στά τελευταῖα χρόνια της ζωῆς του] εἰς τά ἑξῆς: Συνεννόησις καί συνεργασία τῶν λαῶν τῆς Ἀνατολῆς διά τήν σύμπηξιν Ἀνατολικῆς Ὁμοσπονδίας [ἀναβίωσις τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας]. Κοινοτική καί γενικωτέρα αὐτοδιοίκησις, Διοικητική ἀποκέντρωσις, Συνεργατικοί συνεταιρισμοί.

Θιασώτης τῆς δημοτικῆς γλώσσης, ὁ Δραγούμης μετέσχεν εἰς τήν ἵδρυσιν τοῦ Ἐκπαιδευτικοῦ Ὁμίλου.

[Ἐγκυκλοπαιδικόν Λεξικόν Ἐλευθερουδάκη, 1928, τόμος 4ος, σελ. 743].

---

20. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ἀρ. 57, σελίδες 636-647.

Τέλος προσπαθῶντας νά ἐξηγήσουμε τήν προέλευση τοῦ ἐπιθέτου Δραγούμης καταλήξαμε στό συμπέρασμα πώς προέρχεται ἀπό τό σλαβικό *ντραγουμίρ = εἰρηναῖος*, πού μέ τήν μετατροπή τοῦ τελικοῦ ρ σέ σ ἔγινε Δραγούμης.

ΣΚΕΨΕΙΣ ΙΩΝΟΣ

3 Ἐντυπώσεις Μακεδόνος περί Ἀθηναίων:
Καί τόν ἐρώτησα: *«Πῶς σοῦ φάνηκαν οἱ Ἀθηναῖοι;»*
Ἐκεῖνος εἶπε: *«Δέν ἄκουσα οὔτε μιά φορά τή λέξη Μακεδονία»*.

84 *Ἀπό μένα ἀρχίζει ἡ νέα ἐποχή. Ἐγώ ἔσπρωξα ὅλους νά πάρουν τά τουφέκια γιά νά πολεμήσουν τούς βουλγάρους. Ἐγώ τούς ἔβαλα τά πρῶτα φιτίλια εἰς τήν φωτιά τήν πρώτη:*

σημειώνει ὁ Ἴων στό τετράδιο μέ τήν ἐπιγραφή ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ - ΘΡΑΚΗ 1902 - 1908 πού βρίσκεται στόν 25ο φάκελο καί εἶναι γεμᾶτο μέ σκέψεις καί ἀναλύσεις. Στήν προσπάθειά του νά κατανοήση πώς οἱ κομιτατζῆδες ἔκαναν μιά τόσο γερή ὀργάνωση σημειώνει:

3 *Ὁ Μητροπολίτης Σερρῶν μέ εἶπεν ὅτι τήν ἀρχιερατικήν ἐπιχορήγησιν τά σχισματικά χωρία τῆς περιφερείας του τήν πληρώνουσιν εἰς τούς προκρίτους τῶν χωρίων. Οὕτως ἐκανόνισαν τά πράγματα οἱ βούλγαροι ἵνα ἔχωσι πάντοτε ὑποχειρίους τούς προκρίτους γνωρίζοντες ὅτι ἔχοντες αὐτούς κρατοῦσι καί τό χωρίον ὅλον. Οἱ χωρικοί εἶναι φιλοχρήματοι, λαμβάνοντες τά χρήματα τά ὁποῖα ἐάν ἦσαν ὀρθόδοξα θά ἐλάμβανον οἱ Μητροπολῖται, ἐδελεάσθησαν καί μένουσι πιστοί εἰς ἐκείνους οἵτινες παρέσχον αὐτοῖς τήν εὔνοιαν ταύτην.*

Ἔτυχε νά ζητήση ὁ Μητροπολίτης Σερρῶν τήν ἐπιχορήγησίν του ἀπό χωρικῶν χωρίου ἐσχάτως προσελθόντος εἰς τήν ὀρθοδοξίαν, οὗτοι ἀπεκρίναντο ὅτι ἐπλήρωσαν εἰς αὐτόν ἤδη ταύτην, καί τῷ ὄντι εἶχον πληρώσει ταύτην εἰς τούς προκρίτους τοῦ χωρίου εἰπόντες αὐτοῖς ὅτι τήν εἶχε ζητήσει ὁ Μητροπολίτης.

Καί ἀλλοῦ σημειώνει:

9 *Τό Κομιτᾶτον εἰσχωρῆσαν εἰς ἅπαντα τά βουλγαρόφωνα χωρία, σχεδόν ἰσοπέδωσε αὐτά καί οὕτω δέν ὑπάρχει διαφορά μεταξύ σχισματικῶν καί ὀρθοδόξων. Οἱ βουλγαρόφωνοι, οἱ πλεῖστοι, οὐδέν αἴσθημα*

ἐθνικόν ἔχουσι. Ἀντί θρησκευτικοῦ αἰσθήματος ὑπάρχει ἡ προσκόλλησις εἰς τά πάτρια. Ἀντί ἐθνικοῦ αἰσθήματος ἡ ἀλληλεγγύη ἡ διά τῆς ταυτότητος τῆς γλώσσης ἐμποιουμένη.

Καί συνεχίζει:

Ἐξηγέρθη τόν Ἰούλιον - Αὔγουστον 1903 ἐν μέρει καί τό ὑπόλοιπον τοῦ Βιλαετίου Μοναστηρίου (πλήν τῶν βουλγάρων) χριστιανικόν στοιχεῖον παραπλανηθέν ὑπό τῶν ὑποσχέσεων τοῦ Κομιτάτου περί ἐλευθερίας, ἀλλά τοῦτο δέν σημαίνει ὅτι ἐξηγέρθη ὑπέρ τῆς Βουλγαρίας ἀλλ' ὑπέρ τῆς ἐλευθερίας (ἰδέ διαμαρτυρίαν κατοίκων Καστορίας).

[Ἐννοεῖ τήν ἀποκήρυξη πού ἔγραψε ὁ Καραβαγγέλης. Βλ. σελ. νστ'].

Ὀργανωτικό καί δημιουργικό πνεῦμα ὁ Ἴων δέν ἡσυχάζει, ἀλλά μετά τήν καταστολή τῆς ἐπαναστάσεως, σκέφτεται τρόπους ἀναπτύξεως τοῦ ἑλληνικοῦ στοιχείου τῆς Μακεδονίας. Καθορίζει μάλιστα μέ σειρά ἐνεργειῶν καί ἀπαγορεύσεων τίς ἐξελίξεις.

1) Διατήρησις τῆς γῆς ἐν Ἑλληνικοῖς χερσίν:

- Ἐξαγορά τσιφλικίων ὑφ' Ἑλλήνων.

- Ἀγορά τσιφλικίων Τουρκικῶν ἤ Ἑβραϊκῶν ὑφ' Ἑλλήνων.

- Ἀπαγόρευσις πωλήσεως τσιφλικίων ὑφ' Ἑλλήνων εἰς ξένους (ἰδίως Βουλγάρους).

2) Ἀπαγόρευσις προσλήψεως βουλγαροφώνων γεωργῶν ἐν Ἑλληνικοῖς τσιφλικίοις, (ἐξελληνισμός ἤ ἐκτοπισμός βουλγαροφώνων).

Διά τῆς ἱδρύσεως Ἑλληνικῶν Τραπεζῶν: 10

α') Πολεμοῦνται οἱ Ἑβραῖοι.

β') Κατακτᾶται ἡ χώρα οἰκονομικῶς.

γ') Πολεμοῦνται οἱ βούλγαροι.

δ') Προάγονται οἱ ἡμέτεροι ἐμπορευόμενοι, οἱ γεωργοί, οἱ τραπεζῖται καί οἱ βιομήχανοι.

Καί ἀφοῦ ταχτοποιεῖ τίς μελλοντικές ἐξελίξεις ἀναπολῶντας τό ἔνδοξο Ἑλληνικό παρελθόν ἀποκαθιστᾶ τίς ἱστορικές ἀλήθειες.

Μεῖς εἴμαστε, κεῖνοι ἦλθαν καί μᾶς ἔβγαλαν. Ὁ Ἑλληνισμός τῆς Μακεδονίας δέν εἶναι ἀποτέλεσμα προπαγάνδας. 88

Οἱ Ἕλληνες εἶναι μεγάλο γένος ἀφοῦ τούς ἐχθρεύονται ὅλοι.

Λέγουν τούς Ἕλληνας προδότας, σάν νά εἶχαν κάμει συμφωνία μέ τούς βουλγάρους νά ἐπαναστατήσουν.

Λέν ψέματα. Τά πιό παράλογα, ἀλλόκοτα ψέματα καί τά λέν καί τόσο ἥσυχα. Ἕνα ἀπό τά χαρακτηριστικά πού θαυμάζω στούς βουλγάρους εἶναι τά

ψέματα πού μποροῦν καί λέν.

Τέλος δέν ξεχνᾶ τούς ρουμούνους, τούς βλάχους δηλαδή.

78 *Εἶναι γνωστόν ὅτι ἀπανταχοῦ τῆς Μακεδονίας βούλγαροι καί ρου-
μοῦνοι εἰργάσθησαν ἀπό κοινοῦ πρός ἕνα μοναδικόν σκοπόν, τήν
ἐξασθένησιν τοῦ 'Ελληνισμοῦ.*

'Ο ἀγώνας αὐτός ἐπειδή γίνεται σε τουρκικό ἔδαφος γράφει ὁ Ἴων·

87 *'Η Τουρκία δέν εἶναι κράτος σάν τά ἄλλα τῆς Εὐρώπης, δέν εἶναι κα
ταρτισμένο καί μπορεῖ κάθε ἔθνος νά κάνη ἐπιδρομές καί νά τό λη
στεύη καί νά κάνη μέσα της ὅτι θέλει. Μοιάζει μέ τά μέρη τοῦ ρωμαϊ
κοῦ κράτους πού ἦταν κατοικημένα ἀπό βαρβάρους. Οἱ βάρβαροι ἐκεῖ
μέσα ἔκαναν ὅτι ἤθελον. Δίκιο ἔχουν οἱ βούλγαροι πού κατέχουν μέ
τίς συμμορίες τους τήν Τουρκία, δίκιο θά 'χουμε καί μεῖς νά κάνουμε
ἐπιδρομές καί νά προσπαθήσουμε νά πολεμήσουμε τούς βουλγάρους
μέσα στην Τουρκία.*

*Θά γίνω Roi de Montagnes [Βασιλεύς τῶν 'Ορέων] καί θά ἐγκατα
σταθῶ ἐκεῖ. Ἔτσι θά συνηθίσω καί τούς Ἕλληνες τῶν μερῶν ἐκείνων
νά μέ τρέφουν καί νά μέ κρύβουν καί νά μέ θεωροῦν σάν μιά ἀνάγκη,
ὅπως ἀνάγκη τους εἶναι καί νά πληρώνουν φόρους στήν Τουρκία.
Δέν πρέπει νά παύση ὁ* ***κλεφτισμός*** *στήν Τουρκία, πρέπει ὅμως νά
γίνη ἐντόπιος, νά ἐντοπισθῆ, ὥστε νά μήν μποροῦν κάθε λίγο καί λι-
γάκι ν' ἀπαιτοῦν ἀπό τήν 'Ελλάδα νά παύση τίς ἐπιδρομές. Δέν πρέπει
νά ἐξαρτᾶται ἀπό τήν 'Ελλάδα ἄν στήν Τουρκία θά ὑπάρχουν κλέφτες
ἤ ὄχι.*

Ἔτσι ἔκανε καί ἡ Βουλγαρία (...)

86 *Οἱ Βούλγαροι ἔκαναν ἐπιδρομή μέσα στήν Τουρκία.
'Επειδή οἱ Τοῦρκοι νομίζουν πώς πρέπει νά ὑποκύψουν στήν ἐπιδρο-
μή, νά τήν ἀναγνωρίσουν καί νά ἀφήσουν τούς βουλγάρους νά πά-
ρουν ὅτι ἔχουμε μεῖς καί νά ἐγκατασταθοῦν στήν θέση μας μέσα στήν
Τουρκία, πρέπει καί μεῖς νά νομίσουμε τό ἴδιο σάν τούς Τούρκους;
Ὄχι. Μεῖς θά κάνουμε καί μεῖς ἐπιδρομή καί θά χτυπήσουμε, θά χτυ-
ποῦμε τούς βουλγάρους μέσα στήν Τουρκία.*

Καί συνεχίζει:

*Ὅτι καί ἄν συμβῆ στήν Τουρκία οἱ κλέφτες μας δέν μποροῦν παρά νά
μᾶς χρησιμέψουν. Πρέπει ὅμως πάντα νά μπορῆ κάποιος νά τούς βάζη
στό χέρι καί νά τούς κυβερνᾶ ὅλους ὅταν εἶναι ἀνάγκη.
Καί ἀπό τούς κλέφτες αὐτούς, θά βρεθοῦν καί μερικοί πού θά γίνουν*

καί ***άρματολοί****, δηλαδή θά τούς πάρουν οί Τοῦρκοι μέ χρήματα καί τιμές, γιά νά καταδιώξουν τούς κλέφτες, ἐπειδή οί ἴδιοι οί Τοῦρκοι δέν μποροῦν νά τούς καταδιώξουν. Τέτοιος άρματολός ἔχει γίνει στά τελευταία καί ὁ Βαγγέλης ἀπό τό Στρέμπρενο, ὅταν ἤμουν στήν Μακεδονία.*

Προφητεία 1905 85

Ἄγριος, τρομερός ἀγών θά γίνη μέσα στήν Τουρκία, μέσα στό κράτος τό Τουρκικό, μεταξύ τῶν Ἑλλήνων καί τῶν Βουλγάρων. Ὁ ἀγών θά εἶναι μακρύς καί τρομερός καί θά βαστάξη χρόνια. Ὁ ἀγών θά ξαναγίνη τῶν Βυζαντινῶν καιρῶν καί θά τρέχη κάποιος Βουλγαροκτόνος χρόνια εἴκοσι στά βουνά καί στούς κάμπους τῆς Μακεδονίας καί τῆς Θράκης γιά νά ξετρυπώνη βουλγάρους καί νά τούς σουβλίζη τά μάτια καί νά τούς σφάζη. Καί οί Τοῦρκοι θά 'ρχονται πάντα τρίτοι ὕστερα ἀπό τό τέλος κάθε πολέμου, θεατές ἐρειπίων καί νεκροθάφτες (...) καί κεῖ θά πέσουν τά καλλίτερα Ἑλληνικά παλληκάρια καί τῶν Βουλγάρων οί καλλίτεροι καί θά τούς φᾶν τά χιονόβροχα τῆς Μακεδονίας.

Τρομαχτικός πόλεμος.

Ἄλλος εἶδος πολέμου θά κάνουμε.

Εἶπα στόν Ἄγγλο Γενικό Πρόξενο κεῖ θά γίνη αὐτός ὁ φοβερός πόλεμος καί τόν διασκέδασε αὐτή ἡ ἰδέα καί ρώτησε:

- Καί οί Τοῦρκοι;

Κατόπιν ξεχωρίζει τούς ἐντός καί ἐκτός Ἑλληνικοῦ κράτους Ἕλληνες.

Εἰκόνα

Ἕλληνες καί δῶ, Ἕλληνες καί κεῖ.

Ἕλληνες πού συλλογίζονται ἄλλα εἶναι δῶ, καί Ἕλληνες πού ἄλλα συλλογίζονται εἶναι κεῖ.

Ἕλληνες πού περιτριγυρίζονται ἀπό τόν θάνατο ἐδῶ Ἕλληνες πού περιτριγυρίζονται ἀπό χορούς καί χρήματα καί χαρές καί ἐκλογές εἶναι ἐκεῖ. [Ἐννοεῖ στήν Ἑλλάδα].

Στήν ἴδια τήν Ἀνατολή εἶναι οί Ἕλληνες. Βρίσκονται παντοῦ καί ἀλλιώτικοι ἀπ' ἐδῶ, ἀλλιώτικοι ἐκεῖ.

Ἡ παράδοξη αὐτή Ἀνατολή πού στό Μοναστήρι ἤμουν χωρίς δικαστήριο καί στήν Ἀλεξάνδρεια δέν λογαριάζω σάν εἰσαγγελέας πού εἶμαι μέ τό ἑκατοστόμετρο, ἡ τιμωρία ἀξίζει τοῦ καθενός γιά τήν παραμικρή ψευτοκλεψιά, ἤ ἀπάτη ἤ βρισιά.

Ἕλληνες ὅμως καί δῶ, Ἕλληνες καί κεῖ.

84 *Καί ἐγώ δέν εἶμαι τάχα ὁ ἴδιος ἄνθρωπος καί δῶ καί κεῖ; Ποιός || ξέρει; Ἴσως δέν εἶμαι ὁ ἴδιος.*

Καί ξαφνικά χαίρεται πού συναντᾶ ἕναν παλιό γνώριμο ἐχθρό πού εἶχε νά τόν πολεμήση περί τά 1000 χρόνια.

Μ' ἐνθουσιάζει πού βλέπω πώς ἐχθρός τοῦ μέλλοντός μας εἶναι οἱ Βούλγαροι.

Ἀρχίζει νέα ἐποχή ἀπό σήμερα.

Ὅσο πηγαίνει ὁ καιρός, ὅσο ξυπνοῦμε καί ὅσο ξυπνοῦν οἱ Βούλγαροι, ὅσο ἀδυνατίζει ἡ Τουρκία πού βρίσκεται ἀναμεταξύ μας, τόσο ζυγώνουμε ὁ ἕνας στόν ἄλλο καί πυσσόμαστε.

Ἄγριος θά εἶναι ὁ τώρα ὑπόκωφος πόλεμος μεταξύ μας. Ἀπό τότε πού χάθηκε τό μεγάλο βασίλειο τῶν Βουλγάρων καί ἦλθαν οἱ Τοῦρκοι καί σκέπασαν μέ τήν τυραννία τους ὅλη τήν χερσόνησο τῶν Βαλκανίων δέν πιάστηκαν ποτέ στά χέρια οἱ Ἕλληνες μέ τούς Βουλγάρους. Ἀπό σήμερα ὅμως, ἀπό τήν ἐποχή μου, πάλιν ἀπό μέσα ξαναρχίζει τό φοβερό πάλαιμα μεταξύ τῶν Ἑλλήνων καί τῶν Βουλγάρων καί ξέρω πώς θά βαστάξη αἰῶνες (...).

Καί ἀφοῦ παραθέση τά δεδομένα, τά ἐπεξεργασθῆ καί τά ἀναλύση καταλήγει:

9 *Ὄχι διατήρησις ἀλλά κατάκτησις τῆς Μακεδονίας ὑφ' ἡμῶν χρειάζεται.*

ΑΝΤΙΔΡΑΣΗ ΙΩΝΟΣ ΣΤΑ ΣΧΕΔΙΑ ΕΧΘΡΩΝ ΚΑΙ «ΦΙΛΩΝ»

Στίς 23 Ἰανουαρίου 1903 γράφει στόν Παῦλο Μελᾶ:

«Αὐτά σέ παρακαλῶ νά μείνουν μυστικά, κάνω πράγματα πού δέν ἐπιτρέπονται» καί καταλήγει: *«Πρέπει νά ἀγοράσουμε ἐφημερίδες [στήν Εὐρώπη] πού νά γράφουν ἰδέες ἑλληνικές περί Μακεδονίας». [Σελ. 11]*

Στίς 29 Ἀπριλίου 1903 μετά τήν ἄφιξη τοῦ Προξένου Κ. Κυπραίου καί τήν διαπίστωση γιά τό ἀνέφικτο τῆς συνεργασίας τους, ἀπογοητευμένος γράφει:

«Ἀπό παντοῦ ἐμπόδια, ὡς καί ἀπό τούς ἰδίους ἑαυτούς μας. Εἴμαστε χαμένο γένος». [Σελ. 89]

Λίγες μέρες ἀργότερα στίς 20 Ἰουνίου 1903 φαίνεται πώς πῆρε τίς ἀποφάσεις του καί γράφει στόν Παῦλο Μελᾶ:

«Στά πέριξ τοῦ Μοναστηρίου (...) ὑπάρχουν μοναστήρια ὅπου μπο-

ροῦμε νά βάλουμε ἀνθρώπους τοῦ χεριοῦ μας, τοῦ σχοινιοῦ καί τοῦ παλουκιοῦ, ὡς ἐπιστάτας, γεωργούς, μαγείρους κ.τ.λ.» [Σελ. 155]

Στίς 18 Ἰουλίου 1903 γράφει στόν πατέρα του:

«Μέ λέγεις νά μένω κυρίαρχος ἐπί τῶν νεύρων, διότι ἐν στιγμῆ συντόνου δράσεως ἔχω ἀνάγκη τῆς κυριαρχίας ταύτης (...). Ἄλλωστε ἡ νευρική ἔξαψις κατά τοῦτο εἶναι χρήσιμος ἀκριβῶς, ὅτι διαρκεῖ ἑκάστοτε ὀλίγας ὥρας μόνον, ὡς πυρετός διαλείπων· προτιμῶ δέ νά γράφω διαρκοῦντος τοῦ πυρετοῦ, ἐπειδή τότε βλέπω τά πράγματα ὡς εἰκόνας καί ζωγραφῶ αὐτά ζωηρότερον.

Προτιμῶ δέ νά ζωγραφῶ ἤ νά κατασκευάζω κομβολόγια ἀχρωματίστων γεγονότων καί συλλογισμῶν ἀγράμμων». [Σελ. 187]

Μετά τήν ἐπίσκεψη στήν Καστοριά γράφει στό προσωπικό του ἡμερολόγιο στίς 12 Αὐγούστου 1903:

«Ὁ Δεσπότης θέλει δουλειά πού νά φέρη ἀμέσως ἀποτέλεσμα καλό γιά τό Μακεδονικό ζήτημα. Ἐγώ θέλω δουλειά τέτοια πού νά προετοιμάση τούς ἀνθρώπους νά τούς κάμη καλλίτερους καί αὐτή ἡ δουλειά θά ἔχει κάποια ἐπιρροή στά Μακεδονικά πράγματα». [Σελ. 223]

Τό φθινόπωρο γράφει στόν πατέρα του ἀγανακτισμένος γιά τήν τσιγκουνιά τῶν μελῶν τῆς «Ἐπικούρου» καί τήν μικροδιάστατη σκέψη τους.

«23 Ὀκτωβρίου 1903

Εἶναι ἀσυγχώρητος ἡ "Ἐπίκουρος" (...) Τί σημαίνει ἡ φιλανθρωπική αὐτῆς ἀποστολή δέν ἐννοῶ (...) ἔχομεν ἀνάγκην χρημάτων δι' ἄλλας ἀνάγκας καί (...) ὑπέρ ὡρισμένων σκοπῶν ἐλάχιστα ἀγαθοεργῶν». [Σελ. 353]

Καί στίς 6 Δεκεμβρίου 1903 γράφει:

«Μή μ' ἀφήνετε μόνον. Παρακαλῶ πολύ-πολύ». [Σελ. 391]

Στίς 18 Δεκεμβρίου 1903 σχεδόν κραυγάζει:

«Ἀγαπητέ μου μπαμπᾶ (...) μοναδική εἶναι ἡ περίστασις· ἤ ἔχομεν ἤ χάνομεν τήν Μακεδονίαν. [Σελ. 401]

Θά ἀπαντήσης: "Ἀλλ' ἡ Κυβέρνησις;".

Ἡ Κυβέρνησις δέν εἶναι τό ἔθνος· ἐάν δέν θέλη ἡ Κυβέρνησις ἀρκεῖ νά θέλωμεν ἡμεῖς, ὁ καθείς, ἐγώ, σύ, ὁ τρίτος.

Ὁ καθείς εἶναι σωτήρ τοῦ ἔθνους του, ὅταν δέν εὑρίσκηται ἄλλος σωτήρ. Ἐάν πράξωμέν τι ἄξιον λόγου ἄνευ τῆς συμπράξεως τῆς Κυβερνήσεως, θά ἐπιβληθῆ τό ἔργον καί εἰς τήν Κυβέρνησιν καί θά ἀναγκασθῆ νά υἱοθετήση αὐτό, ἴσως μόνον ἐκ φόβου μή πέση (...).

Διατί νά σεβώμεθα μέτρια ξόανα καί νά μή έργαζώμεθα άδιαφο ροῦντες περί αὐτῶν; [Σελ. 403]

ΕΘΝΙΚΙΣΜΟΣ ΙΩΝΟΣ

54 *Στρατιώτης στά γυμνάσια τοῦ 1904*
Τοῦ Σκρίμπα τό χάνι.
17 Μαΐου 1904
περιοχή Θήβας

*Κάνω ἕνα συλλογισμό μέ βάση τήν **ἐνέργεια**. Κάθε τί πού παίρνει τόν καιρό τῆς ἐνέργειας εἶναι ἄχρηστο. Τό νά γράφω, τό νά διαβάζω, τό νά κάνω συλλογές γραμματοσήμων ἤ ἐντόμων εἶναι ἄχρηστα γιατί παίρνουν τόν καιρό τῆς ἐνέργειας.*

Ὁ Ἐθνικισμός εἶναι μιά μορφή ἐνέργειας. Ἡ ὕπαρξις ἑνός ἔθνους εἶναι ὅλη ἐνέργεια. Ἅμα παύση νά εἶναι ὅλη ἐνέργεια, χάνεται τό ἔθνος σιγά-σιγά.

*Ὅταν λέγω ἐνέργεια ἐννοῶ τό μπλέξιμο στήν τωρινή ζωή, τό μπέρδεμα στήν καθημερινή ζωή, τήν **ζωή**.*

*Ἐνέργεια εἶναι ἐκείνη ἡ φωτιά πού κάνει τό ἔθνος καί ζῆ καί ξοδεύεται, εἶναι τό λάδι, εἶναι τό πετρέλαιο - **ἐνέργεια εἶναι ἡ ζωή**. Τά ἄλλα εἶναι θανατερά στοιχεῖα. Λοιπόν, οἱ ἐνεργητικοί ἄνθρωποι δέν μπορεῖ παρά νά εἶναι nationalistes [ἐθνικισταί], εἴτε τό ξέρουνε εἴτε μή, δέν μπορεῖ παρά νά ζοῦν ἀνάμεσα στό ἔθνος τους καί ἐκεῖ νά ξοδεύουν τή δύναμή τους **καί ἐκεῖ νά παίρνουν δύναμη.***

54β *Ὁ ἄνθρωπος πού λέγεται internationaliste [διεθνιστής] εἶναι στοιχεῖο θανάτου (γιά τό ἔθνος του), τόν ἐνδιαφέρουν μόνον οἱ ἰδέες· εἶναι κουρασμένος νά ἐνεργῆ ἀνάμεσα στό ἔθνος του· οἱ ἰδέες εἶναι πιό εὔκολες ἀπό τήν ἐνέργεια καί ἡ δική του ἐνέργεια εἶναι νά γράφη τίς ἰδέες του σέ βιβλία καί σέ γράμματα καί νά φροντίζη μέ τό γράψιμο νά τίς σκορπίζη ὅσο μπορεῖ περισσότερο στόν κόσμο. Αὐτή ὅμως δέν εἶναι ἐνέργεια, εἶναι κούρασις.*

Ἔτσι ἡ ἐνέργειά μου, ἡ ζωή πού ἔχω μέσα μου μέ φέρνει πίσω στό ἔθνος μου καί ἐκεῖ μέσα χωμένος ἐνεργῶ. Ἡ ἐνέργειά μου μέ κάνει nationaliste [ἐθνικιστή], μέ ξαναφέρνει στό μέρος ἀπό ὅπου θέλησαν νά μέ βγάλουν οἱ ἰδέες τοῦ ἑνός καί τοῦ ἄλλου.

Τώρα δέν εἶναι ἀνάγκη πιά νά χαλνῶ τοίχους γιά νά φθάνω στό ἔθνος

μου. Τώρα δέν συλλογίζομαι ποιός εἶμαι, ἄν εἶμαι ἐγώ ἤ τό ἔθνος ἤ τίποτε. Δέν εἶμαι ἐγώ. Καί ὅταν συλλογίζομαι, οἱ συλλογές καί οἱ σκέψεις μου εἶναι χωρίς νά τό ξέρω ἐθνικές. ***Δέν ξεχωρίζομαι πιά ἀπό τό ἔθνος μου*** *καί οὔτε ξέρω πώς ἔτσι εἶναι τό πρᾶγμα.*

[Ἴων Δραγούμης]

[Τετράδιο 10 ἡμερολογίου]

Η ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ

Πρίν παρακολουθήσουμε τά σχετικά γεγονότα πού θά μᾶς βοηθήσουν νά κατανοήσουμε τό Ἴλιντεν καλό εἶναι νομίζω νά μελετήσουμε τούς ὁρισμούς καί τά συμπεράσματα πού ἔβγαλαν διάφοροι σοφοί στοχαστές γιά τήν ἐπανάσταση.

Ὁ Ν. Κ. Βέρρος ὁρίζει:

Ἐπανάστασις εἶναι ἡ βιαία ἀνατροπή τῆς καθεστηκυίας τάξεως διά τῆς καταλύσεως τῶν νομίμων ἐξουσιῶν τοῦ κράτους. Δύναται νά εἶναι μόνον ***πολιτική*** *ἀποβλέπουσα εἰς τήν ἀλλαγήν τοῦ πολιτεύματος, τῆς κυβερνήσεως ἤ τοῦ ἀνωτάτου ἄρχοντος τῆς Πολιτείας, ἤ* ***κοινωνική,*** *ὅταν ὁ σκοπός αὐτῆς εἶναι ἡ μεταβολή τῆς συνθέσεως τῆς κοινωνίας καί ἐν γένει τοῦ κρατοῦντος κοινωνικοῦ καί οἰκονομικοῦ καθεστῶτος· ἡ τελευταία περιλαμβάνει πάντοτε καί τήν πολιτικήν ἐπανάστασιν ἐν ἑαυτῇ*[21].

Ὁ Χ.Γ. Σγουρίτσας συμπληρώνει:

Τό σύνολον τῶν τάσεων καί ἀγώνων οἱ ὁποῖοι γίνονται ἔν τινι πολιτεία, ἤ ἐν γένει ἐν τῇ κοινωνία, κατά τῆς παρούσης καταστάσεως, κατά τῆς παραδόσεως καί πολλάκις κατά τῆς ἱστορίας, διότι αὗται δέν ἀνταποκρίνονται πρός τάς νέας κοινωνικάς ἀνάγκας, ὀνομάζομεν ἐπανάστασιν. (...)

Ἡ πολιτική ἐπανάστασις διαφέρει ἀπό ἄλλης ἀπόψεως τῆς ἐξεγέρσεως λαοῦ δουλεύοντος ὑπό τόν ζυγόν ἄλλου λαοῦ. Καί ἡ ἐξέγερσις αὕτη λέγεται ἐπανάστασις καί μέσον πρός ἐκπλήρωσιν τῶν σκοπῶν αὐτῆς εἶναι ἡ βία, διαφέρει ὅμως ὡς πρός τόν σκοπόν· διότι αὕτη δέν ἀποβλέπει εἰς τήν μεταβολήν τοῦ πολιτεύματος τῆς πολιτείας, ἀλλ' εἰς τήν

---

21. Ἐγκυκλοπαιδικόν Λεξικόν Ἐλευθερουδάκη, 1928, τόμος 5ος, σελ. 670.

άπ' αὐτῆς ἀπόσπασιν μέρους καί εἰς τήν δημιουργίαν νέας πολιτείας. Τοιαῦται ἐπαναστάσεις, λεγόμεναι συνήθως, ἐπαναστάσεις ὑπέρ ἀνεξαρτησίας, παρατηροῦνται εἰς πολιτείας, ὧν ὁ λαός δέν εἶναι ὁμοιογενής ἀλλ' ἀποτελεῖται ἀπό μάζας διαφόρου ἐθνικότητος[22].

Ὁ Κορνήλιος Καστοριάδης λέει:

Ἐπανάσταση εἶναι ἡ ρητή καί διαυγασμένη ἀλλαγή τῶν θεσμῶν μιᾶς κοινωνίας, ὅσων φυσικά θεσμῶν ἐξαρτῶνται ἀπό ρητή θέσμιση, μέ τή συλλογική δράση τῆς κοινωνίας αὐτῆς ἤ τοῦ μεγαλύτερου μέρους της. (...) Ἡ ἐπανάσταση εἶναι ἐνδόμυχα συνδεδεμένη μέ τό σχέδιο (...) Ἔχουμε ἀκριβῶς τήν προσπάθεια τοῦ κοινοῦ, τῆς κοινότητας, νά ἀλλάξη τούς θεσμούς, δηλαδή νά πάρη στά χέρια του τή μοῖρα του, ἡ ὁποία ἐξαρτᾶται βασικά ἀπό τούς θεσμούς του, καί νά τούς ἀλλάξη, ὄχι κάτω ἀπό μιά θεία μανία ἤ θεία ἀποκάλυψη ἤ ὁτιδήποτε ἄλλο τέτοιο, ἀλλά διαυγασμένα, διότι στοχάζεται καί σκέπτεται ὅτι οἱ θεσμοί πού ὑπάρχουν δέν εἶναι σωστοί, δέν εἶναι δίκαιοι, δέν εἶναι οἱ πρέποντες καί πρέπει νά ὑπάρξουν ἄλλοι θεσμοί[23].

Ἄς δοῦμε τώρα πώς ἐκτιμοῦν τό Ἴλιντεν ὅσοι τό ἔζησαν.

Ὁ Ἴων Δραγούμης στήν Ἀποκήρυξη πού σύνταξε καί ὑπέγραψαν 15 πατριαρχικοί κάτοικοι τῆς Φλώρινας στίς 27 Ἰουλίου 1903 γράφει:

Ἡ ἑλληνική ὀρθόδοξος κοινότης Φλωρίνης (...) διαμαρτυρόμεθα κατά τῶν ἰδιοτελῶν σκοπῶν τοῦ βουλγαρικοῦ Κομιτάτου (...) ἐξαναγκάζοντος ἑλληνικούς πληθυσμούς νά ὑποκύψωσιν εἰς τάς ἀπαιτήσεις αὐτοῦ καί μή ἀντενεργῶσιν εἰς τήν ***ἐπαναστατικήν*** *αὐτοῦ ἐνέργειαν. [Σ. 197]*

Ὁ Γερμανός Καραβαγγέλης στήν Ἀποκήρυξη πού ἔγραψε στίς 20 Αὐγούστου 1903 καί ὑπέγραψαν 210 κάτοικοι τῆς Καστοριᾶς λέει:

Οἱ ὑποφαινόμενοι χριστιανοί ὀρθόδοξοι (...) δηλοῦμεν ὅτι τά ἔνοπλα ὄργανα τοῦ δολοφονικοῦ Σλαβικοῦ Κομιτάτου (...) παρασύρουσιν εἰς τά ὄρη τούς ἑλληνικούς ἀγροτικούς πληθυσμούς (...) ὅπως ἐκθέσωσιν αὐτούς (...) καί παραστήσωσι διά τῆς τεχνιτῆς καί βεβιασμένης ταύτης ***ψευδεπαναστάσεως*** *τόν τόπον (...) ὡς συμμεριζόμενον (...) τούς (...) σκοπούς τοῦ Κομιτάτου.*

Ὁ Ταγματάρχης Dupont, Γάλλος στρατιωτικός ἀκόλουθος στήν Πρεσβεία τῆς χώρας του στήν Κωνσταντινούπολη γράφει στίς 13 Αὐγούστου 1903 (ν.ἡ.):

---

22. Μεγάλη Ἑλληνική Ἐγκυκλοπαίδεια ΠΥΡΣΟΥ 1929, Τόμος ΙΑ', σελ. 309.

23. Καστοριάδη: ΤΙ ΣΗΜΑΙΝΕΙ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ; Ἀπό τήν ἔκδοση ΟΙ ΟΜΙΛΙΕΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ, σελ. 99-100, ΥΨΙΛΟΝ/ΒΙΒΛΙΑ 1990.

Παρά τίς σοβαρές ἀπώλειες πού προκάλεσαν τά ὀθωμανικά στρατεύματα στίς ***ἐπαναστατικές συμμορίες*** *ἀπό τήν ἀρχή τῆς χρονιᾶς κ.τ.λ.*[24]

Στήν συνέχεια οἱ 3 ἀξιωματικοί, Κοντούλης, Παπούλας καί Κολοκοτρώνης στήν ἔκθεσή τους τῆς 16ης Ἀπριλίου 1904 γράφουν:

Ὁ Κώτας (...) διά τῆς δράσεώς του κατά τήν ***ψευδοεπανάστασιν*** 10
ἔσωσεν ἐκ τῆς πυρπολήσεως, ὑπό τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ.
[Βλ. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ἀρ. 57, σελ. 636. (642)]

Ὁ Γιώργος Τσορμπατζόγλου, β' διερμηνεύς τῆς Ἑλληνικῆς Πρεσβείας στήν Κωνσταντινούπολη γράφει στίς 12 Μαΐου 1904:

«Εἶναι ἐνδιαφέρουσα ἡ ἱστορία τῆς ὀργανώσεως τῆς ***ψευδεπανα-*** 34
στάσεως *ἐκείνης. (...) [τοῦ 1902, ἥτις] || οὐχί μόνον οὐδέ σπιθαμήν* 35
κατέκτησεν ἐκ τοῦ κεκτημένου ἐν τῇ χώρα ἡμετέρου ἐδάφους, (...) [ἀλλά] ὅτι ἡ κατόπιν ἐκραγεῖσα ***ἀληθής ἐπανάστασις,*** *[τοῦ 1903], ἥτις μόνη ἠδυνήθη νά ἀποσπάσῃ τήν ἰδιαιτέραν προσοχήν τῆς Εὐρώπης καί νά προκαλέσῃ τήν ἐνεργητικήν της ἐπέμβασιν, εἶναι ἀποκλειστικῶς Μακεδονική».*

Ἄς παρακολουθήσουμε τώρα τίς καταγραφές πού ἔκανε ὁ Ἴων στίς ἐπιστολές καί τά σημειώματά του.

Στίς 10 Δεκεμβρίου 1902 γράφει στό προσωπικό του ἡμερολόγιο:

«Αὐτοί οἱ βούλγαροι εἶναι βέβαιοι πώς κάνουν κάτι ἀξιόλογο πού χτί- 9
ζουν ἕνα κράτος μαζεύοντας ἀπό μακρυά τίς πέτρες καί τή λάσπη· καί 'γώ δέν νομίζω πώς κάνω τίποτε σπουδαῖο ὅταν πασχίζω νά τούς πολεμήσω». [Σελ. 7]

Στίς 21 Ἰανουαρίου 1903 γράφει σέ ἔκθεση πού τήν ὑπογράφει ὁ Πρόξενος Σταμάτης Κιουζέ Πεζᾶς: *[Βλ. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ἀρ. 13, σελ. 533]*

«Ὅτι καθιστᾷ ἐπικινδύνους τάς συμμορίας ταύτας εἶναι ἡ μύησις καί ἡ 3
ἐπαναστατική διοργάνωσις τῶν χωρίων, ἅτινα τρέφουσι, κρύπτουσι καί κατά περιστάσεις πολλαπλασιάζουσι τόν ἀριθμόν τῶν μελῶν αὐτῶν».

Καί στίς συνταγμένες στά Γαλλικά σκέψεις του μέ ἐπικεφαλίδα: *«Ἐξέγερση κατά παραγγελίαν»* διαπιστώνει πώς: *«Τό Κομιτᾶτο ἐπιβάλλει φόρους». [Σελ. 33]* ἐνῶ σ' ἕνα σημείωμα γραμμένο τόν Φεβρουάριο τοῦ 1903 διαπιστώνει πώς μετά τήν ἀποδοχή ἀπό τούς χωρικούς τῆς ἰδέας τῆς ἐπαναστάσεως οἱ Κομιτατζῆδες (πολιτικά στελέχη τῆς ὀργανώσεως) ἐρωτοῦν πονηρά:

---

24. Τσιρκινίδη Χάρη: Σύννεφα στήν Μακεδονία, σελ. 141, ἐκδόσεις Σύγγραμμα, Θεσσαλονίκη 1994.

1 *«Γιατί νά ἔχετε Ἑλληνικά σχολεῖα ἀφοῦ ἡ γλῶσσα μας εἶναι ἡ Βουλγαρική;». [Σελ. 19]*

Στίς 14 Ἰουνίου 1903 γράφει στό προσωπικό του ἡμερολόγιο γιά τήν ἐκδρομή πού ἔκανε στό Λάχτσι, ἕνα χωριό λίγα χιλιόμετρα ἔξω ἀπό τό Μοναστήρι, ὅπου συναντᾶ τήν Ἑλένη, τό μοναδικό κορίτσι πού φοιτᾶ στό Ἑλληνικό Γυμνάσιο καί γνωρίζει ἄριστα τά Ἑλληνικά.

39 *Ἴων: Γιατί δέν ἔχεις κεντήματα στά μανίκια σου; (...)*

Πατέρας Ἑλένης: Ἔτσι, βγῆκε μιά ἀπόφαση στό χωριό νά μή φοροῦν πιά κεντήματα οἱ γυναῖκες. [Σελ. 143-145]

40 *Ἴων [στόν συνοδό του φεύγοντας]: Δέν εἶναι Ἕλληνες αὐτοί, ἀφοῦ δέν μπόρεσαν νά φαντασθοῦν καμμίαν ἄλλην πολυτέλεια παρά τά κεντήματα τῶν ποκαμίσων τῶν γυναικῶν καί τώρα οἱ βούλγαροι τούς πείθουν νά τά ἀφήσουν καί αὐτά. [Σελ. 147]*

Καί ἀλλοῦ σημειώνει:

1 *«Καθ' ἡμέραν χάνομεν ἔδαφος διότι χάνομεν τήν ἐπί τῶν βουλγαροφώνων πληθυσμῶν ἐπιρροήν μας. Τούς κατήχησαν ὅλους τά Κομιτᾶτα. Στήν ἀρχήν εἴτε διά τῆς ἀπάτης εἴτε διά τοῦ φόβου τούς προσείλκυσαν, τώρα συνήθισαν τήν ἰδέαν τῆς ἐπαναστάσεως». [Σελ. 93]*

Στίς 24 Ἰουνίου 1903 συμπληρώνει:

2 *«Πολλά μέρη τῆς Μακεδονίας αἰσθάνονται πιά μέ τέτοιον τρόπο. Ἀφοῦ ἑτοίμασαν ὅλα σχεδόν τά σλαυϊκά χωριά τώρα προσπαθοῦν νά ἀνάψουν καί τά ἄλλα, ἀρβανίτικα, βλάχικα· καί ποιός ξέρει ἄν ὕστερ' ἀπό λίγον καιρό δέν ἀρχίσουν νά δοκιμάζουν καί τά ἐντελῶς Ἑλληνικά». [Σελ. 159]*

Στίς 25 Ἰουλίου 1903 μετά τήν ἔκρηξη τῆς ἐπαναστάσεως γράφει πρός τόν πατέρα του:

«Ἅπαντες οἱ σλαυόφωνοι πληθυσμοί ἠκολούθησαν τό Κομιτᾶτον, ὀρθόδοξοι καί σχισματικοί καί οἱ πλεῖστοι ἑκουσίως». [Σελ. 195]

Στίς 13 Αὐγούστου 1903 γράφει ὁ Γερμανός Καραβαγγέλης:

2 *«Δέν πρέπει νά ἔχωμεν τήν ἀξίωσιν μιά δράξ ἀνθρώπων μας νά ματαιώσῃ εἰς διάστημα ἡμερῶν ὀλίγων οἰκοδόμημα τό ὁποῖον ἀνεπυργώθη ἐπί σειράν 10 ὁλοκλήρων ἐτῶν». [Σελ. 227]*

Στίς 28 Αὐγούστου 1903 γράφει ὁ Ἴων στόν πατέρα του:

1 *«Τό Κομιτᾶτον (...) ὡς κράτος ἐν κράτει ἀποστέλλει τακτικῶς εἰς τά Προξενεῖα τῶν Μεγάλων Δυνάμεων ἀνακοινωθέντα - ὑπό βουλγαρικόν πνεῦμα - περί τῶν αὐτῶν γεγονότων. Οὕτως ἀλληλοκαταγγέλον-*

ται είς τούς Προξένους τῶν Μεγάλων Δυνάμεων, ὡς ἐνώπιον δικαστῶν». [Σελ. 259-261]

Στίς 8 'Οκτωβρίου 1903 σημειώνει:

«Τά Κομιτάτα ταῦτα παρεσκεύασαν ἀξιοθαύμαστον ἀποσύνθεσιν τῆς 3
Μακεδονίας, σκοποῦσι δέ τήν ἀνασύνθεσιν αὐτῆς ὑπό τύπον βουλγαρικόν». [Σελ. 313]

Σκεπτόμενος ἀκατάπαυστα πώς ὁ 'Ελληνισμός θά ἀνταπεξέλθη στίς δυσκολίες, καταλήγει στό ἑξῆς συμπέρασμα στίς 5 'Οκτωβρίου 1903.

«Διά νά ἔχωμεν πράκτορας τακτικούς εἰς τό ἐσωτερικόν τῆς χώρας 4
πρέπει νά ἔχωμεν εἰς τήν ὑπηρεσίαν μας ἀνθρώπους πληρωνομένους τακτικά γιά νά κάμνουν αὐτήν τήν δουλειά και νά μήν ἔχουν ἄλλην δουλειά». [Σελ. 307]

Τήν στρατολόγηση πρακτόρων τήν εἶχε ἀρχίσει ἀπό τήν ἄνοιξη τοῦ 1903 ἀλλά εἶναι φανερό πώς τά ἀποτελέσματα δέν τόν ἱκανοποίησαν.

Ἄς δοῦμε τώρα πώς χαρακτηρίζουν τό Ἴλιντεν αὐτοί πού τό ἔζησαν, ἀλλά ἔγραψαν μετά ἀπό χρόνια, καθώς καί οἱ σύγχρονοί μας.

Ὁ Καραβίτης στά 'Απομνημονεύματά του τό λέει **ψευδεπανάσταση**, ὁ Μόδης **κίνημα** καί εἰρωνικά **«γενική ἐπανάσταση»**, ἐνῶ ὁ νεώτερος Παῦλος Τσάμης **ψευδεπανάσταση** καί **ψευδεξέγερση** γιά νά φθάσουμε στούς σύγχρονους Κ. Βακαλόπουλο, Β. Γούναρη, 'Α. Νανάκη, Πάρι Κελαϊδή καί Χ. Τσιρκινίδη πού τό καθορίζουν ὡς **ἐξέγερση.**

Τελειώνοντας ἐνδιαφέρον εἶναι νά δοῦμε τί διαπίστωσε 60 χρόνια μετά τά γεγονότα ὁ Γάλλος Roland Gaucher στό κεφάλαιο *"οἱ Μακεδόνες"* τοῦ βιβλίου του LES TERRORISTES [ΟΙ ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΕΣ]. Γράφει λοιπόν στήν σελίδα 182:

«'Αλλά αὐτοί πού ὀνομάζονται Κομιτατζῆδες ὑπῆρξαν κάτι τελείως διαφορετικό ἀπ' αὐτούς πού στήνουν ἐνέδρες καί κάνουν μικροσυμπλοκές. 'Υπῆρξαν οἱ ἐφευρέτες μιᾶς πολύπλοκης τεχνικῆς στήν μάχη πού στήν συνέχεια καθιερώθηκε σ' ὅλον τόν κόσμο, ὅπως εἴδαμε στό Βιετνάμ, στήν 'Αλγερία καί ἀπό τόν Κάστρο [στήν Κούβα].

'Ανταρτικές ὁμάδες πού εἰσβάλλουν σέ κωμόπολη γιά μερικές μέρες ἤ ὧρες καί στήν συνέχεια ἐξαφανίζονται προτοῦ περικυκλωθοῦν, μιά σκιώδης ἐξουσία πού συνυπάρχει μέ τήν ἐπίσημη ἐξουσία, ἐπιβάλλει φόρους, τιμωρεῖ τούς παραβάτες τῶν ὁδηγιῶν της, ἔχει συνεργάτες οἱ ὁποῖοι τοποθετημένοι στήν διοίκηση πληροφοροῦν τήν μυστική ὀργάνωση καί ὑποσκάπτουν τόν κυβερνητικό μηχανισμό: μιά πολιτική καί

διοικητική δομή πού ἐλέγχει τόν πληθυσμό καί προσπαθεῖ νά τόν χρησιμοποιήσει ὡς μᾶζα ἐλιγμῶν, χωρικοί πού τουφεκᾶνε γιά νά βοηθήσουν τούς ἀντάρτες, μετά κρύβουν τά ὅπλα τους σέ κρύπτες γιά νά ξαναγίνουν εἰρηνικοί πολίτες. Ἕνας τόπος ὁ ὁποῖος τήν ἡμέρα ἀνήκει στίς κυβερνητικές δυνάμεις καί τήν νύκτα στούς ἐξεγερμένους».

[Μετάφραση: Δημήτρης Καραγιάννης]

Κλείνοντας παραθέτω ἀπόσπασμα τῆς ἐκθέσεως ἀρ. 10 τῆς 21ης Μαΐου 1904 τοῦ Γιώργου Τσορμπατζόγλου:

28 *Εἶναι ἄξιον παρατηρήσεως ὅτι δέν ἐπέτρεψε μεγάλας ὠφελείας ἡ ἁπλότης τοῦ προγράμματος τῶν ἀνταρτικῶν συμμοριῶν:*

«Ἀγωνιζόμεθα ὡς Μακεδόνες πρός ἀπελευθέρωσιν ἀπό τοῦ κοινοῦ τυράννου πάντων τῶν Μακεδόνων ἀδιακρίτως ἐθνικότητος καί θρησκείας καί καταδικάζομεν εἰς θάνατον πάντα Μακεδόνα προδίδοντα τόν ἀγῶνα μας».

Φαίνεται πώς ἡ συνείδηση καί ἡ ἀγωνιστικότητα τῶν κατοίκων τῆς πολυφυλετικῆς Μακεδονίας δέν ἦταν ἀρκετές γιά τήν ἐπικράτηση τῆς ἐπαναστάσεως.

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Εὐχαριστίες ὀφείλω στόν ἀγαπητό φίλο Μᾶρκο Δραγούμη πού μέ ἐμπιστεύθηκε καί μοῦ ἔδωσε τήν ἄδεια νά μελετήσω καί ἐκδώσω τά ἀπόρρητα μέχρι τό ἔτος 2.000 γραπτά τοῦ Ἴωνα.

Στό προσωπικό τῆς Γενναδείου Βιβλιοθήκης πού βοήθησε παντοιοτρόπως τήν μακρόχρονή μου προσπάθεια.

Ἐπίσης στόν Δημήτρη Καραγιάννη πού ἀντέγραψε καί μετάφρασε τά Γαλλικά μέρη τῶν ἐπιστολῶν τοῦ Ἴωνα, καθώς καί γιά τήν μετάφραση ἀπό τό βιβλίο ΟΙ ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΕΣ τοῦ Ρολάν Γκοσέρ, τοῦ ἀποσπάσματος γιά τούς Μακεδόνες.

Ἰδιαίτερα εὐχαριστῶ τόν ἱστορικό Βασίλη Γούναρη, Ἐπιστημονικό Συνεργάτη τοῦ «Μουσείου Μακεδονικοῦ Ἀγώνα», καθώς ἐπίσης καί τόν δημοσιογράφο Τάσο Κωστόπουλο γιά τίς παρατηρήσεις τους, σχετικά μέ τήν περιγραφή τῶν γεγονότων.

Εὐχαριστῶ ἐπίσης τόν Τάσο Τίλιο γιά τήν πολύπλευρή του βοήθεια.

Ἡ ἀντιστοιχία τῶν βαθμῶν τῆς Τουρκικῆς διοικήσεως καθώς καί τῆς ὀνομασίας τῶν ἐγγράφων, ὀφείλεται στόν φίλο Ἰάκωβο Ἀκτσόγλου.

Δέν θά μποροῦσα δέ νά παραλείψω καί τόν Χάρη Τσιρκινίδη, πρώην στρατιωτικό ἀκόλουθο στήν Ἑλληνική Πρεσβεία τῶν Παρισίων, συγγραφέα τοῦ πολύ ἐνδιαφέροντος βιβλίου *«Σύννεφα στή Μακεδονία, Τό Μακεδονικό μέσα ἀπό τά Γαλλικά Ἀρχεῖα»*, πού ἔθεσε στήν διάθεσή μου τήν τόσο σημαντική ἔκθεση τοῦ G. Dupont γιά τά γεγονότα τοῦ 1902.

Εὐχαριστῶ ἐπίσης τόν Βαγγέλη Λάζο, τῶν ἐκδόσεων ΔΩΔΩΝΗ, πού ἔδωσε τήν ἄδεια νά χρησιμοποιήσω ἀπό τήν ἔκδοση τῆς συλλογῆς του, МАКЕДОНСКИ НАРОДНИ НОСИИ, СКОПЈЕ 1963, [Μακεδονικές ἐθνικές ἐνδυμασίες. Σκόπια 1963] 3 εἰκόνες.

Ἐπίσης εὐχαριστίες ὀφείλω στό προσωπικό τοῦ Ἱστορικοῦ Ἀρχείου τοῦ Ὑπουργείου Ἐξωτερικῶν, τῆς Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης, τοῦ Μουσείου Μπενάκη, τοῦ ΕΛΙΑ, τῆς Βιβλιοθήκης τῆς Παλιᾶς Βουλῆς καί τῆς Διευθύνσεως Ἱστορίας Στρατοῦ, καθώς ἐπίσης καί τοῦ Ἀρχείου τῆς Ἱστορικῆς καί Ἐθνολογικῆς Ἑταιρείας.

Ἡ ἀναπαραγωγή τοῦ Χάρτη τῆς περιοχῆς Μοναστηρίου ἔγινε μέ τήν ἄδεια τοῦ Μουσείου Μακεδονικοῦ Ἀγῶνα καί περιέχεται στήν ἔκδοση τοῦ Ἡμερολογίου τοῦ Εὐθυμίου Καούδη, μέ εἰσαγωγή καί σχόλια Βασίλη Γούναρη, ὑπό τόν τίτλο: *Φθινόπωρο τοῦ 1904 στήν Μακεδονία.*

Εὐχαριστῶ ἐπίσης τόν Γιῶργο Τουσίμη γιά τήν προμήθεια τῆς ἐκθέσεως ἀπό τό Ἀρχεῖο τῆς Ἐξαρχίας, καθώς καί τόν Γιῶργο Καραβάνη ἀπό τήν Ρακίτα (Ὀλυμπιάδα), μοναδικό ἐρευνητή τῆς Ἐπαρχίας Ἐορδαίας γιά τήν περίοδο πού προηγήθηκε τοῦ Μακεδονικοῦ Ἀγῶνα.

Πολλές εὐχαριστίες ὀφείλω στόν Βαγγέλη Λιμπάρη πού διέθεσε τήν φωτογραφία τοῦ Τάνε βοεβόδα, γιά πρώτη δημοσίευση. Περιῆλθε στήν κατοχή του ἀπό τόν δισέγγονο τοῦ Τάνε, Τζώρτζ, πού ζῆ στό Ὀντάριο τοῦ Καναδᾶ.

Ἐπίσης τόν Μιχάλη Σαλπαδῆμο γιά τίς ἀντιγραφές τῶν φωτογραφιῶν ἀπό τό Ἀρχεῖο τοῦ Στέφανου Δραγούμη.

Εὐχαριστίες ἐπίσης ὀφείλω στήν γυναῖκα μου Νίκη γιά τίς διορθώσεις τῶν ὀρθογραφικῶν λαθῶν καί τήν πολύπλευρη βοήθειά της.

ΔΙΕΥΚΡΙΝΗΣΕΙΣ

Ὁ Ἴων δέν ἀρίθμησε τίς σελίδες τῶν τετραδίων του. Ἡ ἀρίθμηση στό περιθώριο τῶν σελίδων ἔγινε γιά τήν διευκόλυνση τοῦ ἀναγνώστη καί ἰδίως τοῦ ἐρευνητή πού θά ἤθελε νά προστρέξη στά πρωτότυπα.

Μερικές ἐπιστολές εἶχαν ἀριθμούς, σύμφωνα μέ τήν συνεννόηση τῶν ἀλληλογράφων (Ἴωνα καί Παύλου) καί ἕναν πορτοκαλύ ἀριθμό. Κράτησα καί τούς δύο.

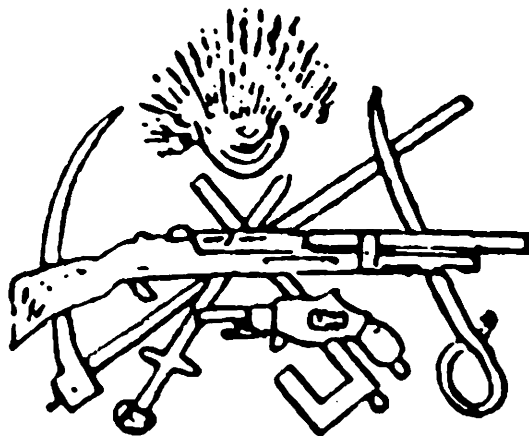
Οἱ ἡμερομηνίες εἶναι μέ τό παλιό ἡμερολόγιο (δεκατρεῖς μέρες πίσω). Οἱ ἐντός τῶν ἀγγυλῶν [ ] λέξεις ἤ φράσεις εἶναι προσθῆκες, περιέχονται δέ ἐντός αὐτῶν καί ὀνόματα συγγραφέων, τίτλοι βιβλίων, ἐγγράφων κλπ. Τά ἀποσιωπητικά ἐντός παρενθέσεων (...) πού θά συναντήση ὁ ἀναγνώστης ἀντικατέστησαν λέξεις ἤ φράσεις πού ἀφαιρέθηκαν γιά λόγους συντομίας. Ἀντίθετα, οἱ παρενθέσεις ( ) πού περιέχουν ἐξηγήσεις εἶναι τῶν συγγραφέων τους.

Γιά ἄλλη μιά φορά ὁ Κώτας ἀπό τήν Ρούλια ἦταν ἡ αἰτία πού βγῆκε ἀπό τήν ἀφάνεια μιά ὁλόκληρη ἐποχή.

Μερικά χρόνια πρίν γυρεύοντας τά κατορθώματά του στήν ΓΕΣ/ΔΙΣ ἀνακάλυψα τά Ἀπομνημονεύματα τοῦ Ἰωάννου Καραβίτη γιά τόν Μακεδονικό Ἀγῶνα.

Ἡ προσπάθειά μου κράτησε δύο μεγάλες περιόδους, ἀπό τά Χριστούγεννα τοῦ 1995 μέχρι τό καλοκαίρι τοῦ 1996 κατά τήν ὁποία ἀντέγραψα ὅλα τά σχετικά κείμενα ἀπό τά τετράδια γιά τό Ἴλιντεν, τίς ἐπιστολές πρός καί ἀπό συγγενεῖς καί φίλους τοῦ Ἴωνα σχετικές μέ τό Μακεδονικό ζήτημα καί κατόπιν τό φθινόπωρο τοῦ 1998 μετά τήν στοιχειοθεσία τά ἀντιπαρέβαλα γιά ἐπιβεβαίωση τῆς ὀρθῆς ἀντιγραφῆς, σκέψη σωστή γιατί ἀποκαταστάθηκαν λάθη καί ἀβλεψίες.

Γιῶργος Πετσίβας

РЕВОЛЮЦИОННА МАКЕДОНИЯ

[Φάκελος 13, ὑποφάκελος 3. 1906. ΑΥΕ]

Συνημμένῳ τῷ 38

Ἅγιε Δέσποτα,

Προηγουμένως σᾶς ἐγράψαμεν μακροσκελεστάτην ἐπιστολήν, τήν ὁποίαν πλέον ἐλάβατε. Ἀλλ' ἀπάντησις γραπτή δέν ἠκολούθησεν, διά νά συντάξωμεν γνῶσιν τῶν ὑμετέρων διαθέσεων διά τό μέλλον. Ἐκ τῶν προφορικῶν σας διηγήσεων, αἵτινες μᾶς ἐδόθησαν (ἀγνοοῦμεν ἄν ἀπαράλλακτοι ἤ μεταποιημέναι) ἰδού τί θά Σᾶς εἴπουμεν. Ἡμεῖς ἠξεύραμεν ὅτι αὐτό τό πρῶτον μας γράμμα πολύ θά Σᾶς ἐξοργίση διότι ἐν αὐτῷ ἦσαν ἐκτεθειμέναι ὅλαι αἱ ὑμέτεραι πονηρίαι καί παραβάσεις. Φαντασθῆτε πόσον θλιβερόν πρᾶγμα νά εἶναί τις προδότης τῶν ἀδελφῶν του! Πόσον δέ μᾶλλον εἷς Δεσπότης, ἕνας ἀντιπρόσωπος τοῦ Χριστοῦ νά προδίδη τό ἑαυτοῦ ποίμνιον, διά τό ὁποῖον πρέπει πρῶτος αὐτός νά θυσιασθῆ καί νά δώση παράδειγμα καί εἰς τούς ἰδικούς του ὑποτακτικούς! Ὑμεῖς οἱ ἴδιοι ὡς ἴδετε ἐκτεθειμένας τάς παραβάσεις Σας ἐσυγχάθητε! Πῶς γε ὁ λαός, οἱ οἰκεῖοι καί συγγενεῖς αὐτονῶν τῶν ἀτύχων, οἵτινες ἐθυσιάσθησαν ὑπέρ τῶν πονηριῶν Σας, ἔτι δέ καί αὐτονῶν, οἵτινες ἀκόμη ζοῦν καί πρέπει νά γίνουν θυσία, διότι ἀκόμη τούς παρακινῆτε καί ἐξακολουθοῦν τήν βλάβην τοῦ ἔργου μας καί νά γίνωνται προδόται! Σᾶς ἐγράψαμεν εἰς τό πρῶτον μας γράμμα καί ἐδῶ πάλιν ἐπαναλαμβάνομεν. Θά ἔλθη ἡμέρα νά σᾶς κρίνουν καί νά ζητοῦν τήν τιμωρίαν Σας καί αὐτοί οἱ διεφθαρμένοι ὀπαδοί Σας, τούς ὁποίους συναθροίζετε πέριξ ὑμῶν, καί μέ τούς ὁποίους δουλεύετε ἐπί τοῦ παρόντος, ἡ δέ ἡμέρα αὕτη δέν εἶναι μακράν. **Ἐμποδίσθητε ἅγιε Δέσποτα** (ἕως ὅτου ὑπάρχει ἔτι ὀλίγος καιρός, διότι μετά θά εἶναι ἀργά) **καί βλέψον μέ καθαρωτέρους πατριωτικούς ὀφθαλμούς!**

Ἄχρι Θέσπα(?)

Προηγουμένως σᾶς ἐγράψαμεν μακροσκελεστάτην ἐπιστολήν, τὴν ὁποίαν χθὲς ἐλάβατε. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ γραφὴ δὲν ἠμπορέσαμεν, διὰ νὰ σᾶς γράψωμεν γνώμην τῶν [illegible] διὰ Θέσιν διὰ τὸ μέλλον. Τὰ τῶν γραμματικῶν καὶ δημοσίων, αὐτοὺς μᾶς ἐδίδαξαν (ἀγνοοῦμεν ἂν ἀπαραίτητα ἢ μεταχειρισμένα). Ἰδοὺ τί θὰ σᾶς εἴπωμεν. Ἡμεῖς ἠξεύρομεν ὅτι αὐτὸ τὸ πρῶτον μας γράμμα πολὺ θὰ σᾶς ἐφάνη [illegible] διότι ἐν αὐτῷ ἦσαν ἐκτεθειμέναι ὅλαι αἱ ἡμέτεραι σοφίαι καὶ παρακλήσεις. Φανταζόμεθα εἶναι θλιβερὸν πρᾶγμα νὰ εἶναι τις προδότης τῶν ἀδελφῶν του! Ποῖον δὲ μᾶλλον ἡ [illegible] εἶναι [illegible] τοῦ [illegible] νὰ προδίδῃ τὸ ἑαυτοῦ σήμερον, διὰ τὸ ὁποῖον πρέπει πρῶτος αὐτὸς νὰ [illegible] καὶ τὸ δεῖγμα παράδειγμα εἰς τοὺς ἰδικούς του [illegible]! Ὑμεῖς οἱ ἴδιοι ἐκ [illegible] ἐκτεθειμένοι τὰς παραβάσεις σας [illegible]! Τῶν [illegible], οἱ ὁποῖοι καὶ [illegible] αὐτῶν τῶν ἄλλων, οἵτινες ἐδυνήθησαν ἀπὸ τῶν [illegible] σας, εἰς δὲ ἡ αὐτῶν, οἵτινες [illegible] νὰ γίνουν [illegible] διότι ἀκόμη τοὺς [illegible] καὶ [illegible] τοῦ ἔργου μας νὰ γίνεται προδοσία! Σᾶς ἐγράψαμεν εἰς τὸ πρῶτον μας γράμμα καὶ ἰδοὺ πάλιν ἐπαναλαμβάνομεν ὅτι ἤδη ἡμέρα νὰ σᾶς κρίνουν καὶ νὰ [illegible] τὴν [illegible] σας καὶ αὐτοὶ οἱ [illegible] ὑπαλλοι(?) σας, τοὺς ὁποίους [illegible] ὑμῶν, ἢ μὲ τοὺς ὁποίους [illegible] εἰς τὸ τοῦ παρόντος, ἡ δὲ ἡμέρα αὕτη δὲν εἶναι μακράν. Ἐρχόμεθα ἄχρι Θέσπα(?) (ἐὰν ὅλοι [illegible] καιρόν, διότι μετὰ θὰ ἦναι ὀργή) καὶ [illegible] μὲ [illegible] [illegible]!

Βλέπετε πώς ὅλη ἡ Εὐρώπη εἶναι μαζί μας!... Πῶς ἕκαστος τρέχει εἰς βοήθειαν καί βοηθεῖ ἕκαστος μέ ὅτι δύναται εἰς τόν πάσχοντα ἡμέτερον Μακεδονικόν λαόν, ὥστε καί ἀπό τήν μακρυνήν Σιβηρίαν καί ἀπό τάς ξένας ἐθνικότητας προσφέρονται βοήθειαι εἰς τόν ὑπόδουλον Μακεδόνα καί ἀπό ὅλα τά μέρη τοῦ κόσμου ἀκούεται: Νά δοθοῦν τά δικαιώματα τῆς Μακεδονίας!!!... Ἐσεῖς δέ ἄτυχοι! Μόνον Σεῖς ἀπομένετε σύμμαχοι τῆς σεσηπυίας Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας ἥτις ἐμπέρδευσεν τά σάπια ράμματά της καί δέν ἠξεύρει ποῖον δρόμον νά τραπῆ!... Ἀκόμη ἐλπίζετε ὅτι θά συγκρατήσητε τήν Τουρκίαν μέ τούς συστημένους λεπρούς στρατιώτας εἰς τά χωρία; Ἀκόμη ἐλπίζητε νά ἀπολεσθῆ τό Κομιτᾶτον ἤ θά τό φοβερίσητε μέ αὐτούς καί ἀπειλῆτε ἄλλα τινά χωρία μέ τό νά συστήσητε στρατόν; Ἀκόμη ἐλπίζετε μαζί μέ τούς προδότας Σας ὅτι θά ἀπολαύσητε τό ποθούμενόν Σας;

Εἶσθε ἀπατημένοι... λέγετε: «Νά μή σᾶς διώκη τό Κομιτᾶτον...». Δύναται νά σᾶς ἀφήση, ὁπόταν Σεῖς δέν ἐννοῆτε νά παύσητε τοῦ νά ἐμποδίζητε; Ὁποῖον καλόν ἐκάματε εἰς τό Κομιτᾶτον καί αὐτό νά στρέψη πρός ἐσᾶς καλόν βλέμμα; Ὁποίαν βοήθειαν ἐδώσατε μέχρι τοῦ νῦν; Εἰς πόσα χωρία ἐκφωνήσατε λόγον ὑπέρ τοῦ Κομιτάτου; Ἐγκαρδιώσατε ποτέ τούς φοβισμένους ἐργάτας; Ἐνουθετήσατέ τινας τῶν τουρκευμένων χριστιανῶν νά μή προδίδουν; (Τό ἐναντίον μάλιστα τό κάμνητε). Ποσάκις ἐσκέφθητε νά βάλητε ἄκραν εἰς τό ἐγερθέν, εἴς τινα χωρία ἐκκλησιαστικόν ζήτημα; Ἤ νομίζητε ὅτι θά ἀπολαύσητέ τι μέ τό νά κρατῆτε κλειστάς τάς ἐκκλησίας τοῦ Σμαρδεσίου, Λαμπάνιτσας κλπ. Μάλιστα ἡ ἀπόλαυσις εἶναι ἡ αὐτή: οἱ γραικομάνοι τοῦ Σμαρδεσίου ἐχρεώθησαν καί ποτέ δέν θά ξεπλερωθοῦν ἡ δέ ἐκκλησία ὁπότε καί

Βλέπετε αυτούς όλοι η Ευρώπη είναι μαζί μας!..... Πώς έκαναν
Αφρίκη οι Βούλγαροι και Βουλγαρίζοντες με ότι δύναται εις τον σάστη-
τα έμψυχον Μακεδονικόν γένος, ώστε και από τον μαύρον Σλαβισμόν
και από τας ξένας ιδιοτελείας οραματίζονται Βούλγαροι εις τον ισόβι-
ον Μακεδόνα, και από όλα τα μέρη του κόσμου ανοίγονται να ιδού-
σιν τα δικαιώματα της Μακεδονίας!!!!!...... Ελληνικά δε έλεγε! Μό-
νον της ισομέτρου σώματος της κοινωνίας ιδιοτελούς αιματοχυσίας
είχε εμποδίσει τα σώματα ραγιάδων και δεν ήξευρε αυτό φό-
βον να φανή... Ακόμη εγράφετε ότι θα συμφωνήσετε με Βουλγάρους
με τον οικτιρμόν ζητούντες φανερώς εις τα χωριά. Ακόμη εγράφετε
να ασφαλισθή το Κομιτάτον ή θα το βοηθήσετε με αυτούς και αυτή-
τε άλλα τινά χωριά με το να συστήσετε σχολεία. Ακόμη εγράφετε μαζί
με τον προδότην σας ότι θα ασφαλίσετε τα δικαιώματά σας.
Είσθε ασυλλόγιστοι....... Λέγετε: « Να μη σας δίδη το Κομιτάτον...
ο Σύλλογος να σας αφήση, όσον της δεν ηθέλετε να κάμετε το
να εμποδίσετε; Ουδέν, αφού εκάματε εις το Κομιτάτον και αυτό
να έφυγε προ ετών έγγραφα; Όσοι Βούλγαροι εδώ ήλθαν μέχρι του
νυν; εις κάθε χωριά εκηρύχθη χέρι υπό του Κομιτάτου; Εμποδί-
σατε ποτέ τον φονευμένον φόβον; Συνεδριάσατε ποτέ των Πατριαρχι-
κών Χριστιανών να μη προδίδουν; (Τι έκαμον μόνοι τα κάμετε)
Πού είναι σκοπός να βγάλετε έμψυχον εις το έργον; εις ένα χωριά οι
Πατριαρχικοί εύρομεν; Να σας είπω ότι θα ασφαλισθή ότι με το να
κρατήσετε κρυφά. Της ευσπλαχνίας του Πατριαρχείου Ρωμαίικου κ.τ.λ....
Μάθετε ή αναγνώστε αυτήν ή αυτή: οι γονείς του Πατριαρχείου
Χριστιανών και πολλοί δεν θα χριστιανώσουν ή δε πατριαρχικοί είσθε και

ἄν εἶναι κοινή εἰς ὅλους τούς χωριανούς, διότι δέν δύναται νά σηκωθῆ καί μετακομισθῆ εἰς τήν Ἑλλάδαν, πάλιν τότε καί αὐτοί οἱ ἄτυχοι θά Σᾶς καταρῶνται καί θά μετανοοῦν, διότι ἐδελεάσθησαν ἀπό Σᾶς. Ἰδού πλέον οἱ ἴδιοι Τοῦρκοι ἔκλειναν κεφαλήν (καί θά κλείνουν ὁλοτελῶς) ἐνώπιον τῆς δυνάμεως τοῦ ἐθνικοῦ θελήματος καί τοῦ Κομιτάτου καί δίδουν πλέον "μεταρρυθμίσεις" οἱ δέ Σεῖς: Ἐσεῖς ἀκόμη ἐξακολουθῆτε νά σπέρνετε διχονοίας καί νά βλάπτητε τόν λαόν. Ἔ! πρός Θεοῦ δέν πρέπει νά ἐξακολουθοῦμεν τόν διωγμόν ἐναντίον Σας, ἀφοῦ εἶσθε χειρότερος καί ἀπ' αὐτούς τούς Τούρκους. Ναί ἡμεῖς δέν θά σᾶς διώκωμεν τότε μόνον ὁπόταν θά ὑποκλιθῆτε ὑπό τήν τάξιν τοῦ Κομιτάτου καί ὁπόταν ἀναπληρώσετε τάς ἑπομένας περιόδους: α') Νά πρεσβεύσητε εἰς τήν Ἑλληνικήν Κυβέρνησιν νά μή μᾶς ἐμποδίzη καί προξενεῖ δυσκολίας ἐκεῖ. β') Ὅλους τούς προδότας καί διεφθαρμένους ἀνθρώπους, οἵτινες συναθροίzονται πέριξ Ὑμῶν νά τούς νουθετήσητε καί τούς ὁδηγήσητε εἰς τήν εὐθεῖαν ὁδόν, ὅπως μή προδίδουν, νά ἔλθουν καί zητήσουν συγχώρησιν, τήν ὁποίαν θά τούς δώσωμεν καί μέ αὐτό θά ἀπολαύσητε περισσότερον παρ' αὐτῶν συμπάθειαν καί θά Σᾶς κρίνουν ποτέ. γ') Προσπαθήσατε νά ἀνοιχθῆ ἡ πορεία τοῦ Κομιτάτου εἰς Καστορίαν, νά συναχθοῦν βοήθειαι, ἐκ τῶν ὁποίων ὑπάρχει μεγάλη ἀνάγκη διά τούς φυλακισμένους καί διά τήν ὑποστήριξιν τῶν παθόντων κλπ. δ') Οἱ κεκλεισμένοι ναοί εἰς τά χωρία ν' ἀνοιχθοῦν, μέ αὐτό θά ἀπολαύσητε τήν συμπάθειαν τῶν βουλγα[ρο]ϊερέων, διδασκάλων καί παντός τοῦ λαοῦ. ε') Νά μή συσωρεύητε ἱερεῖς καί διδασκάλους ἐν βίᾳ εἰς ἐκεῖνα τά χωρία ὅπου δέν θέλουν καί νά μή τούς φοβερίzητε μέ τό ὅτι θά στείλετε στρατόν εἰς τά χωρία των, διότι μέ αὐτό ποιεῖτε μεγαλύτερα δαιμόνια καί μέ αὐτούς τούς χωρικούς καί χάνετε

ἄν εἶναι καιρός εἰς χεῖρας τούς Ἀλβανούς, διότι δέν δύναται νά σηκωθῇ
καί μεταχειρισθῇ εἰς τήν Ἑλλάδα, ὅπου ὅλοι καί αὐτοί οἱ ἄλλοι θά
τάς καταφρονοῦν καί θά μετανοοῦν, διότι ἐδυσπιστοῦσαν ἀπό τάς.
Ὅθεν ἐγώ ὁ ἴδιος τόσον ἔγραψα κρυφά (εἰ δέ γνώμην ἐπιθυμεῖς)
ἐνόσῳ τῇ δυνάμει τοῦ ἐθνικοῦ θησαυροῦ εἰς τοῦ Κοργιαλένου καί δίδουν
χρήματα μεταφερθησόμενα ἐν δέ τάξει; Ἐσοῦ ἀνάγκη ἐξαγορασθῆτε νά σηκώσετε δι-
χοστασίας καί νά βγάλετε τό χρέος ταχύ. Δι' ὅλη ταῦτα δέν πρέπει νά ἐ-
ξακολουθῶμεν τόν δεσμόν ἐναντίον τούς, ὅπως ὅπου Λιμπεράκη εἰς τά
αὐτάς τούς ἔθνους. Καί ἡμεῖς δέν θά τάς δώσωμεν τίποτε μόνον ὅσα θά
θά ἀπογυμνώσῃ τούς τόν τόπον τοῦ Κοργιαλένου καί ὅσα ἄλλα ἀναγκαιότερα
τάς ἐκθέσωμεν ἀκολούθως: α.) Νά προσκαλέσῃ εἰς τήν Ἑλληνικήν Κυβέρνη-
σιν νά μή μᾶς ἐμποδίζῃ εἰς προφανεῖ δυσκολίας ἐκεῖ. β.) Ἄλλους
τούς προδότας καί διεφθαρμένους ἀνθρώπους, οἵτινες συναθροίζονται περί
ἡμῶν νά τούς καθαιρέσῃ εἰς τούς ἐδικούς τούς. εἰς τήν αὐθεντίαν αὐτῶν, ὅσοι
μή προδίδουν, νά ἔχουν εἰς μέλλον συγχώρησιν, τήν ὁποίαν θά τοῖς δώ-
σωμεν καί μέ αὐτό θά ἀσφαλισθῇ περισσότερον παρ' αὐτοῦ συγκα-
θέσεων καί θά τάς κρίνουν ποτέ. γ.) Προσπαθήσατε νά ἀποχωρισθῇ ἡ πο-
ρεία τοῦ Κοργιαλένου εἰς Καλαμάτας νά συνέλθουν συνθήκας, ἐν τῇ ὁ-
ποίᾳ ὑπάρχει μεγάλη ἀνάγκη διά τούς φυγαδευμένους καί διά τήν ὑπο-
στήριξιν τῶν παθόντων κτλ. δ.) Οἱ κεκρυμμένοι καί εἰς τά χωρία
ν' ἀποσυρθοῦν, μέ αὐτό θά ἀσφαλισθῇ τήν συγκατάθεσιν τῶν ἐπιχειρη-
ων, διδασκόμενοι ὑπό καλούς τούς λαούς. ε.) Νά μή συγχωρήσῃ ἐμεῖς καί
διδασκάλους ἐν τῇ ἐκεῖνα τά χωρία ὅπου δέν θέλουν καί νά μή
τάς φοβηθῇ μέ τό ὅτι θά πέμψῃ στρατόν εἰς τά χωρία των, διότι μέ αὐ-
τό ποιεῖ μεγαλύτερα δεινά καί μέ αὐτούς τούς Ἀλβανούς καί μάλιστα

τήν σημασίαν τοῦ Δεσπότου. στ') Ὅταν περιφέρητε τά χωρία μας νά διδάσκητε τόν λαόν νά ἀγαπᾶται καί οὐχί ὅπως μέχρι τοῦ νῦν ὅπου μισοῦνται καί διδάσκονται ἀφοῦ τούς φωτίσητε τί εἶναι προκείμενον καί ποῦ πρέπει νά μεταχειρισθῶμεν τάς δυνάμεις μας, εἰς ἐκεῖνα δέ τά χωρία ὅπου ὑπάρχει στρατός νά λάβητε τά ἀναγκαῖα μέτρα μαζί μέ τούς χωρικούς διά νά τόν σηκώσουν, διότι αἱ κακοποιήσεις, αἱ βλάβαι, αἱ ἀτιμίαι εἰς τάς γυναῖκας εἶναι ἀπερίγραπτοι, ἡμεῖς δέ ὡς χριστιανοί δέν πρέπει νά ὑποφέρωμεν καί νά βλέπωμεν ψυχροαιμάτως. ζ') Νά μᾶς γνωστοποιῆτε πάντα τά σχέδια καί σκοπούς τῆς Τουρκικῆς Κυβερνήσεως, πρᾶγμα τό ὁποιον εἶναι εἰς τάς δυνάμεις Σας, ἀφοῦ προσδιορίσωμεν ὡρισμένους κομιστάς καί σταθμούς διά τήν παράδοσιν τῶν ειδήσεων κτλ. Ἅμα συμφωνήσετε ἅγιε Δέσποτα εἰς αὐτάς τάς ἑπτά αἰτήσεις καί τάς ἀναπληρώσετε ἐστέ πεποιθοτες ὅτι θά ἀποκτήσετε μέγα πρᾶγμα, ἐκτός τούτου καί ὁ λαός ὅστις σήμερον σᾶς μισεῖ θά σᾶς ἀγαπήση καί θά σᾶς τιμᾶ. Ἀπό αὐτάς τάς αἰτήσεις μας, τό παραμικρόν δέν χάνετε καί εὐκόλως δύνασθε νά τό κατορθώσητε. Τότε καί ἡμεῖς θά ζητήσωμεν νά ἀσπασθῶμεν τήν Ὑμετέραν Ἁγίαν δεξιάν σας θά λησμονήσωμεν πᾶν παρελθόν καί θά ἐλπίζωμεν εἰς τήν τάξιν τοῦ πολέμου νά ἴδωμεν τό φῶς Σας, νά μᾶς εὐλογίσετε καί νά ἀνοίξητε τήν σημαίαν μας ὑπό τήν ὁποίαν θά πρέπει ὅλοι νά συναχθῶμεν διά τόν πόλεμον τῆς ζωῆς ἤ τοῦ Θανάτου καί νά κράξωμεν: Κάτω ἡ Τουρκία. **Ζήτω ἡ Μακεδονία.**

Ὅσον διά τάς προδοσίας τοῦ Σκούτωφ ἐνώπιον τοῦ Καϊμακάμη αὐτός ἔλαβε τήν ἀμοιβήν, ἀλλ' ἤξευρε, ὅτι θά ἀκολουθήση καί ἄλλη ἐκ τῆς ὁποίας δέν θά σωθῆ, ὀγρήγορα ἤ ἀργά, διότι ἡμεῖς ἀψηφοῦμεν καί Βουλγαροδεσπότης καί ἄν εἶναι. Ἐσκέφθητε νά μᾶς γράψητε, ἀλλ'

τὴν σημαίαν τοῦ Θεσσάλου. 3ον) Ὅταν σχηματίσητε τὰ χωριά μας
νὰ διδάσκητε τὸ χωριὸ νὰ ἀγαπᾶται καὶ ὄχι ὅπως μέχρι τοῦ νῦν δικοῦ μα-
σοῦλαι καὶ διδάσκαλοι, ἀφοῦ τοὺς φυλάττητε τὰ ὅσα προαιρέσεων καὶ σεβ-
ρίαν νὰ μεταχειρισθῶμεν τὰς δυνάμεις μας, καὶ ἐκεῖνα διὰ τὰ χωρία ὅπου
ὑπάρχει φόβος νὰ χάσητε τὰ ἀναγκαῖα μέτρα μαζὶ μὲ τοὺς χωρικούς, διὰ
νὰ τὸ σχηματίσουν, διότι αἱ κακοποιήσεις, αἱ βλάβαι αἱ ἀδικίαι καὶ τὰς
γυναῖκας εἶναι ἀσφράγιστα (?), ἡμεῖς δὲ ὡς χριστιανοὶ δὲν πρέπει νὰ ὑπο-
φέρωμεν καὶ νὰ βλέπωμεν σταυροχειροκρατεῖς (?). 4ον) Νὰ μᾶς γνωστοποιῆτε
πάντα τὰ σχέδια καὶ κινήσεις τῆς Τουρκικῆς Κυβερνήσεως, πρᾶγμα τὸ ὁποῖ-
ον εἶναι εἰς τὰς δυνάμεις σας, ἀφοῦ προσδιορίσωμεν ἐμπίστους κορυφὰς
καὶ σταθμοὺς διὰ τὴν παράδοσιν τῶν εἰδήσεων κ.τ.λ. Ἅμα συμφωνήσετε ἄνευ
Θέσσαλος (?) καὶ αὐτὰς τὰς ἰδέας αὐτὰς καὶ τὰς ἀποφασίσετε [illegible]
ὅτι θὰ ἀποκτήσετε μέγα πρᾶγμα, ἐκτὸς τούτου καὶ ὁ καθεὶς ἰδίᾳ ἡ-
μέρα σᾶς μισεῖ θὰ σᾶς ἀγαπήσῃ καὶ θὰ σᾶς τιμᾷ. Ἰδοὺ αὐταὶ αἱ
αἰτήσεις μας, τὸ παράγγελμα (?) δὲν μένει καὶ ἐκεῖνος δύναται νὰ
τὸ κατορθώσητε. Τότε καὶ ἡμεῖς θὰ βλέπωμεν νὰ ἀσπασθῶμεν τὴν
Ὑμετέραν ἁγίαν δεξιὰν σας θὰ χαιρετήσωμεν σᾶς ἀδελφοὺς καὶ
θὰ ὑψώσωμεν εἰς τὸν τάφον τοῦ σχήματος νὰ ἴδωμεν τὸ φῶς σας,
νὰ μᾶς ὑπογράψετε καὶ νὰ ἀνάψητε τὴν σημαίαν μας ὑπὸ τὴν ὁποίαν
θὰ πρέπει ὅλοι νὰ συναχθῶμεν διὰ τὸ σχῆμα τῆς ζωῆς ἢ τοῦ θα-
νάτου καὶ νὰ γράψωμεν: Κάτω ἡ Τουρκία. Ζήτω ἡ Μακεδονία.
Ὅσον διὰ τὰς προδοσίας τοῦ Σιούλιος (?) ἐναντίον τοῦ Καϊμακάμη αὐτὸς
ἔλαβε τὴν ἀμοιβήν, ἀλλ' ἤξευρε ὅτι θὰ ἐκτελεσθῇ καὶ ἄλλη ἐκ
τῆς ὁποίας δὲν θὰ σωθῇ ὀλιγώτερα ἢ ἀργά, διότι ἡμεῖς ἀγρυπνοῦμεν
καὶ ἐπαγρυπνοῦμεν (?) ὅπου ἂν εἶναι. Συγχωρήσατέ μας γράψετε, ἀλλ'

εἴχατε ὑποψία, μήν Σᾶς προδώσωμεν τό γράμμα εἰς τούς Τούρκους...
Συλλυπούμεθα εἰς ἄκρον δι' αὐτήν τήν σκέψιν Σας Ἅγιε Δέσποτα. Πρέπει νά ἠξεύρητε ὅτι ἡμεῖς εἴμεθα πολύ δυνατώτεροι ἀπό αὐτήν τήν ἀναξίαν σημερινήν Κυβέρνησιν καί εὐκολώτερον δυνάμεθα ἡμεῖς νά τιμωροῦμεν τούς ἐναντίοντας πρός ἡμᾶς, παρόσον νά γενώμεθα προδόται, πρᾶγμα ὅπερ ἡμεῖς ὑπέρ πάντα μισοῦμεν.

Εὐελπιστοῦντες ὅτι λάβαμεν ἱκανοποιητικήν ἀπάντησιν διατελοῦμεν

Ὑμέτερα πνευματικά τέκνα.

5 Ἰανουαρίου 1903

Ἐκ τῶν χειραγωγῶν τοῦ Κομιτάτου Καστορίας

[Φ.50, ὑπ. α', 1903, ΑΥΕ]

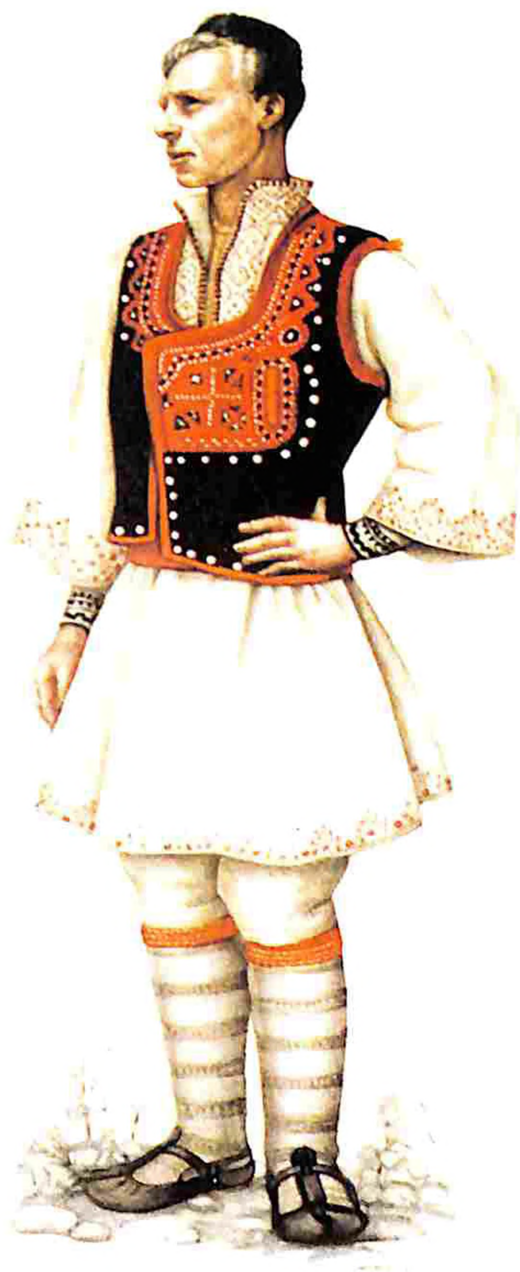

TABLA XXXIII

Γυναῖκα ἀπό τήν Κριβογκάστανη (ΜΗΙΙ)

Γυναῖκα ἀπό τήν Σταράβινα (ΜΙΙΙΙ)

TABULA XIV

Ἄνδρας ἀπό τήν Σταράβινα (ΜΗΠ)

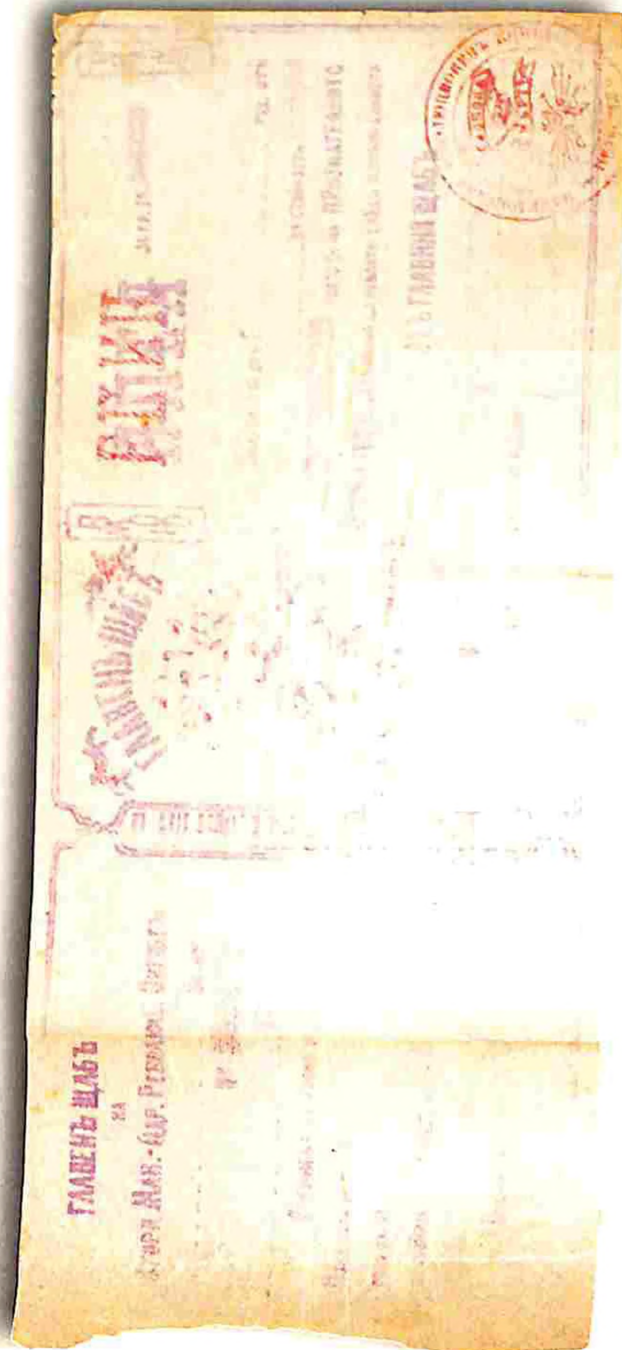
Κορίτσια Σμιλέβου (ΜΙΠ)

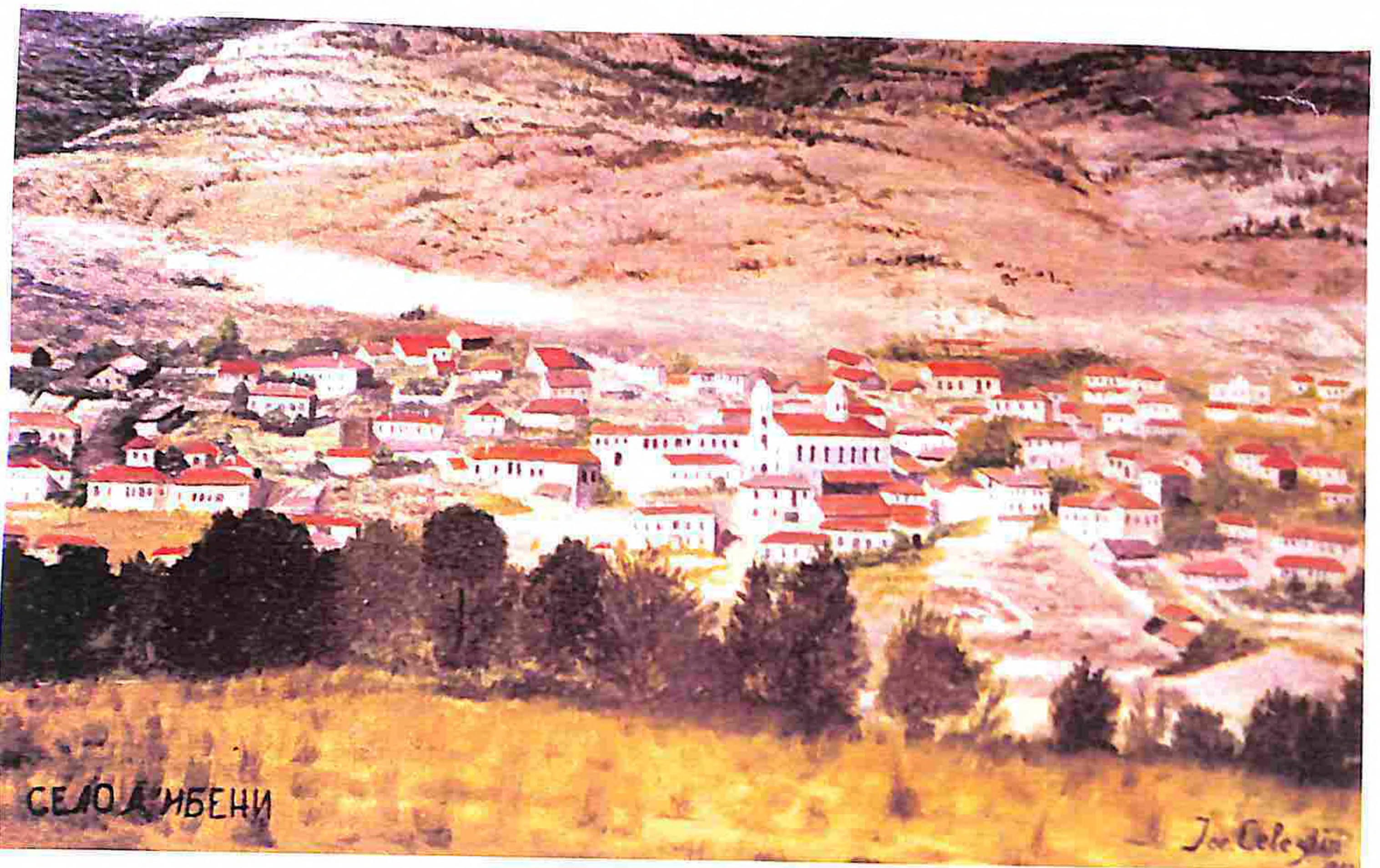
Στιγμιότυπο ἀπό τό πρωτοχρονιάτικο λαϊκό δρώμενο τῆς Κλεισούρας. Τό πονηρό κακό ὀπισθοχωρεῖ χορεύοντας μπροστά στά μαχαίρια τῶν φαρέων τοῦ καλοῦ. Βογομιλικό κατάλοιπο. Κλεισούρα 1987. (ΓΠ.)

Κορίτσι ἀπό τό Μπουντίμερτσι (ΝΑ)

Ράσπισκα - Απόδειξη (ΓΒ)

Ντυμπεν - Δενδροχώρι (ΚΒ)

ΙΩΝΟΣ ΔΡΑΓΟΥΜΗ

ΤΑ ΤΕΤΡΑΔΙΑ ΤΟΥ ΙΛΙΝΤΕΝ

Ἐπιστολές Ἴωνος, Παύλου Μελᾶ, Στέφανου Δραγούμη, Γερμανοῦ Καραβαγγέλη κ.ἄ.

воло да си продаш, и пушка да купиш.

воло да си продаш, и пушка да купиш

Βόδι νά πουλήσης καί ὅπλο νά ἀγοράσης

[Τό σύνθημα τῆς ΒΜΡΟ (ΕΜΕΟ) στούς Μακεδόνες ἀγρότες]

Πίσω ἐσωτερικό ἐξώφυλλο, χρώματος καφέ,
τετράδιο βυσινί, φάκελος 25.
Ἀρχεῖο Ἴωνος Δραγούμη.
Γεννάδειος Βιβλιοθήκη.

Εξώφυλλο πρώτου τετραδίου (ΓΒ)

Φεβρουάριος 1903

Λοιπόν οἱ περισσότεροι Μακεδόνες θά σηκωθοῦν. (...)

Τί τούς μέλλει ὁ Ἑλληνισμός. (...) αὐτοί οἱ κακόμοιροι οὔτε Β[ουλγαρία] θέλουν, οὔτε Ἑλ[λάδα], μόνο τήν ἐλευθερία τους ζητοῦν, αὐτή τούς μαγνήτισε καί τούς φανάτισε.

[Σκέψεις Ἴωνος]

Σελ. 21

Οἱ συμμορίες καί τά Κομιτᾶτα εἶναι χωμένα παντοῦ καί δέν ἔχουν σκοπό νά ὑπακούσουν στούς Ρώσους καί στίς Δυνάμεις πού συμβουλεύουν ἡσυχία. Ἐργάζονται μάλιστα ἐνεργητικώτερα ἀπό πρίν (...) καί (...) λέγουν (...) ὅτι αὐτοί δέν ζητοῦν νά κάμουν τήν Μακεδονία Βουλγαρική ἀλλά νά τήν κάμουν αὐτόνομον Κράτος. (Ἡ Μακεδονία εἰς τούς Μακεδόνας).

27-2-1903

Ἴων πρός Παῦλο Μελᾶ

Σελ. 27

3 **6 Φεβρουαρίου**

– Ὁ Κόλες Στέωφ μετά τοῦ γαμβροῦ του Πέτρε Λιάμωφ ἐκ Δόμπροβενι διηύθυνε συμμορίαν ἧς μετεῖχον ὁ Νοῦμτσε Γύφτος ἐκ Νέγοτιν, ο Τάσες ἐκ Νέγοτιν καί ὁ Χρῆστος Σαμαρτζῆς ἐκ Μπρότ, ἐξ ὧν τούς τρεῖς τελευταίους κατά τήν πρό μηνός περίπου ἐκ Μπρότ διάβασίν του παρέλαβε μεθ' ἑαυτοῦ ο Δαβίδωφ.

– Εἰς τόν καζάν Πρεμετῆς τήν Τρίτη 28 Ἰανουαρίου προσεκλήθησαν εἰς τά ὅπλα οἱ ρεδίφηδες καί μουσταχφίζηδες. Τό αὐτό ἐγένετο καί εἰς τόν καζάν Ἀργυροκάστρου. Θά σχηματισθῶσι δύο τάγματα ἐξ ὧν τό ἕν θά ἔλθη ἐνταῦθα εἰς ἀντικατάστασιν τοῦ ἀναχωροῦντος τάγματος τοῦ 21ου συντάγματος, τό δέ ἄλλο θά ὑπάγη εἰς Ἀχρίδα.

8 Φεβρουαρίου

– Ἐνταῦθα μένουν τό 13ον σύνταγμα πυροβολικοῦ (36 τηλεβόλα), ἐπίσης τό 14ον σύνταγμα πυροβολικοῦ (24 τηλεβόλα, δηλαδή μόνον 4 πυροβολαρχίαι) καί τό ὀμποῦζ ἀλλάϊ (36 τηλεβόλα).

Ὀρειβατικαί πυροβολαρχίαι 2 (δηλαδή 12 τηλεβόλα).

Ἱππικόν σύνταγμα μένει ἐν Περλεπέ (600 ἵπποι) ἐξ ὧν 100 ἱππεῖς εἶναι εἰς τάς Σέρρας. Ἐνταῦθα ἀποστέλλονται 30 ἤ 40 ἱππεῖς, κατά μῆνα ἀλλασσόμενοι.

4 – Προχθές ὁ Νικόλαος Κράπτσε, βούλγαρος ἔμπορος, μέλος τοῦ Κομιτάτου (πρώην τροφοδότης τοῦ στρατοῦ) ἦτο παρών εἰς τοῦ Βουλγάρου Δεσπότου ὅταν ἀνεκοίνωσεν οὗτος εἰς τούς βουλγαρίζοντας τῶν προεστότων ὅτι ὁ Ρῶσος Πρόξενος προσεκάλεσεν αὐτόν καί τόν εἰδοποίησεν ὅ,τι, κατά τηλεγράφημα ὅπερ ἔλαβε, ἐκείνην τήν ἑσπέραν, τό σχέδιον τῶν μεταρρυθμίσεων ἐπεδόθη εἰς τήν Ὑ[ψιλήν] Πύλην ὑπό τῆς Ρωσίας καί Αὐστρίας καί ὅτι πρέπει νά μένουν ἥσυχοι. (Εἴδησις Ἀβραμάκη).

– Ὁ Βαλῆς ἐφυλάκισε τόν Σεφκή σήμερον, ἀφοπλίσας αὐτόν. (Εἴδησις κ. Πισουρίκα).

– Πρό τινων ἡμερῶν 4 κομῖται συλλαβόντες τόν ἐκ τοῦ κτήματος τοῦ Οἰκονόμου ἐπιστρέφοντα κεχαγιάν, τουρκαλβανόν Νταλίπην, ἀφήρεσαν τό ὅπλον του. (8η Φεβρουαρίου 1903).

10 Φεβρουαρίου

– Τῇ 18η Ἰανουαρίου συμμορία 12μελής ὑπ' ἀρχηγόν τόν Τάλε ἐξ Ὀρέχοβετς τοῦ καζᾶ Περλεπέ, ἐπεσκέφθη τό πρῶτον τό χωρίον Ψάνιστα τοῦ Μοριχόβου. (Πληροφορία τοῦ ἱερέως τοῦ χωρίου)

– Κατά πληροφορίας τοῦ κοτζάμπαση Τάλη Τσιντσάρη ἐκ τοῦ χωρίου Λισολάϊ

1. 10 Δεκεμβρίου [1902]

Όταν βγαίνω έξω περίπατο πρός τό μέρος εκεῖ πού εἶναι οἱ στρατῶνες, τότε γίνομαι πάλι ἐγώ, καί ὅταν κυττάζω κατά τήν πόλη λέγω τί περιττά εἶναι 8
τά σπίτια καί οἱ ἄνθρωποι τοῦτοι καί τί ἀκαθαρσίες πού εἶναι αὐτά τά καμώματα. (...)

Αὐτοί οἱ βούλγαροι εἶναι βέβαιοι πώς κάνουν κάτι ἀξιόλογο πού χτίζουν ἕνα κράτος μαζεύοντας ἀπό μακρυά τίς πέτρες καί τή λάσπη, καί 'γώ δέν νομίζω 9
πώς κάνω τίποτε σπουδαῖο ὅταν πασχίζω νά τούς πολεμήσω· καί κεῖνοι, χωρίς νά τό ξέρουν κάνουν παιχνίδια κι' ἐγώ (ξέροντας) κάνω παιχνίδια, καί κοντά στ' ἄλλα ξέρω καί πώς καί τά δικά τους εἶναι μονάχα παιχνίδια. Πόσα ὅμως παιχνίδια μέ φαίνονται πιό διασκεδαστικά! Γι' αὐτό δέ θά μείνω ὅλη τή ζωή μου ἐδῶ! (...) [Τετράδιο 9 ἡμερολογίου]

1903.

6 Φεβρουαρίου

[illegible]

8 [illegible]

Πρώτη σελίδα, 6 Φεβρουαρίου 1903 (ΓΒ)

ή ύπό τόν Σούγγαρη συμμορία μέλλει κατ αυτας νά επισκεφθή το χωριον του, όπως έξοπλίση αύτό.

5 – Σήμερον έπεσκέφθη τούς στρατώνας καί εγένετο τιμητικη παρελασις ο παρά τῇ έν Κωνσταντινουπόλει Πρεσβεία στρατιωτικός ακόλουθος τής Ιταλίας Signorili, τό δέ έσπέρας θέλει δειπνήση παρά τῷ Βαλή. (Είδησις Αβραμακη).

11 Φεβρουαρίου

– Ό έκ τῶν προκρίτων τοῦ χωρίου Βελούσινας Χρήστος, μεταβάς σημερον παρά τῷ Β. Παπαϊωάννου, άνεκοίνωσεν αύτῷ ότι πρό τινος επεσκέφθη τό χωριον των συμμορία, ήτις προσεπάθησεν έκ παντός τρόπου νά πείση τούς χωρικους οτι ανάγκη ν' άσπασθῶσι τάς ίδέας τοῦ Κομιτάτου καί νά εξοπλισθώσιν, αλλ ότι ουτοι δέν έπείσθησαν καί έπί τούτου ζητοῦσι τήν συμβουλήν τοῦ Ρωσικοῦ Προξενειου. Ό δέ Β. Παπαϊωάννου άντί πάσης άλλης απαντήσεως συνέστησεν αυτῷ υπομονην έπ' ολίγον έτι χρόνον, διότι έντός 15 ήμερῶν λύονται οριστικώς πάντα τα τοιαυτα ζητήματα. (Πληροφορία Λουκᾶ Κοντουρᾶ).

– Κατ' ειδήσεις ληφθείσας παρά χωρικῶν εκ Μοριχόβου διετάχθησαν υπό τῶν συμμοριῶν οί χωρικοί τοῦ χωρίου Τσαρνίτσανη νά εφοδιασθῶσι δι ενδυμάτων χονδρῶν καί τσαρουχίων, νά έχωσι δέ καί πρόχειρα τά όπλα των, διότι ήγγικεν η ώρα!! (Είδησις Θ. Μόδη).

6 – Είς έκ τῶν νεωστί άφιχθέντων δικαστικῶν επιθεωρητῶν επεσκέφθη χθές τας φυλακάς καί ήρώτα νά μάθη άπό ποίου χρόνου κρατοῦνται οί έν αυταῖς κρατουμενοι.

– Διῆλθε διά Θεσσαλονίκης μεταβαίνων εις Σκόπια ό εκ τῶν μελῶν του Διοικητικοῦ Συμβουλίου (Σιουράϊ-Ντοβλέτ), Ριζᾶ μπέης, όπως καθησυχάση τά εξεγηγερμένα πνεύματα τῶν Άλβανῶν, ώς λέγεται.

– Φήμη διατρέχει τήν πόλιν ότι έζητήθη έκ Κωνσταντινουπόλεως κατάλογος τῶν έν ταῖς ένταῦθα φυλακαῖς κρατουμένων διά πολιτικούς λόγους καί ότι διά βασιλικῆς χάριτος θέλουσιν άμνηστευθῆ.

– Ό έκ τῶν ένταῦθα βιβλιοπωλῶν τῆς Βιβλικῆς Έταιρείας Γεώργιος Κυριάζης ζητεῖ ώς ἤκουσα νά ένοικιάση οίκίαν ένταῦθα, όπως χρησιμεύση ώς Άγγλικόν Προξενεῖον, διορισθέντος τοιούτου, τοῦ έν Φιλιππουπόλει Προξένου όνομαζομένου P. I. Mac Gregor.

– Ό ρουμανοδιδάσκαλος Παντελῆς Χρήστου Γρίβας φροντίζει περί άνασυστάσεως τοῦ Ρουμανικοῦ σχολείου έν Πισοδερίῳ.

12 Φεβρουαρίου

7 – Τήν παρελθοῦσαν έβδομάδα εισήχθησαν έκεῖ δύο φορτία άχύρων (= όπλων) δι' ὧν έφοδιάσθησάν τινες στερούμενοι τοιούτων διά τόν έπί θύραις χειμῶνα (= έπανάστασιν) ώς παριστῶσιν αύτόν οί τοῦ κρατοῦντος έκεῖ στοιχείου. Είναι πρόθυμοι νά πωλήσωσι καί τά ύπάρχοντά των πρός άγοράν όπλων. (Έπιστολή έκ Περλεπέ 6ης Φεβρουαρίου)

Ζωή, Ἐλίζα (μητέρα Ἴωνος) καί Χαρίκλεια Δραγούμη (ὄρθιες).
Ἴων Δραγούμης μπροστά ἀπό τήν Χαρίκλεια. Μίκης καί Ζωή Μελᾶ (παιδιά)
Φωτογράφος ὁ Παῦλος Μελᾶς. Ἀναχώρησις Ἴωνος γιά τήν Μακεδονία.
Νοέμβριος 1902 (ΓΒ)

– Τήν 5η Φεβρ[ουαρίου] έσπέρας εύρέθη επί τής παρά τήν πόλιν γεφύρας τοῦ ποταμοῦ τῆς Λενίστης, όθωμανός χωροφύλαξ εσφαγμένος καί απεστερημένος τοῦ όπλισμοῦ του. Δέν έγνώσθησαν οί δράσται.

– Έξακολουθοῦσιν οί τοῦ Κομιτάτου νά ζητῶσι χρήματα και από τών ημετέρων, οἵτινες μή εύρίσκοντες ύποστήριξιν τινά αποθαρρύνονται και ψυχραίνονται.

– Από 10 ήμερῶν συμμορία έξ 8 ατόμων διαμένει εν Μπανίτση και εξεγείρει τούς κατοίκους ὅλους άδιακρίτως, διά τοῦ φόβου. Οι σχισματικοί τοῦ χωρίου προσπαθοῦσι νά λάβουν μέ τό μέρος των καί τόν ορθόδοξον ιερέα καί επειδή ούτος άρνεῖται άπειλοῦσιν αύτόν.

– Έν Ζαμπέρντενι καί Κρουσοράτι έπίσης εύρίσκονται συμμορῖται. (Επιστολή έκ Μπανίτσης 10 Φεβρουαρίου)

– Περί τῆς έορτῆς τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν τόν λόγον εξεφώνησεν ο διευθυντής
8 τοῦ || σχολείου καί [περί] τῆς καταστάσεως τῶν εκεῖ σχολείων. (Επιστολή εκ Φλωρίνης 10 Φεβρουαρίου)

– Ό άνταποκριτής τῆς Journal μεταβάς εις τό χωρίον Ἴζμπιστα έξήτασε τούς χωρικούς καί ἤκουσε παρ' αύτῶν τάς γενομένας διαρπαγάς τῶν οἰκιῶν των υπό τοῦ στρατοῦ· παραπονούμενοι οί χωρικοί εἶπον ὅτι έκ φόβου έκ μέρους τῶν τούρκων δέν τολμῶσι νά κατέρχωνται εις τήν Ρέσναν έν ἡμέραις τῆς άγορᾶς. Η συμμορία τοῦ Ἄρσωφ έξακολουθεῖ νά περιέρχεται τά χωρία τῆς Ρέσνης. (Εἴδησις τοῦ διδασκάλου Γιάγκοβετς).

– Ό έν Ἴζμπίστη φονευθείς κατά τήν συμπλοκήν Γεώργιος Ταπαντζῆ, κρεοπώλης έν Ρέσνη, ἦτο εἷς τῶν έπιτεθέντων καί πληγωσάντων τόν ιατρόν Μ. Καράγιαν.

– Οί έν Γέρμαν βουλγαρόφρονες έπέδωκαν άναφοράν περί συστάσεως βουλγαρικῆς σχολῆς. (Συμμορίτης τοῦ Κῶτε φροντίζει περί τούτου). (Είδήσεις τοῦ αύτοῦ διδασκάλου)

13 Φεβρουαρίου

— Τῇ 6η Φεβρουαρίου τό έσπέρας εἶχον συνέλθη έν Τσερεσνίτση τρεῖς συμμορίαι, ὧν δύο άρχηγοί έγνώσθησαν, ό Μήτρος καί ό Τσακαλάρωφ, συνεποσοῦντο δέ οί συμμορῖται εις 63 καί εἶχον καταλύσει εἰς τρεῖς οἰκίας. Τό πρᾶγμα κατηγγέλ-
9 θη εις τά πέριξ άποσπάσματα, άλ||λ' ούδέν κατωρθώθη, διότι έγκαίρως ειδοποιηθέντες οί συμμορῖται ἔφυγον. (Εἴδησις Ἀθ. Στυλιάδου).

14 Φεβρουαρίου

– Οί έσχάτως άφιχθέντες δικαστικοί πάρεδροι:

α') Πάρεδροι τῶν Ἐφετείων (Ποινικοῦ καί Πολιτικοῦ)

1) Ἰσμαήλ Κιαμῆλ, τέως πρόεδρος τοῦ Ποινικοῦ Πρωτοδικείου τῆς διοικήσεως Ἔργενι (Νομοῦ Διαρβερκίρης).

2) Ἀβδουλλάχ Ἀσμῆ, τελειόφοιτος τῆς Νομικῆς Σχολῆς Κωνσταντινουπόλεως.

2. [Μοναστήρι] 23 Ἰανουαρίου 1903

Ἀγαπητέ μου Παῦλε *πορτοκαλί !*

Καταφεύγω σέ σένα γιατί εἶσαι ὁ καλλίτερος πατριώτης πού εἶδα στήν Ἑλλάδα.

Πρέπει νά ξέρης δύο πράγματα· πώς γιά νά ἐπιτύχουμε κάτι σ' αὐτήν τήν περίστασιν χρειάζονται: α') Ἐργασία ἐδῶ· αὐτήν τήν κάνουμε, ὅπως μποροῦμε ᾽μεῖς· β') Ἐργασία στήν Ἑλλάδα.

Καί γιά τίς δύο δουλειές χρειάζονται χρήματα. Γι' αὐτό σέ ρωτῶ τί γίνεται ἡ Ἑταιρεία; Θά συσταθῆ; Συνεστήθη; Ἔχει χρήματα; Ἄν ἔχει χρήματα νά κρατήσετε ἀρκετόν ποσόν γιά ν' ἀγοράσουμε ὅπλα. Μπορεῖ ἀργότερα νά τά χρειασθοῦμε. (Πρέπει νά ξέρης ὅμως ὅτι ἡ Κυβέρνησις ἀπαγορεύει τήν ἐξαγωγήν τῶν ὅπλων τώρα). Ἄν ἔχετε χρήματα φροντίσετε μαζί μέ τόν "Σύλλογον πρός Διάδοσιν τῶν Ἑλληνικῶν Γραμμάτων" καί μέ τόν "Ἑλληνισμόν" νά διοργανώσετε une campagne [μίαν ἐκστρατείαν] δημοσιογραφικήν στήν Εὐρώπη. Γιά τό ζήτημα αὐτό ἔγραψα καί τοῦ Θείου Μάρκου πού εἶναι σύμβουλος τοῦ "Συλλόγου". Ἄν ἔχετε χρήματα θά μπορέσω νά σᾶς ζητήσω μερικά || ἀργότερα ἄν εἶναι ἀνάγκη γιά κάτι ἐνεργείας ἐδῶ; Συλλογίσθηκα πώς δέν 2
εἶναι σωστό κάθε λίγο νά ζητοῦμε χρήματα ἀπό τήν κ. R[iancourt] χωρίς νά ζητοῦμε καί ἀπό ἄλλους Ἕλληνας. Ἄν ἐκάνετε τήν Ἑταιρεία θά δώση βέβαια χρήματα καί αὐτή ἡ κυρία. Ἄν δέν τήν ἐκάνετε θά ἦταν καλό νά γίνη, μέ λίγους ἀνθρώπους, πλουσίους καί καλούς.

Γράψε με σέ παρακαλῶ γιά νά ξέρω τί μποροῦμε νά κάνουμε ἐδῶ, ἄν τό κίνημα τῶν Κομιτάτων γενικευθῆ καί ἄν ἡ Κυβέρνησις δέν ἐννοήση τά συμφέροντά της καλά!

Αὐτά σέ παρακαλῶ νά μείνουν μυστικά. Κάνω πράγματα πού δέν ἐπιτρέπονται. Ἴσως ἀργότερα σέ παρακαλέσω νά ἔλθης καί [ἐσύ] ἐδῶ. Αἰσθάνομαι πόση εὐθύνη παίρνω ἐπάνω μου, ἀλλ' ἀφοῦ δέν τήν παίρνει κανείς ἄλλος τήν παίρνω ἐγώ. Νά μέ ὑποσχεθῆς μυστικότητα καί θά σέ πῶ τά σχέδιά μας, (ἄν τό κίνημα γενικευθῆ) ὥστε νά ἐνεργήσωμε σύμφωνα. Ἄν ὑπάρχει ἡ Ἑταιρεία μπορεῖς νά τῆς πῆς τήν ἰδέα τῆς **πιθανῆς ἀνάγκης ὅπλων ἀργότερα**, σάν να ἦταν δική **σου** γνώμη.

3) Μεχμέτ Χιβζή, τελειόφοιτος τῆς Νομικῆς Σχολῆς Κωνσταντινουπόλεως.
4) Ἀλῆ Λιουτφή, τελειόφοιτος τῆς Νομικῆς Σχολῆς Κωνσταντινουπόλεως.
5) Ἰορδάν ἐφέντης, τελειόφοιτος τῆς Νομικῆς Σχολῆς Κωνσταντινουπόλεως.
6) Ἀλέξανδρος ἐφένδης, τελειόφοιτος τῆς Νομικῆς Σχολῆς Κωνσταντινουπόλεως.
7) Μπογκός Νεδζαδῆ, τελειόφοιτος τῆς Νομικῆς Σχολῆς Κωνσταντινουπόλεως καί
8) Χαμπαρασσούν ἐφένδης, δικηγόρος β' τάξεως.

β') Πάρεδροι τῶν Πρωτοδικείων (Ποινικοῦ καί Πολιτικοῦ)
1) Ἀβδουρραχμάν Σιερέφ, τελειόφοιτος τῆς Νομικῆς Σχολῆς Κωνσταντινουπόλεως.
2) Ἀχμέτ Νεδζαδῆ, τελειόφοιτος τῆς Νομικῆς Σχολῆς Κωνσταντινουπόλεως.
3) Πετσάκης ἐφένδης, δικηγόρος δευτέρας τάξεως.
4) Ἰωβάν ἐφένδης, ὁ τέως γραμματεύς τοῦ Πρωτοδικείου Σκουτάρεως.

– Ἀφίκετο ὁ νέος Μεαρίφ μουδίρης Ἀχμέτ Σαΐπ βέης, τέως Διευθυντής τῶν Σχολείων Θεσσαλονίκης. (Κατά τήν Νομαρχιακήν Ἐφημερίδα ὑπ' ἀρ. 919)

10 – Συνεστήθη πρό 8 ἡμερῶν τοπικόν βουλγαρικόν Κομιτᾶτον καί ἐν Μεγαρόβω. 35 ἐκ τῶν ἡμετέρων ὠρκίσθησαν ἤδη. Οἱ προτείναντες τήν σύστασιν τοῦ Κομιτάτου ἦσαν βούλγαροι διδάσκαλοι ἐντεῦθεν. Φαίνεται ὅτι ἀξιωματικός τις Βούλγαρος ἐκγυμνάζει αὐτούς εἰς τά ὅπλα.

– Εἰς τόν Γενί Μαχαλᾶ ἀναγκάζουν καί τούς ἡμετέρους ν' ἀγοράσουν ὅπλα.

– Ἐνεγράφησαν μέχρι τοῦδε ὡς ἀστυνόμοι οἱ ἑξῆς χριστιανοί:

1) ὁ Βαγγέλης ἐκ Γενῆ μαχαλέ (γνωστός ἐνταῦθα ὑπό τό ὄνομα Βαγγέλης Μακινατζῆς), 2) ὁ ἐκ Σμιλόβου Γεώργιος, 3) ὁ ἐκ Κρανιᾶς (τοῦ καζᾶ Γρεβενῶν) Γιάννης, 4) ὁ ἐκ τῆς συνοικίας Σουλτανιέ Χαλίλ καί 5) ὁ ἐκ Κορυτσᾶς Κοσμᾶς. (Εἴδησις ἐκ τῆς Νομαρχ[ιακῆς] Ἐφημερίδος).

– Συνελήφθησαν καί ἐφυλακίσθησαν διά τήν γνωστήν κατά τοῦ Μητροπολίτου διαγωγήν ὁ Μῆτος Βίκας, ὑπάλληλος τοῦ Κουκάντση καί ὁ ὑπηρέτης τοῦ Βασ. Τάντη, ὑποδηματοποιοῦ. Καταζητοῦνται δέ καί οἱ ἕτεροι δύο, Ἀνασ. Παπαναστασίου καί Σωτήριος Κούδης (Σιμίντσας).

– Κατά τάς ὑπό τῆς Πύλης γενησομένας μεταρρυθμίσεις, 1) τά δέκατα θά
11 εἰσπράττωνται ὑπό τῆς Κυβερνήσεως εἴτε εἰς εἶδος εἴτε εἰς χρή||ματα δι' εἰδικῶν ὑπαλλήλων, 2) οἱ ἀγροφύλακες θά διορίζωνται ὑπό τῶν χωρικῶν. (Εἴδησις Ἀβραμάκη).

15 Φεβρουαρίου

– Τόν ἰατρόν Ἀγγελόπουλον διατρίβοντα ἐν Ρέσνη προσεκάλεσεν ὁ Κῶτε παρ' ἑαυτῷ δι' εἰδικοῦ ἀπεσταλμένου, τοῦ Νατσάλνικ τοῦ χωρίου Γέρμαν Λάμπη,

Τώρα φροντίσετε:

1) Νά ὀργανώσετε πόλεμο δημοσιογραφικό στήν Εὐρώπη, γιά τά ἑλληνικά συμφέροντα, δηλαδή νά ἔχετε χρήματα ν᾽ ἀγοράσετε ξένες ἐφημερίδες, καί ἀνθρώπους πού νά || γράφουν· εἶναι στάς Ἀθήνας ἕνας Γιαννόπουλος πού γρά- 3
φει καλά γαλλικά, φαίνεται· τόν γνωρίζω καί θά τοῦ γράψω. Εἶναι οἱ Ψύχαινες πού μποροῦσαν νά κουρδισθοῦν. Εἶναι ἡ "Revue Latine" πού μποροῦσε νά ἀρχίση. Κι᾽ ἐγώ εἶμαι πρόθυμος καί ἡ Νάτα μπορεῖ νά γράψη (ὅτι ἰδέες θέλει, φθάνει νά εἶναι Μακεδονικές)· ἐγώ στέλνω πληροφορίες, εἶναι καί ὁ Σκιαδαρέσης, ἴσως καί ὁ Βικέλας.

Ἔγραψα πιά στόν Frauen (πατέρα) μερικές ἰδέες ἑλληνικές περί Μακεδονίας καί τόν παρακάλεσα νά τίς δημοσιεύση στήν ἐφημερίδα του. Ἔγραψα καί στόν Barrès ἀλλοιώτικα. Δέν ξέρω ἄν θά μ᾽ ἀκούσουν αὐτοί· γι᾽ αὐτό πρέπει ν᾽ ἀγοράσουμε ἐφημερίδες. Αὐτό μπορεῖ νά γίνη σύμφωνα καί μέ τήν Κυβέρνηση, θά ἦταν καλλίτερα μάλιστα.

2) Νά ἔχετε χρήματα διαθέσιμα γιά κάθε ἐνδεχόμενον.

Σέ παρακαλῶ νά φροντίσης καί τά ἑξῆς· εἶναι καλό νά ἐξοδεύωνται καί περιφέρωνται ἐδῶ Ἑλληνικά λαχεῖα. Φρόντισε νά σταλοῦν γιά πρώτη φορά 100 λαχεῖα τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας. Εἶναι ἄνθρωπος πού ἀναλαμβάνει νά τά πουλήση. Στεῖλε τα στό Προξενεῖον εἰς ὄνομα μου (μέσον Ὑπουργείου). Νά εἰπῆς τόν Πεσμαζόγλου πώς παρά νά χτίζη κινέζικα, ἀσσυριακά καί ἀραβικά παλάτια καί ἄσχημα ξενοδοχεῖα καί ὑπέρογκα σπίτια θά ἔκανε μεγαλύτερο καλό νά σύσταινε || ὑποκαταστήματα τῆς "Τραπέζης Ἀθηνῶν" στή Θεσ- 4
σαλονίκη καί ἐδῶ. Εἶναι κάπως ἀργά νά συλλογίζεται κανένας τέτοια πράγματα. Ἔχουν γίνη καί ἄλλοτε ἐνέργειες, μέ μεγάλην ἀποτυχίαν ὅμως.

Νά ρωτήσης τόν Bourelier ἄν ξέρη ἄν ὁ Dillon γράφει πάντα στό "Dailly Telegraph". Καί πές τοῦ Β. πώς εἶναι παλιάνθρωπος πού δέν γράφη γιά τά συμφέροντά μας στό "Times".

Ἐκτός τούτων νά φιλήσης τήν Νάτα πολύ δυνατά, καί τά παιδιά σου Μίκη καί Ζωή. Ἐσένα σέ φιλῶ καί σ᾽ ἀγαπῶ

ὁ Ἴων.

[Υ.Γ.] Γράψε με μέσον Ὑπουργείου. Παράδωσε τό γράμμα σου στόν Μεσαλᾶ.

Τά συνημμένα τά στέλνεις τοῦ Καζάζη, ὁδός Φιλελλήνων ἀρ. 4 (ἐκ μέρους μου).

ὅπως θεραπεύσῃ αὐτόν πάσχοντα ἐκ φλυκταίνης, ἀλλ' οὗτος ἠρνήθη νά μεταβῆ. Ὁ αὐτός πληροφορεῖ ὅτι ὁ Κῶτε αὔξησε τόν ἀριθμόν τῶν ὀπαδῶν του εις 28.

– Μεγάλη δραστηριότης ἀναπτύσσεται ἐσχάτως ὑπό [τοῦ] Κομιτάτου φοβουμένου ἐμφάνισιν ἑλληνικῶν συμμοριῶν καί ἐπειδή βλέπει ὅτι ἡ εἴδησις αὕτη ελαττώνει τήν ἐπιρροήν αὐτοῦ ἐπί τοῦ πληθυσμοῦ. Διά τοῦτο μεταχειρίζεται τό ψεῦδος ὅτι πλήρης ὑπάρχει συνεννόησις μεταξύ Ἑλλήνων καί Βουλγάρων.

– Οἱ ἐν Κωνσταντινουπόλει Μακεδόνες ἀπειληθέντες ὑπό Κομιτάτου ἀθρόοι ἐπιστρέφουσι εἰς τάς πατρίδας των.

– Διαδίδεται ὅτι ἐπῆλθε σύγκρουσις εἰς Βέρροιαν μεταξύ τουρκικοῦ στρατου καί ἑλληνικῆς συμμορίας (;) ἧς ἐφονεύθη ὁ ἀρχηγός.

– Τόν Κώτσην, ἀδελφόν τοῦ Δ. Τσώτση ἐκ Πισοδερίου, τόν συλληφθέντα κατ αὐτάς ὑπό Κῶτε (;) ἀπέλυσεν οὗτος ἐπί τῇ ρητῇ ὑποσχέσει ὅτι θ αποστειλη αυτῶ
12 80 λίρας πλήν τῶν ἀπ' αὐτοῦ ἀφαιρεθεισῶν || ἑτέρων 80 λιρῶν.

– Λέγεται ὅτι ὁ Κῶτες μετά συντρόφων του συνηντήθη εν Ποποζάνη μετα τῆς συμμορίας τῆς Βοσταράνης-Μπανίτσης ἀριθμούσης 27 ἄνδρας. (Πληροφοριαι εκ Μητροπόλεως Φλωρίνης).

– Προσεκλήθησαν σήμερον οἱ μουχτάρηδες τῶν χωρίων τοῦ καζᾶ Μοναστηρίου εἰς οὕς ἀνεκοίνωσεν ὁ Καϊμακάμης (περί τήν δευτέραν μ.μ.) ὅτι ο Σουλτάνος ἐχορήγησεν ἀμνηστίαν εἰς τούς πολιτικούς ὑποδίκους καί καταδίκους. καί νά προσέλθωσιν οἱ φυγόδικοι, ἐπίσης δ' ὅτι οἱ ἀγροφύλακες τῶν χωρίων θά διορίζωνται ὑπό τῶν χωρικῶν.

– Ἐφονεύθη διδάσκαλος ἡμέτερος Ἀνδρέας ἐν τῷ Γέρμαν. [Σημείωσις κατοπινή] (ψεῦδος). (Εἴδησις Ἀγγελοπούλου).

17 Φεβρουαρίου

– Συμπλοκή ἐγένετο μεταξύ ἀποσπάσματος καί συμμοριτῶν (Συμμορία Ἄρσωφ ἐκ 40 μελῶν) ἐν Λιουμπόϊνῳ τῆς Πρέσπας, καθ' ἥν ἐφονεύθη, ὡς λέγεται εἷς λοχαγός (=γιούζμπασης)· συνεπείᾳ τῆς εἰδήσεως ταύτης διετάχθη καί ἀνεχώρησε χθές τό ἑσπέρας μετά 50 περίπου ἐφίππων χωροφυλάκων ὁ ἀρχηγός τῆς χωροφυλακῆς Ριζᾶ μπέης. (Εἴδησις Δ. Τζώτζη).

13 – Ἀνεχώρησεν σήμερον ὁ ἐνταῦθα Γ[ενικός] Πρόξενος τῆς Σερβίας, φρουρούμενος ὑπό 5 σουβαρήδων· οἱ σουβαρῆδες μέχρι τῆς ὥρας τῆς ἀναχωρήσεώς των ηγνόουν πού διευθύνονται. Τόν κ. Ρίστιτς συνώδευε καί ὁ διερμηνεύς τοῦ Σερβ[ικοῦ] Προξενείου. [Κατοπινή γραφή]. Μεταβαίνει πιθανῶς διά τόν φόνον τοῦ ἱερέως τῆς Βύρμπιανης.

– Ἡ Τουρκική [Κυβέρνησις] προτίθεται νά χωρίσῃ τά νουφούζια τῶν Βλάχων ἀπό τῶν λοιπῶν ὀρθοδόξων. Φαίνεται ὅτι εἶναι μιά τῶν μελετωμένων παραχωρήσεων. (Εἴδησις Kral).

– Ἐδολοφονήθη ὁ Σέρβος ἱερεύς Βύρμπιανης παπᾶ-Νικόλαος τοῦ Περλεπέ καί τούτου ἕνεκα μετέβη ὁ Γ[ενικός] Πρόξενος τῆς Σερβίας. (Εἴδησις Kral).

3. 1 Φεβρουαρίου [1903] *πορτοκαλί 42*

Αγαπητέ μου Παῦλε

Ὁ καιρός εἶναι πάλι χιονιάς ἀπό σήμερα. Ἑτοιμάζεται νά ρίξῃ πολύ χιόνι. Ἀλλά τό μεγάλο κρύο πέρασε· λέγουν ἐδῶ πώς μόνον ἕως τόν Ἅγιον Ἀθανάσιον εἶναι πολύ κρύο· μόνον ὡς ἐκείνην τήν ἡμέρα πέφτει αὐτή ἡ παγωμένη καταχνιά πού τήν λέγουν οἱ ἕλληνες «πάχνη» καί μεῖς ἐδῶ «σινιάκι».

Περνῶ ἀρκετά καλά μέ τήν φωτιά μου, τό τσάϊ μου, τό μπιφτέκι μου, τό ψάρι μου καί ὅ,τι ἄλλο καλό ἔχει αὐτός ὁ τόπος.

Σεῖς αὐτοῦ πέρα τί κάνετε; γιατί δέν μοῦ γράφετε συχνότερα; Δέν ξεύρω τί γίνεσθε.

Ἄν μπορεῖς ἔλα νά μέ ἰδῇς γιά λίγες ἡμέρες. Θά περάσωμε πολύ καλά. 2
Ἔχω μεγάλη μοναξιά ὥστε ὅσο νωρίτερα ἔλθῃς τόσο τό καλλίτερο. Πάρε καμμιάν ἄδεια. Ἄν θέλει νά ἔλθῃ καί ἡ γυναῖκα σου καλῶς νά ὁρίσῃ· θά τήν περιμένω μέ μεγάλη χαρά.

Ἐλπίζω νά μέ στείλῃς χρήματα ὅπως σέ ζήτησα· γιατί κοντεύουν νά τελειώσουν τά δικά μου· καί δέν ζεῖ κανείς σ᾽ αὐτόν τόν κόσμο χωρίς παράδες.

Σέ φιλῶ ὅπως καί τά παιδιά σου Μίκη καί Ζωή

ὁ ἀδελφός σου

Ἴων

4. 6 Φεβρουαρίου [1903] *πορτοκαλί 43*

Ἀγαπητέ Παῦλε

Σέ εἶχα γράψει γιά κάτι ἀριθμούς λαχείου τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας. Ὁ ἄνθρωπος πού θά ἀναλάβῃ νά τά πουλήσῃ εἶναι αὐτός πού φέρνει αὐτό τό γράμμα. Ἔρχεται μαζί μέ ἕναν παπᾶ-Σταῦρον πού ἔχει καί αὐτός συστατικό γράμμα δικό μου. Αὐτοί ἔρχονται ἀπό ἐνθουσιασμόν πατριωτικόν νά σκουντήσουν τούς δικούς μας νά ἐνεργήσουν. Προσπάθησα νά τούς ἐμποδίσω, λέγοντάς τους πώς δέν εἶναι ἀνάγκη νά πάγουν στήν Ἑλλάδα, πώς μποροῦν νά ἐνεργήσουν ἐδῶ καί πώς θά βρεθοῦν χρήματα, γιά νά τούς βοηθήσωμε. Ἡ ἐνέργεια

– Οἱ ρουμανίζοντες Μηλοβίστης ἔχοντες επί κεφαλῆς Μπαρτσον τινά εισῆλθον χθές εἰς τήν ἐκκλησίαν τῆς κώμης ἐκείνης μετά και τοῦ ιερέως αυτῶν και ἠθέλησαν νά λειτουργήσωσι ρουμανιστί. Οἱ ἡμέτεροι διέκοψαν την λειτουργιαν καί ἔφυγαν ἐκ τῆς ἐκκλησίας, ἐν ᾗ ἔμειναν οι ρουμανίζοντες. Ὁ Μητροπολιτης πληροφορεῖ σήμερον ὅτι διέταξεν ὁ Καιμακάμης τήν χωροφυλακην να τους εξαγαγη ἐκ τῆς ἐκκλησίας διά τῆς βίας.

14 – Τό παρελθόν Σάββατον 15 Φεβρουαρίου ο Ἄρσωφ εχων μεθ εαυτοῦ 22 περίπου συμμορίτας, ἐν οἷς καί τόν ἐκ Ράμπης Σπῦρον, εφιλοξενεῖτο εν ταῖς οικίαις τοῦ Κῶτε Πασπάλ καί Νοβάτς Στεργίου εν Λιουμπόινω.

Χθές τήν πρωΐαν ὁ ἀποσπασματάρχης Νάκολετς ἔχων μεθ εαυτοῦ το εν τῶ χωρίω ἀπόσπασμα καί τά ἀποσπάσματα τῶν χωρίων Ράμπη και Πόπλη, 40 εν ολω, εἰς οὕς προσετέθησαν καί βασιβουζοῦκοι ἐκ τῶν χωριων Κράνη, Αρβατι, Ράμπη, Πόπλη κ.ἄ. περιεκύκλωσε τό χωρίον Λιουμπόινο. Ο μεταδους την ειδησιν ταύτην χωρικός ἐκ Μηλοβίστης Δημήτριος Γεωργίου εργάζεται εν Νάκολετς και ταῦτα ἀφηγήθη χθές τό ἑσπέρας τῶ ιερεῖ Κωνσταντίνω.

Μετά τήν πολιορκίαν τοῦ χωρίου προσεκλήθη υπό τοῦ αποσπασματαρχη Ὀσμάν εφέντη, λοχαγοῦ, ὁ μουχτάρης τοῦ χωρίου, ὅπως παραδωση τούς εν τῶ χωρίω του φιλοξενουμένους συμμορίτας· ἐπειδή δέ οὗτος απηντησεν ότι δεν ὑπάρχουσι τοιοῦτοι ἐν τῶ χωρίω του, ὁ λοχαγός λαβών μεθ εαυτοῦ και 10 χωροφύλακας εισῆλθεν εἰς τό χωρίον ἐρευνῶν τάς οικίας· αλλ ὅτε επλησιασεν εις τήν οἰκίαν τοῦ Νοβάτς Στεργίου ἐπυροβολήθησαν ἐκ τῶν ἔνδον και εφονεύθησαν ο λοχαγός καί 5 χωροφύλακες· ἐν τῶ μεταξύ κατέφθασαν καί βασιβουζοῦκοι εκ τῶν ρηθέντων χωρίων, οἵτινες περιέζωσαν τό χωρίον, ἀλλ ἐπελθούσης τῆς νυκτός

15 ἐπέδραμαν κατά τῶν || πολιορκητῶν πολυάριθμοι χωρικοί ἐκ τῶν πέριξ χωρίων οἵτινες ἠνάγκασαν αὐτούς νά ἀφήσωσιν ἐλευθέραν τήν ἔξοδον εἰς τόν Ἄρσωφ, ὅστις ἐσώθη χωρίς ν᾽ ἀπωλέση οὐδένα τῶν ἑταίρων του. Βαρέως ἐτραυματίσθη ὁ φιλοξενῶν τόν Ἄρσωφ Νοβάτς Στεργίου. Ὁ ἀποσταλείς εις βοήθειαν τῶν πολιορκητῶν ἀρχηγός τῆς χωροφυλακῆς Ριζᾶ μπέης δέν ἔκρινε φρόνιμον νά σπεύση εις βοήθειαν τῶν πολιορκητῶν, ἀλλά διῆλθε τήν νύκτα ἐν Γκρύντσαρι.

Τάς ειδήσεις ταύτας μετέδωκαν τῶ Δημ. Τζώτζη οἱ ἐκ Μπρατουτσίνης 2 πεζοδρόμοι, ἀφιχθέντες σήμερον.

– Τήν νύκτα τῆς χθές διῆλθεν ἐν Πισοδερίω ὁ Κῶτες μετά 40 συμμοριτῶν.

18 Φεβρουαρίου

– Εὑρέθη ἔξω τῆς πόλεως ὁ σχισματικός Κῶτες ἐκ Κοκορέτσανι φονευμένος.

– Περί τά Βοδενά ἐφονεύθη οἰκτρῶς ἱερεύς τις ὀρθόδοξος; (Εἴδησις Ἀβραμάκη)

– Ἡμίσειαν ὥραν μακράν ἐκ Σοροβιτσόβου τήν 13ην ἐφονεύθη ἄγνωστον ὑπό τινων ὁ φύλαξ τῆς Regie. (Ἐπιστολή διδ[ασκάλου] Σοροβιτσόβου, 15-2-1903).

– Ἔξωθεν Ἀετοζίου πρός τήν Νέβεσκαν (παρά τό χωρίον Γκορέτσκον) ἐφο-

πρέπει νά γίνῃ ἐδῶ· ὄχι στήν Ἑλλάδα. Δέν πρέπει νά στείλωμεν ἀντάρτας ἀπό
τήν || Ἑλλάδα. Πρέπει νά τούς κάμωμε ἐδῶ. Εὐτυχῶς ἀρχίσαμεν ἀπό πολ- 2
λούς μῆνες τώρα (σχεδόν χωρίς χρήματα). Ἡ ἐργασία εἶναι πιό εὔκολη παρά
νά ἐγίνονταν ἀπό τήν Ἑλλάδα, ἀλλά

tu conçois que les représentants du Roi ne peuvent pas travailler librement, ni se mettre à la tête de tels mouvements. Et le manque d' argent aidant, on n' a pas pu avancer.

L'argent que tu m'as envoyé a servi pour continuer provisoirement la défense des villages de Kastoria (c'est-à-dire d' un seul de nos districts) par nos hommes. Le Métropolitain de K[astoria] est le seul patriote d'entre les métropolitains; il travaille avec enthousiasme.

Si la E.E. existe, quelqu'un devrait venir ici pour s'entendre avec nous. Si tu ne peux venir ici toi-même, || envoyez quelqu'un d'autre.

Si la E.E. existe, tu encourageras les personnes qui apportent mes deux lettres (celle-ci et celle du 1 février) et tu leur diras de rentrer en Macédoine.

Ecris-moi d' où tu tiens l' argent envoyé etc. Je n'ai pas reçu de lettre de toi.

à toi

J[ean]

[ἀντιλαμβάνεσαι ὅτι οἱ ἀντιπρόσωποι τοῦ Βασιλέως δέν μποροῦν νά ἐργασθοῦν ἐλεύθερα, οὔτε νά τεθοῦν ἐπικεφαλῆς τοιούτων κινημάτων. Καί ἀφοῦ ἔλειπαν καί τά χρήματα δέν μπορέσαμε νά προχωρήσωμε.

Τά χρήματα πού μοῦ ἔστειλες χρησιμεύουν στό νά συνεχίσωμε προσωρινά τήν ἄμυνα τῶν χωριῶν τῆς Καστοριᾶς (δηλαδή μόνον ἑνός ἐκ τῶν τομέων μας) ἀπό τούς ἄνδρες μας. Ὁ Μητροπολίτης τῆς Καστοριᾶς εἶναι ὁ μόνος πατριώτης ἀνάμεσα στούς Μητροπολίτας, ἐργάζεται μέ ἐνθουσιασμό.

Ἄν ἡ Ἐθνική Ἑταιρεία ὑπάρχῃ,
κάποιος θἄπρεπε νά ἔρθῃ ἐδῶ νά
συνεννοηθῇ μαζί μας. Ἄν δέν μπορῇς
νά ἔλθῃς ἐδῶ ὁ ἴδιος, στεῖλτε κάποιον 3
ἄλλον.

Ἄν ἡ Ἐθνική Ἑταιρεία ὑπάρχῃ, θά ἐνθαρρύνῃς τά ἄτομα πού φέρνουν τίς 2 ἐπιστολές μου (αὐτή καί ἐκείνη τῆς 1ης Φεβρουαρίου) καί θά τούς εἰπῇς νά γυρίσουν στήν Μακεδονία.

Γράψε μου ἀπό πού κρατᾶς τά χρήματα πού σοῦ στάλθηκαν κ.τ.λ. Δέν ἔλαβα κανένα γράμμα δικό σου.

Δικός σου

Ἴων]

16 νεύθη είς τῶν καλῶν ὀρθοδόξων κατοίκων || τοῦ Ἀετοζίου. (την 14η Φεβρουαρίου).

– Πάντες οἱ ἐν Σοροβιτσόβῳ βεβαιοῦσιν ὅτι δὲν θὰ παυσωσιν οι συμμορῖται ἐνεργοῦντες πρὸς ἐξέγερσιν τῆς Μακεδονιας, αδιάφορον ἂν αυτων η ιδέα θὰ βλάψη ἢ θὰ ὠφελήση αὐτούς.

– Ὁ φονευθεὶς ἐν Γκορέτσκω, κάτοικος Ἀετοζίου ονομάζετο Γεώργιος Βανε, ἐδολοφονήθη ὑπὸ συμμοριτῶν βουλγάρων. (Εἴδησις Α. Παπαστεριάδου).

– Οἱ χωρικοὶ πολλῶν χωρίων τοῦ καζᾶ Κριτσόβου ηρνήθησαν νὰ πληρωσωσι τοὺς καθυστερουμένους βασιλικοὺς φόρους εις τοὺς επι τουτω αποσταλεντας ἐντεῦθεν εἰσπράκτορας. Τὴν εἴδησιν μετέδωκε χωρικὸς τῷ Γρηγ. Νάλτσα

20 Φεβρουαρίου

– Κατὰ τὴν συμπλοκὴν τοῦ Λιουμπόινο εφονεύθησαν 14 στρατιῶται, 1 λοχαγός, 1 σουβαρής, 1 γύφτος, 1 συμμορίτης.

– Ἐκ Ρέσνης πληροφορία ὅτι χθὲς μόνον, 100 Μακεδόνες, επανῆλθον εκ Βλαχίας, Σερβίας, Κωνσταντινουπόλεως, προσκληθέντες υπὸ Κομιτάτου ὅπερ καταβάλλει ἑκάστῳ διὰ δαπάνας ἐλεύσεως αυτοῦ 300-500 γρόσια.

– Οἱ ἐκ Κωνσταντινουπόλεως ερχόμενοι καταθέτουσι τὰ χρηματά των εις τὴν Ἐξαρχίαν πρὸς φύλαξιν.

– Πρὸ τριῶν ἡμερῶν τὸ β[ουλγαρικὸν] Κομιτᾶτον εζήτησε παρὰ τοῦ ενταῦθα
17 Χ. Δούμα λίρας Ὀθωμ[ανικάς] τριάκοντα, σήμερον δὲ μετα||βὰς ὁ Κοῦζος ντεμιρτζῆς (=σιδηρουργός) εἰς τὸ κατάστημά του ἀπήτησε τὴν καταβολὴν τοῦ ζητηθέντος ποσοῦ, ἐπειδὴ δὲ οὗτος ὕψωσε τὸ κάθισμα εναντίον του, ο Κοῦζος ἐπυροβόλησεν ἐναντίον του.

– Ἐδολοφονήθη ἐν Ἀχρίδι ἐντὸς τοῦ καταστήματός του ὁ βούλγαρος Ναούμ Φορτωμάρης σήμερον.

– Τῇ 18η Φεβρουαρίου ἀνεχώρησεν ἐντεῦθεν κατευθυνόμενον εἰς Σκόπια τοῦ 21ου συντάγματος τὸ πρῶτον τάγμα. Ἀναμένεται δὲ κατ' αὐτάς ἡ ἄφιξις ἑνὸς τάγματος ἐκ Δίβρας.

21 Φεβρουαρίου

– Τὸν ἐκ Περλεπὲ ἰσχυρὸν Ρετζέπ ἐφέντην συνέλαβε χθὲς συμμορία ἐπιστρέφοντα ἐκ τοῦ κτήματός του, ἥτις ἀφοῦ ἀπεγύμνωσεν αὐτὸν τῶν ὅπλων του ἀφῆκεν ἐλεύθερον (;) Λέγεται ὅτι τὸ αὐτὸ ἐγένετο καὶ εἰς δύο ἄλλους Ὀθωμανοὺς μεταβαίνοντας ἐν Περλεπὲ χθές.

– Σήμερον ἀπελύθησαν τῶν φυλακῶν ἐνταῦθα 66 τὸ ὅλον ὑπόδικοι καὶ κατάδικοι, ὧν 15 μουσουλμάνοι. Οἱ περισσότεροι τῶν χριστιανῶν εἶναι ἐκ τῶν κατὰ
18 Μάρτιον π[αρελθόντος] ἔ[τους] συλληφθέντων βουλγάρων. || Μεταξὺ τῶν ἀποφυλακισθέντων ἦσαν καὶ οἱ συλληφθέντες πρὸ τῶν φυλακῶν Πέσκος καὶ Νικόλαος ἐκ Περλεπέ· καθ' ἣν δὲ στιγμὴν ἐξήρχοντο τῶν φυλακῶν ἔφθασε διαταγὴ παρὰ τοῦ Βαλῆ καὶ ἐκρατήθησαν. Ἡ ἐνέργεια αὕτη ἐγένετο τῇ αἰτήσει τοῦ εἰσαγγελέως

5. [Φεβρουάριος 1903]

1) Όλοι σιχαίνονται τούς Τούρκους.

2) Υποστήριξις Ρωσίας.

3) Κατήχησις τῶν βουλγάρων. (τούς ἔδειξαν πιθανή τήν εἰκόνα τῆς ἐλευθερίας). Οἱ σχισματικοί θά σηκωθοῦν παντοῦ. (λέγουν πώς ἡ ἐπανάστασις θ' ἀρχίση τήν 9η Μαρτίου [1903]).

Ἑλληνική ἐπιρροή ὑπάρχει ἐκεῖ πού εἶναι ὀρθόδοξοι.

Οἱ ὀρθόδοξοι εἶναι:

1) Οἱ Ἕλληνες τῆς Μακεδονίας, τῆς νότιας Μακεδονίας.

2) Οἱ Ἑλληνόβλαχοι.

3) Οἱ σλαβόφωνοι.

4) Οἱ ἀλβανοί χριστιανοί τῆς Ἠπείρου.

Απ' αὐτούς αὐτήν τήν στιγμή οἱ σλαβόφωνοι μᾶς ἐνδιαφέρουν. Οἱ σλαβόφωνοι ὀρθόδοξοι εἶναι σχεδόν ὅλοι σύμφωνοι νά σηκωθοῦν ὅταν σηκωθοῦν καί οἱ σλαβόφωνοι σχισματικοί πού ὑπακούουν στά βουλγαρικά Κομιτᾶτα καί στίς βουλγαρικές συμμορίες, καί ὅσοι ἀπό τους δικούς μας σλαβοφώνους δέν τό ἀποφάσισαν ἀκόμη νά σηκωθοῦν συμπαθοῦν καί αὐτοί τό κίνημα καί εἶναι πρόθυμοι νά κάνουν ὅ,τι κάνουν οἱ σχισματικοί, ὄχι πώς θέλουν νά γίνη ὁ τόπος τους Βουλγαρία. Δέν συλλογίζονται ὡς ἐκεῖ.

Τά Κομιτᾶτα τούς ἔδειξαν πιθανή τήν εἰκόνα τῆς ἐλευθερίας. Στά ὀρθόδοξα χωριά τά Κομιτᾶτα καί οἱ συμμορίες λέγουν: «*Η Μακεδονία εἰς τούς Μακεδόνας*», δέν τά ἀναγκάζουν ἀπό τήν πρώτη στιγμή νά γίνουν σχισματικά, οὔτε νά καταργήσουν τά ἑλληνικά τους σχολεῖα καί νά τά κάμουν βουλγαρικά. Δέν ζητοῦν βουλγαρισμόν αὐτοί· αὐτοί ζητοῦν αὐτονομία καί γιά νά τά πείσουν ἀκόμη περισσότερο πώς λέγουν ἀλήθεια τά διαβεβαιώνουν πώς καί ἡ Ἑλλάς εἶναι σύμφωνη μέ τήν Βουλγαρία καί μέ τούς ἄλλους καί ὑποστηρίζει τήν ἐπανάστασιν.

Ἅμα τά προσηλυτίσουν μέ τήν ἰδέα τῆς ἐλευθερίας καί μέ τήν ὑπόσχεση τῆς βοήθειας τῆς Ρωσίας (ἤ ἴσως καί τῆς Αὐστρίας) τότε, ὕστερα ἀπό κάμποσον καιρό προσπαθοῦν νά τά κάνουν καί σχισματικά καί τά ρωτοῦν μέ τρόπο:

«Γιατί νά ἔχετε Ἑλληνικά σχολεῖα ἀφοῦ ἡ γλῶσσα μας εἶναι ἡ Βουλγαρική;».

διατεινουμένου ὅτι οὗτοι δέον νά συμπληρώσωσιν ἔτος, διότι πλήν τῆς κατηγορίας ἐπί ἀνατροπῇ τῶν καθεστώτων ἀπεδείχθη ὅτι καί δολοφονίαν ἀπεπειράθησαν. (Ἰσμαήλ ἐφέντης μιλιαζίμης).

– Ὁ ἐκ Μοναστηρίου Χαφήζ ἐφέντης ιδιοκτήτης τσιφλικίου ἐν τῇ πεδιάδι Περλεπέ, ἐπανερχόμενος ἐκ Κρουσόβου κατέλυσε διά νά ἀναλάβῃ ο ἵππος του εις τό χάνιον Ἰβάνεφτσι. 4 δέ χωρικοί παρευρισκόμενοι εκεί επωφεληθέντες τήν απο τοῦ ὅπλου του ἀπομάκρυνσιν τοῦ Χαφήζ ἀφήρεσαν τό ὅπλον του καί εκρύβησαν. Μάτην ἐζήτησεν αὐτό. Μετ' ὀλίγην ὥραν ἀνεχώρησεν, ἀλλ' ἐν τῇ τοποθεσίᾳ Αυτιά
19 2 χωρικοί βούλγαροι ἄοπλοι || πλησιάσαντες πρός αὐτόν εκτύπησαν δίς διά τῶν ροπάλων καί ἔρριψαν κάτω, διά νά ἐξασφαλισθῶσι δέ εκτύπησαν αὐτόν και τριτην φοράν είς τόν δεξιόν κρόταφον, νομίσαντες δ' ὅτι εφόνευσαν ἤδη αὐτόν, ανεχώρησαν, ἀφοῦ ἐννοεῖται ἀφήρεσαν αὐτοῦ τά φυσίγγια ως καί τό περίστροφον μετά τῶν φυσιγγίων. Μετά 5 ὥρας διαβάτης διελθών εκεῖθεν ἀνήγειρεν αὐτόν καί μετέφερεν ἐνταῦθα ἡμίθνητον. (Χατζῆς χανίου Ἰβανέφτσε).

– Κατ' ειδήσεις ἐκ Σοροβιτσόβου περιέρχεται τά χωρία συμμορία ὑπ' ἀρχηγόν τόν Παπάνωφ: ἡ συμμορία λέγεται συμμορία Σαμαρτζίεφ.

– Τῇ 20ῃ Φεβρουαρίου ἔξω τοῦ χωρίου Στρεμπρένου ἐδολοφονήθη ἀπανθρωπότατα ὁ Κόλης Νάτσεφ είς τήν ὀλίγον ἀπέχουσαν τοῦ χωρίου ἄμπελόν του. (Ἐπιστολή Ἰ. Βαδραχάνη ἐκ Σουροβιτσόβου).

20 **22 Φεβρουαρίου**

Ἀπελύθησαν	19	Φεβρουαρίου	62	χριστιανοί	ἐκ Κορυτσᾶς
»	»	»	4	»	ἐκ Σταρόβου
»	21	»	79	»	ἐκ Μοναστηρίου
»	»	»	14	μουσουλμάνοι	ἐκ »
»	22	»	55	χριστιανοί	ἐκ »

– Ὁ Παῦλος Κύρωφ καί ὁ Βασίλ Μπεκάρης ἀνήκουσιν είς τήν συμμορίαν τοῦ Τσακαλάρωφ. (Τζώτζη ειδήσεις). Καί [ὁ Σῖμο] Στόγιαν ἀνήκει είς [τήν] συμμορίαν. [Κατοπινή εἴδησις].

– Είς Φλώριναν πρό 10 ἡμερῶν ἐκομίσθησαν ἕτερα δύο ὀρεινά τηλεβόλα ἐκ Μοναστηρίου, ἐν ὅλῳ τέσσερα.

– Τό 4ον σύνταγμα, οὗτινος τό ἕτερον ἥμισυ ἀναμένεται ἐν Φλωρίνῃ ἐκ Σκοπίων θέλει μεταβῆ μετ' αὐτοῦ είς Ἐλασσῶνα, είς τήν ἕδραν αὐτοῦ.

– Τάγμα σκοπευτῶν ἀνεχώρησε διά τά Βουλ[γαρικά] σύνορα τῇ 17ῃ Φεβρουαρ[ίου].

Ὁποτεδήποτε εἴτε μείνουν εἴτε δέν μείνουν ὀρθόδοξα μ' αὐτά τά γελοῦν τά χωριά καί εἶναι ἕτοιμα νά πᾶν μέ τό μέρος τους χωρίς νά ξέρουν πού πηγαίνουν. || τά κατηχίζουν ἐναντίον τῶν Τούρκων, τά δυναμώνουν, καί μέ φοβέρι- 2
σμα, ἄν εἶναι ἀνάγκη, τά ἀναγκάζουν ν' ἀγοράζουν ὅπλα (3 λίρες τουρκικές τό ἕνα) καί ξέρουν πώς ὅπου κι' ἄν πάγουν θά βροῦν καλήν ὑποδοχήν καί βοήθειαν.

Λοιπόν οἱ **περισσότεροι** Μακεδόνες θά σηκωθοῦν.

Μεῖς τρία πράγματα μποροῦμε νά κάνωμε:

α') Ἤ νά δηλώσωμε πώς ἀποκηρύττουμε τό κίνημα καί νά τό πολεμήσωμε μέ κάθε τρόπο. Νά ποῦμε δηλαδή στά σλαυόφωνα ὀρθόδοξα χωριά: «Μή ζητεῖτε τήν ἐλευθερία σας, οἱ Τοῦρκοι εἶναι καλοί· πρέπει νά εἶσθε εὐχαριστημένοι καί μάλιστα νά τούς ὑποστηρίζετε ἐναντίον τῶν Βουλγάρων, ὁ κίνδυνος τοῦ Ἑλληνισμοῦ δέν εἶναι οἱ Τοῦρκοι, εἶναι οἱ Σλαῦοι».

Τότε χάνουμε κάθε ἐπιρροή στά σλαυόφωνα αὐτά χωρία. Οὔτε θά μᾶς ἀκούσουν οὔτε θά μᾶς καταλάβουν καί θά πάγουν φανερά μέ κείνους πού τούς ὑποκινοῦν.

Τί τούς μέλλει ὁ Ἑλληνισμός, καί μεῖς θά μείνωμε μέ τούς λιγωτέρους μέσα στήν γυμνότητά μας.

Καί οἱ Ρῶσοι θά ποῦν πώς ὅλοι ὅσοι σηκώθηκαν θέλουν τούς Βουλγάρους (ἐνῶ αὐτοί οἱ κακόμοιροι οὔτε Β[ουλγαρία] θέλουν οὔτε Ἑλ[λάδα], μόνο τήν ἐλευθερία τους ζητοῦν, αὐτή τούς μαγνήτισε καί τούς φανάτισε).

β') Ἤ νά μείνωμε οὐδέτεροι καί νά τούς ἀφήσωμε νά κάμουν ὅ,τι θέλουν.

Τότε πάλι τά χωριά αὐτά θά πάγουν μέ 'κείνους πού τούς ὑποκινοῦν καί μεῖς μένουμε λησμονημένοι.

γ') Ἤ νά σηκώσωμε καί μεῖς ὅλους τούς δικούς μας (Ἕλληνες, Ἑλληνοβλάχους, Ἑλληνοαλβανούς, Σλαυοφώνους ὀρθοδόξους) στήν Μακεδονία καί Ἤπειρο καί νά πολεμήσουν γιά τήν ἐλευθερία τους. Νά γίνη δηλαδή κάποια ταχυδακτυλουργική ἀναδοχή τῆς ἐπαναστάσεως ἀπό τήν Ἑλλάδα· νά προκαταλάβωμε τούς ἐπαναστάτας, νά φανῆ ὅτι τό σύνθημα τό δίνουμε μεῖς καί ὄχι οἱ Βούλγαροι (détourner le mouvement [μεταστροφή τοῦ κινήματος]).

Αὐτό πρέπει νά γίνη **ἄν εἶναι βέβαιον πώς θά γίνη ἐπανάστασις** (γιατί οἱ χωρικοί οἱ Σλαῦοι εἶναι μαλακοί καί ὄχι πολεμικοί).

23 Φεβρουαρίου

– Ἐτέθη ὑπό κράτησιν σήμερον ἐντός τοῦ δωματίου του εν τῷ Διοικητηρίῳ ο
21 ἀρχηγός τῆς χωροφυλακῆς Ριζᾶ-μπέης. 5 χωροφύλακες φυ||λάττουσι τήν εἴσοδον.

– Ἀφίκετο σήμερον τό τάγμα Δυρραχίου.

24 Φεβρουαρίου

– Τῇ 19η Φεβρουαρίου περί ὥραν 11ην εφονεύθη εν Στρεμπρένω ο μουχτάρης καί ἐπίτροπος τοῦ χωρίου Νικόλαος Νάτσης. Οι φονεῖς ἦσαν ἐκ τῶν απολυθέντων κατόπιν τῆς ἀμνηστίας. (Ἐπιστολή Ἀ[γίου] Καστοριας από 21 Φεβρουαρίου 1903).

– Ὁ κοτζάμπασης τοῦ χωρίου Μπρότ ἀνακοινοῖ ὅτι πρό ἑβδομάδος 20μελης συμμορία ὑπ' ἀρχηγόν Θεόδωρόν τινα, ἄλλον ἤ τόν Μεχανετζῆν διέταξε τούς χωρικούς νά ἑτοιμασθῶσι καί νά εἶναι ἕτοιμοι πρός ἐπανάστασιν, διότι εντός βραχυτάτου χρόνου ἡ ἐπανάστασις θά γίνη.

– Κατά τηλεγράφημα ἐκ Κωνσταντινουπόλεως ληφθέν τῇ 22α Φεβρουαρίου ἐν Μοναστηρίῳ ἕδρα τοῦ στρατοῦ (μερκέζ) μετατίθεται ὁριστικῶς εις Θεσσαλονίκην. Ἐν τῇ πόλει ταύτῃ θέλει μείνη στρατός πολύ ὀλίγος. Ὁ μεταδίδων τήν πληροφορίαν γραμματεύς τοῦ ...... συντάγματος τοῦ πεζικοῦ φρονεῖ ὅτι ἡ μετακόμισις τῶν
22 στρατιωτικῶν εἰδῶν εἰς 10 τουλάχιστον || μῆνας θά συντελεσθῆ, διότι καθ' ἐλάχιστον ὅρον ἀπαιτοῦνται 4.000 βαγόνια διά τήν μετακόμισιν.

– Οἱ ἀπαισιόδοξοι τῶν τούρκων φρονοῦσιν ὅτι πρόκειται περί ἐκκενώσεως, συνδυάζοντες μάλιστα τήν ἀπόφασιν ταύτην πρός τήν ἀποφυλάκισιν τῶν καταδίκων.

– Εἰς τό Βουλγαρικόν σχολεῖον τακτικά καθ' ἑσπέραν γυμνάζονται.

– Ἡ ἐν Ἀχρίδι βουλγαρική κοινότης ἀπέστειλε σήμερον 4 τηλεγραφήματα πρός τόν Μ[εγάλον] Βεζύρην, τήν Ἀρχηγραμματείαν, τόν Χιλμῆ Πασσᾶν καί τόν Βαλῆν Μοναστηρίου διαμαρτυρομένη διά τόν φόνον τοῦ Ν. Φορτωμάρη ὑπό στρατιώτου, ἐγκαθέτου τοῦ Τουρκικοῦ Κομιτάτου.

– Ἀναμένεται τό τάγμα τῶν Ἰωαννίνων τῶν νιζάμ. (Εἰδήσεις Θ. Πισουρίκα).

25 Φεβρουαρίου

– Συνεπεία τοῦ ἐν Ἀχρίδι φόνου τοῦ Φορτωμάρη ἡ ἐν Ρέσνη ἀγορά χθές ἦτο κεκλεισμένη. (Εἴδησις Ἀβραμάκη).

– Τό 1ον τάγμα τοῦ 20ου συντάγματος φεύγει σήμερον ἐντεῦθεν πρός τά Βουλγαρικά σύνορα (Κουμανόβου).

23 – Ὁ Κῶτες ἔλαβεν ὀπίσω παρά τῶν ληστευσάντων τόν Τζώτζην τά χρήματα τούτου καί τά ἀπέδωκεν εἰς αὐτόν.

– Χθές εὑρέθη τό πτῶμα τοῦ υἱοῦ τοῦ Μπαχτιάφ γιούζμπαση ἐκ Περλεπέ παρά τούς στρατῶνας τοῦ Περλεπέ, ὅστις ἐφονεύθη, ἀρνηθείς νά παραδώση τό ὅπλον

Τώρα αὐτό:

α΄) Θά βοηθήση τίς Σλαυϊκές ἐνέργειες ἀφοῦ εἶναι σύμφωνο μέ αὐτές.

β΄) Μποροῦν νά ποῦν οἱ Σλαῦοι || ὅτι αὐτοί εἶχαν τήν πρωτοβουλία, ὅτι 3
αὐτοί σήκωσαν καί τούς λίγους Ἕλληνας καί Ἑλληνίζοντας (grécomanes) καί ἐπομένως σ' αὐτούς ἀνήκουν τουλάχιστον οἱ ἑλληνίζοντες πού δέν εἶναι κατά τήν γνώμη τους τίποτε ἄλλο παρά Σλαῦοι ἤ Βλάχοι ἤ Ἀλβανοί.

γ΄) Νά παραπονεθοῦν οἱ Τοῦρκοι πού μᾶς θεωροῦν φίλους.

Στούς Σλαύους καί Τούρκους θά ποῦμε ὅτι οἱ Ἑλληνικοί ὀρθόδοξοι πληθυσμοί σηκώθηκαν ἐναντίον τῶν Βουλγαρικῶν συμμοριῶν (αὐτοδικία).

Ἀλλά ἔχει τά ἑξῆς καλά αὐτή ἡ ἐνέργεια:

α΄) Δέν θά εἶναι δυνατόν νά διακρίνη κανείς καθαρά ποιοί ἀπό τούς ὀρθοδόξους Σλαυοφώνους σηκώθηκαν, (γιατί γι' αὐτούς εἶναι τό ζήτημα), ὑπακούοντες στούς Βουλγάρους καί ποιοί στούς Ἕλληνας, δηλαδή ποιοί συμπαθοῦν τούς Β[ουλγάρους] καί ποιοί τούς Ἕ[λληνας].

β΄) Δέν χάνουμε τήν ἐπιρροή μας στούς Σλαυοφώνους.

γ΄) [κενό]

Νά ἀναγνωρίσωμε τό κίνημα νά τό υἱοθετήσωμε νά τό γενικεύσωμε καί νά τοῦ δώσωμε διάσταση συμφέρουσα γιά μᾶς,

les procédés sont évidemment négligeables. Il reste le 3è si nous sommes sûrs qu'il y aura une insurrection. Il faut être prêt cependant.

En tout cas, une défense organisée est toujours nécessaire autant qu'il existe des comités et des bandes bulgares. C'est ce à quoi il faut pourvoir.

[οἱ διαδικασίες εἶναι μηδαμινές φυσικά. Μένει τό τρίτο, ἄν εἴμαστε σίγουροι ὅτι θά ὑπάρξη ἐξέγερση. Ὡστόσο πρέπει νά εἴμαστε ἕτοιμοι.

Ἐν πάση περιπτώσει μία ὠργανωμένη ἄμυνα εἶναι πάντα ἀναγκαία ὅσο ὑπάρχουν Κομιτᾶτα καί βουλγαρικές συμμορίες. Γι' αὐτό πρέπει νά πάρουμε τά μέτρα μας.]

Συμμορίες ἐντόπιες καί ὄχι ἀπό τήν Ἑλλάδα, σώματα σάν στά 1897. 4

του, τόν δέ συνοδεύοντα αὐτόν ἀγροφύλακα ἐτραυμάτισαν βούλγαροι συμμορῖται τῇ 24η Φεβρουαρίου. (Εἴδησις Ἀβραμάκη).

26 Φεβρουαρίου

– Τούς ἀπολυθέντας κατόπιν τῆς ἀμνηστίας καί ἐπανερχομένους εἰς Περλεπέ βουλγάρους ὑπεδέχθησαν πανδήμως οἱ κάτοικοι Περλεπέ, φωνάζοντες: «Ζήτω ὁ Τσάρος» (δῆθεν ὑπέρ τοῦ Σουλτάνου) καί ἄλλας κραυγάς. Ὁ Καιμακάκης καθησύχασεν αὐτούς εἰπών νά μήν ἐξάπτωσι τούς τούρκους καί τά πράγματα θά ὑπάγουν καλά μέ τάς μεταρρυθμίσεις. (Εἴδ[ησις] Ἀβραμάκη καί Παναγιώτη)

– Πρόκειται ν' ἀπολυθῶσιν οἱ ρεδίφηδες Κρουσόβου διαμένοντες ἐν Περλεπέ καί ν' ἀντικατασταθῶσι διά τῶν ἐφέδρων τοῦ Γκιλάν. (Εἴδ[ησις] Ἀβραμάκη)

– Ἀνεχώρησε σήμερον ὁ Εὐθύμιος Καρρίντης οἰκογενειακῶς εἰς Βιέννην, πιεσθείς ὑπό τοῦ β[ουλγαρικοῦ] Κομιτάτου.

24 **27 Φεβρουαρίου**

– Ὁ ἐν Μπρούσνικ ἡμέτερος διδάσκαλος κατέλειπε τήν θέσιν του ἀπειληθείς ὑπό τῶν μελῶν τοῦ β[ουλγαρικοῦ] Κομιτάτου (;). (Εἴδησις Δασκοπούλου)

– Ὁ ἐν Τύρν ἱερεύς καί διδάσκαλος παπᾶ-Ξενοφῶν προτρέπει τούς χωρικούς ν' ἀποσκιρτήσωσιν. (Εἴδησις Λουκᾶ).

– Χθές ἀνεχώρησεν διά τοῦ σιδηροδρόμου ἄγνωστον ποῦ ὁ ἐκ Μεγαρόβου ἐργοστασιάρχης Παντελῆς Μάντσης, φοβηθείς τάς συνεπείας, διότι ἠρνήθη νά γίνη ταμίας τοῦ Κομιτάτου.

– Περί τούς διακοσίους χωρικούς ἐκ Δούμπενι ἦλθον σήμερον ἐνταῦθα ἐν σώματι ἵνα παραπονεθῶσιν εἰς τούς Προξένους τῶν ξένων κρατῶν διά τάς ὠμότητας τῶν τούρκων στρατιωτῶν εἰς τό χωρίον των. Ἀπό πολλοῦ μένει ἀπόσπασμα ἐν τῷ χωρίῳ καί ἐνῷ ὑπεδείκνυον αὐτῷ οἰκίας ἀκατοικήτους ὅπως καταλύσωσιν, αὐτοί εἰσῆλθον εἰς τάς ὑπό τῶν χωρικῶν κατοικουμένας προβαίνοντες εἰς βιαιότητας καί βιασμούς· χθές ἤ προχθές διεμαρτυρήθησαν οἱ χωρικοί ἐνώπιον τοῦ λοχαγοῦ ἀποσπασματάρχου, ἐπειδή συνελήφθησαν ἐπ' αὐτοφώρῳ δύο στρατιῶται
25 βιάζοντες γυναῖκας. Ἐπειδή ἐγίνετο ὀχλαγωγία ὁ λοχαγός || διέταξε τούς στρατιώτας νά πυροβολήσωσι κατά τῶν χωρικῶν, ἐτραυματίσθη δέ γυνή τις ἐπικινδύνως.

Διηγοῦνται δέ καί ἄλλας ὠμότητας τῶν τούρκων στρατιωτῶν· πολλοί ἐδάρησαν· εἷς χωρικός ἐτραυματίσθη διά τοῦ κοντακίου τοῦ ὅπλου στρατιώτου ὅστις κατέφερεν αὐτό ἐπί τῆς κεφαλῆς του· αἱ δύο βιασθεῖσαι γυναῖκες ἦλθον ἐνταῦθα μετά τῶν χωρικῶν· ἐπίσης ἦλθον καί ὁ ἀνακαλύψας τόν βιαστήν σύζυγος μιᾶς ἐξ αὐτῶν καί ἡ πεθερά τῆς ἄλλης ἡ ἰδοῦσα τήν πρᾶξιν. Ἔφεραν δέ μεθ' ἑαυτῶν καί τόν χιτῶνα τῆς τραυματισθείσης (διά μάουζερ) γυναικός, ἥτις ἀποθνήσκει. Ἡ ἐκκλησία τοῦ χωρίου ἐβλάβη. (Πληροφορίαι Προξ[ένου] Αὐστρίας).

– Τῇ 25η Φεβρουαρίου πρό τῶν στρατώνων τοῦ Περλεπέ εὑρέθη φονευμένος

Εἴτε γίνει, εἴτε δέν γίνει, ἐπων[ύμως] τόν Κ[ῶτε] πρέπει νά τόν κρατήσωμε ὅσο ὑπάρχουν οἱ βουλγαρικές συμμορίες. Χρήματα ἄρα χρειάζονται ὁπωσδήποτε.

Οἱ προσεγγίσεις στό θέμα 1 καί 2 εἶναι μηδαμηνές· παραμένει ἡ 3η ἄν δέν εἴμαστε βέβαιοι ὅτι πρόκειται γιά ἐξέγερση, ἐν τούτοις πρέπει νά εἴμαστε ἕτοιμοι.

Σέ κάθε περίπτωση μιά ὠργανωμένη ἄμυνα εἶναι πάντα ἀναγκαία ὅσο ὑπάρχουν οἱ Ἐπιτροπές (Κομιτᾶτα) καί οἱ συμμορίες. Αὐτό εἶναι τό θέμα γιά τό πότε θά εἴμαστε ἕτοιμοι νά ἐνεργήσωμε.

[Ἴων]

Ἐπαναστάτες φυλακισμένοι (ΜΙΙΙ)

ὁ υἱός τοῦ ἑκατοντάρχου Μπαχτιάρ ὅστις εἶχεν ἀπειλήσει τούς χωρικούς Λενίστης, διότι δέν ἐδέχθησαν νά δεχθῶσιν αὐτόν ὡς ἀγροφύλακα. Τήν αὐτήν ἡμέραν μετέβη ἀπόσπασμα χωροφυλάκων ἀκολουθούμενον ὑπό ἱκανοῦ ἀριθμοῦ βασιβουζούκων εἰς τό χωρίον καί διήρπαζον αὐτό κατά τήν δήλωσιν τῶν χωρικῶν, οἵτινες ἦλθον ἤδη ἐνταῦθα νά διαμαρτυρηθῶσιν ἀφοῦ ἐξεδιώχθησαν ὑπό τῶν Ἀρχῶν Περλεπέ.

26 – Καί ἐξ Ἀχρίδος, ἧς ἡ ἀγορά διατελεῖ εἰσέτι κλειστή, μένει ἐνταῦθα 25μελής Ἐπιτροπή διαμαρτυρομένη καί τηλεγραφοῦσα εἰς Κωνσταντινούπολιν.

– Ὁ ἐκ Πεσοσνίτης υἱός τοῦ Μήτσε Κλίγκατς ἀνεκοίνωσεν ὅτι ἡ ἐπανάστασις γεννήσεται ἐντός τοῦ χρονικοῦ διαστήματος μέχρι τοῦ Πάσχα.

– Λέγεται ὅτι τό Κομιτᾶτον ἀπήτησε τήν καταβολήν 15 λιρῶν παρά τοῦ ἐμπόρου Ναούμ Βαρζάκου.

28 Φεβρουαρίου

– Ἐπεσκέφθη τό Λάγενι τήν 22αν Φεβρουαρίου 17μελής συμμορία τῇ εἰσηγήσει καί ὁδηγία τοῦ ἐν τῷ σταθμῷ Φλωρίνης ὑπηρετοῦντος βουλγάρου Κοῦζε. Κατόπιν ἡ συμμορία μετέβη εἰς Κουτσκοβένι, Κότορι καί Νερέτι.

– Ἐν Νερέτι οἱ ἡμέτεροι πιέζονται ὑπό τοῦ Κομιτάτου ὅπως ὑπογράψωσιν ἀναφοράν.

– Νεγοβάνη, Μπελκαμένη καί Νέβεσκα δέν δέχονται τάς συμμορίας ἀναμένοντες τόν Γεώργιον Πέτρου. (Πληροφορίαι Μητροπόλεως Μογλενῶν).

– Οἱ ἐν τῷ ἐξωτερικῷ Μακεδόνες ἐξακολουθοῦσι εἰσέτι ἀθρόοι νά ἐπιστρέφωσιν εἰς τάς ἑστίας των, ἰδίως ἐξ Ἀνατολῆς. Ἐν Ἀνατολῇ ἔνοπλοι μεταβαίνοντες εἰς τά βουνά ὅπου ἐργάζονται ὡς ὑλοτόμοι ἤ ἀνθρακεῖς οἱ Μακεδόνες, δια-
27 τάσσουν ἐπί ἀπειλῇ || θανάτου ὅπως ἐπανέλθωσιν ἐν τάχει εἰς τάς πατρίδας των. Οἱ λησταί οὗτοι εἶναι Ἀρμένιοι ἔχοντες διερμηνέα βουλγαρόφωνόν τινα διά τοῦ ὁποίου συνεννοοῦνται μετά τῶν διαληφθέντων. Μέλος τοῦ Κομιτ[άτου] Φλωρίνης εἶπεν ὅτι ἐπῆλθε πλήρης συνεννόησις τοῦ βουλγαρικοῦ μετά τοῦ ἀρμενικοῦ Κομιτάτου πρός συνεργασίαν· τοῦτο δέ τῇ μεσολαβήσει Ρωσικῶν ἐνεργειῶν.

– Ἐν Φλωρίνῃ ράπται κατασκευάζουσι στολάς διά τό Κομιτᾶτον.

– Ὁ Σαράφωφ εὑρίσκεται εἰς τά χωρία Φλωρίνης. Τήν 24ην τοῦ μηνός ἀναχωροῦντα ἐκ Βύρμπενης συνώδευσαν αὐτόν 70 ἔνοπλοι χωρικοί μέχρι Μπάνιτσας, (ὁπόθεν ἐπέστρεψαν οἱ χωρικοί).

– Ἐξ Ἐλασσόνος προερχόμενον, ἔφθασε 25 Φεβρ[ουαρίου] εἰς Φλώριναν τό 5ον τάγμα ὅπερ θά μείνῃ ἐκεῖ. Εἰς ὅλα τά χωρία θά σταλῇ στρατός καί φρουρά.

– Τό Κομιτᾶτον ἐσχημάτισεν ἐκεῖ τμῆμα ἰδιαίτερον Φλωρίνης-Σόροβιτς ἀνεξάρτητον τοῦ Κομιτάτου Βιτωλίων, ἵνα οὕτω εὐκολώτερα ἐργάζεται.

– Τήν 26ην Φεβρουαρίου ἦλθεν [ἐκ] Κορυτσᾶς εἰς Φλώριναν τάγμα νεοσυλλέκτων ἐφέδρων Ἀλβανῶν, μεταβαίνον εἰς Βοδενά!

– Ὁ πρό 6 ἡμερῶν ἀποφυλακισθείς κατάδικος βούλγαρος Δημήτριος Κώστα

πορτοκαλί 2

6. [Μοναστήρι] 27 Φεβρουαρίου [1903]

Αγαπητέ μου Παῦλε

Σήμερα ἔλαβα τά δυό σου καλά γράμματα καί σ' εὐχαριστῶ· νόμιζα πώς μέ εἶχες ξεχάσει ἐντελῶς. Βλέπω ὅμως ὅτι τίποτε δέν ἐλησμόνησες ἀπό ὅσα σέ παρεκάλεσα νά κάμης.

Ὅταν σ' ἔγραφα νά ἔλθης ἤ σύ ἤ κάποιος ἄλλος ἐννοοῦσα νά γίνη αὐτό μόνον ἄν ὑπάρχη καί ἐργάζεται ἡ Ἑταιρεία, καί ἄν ἔχη καί χρήματα. Ἀλλιῶς δέν εἶναι δυνατόν νά χρησιμεύση πολύ. Ἄν ἦταν ἕτοιμη ἡ Ἑταιρεία καί εἶχε σκοπούς εὐεργετικούς τότε θά ἦταν ἀνάγκη νά ἔλθη κάποιος νά συνεννοηθῆ μέ μᾶς καί μέ ἄλλους ἐδῶ, καί νά τοῦ δώσουμε νά καταλάβη καλά τόν τόπο καί τήν κατάσταση τήν τωρινή καί τά ἀναγκαῖα μέσα διά τήν ἐνέργεια.

Οἱ συμμορίες καί τά Κομιτᾶτα εἶναι χωμένα || παντοῦ καί δέν 2
ἔχουν σκοπό νά ὑπακούσουν στούς Ρώσους καί στίς Δυνάμεις πού συμβουλεύουν ἡσυχία. Ἐργάζονται μάλιστα ἐνεργητικώτερα ἀπό πρίν. Χρειάζεται ὑπεράσπισις τῶν ὀρθοδόξων χωριῶν καί φωτισμός ὅλων, γιατί πολλοί παρασύρονται (καί ἀπό τούς δικούς μας), ἐπειδή οἱ βούλγαροι τούς ὑπόσχονται ἐλευθερία καί τούς λέγουν πώς καί ἡ Ἑλλάς ἐγκρίνει τήν ἐνέργειά τους, καί ὅτι αὐτοί δέν ζητοῦν νά κάμουν τήν Μακεδονία Βουλγαρική ἀλλά νά τήν κάμουν αὐτόνομον κράτος («ἡ Μακεδονία εἰς τούς Μακεδόνας»). Πρέπει νά προσπαθοῦμε νά διατηροῦμε τήν ἐπιρροή μας καί ἡ θέσις μας εἶναι πολύ δύσκολη· οἱ βούλγαροι ὑπόσχονται ἐλευθερία καί 'μεῖς συμβουλεύουμε ἀγάπη διά τούς Τούρκους· ἐννοεῖς, τούς τό λέγουμε σκεπασμένα.

Ὅλες τίς manières [πλευρές] τοῦ ζητήματος μόνον ἐδῶ μπορεῖ κανείς νά τίς καταλάβη καλά.

28 Ἀσλάκ βεβαιοῖ ὅτι αἱ ἐνταῦθα εἰσπράξεις τοῦ Κομιτάτου || βαινουσι κατ ευχήν· εἰς τήν πρώτην ζήτησιν οἱ ἕλληνες ἰδίως, λέγει, σπεύδουσι νά μετρήσωσι τό αιτούμενον ποσόν ἤ νά ζητήσωσι προσθεσμίαν, ἥτις δέν δύναται νά υπερβῆ τάς 48 ὥρας.

Ὁ Χρ. Δούμας, λέγει διέπραξε μεγίστην ἀνοησίαν αρνηθεις κατα τήν πρώτην ζήτησιν νά μετρήση, διότι τώρα ἐμέτρησε τάς 30 λίρας καί πρόστιμον 10 λιρας, τό ὅλον 40. Αὐτομάτως, λέγει, καί οὐχί κατ' εισήγησιν ἤ βιασμόν η επαναστασις εκρήγνυται περί τάς 20 Μαρτίου. Πάντως ὅμως πρό τοῦ Πάσχα· κατεστήσαμεν τόν χωρικόν νά θεωρῆ ἀφόρητον καί ἀπελπιστικήν τήν κατάστασιν, λέγει, και τοῦτο ἀρκεῖ δι' ἡμᾶς, τό πρῶτον παιχνίδι ἐκερδίσαμεν ἤδη καί τό βουλγαρικόν ἔθνος δικαιοῦται νά καυχηθῆ ὅτι ἠνάγκασε τήν Εὐρώπην νά μελετήση τήν λύσην τοῦ Ἀνατολικοῦ Προβλήματος. Ἤδη χωροῦμεν εις τήν λύσην τοῦ Μακεδονικοῦ ζητήματος ἐπ' ὠφελεία, ὡς ἦν ἑπόμενον καί δίκαιον, τῆς πλειονότητος τῶν κατοικων καί τοῦ χυθέντος αἵματος.

– Ὁ πρώην δήμαρχος Περλεπέ Ἰσλιάμ ἀγᾶς ἐμέτρησεν εἰς τό ταμεῖον τοῦ Κομιτάτου 50 λίρας. Μεταβαίνει ἤδη ἐλευθέρως, ἄνευ δέ ὅπλου, εις τό κτῆμα του.

29 – Σήμερον ἀνεχώρησαν ἐπιστρέφοντες εἰς τά ἴδια οι ἐκ Λενίστης (Περλεπέ) εἰς διαμαρτυρίαν ἐνταῦθα πρό 2 ἡμερῶν ἐλθόντες χωρικοί εν νουθεσίαις καί κατηχήσεσι ὑπό τοῦ β' ἀστυνόμου Μουστᾶ ἐφέντη.

Τοῦρκοι στρατιῶτες (ΓΒ)

Εἶναι στά μέρη τῆς Καστορίας μιά συμμορία, πού || προστα- 3
τεύει τούς δικούς μας· ἀλλ᾽ ἄν δέν κατορθώσουμε νά κάνουμε καί
ἄλλες συμμορίες (ἀπό ἐντοπίους) δέν θά μπορέση μόνη της νά
βαστάξη ἐκείνη, γιατί εἶναι ἀπό παντοῦ περικυκλωμένη ἀπό βουλ-
γαρικές συμμορίες.

Στόν τόπον μέσα εὔκολα κατασκευάζονται τέτοιες συμμορίες, φθάνει νά ὑπάρχουν χρήματα ἀπ᾽ ἔξω καί κάποιος πού νά τῆς δίνη le mot d᾽ ordre [τό σύνθημα].

Θά ἤμουν χαρούμενος ἄν μποροῦσε νά ἔλθη ὁ Μανώλης· θά περνούσαμε μερικές ὡραῖες μέρες.

Λυποῦμαι πού δέν σᾶς ἀρέσει ἡ δημοτική γλῶσσα καί σᾶς πειράζει νά τήν βλέπετε γραμμένη ἀλλ᾽ αὐτήν συνήθισα καί μέ φαίνεται τώρα affecté [ὑποκριτικό] νά σέ γράφω ἐσένα ἄλλιῶς. Ποῖος σέ λέγει νά δείχνης καί σ᾽ ἄλλους (στό σπίτι) τά γραφόμενά μου;

Τήν ὀνομάζεις «ψυχαρικήν διάλεκτον», μά εἶναι μόνον ἡ
γλῶσσα πού μιλῶ μαζί σου ὅταν σ᾽ ἔχω κοντά μου. || Στούς 4
δικούς μου γράφω σπάνια ἄλλη γλῶσσα ἀπό τά γαλλικά, καί τό
κάνω ἀκριβῶς ἐπειδή τούς πειράζει ἡ δική μου γλῶσσα. Μέ κόπον
γράφω στόν Θεῖον Μᾶρκο καθαρεύουσα. Ἀλλ᾽ ἄν γίνεσαι πολύ νευ-
ρικός μέ τά γράμματά μου μπορῶ νά σέ γράφω γαλλικά.

Η Νάτα δέν ἀπήντησε· γιατί ἔδειξε τό γράμμα μου; Δέν ἤθελα νά τό δείξη. Δέν θά τήν γράψω πιά ἐλεύθερα ἄν μέ κοινοποιεῖ σάν ἐγκύκλιον ὑπουργικήν σ᾽ ὅλους τούς ἀνθρώπους.

Στήν κ. R[iancourt] ἔγραψα γιά τά χρήματα πού ξεύρεις.

Σέ φιλῶ καί τήν Νάτα καί τά μικρά.

Ἴων.

[Γ.Γ.] Αὐτός πού θέλει νά ἀναλάβη τά λαχεῖα τῆς Ἀρχαιολογικῆς ρωτᾶ ποιοί εἶναι οἱ ὅροι (δηλαδή τί θά κερδίζη αὐτός).

Ἑλληνικό Προξενεῖο Μοναστηρίου (ΓΠ)

Μάρτιος 1903

Η κ[υρία] Ρ[ιανκού]ρ] έχει εἰς τὴν διάθεσίν σου 3 χιλιάδες χρυσᾶ φράγγα, ἐκτὸς τῶν μηνιαίων. Γράψε πόσα θέλεις νὰ στείλωμεν.

23-3-1903

Παῦλος Μελᾶς πρὸς Ἴωνα

Σελ. 59

3 Μαρτίου

– Διά τῆς χθεσινῆς ἁμαξοστοιχίας ἀφίκετο ὁ ἐνταῦθα Ὑποπρόξενος τῆς Ἀγγλίας.

– Σήμερον εὑρέθη διακεκομμένον τό ἀπό Μοναστηρίου εἰς Περλεπέν τηλεγραφικόν σύρμα. (Εἴδησις Κ. Ματσάλη)

– Σήμερον περί τήν 2αν ὥραν μ.μ. ἐδολοφονήθη ἐν τῇ συνοικίᾳ Γενῆ ὁ ἐκ τῶν ὀρθοδόξων Κωνσταντῖνος Ἰωάννου, κουρεύς. Τήν δολοφονίαν διέπραξαν δύο μέλη τοῦ Κομιτάτου, ἄγνωστα, ἅτινα παρέλαβον τόν ἐν λόγῳ κουρέα δῆθεν πρός ἐπίσκεψιν ἀσθενοῦς, ἐπιπεσόντα καθ' ὁδόν διά μαχαιρῶν κατά τοῦ θύματος, ὅπερ ἐξέπνευσεν αὐτοστιγμεί, λαβόν τρεῖς πληγάς· ἦτο δέ ἡλικίας 50-55 περίπου ἐτῶν, πατήρ 5 τέκνων.

Κατά νεωτέρας εἰδήσεις ἐδολοφονήθη, διότι ἐπρόδωκε τήν καταβολήν 8 λιρῶν ἐκ μέρους τῆς συντεχνίας τῶν κουρέων εἰς τό Κομιτᾶτον.

– Σήμερον ἀνεχώρησε κατευθυνόμενος εἰς Σοφίαν ὁ ἐνταῦθα Βούλγαρος Πράκτωρ.

30 – Βούλγαρος ὀνομαζόμενος Ναούμτσε Κοῦλε ἐκ Σήρψης ἐφονεύθη σήμερον ὑπό δύο ἀγνώστων φερόντων ἐνδυμασίας τούρκων ἐκ Τυρνόφτσας (!!) ἐπί τῆς δημοσίας ὁδοῦ ἐν τῷ προαυλίῳ σχεδόν τοῦ Γενῆ Χάν (Πέτι-Λέπ).

4 Μαρτίου

– Μετ' ἐπιτάσεως διεδόθη σήμερον καί ὑπό ἀνωτέρου ἀξιωματικοῦ μή ἀνήκοντος εἰς τήν Κεντρικήν ὑπηρεσίαν ἐπεβεβαιώθη ὅτι ὁ διάσημος Ρασήμ Δεσσόβας συνελήφθη πρό τοῦ χωρίου Δέσσοβα τῇ 2α ἰδίου, ὑπό τῆς συμμορίας Γκιουρτσίνη μετά δύο φυλάκων του, οἱ δύο οὗτοι φύλακές του ἀμέσως ἐτυφεκίσθησαν ὑπό τῆς βουλγ[αρικῆς] συμμορίας, τόν δέ Ρασήμ κρατοῦσι αἰχμάλωτον ζητοῦντες λύτρα 2.000 λίρας.

31 – Τῇ 1η Μαρτίου εὑρέθησαν ἐν Βαρός Περλεπέ καί εἰς τούς ἀμπελῶνας || τῆς αὐτῆς πόλεως κατακρεουργημένοι δύο βούλγαροι ὁ α' ἐκ Βαρός καί ὁ β' ἐκ Περλεπέ.

– Τήν ἑσπέραν τῆς χθές 3 Μαρτίου περί ὥραν 4 τῆς νυκτός, τουρκιστί, ὁ ὑπασπιστής τοῦ Βαλῆ Ὁμέρ βέης ἐπί κεφαλῆς 30 χωροφυλάκων προσεκάλεσε τούς ἐκ τῶν προκρίτων τῆς ἑλληνικῆς κοινότητος Ν. Νικαρούσην, Χ. Δούμαν, Ἰ. Σόντην, Ἰ. Νάλτσαν καί Γ. Γκινάλην, εἰς οὕς ὁ Βαλῆς μεταβάντας παρ' αὐτῷ ἀνεκοίνωσε τηλεγραφικήν διαταγήν τῆς Ὑ[ψηλῆς] Πύλης, δι' ἧς διετάσσετο, ὅπως προβῇ εἰς καταδιώξεις ἐναντίον τῶν ταραχοποιῶν, διεβεβαίωσε δ' αὐτούς ὅτι θά λάβῃ τά ὑπαγορευθέντα μέτρα καί ὅτι ἡ ἑλλην[ική] κοινότης δέν πρέπει νά θορυβῆται ἐκ

7. Une insurrection de commande.

Le paysan, même celui qui parle bulgare, va dénoncer l' arrivée d' une bande bulgare dans son village, car

1) Il a peur de perdre sa maison, sa récolte et d'entrer en prison, ce qui arriverait si la bande était surprise dans le village.

2) Il ne lui convient pas de nourrir des bandes gratis, et de payer des taxes doubles c' est-à-dire de devenir contribuable des Bulgares comme il l' est déjà des Turcs (le comité impose des taxes).

Or il faut savoir qu'il n'y a de Slaves en Macédoine que des populations rurales. Il n' y a pas d' insurrection proprement dite en Macédoine.

L' exaspération dont on parle et qui décide en dernier ressort n' est logée que dans les têtes chaudes des patriotes Bulgares et ne se soulève pas contre le principe pur, mais contre la marche trop lente des événements vers la conquête de la Macédoine par les Bulgares.

[Μιά ἐξέγερση κατά παραγγελία

Ὁ χωρικός, ἀκόμα κι αὐτός πού μιλᾶ βουλγαρικά, θά καταγγείλη τήν ἄφιξη μιᾶς βουλγαρικῆς συμμορίας στό χωριό του, διότι:

1) Φοβᾶται μήν χάση τό σπίτι του, τήν σοδειά του, μήν καί φυλακισθῆ, πρᾶγμα πού θά συμβῆ ἄν ἡ συμμορία συλληφθῆ στό χωριό του.

2) Δέν τόν συμφέρει νά τρέφη συμμορίες δωρεάν καί νά πληρώνη διπλούς φόρους, δηλαδή νά γίνη φόρου ὑποτελής στούς βουλγάρους ὅπως ἤδη εἶναι στούς τούρκους (τό Κομιτᾶτο ἐπιβάλλει φόρους).

Πρέπει νά εἰπωθῆ ὅμως ὅτι δέν ὑπάρχουν Σλάβοι στήν Μακεδονία παρά μόνον ἀγροτικοί πληθυσμοί. Δέν ὑπάρχει ἐξέγερση αὐτή καθ' ἑαυτή στήν Μακεδονία.

Ἡ ἐπιδείνωσις γιά τήν ὁποία γίνεται λόγος καί πού ἀποφασίζει σέ τελική ἀνάλυση ὑπάρχει μόνο σέ θερμοκέφαλους πατριῶτες βουλγάρους καί ὁ κόσμος δέν ξεσηκώνεται ἐνάντια στήν Ἀρχή ἀλλά ἐνάντια στήν πολύ ἀργή πορεία τῶν γεγονότων πρός τήν κατάκτηση τῆς Μακεδονίας ἀπό τούς Βουλγάρους.

τῶν συμβαινόντων, διότι τάχιστα θά τεθῆ τέρμα εἰς τάς παρανομίας καί ὅτι τό βουλγαρικόν τοῦτο κίνημα ἦτο πυροτέχνημα ἀποτυχόν καί τό οποίον θα τούς κατακαύση. (Εἴδησις Α. Ζάχου).

– Σήμερον περί ὥραν 2 τῆς πρωίας ἐπεσκέφθη κατ' οἶκον τόν Κ. Κυργιάκη, (ο Ἀλέξης, φραγκοράπτης, τέως δέ εἰσπράκτωρ τῶν βασιλικῶν φόρων ἐν τῆ συνοικία Δραγόρ) [Ἡ ἐντός τῆς παρενθέσεως φράσις διαγράφηκε καί αντικαταστάθηκε ἀπό τήν ἀκόλουθη] νέος καλοενδεδυμένος ἄγνωστος καί ἀπήτησε παρ αὐτοῦ
32 || τήν καταβολήν 15 λιρῶν ὑπέρ τοῦ Κομιτάτου, τάξας αὐτῶ τριήμερον προθεσμίαν. Οὗτος δέ αὐθωρεί μεταβάς παρά τῶ Βαλῆ κατήγγειλε (τόν προειρημένον Ἀλέξην, ὅστις ἀργά τήν ἑσπέραν ταύτην συνελήφθη, ἀλλά μετά 12ωρον κράτησιν ἀπελύθη ἐλλείψει μαρτύρων!!) [Ἡ ἐντός τῆς παρενθέσεως φράσις διαγράφηκε καί ἀντικαταστάθηκε ἀπό τήν ἀκόλουθη] τήν πρᾶξιν καί συνεπεία τούτου συνελήφθησαν δύο ὕποπτα πρόσωπα, ἀλλ' ἀπελύθησαν κατόπιν μή ἀναγνωρισθέντα ὑπό τοῦ Κ. Κυργιάκη.

– Μέγας ἀριθμός ἀέργων νέων ἐκ Περλεπέ ἐπεσκέφθη τήν πόλιν, οἵτινες ἐκλήθησαν ἐνταῦθα ὅπως χρησιμεύσωσι διά τάς ἐκβιάσεις.

5 Μαρτίου

– Διά τῆς ἁμαξοστοιχίας τῆς χθές ἀφίκετο ἐνταῦθα ὁ στρατιωτικός Διοικητής τῶν Ἰωαννίνων.

– Τό ἐν Ἀχρίδι τουρκικόν Κομιτᾶτον προέγραψε 16 μέλη τῆς ἐκεῖ βουλγαρικῆς Κοινότητος, συνεπεία τούτου πολλοί τῶν προκρίτων ἀπέρχονται εἰς τήν ἀλλοδαπήν.

– Κατά τηλεγράφημα ληφθέν τῆ 3η ἰδίου ἐκ Κωνσταντινουπόλεως καί Σκοπίων (Χιλμῆ πασσᾶ) ἡ πρότασις τῆς Πύλης περί κηρύξεως τοῦ στρατιωτικοῦ νόμου ἐν
33 ταῖς τρισί Νομαρχίαις ἀπερρίφθη ὑπό τῶν || Δυνάμεων, ἐπιφυλαττομένων νά δεχθῶσι τήν κήρυξιν τοῦ στρατιωτικοῦ νόμου μετά τήν γνωμοδότησιν τῶν οσονούπω ἀποστελλομένων ἀνωτέρων ἀξιωματικῶν τῆς χωροφυλακῆς ἐξ Εὐρώπης. (Εἴδησις ἀξιωματικοῦ ὑπηρεσίας).

– Εἰς ἐξάωρον ἀπό τοῦ Περλεπέ ἀπόσπασιν ἐν τῶ χωρίω Δόλγαετς ἐφονεύθησαν ὑπό ὀθωμανῶν 7 ὅλοι χωρικοί βούλγαροι τήν νύκτα τῆς 3ης πρός τήν 4ην Μαρτίου. Θεωρεῖται ἀντίκτυπος τῆς συλλήψεως Ρασήμ Δεσσόβα.

– Τήν 3ην τοῦ μηνός ἐφονεύθησαν, εἷς χριστιανός ἐξ Ἄλδαντσι, ἕτερος ἐκ Σφετομήτρανι καί τρίτος ἐκ Κώστεντσι. Ἀπόσπασμα ἐφέδρων προερχόμενον εκ Κοσυφοπεδίου καί ἀφικόμενον εἰς Περλεπέ ἐφόνευσε καθ' ὁδόν μεταξύ Βελεσσῶν-Περλεπέ 2 χριστιανούς. (Ἐπιστολή Ἀ. Παπαδημητρίου ἐκ Περλεπέ).

– Τήν νύκτα τῆς 2ας πρός τήν 3ην ἰδίου ἐφονεύθησαν ἐν Σέκιριστ (Περλεπέ) ὑπό ὀθωμανῶν 3 χωρικοί βούλγαροι ἐντός ὑδρομύλου. (3 ἐκ τῶν σερβιζόντων ὑπό ὀθωμανῶν, ὡς λέγουν οἱ βούλγαροι).

– Τῆ 4η ἰδίου, δύο ὀθωμανοί ἄγνωστοι, συλλαβόντες ἕν τινι ἀποκέντρω συνοι-

Il y a des bandes venant de Bulgarie. Elles émeuvent le paysan (parlant slave) autant qu' elles sont liées à la possibilité d' une perte pécunière. Si tu connaissais ces paysans, tu verrais qu' ils ne pensent ni à leur nationalité, ni à des droits de l' homme et du citoyen qu' ils ignorent.

Il y a évidemment des exceptions: les villages schismatiques, depuis longtemps fanatisés par la propagande bulgare. Ce sont des paysans de ces villages qui ont, dans une certaine mesure, secondé la besogne des comités et suivi les bandes.

Ὑπάρχουν συμμορίες πού προέρχονται ἀπό τήν Βουλγαρία. Διεγείρουν τόσο τόν σλαβόφωνο χωρικό ὅσο συνδέονται καί μέ τήν πιθανότητα μιᾶς οἰκονομικῆς ἀπωλείας. Ἄν γνώριζες αὐτούς τούς χωρικούς θἄβλεπες ὅτι δέν σκέπτονται οὔτε τήν ἐθνικότητά τους, οὔτε τά δικαιώματα τοῦ ἀνθρώπου καί τοῦ πολίτη, τά ὁποῖα ἀγνοοῦν.

Ὑπάρχουν φυσικά ἐξαιρέσεις: τά σχισματικά χωριά, ἀπό καιρό φανατισμένα ἀπό τήν βουλγαρική προπαγάνδα. Εἶναι χωρικοί αὐτῶν τῶν χωριῶν οἱ ὁποῖοι μέχρις ἑνός σημείου ἔχουν βοηθήσει στό ἔργο τῶν Κομιτάτων καί ἀκολουθήσει τίς συμμορίες.

Δολοφονημένοι χωρικοί (ΓΒ)

κία τοῦ Περλεπέ κηπουρόν βούλγαρον [τοῦ] απέκοψαν τό ωτιον. (Εἴδησις επιβατῶν ἐκ Περλεπέ).

34 – Περί τούς 50 κατοίκους Τσίρτσκο τοῦ || καζᾶ Κιρτσόβου εἴδομεν σημερον ἐπιδίδοντας ἀναφοράν πρός τόν Βαλῆν επί διαρπαγῆ και λεηλασια τοῦ χωριου των ὑπό τοῦ ἐκεῖ στρατιωτικοῦ ἀποσπάσματος.

– Ὁ Χατζῆ Ὀσμάν μπέης ἐν Ἰωαννίνοις υπό ανάκρισιν συνεπεια δηλώσεων τῶν ἐνταῦθα βουλγάρων οἵτινες ὁμολογοῦσιν ὅτι ἔδωκαν αρκετά ογκώδη ποσά αὐτῷ κατά τήν μεταφοράν τῶν ὅπλων. Λέγεται ὅτι ἄγεται οσονούπω ενταῦθα υπόδικος.

– Οἱ ἐξ Ἀχρίδος φυγόντες καί ἐνταῦθα ἐλθόντες ὅπως ἀπέλθωσιν εἰς τήν ἀλλοδαπήν εἰσί: 1) Σταῦρος Σπρόστραν, 2) Σάντρε Σεραφείμ Τόπαλτσε, 3) Γεώργη Εὐθύμ Φίλιππτσε, 4) Ἡρακλῆς Σταύρου, 5) Κλῆμε Ζάρου Φίλιππτσε, 6) Σπάσε Νερεζάν, 7) Ἀντών Σαβίνωφ, 8) Στέφαν Μάνε, 9) Ιωάντσε Πάουντσε, 10) Κλῆμε Τόσκος, 11) Κλῆμε Σίμοντζε καί 12) Γεώργη Μπίττερακ.

6 Μαρτίου

– Διά τῆς ἁμαξοστοιχίας τῆς σήμερον ἀφίκετο ἀνταποκριτής τῆς Illustration, Henry Spont.

35 – Χθές ἐπεσκέφθη τό Μεγάροβον ὁ ἐνταῦθα Βουλγαροδιδάσκαλος καί ψάλτης Πέτσες συνοδευόμενος ὑπό τοῦ Γεωργίου Ζήση Σμήνα ἐκ Μεγαρόβου. Διεδόθη ὅτι μετέβησαν, ὅπως δολοφονήσωσι τόν Τ. Γρέζον· συνεπεία τῆς διαδόσεως ταύτης ὁ Γρέζος ἔμεινεν οἰκουρῶν.

8 Μαρτίου

– Τῆ 6η τοῦ μηνός ἐν Μπιρίνα, ναχιέ Κρουσόβου, ὁ υἱός τοῦ Κῆρστε μετά δύο ἑτέρων χωρικῶν ἐφόνευσαν τόν ἀγροφύλακα Ρασήμ Κόκρε ἐκ Πρεσίλας, κατασυντρίψαντες τήν κεφαλήν αὐτοῦ διά λίθου, μεταγαγόντες ἔρριψαν τό πτῶμα εἰς τό ἡμιώριον ἀπό τοῦ χωρίου ἀπέχον βουνόν τῆς Πρεσίλας, οἱ ὀθωμανοί τῆς ὁποίας λαβόντες τά ὅπλα ἦλθον εἰς Μπιρίναν καί ἐτραυμάτισαν γυναῖκα. Ὁ φονεύς ἄφαντος. (Εἴδησις Κόλε Μπιρίναλη)

9 Μαρτίου

– Σήμερον ἀπελύθησαν τῶν φυλακῶν οἱ ἐκ Κιρτσόβου καί Κρουσόβου βούλγαροι. Μεταξύ τῶν ἀποφυλακισθέντων εἶναι καί οἱ ἐν τῆ συμπλοκῆ τῆς Ρακετνίτσας παραδοθέντες μετά πολύωρον μάχην Μεθόδιος Στώϊτσε, διδάσκα-
36 λος, || Τῶμε Δοϊτσίν, Πέτκος Ἰβάν Ἐξίσουλης, διδάσκαλος ἐν Κρουσόβω καί Ἰβάντσιες, ἐκ Σοφίας κατά Μάρτιον π.ἔ. ἐπιδραμῶν. Οἱ σήμερον ἀποφυλακισθέντες εἶναι 86, οὕτως ὥστε ἐκ τοῦ διαμερίσματος Κιρτσόβου-Κρουσόβου δέν ἔμειναν παρά ὁ Λάκιος Ἄνδρε καί ὁ ὑπηρέτης αὐτοῦ, κατηγορούμενοι ὅτι ἐνοσήλευαν τούς ἐν τῆ συμπλοκῆ Μπρέζοβας τραυματισθέντας βουλγάρους. Ἐπλησίασα

Les autres paysans Slaves sont des bêtes que les comités exploitent et à qui ils s' imposent par la force. Les comités font très bien puisque le champ est libre. Si les choses continuent à aller ainsi ils réussiront || à fanatiser ces bêtes aussi. Et surtout ils réussiront à les exaspérer en rendant la situation intenable. Mais pour le moment il n' y a d' insurrection que dans les journaux anglais, français et russes.

A chaque nouveau printemps, les comités proclament au monde et aux paysans Slaves de Macédoine une insurrection générale contre l' ignoble oppresseur. L' Europe sensible pleure de l' état déplorable de ces malheureux Macédoniens. L' Europe insensible fait ses comptes, le paysan Slave de Macédoine, la bouche bée, attend le printemps, le Messie et la moisson avec une impatience pacifique.

[Jean]

Οἱ ἄλλοι Σλάβοι χωρικοί εἶναι 2
ζῶα τούς ὁποίους ἐκμεταλλεύονται τά Κομιτᾶτα καί εἰς τούς ὁποίους ἐπιβάλλονται διά τῆς βίας. Καλῶς πράττουν τά Κομιτᾶτα ἀφοῦ τό πεδίον εἶναι ἐλεύθερο. Ἄν τά πράγματα
συνεχιστοῦν ἔτσι θά καταφέρουν νά 3
φανατίσουν αὐτά τά ζῶα ἐπίσης. Καί κυρίως θά κατορθώσουν νά τούς ἐξοργίσουν κάνοντας τήν κατάστασιν ἀφόρητη. Ἀλλά πρός τό παρόν ὑπάρχει ἐξέγερσις μόνο στίς ἀγγλικές, γαλλικές καί ρωσικές ἐφημερίδες.

Κάθε ἄνοιξη τά Κομιτᾶτα διακηρύττουν στόν κόσμο καί στούς Σλάβους χωρικούς τῆς Μακεδονίας μιά γενική ἐξέγερση ἐνάντια στόν ἀπαίσιο κατακτητή. Ἡ εὐαίσθητη Εὐρώπη κλαίει γιά τήν ἄθλια κατάσταση αὐτῶν τῶν δυστυχισμένων Μακεδόνων. Ἡ ἀναίσθητη Εὐρώπη κάνει τούς λογαριασμούς της, ὁ Σλάβος χωρικός τῆς Μακεδονίας μέ τό στόμα ἀνοιχτό περιμένει τήν ἄνοιξη, τόν Μεσσία καί τήν σοδειά μέ μιά εἰρηνική ἀνυπομονησία.]

[Ἴων]

τόν βούλγαρον διευθυντήν τοῦ Βουλγ[αρικοῦ] σχολείου Κρουσόβου Ἀντρέαν Χρήστωφ ἐκ Βελεσσῶν, πρό 9 μηνῶν ἐν ταῖς φυλακαῖς, κατηγορούμενον δ ἐπί συνενοχῇ ἐν τῷ ἐπεισοδίῳ Ρακετνίτσας ὡς πυροβολῶν ἐξ ἀποστάσεως επικεφαλῆς πολλῶν βουλγάρων κατά τοῦ πολεμοῦντος στρατοῦ ἐν Ρακετνίτσῃ, ἅμ ὡς συνεχάρην αὐτόν παρουσιάσθησαν καί οἱ λοιποί Μεθόδιος, Τῶμες καί 50-60 βούλγαροι πάσης τάξεως, μεταξύ τῶν ὁποίων διεκρίνοντο οι 11 Αχριδανοι, οι καταδικασθέντες ὑπό τοῦ τουρκικοῦ τῆς πόλεως ἐκείνης Κομιτάτου. Ὁ Ἀνδρέας αστειευόμενος εἶπε πρός τόν Μεθόδιον: *«Πῶς εἶσαι επαναστάτα;»*. Ἀπάντησις βροντόφωνος:
37 *«Τελειοποιῶ || τήν τέχνην μου εκτελῶν τό καθῆκον· ἡ Ἁγία Πατρίς ἀνέθεσεν εἰς πάντα βούλγαρον εἰδικήν ἀποστολήν· ἡμεῖς ἐπολεμήσαμεν ἐνδόξως, συνελήφθημεν μή τολμήσαντες νά αὐτοκτονήσωμεν διά νά ἐξέλθωμεν νῦν καί ἐκτελέσωμεν τό καθῆκον μας ἐπί τῇ βάσει πείρας καί πειραμάτων, τήν φοράν δέ ταύτην... ὅλοι γνωρίζετε τί πρέπει νά γίνῃ καί ...»*, ὅλοι, μεταξύ τῶν οποίων καί ἐγώ ἠγείραμεν ποτήριον κονιάκ προσφερθέν ὑπό τοῦ καφετζῆ τοῦ καφενείου "Θεσσαλονίκης" Χατζῆ. Εὐχαί, πόνοι, ἀναστεναγμοί, ὕβρεις κατά τῶν Ἀρχῶν φύρδην μίγδην ἐφέροντο εἰς τά χείλη ὅλου ἐκείνου τοῦ πλήθους. Παρατηρήσας δ ὅτι τό πλῆθος ἐκεῖνο τῶν φανατικῶν βουλγάρων ἔβαινεν ἐξογκούμενον φρόνημον ἐθεώρησα ν' ἀποσυρθῶ εὐσχήμως.

– Διά τοῦ σιδηροδρόμου ἀφίκετο τάγμα, πάλιν Δυρραχίου, ἐφέδρων, 424 μέ 8 ἀξιωματικούς.

38 – Σήμερον ἀπελύθησαν τῶν τάξεων τοῦ στρατοῦ || 825 στρατιῶται συμπληρώσαντες ἕκτον ἔτος θητείας.

10 Μαρτίου

– Εἰς τά πέριξ τῆς Φλωρίνης ἐσχηματίσθησαν 4 ἰσχυραί συμμορίαι ὧν ἑκάστη περιλαμβάνει 40 περίπου ἄνδρας (καί ἐν ἀνάγκῃ 100). Ἀλλάζουσι θέσιν ἀνά πᾶν 24ωρον μεταβαίνουσαι ἀπό χωρίου εἰς χωρίον. Λέγεται ὅτι ἐσχηματίσθησαν καί ὅπως ἀποκρούσωσιν ἐνδεχομένην εἰσέλασιν ἑλληνικῶν συμμοριῶν. (Πληροφορία Μητροπόλεως Μογλενῶν).

– Φόνοι τούρκων ὑπό βουλγάρων. Ἀφαιρέσεις καί κλοπαί ὅπλων ἐκ τῶν χειρῶν καί ἐπαύλεων τῶν ὀθωμανῶν. Ἐπιδιώκουσι νά ἐρεθίσωσι τούς ὀθωμανούς ἵνα προβῶσι καί οὗτοι εἰς βιαιότητας. (Ἐπιστολή Ἀν. Παπαδημητρίου ἐκ Περλεπέ, 3 Μαρτίου).

– Ἀπεφυλακίσθησαν ἀμνηστευθέντες τῇ 2α Μαρτίου 2 χριστιανοί ἐκ Τζουμᾶ, τῇ 5η Μαρτίου 1 χριστιανός ἐξ Ἀχρίδος καί τῇ 9η Μαρτίου 84 χριστιανοί ἐκ τοῦ καζᾶ Μοναστηρίου.

– Ἐδολοφονήθη ὑπό βουλγάρων ὁ ἐκ Πρίεσηλ Ρασήμ, ἀγροφύλαξ Μπιρίνας· συνελήφθη 1 δολοφόνος.

– Ὁ Βέϊσελ πρόκριτος τοῦ ὀθωμ[ανικοῦ] χωρίου Μπελίτσα (τοῦ καζᾶ Περλεπέ) μετά τῆς μητρός του ἐφονεύθησαν κατ' ἀποτρόπαιον τρόπον ὑπό βουλγάρων.

8. Ὁ Ἑλληνισμός μου 1903-1904 44. 1

Ὁ καθένας πρέπει νά φαντάζεται πώς αὐτός πρέπει νά σώση τό ἔθνος του. Ὁ καθένας γεννήθηκε σωτήρας τοῦ ἔθνους του. λίγοι ὅμως ξέρουν πώς γεννήθηκαν τέτοιοι, δηλαδή πώς αὐτοί θά τό σώσουν, ἄν θέλουν. Πρέπει νά φαντάζωμαι πώς ἀπό μένα μόνον ἐξαρτᾶται ἡ σωτηρία τοῦ ἔθνους, καί ἄν δέν ἤμουν ἐγώ δέν θά ἦταν κανένας ἄλλος πού νά τό σώση. (ἤ νά μήν κοιτάζω τί κάνουν οἱ ἄλλοι καί νά φαντάζωμαι μόνον πώς ἐγώ ἔχω τό μεγάλο χρέος τῆς σωτηρίας).

Τά ἔθνη δέν πεθαίνουν μέ μιά πολιτική. Στήν Ἑλλάδα πέρασεν ἡ πολιτική τῶν μυκηναϊκῶν καιρῶν, ἡ πολιτική τῶν Ἑλληνικῶν, τῶν Βυζαντινῶν καί ἡ δική μας περνᾶ τώρα. Ζεῖ ὁ λαός καί ἀλλάζει πολιτική μορφή. Ἡ πολιτική μορφή σχηματίζεται , μεγαλώνει, ἀνθίζει, ξεπέφτει καί πεθαίνει καί ἀπό τόν πολιτισμό της σχηματίζεται καί ὁ χαρακτῆρας (τό σχέδιο) τοῦ ἀνθρώπου, τοῦ λαοῦ. Ὁ λαός γέννησε τήν πολιτική του, ἀλλά κι᾽ αὐτή ἀφοῦ γεννήθηκε χάραξε μερικές σπουδαῖες γραμμές τοῦ λαοῦ. Καί ἀφοῦ ξεπέσει μιά πολιτική μορφή, μαζί της ξεπέφτει καί ὁ πολιτισμός πού τράφηκε μαζί της καί ἅμα πεθάνη ἡ πολιτική μορφή ὁ λαός καί ὁ ξεπεσμένος, γερασμένος πολιτισμός του μένει κουρασμένος, || κάτω, χαμηλά, ἀδύνατος καί σάν χορτάρι κοντό ζεῖ 44. 2
ἐπάνω στό χῶμα, καί φυτρώνουν ὅλο νέες γενιές κοντά χορτάρια.

39 – Χθές ἐν Σμιλέβῳ ἐφονεύθη ὁ Ἰσμαήλ ἐξ Ὀμπετνικ ἐν τινι καπηλειῳ ὑπό τῶν χωρικῶν τῆς ἀγορᾶς. (Εἴδησις Γ[ενικῆς] Διοικησεως).

– Τήν πρωΐαν τῆς 10ης Μαρτίου εις απόστασιν ενός τετάρτου τῆς ὥρας από τοῦ Περλεπέ εὑρέθησαν τά πτώματα 4 τούρκων κατοικων Περλεπέ, υποτίθεται ότι ἐφόνευσαν αὐτούς διά ν' ἀφαιρέσωσι τά ὅπλα των.

– Τήν αὐτήν πρωΐαν ἔξωθεν τοῦ χωρίου Διαβατός εφονεύθησαν υπό γνωστῶν τούρκων Κάζιανης καί Δολέντσης 2 χωρικοί εκ Διαβατοῦ.

– Κατά τήν Νομαρχιακήν ἐφημερίδα 5ης Μαρτίου 1319 [1903]· ἀστυνομοι καί ὑπαστυνόμοι παυθέντες τῆς θέσεως καί παραπεμφθέντες εις δίκην επί καταχρήσει:

Ἀστυνόμοι: Κιρτσοβαλῆς Μουστᾶ, ἕτερος Μουσταφάς (ο Καμπακτζῆς). Χατζῆ Γιουσούφ καί Ρετζέπ, ἐφέντηδες.

Ὑπαστυνόμοι: Ἰσάκ, Ἰδρίζ, Ἰσμαήλ, Ἀλῆ (ο Κρουσόβου).

Ὑπό σύνταξιν: ὑπαστυνόμοι: Παναγιώτης, Ἀλῆ Μπαμπάς καί Ἀλῆ ἀγάς, ἕτεροι 5 οἰκειοθελῶς παρητήθησαν, εἷς ἔχει φονευθῆ (;).

40 **11 Μαρτίου**

– Χθές ἀφίκετο τό τάγμα τοῦ Βερατίου ἐξ εφέδρων, (ἀφίκετο ἤδη ἐκ 1.140 ἀνδρῶν), σήμερον δέ ἀναμένεται τό τῶν Τιράννων· ἀμφότερα θέλουσι κατευθυνθῆ εἰς τά Βουλγαρικά σύνορα. Τό τῶν Τιράννων θ' ἀποσταλῆ εἰς Γευγελῆ, (θ ἀναχωρήση τῆ 13η Μαρτ[ίου].

– Κατά τινα φήμην ἐφονεύθη ὁ λοχαγός τοῦ ἀποσπάσματος τοῦ ἀποσταλέντος ἐκ Ρέσνης εἰς Σμίλοβον.

– Ἐν Ζαγοριτσάνη ἐδολοφονήθη τῆ 9η Μαρτίου εἷς τῶν θερμοτέρων οπαδῶν τῆς ὀρθοδοξίας Κόλες ὑπό τοῦ υἱοῦ του Σπύρου, κατ' εἰδήσεις Νομαρχίας.

– Τῆ 7η Μαρτίου ὁ Τσακαλάρωφ μεταβάς εἰς Μπρέσνιτσαν συνήθροισε τούς χωρικούς ἐν τῆ ἐκκλησίᾳ καί ἠνάγκασε τούς χωρικούς νά ἐξυβρίσωσιν αἴσχρότατα τόν ἡμέτερον ἱερέα, ἠθέλησε δέ νά κρατήση παρ' ἑαυτῶ τόν Τράικον ... ὅπως ἐξοντώση αὐτόν ὡς ἐναντιούμενον εἰς τά σχέδιά του, ἀλλ' οὗτος ἐσώθη τραπείς εἰς φυγήν.

– Συνεστήθησαν δύο στρατόπεδα τοῦ βουλγ[αρικοῦ] Κομιτάτου ἐν τῷ διαμερίσματι Μοριχόβου, τό μέν ἐν Μέγλεντσι, τό δέ ἐν Πούτουρους, διατάξαντες τούς
41 χωρικούς νά ἐφοδιασθῶσι δι' ὑποκα||μίσου μόνον, τό δέ Κομιτᾶτον θέλει προμηθεύση αὐτοῖς τά λοιπά ἐνδύματα.

– Τηλεγράφημα τοῦ κ. Μπιλλιώτη πρός τόν Ὑποπρόξενον ἐνταῦθα ἀγγέλλει ὅτι κατεσχέθησαν ἐπιστολαί τοῦ Σαράρωφ δι' ὧν συμβουλεύει τήν δολοφονίαν δύο μελῶν τοῦ Προξενικοῦ σώματος. Ὁ Βαλῆς γινώσκει τήν εἴδησιν καθώς καί οἱ Πρόξενοι Γαλλίας καί Ἰταλίας.

– Λέγεται ὅτι ὁ Σαράφωφ εὑρίσκεται ἐν τῷ Βιλαετίῳ μετά 54.

– Διαταγῆ ἐκ Κωνσταντινουπόλεως καλοῦνται ὑπό τά ὅπλα τά δεκαέξη τάγ-

Καί πάλι κάποτε μέ κανένα σπόρο ξενοφερμένο, στό ἴδιο χῶμα φυτρώνει ἕνα δέντρο καί μεγαλώνει καί φουντώνει πάλι καί πάλι τό ἔχει γεννήσει τό ἴδιο χῶμα (ὅπου ἔπεσεν ὁ σπόρος) μά καί τό χῶμα ἀλλάζει ἀπό τό φύτρωμα τοῦ δέντρου. Στό λαό μέσα μέ τόν ξένο σπόρο γεννήθηκε καινούρια πολιτική μορφή καί αὐτή ὅσο μεγαλώνει χαράζει τίς γραμμές καί τίς γωνίες τοῦ λαοῦ πού τή γέννησε, ζεῖ μαζί μέ τό λαό!

Ἔχουμε πάρει ἀπό τούς γύρω ξένους καί τούς κοντά καί τούς μακριά μας, ἔχουμε πάρει καί ἀνθρώπους καί ἰδέες καί συνήθειες καί τίς ἔχουμε κάμει δικά μας πράγματα. Ἔχουμε γίνει, πάντα, δυνατώτεροι ἀπό τά ξένα πράγματα, τά ἔχουμε νικήσει καί ἔχουμε κρατήσει τόν Ἑλληνισμό μας, τή θέση μας. Εἴμαστε πάντα ψηλότερα ἀπό τούς ξένους καί τά ξένα καί ξέρουμε νά τά τρῶμε: «Κι' ἄλλους φάγαμε 'μεῖς».

Ὁ [Περικλῆς] Γιαννόπουλος μέ εἶπε μιά μέρα στήν Ἀθήνα: «Οἱ Ἕλληνες εἶναι φυσιολογικό φαινόμενο· σ' αὐτόν τόν τόπο ἔπρεπε νά γεννηθοῦν· καί ἄν ὑποθέσῃς πώς ὅλοι μας πεθαίναμε τώρα πάλι, σ' αὐτόν τόν τόπον, θά γεννιοῦνταν Ἕλληνες».

ματα τῶν ἰλλαβὲ Μοναστηρίου, Ἀχρίδος, Κορυτσᾶς καὶ Σερβίων. (Εἴδησις Διερμηνείας Νομαρχίας).

13 Μαρτίου

– Διά τῆς χθεσινῆς ἁμαξοστοιχίας ἀφίκοντο ενταῦθα ανταποκριτης τις Ἀμερικανικῆς ἐφημερίδος καί ὁ ἀντικαταστάτης τοῦ Αρχηαστυνόμου Μουσταφᾶ Κεμάλ.

– Κατά τήν Νομαρχιακήν ἐφημερίδα ἐκλήθη ὑπό τά ὅπλα καί τό τάγμα εφέδρων Ἀχρίδος.

– Αὔριον ἔρχεται τάγμα τακτικοῦ στρατοῦ ἐξ Ἐλβασανείου.

– Τό τάγμα τῶν ἐφέδρων Τιράννων ἀνεχώρησε σήμερον.

42 – Τῆ 6η Μαρτίου ἐφονεύθη ἐν Κρουσόβῳ ὁ Νικόλαος...

– Τῆ 7η Μαρτίου ἐφονεύθη ἐν Διαβατῷ ὁ Γιάγκουλας Ἄγγελε.

– Τῆ 10η Μαρτίου ἐφονεύθησαν ἐν Μπραιλέβῳ (Περλεπὲ) ὁ Μιλέγκος καί ο Τρέγκος.

– Τῆ 11η Μαρτίου ἐτραυματίσθη ἐν Γκλομποτσίστη (Ἀχρίδος) ὁ Ἀδὲμ εφέντης ταξιλδάρης (εἰσπράκτωρ).

– Τῆ 11η Μαρτίου ἐφονεύθησαν ἐν Ζύρζε οἱ σερβίζοντες Μύρτσε Μπογόια, Στώϊτσε Μπόσκο καί εἷς ἄγνωστος.

– Τῆ 12η Μαρτίου ἐφονεύθησαν ἐν τῷ χωρίῳ Μουργάς τοῦ καζᾶ Μοναστηρίου ὁ Φεχίμ Ρεσούλ καί ὁ ὑπηρέτης αὐτοῦ Τρέντσες. (Εἰδήσεις Διερμηνείας Γ[ενικῆς] Διοικ[ήσεως]).

14 Μαρτίου

– Σήμερον λίαν πρωΐ ἐδολοφονήθη ἐν Τυρνόβῳ ἐντός τοῦ φούρνου του ὁ ἐκ τοῦ χωρίου Τσέρ ἀρτοποιός Μπογόιας Ναούμτσε. Ὁ δολοφονηθείς ἀρτοποιός εἶναι αὐτός ἐκεῖνος, ὅστις ἐφυλακίσθη, ὡς ἐνεχόμενος εἰς τήν δολοφονίαν τοῦ Τάκη Τσώνα, ἀλλ' ἐλλείψει ἀποδείξεων ἀπεφυλακίσθη. Λέγεται ὅτι ἐδολοφονήθη ὑπό ὀθωμανῶν.

– Ἡ συσταθεῖσα πρός ἐξέτασιν τῶν παραπόνων Λενίστης ἐπιτροπή συγκειμέ-
43 νη ἐκ τοῦ μουαβίνη Ἀναστασίου καί τῶν ἀζάδων τοῦ ἰδαρέ || Ναούμ καί Μουσταφᾶ ἀπέδειξεν ὅτι τά παράπονα τῶν κατοίκων ἦσαν παντελῶς ψευδῆ καί ἐγένοντο τῆ εἰσηγήσει τοῦ Κομιτάτου. (Εἰδήσεις διερ[μηνείας] Γενικῆς Διοικήσεως).

– Οἱ Ἀλέξανδρος ἐφέντης, Σαδεδίν μπέης, Μπουσταφᾶ μπέης καί Σεφκή μπέης ἀπετέλεσαν τήν ἐπιτροπήν πρός ἐξέτασιν τῶν παραπόνων τῶν κατοίκων Δύμπενης. Ἀπεδείχθη ὅτι αἱ γυναῖκες καί τά παιδία ἐλιθοβόλουν τόν στρατόν διότι δέν τούς ἤθελον νά εἶναι ἐκεῖ ἐπειδή τό χωρίον ἔχει Κομιτᾶτον· ἐκ τοῦ λιθοβολισμοῦ ἐπληγώθησαν εἷς στρατιώτης ἐπί τῆς κεφαλῆς καί ὁ λοχαγός ἐπί τοῦ βραχίονος· ὁ στρατιώτης ἀμυνόμενος ἐπυροβόλησε δίς, μίαν φοράν εἰς τόν ἀέρα καί δευτέραν κατά τῶν ταραξιῶν. Αἱ ἄλλαι κατά τοῦ στρατοῦ κατηγορίαι εἶναι ψευ-

Ἕνας Ἕλλην νἄμενε καί ὅλοι οἱ ἄλλοι νά πέθαιναν καί νά γίνονταν Σουηδοί, ἤ Ἰρλανδοί, ἤ Αἰγύπτιοι νά κατοικοῦσαν στήν Ἑλλάδα, στά νησιά καί στή λεκάνη τοῦ Αἰγαίου, θά γίνουνταν Ἕλληνες. Ὁ ἕνας ζωντανός Ἕλλην θά τούς μάθαινε τή γλῶσσα καί ὁ Ἑλληνισμός του θά μοιράζονταν σ᾽ ὅλους, θά χύνουνταν ἐπάνω τους καί κεῖνοι θά τόν ἔπιναν σιγά-σιγά ὅπως ἡ γῆ πίνει τό νερό, ἤ τό στουπόχαρτο τό μελάνι. 15.3

Καί τό χῶμα ὅμως καί οἱ πέτρες βγάζουν πνεύματα καί μόλις καθίσης σέ τόπο Ἑλληνικό δέν ἠμπορεῖς νά ζήσης ἥσυχος ἀπό τά πνεύματα ἄν δέν γίνης Ἕλληνας.

Πρέπει ὅλες οἱ κοινότητες οἱ Ἑλληνικές πού ἔμειναν ἔξω ἀπό τό βασίλειο, νά κάμουν ἕνα κράτος· νά συνεννοηθοῦν, νά συνεννοοῦνται κάθε μέρα καί νά δουλεύουν σάν νά εἶχε πήξη ὁ ἔξω Ἑλληνισμός καί γίνει κράτος.

Γιατί νά περιμένουν τήν ἐλευθερία μόνον ἀπό τήν Ἑλλάδα; Ἄς δουλέψουν καί αὐτοί, ἄς δουλέψουν σάν νά μήν ὑπῆρχε Ἑλλάς καί ἡ Ἑλλάς τότε θά τούς βοηθήση (παράδειγμα οἱ Κρητικοί).

δεῖς. Ἐξεδόθη ἔνταλμα προφυλακίσεως κατά τοῦ στρατιώτου. (Εἴδησις διερμ[ηνείας] Γεν[ικῆς[Διοικήσεως).

– Ἡ Νομαρχιακή ἐφημερίς 13 Μαρτίου 1903 δημοσιεύει εκ τῆς εφημεριδος τοῦ Ἐμπορικοῦ Ἐπιμελητηρίου Κωνσταντινουπόλεως. Τά πρωτόκολλα τῆς εμπορικῆς συμβάσεως μεταξύ τῆς Ὀθωμανικῆς καί Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, υπεγράφησαν προχθές ἐν τῇ Ὑψ[ηλῇ] Πύλη ὑπό τῶν ἀντιπροσώπων τῶν δύο μερῶν· η σύμβασις αὕτη περιέχει 10 ἄρθρα, δι᾽ ὧν ἐν ἀμφοτέραις ταῖς χώραις οι υπήκοοι εκατερων
44 τῶν κρατῶν ἀπολαύουσι τῶν δικαιωμάτων τοῦ || μάλλον ευνομουμένου ἔθνους· πρός καταδίωξιν τοῦ λαθρεμπορίου συνεφωνήθη ὥστε αι φορτωτικαι νά επικυροῦνται ὑπό τῶν Προξενικῶν Ἀρχῶν τῶν πόλεων τῆς προελεύσεως τῶν ἐμπορευμάτων· ἡ διάρκεια τῆς συμβάσεως ωρίσθη εις 18 ἔτη. Συνεφωνήθη πρός τούτοις νά καταβληθῶσιν ὅλαι αἱ προσπάθειαι πρός ἄρσιν τῶν κωλυμάτων τῶν παρεμβαλλομένων ἐν τῇ ὁροθετικῇ γραμμῇ εις τήν εμπορικήν κυκλοφορίαν.

... Τό διαφορικόν δασμολόγιον αἴρεται. Πανθομολογούμενον τυγχάνει ὅτι εκ τῆς συμβάσεως ταύτης ἀμφότερα τά ἔθνη θά προσπορισθῶσι μεγάλας ωφελειας· οὕτω ἐντός ἑνός ἔτους παρετηρήθη μεγάλη αὔξησις τῆς εισαγωγῆς καί ἐξαγωγῆς ἑκατέρωθεν· ἐνῷ δηλαδή τῷ 1313 (1897) ἡ εκ τῆς Τουρκίας εις τήν Ἑλλάδα εξαγωγή ἀνῆλθεν εἰς γρ[όσια] 18.182.889, τό ἀμέσως ἑπόμενον ἔτος ἀνῆλθεν εἰς γρ[όσια] 49.807.444 ἤτοι αὔξησις κατά 200 ἐπί τοῖς %. Τό αὐτό ἔτος 1313 ἐξ Ἑλλάδος εἰς Τουρκίαν εἰσήχθησαν ἐμπορεύματα ἀξίας γρ[οσίων] 26.505.376, τό ἑπόμενον εἰσήχθησαν τοιαῦτα ἀξίας γρ[οσίων] 44.024.959, ἤτοι αὔξησις κατά 70 ἐπί τοῖς %.

45 – Μετάφρασις τηλεγραφήματος τοῦ Γεν[ικοῦ] Ἐπιθεωρητοῦ τῶν Νομῶν Ρούμελης Χιλμῆ πασσᾶ πρός τόν Βαλήν Μοναστηρίου.

Περί διορισμοῦ ἀγροφυλάκων

... Καταρτίζεται ἐπιτροπή εἰς ἑκάστην ἕδραν Νομοῦ, Σαντζακίου καί Καζᾶ, καθῆκον ἔχουσα νά διορίζη τούς ἐν τοῖς χωρίοις ἀγροφύλακας.

Αἱ ἐπιτροπαί αὗται συγκροτοῦνται ὡς ἑξῆς:

α΄) Ἐν τῇ ἕδρα Νομοῦ: Πρόεδρος Καϊμακάμης τῆς Κεντρικῆς ἕδρας (μερκέζ καϊμακαμή), σύμβουλοι, ὁ ταγματάρχης τῆς χωροφυλακῆς, ὁ ἀρχιαστυνόμος, ὁ διευθυντής τοῦ γραφείου τοῦ κτηματολογίου καί δύο σύμβουλοι τοῦ Κεντρ[ικοῦ] Διοικ[ητικοῦ] Συμβουλίου ἐξ ὧν ὁ εἷς μουσουλμάνος ὁ δ᾽ ἕτερος μή τοιοῦτος.

β΄) Ἐν τοῖς Σαντζακίοις: Πρόεδρος ὁ γραμματεύς τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου, Σύμβουλοι: ὁ ταγματάρχης τῆς χωροφυλακῆς, ὁ ἀρχιαστυνόμος, ὁ διευθ[υντής] τοῦ γραφείου τοῦ κτηματολογίου καί δύο σύμβουλοι ὡς ἄνω.

γ΄) Εἰς τούς καζάδες: Πρόεδρος ὁ Καϊμακάμης, σύμβουλοι ὁ ἀνώτερος τῆς χωροφυλακῆς ἀξιωματικός, ὁ ἀστυνόμος, ὁ γραμματεύς τοῦ κτηματολογίου καί δύο σύμβουλοι ὡς ἄνω.

46 Ὁ ἀριθμός τῶν ἀγροφυλάκων ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ μεγέθους τῶν χωρίων· ἄτομον καταγόμενον ἐκ τοῦ αὐτοῦ χωρίου ἤ τό πολύ ἐκ τοῦ αὐτοῦ καζᾶ ἐκλέγεται ὑπό τῆς

Κοπιάζω τώρα γιά νά χαρῶ ἔπειτα. Κοπιάζω πάντα γιά τόν 45.4
ἑαυτό μου. Θά κάμω 'γώ τώρα μιά δουλειά πού δέ μ' ἀρέσει, μά ἡ δουλειά πού θά κάμω τώρα θά μ' ὠφελήσῃ καί θά εἶμαι ἔπειτα χαρούμενος.

Δουλεύω γιά τόν Ἑλληνισμό. Μήπως μπορῶ καί νά δουλέψω γιά τίποτε ἄλλο;

Δουλεύοντας γιά τόν Ἑλληνισμό δουλεύω γιά τόν ἑαυτό μου (θά ἤθελα νά δούλευα ἀλλιῶς γιά τόν ἑαυτό μου μά δέν μπορῶ καί δουλεύω ἔτσι). Δουλεύοντας γιά τόν Ἑλληνισμό, **δουλεύω** γιά τόν Ἑλληνισμό μου, δηλαδή δουλεύω γιά τόν ἑαυτό μου, δουλεύω γιά νά νοιώσω καλλίτερα τόν ἑαυτό μου. Γιατί, μήπως εἶμαι ἐγώ διαφορετικός ἀπό τόν Ἑλληνισμό μου;

(Ὅταν λέγω: «**Δουλεύω** γιά τόν Ἑλληνισμό» σημαίνει: «Δουλεύω ἄμεσα καί κατ' εὐθείαν μέ τό σκοπό νά βοηθήσω τό γένος μου».

Ὅταν λέγω: «**Δουλεύω** γιά τόν Ἑλληνισμό **μου**» σημαίνει: «Κοιτάζω μέ κάθε τρόπο νά νοιώσω τόν ἑαυτό μου, καί ἐπειδή εἶμαι Ἕλληνας, πρέπει, θέλοντας καί μή:

1) Νά νοιώσω βαθειά πώς εἶμαι Ἕλληνας. Καί ἔτσι θά καταλάβω τόν ἑαυτό μου (καί τόν κόσμο· γιατί τά δύο εἶναι τό ἴδιο πρᾶμα).

2) Νά εἶμαι βέβαιος πώς ὅ,τι καί ἄν κάμω θά εἶναι σωστό γιατί θά εἶναι Ἑλληνικό, εἴτε τό νοιώσω γιατί, εἴτε ὄχι, εἴτε τό συλλογισθῶ κἄν, εἴτε ὄχι. Γιά νά εἶμαι Ἕλληνας δέν εἶναι ἀνάγκη νά τό νοιώσω ἤ νά τό συλλογίζωμαι ὅλη τήν ὥρα. Εἶμαι Ἕλληνας, θέλοντας καί μή, ξέροντάς το καί μή. Καί γιά νά νοιώσω βαθειά μερικά πράγματα δέν πρέπει νά πολυσυλλογίζωμαι τόν
Ἑλληνισμό μου· πάντα Ἑλληνικό θά εἶναι αὐτό || πού κάνω· ὅταν 46.5
εἶμαι βαθειά ταραγμένος, μεγαλώνει, δυναμώνει τήν ταραχή μου (καί πόσο χαίρομαι) ἡ γνώση πώς εἶμαι Ἕλληνας ἄν τύχῃ καί

ὁλομελείας τοῦ χωρίου ἢ τῆς δημογεροντίας ὑπό τήν προεδρίαν τοῦ μουχτάρη,
γράφοντος τό ὄνομά του ἐπί μαζμπατᾶ, ορίζεται η μισθοδοσία καί ἐπιδίδεται ὁ
μαζμπατᾶς οὗτος εἰς τάς Ἀρχάς, αἵτινες παραπέμπουσιν αὐτόν εις τήν ἐν λόγω
ἐπιτροπήν, αὕτη διενεργεῖ ἐξακριβώσεις ἐπί τῆς προελεύσεως καί τοῦ ποιοῦ τοῦ
προτεινομένου καί δίδεται αὐτῶ τεσκερές ἢ ἀπορρίπτεται καί ἐντέλεται τό χωρίον
νά προβῆ εἰς ἐκλογήν ἄλλου προσώπου. Ἐκδίδεται μετά ταῦτα ο διορισμός, οὗ
ἀντίγραφον φυλάσσεται εἰς τά Ἀρχεῖα τῆς Ἐπιτροπῆς. Οι διορισθέντες μεταβαί-
νουσιν εἰς τάς θέσεις των καί ἐπιλαμβάνονται τῶν καθηκόντων των. Ρητῶς απα-
γορεύεται εἰς πάντα μή ἔχοντα διορισμόν νά περιφέρηται εις τά χωρία, πᾶσα τοι-
αύτη παρουσία δέον ν' ἀναφέρηται ὑπό τῶν αγροφυλάκων εις τάς Αρχάς τῆς
χωροφυλακῆς αἵτινες ἀναγκάζουσι τόν τοιοῦτον ν' ἀπέλθη εις τά ἴδια, ἐν ἀνάγκη
47 δέ συλλαμβάνεται καί ὑπόκειται εἰς || τάς ὑπό τῶν νόμων ἐπιβαλλομένας συνε-
πείας ὡς ἀνέκαθεν οὕτω καί οἱ νῦν διορισθησόμενοι ἀγροφύλακες ἀποτελοῦσι
παράρτημα τῶν δικαστικῶν καί τῶν τῆς χωροφυλακῆς Ἀρχῶν. Πρός τόν σκοπόν
δέ τοῦτον θέλει διανεμηθῆ αὐτοῖς ἀνά ἕν φυλλάδιον εν λεπτομερεία καθοριζον τά
καθήκοντα καί τόν τρόπον τῆς ἐκτελέσεως ἑαυτῶν ὑπό τῶν χωροφυλάκων. Οἱ
ἀγροφύλακες φέρουσιν ἐπί τοῦ στήθους σῆμα ἐ.ά. ἧς ἡ λέξις "ἀγροφύλαξ" (=μπε-
κτσή). Εἰς τά ὑπό τῶν χριστιανῶν κατοικούμενα χωρία οἱ ἀγροφύλακες ἐκλέγονται
μόνον ἐκ χριστιανῶν, ἀλλά καί ἐν ἀναμείκτω πληθυσμῶ ἄν ὑπερισχύη τό χριστια-
νικόν στοιχεῖον ὁ ἀγροφύλαξ διορίζεται ἐκ χριστιανῶν. Ἐν περιπτώσει καθ ἣν οἱ
χωρικοί δέν εἶναι σύμφωνοι εἰς τήν ἐκλογήν προσώπου ἀποφαίνεται ἡ Ἐπιτροπή,
πάντοτε ὅμως ἐκ χριστιανῶν. Πλήν τῆς ἐν τῶ διορισμῶ αὐτοῦ καθοριζομένης
μισθοδοσίας οὐδεμίαν ἄλλην ἀπαίτησιν ἐπιτρέπεται νά ἔχη ὁ ἀγροφύλαξ. Προσ-
διορίζεται ἡ μισθοδοσία ἐν τῶ διορισμῶ ἄν εἶναι εἰς εἶδος ἢ χρῆμα. Ἐν τέλει ο
48 ἐκλεγόμενος ἀγροφύλαξ ὑποχρεοῦται νά παρουσιάση καί ἐγγύη||σιν ἀξιόχρεην
περί τῆς ἀκριβοῦς ἐκτελέσεως τῶν καθηκόντων του καί μή ὑπερβάσεως ἢ κατα-
χρήσεως ἐν τῆ ἐκτελέσει αὐτῶν.

Ταῦτα πάντα διά νά καταβληθῆ πᾶσα προσπάθεια ὅπως προληφθῶσι παράπονα ἐκ μέρους τῶν χωρικῶν. Ἐντέλεσθε ἄνευ ἀναβολῆς ἀντίγραφόν του νά διαβιβάσητε εἰς τάς ὑφ' ὑμᾶς Ἀρχάς πρός ἐνέργειαν τῶν δεόντων. (Ἐκ τῆς Νομ[αρχιακῆς] Ἐφημερίδος, 13 Μαρτ[ίου] 1313 [1897]).

– Τήν ἑσπέραν τῆς 11ης πρός τήν 12ην Μαρτίου, συμμορία ἐκ 15 βουλγάρων,
ἐν οἷς 4 ἀξιωματικοί (κατά τήν διαβεβαίωσιν τοῦ μουχτάρη) μετέβησαν εἰς τό
χωρίον Ζαγόρανι του καζᾶ Περλεπέ καί διέταξαν τούς κατοίκους, ἐφοδιασμένους
πρό πολλοῦ δι' ὅπλων, νά πωλήσωσι τά ζῶα των καί νά σχηματίσωσιν ἀποθήκην
ἀλεύρων. Ἐξ 8 τῶν πέριξ χωρίων προσεκάλεσαν δι' ἀπεσταλμένων τούς προιστα-
μένους καί διέταξαν αὐτούς τά αὐτά νά πράξωσι, πλήν μετά δευτέραν διαταγήν νά
49 φέρωσιν || αὐτά εἰς Ζαγόρανι διά λόγους, οὕς αὐτοί μόνον ἐγνώριζον. Τήν μεθε-
πομένην ἀνεχώρησαν, παρέλαβον δέ τόν μουχτάρην καί τούς προϊσταμένους καί
ὡδήγησαν αὐτούς εἰς ἀπόκεντρον τοῦ ὄρους Βάβουνα μέρος καί διέταξαν αὐτούς

μ' ἔλθη ἐκείνη τήν ὥρα, μικραίνει ὅμως καί ἀδυνατίζει τήν ταραχή μου τό νά γυρεύω ἐκείνη τήν ὥρα νά νοιώσω γιατί καί πώς εἶμαι Ἕλληνας. (Δέν εἶναι ἀνάγκη νά τό θυμοῦμαι κάθε στιγμή τῆς ζωῆς μου πώς εἶμαι Ἕλληνας, μπορῶ καί πρέπει νά μπορῶ νά τό ξεχνῶ καί ἀπό καμμιά φορά»).

Γιά νά νοιώσω τόν ἑαυτό μου δέν εἶναι ἀνάγκη νά ἔχω ὅλη τήν ὥρα συνείδηση τοῦ ἑαυτοῦ μου.

Μ' ἀρέσει νά νοιώθω καμμιά φορά πώς καί ἐγώ εἶμαι ἕνας ἀπό τούς πολλούς καί περαστικούς ἄρχοντες τοῦ Ἑλληνισμοῦ· καί πρέπει νά περάση καί ἀπό μένα ὁ Ἑλληνισμός γιά νά προχωρέση.

Σάν ποταμός μεγάλος καί ζεστός τρέχει ὁ Ἑλληνισμός μέ τούς ἄρχοντές του. Ὁ Ἡράκλειτος ἔλεγε πώς δέν μπορεῖ κανείς νά λουσθῆ στόν ἴδιο ποταμό· καί ὅμως, ἄν καί τό νερό δέν εἶναι τό ἴδιο, ὁ ποταμός εἶναι ὁ ἴδιος καί λέγεται Κηφισός, Ἰλισός, Νέδας ἤ Μισσισσιππῆς. Τό νερό δέν εἶναι τό ἴδιο μά ἔχει τά ἴδια συστατικά (H_2O). Ἔτσι καί τό νερό τοῦ Ἑλληνισμοῦ, τό νερό τοῦ ποταμοῦ πού λέγεται Ἑλληνισμός, τό νερό αὐτό πού εἶναι οἱ Ἕλληνες, πού περνοῦν καί τρέχουν ὁ ἕνας ὕστερα ἀπό τόν ἄλλο, δέν εἶναι πάντα τό ἴδιο· δέν τρέχουν οἱ ἴδιοι Ἕλληνες, ἀλλά ἔχει τά
ἴδια συστατικά, ἀλλά τρέχουν || Ἕλληνες. 46. 6

έν δοθησομένη διαταγή νά φέρωσιν έκεί ό,τι θά διαταχθώσιν.

Τό χωρίον τοῦτο κεῖται είς τούς έν τή πεδιάδι γηλόφους μεταξύ Περλεπέ καί Βιτωλίων. (Εἴδησις μουχτάρη χωρίου Ζαγόρανι).

– Τέσσαρες έκ τῶν άφυπηρετησάντων στρατιωτῶν, ένῶ επανήρχοντο εις τάς οικίας των ἄοπλοι, έφονεύθησαν καθ' οδόν παρά τήν Πετρίναν πρό δύο ήμερῶν. (Εἴδησις ίατροῦ Ματσάλη)

15 Μαρτίου

– Τήν 12ην Μαρτίου έν Νεβολιάνη τής Φλωρίνης είχον συνέλθη έν τινι οικία
ίκανοί χωρικοί ἔκ τε τῶν ήμετέρων καί τῶν σχισματικῶν ὅπως συσκεφθῶσι περί
τῶν διοριστέων άγροφυλάκων· άλλ' οί όθωμανοί κάτοικοι Νεβολιάνης, παρεξηγή-
σαντες τήν τοιαύτην συνάθροισιν, συνῆλθον, ἵνα έπιτεθῶσι κατ' αὐτῶν, ότε ειδο-
50 ποιηθέντες οὗτοι ἔσπευσαν νά διαλύσωσι τήν συνάθροισιν· || οί όθωμανοί είσορ-
μήσαντες είς τήν οίκίαν, περί τήν 1ην τουρκιστί (έσπέρας) έφόνευσαν δύο έκ τῶν
παρευρεθέντων, τόν Κόλε Ίάντσεφ καί τόν κοτζάμπασην Τάσε, καί έτέρους δύο
έτραυμάτισαν.

– Διά τής χθεσινής άμαξοστοιχίας άφίκοντο περί τούς 60-70 χωρικοί, σχισματικοί καί όρθόδοξοι ἵνα διαμαρτυρηθῶσιν. Διεμαρτυρήθησαν παρά τῷ Βαλή ὅστις διέταξε νά κλεισθῶσι είς τό Χάνι, ὅπου καί διατελοῦσιν, οὐδεμία συγκοινωνία επιτρέπεται. Διωρίσθη έπιτροπή άνακριτική ἵνα έξετάση τά συμβάντα. Συνελήφθησαν 3 τοῦρκοι.

– Άπό τινων ήμερῶν διαμένει ένταῦθα τό τάγμα Πριστίνης. Χθές ἔφθασε δι' Έλβασανίου τάγμα τακτικοῦ (νιζάμ μαστάπ) έξ Ίωαννίνων. Θά μείνη ένταῦθα. Τή 12η ιδίου δύο στρατιῶται έβίασαν γυναῖκα έκ Περλεπέ ἔξω τής πόλεως. Διαμαρτυρίαι παρά τῷ Καϊμακάμη πανδημεί.

16 Μαρτίου

– Τήν Καθαράν Τρίτην έν Μπρεσνίτση συνῆλθον πολλοί χωρικοί έκ διαφόρων πέριξ χωρίων ὅπως παραπονεθῶσιν άπό κοινοῦ κατά τοῦ Τσακαλάρωφ ὅστις τούς πιέζει. Ἔκαμαν άναφοράν είς τό Κομιτᾶτον ἵνα τόν μεταθέση άπ' έκεῖνα τά μέρη. Φαίνεται ότι θά μετατεθῆ.

– Είς τό χωρίον Σμαρδέσι ό Τσακαλάρωφ ήνάγκασε τούς όρθοδόξους νά έπιτρέψωσι καί είς τούς σχισματικούς νά λειτουργῶσι αὐτοί μίαν έβδομάδα οί δέ ήμέτεροι δύο.

– Ό Δαβίδωφ ἔχει ἕξ άξιωματικούς μαζί του καί γραμματέα. Λέγει ότι ή θέσις
του εἶναι τά Βιτώλια ὅπου θά έγκατασταθῆ άφοῦ περιέλθη τά χωρία. Θά ἔλθη διά
51 τής Άχρίδος. Κατακρίνει ένέργειαν Τσακα||λάρωφ. Λέγει ότι δέν πρέπει νά κατα-
διώκηται τό έλληνικόν στοιχεῖον. Ή Έλλάς εἶναι ή άποθήκη τῶν πολεμοφοδίων.
Περιμένει τήν έποχήν τής διελεύσεως τῶν βλάχων διά τῶν Έλληνικῶν συνόρων
είς τήν Τουρκίαν, ἵνα λάβη ὅπλα παρ' αὐτῶν καί φυσίγγια.

Ἕλληνες πάντα τρέχουν μέσα στό ποτάμι πού λέγεται Ἑλληνισμός, καί περνοῦν καί περνοῦν γιατί εἶναι περαστικοί, μά ὁ Ἑλληνισμός μένει καί δέν περνᾶ. (Κοίτα καί 25 Σεπτεμβρίου 1903).

Μιά Ἑταιρεία στάς Ἀθήνας.

Σκοπός:

α΄) Νά βγάζη βουλευτάς πού νά συλλογίζωνται ἀλλιῶς ἀπό τούς κοινούς (βουλευταί πού νά συλλογίζωνται τή Μακεδονία).

β΄) Νά συνδέη τίς ἐσωτερικές ἐνέργειες μέ τίς ἐνέργειες τίς ἔξω. (ἐνέργειες τῆς ἄμυνας).

γ΄) Νά συνεννοεῖται μέ Ἀλβανούς καί Ἀρμενίους (καί ὅλους τούς Χριστιανούς).

δ΄) Νά ἀνυψώση τόν στρατό.

ε΄) Νά ἀνατρέφη τά παιδιά μέ ἀγάπη γιά τήν Ἑλλάδα.

Εἶμαι ἕνα κύτταρο· εἶναι ἀδύνατο τό σῶμα πού εἶμαι ἐγώ ἕνα ἀπό τά κύτταρά του· ἄν μείνω ἀδύνατος καί ἐγώ, θά περάσω μαζί μέ τούς ἄλλους, χωρίς νά σπρώξω, νά δυναμώσω καί τά ἄλλα κύτταρα καί δυναμώνοντας αὐτά νά δυναμώσω τό κορμί. Τώρα πού περνᾶ, καί ἀπό μένα ἡ ζωή τοῦ μεγάλου κορμιοῦ ἄς κάμω τή δουλειά μου καλά, γιατί καί γώ θά περάσω· δηλαδή ἀφοῦ περάση καί ἀπό μένα ἡ ζέστη, ἡ ζωή τοῦ μεγάλου τοῦ κορμιοῦ θά μείνω ξερός καί πεθαμένος καί θά σαπίσω γιατί θά εἶμαι ἄχρηστος καί θά πέσω ἀπό τό κορμί· μά τό κορμί θά ἐξακολουθήση νά ζῆ καί χωρίς ἐμένα.

– Είς τό Νίβιτσα πλησίον, έπί τοῦ βουνοῦ, ὁ Ἄρσωφ ἐγύμναζε χωρικούς· τοποθετοῦν φρουρούς πέριξ· γίνεται καί σκοποβολή· ἔρχονται καί αι γυναῖκες νά ἴδωσι τά γυμνάσια.

– Είς τό Γέρμαν έπίσης ὁ Ἄρσωφ ἐγύμνασε τούς χωρικούς.

– Ὁ Δαβίδωφ μένει μίαν μόνον ἡμέραν εις ἕκαστον χωρίον, επιθεωρεῖ τά ὅπλα τῶν χωρικῶν, σημειώνει τούς ἀριθμούς τῶν ὅπλων. Λαμβάνει σημειώσεις τῶν αποστάσεων καί τοπογραφικῶν παρατηρήσεων.

– Ὁ Τσακαλάρωφ καί ὁ Δαβίδωφ ἐλπίζουν ὅτι θά δυνηθοῦν νά ἐγείρουν τήν ἐπανάστασιν κατά τόν Μάιον ἤ τό ἀργότερον τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων (30 Ἰουνίου). Ἐλλείπουν πολεμοφόδια.

– Οἱ χωρικοί χαίρουσι ὅτι δέν ὑπάρχει στρατός εις τά χωρία, περιμένουσιν τήν ἐπαγγελομένην ἐλευθερίαν, ἐνθουσιάζονται διά τήν προετοιμασίαν καί τά γυμνάσια. Ἐνθυμοῦνται ὅμως τούς ἕλληνας ἀντάρτας καί θαυμάζουσι τήν λεβεντιάν των καί τήν διαφοράν των ἀπό τῶν βουλγάρων Κομιτῶν. Καί αι γυναῖκες χρησιμοποιοῦνται. Διδάσκονται πώς νά κάμνωσι ἐπιδέσμους. Κρύπτουσιν ὑπό τήν ζώνην τά φυσίγγια ἐν ἀνάγκη. (Είδήσεις Γκέρκου αὐτόπτου καί αυτηκόου).

– Ἐν Φλωρίνη θά γίνη στρατιωτικόν κέντρον (μερκέζ).

52 – Οἱ τοῦ Κομιτάτου εὑρίσκονται ἐν ἀμηχανία μή ἔχοντες νά δώ||σωσιν ὅπλα εἰς πάντας τούς καταβαλόντας τά χρήματα χωρικούς.

– Μεταξύ Νεοκαζίου καί Ρόσνας ἐφονεύθη τοῦρκος ὑπό τοῦ Κομιτάτου ἵνα ἀφαιρεθῆ τό ὅπλον του. (Είδήσεις Μητροπ[ολίτου] Φλωρίνης).

– Ἑπτά ἀμάξια μετέβησαν κενά ἐντεῦθεν εἰς Περλεπέ ὅπως φέρουν ἐγκρίτους πολίτας ἐκ Περλεπέ οἵτινες καί ἀφίκοντο σήμερον περί τούς 30 διά νά κάμουν παραστάσεις διά τάς βιαιοπραγίας τοῦ στρατοῦ. (Είδήσεις ἀγορᾶς).

17 Μαρτίου

– Χθές ὁ κοτζάμπασης Ψανίστης μετά δύο χωρικῶν ἐλθών εἰς τό Γραφεῖον ἀνεκοίνωσεν ὅτι συμμορία 20μελής ὑπό τόν Τάλη ἐξ Ὀρέχοβετς πιέζει τό χωρίον νά προμηθευθῆ ὅπλα 80 τόν ἀριθμόν καί 120 κοιλά ἀλεύρου, παραγγείλας τοῖς χωρικοῖς ὅτι ἀνάγκη νά ὦσι ἕτοιμοι διά τήν ἐπικειμένην ἐξέγερσιν καί ὅτι δύνανται ν' ἀποταθῶσιν εἰς ὡρισμένα πρόσωπα ἐν Περλεπέ, ἵνα βεβαιωθῶσι περί τῆς ακριβείας τῶν λόγων. Πρός τοῦτο, λοιπόν δύο τῶν προκρίτων τοῦ χωρίου μετέβησαν εἰς Περλεπέν καί ἤκουσαν παρά τῶν ἐκεῖ ὑποδειχθέντων αὐτοῖς προσώπων ὅσα καί παρά τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς συμμορίας: ἤκουσαν πρός τούτοις ὅτι ἀνάγκη νά συλλέξωσιν ἱκανά χρήματα, διότι τά ὅπλα ὑπερτιμήθησαν (5 λιρ[ες]).

Ὁ ἀρχηγός τῆς συμμορίας ἐξωργίσθη καί ἠπείλησε τόν κοτζάμπασην, ἀντιτεί-
53 ναντα εἰς τούς λόγους αὐτοῦ. || Ὁ κοτζάμπασης παρετήρησε τοῖς συμμορίταις ὅτι τό κίνημα ἀδύνατον νά εὐδοκιμήση διά μόνων τῶν ἐνεργειῶν των, παρεκάλεσε δ' αὐτούς νά μεσιτεύσωσιν παρά τῶ Κομιτάτω, ὅπως δανείση αὐτούς ἐν τῶ παρόντι μέ τήν ὑπόσχεσιν ὅτι θέλουσιν ἀποδώση βραδύτερον διπλάσια· ἀλλά ταῦτα ἐξη-

Οἱ κοινότητες νά κοιτάζουν τά κοινοτικά τους. Ἄς 6γαίνουν βουλευτές, γιά νά μήν τύχη καί θυμώση ὁ λαός ἄν τοῦ ἀφαιρέσουμε τόν ψῆφο. Μά οἱ βουλευτές ἄς μήν κοιτάζουν τά ἐθνικά ζητήματα, ἄς κοιτάζουν τά ἐπαρχιακά! Τά ἐθνικά νά τά κοιτάζουν ἐκεῖνοι πού μόνον αὐτά 6λέπουν καί δέν ἔχουν νά συλλογιστοῦν οὔτε κοινοτικά οὔτε ἐπαρχιακά. 47.7

Μέ τήν "Ἄμυνα" κάνω ἕνα ἱστορικό γεγονός. Σ' ὅλους αὐτούς, πού λέγω τό μυστικό, κάνω κάποια ἐντύπωση καί τούς δένω κάπως.

Ἄν εἴμαστε ζωντανό γένος δέ θά κολλήσουμε στό πολιτικό σύστημα πού μᾶς κάθισαν. Τό σύνταγμα καί οἱ 6ουλευτές εἶναι μιά ἀρρώστια, δέν εἶναι ἡ ζωή μας. Ἡ θά μᾶς πεθάνη ἤ θά ψοφήση, τέλος πάντων αὐτή. Καί θά ζήσουμε τότε μέ ἄλλο σύστημα πολιτικό πού νά μᾶς ἔρχεται καλλίτερα. Πῶς χωρίς νά μᾶς μελετήσουν, χωρίς νά μάθουν καλά τό φυσικό μας, μᾶς κόλλησαν 6ουλευτές καί συντάγματα;

Ἄλλα ἔθνη κυριεύουν πολιτεῖες καί χῶρες. Καί μεῖς σχεδόν ντρεπόμαστε πού ἔχουμε ἐπιρροή στή Μακεδονία. Καί 'κεῖνα πού ἔχουμε κυριεύσει καί 'κεῖνα δέν τά κρατοῦμε. Φοβούμαστε μή μᾶς ποῦν πώς δέν εἶναι δικά μας.

ρέθησαν τόν Τάλην, ὅστις θά ἐφόνευε τόν κοτζάμπασην, ἐάν μή ἐμεσολάβουν οἱ χωρικοί.

– Πρό τινων ἡμερῶν ὁ ἐκ Ρούλιας Κώτες μετημφιεσμένος εἰς τέκτονα επεσκέφθη τά χωρία Σφέτα Πέτκα καί Ὀψίρινα. Λέγεται ὅτι μέλλει νά ἐπανέλθη κατ' αὐτάς μετά τῶν ὀπαδῶν του. (Εἴδησις διδασκ[άλου] Ὀψιρίνης)

– Αἱ συμμορίαι παρακινοῦσι τά χωρία νά εἶναι ἕτοιμα, ειδικῶς δέ παραγγέλλουσιν εἰς αὐτά νά ἔχωσιν ἕτοιμα **ἐνδύματα** καί **ὅπλα** καί **ἄλευρα**.

– Ἡ συμμορία Γκιουρτσίνη-Πιπέρκωφ ἐπεσκέφθη τό χωρίον Σύρψη.

– Τῇ 7η Μαρτίου ἐφονεύθησαν ἐν τῷ χωρίῳ Κόσσινο τοῦ καζᾶ Περλεπέ 3 χωρικοί ὑπό ἀγνώστων.

– Τῇ 14η ἰδίου ἐφονεύθησαν ἐν Βέλτσα τοῦ Δεμίρ-Χισσαρίου, δύο ὀθωμανοί κάτοικοι Πριμπίλτσης, μεταβάντες πρός εἴσπραξιν χρημάτων των, ὑπό τῆς συμμορίας Πιπέρκωφ.

54 – Τῇ 14η ἰδίου ἐν Ἀδινακόφτσα, Δεμίρ-Χισσαρίου ἐφονεύθησαν 2 χωρικοί ὑπό τούρκων τοῦ Δέρβενικ καί Ὀμπετνικ.

– Τῇ 11η ἰδίου ἐν Νεμπρεκόβῳ, καζᾶ Περλεπέ, ἐφονεύθη χωρικός ὑπό τούρκων. Τῇ αὐτῇ ἐν Δουμπιάτσανη, καζᾶ Περλεπέ, ἐφονεύθησαν δύο χωρικοί ὑπό τούρκων.

– Τῇ 16η ἰδίου, ἐν Τρόϊ-Κρίστ τοῦ καζᾶ Περλεπέ, ὁ ἀγροφύλαξ Τζαμαήλ ἐκ Δέρβενικ ἐλθών δι' ἀγνώστους λόγους εἰς λογομαχίαν μετά τοῦ ἐκεῖ ἐργαζομένου Δῆμε, χαλκέως, ἐκ Περλεπέ, ἐπυροβόλησε κατά τοῦ χαλκέως, ὅστις ἐξαγωγών ἀμέσως τό περίστροφόν του ἐπυροβόλησε καί ἀφῆκεν ἄπνουν τόν ἀγροφύλακα, μετά τινας ὥρας ἐξέπνευσε καί ὁ χαλκεύς.

– Ἦλθον σήμερον ἐκ Περλεπέ 36 τόν ἀριθμόν οἱ ἐγκριτώτεροι τῶν πολιτῶν μεταξύ τῶν ὁποίων καί οἱ τῆς ἡμετέρας ἑλληνικῆς κοινότητος, διά νά διαμαρτυρηθοῦν εἰς τάς Ἀρχάς κατά τῶν βιαιοτήτων καί αὐθαιρεσιῶν τοῦ ἐφεδρικοῦ τάγμα-
55 τος || ἐκ Γκιλάν καί τῆς ἀναλγησίας τῶν ἐκεῖ πολιτικῶν καί στρατιωτικῶν Ἀρχῶν. Ἡ ἀγορά Περλεπέ διατελεῖ κεκλεισμένη.

– Χθές, μετά μεσημβρίαν ὁ μερκέζ Καϊμακάμης ἀνεχώρησε μεταβαίνων ἐπί ἐκτάκτῳ ἐντολῇ εἰς Κρούσοβον.

– Περί τό μεσονύκτιον τῆς παρελθούσης νυκτός ὁ ἀντιπρόεδρος τοῦ Ἐπιτελείου, Κρητικός Μουστᾶ μπέης, ἀνεχώρησεν μεταβαίνων εἰς τό παρά τήν Ἀχρίδα καέν χωρίον Λάκτενα.

– Τῇ 15η ἰδίου ἐν Κόνιαρι (Ὀμπάϊ Κεμπίρ) καζᾶ Περλεπέ, ἐφονεύθη χωρικός ὑπό τούρκων.

– Λέγεται ὅτι ἐπί 20 περίπου ἡμέρας ἐνοσηλεύετο ἐνταῦθα ὑπό τοῦ ἰατροῦ Π. Χρήστοβιτζ ὁ ἀρχηγός Ἄρσωφ. (Εἴδησις Ἀγγελοπούλου)

18 Μαρτίου

– Σήμερον δι' ἐκτάκτου ἁμαξοστοιχίας ἀνεχώρησεν εἰς Μητροβίτσαν κατευ-

Δέν δουλεύω γιά τήν Κυβέρνηση, δουλεύω γιά τόν Ἑλλη- 17.8
νισμό. Δέν ἀγαπῶ τήν Κυβέρνηση, ἀγαπῶ τόν Ἑλληνισμό.

Σιχαίνομαι τήν Κυβέρνηση, δέν σιχαίνομαι τόν Ἑλληνισμό. Ἄμα συλλογίζομαι τήν Κυβέρνηση ξεπέφτω· σηκώνομαι ὅταν νοιώθω τόν Ἑλληνισμό. Πονῶ γιά τόν Ἑλληνισμό· γιά τήν Κυβέρνηση μ᾽ ἔρχεται καταφρόνια.

Je ne suis pas accusant [Δέν κατηγορῶ] καί ὅποιος θέλει νά διασκεδάση ἄς πάγη ἀλλοῦ.

Οἱ Ἕλληνες πού νοιώθουν τόν Ἑλληνισμό τους εἶναι καλοί γιατί εἶναι δυνατώτεροι ἀπό τούς ἄλλους· καί ὅπου καί νά βρίσκωνται εἶναι τό νεῦρο τοῦ Ἑλληνισμοῦ καί σ᾽ αὐτούς στρίβουν καί κοιτάζουν οἱ ἄλλοι καί σ᾽ αὐτούς στηρίζονται καί ἀκουμποῦν.

[Ἴων Δραγούμης]

θυνόμενον ἓν τάγμα τακτικοῦ στρατοῦ, τό τοῦ Περλεπέ (τοῦ 21ου συντάγματος).

– 4 χωρικοί βούλγαροι ἐκ τοῦ χωρίου Ἰβάνεφτσι καί 2 ἐκ Ζάμπιανη προτιθέμενοι ν' ἀναχωρήσωσιν εἰς Ἀμερικήν ἠμποδίσθησαν ὑπό τοῦ Κομιτάτου.

56 – Ἀφίκετο χθές ἐκ Σκοπίων ὁ Γενικός Ἐπιθεωρητής τῶν καταστημάτων τῆς Ὀθωμανικῆς Τραπέζης J. Jadoc.

– Ἐφονεύθη σήμερον ἐν Τρόι-Κρίστ ὁ ἀμαξηλάτης ὁ μεταβάς ἐκ Περλεπέ, ὅπως ἄρη τό πτῶμα τοῦ ἐκεῖ φονευθέντος χαλκέως Δῆμε ὑπό τῶν οθωμανῶν ἀγροφυλάκων.

– Σήμερον ἐξαμελής ἐπιτροπή ἐκ τῶν ἐλθόντων ἐνταῦθα βουλγάρων ἐκ Περλεπέ ἐπέδωκεν ἀναφοράν εἰς τόν Βαλήν παραπονουμένη διά τάς βιαιοπραγίας τοῦ στρατοῦ καί ζητοῦσα τήν μετάθεσιν αὐτοῦ. Εἰς ἀπάντησιν ὁ Βαλῆς ἐδήλωσεν ὅτι μετακινήσεις τοῦ στρατοῦ γίνονται μόνον δι' αὐτοκρ[ατορικοῦ] ἰραδέ, ἀλλ' ὅτι θέλει ἀποστείλη ἐπιτροπήν, ὅπως ἐξετάση τά παράπονα τῶν κατοίκων ἐπιτοπίως. Ἑτέραν ἀναφοράν ἐπέδωκαν καί αἱ βιασθεῖσαι τρεῖς γυναῖκες.

19 Μαρτίου

– Οἱ τοῦρκοι ἀγροφύλακες τοῦ χωρίου Νεοκάζ ἐφόνευσαν τῇ 17η Μαρτίου τόν χωρικόν Χρῆστον.

– Κατά πληροφορίας, ἅς μεταδίδουσιν οἱ ἀγωγιάται Δίβρας, ἡ ἐν Λάκτινα συμπλοκή μόλις χθές ἔλαβε πέρας διά τῆς ὑποχωρήσεως τῆς συμμορίας· αὕτη
57 συνέκειτο ἐκ 16, περί τούς 150-160 ὅμως ἐκ τῶν || πλησιοχώρων χωρίων ἔνοπλοι βούλγαροι προσδραμόντες ἐπολέμησαν μετά τῆς συμμορίας κατά τε τοῦ στρατοῦ καί τοῦ πλήθους τῶν βασιβουζούκων. 3 στρατιῶται ἐφονεύθησαν καί 4 ἐπληγώθησαν καί 2 φονευθέντες βασιβουζοῦκοι, 4 χωρικοί καί 1 βοεβόδας. (Πιστεύεται ὅτι δολίως ὑπό τῶν τούρκων ἀποκρύπτονται οἱ φονευθέντες βούλγαροι).

– Σήμερον δι' ἐκτάκτου ἁμαξοστοιχίας ἀνεχώρησε διευθυνόμενον εἰς Μητροβίτσαν τό δι' Ἐλβασανίου ἐξ Ἰωαννίνων ἐλθόν τάγμα τακτικοῦ στρατοῦ.

– Πλείονες τῶν 1600 εἶναι ἐν τῇ πόλει Μοναστηρίου ὡρκισμένοι εἰς τό Κομιτᾶτον. Μεταξύ αὐτῶν εἶναι καί πολλοί νέοι ἐκ τῶν ἡμετέρων.

21 Μαρτίου

– Ἀνεχώρησαν σήμερον διά τῆς τακτικῆς ἁμαξοστοιχίας 300 ἄνδρες ἰλλαβέ διά Φλώριναν.

– Ὁ Τσακαλάρωφ κατόπιν τῶν ὅσων ἐγράφησαν ἐν τῷ Ν. Ἐλευθέρῳ Τύπῳ περί προσελεύσεως εἰς τήν ὀρθοδοξίαν σχισματικῶν χωρίων τῆς ἐπαρχίας Καστορίας, ὑπεχρέωσε τούς χωρικούς Βουλγαροβλάτσης νά κηρύξωσιν ὅτι ἐμμένουσι πιστοί ὀπαδοί τῆς Ἐξαρχίας καί ἤδη ἐν Βουλγαροβλάτση οὐδείς ὀρθόδοξος ὑπάρχει ἄλλος πλήν ἑνός ἱερέως.

58 – Οἱ ἡμέτεροι διδάσκαλοι τῶν χωρίων Σμαρδεσίου, Κωστενε||τσίου, Κονομπλάτης καί τινος ἄλλου χωρίου, Λαμπανίτσης ἴσως, ἐξεδιώχθησαν ὑπό τοῦ

9. [Μοναστήρι] 17 Μαρτίου [1903]

Θέλουμε μερικά ὅπλα διά ἐδῶ. ἔχουμε ἄνθρωπο νά στείλουμε νά τά παραλάβη σέ καμμιά πόλη τῆς Θεσσαλίας. Γράψε με ποῦ νά ἀπευθυνθῆ αὐτός καί μέ ποῖον σύνθημα.

Ἄν κατορθώσετε νά βρῆτε χρήματα, (πόρους τακτικούς), νά ξέρης ὅτι ἐκτός τῶν συμμοριῶν τῆς Ἐπαρχίας Καστορίας ἔχουμε ἀνθρώπους νά κάμωμε καί μιά συμμορία ἐδῶ καί χρειαζόμεθα 12-15 λίρας τό μῆνα. Τό σύστημα τῶν τοπικῶν ἐγχωρίων συμμοριῶν εἶναι τό καλύτερον.

[Ἴων Δραγούμης]

[Κρυπτογραφική]

17-3-1903 (ΓΒ)

Τσακαλάρωφ καί τῶν χωρικῶν ἐκ τῶν χωρίων, ἐν οἷς ἐδίδασκον, ὑπό τούς ἤχους ἀσκαύλων (γκάϊδας). (Εἰδήσεις Φεραίου)

– Ἡ ἐν Νεβολιάνη συνάθροισις τῶν χωρικῶν δέν ἀπέβλεπεν, ὡς ἐλέχθη, εἰς τό ζήτημα τῶν ἀγροφυλάκων, ἀλλ' εἰς ἄλλο τι σπουδαιότερον. Πρό ἡμερῶν οἱ ἐκεῖ ἀντιπρόσωποι τοῦ Κομιτάτου εἶχον ἀπαιτήσει παρά τινος τῶν ἡμετέρων Φώτη καλουμένου τήν καταβολήν χρηματικοῦ τινος ποσοῦ ὑπέρ τοῦ Κομιτάτου· ἐπειδή δέ οὗτος ἠρνήθη νά καταβάλη τι, ἐδάρη εἰς τοιοῦτον βαθμόν, ὥστε ἀπέθανεν ἐκ τοῦ δαρμοῦ· ὁ νεκρός αὐτοῦ ἐνεταφιάσθη παρευθύς, ὑποχρεωθέντων τῶν συγγενῶν αὐτοῦ ὑπό τοῦ Κομιτάτου νά τηρήσωσιν αὐτό μυστικόν. Τό γεγονός ἐγένετο γνωστόν τῷ Βαλῇ, ὅστις ἀπέστειλε παραυτα Ἀνακριτικήν Ἐπιτροπήν μετά ἰατροῦ ἐντεῦθεν, νεκροψίας δέ γενομένης ἀπεδείχθη ὅτι ὁ θάνατος τοῦ ἀτυχοῦς Φώτη προῆλθεν ἐκ δαρμοῦ. (Εἴδησις ψυχογιοῦ Ἰζέτ πασσᾶ).

– Ἀντεισαγγελεύς τοῦ Πρωτοδικείου Μοναστηρίου διωρίσθη ὁ Πρόεδρος τοῦ Πρωτοδικείου Τσατάλτζας (Μετρῶν) Ἰβραίμ Ἐδέμ βέης.

– Ἀπελύθησαν τῶν διαφόρων τάξεων τοῦ τακτικοῦ στρατοῦ κληρωτοί 353.

59 – Τά διά τά δημόσια ἔργα προωρισμένα 5% τῶν ὅλων εἰσπράξεων συμποσωθέντα εἰς γρ[όσια] 190.369 παρεδόθησαν εἰς τό ταμεῖον τῆς Γεωργικῆς Τραπέζης διά τήν ἐνέργειαν τῶν περαιτέρω.

– Κατά νεωτέραν τοῦ Βαλῆ Μοναστηρίου διαταγήν οἱ Κυβερνητικοί ὑπάλληλοι ὀφείλουσι νά εὑρίσκονται ἐν τῇ θέσει τῆς ὑπηρεσίας ἀπό τίς 4 μέχρι τίς 11 ὥρας.

– Τό ἐφεδρικόν τάγμα Βερατίου ἀναχωρῆσαν μετέβη εἰς Βέρροιαν.

– Τό ἐφεδρικόν τάγμα Τιράννων ἀναχωρῆσαν μετέβη εἰς Γευγελῆ.

– Ὁ Μουτεσαρίφης Σερβίων Ρεσίτ πασσᾶς, διορίσθη Πρισρένης, ὁ δέ Πρισρένης Τζελάλ βέης διωρίσθη εἰς Σέρβια.

– Τό 19ον σύνταγμα εὑρίσκεται ἐν Δίβρα. (Ἐκ τῆς Νομαρχιακῆς Ἐφημερίδος, 19 Μαρτίου 1903).

– Τῇ 20η Μαρτίου εἰς ἡμίσειαν ὥραν ἀπό τοῦ Κρουσόβου ἐφονεύθησαν ὑπό δύο ὀθωμανῶν ἐκ τοῦ χωρίου Πρεσίλα οἱ χωρικοί Ὀστρέλτσας, Καρατζᾶς καί Δόμαζετ ἐκ Βάρδινο παρά τήν θέσιν Μπέη-Βρύση.

60 – Τῇ 18η Μαρτίου ὀθωμανός ἐκ τοῦ χωρίου Βίρμποφτσι || πυροβολήσας κατά τοῦ ἐκ Κριβογκάστανι χωρικοῦ Τάσε Τσάφκα, τοῦτον μέν δέν ἐπέτυχεν, ἐτραυμάτισεν ὅμως ἐκ συμπτώσεως διαβαίνουσαν τήν 15ετῆ θυγατέρα Μήτσε Γκούσακ.

22 Μαρτίου

– Σήμερον ὁ ὑπηρέτης τοῦ γαλακτοπώλου ἐν Ἄτ-Παζάρ Δάμτσε ἐνῷ εἰς τό ἄνω πάτωμα τοῦ ἐργαστηρίου ἠσχολεῖτο εἰς κατασκευήν φυσιγγίων ὀπισθογεμῶν ὅπλων, ἧναψεν ἡ πυρῖτις, ἐκ τοῦ κρότου δέ τῆς ἐκπυρσοκροτήσεως ὁδηγούμενοι οἱ ἐν τῷ παρακειμένῳ ἀστυνομικῷ [σταθμῷ] χωροφύλακες ἀνῆλθον τήν κλίμακα καί εἶδον ἐκτάδην κείμενον τόν κατασκευαστήν δεινῶς κατά τήν κεφαλήν τραυματισθέντα. Ἠθέλησαν ν' ἀνακρίνουν αὐτόν, οὐδέν ὅμως ἔλεγεν. Ἐρεύνης δέ

Βασίλης (Τσίλιο) Τσακαλάρωφ (ΙΜΧΑ)

γενομένης εὑρέθησαν 330 περίπου φυσίγγια καί 1 ὀκά πυρίτιδος. Συνελήφθη ὁ ὑπηρέτης.

61 – Ἡ Α.Σ. ὁ Ἅγιος Πελαγονείας διά τοῦ ὑπηρέτου του ἀνήγγειλεν ὅτι ἐν τῇ σημερινῇ συνεδρίᾳ τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου ἐλήφθη ἡ ἀπόφασις, ὅπως τοῦ λοιποῦ μή ἐπιτραπῇ τοῖς ἐν Μηλοβίστη ρωμουνίζουσιν ἡ χρῆσις τῆς ρουμουνικῆς γλώσσης ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ.

24 Μαρτίου

– Τήν 20ῃ Μαρτίου ὁ Εὐαγγέλης, ἀκόλουθος τοῦ Ἁγίου Καστορίας, εὑρίσκετο τήν ἑσπέραν ἐν τῇ οἰκίᾳ του μετά τινων ἄλλων ἐν Στρεμπρένῳ (ὅθεν καί κατάγεται. Οἱ σύντροφοί του κατάγονται ἐκ Μαυρόβου καί Λεχόβου), οἱ κομῖται περιεκύκλωσαν τήν οἰκίαν του σκοπόν ἔχοντες νά καύσωσιν αὐτήν καί τούς ἐν αὐτῇ. Ὁ Εὐαγγέλης καί οἱ ἄλλοι ἐννοήσαντες ἐγκαίρως ἀντέστησαν ἐρρωμένως καί ἠνάγκασαν τούς συμμορίτας νά φύγωσι. Ἐν τῇ αὐλῇ εὑρέθη δοχεῖον πετρελαίου καί αἵματα. (Γράμμα ἐκ Σοροβιτσόβου, 23 Μαρτίου).

26 Μαρτίου

– Τῇ 23ῃ Μαρτίου ἐφονεύθη ἐν τῷ δάσει Πρεσίλας (Περλεπέ) ὁ βοσκός τοῦ ζωεμπόρου Στούμπου Χατζηλέγα, Νίκολες ἐκ Μοριχόβου ὑπό ὀθωμανῶν Πρεσίλας (ἐκδίκησις φόνου Ρασήμ ἐκ Μπιρίνα).

62 – Τῇ 21ῃ Μαρτίου ἤχθησαν εἰς τάς φυλακάς Ἀχρίδος, 126 χωρικοί τῶν χωρίων, ἅτινα ἔλαβον μέρος εἰς τάς συμπλοκάς Λάκτινας.

– Τῇ 11ῃ Μαρτίου ἔφθασεν ἐνταῦθα πολιτικήν στολήν ἐνδεδυμένος Ρῶσος καί κατέλυσεν εἰς τό ξενοδοχεῖον "Μοναστήριον", ἐν καιρῷ δέ νυκτός ἐνδυθείς στρατιωτικήν στολήν Ρώσου ἀξιωματικοῦ μετέβη εἰς τό Ρωσικόν Προξενεῖον, ἐπέστρεψε δέ μετά 3 ἀκριβῶς ὥρας· τήν ἑπομένην ἐπεσκέφθησαν αὐτόν 4 ἐκ περιτροπῆς ἄτομα, μεταξύ τῶν ὁποίων ἐγνώρισαν οἱ ἐν τῷ ξενοδοχείῳ τόν πρωτόπαπαν οἰκονόμον τῆς Βουλγαρικῆς Μητροπόλεως καί τόν διευθυντήν τοῦ Βουλγ[αρικοῦ] Γυμνασίου· ἐγένετο γνωστός εἰς πολλούς, διότι ἀνεπιφυλάκτως ἠρώτα τόν τυχόντα περί τῆς πολιτικῆς καταστάσεως καί περί τῶν συμμοριῶν, διεβεβαίωνεν ἅπαντας ὅτι τάχιστα θά ἐλευθερωθῇ ἡ Μακεδονία. Ἐνῶ προυτίθετο νά μεταβῇ εἰς Ἀχρίδα, ἀπροσδοκήτως ἀναχωρεῖ τῇ 14ῃ Μαρτίου ἐξερευγόμενος τάς χειρίστας ὕβρεις κατά τοῦ Προξένου τῆς Ρωσίας· ὀνομάζεται Ἀλέξανδρος...

63 – Ἀπό τῆς παρελθούσης ἑβδομάδος ἐκυκλοφόρει ἡ φήμη ὅτι ὁ Σαρά||φωφ εὑρίσκεται εἰς τά πέριξ τοῦ Μοναστηρίου. Ἄτομον διατελῶν εἰς συγγενικάς καί φιλικάς σχέσεις μετά μέλους τῆς ἐνταῦθα "Κομιτατικῆς Ὄπστινας" διαβεβαιοῖ ὅτι τήν ἑσπέραν τῆς 24ης πρός τήν 25ην Μαρτίου ὁ Σαράφωφ εὑρίσκετο ἐνταῦθα καί ὅτι συνεκρότησεν ὑπό τήν προεδρίαν του συνεδρίασιν διαρκέσασαν ἐπί 4 ὥρας· τήν ἐπιοῦσαν ὁ Σαράφωφ ἀνεχώρησεν ἐν πλήρη ἡμέρα. Ὁ μεταδίδων τήν πληρο-

Βαγγέλης Στρεμπρενιώτης (ΙΜΧΑ)

φορίαν δέν κατώρθωσε ν' άποσπάση παρά τοῦ μέλους τούτου τῆς Όπστινας εις ποῖον οἴκημα κατέλυσε καί εἰς ποῖον συνεκροτήθη ή συνεδρίασις καί περί τινος ἐπρόκειτο. (Εἴδησις κ. Θ. Πισουρίκα).

– Οἱ κατά τήν Νομαρχιακήν Ἐφημερίδαν, 5 Μαρτίου 1319 (1903) παυθέντες καί εἰς δίκην παραπεμφθέντες ἀστυνόμοι καί ὑπαστυνόμοι ἀνεφέρθησαν εἰς τό Ὑπουργεῖον καί διατάσσεται ἤδη διά σημερινοῦ τηλεγραφήματος ὁ Βαλῆς νά ἐκθέση τούς λόγους δι' οὕς ἔπαυσε καί εἰς δίκην παρέπεμψε τούτους.

– Αἱ συμμορίαι διαδίδουσιν ὅτι ἅμα ὡς βελτιωθῆ ὁ καιρός θέλουσιν ἐξαναγκά-
64 ση πάντας τούς χωρι||κούς τούς δυναμένους νά ὁπλοφορῶσι νά καταλείπωσι τά χωρία καί νά συγκεντρωθῶσιν εἰς τά ὄρη, ὁπότε θέλει ἐκραγῆ ἡ ἐπανάστασις· ἀφεύκτως δέ θά γίνη τοῦτο μετά τό Πάσχα. (Εἰδήσεις ἀδελφοῦ τοῦ ἱερέως Κυρκλίνου)

– Πρό τινων ἡμερῶν (8-10) διῆλθε διά τοῦ χωρίου Όρλε ἀνώτερος ἀξιωματικός Βούλγαρος, πιθανῶς ὁ Σαράφωφ, καί διέμεινεν ἐν αὐτῶ μίαν νύκτα· οἱ χωρικοί παρεκάλεσαν αὐτόν νά διατάξη τάς συμμορίας ὅπως μή ἐπισκέπτωνται τόσον συχνά τό χωρίον, διότι οἱ χωρικοί δέν δύνανται νά τρέφωσι τούς συμμορίτας ἕνεκα τῆς πενίας των· οὗτος δέ ἔδωκεν ἔγγραφον, δι' οὗ διετάσσοντο τά μέλη τῆς ἐνταῦθα Όπστινας νά χορηγήσωσιν αὐτοῖς σῖτον· οὗτοι ἐλθόντες ἐνταῦθα ἔλαβον τῶ ὄντι ἱκανήν ποσότηταν ἀλεύρου, ἦν μετέφερον εἰς τό χωρίον των. Τοῦτο ἐγένετο, ἄγνωστον πῶς, γνωστόν εἰς τάς ἐνταῦθα Ἀρχάς καί διετάχθησαν νά γίνωσιν ἔρευναι, ὅπως ἀνακαλυφθῆ τό ἄλευρον, ἀλλ' οὐδέν ἀνεκαλύφθη.

– Φήμης διαδοθείσης ὅτι ἡ ἔκρηξις τῆς ἐπαναστάσεως ἐπρόκειτο νά γίνη ἐνταῦθα τῆ 25η Μαρτίου διετάχθησαν πάντες οἱ ἀνώτεροι ἀξιωματικοί νά ὦσι ἕτοιμοι εἰς τήν πρώτην πρόσκλησιν, νά μή προβῶσι δέ εἰς ἀντεκδικήσεις εἰμή μόνον ὅταν διαταχθῶσι· ὡρίσθη δέ καί σύνθημα: Τό "κουζοῦ". [πρόβατο]. (Εἰδήσεις Α. Περρῆ).

65 – Οἱ ἐκ τῆς ἀλλοδαπῆς ἐπιστρέψαντες Μακεδόνες εἶναι χωρίς χρήματα καί ἐπιδεινοῦσι τήν κατάστασιν.

– Αἱ συμμορίαι διατάσσουσι τάς χριστιανικάς Κοινότητας νά μή πληρώνωσι τούς βασιλικούς φόρους. Πολλοί εἰσπράκτορες ἐπέστρεψαν ἄπρακτοι ἐκ τῶν χωρίων.

– Συμμορία ὑπ' ἀρχηγόν ἀξιωματικόν Βούλγαρον μετέβη εἰς Ρούδνικ (καζᾶς Καϊλαρίου) ὅπου προσεκάλεσεν ἐλληνίζοντάς τινας οὕς κρατήσας ὀρθίους διέταξε νά ὑψώσωσι τάς χεῖρας καί νά φωνήσωσι: «*Ἐπάνω ἡ Ἐξαρχία καί ἡ Βουλγαρία*», εἶτα νά καταβιβάσωσιν αὐτάς καί νά φωνήσωσι: «*Κάτω τό Πατριαρχεῖον καί ἡ Ἑλλάς*», μεθ' ὅ συστήσας αὐτοῖς ἐπ' ἀπειλῆ θανάτου ὅπως παύσωσι πλέον ἀποκαλούμενοι ἕλληνες ἀπέλυσεν αὐτούς.

– Εἰς τά χωρία Πεσόσνιτσα, Κότορι, Βύρμπιανη, οἱ ἡμέτεροι καί οἱ ἱερεῖς ἐκφοβηθέντες ὑπεχρεώθησαν νά ἱερουργῶσι εἰς τήν ἐκκλησίαν των βουλγαριστί. (Εἰδήσεις ἐκ Φλωρίνης).

πορτοκαλί 1

10. Κυριακή 23 Μαρτίου 1903

Φίλτατε

Ἡ κ[υρία] Ρ[ιανκούρ] ἔχει εἰς τήν διάθεσίν σου 3 χιλιάδες χρυσᾶ φράγγα, ἐκτός τῶν μηνιαίων.

Γράψε πόσα θέλεις νά στείλωμεν.

Τήν προσεχῆ Τρίτην ἀναχωρεῖ εἰς Θεσσαλίαν ὁ Παναγ. Πολίτης πρός συνεννόησιν μετά τῶν ἐκεῖ Μακεδόνων ὁπλαρχηγῶν καί ἵδρυσιν ἀποθήκης πολεμοφοδίων εἰς τά σύνορα.

Πρός τό παρόν ἀπό τήν Κυ[β]έρνησιν οὐδεμία ἐλπίς καί ἐπο- 2
μένως θά ἐργασθῶμεν μόνοι.

Σοῦ ἐγράψαμεν τήν Τρίτην, ἀπάντησέ μας τάχιστα.

Ἀνάγκη νά ζητήσητε ἀπό Ὑπουργεῖον νά στέλνη τακτικόν ἐπίδομα εἰς κάς. Ὁ Ἀλέκος Σαραντίτης πολυτιμότατος. Εἴθε νά εἴχαμεν καί ἄλλους τέτοιους.

Σέ φιλῶ.

[Παῦλος Μελᾶς]

[Γ.Γ.] Ἐντός ὀλίγων ἡμερῶν στέλλομεν εἰς Καστορίαν Ζήστην Ἰωάννου ἤ Οὐζούν μετά τινος Γκέκα.

[Ἐν μέρει κρυπτογραφική]

– Κατά τηλεγράφημα τοῦ καϊμακάμη Καϊλαρίου, ἐφονεύθη σήμερον εἰς τά πρόθυρα τῆς κωμοπόλεως ταύτης, ὁ ὑπάλληλος τοῦ πέρυσιν ὑπό βουλγαρικῆς συμμορίας συλληφθέντος Κορυτσαίου, Δυμπενιώτου Χρῆστος ὑπό ἀγνώστων.

66 – Οἱ χωρικοί τοῦ ἀγροκτήματος τοῦ Ἀργ. Ζάχου καί τῆς || Μαρίας Παπαδημητρί-
ου ἐλθόντες σήμερον ζητοῦσι παρ' αὐτῶν τήν κυρίαν των ἐν ὀνόματι τοῦ Κομιτάτου
καί κατά διαταγήν αὐτοῦ λίρ[ας] ὀθ[ωμανικάς] 30, συμψηφίζουσι δέ 5 λίρας ὀφειλο-
μένας ὑπό τοῦ χωρίου λόγω ἀποζημιώσεως καέντων γεννημάτων εἰς τούς ἰδίους.

– Τῇ 4η Μαρτίου ἐφονεύθη παρά τήν Σλίβενην ὀθωμανός τις.

– Ἐξεδιώχθησαν ὑπό τῶν βουλγ[αρικῶν] συμμοριῶν οἱ ἑλληνοδιδάσκαλοι τῶν χωρίων Ζελενιτσίου, Στρεμπρένου, Ἀετοζίου καί Γκορέντσης.

– Ἐν Νέρετ ἐξηνάγκασε τό Κομιτᾶτον τούς ὀρθοδόξους, ὅπως συνυπογράψωσι μετά τῶν σχισματικῶν ἀναφοράν πρός τήν Κυβέρνησιν, δι' ἧς ἐξαιτοῦνται τό ἄνοιγμα τῆς πρό 4 ἐτῶν κεκλεισμένης ἐκκλησίας.

– Ἐξεδιώχθη ὑπό τοῦ Τσακαλάρωφ ὁ ἐν Ζουπανίστη ἡμέτερος ἱερεύς καί διδάσκαλος παπᾶ-Βασίλειος καί ἀντ' αὐτοῦ ἐγκατεστάθη ὁ ὑπό τοῦ Τσακαλάρωφ διορισθείς βούλγαρος ἱερεύς Κωνσταντῖνος.

– Τῇ 8η Μαρτίου ἡ συμμορία τοῦ ἐκ Κονομπλάτης Μήτρου Βλάχου μεταβᾶσα
εἰς Λαμπανίτσαν ἐξεδίωξε τόν ἡμέτερον ἱερέα καί διδάσκαλον παπᾶ-Γερμανόν καί
67 παρέδωκε τάς κλεῖς τῆς ἐκκλησίας || εἰς βούλγαρον ἱερέα.

– Ἐν Κωστενετσίω τῇ 9η Φεβρουαρίου ὁ βούλγαρος ἱερεύς Ναούμ ἐτέλεσε μνημόσυνον ὑπέρ τῶν πεσόντων κομιτῶν, παρῆσαν δ' ἐν αὐτῷ καί ὁ Τσακαλάρωφ μετά τῆς συμμορίας αὐτοῦ· ὡμίλησε δέ ὁ ἄλλοτε βουλγαροδιδάσκαλος καί νῦν ὀπαδός τοῦ Τσακαλάρωφ, Πάντος Κλιάτσος. Ἐν τῷ αὐτῷ χωρίω τήν νύκτα τῆς 8ης Μαρτίου ἐξηνάγκασε διά τῆς λόγχης πάντας τούς ἡμετέρους νά ὑπογράψωσιν ἀναφοράν, δι' ἧς ἐδήλουν ὅτι ἀσπάζονται τό δόγμα τῆς Ἐξαρχίας, τήν δ' ἐπαύριον ἐξηνάγκασε τόν ἡμέτερον ἱερέα παπᾶ-Σταῦρον νά συλλειτουργήση μετά τοῦ σχισματικοῦ Ναούμ. Ἐκήρυξεν ὁμιλήσας κατά τοῦ καθεστῶτος ὁ παπᾶ-Τύρπος, ὁ πρώην ἀντιπρόσωπος τῆς Ἐξαρχίας ἐν Καστορία, ὁ Λάζος Παπατράικος καί τελευταῖος ὁ Τσακαλάρωφ, ἐκτοξεύσαντες μυρίας ὕβρεις κατά τῆς Κυβερνήσεως, τῶν Πατριαρχείων, τῆς Μητροπόλεως καί τοῦ Ἑλλ[ηνικοῦ] Βασιλείου.

Τῇ 24η Φεβρουαρίου ὁ Τσακαλάρωφ μετά 40 ὀπαδῶν του μετέβη εἰς Σμαρδέ-
σιον, τήν νύκτα τῆς 25ης συνήθροισε τόν λαόν εἰς τήν ἐκκλησίαν καί ὑπό τούς
68 ἤχους τῶν βροντωδῶν *«οὔρα»* [ζήτω], ἐξέδωκεν ἀπό||φασιν, ἵνα παραχωρηθῆ ἡ
σειρά τοῦ νά λειτουργήση ἐν τῇ ἡμετέρα ἐκκλησία καί εἰς τόν σχισμ[ατικόν] ἱερέα,
ὅστις ἐτέλεσεν ἁγιασμόν καί ἐρράντισε τόν λαόν· ὡμίλησαν καί ἐνταῦθα οἱ αὐτοί
ρήτορες Τσακαλάρωφ, Λάζος Παπατράϊκου καί Πάντος Κλιάτσος ἐναντίον τῆς
Α.Μ. τοῦ Βασιλέως τῶν Ἑλλήνων.

Ἐκ Σμαρδεσίου ὁ Τσακαλάρωφ μετέβη εἰς Βάμπελι, ὅπου διέμεινε τῇ 1η καί 2α Μαρτίου, τῇ 3η ἐπέστρεψεν εἰς Σμαρδέσιον, ὅπου ἐξηνάγκασε τό χωρίον εἰς ἀποσκύρτησιν. Τό αὐτό ἔπραξεν εἰς Βάμπελ καί ἔκλεισε τό σχολεῖον.

πορτοκαλί 45

11. 28 Μαρτίου [1903]

Ἔγραψα εἰς Ἐπίσκοπον περί Βελεμιστίου.

Δέν εἶχα ἀκόμη ἀπάντησιν.

Δέν νομίζω ὅτι εἶναι ἀπαραίτητον οὔτε καιρός νά ὑπάγη εἰς Βελεμίστι. Τόν εἰδοποίησες περί σώματος;

Τακτικόν ἐπίδομα δέν στέλνει Ὑπουργεῖον ἀλλά ὁσάκις ζητοῦμεν χρήματα στέλλονται. (ὄχι ὅμως γρήγορα, οὔτε χωρίς δυσκολίας).

Στεῖλε χίλια φράγκα

Χρειάζονται καί διά ἐδῶ καί διά Φλώριναν καί ἀλλοῦ.

Πότε θά στείλετε μηνιαῖον; Πρέπει νά ἐξαφανιστῇ ὁ Τσακαλάρωφ.

Ἴ[ων]

[Κρυπτογραφική καί κολλημένη πίσω στήν σελίδα, ἡ ἀποκρυπτογράφιση ἀπό τήν Ναταλία]

Βάμπελ - Μοσχοχώρι, ἡ ἐρειπωμένη ἐκκλησία (ΓΠ)

Τῆ 14η Μαρτίου μετέβη εἰς Βερνίκιον, ὅπου τά αὐτά διέπραξεν.

Τῆ 16η Μαρτίου συνενωθείς μετά τῆς συμμορίας Μήτρου Βλάχου ἐστρατολόγησεν ἐκ Σμαρδεσίου καί τῶν πέριξ χωρίων ὑπέρ τούς 100 ὀπαδούς καί τῆ αὐτῆ ἑσπέρα μετέβη εἰς Πισοδέριον πρός καταδίωξιν τοῦ Κῶτε. (Εἰδήσεις ἐξ ἐκθέσεως τοῦ Ἁγίου Καστορίας)

– Τήν ἑσπέραν τῆς 26ης πρός τήν 27ην εφονεύθησαν ὑπό τῶν ὀθωμανῶν Πρεσίλας ἐν Σφέτε Τοδώρ (Περλεπέ), δύο χωρικοί (Ρασήμ, Μπίρινα).

– Τῆ 27η ἀγροκτηματίας ἐν Μικρόν Κόνιαρι (Περλεπέ) μετά 2 φυλάκων του εἰς
69 τοιοῦτον βαθμόν ἔδειραν τόν βλάχο ἀγωγιάτην Παρίσην, μή ἀφιππεύσαντα || ὅτε διήρχετο ἐνώπιόν των, ὥστε πνέει τά λοίσθια.

– Κατ' ἀκριβεῖς ἐκ Δίβρας πληροφορίας βεβαιοῦνται αἱ ἀπό ὀκτώ ἡμερῶν κυκλοφοροῦσαι φῆμαι. Συνῆλθεν ἐν Ἄνω Δίβρα, ἐν τῆ ἕδρα δηλαδή τοῦ Μουτεσαριφλικίου, ἡ κόνγκρα=συνέλευσις τῶν προκρίτων Ἀλβανῶν διασκεψαμένη περί τοῦ πρακτέου κατά τήν ἀκροσφαλῆ, ὡς ἐτονίσθη ἡ λέξις, πολιτικήν κατάστασιν. Συνεδριάσεις ἐγένοντο τῆ 5η, 6η, 7η καί 8η Μαρτίου, ἐπί πολλήν ὥραν πολλοί τῶν τά πρῶτα φερόντων ὡμίλησαν προσπαθοῦντες νά πείσωσι τήν συνέλευσιν περί τῆς ἀνάγκης τοῦ νά μή δεχθῶσιν ἐπ' οὐδενί λόγω τάς μεταρρυθμίσεις, νά ἐπιτρέψωσι τοῖς Μαλισόροις νά ἐπιδράμωσι τά χριστιανικά χωρία καί ἐν ἀνάγκη νά προβῶσι καί εἰς σύγκρουσιν μετά τοῦ αὐτοκρατορικοῦ στρατοῦ. Ὀλίγιστοι μεταξύ τῶν ὁποίων καί ὁ Σαΐτ ἐφέντης=ἀντιπρόσωπος τοῦ Ἰσμαήλ Κεμάλ ὡς καί ὁ ἰδιαίτερος ἀπεσταλμένος τοῦ ἐν Ἰπεκίω καί Διακόβα στρατηγοῦ Σεμσῆ πασσᾶ, συνέστησαν μετριοπάθειαν, δέν εἰσηκούσθησαν, καί ὁριστική μέν ἀπόφασις δέν κατωρ-
70 θώθη νά ληφθῆ, ἐπλη||ρεξουσιοδοτήθησαν ὅμως οἱ ὀπλαρχηγοί= ἀρχιλησταί τῆς Μαλαισύας Ταχήρ Ζόλνας, Ἰσλυάμ Γκαράνας καί Ράμ Δούκας νά προβῶσιν εἰς καταρτισμόν τῶν ληστρικῶν σωμάτων των. Ὁριστική ἀπόφασις θέλει ληφθῆ εἰς τήν συνεδρίασιν, ἥτις μέλλει νά λάβη χώραν ἐντός τῆς προσεχοῦς ἑβδομάδος. Ὅσοι τῶν ἐν Δίβρα χριστιανῶν ἔχουσι φύλακας Μαλισόρους διετάχθησαν ν' ἀπολύσωσι τῆς ὑπηρεσίας των αὐτούς ὑπό τῶν ἀρχηγῶν τῆς Κόγκρας. Πολλοί τῶν χριστιανῶν τούτων, νυκτός ἐκεῖθεν ἀνεχώρησαν, τινές ἦλθον ἐνταῦθα, μεταξύ τῶν ὁποίων καί ὁ Πέτρες Μπογιατζίεφ, ὁ πλουσιώτερος τῶν ἐν τῆ περιοχῆ Ἄνω καί Κάτω Δίβρας χριστιανῶν.

28 Μαρτίου

– Ἄφιξις 1/2 τάγματος τακτικοῦ στρατοῦ ἐξ Ἐλασσόνος δι' ἐκτάκτου ἁμαξοστοιχίας.

71 – Ἑτέρα δολοφονία ἐγένετο ἐν || Πόδμολ πατρός καί υἱοῦ, ἀρνηθέντων ν' ἀγοράσωσιν ὅπλα.

29 Μαρτίου

– Τήν ἑσπέραν τῆς χθές ἐδολοφονήθη ἐν Σύρψη ὁ ἡμέτερος διδάσκαλος καί

Συμμορία Μήτρου Βλάχου (ΦΜ)

ἱερεύς παπᾶ-Τάλης καί ὁ κοτζάμπασης Νέτσος Ρίστε τοῦ χωρίου, ἀρνηθέντες νά φιλοξενήσωσι τήν συμμορίαν Γ. Σούγγαρη.

– Δολοφονία Ἀλεξάνδρου Μ. Ταμπούρα, νέου 14ετοῦς, ὀρθοδόξου ἐντός τοῦ Κέντρου τῆς πόλεως τῇ 28η Μαρτίου τό ἑσπέρας.

– Οἱ φονεῖς τοῦ ἱερέως καί κοτζάμπαση τοῦ χωρίου Σύρψη εἰσίν οἱ χωρικοί: 1) Ρίστε Τάλε, 2) Μπόσιε Νέτσωφ, 3) Βασίλ Μᾶρκο, 4) Μπόσιε Μᾶρκο, 5) Σπῦρο Μᾶρκο, 6) Ναΐδο Πέτκο, 7) Μᾶρκο Τῶδε, 8) Στώγιαν Ρίστε, ὧν οἱ δύο τελευταῖοι καί ὁ Μπόσιε Νέτσωφ, ἐδραπέτευσαν.

30 Μαρτίου

– Συμπλοκή ἐν Σμαρδέσι τήν 28ην καί 29ην Μαρτίου. Ὁ στρατός εἰσῆλθεν εἰς τό χωρίον καί ἐκάλεσε τόν μουχτάρην καί τούς δημογέροντας νά παρουσιασθῶσιν· οὗτοι δέν ὑπήκουσαν· ὁ δέ στρατός ἐπυροβολήθη ὑπό τῶν ἐν τῷ χωρίῳ· τότε ἐπετέθησαν οἱ στρατιῶται καί ἐπῆλθε συμπλοκή. Χωρικοί ἐκ τῶν πέριξ χωρίων ἦλθον εἰς ἐπικουρίαν ἐπιχειροῦντες νά περικυκλώσωσι τόν στρατόν. Ἡ συμπλοκή ἔληξε διά τῆς ὑποχωρήσεως τῶν χωρικῶν. Ἐφονεύθησαν 5 συμμορῖται ἤ καί χωρικοί· θέλουσι δέ μεταχθῇ ἐνταῦθα ὅπως δικασθῶσι 9 ἕτεροι ἐξ ὧν
72 τινες πληγωμένοι. Ἐφονεύθησαν 4 στρατιῶται || καί 1 ἐτραυματίσθη. Λέγουσιν ὅτι καί ὁ διευθυντής τῆς χωροφυλακῆς Κορυτσᾶς Μουχτάρ ἀγᾶς, ἐφονεύθη ἤ ἐπληγώθη.

Ὁ Μουτεσαρίφης Κορυτσᾶς διετάχθη νά μεταβῇ εἰς Μπίγλισταν πρός ἀνάκρισιν τῶν γενομένων. Οἱ φονευμένοι μετηνέχθησαν ἐκεῖ. Μεταξύ τῶν συλληφθέντων εὑρίσκεται καί τις ἐνδεδυμένος Εὐρωπαϊκά, καί μή ὁμοιάζων πρός τούς ἄλλους. Ὑπόνοιαι ὑπάρχουσι μή εἶναι ὁ Σαράφωφ. (Πληροφορίαι Γεν[ικοῦ] Διοικητοῦ)

– Χθές ἐγένετο ἀπόπειρα δολοφονίας ἐν Κάλενικ ἐναντίον τοῦ ἐκ Φλωρίνης υἱοῦ τοῦ Σερίφ Δαμάρ, ὑπό τινος τῶν γεωργῶν τοῦ ἐν Κάλενικ κτήματος. Σήμερον μετηνέχθη εἰς Φλώριναν ὁ καθ' οὗ ἐγένετο ἡ ἀπόπειρα τετραυματισμένος, εἶναι στρατιώτης ὑπηρετῶν ἐν Φλωρίνῃ.

– Εἰς Σμαρδέσι ἦσαν 63 συμμορῖται μετά τοῦ Τσακαλάρωφ καί Σαράφωφ. 120 στρατιῶται μετέβησαν κατ' ἀρχάς. 400 χωρικοί ἐκ τῶν πέριξ προσῆλθον.

– Ἐν Τσάπαρι καί Διαβατῷ οἱ βουλγαροδιδάσκαλοι παρήγγειλαν τοῖς χωρικοῖς ὅπως κοινωνήσωσι τῇ Μεγάλῃ Πέμπτῃ πάντες. (Εἴδησις Παπακωνσταντίνου)

73 – Οἱ ἐν Σύρψῃ δολοφονηθέντες ἐφονεύθησαν διά μαχαιρῶν καί πελέκεων· ὁ μέν ἱερεύς ἔφερε τρία τραύματα ἐπί τῆς κεφαλῆς, ὁ δέ κοτζάμπασης Νέτσος Ρίστε πλήν τῶν ἐπί τῆς κεφαλῆς του κατενεχθέντων διά πελέκεως 7 τραυμάτων ἔφερε τραῦμα καί ἐπί τοῦ στήθους δι' ἀμφιστόμου μαχαίρας, ἐφονεύθη δέ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ ἀδελφοῦ του Στωγιάν, ὅστις μετά δύο ἄλλων συγχωρικῶν του, τοῦ Μπόσιε Νέτσωφ καί Μᾶρκο Τῶδε ἐδραπέτευσαν μετά τήν δολοφονίαν.

πορτοχαλί 2

12. 29 Μαρτίου 1903

Απάντησιν εἰς τό ἀπό 17 Μαρτίου γράμμα τό ὁποῖον ὡς μή ἔδει, δέν ἔφερε τήν χρονολογίαν en clair [καθαρά] ἀλλά κρυπτογραφικῶς.

Τό ἐσώκλειστον στέλλεται διά Βιτώλια πρός ἀγοράν ὅπλων διότι ἀπολύτως ἀδύνατος ἀποστολή ἐντεῦθεν, ἐπί τοῦ παρόντος τῆς Κυβερν[ήσεως] αὐστηρῶς ἀπαγορευούσης. Ἀνακοίνωσε τοῦτο Καραβαγ[γέλην] διά τά περαιτέρω. Ἐκ στελομένων ἐφεξῆς κράτει ἀναγκαιοῦντα σύ καί ὑπόλοιπα πέμπε Καραβαγγέλη.

Ταῦτα ὡς καί σύ εἰς Βιτώλια, ἀφοῦ μάθομεν ὅτι ἐπρομηθεύθητε ὅπλα || δυνάμεθα ἴσως στείλωμεν 5-6 ἤ 8 ἄνδρας Κρῆτας καί Μακεδόνας. 2

Θετικῶς πληροφορούμεθα ὅτι Γιαγκώφ μετέβη Θεσσαλίαν.

Εἶναι τοῦτο ἐν γνώσει Καραβαγγέλη;

Μετά τό Πάσχα ἀμέσως θά ὑπάγωμεν εἰς Κηφισίαν ὅπου θά ἐγκαθιδρυθῶμεν καί διά τόν χειμῶνα. Ὅλοι σέ φιλοῦμεν καί σοῦ εὐχόμεθα θάρρος.

Ὁ Μελ[ᾶς]

[Ἐν μέρει κρυπτογραφική]

31 Μαρτίου

– Ἀπό τά χωρία Γραδέσνιτσα, Σταράβενι καί Ζόβικ ἦλθον χωρικοί παραπονούμενοι κατά τοῦ στρατοῦ ὅστις καταλύει κατά καιρούς εις τά χωρία ταῦτα.

– Ὁ Ἄρσωφ ἐπέβαλε τοῖς ὀρθοδόξοις κατοίκοις Γιάγκοβετς Εὐαγγέλω Οἰκονόμου, Στεργίω, Νάντσιω καί Κωστῆ Γιάννα Οἰκονόμου, νά εισφέρωσι τό ποσόν λιρῶν 50 ὑπέρ τοῦ Κομιτάτου. Ἐπειδή δέ παραπονούμενοι οὗτοι παρέστησαν εἰς τόν Ἄρσωφ τό ἄδικον τῆς ληφθείσης ἀποφάσεως, οὗτος παρέπεμψε τήν
74 ὑπόθεσιν εἰς τήν ἐνταῦθα Ὄπστιναν, || ἥτις επιεικῶς κρινουσα ηλάττωσε τό ποσόν κατά τό ἥμισυ. Τούτου γενομένου ο μέν κ. Γιάννης Οἰκονόμου καί ο Νάντσιος κατέβαλον πάραυτα τῶ Νατσάλνικ Γιαγκοβετσίου Ιωακείμ Κῶτε Νιζάμη, τό ἀναλογῆσαν αὐτοῖς ποσόν· ὁ δέ Εὐάγ[γελος] Οἰκονόμου καί ο Στέργιος ἐβράδυνον νά συμμορφωθῶσι· ἐπειδή δέ καί οι σχισματικοί κάτοικοι Γιάγκοβετς δέν ἀπέστειλαν πρός τόν Ἄρσωφ τό ἐπιβληθέν αὐτοῖς ποσόν τήν νύκτα τῆς 27ης Μαρτίου, ἐνῶ ὁ Ἄρσωφ μετά τῆς συμμορίας του κατέλυεν ἐν Μπόουνο, χωρίον ἀπέχοντι τοῦ Γιάγκοβετς μόλις 1 ὥραν, ἀπεστάλη ὑπό τοῦ Ἄρσωφ ὁ Περούς Στρέζοβικ μετ' ἄλλων συμμοριτῶν, ὅπως βία ἀπαγάγη καί ὁδηγήση εις Μπόουνο τούς καθυστερήσαντας τάς συνδρομάς των, σχισματικούς καί ὀρθοδόξους. Καί οι μέν ἄλλοι πάντες σχισματικοί ἠρνήθησαν ν' ἀκολουθήσωσι τόν Π. Στρέζοβικ, ο δέ Εὐάγ[γελος] Οἰκονόμου καί ὁ Στέργιος τόν ἠκολούθησαν· ὁδηγηθέντες δέ πρό τοῦ Ἄρσωφ ἠρωτήθησαν ὑπ' αὐτοῦ διά ποῖον λόγον δέν κατέβαλον μέχρι τοῦδε εἰς τό Κομιτᾶτον τό ἐπιβληθέν αὐτοῖς χρηματικόν ποσόν. Ὁ Ε[ὐάγγελος] Οἰκονόμου ἀπήντησεν ὅτι ἐμέτρησεν αὐτό εἰς τόν Νατσάλνικ, ὁ δέ Στέργιος, ἐξαγαγών ὅσα εἶχε χρήματα, 50 γρόσια ἐν ὅλω, ἔδωκε τῶ Ἄρσωφ, εἰπών ὅτι αὐτά εἶναι τά μόνα χρήματα τά ὁποῖα ἔχει καί τά ὁποῖα εὐχαρίστως προσφέρει· τότε ὁ Ἄρσωφ χαρίσας τό ὑπόλοιπον τοῦ χρέους εἰς τόν Στέργιον, ἀφῆκεν αὐτούς ἐλευ-
75 θέρους, διέταξε δέ τήν τιμωρίαν τῶν ἀπειθησάν||των σχισματικῶν. Τήν ἐπιοῦσαν οὗτοι ἐδήλωσαν ὅτι παραιτοῦνται τῶν ὑπό τοῦ Κομιτάτου ἐπιβεβλημένων αὐτοῖς καθηκόντων. (Εἴδησις Ἀγγελοπούλου)

– Τῆ 27η Μαρτίου ἐφονεύθησαν ἐν Ἄρμενσκω ὁ ὁπλαρχηγός Γκέλες ἐκ Τύρσιας μετά τῆς συζύγου του ὑπό τοῦ Συμεών Πέτρου διά τά φιλελληνικά του αἰσθήματα καί διότι εἰς αὐτόν καί τάς ἐνεργείας του ὀφείλεται ἡ εἰς τήν ὀρθοδοξίαν προσέλευσις τοῦ χωρίου Τύρσιας καί ἔδειρε τόν βουλγαρόπαπαν. (Εἴδησις παπα-Σταύρου)

– Πρό τινων ἡμερῶν ἐκομίσθησαν ἐκ Κορυτσᾶς εἰς Ρέσναν ὑπό δύο Βλάχων 80 ὅπλα καί 5 χιλιάδες φυσίγγια! (Εἴδ[ησις] Ἀγγελοπούλου)

– Ὁ ἐκ τῶν δολοφόνων τοῦ ἰατροῦ Μ. Καράγια, Δραγάν... ἀπεστάλη ὑπό τοῦ Ἄρσωφ εἰς Θεσσαλίαν, ἵνα προμηθεύση αὐτῶ ὅπλα.

– Τῆ 27η Μαρτίου ἐφονεύθη παρά τήν πλησίον τοῦ Ἰβάνεφτσε γέφυραν τοῦ Ἐριγῶνος ποταμοῦ ὑπό τριῶν ὀθωμανῶν ἐκ Ζυρνόφτσας ὁ Κῶτσο Δόμαζετ ἐκ Μπελτσίρκβας, ἄλλοτε σέρβος, νῦν δέ βούλγαρος.

Ἀπρίλιος 1903

Ἡ Νάτα ἀπαιτεῖ ξεμπέρδεμα Τσακαλάρωφ.
26-4-1903
Παῦλος Μελᾶς πρός Ἴωνα

Σελ. 87

1 Ἀπριλίου

– Χθὲς ἦλθον 38 καὶ σήμερον τὴν πρωΐαν 63, περὶ τὴν μεσημβρίαν δε περὶ
76 τοὺς 250-260 || χωρικοὶ ἐκ Σμαρδεσίου διὰ νὰ ὑποβάλωσι τὰ παράπονα των τῶ
Βαλῆ διὰ τὰς ὠμότητας τὰς διαπραχθείσας μετὰ τὴν τελευταίαν συμπλοκὴν ὑπὸ
τοῦ στρατοῦ καὶ τῆς χωροφυλακῆς. Μεταξὺ τῶν χθὲς ελθόντων είναι καὶ ο αδελ-
φός τοῦ Τσακαλάρωφ.

– Ἐν Παρισίοις ἐκδίδεται ὑπὸ τοῦ ἐκ Ρέσνης διδάκτορος τῆς Νομικῆς Συμεων Τράιτσε Ράδε καὶ διὰ τῶν χρημάτων τῆς Μις Στόουν «Le nouveau Macedonien», ὄργανον τοῦ δολοφονικοῦ Κομιτάτου. Ὁ συντάκτης τῆς ἐν λόγω ἐφημερίδος κατ' αὐτάς μετέβη εἰς Σόφιαν.

3 Ἀπριλίου

– Κατὰ τὰς τρεῖς τελευταίας ἡμέρας 282 βούλγαροι κάτοικοι τῶν πέριξ εις διάφορα μέρη τῆς αὐτοκρατορίας ἐργαζόμενοι ἠναγκάσθησαν ὑπὸ τοῦ Κομιτάτου νὰ ἐπανέλθωσιν εἰς τὰς ἑστίας των.

– Τῇ 1η Ἀπριλίου ἔφθασεν ἐνταῦθα τὸ 2ον τάγμα τοῦ 24ου συντάγματος τοῦ τακτικοῦ πεζικοῦ ἐξ Ἀνασελίτσης.

– Τῇ 3η Ἀπριλίου ἤχθησαν ἐξ Ἀχρίδος ὑπὸ συνοδείαν τάγματος πεζικοῦ 145
77 βούλγαροι, οἵτινες εἶχον || ἐπιτεθῆ, ὡς γνωστόν, κατὰ τοῦ πολιορκοῦντος τὴν
Λάκτινια τῆς Ἀχρίδος στρατοῦ. Λέγεται ὅτι ἐξεδόθη ιραδές, καθ' ὃν ἀπὸ τοῦδε
ἐξορίζονται πλέον οἱ κομιτατζῆδες συλλαμβανόμενοι.

– Τῇ 2α Ἀπριλίου ἐφονεύθησαν ὑπὸ τούρκων τοῦ χωρίου Ὄμπετνικ δύο βούλγαροι ἐν Μέτιμερ.

– Τῇ 3η Ἀπριλίου ἐφονεύθη ὑπὸ βουλγάρων ἐν Κρουσόβω ὁ ἐκ Πρίεσιλ καιινοφύλαξ Ἀχμέτ.

4 Ἀπριλίου

– Ἐκ τῶν 146 ἀχθέντων ὡς ἐνεχομένων εἰς τὴν ἐπίθεσιν κατὰ τοῦ στρατοῦ ἐν Λάκτινιε 29 μόνον, οἵτινες καταλέγονται μεταξὺ τῶν ἀμνηστευθέντων, θέλουσιν ἐξορισθῆ, οἱ δὲ λοιποὶ θέλουσι κρατηθῆ ἐνταῦθα ὡς ὑπόδικοι. Μεταξὺ τῶν συλληφθέντων ὑπάρχουσι καὶ 3 ἱερεῖς, ὧν ὁ εἷς θέλει αὐστηρῶς τιμωρηθῆ, διότι ἐγνώσθη ὅτι μετέβη εἰς Σόφιαν καὶ ἐκεῖθεν ἐπανῆλθεν.

– Τὰ ἐπὶ τῇ ἑορτῇ τοῦ Πάσχα ὑπὸ τοῦ Βουλγάρου ἐπισκόπου ἀποσταλέντα τῶ Βαλῆ δῶρα ἐπεστράφησαν.

πορτοκαλί 4

13. [Μοναστήρι] 2 Ἀπριλίου 1903

Ἀγαπητέ μου Παῦλε

Ὁ Μητροπολίτης Πελαγονίας μέ παρεκάλεσε νά στείλω μιά συνδρομή 40 φράγκων σ' ἕναν κάποιον Μᾶρκον Γιαννόπουλον ἀπό τάς Ἀθήνας πού εἶναι πολύ πτωχός καί ζητεῖ χρήματα. Μ' ἔδωκε καί τά 40 φράγκα καί παρακαλεῖ νά γράψω σέ κάποιον στάς Ἀθήνας νά τοῦ τά πληρώσουν. Ἔχεις χρήματα δικά μου· στεῖλε παρακαλῶ, μόλις λάβης αὐτό τό γράμμα, 40 φράγκα στόν Μᾶρκον Γεωργίου Ἀ. Γιαννόπουλον, ὁδός Βαλτετσίου ἀρ. 3 καί ὅταν μέ στείλης τά ριανκουρικά χρήματα βάζεις 40 φράγκα λιγώτερα.

Ἐζήτησα νά μέ στείλης τό 1/3 τῶν || χρημάτων. Ἐλπίζω νά 2
τά ἔστειλες πιά γιατί μπορεῖ νά τά ἔχω ἀνάγκη πολύ γρήγορα.

Ἅμα λάβης καί τοῦτο τό γράμμα στεῖλε με γρήγορα καί ἄλλο 1/3. Μήν ἀμφιβάλης πώς θά ἐξοδευθοῦν καλά. Ἔχω ἀναλάβει τρία σπουδαῖα πράγματα. Στεῖλε γρήγορα καί τούς ἀνθρώπους διά νά ἀρχίση καλύτερα ἡ δουλειά, εἶναι μεγάλη ἀνάγκη. Καί τά χρήματα τά μηνιαῖα νά σταλοῦν.

Σε φιλῶ

Ἴων

[Υ.Γ.] Γιά τόν Ἀλέκο ἔγραψα τοῦ Κιουζέ καί τοῦ Πανᾶ. Ἐλπίζω νά κατορθωθῆ νά ἔλθη ἐδῶ.

78 **5 Ἀπριλίου**

– Οἱ μέχρι τοῦδε διορισθέντες χριστιανοί ἀστυνόμοι ἀνέρχονται εἰς 18· ἐν σώματι δέ σήμερον μεταβάντες εἰς τό Διοικητήριον ἀπήτησαν τήν καταβολήν τῶν καθυστερουμένων μισθῶν των, ἄλλως ἐδήλωσαν ὅτι θέλουσι παραιτηθῆ.

– Χθές ἀφίκετο τάγμα πεζικοῦ ἐξ Ἰωαννίνων (τοῦ 19ου τό 3ον).

6 Ἀπριλίου

– Ἐν Ζραπύρτσανι (καί οὐχί ἐν Βαρός) τοῦ Περλεπέ ἐγένετο τῆ 4η Ἀπριλίου συμπλοκή συμμορίας ἐξ 25, ὡς λέγεται συμμοριτῶν, ἐξ ὧν εἷς ἐτραυματίσθη, οἱ δέ λοιποί διέφυγον, ἐκ δέ τοῦ στρατοῦ ἐφονεύθησαν 5.

– Λέγεται ὅτι ἐτοποθετήθησαν ἐπί τῶν πέριξ τῆς πόλεως Μοναστηρίου λόφων ὀπτικοί τηλέγραφοι ὑπό τοῦ στρατοῦ. (Εἰδήσεις Κ. Ματσάλη).

– Ἐν τῆ ἐν Ζραπύρτσανι συμπλοκῆ ἔλαβον μέρος 100 βασιβουζοῦκοι καί 125 στρατιῶται, πεζοί καί ἱππεῖς. Οἱ συμμορῖται ἐπωφεληθέντες χαράδρας τινός κειμένης παρά τό χωρίον ἐκεῖθεν ἐπεχείρησαν νά ἐξέλθωσιν· ἀλλ᾽ ἐπειδή ἐπέπεσον κατ᾽ αὐτῶν πολλοί ἐκ τῶν πολιορκητῶν, οἱ συμμορῖται ἐποιήσαντο χρῆσιν δυναμί-
79 τιδος, ἥτις ἐπήνεγκεν σύγχυσιν εἰς τούς πολιορκητάς θανατώσασα 17 || ἵππους· ἐν τῶ μεταξύ δέ οἱ συμμορῖται διέφυγον πάντες, κατά νεωτέρας εἰδήσεις πλήν ἑνός φονευθέντος.

7 Ἀπριλίου

– Χθές δι᾽ ἐκτάκτου ἁμαξοστοιχίας ἀνεχώρησεν ἐντεῦθεν κατευθυνόμενον εἰς Θεσσαλονίκην τό τάγμα Ἰωαννίνων.

– Χθές περί τήν αὐγήν ἐδολοφονήθη ὁ παπᾶ-Σωτήρης, ἱερεύς τοῦ Ὁσίου Ναούμ, ὑπό ἀγνώστων, ὀλίγον ἔξωθεν τῆς Τραπεζίτσης.

– Περί τούς 60 προκρίτους ἐν τῶ χωρίω Κωστενέτσι, Σμαρδέσι, Βάμπελι, Βερνίκι, Λαμπανίτσα καί Δύμπενι συλλαβοῦσαι αἱ Ἀρχαί, ὡδήγησαν αὐτούς εἰς Καστορίαν, ἐκεῖθεν δέ θέλουσιν ὁδηγηθῆ ἐνταῦθα, ὅπως ἐξετασθῶσιν, ἴσως δέ καί τιμωρηθῶσι διά τά τελευταῖα συμβάντα. [Κατοπινή σημείωσις]. Ἤχθησαν τῆ 8η Ἀπριλίου 44 τόν ἀριθμόν καί ἐφυλακίσθησαν.

8 Ἀπριλίου

– Διαταγῆ ἐκ Κωνσταντινουπόλεως τό πυροβολικόν τοῦ 3ου σώματος ἐντός 24 ὡρῶν πρέπει νά ἦν ἕτοιμον πρός ἀναχώρησιν διά Φερίζοβικ.

– Τῆ 5η Ἀπριλίου ἤχθη εἰς Περλεπέν τό πτῶμα Διβράνου ἀγροφύλακος τοῦ
80 χωρίου Νέγοτιν, ὀνόματι Μπαϊράμ. Τόν νεκρόν εὗρον κατακρεουρ||γημένον μέ

14. [Βιτώλια 4 Απριλίου 1903

Αγαπητέ μου μπαμπά]

Είναι εδώ ο Μητροπολίτης Καστορίας· τό πύρ τού ανδρός μ' αρέσει· θά αναγνώσω εις αυτόν τό γράμμα σου.

[Ίων]

[Σημείωσις επί της προμετωπίδος επιστολής του Μ. Μπατρίνου, προκρίτου Καστορίας πρός Ίωνα διά τόν πατέρα του].

πορτοκαλί 6

15. 10 Απριλίου [1903]

Έλαβα τό γράμμα σου της 29ης Μαρτίου καί τά χρήματα. Ο Καραβαγγέλης είναι εδώ. Τί ποσόν ακριβώς καί από πότε θά αρχίσετε νά στέλετε διά Βιτώλια καί Καστορίαν;

Σέ στέλνω γράμμα τού παπά-Σταύρου καί στείλε τά συνημμένα όπου πρέπει. Ο παπά-Σταύρος είναι ενθουσιασμένος μαζί σου.

Ο Κιουζές τόν υποπτεύθηκε ότι δέν είχε δώσει κάπου όλα τά χρήματα πού τού είχεν εμπιστευθή· αλλά δέν πιστεύω νά τό έκαμε. Είναι πιστός έλλην.

Σε φιλώ

Ί[ων]

ἐξωρυγμένους τούς ὀφθαλμούς μεταξύ τῶν χωρίων Πλέτβαρ καί Τρόιακ.

– Τῇ 5η Ἀπριλίου ἀνεχώρησε διά Φερίζοβικ τό 1ον τάγμα τοῦ 23ου συντάγματος.

– Τῇ 8η Ἀπριλίου ἀνεχώρησε διά Φερίζοβικ ἐπίσης τό 2ον τάγμα τοῦ 23ου συντάγματος.

– Ὑπάρχουσι πρός τούτοις ἐν τῇ περιφερεία τοῦ Μοναστηρίου κατεσπαρμένοι 2 λόχοι τοῦ 3ου τάγματος τοῦ 21ου συντάγματος, οὕτινος οἱ ἕτεροι δύο λοχοι διαμένουσιν ἐν Δύμπενη, Μπιγλίστη καί τοῖς πέριξ.

– Τό δέ 1ον τάγμα τοῦ 18ου συντάγματος ἐπιτηρεῖ τήν σιδηροδρομικήν γραμμήν.

– Ὁ κ. Rostkowsky ἔκαμε παραστάσεις πρός τόν Βαλῆν διότι ἐπέτρεψε νά ἀχθῶσιν ἐνταῦθα δέσμιοι οἱ διά τά ἐν Λάκτινιε συμβάντα, συλληφθέντες ιερεῖς 3. (Εἴδησις Πισουρίκα)

– Τῇ 5η Ἀπριλίου ἐφονεύθη εἷς βούλγαρος καί ἕτερος ετραυματίσθη παρά τό Κρυβογκάστανι ὑπό ὀθωμανῶν.

10 Ἀπριλίου

81 – Τῇ 8η Ἀπριλίου συμμορία 60μελής κατέλυσεν εἰς || τό χωρίον Τσάπαρι, ὅπου παρέμεινεν ἑορτάζουσα τό Πάσχα καί συνευθυμοῦσα μετά τῶν χωρικῶν· ἡ συμμορία φέρει μεθ' ἑαυτῆς καί πολλά (40!) φορτία ὅπλων προωρισμένα διά τήν περιφέρειαν τῆς Πρέσπας· ἐν τοῖς πέριξ τοῦ Τσάπαρι ὑπῆρχεν ἀπόσπασμα 40 περίπου στρατιωτῶν, ὅπερ ὅμως δέν ἐτόλμησε νά ἐπιτεθῇ κατά τῆς συμμορίας, ἀλλά δι' ἀπεσταλμένων ειδοποίησε τάς ἐνταῦθα Ἀρχάς.

Τῇ 9η δέ Ἀπριλίου ἀπεστάλη ἐντεῦθεν ὁ Ἀλάι μπέης μετά 100 περίπου χωροφυλάκων. Ἡ συμμορία μή θέλουσα νά ἐγκαταλείψη τά ὅπλα ἀπεσύρθη μετ' αὐτῶν εἰς τό παρακείμενον τῷ χωρίῳ δάσος· ἤδη δέ πολιορκεῖται ὑπό τοῦ Ἀλάι μπέη.

– Πίναξ τῶν συνεπεία τῆς ἐν Σμαρδεσίῳ συμπλοκῆς συλληφθέντων προκρίτων καί τῇ 8η Ἀπριλίου ὁδηγηθέντων ἐνταῦθα.

Ἐκ Σμαρδεσίου:

α') ἕλληνες: παπᾶ-Τραϊανός Τσακαλαρίδης, Νικόλαος Γκίτσου, Ἠλίας Ἰωάννου Κοβάτσης, Λάμπρος Κύρτσε, Χρῆστος Γεωργίου. (Ἐκρατήθησαν ἐν Μπιγλίστη ὁ Ἠλίας Στάμκου, τετραυματισμένος διά μαχαίρας, ὁ Ἠλίας Κύρτσε τετραυματισμένος ἐπίσης δι' ὅπλου καί ὁ Γεώργιος Κύρστε δεδαρμένος).

82 β') βούλγαροι: παπᾶ-Δάμας, Πέτρος Τάσε Κλιάσου, Νικό||λα Πέτρε Κώτσιο, Κύρστες Ἠλία Μάγγου, Λάζο Φίλιου, Ἠλία Δίνε Λαμπανιτσάρ, Γεώργη Νάκο Κλιάσο (ἀδελφός τοῦ ὑπαρχηγοῦ Κλιάσου) Νοῦμο Πέτρε, Νάκο Κόλιο.

Ἐκ Κωστενετσίου:

α') ἕλληνες: παπᾶ-Πέτρος, Στέφος Στωγιάννου Καρσιάκη, Δῶνε Λάζου, Τύρπος Στώγιαν Μερλόφσκης.

β') βούλγαροι: παπᾶ-Τύρπος, παπᾶ-Ναούμ, Τράντο Βασίλ.

Γερμανός Καραβαγγέλης (ΓΒ)

Έκ Λαμπανίτσης:

α') έλληνες: Νοῦμο Γιάννη Μητρόφσκης, Χρῆστος Στωγιάν, Κώστα Γιαννάκη.

β') βούλγαροι: παπᾶ-Νικόλας.

Έκ Βάμπελι:

Πάντες εισίν ορθόδοξοι: παπᾶ-Χρῆστος, Τύρπος Μῆτρε, Πέτρε Δῖνες, Νάκης Σταύρου, Ἰωάννης Σταύρου καί Σωτήρης Μάνου. (Ὁ τελευταῖος ἔχει φιλοβουλγαρικά αισθήματα).

Έκ Δύμπενης:

Γεώργη Μάνο, Νάκο Σιδέρωφ, Στάσο Λέξο, Ἰῶτο Γιωβάν, Ἰῶτο Μῆτρε, Δῆμκο Μῆτρε, Βασίλ Ἀνδρέα. (Πάντες σχισματικοί).

Έκ Βερνικίου:

Συνελήφθησαν 7 πρόσωπα, ὧν τά ονόματα μένουσιν ἄγνωστα.

– Τῆ 9η Ἀπριλίου ἀπεστάλη εις Γέρμαν ὁ Διευθυντής τῆς Ἀστυνομίας μετά
83 150 στρατιωτῶν· ἀπεστάλησαν ἐπίσης ἐπικουρίαι καί ἐκ Ρέσνης καί ἐκ || Φλωρίνης· ὑποτίθεται ὅτι πρόκειται περί τῆς συμμορίας τοῦ ἐκ Κονομπλάτης Μήτρου Βλάχου.

– Τῆ 1η Ἀπριλίου ἐφονεύθη ἐν τῶ χωρίω Λάκτινιε ὑπό χωρικῶν τούρκων τῶν χωρίων Πέσολτσαν καί Τόσυνο εἷς βούλγαρος καί μία γυνή.

– Τῆ 3η Ἀπρ[ιλίου] εις τό χωρίον Σερούλια 2 στρατιῶται ιλαβέ ἐξ Ἀχρίδος συναντήσαντες χωρικόν ἠθέλησαν ν' ἀφαιρέσωσι τόν ἵππον του. Εἰς τήν ἄρνησίν του τόν ἐφόνευσαν καί λαβόντες τόν ἵππον του ἀνεχώρησαν.

– Τῆ 9η Ἀπριλίου ἀνεχώρησαν διά Μητροβίτσαν εἷς λόχος (13) τηλεγραφητῶν.

12 Ἀπριλίου

– Ἐν Λαμπάνιτσα ἐδολοφονήθη ἡ ἀδελφή τοῦ ἐκδιωχθέντος ιερέως παπᾶ-Γερμανοῦ. Δολοφόνοι ἀνῆκον βουλγαρική συμμορία.

– Ἐδολοφονήθη ἐν Πόδμολ τοῦρκος τις ἀγροφύλαξ ὑπό τῶν χωρικῶν.

84 – Τά εις Γέρμαν ἀποσταλέντα ἀποσπάσματα ἐπέστρεψαν ἄπρακτα, διότι αἱ συμμορίαι ειδοποιηθεῖσαι ἐγκαίρως διά τῶν πολλῶν σκοπῶν, οὓς εἶχον τοποθετήσει εις ἀπόστασιν 8-10 ὡρῶν, ἐσώθησαν διά τῆς φυγῆς.

– Λέγεται ὅτι θά ἀναχωρήση τό 15ο καί 16ο σύνταγμα τοῦ ιππικοῦ καί τό 14ο σύνταγμα τοῦ πυροβολικοῦ(!).

– Ἐδόθη διαταγή νά ἀγγαρεύσωσι περί τούς 1500 ἵππους. (Κατ' ἄλλην εἴδησιν ἀγοράζουσιν εις μειοδοσίαν 2.517 ἵππους διά τήν ὑπηρεσίαν τῶν ιλαβέ καί ἐφεδρικῶν ταγμάτων).

13 Ἀπριλίου

– Οἱ κάτοικοι Γέρμαν μαθόντες ὅτι ὁ Τσακαλάρωφ μετά τοῦ Σαράφωφ εὑρίσκετο εις τά ὑψώματα ἔξω τοῦ χωρίου ζητῶν νά εισέλθη εις αὐτό, ἀπήντησαν ὅτι

Παπᾶ-Σταῦρος (ΓΒ)

αὐτοί δέχονται τόν Κῶτε καί ὄχι αὐτόν, εἰδοποίησαν δέ τάς ἐν Φλωρίνη Ἀρχάς νά στείλη στρατόν. Ὁ στρατός ἦλθε καί ἠρώτησε τόν κοτζάμπασην ἄν κρύπτωνται συμμορῖται ἐν τῶ χωρίω. Οὗτος ἀπήντησεν ὅτι ὄχι. Τότε παρεκάλεσεν ὁ ἀποσπασματάρχης νά κενωθοῦν αἱ οἰκίαι (154 εἶναι αἱ οἰκίαι) καί νά ἐξέλθωσι τά γυναικόπαιδα· ὅπερ καί ἐγένετο· ὁ στρατός ἠρεύνησε λεπτομερῶς ἐν πάσαις ταῖς οἰκίαις οὐδέν εὑρών· μετά ταῦτα συνέταξεν ἔγγραφον δηλοῦν ὅτι ἐγγυῶνται οι κάτοικοι περί τοῦ ὅτι οὐδείς ταραξίας θά εἰσχωρήση εἰς τό χωρίον(σενέτι). Τοῦτο ὑπέγραψαν ὁ κοτζάμπασης καί οἱ πρόκριτοι.

85 Ὁ στρατός ἐζήτησε 400 ὀκάδας ἄρτου ἅτινα ἐπλήρωσεν ἀμέσως, (κατ' ἄλλην εἴδησιν, Παπασταύρου) ὁ Σαράφωφ καί Τσακαλάρωφ εἰσῆλθον εἰς τό χωρίον, προέβησαν δέ μάλιστα εἰς ὑποδείξεις σχισματικῶν ὡς ἀζάδων καί ἠπείλησαν [τόν] κοτζάμπασην Γκέλεν.

– Οἱ βούλγαροι ἠπείλησαν τόν Πρόξενον τῆς Ρωσίας διά θανάτου. Ὁ πολ[ιτικός] πράκτωρ τῆς Ρωσίας ἐν Σοφία εἰδοποίησε περί τούτου τήν Ρωσικήν ἐν Κωνσταντινουπόλει Πρεσβείαν ἥτις ἐτηλεγράφησε τῶ ἐνταῦθα Προξένω καί ὅτι ὀκτώ ἄνθρωποι ἐστάλησαν ἐκεῖθεν ὑπό ἀρχηγόν 1 ἀξιωματικόν πρός ἐκτέλεσιν τῆς ἀποφάσεως τοῦ Κομιτάτου. Τό τηλεγράφημα ἀνέφερε ὅτι ἀποστέλλονται οὗτοι: «pour exécuter des consuls Russes» [γιά τήν ἐκτέλεση τοῦ Ρώσου Προξένου]. Ἔχει ἐκ Κωνσταντινουπόλεως γνῶσιν καί ὁ Βαλῆς.

– Τῆ 9η Ἀπριλίου ἐφονεύθη ὑπό βουλγαρικῆς συμμορίας μεταξύ Τζιβάν καί Δόλεντσι (Δεμίρ-Ἰσσάρ) ὁ εἷς ἐκ τῶν δύο σουβαρήδων, οἵτινες ἐκόμιζον τούς ταχυδρομικούς σάκκους Κριτσόβου, τοῦ ἑτέρου σωθέντος διά τῆς φυγῆς.

– Τῆ 7η Ἀπριλίου εἶχον συνέλθη ἐν Ἐξή-Σοῦ ὅπου ἐδρεύει ἀπόσπασμα ἐξ 70 στρατιωτῶν, ἡ συμμορία τοῦ Τάνε Κλιάντσε καί ἡ τοῦ Ἀλέξη ἐκ Μπανίτσης ἐξ 70 μελῶν συγκείμεναι ἀμφότεραι. Οἱ ἀρχηγοί τῶν συμμοριῶν δι' ἐπιστολῆς ἐζήτησαν παρά τῶν προκρίτων Νεγοβανίου νά τούς ἑτοιμάσωσι καταλύματα, διότι ἔμελλον νά ἐπισκεφθῶσι τό χωρίον των· οἱ ἐν Νεγοβανίω συσκεφθέντες ἀπεφάσισαν καί ἀπέστειλαν τόν Χρῆστον Δημητρίου, τόν μόνον βουλγαρόφωνον ἐν Νεγοβανίω,
86 μετά τοῦ Νικολάου Πίνα, ὅ||πως ἀκούσωσι τάς ἀπαιτήσεις των, εἰπόντες ὅτι ἡ κοινότης σύσσωμος ἀπεφάσισε νά μή δεχθῆ τάς συμμορίας. Οἱ ἀπεσταλμένοι διετάχθησαν νά ἐπιστρέψωσι καί ἀναγγείλωσι τῆ κοινότητι ὅτι αἱ συμμορίαι θά εἰσέλθωσι διά τῆς βίας ἐν περιπτώσει, καθ' ἥν δέν ἤθελον συμμορφωθῆ πρός τάς ἀπαιτήσεις των, ἀλλ' ὅτι θά ἀναμείνωσιν ἐπί 3 ἡμέρας νά μάθωσι τήν ἀπόφασίν τους. Εἰς ταῦτα οὐδεμίαν ἀπάντησιν ἔδωκεν ἡ κοινότης.

– Τῆ 30η Μαρτίου ἐπεσκέφθη τό χωρίον Κάτω Κότορι ὁ Γεώργιος Παπάντσες μετά 27 συμμοριτῶν ὅπου συνεκάλεσεν ἐντός τῆς ἐκκλησίας πάντας ἐν γένει, ὀρθοδόξους καί σχισματικούς καί μετά τάς προκαταρτικάς ἐργασίας τοῦ ὁρκισμοῦ, τῆς κατηχήσεως κτλ διώρισε Νατσάλνικ τόν Νικόλαον Παπαγεωργίου, ὑπεχρέωσε δέ πάντας νά προμηθευθῶσιν ὅπλα. Μετά 10 ἡμέρας ἐπεσκέφθη τό δεύτερον τό χωρίον, ὁπότε συνεπεία τῶν καταγγελιῶν τοῦ εἰρημένου Νατσάλνικ προέβη εἰς

πορτοκαλί 3

16. Ἀθῆναι τῇ 12ῃ Ἀπριλίου 1903

Φίλτατε 1.

Ἔλαβον τήν ἐπιστολήν σου τῆς 2ας Ἀπριλίου. Θά εἶναι καλόν νά ἀριθμίσῃς τάς ἐπιστολάς σου (ὅπως ἐγώ αὐτήν ἐδῶ) καί νά κρατῇς ἀντίγραφα αὐτῶν, διότι τότε θά εἶναι ἀλάνθαστος ἡ συνεννόησίς μας.

Ὁ Ἀλέκος[1], (τόν ὁποῖον ἡμεῖς, ἐδῶ, ἐπωνομάσαμεν κομίτην) ἔφυγε πρό ἑβδομάδος διά τά Σκόπια ὅπου θ' ἀντικαταστήσῃ ἐπί δίμηνον, τόν ἐπ' ἀδεία διατελοῦντα, Ραφαήλ[2]. Εἴθε σύ καί ὁ Κιουζές[3] νά κατορθώσητε νά τόν φέρητε εἰς || Βιτώλια. Ὅταν μοῦ 2
γράφῃς νά εἶσαι πλέον ἐπεξηγηματικός· μοῦ λέγεις αἴφνης, νά σοῦ στείλω ἀνθρώπους, ἀλλά δέν μοῦ λέγεις πόσους καί διά ποίου εἴδους ἐργασίαν. Θά εἶναι ἀρκετοί τρεῖς Κρῆτες ἤ ὄχι, μήπως θέλεις ἐντοπίους; Εἰπέ Καραβαγγέλην ὅτι ἐδῶ ἐμάθαμεν ὅτι ὁ βούλγαρος Ἄρσωφ περικυκλωθείς εἰς Πρέσπαν ὑπό τούρκων ἐζήτησε τήν βοήθειαν τοῦ Κῶτε ὅστις ἔσπευσε καί τόν ἐγλύτωσε κτυπήσας τούς τούρκους. Εἶναι || τοῦτο ἀληθές; Ἐάν δέ δέν εἶναι ἀξιό- 3
πιστον. Ὁπωσδήποτε πρός δοκιμασίαν διατάξατε Κῶτεν νά φονεύσῃ ὡρισμένους βουλγάρους ὅπως πεισθῶμεν ὅτι εἶναι πιστός. Τά χρήματά σου θά σοῦ στείλω τάχιστα ἴσως δέ μέ τό προσεχές πλοῖον καί τούς τρεῖς Κρῆτας.

Σέ φιλῶ

Μελᾶς

[Ἐν μέρει κρυπτογραφική]

---

1. Ἀλέκος Μαζαράκης.
2. Πρόξενος στά Σκόπια.
3. Σταμάτης Κιουζέ Πεζᾶς. Πρόξενος Μοναστηρίου ἀπό 11 Νοεμβρίου 1900 μέχρι 18 Μαρτίου 1903. Ὁ Μελᾶς νομίζει ὅτι εἶναι ἀκόμη στό Μοναστήρι.

ἀπειλάς καί τιμωρίας τῶν μή συμμορφωθέντων πρός τάς διατάξεις τοῦ Κομιτάτου. Μεταξύ τῶν ἄλλων ἔδειρεν ἀνηλεῶς τόν Ἀλβανόν Ἰωάννην Χρήστου, ἀφαιρέσας
87 δέ ἐκ τῶν || ἀποθηκῶν αὐτοῦ τά 15 κοιλά ἀραβοσίτου, ἅτινα εἶχε πρός διατροφήν τῆς οἰκογενείας του. Διένειμεν [δέ] εἰς τούς πτωχούς.

– Ἐν Κάτω Κότορι ὁ Παπάντσεφ διέταξεν ἵνα πᾶς χωρικός δι᾽ ἕκαστον ἄτομον τῆς οἰκογενείας του ἐξοικονομήσῃ καί ἔχῃ ἕτοιμα ἐντός τοῦ χρονικοῦ διαστήματος ἀπό 15-20 Ἀπριλίου, ὁπότε μέλλει νά γίνῃ ἡ ἐπιθεώρησις, 30 ὀκ[άδες] ἀλεύρου, ἅλας καί τσαρούχια.

14 Ἀπριλίου

– Τῇ 12ῃ Ἀπριλίου μεταβάς ὁ ἀρχηγός Τάλες μετά τῆς 20μελοῦς συμμορίας του εἰς Ψάνισταν ἀπήτησε τήν καταβολήν 172 λιρῶν, ὅπως προμηθεύσῃ δῆθεν αὐτοῖς ὅπλα.

– Ἀφίκετο χθές ἐκ Ρόδου ὁ πρώην πρόεδρος τοῦ ἐνταῦθα βουλγαρικοῦ Κομιτάτου Δάμιαν Γκροῦγιεφ, ἀμνηστευθείς.

– Ἐν Μαρούλ ἐφονεύθη εἷς χριστιανός ὑπό τῶν ὀθωμ[ανῶν] Μούσσιντζη τῇ 12ῃ Ἀπριλίου.

– Οἱ χωρικοί τοῦ Πόδμολ ἐτραυμάτισαν ἕναν ὀθωμανόν ἐκ Μούσσιτζη μετα-
88 βαίνοντα εἰς Μπόντζε, ἀφαιρέσαντες τό || ὅπλον του.

– Ἐν Σεριφελάρ ἐφονεύθη τῇ 13ῃ Ἀπριλίου εἷς ἐκ τῶν γεωργῶν τοῦ Κεμάλ μπέη, ἐνῷ μετέβαινε μετά τοῦ τέκνου του εἰς Περλεπέν, ὅστις ἐρωτηθείς περί τῶν φονέων τοῦ πατρός του ἠρνήθη νά ὁμολογήσῃ. Ὁ Κεμάλ μπέης ἀποδίδει τόν φόνον εἰς συγχωρικούς του, οἵτινες τόν ἐμίσουν ὡς ἀντιστρατευόμενον εἰς τά σχέδια τοῦ Κομιτάτου.

– Τῇ 12ῃ Ἀπριλίου τό ἑσπέρας εἶχον συνέλθη εἰς συνεδρίαν περί τά 40 μέλη τοῦ Κομιτάτου ἐν τῇ αἰθούσῃ τῆς δημοτικῆς σχολῆς ἐν τῷ περιβόλῳ τῆς βουλγαρικῆς ἐκκλησίας.

– Τῇ 11ῃ Ἀπριλίου ἐθεάθη ὑπό τῶν ὀθωμανῶν Πλησσεβίτσης συμμορία 12μελής ὑπ᾽ ἀρχηγόν τόν Τάνε Κλιάντσε, ἥτις εἰσῆλθεν εἰς τό χωρίον Λέσκοβετς· πάραυτα εἰδοποίησαν τόν ἐν τῷ σταθμῷ Φλωρίνης ἀξιωματικόν τοῦ ἀποσπάσματος καί τάς ἐν Φλωρίνῃ Ἀρχάς, αὐτοί δέ ἑνωθέντες μετ᾽ ἄλλων ὀθωμανῶν βασιβουζούκων ἐκ Βαρτολώμ καί Φλωρίνης περιεκύκλωσαν τό χωρίον, ὑποχρεώσαντες τούς χωρικούς Λέσκοβετς νά ἐξαγάγωσι τά γυναικόπαιδα. Ἐν τῷ μεταξύ κατέφθασεν ὁ Καϊμακάμης Φλωρίνης μετά στρατιωτικῆς δυνάμεως ἱκανῆς (150-200)
89 καί δύο ὀρεινῶν τηλεβόλων καί πε||ριέζωσε τό χωρίον, ὑπεχρέωσε δέ τούς βασιβουζούκους νά ἐπιστρέψωσιν εἰς τά ἴδια.

Οἱ Κομῖται ἔμειναν πολιορκημένοι μέχρι τοῦ μεσονυκτίου ἥσυχοι, μετά δέ τό μεσονύκτιον ἐπεχείρησαν ἔξοδον, ρίψαντες δύο βόμβας δυναμίτιδος, αἵτινες πλήν τῆς συγχύσεως οὐδεμίαν ζημίαν ἐπροξένησαν εἰς τούς πολιορκητάς, ἀλλ᾽ ἐν τῷ μεταξύ διέφυγον πάντες οἱ κομῖται σῷοι καί ἀβλαβεῖς.

Ντάμιαν Γκρούϊεφ (ΜΙΙΙ)

Πρός βοήθειαν τῶν πολιορκουμένων ἦλθον, ἀλλά μετά τήν ἔξοδον καί χωρικοί τινες ἔνοπλοι ἐκ τῶν σχισματικῶν χωρίων Μπορεσνίτσης, Ρόσνας καί Ποπόζιανη, οἵτινες ὅμως ἐπανῆλθον εἰς τά χωρία των χωρίς νά συγκρουσθῶσιν.

Σήμερον ἀπεστάλη ἐπιτροπή ἐντεῦθεν, ὅπως ἐξετάσῃ τά συμβάντα ἐπιτοπίως.

– Κατόπιν τῆς ἀπειλῆς τῶν βουλγάρων ὅτι θά φονεύσωσι τόν Ρῶσον Πρόξενον εἰδοποίησεν οὗτος τούς πρώτους τοῦ ἐνταῦθα Κομιτάτου ὅτι γνωρίζει τά ὀνόματα ὅλων καί ἔχει θέσει τόν κατάλογον εἰς μέρος ἀσφαλές, ὥστε ἐάν τοῦ συμβῇ τι ἐκ μέρους τῶν βουλγάρων νά εἶναι βέβαιοι ὅτι τά ὀνόματά των θά δοθῶσιν εἰς τάς Ἀρχάς.

– Τά ἀπό Μπρούσνικ μέχρι Γκόπεσι καί Σμιλέβου χωρία ἐπισκέπτεται ἡ ὑπό τόν Παράσκεφ Σφέτκωφ συμμορία.

16 Ἀπριλίου

90 – Περίπου 15 χωροφύλακες ἐμφανισθέντες χθές τήν ἑσπέ||ραν εἰς τό γραφεῖον τοῦ κ. Τσιγκαρᾶ, παρεκάλουν αὐτόν νά συντάξῃ τηλεγράφημα πρός τόν Σουλτάνον, δι' οὗ νά διαβιβάσωσι τά παράπονα κατά τῶν ἐνταῦθα Ἀρχῶν ἐπί τῇ παύσει των ἀπό τῆς ὑπηρεσίας καί τῇ μή πληρωμῇ τῶν καθυστερουμένων μισθῶν· ἐδήλωσαν ὅτι εἰς τήν κατηγορίαν των ὑπάγονται 150 περίπου χωροφύλακες καταγόμενοι ἐκ διαφόρων μερῶν τῆς μεσημβρινῆς Μακεδονίας καί Ἠπείρου, ἰδία καί ὅτι εἶναι ἀποφασισμένοι, ἄν δέν εἰσακουσθῶσι καί ἐν Γιλδίζ τά παράπονά των, νά περιέλθωσι τά Προξενεῖα καί ἐπικαλεσθῶσι τήν ἀντίληψιν τῶν Προξένων. Ο κ. Τσιγκαράς ἠρώτησε νά μάθῃ μήπως πράττουσι ταῦτα τῇ ὑποκινήσει βουλγάρων ἤ ἄλλων, ἀλλ' οὗτοι ἀπήντησαν ὅτι ταῦτα πράττουσι, διότι στεροῦνται τοῦ ἐπιουσίου ἄρτου των καί ἄν παραταθῇ ἡ κατάστασις αὕτη θά περεκτραπῶσι καί εἰς διαρπαγάς.

– Ἀπό τῆς χθές συμμορία πολιορκεῖται ἐν Χασονόβῳ καί Ραχμανλί, ἐπικουρίαι ἐστάλησαν ἐντεῦθεν.

– Ἐντός 5 ἡμερῶν ἀπό τῆς 30ης Μαρτίου μέχρι τῆς 4ης Ἀπριλίου ἐν τῷ καζᾷ Κιρτσόβου ἐγένοντο οἱ ἑξῆς φόνοι:

Ἐν Κόστενετς 1 βούλγαρος ἐν τῷ ἀγρῷ του ὑπό ἀγνώστων. 1 ὀθωμανός ἐν
91 Ὀρλάντσε ὑπό συμμορίας || βουλγαρικῆς κατεκρεουργήθη, Σελήμ Γκιουλάβο. Ἀνδρόγυνον ἐκ Πουσταρέκας (Κρουσόβου) ἐν Ἴζβόρτσι ὑπό ὀθωμανῶν Πλασνίτσας. 1 βούλγαρος ἐν Βρανεσνίτσα ἐν τῇ οἰκίᾳ του ὑπό ἀγνώστων.

Καζᾶ Περλεπέ: τῇ 5ῃ Ἀπριλίου ἔξωθεν τοῦ χωρίου Κριβογκάστανι ὀθωμανός ἐκ Βίρμποφτσι ἐτραυμάτισε δύο βουλγάρους, τόν Ἄγγελε Ἰωακείμ ἐκ Κρουσέανι καί Γεώργιον Δῆμε ἐκ Κριβογκάστανι, ὁ α' ἀπεβίωσε τήν ἐπομένην, ὁ δέ δεύτερος νοσηλεύεται ἐνταῦθα, πρόκειται περί ἀντεκδικήσεως τοῦ φόνου Ρασήμ (Κρουσόβου).

– Ἡ συμμορία Ἄτσεφ συνεδριάσασα ἐν Ζαπόλζιανι κατεδίκασεν εἰς θάνατον

πορτοκαλί 7

17. 16 Ἀπριλίου 1903

Στεῖλε καί τά ὑπόλοιπα χρήματα (τά φράγκα). Διότι ἀπό ἐκεῖνα πού μέ ἔστειλες ἔδωκα καί τοῦ Καραβαγγέλη διά ὅπλα.

Τά χρήματα στεῖλε τα διά συστημένου γράμματος. Διά τοῦ Ὑπουργείου πάντοτε ἀργοῦν. Τά δέ μηνιαῖα πόσα εἶναι; Πέρασαν τάς 60 λίρας καί πότε θά σταλοῦν;

Ἴ[ων]

[Κρυπτογραφική].

πορτοκαλί 8

18. 21 Ἀπριλίου [1903] 1.

Ὁ «κομίτης» μ' ἔγραψεν ἀπό τά Σκόπια. Ἐγώ δέν ἤξευρα πώς ἦταν ἐκεῖ. Σεῖς, ἐκεῖ στάς Ἀθήνας, νά κατορθώσετε νά τόν φέρετε στά Βιτώλια. Ὁ Κιουζές, καθώς φαντάζομαι, θά εἶναι στάς Ἀθήνας τώρα. Ἐγώ θέλω πολύ νά ἔλθη ἐδῶ ὁ Ἀλέκος.

Ἐδιάβασες ἄσχημα τό γράμμα μου τῆς 2ας Ἀπριλίου· ἐγώ οὔτε ἐζήτησα οὔτε ὡμίλησα δι' ἀνθρώπους καί δέν καταλαμβάνω τήν παρεξήγηση πού ἔκαμες. Ἄν δέν τούς ἔστειλες ἀκόμη τούς τρεῖς Κρῆτας, κράτησέ τους ἀκόμη λίγο ἕως πού νά σέ εἰδοποιήσω. || Ἄν τούς ἔστειλες πλέον θά τούς παραπέμψω εἰς τόν 2
Καστορίας καί θά εἶναι χρήσιμοι.

Τά περί Ἄρσωφ καί Κῶτε εἶναι ψέματα ἀλλά θά γράψω τοῦ Καστορίας νά προσέχη τόν Κῶτε.

Ἔλαβα 2.780 φράγκα σήμερα. Ὑποθέτω πώς εἶναι τά μηνιαῖα καί τά ἄλλα πού εἶχα να λάβω.

Φιλῶ τήν Νάτα καί τά μωρόπουλα.

καί σένα

Ἴ[ων]

[Ἀπό τήν μέση καί κάτω κρυπτογραφική]

τούς δύο βουλγάρους ἐκ Βύρμπιανης, φονεῖς τοῦ σερβίζοντος ἱερέως παπᾶ-Νικολάου τοῦ αὐτοῦ χωρίου, διότι ἄνευ διαταγῶν τοῦ Κομιτάτου ἐφόνευσαν αὐτόν, καί ἀμέσως ἐξετέλεσε τήν ἀπόφασιν.

– Εἰς 800 λίρας συμποσοῦνται τά ὑπό τοῦ βουλγ[αρικοῦ] Κομιτάτου εν Κρουσόβω εἰσπραχθέντα χρήματα, ὧν τά 9/10 εἶναι τῶν ἡμετέρων δυστυχῶς! Πανικός κατέχει ἅπαντας· παρατηρεῖται ὅτι γυναικόπαιδα μόνον πηγαίνουσιν εκ τῶν χωρίων εἰς τά λεγόμενα ἑβδομαδιαῖα παζάρια.

92 – Τῇ 14η Ἀπριλίου 40 περίπου τοῦρκοι τῶν χωρίων Τυρνόφτσας καί Πρεσιλας εἶχον καταλάβει τήν κλεισώρειαν τοῦ δημοσίου δρόμου Κρουσόβου-Μοναστηρίου παρά τήν θέσιν "Αὐτιά". 50-60 ἐπιβάται ἐρχόμενοι ἐκ Κρουσόβου ἠμποδίσθησαν ὑπό τῶν χωρικῶν τοῦ χωρίου Ἰβάνεφτσι, φοβουμένων ἐπίθεσιν τῶν ἐνεδρευόντων. Οἱ αὐτοί χωρικοί ἐβεβαίουν ὅτι 16 βούλγαροι ἐξ Ἰβάνεφτσι καί 7 ἐκ τοῦ παρακειμένου χωρίου Τοπόλτσιανι ἔλαβον τά ὅπλα καί διηυθύνθησαν πρός τό Σύρψη διά νά παραλάβωσι καί ἐκεῖθεν 20-25 ἐνόπλους χωρικούς καί ἐπιτεθῶσι κατά τῶν ἐνεδρευόντων πρός ἐκτόπισιν ἐκ τῆς κλεισωρείας· οἱ ἐπιβάται διῆλθον ὑπό τήν προστασίαν! τούρκου ἐκ Πρεσίλας Ὀμέρ ἐπ᾽ ἀμοιβῇ. Ὁ δρόμος θεωρεῖται κεκλεισμένος.

– Βούλγαρος ἐκ Κοστενέτς Κιρτσόβου μοι ἐπέδειξε βόμβαν προωρισμένην διά τό διοικητήριον Μοναστηρίου. (Ἴδε ἀπέναντι σελίδα).

– Τήν παρελθοῦσαν Δευτέραν 13 Ἀπριλίου συμμορία ἐφιλοξενεῖτο εν
93 Χασανόβω καί Ραχμανλῆ. Τούτου || γνωσθέντος ἐν Φλωρίνῃ ἀπέστειλαν αἱ Ἀρχαί σῶμα στρατιωτῶν, ὅπερ ἐλθόν τήν πρωΐαν τῆς Τρίτης εἰσῆλθεν εἰς τό Ραχμανλῆ καί διήρπασε τάς οἰκίας τῶν χωρικῶν, πολλούς δέ καί ἐκακοποίησαν· συγχρόνως δέ ἐπολιόρκησαν τό Χασάνοβον· ἐρεύνης γενομένης καί μή ἀνακαλυφθείσης τῆς συμμορίας ἡ πολιορκία ἐλύθη σήμερον.

17 Ἀπριλίου

– Ἐφονεύθησαν σήμερον ὑπό τούρκων ἐξ Ὄμπετνικ δύο βούλγαροι ἐκ Σμιλέβου καί ἕτερος ἐτραυματίσθη ἐλαφρῶς.

– Εἶναι πολύ ἐπικίνδυνον διά νά ζητηθῇ καί συλληφθῇ ὁ ἐκ Κόστενετς Κιρτσόβου τήν βόμβαν ἐπιδείξας μοι βούλγαρος. Ὁ ἄνθρωπος οὗτος ἔχει ἀγωγήν κατά ὀθωμανοῦ ἐκ Πλασνίτσας (Κιρτσόβου), ἡ ὑπόθεσίς του θά δικασθῇ τῇ 22α Ἀπριλίου, τό ὄνομά του δύναται καί εἶναι εὐκολώτατον νά εὑρεθῇ εἰς τάς κλήσεις τοῦ δικαστηρίου διά τήν ἡμέραν ἐκείνην, θά ἔλθη ἐνταῦθα ἐκ Κρουσόβου μίαν ἤ δύο ἡμέρας πρό τῆς διαδικασίας, ἄς παρακολουθηθῇ ἁρμοδίως καί ἐπιτηδείως καί θά εὕρωσι καί τήν βόμβαν.

94 – 92 τόν ἀριθμόν χωρικοί, 80 ἐκ τοῦ χωρίου Χασάνοβον καί 12 ἐκ Ραχμανλῆ, περιῆλθον τά Προξενεῖα Αὐστρίας, Ρωσίας καί Ἰταλίας, ἐπεσκέφθησαν δέ καί τό Προξενεῖον τοῦτο, ἵνα ὑποβάλωσι παράπονα ἐπί τῇ κακῇ διαγωγῇ τοῦ στρατοῦ, ὅστις πολιορκήσας τά χωρία των, ὑποχρέωσεν αὐτούς νά ἐκκενώσωσι τάς οἰκίας

Κῶτε (ΑΦ)

των· ὁ στρατός ἠρεύνησε τάς οἰκίας των, ὁπότε καί ἐκλάπησαν, κατά τό λέγειν τῶν χωρικῶν, ἀντικείμενά τινα, οἷον περιπόδια, ἐνδύματα κτλ. ἠρεύνησε δέ καί τήν ἐκκλησίαν των, ἀνέτρεψε τά ἱερά σκεύη.

– Κατ' ἀπόφασιν τοῦ Κομιτάτου ὁ Τσακαλάρωφ μετετέθη εις τήν περιφέρειαν Ἀχρίδος. Οἱ τοῦ Κομιτάτου εἶναι δυσαρεστημένοι ἐναντίον του· ἵνα μή φανῆ δυσάρεστος εἰς τόν Τσακαλάρωφ ἡ μετάθεσίς του, προσελήφθη ὑπό τοῦ Σαράφωφ ὅστις περιοδεύει ἐπιθεωρῶν τά διαμερίσματα ἅτινα δέν προφθάνει νά ἐπιθεωρήση ὁ Γενικός Ἐπιθεωρητής Δέλτσεφ.

– Τά ὅπλα ἑκάστης συνοικίας ἑκάστου χωρίου τιθέμενα ἐντός κιβωτίου κρύπτονται ἐν τῆ γῆ ἔξω τοῦ χωρίου. Κατά τῆς ὑγρασίας τῆς γῆς μεταχειρίζονται ἄχυρα ὑπό τό κιβώτιον καί πλάκας λευκοσιδήρου ἄνωθεν αὐτοῦ. (Εἰδήσεις Λ. Γέρκα).

95 **19 Ἀπριλίου**

– Βεβαιοῦται ὅτι ὁ ἐνταῦθα ὑποπρόξενος τῆς Αὐστρουγγαρίας κ. Κράλ εἰς συχνάς δέχεται ἐπισκέψεις τάς ἐνταῦθα Κομιτατικάς Ἀρχάς· ὅτι κατά τάς ἐπισκέψεις ταύτας ἐνθαρρυντικάς λαμβάνουσιν ὑποσχέσεις οἱ βούλγαροι, [τοῦτο] ἀποδεικνύεται ἐκ τῆς γλώσσης ἥν μεταχειρίζονται ἀμφότεροι οἱ διερμηνεῖς τοῦ διαληφθέντος Ὑποπροξενείου, Κότε καί Καραδῆμος, οἵτινες στεντορεία τῆ φωνῆ διακηρύττουσιν ἐν μέση ἀγορᾶ ὅτι οἱ βούλγαροι ἐκτελοῦσι τό καθῆκον των καί ὅτι οὐδείς ὑπάρχει λόγος περί ἀναστολῆς τῶν ἐνεργειῶν τοῦ Κομιτάτου. Τό διπλοῦν τοῦτο παιγνίδιον τῆς Αὐστριακῆς πολιτικῆς, τόσο μᾶλλον ἀλγεινήν κάμνει αἴσθησιν, καθ' ὅτι ἠλπίζετο ὑπό τοῦ λαοῦ ὅτι τήν πορείαν τῆς Ρωσικῆς Κυβερνήσεως θά ἠκολούθη καί ἡ Αὐστρία. O mores o tempora! [Ὦ ἤθη ὦ καιροί] Ὁ μέν Ρῶσος Πρόξενος ἀπειληθείς ὑπό τῶν δολοφονικῶν Κομιτάτων οἰκουρεῖ, ὁ δέ Αὐστριακός δέχεται καί ἐνθαρρύνει τούς δολοφόνους! Αὐστρία δέ καί Ρωσία ἐπιβάλλουσι τάς μεταρρυθμίσεις.

96 – Σήμερον ἡ ἀστυνομία περιερχομένη τήν ἀγοράν καί τά καταστήματα καταγράφει τούς ἐκ Περλεπέ ὑπηρετοῦντας νέους, ὅτι λέγεται θά ἐξορίση εἰς Περλεπέ.

– 48 ἐκ Περλεπέ ἐφυλακίσθησαν χθές.

– Τήν ἑσπέραν τῆς 17ης-18ης ἡ συμμορία Ἄρσωφ εὑρίσκετο ἐν Ροκοτίνα, τήν 18ην ἡμέραν ἐν Τσάπαρι.

– Συνεπεία ἀπειλῆς παρά τοῦ Ἄρσωφ οἱ ὀθωμανοί Κάστιανι ἔλαβον τά κατάλληλα προφυλακτικά μέτρα.

– Τῆ 18η Ἀπριλίου ὁ Πρόξενος τῆς Ρωσίας συνοδευόμενος ὑπό τοῦ διερμηνέως του ἐπεσκέφθη τούς ἐν ταῖς φυλακαίς κρατουμένους βουλγάρους καί παρέμεινε περί τήν 1 ὥραν.

– Σήμερον περί ὥραν ἑβδόμην, μετηνέχθη ἡ βόμβα, περί ἧς τῆ 17η ἐν τῶ ἰδίω βιβλίω γράφομεν, ὑπό χωρικῆς χωρίων Δεμίρ Χισσαρίου. Ὁ ἐκ Κοζίτσινο δράστης

πορτοκαλί 4

19. 26 Απριλίου 1903

Φίλτατε

Τά χρήματα τά όποια τηλεγραφικώς σοῦ ἔστειλα εἶναι μηνός Ἀπριλίου. Ἐξ αὐτῶν κράτησε ὅσα θέλεις. Τά ὑπόλοιπα στεῖλε τῷ Καραβαγγέλῃ. Οὕτως κάμνε πάντοτε. Πρέπει νά λογαριάζῃς εἰς ἑξήντα λίρας μηνιαίως. Ἐλπίζω νά αὐξηθοῦν ταχέως. Εἰς Καραβαγγέλη ἔστειλα δύο καλούς Μακεδόνας. Θά τοῦ στείλω καί ἄλλους. Πρός σέ στέλλω σήμερον ἕναν Μανιάτη, || Γιῶργον 2
Παπαδέα, ὡς δῆθεν ἔμπορον. Τόν εἴχαμεν εἰς τό σῶμα τῆς Ἐθνικῆς. Εἶναι πιστότατος καί εὐφυέστατος καί τόν συνιστᾶ θερμότατα ὁ Πολίτης. Τήν ἐρχομένην ἑβδομάδα σοῦ στέλλω 3 Κρῆτας ἐκτάκτους· συνιστῶνται ὑπό Τσόντου. Ἰδίως ὁ ἕνας θά σοῦ εἶναι πολύτιμος διά τήν εὐφυΐαν τήν ἔκτακτον καί τήν ἀποφασιστικότητά του. Παρήγγειλα καί τρεῖς Ἀϊβαλιώτας καί τρεῖς καλούς Ἀκαρνάνας. Ἡ Νάτα ἀπαιτεῖ ξεμπέρδεμα Τσακαλάρωφ.

Ἐάν ἐπιτρέπεται καί εἶναι δυνατόν εἰπέ μέ δύο λέξεις περί 3
ἐνεργειῶν σου καί Καραβαγγέλη, ὡς καί τά σχέδια καί ἐλπίδας. Τά 1.500 φρ. κρατῶ διά ἔξοδα ἀποστολῆς ἀνδρῶν ὧν ἕκαστος στοιχίζει τρεῖς τέσσαρας λίρας. Κυβέρνησις ἀποστέλλει εἰς Καραβαγγέλη διακόσια ὅπλα.

[Παῦλος Μελᾶς]

[Κρυπτογραφική]

ἀκόμη δέν ἔφθασεν. Ὁ πληροφορῶν πράκτωρ τοῦ Κομιτάτου ὅς ἠγόρασε καί ἀπέστειλε σήμερον εἰς Κρούσοβον εἴδη τινά ἀναγκαιοῦντα εἰς τάς συμμορίας, μεταξύ τῶν ὁποίων εἶδον ἀντισηπτικόν βάμβακα καί 12 φιάλας κινίνης, σύρματα πρός επι-
97 διόρθωσιν τῶν ἐ||λατηρίων τῶν ἐκ τῆς χρήσεως φθειρομένων ὅπλων, ἰδίως Γκρᾶ, καί ἄλλα φαρμακευτικά εἴδη· προμηθευτής ἀναφέρεται τίμιος φαρμακέμπορος τῆς πόλεώς μας.

– Ἀπό τριῶν ἤδη ἡμερῶν ἔφθασεν ἐκ Σοφίας καί ἑτέρα 28μελής συμμορία ὑπό τήν ἀρχηγίαν Πίτου τινός Γούλη χριστιανοῦ ὀρθοδόξου ἐκ Κρουσόβου, ἀνήκων ἄλλοτε εἰς τήν ἐν Δεμίρ Καποῦ κατά τό 1890 κατατροποθεῖσαν βουλγαρικήν συμμορίαν καί συλληφθείς ἐξέτισε πενταετῆ ποινήν του ἐν Μπακήρ Μαδέν τῆς Ἀνατολῆς, ἀπελύθη περί τό 1896 καί ἀνεχώρησεν εἰς Βουλγαρίαν κατά τό 1899.

– Τῇ 10η Ἀπριλίου ὁ ἐκ Κριβογκάστανι (Περλεπέ) Στώιτσε Δῆμε ἐγένετο ἄφαντος, μετά 4 ἡμέρας εὗρον αὐτόν ἐν τοῖς ἀγροῖς φονευμένον διά μαχαιρῶν.

– Τῇ 16η Ἀπριλίου ἐν Σφέτε-Τόδωρ (Περλεπέ) ἐφονεύθη βούλγαρος ὑπό ὀθωμανῶν Πρεσίλας (Ἐκδίκησις φόνου Ρασήμ)

– Τῇ 19η Ἀπριλίου τό ἑσπέρας περί ὥραν 10 τουρκιστί συνελήφθη καί ἐφυλακίσθη ὁ Δανιήλ Ρίζωφ.

98 – Ὁ Βαλῆς Μοναστηρίου προήχθη καί εἰς Μερκέζ κομμαντάντ (=στρατιωτικόν διοικητήν).

– Οἱ συμμορῖται ἐξαναγκάζουσι τούς χριστιανούς τῶν χωρίων ὅπως ὑπογράψωσι καί ἐπιδώσωσι τῷ ἐνταῦθα Ρωσικῷ Προξενείῳ ἀναφοράς δι' ὧν ἐκλιπαροῦσι προστασίαν τῆς Ρωσίας καί συνδρομήν αὐτῆς πρός ἀπελευθέρωσιν ἀπό τῆς δουλείας.

– Τοιαῦται ἀναφοραί ἐγένοντο ἐν Ποπόζανη, Βύρμπεν καί Μπορέσνιτσα. Ἐνέργεια γίνεται ἵνα καί ἐν ἄλλοις χωρίοις ὑπογραφῶσι τοιαῦται ἀναφοραί π.χ. ἐν Ἀρμενοχωρίῳ, Λάγενι κτλ. Ὁ δέ Ρῶσος Πρόξενος εἰς τούς μεταβάντας παρ' αὐτῷ ὅπως λάβωσι συμβουλάς εἶπεν ὅτι δύνανται νά πράξωσιν ὅπως ἄν βούλωνται. Εἰς τόν κοτζάμπασην Ὀμπέρσιαν (καζᾶ Περλεπέ) ἀπήντησεν ὁ Ρῶσος Πρόξενος: *«Κάμετε ὅ,τι θέλετε».*

– Ἐν τῇ περιφερεία Καστορίας ἀρχηγοί συμμοριῶν εἶναι ὁ Μῆτρος Βλάχος, Κράϊτσεφ, Μήνας, Κόλες (ἐκ Μόκραινας), Λάζαρος Παπατράϊκος ἐκ Δύμπενης.

– Εἰς τάς χεῖρας τοῦ Κώτε ἐν Βέσφινα περιέπεσε γράμμα τοῦ Λαζάρου Παπατράϊκου πρός τόν Βόρις Σαράφωφ, Τσακαλάρωφ, Ἄρσωφ καί Πέντσωφ. Κατά τό γράμμα τοῦτο ἅπαντα τά χωρία τῶν Κορεστίων, ἰδίως τό Σμαρδέσι, Κώστενετς, Λαμπάνιτσα, Ποσδίβιστα, Γαβρέσι, Δύμπενι, Κονομπλάτι, παρεπονέθησαν εἰς τόν Πρόεδρον τοῦ Κομιτάτου ἐν Καστορίᾳ λέγοντα ὅτι πρέπει εἴτε νά δοθῶσιν αὐτοῖς χρήματα διότι ὡς ἐκ τῆς ἐλεύσεως τοσούτων συγχωρίων αὐτῶν ἐκ τοῦ ἐξωτερι-
99 κοῦ δέν ἔχουσι τί νά φάγωσι, || πρός τούτοις δέ νά δοθῶσιν αὐτοῖς καί ὅπλα, εἰδεμή θ' ἀναγκασθῶσι νά αὐτοκτονήσωσιν ἅπαντες. Πρός τόν Σαράφωφ ἐπευθυνόμενος ἐν τῷ γράμματι ὁ Παπατράϊκος λέγει ὅτι ὀφείλει νά ἐκτελέση τήν ὑπόσχε-

20. 29 Ἀπριλίου 1903 2. *πορτοκαλί 9*

Ἦλθεν ὁ Παπαδέας πού μέ ἔστειλες, ἄν καί δέν τόν ἐζήτησα.

Θά τόν κρατήσω ἀκόμη ὀλίγες ἡμέρες καί ἔπειτα ἴσως θά σέ τόν στείλω πίσω ἄν δεν μπορεῖ νά χρησιμεύσῃ ἐδῶ. Μή στείλῃς ἄλλους. Εἶναι δύσκολο νά χρησιμεύσουν Ἕλληνες ὑπήκοοι διότι ἡ ἰδική μας ἐνέργεια πρέπει νά φαίνεται:

α') Ὅσο τό δυνατόν πλέον ἐντόπια καί ὀλιγώτερον Ἑλληνική.

β') Ὅσον τό δυνατόν πλέον φανερά καί ὄχι κρυφή (φυσική ἄμυνα τῶν ἐντοπίων κατά τῶν βουλγάρων).

Ἄλλως τε ἦλθε καί ὁ Κυπραῖος. Πρόξενος || καί μέ φαίνεται πώς ἔχει σταλῆ 2
γιά νά μέ ἐπιβλέπῃ. Μυρίσθηκαν κάτι στό Ὑπουργεῖον καί φοβήθηκαν. Θά ἐξακολουθήσω νά ἐργάζωμαι ἀλλά ὅσο μπορῶ πλέον κρυφά.

Ἀπό παντοῦ ἐμπόδια, ὡς καί ἀπό τούς ἰδίους ἑαυτούς μας. Εἴμαστε χαμένο γένος.

[Ἴων]

[Στό ἴδιο χαρτί σημειώνει ὁ Παῦλος Μελᾶς πρός τόν ἀδελφό του.]

Κοκό ὁ Παπαδέας ὁ Λάκων τόν ὁποῖον ἔστειλα πρό 15 ἡμερῶν ἐπέστρεψεν ἄπρακτος σήμερον τό πρωΐ. Διότι ὁ Γιάννης δέν τόν χρειάζεται. Ἔγινε φαίνεται μιά φοβερά παρεξήγησις. Μοῦ ἔγραψε κατά λάθος κρυπτογραφικόν (φαίνεται) νά τοῦ στείλω ἀνθρώπους ἐνῶ δέν ἐχρειάζετο τοιούτους, καί ἡμεῖς ἐση-
κώσαμε τόσους δυστυχεῖς || ἀπό τήν δουλειά τους καί τήν ἡσυχίαν τους. Εἶμαι 3
ἀπελπισμένος καί διά τά ἄδικα ἔξοδα καί διά τούς ἀνθρώπους.

Ὁ Παπαδέας ὅν εἶδον τό πρωΐ μοῦ εἶπεν ὅτι εἶδε τούς δύο πρώτους Κρητικούς εἰς Θεσσαλονίκην, προσπάθησε νά τούς φέρῃ πίσω κατά διαταγήν τοῦ Γιάννη ἀλλ' ἦσαν ἀμετάπειστοι.

Στεῖλε τό γράμμα τοῦ Τσόντου ἀμέσως καί γράψε του νά ἔλθῃ σήμερον εἰς τοῦ Λεβίδου ὅπου θά εἶμαι μέ τούς μαθητάς 6-8 μ.μ. ἐάν δέν βρέξῃ, ἤ διά πιό σίγουρα νά ἔλθῃ εἰς τάς 5½ μ.μ. εἰς τό σχολεῖον καί ἀπό ἐκεῖ πᾶμε μαζί περίπατο.

Π. Μελᾶς.

σιν ἣν ἔδωκεν αὐτοῖς, ὁ Σαράφωφ, λαμβάνων παρά τῶν χωρίων τούτων 400 ὅλας λίρας καί νά δώση αὐτοῖς ὅπλα. Ἡ ἐπανάστασις πρέπει νά γίνη μίαν ὥραν ἐνωρίτερα, δηλαδή ἐντός 25 τό πολύ ἡμερῶν διότι ἐάν ἐν τῷ μεταξύ ἔλθωσι συμμορίαι ἐξ Ἑλλάδος, ὅσα οἱ βούλγαροι εἰργάσθησαν ἐντός 9 ἐτῶν θά ἀποβῶσι πάντα εἰς μάτην. (Εἰδήσεις παπᾶ-Σταύρου).

– Τῇ 19η Ἀπριλίου ὀθωμανοί χωρικοί ἐκ Μαχαλᾶ εἶδον 9μελῆ συμμορίαν ἐξερχομένην ἐκ τοῦ χωρίου Κραπέστινα, εἷς ἐξ αὐτῶν ἐλθών εἰς Φλώριναν ἀνήγγειλε τό πρᾶγμα εἰς τάς Ἀρχάς, οἱ δέ λοιποί περιεκύκλωσαν τούς συμμορίτας· ἐν τῷ μεταξύ ἔφθασε καί ἀπόσπασμα ἐκ Φλωρίνης καί συγκρουσθέντες κατώρθωσαν νά φονεύσωσι 5 συμμορίτας, ἐν οἷς καί τόν ἀρχηγόν αὐτῶν Πετρώφ, τῶν λοιπῶν 4 διαφυγόντων καί σωθέντων εἰς τό παρακείμενον ὄρος Βίτσι. Ἐκ τῶν φονευθέντων 5, οἱ μέν δύο εἶχον ὅπλα Μάνλιχερ, οἱ δέ ἕτεροι Γκρᾶ· εὗρον δ' ἐπ' αὐτῶν καί δύο βόμβας δυναμίτιδος· ἐκ δέ τοῦ στρατοῦ εἷς μόνον ἐπληγώθη ἐπί τοῦ ὤμου.

100 – Τῇ 19η Ἀπριλίου συνελήφθησαν ἐν Φλωρίνη ὡς ὕποπτοι: 1) ὁ Δη||μήτριος Γεωργίου Βαμβακᾶς (ἐκ τῶν ἀμνηστευθέντων), 2) ὁ Μιχαήλ Κιόρτσας, 3) Τέγος Νάκη Κόνε, 4) Λάζος ἀμαξηλάτης καί 5) δύο σιδηρουργοί ἐν Φλωρίνη ἐκ Περλεπέ.

– Τῇ 19η Ἀπριλίου δέσμιοι ἀπήχθησαν ἐκ Σουροβιτσόβου εἰς Φλώριναν οἱ ἀρχηγοί τῶν σχισματικῶν καί οἱ δρῶντες ἀντιπρόσωποι τῶν κομιτῶν ἐν Σουροβιτσόβῳ: 1) Μήσιος Χατζημήσιος, 2) ὁ βουλγαροδιδάσκαλος Χρῆστος Ἀγγέλωφ ἐξ Ἀχρίδος, 3) ὁ παντοπώλης Φώτιος Χατζηιωάννου μετά τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Ἀλεξίου καί 4) ὁ Δόνες, χατζῆς.

– Τῇ 19η ἐπίσης Ἀπριλίου 7 ἐκ τῶν κατοίκων Λιουμπέτινας ἔλαβον τά ὅπλα καί μετέβησαν πρός συνάντησιν τῶν συμμοριῶν, ἐννοήσαντες ὅτι ἐπρόκειτο νά συλληφθῶσιν ὑπό τῶν Ἀρχῶν. (Εἰδήσεις Σαπουντζῆ καί Βαδραχάνη).

– Κατ' εἰδήσεις ἐκ Κλεισούρας ὁ Σαράφωφ εὑρίσκεται εἰς τά πέριξ τῆς Κλεισούρας ὑπό τό ὄνομα **Κρούμ.** Οἱ δέ συμμορῖται ἤρχισαν νά ἐνοχλῶσι καί τούς ἐν Κλεισούρα κατοίκους δι' ἀποστολῆς συναλλαγμάτων πρός ἐξαργύρωσιν.

101 **22 Ἀπριλίου**

– Τῇ 19η Ἀπριλίου ἐφονεύθησαν ἐν τῷ μύλῳ Καδίκιοϊ (Περλεπέ) ὑπό ὀθωμανοῦ τῶν πέριξ χωρίων δύο μυλωθροί.

– Τῇ 19η Ἀπριλίου συμμορία 28μελής διενυκτέρευσεν ἐν Ὀρίζαρι, τῇ δέ ἐπιοῦσα εἰσῆλθον εἰς τήν πόλιν μας μετημφιεσμένοι.

– Τῇ 21η περί τήν ἑσπέραν ὀθωμανοί ἐφόνευσαν εἰς τά λειβάδια Μεγαρόβου 2 βουλγάρους ἐκ τοῦ χωρίου Τσάπαρι, ἐπιστρέφοντας ἐκ τῆς ἐν Μπράτινδολ ἀμπέλου των.

– Ἐκ τῆς Νομαρχιακῆς Ἐφημερίδος, 23 Ἀπριλίου 1319=1903.

Συνιστῶνται ἐν τῇ Νομαρχίᾳ Μοναστηρίου 10 νέα μουδιρλίκια. Ἐν Σμίλεβω, Βοστάρανη, Δέπριστα καί Δόνια Περλεπέ, Σαμακόβ Κιρτσόβου, Νεστράμ καί Κονομπλάτ Καστορίας, Ζούπα Δίβρας καί Γκολόμπουρδα, καί ἕν ἔν τινι χωρίῳ Κορυτσᾶς.

πορτοκαλί 10

21. 30 Ἀπριλίου 1903 3.

Δέν ἐννοῶ τό γράμμα σου τῆς 26ης Ἀπριλίου. Λέγεις ὅτι μέ ἔστειλες μόνον μηνιαῖα Ἀπριλίου καί ὅμως ἔστειλες περισσότερα ἀπό 60 λίρας.

Λέγεις ὅτι ἔστειλες τοῦ Καστορίας δύο Μακεδόνας, ἀπό ποῦ τούς ἔστειλες, ἀπό τά σύνορα; Καί δέν μέ λέγεις ἄν θέλης νά τοῦ τό ἀναγγείλω.

Σέ εἶχα γράψει νά μή στείλης κανέναν ἄλλον πρίν σέ εἰδοποιήσω, πότε νά μοῦ τούς στείλης.

Δέν ἐννοεῖς πώς εἶναι καλλίτερα νά ἐνεργῶμεν κρυφά καί μέ ἀνθρώπους τοῦ τόπου πού γνωρίζουν τόν τόπο;

Δέν πρέπει || νά μπερδέψουμε χειρότερα τά πράγματα καί νά ἐπιταχύνουμε τήν λύσιν τοῦ Μακεδ[ονικοῦ] ζητήματος. 2

(Ὁ Καστορίας ἔκαμε πιά τίς συμμορίες του. Ἐγώ ἀγόρασα λίγα ὅπλα καί ηὗρα ἀνθρώπους. Ἔσωσα ἕνα χωριό δικό μας ἀπό τά χέρια τῶν βουλγάρων καί τώρα δέν πατεῖ βούλγαρος ἐκεῖ. Πρέπει νά καταλάβης πώς μερικά πράγματα γίνονται μόνον μέ λόγια ἤ μέ χρήματα καί χωρίς συμμορίες).

Θά γράψω ἄλλη μέρα περισσότερα.

Λέγεις πώς ἡ Κυβέρν[ησις] στέλλει 200 ὅπλα τοῦ Καστορίας. Ἀπορῶ. Ἐξήγησέ μου τό φαινόμενον. Ὅταν θέλεις νά ἀναγγείλω τίποτε τοῦ Καστορ[ίας] πρέπει νά τό λέγης στά γράμματά σου.

[Ἴων]

– Συμβάντα 23 καί 24 Ἀπριλίου, ἐντός τῆς πόλεως: Φονευθέντες χριστιανοί 14· τραυματίαι 19, ὧν οἱ 5 ἀπεβίωσαν τήν τρίτην ἡμέραν. Μουσουλμάνοι τραυματίαι 3. Συλληφθέντες χριστιανοί 146, ὧν τινές ἀπελύθησαν ἤδη. Ἐκ τῶν φονευθέντων χριστιανῶν βεβαιοῦνται τά 8 ὀνόματα ὀρθοδόξων.

[Κατοπινή εἴδησις]. 10 ἐκ τῶν τραυματιῶν θεραπευθέντων, τήν 26ην ἐξῆλθον τοῦ Νοσοκομείου.

102 – Ἐν Τσάπαρι. Ἡ συμμορία ἐλοχεύουσα ἐν τῷ χωρίῳ εἶδε δύο ἐφίππους χωροφύλακας ἐξ Ἀχρίδος ἐπιστρέφοντας, ἐπυροβόλησε καί ἐτραυμάτισεν ἀμφοτέρους· ὁ εἷς αὐτῶν κατώρθωσε νά φθάση ἐνταῦθα καί ειδοποιήση. Ἀπεστάλη μετά ἀποσπάσματος 80 ἀνδρῶν ὁ ἐκ τῶν ἀρχηγῶν τῆς χωροφυλακῆς Κεμάλ βέης καί ὁ χιλίαρχος Τσαμπουλνάτ βέης. Τούτοις ὑπεδέχθη ἡ συμμορία, ὀχυρωθεῖσα πρό βράχου πρός δ[υσμάς] τοῦ χωρίου, διά πυκνοτάτου πυρός· ὑποτίθεται ὅτι ἀπετελεῖτο ἐκ 30 περίπου συμμοριτῶν· προσβληθεῖσα ἐκ τῶν νότων ὑπό τοῦ ἐκ Γκόπες ἐκκινήσαντος ἀποσπάσματος ἠναγκάσθη νά ἐγκαταλείψη τήν ὀχυράν ταύτην θέσιν ὅτε καί ἀπώλεσε 10 ἄνδρας· ἀπεσύρθησαν οἱ λοιποί εις τό παρακείμενον πυκνόν δάσος, ὅ καί ἐπυρπόλησαν, ἐντεῦθεν αἱ ἐνταῦθα φῆμαι περί πυρπολήσεως τοῦ χωρίου. Τό χωρίον μετά τήν συμπλοκήν διηρπάγη ὑπό τοῦ στρατοῦ καί τῶν περιοίκων τούρκων Κάστιανι, Δόλεντσι, Λέρας. Τήν ἑπομένην εὑρέθη πτῶμα χωρικοῦ ἐκ Τσάπαρι ὑπό τήν μεγάλην γέφυραν Κάστιανι. 74 χωρικοί ἤχθησαν ἐν ταῖς ἐνταῦθα φυλακαῖς.

103 – Ἐν Ὀρίζαρι. Περιεκυκλώθη ἡ συμμορία ὑπό 25-28 συμμοριτῶν ἀποτελουμένη τήν νύκτα τῆς 22ας πρός τήν 23ην Ἀπριλίου. Πρό μεσημβρίαν τῆς ἑπομένης ἀπεπειράθη ἔξοδον ἐξ ἐφόδου καί ἐπέτυχε. 4 ἐφονεύθησαν, 3 τάς σφαίρας διαφυγόντες εἰσῆλθον εἰς τήν πόλιν καί δέν ἀνευρέθησαν, οἱ λοιποί ἐτράπησαν πρός τό Λογγόβαρδι, ἀφέθησαν ἀνενόχλητοι. Εἷς χωροφύλαξ ἐτραυματίσθη (φαίνεται ὅτι καί ἄλλοι ὀθωμανοί ἐφονεύθησαν καί ἐτραυματίσθησαν).

– Κατά πληροφορίας τοῦ ἐν Μηλοβίστη ἱερέως παπᾶ-Κωνσταντίνου οἱ ἐν Τσάπαρι συμμορῖται ἡγουμένου τοῦ Σαράφωφ ἦσαν 250, ἐξ αὐτῶν ἐφονεύθησαν 30, ἐκ τῶν ἀνδρῶν τοῦ ἀποσπάσματος 40.

26 Ἀπριλίου

– Τά βουλγαρικά σχολεῖα ἔπαυσαν λειτουργοῦντα. Σήμερον 26 Ἀπριλίου πλείστους εἴδομεν μαθητάς αὐτῶν ἀναχωροῦντας εἰς τάς ἑστίας των διά Περλεπέ, Κρούσοβον, Κίρτσοβον καί Ἀχρίδα.

– Κατά πληροφορίας τοῦ κ. Ἀγγελοπούλου, πληροφορουμένου παρά τοῦ ἰατροῦ τοῦ εἰς ὅ νοσηλεύονται Νοσοκομείου κ. Χρηστίδου, οἱ ἐν αὐτῷ εὑρισκόμενοι σήμερον τραυματίαι εἶναι 30.

104 **28 Ἀπριλίου**

– Αἱ ἐκ τῶν πέριξ φθάνουσαι πενιχραί πληροφορίαι σημειοῦσι γενικήν τῶν μου-

22. Ἡ προπαγάνδα ἡ βουλγαρική προχωρεῖ μ' ὅλα τά σχέδια μεταρρυθμίσεων καί δέν ὑπάρχει λόγος νά σταματήση ἀφοῦ ἐπιτυγχάνει. Λόγος προόδου εἶναι ὅτι ἐνεργεῖ ἐπί τῶν βουλγαροφώνων πληθυσμῶν. πολλούς τῶν βουλγαροφώνων ἀπέσπασε τοῦ Πατριαρχείου ἀφότου ἤρχισεν ἐνεργοῦσα. Ἀλλά καί ἐπί τῶν ὀρθοδόξων σλαυοφώνων διά τῶν Κομιτάτων ἀπέκτησε μεγάλην ἐπιρροήν ἥτις κινδυνεύει νά καταπνίξη τόν ἑλληνισμόν. Ὁ κίνδυνος τοῦ ἑλληνισμοῦ ἔγκειται ἀκριβῶς ἐν τούτω, ὅτι τό μεγαλύτερον μέρος τοῦ ἑλληνικοῦ στοιχείου τῆς κεντρικῆς Μακεδονίας εἶναι σλαυόφωνον. οἱ δέ βλαχόφωνοι καί ἀλβανόφωνοι εἶναι ἐγκατεσπαρμένοι ἐδῶ καί ἐκεῖ. οὐδέ ἀποτελοῦν συμπαγεῖς μάζας. Ἡ ὕπαιθρος χώρα. οἱ ἀγροτικοί πληθυσμοί εἶναι οἱ πλεῖστοι σλαυόφωνοι. Αἱ πόλεις καί κωμοπόλεις εἶναι ἑλληνικώτεραι καί κατοικοῦνται ὑπό βλαχοφώνων. Ἀλλά τώρα καί ἐντός τῶν πόλεων εἰσέδυσαν οἱ σλαυϊκοί ἀγροτικοί πληθυσμοί καί ἐνδυναμώνονται καί τείνουν νά δώσουν σλαυϊκόν χαρακτῆρα καί εἰς τάς πόλεις.

Καθ' ἡμέραν χάνομεν ἔδαφος διότι χάνομεν τήν ἐπί τῶν βουλγαροφώνων πληθυσμῶν ἐπιρροήν μας. Τούς κατήχησαν ὅλους τά Κομιτᾶτα. Στήν ἀρχήν εἴτε διά τῆς ἀπάτης εἴτε διά τοῦ φόβου τούς προσείλκυσαν. τώρα συνήθισαν τήν ἰδέαν τῆς ἐπαναστάσεως καί συνήθισαν νά τήν περιμένουν || ἐκ Βουλγαρίας. Ἐξ αὐτῶν 2
ἄλλοι μέν νομίζουν ὅτι κοιμᾶται ἡ Ἑλλάς, ἄλλοι δέ ὅτι εἶναι τουρκόφιλος καί δέν θέλει τήν ἐλευθερίαν.

— Διατί νά ἀναβληθῆ ἡ λύσις τοῦ ζητήματος.

Ἄν μαζί μέ τούς σχισματικούς σλαυοφώνους πληθυσμούς σηκωθοῦν καί οἱ ἰδικοί μας σλαυόφωνοι, μεταξύ ὧν φροντίζουν νά ἐξαλείψουν κάθε διαφοράν οἱ βούλγαροι, τί θά κάμωμεν ἵνα συγκρατήσωμεν αὐτούς; Πρέπει νά ἐπωφεληθῶμεν τοῦ κινήματος καί διά τῆς διασπορᾶς σημαιῶν κτλ νά δώσωμεν Ἑλληνικόν χαρακτῆρα εἰς τήν ἐπανάστασιν.

[Ἴων Δραγούμης]

σουλμάνων ἔξαψιν. Μετ' ἐπιτάσεως διαδίδεται ὅτι ἐν Ρέσνη ἐπετέθησαν ἤδη κατὰ τῶν χριστιανῶν. (Ἡ ἀγορὰ Φλωρίνης διατελεῖ κεκλεισμένη). Οἱ μουσουλμάνοι ἀπειλοῦσι σφαγὰς ἐν ταῖς κωμοπόλεσι ταύταις καὶ ἐν Ἀχρίδι καὶ Περλεπέ. Ἐν τῷ χωρίῳ Λογγόβαρδι ἐφονεύθησαν ὑπὸ μουσουλμάνων 3 χωρικοί. Ἡ μετὰ τῶν πέριξ χωρίων συγκοινωνία διακοπεῖσα ἐκ τοῦ πανικοῦ τῶν συμβάντων ἐνταῦθα δὲν μᾶς ἐπιτρέπει νὰ ἔχωμεν θετικὰς καὶ πλήρεις πληροφορίας.

– Τῇ 27η Ἀπριλίου ἐφονεύθησαν ὑπὸ ἀγνώστων ἐν Ράδομπορ 3 χωρικοί, ο γεωργὸς τοῦ ἰδιοκτήτου Σουλεϊμὰν ἐφέντη, τοιοῦτος πάλιν τοῦ Ἀχμὲτ ἐφέντη καὶ ὁ ἀδελφὸς τοῦ μουχτάρη.

29 Ἀπριλίου

– Χθὲς τὴν ἑσπέραν περὶ ὥραν 12ην ἐφονεύθη ὑπὸ βουλγάρων πιθανότατα ἐν τῷ ὑπὸ τὸν Γενῆ μαχαλὲν λειβαδίῳ του τοῦρκος κάτοικος συνοικίας Οὖτς-Σει-
105 χλέρ, Σούλιος ὀνομα||ζόμενος. Ὁ λαιμὸς αὐτοῦ καὶ τράχηλος φέρει πολλὰς διατρήσεις καὶ περιστροφὰς ἀμφιστόμου μαχαίρας· ὁ φόνος οὗτος θεωρεῖται ὑπὸ τῶν τούρκων ὡς πρόκλησις ἐκ μέρους τῶν βουλγάρων. Ὁ φονευθεὶς ἦτο γέρων 65 ἐτῶν.

– Τῇ 28η Ἀπριλίου ἤχθη δέσμιος καὶ ἐφυλακίσθη ὁ διευθυντὴς τοῦ ἐν Βοδενοῖς Βουλγαρικοῦ σχολείου Γιώβκωφ.

– Οἱ φονευθέντες κατὰ τὴν 23ην Ἀπριλίου ὀρθόδοξοι εἶναι:

1) Δῆμε Γιώλε, μάγειρος (διὰ μαχαιρῶν)ἐξ Ἀρναοὺτ μαχαλέ.

2) Στογιάν, σιδηρουργὸς (διὰ ροπάλων) ἐξ Ἀρναοὺτ μαχαλέ.

3) Βόσε Γροζδάν, κηπουρὸς (δι' ὅπλου ἐξ ὑψηλοῦ) ἐκ Γενῆ μαχαλᾶ.

4) Τράϊκος Στογιάν, ἀρτοποιὸς (διὰ Μάουζερ) ἐξ Ἀρναοὺτ μαχαλᾶ.

5) Γρηγόριος Τσαρουχᾶς, ὑποδηματοποιὸς (διὰ Μάουζερ) ἐκ Σουλτανιὲ μαχαλέ.

6) Κῶτε Τύρπτσε ἐκ Ροκοτίνας, χωρικός.

7) Στογιὰν Δῆμτσε ἐκ Λάχτσι, χωρικός.

Οἱ πληγωθέντες κατὰ τὴν αὐτὴν ἡμέραν ὀρθόδοξοι εἶναι:

1) Εὐάγγελος Νικολάου ἐκ Δραγὸρ μαχαλᾶ (κρεοπώλης). [Κατοπινὴ σημείωσις]. Ἀπέθανε.

2) Κῆρστε Τόδε ἐκ Μπαΐρ μαχαλᾶ.

3) Ρῆστε Τράϊτσε ἐκ Κρουσόβου (Παπᾶ-Θεοχάρους μαχαλέ).

Ἰσχυρίζεται ὅτι εἶναι ὀρθόδοξος καὶ ὁ Δημ. Γεωργίου ἐκ Λογγόβαρδι.

106 **30 Ἀπριλίου**

– 7 φόνοι ἠγγέλθησαν σήμερον εἰς πλησιόχωρα χωρία χριστιανῶν καὶ μουσουλμάνων. Αἱ ἀστυνομικαὶ ἀρχαὶ ἀπέστειλαν ἐπὶ τόπου χωροφύλακας καὶ ἀστυνομικοὺς κλητῆρας. Αὔριον μετὰ τὴν ἐπάνοδον αὐτῶν θὰ καταχωρήσωμεν πληροφορίας θετικὰς καὶ πλήρεις. [Κατοπινὴ σημείωσις]. Ἐπέστρεψαν τῇ 1η Μαΐου.

23. Ἐάν ἦτο δυνατός τέλειος χωρισμός τοῦ ἑλληνικοῦ ἀπό τοῦ βουλγαρικοῦ στοιχείου ἡ θέσις τῆς Ἑλλάδος θά ἦτο εὐκολωτάτη καί ἡ διαγωγή της φανερόν ὁποία θά πρέπει νά εἶναι.

Ἡ βουλγαρόσπαρτος Μακεδονία εἶναι πληθυσμοί εὑρισκόμενοι ἐν ἀποσυνθέσει ἐθνικῇ ὅπως ἀνασυντεθῶσι κατά τήν βούλησιν τοῦ Κομιτάτου.

Τό Κομιτᾶτον παρεσκεύασε καί κατεσκεύασε τήν ἀποσύνθεσιν τῆς χώρας, νῦν δέ καταγίνεται εἰς τήν ἀνασύνθεσιν αὐτῆς ὑπό νέαν μορφήν.

Ἡ ἀνασύνθεσις εἶναι σλαυϊκή διότι ἡ βούλησις τοῦ Κομιτάτου εἶναι σλαυϊκή.

Ἡ μέν Ἑλλάς συμφωνεῖ μέ τόν Σουλτάνον, οἱ δέ ὑπάλληλοι τοῦ Σουλτάνου μέ τούς βουλγάρους.

[Ἴων Δραγούμης]

– Έκ Λυσολάι είς τά λειβάδια τοῦ όποίου έφονεύθησαν ἄφαντοι γενόμενοι 2 χριστιανοί ὑπό βουλγάρων, κατά τήν ἔκθεσιν τοῦ ὑπαστυνόμου, δέν φαίνεται πολύ ἀκριβής.

– Κατά τήν ἔκθεσιν τοῦ είς Δρέβενικ ἀποσταλέντος ὑπαστυνόμου ἔξωθεν τοῦ χωρίου τούτου έφονεύθησαν 2 τοῦρκοι έκ Δρέβενικ ὑπό βουλγάρων.

– Τρία ἄλλα ἀποσπάσματα διά τούς ἀγγελθέντας φόνους χθές ἀποσταλέντα, ἀκόμη δέν έπέστρεψαν.

– Έκ Περλεπέ ήγγέλθη έπισήμως ότι εν Μπελαβοδίτσα εφονεύθη είς χωρικός ὑπό τῶν συμμοριτῶν βουλγάρων.

– Έκ τῆς Νομαρχιακῆς Έφημερίδος, 30 Απριλίου.

107 Αί Άρχαί Κιρτσόβου πληροφορηθεῖσαι ότι έν τῷ || χωρίω Μπερζεδάν ευρίσκεται συμμορία βουλγαρική ισχυρόν απόσπασμα στρατοῦ απέστειλαν, όπερ έπολιόρκησε τό χωρίον έκ τοῦ συστάδην, καταλαβόν τάς οχυράς θέσεις. Μετά συμπλοκήν 3 έξ αύτῶν συνελήφθησαν ζῶντες, οί δέ λοιποί έπωφεληθέντες τοῦ έπελθόντος σκότους τῆς νυκτός διέφυγον. Μέχρι τῆς πρωίας έπηκολούθησεν ἔρευνα, καθ' ήν πολλά αἵματα παρετηρήθησαν, κατεσχέθησαν δέ μία σπάθη, έν ὅπλον Μαρτίνι καί 4 πηλήκια.

Έκ τῶν άνδρῶν τοῦ άποσπάσματος ούδείς ἔπαθέ τι. Ταῦτα κατ' έπίσημον ἀνακοίνωσιν τοῦ Καιμακάμη Κιρτσόβου.

– Χωρικός έκ Μογγίλας μᾶς διεβεβαίωνε σήμερον ότι πιέζονται ὑπό τῶν συμμοριτῶν καταναγκαζόμενοι νά μήν ἔρχωνται είς Μοναστήριον έπ' ούδενί λόγω. Τοῦτο λέγει συμβαίνει είς ὅλα τά χωρία.

Κλαδευτές ἀμπέλων (ΓΒ)

Μάϊος 1903

Σοῦ στέλλω σήμερον δύο ἐκτάκτους Κρῆτας, τόν Θύμιον Καούδην καί τόν Λαμπρινόν Βρανάκην (...) ὡς ἐπίσης τούς ἄλλους πού σοῦ στέλλω προσεχῶς (...). Ἔχω πεποίθησιν ὅτι ἐντός ὀλίγου Τσακαλάρωφ καί Σαράφωφ δέν θά ὑπάρχωσι πλέον.

3-5-1903

Παῦλος Μελᾶς πρός Ἴωνα

Σελ. 99-101

2 Μαΐου

– Προχθές ἐν Δόμπρομιρ ἐφονεύθη ὁ ἀγροφύλαξ Ἀκήφ ὑπό δύο βουλγάρων τοῦ Χατζῆ Ἀλῆ ἐφέντη, οἵτινες ἀφαιρέσαντες τό ὅπλον καί τά φυσίγγια ἔγιναν ἄφαντοι. (ἰδέ καί 5 Μαΐου).

– Χωροφύλαξ δι' ὅρκου διεβεβαίωνε σήμερον τόν εἰς τά Καβάκια μπακάλην
108 Γκέλεν ὅτι ἀπεφασίσθη ἤδη νά || προβῶσιν οἱ τοῦρκοι εἰς σφαγήν ἀποτελεσματι-
κήν κατά τῶν χριστιανῶν· ἀντελήφθη τοῦτο ὁ Πρόξενος τῆς Ρωσίας, ὅστις προ-
σεκάλεσε τόν μπακάλην παρ' ἑαυτῷ.

– Τοῦρκος τις κάτοικος Μοναστηρίου καί πολλάς ἐπί τῆς ράχεώς του φέρων καταδίκας ἐπί φόνῳ καί ἀποπείρα, ἐπεβεβαίωσεν ὅτι χθές ἦσαν συνηθροισμένοι οἱ τοῦρκοι κρύφα ἐν τῷ Σερίφ-βέη Τζαμσῆ, ἀπόφασις λέγει δέν ἐλήφθη. Χαφήζ πρώην καπνοφύλαξ, νῦν δέ λαθρέμπορος [ἐπληροφόρησε].

– Ἐξακολουθεῖ ἐπιτεινόμενος ὁ κατά τοῦ Προξένου τῆς Ρωσίας ἐρεθισμός τῶν τούρκων, ἰδίως ἀφ' ὅτου προσέβαλε τόν χωροφύλακα.

– Σήμερον μετ' ἐπιτάσεως διεδόθη ὅτι ἐπιτροπή ἐκ μέρους τῶν μουσουλμάνων Μοναστηρίου παρουσιασθεῖσα ἐνώπιον τοῦ Βαλῆ παρεκάλεσεν αὐτόν νά ἐνεργήσῃ ὅπως ἀντικατασταθῆ ὁ Ρῶσος Πρόξενος.

– Κατά διαταγάς ληφθείσας χθές ἐκ Κωνσταντινουπόλεως διετάχθησαν αἱ ἀστυνομικαί Ἀρχαί νά παρουσιάσωσι κατάλογον τῶν κατά τήν τελευταίαν 5ετίαν δεκατιστῶν, ἐναντίον τῶν ὁποίων διετυπώθησαν παράπονα ἐκ μέρους τῶν χωρικῶν.

109 – Ἡ δημαρχία διένειμε εἰς τάς πενομένας οἰκογενείας τῶν φονευθέντων καί
τραυματισθέντων ποσότητά τινα ἀλεύρου. Ἡ σύζυγος τοῦ φονευθέντος Γρηγορί-
ου Τσαρουχᾶ δέν ἐδέχθη τοῦτο, εἰποῦσα ὅτι δέν ἔχει τήν ἀνάγκην συνδρομῆς,
καθ' ὅτι ὁ ἀποστείλας αὐτόν εἰς ἄγραν πτηνῶν δύναται καί νά τήν συνδράμῃ καί νά
ζητήσῃ τήν τιμωρίαν τῶν φονέων. Λέγεται ὅτι ὁ Ρῶσος Πρόξενος ἀπέστειλεν
αὐτῇ 2 λίρας.

– Πολλοί ἔμποροι ἤκουσαν τῇ 25ῃ Ἀπριλίου τόν Ρῶσον Πρόξενον ἐντός τοῦ Μπεζεστενίου λέγοντα βουλγαριστί: *«Ἀνοίξατε, ἀνοίξατε, ἄς ἴδωμεν τί θά κάμουν αὐτά τά σκυλιά»*. Ὁ εἰσερχόμενος κατά τήν στιγμήν ἐκείνην εἰς τήν μεγάλην θύραν τοῦ Μπεζεστενίου Ἀλάϊ βέης Κεμάλ ἀκούσας ταῦτα ἤλλαξε διεύθυνσιν.

– Αἱ Ἀρχαί πληροφορηθεῖσαι ὅτι ὁμάς τούρκων συνεδριάζει ἔν τινι καφενείῳ
κάτωθεν τοῦ Ἄτ-Παζάρ, εἰς τήν ἄκραν τῆς πόλεως, ἀπέστειλαν ἀπόσπασμα, ὅπερ
ἠνάγκασεν 22 εὑρεθέντας ἐκεῖ νά προσέλθωσιν εἰς τήν διεύθυνσιν τῆς ἀστυνο-
110 μίας, ἐκεῖθεν || δέ ὡδηγήθησαν εἰς τάς φυλακάς. Μεταξύ τῶν συλληφθέντων
παρετηρήθησαν πολλοί οἱ ὁποῖοι τό πλεῖστον τοῦ βίου των διῆλθον ἐν ταῖς φυλα-

24. 1 Μαΐου 1903 α. *πορτοκαλί 11*

Ἦλθε νέος Πρόξενος ὁ Κυπραῖος. Ὅταν θέλετε νά μοῦ γράψετε τίποτε ἐμπιστευτικόν παρακαλῶ νά τό ἐγκλείετε εἰς χωριστόν φάκελον μέ τήν διεύθυνσίν μου, ἐντός τοῦ φακέλου τοῦ φέροντος τήν ἐπιγραφήν "Πρός τόν Ἅγιον Πελαγονίας".

Σᾶς ἔστειλαν ἀπό τήν Ἑλλάδα δύο ἄνδρας. Τούς εἴδατε; Νομίζω ὅτι εἶναι καλλίτερον νά μή σταλῶσιν ἄλλοι ἐκεῖθεν, διά νά μήν ἐκτεθῇ ἡ Ἑλληνική Κυβέρνησις.

Σᾶς στέλλω 29 λίρας διά μισθούς τοῦ μηνός Ἀπριλίου. Ἐπλήρωσα 21 λίρας εἰς τόν ἄνθρωπον ἐκ Φλωρίνης ὅν μέ ἐσυστήσατε. Τά δύο αὐτά ποσά ἀποτελοῦν τό ἐκ 50 λιρῶν μηνιαῖον τοῦ Ἀπριλίου.

Γράψατέ μου τί ἔγινε τελευταίως εἰς τήν ἐπαρχίαν σας. 2

Ὁ Τσακαλάρωφ εὑρίσκεται ἐκεῖ; Θά σᾶς στέλλω ἐφημερίδας.

[Ἴων]

πορτοκαλί 5

25. **Athènes le 3 Mai 1903**

Cher ami 3.

Si tu crois ne pas m' avoir demandé les ἀνθρώπους tu te trompes joliment. Je t' enverrai ta lettre et tu le verras toi-même.

Cependant malgré le malentendu (s' il y en a)

[Ἀθῆναι 3 Μαΐου 1903

Φίλτατε

Ἄν πιστεύῃς ὅτι δέν μοῦ ζήτησες τούς ἀνθρώπους, κάνεις μεγάλο λάθος. Θά σοῦ στείλω τό γράμμα σου καί θά τό ἰδῇς μόνος σου.

Ὅμως παρ' ὅλη τήν παρεξήγησιν (ἄν ὑπάρχῃ παρεξήγησις)]

σοῦ στέλλω σήμερον δύο ἐκτάκτους Κρῆτ[ας], τόν Θύμιον Καούδην καί τόν Λαμπρινόν Βρανάκην. Ὁ πρῶτος εἶναι εὐφυής καί πιστός, ξεύρει τούρκικα, ὁ Λαμπρινός ὀλιγόλογος ἀλλά τῶν ἔργων. Je te conseille et te recommande de || [Σε συμβουλεύω καί σοῦ προτείνω νά] τούς κρατήσῃς πλησίον σου si non 2
alors [ἄν ὄχι τότε] σύστησέ τους θερμότατα εἰς [τόν] Καστορίας ὡς ἐπίσης τούς δύο ἄλλους πού σοῦ στέλλω προσεχῶς, θά εἶναι πολυτιμότατοι θά τό ἰδῇς.

καῖς: ὡς Δοῦλες καί Καραμπατζάκης καί Ἀράπ-Σεφκῆ καί ἄλλοι.

– Οἱ ἐπί ὑπονοίᾳ συλληφθέντες βούλγαροι μετά τήν σύλληψιν τοῦ Δανιήλ Ρίζωρ ἀμέσως, εἶναι 17, μεταξύ τῶν ὁποίων οἱ ἐσχάτως εις θανατικήν ποινήν = 101 ἔτη καταναγκαστικά ἔργα καταδικασθέντες καί ἀμνηστευθέντες Νικόλαος Σκάγια, ... Σκάγια, χαντζῆδες ἐν Ἄτ-Παζάρ. Εις μικροτέρας ποινάς, Τέμελκος, Μίλενκος, Τάσες, Νίκολες μπακάλης εἰς Ρότσκα.

– Τῇ 23η Ἀπριλίου εἶχε τραυματισθῆ διά μαχαιρῶν καί κτίστης τις ἐκ Σμίλεβου, ὅστις κατώρθωσε νά φθάση εἰς τήν οἰκίαν του· συνεπεία τῶν τραυμάτων τήν παρελθοῦσαν νύκτα ἀπεβίωσεν, οἱ δέ συγγενεῖς παραλαβόντες τό λείψανον μετέφεραν
111 αὐτό καί ἔρριψαν εἰς τήν αὐλήν τοῦ πολιτικοῦ Νο||σοκομείου, ἐπειπόντες ὅτι εἶναι ἐκ τῶν τραυματισθέντων τῇ ἡμέρα ἐκείνη καί ἐπομένως παραδίδουσιν αὐτό εἰς τό μέρος εἰς ὅ μετεφέρθησαν διά δημαρχιακῶν ἀμαξῶν ἅπαντες οἱ παθόντες.

3 Μαΐου

– Ἐν Κάζιανη φόνος δέν ἐγένετο, παρά δύο ἔφιπποι χωροφύλακες διερχόμενοι πρό τοῦ χωρίου Λέρα, τῇ 1η Μαΐου, ἐπυροβολήθησαν ὑπό 3 ἀγνώστων ἐνεδρευόντων. Ἀντεπυροβόλησαν καί οὗτοι καί ἀπεσύρθησαν. Οὐδείς φόνος ἤ τραυματισμός.

– Ἐνῶ εἰργάζοντο σήμερον ἐν τοῖς ἀγροῖς τοῦ χωρίου Δοβροσιάν 20 περίπου ἐργάται καί ἐργάτιδες εἰς τάς γαίας τοῦ ἰδιοκτήτου ὀθωμανοῦ ἐπυροβολήθησαν ἐξ ἀποστάσεως μεγάλης ὑπό 6 ἀτόμων ἀγνώστων καί ἐτραυματίσθη θανασίμως ὁ α' γεωργός τοῦ ὀθωμανοῦ. Ἔφερον σήμερον αὐτόν εἰς τό ἐνταῦθα πολιτικόν Νοσοκομεῖον.

– Πολλαί οἰκογένειαι τῆς συνοικίας Ἀρναούτ ἐγκατέλειψαν τάς οἰκίας των ὡς ἔχουσι καί μετώκησαν παρά τοῖς ἐν ταῖς κεντρικαῖς συνοικίαις συγγενέσι.

112 – Ὁ φανατικός Χώτζιας ὁ φονεύσας τόν ἡμέτερον Δημήτριον Γιώλεν τῇ 23η Ἀπριλίου ἐξερχόμενον ἐκ συγγενικῆς οἰκίας ἐν Ἀρναούτ μαχαλέ ἀπελύθη τῶν φυλακῶν, ἐπομένως καί πάσης καταδιώξεως ἀπηλλάγη, καίτοι πλεῖστοι οἱ ἰδόντες καί μαρτυροῦντες.

– Ἐν Ζελενίτσι τῇ 2α Μαΐου συνεπλάκη μετ' ἀποσπάσματος συμμορία 14μελής (Τάλε) ἔξωθεν τοῦ χωρίου μεταξύ Νεβέσκης καί Γκορίτσκου. Εἰς τήν πρώτην προσβολήν οἱ μέν ἑπτά ἐκ τῶν συμμοριτῶν ἔπεσον νεκροί, οἱ δύο συνελήφθησαν αἰχμάλωτοι καί οἱ πέντε κατώρθωσαν νά διαφύγωσιν εἰς Ἀετόζιον, ὅπου μετέβη καί ὁ στρατός εἰς καταδίωξιν. Ἐν τούτοις διεδόθη ὅτι ἐν Ζελενίτσι τήν νύκτα τῆς 2ας πρός τήν 3ην Μαΐου ἐθεάθησαν περί τούς 40 συμμορίτας καί πρός τοῦτο ἀπεστάλη ὁ ἐν Σουροβιτσόβω διαμένων Κολάγασης μετά ἀποσπάσματος καί πολεμοφοδίων. Διαδίδεται ὅτι οἱ συμμορῖται ἦλθον εἰς ρῆξιν πρός τούς ὀθωμανούς τοῦ χωρίου καί ὅτι προσβληθέντες ὑπό τοῦ στρατοῦ διεσκορπίσθησαν εἰς τάς οἰκίας τῶν χωρικῶν. Πολλάς οἰκίας ἐνέπρησαν. Οἱ εἰς Ἀετόζιον καταφυγόντες πολιορκοῦνται νῦν εἰς Ρακίταν (Εἰδήσεις διδασκάλου Σουροβιτσόβου).

Ἔχω πεποίθησιν ὅτι ἐντός ὀλίγου Τσακαλάρωφ καί Σαράφωφ δέν θά ὑπάρχωσι πλέον.

Φρόντισε μόνον νά ὁπλισθῶσι καί νά μή μένωσι χωρίς ψωμί. Μέ τό προσεχές ἀτμόπλοιον σοῦ στέλλω καί τούς 2 ἄλλους, τόν Γιῶργον Περάκην καί τόν Γιῶργον Δικονυμάκην καί οὕτως συμπληροῦται ἡ Κρητική ἀποστολή.

Καί οἱ 4 εἶναι ἀδελφικῶς συνδεδεμένοι ἀλλήλοις καί σχεδόν ἐξ ἴσου τέλειοι τύποι. Ἀλλά ἐσύ χωρίς νά τό παραδείχνης νά συνεννοεῖσαι || μέ τόν Περάκη, 3
αὐτός εἶναι ὁ εὐφυέστερος.

J' ai écrit à Κοντογούρη lui recommandant le nouveau domestique et garde-du-corps que je t' envoie afin de tranquilliser ta mère que les derniers événements ont beaucoup inquiétée sur ton compte. Par le prochain courrier, je t'enverrai ton argent du mois de mai (80...frs à peu près).

[Ἔγραψα στόν Κοντογούρη προτείνοντάς του τόν νέο ὑπηρέτη καί σωματοφύλακα πού σοῦ στέλνω ὥστε νά ἡσυχάση ἡ μητέρα σου πού τά τελευταῖα γεγονότα τήν ἀνησύχησαν πολύ σχετικά μέ σένα. Μέ τό ἑπόμενο ταχυδρομεῖο θά σοῦ στείλω τά χρήματα τοῦ μηνός Μαΐου (80 φράγκα περίπου).]

Θά λάβης ντουλαμᾶν διά Κῶτε καί 4 βιβλία διά παπᾶ-Σταῦρον.

[Παῦλος Μελᾶς]

[Ἐν μέρει κρυπτογραφική]

Γιῶργος Περάκης - Γιῶργος Δικώνυμος (ΙΕΕΕ)

113 – Παρά τό χωρίον Τσέρνοβα καί άνωθεν τοῦ Σεκήρανι υπάρχει κοιλάς, όπου διετάχθησαν οἱ χωρικοί τῶν πέριξ χωρίων νά συγκεντρωθῶσιν εντός τριῶν ἡμερῶν ἀπό τῆς χθές.

4 Μαΐου

– Τῇ 1η Μαΐου ἐφονεύθησαν ὑπό τούρκων κατοίκων χωρίου Βοσταράνη 2 χωρικοί ἐκ Νεοκάζ καί 2 ἐκ Χασανόβου, καθ' ἥν στιγμήν ἐξήρχοντο τοῦ χωρίου.

– Τῇ 2α Μαΐου ὁ υἱός τοῦ σχισματικοῦ ἱερέως Φλώρινης Ἀθανάσιος ἐτραυματίσθη διά βολῆς περιστρόφου ὑπό ναλμπάντη ὀθωμανοῦ, γνωστοῦ τῆς κωμοπόλεως, ὑπό τά ὄμματα τῆς ἀστυνομίας, ἥτις παραδόξως πως δέν προέβη εἰς σύλληψιν τοῦ δράστου.

– Τῇ 2α Μαΐου αἱ Ἀρχαί Φλωρίνης πληροφορηθεῖσαι ὅτι εις Ἐξή-Σοῦ ἐν τῇ οἰκία τοῦ προύχοντος βουλγάρου Τάσιου κρύπτονται ἀντάρται προέβησαν εις τήν πολιορκίαν τῆς οἰκίας ἐν ᾗ δέν εὗρον μέν τοιούτους, ἀλλά εὗρον 2 ὅπλα καί ἕν ρεβόλβερ μετά μεγάλης ποσότητος πυρυτοβολῶν. (ἰδέ καί 6 Μαΐου).

114 – Ἡ συμμορία Ἰορδάν Πιπέρκωφ συνενώθη ἐσχάτως μετά τῆς τοῦ Γκιωρτσίνη, ἀπό τῆς 29ης δέ Ἀπριλίου περιέρχεται τά χωρία καί ἐπιθεωρεῖ, ἄν ἔχωσιν ἅπαντες τά ὅπλα των καί εἰς ποίαν κατάστασιν διατηροῦσιν αὐτά· λαμβάνει σημείωσιν ἐν ἑκάστω χωρίω εὑρισκομένου γεννήματος καί αὐστηρῶς ἀπαγορεύει τοῖς χωρικοῖς τήν ἐκποίησιν αὐτοῦ. Περιῆλθε καί ἐπιθεώρησε τά χωρία Ἀρίλοβο, Διβγιάκ, Σέλτσε, Κορενίτσα, Γκόδιβλε.

5 Μαΐου

– Χθές ἐτραυματίσθη ἐπικινδύνως ὑπό ὀθωμανῶν ὁ ἐξ Ἀχρίδος ἀγωγιάτης Κλήμης εἰς μικράν ἀπό τῆς πόλεώς μας ἀπόστασιν.

– Ἐν Μηλοβίστη ἐκ τῶν ρουμανιζόντων ἐνεγράφησαν εἰς τό Κομιτᾶτον οἱ Στέφανος Σ. Βάρζιο, Ναούμ Χ. Ρόμτσε, Νικ. Χ. Μίζα, Νικ. Ναούμης, Εὐάγγ. Τρίστα, Γεώργιος Μ. Πέκα, Γεωρ. Μάρκου Πέκα, Κωνστ. Μ. Πέκα, Ναούμ Χατζῆ-Παγιάν, Νικ. Χ. Γάτσης, Νικ. Πέκα, Βασιλ. Μοῦφα. Δέκα δέ ἐκ τῶν ρουμανιζόντων ἔδωκαν καί χρήματα· μεταξύ αὐτῶν εἶναι ὁ Ἀνδρέας Δ. Κουζομάνας, Χρῆστος Νίκας, Χρῆστος Τσόβαρ καί οἱ ἀδελφοί Λιάγκα Μήλιου. (Εἴδ[ησις] Παπακωνσταντῆ)

115 – Ὁ τῇ 30η Ἀπριλίου φονευθείς ἐν Δόμπρομιρ κεχαγιᾶς τοῦ Χατζῆ Ἀλῆ ἐφέντη, ἐφονεύθη διά ροπάλου κατενεχθέντος ἐπί τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ, ὑπό τῶν τριῶν χωρικῶν Στεφάνου Βιδάν, Ρίστε Ριζάν καί Ἰωάντσε Τάλε. Ἀντί τούτων συνελήφθησαν ἄλλοι ὡς φονεῖς (2 Μαΐου).

– Οἱ χωρικοί τῶν πέριξ τῆς Μπαρεσάνης χωρίων εἶναι πεπεισμένοι ὅτι μετ' ὀλίγον θά δοθῆ αὐτοῖς ἡ ἐλευθερία.

– Συμπλοκή μεταξύ Τόπλιτσας καί χωρίου Νικοτίν, μεταξύ συμμορίας Πόποτ ἐκ Περλεπέ καί στρατοῦ. Ἐφονεύθη εἷς στρατιώτης καί εἷς συμμορίτης. Ἐτραυματίσθη ὁ Πόποτ. Ἡ συμμορία διέφυγε.

26. Παῦλος Κύρωφ - Δῶδε (Φ. Γκέρκα)
Ροτόντα μαχαλά
[Μοναστήρι] 8 Μαΐου 1903

Θά σᾶς στείλωμεν χρήματα. Ἐκ τούτων παρακαλῶ νά δώσητε εἰς τούς ἐν Μπίγλιστα (ἀντί χρεωστικοῦ ὁμολόγου) 50 λίρας αἵτινες θά ληφθῶσιν ἀπό ἄνθρωπον ἰδικόν μου ἵνα φονευθῇ Τσακαλάρωφ. Αἱ 50 αὗται λίραι θά ἐπιστραφῶσιν ὑμῖν ἐάν δέν ἐπιτύχῃ ἐπιχείρησις.

Τόν Παῦλον Κύρωφ τόν μετεχειρίσθητε εἰς τάς συμμορίας ἤ ὄχι; Παρακαλῶ νά γράψετε λεπτομερείας περί συμμοριῶν.

[Ἴων]

Παῦλος Κύρου (ΙΕΕΕ)

6 Μαΐου

– Τῇ 29η Ἀπριλίου κατεσχέθησαν ὑπό τῶν Ἀρχῶν Ἀ. Δίβρας 2 βαρέλια οἴνου ἀποστελλόμενα παρά τοῦ ἐν τῇ πόλει ταύτῃ σχ[ισματικοῦ] ἀρχιερατικοῦ ἐπιτρόπου πρός τόν ἐν Κιρτσόβω εὑρισκόμενον βουλγαροεπίσκοπον Δεβρῶν. Ἐπί τῇ ὑπονοίᾳ ὅτι τά βαρέλια περιεῖχον βόμβας ἐτοποθέτησαν αὐτά εἰς ἀσφαλές μέρος, ἠρεύνησαν τήν ἀλληλογραφίαν, ἥτις συνώδευε τήν ἀποστολήν καί προέβησαν ἀμέσως εἰς ἐρεύνας εἰς τήν οἰκίαν τοῦ ἀρχιερ[ατικοῦ] ἐπιτρόπου ὡς καί εις την προσωρινήν τοῦ ἐπισκόπου κατοικίαν ἐν Κιρτσόβω. Οὐδέν προέκυψεν οὔτε εκ τῆς
116 ἐρεύνης || οὔτε ἐκ τῆς ἀλληλογραφίας. Ἐφυλακίσθησαν ὅμως οἱ διδάσκαλοι Ἀρσένιος καί Πέτρος Ἀλέξιεφ.

– Κατά τάς ἐν Ἐξή-Σοῦ εἰς τήν οἰκίαν τοῦ μουχτάρη ἐρεύνας ἀνευρέθησαν ἐν τῇ αὐλῇ τεθαμένα εἰς παλαιάν στέρναν κιβώτια πλήρη ὅπλων καί ἕτερα μέ στρατιωτικάς στολάς (ἰδέ τῇ 4η Μαΐου). (Κατά ἄλλας εἰδήσεις εὑρέθησαν μόνον δύο ὅπλα, δύο ἀξίναι καί 300 περίπου φυσίγγια).

– Τῇ 3η Μαΐου εὑρέθη φονευμένη εἰς τά πρόθυρα τῆς κωμοπόλεως Κρουσόβου βουλγαρίς γυνή, ἧς ἡ ταυτότης δέν ἀπεδείχθη. Τῇ 4η ἰδίου εις τήν ἰδίαν θέσιν εὑρέθη φονευμένος ὁ βούλγαρος καλαϊτζής Ἰορδάνης Νικολάου.

– Τῇ 30η Ἀπριλίου δύο τοῦρκοι ἐκ Πρεσίλας (καζᾶ Περλεπέ) ἐκ τῆς γνωστῆς οἰκογενείας Κόκρε μεταβάντες εἰς Κρούσοβον καί θέλοντες νά περιέλθωσι τήν ἀγοράν ἄφησαν τά ὅπλα των εἰς τήν οἰκίαν τοῦ φίλου των προύχοντος βουλγάρου Παῦλε Πάντου· μόλις ὅμως ἐξῆλθον ὁ υἱός τοῦ διαληφθέντος Παῦλε 15ετής τήν ἡλικίαν λαβών τά δύο ὅπλα ὡς καί τά φυσίγγια ἐγένετο ἄφαντος.

117 – Χθές ἤχθησαν ἐνταῦθα, συλληφθέντες ἐν Ρέσνη, Μιχαήλ Τατάρτσιεφ (ἀδελφός τοῦ γνωστοῦ Τατάρτσιεφ) καί Νικόλαος Λιάπτσες.

– Ἐν ταῖς φυλακαῖς Περλεπέ μετά τά ἐν Θεσσαλονίκῃ συμβάντα συνελήφθησαν καί διατελοῦσιν ἐν ταῖς φυλακαῖς περί τά 50 πρόσωπα (ἰδέ 19 Ἀπριλίου). (Εἴδησις κ. Τριαντ[αφύλλου] Δ. Χριστοδούλου).

– Ἀπό μιᾶς ἑβδομάδος διατελεῖ ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ ἐνταῦθα, ἀχθείς εκ Κιρτσόβου, ὁ κατά τόν ἑλληνοτουρκικόν πόλεμον διακριθείς ἐν ταῖς μάχαις τοῦ Βελεστίνου καί Δομοκοῦ ἐθελοντής ἐκ Κρουσόβου καί εἰς λοχίαν προαχθείς, τά δ' ἔγγραφά του ἅπαντα εὑρίσκονται παρά τῇ ἐν Βελιγραδίῳ Β[ασιλικῇ] Πρεσβείᾳ, Χρῆστος Γ. Τσίλλης.

– Ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῆς Πρεκοπάνας ἔκλεψαν οἱ συμμορῖται τά χάλκινα κηροπήγια (μανουάλια) τήν παρελθοῦσαν ἑβδομάδα.

– Χθές συνελήφθησαν ἐνταῦθα οἱ Περικλῆς Ρόμπες, Γεώργιος Πόπεφ,
118 Μίλεγκος (ὅν πρό πέντε ἡμερῶν εἶχον ἀπολύσει τῶν φυλακῶν) || καί ὁ Πετρούσης Χαντζῆ-Δημήτριος, καφεπώλης.

– Σήμερον συνελήφθη καί ὁ παντοπώλης Τάσες μετά τοῦ ὑπηρέτου του.

– Κέντρον καί ὁρμητήριον τῆς περιφερείας Ρέσνας, διά τούς συμμορίτας εἶναι ἡ γραμμή μεταξύ τῶν χωρίων Μπόουνο, Ζλάταρι καί Σμίλεβο. Πρό δύο ἑβδομάδων

27. [Βιτώλια] 9 Μαΐου 1903

Ἀγαπητέ μου μπαμπᾶ

Εὐχαριστῶ διά τό φυλλάδιον καί τό ἕτερον φυλλάδιον. Θά ἀναγνώσω ἀμφότερα.

Εἶχον παρακαλέσει νά συστήσωσιν εἰς τόν Μανώλην Δραγούμην νέον τινά ἐκ Ρέσνης διά τήν Βελίειον ὑποτροφίαν. Συνεστήθη ἤ ὄχι; Ἄλλος τις ἐπιθυμεῖ τό αὐτό· συνημμένως δ' εὑρίσκεται καί ἐπιστολή του πρός τόν Μανώλην. Ὁ πρῶτος φαίνεται ἄξιος συστάσεως μᾶλλον τοῦ δευτέρου.

Ἐπίσης ἐγκλείστως εἶναι καί ἔκθεσις τοῦ ἰατροῦ τοῦ Φεραίου περί σκοτεινοῦ θέματος, ἧς προτιμῶ τόν οἶνον ὅν ἔστειλε νά σᾶς στείλω.

Λόγος διά τήν ἀποστολήν τοῦ κ. Κυπραίου πρός ἀναπλήρωσιν εἶναι ἴσως ἡ φράσις τοῦ κ. Σκουζέ || ὅτι: «*Φοβεῖται τάς εὐθύνας*». 2
ἀλλά σημαίνει ἡ φράσις αὕτη, νομίζω, ὅτι φοβεῖται μή ἡ πρόχειρος ἄμυνα τῶν ἡμετέρων, ὧν προσεπάθησα νά κεντρίσω προβῇ πλέον τοῦ δέοντος. Ἀλλά ποῖον τό δέον;

Ὁ κ. Κυπραῖος μέ ἐπιτηρεῖ ἀστυνομικῶς· μέχρι τοῦδε ἐκρυπτόμην μόνον ἀπό τῶν Τούρκων, τῶν Βουλγάρων, τῶν Αὐστριακῶν καί τῶν ἄλλων ξένων· νῦν πρέπει φαίνεται νά κρύπτωμαι καί ἀπό τῶν Ἑλλήνων.

Δέν γράφω περισσότερα διότι πρέπει νά κλεισθῇ τοῦ Ὑπουργείου ὁ φάκελος.

Φιλῶ τήν γιαγιά καί δι' ἄλλους λόγους ἀλλά καί διότι ἔστειλε τόσον εὐχάριστα κυδωνόπαστα καί νεράντζια.

Φιλῶ καί σέ καί τούς ἄλλους.

Ἴων

περί τούς 30 άρχηγούς εἶχον συνέλθη, ἐν τῶ χωρίω Ζλάταρι, πρός συνδιάσκεψιν. (Εἶδ[ησις] ἐκ Ρέσνας).

7 Μαΐου

– Κατά πληροφορίας τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ ἱερέως Κυρκλίνου διετάχθησαν οἱ χωρικοί Κουκουρέτσανι καί Κυρκλίνου νά προμηθευθῶσιν ἄλευρα καί πρόβατα καί νά ὦσι ἕτοιμοι καθ' ὅλα διά τήν ἐπικειμένην ἐπανάστασιν, ἀπειλοῦντες αὐτούς νά καταστρέψωσιν ἐξ ὁλοκλήρου τά χωρία των ἐν ἐναντία περιπτώσει· κατά τό λέγειν τοῦ εἰρημένου χωρικοῦ ἔχουσιν ἑτοιμάσει τά δύο χωρία 200 περίπου πρόβατα.

– Κατά πληροφορίας τοῦ κ. Α. Μισδραχῆ ἐφυλακίσθησαν χθές ἐν Περλεπέ ὁ ἐκεῖ ἀρχιερατικός ἐπίτροπος τῆς βουλγ[αρικῆς] κοινότητος καί ὁ ἐκ τῶν προκρίτων Χατζῆ-Σδράβες.

8 Μαΐου

– Ὁ στρατός τῆς Ρέσνας περιεκύκλωσε διά νυκτός τά χωρία Μπόουνο, Ζλάταρι, Σόποσχον καί Κρίβενι, ὅπου ὑποπτεύεται ὅτι εὑρίσκεται ὁ Σαράφωφ.

119 – Ἐν Κρουσόβω συνελήφθησαν ἐκ τῶν βουλγαριζόντων οἱ πρόκριτοι Σέκουλας (ὁ πρεσβύτερος τῶν ἀδελφῶν) καί ὁ Νέσκος.

– Συνελήφθη ὁ σχισματικός ἱερεύς τοῦ Λιουμποίνου παπᾶ-Χρῆστος και ο σχισματικός ἱερεύς τοῦ Ἐξῆ-Σοῦ ὅστις καί ἤχθη δέσμιος εἰς Φλώριναν.

– Τῇ 6η Μαΐου ἐν Στρέδορεκ (καζᾶ Περλεπέ) ἐφονεύθη ὑπό ὀθωμανῶν τῆς Πρέσιλας ὁ ἐκ Γκόδιβλε Τάλε Σάμακ.

– Πάλιν ἐκλείσθη σήμερον ἡ ἀγορά ἐπί στιγμήν διότι στρατιῶται ἠθέλησαν νά ἐρευνήσωσι τόν παπᾶ-Μποζίνην ἐκ Κανίνου ὅστις ἐτράπη εἰς φυγήν. Φόβος ἐπικρατεῖ ἐν τῇ ἀγορᾷ διά τήν 11ην Μαΐου.

– Οἱ σχισματικοί λέγουσι: *«Τοῦ κάκου φοβεῖσθε ἀπό μᾶς κίνημα· ἡμεῖς τότε μόνον θ' ἀποφασίσωμεν νά σηκωθῶμεν ὅταν κηρυχθῇ ὁ πόλεμος μεταξύ Βουλγαρίας καί Τουρκίας».*

9 Μαΐου

– Ὁ μουδίρης Σμιλέβου φοβούμενος νά διαμένη ἐν τῶ χωρίω τούτω (ἀπό ὀλίγου χρόνου, συνέστη τό μουδιρλίκι τοῦτο, τήν παρελθοῦσαν δέ Κυριακήν μετέβη ὁ μουδίρης ἵν' ἀναλάβη τά καθήκοντά του) ἐδρεύει εἰς τό παρακείμενον ὀθωμανικόν χωρίον Ὄμπετνικ (Εἴδησις Τσιγκαρᾶ).

120 – Τήν 2α Μαΐου συνῆλθον 6 ἀρχηγοί μετά 300 περίπου συμμοριτῶν || καί συνδιεσκέδασαν ἐν Σμιλέβω.

– Τήν 6η Μαΐου ἐφονεύθησαν ἐν Μαρμορίτση (τοῦ Δεμίρ-Χισσάρ) δύο ποιμένες ὑπό τούρκων Δρέβενικ.

– Τῇ 8η Μαΐου τοῦρκοι ἐκ Πρεσίλας μεταβάντες εἰς Μπιρίνα (τοῦ Κρουσόβου) ἐφόνευσαν τήν γυναῖκα τοῦ χωρικοῦ Νικόλε μετά τοῦ ἐν ταῖς ἀγκάλαις αὐτῆς τριε-

[Γ.Γ.] Εἶναι σχεδόν ἀδύνατος ἡ ἐργασία ἄνευ τῆς Κυβερνη-
τικῆς ἀντιλήψεως· αὕτη δ' ἐλλείπει ἐντελῶς. Συχνά || ποθῶ νά 3
ἐγκαταλείπω καί Προξενεῖα καί Ὑπουργεῖα διότι δέν ἀρκεῖ διά
τήν Μακεδονίαν νά ἐκτελῆ τις μόνα τά πενιχρά καθήκοντα τοῦ
γραμματέως Προξενείου. ἐνταῦθα ὅμως καί μόνο θέλει νά περιορί-
ση με ἡ καταπνίγουσα πᾶσαν πρωτοβουλίαν στενοκεφαλιά τῶν
τμηματαρχῶν καί ἀκεφαλιά τῶν Ὑπουργῶν.

Φαντάζομαι εἰς τάς Ἀθήνας ὅτι ἐπέτυχον μεγάλα διά τῆς ἐνεργείας πρός παρέλκυσιν τοῦ ζητήματος καί ἀποτροπήν τῆς λύσεως. Ἀλλ' ἡ μόνη τῆς ἀναβολῆς δικαιολογία – ἡ παρεχομένη δηλαδή οὕτως εὐκαιρία πρός ἔναρξιν νεωτεριστικωτέρας ἐργασίας – διαφεύγει τήν ὀξυδέρκειάν των.

Ἄν εἶχον χρήματα, ποτέ δέν θά ἐγινόμην Προξενικός γραμματεύς.

τοῦς τέκνου, ἐτραυμάτισαν δέ τήν δεκαπενταετῆ θυγατέραν τοῦ Κοσμᾶ Μήρτσε.
– Εἰς τό χωρίον Βάλσι (τῆς Σπαθίας) τήν 1η Μαΐου αι Αρχαί Ἐλβασανίου εζήτησαν τόν Ὀμέρ Δερβίσην νά προσέλθη ἐνώπιον αὐτῶν μετά τοῦ ἀδελφοῦ του. Εἰς τάς προσκλήσεις τοῦ στρατιωτικοῦ ἀποσπάσματος ἀποστελουμένου εκ 2 λόχων πεζικοῦ (180 στρατιωτῶν) ἀντέταξεν οὗτος καί οἱ σύντροφοί του ἀντίστασιν βιαίαν, φονεύσαντες 2 στρατιώτας.

Τήν ἐπομένην 2 Μαΐου ἦλθε πάλιν ἀπόσπασμα στρατιωτῶν ἀλλά καί τούτους ὁ Ὀμέρ Δερβίσης διά τῆς βίας ἠμπόδισε νά εἰσέλθωσιν εἰς τήν κατοικίαν του. Οἱ στρατιῶται ὑπεχώρησαν ἐπενεγκόντες ἱκανάς ζημίας εις τούς χωρικούς· ἐπανελθόντος δέ τοῦ ἀποσπάσματος εἰς Ἐλβασάνιον οἱ ἀξιωματικοί ὑπέβαλον ἔκθεσιν τῶν συμβάντων ἐν ᾗ λέγεται ὅτι ὁ στρατός ὑπεχώρησε πρό τῆς ἰσχυρᾶς ἀντιστάσεως ἥν ἀντέταξαν αὐτῷ ὁ Ὀμέρ Δερβίσης καί οἱ χριστιανοί χωρικοί τοῦ Βάλσι.

121 – Τήν 8ην Μαΐου ἦλθεν ἐνταῦθα σιδηροδρομικῶς (ἐξ Ἀνατολῆς) τάγμα ἐφέδρων τῆς Μούλας, τοῦ Νομοῦ Ἀιδινίου, ἀποτελούμενον ἐξ 700 περίπου ἀνδρῶν, μετά ὑποζυγίων καί πολεμοφοδίων.

Συμπλοκή Μογγίλας.

– Τήν 7η Μαΐου χωρικός Μογγίλας, Νόσε καλούμενος ἔφερεν ἐνταῦθα τυρόν πρός πώλησιν· ἔτυχε δέ νά πωλήση αὐτόν εις μυστικόν πράκτορα τῆς Ἀστυνομίας, ὅστις κατώρθωσε ν' ἀποσπάση παρά τοῦ χωρικοῦ τήν ὁμολογίαν ὅτι ἀπό 16 ἡμερῶν συμμορίαι ἐξ 100 καί ἐπέκεινα ἀνδρῶν διατελοῦσιν ἐν Μογγίλα, ἐξαπατῶσαι τούς χωρικούς ὅτι μέλλουσι νά ἐπιτεθῶσι κατά τῆς πόλεως, ἀπό 4 δέ ἡμερῶν αὐτός φιλοξενεῖ ἐν τῇ οἰκία 20 ἐξ αὐτῶν καί ἀναγκάζεται νά πωλήση καί τά ὑποζύγιά του, ἵνα διαθρέψη αὐτούς καί ὅτι ἡ κατάστασις εἶναι ἀφόρητος.

Αἱ Ἀρχαί πληροφορηθεῖσαι ἔπεμψαν τόν β' ἀστυνόμον Σεΐτ ἐφένδην μετά 30 χωροφυλάκων εἰς Μογγίλαν, ἵνα ἐρευνήση. Ἐνῶ δέ οὗτοι ἠρεῦνον τάς οἰκίας ἀνυπόπτως ὅλως συνήντησε πρό τῆς εἰσόδου οἰκίας τινός τόν ἰδιοκτήτην, ὅν ἠρώτησεν ἄν ὑπάρχη τις ἐντός αὐτῆς. Ἅμα δέ ὡς εἰσῆλθεν εἰς αὐτήν ὁ Σεΐτ ἀμέσως πυροβολεῖται· ἡ σφαῖρα εἰσῆλθε διά τῆς ἰσχιακῆς χώρας εἰς τήν κοιλίαν καί ἀμέσως ἀποσυρθείς ὀλίγον ἔπεσεν ἔξω τῆς θύρας: ἐτοποθετήθησαν οἱ 30 χωροφύλακες
122 καί ἤρχισαν νά πυροβολῶσιν. Εἰδο||ποιοῦσι διά τοῦ ὀπτικοῦ τηλεγράφου ἐνταῦθα καί ἀπεστάλησαν ἐπικουρίαι, 60 στρατιῶται τῆς γραμμῆς, 40 ἰλαβέδες καί 30 ἔφιπποι χωροφύλακες. Περιεκυκλώθη τό τμῆμα ὅπου εὑρίσκετο ἡ οἰκία ἐκείνη μόνον, ἐπεχείρησαν ἔφοδον, ἀλλ' ἀπέτυχον. Ἐζήτησαν τότε νέας βοηθείας, διότι οι πυροβολισμοί ἐπολλαπλασιάσθησαν, φαίνεται ὅτι πολλοί τῶν χωρικῶν εἶχον λάβει τά ὅπλα. Ἐν τῷ μεταξύ φθάνουσι 380 στρατιῶται καί χωροφύλακες, 3 πεδινά καί 1 ὀρεινόν τηλεβόλον, μετά ταῦτα ἀπεστάλησαν καί ἄλλοι 170 στρατιῶται, οἵτινες κατέλαβον τά πλησιόχωρα χωρία Κουκουρέτσανι, Λογγοβάρδι κτλ. Ἐρρίφθησαν 62 οβούζια μόνον εἰς τό ἕν τμῆμα, διότι εἰς τά ἄλλα ἦτο δυνατόν νά προσβάλωσι καί ἰδιοκτησίας τουρκικάς. Οἱ πρός ἀ[νατολάς] τοποθετηθέντες ἰλαβέδες ἔκαυσαν πολλάς οἰκίας.

πορτοκαλί 13

28. 11 Μαΐου 1903 γ.

Σᾶς στέλλω ἕναν Κρητικό πάσης ἐμπιστοσύνης καί εὐφυέστατον. Δύναται νά χρησιμεύση, προστιθέμενος εἰς τήν συμμορίαν τοῦ Βαγγέλη ἤ τοῦ Κόλε Πίνα. Λέγεται Γεώργιος Περάκης. Εἶναι ἄνθρωπος ἀφήσας τήν ἐργασίαν καί οἰκογένειάν του ἵνα ὑπηρετήση ἀφιλοκερδῶς τήν Πατρίδα.

Δέν ζητεῖ ἄλλο ἤ μόνον ὅπλον καί τήν διατροφήν του. Φροντίσατέ τον.

Γράψατέ μου περί τῶν συμβάντων καί περί τῶν ἐνεργειῶν σας.

[Ἴων]

СЛАВЕЙКО АРСОВЪ
Ресенски войвода.

Σλάβε Ἄρσωφ

Ἀποτέλεσμα:
Κατά τήν διάρκειαν τῆς συμπλοκῆς,
ἐφονεύθησαν συμμορῖται 8
ἐκάησαν συμμορῖται 3
παρεδόθησαν καί ἐφονεύθησαν συμμορῖται 3
ἐφονεύθησαν ἄοπλοι χωρικοί 6
ἐφονεύθησαν ἄοπλοι γυναῖκες 2
Σύνολο 22

Καεῖσαι οἰκίαι καί ἀχυρῶνες 23
Ἐκ τοῦ ἀποσπάσματος ἐφονεύθη ὁ ἀστυνόμος Σείτ
καί κατά τήν συμπλοκήν 5
123 Ὅπλα με||τηνέχθησαν ἐνταῦθα 17 συστήματος Μάνλιχερ, Βερδάν καί Μαρτίνι.

11 Μαΐου

– Γνωστόν ὅτι συνεστήθησαν καθ' ὅλην τήν Νομαρχίαν Μοναστηρίου 10 τό ὅλον νέα μουδιρλίκια. Ἐν Σμιλέβω διωρίσθη μουρίδης Ναΐμ ἐφέντης τις, ὅστις μεταβάς ἵνα ἐγκατασταθῇ ἐζήτησε κατάλυμα, ἀλλ' οἱ κάτοικοι τοῦ χωρίου, φανατικοί βούλγαροι ἅπαντες, ἠρνήθησαν νά τῷ παράσχωσι τοιοῦτο, ἀλλά καί ἄρτον νά τῷ πωλήσωσι, δι' ὅ ἠναγκάσθη νά μεταβῇ εἰς τό πλησίον ἐκεῖ κείμενον τουρκικόν χωρίον Δέρβενικ, ὅπου καί διενυκτέρευσε, τήν δ' ἐπομένην ἀπέστειλεν ἐνταῦθα ἕνα ἐκ τῶν τριῶν χωροφυλάκων συνοδῶν του μέ ἐπιστολήν καί ἔκθεσιν πρός τόν Βαλῆν, ὅστις ἀπέστειλεν ἀπόσπασμα 52 ἀνδρῶν πρός ἐνέργειαν τῶν περαιτέρω.

– Ἐν τοῖς θυλακίοις ἑνός τῶν φονευθέντων ἐν Μογγίλα κομιτατζήδων εὑρέθησαν ἐπισκεπτήρια μέ τό ὄνομα Βόρις Σφετκώφ ἐκ Πλεύνης.

– Κατά τινα διάδοσιν τῇ 6η Μαΐου ἐφιλοξενεῖτο ἐν Σοπότσκω ἡ συμμορία
124 Ἄρσωφ ἐκ 30 συμμοριτῶν ἀποτελουμέ||νη· τούτου γνωσθέντος ἀπεστάλη ἀπόσπασμα ἐκ Ρέσνης ἐξ 100 ἀνδρῶν: συμπλοκῆς δέ γενομένης, ἥτις διήρκεσε καθ' ὅλην τήν νύκτα, ἐφονεύθησαν 12 συμμορῖται καί 28 στρατιῶται.

[Κατοπινή πληροφορία]. Ἡ εἴδησις ἐξελέγχεται ψευδής.

12 Μαΐου

– Ἀπό 5 ἡμερῶν οὐδείς τῶν δυναμένων νά φέρωσιν ὅπλα ἐκ τοῦ χωρίου Μπιρίνα (Κρουσόβου) μένει ἐν τῷ χωρίῳ· ἔχουσι συνενωθῇ φαίνεται μετά τῶν συμμοριῶν.

– Οἱ χωρικοί Κορενίτσας (Περλεπέ) μεταβάντες χθές παρά τῷ ἰδιοκτήτη Βασιλείῳ Ἔφω εἰς Κρούσοβον παρεκάλεσαν αὐτόν νά φροντίσῃ περί τῶν γυναικοπαίδων αὐτῶν, διότι αὐτοί λαβόντες τά ὅπλα θ' ἀκολουθήσωσι πλέον τάς συμμορίας.

29. 12 Μαΐου 1903 4.

Ἦλθεν ἐδῶ ἀπό τούς Κρητικούς μόνον ὁ Περάκης. Εἶναι πολύ
ἔξυπνος, προθυμότατος καί ἀγαπητός. Τόν ἔστειλα σήμερα μέ τά
ἔξοδά του στήν Καστοριά. Ἀπό ᾽κεῖ θά μᾶς γράψῃ πώς γίνεται ἡ
δουλειά καί ἄν εἶναι ἀνάγκη νά ἔλθουν καί οἱ σύντροφοί του. Φαίνε-
ται ὅτι αὐτοί εἰς τήν Θεσσαλονίκην πῆγαν εἰς τό Προξενεῖον καί
τούς ἔπεισεν ὁ Κοντογούρης καί [ὁ] Εὐγενειάδης πώς πρέπει νά
γυρίσουν πίσω. Εἶδαν ἐκεῖ καί τόν Παπαδέα πού τόν εἶχα στείλει
πίσω ἐγώ καί νόμισαν πώς καί αὐτούς δέν τούς ἤθελα. Τόν Παπα-
δέα τόν ἔστειλα πίσω: 1) Διότι δέν ἤξευρε καθόλου τούς Τούρκους
καί 2) διότι ὁ Πρόξενος μέ ἐτρόμαξε μέ τόν δικόν του τόν τρόμον,
μήν τύχῃ καί ἐκτεθῆ ἡ || Ἑλληνική Κυβέρνησις. 2

Ἔφθασαν εἰς τήν Τράπεζαν τά χρήματα τοῦ Μαΐου. Εἰς τό τέλος τοῦ μηνός θά σέ στείλω λογοδοσίαν διά τά χρήματα πού μέ ἔστειλες ἕως τώρα. Κάθε μῆνα θά στέλνω τακτικά λογοδοσίαν.

Ἡ ἐργασία μας ἕως τώρα εἶναι ὁ καταρτισμός κυρίως τῶν συμμοριῶν τῆς Καστορίας, (ἀγορά ὅπλων, ρούχων κτλ) ἡ συντήρησις τοῦ Κῶτε, ἡ μύησις τῶν ἑλλήνων ἐδῶ καί εἰς τά χωρία.

Μιά δική μας κωμόπολις ἐδῶ κοντά (τό Μεγάροβον) εἶχεν γελαστεῖ ἀπό τούς βουλγάρους καί εἶχαν ὁρκισθῆ πολλοί εἰς τό Κομιτᾶτον. Ἕως πού νά τούς ἀποσπάσω εἶδα καί ἔπαθα.

Διά νά τούς πείσω πώς φροντίζει ἡ Ἑλλάς δι᾽ αὐτούς καί ὅτι
ὑπάρχει Ἑλληνική Ἑταιρεία, τούς ἔστειλα || 4 ὅπλα (δωρεάν, 3
ἐνῶ οἱ βούλγαροι ἤθελαν νά τούς τά πουλήσουν).

– Τήν 9ην Μαΐου ὁ Δανιήλ Ρίζωφ εἶπεν εἰς ἀξιωματικόν τοῦ δεσμωτηρίου ὅτι θ' ἀπεφυλακίζωντο οἱ ἐν ταῖς φυλακαῖς κρατούμενοι, νῦν βούλγαροι.

Χθές ἀπελύθησαν οἱ ἐν Περλεπέ κρατούμενοι 48.

– Τό χθές εἰς Σμίλεβον ὑπό μιλιαζίμην ἀποσταλέν ἀπόσπασμα συνήντησε καθ' ὁδόν 26 χωρικούς Σμιλέβου, ἐρχομένους ἐνταῦθα, ὅπως ὑποβάλωσι παράπονα τῷ Βαλῇ κατά τῆς ἱδρύσεως μουδιρλικίου ἐν τῷ χωρίῳ των. Ἔδειρε δέ πάντας κατά
125 σειράν εἰπών: *«Πηγαίνετε || τώρα ὅπου θέλετε»*. Ταῦτα ὁμολογεῖ ο μιλιαζίμης. Σήμερον ἦλθον καί γυναῖκες πρός ὑποβολήν παραπόνων κατά τοῦ στρατοῦ.

– Χωροφύλαξ ἔφιππος ἐλθών ἐκ Καστορίας λέγει ὅτι ὅταν ἔφθασε τό ὑπό τόν Χαιρεδδίν βέην ἀπόσπασμα πρό τοῦ Σμαρδεσίου ὁ μηνυτής Βασίλης ἀνήγγειλεν ὅτι πρό 3 ἤδη ὡρῶν εἶχεν ἀναχωρήσει ἡ ὑπό τόν Τσακαλάρωφ συμμορία ἐξ 20 ἀποτελουμένη συμμοριτῶν, φθάνει καί ὁ Μουχτάρ ἀγᾶς· γίνεται σύσκεψις χωρίς ν' ἀνταλλαγῇ πυροβολισμός, ἐτέθησαν εἰς ἐνέργειαν 2 τηλεβόλα. Οὐδείς ἐκ τοῦ χωρίου πυροβολισμός· ὥρμησαν ἐν ἀλαλαγμοῖς ἀκράτητοι οἱ ἰλαβέδες Καστορίας καί Κορυτσᾶς. Εἰσήλθομεν, λέγει, ὅλοι· ἐκάησαν, ἄγνωστον πώς, πολλαί οἰκίαι· γυναῖκες ἐξῆλθον ὑπεραμυνόμεναι διά λιθοβολισμοῦ. Ὁ στρατός ἐν τῇ δικαίᾳ ἀγανακτήσει ὥρμησε κατά πλήθους χωρικῶν· συγκρούσεις ἀπαίσιαι καί μεγάλο κακό, τί νά σοῦ πῶ.

– Εἰς τάς 7 Μαΐου ἦτο ὁ Σαράφωφ εἰς Σόποτσκο ἀναχωρήσας ἐκεῖθεν πρός τό διαμέρισμα Ἀχρίδος.

– Ἐν Σμαρδέσι ἐκ τῶν 251 οἰκιῶν ἐκάησαν 184 οἰκίαι, 19 ἐργαστήρια, δύο σχο-
126 λεῖα, εἷς ξενών καί μία ἀποθήκη. Μετά μίαν || ἡμέραν ἀπό τῆς συμπλοκῆς εκάη μία ἐκκλησία. Ἐκάησαν καί ἐφονεύθησαν ἐν ὅλῳ ἄνδρες, γυναῖκες καί παιδιά 81. Ἐκ τῶν συμμοριτῶν ἐφονεύθη ὁ Φώτης· κατά τήν διαβεβαίωσιν τοῦ χωρικοῦ Τύρπου ἐφονεύθη καί ὁ Τσακαλάρωφ· 20 τραυματίαι νοσηλεύονται εἰς Μπρέσνιτσαν. Εἰς ὅλους τούς ἐναπολειφθέντας παρέχεται πᾶσα συμδρομή ὑπό τῶν Ἀρχῶν. (Εἰδήσεις Γεν[ικῆς] Διοικ[ήσεως])

– Τῇ 13η Μαΐου ἤχθησαν ἐκ Δίβρας 20 συμμορῖται καί 17 ὅπλα Βερδάν· μεταξύ τῶν συμμοριτῶν εἶναι 1 ἱερεύς καί 1 διδάσκαλος· ἐπ' αὐτῶν κατεσχέθησαν καί ἐνοχοποιητικά ἔγγραφα.

16 Μαΐου

– Τῇ 12η Μαΐου οἱ ἐκ Κότσιτζικ τῆς Δίβρας μουσουλμάνοι κεχαγιάδες ἐπιστρέφοντες ἐκ τῶν χειμαδίων διήρχοντο μεταξύ Ἐξή-Σοῦ καί Σωτήρ· ἐκεῖ ἐπυροβολήθησαν ὑπό τοῦ φρουροῦντος σκοποῦ συμμορίας βουλγαρικῆς· ἐκ τῶν 16 κεχαγιάδων οἱ 7 κατέλαβον τάς θέσεις, ἐγένετο συμπλοκή, εἷς συμμορίτης ἐφονεύθη· ἡ συμμορία ἐκ 35 ἀνδρῶν ἀποτελουμένη ἀπεσύρθη. Οἱ κεχαγιάδες εἰδοποιήσαντες τάς Ἀρχάς ἐξηκολούθησαν τήν πορείαν των.

127 – Τῇ 14η δέ ἰδίου διά τοῦ Δεμίρ-Ἰσσάρ διερχόμενοι παρά τήν Πρι||μπίλτσαν προσεβλήθησαν ὑπό ἑτέρας βουλγ[αρικῆς] συμμορίας, τά πρόβατά των διεσκορ-

Ἔδωκα καί μερικά χρήματα διά ὅπλα εἰς τό Πισοδέρι, ἀγόρατα καί ἄλλα ὅπλα διά μιά συμμορία ἐδῶ. Κόντεψαν νά πέσουν εἰς τά χέρια τῶν Τούρκων καί διά τοῦτο ἀργεῖ ἡ ἀποστολή των ἀπό τήν Κοζάνην.

Διά τόν Τσακαλάρωφ προσπαθῶ νά ἐκτελέσω τήν ἐπιθυμίαν τῆς Νάτας, πού εἶναι καί δική μου καί 'κεῖ χρειάζονται χρήματα.

Εἴχαμε μάθει πώς τόν εἶχε σκοτώσει ὁ στρατός ἀλλά δέν εἶναι ἀλήθεια. Θά ἐξοδέψω χρήματα γιά τόν φόνον του καί ἄλλοι πρέπει νά ξεπαστρεφτοῦν.

Πρέπει en même temps [συγχρόνως] νά προχωρῆ καί ἡ μύη-
σις. Je pense que [Συλλογίζομαι πώς] ἡ ἐργασία πού ἀρχίζει τώρα
peut être utile pour l' avenir [μπορεῖ νά χρησιμεύση πολύ ἀργό-
τερα]. Ἐκτός τοῦ ἐκτελεστικοῦ τμήματος πρέπει νά προχωρῆ καί
ἡ εἰρηνική ἐργασία. Je serai || content si [Θά εἶμαι εὐχαριστημέ- 4
νος ἄν] εἰς τό κέντρον τῆς Μακεδονίας φουντώση ἡ ἑλληνική αὐτή
Ἑταιρεία καί κατορθώση νά ζήση ἀργότερα καί νά ἐργασθῆ αὐτο-
βούλως.

Ἴ[ων]

[Κρυπτογραφική]

πίσθησαν (6.000 περίπου)· ἀπεστάλη στρατός. Οι κεχαγιάδες ἅπαντες ἄφαντοι, ἀγνοεῖται ἡ τύχη των, τά πρόβατα διεσκορπισμένα.

– Τά τῇ 13η Μαΐου μετενεχθέντα 14 ὅπλα εἶναι τά ὑπό τῶν κατοίκων Λοκφίτσης τοῦ Πόροβετς παραδοθέντα εἰς τάς Αρχάς μετά τήν σύγκρουσιν τῆς 4ης Μαΐου. Κατ᾽ ἐκείνην δηλαδή τήν ἡμέραν ὁ εισπράκτωρ μεθ᾽ ἑνός ζαπτιέ, ἑνός ἀγροφύλακος καί τινος τούρκου ἐκ Πλασνίτσης ἐξερχόμενοι τοῦ χωρίου προσεβλήθησαν ὑπό τῆς συμμορίας διακόνου Θωμᾶ· εἷς συμμορίτης εφονεύθη, ἕτερος ἐτραυματίσθη.

Απόσπασμα μεταβάν εἰς τό χωρίον ἐξηνάγκασε τούς χωρικούς νά παραδώσωσι τά ὅπλα. Σημειωτέον ὅτι ἐκ τῶν 36 χωρίων τοῦ Πόροβετς ἡ Λόκφιτσα και ἕν ἄλλο ακόμη χωρίον εἶναι σχισματικά, τά δέ λοιπά σερβίζουν.

– Κατά διαταγάς ἐκ Κωνσταντινουπόλεως ὁ Βαλῆς καταρτίζει κατάλογον των διασημοτέρων βουλγάρων τῶν ἐν ταῖς ἐνταῦθα φυλακαῖς κρατουμένων, οἵτινες μέλλουσι νά ἐξορισθῶσιν εἰς τήν Πτολεμαΐδα (Ἄκκαν) καί τήν Τρίπολιν τῆς Βαρβαρίας.

128 – Χθές (15 Μαΐου) περί τήν ἑσπέραν ὁ Δανιήλ Ρίζωφ ἀντιληφθείς ἐκ τῶν πρός ἀναχώρησιν γινομένων παρασκευῶν τήν πρόθεσιν τῶν Ἀρχῶν, εἶπε πρός τινα ἀξιωματικόν: *«Τίποτε καί αὐτό, τό πολύ μέχρι τῆς Θεσσαλονίκης, παρέκει δέν μᾶς στέλλουν».*

– Τῇ 9η Μαΐου ἐφονεύθησαν ἐν τῷ δάσει Σμιλέβου ὑπό τούρκων 3 χωρικοί· ο μουδίρης καταστήσας γνωστόν τῷ Βαλῇ τά περί καταλύματος, ἀνέφερε καί τούς ρηθέντες φόνους ὡς διαπραχθέντας ὑπό βουλγ[αρικῆς] συμμορίας. Τό τῇ αυτῇ ἡμέρα ἀποσταλέν ἀπόσπασμα κατέλυσεν εἰς τό σχολεῖον, εἴς τι τῶν δωματίων τοῦ ὁποίου ὑπῆρχεν εικών Ἁγίου. Οἱ στρατιῶται ἔθραυσαν τήν κανδήλαν, ἐξώρυξαν τούς ὀφθαλμούς τῆς εἰκόνος, τῇ δ᾽ ἑπομένη ἀναχωροῦντες ἐκοπρίσθησαν ἐντός τοῦ δωματίου ἐκείνου. Ἡ εικών αὕτη μετηνέχθη ὑπό τῶν γυναικῶν εἰς τό Ρωσικόν Προξενεῖον, ἐντολῇ δέ τοῦ κ. Rostkowsky παρουσίασαν αὐτήν καί εἰς τόν κ. Kral· διέταξε πρός τούτοις τάς γυναίκας νά παρουσιασθῶσι ἐνώπιον τοῦ Βαλῆ, καθ᾽ ἥν στιγμήν θά μετέβαινε καί αὐτός. Ὁ κ. R[ostkowsky] εἶπε τοῖς χωρικοῖς Σμιλέβου: *«Τί νά σᾶς κάμω, ἀφοῦ δέν ἐπαναστατεῖτε ὅλοι μαζί, ἀλλ᾽ ὁ καθείς ἐνεργεῖ χωριστά».*

– Τῇ 13η Μαΐου ἦλθεν ἐκ Βερατίου τάγμα ρεδίφηδων (ὧν οἱ πλεῖστοι φέρουσιν ἐνδυμασίαν ἰλαβέ). Τό 1ον τάγμα τοῦ 35ου συντάγματος τῆς ἐφεδρείας.

129 – Αἱ συμμορίαι λαμβάνουσι δεκάτην ἐπί τῶν προβάτων καί χρήματα κατά την δύναμιν ἑκάστου. Προτρέπουσι τούς χωρικούς ἵνα εἶναι ἕτοιμοι.

– Εἰς τό Λογγόβαρδι εὑρίσκεται ἀποθήκη βουλγαρικῶν πολεμοφοδίων.

– Τήν παρελθοῦσαν ἑβδομάδα 5 ἐκ τῶν φανατικωτέρων βουλγάρων τοῦ Ἐξή-Σοῦ, φοβούμενοι σύλληψιν, ἔλαβον τά ὅπλα καί ἐξῆλθον εἰς τά ὄρη. Τήν 13η Μαΐου πρωΐ ἐφάνησαν ἔξω τοῦ χωρίου καί συνεπλάκησαν μετά στρατιωτικοῦ ἀποσπάσματος τραπέντες ἀμέσως εἰς φυγήν. (Ἐπιστολή [ἐκ] Σοροβιτσόβου).

πορτοκαλί 15

30. 16 Μαΐου [1903]

Ἀγαπητέ Παῦλε

Σέ στέλνω ἐπιταγήν λιρῶν 6 διά ν' ἀγοράσης καί στείλης λαχεῖα τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας· θά τά πουλῆ ἐδῶ ὁ Ναούμ Καλαρρύτης (ἐκεῖνος πού εἶχεν ἔλθει εἰς τάς Ἀθήνας)· παρακαλεῖ ὅμως νά τοῦ δώσουν τό μονοπώλιον τῆς πωλήσεως ἐδῶ. Ἐπίσης παρακαλεῖ νά τοῦ ἀγοράσης τά λαχεῖα ὅσον μπορεῖς πιό εὐθηνά.

Δῶσε παρακαλῶ τό ἔγκλειστον γράμμα εἰς τόν Τσόντον.

Φιλῶ ἐσένα, Νάτα καί παιδιά.

Ἴων

Ναούμ Καλαρύτης μέ σύζυγο (ΓΒ)

– Οἱ ἀρχηγοί Τσακαλάρωφ, Τάνες, Κόλες, Μῆτρος καί Ἀλέκος μετά 4 μόνον συντρόφων, τήν 2αν τρέχοντος πορευθέντες εἰς τό δάσος τῆς Νεβολιάνης προσεκάλεσαν τά ἐν τῷ χωρίῳ τούτῳ ὄργανά των μεθ' ὧν συνδιεσκέφθησαν δι' ὅλης τῆς νυκτός. Τά ὄργανα ταῦτα ἀνεκοίνωσαν ἔπειτα εἰς τούς ἐν τῷ χωρίῳ ὅτι νῦν δύνανται πάντες οἱ βουλόμενοι νά καταφεύγωσιν εἰς τάς συμμορίας, ὅπερ πρότερον δέν ἐπετρέπετο εἰμή εἰς τούς ἔχοντας ἀποχρῶντα λόγον. (Ἐπιστολή [ἐκ] Φλωρίνης).

– Ἐν Φλωρίνῃ λέγουσιν ὅτι κατ' αὐτάς ἔρχονται ἐκ Βουλγαρίας 180 Βούλγαροι ἀξιωματικοί ὡς ἀρχηγοί συμμοριῶν διά τά διαμερίσματα Μοναστηρίου, Φλωρίνης καί Καστορίας. Ἕκαστος τούτων θά ἔχῃ προσδιορισμένην θέσιν καί ἐξουσίαν ἐνεργείας ἐπί ἐκτάσεως ἀκτίνος μίας ὥρας. (Ἐπιστολή [ἐκ] Φλωρίνης).

130 – Ἐν Μηλοβίστῃ χθές ἐγένετο διένεξις μεταξύ ρουμουνιζόντων καί ἡμετέρων. Οὗτοι εὑρίσκοντο ἔξω τοῦ χωρίου οἱ δέ ρουμουνίζοντες ἐπέστρεφον ἐκ τοῦ μοναστηρίου τῆς Ἁγίας Ἄννης (ὅπερ ἀνήκει αὐτοῖς). Περιῆλθον εἰς λόγους πρός αὐτούς καί ἐπυροβόλησεν εἷς τῶν ρουμουνιζόντων διά περιστρόφου. Μεταξύ αὐτῶν ἦτο ὁ Μπάρτζος, κατηγόρησαν δέ τόν ἡμέτερον ἱερέα παπᾶ-Βασίλην ὅτι αὐτός ἐπυροβόλησε κατ' αὐτῶν.

– Τήν καταστροφήν Σμαρδεσίου συνετέλεσεν ὁ Τσακαλάρωφ διότι ἐπανελθών τήν ἐπομένην νύκτα ἐνέπρησε 8 τῶν ἀπομειnασῶν οἰκιῶν ἀνηκουσῶν εἰς ὀρθοδόξους καί τήν ἐκκλησίαν. Αἱ γυναῖκες ἐξεδίωξαν αὐτόν διά λιθοβολισμῶν. Λέγεται ὅτι οἱ σωθέντες Σμαρδεσιῶται ὡρκίσθησαν νά ἐκδικηθῶσι τόν Τσακαλάρωφ δολοφονοῦντες αὐτόν.

– Ὁ στρατός ἐπιστρέφων ἐκ Σμαρδεσίου ἐφόνευσε παρά τό Κωστενέτσι τόν βλαχοποιμένα Στέργιον Μπαμπαγιάνην. Ἐντεῦθεν τοῦ χωρίου τούτου ἐφόνευσαν τόν Μέλιον Πίντσαν καί ἕτερον ἐπίσης κάτοικον Κωστενετσίου.

17 Μαΐου

– Διά τῆς χθεσινῆς ἁμαξοστοιχίας ἤχθησαν ἐκ Θεσσαλονίκης ὁ ἐκεῖ ἐργαζόμενος ἀπό πολλῶν ἐτῶν βούλγαρος ἔμπορος Φουκαράς καί 6 νέοι, πιθανῶς μαθηταί τοῦ ἐκεῖ Γυμνασίου, ὅπως ἐξορισθῶσιν εἰς Περλεπέν, ὁπόθεν κατάγονται.

131 – Ὁ νεώτερος υἱός τοῦ ἐδῶ βουλγάρου Δῶρε, δικηγόρος, ἔλεγε πρό τινων ἡμερῶν εἴς τινα τῶν ἡμετέρων ὅτι θά συμβῇ καί πάλιν ὅ,τι καί πρό τοῦ Ρωσσοτουρκικοῦ πολέμου· πολλαί δηλαδή βουλγαρικαί οἰκογένειαι προτίθενται ν' ἀσπασθῶσι τόν καθολικισμόν καί τόν οὐνιτισμόν, ὅπως ἐξαναγκάσωσι τήν Ρωσίαν νά ἐπέμβῃ ὑπέρ αὐτῶν. Δύο τοιαῦται οἰκογένειαι ἀναφέρονται, ἡ τοῦ γαλακτοπώλου Ἀλεξίου καί ἡ τοῦ ὑποδηματοποιοῦ Θεμέλκου, ἀμφότεραι ὅμως οὐδέποτε ὑπῆρξαν σταθεραί εἰς τήν ὀρθοδοξίαν.

– Κατά πληροφορίας τοῦ ξενοδόχου Δημητρ[ίου] Τζώτζη τινές τῶν ἐκ Σμαρδεσίου ἐλθόντων ὡμολόγησαν αὐτῷ ὅτι ὁ Τσακαλάρωφ εὑρίσκετο ἐντός τοῦ χωρίου καθ' ὅλην τήν διάρκειαν τοῦ βομβαρδισμοῦ τοῦ χωρίου καί ὅτι ἐσώθη ἐνδυθείς

πορτοκαλί 16

31. 23 Μαΐου 1903 δ.

Μή καταρτίζετε πλείονας συμμορίας άφοΰ δέν έχομεν νά διαθέσωμεν άπειρα χρήματα. Άς συστηματοποιηθοΰν αί ύπάρχουσαι, άς κανονισθή ό τακτικός μισθός τών άνδρών, όσοι θά παίρνουν μισθόν.

Μή έξερεθίζετε πολύ τούς βουλγάρους διά δολοφονιών διδασκάλων καί κλεισίματος έκκλησιών, προτοΰ έξαφανισθή ό Τσακαλάρωφ. Πρό παντός πρέπει νά δολοφονηθή ούτος. Έντείνατε ένεργείας. Όταν δυνηθήτε στείλατε άποδείξεις έξόδων.

Διά τά γενόμενα έξοδα πρός καταρτισμόν συμμοριών θά σάς στείλω όλίγα χρήματα. Άλλά τό τακτικόν μηνιαΐον είναι 50 λίραι.

Διατί έφυγε ό Περράκης; Δέν είναι φρόνιμον νά έλθη έξ Έλλάδος συντεταγμένη όμάς δέκα Κρητών, ένώ ήμποροΰσαν εύκολώτερον νά προσέρχωνται μεμονωμένοι. Ποΐος θά χρησιμεύση ώς όδηγός τών Κρητών;

Είς τόν φάκελον όν έγκλείετε, είς τόν πρός τό Προξενεΐον φάκελον, νά μή γράφετε τό όνομά μου, άλλά μόνον τό γράμμα Δ.

Προσοχή πρός τήρησιν άκρας μυστικότητος έν γένει.

[Ίων]

ενδύματα χωρικού. Η ελληνίς Ελένη Καραντζίδου λέγει τά αυτά, μέ τήν διαφοράν ότι οι διασωθέντες ένεδύθησαν γυναικεία ενδύματα.

– Καθ' ά ήκουσεν ό Κωνστ[αντίνος] Κυργιάκης παρά χωρικών τής Πρέσπας απογοήτευσις κατέχει τούς χωρικούς τού διαμερίσματος εκείνου καί σκέπτονται τίνι τρόπω θέλουσι δυνηθή ν' απαλλαγώσιν αυτών.

– Ό εκ τών λαχανοπωλών ορθόδοξος Βάσιλ έλεγε χθές ότι δέν πιέζονται επί τού παρόντος ν' ακολουθήσωσι τάς συμμορίας, ως τοίς ελέχθη πρό τού Αγίου Γεωργίου, άλλ' ότι προσέρχονται πολλοί νέοι αυθόρμητα.

132 **22 Μαΐου**

– Χθές επολιορκήθη υπό αποσπασμάτων τής Πρέσπας τό χωρίον Ρούδαρι, όπου, ώς λέγεται, κρύπτεται ή συμμορία τού Γκέλε εκ Ράμπης.

– Ό μουδίρης Νάκολετς προσεκάλεσε τόν μουχτάρην Ράμπης καί διέταξε αυτόν νά παραδώση τά όπλα τού χωρίου, διότι άλλως θά πάθωσιν ό,τι καί τό Σμαρδέσι. Ό μουχτάρης ήρνήθη ότι υπάρχουσιν όπλα έν τώ χωρίω· ο μουδίρης εζήτησεν έγγραφον παρ' αυτού δήλωσιν.

– Εις Όπτίτσαρι συχνάζουν οί κομίται καί πιέζουν τούς χωρικούς νά φονεύσουν τούς 10 τούρκους ούς έχει είς τό κτήμα του ό Άμπντουλάς (κτηματίας). Οί χωρικοί φοβούνται νά υπακούσουν καί αρνούνται νά δεχθώσι τούς συμμορίτας, οίτινες καί χρήματα παρ' αυτών ζητούσι (δι' όπλα), διότι θά δοθούν πλέον εις αυτούς όπλα, αρκετά όπως μετά καί τών όπλων τών φονευθησομένων τούρκων εξαρκέσωσιν είς τάς ανάγκας τών χωρικών.

– Τή 18η Μαΐου μεταξύ Νερόβου καί Κρουσόβου εφονεύθησαν υπό τών τούρκων τών πέριξ ό Κόλες, άλλοτε αγροφύλαξ έκ Κρουσόβου, ορθόδοξος καί ό Γεώργιος Σερικόζινας βοσκός, επίσης έκ Κρουσόβου καί ορθόδοξος.

133 – Τή 19η ιδίου εφονεύθη υπό συμμορίας βουλγαρικής ό αγροφύλαξ φυγόδικος Χοσρέφ έν Έρεκλέρ (4 ώρ[ας] εντεύθεν).

– Τή 16η ιδίου εφονεύθη υπό συμμορίας βουλγαρικής έν Πέρλεπετς (καζά Περλεπέ) ό έκ Τυρνόφτσας αγροφύλαξ Σερίφ καί ό γεωργός του προδραμών νά ειδοποιήση τάς Άρχάς.

– Έν Άλδάντσα (Μοναστηρίου) δύο τούρκοι αγροφύλακες εξηφανίσθησαν από 3 ημερών.

– Από τινων ημερών έχει φθάσει ενταύθα ώς Γενικός Επιθεωρητής τών ρουμουνικών σχολών Λάζαρός τις Δούμης έκ Πισοδερίου, άλλοτε διερμηνεύς τής Γαλλικής Πρεσβείας έν Βελιγραδίω, μετά δέ ταύτα τής Ρουμανικής αυτόθι, συζητεί μέ τόν τυχόντα έν τοίς οδοίς, έν καφενείοις, έν ταίς οικίαις , προσκαλεί ώρισμένα πρόσωπα έκ τών πέριξ βλαχοφώνων κοινοτήτων, υπισχνείται πολλά, παραπείθει.

134 – Ό έν Σφέτα-Πέτκα οθωμ[ανός] Άμπεδίν συνεισφέρει υπέρ τού || Κομιτάτου, μετά τών χωρικών, ποσόν τι μηνιαίως, υποσχεθείς νά προστατεύη τό χωρίον από παντός κακού έκ μέρους τών τούρκων.

32. Keph[issia] 24 Μαΐου 1903

Cher ami

J'ai reçu ta lettre no 4 qui m'a enthousiasmé. Je l'ai lue aussi à ton père qui en a été ravi: il m' en a demandé une copie.

4.

[Φίλτατε

Έλαβον τήν ύπ' άριθ. 4 έπιστολήν σου ήτις μέ ένθουσίασε. Τήν ανέγνωσα εις τόν πατέρα σου όστις κατευχαριστήθη, μου έζήτησε δέ έν αντίγραφον.]

Σκοπεύει νά του ζητήση έκθεσιν των έν Μακεδονία γινομένων όπως présentant celle-ci [παρουσιάση ταύτην] εις τούς έν Αιγύπτω φίλους του καί τούς ζητήσει χρήματα διά σας.

Ό Περάκης έπέστρεψεν έκ Καστορίας μέ έντολήν του Μητροπολίτου νά έπανέλθη έκεί τάχιστα μέ όσους τό δυνατόν πλείονας Κρήτας.

Pour le moment [Πρός τό παρόν] θά στείλωμεν μόνον δέκα (πέντε διά Κώτε καί πέντε διά Βαγγέλη). Είπέ Καραβαγγέλη νά στείλη άνθρωπον εις Τρίκκαλα || διά νά τούς πάρη. Καί οί δέκα είναι άριστοι, έγώ πού έπεμενα 2
ήξερα τί έκαμα, άλλά ό κερατάς ό Πα[πα]δέας μας τά χάλασε.

Εύθύμιος Καούδης - Λαμπρινός Βρανάς (ΙΕΕΕ)

– Ἡ φωνή ἀνθρώπου ὁμοιάζουσα πρός τό λάλημα πετεινοῦ καί ἡ ἀπάντησις εις ταύτην διά σημάντρου, εἴτε μεταλλίνου εἴτε ξυλίνου, είναι διά τούς κομιτας σύνθημα, ἐξ ὧν τό μέν πρῶτον σημαίνει "τόν σκοπόν", τό δέ δεύτερον "τό ἐλευθέρα η εἴσοδος".

– Τό Ρωσικόν Προξενεῖον ὑπόσχεται ἐλευθερίαν εις τούς χωρικούς, ἐάν ὑπογράψωσι διά τῆς σφραγῖδος τοῦ χωρίου των, τήν ἀναφοράν, ἥν αὐτός θά συντάξη. Ἐκτός τούτου τό Ρωσικόν Προξενεῖον διαδίδει ὅτι ἐν Πετρουπόλει ὑπάρχει νέος τις Μακεδών, ὅστις σπουδάζει ἵνα ἀναδειχθῇ ἡμέραν τινά ἱκανός ν' ἀναλάβη τήν διοίκησιν τῆς Μακεδονίας.

– Προχθές τό Σάββατον ὁ λήσταρχος Τσακαλάρωφ ἐν Μπρεσνίτση ἐξηνάγκαζε διά ξυλοκοπημάτων τούς χωρικούς νά τόν ἀκολουθήσωσιν ἔνοπλοι, καταλείποντες τό χωρίον.

23 Μαΐου

– Χθές περί τήν δείλην συνελήφθησαν δύο χωρικοί ἐκ Κουκουρέτσανι ὑπό
135 τινος ἀστυνόμου μεταφέροντες δύο φορτία ἐνδυμάτων || καί τσαρούχια· κατά τό λέγειν δέ τῶν τούρκων εὑρέθησαν μεταξύ τῶν ἐνδυμάτων καί δύο βόμβαι καί πυριτιδοβολαί.

– Συνελήφθη σήμερον ὁ ράπτης ὁ κατασκευάσας τά ἐνδύματα ταῦτα ὅστις καί ὡμολόγησε ὅτι αὐτός τά κατεσκεύασεν.

26 Μαΐου

– Ὁ Μήτρε Τζούγκα μέλος τοῦ βουλγαρικοῦ Κομιτάτου ἐκ τοῦ σχισματικοῦ χωρίου Λογγόβαρδι μεταβαίνει συχνάκις είς τά ὀρθόδοξα χωρία Ὀλέβενι καί Μπίστριτσα μέ σκοπόν νά καταπείση τούς κατοίκους νά γίνωσι σχισματικοί, καί νά πληρώσωσι τόν φόρον τοῦ Κομιτάτου.

– Οἱ ἐκ τοῦ ὀρθοδόξου χωρίου Γραδεσνίτσης Μίλε Σαρίου καί Φίλιππος Τερζιόφτση εἰσπράτουσι τόν τοῦ Κομιτάτου φόρον ἐκ τῶν χωρίων Γραδέσνιτσα, Βελούσινα, Μπίτουσα καί Ὀψίρινα, συγχρόνως δέ ἀπειλοῦσι διά θανάτου τούς χωρικούς Ζάμπιανης καί Λάζετς ἵνα δεχθῶσι τούς κομίτας.

– Ὁ ὑπάλληλος τοῦ ἐνταῦθα βουλγαρικοῦ σχολείου Νάτσε καί ὁ ἐκ τοῦ Χριστοφόρου Γεώργιος Παπαχρήστου διδάσκαλος βούλγαρος, ἀπειλοῦσι διά θανάτου τόν πρόκριτον Μπιστρίτσης Ἄγγελε ἵνα ἀντικατασταθῇ ὁ ὀρθόδοξος ἱερεύς διά σχισματικοῦ.

136 – Οἱ τοῦρκοι εἰσπράκτορες πιέζοντες τά ἡμέτερα χωρία είς κατα||βολήν τῶν φόρων, φέρονται προσηνέστατα πρός τούς χωρικούς τῶν σχισματικῶν χωρίων.

– Ὁ Σούγγαρης, ἀρχηγός, ἀντήλαξε τήν θέσιν του μέ τόν Στώϊκον, ἀρχηγόν τῆς περιφερείας Ἀρμένσκου.

– Ἐν Τούρια τῇ 21η Μαΐου ἐγένετο συνέλευσις ἐκ πλειόνων τῶν 200 χωρικῶν τῶν πέριξ χωρίων καί 8 ἀρχηγῶν. Κατ' αὐτήν ἀπεφασίσθη:

Ὁποτεδήποτε αὐτοί θά φέρουν κι᾿ ἄλλους ἀργότερα ἄν χρειασθοῦν καί τότε εἶμαι βέβαιος ὅτι εἰς τό διαμέρισμα πού θά ἐνεργοῦν αὐτοί θά ζωηρεύσουν τά πράματα

Ὁ Πανᾶς avait dit à [εἶχε εἰπῆ εἰς τόν] πατέρα σου διά τά ὅπλα, ἀλλά ὁ Καραβαγγέλης εἶπε εἰς τόν Περάκην ὅτι οὐδέν ἔλαβεν.

Les 6 livres turques=214 dr. 80 c. J'ai acheté 112 billets à 1 dr. 90 il me reste donc 1 dr 40 εἰς || πίστωσιν τοῦ Καλαρρύτη.

Une autre fois, dis-lui qu' il m' envoie l' argent plus tôt afin que je les achète à 1 dr. 80 à la caisse même de l' Αρχαιολογική.

Les 112 billets (que je t' envoie par Messala) ont été achetés à droite et à gauche.

[Παῦλος Μελᾶς]

[Ἐν μέρει κρυπτογραφική]

[Οἱ 6 Τουρκικές λίρες = 214 δρ.
καί 80 λεπτά. Ἀγόρασα 112 λαχεῖα
πρός 1 δρχ. καί 90, μοῦ μένει λοιπόν
1 δρχ. καί 40 λεπτά εἰς πίστωσιν τοῦ 3
Καλαρρύτη.

Τήν ἄλλη φορά πές του νά μοῦ στείλη τά χρήματα νωρίτερα ὥστε νά τά ἀγοράσω πρός 1 δρχ. καί 80 λεπτά ἀπ' τό ταμεῖο τῆς Ἀρχαιολογικῆς [Ἑταιρείας].

Τά 112 λαχεῖα (πού σοῦ στέλνω μέ τόν Μεσάλα) ἀγοράστηκαν δεξιά καί ἀριστερά.]

1) Νά ειδοποιηθῶσι πάντες τῶν ἐκεῖ μεμυημένων χωρίων βούλγαροι καί ημέτεροι νά ἐναποθηκεύσωσι, συμφώνως πρός κατάλογον συνταχθέντα ιδιαιτέρως δι ἕκαστον χωρίον ζωοτροφίας καί πολεμοφόδια προορισμένα διά τήν επανάστασιν.

2) Νά ὑπογράψωσι τά χωρία τήν ἀναφοράν δι ἧς υποβάλλονται εις τήν προστασίαν τῆς Ρωσίας (ἥτις ἀναλαμβάνει νά προστατεύση αὐτά κατά τῶν κακώσεων τῶν τούρκων).

– Ἀπό μηνός καί πλέον ἐνεργεῖται τό ζήτημα τοῦτο, αί δέ πρός τόν σκοπόν τοῦτον δοθεῖσαι χωρικαί σφραγῖδες ἀνέρχονται εἰς μέγαν ἀριθμόν.

– Πέντε κάτοικοι Νερετίου ἐκ φόβου μή καταδιωχθῶσιν ὑπό τῶν Αρχῶν ἀπῆλθον εἰς τά ὄρη. Μεταξύ αὐτῶν ὁ βούλγαρος ιερεύς καί διδάσκαλος.

– Οἱ χωρικοί τοῦ Κοτσκόβενι διετάχθησαν ὑπό τοῦ Κομιτάτου νά ἔχωσιν ἕτοιμα, 50 σάκκους ἀλεύρου, 100 ὀκάδες παξιμάδι, 30 ζεύγη τσαρουχίων, πρός 10 γρόσια
137 ἐπί ἑκάστου νουφουζίου || καί 7 ὀκάδες ἁγιοκέρι.

– Εἰς τό Λάγενι, 30 σάκκους ἀλεύρου καί τά λοιπά ἀναλόγως, εις τήν Πεσόσνιτσαν 40 σάκκους ἀλεύρου καί τά λοιπά ἀναλόγως, εις τό Ἀρμενοχώρι 40 σάκκους ἀλεύρου κτλ, ἐπίσης καί εἰς τά ἕτερα μεμυημένα χωρία.

– Διετάχθησαν δέ οἱ δέκαρχοι ἑκάστου χωρίου νά κάμωσι σημείωσιν τῆς κινητῆς περιουσίας ἑκάστου ἀνθρώπου ὑπαγομένου εἰς τήν διοικησίν του.

– Ὁ Τσακαλάρωφ εἶχε γράψει εἰς τούς χωρικούς Ζελόβου ἑλληνιστί τά ἑξῆς: *«Ἐγώ ὁ Τσακαλάρωφ σᾶς ειδοποιῶ ἐσᾶς τούς Ζελοβίτας ὅτι θά σᾶς κάμω στάχτη».*

Τῆ 24η Μαΐου ἡ ἐπιστολή αὐτη ἀνεγνώσθη ἐν Φλωρίνη εἰς τό δικαστήριον ενώπιον τοῦ Καϊμακάμη καί ταγματάρχου. (Ἐπιστολή ἐκ Φλωρίνης).

– Ἐκ τοῦ ὅλου χωρίου Σμαρδεσίου ἀποτελουμένου ἐκ 250 οἰκιῶν, ἐξ ὧν τά 2/3 ἦσαν ὀρθόδοξοι, μόνον 40 οἰκίαι [ἐσώθησαν], μεταξύ τῶν οποίων 6 μόνον ὀρθοδόξων ἦσαν. Οἱ κύριοι τῶν 6 τούτων ὀρθοδόξων οικιῶν εἶχον ἀπέλθη ἀπό μηνῶν ἤδη πρό τῆς καταστροφῆς τοῦ χωρίου εἰς Μπίγλισταν. Ὁ Τσακαλάρωφ ἐκ μίσους πρός τόν Ἑλληνισμόν ἦλθε μετά τήν καταστροφήν τοῦ χωρίου καί ἔκαυσε τάς 6 ἑλληνικάς οἰκίας, τό ἑλλ[ηνικόν] σχολεῖον καί τήν ἐκκλησίαν.

– Ἡμέρας τινάς μετά τοῦτο ὁ Τσακαλάρωφ εὑρίσκετο εἰς Γκαμπρέσι μετά 35 συναδέλφων του.

138 Ὁ Κῶτες εὑρίσκετο εἰς Μπρέσνιτσαν μετά 23 ὀπαδῶν. Μαθών δέ ὅτι ὁ Τσακαλάρωφ ἔμελλε νά ἔλθη εἰς Μπρέσνιτσαν ειδοποίησεν εἰς Ζέλοβον ὅπως ἔλθωσιν εἰς ἐπικουρίαν του. Πράγματι δέ ἦλθον εἰς βοήθειάν του οἱ ἑλληνόφρονες Ζιελοβῖται καί ἑνωθέντες μετά τοῦ Κῶτε ἐτοποθετήθησαν ἐν ὀχυρᾶ θέσει αναμένοντες τόν Τσακαλάρωφ. Δύο ὅμως σχισματικοί ἐκ Μπρεσνίτσης ειδοποίησαν καθ' ὁδόν τόν Τσακαλάρωφ περί τῶν ὑπό τοῦ Κῶτε κατ' αὐτοῦ τεκταινομένων. Ὁ Τσακαλάρωφ φοβηθείς ἐπαλινδρόμησεν· ὁ δέ Κῶτες μαθών τήν προδοσίαν ἦλθεν εἰς τάς οἰκίας τῶν προδωσάντων αὐτόν καί ἔδειρεν αὐτούς ἀνηλεῶς.

Μετά τήν ἀποτυχίαν ὁ Κῶτες ἔστειλε νέον τινά ἐκ Κονομπλατίου ὅπως πυρο-

πορτοκαλί 17

33. 29 Μαΐου 1903 ε.

Έμαθα ότι ο Βαγγέλης δεν κρύπτεται από τάς Άρχάς. Τούτο δέν συμφέρει. Καλλίτερον είναι νά μή ένεργή φανερά, ούτε αυτός ούτε οι άλλοι.

Στέλλω 50 λίρας, έξ ών αί 30 είναι μηνιαία, αί δέ 20 είναι τά επιπλέον άτινα υπεσχέθην ότι θά σάς στείλω. Αί υπόλοιποι 20 λίραι του μηνιαίου ποσού θά ληφθούν όπως καί τόν περασμένον μήνα από τήν Φλώρινα, ή νά σάς τάς στείλω καί αυτάς;

Είναι αληθές ότι [ό] Κώτες έπροσκύνησε; 2

Νά συστηματοποιηθή [ή] συμμορία Πίνα. Θά στείλω καί τέσσερα παιδιά από 'δώ. Νά όρίσετε είς έκαστον τήν περιφέρειαν τής ένεργείας του. Ό Πίνας πρέπει νά ένεργή καί είς τήν περιφέρειαν Βιτωλίων.

[Ίων]

Ό Άγιος Γεώργιος Σμαρδεσίου - Κρυσταλλοπηγής (ΓΠ)

βολήση κατά τοῦ βουλγαροδιδασκάλου Γεωργ[ίου] Παπαδημητρίου ἐκ Κονομπλατίου ἐπίσης, ὅν καί ἐτραυμάτισεν, ὡς ἐνεχόμενον εἰς τήν δολοφονίαν τήν γενομένην πέρυσι κατά τοῦ ἱερέως Ἡλία καί τοῦ Γεωργ[ίου] Γκιάμου ἐκ Μποσδιβίστης.

Ὁ Τσακαλάρωφ συνεκάλεσεν εἶτα εἰς συμβούλιον πάντας τούς ἀρχηγούς τῶν ἐν τῇ ἐπαρχία Καστορίας συμμοριῶν. Ἐκεῖ δέ ἀπεφασίσθη ἵνα ὅλοι ὁμοῦ ἐπιτεθῶσι κατά τῶν δύο ἑλληνικῶν χωρίων Πισοδερίου καί Ζιελόβου καί καταστρέψωσιν αὐτά σφάζοντες τούς ἱερεῖς, διδασκάλους, προκρίτους καί πάντας τούς ἄλλους τούς ἐναντιουμένους εἰς τά σχέδια τοῦ Κομιτάτου. Οὕτω δέ λαμβάνοντες ὑπό τήν ||
139 βουλγαρικήν κατοχήν τά δύο ταῦτα χωρία θέλουσιν ἀπομονώση τόν Κῶτε καί θέλουσι συλλάβη αὐτόν ὡς ἐν κλωβῷ.

Γυνή τις συγγενής τοῦ Κῶτε ἐκ Κονομπλάτης μαθοῦσα ταῦτα εἰδοποίησε τόν Κῶτε, ὅστις ἔσπευσε νά γνωρίση τοῖς ἐν Πισοδερίῳ καί Ζιελόβῳ τά ὑπό τοῦ Τσακαλάρωφ τεκταινόμενα· οἱ δέ κάτοικοι τοῦ Πισοδερίου πληροφορηθέντες παρά τοῦ Κῶτε ταῦτα ἠγρύπνουν τάς νύκτας ἀναμένοντες τήν ἔφοδον τοῦ Τσακαλάρωφ.

Τῇ 21η Μαΐου πρό τῆς ἀπολύσεως τῆς ἐκκλησίας ὁ Τσακαλάρωφ μετά 120 περίπου συμμοριτῶν εἰσῆλθεν εἰς Ζιέλοβον, ἐνῶ οἱ χωρικοί εὑρίσκοντο ἐν τῇ ἐκκλησία. Ἅμα ὡς ἐγνώσθη ἡ ἄφιξις τοῦ Τσακαλάρωφ οἱ κάτοικοι διεσκορπίσθησαν ἀνά τούς ἀγρούς, περί τούς 10 δέ ἄνδρες τοῦ Ζιελόβου, λαβόντες τά ὅπλα ἀντέστησαν κατά τῆς προφυλακῆς τοῦ Τσακαλάρωφ, ἧς ἡγεῖτο ὁ Μήτρος [Βλάχος]. Οὐδείς ἐφονεύθη. Ὁ Μήτρος τότε φιλικῷ τῷ τρόπῳ φερόμενος πρός τούς Ζιελοβίτας ἐζήτει μόνον τροφήν, προσθέσας ὅτι ἐάν ἐπυροβόλουν κατ' αὐτοῦ ἤθελε πυρπολήση τό χωρίον των.

Ἐν τῷ μεταξύ ἔφθασεν ἀπόσπασμα ἐξ 100 ἀνδρῶν ἐκ Πισοδερίου, ὅπερ ἀμέσως ἤρχισε τό πῦρ κατά τοῦ Μήτρου, ὅστις ἀντεπυροβόλησεν ἀποχωρῶν. Οἱ συμμορῖται ἀφῆκαν 3 κάππας, 1 ὅπλον καί 1 γιαταγάνιον. Ὁ Μήτρος ἀπεκάλεσε προδότας τούς Ζιελοβίτας θελήσαντας νά τόν καταστρέψωσιν ἀνάνδρως.

140 Κατά τήν συμπλοκήν ταύτην ἐφονεύθη ἔξωθεν τοῦ Ζιελόβου εἷς τῶν ὀπαδῶν τοῦ Μήτρου.

Ὁ Τσακαλάρωφ ὅστις ἦτο ἐν ἄλλη θέσει ἄνωθεν τοῦ χωρίου, ἐπυροβόλει καί αὐτός κατά τοῦ στρατοῦ.

Εἰς ἐπικουρίαν τοῦ στρατοῦ προσῆλθον καί τινες Ζιελοβῖται ὑπό τόν Παῦλον Κύρου.

Τό πῦρ διήρκεσε μέχρις ἑσπέρας· περί τήν 10ην δέ, τουρκιστί, ἔφθασαν ἐκ Φλωρίνης 12 ἔφιπποι χωροφύλακες οἵτινες κατοπτεύοντες τούς τόπους ἐνέπεσαν εἰς ἐνέδραν καί ἐφονεύθη εἷς ἐξ αὐτῶν ὁ τσαούσης Χαλήτ. Τούτου ἕνεκα οἱ ἱππεῖς ἐπέστρεψαν εἰς Πισοδέριον.

Διά τήν κατά τοῦ Ζιελόβου ἔφοδον εἶχον συνέλθη ἕξ συμμορῖται ὑπό τούς ἑξῆς ἀρχηγούς: Τσακαλάρωφ (βοεβόδας, ἀντιπρόεδρος), Μήτρος, Ἰβάν Πώπωφ

34. 29-5-1903

Ma chère auntie-Mi

Il y a longtemps que je ne t'ai écrit; mais je ne serai jamais régulier dans ma correspondance, parce que les lettres ne sont pas un but en soi, mais bien plutôt un résultat de mon état.

Il suffit, n'est-ce pas, que vous sachiez que je me porte bien physiquement; et cela vous l' apprenez facilement, lors même que ne vous écrivais pas. Quant à savoir ce qui est en moi, cela n' est ni facile, ni intéressant. Tu dois savoir qu' il y a toujours une guerre, sans trêve, entre moi et le monde, et que je ne suis jamais tranquille.

D'ailleurs ce n' est pas la tranquillité que je cherche.

Maman m' écrit que vous comptiez aller à Kephisia cet été; je serai très content pour grand-maman, si vous faites cela; je sais combien la chaleur l' incommode. Je lis la brochure de papa; il y a des jugements très justes, il me semble, et qui éclaircissent la situation des choses. Tous les grands états ont leurs idées et font leurs petites affaires en Macédoine, et la Grèce se voit réduite à travailler pour elle-

[Ἀγαπητή μου Θείτσα Μαρία

Ἔχω πολύ καιρό νά σοῦ γράψω, δέν θά εἶμαι ὅμως ποτέ τακτικός στήν ἀλληλογραφία μου διότι τά γράμματα δέν εἶναι αὐτοσκοπός ἀλλά μᾶλλον τό ἀποτέλεσμα τῆς καταστάσεώς μου.

Ἀρκεῖ νά γνωρίζετε ὅτι εἶμαι σέ καλή φυσική κατάσταση, ἔτσι δέν εἶναι, καί αὐτό τό μαθαίνετε εὔκολα ἀκόμα καί ἄν δέν σᾶς ἔγραφα. Ὅσο γιά νά μάθης τί γίνεται μέσα μου, δεν εἶναι οὔτε εὔκολο οὔτε ἐνδιαφέρον. Πρέπει νά ξέρης ὅτι ὑπάρχει πάντοτε ἕνας πόλεμος, χωρίς ἀνακωχή, ἀνάμεσα σέ μένα καί τόν κόσμο καί ὅτι δέν ἡσυχάζω ποτέ.

Ἐξ ἄλλου δέν εἶναι ἡ γαλήνη αὐτό πού ἀναζητῶ. 2

Ἡ μαμά μοὔγραψε ὅτι σκοπεύετε νά πᾶτε στήν Κηφισιά αὐτό τό καλοκαίρι, θά χαρῶ πολύ γιά τή γιαγιά ἄν τό κάνετε· γνωρίζω πόσο τήν ἐνοχλεῖ ἡ ζέστη. Διαβάζω τήν μπροσούρα τοῦ μπαμπᾶ· βρίσκονται ἐκεῖ ὀρθές ἐκτιμήσεις μοῦ φαίνεται καί οἱ ὁποῖες διασαφηνίζουν τήν κατάστασιν τῶν πραγμάτων. Ὅλα τά μεγάλα κράτη ἔχουν τίς ἀπόψεις τους καί προωθοῦν τίς δικές τους μικρές ὑποθέσεις στήν Μακεδονία· καί ἡ Ἑλλάδα φαίνεται προωρισμένη νά δουλεύη γιά τόν ἑαυ-

ἀξιωματικός τῶν ἐφέδρων ἐκ Βουλγαρίας, διατελέσας ἐν ταῖς φυλακαῖς τῆς Θεσσαλίας πρό 1 ἔτους, Λάζαρ Παπατράικο,(νατσάλνικ) ἐκ Δύμπενης, Νικόλωφ Τσίλιος.

27 Μαΐου

– Τῇ 23η τοῦρκοι ἐξ Ἐρεκλέρ ἐφόνευσαν ἐν Κλέπας (Περλεπέ) χωρικόν. Πρόκειται περί ἀντεκδικήσεως φόνου Χοσρέφ.

– Τῇ 23η οἱ τοῦρκοι τῶν πέριξ τοῦ χωρίου Τσούμοβον (Περλεπέ) ἔθεσαν πῦρ εἰς τό χωρίον τοῦτο συνιστάμενον ἐκ 17 οἰκιῶν, ὧν ἐκάησαν 7.

[Κατοπινή σημείωση]. (Πρό δύο ἑβδομάδων εἶχε φονευθῆ ἐν τῷ χωρίῳ ὁ ὀθωμανός ἀγροφύλαξ· εἰς ἐκδίκησιν αὐθημερόν ἐφονεύθη εἷς γεωργός, χριστιανός, τοῦ χωρίου τῇ δέ ἐπαύριον 5 ἤ 6 οἰκίαι ἐπυρπολήθησαν ὑπό τῶν τούρκων). (Ἐπιστολή ἐκ Περλεπέ 1-6[-1903]).

141 – Τῇ 23η οἱ κάτοικοι τοῦ χωρίου Σέτινα (Φλωρίνης) παρέδωκαν αὐθορμήτως 35 ὅπλα εἰς τόν ἐπί τόπου ἀποσπασματάρχην. (Ἐξ ἐπισήμου ἐγγράφου γραφείου συντάγματος).

– Τῇ 22α ἐφονεύθησαν ἐν τῷ δάσει Σέτινας δύο ἀγροφύλακες τοῦρκοι ὑπό τῆς εἰς τά πέριξ εὑρισκομένης συμμορίας Τσακαλάρωφ. Ὑπῆρχε καί τρίτος ὅν ἐφείσθησαν ὡς ἔχοντα τεταραγμένας τάς φρένας.

– Τῇ 22α συνελήφθησαν ἐνταῦθα δύο ἄτομα ἀγοράσαντα 30 καί πλέον ζεύγη ἀγροτικῶν ὑποδημάτων (οὐχί τσαρουχίων)· ὁ εἷς τούτων κατά τήν ἀνάκρισιν ὡμολόγησεν ὅτι δέν τά ἠγόρασαν ἀλλά τά παρέλαβον ἐκ τοῦ βουλγαρικοῦ παρά τήν ἐκκλησίαν σχολείου.

– Τῇ 22α εἰς ὡριαίαν ἀπό τοῦ Κρουσόβου ἀπόστασιν ἐφονεύθησαν ὑπό ὀθωμανῶν ὁ Νικόλαος Μπιδίκης καί ὁ υἱός του Θωμᾶς, κάτοικοι Κρουσόβου, ἑλληνόφρονες ὀρθόδοξοι. Πρόκειται περί ἀντεκδικήσεως φόνου Ρασήμ τοῦ β'.

28 Μαΐου

– Εἰς τά χωρία τῆς Πρέσπας ἐζήτησαν ἀπό πάντων τῶν χωρίων αἱ Ἀρχαί τήν παράδοσιν τῶν ὅπλων ὅσα ἔχουσι. Ἕν τῶν χωρίων τούτων παρέδωκε τά ὅπλα.

– Οἱ χωρικοί τῆς Πρέσπας ἔρχονται ἐνταῦθα καί ἐρωτῶσι τούς Προξένους
142 Ρωσίας καί Αὐστρίας || τί πρέπει νά κάμωσιν. Ὁ μέν Ρῶσος συμβουλεύει αὐτοῖς νά παραδώσωσι τά ὅπλα ἵνα μή πάθωσί τι· ὁ δέ Αὐστριακός λέγει αὐτοῖς νά μή παραδώσωσιν αὐτά, ἀλλά νά τά ἔχωσι κεκρυμμένα ὥστε νά μή συλληφθῶσιν ὑπό τῶν Ἀρχῶν.

– Οἱ τοῦρκοι γαιοκτήμονες εἶναι δυσηρεστημένοι κατά τοῦ Βαλῆ διά τήν ἔλλειψιν ἀσφαλείας ἐν τοῖς χωρίοις αὐτῶν ἕνεκα τῶν συμμοριῶν. Πολλά λέγουσι περί σκοπῶν γενικῆς σφαγῆς μετά δολοφονίαν τοῦ Βαλῆ, περί ἀντικαταστάσεως τῶν σχισματικῶν γεωργῶν δι' ἑλληνοφρόνων ὀρθοδόξων, περί ἀποστολῆς στρατοῦ πρός φύλαξιν τῶν τσιφλικίων.

même, avec, seulement, ses propres forces. Au moins si elle savait travailler; elle a des forces immenses en ce pays, et elle les néglige pour ne se faire que l'espion et la police des Turcs.

Elle nuit à ses propres intérêts en s' attachant trop aux Turcs. D'abord, cela fait mauvaise impression ici (aux populations ambigües que nous cherchons à nous attacher) et puis nous ne gagnerons rien. Les Turcs nous comblent de promesses qu' ils n' ont pas l' intention d' exécuter, et, comme d' habitude, nous vivons d' illusions, dans l' attente de bénéfices imaginaires.

Nous sommes naturellement les amis de la Turquie, puisque nous avons tout intérêt à la conserver. Mais toutes ces manifestations affectives, favorables à la Turquie, sont de trop, autant que nous n' exigeons pas, en échange, des bénéfices réels et que nous ne savons pas les imposer. Je fais un travail ardu et qui rebute || à mes inclinations, mais cela me servira pour mieux comprendre. Il n' y a que cela qui me soit agréable. Ne m' admirez pas, je vous en prie, je ne me sacrifie à personne ni à aucune

τό της, μέ τίς δικές της δυνάμεις μόνο. Τουλάχιστον νά ἤξερε νά δουλεύῃ. Ἔχει τεράστιες δυνάμεις σ' αὐτή τή χώρα καί τίς ἀμελεῖ, περιορίζοντας τόν ἑαυτό της σέ ρόλο σπιούνου καί ἀστυνομίας τῶν Τούρκων.

Βλάπτει τά ἴδια τά συμφέροντά 3
της ὅταν συνδέεται ὑπερβολικά μέ τούς Τούρκους. Κατ' ἀρχάς αὐτό κάνει ἄσχημη ἐντύπωση ἐδῶ (στούς ἀμφιβόλους πληθυσμούς τούς ὁποίους ἐπιδιώκουμε νά πάρωμε μέ τό μέρος μας) καί ἔπειτα, δέν θά κερδίσωμε τίποτα. Οἱ Τοῦρκοι μᾶς κάμπτουν μέ ὑποσχέσεις πού δέν ἔχουν σκοπό νά πραγματοποιήσουν καί ὡς συνήθως ζοῦμε μέ αὐταπάτες, ἐν ἀναμονῇ φανταστικῶν ὠφελειῶν.

Εἴμαστε φυσικά φίλοι τῶν Τούρκων ἀφοῦ ἔχουμε κάθε συμφέρον νά τήν διατηρήσουμε. Ἀλλά ὅλες αὐτές οἱ αἰσθηματικές ἐκδηλώσεις, εὐνοϊκές γιά τήν Τουρκία περιπτώσεις, εἶναι περιττές ὅσο δέν ἀπαιτοῦμε σέ ἀντάλλαγμα πραγματικά ὠφελήματα καί ὅσο δέν ξέρουμε νά τά ἐπιβάλλουμε. Ἐκτελῶ ἕνα δύσκολο
ἔργο πού δέν συγκλίνει || μέ τίς κλί- 4
σεις μου ἀλλά αὐτό θά μέ βοηθήσῃ νά καταλάβω καλλίτερα. Μόνο αὐτό μοῦ εἶναι εὐχάριστο. Μή μέ θαυμάζετε σᾶς παρακαλῶ. Δέν θυσιάζω τόν ἑαυτό μου γιά κανέναν· οὔτε γιά

– Πολλοί συμμορῖται ἔρχονται καθ' ἑκάστην ἐνταῦθα καί πωλῶσι ζῶα καί βούτυρον κτλ.

– Τῇ 26η Μαΐου λίαν πρωΐ ἐνῶ ὁ ἐκ τοῦ χωρίου Γκορνιτσόβου Δίνας Ἀθανασίου Ρόμες, ὀρθόδοξος, ἐκίνησε νά ἔλθη εἰς τήν ἐν Σόροβιτς ἀγοράν μετά τῶν δύο τέκνων του, ἐφονεύθη διά πελέκεως ἔξωθεν τοῦ χωρίου ὑπό τινος Νάιδου ἐκ τοῦ αὐτοῦ χωρίου ὅστις πρό ὀλίγου εἶχεν ἀπολυθῆ τῶν φυλακῶν Κορυτσᾶς.

31 Μαΐου

– Τῇ 28η τήν ἑσπέραν ἐφονεύθη ὑπ' ἀγνώστων ἡμίσειαν ὥραν μακράν τοῦ χωρίου Κοτσκόβενι ἐξ οὗ κατήγετο, ὁ Κῶτσες Γίτσε, μέλος ἐνεργόν τοῦ Κομιτάτου τοῦ χωρίου του.

143 – Τῇ 25η Μαΐου ἔφυγον ἐξ Ἀχρίδος ὅπως ἑνωθῶσι μετά τῶν συμμοριῶν 4 βούλγαροι διδάσκαλοι καί 4 ἔμποροι.

– Τῇ 29η ἦλθεν εἰς Φλώριναν ἐξ Ἀργυροκάστρου ἕν τάγμα ἐξ 800 ἐφέδρων. Ἐξ αὐτοῦ 1 λόχος θά σταλῇ εἰς Βοσταράνη καί ἕτερος εἰς τό Παπαδιά.

Ἀχρίς (ΓΠ)

chose. Ne lisez pas les articles qui disent des sottises. Puisque vous n' avez aucune estime pour ceux qui écrivent les journaux, pourquoi les croyez-vous dès qu' ils débitent des sottises qui vous semblent agréables? Je ne sais pas ce que l' "Acropolis" a écrit, mais j' ai connu celui qui a écrit ce qui y est écrit, et cela me suffit.

J' embrasse grand-maman et toi et tous les autres. Comment va Effie; J'aurais bien voulu qu' il fût possible qu' elle vienne ici pour quelques semaines. Les campagnes sont jolies et fraîches et le petit Léon serait heureux de se rouler sur le gazon.

Et Nata?
Je t' embrasse
Jean

τίποτε. Μή διαβάζετε τά ἄρθρα πού λένε ἀνοησίες. Ἀφοῦ δέν ἔχετε καμμιά ἐκτίμηση γιά αὐτούς πού γράφουν τίς ἐφημερίδες, γιατί τούς πιστεύετε ὅταν παράγουν ἀνοησίες ποῦ σᾶς φαίνονται εὐχάριστες; Δέν ξέρω τί ἔγραψε ἡ "Ἀκρόπολις" ἀλλά γνώρισα αὐτόν πού ἔγραψε αὐτό πού γράφτηκε καί αὐτό μοῦ ἀρκεῖ.

Φιλῶ τή γιαγιά καί ἐσένα καί ὅλους τούς ἄλλους. Πῶς πάει ἡ Ἔφη; Θά ἤθελα πολύ ἐάν εἶναι δυνατόν νά ἔρθη ἐδῶ γιά μερικές ἑβδομάδες. Οἱ ἐξοχές εἶναι ὄμορφες καί δροσερές καί ὁ μικρός Λέων θά ἦταν εὐτυχής νά κυλιέται στό γρασίδι.

Καί ἡ Νάτα;
Σέ φιλῶ
Ἴων]

Τουρκικό ἱππικό (ΓΒ)

Κομιτατζῆδες φουρνίζουν καί ξεφουρνίζουν (LPT)

῾Ιούνιος 1903

῾Η καταδίωξις τῶν βουλγάρων στήν περιφέρεια Καστορίας καί Φλώρινας ἐξακολουθεῖ. Πείθουμε πολλά χωριά νά μή δέχονται τούς Κομίτας.

5-6-1903

῞Ιων πρός Παῦλο Μελᾶ

Σελ. 137

1 Ἰουνίου

– Τῇ 29η Μαΐου περίπολος ἐπληροφορήθη ὅτι εἰς Μπάνιτσαν εὑρίσκεται συμμορία βουλγαρική καί μετέβη εἰς τό ἐν λόγῳ χωρίον μετ' ἀποσπάσματος ἐκ Φλωρίνης, πρός ὅ συνεπλάκη ἡ συμμορία. Ἀποτέλεσμα τῆς συμπλοκῆς ὑπῆρξεν ὁ φόνος 12 συμμοριτῶν καί ὁ τραυματισμός ἑνός στρατιώτου. Κατεσχέθησαν 10 ὅπλα διαφόρων συστημάτων, 1 σπάθη, εἷς μανδύας τοῦ Β[ουλγαρικοῦ] στρατοῦ, 2 βόμβαι, 2 τσάντες (σάκκοι), εἷς γεωγραφικός χάρτης καί ἕν κρυπτογραφικόν Λεξικόν· προσέτι διάφοροι κανονισμοί τῶν ἐνεργειῶν τοῦ Κομιτάτου, ἕν ἔντυπον περιέχον τόν τρόπον τῆς καταστροφῆς τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς κλπ. τεχνικῶν ἔργων διά δυναμίτιδος, τήν κρυπτογραφικήν καί μή ἀλληλογραφίαν τήν ἀνταλλαγεῖσαν μεταξύ Σοφίας καί Σούμστας, εἷς ἔντυπος χάρτης τῶν Βοδενῶν
144 καί εἷς χειρόγραφος χάρτης τῆς Καστορίας. Ὁ φονευθείς ἀρ||χηγός τῆς συμμορίας ἦτο ὁ Παπάντσεφ, ἐκ δέ τῶν λοιπῶν, 4 μέν ἐκ τῶν πέριξ χωρίων, οἱ δέ λοιποί ἐκ Μπανίτσης. (Εἰδήσεις Γενικῆς Διοικήσεως).

– Πρό ἑβδομάδος ἐφονεύθη ὑπό βουλγάρων ὁ βοσκός κτηματίου τινός τῶν ἡμετέρων πλησίον τοῦ Βορότινο. Ἐπίσης ἐφονεύθησαν δύο ὀθωμανοί παρά τό Ζύρζε.

Τήν 24ην λήξαντος ἐξηφανίσθη ὁλόκληρος χριστιανική οἰκογένεια ἀποτελουμένη ἐξ 6 μελῶν, ἐν οἷς καί ἕν ἑξάμηνον νήπιον ὑπό τῶν βουλγάρων, ὡς λέγεται, ἐν τῷ χωρίῳ Ζαπύρτσανι, ὅπου εἶχε προσβληθῆ συμμορία κατά τό Πάσχα, προδοθεῖσα ὑπό τινος τῶν μελῶν τῆς εἰρημένης οἰκογενείας.

Τήν 28ην τοῦ αὐτοῦ μηνός ἐφονεύθη εἷς χωρικός ἐκ τοῦ χωρίου Κύρστετς ὀνόματι Χρῆστος.

Τήν 29ην παρά τό χωρίον Τόπλιτσα ἐγένετο συμπλοκή, καθ' ἥν ἐφονεύθησαν 8 ἀντάρται, ἐν οἷς νέος τις ἀξιωματικός· τρεῖς ἄλλοι τραυματισθέντες κατώρθωσαν νά διαφύγωσιν· ἐφονεύθησαν δέ καί 2 στρατιῶται.

Τήν 30ην ἐφονεύθη ὑπό συμμοριτῶν εἷς χωρικός ἐν Καδινόσελο, ὡς προδότης. (Ἐπιστολή ἐκ Περλεπέ).

– Κατ' εἰδήσεις δέ τῆς Γενικῆς Διοικήσεως συμφωνούσας πρός τάς ἐκ Περλεπέ ἡμετέρας πληροφορίας ἡ συμπλοκή ἐγένετο εἰς τό ὄρος Νικοδήμου μεταξύ
145 τῶν χωρίων Ράκλε καί Το||πλίτσης. Ἐκ τῶν 8 φονευθέντων 2 ἔφερον στολάς, ἐκ δέ τῶν ὅπλων 3 ἦσαν συστήματος Γκρᾶ καί 5 Μαρτίνι. Κατεσχέθησαν ἐπί τῶν φονευθέντων πολλά ἔγγραφα καί 1 βόμβα.

2 Ἰουνίου

– Τῇ 31η Μαΐου ἀπεστάλη στρατός μετά τοῦ ὑποδιοικητοῦ Μοναστηρίου πρός

πορτοκαλί 20

35. Ἐλήφθησαν παρά τοῦ κ. Ν. Τσάκαλη κατ' ἐντολήν τῆς Τραπέζης Θεσ/νίκης καί διά λογαριασμόν τοῦ κ. Ἰ. Δραγούμη λίραι ὀθωμ[ανικαί] πεντήκοντα (ἀρ. 50)

Ἐγένετο εἰς διπλοῦν

Καστορία 1 Ἰουνίου 1903 — † ὁ Καστορίας Γερμανός

πορτοκαλί 18

36. Ἔλαβον παρά τοῦ Ἴ[ωνος] Δραγούμη λίραν ὀθωμανικήν μίαν (1) καί ἡμίσειαν (½).

Ἐν Μοναστηρίῳ 2 Ἰουνίου 1903

Ὁ λαβών

Παπᾶ-Κωνσταντῖνος [ἀπό Νερέτ]

πορτοκαλί 21

37. Ὁ ὑποφαινόμενος ἔλαβον παρά τοῦ κ. Γιάννη Ζήση δέκα πέντε (Ἀριθ. 15) λίρ[ας] Τουρ[κίας].

Νικολ. Ἀ. Πύρζα

Ὅπλα διά Φλώριναν [κρυπτογραφικά Ἴωνος]

38. 5 Ἰουνίου 1903 — 5. — *πορτοκαλί 18*

Ἀπό τήν ἀρχήν ἕως τώρα μ' ἔστειλες τά ἑξῆς χρήματα.

1) Φεβρουάριος . . . . 100 λίραι
2) Μάρτιος . . . . . . 43 λίραι, 62 γρόσια (διά τοῦ Ἀλέκου)
3) Μάρτιος . . . . 64 λίραι καί 54½ γρόσια
4) Ἀπρίλιος . . . . . . 121 λίραι, 16 γρόσια
5) Μάϊος . . . . 89 λίραι, 43 γρόσια

1) Διά τάς 100 λίρας Φεβρουαρίου j' ai envoye les [ἀπέστειλα τάς] ἀποδείξεις εἰς τήν κόμησσαν ντέ Ριανκούρ.

πολιορκίαν τοῦ Ρακόβου, ἐπηκολούθησε συμπλοκή, ἧς ἀποτέλεσμα ὁ φόνος ἕξ συμμοριτῶν καί ὁ τραυματισμός 2 στρατιωτῶν. Οἱ ἀντάρται ὑπό τόν Σούγγαρην, ἔρριψαν μίαν βόμβαν ἄνευ ἀποτελέσματος. Τά κατασχεθέντα ὅπλα ἦσαν 3 Γκρᾶ καί 3 Μαρτίνι· κατεσχέθη προσέτι ἕν κινητόν φαρμακεῖον καί μία σπάθη.

– Τήν αὐτήν ἡμέραν ἐπίσης ἐν τῇ θέσει Μπάνια κειμένην μεταξύ χωρίων Κωστενέτς, Δύμπενης καί Σμαρδεσίου κατόπιν πληροφοριῶν περί ὑπάρξεως ἀνταρτῶν ἀπεστάλη στρατός, ὅστις συνεπλάκη μετ αὐτῶν. Ἐφονεύθησαν 29 συμμορῖται καί 5 στρατιῶται καί ἐτραυματίσθησαν 15 στρατιῶται· ἡ καταδίωξις εξακολουθεῖ. 30 πληγωμένοι συμμορῖται. Κατεσχέθη 1 Μαρτίνι, 9 Γκρᾶ καί μερικά Μάνλιχερ καί φυσσίγια. (Εἰδήσεις Γενικῆς Διοικήσεως)

– Ὁ ἐκ Γκραδεσνίτσης Φίλιππος Τερζιόφτση ἐξαναγκάζει τούς χωρικούς Ρακόβου ἐπί ἀπειλῇ θανάτου νά δεχθῶσιν εἰς τό χωρίον των τήν συμμορίαν. (Εἴδησις Τηλ. Τσήντζου).

146 – Ἀπό τοῦ παρελθόντος Σαββάτου (31 Μαΐου) ἤχθησαν ἐνταῦθα ἐκ Καστορίας οἱ βέηδες Δερβίς καί Σελήμ.

– Κατά τήν ὁμολογίαν βουλγάρου τινός πρός τόν ἐκ Φλωρίνης Τύπε Βάνε Σαπουντζῆ χθές 25 νέοι ἐκ τῆς συνοικίας Γενῆ, λαβόντες τά ὅπλα ἡνώθησαν μέ τάς συμμορίας, πρό 4 δέ ἡμερῶν ἕτεροι 30 ἐκ τῶν τῆς αὐτῆς συνοικίας εἶχον πράξει τό αὐτό. (Ἐκ δέ τῆς συνοικίας Ἀρναούτ ἐλλείπουσι 28 νέοι προσελθόντες φαίνεται εἰς τάς συμμορίας).

– Πολλοί ἐκ τῶν χωρικῶν τῶν ἐφοδιαζομένων ἐντεῦθεν διά διαβατηρίων πρός μετάβασίν των δῆθεν εἰς Ἀμερικήν μεταβαίνουσιν εἰς Βουλγαρίαν.

– Οἱ χωρικοί Κυρκλίνου δι' ἀναφορᾶς των διετύπωσαν τά παράπονά των πρός τόν Βαλῆν διά τάς πιέσεις καί τά βάσανα, ἅτινα ὑπέστησαν παρά τῶν εἰσπρακτόρων καί μετά τήν καταβολήν τῶν φόρων ἀνερχομένων εἰς 10.000 γρόσια. Συμμορία μέλλει νά ἐπισκεφθῇ τό χωρίον καί διά τῆς βίας καί τοῦ δαρμοῦ θέλει ὑποχρεώση τούς χωρικούς εἰς χρηματικάς καταβολάς. Τοιοῦτο τι συνέβη ἐν Λογγοβάρδι, ὅπου ἔδειραν ἀνηλεῶς πολλούς χωρικούς, εἷς δέ τούτων ἐπώλησε σήμερον τόν ἵππον του ἀντί 8 λιρῶν, ἵνα πληρώση τό ὑπό τῆς συμμορίας ἐπιβληθέν ποσόν.

147 – Πρό 3 ἡμερῶν συμμορία ἐπισκεφθεῖσα τό χωρίον Μπρότ ὑπεχρέωσε ν' ἀκολουθήσωσιν αὐτήν 4 ἐκ τῶν χωρικῶν. Τό αὐτό γίνεται ἤδη εἰς πάντα τά χωρία· αἱ συμμορίαι δηλαδή ἐπί τῇ βάσει τῶν καταλόγων, οὕς εἶχον συντάξει πρό πολλοῦ, στρατολογοῦσι τούς ἐν αὐτοῖς ἀναγεγραμμένους. (Συγκαλοῦσι τήν ἐφεδρείαν των, ὡς λέγουσιν οἱ βούλγαροι).

Τό αὐτό χωρίον εἶχεν ἐπισκεφθῇ πρό 10 περίπου ἡμερῶν ἄλλη συμμορία, ἀποτελουμένη ἐξ 98 μελῶν· τήν συμμορίαν ταύτην παρηκολούθη καί ἀνώτερος ἐπιθεωρητής, ἦγε δέ μεθ' ἑαυτῆς καί πολλάς ἡμιόνους φορτωμένας μέ πολεμοφόδια καί ἄλλας ἀποσκευάς. Ἐπί τῶν πολεμοφοδίων ὡρκίσθησαν πάντες οἱ χωρικοί ὅτι θά τά διαφυλάξωσιν ὡς ἱερά κειμήλια. Ἀμέσως ἐτέθησαν σκοποί εἰς μακράς ἀποστάσεις, ὅπως φρουρῶσιν. Εἰδοποιήθησαν καί οἱ χωρικοί τοῦ παρακειμένου χωρίου Μπάτς,

2) Διά τάς 43 λίρας καί 62 γρόσια j' ai envoyé à la même personne [ἔστειλα εἰς τήν ἰδίαν] τοῦ Μαρτίου ἀποδείξεις διά λίρας 20 καί 62 γρόσια.

Σήμερα σέ στέλλω ἀπόδειξιν 1 διά λίρας 20.

Il manque [Λείπουν ἀκόμη] ἀποδείξεις διά λίρας 3.

Διά τά ἄλλα ποσά δεν ἔχω ὅλας τάς ἀποδείξεις.

Il manque deux ou trois [Λείπουν δύο ἤ τρεῖς] ἀποδείξεις τοῦ Καστορίας de même διά μερικά ἄλλα μικρά ποσά πού τά ἔχω || δώσει χωρίς ἀποδείξεις. 2

3) Μάρτιος

Εἶχα εἰς τό ταμεῖον . . . . . .64 λίρας καί 54½ γρόσια
Ἀπό συνεισφοράς ἐδῶ . . . . .33 λίραι καί 92½ γρόσια
Τό ὅλον . . . . .98 λίραι καί 38 γρόσια
Ἀφαιρουμένων τῶν ἐξόδων . . 8 λίραι καί 42 γρόσια
Μένουν . . . . .89 λίραι καί 96 γρόσια.

Ἐξόδεψα

9 Μαρτίου	1 λίρα διατροφή Θεοδ. Νιζοπ[ολίτη]
15 Μαρτίου	1½ λίρα περίστροφον διά Βάσκο καί φυσίγγια.
15 Μαρτίου	2 λίραι διά Θεόδωρον
15 Μαρτίου	1 λίρα καί 21 γρόσια διά Βέση
19 Μαρτίου	1½ λίρα εἰς παπᾶ-Νικόλαν (ἀπόδ. 2)
31 Μαρτίου	1 λίρα καί 21 γρόσια διά περίστροφον

Δηλαδή τό ὅλον 8 λίραι καί 42 γρόσια, ἤτοι 914 γρόσια.

4) Ἀπρίλιος

Εἶχα εἰς τό ταμεῖον	89 λίρας καί 96 γρόσια
	121 λίρας καί 16 γρόσια
Σύνολον	211 λίραι καί 12 γρόσια
Ἀφαιρουμένων τῶν ἐξόδων μένουν	138 λίραι καί 14 γρόσια

Ἐξώδεψα 138 λίρας καί 14 γρόσια συμφώνως πρός τάς ἀποδείξεις 3, 4, 5, 6, 7, 16, 10, 11.

5) Μάϊος 3

Εἶχα	72	λίρας	καί	7	γρόσια
	0	λίρες	καί	54 ½	γρόσια
	89	λίρας	καί	43	γρόσια

οἵτινες προσελθόντες μετά ζώων φορτηγῶν ἔστησαν πέραν τῆς γεφύρας, ἵνα παραλάβωσι τάς ἀποσκευάς καί τά πολεμοφόδια, διότι ἦτο ἀδύνατος ἡ διά τοῦ ποταμοῦ διάβασις, ἀλλ' οὐδέ διά τῆς γεφύρας μετά τῶν ζώων· ὅθεν ἠναγκάσθησαν αὐτοί οἱ χωρικοί νά φορτωθῶσι αὐτά καί τά μεταφέρωσιν εἰς τήν ἀντίπεραν ὄχθην,
148 ἡγουμένου τοῦ ἡμετέρου ἱερέως. Ἐκεῖθεν δέ μετέ||φερον αὐτά εἰς Σέτιναν.

4 Ἰουνίου
Πληροφορίαι περί τῆς συμπλοκῆς Μπανίτσης.

– Ὁ ἀρχηγός Γ. Παπάντσεφ ἔχων 34 συντρόφους τήν 28η Μαΐου τήν νύκτα ἦλθεν ἐκ Νεβολιάνης εἰς Μπάνιτσαν φέρων καί φορτία πολεμοφοδίων ἅτινα ἐπρόκειτο νά μεταφέρωσι τήν ἐπομένην εἰς τό βουνόν τῆς Τσέγανης (τό ὁρμητήριον τῶν ληστῶν).

Τήν νύκτα ἐκείνην λόχος στρατιωτῶν ὑπό τόν λοχαγόν Μουχαρέμ περιεφέρετο περί τήν Σέτιναν, ἵνα ἀνακαλύψη τούς αὐτουργούς τοῦ διπλοῦ φόνου τῶν τούρκων ἀγροφυλάκων Σετίνης· πληροφορηθείς οὗτος παρά τινος χωρικοῦ ὅτι κατ' ἐκείνην τήν νύκτα ἔμελλον νά ἐξέλθωσιν ἐκ Μπανίτσης συμμορῖται, ἔσπευσε καί ἔστησεν ἐνέδραν. Οἱ λησταί ἀναπαυθέντες τήν νύκτα ἐκείνην περί τήν πρωΐαν τῆς ἐπομένης ἐξῆλθον ἔκ τινος οἰκίας κειμένης εἰς τήν ἄκραν τοῦ χωρίου πολλοί μαζί καί ἀμέριμνοι. Ὁ ἐνεδρεύων στρατός ἅμα τῇ ἐμφανίσει αὐτῶν ἤρξατο τοῦ πυρός κατά τῶν ληστῶν, οἵτινες ἀνταπήντησαν καί ἐξηνάγκασαν τόν στρατόν νά κρυφθῇ καί οὕτως ἔλαβον καιρόν ν' ἀπομακρύνωσι τά πολεμοφόδια τά ὁποῖα 5 ἐξ αὐτῶν ἀναλαβόντες ἐξηφάνισαν διά μέσου τῶν σπαρτῶν, μεθ' ὅ ἐτράπησαν εἰς φυγήν καί ἤθελον σωθῇ πάντες πλήν 3 φονευθέντων κατά τήν πρώτην
149 προσ||βολήν, ἐάν δέν ἔσπευδεν ὁ παρά τήν σιδηροδρομικήν γραμμήν διατρίβων στρατός ὅστις ἐφόνευσεν πολλούς ἐξ αὐτῶν φεύγοντας διά μέσου τῶν σπαρτῶν. Ἐφονεύθησαν ἐν ὅλω 14 μεταξύ τῶν ὁποίων ὁ ἀρχηγός Παπάντσεφ καί ὁ ἐκ Φλωρίνης Δήμ. Λοκμάν, ἐνῶ ἐκ τοῦ στρατοῦ οὐδείς ἐφονεύθη πλήν ὀλίγων τραυματισθέντων. Ὁ Παπάντσεφ ἔφερε στολήν ἀξιωματικοῦ τοῦ Βουλγ[αρικοῦ] στρατοῦ, σπάθην, ὅπλον Μάνλιχερ, περίστροφον καί σάκκον πλήρη ἐγγράφων καί φάκελον τουρκιστί ἐπιγεγραμμένον καί διευθυνόμενον εἰς Καστορίαν καί χρήματα πολλά. Οἱ πλεῖστοι συμμορῖται ἔφερον ὅπλα διπλά, κατεσχέθησαν καί 30 κάππες. Ὁ φόνος τοῦ Παπάντσεφ ἐλύπησε μεγάλως τούς ἐν Φλωρίνη, λέγεται δέ ὅτι θά τόν διαδεχθῇ πολύ ἀνώτερος.

– Ὁ ἐκ Βουλγαρίας ἀποσταλείς πρός ἀντικατάστασιν τοῦ φονευθέντος Πετρώφ τοῦ τμήματος Νερέτ, ἀφίκετο διά τῆς Ἀχρίδος προχθές εἰς Νερέτ καί ἀνέλαβε τά καθήκοντά του. (Ἐπιστολή ἐκ Φλωρίνης 3-6-1903).

Σύνολον	161	λίραι	καί	104 ½	γρόσια
Ἀφαιρουμένων τῶν ἐξόδων	90	λίραι	καί	25	γρόσια
Μένουν	71	λίραι	καί	79 ½	γρόσια
Ἐξώδεψα	90	λίρας	καί	25	γρόσια

συμφώνως πρός τάς ἀποδείξεις 12, 13, 14, 15.

Η καταδίωξις τῶν βουλγάρων στήν περιφέρεια Καστορίας καί Φλωρίνης 4
ἐξακολουθεῖ. Πείθουμε πολλά χωριά νά μή δέχονται τούς Κομίτας καί νά μή φοβοῦνται νά τούς διώχνουν.

Ἔκαμα ἕνα εἶδος κανονισμό pour initier [γιά νά μυήσουμε] τούς χρησίμους Μακεδόνας στήν ἐργασία μας, καί ἔχουν μυηθῆ ἀρκετοί ἀπό διάφορα μέρη.

Μερικοί ἀπό τήν Θεσσαλονίκη ἐζήτησαν νά ἔλθουν εἰς σχέσιν μέ μᾶς.

Ἔλαβα τό γράμμα του ἀρ. 4

Καθῶς σ' ἔγραψα, θά προτιμοῦσα νά μήν ἤρχονταν 10 Κρητικοί μαζί, καλύτερα νά ἔλθουν λίγοι-λίγοι.

Νά προσέξουν νά μήν ἀνακαλυφθοῦν ἀπό τούς τούρκους, οὔτε ν' ἀκουσθῆ πώς ἔρχονται ἀπό τήν Ἑλλάδα.

Notre position serait [Η θέσις μας θά ἦταν] πολύ δύσκολη καί ἐπικίνδυνη διά τήν Ἑλληνικήν Κυβέρνησιν καί τούς πληθυσμούς ἐδῶ ἄν ἀνακαλυφθοῦν. Δέν πρέπει νά ἔλθουν περισσότεροι pour le moment [πρός τό παρόν]. Ὁ Καραβαγγέλης δέν ξέρει νά ἐργάζεται ἀρκετά μυστικά καί ἐκθέτει ὅλους.

J' ai reçu la lettre de Natalie la remercie de toute mon ami. [Ἔλαβα τό γράμμα τῆς Ναταλίας, τήν εὐχαριστῶ ἀπό καρδιᾶς]. Je lui écrirai. [Θά τῆς γράψω].

[Ἴων]

[Ἐν μέρει κρυπτογραφική]

39. 7 Ἰουνίου [1903] *πορτοκαλί 22*

Ἐλάβομεν ἀπό τόν κύριον Θεόδωρον Μόδη γρ[όσια] 120.

Βέλω Μάλε και Πόλε Ναούμ.

6 Ἰουνίου

– Σαράφωφ εὑρίσκεται εἰς Δέμπριτσαν ἀπό 4 ἑβδομάδων.

150 – Τῇ 25η Μαΐου 4 διδάσκαλοι βούλγαροι καί 4 νέοι ἔμποροι ἐκ || τῶν διευθυνόντων τά τοῦ Κομιτάτου ἐν Ἀχρίδι μετέβησαν διά νυκτός εἰς Στρούγγαν διά τῆς λίμνης μεταφέροντες τά ἐν Ἀχρίδι ἀρχεῖα αὐτῶν ὅπως φέρωσι ταῦτα εἰς Δέμπριτσαν. Παρά τήν Στρούγγαν ἐνῷ ἐπέβαινον τῆς λέμβου [επλησίασαν] εκεῖ ὅπου περιέμενον αὐτούς 9 συμμορῖται, ἀλλ' ὁ ἐκεῖ παραφυλάττων σκοπός τῶν βουλγάρων ἐπυροβόλησεν ἐκλαβών αὐτούς ὡς οθωμανούς καί ἐφόνευσε τόν ἕναν ἐξ αὐτῶν, Τσακάρωφ ὀνόματι, μεθ' ὅ ἐπῆλθε συνεννόησις.

– Τῇ 29η Μαΐου ὁ Τσακαλάρωφ μεταβάς εἰς Κονομπλάτην απηγχόνησεν 3 βουλγάρους, τούς πρωταιτίους ἐκ τῶν παραδόντων τά ὅπλα εἰς τάς Ἀρχάς.

– Τῇ πρωΐα τῆς 4ης Ἰουνίου ἀπόσπασμα ἐξ 120 ἀνδρῶν ἐκ τοῦ τάγματος τῶν ἰλλαβέ τοῦ σταθμεύοντος ἐν Μακόβω ἐπρόκειτο νά ἐρευνήσῃ τό χωρίον Μπόντζε· πρίν ἤ ὅμως εἰσέλθῃ εἰς τό χωρίον ἐστάθμευσεν ἔξω τοῦ χωρίου εἰς ἀπόστασιν 1/4 τῆς ὥρας. Δύο ἐκ τῶν στρατιωτῶν λαβόντες τά ὅπλα των ἀπεσύρθησαν εἰς χαράδραν τινά, ἵνα ἀναπαυθῶσιν· ἐκεῖ συνηντήθησαν μετά 5 χωρικῶν, οἵτινες ἐπετέθησαν κατ' αὐτῶν καί τόν μέν ἕναν ἐφόνευσαν δι' ἀξίνης, τόν δέ ἕτερον ἐτραυμάτισαν· μεθ' ὅ λαβόντες τά ὅπλα των ἔφυγον καί ἡνώθησαν μετά τῆς ἐκεῖ που πλησίον εὑρισκομένης συμμορίας. Τοῦτο μαθόντες οἱ λοιποί στρατιῶται ἐξε-
151 μάνισαν καί εἰσελθόντες εἰς τό χωρίον συνέλαβον || 20 περίπου χωρικούς, οὕς δεσμίους ὡδήγησαν εἰς Μάκοβον. Λέγεται ὅτι κατά τήν εἰς Μπόντζε εἴσοδόν του ὁ στρατός ἔσφαξε καί 10-15 χωρικούς.

– Τῇ 3η Ἰουνίου τήν νύκτα ἐδολοφονήθη ἔξω τοῦ χωρίου Γέρμαν ὁ πρώην ἐπίτροπος τῆς ἐκκλησίας Στέργιος Χατζῆς.

Κονομλάντ - Μακροχώρι (ΓΠ)

40. Ἐν Μοναστηρίῳ 8 Ἰουνίου 1903 πορτοχαλί 23

Ἔλαβον παρὰ τοῦ Ἰ[ωνος] Δραγούμη λίρας Ὀθωμανικὰς δύο (2).

ὁ λαβών

Λάζαρος Κοσμᾶ [Τσάμης]

[Διὰ] ταξίδια καὶ κατηχήσεις τοῦ χωρίου Γέρμαν καί πληροφορίες [κρυπτογραφικά Ἴωνα]

F ἐπὶ 6 πορτοχαλί 19

41. 9 Ἰουνίου 1903

Εἰς ἕνα σπίτι τοῦ Σμαρδεσίου εὑρίσκονται κρυμμένα ὅπλα. Φροντίσατε νά τά καταλάβετε καί χρησιμοποιήσετε.

Μέ ἐπληροφόρησαν ὅτι [ὁ] Βαγγέλης οὔτε ἄνδρας ἔχει οὔτε κάμνει συστηματικήν ἐργασίαν.

Λέγουν ὅτι ὁ Κῶτες ἦτο παρών εἰς τι συμβούλιον τῶν βουλγάρων ἀρχηγῶν. (Τσακαλάρωφ, Ἄρσωφ κτλ) ἐν τῷ δάσει τοῦ Μπούρ. Παρακαλῶ ἐξακριβώσατε ἀλήθειαν.

Φαίνεται ὅτι [ὁ] παπᾶ-Τράϊκος ἐκ Σμαρδεσίου δέν ἔλαβε τόν μισθόν του τῆς α' τετραμηνίας καί ἔχει ἀνάγκην αὐτοῦ, ὥστε φροντίσατε νά τόν πληρωθῆ.

Αἱ 100 λίραι ἃς τοῦ ἐστείλαμεν διά τό Σμαρδέσι νά διατεθοῦν || ὄχι μόνον 2
διά τούς πληγωμένους, ἀλλά καί πρός περίθαλψιν τῶν μή πληγωμένων, ἀλλά παθόντων χρηματικῶς.

Πρέπει νά προσελκύσωμεν τούς Σμαρδεσιώτας παρέχοντες ὀλίγας περιποιήσεις εἰς αὐτούς.

Τά χρήματα τῆς συμμορίας Κόλε Πίνα θά στείλω κατ' εὐθείαν εἰς Φλώριναν.

Συνημμένως στέλλω ὁδηγίας διά τήν συστηματοποίησιν τοῦ ἔργου. τάς ὁδηγίας ταύτας νά ἀνακοινώσητε εἰς ἡμετέρους.

Ὁρίσατε περιφέρειαν ἐνεργείας ἑκάστης συμμορίας.

Ὁ Παῦλος [Κύρου] πρέπει νά περιφέρεται εἰς τά χωρία τῆς Πρέσπας.

Ἡ συμμορία Βαγγέλωφ ἐκ Ρούδαρι ἀνάγκη νά καταστραφῆ (περιέχει καί παιδιά ἀπό τό Γέρμαν).

Τάς ὁδηγίας Α θά στείλω προσεχῶς.

Περί Κρητικῶν νά μή ἀνακοινώσητε τίποτε εἰς κανένα. Θά εἴπω νά συστή-

Περί νουφουζίων.

Ἄρθρ[ον] 2.

Πᾶν ἄρρεν καί πᾶν θῆλυ δέον νά λάβωσι τό νουφούζιον, ὅπερ δέον νά περιλαμβάνη ὄνομα, ἐπώνυμον, ὄνομα πατρός, διαμονήν, ὄνομα μητρός, χρόνον καί τόπον γεννήσεως, τό θρήσκευμα, δηλαδή μουσουλμάνος ἤ χριστιανός ἤ ἰσραηλίτης, ἐπάγγελμα, χαρακτηριστικά, ἰδιαίτερα τοιαῦτα, νυμφευμένος καί ὕπανδρος ἤ μή, εἰς ποῖον γάμον α' ἤ β' κτλ· ἄν ζῶσιν ἤ μή οἱ γονεῖς, ἄν ὑπηρέτησαν ἐν τῷ στρατῷ, ἀριθμοί καί τάξεις θά καταχωρίζωνται ἐν τοῖς διπλοτύποις, ἰδιαιτέρως οἱ μουσουλμάνοι καί οἱ μή τοιοῦτοι κατά ἐνθικότητας, ὡς καί τῶν ξένων ὑπηκόων χωριστά. (Νομαρχιακή Ἐφημερίς).

– Ὁ ἐν Μηλοβίστη Μπάρτζος ἐν τῇ μέθη του, ἐνῷ συνηυθύμη μετά τοῦ Πουτσαρέα καί λοιπῶν ρουμανιζόντων, ἔλεγεν ὅτι τήν σύλληψιν τοῦ Γάκη Μούλα θά ἐπακολουθήσῃ καί ἡ σύλληψις καί ἀπαγωγή καί 5 ἄλλων ἐκ τῶν ὀρθοδόξων.

152 – Τῇ 3η Ἰουνίου συνελήφθη ἐξερχόμενος ἐφ' ἁμάξης ἐντεῦθεν καί εἰς Περλεπέν διευθυνόμενος ὁ ἁμαξηλάτης Νίτσος ἐκ Περλεπέ, ἐν τῷ ἰδιαιτέρῳ τῆς ἁμάξης κιβωτίῳ εὑρέθη κύλινδρος ἐκ λευκοσιδήρου, ὅστις περιεῖχε λευκόν λεπτόν πανίον (τοῦλι), ἐφ' οὗ ἀναγινώσκονται ἐν ἐκτάσει ὁδηγίαι περί τοῦ τρόπου τῆς παροχῆς τῶν πρώτων βοηθειῶν εἰς τούς τραυματίας, τόν τρόπον τῆς ἐπιδέσεως τῶν ἐπιδέσμων, εἴδη φαρμάκων κτλ.

13 Ἰουνίου 1903 (ΓΒ)

σουν εἰς αὐτούς νά λέγονται Μακεδόνες.

Ἄν κρίνετε ὅτι εἶναι ἀνάγκη νά προστεθῇ τίποτε εἰς τάς ὁδηγίας γράψετέ μου παρακαλῶ.

[Ἴων]

42. 13 Ἰουνίου 1903 ζ. *πορτοχαλί 20*

Οἱ ἐκ Γέρμαν Πέτρε καί Ναούμ οἱ ἐνωθέντες μέ συμμορίαν Βαγγέλωφ (ἐκ Ρούδαρι) δέον νά καταστραφῶσι.

Ἄν εἶναι δυνατόν ὁ Κῶτες ἤ ὁ Παῦλος νά ἐξαφανίσῃ αὐτούς δι' ἀνθρώπων των. Καί ὁ Βαγγέλωφ, αὐτός δέον νά ἐκλείψῃ. Ὁ κ. Πεζᾶς δέν θά ἐπανέλθῃ ἐπί τοῦ παρόντος διότι ἡ νευρασθένειά του δέν παρῆλθεν εἰσέτι.

Ἡ Ἑλληνική Κυβέρνησις ηὐχαριστήθη μέ τά συμβάντα τοῦ Ζελόβου.

Πρέπει νά κατηχηθῶσι τά χωρία ὅλα, ὅπως ἀνθίστανται αὐθόρμητα κατά τῶν βουλγάρων.

Ἡ κατήχησις αὐτή ἄς γίνῃ διά τῶν συμμοριῶν μας, τακτική καί σ' αὐτούς.

Ἡ κ. R[iancourt] σᾶς στέλλει τάς εὐχάς της καί ἕν φυλλάδιόν της ὅπερ θά σᾶς διαβιβάσω μέ τόν Πλάτωνα ὅταν ἔλθῃ.

[Ἴων]

πορτοχαλί 24

43. Ἰωάννης Δραγούμης

1 Λεξικόν Ἑλληνικόν Τζένου, χρυσόδετο	Γρόσια	47,20
1 Ἐγκυκλοπαιδικό Λεξικό Κ. Μητσοπούλου, 2 τόμοι	Γρόσια	82
Ἐξωφλήθη	Γρόσια	129,20

Ἐν Μοναστηρίῳ τῇ 13η Ἰουνίου 1903

Ἀναστ. Γ. Ζάλλης

Βιβλία διά τήν ἐν Περλεπέ ἀδελφότητα. [κρυπτογραφικά Ἴωνος]

44. 14 Ἰουνίου [1903] 386

Πῆγα τό δειλινό μέ τόν Βασίλη[1] στό Λάχτσι, ὁ δρόμος ἀνεβαίνει στό βουνό καί τό χωριό, σά μαργαριτάρι εἶναι χωμένο ἀνάμεσα στά δύο κοχλίδια μέσα

1. Βασιλάκης: (Τρέχα γύρευε ποιός εἶναι αὐτός ὁ Βασιλάκης, πρώην δάσκαλος, τώρα γραφεύς τοῦ Προξενείου, Βασίλειος Ἀγοραστός). [ἀπό ἐπιστολή τοῦ Ἴωνος πρός τήν ἀδελφή του Ζωΐτσα, 14-3-1904].

– Τῇ 5η Ἰουνίου εἰδοποιηθεῖσαι αἱ ἐνταῦθα Ἀρχαὶ ὅτι παρὰ τὸ Ξυνὸ Νερὸ ἐθεάθη ἡ συμμορία τοῦ ἐξ Ὄστρετς φυγοδίκου καὶ φυγοποίνου Νιημάν, ἀπέστειλαν τὸν μιλιαζίμην Νουρῆ ἐφέντην μετ' ἀποσπάσματος 25 χωροφυλάκων· προχωρῶν οὗτος συνήντησε παρὰ τὸ Ὀλέβενι δύο ἐκ τῆς διαληφθείσης συμμορίας, συνεκρούσθησαν καὶ ἐφονεύθη ὁ εἷς ἐξ αὐτῶν Ἀλῆς ὀνομαζόμενος· ἐφονεύθη ἐπίσης εἷς χωροφύλαξ καὶ ἐτραυματίσθη ἕτερος.

– Τῇ 5η Ἰουνίου ἤχθησαν ἐκ Δύμπενι 31 χωρικοί, οἵτινες ἔλαβον μεταξὺ τῶν πολλῶν τὰ ὅπλα κατὰ τοῦ στρατοῦ ἐν τῇ μεταξὺ Δύμπενι-Μπάνια-Γκαμπρὲς συμπλοκῇ 350 ἐπαναστατῶν πρὸς 1000 στρατιώτας. Φονευθέντες ἐπαναστάται 29, φονευθέντες στρατιῶται 5, τραυματισθέντες στρατιῶται 19.

153 – Κατὰ θετικὰς πληροφορίας ὁ ἐν ταῖς φυλακαῖς Φλωρίνης κρατούμενος Κώτσης Χατζῆ Στώϊτσες ἐκ τῶν κυρίων παραγόντων τοῦ Κομιτάτου διὰ χρημάτων θέλει ἀπολυθῇ κατ' αὐτάς, ὅπερ μεγάλως θέλει ἐνθαρρύνη τοὺς βουλγάρους.

– Περὶ ἀντικαταστάσεως τῶν ἐν Φλωρίνῃ διδασκαλισσῶν καὶ τοῦ διευθυντοῦ τοῦ ἀρρεναγωγείου δι' ἄλλων καταλληλοτέρων.

– Ἐκ τῶν κατόπιν τοῦ ἐπεισοδίου Ζιελόβου γενομένων ἐρευνῶν πρὸς ἀνακάλυψιν τῶν μετασχόντων εἰς τὴν συμμορίαν ἐκείνην, συνελήφθησαν καὶ ἀπήχθησαν δέσμιοι ὁδηγηθέντες εἰς τὰς φυλακὰς Φλωρίνης 32 ἄνδρες. Ἐξ αὐτῶν ἀνεγνωρίσθησαν πολλοὶ οἱ ὁποῖοι ὑπὸ τὸ πρόσχημα κτιστῶν ἐπεσκέπτοντο συχνὰ τὴν Φλώριναν ἵνα δίδωσι πληροφορίας καὶ λαμβάνωσιν ὁδηγίας παρὰ τοῦ Κομιτάτου.

– Ἐπὶ τοῦ ὄρους Βίτσι ἐφονεύθη τῇ 1η Ἰουνίου ὑπὸ βουλγάρων συμμοριτῶν ὁ ἐκ Βελκαμένης βοσκὸς Δημήτριος Νικολάου.

– Ἐξακολουθεῖ πολλαχόθεν ἐπιβεβαιουμένη ἡ εἴδησις ὅτι ἐξεδόθη διαταγὴ
154 τοῦ Κομιτάτου καὶ διεβιβάσθη εἰς πάντα τὰ κέντρα ἵνα ση||μειωθῶσι τὰ ὀνόματα πάντων τῶν ἡμετέρων, τῶν ἀντενεργούντων εἰς τὰς ἐνεργείας τοῦ Κομιτάτου, ὅπως ἐξαφανισθῶσιν, διότι θεωροῦνται ὡς τὸ μόνον ἐμπόδιον εἰς τὰς ἐνεργείας ταύτας.

Βασίλης Ἀγοραστός (ΑΜΜΑ)

στή ρεματιά. Ἐπειδή εἶναι κρυμμένο μέσ' τά δέντρα, καστανιές κι' ἄλλα, εἶναι πολύτιμο σάν κάτι τοποθεσίες τοῦ κορμιοῦ τῆς γυναίκας πού κρύβονται ἀπό δάση. Μόλις ἔφθασα ἐκεῖ ἄρχισε νά βρέχη καί ἡ βροχή ἤρχονταν ἀπό τόν κάμπο. Κάθισα μέσα στό καπηλειό τοῦ χωριοῦ καί προσπάθησα νά μιλήσω βουλγάρικα μέ τούς χωρικούς. Ἕνας ἀπ' αὐτούς μιλοῦσε καί ρωμαίικα, ἡ κόρη του εἶναι ὑπότροφος στά Βιτώλια καί ἀφοῦ ἔκαμε ἐξετάσεις ἐπέστρεψε στό χωριό καί ξαναφόρεσε τά χωριάτικα. Ὁ πατέρας της ἔστειλε καί τήν ἐφώναξαν καί ἡ Ἑλένη μᾶς εἶπε:

– Ξαναφόρεσα αὐτά τά ροῦχα γιατί τά σκυλιά δέν μέ γνώριζαν στό χωριό.

– Ὥστε τά σκυλιά σέ ἀνάγκασαν καί ξανάγινες χωριάτισσα. Καί μένα μέ 39
γαύγισαν τά σκυλιά. Λές νά πρέπει κι' ἐγώ νά φορέσω χωριάτικα ροῦχα γιά νά μείνω στό χωριό; Τί λές Ἑλένη;

Ἡ Ἑλένη γελοῦσε καί ἔκρυβε τό πρόσωπό της μέ τό χέρι της. Καί ὁ πατέρας της ἔλεγε:

– Καμμιάν ἄλλη δέ θά βρῆτε στό χωριό πού νά μιλῆ ἔτσι τά Ἑλληνικά.

Ἡ Ἑλένη:

– Ὅλες τώρα θέλουν νά μάθουν σάν κι' ἐμένα τά Ἑλληνικά.

Ἤπιαμε ρακί καί ἡ Ἑλένη μᾶς ἔφερε λίγα κεράσια πού δέν ἦταν καί πολύ ὥριμα, οὔτε πολύ μεγάλα, οὔτε πολύ καλά στήν οὐσία.

– Φάγε καί σύ.

Ἡ Ἑλένη ὅμως δέν ἤθελε.

– Ἐγώ δέν τά πρόφθασα τά καλά κεράσια, ἤμουν στά Βιτώλια.

– Βλέπεις τί εἶχαν οἱ ἄλλες πού σύ δέν τό εἶχες; Τώρα τίς ζηλεύεις ἐκεῖνες ὅπως ἐκεῖνες σέ ζηλεύουν πού δέν μποροῦν νά μιλήσουν σάν κι' ἐσένα Ἑλληνικά.

Ἡ Ἑλένη πάλι γέλασε.

Ἔπειτα πήγαμε στό σχολεῖο· ἦταν μιά κάμαρα, μεγάλη, μακρουλή καί χαμηλή. Διάφοροι χάρτες κρέμονταν στούς τοίχους. Ὁ δάσκαλος ἦταν ἐκεῖ γιατί ἦταν Σάββατο βράδυ καί εἶχε ψάλει τόν ἑσπερινό· ἦλθε καί ὁ πατέρας τῆς Ἑλένης, ἡ Ἑλένη μᾶς ἔδειξε τό δρόμο.

– Γιατί δέν ἔχεις κεντήματα στά μανίκια σου;

– Γιατί ὁ πατέρας μέ εἶπε νά μή φορῶ.

– Γιατί τῆς τό ἀπαγόρευσες;

9 Ἰουνίου

– Ὁ ἰατρός Πουτσαρέας μεταβάς τήν παρελθοῦσαν ἑβδομάδα εἰς Μηλόβισταν ἐπῆρεν τάς ὑπογραφάς τῶν ρουμουνιστῶν περί τοῦ ὅτι θά μείνουν πιστοί εἰς τόν ρουμανισμόν πάντοτε καί ὅτι δέν θέλουν τόν νέον ἐπιθεωρητήν τῶν ρουμανικῶν σχολείων Δούμην.

– Τῇ 5η Ἰουνίου ἀπόσπασμα ἐξ 100 ἱλαβέ μέ ἕναν ἑκατόνταρχον ἐνήργησεν ἐρεύνας ἐν Νοβάκι, χωρίον καθ' ὁλοκληρίαν ἡμέτερον, εἰς τήν οἰκίαν τοῦ Κῶτε Σδράβε ἀπουσιάζοντος κατά τήν ὥραν τῆς ἐρεύνης εὑρέθησαν περί τά 200 φυσίγγια Γκρᾶ, ἐδάρη καί ἤχθη εἰς τάς ἐνταῦθα φυλακάς. Ἐδάρη καί νεαρά γυνή Νικόλα Πέτκου, διήρπασαν ὅλα ὅσα ἐν τῇ οἰκίᾳ της εὗρον ὡς καί τά ὀλίγα χρήματά της. Ἔρευναι ἐγένοντο καί εἰς 2 ἄλλας οἰκίας, αἵτινες διηρπάγησαν ἐπίσης.

Ἑπτά νέοι τοῦ χωρίου ἡνώθησαν μέ τάς συμμορίας, τά ὅπλα εἶχον πρό πολλοῦ.

Τῇ 13η Μαΐου δύο συμμορίαι, ἡ τοῦ Νικόλα ἐξ Ἀχρίδος καί ἑτέρα ἡ τοῦ Πέτρε Κόβατς ἐκ Μοναστηρίου ἐπεσκέφθησαν τό χωρίον, ὥρκισαν τούς χωρικούς ἐν τῇ οἰκίᾳ Στώϊτσε Μπέγκωφ, μεταξύ τῶν ὁρκισθέντων δυστυχῶς τυγχάνει καί ὁ ἡμέτερος διδάσκαλος Δημ. Παύλου. (Ὁ παπᾶς τοῦ χωρίου λέγεται παπᾶ-Ἰωάννης, εἶναι ὡρκισμένος ἀπό ἑνός ἔτους εἰς τό Κομιτᾶτον).

Ἐκ Νοβάκι 6 προσετέθησαν εἰς τάς συμμορίας. Μεταξύ αὐτῶν εἶναι καί ὁ υἱός τοῦ παπᾶ.

155 – Τήν ἑσπέραν τῆς 6ης Ἰουνίου συνελήφθη ὑπό τῆς ἀστυνομίας ἐν μέσῃ ὁδῷ καί σιδηροδέσμιος ἤχθη εἰς τάς φυλακάς Ἰορδάνης τις Ναούμωφ, ὅστις πρό τινων ἡμερῶν ἀπεπειράθη ν' ἀναχωρήσῃ ἄνευ διαβατηρίου, ἐπ' αὐτοῦ εὑρέθη χειρόγραφον τοῦ ὕμνου τοῦ ἐν Μογγίλα πεσόντος διδασκάλου Σφέτκωφ· λέγει ὅτι κατάγεται ἐκ Τύρν τῆς Βουλγαρίας, ἀποδεικνύεται ὅμως ὅτι ἐγεννήθη ἐν Γκοπεσίῳ καί μάλιστα ὅτι ὀφείλει εἰς φόρους βασιλικούς ἑκατοντάδας τινάς γροσίων.

– Ἐδολοφονήθη ἐν Κρουσοράτ τῇ 8η Ἰουνίου ὑπό βουλγαρικῆς συμμορίας ὁ ὀρθόδοξος ἱερεύς Παπαθανάσιος, καί ἕτερός τις χωρικός, ὁ ἀδελφός τοῦ σχισματικοῦ ἱερέως, διότι ἠμπόδισαν τήν τακτικήν φοίτησιν τῶν συμμοριτῶν εἰς τό χωρίον.

– Συμμορία 15μελής τῇ 8η Ἰουνίου τό ἑσπέρας διελθοῦσα διά Μπουκόβου παρέμεινεν ἐπί τινας ὥρας εἰς ἀπόκεντρόν τινα οἰκίαν τοῦ χωρίου.

– Ἔτσι, βγῆκε μιά ἀπόφαση στό χωριό νά μή φοροῦν πιά κεντήματα οἱ γυναῖκες.

– Μήπως τό Κομιτᾶτο, τίποτε;

– Ὄχι δά, τό χωριό, || το ἀποφάσισε. 396

– Πόσα παιδιά ἔχεις, δασκάλε, στό σχολεῖο;

– Τώρα εἶναι ἐξήντα ὀχτώ μέ τα κορίτσια.

– Καί ὅλα στήν ἴδια κάμαρα.

– Ναί, δέν ἔχει ἄλλη καί τά κορίτσια μαζί τά διδάσκω. Τώρα ἔρχονται πολλά κορίτσια.

– Πρίν δέν ἤρχονταν;

– Ὄχι, εἶναι τώρα δυό ἑβδομάδες πού ἔρχονται.

– Γιατί τόσο λίγο;

– Πρίν εἶχαν τά κεντήματα στό σπίτι, τώρα πού δέν κάνουν πιά κεντήματα ἔρχονται στό σχολεῖο.

– Ἐπειδή δέν ἔχουν τίποτε νά κάμουν στό σπίτι. Γιατί δέν τούς ἀφήνει τό Κομιτᾶτο νά φοροῦν κεντημένα φορέματα;

Ὁ Βασιλάκης:

– Εἶναι νόμος ἐναντίον τῆς πολυτελείας.

Εἶπα σιγά στό Βασιλάκη.

– Τό βουλγαρικό Κομιτᾶτο ὑποστηρίζει τήν Ἑλληνική γλῶσσα. Πρόσεξε μήν τό πῇς σέ κανένα καί τό μάθουν οἱ βούλγαροι. Ἀπαγορεύει τά κεντήματα καί τά κορίτσια μή ἔχοντας τί νά κάμουν πηγαίνουν στό σχολεῖο καί μαθαίνουν γράμματα καί Ἑλληνικά! Μήν τό πῇς σέ κανένα.

– Γιατί δέν ἀφήνετε τά κορίτσια νά κάνουν κεντήματα; Ἄς μήν τά φοροῦν κάθε μέρα, μά γιατί νά ξεχάσουν κάτι τί ποῦ ξέρουν; Μεῖς κυττάζουμε πῶς νά μάθουμε ὁ καθένας μας μία τέχνη περισσότερη καί σεῖς κυττάζετε πῶς νά ξεχάσετε καί κεῖνα πού ξέρετε; Στ' ἄλλα σχολεῖα παίρνουν ἐπίτηδες δασκάλους γιά τό κέντημα καί σεῖς ξεμαθαίνετε στά παιδιά σας καί ὅσα ξέρουν. Ὁ πατέρας μου πληρώνει δασκάλισσα ἐπίτηδες γιά νά μάθουν || κέντημα οἱ ἀδελφές 40
μου καί σεῖς πού χωρίς νά πληρώνετε μπορεῖτε νά δείχνετε στά παιδιά σας πῶς νά κεντοῦν, θέλετε νά τίς ἀφήσετε χωρίς τέχνη; Μά τί θά κάνουν ὅλο τόν χειμῶνα ὅταν μεγαλώσουν καί δέν πηγαίνουν πιά στό σχολεῖο τά κορίτσια;

Ὁ πατέρας τῆς Ἑλένης δέν εἶπε τίποτε.

10 Ἰουνίου

– Συμμορία ἐφόνευσε τὴν παρελθοῦσαν νύκτα ἐν Καμπαλάχτση μίαν γυναῖκα ὀθωμανὴν μετὰ τοῦ υἱοῦ της. [Κατοπινὴ εἴδησις]. Ψεῦδος.

– Ἐν Δρανόβενι, ὁ Τσακαλάρωφ ἐφόνευσε χωρικόν τινὰ Τσίλιον καὶ ἔκαυσε τὴν οἰκίαν αὐτοῦ.

156 – Παρὰ τὸν ἀρχηγὸν ἑκάστης συμμορίας ὅστις εἶναι ἐντόπιος, ὑπάρχει καὶ τις ἐκ Βουλγαρίας, ὅστις φερόμενος ὡς ἁπλὸς συμμορίτης, διευθύνει ὅμως αὐτὸς τὰς ἐνεργείας τῆς συμμορίας.

– Τέσσαρες ἀρχηγοὶ ἀπὸ τὴν Βουλγαρίαν ἐλθόντες, μένουν νύκτα καὶ ἡμέραν εἰς τὸ Ζλάταρι.

– Εἰς τοὺς Σμαρδεσιώτας ὁ Πρόξενος τῆς Αὐστρίας συνέστησε νὰ ἐξακολουθήσουν τὴν ἐπαναστατικὴν ἐργασίαν διότι οἱ Τοῦρκοι δὲν διορθοῦνται.

– Ὁ συλληφθεὶς ὑπὸ τῶν βουλγάρων Μούλας ἐκ Μηλοβίστης δὲν ἀπελύθη μετὰ τὴν καταβολὴν τῶν ἐκ λιρῶν 200 ζητηθέντων λύτρων αὐτοῦ. Οἱ συμμορῖται ἠνάγκασαν αὐτὸν νὰ γράψῃ εἰς τὸ σπίτι του νὰ στείλουν καὶ τὰ ὁμόλογα ἅτινα ἔχει καὶ ὅταν σταλῶσιν αὐτά, τότε ὑπόσχονται νὰ τὸν ἀπολύσουν. (Γράμμα ἐκ Μηλοβίτσης)

– Εἰς τὰ σύνορα μεταξὺ Κρὰν καὶ Μηλοβίστης συνέλαβον οἱ συμμορῖται οθωμανόν τινα ἀπὸ Κρὰν καταγόμενον καὶ κατεκρεούργησαν αὐτόν, τὰ δὲ ἐντόσθια αὐτοῦ ἐκβαλόντες ἔβαλον εἰς τὸ στόμα του. (Γράμμα ἐκ Μηλοβίστης)

12 Ἰουνίου

– Τὴν νύκτα τῆς 11ης Ἰουνίου ἐν Κουκουρέτσανη ἐφονεύθησαν ὑπὸ βουλγάρων χωρικῶν ὁ πατὴρ καὶ υἱὸς Μάκαλτσε, ὡς προδόται καὶ ἀνθιστάμενοι εἰς τὰς ἐνεργείας τοῦ Κομιτάτου.

157 – Τῇ 6η Ἰουνίου συμμορία βουλγαρικὴ ἐπυροβόλησεν, ἐνεδρεύουσα ἐν τοῖς ἀγροῖς τοῦ χωρίου Μόϊνο, κατὰ τοῦ ὀρθοδόξου ἱερέως παπᾶ-Γρηγορίου καὶ τοῦ μουχτάρη τοῦ χωρίου· καὶ οὗτος μὲν διέφυγεν, ὁ δὲ ἱερεὺς ἐτραυματίσθη βαρέως. (Τὸ χωρίον ἐσχάτως εἶχε προσέλθη εἰς τὴν ὀρθοδοξίαν).

– Οἱ ἐκ Κορυτσᾶς συλληφθέντες καὶ εἰς Κωνσταντινούπολιν τῇ 12η Ἰουνίου ἀποσταλέντες ὑπὸ συνοδείαν:

Εὐθύμιος Μάρκου, ἐπίτροπος τῆς ἐκκλησίας,
Νούτσης Νάτση, ἀλβανοδιδάσκαλος,
Λεωνίδας Νάτση, καθηγητὴς τῶν μαθηματικῶν,
Νετεμεδὶν Ντημὰν Δέβρελης, προύχων, μουχασεμπετζῆς,
Ὀρχὰν μπέης, διευθυντὴς γραφείου νουφουζίου, Κορυτσαῖος,
Ἐμὶν ἐφέντης, γραμματεὺς τοῦ ἰδίου γραφείου.

Εἶπα τοῦ Βασιλάκη

– Δέν εἶναι Ἕλληνες αὐτοί ἀφοῦ δέν μπόρεσαν νά φαντασθοῦν καμμιάν ἄλλη πολυτέλεια παρά τά κεντήματα τῶν ποκαμίσων τῶν γυναικῶν καί τώρα οἱ βούλγαροι τούς πείθουν νά τά ἀφήσουν καί αὐτά. Νομίζουν πώς κάτι ἔκαμαν μεγάλο καί ἀξιοζήλευτο στό χωριό.

Καθώς φεύγαμε ἀπό τό χωριό καί κατεβαίναμε στή χώρα ἀνεβαίναν οἱ χωριάτες ἀπό τή δουλειά στά χωράφια. Μαζί μας ἤρχονταν καί ἕνας χωρικός γιά περιποίηση ὡς ἔξω ἀπό το χωριό. Τούς εἴπαμε:

– Καλησπέρα. πότε τελειώνουν οἱ δουλειές;

Μᾶς εἶπε:

– Τρεῖς ἡμέρες πρίν ἀπό τό θάνατο ἀκόμη θά δουλεύουμε.

Καί ἡ γυναῖκα αὐτή φοροῦσε κουρελιασμένα ροῦχα.

Παρακάτω μᾶς ἄφησε ὁ συνοδίτης μας καί εἴδαμε κάτι νέα κορίτσια πού ανέβαιναν στό χωριό. ἀπό τή δουλειά. Δέν εἶχαν μαζί τους καμμιά γριά γυναῖκα ὅπως εἶναι ἡ συνήθεια καί ἐπειδή τούς εἴπαμε: «Καλησπέρα» γελοῦσαν ἀφοῦ περάσαμε. [Τετράδιο 9 ἡμερολογίου]

πορτοκαλί 25

45. Ἔλαβον ὁ ὑποφαινόμενος διά μῆνα Μάϊον (7 Μαΐου - 7 Ἰουνίου) μίαν λίραν ὀθωμ. γρ[όσια] 109

16 Ἰουνίου 1903

Θεόδωρος Ἀδάμ.

πορτοκαλί 26

46. Ἔλαβον παρά τοῦ κ. Ἀργ. Ζάχου λίραν ὀθωμανικήν μίαν.

Ἐν Μοναστηρίῳ 17 Ἰουνίου 1903

Μιχάλης Μωραΐτης

47. Κηφισιά τῇ 17ῃ Ἰουνίου 1903 *πορτοκαλί 7*

Τρίτη

Φίλτατε

Φαντάζομαι τήν φούρκα σου διά τήν σιωπήν μου. Ἀλλ' ἄν ἤξερες τάς δυσκολίας τάς ὁποίας εἶχα νά ὑπερνικήσω θά μέ ἐδικαιολόγης. Πρίν εἰσέλθω

14 Ἰουνίου

– Εἰς Κλοντοράπη παρά τήν Καστορίαν, τήν 11ην Ἰουνίου, βουλγαρική συμμορία Ποπώφ (μετά 50) ἔκαυσε τήν οἰκίαν καί τά παραρτήματα τοῦ Τζαφέρ ὅστις εἶχε τσιφλίκι ἐκεῖ. (Ἔκαυσαν καί ζῶα καί ἀχυρῶνες). Οἱ χωρικοί ἀνεχώρησαν.

– Οἱ χωρικοί Δύμπενης καί αὐτοί ἐξηφανίσθησαν (ἄνδρες καί γυναῖκες). Οἱ στρατιῶται ἐπισκεφθέντες τό χωρίον Δύμπενη ἀφήρεσαν ἡμιόνους τινάς, διότι τά ἄλλα πράγματα τά εἶχον κρύψει ἤ λάβει μεθ' ἑαυτῶν οἱ χωρικοί.

158 – Χθές ἦτο ἐν Μογγίλα βούλγαρος εν στολῇ ὅστις επρόκειτο σήμερον || νά ὑπάγῃ εἰς Νοβάκ καί Βράνεφτσι.

– Οἱ κάτοικοι Κλοντοράπη ἐπέστρεψαν εἰς τό χωρίον των.

– Οἱ τῆς Δύμπενης ἐκτός ὀλίγων δέν ἐπέστρεψαν. Μένει στρατός εἰς τό χωρίον.

16 Ἰουνίου

– Τῇ 13η τό ἑσπέρας ἐφονεύθησαν ἐν Νερέτ (ὑπό τῆς συμμορίας Μήτρου κατά πᾶσαν πιθανότητα) οἱ ἡμέτεροι Μῆτσες Κόμε, μουχτάρης, Νίτσος Στέφου, Στώικος Μῆτσε καί Κύρτσες Νίκο, διότι ἀπό συμφώνου μέ τούς σχισματικούς ἠρνήθησαν νά δεχθῶσιν αὐτόν καί νά δώσωσιν ἄρτον. Οἱ δέ συμμορῖται ἀναχωροῦντες ἐτραυμάτισαν καί τόν πρωτόγερον Κύρτσεν, σχισματικόν, διά νά μήν προστρέξῃ εἰς εἰδοποίησιν. Καί ἄλλοι πολλοί ἐπρόκειτο νά φονευθῶσιν.

– Ὁ Ἅγιος Μογλενῶν τῇ 8η Μαΐου διδάσκων ἐπ' ἐκκλησίαις εἶπεν αὐτολεξεί: *«Φθάνει νά ἐργάζηταί τις τό καλόν, ἀδιάφορον ἄν εἶναι ὀρθόδοξος ἤ σχισματικός».*

– Ὁ ἐκ τῶν ἐμπίστων τοῦ Ἁγίου Μογλενῶν, ὁ καί ταμίας τοῦ Κομιτάτου, Μπραϊάνης, εἶπεν εἰς δύο ἡμετέρους ἐκ Φλωρίνης Βάννην καί Χαραλάμπην:

«Ἄν ὅλοι οἱ γραικομανεῖς ἐτήρουν τήν στάσιν τοῦ Μογλενῶν, τοῦ Ἁγίου τούτου τῆς χειμαζομένης χριστιανοσύνης θά εἴχομεν ἤδη ἀποτινάξει τόν τουρκικόν ζυγόν».

Καί ὁ ἐνταῦθα Ν. Χρῆστωφ ἐπαινεῖ πολύ τήν Α.Σ.

159 – Μεταξύ τῶν 30 ἐκ Κορεστίων τῶν ἀχθέντων εἰς τάς ἐνταῦθα φυλα||κάς σχισματικῶν, ὑπῆρχε καί Τύρπκος τις, ὑπέρ οὗ μεγάλας κατέβαλε προσπαθείας ὁ Ἅγιος Μογλενῶν, ὡδήγησε δ' αὐτόν νά ἐπικαλεσθῇ τήν συνδρομήν τοῦ Προξενείου τούτου καί ὡς σύστασίν του ν' ἀναφέρῃ τό ὄνομά του. Θεωρεῖται ἤδη βέβαιον ἐν Φλωρίνῃ ὅτι ὁ ἄλλοτε κτίστης οὗτος τῆς Μητροπόλεως ἀποτελεῖ μέλος τοῦ ἐκτελεστικοῦ τμήματος τοῦ Κομιτάτου.

εἰς τάς λεπτομερείας διά νά μή ἀνυπομονῇς σοῦ λέγω ὅτι ἔφυγον ἐντεῦθεν καί
οἱ ἕνδεκα διά τά σύνορα τήν παρελθοῦσαν Κυριακήν, Δευτέραν καί
Τετάρτην, ἀναμένω δέ ἀπό στιγμῆς εἰς στιγμήν τηλεγράφημα τοῦ Μαζαράκη
Κωνστ., τοῦ Ἑξαδακτύλου καί τοῦ Σπυρομήλιου ἀναγγέλλοντος τήν αἰσίαν
ἔξοδόν των. Οἱ ἕνδεκα οὗτοι εἰσίν, Γ. Περάκης, [Γ.] Δικονυμάκης[-Μακρῆς],
Καούδης, || Βρανᾶς, Γ. Σεϊμενάκης, Μανοῦσος Καντουνατάκης, Γ. 2
Ζουριδάκης, Στρατῆς Μπονᾶτος, Νικόλαος Λουκάκης, Σπυρ. Σπυριδάκης[1] καί
Γεώργιος Στρατινάκης.

Ἀρχίζω ἀπό τῆς ἀποχωρήσεώς σου[2]. Μόλις ἔφυγες, ἤρχισαν ἀφ' ἑνός μέν
οἱ Καούδης, Βρανᾶς καί Δικονυμάκης (ὁ Περάκης εἶχε φύγει) τάς ἐνεργείας
των πρός στρατολογίαν ὀπαδῶν, ἐγώ δέ τάς ἐνεργείας μου πρός προετοιμασίαν
των καί πρό πάντων πρός εὕρεσιν ὅπλων. Ἔδωκα εἰς τόν Καούδη 20 δρχ. διά
νά στείλῃ τόν Σεϊμένην εἰς Λαύριον διά νά φέρῃ δύο παιδιά (παίδαρους), ὁ δέ
Δικόνυμος ἐπῆγεν εἰς Διόνυσον ὅπου συνεννοήθη μέ ἄλλους || τέσσαρας νά εἶναι 3
ἕτοιμοι ἅμα τούς εἰδοποιήσουν. Καί αὐτοί μέν ἦσαν ἕτοιμοι ἐντός 4 ἡμερῶν,
ἀλλ' ὁ Περάκης δέν ἐφαίνετο ἀκόμη ἐκ Κρήτης. Ἐν τῷ μεταξύ ἐγώ ἤλπιζα
μέν νά εὕρω Γκράδες, ἀλλ' οἱ κόποι μου ἦσαν μάταιοι διότι οἱ ὁπλέμποροι εἶχον
τοιούτους ἐν διαμετακομίσει μόνον. Θά μᾶς ἐστοίχιζον δέ 45 δρχ. τουλάχιστον
τό ἕν ὅπλον. Καί ναί μέν εἶχα ἐγώ 6 ὅπλα καί τρέχων δεξιά καί ἀριστερά εἶχα
εὕρῃ ἄλλα 5 πρός 25 δρχ. ἕκαστον, ἀλλ' ἐπειδή εἴχομεν τήν τύχην νά φεύγῃ ὁ
Θανάσης Ἑξαδάκτυλος διά τήν Ἀσπροκκλησιά, δηλαδή ἀκριβῶς εἰς || τό 4
σημεῖον ἀπ' ὅπου θά ἐξήρχοντο, ἐσκέφθην ὅτι (ἀφοῦ ἄλλωστε ὁ Πέρος δέν εἶχε
ἔλθῃ ἀκόμη), καλόν θά ἦτο νά εὑρίσκωμεν πολλά ὅπλα ὅσον τό δυνατόν φθη-
νότερα διά νά τά στείλῃ ὁ Θανάσης λίγα λίγα εἰς τόν Μαραβ[ελάκην][3].

Ἐπειδή λοιπόν δέν εὕρισκα ὅπλα, ὑπέβαλα μίαν ἀναφοράν εἰς τό σκοπευ-
τήριον καί ζητοῦσα 25 διά νά ἱδρύσω σκοπευτήρια εἰς τά περίχωρα.

Οἱ ἄνθρωποι ἐννόησαν πολύ καλά περί τίνος ἐπρόκειτο περίπου καί μοῦ τά
ἔδωσαν ὁλοψύχως. Ἑτοίμασα λοιπόν 28 ὅπλα, 2000 φυσίγγια Γκρά, 5000

1. Γιά ἄγνωστους λόγους δέν πῆγε τελικά στήν Μακεδονία.

2. Φαίνεται πώς ὁ Ἴων πῆγε στήν Ἀθήνα στίς ἀρχές Μαΐου 1903 ἀμέσως μετά τήν ἄφιξη τοῦ νέου Προξένου Μοναστηρίου Κ. Κυπραίου.

3. Καφετζῆς. Τό καφενεῖο του ἦταν στήν πλατεῖα τῆς Βουλῆς (παλιᾶς) στήν ἀρχή τῆς ὁδοῦ Κολοκοτρώνη ἐκεῖ ὅπου ἀργότερα χτίστηκε τό Κεντρικό Θέατρο. Παραμένει καί σήμερα ἡ ἐπιγραφή τοῦ Θεάτρου, χωρίς τό Θέατρο.

– Τῇ 11η Μαΐου ὁ ἐν Φλωρίνη ἀστυνόμος Ἀνδρέας εμπιστευτικῶς ἀνήγγειλε τῷ Φιλιππίδη ὅτι πρέπει νά προφυλάττωνται, διότι είναι ἐντεταλμένος μετά τοῦ συναδέλφου του νά κατάσχωσιν ἐπί τινος τῶν τριῶν Φιλιππίδου, Σαπουντζῆ καί Πύρζα ἔκθεσιν ἀποστελλομένην πρός τό Ἑλλην[ικόν] Προξενεῖον, μεθ' οὗ ἀλληλογραφοῦσι, ὡμολόγησεν ἐν τέλει ὅτι ἡ καταγγελία προέρχεται ἀπό τόν Μητροπολίτην Μογλενῶν, πλήν, τούς παρεκάλεσε νά μή ἐκθέσωσιν αὐτόν ως ἀστυνόμον ἀπέναντι τῶν ἀνωτέρων καί τῆς ὑπηρεσίας του.

– Ἐκ Βοσταράνης ἔφυγον τῇ 14η Ἰουνίου πρός τάς συμμορίας 9 ἄνδρες καί 2 γυναῖκες, (ἐξ ὧν ἡ μία διδασκάλισσα, θυγάτηρ τοῦ παπᾶ-Βασιλείου, ιερέως σχισματικοῦ).

– Ἐκ Κρουσοράτ ἀνεχώρησαν 7· (ἴσως οὗτοι ἐγνώριζόν τι ἢ ἐνείχοντο εις τήν δολοφονίαν τοῦ παπᾶ-Θανάση).

– Τό Κομιτᾶτον ἀπεφάσισε δολοφονίαν δύο ἐκ Καστορίας καί 4 ἐκ Φλωρίνης.

160 **17 Ἰουνίου**

– Τήν 12ην Ἰουνίου ἐφονεύθησαν ἐν Γραδεσνίτση ὑπό τούρκων δύο χωρικοί ὀρθόδοξοι.

– Τῇ 12η Ἰουνίου ἐφονεύθησαν ἐν Σέκερτσι ἀνήρ καί γυνή ὑπό τούρκων.

– Τῇ 13η Ἰουνίου ἔξωθεν τοῦ Κρουσόβου ἐφονεύθη ὑπό τούρκων τῆς Πρεσίλας ὁ βλαχοποιμήν Γεώργιος ἐκ Νιζοπόλεως. (Ἀντεκδίκησις φόνου Ρασήμ ΙΙ).

– Τήν πρωΐαν τῆς 15ης Ἰουνίου βουλγαρική συμμορία ὑπό τόν Σούγγαρην ἐλοχεύουσα ἐν τῷ δάσει τοῦ χωρίου Ἀλίντσι (Περλεπέ) ἐπυροβόλησε κατά τοῦ ἀποσπάσματος τοῦ συνοδεύοντος δημόσιον εἰσπράκτορα, ἐπῆλθε σύγκρουσις, 2 συμμορῖται ἐφονεύθησαν, 1 στρατιώτης ἐφονεύθη καί 2 ἐπληγώθησαν.

– Τήν πρωΐαν τῆς 15ης Ἰουνίου εἰς τά δάση τοῦ Γκόπεσι τό ἐκ Ρέσνης ἀπόσπασμα προσέβαλε συμμορίαν ἐκεῖθεν διερχομένην, ἐφονεύθησαν 2 συμμορῖται, ὧν τάς κεφαλάς ἔφεραν ἐν θριάμβῳ εἰς Γκόπεσι.

– Ἐν τῷ καζᾶ Κιρτσόβου τῇ 1η Ἰουνίου ἐν Ἀτίστη ἐφονεύθη 1 χωρικός, ὑπό ἀγνώστων, ἐν Δρόγκοβα 2 ὀθωμανοί ὑπ' ἀγνώστων. Τῇ 3η Ἰουνίου ἐν Δοβρένοβετς 2 χωρικοί ὑπό συμμορίας, τῇ 4η Ἰουνίου ἐν Νοβοσέλο 1 ὀθωμανός ὑπ' ἀγνώ-
161 στων. Τῇ 7η Ἰουνίου ἐν Ὄρλαντσι || 1 χωρικός ὑπό τούρκων, ἐν Κνέζεν 1 χωρικός Νικόδημος ὑπό τούρκων, ἐκ Μοσκάζ 1 χωρικός ὑπό συμμορίας.

– Τῇ 7η Ἰουνίου πρό τοῦ Κιρτσόβου ἐξηφανίσθησαν 6 χωρικοί ἐκ Γκάλεσνικ τῆς Ρέκας.

– Ἡ διευθύντρια τοῦ ἐν Ἀχρίδι βουλγαρικοῦ παρθεναγωγείου Νάστεβα μετέβη, φαίνεται, ἐπί ειδικῇ ἀποστολῇ τοῦ Κομιτάτου εἰς Περλεπέν.

καψύλια. 200 φυσίγγια περιστρόφου || διά τά περίστροφα τά όποῖα εἶχον ὁ 5
Δικονυμάκης καί ὁ Σεμένης, καί ἀνεμένομεν μόνον τόν Περάκην, ὅτε ἀναστέλλεται αἰφνιδίως ἐπ' ἀόριστον ἡ ἀναχώρησις τῶν τμημάτων Καλαμπάκας διότι ὅλους τούς στρατιώτας τῆς χαρτογραφικῆς τούς ἔστειλαν εἰς τήν Πελοπόννησον διά τάς ἐκεῖ ταραχάς[1]. Νέα ἀπογοήτευσις καί νέαι ἀνυπέρβληται δυσκολίαι διά τήν μέχρι τῶν συνόρων ἀποστολήν τῶν πολεμοφοδίων. Ἀποφασίζομεν ἐπί τέλους νά στείλωμεν ἐξ ἐπίτηδες ἀξιωματικόν. Ἀποτείνομαι εἰς τόν Κωνσταντῖνον Μαζαράκην ὁ ὁποῖος ὅπως πάντοτε ἐνθουσιωδῶς δέχεται τήν δυσκολωτάτην ἐντολήν τοῦ νά συνοδεύση || τά ὅπλα καί τούς ἄνδρας 6
καί νά κατορθώση τήν ἀποστολήν των. Ἀλλ' εὐτυχῶς τήν ἰδίαν ἡμέραν ἡ χαρτογραφική εὑροῦσα στρατιώτας ἀποφασίζει τήν ἀποστολήν τῶν τμημάτων Καλαμπάκας μετά δύο ἡμέρας, ὥστε οὕτως ἐξησφαλίσθη καί ἡ συνεργασία τῆς Θανάσως[2]. Ἐγώ, προηγουμένως εἶχον γράψει τοῦ Ράμμου (ἰατροῦ Καλαμπάκας πιστοῦ καί ἀποφασιστικοῦ φίλου) ὡς καί τοῦ Σπυροπήλιου. Εἰς τόν Μαζαράκην ἐδώκαμεν 300 δρχ. δι' ἔξοδα.

[Παῦλος Μελᾶς]

48. Ἔλαβον παρά τοῦ κ. Ναούμ Καλαρρίτου ἡμίσειαν λίραν ὀθωμανικήν

Ἐν Βιτωλίοις τῇ 18ῃ Ἰουνίου 1903

ὁ λαβών *πορτοχαλί 27*

Ἰ. Μάρης

[Μετά τήν ὑπογραφή συμπλήρωσε ὁ Ἴων]

Εἶναι ἐκεῖνος περί οὗ σέ ἐζήτησα πληροφορίας καί δέν τάς ἔστειλες ἀκόμη. (Γράμματα 6 και 7). 4-7-1903.

49. Ἔλαβον παρά τοῦ Ἴ. Δραγούμη λίρας ὀθωμανικάς (15) δεκαπέντε καί γρόσια τεσσαράκοντα καί ἕν (41) ἀντίτιμον φράγκων χρυσῶν 352 και 55 ἑκατοστῶν.

Ἐν Μοναστηρίῳ 18 Ἰουνίου 1903

Ὁ λαβών

Δημήτριος Ἀνδρεάδης

---

1. 10-18 Μαΐου 1903, γεγονότα στήν Πελοπόννησο γιά τό σταφιδικό.
2. Ἐννοεῖ τόν Ἀθανάσιο Ἐξαδάκτυλο, χαϊδευτικά.

18 Ἰουνίου

– Κατά διαταγήν τοῦ Ὑπουργείου τῶν Στρατιωτικῶν ἐστάλησαν χθές εἰς Κωνσταντινούπολιν τά μέχρι τοῦδε κατασχεθέντα ὅπλα τῶν ἐπαναστατῶν ἀπό τῆς πρώτης μετά τῶν συμμοριῶν ἐν Καδδήκιοϊ συγκρούσεως, τό ὅλον 110 μόνον· τήν ἀποστολήν συνοδεύει ὁ μιλιαζίμης Νουρῆ καί ὁ δεκανεύς Ἐμίν.

Τά περί τοῦ ἀριθμοῦ τῶν κατασχεθέντων μέχρι τοῦδε ὅπλων ἔχουσιν ὡς ἑξῆς: Ὡς γνωστόν ἡ ἐν Καδδήκιοϊ σύγκρουσις ἐγένετο κατά Μάρτιον 1902. Τῇ 17η Φεβρουαρίου 1903, μετά πολλάς δηλαδή συγκρούσεις, κατασχέσεις ὅπλων καί παραδόσεις τοιούτων, ὁ ὑπεύθυνος διευθυντής τοῦ ὁπλοστασίου τῆς χωροφυλακῆς παραδίδων τήν ὑπηρεσίαν, παρέδωκεν ὅπλα κατασχεθέντα καί ἐκουσίως
162 παραδοθέντα τό ὅλον 1.262, Γκρά, Μαρτίνι, Βερδάν, Μάνλιχερ, Ρωσικά || Μάουζερ. Ἀπό τῆς ἐποχῆς ταύτης, ἐξ ὅσων εἶναι γνωστόν, εἰσῆλθον εἰς τό ὁπλοστάσιον 59 ἐκ τοῦ καζᾶ Περλεπέ, 90 ἐκ τοῦ τῆς Φλωρίνης, 120 ἐκ τοῦ τῆς Καστορίας, 180 ἐκ τοῦ τοῦ Κριτσόβου, 64 ἐκ τοῦ τῆς Ἀχρίδος καί ἄλλα ἄλλοθεν, ὧν τόν ἀριθμόν ἀγνοοῦμεν. Τό ἄθροισμα τούτων 513+1.262=1.775.

Ὁ μασπατάς, δι'οὗ στέλλονται τά 110 ὅπλα εἰς Κωνσταντινούπολιν διαλαμβάνει ἐπί λέξει:

«*Συμμορφούμενοι Ὑψηλῇ διαταγῇ ... ἀποστέλλομεν τά ἀπό τοῦ συμβάντος Καδδήκιοϊ μέχρι σήμερον κατασχεθέντα ὅπλα τῶν κακούργων* (ἀρίθμησις κατ' εἶδος) *τό ὅλον 110*».

Τί συμβαίνει; μήπως ἐπωλήθησαν εἰς συμμορίτας πάλιν διά νά συγκρουσθῶσι καί κάμωσι νέαν κατάσχεσιν; Οἱ δυνάμενοι νά διαπράξωσι τήν κατάχρησιν ἐπί τοῦ ζητήματος τούτου εἶναι κατ' ἀρχήν ὁ χιλίαρχος Τζαμπουλιάτ καί ὁ μερκέζ Καϊμακάμης.

– Τῇ 16η Ἰουνίου ἑσπέρας περί ὥραν 2 νυκτός ἐφονεύθη ὑπό συμμορίας Τσακαλάρωφ παρά τόν ναόν ὁ μουχτάρης Κωστενετσίου Βασίλειος Σωτηρίου, ὀρθόδοξος, ὅπως ἐκφοβηθῇ τό χωρίον καί τά πέριξ, ἅτινα ἀρνοῦνται νά δέχωνται τόν Τσακαλάρωφ.

– Χθές εὑρέθη φονευμένος ἔξωθεν τῆς Ζαγοριτσάνης ὁ βούγλαρος Γ. Σπάθης, φανατικός βούλγαρος, ἄγνωστον δέ διατελεῖ εἰσέτι τίς ἐστι ὁ φονεύς. [Κατοπινή σημείωσις]. (ἰδέ 23η Ἰουνίου).

163 – Ὁ Γάκης Μούλας δέν ὑπάρχει ζῶν, τά δέ χρήματα τά δοθέντα πρός ἀπολύτρωσιν διενεμήθησαν μεταξύ των οἱ ἐν Ἐζέρενι χωρικοί, ὅπου ἐκρύπτετο ἡ συμμορία Πέντσωφ καί Περούση Στρέζοβικ. Μετά τῶν χωρικῶν τούτων εἶχε δοσοληψίας ὁ Μούλας.

50. 19 Ἰουνίου 1903 η. *πορτοκαλί 21*

Ἦλθαν οἱ πρόκριτοι τοῦ Λεχόβου καί ζητοῦν βοήθειαν. Τούς ἠρώτησα διατί δέν φωνάζουν τόν Βαγγέλη. Ἀπήντησαν ὅτι [ὁ] Βαγγέλης δέν ἔρχεται εἰς τό χωριό τους. Διατί ἔχασε τόν ζῆλον του ὁ Βαγγέλης;

Φροντίσατε παρακαλῶ νά ὑπάγη. Ἐγώ θά δώσω ὀλίγα χρήματα εἰς τούς Λεχοβίτας δι' ὅπλα.

Τί νεώτερον;

Εἰς τά μέρη σας φωνάζουν τόν Τσακαλάρωφ Αὐστριακόν.

Συντελέστατε καί σεῖς νά διαδοθῆ αὐτό τό ὄνομα.

Ἴ[ων]

πορτοκαλί 28

51. Ἐλάβομεν παρά τοῦ Ἰ. Δραγούμη διά τό χωρίον Λέχοβον λίρας 17 καί γρόσια 29½. [Κρυπτογραφικό Ἴωνος] διά ὅπλα.

Ἐν Μοναστηρίῳ 20 Ἰουνίου 1903

παπᾶ-Ἰωάννης

Ἡρ. Φίτζιος σφραγίδα

Πέτρος Β. Στεφανίδης

52. 20 Ἰουνίου 1903 6. *πορτοκαλί 22*

J'ai envoyé à papa de l' argent pour des billets de l' Ἀρχαιολογική. Achète-les à meilleur marché si c' est possible. Lis-la lettre ci-incluse de Καλαρρύτης et mets sous les yeux des personnes compétentes le règlement ci-annexé.

Un certain Ἰ. Μάρκου se trouve ici et désire être employé par nous dans les συμμορίας μας. Je ne peux rien décider avant d' obtenir des renseignements sur son compte. Lis les deux lettres que tu trouveras

[Ἔστειλα στόν μπαμπᾶ χρήματα γιά τά λαχεῖα τῆς Ἀρχαιολογικῆς. Ἀγόρασέ τα πιό φτηνά ἄν εἶναι δυνατόν. Διάβασε τό ἐσώκλειστο γράμμα τοῦ Καλαρρύτη καί θέσε στά μάτια τῶν ἁρμοδίων ἀτόμων τόν συνημμένο κανονισμό.

Ἕνας Μάρκου βρίσκεται ἐδῶ καί ἐπιθυμεῖ νά χρησιμοποιηθῆ ἀπό μᾶς στίς συμμορίες μας. Δέν μπορῶ νά ἀποφασίσω τίποτα πρίν λάβω πληροφορίες γι' αὐτόν. Διάβασε τά δυό γράμματα πού θά βρῆς μέσα σ' αὐτό,

– Τῆ 17η Ἰουνίου διῆλθον διά τοῦ Διαβατοῦ αἱ συμμορίαι Ἄρσωφ, Πεντσώφ καί Σαράφωφ, ἀποτελούμεναι ἐκ 200 περίπου ἀνδρῶν, ἐνῶ στρατός ἐστάθμευεν επί τῆς δημοσίας ὁδοῦ. Λέγεται ὅτι ὁ Σαράφωφ μετέβη εἰς Μπούφι, ἀλλά μαθών παρά χωρικοῦ τινος ὅτι ὑποπτεύοντο τήν ἐκεῖ παραμονήν αὐτοῦ αἱ Ἀρχαί ἀνεχώρησεν.

– Οἱ πλεῖστοι τῶν ἐκ τῆς πόλεως φευγόντων νέων βουλγάρων ὅπως ἐνωθῶσι μετά τῶν συμμοριῶν φεύγουσι συνήθως κατά τάς ἡμέρας τῆς ἀγορᾶς Δευτέραν καί Πέμπτην μετημφιεσμένοι ὡς χωρικοί. Κατά τήν παρελθοῦσαν Δευτέραν καί Πέμπτην ἔφυγον ἐκ τῆς πόλεως περί τούς 30.

21 Ἰουνίου

– Ἐρεθισμός τῶν τούρκων κατά τοῦ Σουλτάνου διότι λέγεται ὅτι παρέχει νέας εὐνοίας εἰς τούς βουλγάρους, ὡς καί κατά τῶν ἐνταῦθα Ἀρχῶν καί τοῦ Βαλῆ διά τήν χλιαράν καί ἀνίκανον καταδίωξιν τῶν βουλγαρικῶν συμμοριῶν. (Θά κάμουν ἐθνικήν ἄμυναν· καταγίνονται εἰς τήν σύνταξιν τοῦ κανονισμοῦ).

164 – Τῆ 7η Ἰουνίου οἱ βέηδες Καστορίας Δερβίς καί Σελίμ ἔλαβον ἐπιστολήν δι' ἧς ἐζητεῖτο ὑπό τοῦ Κομιτάτου ἡ καταβολή 120 ὀθωμανικῶν λιρῶν. Τήν ἐπιστολήν ταύτην παρέδωκαν οὗτοι τῶ Βαλῆ, ἐκ τοῦ γραψίματος δ' εὑρέθη ὅτι ὁ γράψας ἦτο ὁ διευθυντής τοῦ βουλγαρικοῦ σχολείου Καστορίας, ὅστις συνελήφθη ὑπό τῶν Ἀρχῶν.

Τῆ 16η ἰδίου συμμορία 42 ἀνδρῶν ἔκαυσε τόν ὑδρόμυλον τῶν βέηδων εἰς τάς ὄχθας τῆς λίμνης, τό δέ Κομιτᾶτον ἀπηύθηνε δευτέραν ἐπιστολήν περί τῆς καταβολῆς τῶν 120 λιρῶν καί περί τιμωρίας τῶν βέηδων καί δι' ἄλλων κακῶν ἄν μή καταβάλωσι τό αἰτηθέν χρῆμα.

– Προχθές, ἡγουμένου τοῦ ἐκ Μπαΐρ μαχαλᾶ Ἴτσο Κόζαρ, 7 ἀστυνόμοι καί 40 χωροφύλακες ἔκαμαν ἐρεύνας εἰς 6 οἰκίας τῆς αὐτῆς συνοικίας, οὐδέν ὅμως εὗρον.

Τήν νύκτα εὑρέθη φονευμένος ὁ Ἴτσος οὗτος ἐν τῆ κλίνη του καί ἀκρωτηριασμένος.

– Χθές ὁ κοτζάμπασης τοῦ χωρίου Διβιάκ (Κρουσόβου) Ρῆστες ἄρτι κατόπιν τῆς ἀμνηστίας ἀποφυλακισθείς, ἀγόμενος δεδεμένος τάς χεῖρας ἐνταῦθα ὑπό συνοδείαν 3 χωροφυλάκων, ὡς κατηγορούμενος διά τόν ἐν Πλάσνιτσα φόνον τούρκου, διέφυγεν ἐπωφεληθείς τῆς ἀπροσεξίας τῶν χωροφυλάκων ἐν τῶ χωρίω Ἰβάνεφτσι. 9 βολάς ἔρριψαν ἐναντίον του ἀποτυχούσας. Ἔγινεν ἄφαντος εἰς τό χωρίον κρυβείς.

dans celle-ci, informe-toi à cet égard au plus tôt et communique-moi le résultat de tes recherches. [πληροφορήσου τό συντομώτερο σχετικά μ' αὐτόν καί γνωστοποίησέ μου τό ἀποτέλεσμα τῶν ἐρευνῶν σου.]

Envoie-moi [Στεῖλε μου] τα χρήματα τοῦ μηνός. Ὁ Καστορίας γράφει ὅτι:

«Ὁ Πεσάκκης μέ 1 || συντρόφων του φιλοξενεῖται ἐν Μητροπόλει. 2
Ἀναμένονται σήμερον καί ἄλλοι ὀκτώ. 18 Ἰουνίου [1903]».

Dans les environs de Monastir et ailleurs à l' intérieur du pays il y a des monastères [Στά πέριξ τοῦ Μοναστηρίου καί ἀλλοῦ στήν ἐνδοχώρα ὑπάρχουν μοναστήρια] ὅπου ἠμποροῦμε νά βάλουμε ἀνθρώπους τοῦ χεριοῦ μας, τοῦ σχοινιοῦ καί τοῦ παλουκιοῦ, ὡς ἐπιστάτας, γεωργούς, μαγείρους κτλ.

Quelques-uns peuvent aller au [Μερικοί μποροῦν νά πάγουν εἰς τό] Ἅγιον Ὄρος καί νά ἔλθουν ἔπειτα ἐδῶ. (Θά πάγουν ἐκεῖ εἴτε ντυμένοι ὡς μοναχοί ἀπό τήν Ἑλλάδα, εἴτε θά ντυθοῦν ἅμα φθάσουν ἐκεῖ).

D'autres peuvent [Ἄλλοι μποροῦν] νά ἔλθουν κρυφά ἀπ' εὐθείας ἐδῶ, ils doivent pourtant [πρέπει ὅμως] νά πάρουν ψεύτικα διαβατήρια τούρκικα ἤ νουφούζια. Deux ou trois [Δυό-τρεῖς] μποροῦν νά ἔλθουν φανερά καί ὡς Ἕλληνες ὑπήκοοι.

Ὁ Πρόξενος γράφει περί τούτου καί εἰς τόν Πανᾶ.

Κοίταξε νά βρῆς καμμιά δεκαριά ἀνθρώπους Ἀϊβαλιώτας ἤ Κρητικούς || ἤ 3
ἄλλους. Μήν τούς στείλῃς πρίν σέ εἰδοποιήσω. Ἴσως μπορεῖ νά μᾶς βοηθήσῃ καί ἡ Κυβέρνησις.

Ecris-moi ton opinion là-dessus [Γράψε τήν γνώμη σου γιά τίς λεπτομέρειες.]

à toi [Δικός σου]

Ἴ[ων]

[Ἐν μέρει κρυπτογραφική]

πορτοκαλί 29

53. Ἔλαβον παρά τοῦ Ἴ[ωνος] Δραγούμη λίραν ὀθωμανικήν μίαν.

Ἐν Μοναστηρίῳ 23 Ἰουνίου 1903

Ὁ λαβών

Παπαστογιάννης

165 **23 Ἰουνίου**

– Ὁ παρά τήν Ζαγοριτσάνην νεκρός τοῦ βουλγάρου Γ. Σπάθη τοῦ φονευθέντος τῇ 17η Ἰουνίου, εὑρέθη καθ' ἅ ἐγνώσθη θετικῶς, ἀπηγχονισμένος μέ μίαν πληγήν εἰς τόν λαιμόν καί μέ τήν ἐπιγραφήν ὅτι ἐφονεύθη ὑπό τοῦ ὁπλαρχηγοῦ Ἀνδρέου, διότι παρέδωκε τό ὅπλον του εἰς τόν στρατόν.

– Τό χωρίον Μπρατουτσίνα παρά τήν Λιουμπόνιαν (Πρέσπας) πολιορκεῖται ἀπό τῆς χθές, ἀπεστάλη ἐντεῦθεν ἀπόσπασμα μετά 2 τηλεβόλων πρός ἐνίσχυσιν.

– Ἐγνώσθη, καθ' ἅ οἱ κάτοικοι Μηλοβίστης λέγουσιν, ὅτι ὁ Γάκης Μούλας κρατεῖται ὑπό τῆς συμμορίας Ἄρσωφ.

– Εἰς τό τμῆμα Φλωρίνης ἀναμένονται, κατ' αὐτάς, 700 συμμορῖται διαβάντες τήν παρελθοῦσαν ἑβδομάδα τά σύνορα.

– Τῇ 20η Ἰουνίου οἱ χωρικοί Κυρκλίνου εἰδοποιήθησαν ὑπό τοῦ βουλγαροδιδασκάλου Κουκουρέτσανη ὅτι δύνανται νά προμηθευθῶσιν ὅπλα ἀντί 2½ μόνον λιρ[ῶν] ὀθωμ[ανικῶν], μεγάλης ποσότητος ὅπλων καταφθάσης.

– Τῇ 21η Ἰουνίου ἀπεστάλησαν ἐντεῦθεν εἰς Μορίχοβον 48 σημαῖαι ἅς ἔρρα-
166 ψαν καί ἐκέντησαν αἱ ἐνταῦθα βουλγαροδιδασκά||λισσαι· ἀποτελοῦνται ἐκ ταινιῶν ἐρυθρῶν καί πρασίνων, τό μῆκος δύο πήχεων. Φέρουσι τάς εἰκόνας τοῦ Χριστοῦ καί τῆς Παναγίας χρυσοκεντήτους.

– Ἐν Μοριχόβῳ πρό 5 ἡμερῶν ἐφονεύθη ὑπό τῆς συμμορίας του, ὁ ἐκ Ζάπγιανης γνωστός καταδότης τῶν σχεδίων τοῦ Κομιτάτου Ἰωσήφ. Οὗτος πρό 10 περίπου ἡμερῶν εἶχε τεθῇ ἐπί κεφαλῆς συμμορίας ἐκ 30 περίπου ἀνδρῶν. Ἀπέθανε μετά πολλούς βασάνους προσδεδεμένος ἐπί κορμοῦ δένδρου.

– Ὁ Σαράφωφ κρύπτεται, ὡς λέγεται, εἰς τά παρά τό Σμίλεβον δάση μετά τῆς συμμορίας, τοῦ ἐκ Ρόδου μετά τήν ἀμνηστίαν ἐπανελθόντος Δάμε Γρούιεφ.

– Ἡ ἐνταῦθα βουλγαροδιδασκάλισσα Μπιλιάνα Τρύφων, ἡ χρέη ταμίου τοῦ ἐνταῦθα γυναικείου Κομιτάτου ἐκπληροῦσα, παρασκευάζεται ἵνα καί αὐτή ἀκολουθήσῃ τάς συμμορίας.

– Ἡ ἐξέγερσις φαίνεται ἐπικειμένη. Χωρικοί φεύγουν καθ' ἑκάστην ἐκ Κανίνου, Βελουσίνας, Δράγος, Ὀψιρίνης κ.ἄ.

– Οἱ χωρικοί τοῦ Ρακόβου μετά τά τελευταῖα συμβάντα ὡρκίσθησαν εἰς τό Κομιτᾶτον καταβαλόντες 900 γρόσια ὑπέρ αὐτοῦ. [Κατοπινή σημείωσις]. (Ἀμφίβολον!)

167 – Ἐν τῷ χωρίῳ Μπούφι αἱ συμμορίαι καί οἱ χωρικοί γυμνάζονται ἀναφανδόν, τοῦ στρατοῦ ἀποφεύγοντος νά πλησιάσῃ εἰς τό χωρίον.

– Τό σῶμα Τσακαλάρωφ εὑρίσκεται εἰς τά πέριξ τοῦ Σουροβιτσόβου. Λέγεται ὅτι ἐφόνευσε τόν Σαράφωφ.

– Σῶμα κομιτῶν ἀποπειραθέν νά εἰσέλθῃ εἰς Πάτελι συνεπλάκη μετά τοῦ ἐκεῖ διαμένοντος ὀλίγου στρατοῦ εἰς τά πρόθυρα τοῦ Πάτελι. Ἀμέσως ἔσπευσεν ἐκ Σουροβιτσόβου ἱκανόν ἀπόσπασμα καί μετά δύο ὥρας ἐπέστρεψε φέρον ἕνα κομίτην, ἕνα ἔνοπλον μέ Γκρᾶ καί δύο σειρᾶς φυσιγγίων.

– Οἱ συμμορῖται σκοπεύουσι νά καταλάβωσι τό Ταχυδρομεῖον τῶν Βιτωλίων -

[Γ.Γ.] Διότι 6αττᾶ τούς δικούς μας εἰς τό χωρίον Μπάνιτσα.
[Κρυπτογραφικόν Ἴωνος]

54. 23 Ἰουνίου 1903 **7.** *πορτοκαλί 23*

Informe-toi à l' égard de la personne (Ἰωάννης Μάρκου) dont je te parle dans ma lettre no 6 en date du 20 VI et réponds-moi par dépêche télégraphique: «Oui» s' il est bon et utilisable: «Non», s' il ne l' est pas.

Cherche les μοναχούς demandés par la dite lettre. Ici οἱ ἄνθρωποι εἶναι ψοφοδεέστατοι καί ζῶα.

On dit que Καστορίας ἐπληγώθη ἀπό τούς 6ουλγάρους. Rien de sûr. J' espère que c'est faux.

à toi

J[ean]

[Γ.Γ.] Οἱ 6ούλγαροι ἐργάζονται δραστηριώτατα. Je ne sais pas ce qui en adviendra.

[Ἐν μέρει κρυπτογραφική]

[Πληροφορήσου γιά τό ἄτομο (Ἰωάννης Μάρκου) γιά τό ὁποῖο σοῦ μιλῶ στό γράμμα μου ἀριθ. 6 τῆς 20ῆς Ἰουνίου καί ἀπάντησέ μου μέ τηλεγράφημα: «Ναί», ἄν εἶναι καλός καί χρήσιμος. «Ὄχι» ἄν δέν εἶναι.

Ψάξε τούς μοναχούς γιά τούς ὁποίους ρωτῶ στό ἐν λόγῳ γράμμα. Ἐδῶ οἱ ἄνθρωποι εἶναι ψοφοδεέστατοι καί ζῶα.

Λέγεται ὅτι ὁ Καστορίας ἐπληγώθη ἀπό τούς 6ουλγάρους. Τίποτα σίγουρο. Ἐλπίζω ὅτι δέν ἀληθεύει.

Δικός σου

Ἴ[ων]

[Γ.Γ.] Οἱ 6ούλγαροι ἐργάζονται δραστηριώτατα. Δέν ξέρω πώς θά ἐξελιχθῆ.]

55. 23 Ἰουνίου 1903 **0.** *πορτοκαλί 24*

Χρήματα δέν ἦλθαν ἀκόμη. Μόλις ἔλθουν θά σᾶς τά στείλω.

Ἐπειδή δέν ἐγνώριζα τήν συμφωνία σας μέ τόν Κόλε Πίνα τοῦ ἔστειλα ἀπό τήν ἀρχή τοῦ μηνός 21 λίρες. Τόν ἐρχόμενο μῆνα δέν θά τοῦ στείλω τίποτε ἄν δέν ἰδῶ ὅτι ἐργάζεται.

Εἰς Νερέτι νά μή διαταχθῆ φόνος τις πρίν ἐξετασθοῦν τά ἐκεῖ πράγματα. Οἱ σχισματικοί εἶναι πρόθυμοι νά ἐπανέλθουν εἰς τήν ὀρθοδοξίαν.

Ἀφοῦ συνελήφθη ὁ 6ουλγαροδιδάσκαλος Καστορίας, καλόν νά ἐνεργήσετε

Κορυτσᾶς, ἐνῶ θά διέρχηται ἐκ Μπίγλας [Πισοδερίου].

– Εἰς τά χωρία Βισότσιτσα, Πρόγρι, Τραίν (ἀλβανόφωνα) ἔρχονται αἱ συμμορίαι καί προσπαθοῦν νά τά προσηλυτίσουν.

25 Ἰουνίου

– Πρό ἑβδομάδος ἀπόσπασμα στρατιωτικόν μετέβη εἰς τό χωρίον Δράγος, ἵνα ἐρευνήση τάς οἰκίας τοῦ χωρίου· οἱ χωρικοί φοβηθέντες ἐκρύβησαν, πολλοί δ'
168 ἔλαβον μεθ' ἑαυτῶν καί τροφάς, ἀλλά τό ἀπόσπα||σμα ἀνεκάλυψε τήν κρύπτην αὐτῶν καί συλλαβόν ἐβασάνισε πολλούς ἐξ αὐτῶν. Τότε τῶν χωρικῶν τις παρεκάλεσε τόν ἀξιωματικόν τοῦ ἀποσπάσματος νά μή τόν βασανίση, διότι θέλει μαρτυρήση, ὅσα περί συμμοριῶν γινώσκει. Κατέθηκε λοιπόν ὅτι ἡ συμμορία ἡ δολοφονήσασα τόν ἱερέα καί τούς προκρίτους Ρακόβου ἐκρύπτετο ἐν τῇ οἰκία τοῦ ἱερέως Χατζῆ παπᾶ-Στωϊάννου (ἀρχιμανδίτου) καί ὅτι ἐκ τῆς οἰκίας αὐτοῦ ἐκκινήσασα μετέβη εἰς Ράκοβον. Ὁ ἀρχιμανδρίτης τότε μέν ἀπών, ὅταν δέ τό ἑσπέρας επέστρεψεν ἐκ τῶν ἀγροτικῶν του ἐργασιῶν συνελήφθη καί δέσμιος ὡδηγήθη εἰς τήν πλησίον κώμην Κισσάβαν, ὅπου ἐστάθμευε τό ἀπόσπασμα, ἐκεῖ δέ θά ἐφονεύετο ὑπό τοῦ ἀποσπάσματος, ἐάν μή ἐμεσολάβουν καί ἠγγυῶντο οἱ Τουρκαλβανοί της Κισσάβας. Τήν αὐτήν ἡμέραν ἀπελύθη.

– Ἔξωθεν τοῦ Περλεπέ τῇ 22α Ἰουνίου στρατιωτικόν ἀπόσπασμα ἐξ 20 ἀνδρῶν συνεπλάκη πρός τήν συμμορίαν τοῦ ἐν Περλεπέ βουλγαροψάλτου, ἄλλοτε ἱερομονάχου Κοσμᾶ· ἐφονεύθησαν, λέγεται, 11 στρατιῶται, ἐτραυματίσθησαν 3, οἱ δέ λοιποί 6 ἐσώθησαν παραδόντες τά ὅπλα εἰς τούς συμμορίτας. (Ἱερεύς Περλεπέ).

– Ἐν Ρέσνα καί τοῖς πέριξ χωρίοις ἐναποθηκεύουσι μεγάλα ποσά ἀλεύρου διά τήν ἐπανάστασιν. ([Πληροφορία] Ἀγγελόπουλου)

169 – Χθές τήν μεσημβρίαν ἐφονεύθη ὑπό συμμοριτῶν εἰς τούς ἀγρούς ὁ ἐν Κρουσοράτ τοῦρκος ἀγροφύλαξ, σήμερον δ' ἡ ἀστυνομία μετέβη ἐπί τόπου πρός ἐξέλεγξιν.

– Ἐκ Πεσόσνιτσας, Ἄνω Κότορι καί Ἀρμένσκου λέγουσιν οἱ χωρικοί ὅτι ἐντός τοῦ προσεχοῦς 15ημέρου θέλουσι συμβῆ πολλά τά ἀπροσδόκητα. ([Πληροφορίαι] ἐκ Φλωρίνης).

νά κλεισθῆ τό Βουλγαρικόν σχολεῖον ἐκεῖ.

Περάκης καί σύντροφοί του νά μοιρασθοῦν εἰς Κῶτε καί Βαγγέλη, ἄν ἐγκρίνητε.

Ὁ Περάκης || νά πάγη μέ τόν Βαγγέλη. 2

[Ἴων]

56. 24 Ἰουνίου 1903 *πορτοκαλί 25*

Ἀγαπητέ μου Παῦλε

Ἡ ἐδῶ κατάστασις εἶναι τέτοια πού ἄν ἀρχίση πόλεμος μέ τήν Βουλγαρία πολλοί πληθυσμοί χωρικῶν θά σηκωθοῦν (σχεδόν ὅλοι ὅσοι μιλοῦν σλαυϊκά) καί ἄν δέν γίνη τώρα πόλεμος ἡ βουλγαρική ἐργασία θά ἐξακολουθήση νά γίνεται καί θά προχωρήση ἡ προετοιμασία τῶν χωριῶν. Ἡ προετοιμασία αὐτή εἶναι τό νά συνηθίσουν οἱ χωρικοί τήν ἰδέα τῆς ἐπαναστάσεως, ἔτσι πού νά μήν τούς φαίνεται καθόλου ἀδύνατον νά γίνη. Βέβαια δέν χρειάζεται προετοιμασία γιά νά εἶναι δυσαρεστημένοι μέ τούς τούρκους οἱ χριστιανοί, ὅσους αὐτοί ὁρίζουν, ἀλλ᾽ ἡ ἐργασία τῶν βουλγάρων εἶναι νά τούς ξυπνήσουν τούς χωρικούς ὥστε νά ποῦν μόνοι τους: «*Μά ἀφοῦ σιχαινόμεθα τούς τούρκους ὅλοι, γιατί δέν τούς παίρνουμε μέ τούς Γκράδες νά τούς ρίξουμε ὅλους στήν θάλασσα;*»

Πολλά || μέρη τῆς Μακεδονίας αἰσθάνονται πιά μέ τέτοιον τρόπο. Ἀφοῦ 2 ἑτοίμασαν ὅλα σχεδόν τά σλαυϊκά χωριά, τώρα προσπαθοῦν νά ἀνάψουν καί τά ἄλλα, ἀρβανίτικα, βλάχικα· καί ποιός ξέρει ἄν ὕστερ᾽ ἀπό λίγον καιρό δέν ἀρχίσουν νά δοκιμάζουν καί τά ἐντελῶς ἑλληνικά;

Ὅταν προσπαθοῦμε νά τούς πείσωμε (ὅσους μᾶς ἐρωτοῦν, γιατί εἶναι καί ἄλλοι πού φοβοῦνται νά μᾶς ἐρωτήσουν) πώς δέν εἶναι ὥρα γιά ἐπανάσταση, αὐτοί φαντάζονται πώς ἐμεῖς θέλουμε τούς Τούρκους. Οἱ μεγάλες αὐτές ἀγάπες μέ τούς ἀγάδες καθόλου δέν ὠφέλησαν. Οὔτε ὀλιγώτερον ἀπό πρίν μᾶς καταδιώκουν οἱ Τοῦρκοι, οὔτε τούς μέλλει ἄν ἀλληλοτρώγωνται, ἀλληλοδέρνωνται καί ἀλληλοσφάζωνται χριστιανοί, καί οἱ χωρικοί νομίζουν πώς τούς θέλουμε.

Πρῶτα, στά δικά μας διαμερίσματα, ὅλοι περίμεναν ἀπό μᾶς τήν ἐλευθερίαν. Σέ μᾶς γύριζαν κι᾽ ἔβλεπαν· τώρα σχεδόν μᾶς λέγουν, ὅταν τούς λέγουμε νά διώχνουν τίς βουλγαρικές συμμορίες: «*Τί νά σᾶς κάμουμε πού ἡ Ἑλλάς κοιμᾶται ἐνῶ ἡ Βουλγαρία ἐργάζεται;*».

26 Ἰουνίου

– Ἐν Τσαρνοβίστη ἐφονεύθη τῇ 19η Ἰουνίου [τό] ἑσπέρας ὑπό τῆς συμμορίας Μήτρου Βλάχου, ὁ ἀδελφός τοῦ σχισματικοῦ ἱερέως Ἀθανασίου, ἀφοῦ ἐξώρυξαν τούς ὀφθαλμούς του, κατέκοψαν τά χείλη καί ἄλλως ἐβασάνισαν. Ταῦτα διότι παρέδωκε τό ὅπλο του εἰς τόν στρατόν.

– Τῇ 22α ἑσπέρας ἐφονεύθη ὑπό τῆς αὐτῆς συμμορίας ἐν Στάτιτσα ὁ μουχτάρης τοῦ χωρίου Νάκης (ὀρθόδοξος) διότι ἔδωκεν εἴς τινα πιστοποιητικόν πρός ἔκδοσιν διαβατηρίου, πρᾶξις ἥτις εἶναι αὐστηρῶς ἀπηγορευμένη ὑπό τοῦ Κομιτάτου, ἵνα μή ἀποδημῶσιν οἱ χωρικοί.

– Ἀξιωματικός γνωστός, χθές κατῆχεν ἕτερον περί τοῦ σκοποῦ τοῦ ἱδρυομένου τουρκικοῦ Κομιτάτου, τῆς Ἐθνικῆς Ἀμύνης, κατά τῶν «αντεθνικῶν» προθέσεων τοῦ Σουλτάνου.

– Τῇ 14η Ἰουνίου εἰς τό χάνι τῆς Ἴζιτσας (Κιρτσόβου) ἐφονεύθη ὑπό τούρκων τῶν πέριξ χωρίων βούλγαρος ἐκ Βελεσσῶν, ρακοπώλης.

– Τήν 16ην Ἰουνίου ἐν Ρούστατς (Κιρτσόβου) ἐφονεύθη χωρικός βούλγαρος ὑπό ὀθωμανῶν περιοίκων. Ἐπυροβόλησαν ἐναντίον ὅλων τῶν θεριζόντων ἐν τοῖς ἀγροῖς· οἱ ἄλλοι ἐσώθησαν κρυβέντες.

Ἡ Γκραδεσνίτσα πυρπολημένη (ΓΒ)

Μήπως νομίζεις πως || τά σλαβικά χωριά ἔχουν καί πολύ βαθειά ριζωμένο 3
κανένα ἄλλο αἴσθημα παρά πῶς νά ζήσουν λίγο καλλίτερα ἀπό τώρα; Καί τώρα πού νοιώθουν πώς ἀπ᾽ ἀλλοῦ ἔρχεται ἡ ἐλευθερία, σ᾽ ἐκεῖνο τό μέρος στρέφονται καί βλέπουν τήν Βουλγαρία καί πίσω φαντάζονται τήν Ρωσία, καί δέν μποροῦν παρά νά εἶναι βέβαιοι πώς ἀπό ᾽κεῖ ἔρχεται τό φῶς, ἡ δύναμις καί ἡ σωτηρία.

Καί ἄν μέν τά νοιώθουν αὐτά οἱ λόγιοι τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἐξωτερικῶν (ἴσως ἔπρεπε νά τά νοιώθουν ἀφοῦ τους τά γράφουμε, τούς ἔκαμα μάλιστα τελευταῖα δυό-τρία ἔγγραφα ἀρκετά δυνατά πού τά ὑπέγραψεν εὐτυχῶς ὁ Πρόξενος) καλά, γιατί τότε ὅταν ἔλθη ἡ ὥρα νά σηκώσουν πολλά χωριά οἱ βούλγαροι, μπορεῖ, ἄν ἔχουμε πολιτική, νά σηκώσωμε καί μεῖς τά δικά μας μέρη καί μέ λίγες ἑλληνικές σημαῖες νά μεταμορφώσωμε τήν βουλγαρικήν Ἐπανάσταση σ᾽ ἑλληνική καί νά διώξουμε μαζί μέ τούς τούρκους καί τούς βουλγάρους στά βόρεια μέρη τῆς Μακεδονίας. Μά ἄν ὑποθέσεις πώς δέν ἔχουμε || πολιτική, τότε κάθε μέρα χάνουμε δύναμη σ᾽ αὐτήν τήν χώρα. Σιγά-σιγά 4
συνηθίζουν τά χωριά νά ὑπακούουν στήν διεύθυνση τῶν βουλγάρων καί ὅσον πηγαίνει ὁ καιρός θά ὑπακούουν εὐκολώτερα. Καί ᾽κεῖ πού τώρα κρατοῦν καί μερικές ἀπό τίς παλιές τους παραδόσεις τά σλαυϊκά χωριά καί μένουν πιστά στόν Πατριάρχη μ᾽ ὅλην τήν βοήθεια πού δίνουν στήν βουλγαρική ἐνέργεια, σιγά-σιγά θά ἐννοήσουν (μέ τήν βοήθεια τοῦ ξύλου, τῶν ἐλπίδων, ἤ τοῦ χρήματος) πώς ἔκαμαν λάθος πού ὑπακούουν στόν Ἕλληνα Πατριάρχη καί πού διαβάζουν ἑλληνικά στήν ἐκκλησία τους καί πού μανθάνουν ἑλληνικά στά παιδιά τους, καί θά ποῦν: «Ἐμεῖς εἴμαστε βούλγαροι καί μᾶς γελάτε σεῖς πού λέτε πώς δέν εἴμαστε».

Αὐτά μ᾽ ἔρχεται νά σέ γράψω σήμερα, ἴσως ἐπειδή εἶναι ἡ ἑορτή σου μεθαύριο καί πρέπει νά σέ πῶ εὐχάριστα πράγματα.

Ἐλπίζω νά ἔχουμε ὅταν πρέπει, κανέναν Πρωθυπουργό πού νά μή φοβᾶται. Στό κάτω-κάτω τῆς γραφῆς τί θά χάσωμε ἄν κάνουμε κανένα ἐπικίνδυνο κίνημα τήν ὥρα πού πρέπει, ἀφοῦ ἀπό κανένα κράτος τῆς Εὐρώπης δέν ἔχουμε νά περιμένωμε οὔτε βοήθεια, οὔτε τίποτε.

Νά ξέρης πώς εἴμαστε ἐντελῶς μόνοι μας. Κανείς δέν μᾶς βοηθᾶ καί ὅλοι μᾶς κτυποῦν. Γιατί λοιπόν νά μήν κάνωμε μόνοι μας ὅ,τι πρέπει; Μ᾽ ἐνθουσιάζει ἡ ἰδέα πώς ὅλοι μᾶς σιχαίνονται στήν Ἀνατολή. Θά εἰπῆ πώς εἴμαστε μεγάλο γένος.

27 Ἰουνίου

– Τήν 25ην Ἰουνίου συμμορία εἰσελθοῦσα εἰς Μπάνιτσαν συνέλαβε 4 ἐκ τῶν ἡμετέρων οὕς ἀπήγαγον εἰς τά ὄρη ὅπως φονεύσωσιν αὐτούς ὡς ἀντιφρονοῦντας εἰς τό Κομιτᾶτον. Οἱ συμμορῖται εἰσελθόντες καί εἰς τήν ἐν τῶν χωρίω ἔπαυλιν τοῦ Ἰτζῆ πασσᾶ ἀφήρεσαν δύο ὅπλα ὀπισθογεμῆ. [Κατοπινή πληροφορία]. Ὁ 1 ἐκ τῶν 4 κατώρθωσε νά διαφύγη.

– Ἐκ Νερέτι ἐστάλη ἀπόσπασμα στρατιωτικόν πρός φύλαξιν χωρίου.

– Τήν 24ην Ἰουνίου ἐδραπέτευσαν ἐντεῦθεν ἑνωθέντες μετά τῶν συμμοριῶν 7 κρεοπῶλαι· καθ' ἅ ἐπληροφορήθη ὁ Νάλτσας ὑπό παντοπώλου μεμυημένου εἰς τό Κομιτᾶτον, προσεκλήθησαν ὑπό τά ὅπλα καί 17 παντοπῶλαι, μεταξύ τῶν ὁποίων καί οὗτος, ἀπήντησαν δ' ὅτι θά κλείσωσι τά ἐμπορικά των καί θά λάβωσι τά ὅπλα ὅταν ἴδωσι ὅτι πράττουσι τοῦτο οἱ πρόκριτοι βούλγαροι τοῦ Μοναστηρίου.

– Τήν 25ην Ἰουνίου 60 Κομῖται ὑπό τόν Ἰ. Κοβάτσην μετέβησαν εἰς Μπίστριτσαν.
171 Ὁ παπᾶ-Μᾶρκος || φοβεῖται νά λειτουργήση εἰς τό χωρίον.

– Αὔριον πρόκειται ν' ἀπολυθῶσι 60 τοῦρκοι ἐκ τῶν κρατουμένων διά τάς σφαγάς τῆς 23ης καί 24ης Ἀπριλίου καί 30 περίπου βούγλαροι.

– Χθές ἑσπέρας συνελήφθη ὁ ἰατρός Νάλης καί εἷς τῶν θείων του. Λέγεται ὅτι ἐνοσήλευσε τόν Σαράφωφ πρό 2 μηνῶν ἐνταῦθα καί ὅτι εἰς τήν οἰκίαν τῶν Ἀδελφῶν τοῦ Ἐλέους ἐνοσήλευσε τραυματίαν συμμορίτην.

– Οἱ μαθηταί τῆς 2ας γυμνασιακῆς τάξεως Κρουσόβου ἀπό τοῦ φόνου τῶν Μπιδιναίων ἐδήλωσαν ὅτι δέν ἐννοοῦσι ν' ἀκούωσι μαθήματα τουρκικῆς γλώσσης· μάτην ἐνουθετήθησαν καί ἠπειλήθησαν, ἐσχάτως δέ λαβόντες φωτογραφίαν ἀξιωματικοῦ τούρκου ἐξώρυξαν τούς ὀφθαλμούς τῆς εἰκόνος καί γράψαντες ὑποκάτω:

«Τοιαύτη τύχη περιμένει πάντα τοῦρκον καί πάντα σπουδάζοντα ἤ διδάσκοντα τήν Τουρκικήν»,

καί ἐναπέθεσαν ἐπί τῆς ἕδρας. Κατ' ἀπόφασιν ληφθεῖσαν ὑπό τοῦ διδασκαλικοῦ Συλλόγου, τῆς Ἐφορείας καί τοῦ Μητροπολίτου οἱ μαθηταί ἅπαντες ἀπεβλήθησαν, ἡ Τάξις διελύθη· παραίτιος ἐν τῇ στάσει ταύτη προκύπτει ἐκ τῶν ἀνακρίσεων μαθητής οὗ ὁ πατήρ ἐργάζεται ἐν Σοφίᾳ. Τό ἐπεισόδιον φαίνεται ὅτι κέκτηται ἀρκετήν δόσιν βουλγαρικοῦ Κομιτατισμοῦ.

Σέ φιλῶ καί σένα καί τήν Νάτα καί τόν Μίκη καί τήν Ζωή
Ἴων

[Γ.Γ.] Θά χρειασθῆ, ἄν θέλουμε νά συγκρατήσουμε καί σώσουμε τούς ἰδικούς μας πληθυσμούς νά ἐργασθοῦμε καί μεῖς διά τήν ἐπανάσταση.

[Γ.Γ.] Ἀφοῦ μεταφράσεις αὐτό τό γράμμα στά ἀρχαία Ἑλληνικά μπορεῖς νά τό δώσης καί στόν μπαμπᾶ νά τό διαβάση.

Χαιρετίσματα πολλά τοῦ Ρακτιβάν.

57. 26 Ἰουνίου 1903 ι. *πορτοκαλί 26*

Ἔμαθα ὅτι ὁ Κῶτες δέν ἔχει λάβει χρήματα ἀπό τόν Μάρτιον καί παραπονεῖται (καί δικαίως). Παρακαλῶ νά τακτοποιηθῆ τό ζήτημα τῆς μισθοδοσίας καί αὐτοῦ καί τῶν ἄλλων διά νά ἠξεύρω ἀκριβῶς τί ποσόν ἐξοδεύω εἰς μηνιαίους μισθούς.

Ἐπειδή οἱ βουλγαρόφωνοι χωρικοί δέν ἀγαποῦν τούς τούρκους οὔτε εἶναι δυνατόν νά τούς ἀγαπήσουν καί ἐπειδή ἕνεκα τούτου συμπαθοῦν κάπως καί τό κίνημα τῶν βουλγάρων ἐν αὐτῷ βλέποντες μόνον ταχυτέραν ἀπελευθέρωσιν ἀπό τοῦ ζυγοῦ, εἶναι δυνατόν νά χάνωμεν τήν συμπάθειαν τῶν χωρικῶν ἄν ἀποκηρύττωμεν κατηγορηματικῶς πᾶσαν ἐργασίαν γινομένην προπαρασκευαστικῶς πρός ἐξέγερσιν κατά τῶν τούρκων. Δέν πρέπει νά γινώμεθα οἱ χωροφύλακες τῶν Τούρκων. Πρέπει νά φερώμεθα πρός τούς χωρικούς πλέον διπλωματικῶς. Νά μή λέγωμεν εἰς αὐτούς νά μήν ἀγοράζουν ὅπλα (τά ὅπλα ἅτινα ἀγοράζουν || δύνανται νά χρησιμεύσουν εἰς ἡμᾶς ἀργότερα). Ἐπίσης νά μή 2
λέγωμεν εἰς τούς χωρικούς ὅτι δέν θέλομεν τήν ἐπανάστασιν ἡμεῖς διότι αὐτοί φαντάζονται ὅτι ὡς τουρκόφιλοι ἐπιθυμοῦμεν νά τούς κρατήσωμεν ὑπό τόν ζυγόν ἀκόμη χίλια χρόνια καί ἀμέσως στρέφονται πρός τήν Βουλγαρίαν διότι παρ' αὐτῆς ἐλπίζουν ἀπελευθέρωσιν.

Πρέπει τοὐναντίον νά τούς προετοιμάζωμεν λέγοντες ὅτι τώρα δέν εἶναι ἀκόμη ὁ κατάλληλος καιρός, ἡμεῖς θά τούς εἴπωμεν πότε θά εἶναι ὁ κατάλληλος καιρός καί ὅτι πρέπει νά περιμένουν ἀκόμη ὀλίγον προπαρασκευαζόμενοι ὅμως πάντοτε.

Ἐπίσης δέν πρέπει νά προβαίνωμεν ἡμεῖς φανερά καί ἀδιακρίτως εἰς δολοφονίας σχισματικῶν. Πρέπει νά ἐξαφανίζωνται οἱ ἐπικίνδυνοι καί μόνον καί τοῦτο νά γίνεται ὅσον τό δυνατόν πλέον κρυφίως.

172 **30 Ιουνίου**

– Τῇ 28η Ιουνίου απόσπασμα υπό τόν Μουράτ εφέντην εκακοποίησε τούς χωρικούς Δράγος συνεπεία ραδιουργιών τών αντιδίκων αυτών Όθωμανών έν Νεγοτσάνη.

– Πρό 15 ήμερών συμμορία 25μελής υπό αρχηγόν τόν Ίοβάντζεν έπεσκέφθη τό χωρίον τοῦ Μοριχόβου Μπουδίμερτσι. Τήν επιοῦσαν οἱ χωρικοί τῆς Σταράβινας ειδοποίησαν τόν έν Βιτωλίστη μουδίρην, ὅστις απέστειλε στρατιωτικόν απόσπασμα μετά τοῦ κολτζῆ τών δασών Τζεμάλ πρός έξέλεγξιν τοῦ πράγματος· ό αρχηγός τοῦ αποσπάσματος μετά τοῦ ρηθέντος Τζεμάλ συλλαβόντες τούς προκρίτους τοῦ χωρίου κατεβασάνισαν αυτούς καί ήπείλουν αυτούς νά τούς φυλακίσωσιν επειδή δέν ειδοποίησαν τήν έν τῷ χωρίῳ των παρουσίαν τῆς συμμορίας. Έσώθησαν δέ καταβαλόντες 9 λίρας τῷ κολτζῆ Τζεμάλ. Τό αυτό συνέβη καί έν Γρουνίστη, ὅπου οἱ χωρικοί έσώθησαν μετρήσαντες 2 λίρας τῷ Τζεμάλ.

– Σήμερον συνελήφθη εἷς βούλγαρος συμμορίτης παρά τήν σιδηροδρομικήν γέφυραν ἔξωθεν τοῦ σταθμοῦ μετά τοῦ ὅπλου του καί ώδηγήθη εις τούς στρατῶνας.

173 – Είς τά χωρία τῆς σειρᾶς τοῦ Περιστερίου ή 60μελής συμμορία τοῦ Ίοβάντση, διηρημένη είς τρία έξ 20 ανδρῶν ἕκαστον, σύμφωνα μέ τούς κανονισμούς δέν έπιτρέπει είς τούς χωρικούς: α') νά απευθύνωνται είς τά τουρκικά δικαστήρια καί τάς τουρκικάς Άρχάς πρός λύσην τῶν διαφορῶν αυτῶν, αναγκάζουσα αυτούς νά απευθύνωνται ἕκαστος είς τήν δημογεροντίαν του, β') ν' αποδημῶσι είς τήν ξένην, απειλοῦσα τούς μουχτάρηδες ὅπως μή έκδίδωσι τάς πιστοποιήσεις τάς διά τά διαβατήρια αναγκαίας, γ') νά θερίζωσι τά χωράφια τῶν τούρκων καί νά βοηθῶσι αυτούς διά παροχῆς τῶν ἵππων κτλ. αυτῶν διά τάς αγροτικάς έργασίας, καί νά έκτελῶσι δι' αυτούς αγγαρείας οιουδήποτε εἴδους, οὕτως ὥστε οἱ τοῦρκοι ἤ θά αναγκασθῶσι νά ἔλθωσιν οἱ ἴδιοι ὅπως θερίσωσι τά χωράφια αυτῶν ἤ θά αναγκασθῶσι νά συνεννοηθῶσι μέ τάς συμμορίας (ὅπως συχνά γίνεται), δ') νά πηγαίνωσι είς τό Ελληνικόν Προξενεῖον καί τήν Έλληνικήν Μητρόπολιν. Καί τῷ ὄντι οἱ χωρικοί προσέρχονται είς τήν Βουλγαρικήν Μητρόπολιν διά τάς ύποθέσεις των καί ὅπως πληρώσωσι τόν μηνιαῖον τοῦ Κομιτάτου φόρον (από 20-100 παράδες).

– Κανείς δέν παρουσιάζεται νά αγοράση τά δέκατα επειδή γνωρίζει έκ τῶν προτέρων ὅτι είς τά χωρία ὅπου ύπάρχουν συμμορίαι ή εἴσπραξις τῆς δεκάτης θά γίνη κατά τάς θελήσεις αυτῶν.

174 – Άπό τήν Βελουσίναν ζητοῦν 120 λίρας δι' ὅπλα οἱ συμμορῖται. Μέχρι || τοῦδε συνήχθησαν 80 λίραι.

– Μετά τάς συμπλοκάς οἱ στρατιῶται πωλοῦσι φυσίγγια είς τούς κομίτας, λέγοντες είς τούς ανωτέρους των ὅτι τά έλλείποντα φυσίγγια έξόδευσαν κατά τήν συμπλοκήν.

– Λέγεται έν Φλωρίνη ὅτι είς τό Άγιον Όρος πλοῖον τι απεβίβασεν ὅπλα διά τούς βουλγάρους, στελλόμενα έκ Ρωσίας.

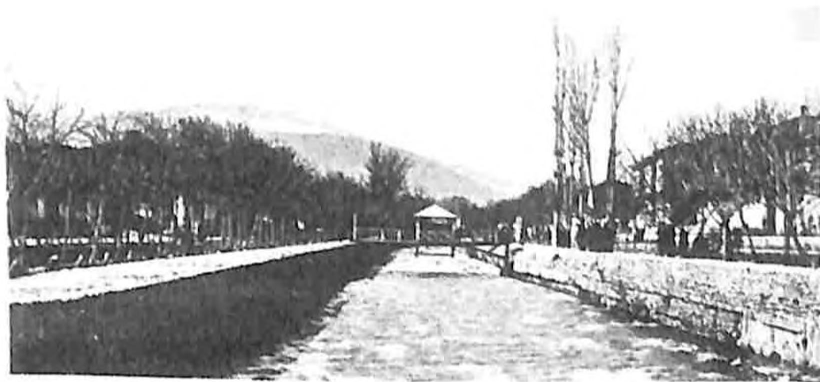
Φαίνεται ὅτι ὁ Παῦλος [Κύρου] δέν ἔχει περισσότερα ἀπό 6 παιδιά. Διατί; Καί τί ἐνεργεῖ οὗτος; Τά χωριά τῆς Πρέσπας θέλουν ὑποστήριξιν. Μιά συμμορία πρέπει νά εὑρίσκεται πάντοτε ἐκεῖ. Τί γίνεται ὁ Περάκης καί οἱ ἄλλοι; Ἄν
|| συγκεντρωθοῦν ὅλοι οἱ ἀρχηγοί πρέπει νά σκεφθοῦν περί τοῦ τρόπου τῆς ἐνερ- 3
γείας. Ὁ τρόπος τῆς ἐνεργείας εὕρηται ἐν τῷ κανονισμῷ ὅν σᾶς ἔστειλα. Εἰδικώτερον:

1) Χρειάζεται νά ὁρισθῇ (καί ἀπό πολλοῦ σᾶς εἶχον γράψει) ἡ περιφέρεια ἐνεργείας ἑκάστης συμμορίας. Ἑκάστη συμμορία πρέπει νά περιέρχεται τά χωρία τῆς περιφερείας της.

2) Χρειάζεται ὁ καταρτισμός ἐν ἑκάστῳ χωρίῳ τοῦ σώματος τῶν ὡπλισμένων καί ὁ διορισμός ἀρχηγοῦ αὐτῶν, οὕτως ὥστε ἡ ἄμυνα τοῦ χωρίου νά γίνεται αὐθορμήτως. Ὅταν οἱ ὡπλισμένοι ἑνός χωρίου δέν ἀρκοῦνε πρός ἄμυναν τοῦ χωρίου προσκαλοῦνται οἱ ὡπλισμένοι καί τῶν πέριξ χωρίων καί ἀπό κοινοῦ ἀμύνονται. Μετά τήν ἄμυναν οἱ ὡπλισμένοι τῶν ξένων χωρίων ἐπιστρέφουσι εἰς τά χωρία των.

3) Χρειάζεται κατήχησις τῶν χωρίων ὑπό τήν ἔννοιαν τῶν ἀνωτέρω λεγομένων καί τῶν ἐγκλείστων ὁδηγιῶν. (Α) ὧν ἀντίγραφα δώσατε εἰς Γεώργην. Παρακαλῶ [νά] τακτοποιηθῶσιν αἱ μισθοδοσίαι καί νά συστηματοποιηθῇ ἡ ἐργασία. Ἄνευ τούτων οὐδέν πράττομεν.

[Ἴων]

Ντραγκόρ ποταμός (ΓΒ)

Μοριχοβίτισσα (ΜΗΙ)

Ἰούλιος 1903

Ἔχομεν Σλαυϊκὴν ἐπανάστασιν ἐν Μακεδονία.
25-7-1903
Ἴων πρὸς πατέρα

Σελ. 195

1 Ἰουλίου

– Χθές ἐφονεύθη ὑπ' ἀγνώστων ὁ κεχαγιᾶς τοῦ τσιφλικίου μπέη γαιοκτήμονος ἐκ Κοκορέτσανι.

– Ἐφονεύθη ὑπό χωρικοῦ ὁ ἀγροφύλαξ τοῦ Νεγότσανι διά δρεπάνου. Ὁ δράστης συνελήφθη.

– Ὁ ἐκ τῶν ἱερέων Βελουσίνας παπᾶ-Λάζαρος ἀνεχώρησε σήμερον εἰς Βελούσιναν συνοδευόμενος ὑπό τοῦ σχισματικοῦ ἱερέως παπᾶ-Σπάση τοῦ διαμένοντος μέν ἐνταῦθα, ἐκ Βελουσίνας δέ καταγομένου.

– Ἀπό χθές ἤρχισεν ἡ ἀποφυλάκισις βουλγάρων τινῶν. Ἀπελύθησαν ἤδη ὁ Δανιήλ Ρίζωφ, ὁ Περικλῆς Ρόμπες, ὁ Γεώργιος Πόπεφ καί ὁ ἐπίτιμος πρόεδρος τοῦ Κομιτάτου Κρουσόβου, Δεμίρ-Χισσάρ, Κιρτσόβου, κρουσοβίτης Ματθαῖος Νέ-
175 σκωφ. Συνήντησε αὐτόν ὁ Νάλτσας. Τήν σύλληψίν των οὗτος ἀποδίδει || εἰς τό ἐν τῇ "Νέα Ἡμέρα" ἄρθρον, μετά πικρίας μέμφεται τήν στάσιν τῶν Ἑλλήνων:

«Ἔχει ἤδη συντελεσθῇ, εἶναι γεγονός πλέον ἡ ἐπιτυχία τοῦ βουλγαρικοῦ κινήματος, ἀπαιτοῦνται ὅμως ἀκόμη θύματα, ὁ δέ λαός δέν θά διστάσῃ νά παράσχῃ αὐτῷ προθύμως. Ἡ ἱστορία ὅμως θ' ἀναφέρῃ τήν στάσιν τῶν Ἑλλήνων καί θά στιγματίσῃ αὐτήν!».

– Τῇ 30ῃ Ἰουνίου ἡ συμμορία Ἄρσωφ συνεπλάκη μετά τοῦ ἀνεψιοῦ τοῦ διαβοήτου τουρκαλβανοῦ ληστοῦ Κάϊου, Ἰσμαΐλ, ἄγοντος 12 ἄνδρας. Ὁ Ἄρσωφ ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ 65 ἄνδρας ἔστησεν ἐνέδραν παρά τήν Πέτριναν καί ἐφόνευσεν 8 ἄνδρας, 4 ἐσώθησαν. Ἐκ τῶν βουλγάρων ἐφονεύθησαν δύο. (Ἰωάντσης καί Στέφος πληγωμένοι).

– Ἀπό χθές πολιορκοῦνται ὑπό ἰσχυροῦ ἀποσπάσματος ἐν Τσάπαρι ἐντός τοῦ χωρίου καί ἐντός τοῦ μοναστηρίου συμμορῖται, 17 τόν ἀριθμόν. (Εὑρίσκετο καί ἄλλη συμμορία ἐκεῖ πλησίον). Ἀρχηγός τῆς συμμορίας ὁ ἱερεύς τοῦ χωρίου παπᾶ-Νάτσης. Κατά τήν συμπλοκήν ἐγένετο χρῆσις δυναμίτιδος ὑπό τῶν συμμοριτῶν. Ἀποτέλεσμα τῆς συμπλοκῆς ὑπῆρξεν ὁ φόνος 8 (ἤ κατ' ἄλλους 11) συμμοριτῶν, ὁ τραυματισμός ἑνός καί ἡ ζώγρησις ἑτέρου καταγομένου ἐκ Δεμίρ-Ἰσσάρ: μεταξύ τῶν φονευθέντων καταλέγεται καί ὁ ἀρχηγός τῆς συμμορίας.

176 Ἐκ δέ τοῦ στρατοῦ (800 ἄνδρες) ἐφονεύθησαν 3 καί 10 ἐτραυματίσθησαν, ὧν οἱ πλεῖστοι ὑπό τῆς ἐκσφενδρονησθείσης δυναμίτιδος. Ἐκ τῶν τραυματιῶν 6 μετηνέχθησαν εἰς τό ἐνταῦθα στρατ[ιωτικόν] Νοσοκομεῖον, οἱ δέ λοιποί 4 νοσηλεύονται ἐν ταῖς οἰκίαις των ἐν Κάζανι καί Δόλεντσι. Ὁ ἱερεύς παπᾶ-Νάτσες ἀποθνήσκων ἀπεπειράθη νά καταπίῃ χειρόγραφα· ταῦτα κατεσχέθησαν· ἦσαν ἀποδείξεις εἰσπράξεων, μία τούτων φέρει αὔξοντα ἀριθμόν 6.731. Ἐκομίσθησαν ἐνταῦθα ὑπό τοῦ στρατοῦ 14 ὅπλα τῶν συμμοριτῶν. Ἐπί τούτου μετέβησαν καί οἱ Πρόξενοι Ρωσίας καί Αὐστρίας.

58. 4 Ἰουλίου 1903

Ὁ Καστορίας εὐχαριστεῖ διά τό περίστροφον πού τοῦ ἔστειλες.

Αἱ ἀποδείξεις 19 καί 20 εἶναι τοῦ Μαΐου, τά ποσά πού ἀντιπροσωπεύουν φαίνονται εἰς τούς λογαριασμούς τοῦ γράμματος 5.

Ἡ ὑπ' ἀρ. 19 διά τάς 10 λίρας ἐπιθεωρητοῦ (20 Μαΐου 1903) πού ἔστειλα μέ εἰδικήν ἐντολήν νά κατηχήσῃ τά χωριά τῆς Πρέσπας.

Ἡ ὑπ' ἀρ. 20 διά τάς 50 λίρας πού ἔστειλα τοῦ Καστορίας διά μηνιαῖα Ἰουνίου καί διά ὅπλα (29 Μαΐου 1903).

Λογαριασμοί Ἰουνίου

Ἐκ μεταφορᾶς λίραι 71 καί γρόσια 79½. Κατά λάθος δέν ἐσημείωσα τόν περασμένον μῆνα ½ λίρα. (ἤτοι 54½ γρόσια πού ἐξώδευσε ἡ Ἑταιρεία διά τήν κηδεία ἑνός λαμπροῦ παιδιοῦ, τοῦ Βάσκου) ὥστε μένουν λίραι 71 καί γρόσια 25.

Ἀπ' αὐτά ἐξώδευσα:

2 Ἰουνίου – 1½ λίρα εἰς παπᾶ-Κωνσταντῖνον (ἀπόδ. 18). 2

6 Ἰουνίου – 15 λίρας δι' ὅπλα διά Φλώριναν (ἀπόδ. 21).

8 Ἰουνίου – 2 λίρας εἰς Λάζαρον, ἀδελφόν παπᾶ-Σταύρου (ἀπόδ. 23).

13 Ἰουνίου – 1 λίρα καί 20½ γρόσια διά βιβλία Περλεπέ (ἀπόδ. 24).

14 Ἰουνίου – 4 λίρας διά μισθόν Ἰουνίου τεσσάρων ἀνθρώπων ἐδῶ (ἀποδ. 22, 25 καί 26. Λείπει μία ἀπόδειξις).

18 Ἰουνίου – ½ λίρα εἰς Ἰ. Μάρκου (ἀπόδ. 27).

20 Ἰουνίου – 17 λίρας, 29½ γρόσια δι' ὅπλα Λεχόβου (ἀπόδ. 28).

20 Ἰουνίου – 1 λίρα, εἰς παπᾶν Μπανίτσης (ἀπόδ. 29).

Τό ὅλον 42 λίρες 50 γρόσια.

Ὥστε μένουν εἰς τό ταμεῖον 28 λίραι καί 84 γρόσια.

Παρακαλῶ νά μέ στείλῃς τά χρήματα τοῦ Ἰουλίου διότι τά ἔχω ἀνάγκην.

Ὁ κ. Κιουζές μέ χρεωστεῖ 20 λίρας πού πῆρε μαζί του ὅταν ἔφυγε ἀπό ἐδῶ βιαστικά καί ἦταν ἄρρωστος καί ἀκόμη δέν μέ τίς ἐπέστρεψε. Ἐλπίζω νά μέ τίς στείλῃ γρήγορα. Mais en attendant j' ai besoin [Ἀλλ' ἐν τῷ μεταξύ ἔχω ἀνάγκη ἀπό] χρήματα.

[Ἴων]

[Κρυπτογραφική]

– Τῆ 28η Ἰουνίου ἀπήχθη ὑπό βουλγ[αρικῆς] συμμορίας ὁ ὀρθόδ[οξος] προύχων τῆς κωμοπόλεως Κατρανίτσης Χρῆστος Γρ. Λάμπας.

– Τῆ 26η Ἰουνίου ἐφονεύθη ὑπό βουλγ[αρικῆς] συμμορίας ὁ μουχτάρης Τσερνοβίστας, ὀρθόδοξος.

– Τῆ 27η Ἰουνίου ἡ συμμορία Π. Κοβάτσεφ μετέφερεν ἕν φορτίον ὅπλων εἰς Γκραδέσνιτσαν.

– Οἱ πρόκριτοι τοῦ χωρίου Βελουσίνας δι' ἐπιστολῆς, φερούσης καί τήν
177 σφραγῖδα τοῦ χωρίου, προσεκάλεσαν τήν παρελθοῦσαν || Δευτέραν (30 Ἰουνίου) τούς προκρίτους τοῦ χωρίου Ὀλέβενι, ὅπως παρευρεθῶσι τήν 7ην Ἰουλίου εἰς Βελούσιναν, ὁπότε τελεῖται μικρά πανήγυρις ἐν τῷ χωρίῳ των ἐπί τῆ ἑορτῆ τῆς Ἁγίας Κυριακῆς. Κατά πᾶσαν πιθανότητα οἱ ἐν λόγῳ χωρικοί προσκαλοῦνται, ὅπως μυηθῶσιν εἰς τά τοῦ Κομιτάτου.

– Τό ἐν Μπρότ τουρκικόν ἀπόσπασμα ἔταξε 24ωρον προθεσμίαν πρός παράδοσιν τῶν ὅπλων τά ὁποῖα τυχόν ὑπάρχουσιν ἐν τῷ χωρίῳ, ἄλλως θέλει κακούς κακῶς απωλέσει αὐτούς.

6 Ἰουλίου

– Τά χωρία Χόροβα καί Γράζδενι δέν ἐδέχθησαν μέχρι τοῦδε τάς συμμορίας. Νῦν ἠναγκάσθησαν νά δεχθῶσιν τόν Βαγγέλην (ἐκ Ρούδαρι) ὅστις διά της βίας ἔφερε τούς ὀρθοδόξους εἰς τό βουνόν ἵνα γυμνάση αὐτούς.

– Ὁ Σαράφωφ, Κοκάρωφ, Πέντσωφ καί Εὐαγγέλης (ἐκ Ρούδαρι) ἔλαβον μεθ' ἑαυτῶν ἑκόντας ἄκοντας 2 νέους ἀπό Ρουβνίκι, 2 ἀπό Λάγκας, 15 ἀπό Μπέσφινας καί 4 ἀπό Μπουκοβίκι, καί ἐγύμναζον αὐτούς εἰς τό βουνόν Κόρμπετς, σύνορο Μπέσφινας και Δρενόβου.

– Εἰς Μπέσφιναν ἐζύμωνον ἄρτον ἐξ ἀλεύρου (εἶχον ἀγοράσει 1 φορτίον) διότι:

«Δέν ἠμποροῦσε ὁ Σαράφωφ νά φάγη βρύζα».

(Ἐπιστολή [ἐκ] Πισοδερίου 3-7 [-1903]).

178 – Τήν 30η Ἰουνίου ἐν Σμαρδεσίῳ ὁ Τσακαλάρωφ ἐφόνευσε 3 σχισματικούς καί 1 γυναῖκα, τόν Ἠλίαν Κουτσόν μέ τήν γυναῖκα του, τόν Τσίλιον Γιάντσεφ σιδηρουργόν, διότι μετέβησαν εἰς τήν Μητρόπολιν Καστορίας καί τόν δραγάτην τοῦ χωρίου.

– Τήν νύκτα τῆς 2ας Ἰουλίου 5 ἄγνωστοι (τῆς συμμορίας Τσακαλάρωφ) εἰσελθόντες εἰς τήν οἰκίαν τοῦ Στοϊάν Μούπτσε ἐν Ζελόβῳ, ἠθέλησαν νά δολοφονήσουν αὐτόν. Αἱ γυναῖκες ἐκοιμῶντο ἔξω καί τούς ἐννόησαν· οὗτοι δέ ἐξελθόντες τῆς αὐλῆς ἔρριψαν πετρέλαιον εἰς τόν ἀχυρῶνα καί ἔκαυσαν αὐτόν. Ἡ οἰκία ὀλίγον ἐβλάβη. Οἱ χωρικοί ἐννοήσαντες κατεδίωξαν τούς συμμορίτας οἵτινες φεύγοντες ἥναψαν τήν οἰκίαν τοῦ Νάκη Μπουδούρη, ἥτις ἔκειτο εἰς τήν ἄκραν τοῦ χωρίου. Προηγουμένως εἶχον κόψει ὅλα τά νερά καί ὅταν ἐξῆλθε γυνή τις ἵν' ἀπολύση τό νερό ἐπυροβόλησαν κατ' αὐτῆς.

59. 5 Ἰουλίου 1903

Ἀγαπητέ μου μπαμπᾶ

Σέ συνιστῶ τόν ἱερέα τοῦ χωρίου Νερέτι τῆς περιφερείας Καστορίας. Οὗτος ἠναγκάσθη νά ἐγκαταλείπη τό χωρίον αὐτοῦ ἐπειδή οἱ βούλγαροι ἀπεφάσισαν νά φονεύσουν αὐτόν, ὅπως πρό δύο ἑβδομάδων ἐφόνευσαν ἤ μᾶλλον ἔσφαξαν 5 συγχωρίους αὐτοῦ. Καί ὁ πατήρ αὐτοῦ ἐφονεύθη ὑπό τῶν βουλγάρων. Ὁ ἱερεύς παπᾶ-Κωνσταντῖνος ἐπιθυμεῖ νά μείνη ὀλίγον χρόνον ἐν Ἀθήναις ἤ ἀλλαχοῦ ἐν Ἑλλάδι μέχρις ὅτου παρέλθη ἡ ἀκμή τῆς ἀνωμαλίας καί νά ἐπανέλθη ἔπειτα εἰς τήν πατρίδα. Ἀφῆκε μάλιστα τήν οἰκογένειαν αὐτοῦ ἐν Φλωρίνη.

Σέ φιλῶ

Ὁ υἱός σου

Ἴων

Παπᾶ-Κωνσταντῖνος ἀπό Νερέτ (ΓΒ)

– Ἄμεσος νῦν σκοπός τῶν βουλγάρων εἶναι: α') Νά φονεύσουν πάντας τούς προκρίτους ὀρθοδόξους, οἵτινες εἶναι ἐμπόδιον εἰς τό Κομιτᾶτον, β') νά λάβουν διά τῆς βίας ἀπό πάντων τῶν χωρίων χωρικούς εἰς τάς συμμορίας, οὕτως ὥστε νά ἐκθέσουν τά χωρία ἀπέναντι τῶν Ἀρχῶν.

– Ὁ Σαράφωφ μετέβη πρό μιᾶς ἑβδομάδος εἰς Γέρμαν καί ἐσύναξεν ὅλους
179 τούς χωρικούς εἰς τό βουνό καί τούς εἶπε νά μή δέχωνται || τόν παπᾶ-Σταῦρον
καί νά δώσουν καθέ οἰκογένεια ἀπό 1/4-1½ λίρας. Ἔπειτα ἀναχωρῶν πρός τά Κορέστια εἶπεν ὅτι θά πάρη τά χρήματα ὅταν ἐπιστρέψη. Ἤθελε νά φονεύση καί τόν Κῶτε. ([Εἴδησις] ἐκ Πισοδερίου).

– Διά τῆς δευτέρας ἀμνηστίας ἀνεπτερώθησαν αἱ ἐλπίδες τῶν βουλγάρων οἵτινες διαβλέπουσι συνδρομήν τοῦ ἰσχυροῦ προστάτου (Ρωσίας) καί συνεπῶς θαρροῦντες, ἀφόβως δύνανται νά ἐπιδίδωνται εἰς τό ἔργον των ὅπως ἐκτοπίσωσι τόν ἑλληνισμόν ἐκ Θράκης καί Μακεδονίας. (Ἐπιστολή [ἐκ] Φλωρίνης 3-7 [-1903]).

– [Ἀφίχθησαν] χθές οἱ κάτοικοι Δοβρεσόβου καί παρεπονέθησαν κατά τῶν ὠμοτήτων τῶν στρατιωτῶν οἵτινες καί «φάλαγγα» μετεχειρίσθησαν κατ' αὐτῶν καί πολλούς ἐτραυμάτισαν διά δαρμῶν ἐπικινδύνως. Οἱ Πρόξενοι τῶν Μεγάλων Δυνάμεων ἤκουσαν τά παράπονα.

– Ὅλοι οἱ κάτοικοι Ρακόβου γυμνάζονται εἰς τά βουνά.

– Ἀπηγορεύθη ὑπό τοῦ Κομιτάτου εἰς τούς χωρικούς νά ἐργάζωνται ὡς ὑπομίσθιοι ἐργάται τῶν ἀλωνίων τῶν μωαμεθανῶν.

– Ὑπό τοῦ ἐν Μακόβω καί τῶν πέριξ ἀποσπάσματος συνελήφθησαν ἄνευ
οὐδεμίας ἀντιστάσεως καί χωρίς ν' ἀνταλλαγῆ πυροβολισμός 10 συμμορῖται ὡπλι-
180 σμένοι διά Γκρά. Ὁ ἀρχιαστυνόμος βεβαιοῖ ὅτι 500 στρατιῶται || ἀποτελοῦσι τό
ἐκεῖ ἀπόσπασμα. Φαίνεται ὅτι πρόκειται περί προδοσίας ἐκ μέρους τοῦ οἰκοδεσπότου τῆς ἐν ᾗ συνελήφθησαν οἰκίας. Ἅπαντες ἤχθησαν ἐνταῦθα τῇ 3η Ἰουλίου.

7 Ἰουλίου

– Ἡ συλλαβοῦσα τόν Γ. Μούλαν συμμορία εἶναι τοῦ Κωνσταντίνη. Ἐκ τῶν 200 λιρῶν ἅς ἀπό τῆς οἰκογενείας του ἔλαβον, τάς μέν 100 διεμοίρασαν εἰς τούς πτωχούς χωρικούς τῶν χωρίων Ἐζέρενι, Ποδμότσανι, Κουρμπίνοβο καί Ράϊτσα, αἱ δέ 50 εἰσῆλθον εἰς τό ταμεῖον τοῦ Κομιτάτου, αἱ δέ λοιπαί 50 θ' ἀποδοθῶσιν εἰς τον Μούλαν. Ἀπεστάλησαν ἐπίσης ὀπίσω εἰς τήν οἰκογένειάν του τά ὁμόλογα ἅτινα ἡ συμμορία εἶχεν ἀπαιτήσει. Ὁ Μούλας εἶναι μετά τῆς συμμορίας καί εἶναι ἐνδεδυμένος ὡς ἀντάρτης. Εἰς πρώτην κατάλληλον εὐκαιρίαν θά ἐπανέλθη εἰς τό χωρίον ἵνα μή φανῆ εἰς τούς τούρκους καί εἰσαχθῆ εἰς ἀνάκρισιν. Ἄλλοι βεβαιοῦσιν ὅτι ἐφονεύθη ὁ Μούλας ὅπερ καί πιθανώτερον.

– Ἀναγκάζονται πολλοί νέοι ἐκ τῶν ἐνταῦθα ὑπό τοῦ Κομιτάτου ν' ἀκολουθήσωσι τάς συμμορίας, ἐπί ἀπειλῆ θανάτου. Ὁ ἐνταῦθα βούλγαρος βαφεύς Πέτρος Νέτσος προσφέρει 50 λίρας εἰς τό Κομιτᾶτον ὅπως ἀπαλλαγῆ τῆς ὑποχρεώσεως νά γίνη συμμορίτης. Τέσσαρες ἀδελφοί ὀπωροπῶλαι γνωστοί ἐνταῦθα διά τάς

Μπόρις Σαράφωφ (ΙΜΧΑ)

ύπηρεσίας ἄς μέχρι τοῦδε παρέσχον τῷ Κομιτάτῳ ἀναγκάζονται νά κλείωνται εἰς τάς οἰκίας των ἐνωρίς κατόπιν τῶν ἀπειλῶν τοῦ Κομιτάτου ἐπειδή ἠρνήθησαν νά
181 ὑπακούσωσιν εἰς τήν διαταγήν αὐτοῦ, ὅπως 2 ἐξ αὐτῶν, || τουλάχιστον ἀκολουθήσωσι τάς συμμορίας.

Βουλγαρικαί Συμμορίαι

Α' Καζᾶς Μοναστηρίου

1) Γ. Σούγγαρεφ (κατάγεται ἐκ Μοναστηρίου) .... 15 ἄνδρες
2) Πέτρωφ .... 15 »
3) Κιτάν .... 15 »
4) Στεφάν Ἤλιεφ .... 25 »
5) Δέλτσεφ (λοχαγός Βουλγ[αρικοῦ] στρ[ατοῦ]) .... 25 »
6) Σφέτκωφ (ἀδελφός τοῦ ἐν Μογγίλα φονευθέντος) .... 40 »
7) Πέτρε Κόβατς (κατάγεται ἐκ Μοναστηρίου) .... 20 »
8) Ἀλέξης Εὐθύμωφ (κατάγεται ἐκ Μοναστηρίου) .... 18 »
9) Κόλεφ .... 20 »

Περιφέρεια Ρέσνης

10) Ἄρσωφ (κατάγεται ἐξ Ἰστίπ) .... 25 »
11) Μίλεγκω .... 20 »
12) Κοκάρεφ .... 15 »
13) Πίτατσεφ - Παπανάτσεφ (ἐκ Τσάπαρι) .... 17 »
14) Ἤτσο Τάγαρτσε .... 18 »
15) Πάντζωφ .... 15 »

182

Καζᾶς Περλεπέ καί Κριτσόβου

16) Πιπέρκωφ (ξένος) .... 25 »
17) Γκιουρτσίν ἐκ Σλάντσκου .... 20 »
18) Πίτου Γούλη ἐκ Κρουσόβου .... 20 »
19) Γ. Νεβρεκλῆ ἐκ Περλεπέ .... 15 »
20) Ἄτσεφ - Ὄκλεφ ἐκ Περλεπέ .... 35 »
21) Κοσμᾶς (ἱερομόναχος) .... 20 »
22) Μίσιε .... 20 »
23) Λουκᾶς Τζέρος (ἐκ Μοναστηρίου) .... 35 »

Καζᾶς Ἀχρίδος

24) Δέαν (ψευδώνυμον) .... 30 »
25) Τάσε .... 30 »
26) Νίκολωφ .... 20 »
27) Οὐζούνωφ (ἐξ Ἀχρίδος) .... 32 »

Γκότσε Ντέλτσεφ (Ζ)

28) Δόϊτσιν .... 20 »
29) Σφέτκο } αδελφοί .... 20 »
30) Σπάσεφ .... 25 »

Έν τῷ Καζᾶ Περλεπέ-Κριτσόβου

31) Τάλε Χρήστωφ .... 20 »
32) Νάκεφ (ἐκ Τσίρτσκου) .... 25 »
33) Πέτκωφ .... 30 »

183 Έν τῷ Καζᾶ Φλωρίνης καί Καστορίας

34) Β. Τσακαλάρωφ (ἐκ Σμαρδεσίου) .... 35 »
35) Κῶτε (ἐκ Ρούλιας) .... 22 »
36) Τάντζεφ .... 20 »
37) Παπαχρήστωφ .... 25 »
38) Στέφαν .... 10 »
39) Δῖνε .... 15 »
40) Μῆτρος (Βλάχος) .... 20 »
41) Τσίλιο .... 20 »
42) Πῶπεφ (λοχ[αγός] Βουλγ[αρικοῦ] στρ[ατοῦ]) .... 40 »
43) Τρυφώνωφ (ἐκ Πρέσπας) .... 20 »
44) Τσέκωφ (ἐξ Ἐξή-Σοῦ) .... 20 »
45) [Τάνε] Κλιάντσεφ (ἐκ Γκορνιτσόβου) .... 35 »
46) Μπίολτσεφ .... 20 »
47) Λέτζιο ἐκ Τσερεόβου .... 35 »
47α) Κόλεφ ἐκ Μόκραινης

9 Ἰουλίου

– Χωρικοί τινες τῶν χωρίων τῆς Πρέσπας προσῆλθον εἰς τούς Προξένους Αὐστρίας καί Ρωσίας ἐρωτῶντες τί νά κάμωσι, διότι ἀπηλπίσθησαν πιεζόμενοι ὑπό τε τοῦ στρατοῦ καί τῶν συμμοριῶν. Ὁ Πρόξενος τῆς Ρωσίας ἀπήντησεν αὐτοῖς νά ἔχωσιν ὑπομονήν μέχρι τοῦ Σταυροῦ, τῶν μέσων δηλαδή Σεπτεμβρίου, ὁπότε θά γίνη κάτι τό εὐχάριστον. Ὁ Αὐστριακός τήν αὐτήν ἔδωκεν ἀπάντησιν.

184 – Τῇ 7η Ἰουλίου ἀπόσπασμα ὑπό τόν Χαλήλ ἐφέντην συνηντήθη εἰς Πέστανι (Περλεπέ) μετά συμμορίας ἐκ 30 ἀνδρῶν. Ἡ συμπλοκή διήρκεσε 4 ὥρας καί ἐφονεύθησαν 4 βούλγαροι, ἐτραυματίσθη δέ ὁ χωροφύλαξ Σουλεϊμάν ἐλαφρῶς, κατεσχέθησαν 2 Γκρᾶ, τῶν λοιπῶν δύο ληφθέντων ὑπό τῆς συμμορίας. (Πληροφορίαι Γεν[ικῆς] Διοικήσεως).

– Εἰς τό δάσος Τσάπαρι πλήν τῶν ἄλλων φονευθέντων εὑρέθησαν καί ἕτεροι 10 φονευμένοι καί 6 τραυματισμένοι. (Πληρ[οφορίαι] Γεν[ικῆς] Διοικ[ήσεως]).

– Εἰς τό τσιφλίκι Γκόσνο ἀπέχον μίαν ὥραν ἀπό Χρουπίστης, μουσουλμάνοι

Μήτρος Βλάχος (ΦΜ)

ἐκ τοῦ χωρίου Ζαμπέρλιανι οἵτινες ἐθέριζον κατεδιώχθησαν ὑπό συμμοριτῶν, οἵτινες ἐφόνευσαν 6 καί ἐτραυμάτισαν 1. Δύο ἐκ τῶν συμμοριτῶν ἔφερον στολήν Βουλγαρικοῦ στρατοῦ. (Πληρ[οφορίαι] Γεν[ικῆς] Διοικ[ήσεως]).

– Τῇ 7η Ἰουλίου συμμορία ἐπετέθη κατ' ἀποσπάσματος μεταβαίνοντος ἐκ Δούνιας εἰς Βιτωλίτσα (Περλεπέ). Ἐφονεύθησαν 5 συμμορῖται καί 2 στρατιῶται τῶν ἐφέδρων Πρέσοβας. Ἡ συμμορία κατεδιώχθη· λέγεται ὅτι ὑπάρχουσιν ἐν αὐτῇ πολλοί τραυματίαι. (Πληρ[οφορίαι] Γενικῆς Διοικήσεως).

11 Ἰουλίου

– Ἐκ Χριστοφόρου ὁ διδάσκαλος μέ 16 ἄλλους ἀνεχώρησαν μετά τῶν συμμοριῶν.

– Τήν 6ην Ἰουλίου ἀπέδρασαν ἐντεῦθεν συνενωθέντες μετά τῶν συμμοριῶν ||
185 16 βούλγαροι· ἡ στρατολογία γίνεται ἐπί τῇ βάσει κληρώσεως, οἱ κληρωτοί ἐγγεγραμμένοι εἰς ἰδιαιτέρους καταλόγους, ὀφείλουσιν ἐντός τριῶν ἡμερῶν ἀπό τῆς κληρώσεως νά ἐκκινήσωσιν.

– Ὁ πατήρ τοῦ ἀποδράντος Γεωργίου (ὅστις ἦτο ὑπάλληλος τοῦ Δούμα) προσκληθείς ὑπό τοῦ Γ. Δούμα καί ἐρωτηθείς περί τοῦ ὑπαλλήλου του εἶπεν:

«Ἠθέλησα νά παραπείσω τόν υἱόν μου νά μήν φύγη, διότι τόν ἔχω μοναχοπαίδι μέ τρία κορίτσια, ἀλλά δέν τό κατώρθωσα καί εὐχαριστοῦμαι διά τοῦτο, ἐπειδή πρέπει νά θυσιάσωμεν τό πᾶν διά τόν ἱερόν ἀγῶνα· μέ λύπην μου εἶδα ὅτι τά μέλη τοῦ μετζλισίου μεροληπτικά ἀποφασίζουν διότι ἐνῶ κατά τόν ἐν ἰσχύϊ περί στρατιωτικῆς κληρώσεως νόμον (ἐννοεῖ τόν τοῦ Κομιτάτου) *εἰς τά ὅπλα συγκαλοῦνται οἱ συμπληρώσαντες τό 20όν ἔτος, παρέλαβον καί τόν υἱόν μου μόλις δεκαεπταετῆ· μάτην διεμαρτυρήθην· εἶναι ἀδύνατον ν' ἀνασταλῇ ἀπόφασις τοῦ μετζλισίου τούτου· ἀλλά καί ὁ υἱός μου πταίει διότι ἀπήτησε νά ἐγγραφῇ μετά τῶν 80 χασάπηδων πού ὅλοι σχεδόν ἔφυγαν· ἐπειδή ὅμως τήν 1η Αὐγούστου ἔχουν ἀποφασίσει νά γίνη κάτι τι ἐδῶ, καλά ἔκαμε καί ἐπῆγε μέ τάς συμμορίας ὅπου εἶναι ἐλπίς νά σωθῇ. Εἶναι καί μερικοί πού ἀφοῦ γυμνασθοῦν 40 ἡμέρας ἔρχονται πάλιν ὀπίσω καί τούς δίδουν ἀπόδειξιν ὅτι ὑπηρέτησαν. Ἦλθεν ἡ ὥρα· πρέπει νά κάμη ὁ καθείς τάς τελευταίας προσπαθείας· δέν λυπούμεθα ὅτι μᾶς σφάζουν, οὔτε ἀπελπιζόμεθα· τό ἔργον πού ἀνέλαβε τό βουλγαρικόν ἔθνος εἶναι διά τήν ἐπερχομένην γενεάν. Θά μᾶς ἀπελπίσουν τότε μόνον ὅταν θά ἀρχίσουν νά σφάζουν τά μικρά μας».*

186 – Τήν πρωΐαν [τῆς] 9ης Ἰουλίου συμπλοκή ἀσήμαντος ἔγινε μεταξύ στρατοῦ καί τῆς συμμορίας Σούγγαρη ἐν Νοβάκι.

– Τήν 5η Ἰουλίου ἐφονεύθη ἐν Κριβογκάστανι (Περλεπέ) ὑπό τούρκων τῆς Πρεσίλας-Βερμπόφτσας ὁ ἐκ τοῦ χωρίου τούτου Σάβεφ.

– Τήν 6η Ἰουλίου ἐφονεύθη παρά τό χωρίον Χαλδάντσα, ἐπί τοῦ δημοσίου δρόμου ὁ ἐμπορευόμενος κομίτης ἐκ Κρουσόβου Χάλτσιος Μασλάρης ὑπό δύο

60. 14 Ἰουλίου 1903 9. *πορτοχαλί 28*

Μαθαίνω ὅτι [ἡ] συμμορία Βαγγέλη ἐκτύπησε βουλγαρικήν συμμορίαν εἰς Νεγόβανη καί ἐσκότωσε 5 καί ἔπιασεν 1 ζωντανόν.

[Ὁ] Γιαγκώφ μέ 200 ἄνδρες ἦλθεν ἀπό τήν Βουλγαρία. Θά πάγῃ στήν περιφέρεια Καστορίας.

Ἀπό ὅλα τά χωριά καί ἀπό τίς πόλεις φεύγουν νέοι μέ τίς συμμορίες.

[Ὁ] Κώτες ρωτᾶ τί νά κάμουν οἱ δικοί μας πληθυσμοί ἄν γίνῃ ἡ ἐπανάστασις γενική ἐκ μέρους τῶν βουλγαροφώνων χωρίων καί παρασυρθοῦν καί σηκωθοῦν καί δικά μας χωριά.

Εἶχα κάμει ἕνα ἔγγραφο στό Ὑπουργεῖο καί ἐρωτοῦσα τό ἴδιο πρᾶγμα.

Κάμνει τίποτε ὁ "Σύλλογος πρός Διάδοσιν τῶν Ἑλληνικῶν Γραμμάτων" διά τό ζήτημα τῆς δημοσιεύσεως ἐφημερίδος περί Μακεδονικῶν στήν Εὐρώπη;

Σκούντησε τόν θεῖον Μᾶρκο. Je ne peux concevoir que tout [Δέν μπορῶ νά καταλάβω πώς ὅλος] ὁ Ἑλληνισμός δέν ἠμπορεῖ νά réussir à publier [κατορθώσῃ νά δημοσιεύῃ] μιά τέτοια ἐφημερίδα a Paris [στό Παρίσι], μιά ἐφημερίδα πού νά γράφῃ ὄχι μόνο γιά τήν Μακεδονία, ἀλλά καί διά τά συμφέροντά μας εἰς ὅλην τήν Τουρκία.

Ἄν τά στελέχη τῆς Ἐθνικῆς Ἑταιρείας ὑπάρχουν, (μέ εἶπαν πώς ὑπάρ- 2
χουν καί χρήματα ἀρκετά τῆς Ἑταιρείας), διατί δέν κάνετε κανένα συμβούλιο ν' ἀποφασίσετε κάτι τί γενικώτερον διά τήν Μακεδονίαν; Μποροῦσα νά ἔλθω καί ἐγώ στάς Ἀθήνας ἄν εἶναι ἀνάγκη νά σᾶς δώσω πληροφορίας καί νά συνεννοηθοῦμε. Ἐδῶ εἶμαι ἀπομονωμένος καί κάνω ὅτι μπορῶ, ἀλλά χωρίς νά ἔχω συντρόφους. Σέ κάθε πόλιν ἔχουμε τούς ἀνθρώπους μας, ἀλλά πόσον ἀτελεῖς ἄνθρωποι εἶναι! Ἐκτός τούτου πρέπει νά γίνῃ ἐργασία καί στό Βιλαέτι τῆς Θεσσαλονίκης καί στήν Θράκη.

Χρήματα δέν μ' ἔστειλες, οὔτε ἀπάντησες στά γράμματά μου ὑπ' ἀριθ. 6 καί 7 περί Ἰ. Μάρκου. Τηλεγράφησέ με ἄν εἶναι καλός ἤ κακός. Τηλεγράφησε oui ou non [ναί ἤ ὄχι].

[Ἴων]

τούρκων τῆς Χαλδάντσας καί Πρεσίλας· ὁ εἷς τούτων ἐτραυματίσθη ὑπό τοῦ βουλγάρου· εὑρέθη δέ τό πτῶμα του τήν 11ην Ἰουλίου. Ὁ ἕτερος ἐπίσης τραυματισθείς ἀπέθανε τήν 10ην Ἰουλίου.

– Τήν 6ην Ἰουλίου ἐφονεύθη ὑπ' ἀγνώστων ἔξω τοῦ Κρουσόβου ὁ ἐκ Βιτωλίων ἑβραῖος Ἰακώβ Κατζάν, ἐπανερχόμενος ἐκ τῶν χωρίων Δεμίρ-Χισσάρ.

– Ἐν Φλωρίνῃ λέγουσιν ὅτι κατ' αὐτάς πρόκειται νά ἔλθῃ ὁ Γιάγκωφ. Ἐπῆγαν εἰς προϋπάντησίν του μερικοί.

– 4 ἤ 5 ἑτοιμάζονται νά ἀναχωρήσουν πρός τάς συμμορίας. ([Εἰδήσεις] ἐκ Φλωρίνης 9-7-1903).

– Τήν 5η Ἰουλίου συμμορία εἰσῆλθεν εἰς Νεγοβάνη τῇ βοηθείᾳ τοῦ ἐκεῖ σχισματικοῦ Χρήστου καί τοῦ μουχτάρη Χρήστου Πέτρε καί πρό πάντων τοῦ Γεωργίου Σιώμου Θωμαΐδου (σπουδαίου ἐν Νεγοβάνῃ παράγοντος τοῦ Κομιτάτου) ἔμεινε δέ 3 ὥρας. Ἡ λοιπή κοινότης ἀπροόπτως καταληφθεῖσα δέν ἐγνώριζε τί νά πράξῃ ([Εἴδησις] ἐκ Φλωρίνης 7-7[-1903]).

187 – Πρό 15 ἡμερῶν ὁ Σαράφωφ ἐπέρασε διά Δέβριτσας μέ τηλεγραφικά μηχανήματα.

– Τήν 6η Ἰουλίου ἔφθασαν εἰς Ρέσναν δύο Βούλγαροι ἀξιωματικοί ὀνομαζόμενοι Π. Τόσεφ καί Παναγιώτωφ, κομισταί ἐκρηκτικῶν ὑλῶν.

– Εἰς τά πλησίον τῆς Ρέσνας ὄρη, εἰς δύο μέρη, κατεσκεύασαν οἱ κομῖται σπήλαια τεχνικώτατα πρός προφύλαξιν τῶν οἰκογενειῶν τῶν ἐπαναστατῶν χωρικῶν ἐν καιρῷ πολέμου.

– Ἀπό τό Γιάγκοβετς κατέγραψαν 35 σχισματικούς τήν 6η Ἰουλίου καί 7 ὀρθοδόξους ὡς κληρωτούς διά τήν ἐπανάστασιν. Ταῦτα ἔκαμον καί εἰς τά ἄλλα χωρία. ([Εἴδησις] ἐκ Ρέσνας 7-7[-1903]).

– Τήν 9ην ἑσπέρας ἀπελύθησαν τῶν φυλακῶν οἱ ἡμέτεροι:

Ἐκ Σμαρδεσίου: Παπᾶ-Τράϊκος (ἱερεύς), Νικ. Γίτσιος, Ἠλίας Κοβάτσης, Χρῆστος Ἠλία.

Ἐκ Κωστενετσίου: Παπᾶ-Πέτρος (ἱερεύς), Τύρπος Στόγιαν, Στέφος Στόγιαν, Τριαντάφυλλος Βασίλη.

Ἐκ Λαμπανίτσης: ὁ Χρῆστος Στόγιαν.

Ἐκ Βαμπελίου: Παπᾶ-Χρῆστος (ἱερεύς), Γιαννάκης Σταύρου, Πέτρος Ντῖνε.

Ἐκ Βερνικίου: Κωνσταντῖνος Στέφου, Γάκης Κύρου, Δῆμος Γεωργίου.

Ἐπίσης ἀπελύθη καί ὁ σχισματικός ἱερεύς παπᾶ-Ναούμ (ἐκ Κωστενετσίου).

Μένουσιν ἐν ταῖς φυλακαῖς οἱ λοιποί, δηλαδή: Ναούμ Γιάννης (Λαμπάνιτσας), Ἀντώνιος Λάζου (Κωστενέτσι), Λάμπρος Χρήστου 15 ἐτῶν (Σμαρδέσι), Σωτήριος Μάνου καί Τύρπος Δημητρίου (Βάμπελι), Γεώργιος Δήμου, Τάσε Μήλιου, Μῆτρε Πάντου, Βάνε Χρήστου (Βερνίκι).

188 **12 Ἰουλίου**

– Συνήθως ὅσοι φεύγουν ἀπό τά Βιτώλια μέ τάς συμμορίας, ἀκολουθοῦσι τόν

[Γ.Γ.] Tu as eu un duel[1]. Pourquoi?

Je ne savais pas que Ractivand était à Paris.

J' embrasse Nata et les petits mioches.

[Κρυπτογραφική]

[Εἶχες μιά μονομαχία[1]. Γιατί;

Δέν ἤξερα ὅτι ὁ Ραχτιβάν ἦταν στό Παρίσι.

Φιλῶ τήν Νάτα καί τά πιτσιρίκια.]

---

1. Τήν Παρασκευή 20 Ἰουνίου 1903 δολοφονεῖται στήν πλατεῖα τοῦ Πλάτανου στήν Κηφισιά ὁ ἀξιωματικός τοῦ στρατοῦ καί γρεγ. ἐκτελῶν ἀστυνόμου. Ἀρτινός τήν καταγωγή, Τηλιγάδης ἀπό τόν Λ. Λεόντιο, Σουλιωτικής καταγωγής, δικηγόρο, δημοσιογράφο καί πρώην γραμματέα τοῦ Ὑπουργείου Δικαιοσύνης, για προσωπικό ζήτημα.

Ὁ Παῦλος Μελᾶς, αὐτόκλητος, κάνει ἀνακρίσεις καί στήν συνέχεια δημοσιεύει στήν ἐφημερίδα «ΤΟ ΑΣΤΥ» τῆς 30ῆς Ἰουνίου τά συμπεράσματά του σχετικά μέ τό γεγονός καί τήν προσωπικότητα τοῦ Λεοντίου, όπου τον χαρακτηρίζει «τέλειο τύπο μπράβου καί μόρτη».

Ὁ ἀδελφός τοῦ Λεοντίου τό διαβάζει καί δημοσιεύει στήν ἐφημερίδα «ΑΘΗΝΑΙ» τῆς 1ης Ἰουλίου προσβλητικότατη ἐπιστολή κατά τοῦ Παύλου Μελᾶ.

Μεταξύ ἄλλων γράφει:

«Εὐθύς ὡς ἀνέγνων αὐτήν ἐσκέφθην ὅτι εἶχον καθῆκον νά ἔλθω πρός συνάντησίν σου καί δι' ἑνός ραπίσματος νά σέ σύρω καί σέ ἀναβιβάσω ἐπί τοῦ πεδίου τῆς τιμῆς καί ἐκεῖ νά διδάξω σέ καί τούς ὁμοίους σου ὅτι δέν δύνανται ἀτιμωρητί νά ὑβρίζωσι καί συκοφαντῶσι ἕναν Λεόντιον».

Στήν ἐφημερίδα «ΤΟ ΑΣΤΥ» τῆς 4ης Ἰουλίου 1903 διαβάζουμε:

«Τοῦτο ἔδωκε ἀφορμήν εἰς τόν κ. Μελᾶν ν' ἀποστείλῃ πρός αὐτόν ὡς μάρτυράς του, τούς κ.κ. Κρίτσαν, βουλευτήν καί Ἀλμεΐδαν, ὅπως ζητήσωσιν ἱκανοποίησιν. Ὁ κ. Λεόντιος διώρισεν ἐπίσης μάρτυράς του τούς κ.κ. Πώπ, διευθυντήν τῆς ἐφημερίδος «ΑΘΗΝΑΙ» καί Ἀριστομένην Γιαννόπουλον, ἔφεδρον ἀνθυπολοχαγόν (...)

Ἡ μονομαχία

Τήν ἕκτην μετά μεσημβρινήν ὥραν δύο ἅμαξαι φέρουσαι τούς ἀντιπάλους μετά τῶν μαρτύρων των καί τῶν ἰατρῶν των ἐστάθμευσαν εἰς τινα θέσιν μεταξύ Καματεροῦ καί Κάτω Λιοσίων, ὅπου εἶχεν ὁρισθῆ νά γίνῃ ἡ μονομαχία.

Ἰατρός τοῦ μέν κ. Μελᾶ ἦτο ὁ κ. Κόκορης, τοῦ δέ κ. Λεοντίου ὁ κ. Μπαλᾶνος.

Τήν γόμωσιν τῶν πιστολίων ἀνέλαβεν ὁ κ. Κρίτσας ἐπιβλέποντος καί τοῦ κ. Πώπ, κατόπιν οἱ ἀντίπαλοι ἐτέθησαν εἰς ἀπόστασιν εἴκοσι πέντε βημάτων καί παραγγέλοντος τοῦ κ. Κρίτσα ἀντήλλαξαν τήν πρώτην βολήν ἄνευ ἀποτελέσματος.

Ὑπελείποντο ἕτεραι δύο βολαί κατά τά συμπεφωνημένα καί τά πιστόλια γεμισθέντα ἐκκενώθησαν καί πάλιν, εὐτυχῶς ἄνευ ἀποτελέσματος. Μία βολή ἔμελλε ν' ἀνταλλαγῇ ἀκόμη καί οἱ ἀντίπαλοι ἀτάραχοι ἀνέμενον νά τοῖς δοθῶσι τά πιστόλια τά ὁποία ἐγεμίζοντο ἐκ τρίτου.

Εἰς τό δοθέν ὑπό τοῦ κ. Κρίτσα παράγγελμα αἱ δύο σφαῖραι ἐξέφυγον τῶν στομίων διασχίσασαι καί πάλιν τόν ἀέρα.

Ἡ μονομαχία ἤδη εἶχε λήξει καί οἱ ἀντίπαλοι μετά τῶν μαρτύρων καί τῶν ἰατρῶν των ἐπέβησαν τῶν ἁμαξῶν των καί ἀνεχώρησαν χωρίς νά ἀνταλλάξωσι χαιρετισμόν συμφιλιώσεως».

Στόν φάκελο Παύλου Μελᾶ πού βρίσκεται στό ΕΛΙΑ ὑπάρχουν ἐπιστολές ἀξιωματικῶν πού συγχαίρουν τόν Π. Μελᾶ γιά τήν ὑπεράσπιση τῆς τιμῆς τοῦ ἀξιωματκοῦ Τηλιγάδη.

ἑξῆς δρόμον· διά τῆς Ἁγίας Κυριακῆς εἰς Πρέσοβον, ἐκεῖθεν εἰς Χριστόφορον καί ἐκεῖθεν εἰς Τσάπαρι διά τοῦ βουνοῦ.

– Ἀπό τό Νοβάκι ἔφυγεν ὁλόκληρος οἰκογένεια μέ τάς γυναίκας. Ἔμεινε μόνος εἷς γέρων.

– Πρόκειται νά συστηθῆ γυμνάσιον Ρουμανικόν καί συσσίτιον ἐν Ἐλβασανίω.

14 Ἰουλίου

– Ὁ κ. Rostkowsky διελθών διά Σκότσιβιρ ὅπως μεταβῆ εἰς Μορίχοβον, συνεβούλευσε τούς χωρικούς νά παραδώσωσι τά ὅπλα των εἰς τάς Ἀρχάς καί νά μή τρέφωσι μήτε νά δέχωνται τάς συμμορίας εἰς τό χωρίον των.

– Τήν 7η Ἰουλίου ὁ κοτζάμπασης τοῦ Μπρότ καί 3 ἕτεροι χωρικοί ἐλθόντες ἐνταῦθα ὅπως ὑποβάλωσι τά παράπονά των ἕνεκα τῶν πιέσεων ἅς ὑφίστανται ἐκ μέρους τῶν ἀποσπασμάτων μετέβησαν καί εἰς τά Προξενεῖα τῆς Ρωσίας, Αὐστρίας καί Ἀγγλίας. Ὁ Ρῶσος Πρόξενος συνεβούλευσεν αὐτούς νά παραδώσωσι τά ὅπλα των ἵν' ἀπαλλαγῶσι τῶν καταπιέσεων, ὁ τῆς Αὐστρίας νά μή παραδώσωσι τά ὅπλα ἀλλά νά κρύψωσιν αὐτά ἐπιμελῶς, ὁ δέ τῆς Ἀγγλίας νά ἐπιδώσωσιν ἀναφοράν εἰς τόν Βαλῆν ἐκθέτουσιν τά παράπονά των.

189 – Τήν 6ην Ἰουλίου ἐφονεύθη ἐν Ἐξή-Σοῦ (Φλωρίνης) μπέης τις ἐξ Ἴντσκου (παρά τήν Νέβεσκαν) ὑπό τοῦ φιλοξενοῦντος αὐτόν βουλγάρου.

– Τήν 9ην Ἰουλίου ἐφονεύθη ὑπό τῆς βουλγαρικῆς συμμορίας Πίτου Γούλη ἐν Κότσιστα (Δεμίρ-Χισσάρ) ὁ ἐκ τοῦ χωρίου τούτου τοῦρκος Νεμπί.

– Τήν 10ην Ἰουλίου ἐφονεύθη ὑπό βουλγ[αρικῆς] συμμορίας Πίτου Γούλη (πιθανῶς) ὁ ἐκ Ζαϊᾶς τοῦρκος Σεφέρ, παρά τήν θέσιν Μπούσεβα Τσέσμα.

– Πολλοί ἀξιωματικοί λίαν δυσμενῶς ἐκφράζονται κατά τῶν ἐν Κων/πόλει ληφθεισῶν ἀποφάσεων περί παραχωρήσεων εἰς τούς βουλγάρους.

– Κατ' ἄλλας πληροφορίας ὁ Rostkowsky περιέρχεται τά χωρία τοῦ Μοριχόβου ἕν πρός ἕν καί δίδει τάς αὐτάς ὡς εἰς τούς χωρικούς τοῦ Μπρότ συμβουλάς· ἐν Σκότσιβιρ μάλιστα ὅπου διενυκτέρευσε τῆ 7η Ἰουλίου συνεβούλευσε τά αὐτά προσθείς ὅτι ἐάν συμμορφωθώση πρός τάς ὁδηγίας του τότε μόνον πρέπει νά ἐλπίζωσι προστασίαν ἐκ μέρους του ἐναντίον τῶν κακώσεων, ἅς ὑφίστανται ἐκ μέρους τῶν ἀποσπασμάτων.

– Ὁ Καϊμακάμης Φλωρίνης μετετέθη ἀντικατασταθείς δι' ἑτέρου ἐκ Κων/πόλεως (ἐδωροδοκεῖτο).

190 – Τῆ 13η Ἰουλίου περί τήν 11½ μ.μ. τουρκιστί οἱ ἀρχισυμμορῖται Ταγάρτσεφ καί Πίτατσεφ καί Πέντζωφ ἡγούμενοι 70 συμμοριτῶν περιεκύκλωσαν τό χωρίον Τσάπαρι· οἱ 3 ἀρχηγοί μετέβησαν εἰς τό χάνι τοῦ χωρίου ἔνθα προσεκάλεσαν 10 τῶν χωρικῶν, τούς: Μήτσε Βέλεφ, Γκῶσιε Βέλεφ, Πέτρε Τράϊκωφ, Βασίλ Τράϊκωφ, Γιωβάν Γιῶβε, Στέργιο Πόρκο, Σταῦρε Μοῦκιεφ, Στωϊάν Βάνε Μίο, Λάζε Δάρδανωφ καί Δῖνε Ἴνε. Μετά τινα ἐπίπληξιν ἀνήγγειλαν αὐτοῖς ὅτι εἶναι καταδεδικασμένοι εἰς θάνατον, διότι δέν ἔλαβον τά ὅπλα κατά τήν τελευταίαν συμπλοκήν,

Πίτου Γκούλη (ΜΠΙ)

ἰδιαιτέρως ἐστιγμάτισαν τήν προδοτικήν διαγωγήν τοῦ προδόντος αὐτούς πρός τάς Ἀρχάς κατά τήν ἡμέραν ἐκείνην Λάζε Δάρδανωφ. Ὁ σαλπιστής ἐσάλπισε καί ὁμοβροντία 25 ὅπλων ἔρριψε νεκρούς καί τούς δέκα. (Κατ' ἄλλην πηγήν ἐφονεύθησαν διά πελέκεων κατά σειράν καλούμενοι καθ' ἕνας).

Ὁ Λάζες οὗτος Δάρδανωφ εἶναι ὁ φονεύσας τόν ἐκ Τυρνόβου χριστιανόν Ζέμον, κατασυντρίψας τήν κεφαλήν αὐτοῦ διά πέτρας.

– Τῇ 10η Ἰουλίου ὁ Μῆτρος Βλάχος μετά τῆς συμμορίας του συλλαβών τόν
191 μουχτάρη τοῦ Ζελόβου με||τά τῶν 2 εἰσπρακτόρων τούρκων ἔδειρε ἀνηλεῶς, ἀφαιρέσας δ' ὅσα ἔφερον τοῦ δημοσίου χρήματα γρ. 8.000 ἀπέλυσεν αὐτούς μέ τήν ἀπειλήν νά μή μεταβαίνωσιν εἰς τά χωρία, πρός εἴσπραξιν χρημάτων διότι θέλει φονεύση αὐτούς.

– Ὁ Γιάγκωφ ἄγων 200 ἄνδρας εἰσήλασεν ἐκ Βουλγαρίας· εὑρίσκεται εἰς τά βουνά τῆς Τσέγανης, ὅπου πολλοί ἀρχηγοί τῶν πέριξ συμμοριῶν μετέβησαν ἵνα συνεννοηθῶσι μετ' αὐτοῦ. Ὁ Κῶτες προσκληθείς ἀπεποιήθη νά μεταβῇ, ἀπέστειλε ὅμως, λέγεται, 4 ἄνδρας αὐτοῦ ὡς ἀντιπροσώπους. (Ἐπιστολή ἐκ Φλωρίνης 13-7[-1903]).

– Δι' ἐγκυκλίου καλοῦνται οἱ μεμυημένοι νά λάβωσι τά ὅπλα. Οἱ πλεῖστοι προσέρχονται. Ὀλίγοι φεύγουσιν εἰς Ἀμερικήν.

– Ἡ Κυβέρνησις ἀπέστειλε λιθογραφημένην ἐγκύκλιον δήλωσιν εἰς πάντα τά χωρία καλοῦσα τούς συμμορίτας νά καταθέσωσι τά ὅπλα ὑπισχνημένη αὐτοῖς ἀμνηστίαν. Ἡ ἐγκύκλιος εἶναι γεγραμμένη βουλγαριστί.

– Ἔγινε συμπλοκή μεταξύ συμμορίας Βαγγέλη καί Κόλε Πίνα καί τῆς τοῦ Ἀλέξη. Ἐφονεύθησαν 3 βούλγαροι συμμορῖται καί 1 ἐζωγρήθη, ἐνῶ ἐκ τῶν συμμοριτῶν Βαγγέλη οὐδείς ἔπαθέ τι.

– Ὅλαι αἱ συμμορίαι διετάχθησαν ν' ἀνταλλάξωσι θέσεις.

192 – Τήν νύκτα τῆς 12ης πρός τήν 13ην Ἰουλίου δύο συμμορίαι ὑπό τόν Τσέκωφ καί Μπίολτσεφ μεταβᾶσαι εἰς Χασάνοβον προσεκάλεσαν τόν Ρῆστε καί τόν υἱόν αὐτοῦ Πέτρε καί 3 ἄλλους χωρικούς. Μετά πρόχειρον ἀνάκρισιν περί τῶν παραδοθέντων εἰς τάς Ἀρχάς 31 ὅπλων, παραλαβόντες αὐτούς ἀνεχώρησαν. Τήν ἑπομένην εὑρέθησαν τά σώματα τῶν 2 πρώτων οἰκτρῶς ἠκρωτηριασμένα. Τῶν λοιπῶν 3 ἡ τύχη ἀγνοεῖται.

16 Ἰουλίου

– [Ὁ] Σαράφωφ, λέγεται, ὅτι ἦτο τάς ἡμέρας ταύτας ἐνταῦθα μετημφιεσμένος εἰς χωρικόν.

– Τήν 9η Ἰουλίου ἡ συμμορία τοῦ καλογήρου Κοσμᾶ συνεκρούσθη ἐν Μπελαβόδιτσα (Περλεπέ) πρός ἀπόσπασμα. Ἐφονεύθη ὁ Κοσμᾶς καί 4 ἄλλοι· ἐκ τῶν στρατιωτῶν ἐφονεύθησαν 3.

Ὑποχωροῦσα πρός τό Μορίχοβον ἡ συμμορία προσεβλήθη παρά τό χωρίον Δούνια ὑπό ἑτέρου ἀποσπάσματος, ἐφονεύθησαν 4 συμμορῖται καί 2 στρατιῶται, ἐτραυματίσθη δέ 1 στρατιώτης.

πορτοκαλί 28

61. [Ἀγαπητέ μου Παῦλε] 9.

Στεῖλε αὐτά τά γράμματα, παρακαλῶ, εἰς ὅσους ἀπευθύνονται.

Οἱ Βούλγαροι λέν νά κάμουν κάτι τήν Κυριακήν 20 Ἰουλίου, νά κτυπήσουν τά τουρκικά χωριά καί νά κάψουν καί σκοτώσουν.

18 Ἰουλίου 1903

Ἴ[ων]

Στείλε αυτά τα γράμματα,
παρακαλώ, εις όσους απευθύ-
νονται

Οι Βούλγαροι λέν να κάμουν κάτι
την Κυριακήν 20 Ιουλίου, να κτυ-
πήσουν τα τουρκικά χωριά και
κάψουν και σκοτώσουν.

18 Ιουλίου 1903.

Ι.

18 Ἰουλίου 1903 (ΓΒ)

– Τήν 11η Ἰουλίου ἡ συμμορία Πέσκωφ συνεπλάκη ἐν Μοναστηρέτς πρός ἀπόσπασμα. 7 συμμορῖται ἐφονεύθησαν, 2 ἐτραυματίσθησαν, 12 δέ στρατιῶται ἐφονεύθησαν καί ἐτραυματίσθησαν.

193 – Τήν 11ην Ἰουλίου παρά τήν μονήν Τζέμπρε (Μοριχόβου) ἡ συμμο||ρία Ἄντε (νέα συμμορία) συνεκρούσθη πρός ἀπόσπασμα. Ἀνά δύο ἐτραυματίσθηκαν ἑκατέρωθεν.

– Εἰς Λιουμπόϊνον ἐφονεύθη μυλοθρός, θεωρηθείς ὡς προδότης ὑπό τοῦ Κομιτάτου.

– Ἔφθασαν εἰς Ρέσναν 15 ἀξιωματικοί (ἐν οἷς καί Ρῶσοι). Τινές θά μείνωσιν ἐκεῖ, οἱ ἄλλοι θά διανεμηθῶσιν εἰς ἄλλα μέρη.

– Δύο συμμορῖται τραυματίαι ἀπό τήν ἐν Τσάπαρι συμπλοκήν νοσηλεύονται εἰς τό χωρίον Μπόουνο.

– Ὁ πρό μηνός ἐξαφανισθείς ὀθωμανός ἐκ Τσαριβρόδ εὑρέθη ἐντός χάνδακος. Ἐδολοφονήθη ὑπό τῶν χωρικῶν τοῦ Ἐζέρενι.

– Δραστηρία προετοιμασία γίνεται.

– Ἕνεκα λόγων προσβολῆς τιμῆς γυναικῶν καί ἕνεκα δυσαρεσκείας 11 χωρίων ὁ Ἄρσωφ κατεδικάσθη εἰς θάνατον ἤ παραίτησιν. Θέλει ἀντικατασταθῆ δέ ὑπό τοῦ νεωστί ἐλθόντος ἀξιωματικοῦ Παναγιώτωφ (ἴδε 11 Ἰουλίου), θά διορισθῆ ἀλλαχοῦ φαίνεται.

– Τά μέλη τοῦ ἐν Ρέσνα Κομιτάτου ἀντικαθίστανται, διορίζονται δέ οἱ καλλίτεροι τῶν ἐκεῖ βουλγάρων. (Ἐπιστολή ἐκ Ρέσνης, ληφθεῖσα σήμερον).

– Ἤχθη χθές ἐκ Νεγοβάνης ὁ πληγωθείς κατά τήν ἐκεῖ συμπλοκήν τῆς 12ης ἤ 13ης Ἰουλίου μεταξύ συμμορίας Βαγγέλη, ἐνεργοῦντος μετά τοῦ στρατοῦ καί τῆς συμμορίας Ἀλέξη. Ὀνομάζεται Φώτης καί κατάγεται ἐκ Ζελενιτσίου, πρώην γαλακτοπώλης ἐν Κων/πόλει, ἐλθών ἐσχάτως ἐκεῖθεν.

194 – Ὁ Καϊμακάμης Κριτσόβου διετάχθη τηλεγραφικῶς ὑπό τοῦ Βαλῆ νά διορίση ἀντιπρόσωπόν του τόν καδῆν καί νά ἔλθη ἐνταῦθα. Κατά κατάθεσιν συμμορίτου, ἐκ τῶν χωρίων Κριτσόβου συλληφθέντος, ἐν τῷ Νομῷ Κοσσυφοπεδίου τό Κομιτάτον πληρώνει μηνιαίαν μισθοδοσίαν τῷ Καϊμακάμη τούτῳ ἐκ λιρ[ῶν] ὀθ[ωμανικῶν] 10.

– Τῇ 14η Ἰουλίου ἡ συμμορία Πιπέρκωφ ἐπολιορκήθη ἐν Τζιβάν (Δεμίρ-Ἰσσάρ) ὑπό ἰσχυροῦ ἀποσπάσματος. Κατά τήν συμπλοκήν 3 συμμορῖται ἐφονεύθησαν, 2 συνελήφθησαν καί ἤχθησαν ἐνταῦθα· ἐκ δέ τοῦ στρατοῦ 1 ἐφονεύθη καί 2 ἐτραυματίσθησαν. Οἱ λοιποί συμμορῖται διέφυγον.

– Οἱ τοῦρκοι Πλασνίτσης ἐφόνευσαν τῇ 10η Ἰουλίου τόν διαφυγόντα τῶν χειρῶν 3 χωροφυλάκων ἐν Ἰβανέφτση Ρῆστε Δίβγιακ.

– Τῇ 15η Ἰουλίου ἀπέδρασαν ἵνα συνενωθῶσι μετά τῶν συμμοριῶν 13 βούλγαροι τῆς πόλεώς μας.

– Οἱ πρό 10 ἡμερῶν ἀποδράντες ἔλαβον τά ὅπλα ἐν τῷ προαυλίῳ τῆς Ἁγίας
195 Κυριακῆς διά τεχνιτῆς νεκρωσίμου πομπῆς συνοδευομένης ὑπό δύο ἱερέων || με-
τά φερέτρου πλήρους ὅπλων.

62. 18 Ἰουλίου [1903]

Ἀγαπητέ μου μπαμπᾶ

Εὐχαριστῶ διά τό γράμμα σου. Μέ λέγεις νά μένω κυρίαρχος ἐπί τῶν νεύρων, διότι ἐν στιγμῇ συντόνου δράσεως ἔχω ἀνάγκην τῆς κυριαρχίας ταύτης. Ἀλλ᾽ ἡ σύντονος ἀδράνεια ἐν ᾗ πλέομεν ἐξερεθίζει τά νεῦρα μου· μόλις ἐπιστῇ ἀνάγκη συντόνου δράσεως εὑρίσκει ἄνευ προσπαθείας ἰδιαιτέρας διέξοδον ὁ ἐρεθισμός τῶν νεύρων καί ἐξατμίζεται, διευθυνόμενος ἀλλαχοῦ. Ἄλλως τε ἡ νευρική ἔξαψις κατά τοῦτο εἶναι χρήσιμος ἀκριβῶς, ὅτι διαρκεῖ ἑκάστοτε ὀλίγας ὥρας μόνον, ὡς πυρετός διαλείπων· προτιμῶ δέ νά γράφω διαρκοῦντος τοῦ πυρετοῦ, ἐπειδή τότε βλέπω τά πράγματα ὡς εἰκόνας καί ζωγραφῶ αὐτά ζωηρότερον. Προτιμῶ δέ νά ζωγραφῶ ἤ νά κατασκευάζω κομβολόγια ἀχρωματίστων γεγονότων
καί συλλογισμῶν || ἀγράμμων. Ἄλλως ἡ ζωγραφική αὕτη καί 2
αὐτή κατευνάζει τά νεῦρα καί λέγει αὐτοῖς νά ἀναπαυθῶσι ἵνα βραδύτερον πάλιν ἐξαφθῶσι καί ἀπαυδήσωσι πάλιν. Ἁγία εἶναι ἡ ἐρεθιστική τῶν νεύρων δύναμις καί δέν θέλω νά φονεύσω αὐτήν, διότι εἶναι θεά.

Ἐπειδή ὅμως πρέπει νά κλεισθῇ ὁ φάκελος θέλω νά σέ γράψω διά τινα ζητήματα. (...)

Μ᾽ ἔγραψες περί τοῦ Μητροπολίτου Μογλενῶν· λέγεις ὅτι εἶναι χρησιμοποιήσιμος· ἐγνώρισα αὐτόν· γράφει πολλά εἴς τε πεζόν καί εἰς ἔμμετρον λόγον, λέγει ὁμοίως πολλά καί ὡς ἐθνικός ἐργάτης, ὅμως ἔχει ὡσαύτως πολλά ἐλαττώματα ἐπειδή εἶναι κα-
λόγηρος· πῶς εἶναι δυνατόν νά ἐργάζωνται σκοπίμως || ὑπέρ τῶν 3
ἑλληνικῶν συμφερόντων οἱ Μητροπολῖται ἀφ᾽ οὗ ὁ ἐπιούσιος σκοπός αὐτῶν εἶναι ἄσχετος πρός οἱονδήποτε Ἑλληνικόν συμφέρον, δηλαδή· εὐζωΐα καί κερδοσκοπία. Ὅταν οἱ Μητροπολῖται γίνωσι διπλωμάται ἤ οἱ διπλωμάται Μητροπολῖται, τότε εἶναι ἴσως δυνατόν νά ἐργάζωνται ὑπέρ τῶν ἑλληνικῶν συμφερόντων· πλημμελῶς ἴσως ἀλλ᾽ ἧττον πλημμελῶς ἤ νῦν, ὁπωσδήποτε ὁ σκοπός αὐτῶν θά ἔχῃ ποιάν τινα σχέσιν πρός τήν ἐπίρρωσιν τοῦ Ἑλληνισμοῦ.

– Τήν ἑσπέραν τῆς 14ης Ἰουλίου συνελήφθη ὑπό τῆς ἀστυνομίας παρά τήν Ἁγίαν Κυριακήν ὑπάλληλος τῶν Ἀδελφῶν Σκάγια (Ἄτ- Παζάρ), ὅστις ὡδήγει δύο φορτία ἄρτων. Οἱ ἀδελφοί Σκάγια ἀμέσως ἐγένοντο ἄφαντοι. Ὁ εἷς ἐξ αὐτῶν πρό ἡμερῶν εἶχε συνενωθῆ μετά τῆς συμμορίας Σούγγαρη.

– Ὁ ἐν Φλωρίνη πρόεδρος τοῦ Κομιτάτου Τ. ἔδωκε διαταγάς εἰς τούς β[ουλγάρους] κατοίκους ν' ἀγοράσωσιν ὅπλα, εἰς δέ τούς χωρικούς παραγγέλλει ὅτι ἔφθασεν ὁ καιρός νά ἀποδράσωσι καί συνενωθῶσι μετά τῶν συμμοριῶν. Τῇ 11η Ἰουλίου ἔφυγον δύο, ὁ ἀδελφός τοῦ μνημονευθέντος καί Σ. Χατζῆ Σπίτσε, οἵτινες λαβόντες τά ροῦχα των καί ἐφοδιασθέντες καί μέ συρίκτρας μετέβησαν εἰς τό χωρίον Νεβολιάνην, ὁπόθεν περί τήν 1ην ὥραν τῆς νυκτός συμπαρέλαβον μεθ' ἑαυτῶν οἱ συμμορῖται.

– Σήμερον ἀπεστάλη ὑπό τοῦ Μητροπολίτου Μογλενῶν εἰς τά Πατριαρχεῖα ἐπιστολή καταγγέλουσα τήν αὐθαιρεσίαν τῆς Τουρκικῆς Κυβερνήσεως, ἥτις ὀρθοδόξους ἐπίσης ἀποκαλεῖ καί τούς σχισματικούς βουλγάρους.

196 – Ἀπό 3 ἡμερῶν διαδίδεται παρά τοῖς Ὀθωμανικοῖς κύκλοις ἐν Φλωρίνη ὅτι καί ἐξ Ἑλλάδος θά εἰσβάλωσιν ἀνταρτικά στίφη εἰς τήν Ἤπειρον καί τήν Μακεδονίαν καί προβλέπουσιν ὅτι ἡ θέσις των ὁσημέραι ἐπιδεινοῦται, διότι πρός ταῖς ὑπαρχούσαις βουλγαρικαῖς συμμορίαις θά ἔχωσι νά καταδιώκωσι τοῦ λοιποῦ καί τάς ἑλληνικάς.

– Πρό τριῶν ἡμερῶν διῆλθεν ἐκ Φλωρίνης τάγμα στρατοῦ κατευθυνόμενον εἰς Ἰωάννινα· κατά τήν δήλωσιν τοῦ ἀξιωματικοῦ ἡ ἀποστολή αὕτη γίνεται ὅπως προφυλάξωσι τά μέρη ἐκεῖνα ἀπό τῆς ἐπιδρομῆς ἑλληνικῶν ἀνταρτικῶν στιφῶν.

– Οἱ ἐν Μακεδονία βούλγαροι ἕν ἔτι γράμμα ἀναμένουσιν ἐκ Βουλγαρίας, δι' οὗ θά ὁρίζηται αὐτοῖς ἡ ἡμέρα τῆς γενικῆς ἐξεγέρσεως. Οἱ μεμυημένοι εἰς τά τοῦ Κομιτάτου ἐν Φλωρίνη καί τοῖς πέριξ ὑπεχρεώθησαν ὅπως μέχρι τῆς 15ης Αὐγούστου πάντες ἀνεξαιρέτως εὑρεθῶσιν ὑπό τάς σημαίας των· οἱ ἀπειθήσοντες καταδικασθήσονται εἰς θάνατον.

17 Ἰουλίου

– Ὁ Παῦλος [Κύρου] μέ 20 παιδιά ἐσκότωσε 2 κομίτας τοῦ Τσακαλάρωφ.

– Τήν 15η Ἰουλίου ὁ Γιάγκωφ μετά 100 συντρόφων εὑρίσκετο εἰς τό βουνόν
197 τοῦ Νερετίου καί καλέσας τούς χωρικούς ἐπέβαλεν αὐτοῖς || ν' ἀγοράσωσιν ὅπλα. [Κατοπινή προσθήκη] (ἀνακριβές).

– Τήν 15η Ἰουλίου τοῦρκοι τοῦ χωρίου Βαρβαράς (Περλεπέ) ἐφόνευσαν 3 χωρικούς ἐκ Μόγιλετς ἐπιστρέφοντας ἐκ Περλεπέ.

– Χωρικός ἐξ Ὀρεχόβου (Μοναστηρίου) ἔλεγεν ὅτι ἡ συμμορία Παπαχρήστωφ διέμενεν ἐν τῷ χωρίῳ ἐπί δύο ἡμέρας. Ὁ ἀρχηγός διεβεβαίου τούς χωρικούς ὅτι ἀπαλλάσσονται ὅσονούπω τῶν δεινῶν· θά συμβῶσι μετά 2 ἑβδομάδας μεγάλα γεγονότα, τό δέ σημεῖον θά δοθῇ ἐκ Μοναστηρίου ὅπου, λέγει, θά τελειωθῇ τό Μακεδονικόν κίνημα.

Δυστυχῶς καί οἱ ἄλλοι δέν εἶναι καλλίτεροι. Ἐλυπήθην πολύ ὅτε τελευταίως ὑπώπτευσα καί αὐτοῦ τοῦ Μητροπολίτου Καστορίας τήν περί τά χρηματικά τιμιότητα. Ἐκεῖνος ὅμως ἔχει ἄλλα ἀντισταθμίσματα.

Ὁ Ἅγιος Πρεσπῶν εἶναι φώκη, παχύς, δυσκίνητος, κόκκινος.

Ὁ Ἅγιος Πελαγονίας μικρόσωμος, βυζαντινός, εὐφυέστατος, κακός, μικρός, ἀρχικός, ἐμπαθής.

Ὁ Ἅγιος Κορυτσᾶς χαλαρός, χλιαρός, μαῦρος, μαλακός, κακός.

Εἰς τόν Abbott ἔδωκα ἀντίτυπον ὅπερ ἔλαβε μεθ' ἑαυτοῦ.

Ἐπίσης ἔδωκα καί τῷ Ρώσῳ Προξένῳ ἀντίτυπον.

Ἐφ' ᾧ καί φιλῶ τούς πάντας 4

Ἴ[ων]

63. 21 Ἰουλίου 1903 **10.** *πορτοκαλί 29*

Στεῖλε χρήματα, au plus tôt. [τό γρηγορώτερο δυνατόν]

Une espèce d' insurrection a commencé depuis hier.

On s'est attaqué à des villages turcs pour provoquer des représailles. On force les paysans (sans excepter les nôtres) de suivre les bandes.

[Ἕνα εἶδος ἐξεγέρσεως ἄρχισε ἀπό χθές.

Τουρκικά χωριά δέχτηκαν ἐπίθεση, ὥστε νά προκληθοῦν ἀντίποινα. Οἱ χωρικοί ἐξαναγκάζονται (χωρίς νά ἐξαιρεθοῦν οἱ δικοί μας) νά ἀκολουθήσουν τίς συμμορίες.]

Δέν ἔχομεν ὁδηγίας τῆς Κυβερνήσεως. Ἡμεῖς κάμνομεν ὅτι ἠμποροῦμεν διά νά βοηθήσωμεν τούς Τούρκους καί ἐμποδίσουμεν τούς ἰδικούς μας νά σηκωθοῦν. Ἀλλά τί νά κάνωμεν; Καί τί κάμνουν οἱ Τοῦρκοι;

Ἴ[ων]

[Κρυπτογραφική]

64. 23 Ἰουλίου [1903] 1

Φεγγάρι πολύ μέσ' τόν οὐρανό καί μέσ' τούς δρόμους καί τίποτε ἄλλο, οὔτε ἄνθρωπος, οὔτε φῶς στά σπίτια· ἄδεια πόλις, μόνο τά σκυλιά σηκώνονται κάποτε ἀπό τόν ἐλαφρύ τους τόν ὕπνο καί γαυγίζουν ἐπειδή περνῶ. Μπορεῖ ν' ἀνατριχιάση κανείς μέσα στήν πεθαμένη πόλη. **[Τετράδιο 10 ἡμερολογίου]**

– Διετάχθησαν ὑπό τῶν συμμοριῶν οἱ χωρικοί τῶν ἐπί τῆς σειρᾶς τοῦ Περιστερίου χωρίων ἵνα τήν προσεχῆ Κυριακήν ἑκάστη οἰκία ἔχῃ ἑτοίμους 10 ἄρτους.

18 Ἰουλίου

– Διετάχθησαν οἱ Νατσάλνικ πάντων τῶν χωρίων τοῦ κάμπου ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Σαράφωφ νά ὦσι ἕτοιμοι πρός ἐξέγερσιν. Ἡ ἐξέγερσις γενήσεται τῇ προσεχεῖ Κυριακῇ 20 Ἰουλίου τό ἑσπέρας· οἱ χωρικοί ὑποχρεοῦνται νά λάβωσι τά ὅπλα καί νά ἐπιτεθῶσι κατά τουρκικῶν χωρίων μόνον ἐν τῷ παρόντι καί καταστρέψωσι πᾶν
198 τουρκικόν, εἴτε πύργον, εἴτε || οἰκίαν, εἴτε σῖτον. Ἐκ τῶν χωρίων ἔφυγον ἤδη πολλοί ἑνωθέντες μετά τῶν συμμοριῶν, πλεῖστοι ἐκ τῆς πόλεως· νυχθημερόν ἐξάγονται ἐκ τῆς πόλεως ὅπλα καί πολεμοφόδια· μεταφέρονται εἰς τήν Ἁγίαν Κυριακήν, ἐκεῖθεν δέ διασκορπίζονται πρός ὅλα τά χωρία· σήμερον ἡ ἀπόδρασις καί η ἐξαγωγή τῶν πολεμοφοδίων ἐγένετο δι' ἀμαξῶν.

– Ἡ ἐπανάστασις κατά τό λέγειν τῶν ἐκ Κυρκλίνου χωρικῶν θά ἀρχίσῃ ἀπό τό τμῆμα τῆς Πρέσπας.

– Ἀπό τινων ἡμερῶν συνηνώθησαν μετά τῆς συμμορίας τοῦ Ἰοβάντση καί οἱ διευθύνοντες τά τοῦ Κομιτάτου ἐνταῦθα, ὁ υἱός τοῦ παπᾶ-Πέτρου καί ἕτερός τις Ἄγγελος, κηπουρός.

Σκοπός α') Ἐπίθεσις κατά τουρκικῶν χωρίων β') Διακοπή συγκοινωνίας, ἐκ Ρέσνης. (Πληροφορίαι χωρικῶν Κυρκλίνου).

– Ἐν τῇ συνοικίᾳ Μετζκάρ παρετηρήθησαν ἄγνωστα πρόσωπα βουλγάρων.

– Ζητοῦσι κατ' αὐτάς συχνά ἐν τῇ ἀγορᾷ τῶν ὑποδηματοποιῶν οἱ βούλγαροι χρήματα ὑπό τῶν ἡμετέρων. Ὁ βούλγαρος ὑποδηματοποιός Πόπτσες (ὅστις ἔφυγε τήν 17ην Ἰουνίου πρός τάς συμμορίας), συνοδευόμενος ὑπό δύο ἀγνώστων, ἠπείλησεν τόν ἡμέτερον ὑποδηματοποιόν Γεώργιον Κατσαρόν, ζητῶν χρήματα.

– Τόν ἡμέτερον παντοπώλην Τάλε Μπόνη ἐξηνάγκασαν νά δώσῃ 100 ὀκάδας
199 οἴνου καί ἄλλα τινά εἴδη ἀναγκαιοῦντα ταῖς συμμορίαις. Καί || πολλαί δ' ἄλλαι παρόμοιαι μικροεκβιάσεις ἀναφέρονται ὡς ὅλως ἀσήμαντα γεγονότα. Τά ζητούμενα χρήματα εἶναι διά τάς οἰκογενείας τῶν φευγόντων πρός τάς συμμορίας.

– Ἐν Ζελιγκόστι (Καστορίας) τήν 13η Ἰουλίου (τό χωρίον κατοικεῖται ὑπό 150 μουσουλμανικῶν καί 50 ἡμετέρων οἰκογενειῶν) συμμορία συνέλαβε τόν τοῦρκον κεχαγιάν, διαμελίζει αὐτόν εἰς τέσσαρα τεμάχια καί ρίπτει αὐτά πρό τῆς θύρας τῆς ὡς στρατῶνος χρησιμευούσης οἰκίας. 40 στρατιῶται καί 1 ἀξιωματικός ἦσαν ἐντός.

– Πανταχοῦ οἱ στρατιῶται βλέπουσι τάς κινήσεις τῶν συμμοριῶν καί ἀδρανοῦσι.

– Δύο κομῖται πρό 5 ἡμερῶν ἀπολυθέντες τῶν τάξεων τῆς συμμορίας Ἄρσωφ ὡς ὑπηρετήσαντες ἐπί τεσσαρακονθήμερον, δι' ἀγνώστους δέ λόγους ἐκ Κρουσόβου ἐνταῦθα ἐλθόντες, λέγουσιν ὅτι τήν 28ην Ἰουλίου καλοῦνται ὑπό τά ὅπλα 6 σειραί (ὀδελένικ). Νῦν ὑπό τά ὅπλα εὑρίσκεται μία σειρά διῃρημένη εἰς 4 ὑποδι-

65. 24 Ἰουλίου [1903] 1

Τά φύλλα τῶν δέντρων καί τό ἐλαφρύ χρῶμα πού μόλις κάθουνταν στά πράγματα ἐπάνω, σάν τίς πεταλοῦδες πού κάθονται στά λουλούδια καί ἡ ἡσυχία, ἡ μεγάλη χαρά· οἱ ἄνθρωποι εἶχαν φύγει κάπου γιά νά κάμουν μεγάλη ταραχή καί νά σηκωθοῦν μαζί νά διώξουν τούς Τούρκους.

[Τετράδιο 10 ἡμερολογίου]

66. 24 Ἰουλίου 1903 ιγ' *πορτοκαλί 30*

Ἐθεωρήθη σκόπιμον νά ὑπογραφῶσιν ὑπό τῶν ἑλλήνων εἰς διαφόρους πόλεις δηλώσεις ὑπό τό κατωτέρω πνεῦμα.

Χωρίς νά φανῆτε σεῖς, πάρα πολύ, φροντίσατε νά κατορθωθῇ ἡ ὑπογραφή τοιαύτης τινός διαμαρτυρίας ἐν Καστορίᾳ καί ἀλλαχοῦ εἰ δυνατόν καί νά σταλῇ εἰς τάς ἐφημερίδας Κων/πόλεως, Ἀθηνῶν κτλ καί ὅπου ἀλλοῦ εἶναι δυνατόν. Καί εἰς τούς ἀγάδες θά κάμῃ καλήν ἐντύπωσιν καί εἰς τήν Εὐρώπην θ' ἀκουσθῇ.

Ἀντίγραφον τῆς διαμαρτυρίας νά στείλητε καί εἰς ἐμέ.

Εἰς τήν ἐφημερίδα «Ἀλήθεια» τῆς Θεσσαλονίκης δημοσιεύονται ἀνταποκρίσεις ἐκ Καστορίας ὅπου ἐκτίθενται φανερά ὅλαι αἱ ἐνέργειαί μας, τοῦτο βλάπτει πολύ. 2

Φροντίσατε παρακαλῶ νά μάθετε ποιός γράφει τάς ἀνταποκρίσεις ταύτας καί νά τοῦ εἰπῆτε νά παύσῃ ἀπολύτως ὁμιλῶν περί τῶν ζητημάτων τούτων.

Φροντίσατε, συμφώνως πρός τά ἀποσπάσματα τοῦ κανονισμοῦ περί μυήσεως ἑταίρων τῆς Ἑταιρείας μας ἅτινα σᾶς ἔστειλα, νά γίνῃ μύησις ἡμετέρων καί συμβούλιον ἐν Καστορίᾳ.

Δέν μ' ἐγράψατε πῶς ἐκανονίσατε τό ζήτημα τῶν μισθῶν τῶν διαφόρων ἀνδρῶν μας.

Τί ἐνεργοῦν οἱ ἰδικοί μας;

[Ἴων]

αιρέσεις, ἐκ περιτροπῆς δέ στρατολογουμένη. Κατά τάς ἀρχάς Αὐγούστου θά δοθῆ τό σύνθημα τῆς ἐπαναστάσεως διά δυναμιτιστικῶν ἔργων ἐν Μοναστηρίῳ.

– Ὑπό τό πνεῦμα τοῦτο ὑπάρχουσι καί τηλεγραφικαί ὁδηγίαι ἐκ Κων/πόλεως πρός τόν Νομάρχην.

– Κρατοῦνται ἐν ταῖς φυλακαῖς Φλωρίνης 28, ἐνταῦθα δέ 12 ἡμέτεροι ἐκ Σετίνης
200 διά τόν φόνον τῶν δύο κεχαγιάδων, παρά τάς εὐνοϊκάς ὑπέρ αὐτῶν καταθέσεις || τοῦ διασωθέντος ἀγροφύλακος (τούρκου).

– Τῆ ἑσπέρα τῆς 17ης Ἰουλίου ἔφυγον ἐκ τῆς πόλεως 23 νέοι, ἐν οἷς καί οἱ ἐκβιασταί Γεώργιος Πόπτσες καί Μιχάλ Κοῦζε. Ἔφυγον δέ ἐκ τῆς συνοικίας Μπαΐρ ὅπου μετέβησαν κατά τήν ὥραν τῆς πυρκαϊᾶς καί παρέμειναν μέχρι τοῦ μεσονυκτίου. Ἡ πυρκαϊά ἀνήφθη ὑπό βουλγάρων οἵτινες ἔκαυσαν τά ἐν τῷ τουρκικῷ νεκροταφείῳ φρύγανα ὅπως διευκολύνωσι τήν ἀπόδρασιν.

19 Ἰουλίου

– Αὔριον ἀναχωροῦσιν ἐντεῦθεν πολλοί κρεοπῶλαι καί λαχανοπῶλαι.

– Τρεῖς διδασκάλισσαι ἀνεχώρησαν χθές πρός τάς συμμορίας.

– Διετάχθησαν αὐστηρῶς νά διακόψωσι τάς ἐργασίας αὐτῶν καί ἀπέλθωσιν εἰς Σμίλεβον πάντες οἱ ἐκ τοῦ χωρίου τούτου ἐργαζόμενοι ἐνταῦθα κτῖσται. Πλεῖστοι ἀπῆλθον ἤδη, σήμερον ἀπέρχονται ἄλλοι ἀποχαιρετίζοντες τούς φίλους αὐτῶν ἀπροκαλύπτως:

«Τίς ἡ ἀνάγκη, λέγουσι, *νά κρυπτώμεθα· οἱ Τοῦρκοι γνωρίζουσι ὅτι θέλομεν νά λάβωμεν ὅ,τι ἀνήκει ἡμῖν».*

– Συνελήφθη καί ἤχθη δέσμιος ἐνταῦθα σήμερον ὁ κοτζάμπασης Βελουσίνας Σπάσης, ἐπειδή εὑρέθησαν ἐπ' αὐτοῦ ἐπιστολαί ἐνοχοποιητικαί.

201 – Τῆ 18η ἀπεστάλη ἐντεῦθεν εἰς τό Κομιτατικόν Ἐπιτελεῖον ἡ μεγάλη πανηγυρική σημαία τοῦ Κομιτάτου, κροσσοί χρυσοί, ἐπιγραφαί: *Λαέ θάρρος, ὁ Θεός μεθ' ἡμῶν.* Ἑτέρωθεν: *Ἐλευθερία ἤ Θάνατος,* καί τά ὀνόματα 11 πόλεων καί κωμοπόλεων, ἐν ἀρχῆ τά *Βιτώλια, Καστορία, Φλώρινα, Στρούμνιτσα, Ἀχρίδα, Μελένικον,* μέ κεφαλαῖα γράμματα: *Β' Κομιτατικόν Τμῆμα.*

– Καταπληκτική πώλησις ἀλεύρων σήμερον ἐν τῆ ἀγορᾶ, ἀγορασταί βούλγαροι. 500 σάκκοι.

– Χωρικοί βούλγαροι ἐξεφράσθησαν ὅτι ἀμφιβάλλουσιν ἄν θά γίνωσι τά «παζάρια» τῆς προσεχοῦς καί μεταπροσεχοῦς Δευτέρας.

20 Ἰουλίου

– Τά γυναικόπαιδα θά ἀνέλθωσι καί κρυβῶσιν εἰς τά ὄρη.

– Ὁ Γιάγκωφ ἦτο εἰς τό χωρίον Μπόουνο, 17 Ἰουλίου. Δέν ἦτο εἰς τό βουνόν τοῦ Νερετίου τήν 15η Ἰουλίου.

– [Ὁ] Ἄρσωφ ἐφόνευσε τόν ἐκ Τσάριβροδ Τόλε, ἀδελφόν τοῦ ἱερέως τοῦ χωρίου διά προδοσίαν, ἐπίσης καί ἕτερον χωρικόν διότι διαταχθείς νά φονεύσῃ τήν

ΤΟ ΑΣΤΥ

ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΗ ΕΦΗΜΕΡΙΣ

ΠΥΡΠΟΛΗΣΙΣ ΔΥΟ ΧΩΡΙΩΝ ΕΝ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ ΥΠΟ ΒΟΥΛΓΑΡΩΝ

ΕΙΔΗΣΕΙΣ ΤΗΣ ΗΜΕΡΑΣ

ΔΩΡΕΑ

ΜΕΓΑΛΗ ΣΥΜΠΛΟΚΗ

ΤΙΜΑΙ ΚΑΤΑΧΩΡΙΣΕΩΝ

ΤΟ ΑΣΤΥ

ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΗ ΕΦΗΜΕΡΙΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: Θ. ΑΝΝΙΝΟΣ

Η ΝΕΑ ΣΚΗΝΗ

ΤΟ ΑΣΤΥ

ΕΙΔΗΣΕΙΣ ΤΗΣ ΗΜΕΡΑΣ

ΕΙΣ ΤΗΝ ΣΜΥΡΝΗΝ

Η ΑΝΑΧΩΡΗΣΙΣ ΤΟΥ ΠΡΙΓΚΗΠΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΥ

ΤΟ ΔΑΝΕΙΟΝ ΤΗΣ ΣΑΜΙΑΚΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ

Η ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΝ

ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΡΑΛΛΗ-ΜΑΥΡΟΜΙΧΑΛΗ

ΑΙ ΧΘΕΣΙΝΑΙ ΕΙΔΗΣΕΙΣ

Η ΔΙΑΨΕΥΣΙΣ ΤΗΣ ΤΟΥΡΚΙΚΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ

Ἐφημερίδα «ΤΟ ΑΣΤΥ» (ΠΒ)

202 γυναῖκα του παραδίδουσαν τό σῶμα αὐτῆς καί μυστικά || τινα τοῦ Κομιτάτου εἰς τούρκους, δέν ἐξετέλεσε τήν ἀπόφασιν τοῦ Κομιτάτου.

– Πανικός κατέχει τούς ἐν Ρέσνη καί ἐνταῦθα βουλγάρους ὅσους δέν ἀνεχώρησαν πρός τάς συμμορίας. Πολλοί ἀπέρχονται πρός αὐτάς ἐκ τοῦ φόβου τῶν τούρκων.

– 4 βούλγαροι πάνοπλοι ἐν πλήρει μεσημβρία διῆλθον διά τῆς ἀγορᾶς (Ἄτ-Παζάρ) ἀπερχόμενοι τῆς πόλεως.

– Συμμορῖται τοῦ Τσακαλάρωφ ἐφόνευσαν εἰσπράκτορα καί τούς συνοδεύοντας αὐτόν δύο χωροφύλακας ἐν τῶ χωρίω Λόσνιτσα, ἀφαιρέσαντες 6.000 γρόσια καί τά ὅπλα τῶν χωροφυλάκων ([Εἴδησις] ἐκ Φλωρίνης).

21 Ἰουλίου

– Σήμερον εὑρέθησαν κεκομμένα τά τηλεγραφικά σύρματα πανταχόθεν γύρω τῆς πόλεως. Ἡ σιδηροδρομική γραμμή ἐβλάβη ὑπό τῶν ἀνταρτῶν παρά τό Ἐξή-Σοῦ.

– Τήν 12η Ἰουλίου ἐφονεύθη ὑπό συμμοριτῶν ὁ ἡμέτερος διδάσκαλος Σταράβινας Δημήτριος Χρήστου.

203 – Χθές τήν νύκτα ὑψώθησαν 3 σημαῖαι ἐπαναστατικαί ἐν || Ἴλινο, Μπούκοβικ καί Σμιλέβω.

– Τήν νύκτα τῆς 18ης ἐπυρπολήθη τό ἐπί τῆς ὁδοῦ Κορυτσᾶς κείμενον χάνι ἐν Σούρλεντσι. Ἀνῆκεν εἰς ἀλβανόν βέην ἐκ Ρέσνας.

— Τήν νύκτα τῆς χθές ἐπυρπολήθη ἐν Κράνι, τό χάνι ἑνός μπέη ἐκ Κράνι.

– Τήν νύκτα χθές ἔκαυσαν τά χόρτα (θυμωνιᾶς) εἰς τό Δόλεντσι (τουρκικόν χωρίον). Οὐδείς τοῦρκος ἐξῆλθε τῆς οἰκίας του· γυνή τις κρατοῦσα λύχνον ἐφαίνετο ἐντός οἰκίας, πυροβολήσαντες οἱ ἀντάρται ἐφόνευσαν αὐτήν.

– Τήν αὐτήν ὥραν (δηλ. 2αν τουρκιστί) εἶχον ἀνάψει πυράν εἰς τήν Λέραν καί ἐκεῖ ἐπίσης οὐδείς τοῦρκος ἐτόλμησε νά ἐξέλθη.

– Τήν αὐτήν νύκτα ἀνῆψαν δύο ἀχυρῶνας εἰς τήν Ράμναν.

– Ἐπίσης τήν αὐτήν ὥραν ἀνῆψαν θυμωνιάς παρά τόν σιδηροδρομικόν σταθμόν ἐνταῦθα, καί πυράν εἰς τούς βορειοδυτικά τῆς πόλεως ἀγρούς.

– Ἐπίσης ἀνῆψαν πυράν μεγάλην εἰς Σμίλεβον ὅπου ἐγένετο καί σύγκρουσις τῶν συμμοριτῶν καί χωρικῶν μετά τοῦ στρατοῦ (ἀπό τάς 2 τῆς νυκτός τουρκιστί μέχρι τῆς 8ης), πυραί ἀνήφθησαν καί πυροβολισμοί ἠκούοντο ἐν Ρέσνα.

– Ἐπίσης πυραί εἰς Κάζανι, Σύρψη, Ζαμπύρδανη.

– Τήν νύκτα συμμορία ἐξ 110 ἐπολιόρκησε τό Μπούτσιν (Περλεπέ), παρέλαβεν 60 χωρικούς οἵτινες εἶχον ὅπλα καί ἑτέρους 60 χωρικούς ἀπήγαγε ἐπειδή ἐδίσταζον ν' ἀκολουθήσωσιν αὐτήν ἄνευ ὅπλων.

204 – Τά αὐτά περίπου ἐγένοντο καί εἰς πλεῖστα ἄλλα χωρία (Κοκορέτσανη, Χριστόφορο).

– Τήν νύκτα τῆς χθές ἀπέδρασαν (κατά τήν ὥραν τῆς πυρκαϊᾶς) 76 νέοι βούλγαροι. Ἑτοιμάζονται νά φύγωσι καί ἄλλοι σήμερον.

67. 25 Ἰουλίου 1903

Ἀγαπητέ μπαμπᾶ

Ἔχομεν **Σλαυϊκήν ἐπανάστασιν ἐν Μακεδονίᾳ.**

Τοῦτο ἀρκεῖ ἵνα ἐννοήσῃ ὁ πονῶν καί γινώσκων. Ἅπαντες οἱ σλαυόφωνοι πληθυσμοί ἠκολούθησαν τό Κομιτᾶτον, ὀρθόδοξοι καί σχισματικοί, καί οἱ πλεῖστοι **ἑκουσίως.** Καταλαμβάνονται ὑπό τῶν ἐπαναστατῶν αἱ κωμοπόλεις καί τά χωρία τά κατοικούμενα ὑπό βλαχοφώνων καί ἀλβανοφώνων, Κρούσοβον, Πισοδέριον, Νέβεσκα κτλ.

Μανθάνω ταύτην τήν στιγμήν ὅτι κατελήφθη καί ἡ Κλεισούρα.

– Δέν εἶμαι βέβαιος ἄν συμφέρῃ πλέον ν' ἀντιδρῶμεν εἰς τό Κίνημα.

– Οἱ Τοῦρκοι ἀνικανώτατοι, δέν βοηθοῦν ἡμᾶς.

Θά ἤθελον νά ἔβλεπες τόν κ. Ράλλην καί νά ἐξήγῃς εἰς αὐτόν ὄψεις τινάς τοῦ ζητήματος.

Δέν δύναμαι νά κρίνω περί τοῦ ἀπολύτως συμφέροντος, ἀγνοῶν τί συμβαίνει ἀλλαχοῦ καί ἰδίως ἄν εἶναι πιθανόν ὅτι θά κηρυχθῇ ὁ πόλεμος.

Φιλῶ σέ καί τούς ἄλλους

Ἴων

– Οἱ εἰς τά διάφορα χωρία πανδοχεῖς καί μεταπρᾶται κάτοικοι Μηλοβίστης καί Γκοπεσίου ἐπανῆλθον εἰς τάς ἑστίας αὐτῶν ἐξαναγκαζόμενοι ὑπό τῶν συμμοριτῶν.

22 Ἰουλίου

– Τά μόνα βουλγαρόφωνα χωρία ἅτινα δέν ἐπεσκέφθησαν αἱ συμμορίαι εἶναι η Μπομποστίτσα καί τό Δρένοβον παρά τήν Κορυτσάν, καί ἡ Σλίμνιτσα, Πιλκάτη, Γιαννόβενι, Ὅμοτσκο, Κλέβιστα, Τσούκα, Γράντσι, Δρένοβο, παρά τήν Δάρδαν καί Γράμμοσταν.

– Σήμερον παρά τό Ἐξή-Σοῦ, γέφυρα μικρά ἀνετινάχθη διά δυναμίτιδος.

– Σήμερον πρωΐ οἱ στρατιῶται παρά τήν σιδηροδρομικήν γραμμήν ἐν Πέτορακ προσέβαλον τούς συμμορίτας ἐπιχειρήσαντας νά καταστρέψωσι τήν γραμμήν, καί τραπέντας εἰς φυγήν καί ἀφήσαντας τά ἐργαλεῖα.

– Ἐν Κρουσοράτη ἐπυρπολήθη ὁ Κουλάς [πύργος] τοῦ χωρίου.

– Ὁ ἐν Βοσταράνη μουδίρης καταλειπών τήν θέσιν αὐτοῦ μετέβη εἰς Φλώριναν.

205 **23 Ἰουλίου**

– Χθές τήν νύκτα ἐπυρπολήθη ὁ πρός δυσμάς τῆς πόλεως μύλος τοῦ τούρκου χατζῆ Μούγιου.

– Τά γυναικόπαιδα τῶν χωρίων Ζαμπύρδενης, Ρόσνας, Μπάνιτσας, καί Τσερεόβου ἐπέστρεψαν τῇ 22α Ἰουλίου. Καί ἐκ τῶν χωρίων Μπούτσιν καί Λογγόβαρδι ὁμοίως.

– Αἱ τουρκικαί οἰκογένειαι Πλησεβίτσης καταλιποῦσαι τό χωρίον αὐτῶν, κατά διαταγήν τῶν συμμοριτῶν ἐγκατεστάθησαν εἰς τό παρά τόν σταθμόν Φλωρίνης χάνι.

– Τήν νύκτα [τῆς] 22ας εὑρέθησαν πολλαί θύραι οἰκιῶν τῆς ἑβραικῆς συνοικίας, τῆς κειμένης κατά τήν συνοικίαν Μετζιάρ παρά τό Ἑλληνικόν Νοσοκομεῖον, ἠλειμμέναι διά πετρελαίου.

– Ἐν Δόμπρομιρ ἔκαυσαν πάντας τούς τουρκικούς πύργους.

– Τά τουρκικά χωρία τῆς Πρέσπας ὑπέκυψαν εἰς τό Κομιτᾶτον.

– Τήν νύκτα ταύτην 30 νέοι ἐκ Μεγαρόβου ἠκολούθησαν τάς συμμορίας, ζητοῦνται καί ἄλλοι 150 περίπου. [Κατοπινή σημείωσις]. (Ἔφυγον μόνον 12 νέοι Μεγαρόβου - Τυρνόβου).

206 – Τῇ 21η Ἰουλίου ἐφονεύθη ὑπό τῶν συμμοριῶν ὁ ἡμέτερος ἱερεύς τοῦ χωρίου Μπομπόκι τῆς ἐπαρχίας Καστορίας.

24 Ἰουλίου

– Ἐπυρπολήθησαν ἐν Σετίνη τουρκικοί πύργοι μετά τῶν ἀποθηκῶν καί τοῦ ἐν αὐτοῖς σίτου.

68. Η ελληνική ορθόδοξος κοινότης Φλωρίνης εν τη ανωμάλω καταστάσει εν Μακεδονία τη δημιουργηθείση εσχάτως υπό του επαράτου βουλγαρικού Κομιτάτου, συνελθούσα σήμερον, συνδιεσκέφθη περί του πρακτέου επί του προκειμένου ζητήματος. Μετά ώριμον δε συνδιάσκεψιν καθ' ήν πολλοί εκ των μελών λαβόντες τόν λόγον, ανέπτυξαν διά μακρών τό ζήτημα καί κατέδειξαν τόν κίνδυνον τόν επαπειλούντα τήν πατρίδα μας Μακεδονίαν συνεπεία πανούργου ενεργείας του βουλγαρικού Κομιτάτου.

Όθεν απεφασίσαμεν παμψηφεί καί ομοφώνω γνώμη ίνα συντάξωμεν τήν παρούσαν διαμαρτύρησιν δι' ής || εντόνως δια- 2
μαρτυρόμεθα κατά των ιδιοτελών σκοπών του βουλγαρικού Κομιτάτου βία διά σιδήρου καί πυρός εξαναγκάζοντος ελληνικούς πληθυσμούς της Μακεδονίας νά υποκύψωσιν εις τάς απαιτήσεις αυτού καί μή αντενεργώσι εις τήν επαναστατικήν αυτού ενέργειαν.

Εν Φλωρίνη τη 27η Ιουλίου 1903

Αδ. Α. Πύρζα
Τάκης Σπυρίδωνος
Γεώργ. Λουκάς
Αδελφοί Τέγου
Ιωάννης Ζήση
Ναούμ Γ. Πύρζας
Δανιήλ Δράμσης
Αθαν. Κωνσταντίνου

Ναούμ Ηλίας
Γεώργ. Γρίτας
Νικόλ. Α. Ζάννης
Αδελφοί Χ[ατζή-] Κίρστε
Αθαν. Τέγου
Πέτρος Ι. Χ[ατζή]-Τάνε
Κων/νος Θεοδοσίου

– Ἐν Μπαλδονίτση ἐπυρπολήθησαν οἱ πύργοι τοῦ Ρεφίκ ἐφέντη καὶ τοῦ Οὑμέρ βέη.

– Ἐν Χουτόβω ὁ πύργος τοῦ Βάργεμες, ἐν Τέπαφτσι τοῦ Ριφάτ ἀγᾶ καὶ ἐν Βράνιεφτσι τοῦ Ἀδέμ-ἀγᾶ καὶ Φαΐκ ἐφέντη.

– Σήμερον ὁ Σουλεϊμάν πασσᾶς συνοδευόμενος ὑπὸ ἰσχυρᾶς δυνάμεως ἀνεχώρησεν εἰς Κρούσοβον.

– Συμπλοκὴ ἐν Ἄρμενσκω διαρκέσασα λέγεται 30 ὥρας.

– Ἀγωγιάτης βλάχος ἀφικόμενος ἐκ Πισοδερίου διαβεβαιοῖ ὅτι ὁ ἐν Πισοδερίω στρατὸς ἀνεχώρησε εἰς Φλώριναν, μετὰ τινας ὥρας ἡ κωμόπολις κατελήφθη ὑπὸ τῶν ἐπαναστατῶν, ἐνεπήχθη σημαία εἰς ὑπερκείμενον λόφον καὶ κατεσκήνωσαν ἐν τῷ χωρίω πλήθη γυναικοπαίδων. Τὰ βουνά, λέγει, ἀπὸ Μπιγλίστης μέχρις
207 ἐνταῦθα γέμουσι γυναικοπαίδων || καὶ ἐπαναστατῶν. Ἐκ Βίγλας καὶ Ζελόβου ὁ στρατὸς ἀπεσύρθη.

– Τὴν παρελθοῦσαν νύκτα οἱ ἐπαναστάται ἐπυρπόλησαν τοὺς Κουλάδες τῶν μπέηδων ἐν Δόμπρομιρ, Δεδέμπαλτσι, Βαλόσνιτσα.

– 20 βούλγαροι ἐκ τῶν πρὸ τινων ἡμερῶν ἀποδράντων ἐντεῦθεν ἐπέστρεψαν· λέγουσιν ὅτι τὸ ἀρχηγεῖον τοῦ τμήματος εὑρίσκεται εἰς τὸ Παράλοβον, ὅτι δ' ἐλήφθη ἀπόφασις καὶ ἀπεστάλησαν πανταχόσε πεζοδρόμοι ν' ἀναγγείλωσιν ὅτι ἀπὸ τῆς 24ης Ἰουλίου καὶ πέραν οἱ πυρπολοῦντες τὰς ἐσοδείας θὰ τιμωρηθῶσι διὰ θανάτου· ὀφείλουσι νὰ πυρπολῶσιν οἰκίας καὶ προπάντων κουλάδες γαιοκτημόνων μὴ βουλγάρων.

– Χθὲς ἐξήχθησαν ἐντεῦθεν καὶ ἀπεστάλησαν εἰς Μορίχοβον 10 φορτία ἄρτου.

25 Ἰουλίου

– Ἐν Κρουσόβω αἱ ἔφοδοι τοῦ στρατοῦ κατὰ τῶν προχωμάτων κουλᾶ ἔπαυσαν. Οἱ ἐπαναστάται μένουσι κύριοι τῆς πόλεως.

– Τὴν παρελθοῦσαν νύκτα ἐπυρπολήθησαν 14 κουλάδες ἐν τοῖς πέριξ.

– Διάταγμα ἐκ τοῦ ἀρχηγείου τῶν βουλγάρων ἐν Παραλόβω ἐπιτάσσει τὴν
208 ἐπάνοδον τῶν οἰκογενειῶν εἰς τὰς ἑστίας μεθ' ὡρισμένου ἀριθμοῦ || ἀνδρῶν, τῶν μὴ δυναμένων νὰ φέρωσιν ὅπλα.

– Ἐκ τῶν χωρίων πεδιάδος Περλεπὲ μόνον τῶν εἰς τὰς ὑπωρείας τοῦ Βάβουνα (καὶ ἐπ' αὐτοῦ) οἱ κάτοικοι ἔμειναν οἴκοι.

– Εἰς τὸ τέμενος Ἰσακιὲ συνῆλθον εἰς σύσκεψιν περὶ τοῦ πρακτέου οἱ ἐξέχοντες τοῦρκοι καὶ τινες τῶν ἡμετέρων καὶ [ἀπεφάσισαν νὰ] ζητῶσι προστασίαν ἐκ μέρους τῆς Κυβερνήσεως τηλεγραφικῶς.

Αὐθημερὸν [τοῖς] ἀπεστάλη τὸ ἑπόμενον τηλεγράφημα.

Γιλδίζ

Ἀρχιγραμματεία τοῦ Σουλτάνου - 25 Ἰουλίου. Ὥρα 2 καὶ 12'.

Πρὸς τοὺς προκρίτους κατοίκους, πρὸς τὸν Ἕλληνα Μητροπολίτην καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους κατοίκους τοὺς ὑπογράψαντας τὸ τηλεγράφημα.

25 Ἰουλίου. 1903

[illegible]

Ἤρχισεν σλαυικὴν ἐπανάστασιν ἐν Μακεδονίᾳ. Αὐτό [illegible] Ἅπαντες οἱ σλαυόφωνοι πληθυσμοί ἠκολούθησαν τὸ κομιτάτον, ὀρθόδοξοι καὶ σχισματικοί, καὶ οἱ πλεῖστοι ἑκουσίως. Καταλαμβάνονται ὑπὸ τῶν ἐπαναστατῶν αἱ κωμοπόλεις καὶ τὰ χωρία τὰ κατοικούμενα ὑπὸ βλαχοφώνων καὶ ἀλβανοφώνων, Κρούσοβον, Πισοδέριον, Νιβίτσα κλπ. Μανθάνω ταύτην τὴν στιγμὴν ὅτι κατελήφθη καὶ ἡ Κλεισοῦρα.— Δὲν εἶναι βέβαιον ἂν συμφέρῃ πλέον ν' ἀντιδράσωμεν [illegible] Οἱ Τοῦρκοι ἀνικανώτατοι. Δὲν βοηθοῦν ἡμᾶς.

Σλαυϊκή επανάσταση. 25 Ἰουλίου 1903 (ΓΒ)

Τό τηλεγράφημά σας περιῆλθεν εἰς γνῶσιν τῆς Α.Α. Μεγαλειότητος. Ἐπειδή ὁ πόθος τοῦ Αὐτοκράτορος εἶναι ἡ ταχεῖα καί αὐστηρά τιμωρία τῶν ἐπαναστατῶν καί ἡ διαφύλαξις τῆς περιουσίας καί τῆς ζωῆς τῶν πιστῶν ὑπηκόων Αὐτῆς, ἤδη ἐδόθησαν αἱ ἀναγκαῖαι διαταγαί πρός τό στρατιωτικόν τμῆμα καί πρός τούς ἁρμοδίους ὑπαλλήλους, προσέτι δέ ἐκτός τῶν στρατιωτικῶν δυνάμεων, αἵτινες σήμερον ὑπό τήν διοίκησιν τοῦ Μπα-
209 χτιάρ πασσᾶ ἔφθασαν εἰς Περλεπέ διε||τάχθη καί ὁ Ὀμέρ Ρουσδῆ πασ-
σᾶς μετά μεγάλης στρατιωτικῆς δυνάμεως νά ἔλθη καί ἐκίνησεν ἤδη πρός τά Βιτώλια. Ταῦτα ἀνακοινοῦνται ὑμῖν Αὐτοκρατορικῇ ἐπινεύσει. Πρός δε ἀνακοινοῦται ὑμῖν εὐφροσύνως ὅτι ἠξιώθητε τῶν Αὐτοκρατορικῶν σελαμίων.

Ὁ Ἀρχιγραμματεύς τοῦ Σουλτάνου
Ταχσίν

26 Ἰουλίου

– Σήμερον ἔφθασεν ἐνταῦθα τό 4ον τάγμα τοῦ 36ου Συντάγματος, ἤτοι τό ἕν ἐκ τῶν τριῶν ταγμάτων τῶν ἐλθόντων ἐκ Βελεσσῶν εἰς Περλεπέ, τῶν ἑτέρων δύο διευθυνθέντων εἰς Κρούσοβον.

– Τῇ 24η Ἰουλίου μ.μ. διαδοθέντος ὅτι συμμορία βουλγαρική εἰσῆλθεν εἰς τήν Φλώριναν πάντες οἱ κάτοικοι ἔσπευσαν νά κλεισθῶσιν εἰς τάς οἰκίας των. Ἐφονεύθη δέ εἷς ὀρθόδοξος χωρικός ἐν τουρκικῇ συνοικίᾳ καί τόν ὁποῖον ἐξήγαγον ἀμέσως, κρύψαντες ἐντός χόρτου, στρατιῶται ἔρριψαν ἐκτός τῆς πόλεως.

– Ἐν Πρεκοπάνα ὁ Τσακαλάρωφ ἐφόνευσε τόν ἡμέτερον ἱερέα παπά-Χρῆστον οἰκτρῶς κατακρεουργήσας, τοῦ δέ ἀδελφοῦ αὐτοῦ καί μουχτάρη τοῦ χωρίου Βάννε ἀπέκοψε τήν γλῶσσαν.

– Λέγεται ὅτι τήν ἑσπέραν τῆς 25ης Ἰουλίου, ἐν συμπλοκῇ μεταξύ συμμοριτῶν
210 καί Βαγγέλη ἐκ Στρεμπρένου, ἐφονεύ||θη ὁ Βαγγέλης καί ἡ συμμορία ἐγένετο κυ-
ρία τῆς Κλεισούρας, ἀναπετάσασα τήν σημαίαν τῆς ἐπαναστάσεως.

– Ἀθρόα καταφθάνουσι εἰς Φλώριναν τά γυναικόπαιδα τῶν τουρκικῶν χωρίων Νεβολιάνης, Μαχαλᾶ, Πεσοσνίτσης, Πλησεβίτσης κλπ. μετά τῶν ἀποσκευῶν.

– Τήν παρελθοῦσαν Κυριακήν 22 Ἰουλίου πρός τό ἑσπέρας 600 περίπου συμμορῖται κατελθόντες ἐκ τοῦ παρά τήν ἐκκλησίαν λόφου εἰσῆλθον εἰς τήν Ρέσναν καί διῆλθον πρό τοῦ Διοικητηρίου κραυγάζοντες "οὖρα" [ζήτω] ᾄδοντες καί πυροβολοῦντες· τοῦτο ἔπραξαν τρίς κατά τήν νύκτα ἐκείνην ὑπό τήν ἀρχηγίαν τοῦ Τάλη ἐκ τοῦ χωρίου Τσάριμπροτ: διερχόμενοι παρά τό χάνι τοῦ Κότσοβικ ὅπου εἶχον καταλύσει στρατιῶται ἐξ Ἀχρίδος ἐλθόντες, ἐφόνευσαν 4 ἐξ αὐτῶν. Ὁ ἐν τῇ πόλει στρατός μετά τοῦ μουδίρη ἔλειπεν ἐκ Ρέσνης εἰς Κρούσιε, Κρέβενι καί Λιόρεκα, ὅπου μή εὑρών τούς χωρικούς ἐλαφυραγώγησεν αὐτά καί ἐπυρπόλησεν αὐτά. Ἐν Ρέσνῃ εὑρίσκοντο βλάχοι ἀγωγιάται μέ 55 φορτία ἀλεύρου διά τόν στρατόν· τό ἄλευρον ὅλον διήρπασεν ἡ συμμορία.

πορτοκαλί 31

69. 31 Ἰουλίου 1903 ιγ'

Κυβέρνησις Ἑλληνική παραγγέλλει ἵνα πάση θυσία ἀποτραποῦν τά ἡμέτερα χωρία ἀπό τοῦ νά μετάσχουν τοῦ βουλγαρικοῦ κινήματος.

Στείλατε ἀνθρώπους καί φροντίσατε διά παντός μέσου νά ἐπιστρέψουν στά χωριά τους ὅσοι ἀπό τούς χωρικούς ἔφυγαν μέ τάς συμμορίας.

Ὁ Βασιλεύς φροντίζει περί αὐτῶν. Δι' αὐτό ταξιδεύει στήν Εὐρώπη διά νά συναντηθῆ μέ τούς ἄλλους βασιλεῖς διά τήν Μακεδονίαν.

Δέν συμφέρει νά συμπράττη φανερά μέ τούς Τούρκους ὁ Βαγγέλης, χάνομεν ἔτσι τάς συμπαθείας τῶν χωριῶν. Νά προσπαθῆ νά τούς ἐμποδίζη νά πηγαίνουν μέ τούς κομίτας καί νά ὑπερασπίζη τά χωριά, ὅσον μπορεῖ, μόνος, χωρίς τήν βοήθειαν τῶν Τούρκων.

— Τί κάνει ὁ Κῶτες;

Αἱ συμμορίαι μας πρέπει νά διατηρηθοῦν. Μή λησμονεῖτε τήν διαμαρτύρησιν.

[Ἴων]

– Τήν έπομένην ένῶ διήρχοντο διά τῆς Πετρίνας 35 περίπου στρατιῶται ἐξ Ἀχρίδος, ἔχοντες μεθ' ἑαυτῶν καί 3 φορτία πολεμοφοδίων συνεκρούσθησαν μετά
211 τῶν συμμοριτῶν καί ἀναγκάσθησαν νά || ἐπιστρέψωσιν εἰς Ἀχρίδα, ἀφέντες εἰς χεῖρας τῶν συμμοριτῶν τά πολεμοφόδια.

– Τήν Πέμπτη στρατός διηυθύνθη εἰς Ποτμότσανι, ὅπου οἱ συμμορῖται εἶχον ὠχυρωθῆ· ἐπολέμησεν ἐπί 6 ὥρας καί κατώρθωσε νά ἐκδιώξῃ ὁ στρατός τούς συμμορίτας ἀπωλέσας 30 ἄνδρας· ἐκ τῶν συμμοριτῶν ἐφονεύθησαν 10. Εἶτα ὁ στρατός κατέκαυσε τό χωρίον συγκείμενον ἐκ 200 οἰκογενειῶν.

– Εἰς Τσάριμπροτ ὁ Δραγάνης εἰσελθών μέ 7 ὀπαδούς του ἐφόνευσε τρεῖς Ὀθωμανούς.

– Εἰς Νάκολετς εἰσῆλθεν ὁ Κόκαρης καί ὁ Πέντσωφ, ὅπου συνεπλάκησαν μετά τοῦ ἀποσπάσματος.

– 60 περίπου στρατιῶται ἐρχόμενοι ἐνταῦθα ἐκ Ρέσνης συνέλαβον τόν Χάλτσον Καλαϊτζήν, τόν υἱόν του Τάσκον καί τόν ἀδελφόν του Γκίτσαν (πάντας ρουμουνίζοντας) καί τόν ἡμέτερον Σταῦρον Νάντζου μετά τῶν δύο υἱῶν του Τάσκου καί Κώτσου, ὡδήγουν δεσμίους ἐνταῦθα· καθ' ὁδόν ὅμως ἐφόνευσαν τόν Χάλτσον Καλαϊτζῆ καί τόν Σταῦρον Νάντζου μετά τοῦ υἱοῦ του Τάσκου οἱ συνοδεύοντες αὐτούς στρατιῶται· τά δέ σώματά των μένουσιν ἄταφα μέχρι τῆς σήμερον. ||
212 Οἱ λοιποί ἐφυλακίσθησαν ἐνταῦθα.

27 Ἰουλίου

– Πρεκοπάνα κατειλημμένη ὑπό βουλγάρων. Πισοδέρι δέν κατελήφθη εἰσέτι. Μένει τό ἐκ 50 ἀνδρῶν ἀπόσπασμα. Οἱ χωρικοί Λεχόβου ἀνεχώρησαν πρός τούς συμμορίτας, βιασθέντες.

– Σήμερον ἀφίκετο ἐν Θεσ/νίκῃ δι' ἐκτάκτου ἁμαξοστοιχίας ὁ Ὀμέρ Ρουσδῆ πασσᾶς, ὅστις ἀντικαθιστᾶ τόν παυθέντα Ἀλῆ Ριζᾶ πασσᾶ.

– Εἰς Σουροβίτσοβον ἀφίκοντο 2 τάγματα στρατοῦ.

– Ἐν Τσέγανη συμπλοκή γίνεται μεταξύ στρατοῦ καί ἐπαναστατῶν ἀπό 24 ἤδη ὡρῶν. Ὁ στρατός πολιορκεῖ τούς ἐπαναστάτας.

– Οἱ ἐπαναστάται ἀπεπειράθηκαν νά καταλάβωσι τήν Νέβεσκαν, ἀλλ' οἱ κάτοικοι λαβόντες τά ὅπλα συνεπολέμησαν μετά τοῦ στρατοῦ. Λέγεται ὅτι ἐφονεύθησαν πολλοί ἐκ τῶν κατοίκων· οἱ ἐπαναστάται δέν εἰσῆλθον εἰς Νέβεσκαν.

– Λέγεται ὅτι οἱ ἐπαναστάται ἐπυρπόλησαν τό χωρίον Στρέμπρενον.

28 Ἰουλίου

– Χθές τήν ἑσπέραν ἔφθασεν ἀργά δι' ἐκτάκτου ἁμαξοστοιχίας ὁ Χιλμῆ πασσᾶς. Σήμερον ἀνεχώρησε δι' ἐκτάκτου ἁμαξοστοιχίας ὁ παυθείς Ἀλῆ Ριζᾶ πασσᾶς, ὅν ἀναχωροῦντα, λέγεται, ὅτι ἀπεδοκίμασαν πολλοί τοῦρκοι.

213 – Τό Κομιτᾶτον ἐκβιάζει νέους ἡμετέρους ν' ἀκολουθήσωσι τάς συμμορίας ἐπί ἀπειλῇ θανάτου. Δύο τοιοῦτοι νέοι ὁ Παντ. Κετσετζῆς καί ὁ Γεώργ. Μουμτζῆς

70. Ἀπόρρητον

Τελευταίαν φοράν τῇ 18ῃ Ἰουνίου 1903 προετείναμεν τῷ Ὑπουργείῳ ἔνοπλον ἄμυναν ἐκτιθέμενοι καί τό σχέδιον αὐτῆς.

– Κατά συνήθειαν τό Ὑ[πουργεῖον] δέν ἀποκρίνεται εἰς τοιούτου εἴδους ἔγγραφα.

– Τῇ 10ῃ Ἰουλίου ἐρωτῶμεν πῶς νά ἐνεργήσωμεν ἐν ᾗ περιπτώσει μετά τῶν σχισματικῶν πληθυσμῶν ἐξεγερθῶσι καί οἱ ὀρθόδοξοι βουλγαρόφωνοι, προσλάβῃ δ' οὕτω ἡ ἐξέγερσις γενικώτερον χαρακτῆρα. (Ἐλέγομεν διά μυριοστήν φοράν ὅτι ἦτο ἀδύνατον νά συγκρατῶμεν ἡμετέρους διά μόνου τοῦ λόγου).

– Τήν 20ὴν Ἰουλίου ἄρχεται τό Κίνημα.

– Τήν 26ην Ἰουλίου τό Ὑ[πουργεῖον] τηλεγραφεῖ ὅτι:

Ἀνάγκη νά καταβληθῇ πᾶσα προσπάθεια ὅπως ἡμέτεροι μή μετάσχωσι κινήματος βουλγάρων, ἀποτρεπομένων συγχρόνως ἀπό τῆς περαιτέρω συμμετοχῆς καί τῶν ἐξαπατηθέντων ἐκ τῶν ὑποσχέσεων αὐτῶν, ἐξακολουθήσωσι(;)[1] *δέ δραστήριαι ἐνέργειαι πρός ὡπλισμένην ἄμυναν ὅσον τό δυνατόν τελειοτέραν ἐν ἡμετέροις χωρίοις μετά προηγουμένην συνεννόησιν πρός ἐπιτοπίους Ἀρχάς... Πρέπει παντοιοτρόπως ἑλληνικόν στοιχεῖον νά φανῇ τελείως ἀποκεχωρισμένον τῶν βουλγάρων(;)...*

1. Τά ἐρωτηματικά ἐντός παρενθέσεως εἶναι προσθῆκες τοῦ Ἴωνος.

άπειληθέντες ύπό άγνώστων άναχωροῦσι διά Σερβίαν. Ἐξ αὐτῶν εἶναι καί οἱ πρό ἑβδομάδος ἀναχωρήσαντες εἰς Λάρισσαν τέσσαρες νέοι, Στέφανος Ἠλία, Βασίλειος Ρώπη, Γεώργιος... καί Θωμᾶς ἐκ Κορυτσᾶς.

– Τήν νύκτα τῆς 26ης Ἰουλίου περί τούς 200 ἐπαναστάτας ἐπιχειρήσαντας νά καταλάβωσι τόν σταθμόν Ἐξή-Σοῦ, ὁ ἐκεῖ ἀξιωματικός μετά 60 ἀνδρῶν κατώρθωσε νά τρέψη είς φυγήν, φονεύσας ἕνα ἐξ αὐτῶν καί δύο τραυματίσας, ἐκ δέ τοῦ στρατοῦ οὐδείς ἔπαθεν.

– Τήν νύκτα τῆς 25ης Ἰουλίου ἐγένετο ἀπόπειρα περί καταλήψεως τοῦ χωρίου Πάτελι ὑπό τῶν ἐπαναστατῶν, ἀλλ' ἄνευ ἀποτελέσματος.

– Οἱ ἐπαναστάται ζητοῦσι τήν ἀποστολήν 200 ἀνδρῶν ἐκ Βλάτσης, ἀπειλοῦντες νά πυρπολήσωσι τό χωρίον.

– Ἡ ἐν Τσέγανη συμμορία κατεστράφη.

29 Ἰουλίου

– Στρατιωτικόν ἀπόσπασμα διερχόμενον ἐξ Ἐξή-Σοῦ προσεβλήθη ὑπό τῶν ἐντός τοῦ χωρίου ἐπαναστατῶν· τό χωρίον πάραυτα ἐπολιορκήθη ὑπό τοῦ στρα-
214 τοῦ, ἀπεστάλη δ' ἐκ Σου||ροβιτσόβου πυροβολικόν, ἵνα πυρπολήση αὐτό.

– Τό χωρίον Διαβατόν ἐπυρπολήθη ὅλον, 4 μόνον οἰκιῶν διασωθεισῶν, διότι οἱ ἐν αὐτῷ ἐπαναστάται προσέβαλον τούς παρερχομένους ἰλαβέδες.

– Ἡ συμμορία Γ. Σούγγαρη ἐξ 100 περίπου μελῶν μεταβᾶσα είς Μηλόβισταν ἐξηνάγκασε τούς κατοίκους νά συνεισφέρωσιν ὑπέρ τοῦ Κομιτάτου ἐνδύματα καί χρήματα· ἀφοῦ δέ ἔλαβε πολλά περιπόδια, ἀσπρόρρουχα καί περί τάς 100 λίρας ἀνεχώρησε δούς τήν ἐντολήν νά λάβωσι τά ὅπλα οἱ χωρικοί καί ἀγωνισθῶσιν ὑπέρ ἐλευθερίας καί ὑπερασπίσωσι τό χωρίον των, ὅταν ἐπιστῆ ἡ ὥρα.

30 Ἰουλίου

– Ἀθρόοι καθ' ἑκάστην νέοι ἐκ τῶν ἡμετέρων ἔκ τε τῆς πόλεως καί τῶν πέριξ χωρίων ἀπειλούμενοι ὑπό τοῦ Κομιτάτου καταλείπουσι τάς πατρίδας, ἀποδημοῦντες εἰς Ἑλλάδα, Σερβίαν καί Ρουμανίαν. Σήμερον ἀνεχώρησαν διά Σερβίαν καί Ρουμανίαν ὁ Ἀλκιβ[ιάδης] Δαλέγκας, Γ. Τζέρος, Π. Κετσετζῆς ἐκ Μοναστηρίου καί 6 νέοι ἐκ Νιζοπόλεως, Μεγαρόβου καί Τυρνόβου.

– Τούς νέους τούς μέλλοντας ν' ἀκολουθήσωσι τάς συμμορίας ἐγγράφει ἐν ἰδιαιτέρῳ καταλόγῳ κατά συμμορίας ὁ Francois de Coq, ἐφοδιάζων αὐτούς καί δι' ἰδιαιτέρας ἀποδείξεως.

215 – Ἐκβιάσεις χρηματικαί ἡμετέρων καθ' ἑκάστην συμβαίνουσιν.

– Πάντα τά τουρκικά χωρία Πρέσπας, Γκρύντσαρι, Ἀρβάτι, Πραίτορ κλπ. καί πάντες οἱ ἐν χριστιανικοῖς χωρίοις τουρκικοί πύργοι ἐπυρπολήθησαν ὑπό τῶν ἐπαναστατῶν.

– Ἐν Ράμπη ἐπυρπολήθησαν τό οἴκημα τοῦ Δερβίς βέη, τό χάνιον, κτῆμα τοῦ αὐτοῦ βέη, τό τουρκικόν σχολεῖον καί ὅλη ἡ τουρκική συνοικία.

– Συνέταξα τότε τό ἑξῆς τηλεγράφημα ὅπερ ὑπογραφέν ἀπεστάλη αὐθημερόν:

Ἀπότομος χωρισμός ἑλληνικοῦ στοιχείου ἀπό βουλγαρικοῦ εἶναι ὡς ἐξ αὐτῶν τῶν πραγμάτων ἀδύνατος καί ἐπιβλαβέστατος δι᾽ ἡμετέραν ἐπιρροήν. Γραμμή ἀπό χωρίου Βοβοστίτσα πρός νότον Κορυτσᾶς μέχρι χωρίου Λαμπανόβου πρός νότον Καστορίας εἶναι τό ἔσχατον ὅριον τῶν βουλγαροφώνων πρός νότον. Ἅπασα ὕπαιθρος χώρα ἀπό βουλγαρικῶν συνόρων μέχρι τῆς γραμμῆς ταύτης κατοικεῖται ὑπό βουλγαροφώνων πληθυσμῶν ἐξαιρέσει τῶν ἐγκατεσπαρμένων ὀλίγων βλαχοφώνων καί ἀλβανοφώνων ἔν τισι πόλεσι καί κωμοπόλεσι. Οἱ βουλγαρόφωνοι πληθυσμοί εἶναι διῃρημένοι εἰς σχισματικούς καί ὀρθοδόξους. οἵτινες δέν χωρίζονται ἀποτόμως μεταξύ ἑαυτῶν. ἐπειδή δέ οἱ σχισματικοί παρεσύρθησαν. παρεσύρθησαν καί οἱ ἡμέτεροι. προσηλυτιζόμενοι διά παντοίων μέσων καί διά τῆς βίας ἀπό δεκαετίας. οὕτως ὥστε ἅπασα ἡ εἰρημένη χώρα ἠκολούθησε τό Κίνημα ἐξαιρέσει τῶν βλαχοφώνων καί ἀλβανοφώνων κωμοπόλεων. ὧν ἐπιδιώκεται νῦν ἡ κατάληψις ὑπό τῶν ἐπαναστατῶν ὅπως ἐξουδετερωθῇ ἀντίδρασις αὐτῶν. Οἱ ἐξεγερθέντες πληθυσμοί εἶναι νῦν πεπεισμένοι ὅτι μάχονται ὑπέρ ἀπελευθερώσεως αὐτῶν οὐδ᾽ εἶναι δυνατόν νά ἀναχαιτισθῇ ἐπαναστατικόν αὐτῶν φρόνημα. Ἀλλά καί οἱ βλαχόφωνοι καί ἀλβανόφωνοι διάκεινται εὐμενῶς πρός τό Κίνημα οὐχί ἐπειδή εἶναι βουλγαρικόν ἀλλ᾽ ἐπειδή θεωροῦσιν αὐτό ὡς ἀπελευθερωτικόν. δι᾽ ὅ καί πολλοί αὐτῶν μετέχουσι τούτου. οἱ δέ λοιποί δέν δείκνυνται νῦν πρόθυμοι πρός ἀντίδρασιν. Τό
Κίνημα ἐν τοῖς διαμερίσμασι || τῆς ἡμετέρας ἐπιρροῆς φέρει βουλγαρικόν χα- 2
ρακτῆρα μόνον διότι οἱ βούλγαροι πρῶτοι ἔσχον τήν πρωτοβουλίαν νά ὑποκινήσωσιν αὐτό. καί οὐχί διότι ἡμέτεροι ἀσπάζονται τούς ἰδιοτελεῖς βουλγαρικούς σκοπούς. Ἐφ᾽ ὅσον δυνάμεθα βοηθοῦμεν Τουρκικάς Ἀρχάς πρός καταστολήν Κινήματος... Καταδίωξις. ἀπό κοινοῦ μετά τῶν Τούρκων. ἡμετέρων πληθυσμῶν ἐπαναστατούντων κατά τῶν Τούρκων. εἶναι ἐπικίνδυνος. διότι τοῦτο πράττοντες θ᾽ ἀπολέσωμεν καί τό μικρόν ὑπόλοιπον ἐπιρροῆς ὅπερ εἰσέτι ἔχομεν ἐπί τῶν βουλγαροφώνων...

– Πρό 3 ἡμερῶν ἐπαναστάται προσέβαλον τήν τουρκικήν συνοικίαν Γέρμαν, 4 τοῦρκοι ἐφονεύθησαν καί πολλά γυναικόπαιδα ἐκάησαν. Ἐκ τῶν ἐπαναστατῶν ἐφονεύθησαν 4 καί εἷς ἐτραυματίσθη.

– Ἐν Κράνη συνεκεντρώθησαν πάντες οἱ τοῦρκοι τῆς Πρέσπας μετά τῶν γυναικοπαίδων.

– Ἀρχηγός τῶν ἐπαναστατῶν τοῦ διαμερίσματος Πρέσπας εἶναι ὁ ἐκ Ρέσνης Κόλε Κοκάρεφ.

– Ὁ τουρκικός στρατός μή εὑρών τούς χριστιανούς κατοίκους Νάκολετς καί Ποδμότσανη ἐπυρπόλησε τάς οἰκίας αὐτῶν.

– Τήν νύκτα τῆς 29ης Ἰουλίου ἐπυρπολήθησαν οἱ τουρκικοί πύργοι Κλαμπουτσίστης.

– Βεβαιοῦται ὅτι τά χωρία Περλεπέ ἐξηγέρθησαν.

– Χθές ὁ β' διερμηνεύς τῆς Ρωσικῆς Πρεσβείας διερχόμενος ἐφ' ἁμάξης ἔμπροσθεν τοῦ Ἰταλικοῦ Προξενείου καί παρατηρήσας ὅτι ὁ ἐκεῖ σκοπός δέν ἔφε-
216 ρεν ὅπλο κατῆλθε τῆς || ἁμάξης μέ τήν χεῖρα ἐπί τοῦ περιστρόφου του, διέταξε τόν κλητῆρα του νά θέση φυσίγγιον εἰς τό ὅπλον του καί ἤρχισε νά ἐπιπλήττη τόν χωροφύλακα, κατῆλθε τότε καί ὁ ἀκολουθῶν τόν Ρῶσον, ἀξιωματικός τοῦρκος καί συνεννοηθέντες παρέλαβον τόν χωροφύλακα εἰς τήν ἅμαξαν τοῦ ἀξιωματικοῦ, ἐγύρισαν ὀπίσω καί ἀφήσαντες αὐτόν εἰς τό Διοικητήριον μετέβησαν εἰς τούς στρατιωτικούς φούρνους.

– Μέλος τῆς ἐνταῦθα διευθύνσεως τοῦ Κομιτάτου ἐκμυστηρευόμενον πρός φίλον του λέγει:

«Τήν ἡμέραν καθ' ἥν ἐφονεύθη ὁ Ρῶσος Πρόξενος, ὁ Σαράφωφ εὑρίσκετο ἐν Βρούσνικ. Κατεστρώθη, λέγει, *τό σχέδιον τῆς ἐπιθέσεως κατά τῆς πόλεως Μοναστηρίου καί ἐγένετο ἀποδεκτόν ὑπό τοῦ Κεντρικοῦ Κομιτάτου τῆς Σοφίας μέ τήν παρατήρησιν ὅτι δέν ἐξήρκουν 10.000 ἐπαναστατῶν πρός τόν σκοπόν τοῦτον, ὅτι δέ διέταξε νά ἔχωσι διαθεσίμους καί 5-6.000 ἄλλων. Τῇ 28η Ἰουλίου,* λέγει, *ἐγένοντο ἐνταῦθα δύο συνεδριάσεις ὑπό τήν προεδρίαν τοῦ Σαράφωφ ἐπιμένοντος νά γίνη ἡ ἔναρξις ἐντός τῆς πόλεως διά δυναμίτιδος καί ἐκτινάξεως δημοσίων κτιρίων, ἅπαντες οἱ βούλ-*
217 *γαροι || παρακαλοῦσιν αὐτόν ν' ἀναβάλη τοῦτο, φαίνεται ἀμετάπειστος, ἀπόφασις ὁριστική δέν ἔχει ληφθῆ».*

31 Ἰουλίου

– Βεβαιοῦται ὅτι τά ἄλευρα ἐν Κρουσόβω ἐτελείωσαν ἀπό τῆς 28ης Ἰουλίου.

– Τό πρός β[ορρᾶν] εἰς ἀπόστασιν μιᾶς ὥρας ἀπό τό Κρούσοβον βουλγαρικόν χωρίον Σέλτσεϊ-Μπεΐδ ἐγένετο χθές καθ' ὁλοκληρίαν παρανάλωμα τοῦ πυρός ὑπό τοῦ στρατοῦ καί τῶν ἀτάκτων. Οὐδείς τῶν κατοίκων ἐντός εὑρίσκετο.

28 Ἰουλίου Υ[πουργεῖον] ἀπαντᾷ:

Συμμετοχὴ ἡμετέρων καὶ βουλγαροφώνων εἰς Κίνημα βουλγάρων θὰ ἔχῃ ὀλεθριωτάτας καὶ ἀνεπανορθώτους δι' ἡμέτερα δίκαια συνεπείας. Καθ' οἱονδήποτε τρόπον καὶ πάσῃ θυσίᾳ πρέπει ἡμέτεροι καὶ βουλγαρόφωνοι νὰ ἀποχωρισθῶσι σχισματικῶν(:)... ἀποστείλατε ἀμέσως πρόσωπα ἐμπιστοσύνης ὅπως ἐξηγήσωσιν(:) εἰς ἡμετέρους καὶ βουλγαροφώνους ὀλεθρίας συνεπείας τῆς ληφθείσης ἀποφάσεως αὐτῶν, πείσωσι δέ(:) αὐτοὺς νὰ ἀποχωρισθῶσι τῶν σχισματικῶν, τοῦτο πράττοντες θὰ ἔχωσιν οὐ μόνον τὴν ὑποστήριξιν ἡμῶν(:) ἀλλὰ καὶ τὴν τῆς Τουρκίας(:) ἐνῷ ἐὰν ἐξακολουθήσωσι συμπράττοντες μετὰ τῶν σχισματικῶν πᾶσαν ὑπὲρ αὐτῶν μέριμναν τῆς Β[ασιλικῆς] Κυβερνήσεως οὐδετέρωσαν(:)... κτλ. κτλ.

30 Ἰουλίου ἀπεκρινόμεθα:

Πρὸς ἀποτροπὴν συμμετοχῆς ἡμετέρων βουλγαροφώνων εἰς Κίνημα βουλγαρικὸν ἐγίνετο ἀπὸ καιροῦ τὸ δυνατόν· ἐπειδὴ ὅμως ἡμέτερος ἀγὼν διεξήχθη δι' ἀνίσων ὅπλων, αἱ δὲ πλεῖσται τῶν νομίμων Ἀρχῶν ἔδειξαν προδοτικὴν ἀβελτηρίαν, ὑπέκυψαν ἡμέτεροι πληθυσμοί. Νῦν ἡ συμμετοχὴ εἶναι γεγονὸς τετελεσμένον. Καὶ αὖθις θὰ ἀποστείλω πρόσωπα κτλ... ἀλλ' ἡ ἡμετέρα ὑποστήριξις ὡς καὶ ἡ τῆς Τουρκίας ἵνα ᾖ τελεσφόρος θὰ ἔπρεπε νὰ ᾖ πραγματική· ἁπλαῖ ὑποσχέσεις οὐδόλως ἐπηρεάζουσι πληθυσμοὺς εὑρισκομένους πρὸ τῆς βίας καὶ μὴ ἀποκτήσαντας ποτὲ γενικῶς σταθερὸν ἐθνικὸν αἴσθημα. Ἐπειδὴ τουρκικαὶ Ἀρχαὶ εἶναι κακῆς πίστεως οἱ δὲ τουρκικοὶ πληθυσμοὶ εἶναι ἐξηρεθισμένοι κατὰ πάντων τῶν χριστιανῶν σύμπραξις μετ' αὐτῶν ἐπικίνδυνος... Ἡ δι' ἡμετέρων ἐνόπλων, ἄνευ σύμπραξις μετὰ Τούρκων ἐνέργεια, καίπερ βραδέως ἐρχομένη καὶ δύσκολος οὐχὶ ὅμως ἀδύνατος κτλ...

[Ἴων]

Τσακαλάρος - Κλιάσες κ.ά. (ΓΝ)

Αὔγουστος 1903

Ἀλλά πρέπει ἀφεύκτως νά ἔλθουν ἰδικοί μας καί νά γίνη ἐμφύλιος σπαραγμός μεταξύ χριστιανῶν εἰς τά ἐπαναστατημένα διαμερίσματα διά νά φανῆ ὅτι ἔχομεν οἱ ἕλληνες ζωήν καί ἐντός τῆς ζώνης τοῦ Ἁγίου Στεφάνου.

28-8-1903

Ἴων πρός Παῦλο Μελᾶ

Σελ. 259

2 Αὐγούστου

– Μετά τήν διαβεβαίωσιν τοῦ Χιλμῆ ὅτι κατελήφθη ὑπό τοῦ στρατοῦ, ἐκ Κρουσόβου οὐδέν θετικόν φθάνει. Συγκοινωνία ἐξακολουθεῖ διακεκομμένη. Χθές μετέβησαν οἱ κεχαγιάδες τοῦρκοι τῶν τσιφλικίων Νάλτσα, Γκινάλη, διά νά παραλάβωσι τόν τελευταῖον.

«Οὐδέν ηὕρομεν, λέγουν, *μόνον στρατόν καί ἐρείπια. Τά γυναικόπαιδα εἰς τά ὄρη, τά 2/3 τῆς πόλεως κατεστραμμένα ἐκ πυρκαϊᾶς».*

Κατ' ἄλλας εἰδήσεις στρατιωτῶν ἐπανακαμπτόντων. Χθές αἱματηρά διεξήχθη λογχομαχία περί τήν Ἑλληνικήν ἐκκλησίαν.

(Υ.Γ. Ἔκθεσις ἰδιαιτέρου ἀπεσταλμένου διαλαμβάνει ἐκτενῶς τά ἐν Κρουσόβω γεγονότα).

218 – Ἐν τῷ χωρίῳ Μπίτουσα (Μοναστηρίου) ὁ στρα||τός, συνοδευόμενος ὑπό πολυαρίθμου σώματος βασιβουζούκων, ἐπέπεσεν κατά τοῦ χωρίου, ἐπυρπόλησεν οἰκίας τινάς, ἐφόνευσεν δύο γυναῖκας, δύο μικρά καί τέσσαρας ἄνδρας, οἱ λοιποί χωρικοί ἐσώθησαν διά τῆς φυγῆς, ἅπαντα τά κτήνη των ἤχθησαν εἰς Κλέστινα ὡς λεία.

– Τό Μπούφι ὁλόκληρον ἐκάη πυρποληθέν ὑπό τοῦ στρατοῦ, θύματα πολλά.

– Ἐν Ρακόβῳ τό αὐτό, λέγουσιν οἱ χωρικοί Μπίτουσας, συνέβη. Τρεῖς μόνον οἰκίαι μένουσιν.

– Βεβαιοῦται ὅτι καί ἡ Πρεκοπάνα ἐπυρπολήθη ὑπό τοῦ στρατοῦ, ὅτι δέ μόνον δέκα οἰκίαι ἐσώθησαν.

– Τῇ 28η Ἰουλίου ὁ Τσακαλάρωφ ἐπί κεφαλῆς 1.200 περίπου ἀνδρῶν ἀπεπειράθη νά καταλάβῃ ἐξ ἐφόδου τήν Μπίγλισταν, ἀλλ' ἀπεκρούσθη ὑπό τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ, ὅστις ἐκδικούμενος ἐπυρπόλησε τό παρακείμενον ὀρθόδοξον χωρίον Βερνίκι.

3 Αὐγούστου

– Κατ' εἰδήσεις χωροφύλακος ἐλθόντος ἐκ Ρέσνης ἐν ταῖς ἐκκλησίαις καί τοῖς νεκροταφείοις τῶν σχισματικῶν χωρίων τοῦ διαμερίσματος ἐκείνου εὑρέθησαν πολλά πολεμοφόδια καί τρόφιμα κεκρυμμένα, ἅτινα κατέσχεν ὁ στρατός.

219 – Πράκτορες τοῦ Ρωσικοῦ Προξενείου περιέρχονται τάς συνοικίας Γενῆ καί Μπαΐρ, προτρέποντες τάς γυναίκας τῶν σχισματικῶν νά μεταβαίνωσι κατά τήν τοπικήν συνήθειαν εἰς τό Ρωσικόν Προξενεῖον πρός παρηγορίαν τῆς οἰκογενείας τοῦ φονευθέντος προστάτου των.

– Σήμερον ἀφίκοντο δύο τάγματα στρατοῦ ἐκ Περλεπέ καί διά τῆς τακτικῆς ἁμαξοστοιχίας ὁ ἀντιστράτηγος Νασήρ πασσᾶς.

71. 1 Αὐγούστου στό σιδηρόδρομο 61

Λίγοι χωριάτες δουλεύουν στά χωράφια.

Καπνός στό Ράκοβο.

Θυμωνιές στόν κάμπο σπαρμένες.

Ἐπειδή ὁ κάμπος εἶναι ξερός μοιάζει λίγο τόν ἀττικό.

Λέν' πώς ὁ στρατός ἔκαψε τό Μποῦφι, τήν Μπίτουσα καί τό Ράκοβο (καί σκότωσε στό Ράκοβο 200 χωριάτες).

Ἀπό πίσω ἀπό τή Ρόσνα καπνός. Καίονται χωράφια.

Στό Σόροβιτς μέ εἶπαν πώς οἱ βούλγαροι ἔχουν πιασμένα τά βουνά, ὄχι τήν Κλεισούρα, μά μπαίνουν καί στήν Κλεισούρα ἐλεύθερα. Ὁ δρόμος τῆς Καστορίας εἶναι κλειστός. Ἄλλοι λέν' πώς ὁ δρόμος εἶναι ἀνοιχτός, ἦλθαν δύο τοῦρκοι. Στό Σόροβιτς εἶναι 2 τάγματα ἀπό 500 ἄνδρες τό καθένα.

Δύο φορές φοβέρισαν τό Μπλάτσι οἱ βούλγαροι, οἱ Μπλατσιῶτες εἶπαν:

– Ἄς κοπιάσουν.

Στή Ρακίτα ἔχει καπνό.

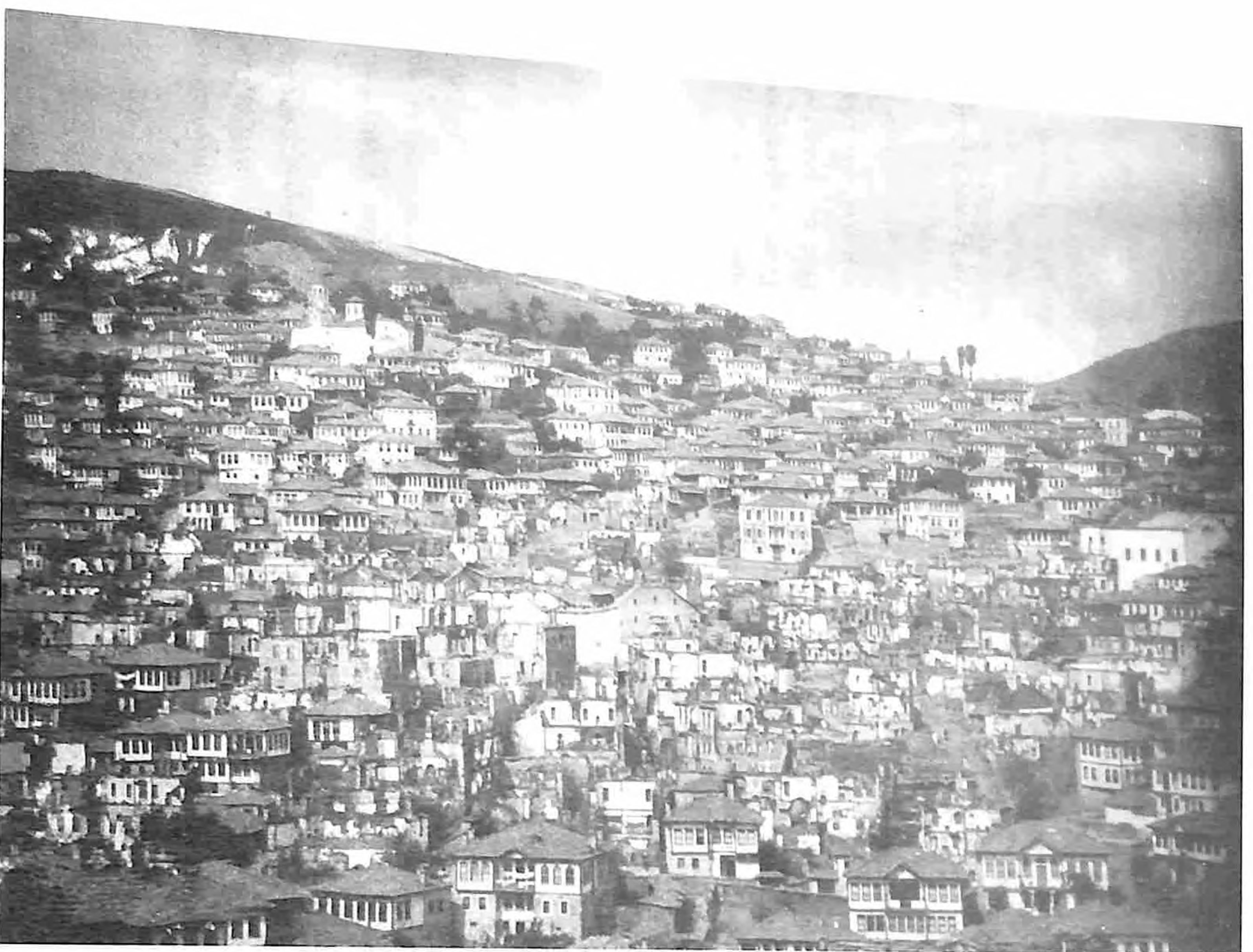
Τό Καϊλάρι εἶναι 1.000 σπίτια. Ἡ Κοζάνη 2.000 σπίτια. Πήγαινα μέ τ' ἀμάξι στήν Κοζάνη.

Πάω στήν Καστοριά γιατί δέν θέλω νά τήν πάρουν οἱ βούλγαροι. Ἄν τολμήσουν νά τήν πειράξουν θά εἶμαι κι' ἐγώ μέσα καί θά πάρω ἕνα τουφέκι, θά τραβήξω καί ἄλλους Καστοριανούς μαζί μου καί θά πολεμήσουμε. Τέλος πάντων, εἶναι ἑλληνική πόλις. Δέν θά μποῦν μέσα οἱ παλιάνθρωποι. 616

Στό Καϊλάρι 360 τοῦρκοι μαζεύτηκαν τήν 23ην Ἰουλίου ὅταν οἱ βούλγαροι πῆραν τήν Κλεισούρα καί οἱ χοτζάδες τούς ρώτησαν πόσα ὅπλα εἶχαν· εἶπαν 100, || οἱ ἄλλοι τά εἶχαν πωλήσει στούς βουλγάρους. Τούς μάλωσαν οἱ χοτζάδες. 62

Στήν Κοζάνη μέ εἶπαν:

– Εἶναι ἕνα χωρίο Λαβανίτσα μέ ψηλούς ἀνθρώπους πού εἶναι ἀπόγονοι ἐξορίστων Γενουησίων καί Βενετῶν. Καί ἄλλα χωριά τέτοια βρίσκονται στό βουνό, το Φλάμπουρο.

Τὸ Κρούσοβο βομβαρδισμένο (ΓΒ)

Στήν Κοζάνη τά ἡμερομήνια τά λογαριάζουν κυττάζοντας τί μέρες κάνει τίς 12 πρῶτες μέρες τοῦ Αὐγούστου (ὄχι τίς 6). [Τετράδιο 10 ἡμερολογίου]

πορτοκαλί 8

72. 3 Aout 1903

Cher ami

Je n' ai pu t' écrire pendant tout ce temps à cause d' une masse d' affaires et d' ennuis.

L' état des choses en Macédoine nous désespère; mais ce qui est encore plus désespérant ici, c'est l'insouciance du pays entier à commencer par le roi. Quant || à Ralli et notre charmant Panas, ce sont des crétins de la pire espèce et si jamais nous devons nous relever de la torpeur qui nous engourdit tous, ce sera bien contre eux aussi que je tournerai la colère du peuple.

[3 Αὐγούστου 1903

Φίλτατε

Δέν μπόρεσα νά σοῦ γράψω ὅλο αὐτό τό διάστημα ἐξ αἰτίας τοῦ φόρτου ἐργασίας καί τῶν προβλημάτων.

Ἡ κατάστασις τῶν πραγμάτων στήν Μακεδονία μᾶς ἀπελπίζει, ἀλλά αὐτό πού εἶναι ἀκόμη πιό ἀπελπιστικό ἐδῶ εἶναι ἡ ἀμεριμνησία ὁλόκληρης
τῆς χώρας μέ πρῶτον τόν Βασιλέα. 2
Ὅσο γιά τόν Ράλλη καί τόν γοητευτικό μας Πανᾶ εἶναι ὅτι εἶναι καί οἱ δυό τους ἠλίθιοι τοῦ χειρίστου εἴδους καί ἄν ποτέ ὀφείλουμε νά σηκωθοῦμε ἀπό τόν λήθαργο πού μᾶς ἀποκοιμίζη ὅλους, θά στρέψω ἀσφαλῶς ἐναντίον τους τήν ὀργή τοῦ λαοῦ.]

Ἡ κυρία Ριανκ[ούρτ] ἔδωσε δέκα πέντε χιλιάδες δραχμές. Ἑτοιμάζω σῶμα πενῆντα Κρητῶν ἐπί κεφαλῆς τοῦ ὁποίου τίθεμαι μετά Τσόντου καί τοῦ ἀνθυπολοχαγοῦ Κατεχάκη. Εἰς σύνορα ἔχω ὅπλα διά ἄλλους ἑκατόν ἐγχωρίους οὕς θά μοῦ στείλη ὁ Καραβαγγέλης μεθ' οὗ συνεννοήθην ἤδη.

Je t' enverrai aussi de l' argent, || je t' embrasse.

Paul [Melas]

[Υ.Γ.] Je t' envoie les billets de Καλαρρύτη, il me reste 30 centimes. L' argent qu' il m' a envoyé dernièrement valait 218.50 δρχ. il m' était resté la première fois

[Θά σοῦ στείλω ἐπίσης χρήματα,
σέ φιλῶ. 3

Παῦλος [Μελᾶς]

[Υ.Γ.] Σοῦ στέλνω τά λαχεῖα τοῦ Καλαρρύτη καί μοῦ μένουν 30 λεπτά. Τά χρήματα πού μοῦ ἔστειλε τελευταία ἀντιστοιχοῦσαν σέ 218.50 δρχ. μοῦ εἶχαν μείνει τήν πρώτη φορά.]

4 Αὐγούστου

– Χθές ἤχθησαν ἐκ Κρουσόβου 121 συλληφθέντες ἐν τῷ δάσει τοῦ Κρουσόβου. Μεταξύ αὐτῶν ὑπάρχουσι καί ἡμέτεροι, οἵτινες διηγοῦνται ὅτι καθ' ὁδόν ὑπέστησαν τά πάνδεινα καί ὅτι 5 ἐξ αὐτῶν ἀπέθανον ἐκ τοῦ δαρμοῦ.

– Μετ' αὐτῶν ἤχθησαν καί 2 ξύλινα πυροβόλα τῶν ἀνταρτῶν.

– Τά λαφυραγωγηθέντα ἀντικείμενα ὁ στρατός ἔχει ἐκτεθειμένα εἰς τόν παρά τό Στρατιωτικόν Νοσοκομεῖον Κῆπον τοῦ Στρατιωτικοῦ Διοικητοῦ πρός πώλησιν.

– Τῇ 1η Αὐγούστου ὁ λοχαγός Χαϊδάρ ἐπί κεφαλῆς στρατιωτικοῦ ἀποσπάσμα-
τος μετέβη εἰς τό σχισματικόν χωρίον Νεοκάζι, ὅπου συνέλαβε πολλούς χωρι-
220 κούς καί ἀ||φοῦ ἔδειρε, δεσμίους ἀπέστειλεν εἰς Φλώριναν, ἀλλά καθ' ὁδόν οἱ συν-
οδεύοντες αὐτούς στρατιῶται ἐφόνευσαν πάντας, 68 τόν ἀριθμόν. Ἐν τῷ μεταξύ
τά γυναικόπαιδα εἶχον καταφύγει εἰς τάς τουρκικάς οἰκίας (25 περίπου)· εἶτα ὁ
στρατός λαφυραγωγήσας τάς οἰκίας ἐπυρπόλησε πάσας τάς χριστιανικάς οἰκίας.
Τά πτώματα τῶν φονευθέντων μένουσι ἄταφα καί βορά τῶν κυνῶν καί ὀρνέων.

– Εἶτα ὁ στρατός μετέβη εἰς Βύρμπιανην, ὅπου ἐκακοποίησε τούς χωρικούς, διήρπασε τάς οἰκίας , ἀπεγύμνωσε τάς γυναῖκας, ἀφαιρέσας κοσμήματα κλπ. ἀντικείμενα ἀξίας 100 περίπου λιρῶν, ἐφόνευσε τόν Φίλιππον Μαῦρον καί τόν Στέφον Τράϊκου καί ἠτίμασε τήν Νέδαν Μῆτσε καί Ἑλένην Δέλλιου. Ἀκολούθως ἠπείλησεν ὅτι θά φονεύσῃ 9 ἐκ τῶν χωρικῶν, τούς ὁποίους ἐχώρισεν ἀπό τῶν ἄλλων χωρικῶν ἄν μή ὑπογράψωσιν ἔγγραφον, δι' οὗ ὑπόσχονται ὅτι:

1) Ἐντός 20 ἡμερῶν θά ἐπαναφέρωσι τούς ἐκ τοῦ χωρίου φυγόντας 36 νέους,

2) Θά διαφυλάξωσι τήν παρά τό χωρίον σιδηροδρομικήν γραμμήν,

3) Θά ἀνεγείρωσι δι' ἐξόδων τοῦ χωρίου τήν πυρποληθεῖσαν ἔπαυλιν καί τό χάνιον, κτήματα τουρκικά καί

4) Καθίστανται ὑπεύθυνοι δι' οἱονδήποτε φόνον, ὅστις ἤθελε συμβῆ ἐν τῇ περιφερεία τοῦ χωρίου των.

221 Τό ἐν τῷ χωρίῳ χάνιον τοῦ Νικολά||ου Στεργίου ἐκ Πισοδερίου διήρπασαν, προξενήσαντες ζημίαν 30-40 λιρῶν.

– Ὁ ἐν Φλωρίνῃ στρατός εἰς πολλάς βιαιοπραγίας προβαίνει καθ' ἑκάστην:

Τῇ 1η Αὐγούστου διηρπάγησαν ὑπό τοῦ στρατοῦ 10 οἰκίαι ὀρθοδόξων καί ἐτραυματίσθησαν 5 ἄτομα, ἐξ ὧν τό ἕν θανασίμως.

Ἡ ἀγορά εἶναι κατά τό ἥμισυ κεκλεισμένη, ἡ δέ πόλις ἀπροσπέλαστος εἰς τούς χωρικούς.

Στρατιωτικόν ἀπόσπασμα μεταβάν τῇ 1η Αὐγούστου εἰς τό παρά τήν Φλώριναν χωρίον Νεβολιάνη εἰσῆλθε βίᾳ εἰς τήν ἐκεῖ ὀρθόδοξον ἐκκλησίαν καί διήρπασε πᾶν ὅ,τι ἐν αὐτῇ εὗρεν, ἤτοι χρήματα, ἀργυρᾶ σκεύη καί ἱερά ἄμφια, τῶν ὁποίων ἡ ἀξία ὑπολογίζεται ἀνερχομένη εἰς 15 λίρας. Ἐβεβήλωσαν δέ καί τήν ἐκκλησίαν.

– Κατά τάς διαβεβαιώσεις αὐτοπτῶν μαρτύρων οἱ λησταντάρται ἐν Μπούφ διά

	1.40
	219.90
122 billets à [λαχεῖα πρός] 1 δρ 80 =	219.60
	0.30 λεπτά διά τόν Καλαρρύτη

[Ἐν μέρει κρυπτογραφική]

73. 6 Αὐγούστου 1903 636

Στή Σιάτιστα εἶναι δυό συνοικίες, ἡ Γεράνεια καί ἡ Χώρα (1.400 σπίτια). Το 1877 οἱ γκέκηδες ἐχτύπησαν πολλά χωριά καί τή Σιάτιστα. Οἱ Σιατιστινοί ὅμως βγῆκαν μέ τίς πέτρες καί σκότωσαν πολλούς καί ἄλλους ἔδιωξαν.

Στό Μπούλγαρ – Κόλ εἶναι 14 χωριά βουλγαροελληνικά (λέγονται καί Καστανοχώρια) δηλαδή μιλοῦν βουλγάρικα καί ἑλληνικά· μά τά βουλγάρικα τά ξεχνοῦν σιγά-σιγά! Βιντολούστι, Ζικόβιστα, Μπρατμίρ, Λαμπάνιτσα, Λιχνάδες, Τραπατούστη, Νεστίμ, Τσουχαλοχώρι, Μπέλα - Τσίρκβα (Ἀσπροκκλησιά), Πεσάκι, Βιτάνι, Ζούζουλι κτλ. **[Τετράδιο 10 ἡμερολογίου]**

74. Βογατσικό, 7 Αυγούστου [1903] 646

65 Οἱ γριές γυναῖκες, οἱ Μπογατσιῶτισσες, ἀφίνουν ξέπλεκα ἀπό τίς δύο τίς μεριές τά μαλλιά τους σάν ἀφέλειες στά πλάγια (γιατί δέν εἶναι πολύ μακρυά), φοροῦν τά παλιά τους ροῦχα (μαβί ὕφασμα στερεό) μέ μέση. Τό ἴδιο εἶδος φορέματα φοροῦν καί στό Κωσταράζι καί στή Λοσνίτσα.

656 Ἀπό τήν Λοσνίτσα οἱ κομῖτες ζήτησαν 100 λίρες. Ἡ Κλεισούρα ἔδωσε 250-500 λίρες. Ἀπό τό Μπογατσικό ἤθελαν νά ζητήσουν 500 λίρες μά ἦλθε ὁ στρατός καί ἔσωσε τό χωριό. **[Τετράδιο 10 ἡμερολογίου]**

Μπογατσιώτισσες (ΙΕΕΕ)

75. Ἐν Βογατσικῷ 8 Αὐγούστου 1903

Ἀγαπητέ μου μπαμπᾶ

Ἐπειδή ὁ Μᾶρκος Δραγούμης θά ἔφυγεν ἐντεῦθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν 12 ἐτῶν καί ἐπειδή, ἐάν ἐνθυμοῦμαι καλῶς, ἐπί τοῦ τάφου τοῦ πατρός αὐτοῦ Ἀθανασίου ὑπάρχει ἐπιγραφή λέγουσα ὅτι οὗτος ἀπέθανε τό 1790, ἐπειδή δέ ἐφέτος ἔχομεν 1903, διά ταῦτα εἶμαι ὁ πρῶτος Δραγούμης τοῦ κλάδου τοῦ Ἀθανασίου, ὁ μετά τόν Μᾶρκον καί μετά αἰῶνα ἕναν καί πλέον πατήσας ἐπί τοῦ ϐράχου τοῦ Βογατσικοῦ. Ηὗρα δέ πολλούς Δραγουμαίους, Δραγούμηδες ἤ Δραγουμάδες ἤ καί Δαγουμάδες ὧν τά ὀνόματα καί τάς συγγενείας σήμερον θά καταγράψω. Ἐν τῇ συνοικία Δραγουμάδων ἤ Δραγουμάδικα ἔμεινα τήν πρώτην νύκτα ἐν τῇ οἰκία τοῦ Νικολάου Δραγούμη καί πρωΐ εἶδον ἑτέραν οἰκίαν ὅπου ἐγεννήθη ὁ Μᾶρκος Δραγούμης, ὅστις ἐτῶν 12 ἀπῆλθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν, μόνος πιθανῶς ὡς καί νῦν γίνεται, ὅπως εὕρῃ ἐργασίαν· ϐραδύτερον ἀπῆλθε καί ὁ πατήρ μετά τῆς οἰκογενείας εἰς Κωνσταντινούπολιν· ἔκτοτε δέ οὐδείς αὐτῶν ἐπέστρεψεν εἰς τό Βογατσικόν. Ὅτε γυναῖκες, ἄνδρες καί παιδία, χωρικοί, μ' ἐχαιρέτιζον καί ἠσπάζοντο ὡς Δραγούμηδες Δραγούμην, ἐνόμιζον ὅτι ἤμην Δραγούμης τις τοῦ 1700 καί δέν εἶχεν ἔτι γίνει ἡ ἐπανάστασις τοῦ '21, ἐπόθησα δέ τά ἔτη ἐκεῖνα τά ἐπακολουθήσαντα· καί ὅμως ἔπρεπε νά μή ἐγνώριζον αὐτά ἀφοῦ ἤμην προγενέστερος. Διά μιᾶς ἦλθεν ὁ Μαυροκορδᾶτος καί ὁ Τρικούπης καί ὁ Καποδίστριας (μετά τοῦ νεαροῦ αὐτοῦ γραμματέως) [ἐννοεῖ τόν παππού του Νικόλαον] καί ἀντιπαρῆλθον. Γνῶσται οὗτοι περισσοτέρων, ἐγένοντο οἱ ἑρμηνευταί, ὁ συνδετικός κρίκος τῶν ἀρχηγῶν τῆς ἐπαναστάσεως πρός τούς κυϐερνήτας τῶν κρατῶν τῆς Εὐρώπης, οἱ συνδέσαντες τά ὄνειρα τῶν Ἑλλήνων πρός τά πεζά Εὐρωπαϊκά πράγματα. Ἦσαν δυνατώτεροι οὗτοι, διότι ἐμόχθησαν ἵνα στριμώξωσι τούς πόθους αὐτῶν ἐντός χώρου μικροῦ ὅπως σμικρύνωσιν αὐτούς ὥστε νά χωρέσωσιν ἐν ταῖς ξέναις κεφαλαῖς τῶν ξένων τῶν κυϐερνώντων τήν Εὐρώπην. Ὦ ἀλλόφυλοι, τί μᾶς πιέζετε;

Καί ὅλην τήν ὥραν καί τώρα ὅπου γράφω, δέν ἐννοῶ ἀκριϐῶς τί αἰσθάνο- 2
μαι διότι χαράσσων γραμμάς τά παλαιά καί τά σύγχρονα καί τά ἐρχόμενα ἅμα, ἀγνοῶ δέ ἄν εἶμαι ἐγώ ἤ Ἕλλην. Καί ἀναλογίζομαι καί ἐργάζομαι καί προϐλέπω.

Πῶς νά μή συλλογίζωμαι τόν γραμματέα τοῦ Καποδίστρια ἀφοῦ, ἀφότου ἐνθυμοῦμαι, μέ λέγετε ὅτι τόν ὁμοιάζω καί ἀφοῦ κάθημαι ἐπί κυανοῦ τάπητος

τό ἐπίκαιρον, φαίνεται, τῆς θέσεως εἶχον συσσωρεύσει μεγάλας ποσότητας ζωοτροφιῶν καί πολεμοφοδίων. Πάντα ταῦτα μή δυνηθέντες οἱ λησταί νά συμπαραλάβωσι μεθ' ἑαυτῶν φεύγοντες τῇ 31η Ἰουλίου, ὁπότε προσεβλήθησαν ὑπό τοῦ στρατοῦ, ἐγκατέλειπον εἰς τήν διάθεσιν αὐτοῦ, ὅστις παρέδωκε καί ταῦτα μετά τῶν οἰκιῶν τοῦ χωρίου εἰς τό πῦρ.

– Αὐθημερόν ἐπυρπολήθη καί τό ὀρθ[όδοξον] χωρίον Ράκοβον, διότι οἱ κάτοι-
222 κοι τοῦ χωρίου τούτου, κατά τό λέ||γειν τῶν τούρκων, προσέδραμον εἰς ἐπικουρίαν τῶν ἐν Μπούφ ληστανταρτῶν.

– Διά τόν αὐτόν λόγον ἐπυρπολήθησαν καί 5 οἰκίαι τοῦ ὀρθοδόξου ἐπίσης χωρίου Μπιτούσης· τά γυναικόπαιδα τῶν ἀνωτέρω ἐσώθησαν καταφυγόντα εἰς τά παρακείμενα βουνά.

– Ἀπό τῆς Κυριακῆς μέχρι τῆς σήμερον (3-4 Αὐγούστου) ἔφθασαν ἐνταῦθα 13 ἐν ὅλα τάγματα ἐκ Σερρῶν, Σερβίων, Ἰπέκ καί Ἰωαννίνων.

– Ὁ ἐν Φλωρίνῃ στρατός ἠτίμασε δύο γυναῖκας.

6 Αὐγούστου

– Χθές ἀφίκετο ὁ νέος Γεν[ικός] Διοικητής Χαζήμ πασσᾶς.

– Χθές ὁ στρατός συνεπλάκη πρός συμμορίαν βουλγαρικήν ἐν τῇ θέσει Καλογερίτσα, μεταξύ Τύρσιας, Πισοδερίου καί Ἄρμενσκου· μετά πολύωρον δέ μάχην οἱ συμμορῖται διέφυγον, ὁ δέ στρατός ὀπισθοχωρῶν εἰσῆλθεν εἰς Ἄρμενσκον, χωρίον κατά τό ἥμισυ σχισματικόν, ὅπου ἐτράπη εἰς λεηλασίας, σφαγάς καί ἐμπρησμούς· λέγεται ὅτι ἐσφάγησαν πάντα τά γυναικόπαιδα (330).

– Τῇ 1η Αὐγούστου βουλγ[αρική] συμμορία μεταβᾶσα εἰς τό χωρίον Ρακίτα ἐξηνάγκασε 13 χωρικούς νά καταφύγωσιν εἰς τά ὄρη.

– Σήμερον ἤχθησαν ἐκ Ζιελόβου δύο φορτία ὅπλων.

223 – Εἰς Ἰουδαῖον ἔμπορον (Ἰωσήφ Μπατίνον) παρηγοροῦντα τήν κυρίαν Rostkowsky ἐπί τῷ φόνῳ τοῦ συζύγου της, αὕτη τρίζουσα τούς ὀδόντας ἐδήλωσεν ὅτι θά ἐνθαρρύνῃ τόν Σαράφωφ εἰς τό ἔργον του.

– Σήμερον ἀφίκοντο δύο τάγματα στρατοῦ ἐκ Περλεπέ.

– Κατ' εἰδήσεις βλαχοποιμένων Ἰστόκ ἐπυρπολήθησαν ἐν τῷ διαμερίσματι ἐκείνῳ τά χωρία Κροῦσιε, Λιόρεκα, Ποδμότσανη, Μπόουνο καί Ἔχλα, ἐν δέ τῇ Πρέσπα τό Δούπενι ὑπό τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ.

– Ἐπίσης ἐπυρπολήθησαν καί πάντα τά χωρία τοῦ διαμερίσματος Δέμπριτσας.

7 Αὐγούστου

– Βασιβουζοῦκοι ἐνταῦθα καί ἐν τοῖς χωρίοις ἐξοπλίζονται ὑπό τῆς Κυβερνήσεως.

– Πολλοί βούλγαροι ἐκ Περλεπέ, μετημφιεσμένοι ὡς Κρουσοβῖται, ὡδήγουν τούς στρατιώτας κατά τήν διάρκειαν τῆς διαρπαγῆς τῶν ἑλλην[ικῶν] οἰκιῶν τοῦ Κρουσόβου, εἰς τάς πλουσιωτέρας καί καλλιτέρας οἰκογενείας τῶν ἡμετέρων,

εἰς τό πάτωμα, ἐντός δωματίου ἔχοντος ξυλίνην στέγην καί δρύϊνα ἐπικαλύμματα τῶν τοίχων, καί ἔχω πλησίον μου τό «τζάκι» ὑπερμέγεθες, καί γράφω ἐπί μικρᾶς τραπέζης ἥτις ἠδύνατο νά λέγηται «σκαμνί»· καί ἔμπροσθέν μου βουτῶ τήν πένναν εἰς τά μελάνια τοῦ καλαμαρίου τῶν ἀρχαίων διδασκάλων καί τῶν ἀρχαίων μαθητῶν, τῶν σπουδαζόντων ν' ἀποστηθίσωσι τήν γραμματικήν καί νά μάθωσι τήν ὀρθογραφίαν μετά πλείστου κόπου, πόνου, πόθου καί φιλομαθείας, ἄνευ βιβλίων. Ἡ δέ πέννα «μουντζουρώνει» τά δάκτυλά μου, καί τά δάκτυλα τόν χάρτην.

Ὅταν πατῶ τούς βράχους καί τά χώματα τῶν ἀτραπῶν ἤ εἰσέρχομαι εἰς τάς ἐκκλησίας καί τάς οἰκίας συλλογίζομαι πόσοι πρόγονοί μου ἐπάτησαν ἐπί τά αὐτά χώματα καί εἰσῆλθον εἰς τάς αὐτάς οἰκίας καί ἐκκλησίας καί τούς βλέπω· ἔζησαν ἥσυχοι καλλιεργοῦντες τάς ἀμπέλους τοῦ Μπογατσικοῦ, ἤ τρέφοντες μεταξοσκώληκας. Γνωρίζω τάς οἰκίας αὐτῶν καί τόν βίον καί τάς συνηθείας· τίνες εἶναι οἱ πρόγονοί μου; οἱ συγγενεῖς οὕς βλέπω καί εἶναι ἀληθινοί, ἤ οἱ μή ζῶντες πλέον Δραγούμηδες ἤ τεθαμένοι ἐν τῷ νεκροταφείῳ τοῦ Μπογατσικοῦ; Δέν γνωρίζω, δέν διακρίνω.

Οἱ φίλοι Μπογατσικιῶται δέν μέ ἀφήνουν ἥσυχον· καί τώρα ἦλθον καί μέ ζητοῦσι νά ὑπάγωμεν ἔξω τοῦ χωρίου εἰς τά εὔμορφα περίχωρα· εἰς δύο ὥρας θά δύση ὁ ἥλιος καί θά φωτίση τά βουνά, τά δένδρα καί τάς οἰκίας μέ τό αἰώνιον φῶς τῆς δύσεως.

Σέ φιλῶ πολύ ἀγαπητέ μου μπαμπᾶ
Ἴων Δραγούμης[1]

---

1. Ἐν Καλλιθέα (Ἀθηνῶν) 10 Σεπτεμβρίου 1924

Ἐρίτιμε Κυρία, (...)

Θερινήν ἡμέραν τοῦ 1903 ἄν καί πάλιν δέν μέ ἀπατᾶ ἡ μνήμη, καθ' ἥν ὁ καύσων ἦτο ὅμοιος ἤ καί με- 2
γαλύτερος τοῦ ἐπικρατήσαντος κατ' αὐτάς εἰς Ἀθήνας, μετά μεσημβρίαν ἐκρούσθη ἡ θύρα τοῦ Προξενείου ὑπό τινος ἀγωγιάτου, πρίν δέ πλησιάσω εἰς τό παράθυρον τοῦ Γραφείου μου, διά νά μάθω τί ζητεῖ ὁ κρούσας, εἶδον κύριον κατερχόμενον ἐκ τοῦ ἵππου καί εἰσερχόμενον εἰς τό Προξενεῖον. Ἦτο ὁ ἀνεκτίμητος Ἴων.

Ἔσπευσα νά τόν ὑποδεχθῶ μετ' εὐνοήτου χαρᾶς καί νά τόν ὁδηγήσω εἰς τό Γραφεῖον. Τόν ἠρώτησα:

– Πῶς ἔτσι εἰς Ἐλασσόναν;

– Ἠθέλησά, μοι ἀπεκρίθη, νά ἀντιληφθῶ προσωπικῶς τά ἐθνικά μας πράγματα καθ' ὅλην τήν Μακεδονίαν καί νά ἐπισκεφθῶ καί τήν ἰδιαιτέραν πατρίδα μου τό Βογατσικόν.

Θέλων νά κάνη τό ταξίδιον τοῦτο, ἐζήτησε τήν ἄδειαν τοῦ προϊσταμένου του (!) Προξένου ἐν Μοναστηρίῳ, ὅπου τότε ὑπηρέτει, μακαρίτου Κωνστ. Κυπραίου, ἀλλ' οὗτος ἔχων ὑπ' ὄψιν τήν κρατοῦσαν ἀνωμα-
λίαν ἐν αὐτῇ καί τόν ἐκ τῶν βουλγάρων κομιτατζήδων || κίνδυνον, τόν ἀπέτρεψε καί δέν τῷ ἐχορήγησε τήν 3
αἰτηθεῖσαν ἄδειαν. Τήν αὐτήν γνώμην ἐξέφρασεν καί ὁ Βαλῆς Μοναστηρίου, μαθών τήν πρόθεσιν τοῦ Ἴωνος.

Μπογατσικό (ΓΠ)

76. 11 Αὐγούστου [1903] 656

Πῆγα στή Χρούπιστα καί ἀπό κεῖ στήν Καστοριά. Ἡ Χρούπιστα ἔχει 600-700 σπίτια. Τά 200 εἶναι 6λάχικα, τά 200 6ουλγάρικα, 150 τούρκικα καί 60 ἑλληνικά.

Στήν Καστοριά ἔμαθα πώς οἱ Τοῦρκοι ἔσφαξαν 7 γυναῖκες τῆς Δύμπενης. Τό Τσιτερόκι καί οἱ σχισματικοί τῆς Γκορέντσης ζήτησαν νά γυρίσουν ὀρθόδοξοι. Γυναῖκες ἀπό τό Κωστενέτσι λένε πώς οἱ κομῖτες φροντίζουν καί σιγουρεύουν τά σχισμαστικά γυναικόπαιδα καί ἐκθέτουν τά ὀρθόδοξα.

– Μεῖς μέ τό δικό σας τό αἶμα θά πάρουμε τήν ἐλευθερία μας.

Παρά ταῦτα ὅμως, οὐδόλως λαβών ὑπ' ὄψιν τούς κινδύνους, πρωΐαν τινά ὁ ἀείμνηστος ἀνεχώρησεν ἀποφυγών ν' ἀνακοινώσῃ τοῦτο εἰς τόν Πρόξενον. Πρόξενος καί Βαλῆς ἐταράχθησαν μαθόντες τό γεγονός, ἀλλά δέν ἦτο δυνατόν νά προληφθῇ, καί οὕτως ὁ Ἴων κατῆλθε μέχρις Ἐλασσόνος, διανύσας τό ἀπό Κοζάνης εἰς Ἐλασσόνα διάστημα ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ.

Ὁ καύσων καί ἡ ἐκ τοῦ ταξιδίου κόπωσις δέν ἐφαίνετο νά εἶχον καταβάλῃ αὐτόν ἀφοῦ δέ περιεποιήθη τόν ἑαυτόν του, τόν ἠρώτησα ἄν θά εἶχε τήν διάθεσιν νά ἐπισκεφθῇ τό χωριό μου, καί νά κάμωμεν μερικά 6ήματα μέχρι τοῦ στρατῶνος, συνήθη περίπατόν μου, ὅπου καθ' ἑκάστην ἑσπέραν μετά τά γυμνάσια τοῦ στρατοῦ ἔπαιζεν ἡ στρατιωτική μουσική.

Τό ἐδέχθη εὐχαρίστως. Μετά τήν ἐπιστροφήν μας εἰς τήν οἰκίαν, εἶχε ἤδη ἐπέλθῃ ἡ || νύξ καί ἡ ὥρα 4
τοῦ δείπνου. Ἐκαθίσαμεν οἰκογενειακῶς εἰς τήν τράπεζαν, ἀλλ' ὁ Ἴων ἐφαίνετο μή ἔχων ὄρεξιν. Κατόπιν
τοῦ δείπνου κατέβη εἰς τό ἰσόγειον τῆς οἰκίας, ὅπου ἦσαν τά Γραφεῖα τοῦ Προξενείου, χωρίς νά μᾶς εἴπῃ τί-
ποτε. Ἐπειδή ὅμως ἐβράδυνε ν' ἀνέλθῃ καί ἔπρεπε ν' ἀναπαυθῇ μετά τήν κόπωσιν τοῦ ταξιδίου, κατέβην καί
ἐγώ, διά νά τόν εἰδοποιήσω ὅτι ἡ κλίνη του ἦτο ἕτοιμη. Τόν εὗρον ἐπί τινος καθίσματος σχεδόν ἀναίσθητον
καί μέ κατάψυχρους τάς χεῖρας! Εὐνόητος ὁ τρόμος μου. Ἀμέσως ἐκάλεσα τήν σύζυγόν μου, ἥτις, κατα-
τρομάξασα ἐπίσης, ἔλαβεν ὄξος καί κολώνιαν καί ἤρχισε τάς ἐντριβάς.

– Ἐάν πάθῃ τίποτε, τῇ εἶπον, πῶς θά τό ἀναγγείλω εἰς τόν πατέραν του;

Ἔτρεξα εἰς ἀναζήτησιν ἰατροῦ, ἀλλά δυστυχῶς τόν μόνον ὑπάρχοντα τότε Ἕλληνα δέν εὗρον εἰς τήν
οἰκίαν του, οὔτε ἀλλαχοῦ ὅπου τόν ἀνεζήτησα. Τότε ἐσκέφθην τόν Τοῦρκον στρατιωτικόν Ἀ6δουραχμάν ἐφέν-
την, τόν ὁποῖον ἀμέσως εὗρον καί μετά τοῦ ὁποίου ἀμέσως ἐτρέξαμεν εἰς τό Προξενεῖον, ὅπου εὐτυχῶς εὕρο-
μεν || τόν Ἴωνα συνελθόντα. Ἦσαν τ' ἀποτελέσματα τῆς ἐκ τοῦ ταξιδίου κοπώσεως καί τοῦ καύσωνος. 5

Τήν ἐπιοῦσαν ἠθέλησε ν' ἀναχωρήσῃ, ἀλλά δέν τόν ἀφήσαμεν, ἐπειμείναντες ν' ἀναπαυθῇ μίαν τουλάχιστον ἡμέραν ἀκόμη. Τήν διήλθομεν ἀφοῦ μετέβημεν εἰς Τσαριτσάνην πρός ἐπίσκεψιν τοῦ Μητροπολίτου Ἐλασσόνος, τό δέ ἑσπέρας, ἐνῶ ἐκαθήμεθα εἰς τόν ἐξώστην τοῦ Προξενείου οἰκογενειακῶς, τά παιδιά μου μικρά τότε τήν ἡλικίαν καί μαθητεύοντας εἰς τήν ἀστικήν σχολήν Ἐλασσόνος, κατ' ἀπαίτησιν τοῦ Ἴωνος, ἐτραγούδησαν δημοτικά τραγούδια, τόν «Γέρο-Δῆμο», τό «Λάγι' ἀρνί» καί ἄλλα πρός μεγίστην αὐτοῦ εὐχαρίστησιν. (...)

Ἐπί τούτοις, ἐρίτιμε Κυρία, εὐαρεστηθῆτε νά δεχθῆτε τήν διαβεβαίωσιν τῆς 6αθυτάτης πρός ὑμᾶς 6
ὑπολήψεώς μου, μεθ' ἧς διατελῶ.

Πρόθυμος

Λάμπρος Ἐνυάλης

[Φ.30, Ἀρχεῖο Ἴωνος Δραγούμη, Γεννάδειος Βιβλιοθήκη]

ὅπως ὑποδείξωσι δῆθεν τούς ἐν αὐταῖς κρυπτομένους ἀντάρτας.

– Σήμερον ἀφίκοντο ἐκ Περλεπέ τρία τάγματα στρατοῦ.

224 – Σήμερον ἀφίκοντο περί τά 200 ἄτομα, ἄνδρες, γυ||ναῖκες καί παιδία ἐξ Ἄρμενσκου, ἵνα διατυπώσωσι παράπονα διά τήν γενομένην καταστροφήν, ἀλλ' ἡ ἀστυνομία δέν ἐπέτρεψεν αὐτοῖς τήν εἰς τήν πόλιν εἴσοδον. Διῆλθον τήν νύκτα ἐν Μπουκόβω.

8 Αὐγούστου

– Ὁ Μπαχτιάρ πασσᾶς ἀφίκετο προερχόμενος ἐκ Κρουσόβου.

– Ἀνώτερος ἀξιωματικός, μεταβάς ἄγνωστον ἐπί τινι ἐντολή εἰς Κρούσοβον, πιέζει τούς ἡμετέρους νά ὑπογράψωσι ἔγγραφον δι' οὗ πιστοποιοῦσιν ὅτι αἱ λεηλασίαι καί ἐμπρησμοί ἐγένοντο ὑπό τῶν ἐπαναστατῶν.

– Συμπλοκή ἐγένετο χθές ἐν Ζηβόνια, σχισματικῷ χωρίῳ, μεταξύ στρατοῦ καί συμμορίας· ἐφονεύθησαν 3 συμμορῖται καί ἐπληγώθησαν πολλοί· ἐκ δέ τοῦ στρατοῦ οὐδείς ἔπαθεν.

– Τῇ 7η Αὐγούστου συνεπλάκη ὁ τουρκ[ικός] στρατός μετά ληστανταρτῶν ἐν Γκορνιτσόβω φονεύσας 9 ἐξ αὐτῶν. Πολλαί κάππαι κατεσχέθησαν.

– Τούς ἐν Καϊμακτσαλάν ἀδελφούς Φαρμάκη ἐπεσκέφθη ἐν τοῖς Καλυβίοις των συμμορία ὑπό τόν ἐκ Μπανίτσης ἀρχηγόν Ἀλέξην, συνοδευόμενον ὑπό δύο Βουλγάρων ἀξιωματικῶν, παρ' ὧν ἔλαβε τρόφιμα καί τρία ὅπλα μετά 300 φυσιγγίων· ἔλαβον δέ καί τήν ὑπόσχεσιν ὅτι ἐν ἀνάγκη θά προμηθεύσωσιν αὐτοῖς τρό-
225 φιμα, ἀντί τῶν ὁποίων || θά λαμβάνωσι παρά τῶν ληστανταρτῶν ἀπόδειξιν πληρωθησομένην μετά τήν ἀπελευθέρωσιν τῆς Μακεδονίας.

– Ἐν Φλωρίνη σήμερον (8 Αὐγ[ούστου]) ἐγένετο κατ' οἶκον ἔρευνα παρά τοῖς ἀδελφοῖς Τανάς Βελλιάν καί εὑρέθησαν, μία μεγάλη βόμβα, μία φιάλη ἐκρηκτικῶν ὑλῶν πλήρης, δύο πολύκροτα καί πολλά φυσίγγια. Ἐκ τῶν τριῶν ἀδελφῶν ὁ εἷς μόνον συνελήφθη καί ἐφυλακίσθη, τῶν δύο ἄλλων διαφυγόντων.

– Ἐν Σετίνη καί ἐν Κλεστίνη λέγεται ὅτι ἐθεάθησαν ἀντάρται ἐνδεδυμένοι τουρκικάς στρατιωτικάς στολάς καί ἕτεροι βουλγαρικάς τοιαύτας.

– Ἀπεστάλησαν ἐντεῦθεν εἰς Φλώριναν τῇ 7η Αὐγούστου τέσσαρα τηλεβόλα πεδινά (τῶν 10 ἑκατοστομέτρων) καί δύο τάγματα στρατοῦ, ἅτινα ἐτράπησαν πρός καταδίωξιν τῶν συμμοριῶν.

– Χθές συνελήφθη ἐν Φλωρίνη γυνή ἐξ Ἄρμενσκου ἐπί τῆς ὁποίας εὑρέθησαν τρεῖς ζῶναι φυσιγγίων ὅπλου Γκρᾶ. Ἤδη εὑρίσκεται ὑπό κράτησιν ἐν Φλωρίνη.

– Δύο ξυλοκόποι Ὀθωμανοί ὡδηγήθησαν χθές εἰς Φλώριναν ἔχοντες ἐξωρυγμένους [ὀφθαλμούς], τό κακούργημα διέπραξαν βούλγαροι λησταντάρται.

226 – Τῇ 7η Αὐγούστου βουλγαρική συμμορία ἐζήτησε καί ἔλαβε ζωοτροφίας διά 300 ἄτομα ἐκ Νεγοβάνης. Εἰδοποιήθη περί τούτου ὁ μουδίρης Νεβέσκης.

– Διά κήρυκος αἱ Ἀρχαί Φλωρίνης προσεκάλεσαν πάντα βουλόμενον καί ἔχον-

Οἱ Κομιτατζῆδες φορολογοῦν περισσότερο τούς δικούς [μας] χωρικούς ἀπό τούς δικούς τους. Τά τρόφιμα ἀπό τούς δικούς μας χωριάτες παίρνονται.

[Τετράδιο 10 ἡμερολογίου]

77. 12 Αὐγούστου [1903] 666

Τό Νεστράμι ἔχει 400-500 σπίτια.

Ἡ Καστοριά ἔχει 1.700 σπίτια (ἕλληνες, τοῦρκοι, ἑβραῖοι).

Οἱ βούλγαροι ἔκαψαν τέσσερα σπίτια στό Στρέμπρενο τήν 27ην Ἰουλίου (τοῦ Βαγγέλη Γεωργίου, Στέργιου Νικολάου, Χρήστου Χατζῆ).

Στό Βίτσι εἶναι ὁ Τσίλιος, ὁ Ἀλέξης, ὁ Κόλες (ἀπό τήν Μόκραινη), ο Μίσιος (ἀπό Βόβιστα). Στά Κορέστια εἶναι ὁ Μῆτρος Βλάχος, ὁ Τσακαλάρωφ, ὁ Λάζος Παπατράϊκος (Δύμπενη), Στέργιος (Ζέλενι).

Μίλησα τοῦ Δεσπότη· ἤθελα νά τόν πείσω νά κάμη τή δουλειά σάν καί μένα. Καί τά μικρότατα τά πιστεύω καί τά μεταχειρίζομαι. Καί ὅταν μιλοῦσα τοῦ Δεσπότη κατάλαβα πόσο μικρά ἦταν καί πώς αὐτός δέν τά πίστευε καί φοβήθηκα.

Ὁ ἕνας λέγει:

– Εἶναι στά χέρια τῆς Εὐρώπης τώρα.

Ὁ ἄλλος λέγει:

– Δέν εἶναι καιρός τώρα γιά δουλειά, εἶναι πολύ ἀργά.

Ὁ ἄλλος λέγει:

– Περίμενε ἀκόμη 15 μέρες καί τότε ν' ἀρχίσουμε τήν ἐργασία ἐπί νέων βάσεων·

κι' ἐγώ λέγω:

– Κάνε τώρα τά μετριώτατα ἐκεῖνα || πού μπορεῖς. 67

Ὁ Δεσπότης θέλει δουλειά πού νά φέρη ἀμέσως κάποιο ἀποτέλεσμα καλό γιά τό Μακεδονικό ζήτημα. Ἐγώ θέλω δουλειά τέτοια πού νά προετοιμάστη τούς ἀνθρώπους, νά τούς κάμη καλλίτερους· καί αὐτή ἡ δουλειά θά ἔχει κάποια ἐπιρροή στά Μακεδονικά πράματα.

Στήν Τιχόλιστα, μιά ὥρα ἀπό τήν Καστοριά, πῆγαν οἱ κομῖτες τήν 11ην Αὐγούστου, χθές καί πῆραν ὅλα τά πράματα (ζῶα, γεννήματα) τοῦ δικοῦ μας Χατζηπαπαλάμπρου.

Ὁ δάσκαλος τοῦ Ἀετοζίου ζητεῖ κάτι παλιά χρήματα. Ὁ δάσκαλος Σταῦρος Παπαβασιλείου ἀπό τό Σμαρδέσι (μέ ὑαλιά καί μαῦρο ποκάμισο) υἱός

Καστοριά (ΙΜΧΑ)

τοῦ παπᾶ-Βασίλη πού τόν σκότωσαν στό Σμαρδέσι, ἦλθε κι' αὐτός καί ζήτησε προστασία καί βοήθεια. **[Τετράδιο 10 ἡμερολογίου]**

78. 13 Αὐγούστου [1903] 676

Ὁ στρατός ὅλος πῆγε στό Μαύροβο. Μένουν μόνο τά δύο τάγματα τῆς Ἐλασσόνος καί τῶν Σερβίων. Ὁ Χουσνῆ πασσᾶς διέταξε τούς στρατιῶτες νά μή σκοτώνουν τίς γυναῖκες καί τά παιδιά ὅσα εἶναι 10 χρονῶν καί κάτω, ὅλους τούς ἄλλους νά τούς σκοτώνουν. Ἀφότου ἔκαψαν οἱ Τοῦρκοι τό Δύμπενι καί Κωστενέτσι ὅλα τά γυναικόπαιδα πηγαίνουν στά βουνά· εἰδεμή πρῶτα δέν πήγαιναν.

Ὁ Χαϊρεντίν βέης τῆς χωροφυλακῆς πῆγε, λέγουν, στό Νερέτι καί Ἄρμενσκο.

Οἱ κομῖτες ἔφυγαν στήν Κλεισούρα.

13 Αὐγούστου, **ἀπόγευμα.** Πῆρα τ' ἄλογο τοῦ Δεσπότη πού μέ περίμενε σ' ἕνα χωριό ἀπέναντι στήν Καστοριά (Δουπιάκοι) καί πῆγα στή Χρούπιστα· ἀπό κεῖ πῆρα τόν κάτω δρόμο καί πέρασα κοντά στό ποτάμι καί στό πολύ ὄμορφο γεφύρι τῆς Σμίξης· θά εἶναι πολύ παλιό βυζαντινό· στήν ἄλλη μεριά ἦταν ἕνα χωριό ἄλλοτε. Τό μέρος βαθειά χωμένο καί ἐξαίσιο· διάφορα δένδρα καί χαμόκλαδα· ψηλοί ὄχθοι καί ἀργά τ' ἀπόγεμα ἔφθασα στό Μπογατσικό.**[Τετράδιο 10 ἡμερολογίου]**

79. Καστορία τῇ 13η Αὐγούστου 1903

Ἀγαπητέ μοι φίλε κ. Παῦλε

Σέ ὀνομάζω φίλον διότι φρονῶ ὅτι τήν φιλίαν δέν ἀποτελεῖ ἡ προσωπική γνωριμία ἀλλ' ἡ σύμπτωσις καί συνταύτησις τῶν ἀρχῶν καί συναισθημάτων.

Μετ' εὐγνωμοσύνης εἰλικρινοῦς ἐδεξάμην τούς ἀποσταλέντας πρός ἡμᾶς ἐθνικούς ἄνδρας, τῶν ὁποίων ἡ παρουσία ἐάν συνέπιπτε κατά τάς ἀρχάς τῆς Ἀνοίξεως βεβαίως θά συνέτριβε τέλειον τάς βανδαλικάς ὀρδάς τοῦ δολοφονικοῦ Κομιτάτου. Ἀλλ' ὅπως ποτ' ἄν ἦ εὐγνωμοσύνη ἐθνική ὀφείλεται εἰς τόν ἄνδρα, ὅστις πρῶτος εἶχεν τόν πατριωτισμόν νά σκεφθῆ περί τῆς Ἑλληνικῆς γῆς, ἥτις ἐγκατελείφθη ἐπί σειράν τόσων ἐτῶν νά βάπτηται ἀπό τό ἱερόν αἷμα τόσων μαρτύρων τοῦ ἔθνους ἡμῶν χωρίς νά τείνη κανείς εὐήκοον οὖς εἰς τάς οἰμωγάς τῶν δολοφονουμένων ἀδελφῶν μας, τῶν ὁποίων ἐχύθη ἀδίκως τό ἱερόν αἷμα,

τα τά άπαιτούμενα συστατικά νά δηλώση έγγράφως ότι δέχεται νά καταταχθή εις τήν χωροφυλακήν είτε είς τήν άστυνομίαν. Ούδείς προσέρχεται.

– Άξιωματικός τοῦρκος όμιλών πρός Όθωμανούς έν Φλωρίνη [είπεν] ότι είς τήν πρώτην έκπυρσοκρότησιν όπλου έντός τής πόλεως θά προβώσιν είς σφαγήν κατά τών χριστιανών άνευ διακρίσεως έλλήνων καί βουλγάρων.

– Έν συνεδρία τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου έν Φλωρίνη άπεφασίσθη, άνωτέρα διαταγή, όπως προσκληθῶσιν οί μουχτάραι καί άζάδες τών χριστιανικών χωρίων τών μεμυημένων είς τά τοῦ Κομιτάτου καί δηλωθή αύτοίς ότι διά τελευταίαν φοράν παρέχεται άμνηστία είς τούς φυγάδας, έάν ούτοι προσέλθωσι καί καταθέσωσι τά όπλα, άλλως θά καταδιωχθῶσιν.

– Καθ' έκάστην οίκογένειαι άναχωροῦσιν έκ Φλωρίνης είς Βιτώλια ή Θεσσαλονίκην.

227 **9 Αύγούστου**

– Καθ' ά ίσχυρίζεται ό Γεν[ικός] Έπιθεωρητής, ό Μπαϊράμ βέης έζήτησε παρά τών κατοίκων Κρουσόβου νά δηλώσωσι τά κλαπέντα καί διαρπαγέντα ύπό τοῦ στρατοῦ άντικείμενα, όπερ παρεξήγησαν οί κάτοικοι, άποδώσαντες είς όπισθοβουλίαν τής Κυβερνήσεως ζητούσης νά έξαναγκάση τούς κατοίκους Κρουσόβου νά ύπογράψωσιν είς έγγραφον δηλοῦν ότι αί έν Κρουσόβω προξενηθείσαι καταστροφαί έγένοντο ύπό τών βουλγάρων ληστανταρτών.

– Κατά τηλεγράφημα τοῦ αύτοῦ Μπαϊράμ βέη κατεσχέθησαν 500 κτήνη καί δύο φορτία έπίπλων είς τι παρακείμενον τουρκικόν χωρίον.

– Τή 4η Αύγούστου έν Σλαχόβω (Άχρίδος) έγένετο συμπλοκή μεταξύ στρατοῦ καί 400 άνταρτών. Έφονεύθη είς βουλγαροδιδάσκαλος καί 36 άντάρται, οί δέ λοιποί έτράπησαν είς φυγήν. Πολλά όπλα καί έν τηλεβόλον έκ κερασέας κατεσχέθησαν. Έκ δέ τοῦ στρατοῦ έφονεύθησαν 2 καί έτραυματίσθηκαν 3.

– Τή 6η Αύγούστου είς χωρίον Μπούτσιν έγένετο σύγκρουσις, καθ' ήν έφονεύθησαν 3 άντάρται, έκ δέ τοῦ στρατοῦ ό άνθυπολοχαγός Έλμάζ έφέντης.

228 – Οί βούλγαροι Στρούγκας παρέδωκαν 12 μαρτίνια καί 37 διαφόρων συστημάτων όπλα καί 300 φυσίγγια. (Ειδήσεις [έκ τής] Νομαρχίας).

– Διά τούς έκ τών χωρίων φυγάδας ό Νασήρ πασσάς ώρισε προθεσμίαν μέρι τής 11ης Αύγούστου νά έπανέλθωσιν είς τάς έστίας των καί καταθέσωσι τά όπλα ύποσχόμενος άμνηστίαν.

– Πέραν τοῦ χωρίου Βοσταράν είς τά βουνά τοῦ Καϊμακτσαλάν καί Τσέγανης τό Κομιτάτον έχει στήσει τό στρατηγείον του. (Ειδήσεις [έκ] Φλωρίνης).

– Είς Πισοδέριον άπεστάλησαν έκ Φλωρίνης τέσσαρα τάγματα στρατοῦ μετά δύο τηλεβόλων*.

---

* Σημ.: Βλ. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ άρ. 43, σελ. 596-600.

διότι δέν ἠθέλησαν νά δώσωσι προσοχήν εἰς τάς ἀλλεπαλλήλους αἰτήσεις καί παραστάσεις ἡμῶν.

Οἱ ἄνδρες, ἄν καί ἀφίκοντο παρακαίρως, δηλαδή τάς παραμονάς τῆς Ἐπαναστάσεως, οὐχ ἧττον ὅμως ὠφέλησαν τόν τόπον ἡμῶν καίτοι δέν ἦτο δυνατόν νά προλάβωσι τήν ἔκρηξιν τῆς Ἐπαναστάσεως. Ἐν πρώτοις ἐγνώρισαν τόν τόπον καί ἀπέκτησαν ἀρκετούς φίλους οἵτινες ἐν προσεχεῖ μέλλοντι θά φανῶσι χρήσιμοι εἰς αὐτούς, συνεπλάκησαν πρός τό Κομιτᾶτον, ὅ τό σπουδαιότερον, συνετέλε||σαν ἄνευ ἀμφιβολίας εἰς τήν ἐπίσπευσιν τῆς Ἐπαναστάσεως, 2
πρᾶγμα τό ὁποῖον μεγάλως ὠφέλησεν ἡμᾶς, διότι εὑρέθησαν τά ὄργανα τοῦ Κομιτάτου ἀπροπαράσκευα καί ἠνάγκασαν τά χωρία νά καταλείψωσιν εἰς τούς ἀγρούς τήν συγκομιδήν, πρᾶγμα τό ὁποῖον θά εἶναι ὁ ὄλεθρος τοῦ τόπου καί ἐκίνησε τόν χόλον καί τήν ἀπελπισίαν τῶν ἀγροτικῶν πληθυσμῶν. Τέλος οἱ ἄνδρες ὑποθέτω προσεχῶς νά μᾶς χρησιμεύσωσιν, ἀλλά εἰς τοῦτο θά μᾶς ὁδηγήσῃ τοῦ ἀγῶνος τό ἀποτέλεσμα καί αἱ μετά τήν, ὡς ἐλπίζω, παντελῆ τοῦ Κομιτάτου καταστροφήν ἐνέργειαι τῶ βουλγάρων· ἴδωμεν.

Αὔριον ἄρχεται ἡ πρώτη σύγκρουσις τοῦ στρατοῦ κατά τῶν ἐπαναστατῶν, φρονῶ δέ μετά πεποιθήσεως ὅτι θά ἔχωμεν βουλγαρικήν σφαγήν τοιούτων, οἵαν δέν ἐνθυμεῖται ἡ ἐποχή τοῦ Βουλγαροκτόνου.

Οἱ ἐπιδόται προφορικῶς θά Σᾶς εἴπωσι τά πάντα, ἀλλά δέν πρέπει νά απογοητευθῆτε, τό μέν διότι αἱ περιστάσεις καί τῶν ἀνθρώπων αἱ δυστροπίαι ἀρκετάς ἔφεραν δυσκολίας εἰς τό ἡμέτερον ἔργον, τό δέ διότι δέν πρέπει νά ἔχωμεν τήν ἀξίωσιν μιά δράξ ἀνθρώπων μας νά ματαιώσῃ εἰς διάστημα ἡμερῶν ὀλίγων οἰκοδόμημα, τό ὁποῖον ἀνεπυργώθη ἐπί σειράν 10 ὁλοκλήρων ἐτῶν, ὑπό μυρμηκιᾶς τοσούτων βαρβάρων καί ἀγρίων κακούργων.

Ἐλπίσωμεν εἰς τόν Θεόν τόν Πατέραν ἡμῶν, ὅστις δέν ἐγκατέλειψεν ἡμᾶς εἰς ἐποχάς πολλῶ ἀπαισιωτέρας· εἶναι ὅμως καιρός νά σκεφθῶμεν πλέον καί δράττωμεν ἐπί τῆς δυστυχοῦς ταύτης γῆς καί εἴθε μίαν ἡμέραν νά γνωρισθῶμεν καί συσφίγξωμεν τάς χεῖρας ἡμῶν εἰς τόν προμαχῶνα τοῦτον, ἐφ' οὗ ἔταξε τήν ἐμήν ἀσθένειαν τῆς πατρίδος ἡμῶν ἡ ἱερά φωνή.

Μετ' ἀγάπης ἀδελφικῆς καί εὐγνωμοσύνης
Κωνσταντ[ῖνος] Γεωργίου
[ψευδώνυμο Γερμανοῦ Καραβαγγέλη]

[Γ.Γ.] Πρόσφερε παρακαλῶ τάς εὐχάς μου τῇ ὑψηλῇ καί ὄντως εὐγενεῖ 3

13 Αὐγούστου

– Αἱ οἰκογένειαι αἱ χριστιανικαί πάντων τῶν χωρίων τῆς Πρέσπας συνεκεντρώθησαν ὑπό τῶν ἀνταρτῶν εἰς τά χωρία Γέρμαν καί Λιουμπόϊνο, τῶν χωρίων αὐτῶν πυρποληθέντων ὑπό τοῦ στρατοῦ καί τῶν ἀνταρτῶν.

– Διαταγῇ Χιλμῆ πασσᾶ συνεστήθησαν 4 ἐπιτροπαί ὑπό 4 ὀθωμανῶν καί 2 χριστιανῶν, προκρίτων ἁπάντων τῆς πόλεως Μοναστηρίου ἑκάστη, ὅπως μεταβῶσιν
229 εἰς τά χωρία καί || νουθετήσωσι τούς χωρικούς νά καταθέσωσι καί παραδώσωσι τά ὅπλα, ἐπί τῇ ὑποσχέσει ὅτι θά τύχωσι τῆς Αὐτοκρατορικῆς χάριτος. Ἐκ τῶν χριστιανῶν διωρίσθησαν οἱ κ.κ. Γιάνκος Λάλλας, Κώτσιος Δάλλας, Γ. Γκῶγκος καί Γεώργιος Γκινάλης καί αἱ 4 ἐπιτροπαί ἀνεχώρησαν σήμερον ἐκ τεσσάρων τῆς πόλεως σημείων διευθυνόμεναι εἰς τά χωρία.

– Λέγεται ὅτι ἀνεκλήθη ὁ Ὀμέρ Ρουσδῆ πασσᾶς καί ἀντ' αὐτοῦ διωρίσθη ὁ Ἐδέμ πασσᾶς.

– Ἐν τῷ Καζᾷ Κιρτσόβου ἐλεηλατήθησαν ὑπό τοῦ στρατοῦ καί τῶν βασιβουζούκων καί ἐπυρπολήθησαν τά βουλγαρικά χωρία Ραμπέτινα, Ὀρλάντσα καί Τσέρ, ἐλεηλατήθη μόνον τό Δούπιανι.

– Ἡ χριστιανική συνοικία Κιρτσόβου "Βαρός" ἐπυρπολήθη ὑπό τοῦ στρατοῦ καί τῶν Κιρτσοβιτῶν τούρκων.

230 – Ἐγκύκλιος τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἐσωτερικῶν διατάσσει || τάς πολιτικάς καί στρατιωτικάς Ἀρχάς νά πυρπολῶσι μέν τά χωρία τῶν ἐπαναστατῶν, νά μή διαρπάζωσι δέ τά ἐν αὐτοῖς.

– Τῇ 4η Αὐγούστου 70 στρατιῶται ἐν Πρέσπα καταδιωκόμενοι ὑπό βουλγάρων ἀνταρτῶν πανταχόθεν, κατέφυγον εἰς τό χωρίον Πόπλη καί συνενωθέντες μετά τῶν ἐκεῖ βασιβουζούκων ἀπέκρουσαν τάς ἐπιθέσεις των. Μετά τινας ἡμέρας ἀπεστάλη αὐτοῖς ἐπικουρία· οὕτω δέ κατώρθωσαν νά ἐξαγάγωσι τά γυναικόπαιδα καί ὁδηγήσωσιν αὐτά εἰς Νάκολετς οἱ βασιβουζοῦκοι. Οἱ ἐν τῷ χωρίῳ μείναντες 110 στρατιῶται ἐκλείσθησαν εἰς τάς 18 ὑπολειφθείσας τουρκικάς οἰκίας· μετά δέ τήν ἀναχώρησιν τῶν βασιβουζούκων καί τῶν γυναικοπαίδων διήρπασαν τάς οἰκίας των καί εἶτα ἐπυρπόλησαν αὐτάς.

Οἱ Ποπλιῶται τοῦρκοι ἤγειραν ἀγωγήν κατά τῶν ἐπαναστατῶν αἰτοῦντες ἀπόδοσιν διαρπαγείσης καί καταστραφείσης περιουσίας των καί οὐχί κατά τῶν στρατιωτῶν.

– Τῇ 3η ἰδίου βουλγαρική συμμορία εἰσῆλθεν εἰς Ράμπη (Πρέσπας), ἐκάλεσεν ἡμέτερον Σπύρον Παπαναούμ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, ἔνθα μετά σύντομον διαδικασίαν, καθ' ἥν ἐξηνάγκασεν ἡ συμμορία τούς οἰκείους τοῦ Σπύρου νά καταθέσωσιν ὅτι εἶναι ἔνοχος ἐσχάτης προδοσίας συνεννοούμενος μετά τῶν τούρκων, ἐφονεύθη· τούς οἰκείους του ἀπήγαγεν εἰς τά ὄρη· οἱ τοῦρκοι πνέουσι τά μένεα κατά τῶν ἡμετέρων ἐν τῇ περιοχῇ ἐκείνῃ, διότι παρεξηγοῦσι τήν ἀπαγωγήν.

231 – Τῇ 13η ἰδίου μετά πολύωρον περί τήν Νέβεσκαν μάχην καθ' ἥν ὁ στρατός ὑπεχώρησεν, οἱ ἐπαναστάται εἰσῆλθον ἐντός τῆς κωμοπόλεως, πυρπολήσαντες

κυρία, ἥτις ἔρριψε τό πρῶτον χρῆμα εἰς τό ἱερόν ἔδαφος τῆς Μακεδονίας. Εἴθε νά εἶναι ἀπαρχή μέλλοντος δι' ἡμᾶς αἰσιωτέρου καί νά χρησιμεύση ὡς ἀφορμή νά στρέψωσιν οἱ ἡμέτεροι τό βλέμμα των πρός τό μέρος τοῦτο ἐξ οὗ ἐξαρτᾶται τό μέλλον καί ἡ ζωή τοῦ ὅλου Ἑλληνισμοῦ. Ὁ Θεός ὁ ἅγιος ὁ καρδίας καί νεφρούς ἐτάζων, δώση Αὐτῇ κατά τήν καρδίαν καί τῷ σεβαστῷ Γέροντι καί φιλογενεστάτω πενθερῷ Στ. Δραγούμη τά σέβη μου καί τούς ἀσπασμούς τούς ἀδελφικούς τοῖς ἑταίροις πᾶσι.

ὁ ἴδιος

80. 14 Αὐγούστου [1903] 68

Καπνός φαίνονταν στή Γκορέντση τό πρωΐ ὅταν ἤμουν στό δρόμο. Ὅταν ἔφευγα ἀπό τό Μπογατσικό σήμερα τό πρωΐ ἦλθαν καί μέ ἀποχαιρέτησαν ὅλοι οἱ Μπογατσιῶτες καί δέν εἶχα διάθεση καί τούς ἔλεγα νά μήν πάγουν πάρα πέρα καί αὐτοί ἤρχονταν· τήν στιγμή πού μ' ἀποχαιρέτησαν ἐπέμεναν νά πάρω μιά ὀμπρέλλα νά μή μέ κάψη ὁ ἥλιος. Αὐτό ἤθελα καί γώ! Καί ἔφυγα θυμωμένος ἀπό τήν πατρίδα μου.

Τό ἀπόγευμα ἀργά φθάσαμε στό Βλάτσι.**[Τετράδιο 10 ἡμερολογίου]**

81. 15 Αὐγούστου [1903]

Καθαρά σπιτάκια, μέ δύο πατώματα τά περισσότερα, || σοβαδισμένα, 686
ἀσβεστωμένα. Καπνοδόχες ἀπό πλάκες χτισμένες, σκαλοπάτια ἀπό πλάκες· καί πλάκα μέ τήν πλάκα ἑνωμένη μέ μιά ἄσπρη γραμμή ἀπό ἀσβέστη. Very weat.

Ὀροπέδιον Λειβάδι. Πῆγα μέ τ' ἄλογο στό Μουρίκι ἐπάνω. Φαίνεται ἀπό κεῖ μιά ἐκκλησία τῆς Κλεισούρας. Ἀκούσαμε ὁμοβροντίες, εἴδαμε καπνούς, ἕνα χωριό ἐκαίονταν (ἴσως ἡ Ζαγοριτσάνη;). Ἐκεῖ ἀνάμεσα στίς μικρές βαλανιδιές πού ἦταν χαμόκλαδα κάθονταν ὁ μουδίρης τοῦ Βλατσίου, Ἀλβανός, νέος. Κάθισα κοντά του· μ' ἔδωσε τά ὑαλιά του καί εἶδα μακρυά· ἡ Κλεισούρα δέν φαίνονταν. Ἀκούονταν τουφέκια καί κανόνια πού καί πού. Ὁ στρατός τῆς Καστοριᾶς εἶχε κάμει ὅλος μαζί ἔφοδο κατεπάνω τῶν βουλγάρων πού εἶχαν καταλάβει τήν Κλεισούρα.

[Τετράδιο 10 ἡμερολογίου]

δέ στρατῶνα καί διοικητήριον ἀπεσύρθησαν εἰς τά ὀχυρώματά των.

– Ὁ Ρουμάνος ἐνταῦθα Πρόξενος κατήρτησε ἐπιτροπήν, ἥτις ὑπό τήν προεδρίαν Κωστῆ τινος Μάζα περιερχομένη συνοικίας καί ἀγοράν καταγράφει ρουμούνους κατοίκους καί παρεπιδημοῦντας ἐνταῦθα. Διά νά ἐννοήσει δέ τις μετά ποίου ζήλου ἡ ἔγκριτος αὕτη ἐπιτροπή ἐκτελεῖ τό ἀνατεθέν αὐτῆ ἔργον, ἀρκεῖ νά γνωρίζη ὅτι καί κάτοικον Ἰωαννίνων παγουροποιόν ἐνταῦθα τόν Γεώργιον Τσαρπλανάν ἐπεχείρησε νά καταχωρήση ἐν τῆ πλουσία αὐτῆς στατιστική ὡς ρουμοῦνον.

14 Αὐγ[ούστου]

– Σήμερον κανονιοβολοῦνται τά πέριξ τοῦ Σμιλέβου δάση ἔνθα πολυάριθμοι ἐπαναστάται· συνεχής πυροβολισμός καί κανονιοβολισμός ἀκούεται εἰς Μπράτινδολ.

– Τῆ 13η ἰδίου ἐπυρπολήθη ἡ Λιουμπόινα καί ἡ Μπρατουτσίνα Πρέσπας.

16 Αὐγούστου

– Χθές ἤχθησαν 60 περίπου χωρικοί ἐκ Μπέλλα-Τσέρκφας, συλληφθέντες ἐν Σμιλέβω.

232 – Λέγεται ὅτι ἐπυρπολήθησαν ὑπό τοῦ στρατοῦ τό Σμίλεβον καί τό παρακείμενον χωρίον Μέτιμερ.

– Τῆ 8η Αὐγούστου συμπλοκή ἐγένετο μεταξύ στρατοῦ καί συμμοριτῶν ἐν τῶ χωρίω Σόπ. Λέγεται ὅτι ἐφονεύθησαν πολλοί ἐκ τῶν ἀνταρτῶν, ἐκ δέ τοῦ στρατοῦ ἐτραυματίσθησαν 2. Κατεσχέθησαν 4 Γκρᾶ καί 1 Μάνλιχερ.

– Τῆ 12η Αὐγούστου ἐγένετο ἐπίθεσις βουλγάρων ληστανταρτῶν κατά τῆς Νεβέσκης. Ἐπικουρίαι ἀπεστάλησαν ἐκ Φλωρίνης ὑπό τόν Ἰμπραΐμ βέην, κατεδιώχθησαν οἱ ἀντάρται μέχρι Ζέλενιτς, ἄγνωστος ὁ ἀριθμός τῶν φονευθέντων.

– Τῆ 13η Αὐγούστου αἱ βουλγαρ[ικαί] συμμορίαι ἐπυρπόλησαν τό τουρκικόν χωρίον Λάχτσι (Ρέσνης).

– Τῆ 13η Αὐγούστου συνεπλάκησαν βούλγαροι ληστάνταρται μετά τοῦ στρατοῦ παρά τό Μράμορετς τῆς Δέμπριτσας. Ἐφονεύθησαν 20 βούλγαροι ἀντάρται καί κατεσχέθησαν 20 ὅπλα καί ἕν πηλήκιον, ἀξιωματικοῦ. Ὁ ἀρχηγός Ἄρσε Τάσκο ἐφονεύθη.

– Τῆ 14η Αὐγούστου 6 τάγματα στρατοῦ ὑπό τήν διοίκησιν τοῦ συνταγματάρ-
233 χου Ἐδέμ βέη ἀνεχώρησαν ἐκ || Μαυρόβου καί διηυθύνθησαν πρός τήν Κλεισοῦραν. Πάντας τούς ληστάνταρτας τούς κατέχοντας τάς κορυφάς τῶν ἐπί τῆς ὁδοῦ μέχρι Κλεισούρας λόφων προσέβαλον καί κατεδίωξαν, οὕτως ὥστε ἀποκατέστη ἡ συγκοινωνία. Πάντα τά κτήνη ἅτινα εἶχον ἁρπάση οἱ ἀντάρται ἐκ τῶν χωρίων κατεσχέθησαν καί ἀπεδόθησαν τοῖς χωρικοῖς.

– Τά ὑπό τόν Μπαχτιάρ πασσᾶν στρατεύματα ἐνῶ ἐπέστρεφον ἐξ Ἀχρίδος συνηντήθησαν μετά συμμοριῶν βουλγαρικῶν καί συνεπλάκησαν· ἐφονεύθησαν 60 ἀντάρται καί 2 συνελήφθησαν ἔνοπλοι. Κατεσχέθησαν 10 ἐπανωφόρια καί 1 πηλή-

82. 15 Αὐγ[ούστου] 1903

Σεβαστέ μοι κύριε [Στέφανε] Δραγούμη

Ὁ υἱός ὑμῶν ἐπεχείρησεν ἀληθῶς περιοδείαν εἰς τό ἐσωτερικόν.

Ἐξ Ἐλασσόνος εἴχομεν τήν εἴδησιν ὅτι εἶχεν ἀφιχθῆ ἐκεῖ καί ὅτι ἐπρόκειτο
ν' ἀπέλθη ἐκεῖθεν. Δέν εἴχομεν ἐκ Μοναστηρίου νεωτέραν τινά εἴδησιν ἀλλά
δέν ἀμφιβάλλω ὅτι θά || ἐπέστρεψεν ἤδη. 2

Ἐάν ὅμως πρός ἐντελῆ ἡσυχίαν ὑμῶν θεωρεῖτε ἀναγκαῖον νά τηλεγραφήσωμεν εἰς Μοναστήριον διά νά ἐρωτήσωμεν ἐάν ἐπανῆλθε, σᾶς παρακαλῶ νά μοι τό καταστήσητε γνωστόν διά ν' ἀποστείλωμεν τό τηλεγράφημα.

Σᾶς ἀνακοινῶ ἐκτάκτως ὅτι ἡ περιοδεία Ἴωνος ἐγένετο κατά πρόσκλησιν τοῦ Ὑπουργείου.

Διατελῶ μετ' ἐξόχου ὑπολήψεως

Προθυμότατος

Δ. Πανᾶς

83. **Κατορθώθη ἕνωσις τῶν βουλγαροφώνων μεταξύ των καί ἀποχωρισμός τούτων ἀπό τόν ἑλληνισμόν.**

Οὐ μόνον δέν ὑπάρχει ἀπότομος χωρισμός μεταξύ σχισματικῶν καί ὀρθοδόξων βουλγαροφώνων, ἀλλ' ἐκεῖνο ὅπερ ἐπεδίωκον οἱ βούλγαροι ἐγένετο, δηλαδή ἡ ἕνωσις ἁπάντων τῶν βουλγαροφώνων πρός κοινήν δρᾶσιν καί ὁ ἀπότομος αὐτῶν ἀποχωρισμός ἀπό τῶν ἑλληνοφώνων οἵτινες ἔμειναν ἀδρανεῖς.

Η Εὐρώπη βλέπουσα ὅτι τά ἐν ἐπαναστάσει διαμερίσματα χωρίζονται ἀποτόμως ἀπό τῶν μή ἐν ἐπαναστάσει θά κρίνη ὅτι οἱ Βούλγαροι ἔχουν ἐπιρροήν ἐπί τῶν πρώτων ἀφοῦ ἐξεγείρονται αὐτά, δέν ἔχουσι δ' ἐπιρροήν ἐπί τῶν δευτέρων, ἀφοῦ δέν κατώρθωσαν νά ἐξεγείρωσιν αὐτά, θ' ἀποχωρισθῆ δ' ἐν τῇ διαιτησία αὐτῶν ἡ χώρα ἡ ἐπαναστατημένη ἀπό τῆς μή ἐπαναστατημένης, διά γραμμῆς διερχομένης ἀπό τῶν τελευταίων πρός νότον καί δυσμάς χωρίων ὧν οἱ κάτοικοι ὁμιλοῦσι τήν βουλγαρικήν γλῶσσαν.

Διά γενικῆς ἐπαναστάσεως σβενύεται ἡ γραμμή τοῦ χωρισμοῦ.

[Ἴων]

84. Τινές τῶν ἐν Μακεδονία πληθυσμῶν ἐξηπατήθησαν ὑπό τοῦ βουλγαρικοῦ Κομιτάτου· ἄλλοι δέ τινες ἐξεβιάσθησαν ὑπ' αὐτῶν διά παντοίων βδελυρῶν

Παῦλος Μελᾶς (ΙΕΕΕ)

κακουργημάτων ὅπως μή ἀντιδράσωσιν εἰς τάς ἐνεργείας αὐτοῦ, ἐνῶ αἱ ἐνέργειαι αὗται –παρά τά προσχήματα καί τά ψεύδη– οὐδένα ἄλλον σκοπόν ἔχουσιν ἤ τό νά ἐκθέσωσι τούς Μακεδόνας ἀπέναντι τῶν νομίμων Ἀρχῶν, νά ἐξεγείρωσι τόν θρησκευτικόν φανατισμόν τοῦ μουσουλμανικοῦ ὄχλου καί νά ἐγκαταλείπωσιν ἔπειτα αὐτούς ἕρμαιον εἰς τόν δημιουργηθέντα φανατισμόν.

Ὁ Ἑλληνικός πληθυσμός Μοναστηρίου ἐντόνως διαμαρτυρόμενος ἐνώπιον πάντων κατά τῶν ὑπούλων καί ὅλως ἰδιοτελῶν σκοπῶν τοῦ βουλγαρικοῦ Κομιτάτου δηλοῖ ὅτι ἀποκυρήττει αὐτούς.

Ἐν Μοναστηρίῳ τῇ 15η Αὐγούστου 1903

[Ἴων Δραγούμης]

85. 17 Αὐγούστου 1903 ιδ' *πορτοκαλί 33*

[Ὁ] Παῦλος γράφει ἀπό 3 Αὐγούστου:

«Ἑτοιμάζω σῶμα 50 Κρητῶν ἐπί κεφαλῆς τοῦ ὁποίου τίθεμαι μετά καί δύο ἄλλων ἀξιωματικῶν. Εἰς τά σύνορα ἔχω ὅπλα διά 100 ἄλλους ἐγχωρίους Μακεδόνας οὕς θά μοι στείλῃ Καραβαγγέλης μεθ' οὗ συνεννοήθην ἤδη».

Δέν γνωρίζω ἄν ἐλάβετε τό γράμμα τοῦ Παύλου· ὁπωσδήποτε ἑτοιμάσατε τά 100 παιδιά πού ζητεῖ ὁ Παῦλος, πάρετε Κοζανίτας, Σιατιστεῖς κτλ.

Κρατήσατε δέ καί τούς 10 Κρητικούς. Ἐν Κοζάνῃ συνεννοηθῆτε μέ τόν ἰατρόν Μεταξᾶν. Τό νέον σῶμα δέν πρέπει νά πηγαίνῃ μέ τόν στρατόν ἀλλά νά καταδιώκῃ τούς κομίτας στά βουνά καί στά χωριά, πρέπει νά προστατεύῃ τούς χωρικούς καί νά τούς βγάζῃ ἀπό τά χέρια τῶν κομιτῶν.

Μέ τόν κομιστήν τοῦ γράμματος τούτου στείλατε γράμμα κρυπτογραφικόν (χωρίς ἐπιγραφήν καί ὑπογραφήν) || καί πληροφορήσατέ με ἄν ὑπεγράφη δια- 2
μαρτύρησις. Εἰς τόν κομιστήν μή εἰπῆτε νά δώσῃ τό γράμμα σας εἰς ἐμέ ἀλλά νά εἰπῆτε νά τό δώσῃ εἰς ἐκεῖνον πού τοῦ ἔδωκε τό πρός σᾶς γράμμα (διότι δέν τοῦ τό ἐνεχείρησα ἐγώ).

Τί γίνεται ὁ Κῶτες καί τά Κορέστια; Κατορθώσατε νά συνεννοηθῆτε μέ τόν Κῶτε;

[Ἴων]

κιον. Οἱ συμμορῖται ἀνήρχοντο εἰς 300 ὑπό τόν ἀρχηγόν Γεώργην.

– Τά ὑπό τόν Μπαχτιάρ στρατεύματα τῇ 14η Αὐγούστου συνεπλάκησαν μετά 300 βουλγάρων ἀνταρτῶν μεταξύ Σφέτη Πέτρε καί Μπόχιστα. Λέγεται ὅτι ἡ συμμορία ὁλόκληρος ἐξωλοθρεύθη, ἐκ δέ τοῦ στρατοῦ ἐφονεύθησαν 2 καί 1 ἀξιωματικός ἐτραυματίσθη. Ἐκεῖθεν ὁ Μπαχτιάρ πασσᾶς μετά τῶν στρατευμάτων κατηυθύνθη εἰς Σμίλεβον. (Εἰδήσεις Γενικῆς Διοικήσεως).

234 – Τῇ 13η Αὐγούστου στρατός καί βασιβουζοῦκοι ἐπυρπόλησαν τά χωρία Λιουμπόϊνο καί Μπρατουτσίνα (Πρέσπας), τῶν γυναικοπαίδων διασωθέντων εἰς τό δάσος. Τῇ 15η ὅμως Αὐγούστου ἐπετέθησαν καί κατά τῶν ἐν τῷ δάσει κρυπτομένων γυναικοπαίδων. Πολλά γυναικόπαιδα ἐσφάγησαν καί πολλαί γυναῖκες ἠτιμάσθησαν.

– Σήμερον δύο χωρικοί ἐκ Μπρατουτσίνας ἐλθόντες ἐνταῦθα ἐξέθηκαν τά συμβάντα εἰς τό Ρωσικόν καί τό Αὐστριακόν Προξενεῖον. Ὁ κ. Kral συνεβούλευσεν αὐτούς ν' ἀναφερθῶσι δι' ἀναφορᾶς εἰς τόν Γεν[ικόν] Ἐπιθεωρητήν, ἐβοήθησε δ' αὐτούς καί χρηματικῶς.

18 Αὐγούστου

– Τήν νύκτα τῆς 17ης Αὐγούστου ἐπολιορκήθη ὑπό στρατοῦ καί διατελεῖ εἰσέτι ἐν πολιορκίᾳ ἡ ἐν τῇ πόλει Μοναστηρίου συνοικία Γενῆ, συνεπεία τῆς διαδόσεως ὅτι 50 καί κατ' ἄλλους 300 ἀντάρται εἰσῆλθον εἰς τήν πόλιν.

– Ἔχουν μείνει ἐντός τῶν οἰκιῶν αὐτῶν οἱ χωρικοί τῶν ἑξῆς χωρίων τῆς περιφερείας Κορεστίων-Πρέσπας: Δούπενι, Ρουβνίκι, Ζέλοβο (ἐπῆραν οἱ κομῖται ἐκ Ζελόβου διά τῆς βίας 15 χωρικούς οἵτινες ἀποδράντες ἐπέστρεψαν εἰς τό χωρίον), Πισοδέρι.

– Ἐν τοῖς χωρίοις ὁπόθεν ἀπῆλθον οἱ χωρικοί μένουν μόνον γυναῖκές τινες καί γέροντες.

– Ἐν τῇ περιφερείᾳ Κορεστίων-Πρέσπας ἐκάησαν ὑπό τῶν τούρκων: Νάκολετς (15 σπίτια),
235 Λιουμπόϊνο, Βρατουτσίνα, Ράμπι, Πόπλι (τά || χριστιανικά σπίτια), Γράζντανι (μένουν 20 σπίτια), Χό̥ροβα, Βερνίκι, Κώστενετς, Λαμπάνιτσα (μένουν 20 σπίτια), Δύμπενι, Σεστόβα(;).

– Τῇ 13η Αὐγούστου βουλγαρική συμμορία ἀπήγαγε 4 ἀγωγιάτας, δύο χριστιανούς καί δύο ὀθωμανούς, μετά 16 φορτίων ἐμπορευμάτων μεταβαίνοντας ἐκ Ρέσνης εἰς Ἀχρίδα.

– Τῇ 15η Αὐγούστου 15 βούλγαροι ἀντάρται μεταβάντες εἰς τά χωρία Κότορι Ἄνω καί Κότορι Κάτω, ἔλαβον παρά τῶν μουχτάρηδων τάς σφραγίδας, ἑλληνικάς καί βουλγαρικάς.

– Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ ἐπί τῶν βουνῶν τοῦ χωρίου Λεσιάν (Δημπάρτσας) ἐγένετο συμπλοκή μεταξύ στρατοῦ καί βουλγάρων λησταναρτῶν, ὑπό τόν παπᾶ-Βασίλειον. Ἐζωγρήθησαν δύο ἀντάρται καί μία σημαία.

– Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ ἐν Νεβέσκῃ ἐφονεύθησαν 2 βούλγαροι καί κατεσχέθησαν τά ὅπλα των.

86. 18 Αὐγούστου [1903]

Θέλησα χθές νά νοιώσω πώς αἰσθάνονται οἱ στρατιῶτες, οἱ Ἀρβανῖτες καί οἱ Τοῦρκοι, πού ἀρπάζουν κι' ἐρημώνουν χωριά καί πολιτεῖες καί δέν μπόρεσα νά τό καταλάβω. Τί εἶναι ἐκεῖνος ὁ πόθος ν' ἀρπάζουν πράγματα, πράγματα κι' ἄλλα πράγματα, ὅσα «σὴς καί βρῶσις ἀφανίζει»;

[Τετράδιο 10 ἡμερολογίου]

87. Σεβαστέ μοι κύριε Δραγούμη

Κατά τηλεγράφημα τοῦ κ. Κυπραίου, σήμερον ληφθέν, ὁ υἱός ὑμῶν ἐπανῆλθεν εἰς Μοναστήριον.

Μετ' ἐξόχου ὑπολήψεως

Προθυμότατος

Δ. Πανᾶς

18 Αὐγ[ούστου] 1903

88. Κύριε Πρόξενε

Συμφώνως τῇ τηλεγραφικῇ διαταγῇ τοῦ ἐπί τῶν Ἐξωτερικῶν Σ. Ὑπουργείου λαμβάνων τήν τιμήν νά ὑποβάλω ὑμῖν ἔκθεσιν περί τῆς ἐν τῇ περιφερεία, ἥν διέτρεξα, καταστάσεως παρακαλῶ ὅπως εὐαρεστούμενος διαβιβάσητε ταύτην τῷ Β. Ὑπουργείῳ.

Α') Περιῆλθον ἰδίως τήν ζώνην τῆς ἐπαφῆς τῶν καθαρῶς Ἑλληνικῶν καί τῶν βουλγαροφώνων πληθυσμῶν ἀπό Κοζάνης μέχρι Καστορίας, ἐξελθών δέ τῆς ζώνης ταύτης κατῆλθον καί μέχρι Σερβίων καί Ἐλασσόνος.

Οἱ βουλγαρόφωνοι εἶναι πλήν τῶν μεταναστευόντων καθαρῶς ἀγροτικός πληθυσμός, ἐνῷ οἱ Ἕλληνες πρός τάς ἀγροτικάς ἐπιδίδονται καί εἰς ἄλλας ἐργασίας, εἶναι δέ οὗτοι μετά καί τῶν ἐξελληνισμένων Ἀλβανῶν καί Βλάχων οἱ φορεῖς τοῦ πολιτισμοῦ καί μεταξύ τῶν ἄλλων πληθυσμῶν τῆς Μακεδονίας. Ἀλλ' εἴτε ἕνεκα τοῦ Ἑλληνικοῦ χαρακτῆρος εἴτε ἕνεκα τῶν περιστάσεων πλεῖστοι ἀποδημοῦσι καί ἐργάζονται ἐν τῇ ξένῃ, δι' ὅ καί πολλαί τῶν Ἑλληνικῶν κωμοπόλεων πάσχουσι λειψανδρίαν.

Οἱ κάτοικοι τοῦ καθαρῶς Ἑλληνικοῦ διαμερίσματος, ὅσους εἶδον, μοι ἐφάνησαν ἀνήσυχοι διά τό μέλλον καί προσδοκῶντες λύσιν ταχείαν, ἄν μή συμφέρουσαν, τοῦ Μακεδονικοῦ ζητήματος, ἐπειδή ἡ κατάστασις τοῦ Ὀθ[ωμανικοῦ]

– Τῇ αὐτῇ ἡμέρα ἐγένετο συμπλοκή ἀνταρτῶν καί στρατοῦ ἐν Δόλεντσι (Δεμίρ-Ἰσσάρ). Ἐφονεύθησαν 10 βούλγαροι, 7 ὅπλα κατεσχέθησαν.

– Τῇ 16η Αὐγούστου ὁ τουρκικός στρατός ὑπό τήν διοίκησιν τοῦ Εδέμ βέη
236 ἐρευνήσας τά περίχωρα τῆς || Κλεισούρας εἰσῆλθεν είς τήν πόλιν, ὁ δέ μουδίρης
ἀνέλαβε τά καθήκοντά του. Ἡ καταδίωξις τῶν ἀνταρτῶν ἐξακολουθεῖ. Περί τούς 200 ἐφονεύθησαν, ἐκ δέ τοῦ στρατοῦ 2 ἐφονεύθησαν καί 2 ἐτραυματίσθησαν. Βούλγαροι ληστοαντάρται φεύγοντες ἐκ Κλεισούρας ἔθηκαν πῦρ εἰς τά χωρία Ζαγοριτσάνη, Μπόμπιστα, καί Τσερέσνιτσα. Ἐξερράγησαν πολλαί βόμβαι καί πολεμοφόδια. Μεταξύ τῶν φονευμένων ὑπάρχουσι καί 4 ἀρχηγοί, ὧν ἡ ταυτότης δέν ἐξηκριβώθη.

– Τῇ 16η Αὐγούστου τά ὑπό τόν Σαΐτ πασσᾶν στρατεύματα συνεπλάκησαν ἐπί τοῦ ὄρους Περιστερίου. Τέσσαρες ἐκ τῶν ἀνταρτῶν ἐζωγρήθησαν καί 4 ἐφονεύθησαν.

– Ἐν Μπρατουτσίνα (Πρέσπας) τά στρατεύματα συνεπλάκησαν μετά ἀνταρτῶν, 3 ἐζωγρήθησαν καί 7 ἐφονεύθησαν· κατεσχέθησαν 7 ὅπλα, ἕν πολύκροτον καί 340 φυσίγγια.

– Τῇ αὐτῇ ἡμέρα ὁ Ἰβραήμ βέης ἐπολιόρκησε τό Ζέλενιτς· 9 ἐκ τῶν ἐν τῷ χωρίῳ κρυπτομένων ἀνταρτῶν παρεδόθησαν μετά τῶν ὅπλων των.

– Τῇ αὐτῇ ἡμέρα οἱ ἀντάρται φεύγοντες ἔθηκαν πῦρ εἴς τινα τῶν οἰκιῶν ἐν Σμι-
237 λέβω, τό πῦρ μετεδόθη || καί είς τάς ἄλλας οἰκίας. Ἐξερράγησαν πολλαί βόμβαι.

– Τάγμα ἐφέδρων Κορυτσᾶς τῇ 17η Αὐγούστου συνεπλάκη ἐν Νάκολετς μετά ληστανταρτῶν. Ἐφονεύθησαν ἀρχηγοί Νίτσωφ, Νικόλα Κοκάρεφ, Πάντελ Μπόζιν, Λάμπο καί Τόδωρ, ἐζωγρήθη δέ ὁ Πάντε Τάσε. Ἀνεκαλύφθησαν ἔγγραφα κρυπτόμενα ὑπό τήν γῆν, ἤδη δέ μεταφράζονται. Κατεσχέθησαν 6 ὅπλα καί μία λόγχη. 30-40 οἰκογένειαι αἵτινες εἶχον φύγει εἰς τά βουνά, ὡδηγήθησαν ὑπό τοῦ στρατοῦ εἰς τάς ἑστίας των. (Εἰδήσεις Γεν[ικῆς] Διοικήσεως).

– Κατ' ἀνακοίνωσιν τοῦ Χιλμῆ πασσᾶ, οὗτος συνεπεία συστάσεων γενομένων αὐτῷ ὑπό τοῦ ἐν Ἀθήναις Πρεσβευτοῦ τῆς Πύλης Σααδρεδίν βέη αἰτήσει τοῦ κ. Ράλλη περί προφυλάξεως τῶν κωμοπόλεων Κλεισούρας καί Νεβέσκης, ἔδωκε τάς δεούσας διαταγάς, οὕτως ὥστε οὐδείς τῶν κατοίκων ἔπαθέ τι, καθ' ἅ τηλεγραφικῶς ἀνεκοίνωσε τῷ Πρεσβευτῇ ὁ Γεν[ικός] Ἐπιθεωρητής. Τούτου ἕνεκα ἐθεωρήθη περιττή ἡ τηλεγραφική ἀνακοίνωσις τῶν ἀνωτέρω.

238 – Ἡμέτερος σήμερον ἐκ Περλεπέ ἀφικόμενος μεταδίδει τάς ἑξῆς σκέψεις τῶν
ἐκεῖ προκρίτων βουλγάρων. Κατά τούτους ἡ Γενική Ἐπανάστασις ἐκηρύχθη τῇ 20η Ἰουλίου, ἀλλά τό κίνημα τοῦτο κοπάσαν κατ' αὐτάς, ἐντός ὀλίγου θά ἐπαναληφθῇ εἰς τά μή προσβληθέντα ὑπό τοῦ στρατοῦ κατά τό μᾶλλον καί ἧττον μέρη ζωηρότερον, διότι ὡς τότε διά μείζονα σήμερον λόγον θά ἐπαναληφθῶσιν ἀθρόαι ἐξεγέρσεις, ἄν οὐχί καθ' ὁλοκληρίαν ἔνοπλος Γενική Ἐπανάστασις καί θά ἐπαναληφθῇ μέχρις οὗ προκαλέσωσι τήν ἐπέμβασιν τῆς Εὐρώπης.

– Ὀθωμανός ἐξ Ἀχρίδος κτηματίας ἐν ἀπελπιστικῇ διατελῶν καταστάσει ἀπό

κράτους κατέστη καί δι' αὐτούς δυσβάστακτος, ὁ δέ ἀντίκτυπος τῶν βουλγαρικῶν κινημάτων καί τῆς γενικῆς ἀνωμαλίας πλήττει καί αὐτούς. Παρεπονοῦντο δέ πάντες ὅτι οὐδείς ποτέ ἐπισκέπτεται αὐτούς ἐξ Ἑλλάδος καί ἐνθαρρύνει καί ὁδηγεῖ, ὡς νά μή ἐμερίμνα περί αὐτῶν ἡ Ἑλλάς, ἐνῶ ἀπαύστως ἔχουσιν ἀνάγκην ὁδηγίας καί φωτισμοῦ καί ἐνθαρρύνσεως καί βοηθείας.

Ἡ ἔλλειψις Ἑλληνικῶν Προξενείων ἔν τισι κέντροις στερεῖ τούς κατοίκους τῶν μερῶν ἐκείνων τῆς μετά τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως ἀμέσου ἐπικοινωνίας. Σκοπιμοτάτη δέ θά ἦτο καί ἡ ἵδρυσις τῶν Προξενείων Κορυτσᾶς καί Γρεβενῶν καί ἡ κατά καιρούς περιοδεία ὑπαλλήλου τινός τῆς Κυβερνήσεως, ὅπως δύνηται αὕτη ἑκάστοτε καί νά φωτίζῃ καί νά φωτίζηται.

Συχνά λέγεται ὅτι ἡ περιοδεία τῶν Ἑλλήνων προξενικῶν ὑπαλλήλων δύναται νά ἑρμηνευθῇ κακῶς ἐπειδή κατ' ἔθος οἱ Τοῦρκοι εἶναι καχύποπτοι, ἀλλ' ἀφοῦ εἶναι τοιοῦτοι οἱ Τοῦρκοι, θά ὑποπτεύωσιν ὁπωσδήποτε τούς Ἕλληνας εἴτε περιοδεύουσιν ἀνά τήν χώραν εἴτε μένουσιν οἴκοι.

Ἄλλως τε || ὁσαιδήποτε καί οἱαιδήποτε παρεξηγήσεις τῶν Τούρκων δέν 2
φαίνονται ἱκαναί νά πείσωσί τινα ὅτι πρέπει μᾶλλον νά ἐγκαταλείπωμεν μαραινομένους τούς ἡμετέρους πληθυσμούς ἤ νά ὦμεν εἰς συχνήν μετ' αὐτῶν ἐπικοινωνίαν. Γινώσκουσιν οἱ Τοῦρκοι ὅτι ὁ δεσμός τοῦ αἵματος εἶναι ἰσχυρότερος παντός ἄλλου καί ὅτι οἱ ἐν Τουρκίᾳ Ἕλληνες δέν εἶναι ἧττον Ἕλληνες τῶν ἐν Ἑλλάδι.

Ἐάν οἱ Μητροπολῖται ἦσαν ἐθνικοί ἄνδρες βεβαίως καί ἡ ὕπαρξις αὐτή Ἑλληνικῶν Προξενείων καί Ἑλλήνων Προξένων θά ἦτο περιττή, ἀλλ' ἐπειδή ἄνθρωποι οἵτινες δέν σκέπτονται ἐθνικῶς δέν δύνανται νά ἐνεργῶσιν ἐθνικῶς, τῶν δέ Μητροπολιτῶν – τυρβαζομένων περί πολλά – αἱ σκέψεις πᾶν ἄλλο εἶναι ἤ ἐθνικαί, ἀπαιτεῖται πρόσθετόν τι στοιχεῖον, ὅπως ἐπιβληθῇ ἡ ἐθνική πειθαρχία ἐπί τούς ἁπανταχοῦ Ἑλληνικούς πληθυσμούς. Τό πρόσθετον τοῦτο στοιχεῖον εἶναι οἱ ἀντιπρόσωποι τοῦ Ἑλληνικοῦ κράτους, αἱ δέ περιοδεῖαι αὐτῶν μόνον ἀγαθά δύνανται ν' ἀποφέρωσιν.

Οἱ Ἕλληνες τῶν διαμερισμάτων τούτων καί ἐμφοροῦνται ἐθνικοῦ αἰσθήματος ἀκραιφνεστέρου καί εἶναι ἀσυγκρίτως ἀνδρικώτεροι τῶν βουλγαροφώνων ἑλληνικῶν πληθυσμῶν, δι' ὅ καί ἐπιβάλλονται εἰς τούς Τούρκους οἵτινες ἀναγκάζονται νά σέβωνται αὐτούς πλέον τῶν ἄλλων: ζῶσι δέ πως ἐλευθερώτερον ἕνεκα τούτου. Ἀλλά καί τά ὄργανα τοῦ βουλγαρικοῦ Κομιτάτου γινώσκοντα

τά τελευταῖα γεγονότα, μᾶς διεβεβαίωνεν ὅτι εἶναι πολύ ἀπαισιόδοξος αὐτός καί ἡ ἐξ 150 ὅπλων οἰκογένειά του, ὅτι δέ ἡ σωτηρία ἔγκειται εἰς τήν ὑπό ξένον στρατόν, οἱονδήποτε, κατάληψις τῆς χώρας.

– Σήμερον ἔφθασαν ἐκ Σκοπίων προερχόμενοι οἱ δύο πρός διοργάνωσιν τῆς χωροφυλακῆς Σουηδοί ἀξιωματικοί.

239 – Οἱ βούλγαροι ληστανντάρται βία ἀφαιροῦσι παρά τῶν μουχτάρηδων τῶν χωρίων τάς σφραγίδας ὡς ἐγένετο ἐν Κότορι Ἄνω καί Κάτω καί Σφέτα Πέτκα.

– Πρό τινων ἡμερῶν βούλγαροι συνέλαβον 4 Πισοδερίτας ἐπανερχομένους εἰς τήν πατρίδα των, οὕς κατ' ἄλλους μέν κρατοῦσιν αἰχμαλώτους, κατ' ἄλλους δέ κατεκρεούργησαν, διότι τό χωρίον των δέν παρέχει αὐτοῖς τρόφιμα.

– Ἐπιτροπή ἀναχωρήσασα ἐκ Φλωρίνης μετέβη πρός τά χωρία τῆς Πρέσπας, ὅπως νουθετήση τούς χωρικούς νά καταθέσωσι τά ὅπλα, ἀλλ' οἱ χωρικοί διαταγῆ τῶν συμμοριῶν ἐγκαταλείπουσι τά χωρία καί καταφεύγουσιν εἰς τά ὄρη.

– Νέαι προκηρύξεις τοιχοκολληθεῖσαι καί ἐν Φλωρίνη προσκαλοῦσι τούς ἀντάρτας νά καταθέσωσι τά ὅπλα ἐντός βραχυτάτου χρόνου, ἄλλως θέλουσι καταδιωχθῆ ἀμειλίκτως.

– Εἰς τούς Ἄγγλους δημοσιογράφους τούς θελήσαντας νά ἐπισκεφθῶσι τό Ἄρμενσκον δέν ἐπετράπη τοῦτο ὑπό τῶν ἐν Φλωρίνη Ἀρχῶν. Ἐν Φλωρίνη ἐπιτροπή τῆς Κοινότητος προσελθοῦσα πρός αὐτούς διεμαρτυρήθη κατά τῆς δηλώσεως Βάλφουρ.

– Τέσσαρες ἐκ τῶν ἐκ Βύρμπιανης ἀκολουθησάντων τάς συμμορίας, τῆ 17η
240 Αὐγούστου μεταβάντες εἰς Φλώ||ριναν κατέθηκαν τά ὅπλα των. Ἐπετράπη ὑπό τῆς Ἀρχῆς ἡ εἰς τό χωρίον των ἐπάνοδος.

– Τῆ 16η Αὐγούστου συμμορία βουλγαρική μεταβᾶσα εἰς τό χωρίον Τύρσια ὅπως ὑποχρεώση τούς εἰς τό χωρίον των ἐπανελθόντας χωρικούς [νά ἐξέλθωσι πάλιν], συνέλαβε τόν πρώην μουχτάρην ἡμέτερον Ἀντώνιον [ὅν] μετά πολλούς ἀκρωτηριασμούς καί βασάνους κατεκρεούργησεν ἀνηλεῶς, ἐπλήγωσε δέ θανασίμως ἕτερον χωρικόν, διότι οὗτοι κατέκριναν τάς πράξεις τοῦ Κομιτάτου καί συνῆργον ὑπέρ τῆς Ἑλλάδος· τούτων ὁ δεύτερος νοσηλεύεται ἐν Φλωρίνη. (Εἰδήσεις ἐκ Φλωρίνης).

ὅτι θά εὕρωσιν ἀντίστασιν, δέν ἐτόλμησαν ἔτι ν' ἀνησυχήσωσιν αὐτούς σπουδαίως.

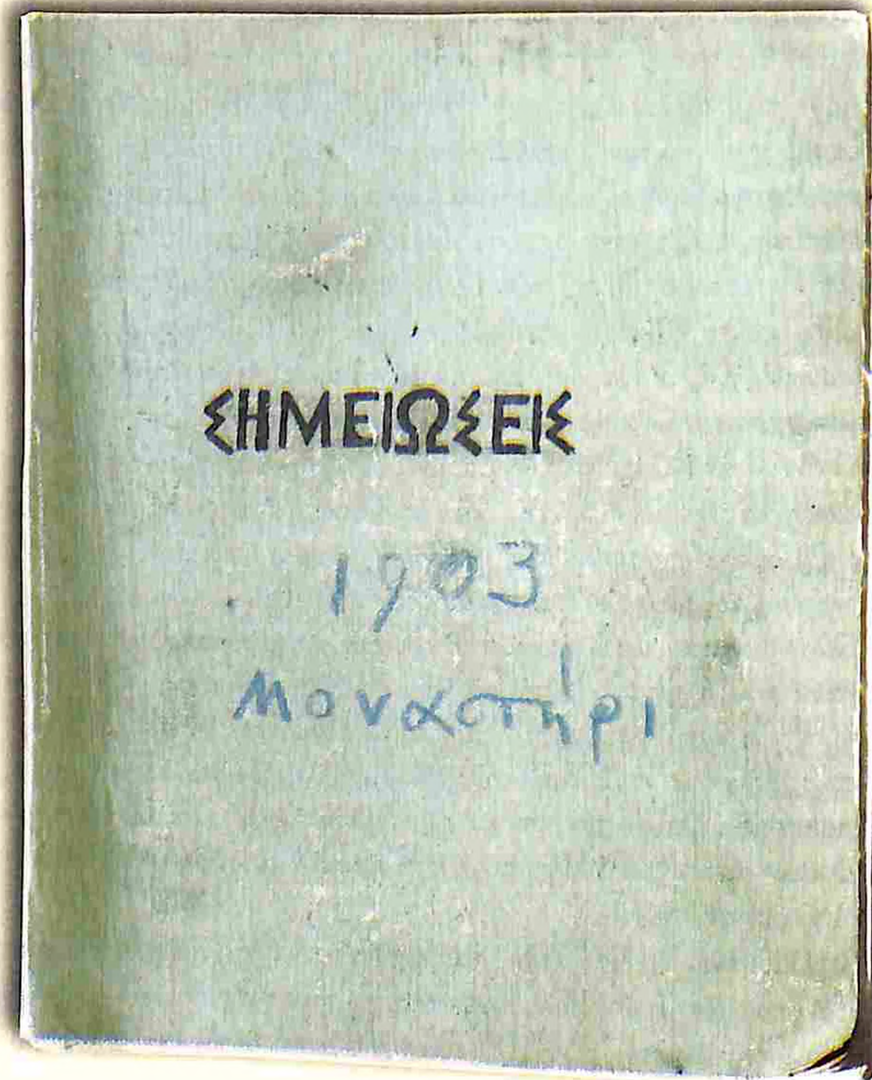
Ἐν τῷ ἑλληνικῷ χωρίῳ Λοσνίτσα παρά τό Μπογαζικόν, εἰσελθόντες συμμορῖται βούλγαροι καί ἐκφοβίσαντες τούς κατοίκους διά τοῦ φόνου τοῦ δημοσίου εἰσπράκτορος καί δύο χωροφυλάκων, ἔλαβον παρ' αὐτῶν 100 λίρας. Εἶχον δώσει τό ἥμισυ τοῦ ποσοῦ τούτου ἐκβιασθέντες, πρίν δέ στείλωσι καί τό ἕτερον ἥμισυ εἰς τούς συμμορίτας ἐζήτησαν τήν γνώμην τοῦ Μητροπολίτου Σισανίου, ὅστις προέτρεψεν αὐτούς νά καταβάλωσι καί αὐτό. Ἡτοιμάζοντο δέ νά εἰσέλθωσι καί εἰς Μπογαζικόν οἱ συμμορῖται καί εἶχον προβῆ εἰς τάς προκαταρκτικάς ἐργασίας τῆς συνεννοήσεως, ὅτε κατέφθασεν ὁ στρατός καί σταθμεύσας ἐκεῖ ἠμπόδισε πᾶσαν ἐπίθεσιν τῶν βουλγάρων. Διά τῆς ἐλεύσεως στρατοῦ ὁμοίως ἐσώθη καί τό Βλάτσι, ἀπειλούμενον ὑπό τῶν βουλγάρων.

Οἱ Ὀθωμανοί τῶν καθαρῶς Ἑλληνικῶν διαμερισμάτων, προαισθανόμενοι ὅτι τά διαμερίσματα ταῦτα θά περιέλθωσί ποτε εἰς τήν Ἑλλάδα ἀναμένουσι τό γεγονός τοῦτο, ἵν' ἀπαλλαγῶσι τῶν βαρέων φόρων – βαρυτέρων ἤ ὅσους καταβάλλουσιν οἱ χριστιανοί – καί τῆς κακῆς διοική||σεως – ἐξ ἴσου κακῆς δι' 3
αὐτούς ὡς καί διά τούς χριστιανούς – ἀπολαύσωσι δέ τῆς ἰσονομίας καί ἰσοτελείας καί ἐλευθερίας, ὡς οἱ ἐν Θεσσαλίᾳ μείναντες Ὀθωμανοί.

Οἵ τε ἑλληνικοί καί οἱ ὀθωμανικοί πληθυσμοί ἐκ κερδοσκοπίας πωλήσαντες εἰς τά ὄργανα τοῦ Κομιτάτου τά ἑαυτῶν ὅπλα (ὅσα φανερά ἤ κεκρυμμένα εἶχον) μένουσι νῦν κατά τό πλεῖστον ἄοπλοι καί ἀσύντακτοι, ἐπειδή δέ ἡ προστασία ἡ παρεχομένη αὐτοῖς ὑπό τῶν νομίμων Ἀρχῶν δέν εἶναι τελεία, οὐδέ πάντοτε ἐπιθυμητή, φοβοῦνται μήν εὑρεθῶσιν ἀνέτοιμοι πρός ἄμυναν ἐάν ἐπιπέσωσι καί κατ' αὐτῶν τά βουλγαρικά στίφη, εἰς ἅ ἀποδίδουσι μείζονα σημασίαν ἤ κατ' ἀλήθειαν.

Τήν 23ην Ἰουλίου ἐν Καϊλαρίῳ, ἅμα μαθόντες οἱ χοτζάδες ὅτι κατελήφθη ἡ Κλεισοῦρα ὑπό τῶν βουλγάρων συνεκάλεσαν τούς κατοίκους. Ἐκ τῶν 300 προσελθόντων, ὀλιγώτεροι τῶν 100 εἶχον ὅπλα, οἱ δέ ἄλλοι εἶχον πωλήσει αὐτά εἰς τούς βουλγάρους, δι' ὅ καί ἐπετιμήθησαν ὑπό τῶν χοτζάδων καί μετεννόουν, ἀλλά βραδεῖα ἡ μετάνοια.

Τό δέ διαμέρισμα τῶν βουλγαροφώνων πλήν ἐξαιρέσεων καί ἄνευ διακρίσεων ὀρθοδόξων καί σχισματικῶν εὑρίσκεται ἐν κακῇ καταστάσει εἰς τήν διάθεσιν τῶν βουλγάρων συμμοριτῶν, οἵτινες ἐκμεταλλεύονται αὐτούς, ὅπως ἄν θέ-

Ἐξώφυλλο δεύτερου τετραδίου (ΓΒ)

λωσιν. Τά δέ χωρία περιπίπτουσιν ἀπό τῆς κυριαρχίας τῶν βουλγάρων εἰς τήν τῶν Τούρκων καί τανάπαλιν. Δέν θά ἠδύνατο νά προέλθῃ μέγα ἀγαθόν ἐκ τῶν μεταπτώσεων τούτων καί ἄν οἱ βούλγαροι καί οἱ τοῦρκοι ἦσαν πεπολιτισμένοι κυρίαρχοι.

Οἱ χωρικοί μή ἀφεθέντες νά συμπληρώσωσι τήν συγκομιδήν τῶν καρπῶν αὐτῶν θά στερηθῶσι μετ' ὀλίγον καί αὐτοῦ τοῦ ἄρτου, οὐδέ θά δυνηθῶσι νά σπείρωσιν ἐφέτος. Ἡ εἴσπραξις τῶν φόρων, ἡ διοίκησις καί ἡ δικαιοσύνη ἀργοῦσιν ἐν τῷ διαμερίσματι τούτῳ.

Β') Τίς τόν φύλακα φυλάξει;

Οἱ στρατιῶται, ἔφεδροι ὡς ἐπί τό πλεῖστον καί δή Ἀλβανοί καί Βαχαλλάδες (δηλ. ἐκ τῶν ἐξισλαμισθέντων Ἑλλήνων) ἐκ φύσεως ἀτίθασοι καί ἄτακτοι, ὑποβαλλόμενοι εἰς λίαν χαλαράν πειθαρχίαν, μηδέποτε μισθοδοτούμενοι, τρεφόμενοι ἀνεπαρκῶς, ἐξηρεθισμένοι δ' ὄντες κατά τῶν χριστιανῶν ἐν γένει ἕνεκα τῆς ἀνταρσίας τῶν βουλγάρων, παρέχουσι δυσαρεσκείας εἰς τούς φιλησύχους πληθυσμούς, ἀπογυμνοῦσι τούς μεμονωμένους ὁδοιπόρους, κλέπτουσιν ἤ ἁρπάζουσι τρόφιμα, τρυγοῦσι τάς ξένας ἀμπέλους καί συγκομίζουσιν ὅσους δύνανται ξένους καρπούς πρός ἰδίαν χρῆσιν.

Ἐν Καστορίᾳ δέ ὁ ἐρεθισμός αὐτῶν ἦτο τοσοῦτος, ὥστε ἤρξαντο καί σφαγῆς || τῶν χριστιανῶν, ἐμποδισθέντες διά τῆς αὐτοπροσώπου μεταξύ 4
στρατοῦ καί σφαζομένων ἐπεμβάσεως τοῦ Μητροπολίτου.

Φέρεται εἰς πάντων τῶν χριστιανῶν τά στόματα ὡς ἥρως καί σωτήρ ὁ Μητροπολίτης Γερμανός.

Εἰς δέ τήν ἐν ἐπαναστάσει περιφέρειαν, ἧς σύνορον εἶναι σχεδόν ἀκριβῶς καί ἀπαρεγκλίτως ἡ γραμμή ἡ χωρίζουσα τούς βουλγαροφώνους ἀπό τῶν καθαρῶς Ἑλλήνων, οἱ στρατιῶται συναντῶντες χωρικούς φονεύουσιν αὐτούς καί ἀπογυμνοῦσι, καταδιώκοντες δέ τούς ἐπαναστάτας λεηλατοῦσι καί καίουσι χωρία καί σφάζουσιν ὅσους ἄνδρας, γυναῖκας ἤ παιδία εὕρωσιν ἐν αὐτοῖς.

Πολλῶν χωρίων οἱ κάτοικοι κατέφυγον πρός τούς ἐπαναστάτας, ὅπως σωθῶσι τῶν βιαιοπραγιῶν τοῦ στρατοῦ, ἄλλοι δέ κατέφυγον εἰς Καστορίαν ἤ καί εἰς ἀσφαλέστερα μέρη.

Ἄλλα δέ χωρία, ἰδίως μικρά (κατοικούμενα ὑπό ὀθωμανῶν καί χριστιανῶν βουλγαροφώνων) ἤ εὑρισκόμενα ἐν μέσῳ ὀθωμανικῶν χωρίων (καζᾶς Καϊλαρίου καί διαμέρισμα Κορυτσᾶς) – ὧν οἱ χριστιανοί κάτοικοι δέν ἀπῆλθον πρός

3 **23 Αὐγούστου**

1) Ἐν τῇ γενομένῃ τῇ 14η Αὐγούστου παρά τήν Κλεισούραν συμπλοκῇ ἐφονεύθησαν 300 βούλγαροι ἀντάρται καί 4 ἀρχηγοί, ἐν οἷς ὁ Ποπώφ ἐκ Βάρνης. Ὑπέρ τά 100 ὅπλα, πολεμοφόδια, πηλήκια ἀξιωματικῶν, βόμβαι καί τηλεσκόπια κατεσχέθησαν.

2) Ἐν τῷ διαμερίσματι, Ρέσνης τά χωρία Μπούκοβικ, Βολκόδερι καί Πρόγρι ἐπυρπολήθησαν συνεπεία τῶν γενομένων συμπλοκῶν. Τό χωρίον Πραίτωρ ἐκάη ὑπό τῶν βουλγάρων ἀνταρτῶν.

3) Τῇ 17η Αὐγούστου ἐπυρπολήθησαν ὑπό τοῦ στρατοῦ ἡ Μόκραινα καί τό Πλάνδιρ(;) [Μᾶλλον Πάλιορ θά ἐννοεῖ=Παλιοχώρι].

4) Οἱ κάτοικοι τοῦ χωρίου Μπέρχοβα Ἀχρίδος ὑπετάγησαν.

5) Οἱ βούλγαροι ἐπυρπόλησαν ἕνα τουρκικόν πύργον ἐν Τσάρεβικ (Περλεπέ) καί ἀπήγαγον ἕναν τοῦρκο.

6) Τῇ 19η Αὐγούστου ἐγένετο συμπλοκή μεταξύ στρατοῦ καί βουλγάρων συμμοριτῶν. Ἐφονεύθησαν 5 καί κατεσχέθησαν τά ὅπλα των.

4 7) Ἐπί τῶν λόφων τῶν μεταξύ τῆς λίμνης Ρούδνικ καί Ζέ||λενιτς ἐγένετο συμπλοκή· 35 ἀντάρται ἐφονεύθησαν, οἱ δέ λοιποί ἐρρίφθησαν εἰς τήν λίμνην ἵνα διαφύγωσι καί ἐπνίγησαν. Κατεσχέθησαν 2 βόμβαι δυναμίτιδος καί ἡ σπάθη τοῦ ἀρχηγοῦ. Ἐκ τοῦ στρατοῦ ἐτραυματίσθησαν 3. Εἴκοσι καί εἷς βούλγαροι ἐκ τοῦ χωρίου Ζέλενιτς, οἵτινες εἶχον ἑνωθῆ μετά τῶν ἀνταρτῶν παρεδόθησαν μετά τῶν ὅπλων. (Εἰδήσεις Γενικῆς Διοικήσεως)

– Ἐν Γέρμαν ἐφονεύθη ὑπό τῶν συμμοριτῶν μετά τοῦ ἐκ Ράμπης Σπύρου παπᾶ-Ναούμ καί ὁ ἔγγονός αὐτοῦ Ἀναστάσιος, 17ετής.

25 Αὐγούστου

– Τά ἐν Μηλοβίστη σχολεῖα ἡμῶν εἶναι πλήρη βουλγαρικῶν οἰκογενειῶν τοῦ Διαβατοῦ. (Εἰδήσεις Παπακωνσταντίνου).

– Ἐκ Βελκαμένης πληροφοροῦσιν ὅτι οἱ ληστοκομῖται εὑρίσκονται εἰς ἀπελπισίαν.

– Ἐκ Πρεκοπάνας ἄνω τῶν τριάκοντα οἰκογενειῶν ἦλθον εἰς Βελκαμένην ἵνα μείνωσιν. Οἱ κάτοικοι Βελκαμένης φοβοῦνται ν' ἀποδιώξωσιν αὐτούς, μή πάθωσί τι ὑπό τῶν κομιτῶν, φοβοῦνται δέ καί νά κρατήσωσιν αὐτούς μή πάθωσί τι ὑπό τῶν στρατιωτῶν. ([Εἰδήσεις] ἐκ Φλωρίνης 21-8[-1903]).

5 – Τῇ 24η Αὐγούστου περί μεσημβρίαν ἀπόσπασμα ἴλαβέ ἐκ Μακόβου ἐκκινῆσαν καί ὁδηγούμενον ὑπό τοῦ ἐκ τοῦ χωρίου Μακόβου Δαούτ Ρασίτ ἦλθεν εἰς τήν Μονήν Τζέμπρεν, ὅπου συλλαβών τόν ἡγούμενον καί τόν μάγειρον ἔδει-

τάς συμμορίας διά τόν φόβον τῶν συγχωρίων ἤ περιοίκων τούρκων, – ἐζήτησαν στρατιωτικήν βοήθειαν ἐναντίον τῶν βουλαρικῶν συμμοριῶν, αἵτινες πιέζουσιν αὐτά νά μετάσχωσι τῆς ἀνταρσίας, ἀλλά παρεκάλεσαν ἐπίσης ὅπως ἐξασφαλισθῇ ἡ ζωή καί ἡ περιουσία τῶν χωρικῶν καί ἐκ μέρους τῶν στρατιωτῶν καί ἐκ μέρους τῶν ὀθωμανῶν κατοίκων τῆς χώρας.

Τῇ αἰτήσει τῶν χωρικῶν ὁ Μητροπολίτης Καστορίας ἔγραψε τῷ στρατιωτικῷ Διοικητῇ τῆς πόλεως ζητῶν ν' ἀποσταλῇ στρατιωτικόν ἀπόσπασμα πρός φύλαξιν τοῦ χωρίου Νεστράμι (μεγάλου βουλγαροφώνου χωρίου ἀποτελουμένου ἐκ 400-500 οἰκιῶν) διότι οἱ ἀντάρται βούλγαροι πιέζουσι καί ἀπειλοῦσι τούς κατοίκους, ὅπως ἀκολουθήσωσιν αὐτούς.

Ὁ στρατιωτικός Διοικητής Χουσνῆ πασσᾶς ἀπεκρίνατο ἐγγράφως ὅτι ἐάν οἱ Νεστραμιῶται εἶναι πιστοί ὑπήκοοι τοῦ Σουλτάνου δέν θά ὑπακούσωσιν εἰς τούς βουλγάρους, ἐάν δέ ἀκολουθήσωσιν αὐτούς, δέν εἶναι πιστοί ὑπήκοοι τοῦ Σουλτάνου.

Ὁ μεγαλοπρεπής οὗτος συλλογισμός παρέσχεν ἤδη εἰς τούς βουλγάρους ἐπαναστάτας τά πλεῖστα τῶν βουλγαροφώνων χωρίων ὡς συνεργά. Ἄπορον ὅμως πώς οὔτε μέχρι τῆς ἐνάρξεως τοῦ κινήματος, οὔτε μετά ταύτην οὐδέ νῦν ἔτι κατώρθωσαν οἱ Τοῦρκοι νά ἐννοήσωσιν ὅτι ἡ μοιρολατρεία αὐτῶν τρέφει τήν ἀνταρσίαν.

Ἡ καταδίωξις τῶν ἀνταρτῶν πλήν τοῦ ὅτι εἶναι ἀγρία διά τούς
ἀό||πλους χωρικούς καί τά ἀθῶα γυναικόπαιδα, δέν γίνεται ὅμως καί γενική 5
καί προσηκόντως δραστηρία, διό καί ἀδημονοῦσι μέν οἱ φιλήσυχοι ἑλληνικοί πληθυσμοί, διαμαρτύρονται δ' οἱ στρατιῶται κατά τῶν ἀξιωματικῶν.

Στρατιῶται ἔφεδροι ἐκ τῶν Βαχαλλάδων μοι ὡμίλουν μετά σφοδρᾶς περιφρονήσεως περί τῶν ἀξιωματικῶν αὐτῶν. Οἱ στρατιῶται δύο ἐκ τῶν ἐν Καστορίᾳ ταγμάτων ἡτοιμάζοντο νά διαμαρτυρηθῶσιν ἐπισήμως πρός τόν Σουλτάνον διά τήν δεκαπενθήμερον ἀδράνειαν τοῦ Χουσνῆ πασσᾶ, ὅτε ἐλθουσῶν τῶν ἀναμενομένων ἐπικουριῶν διετάχθη ἡ κατά τῆς Κλεισούρας ἔφοδος. Οἱ Ἀλβανοί Λιάπηδες ἐξεδήλωσαν τήν ἀδημονίαν αὐτῶν εἰς στίχους, ἐν οἷς ἀποκαλοῦνται οἱ ἀνώτεροι αὐτῶν «λαγωοί» καί «προδόται» καί οὕς ἔμπροσθεν τῶν ἀξιωματικῶν τοῦ τάγματος αὐτῶν, ᾖδον καθ' ὅλην τήν ἡμέραν, ἐλλείψει ἄλλης ἐργασίας.

Δέν ἀναφέρω ταῦτα, ἵνα κατακρίνω τούς ἀξιωματικούς, διότι ἀγνοῶ ἄν ἡ

του Ρεσμιώτη Σωτήρου Πανά Νασούφη κι ο έγγονός αυτού
Αναστάσιος Ίγγελης.

Αυγούστου 25.

Τα εν Μεγαλοβίτση σχολεία ηνέωξαν σήμερα βουλγαρικών οικογενειών του διαβάτου [Είδησις. Παπανικολάου].

—

Εκ Βελκαμένης πληροφορούμεθα ότι οι γυναικόπαιδες ευρίσκονται εις τα αίγυπτιων.— Εκ Πρικοσίνας έξω των τριάκοντα οικογενειών ήλθον εις Βελκαμένην να μείνουν. Οι κάτοικοι Βελκαμένης φοβούνται μη διώξουν αυτούς, μη [illegible] των κομιτών, φοβούνται δε μη να τιμωρήσουν αυτούς [illegible] υπό των στρατιωτών.

[Εκ Φλωρίνης 21/VIII]

25 Αυγούστου 1903 (ΓΒ)

ἀδράνεια αὐτῶν δέν συμφέρει ἡμῖν πλέον τῆς δραστηρίας καταδιώξεως, ἀλλά ταῦτα ἀποδεικνύουσι τό πνεῦμα τοῦ στρατοῦ, τόν πόθον τῆς λείας καί τήν ἔλλειψιν πειθαρχίας.

Ἡ ἀδράνεια τοῦ στρατοῦ μή προβλεπομένη ἐν τῷ σχεδίῳ τῶν βουλγάρων, δυσαρεστεῖ αὐτούς, διότι δέν ἐπιφέρει βλάβην εἰς τά χωρία, ἐξ ἄλλου δέ διά τῆς παρατάσεως τῆς καταστάσεως ταύτης τῶν πραγμάτων καί τῆς διαμονῆς τῶν χωρικῶν εἰς τά ὄρη περιάγει τούτους διά τῆς ἐξαντλήσεως τῶν τροφίμων καί τῆς ὑπομονῆς εἰς τήν ἀπόγνωσιν καί ἐμπνέει αὐτοῖς τόν πόθον τῆς ἐπανόδου εἰς τάς ἑστίας αὐτῶν. Ἴσως τό μέσον τοῦτο δέν θά ἦτο κακόν πρός περιστολήν τῆς ἐπαναστάσεως, ἐάν ἐγίνετο ἐκ προθέσεως καί συστηματικῶς, ἠνοίγοντο δηλαδή οἱ κεκλεισμένοι δρόμοι, κατελαμβάνοντο τά ἐπίκαιρα σημεῖα, ἐπανελαμβάνετο ἡ συγκοινωνία καί ταχυδρομική ὑπηρεσία, ἀφίεντο δ' εἰς τά ὄρη οἱ συμμορῖται μετά τῶν χωρικῶν καί μόνον ἀπεκρούοντο ἐπιτιθέμενοι. Ἠδύναντο ἴσως καί νά κληθῶσιν οἱ χωρικοί νά καταθέσωσι τά ὅπλα καί νά ἐπανέλθωσιν εἰς τάς ἑστίας αὐτῶν ὑπό τόν ὅρον τῆς ἀμνηστίας, ἄν ἦτο βέβαιον ὅτι θά συνήνουν ποτέ οἱ χωρικοί νά ἐπανέλθωσιν οἴκαδε, ἀφοῦ βλέπουσιν ὅτι οἱ ἐν τοῖς χωρίοις μένοντες πάσχουσι τά πάνδεινα ὑπό τε τῶν στρατιωτῶν καί τῶν συμμοριτῶν, ἐνῷ οἱ πρός τούς ἐπαναστάτας καταφεύγοντες ἔχουσι πλείονας ἀσφαλείας καί μείζονας ἐλπίδας σωτηρίας.

Γ') Ὥστε καταστολή πλήρης τῆς ἀνταρσίας φαίνεται ἀδύνατος, τοῦτο μέν 6
διότι τό Κομιτᾶτον δέν θέλει τυφλωθῆ ἐπί τοσοῦτον ὥστε νά μή βλέπη τό κέρδος τῆς ὑλικῆς καταστροφῆς τῶν χωρικῶν ἥν παρεσκεύασε καί τό κέρδος ὅπερ ἐν Εὐρώπη ἐκέρδισε διά τῆς ἐπιτηδείας ὑπ' αὐτοῦ ἐξαγριώσεως τῶν Τούρκων, καί νά μή ἐξακολουθήση ὑποτρέφον τήν ἀνταρσίαν – τοῦτο δέ, διότι οἱ Τοῦρκοι θέλουσιν ἐξακολουθήση καταδιώκοντες τούς ἐπαναστάτας, α') Διά μικρῶν συγκρούσεων πρός αὐτούς εἰς τά μή δύσβατα μέρη, β') Διά λεηλασίας καί πυρπολήσεως τῶν χωρίων καί σφαγῆς τῶν χωρικῶν, γ') Δι' ἀφέσεως τῶν ἀνταρτῶν νά νέμωνται τά δύσβατα μέρη ἕνεκα τῆς ἀνικανότητος τοῦ στρατοῦ περί τήν καταδίωξιν αὐτῶν ἐπί τά ὄρη.

Περιστολή δέ τοῦ κινήματος εἶναι δυνατή ἄν δείξωσι μετριοπάθειάν τινα ἤ πειθαρχίαν τά ἐπί τῆς καταδιώξεως ἀποσπάσματα καί οἱ φρουροῦντες τά ἐπίκαιρα χωρία στρατιῶται. Δέν εἶναι ἄξιος σφαγῆς πᾶς χωρικός, οὐδέ ἄξιον καταστροφῆς πᾶν χωρίον, ἐπειδή ἔτυχε νά εὑρίσκονται ἐν διαμερίσματι κατεχό-

ρεν ἀνηλεῶς καί ἀφῆκεν ἡμιθανεῖς, τήν δέ Μονήν διήρπασεν. Ἐκεῖθεν τό ἀπόσπασμα διηυθύνθη εἰς Ψάνισταν. Οἱ χωρικοί μαθόντες ὅτι στρατός εἰσέρχεται εἰς τό χωρίον ἐξῆλθον εἰς προϋπάντησιν, ἀλλ' ὁ ἀποσπασματάσχης διέταξε καί ἔδεσαν τούς χωρικούς, εἶτα δέ ἐπέτρεψε τήν διαρπαγήν τοῦ χωρίου. Τό χωρίον διηρπάγη ὅλον, ἀφηρέθησαν κοσμήματα καί ὅτι πολύτιμον εὗρον, ἰδία δέ σαγιάκια καί ἄλλα τοιαῦτα χονδρά ἐνδύματα, ἀφηρέθησαν δέ καί τά βαλάντια τῶν ἀνδρῶν. Τόν ἑβδομηκοντούτη γέροντα Κόλε Δήμου, ἀρνηθέντα νά παραδώση τό βαλάντιόν του ἐτραυμάτισαν διά τῆς λόγχης· ἤδη νοσηλεύεται ἐν τῷ ἐνταῦθα Νοσοκομείῳ. Τά ἐκ τῶν βαλαντίων τῶν χωρικῶν ἁρπαγέντα ὑπό τοῦ στρατοῦ χρήματα ἀνέρχονται κατά ἀκριβῆ σημείωσιν δοθεῖσαν ὑπό τοῦ ἱερέως καί τῶν προκρίτων τοῦ χωρίου εἰς 1718 γρόσια. (Εἰδήσεις χωρικῶν Ψανίστης).

6 – Τῇ 23η Αὐγούστου στρατιωτικόν ἀπόσπασμα εἰσελθόν εἰς τό χωρίον Σούχοδολ ἐλαφυραγώγησε τήν ἐκκλησίαν καί ἐβεβήλωσεν αὐτήν.

– Λέγεται ὅτι ἐν Σουροβιτσόβῳ πολλοί βούλγαροι ἀντάρται προσελθόντες εἰς τάς Ἀρχάς κατέθεσαν τά ὅπλα, ἐν Φλωρίνῃ δέ πλήν 4 ἐκ Βύρμπιανης οὐδείς ἕτερος προσῆλθεν, οὐδεμία δέ ἀπόδρασις ἐκ τῶν μεμυημένων χωρίων πρός τάς συμμορίας σημειοῦται. (Εἰδήσεις ἐκ Κλεισούρας).

– Τῇ 22α Ἰουλίου 1903 ὁ βοεβόδας Κόλης ἐκ Μοκραίνης μετά 200 ὀπαδῶν, ἔδωκε τό σύνθημα τῆς ἐπαναστάσεως εἰς τά πέριξ τῆς Κλεισούρας μέρη, στήσας ἐρυθράν σημαίαν εἰς τόν λόφον τοῦ Προφήτου Ἠλιοῦ. Ὁ ἐν Κλεισούρᾳ ὀλιγάριθμος στρατός μετά τοῦ ἐκ Καστορίας ἐλθόντος ὁπλαρχηγοῦ Εὐαγγέλη ἐξετόπισαν τούς ἀντάρτας ἐκ τῶν ὀχυρωμάτων καί ἔτρεψαν εἰς φυγήν φονεύσαντες ἑπτά ἐξ αὐτῶν.

– Τήν νύκτα τῆς 22ας πρός τήν 23ην συνηντήθησαν εἰς τά πέριξ βουνά οἱ
ὁπλαρχηγοί Τσακαλάρωφ, Ποπώφ, Κόλης, Πάντος, Ἠλίας, Ρόζωφ καί Μάτης μετά
7 τῶν ὀπαδῶν των ἀνερχομένων || εἰς 1.000 περίπου.

– Ὁ ἐν Κλεισούρᾳ ὀλιγάριθμος στρατός ζητήσας ἐπικουρίας κατέλαβε τά πέριξ μέρη ἵνα ἀμυνθῇ· ἀπό πρωΐας μέχρις ἑσπέρας ἀντέστη ἀλλ' ἐπικουρία, ἐκτός ὀλίγων τινῶν, δέν ἐφάνη, ὡς ἐκ τούτου ὁ δήμαρχος μετά τοῦ γραμματέως, τοῦ εἰσπράκτορος καί τοῦ λοχαγοῦ παραλαβόντες τόν στρατόν ἀνεχώρησαν. Οἱ βούλγαροι εἰσῆλθον περί τήν 10ην πομπωδῶς καί ἐφορολόγησαν τούς ἐμπόρους καί τό ταμεῖον τῶν Ἑλλη[νικῶν] ἐκπαιδευτηρίων καί εἶτα ἀνεχώρησαν εἰς τήν κορυφήν τοῦ βουνοῦ Σιουμπρέτσι, ὅπου ἦτο ἡ ἕδρα των καί εἶχον πάντα τά χρειώδη, ἀπέχον τῆς κωμοπόλεως ἡμίσειαν ὥραν. Καθ' ἑκάστην κατέβαινον 30-50 καί ἐπρομηθεύοντο τά ἀναγκαιοῦντα· διήρκεσε δέ αὕτη ἡ κατάστασις εἴκοσι καί δύο ἡμέρας καθ' ἅς διέδιδον μυρίας ψευδεῖς εἰδήσεις: δηλ. ἡ Βουλγαρία ἐκήρυξε τόν πόλεμον, ἡ Ρωσία ἔστειλεν 160.000 ἐθελοντάς, ὁ βασιλεύς τῆς Ἑλλάδος Γεώργιος ἐφονεύθη καί τόν διεδέχθη ὁ Κωνσταντῖνος, ὅτι ἐξῆλθον 20.000 Ἕλληνες καί κατέλαβον τήν Καστορίαν καί πλεῖστα ἄλλα.

– Ταῦτα συνέβαινον μέχρι τῆς 14ης Αὐγούστου ὅτε πλέον 6½ τάγματα στρα-

μενον ὑπό ἀνταρτῶν καί χωρικῶν προσπαθούντων ν' ἀνατρέψωσι τό καθεστώς· οὐδέ περιστέλλεται στάσις τις διά πλήξεως τρίτων ἀντί τῶν ὑπαιτίων. Ἄς ὑπάγωσι νά εὕρωσι τάς κεφαλάς τῆς ὕδρας καί ἄς πλήξωσιν αὐτάς.

Ἀλλ' ἡ βουλγαρική ὕδρα ἐπιζητεῖ κέρδη βουλγαρικά δι' ὅσον οἷον τε ἥττονος βουλγαρικῆς ζημίας καί ὅσον οἷον τε μείζονος καταστροφῆς ἑλληνικῶν δυνάμεων. Ἐπέτυχε μέχρι τοῦδε τῇ εὐγενεῖ συμπράξει τῶν Τούρκων τοῦ σχεδίου αὐτῆς κατά τοῦτο, ὅτι ἐβλάβησαν ἰδίως πληθυσμοί ὑποκείμενοι εἰς τήν ἑλληνικήν ἐπιρροήν. Ἡ φορολογία τῶν ἡμετέρων ὑπό τοῦ Κομιτάτου ὑπῆρξε πολύ βαρυτέρα ἤ τῶν σχισματικῶν· δύναταί τις νά εἴπῃ ὅτι ἡ ἐπανάστασις γίνεται δι' ἑλληνικοῦ χρήματος. Ἡμέτεροι ἐπί τετραετίαν δολοφονοῦνται ὑπό βουλγάρων· ὥστε ἡ βουλγαρική ἐπανάστασις γίνεται δι' ἑλληνικοῦ αἵματος. Αἱ ζωοτροφίαι ἀπό τῶν ἡμετέρων λαμβάνονται κατά προτίμησιν.

Καταλαμβάνονται ὑπό τῶν ἀνταρτῶν ἰδίως ἡμέτερα χωρία καί κωμοπόλεις, ὅπως ἐκτεθῶσιν εἰς τήν μῆνιν τῶν Τούρκων καί εἰς καταστροφήν. Καί αὐτός ὁ ἐπίμονος ἐντοπισμός τοῦ κινήματος ἐν τῇ περιφερείᾳ Καστορίας καί αὐτόν τόν λόγον ἔχει πρός τῷ ἑτέρῳ, τῆς παραστάσεως δηλαδή ἑλληνικοῦ διαμερίσματος ὡς βουλγαρικοῦ εἰς τά ὄμματα τῆς Εὐρώπης. Γυναῖκες δ' ἐκ τοῦ χωρίου Κωστενέτσι ἔλεγον εἰς Καστοριανόν ὅτι οἱ βούλγαροι φροντίζουσι ν' ἀσφαλίζωσι τά γυναικό||παιδα τῶν σχισματικῶν, ἐνῷ προσπαθοῦσι παντί σθένει νά ἐκθέτωσιν εἰς κίνδυνον καταστροφῆς τά γυναικόπαιδα τῶν ἡμετέρων, λέγοντες: 7

Ἡμεῖς μέ τό δικό σας αἷμα θά πάρωμεν τήν ἐλευθερίαν μας.

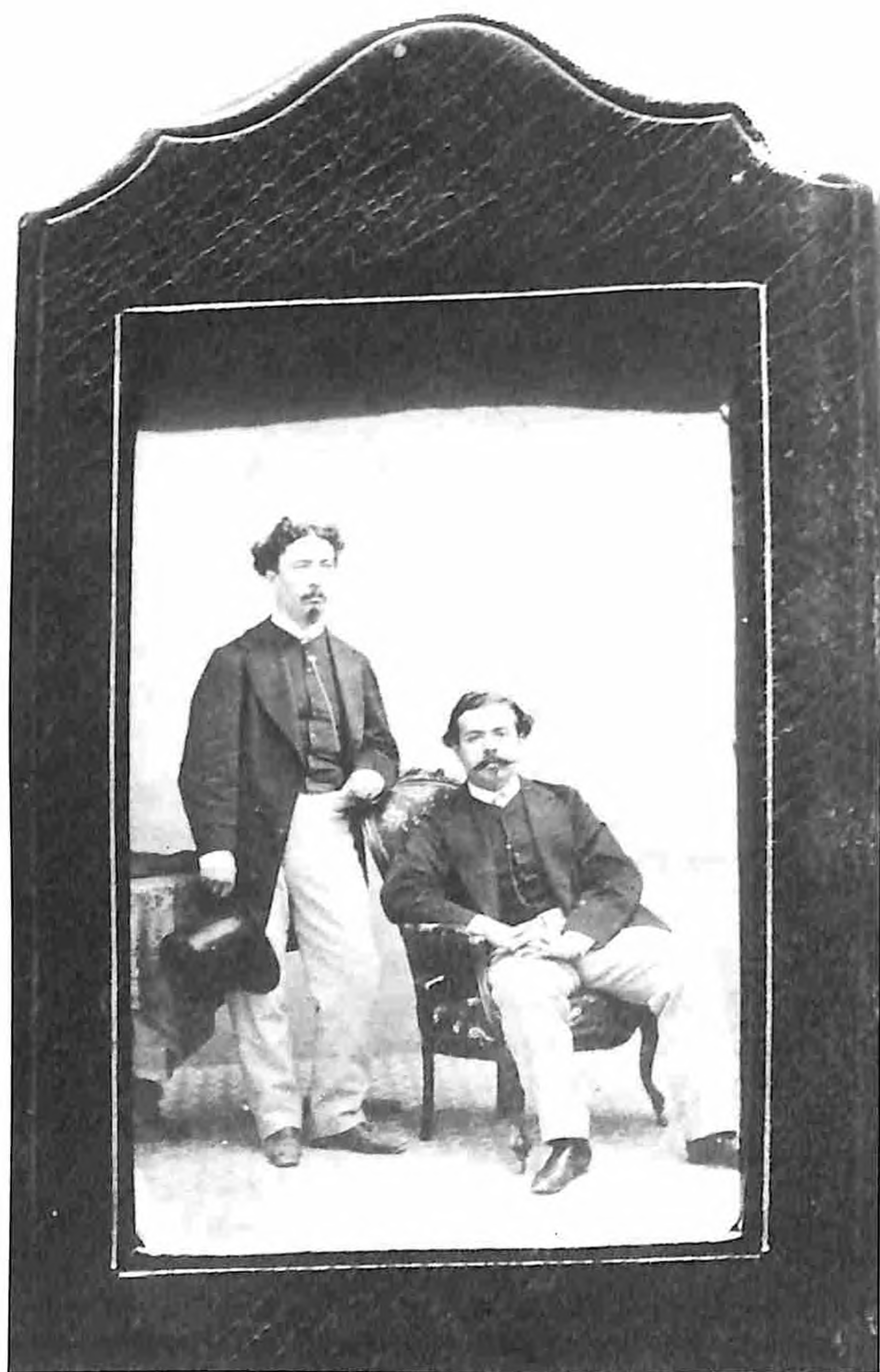
Οἱ ἕλληνες ὑπάρχουσιν ἵνα σφάζωνται ὑπό τῶν τούρκων διά τήν ἀπελευθέρωσιν τῶν βουλγάρων. Κατά τούς βουλγάρους αὕτη εἶναι ἡ χρησιμότης ἡμῶν.

Ὁ στρατιωτικός Διοικητής Καστορίας ἔλεγεν εἴς τινα ὅτι ὑπάρχει χωρίον τοῦ Κορανίου, ὅπερ λεγόμενον ἐξορκίζει τά δαιμόνια καί αὐτούς τούς μεγίστους ἐχθρούς (τούς βουλγάρους) ἀποδιώκει. Ἴσως δ' ἡ μακρά αὐτοῦ ἀδράνεια περί τήν καταδίωξιν τῶν βουλγάρων λόγον εἶχε τήν ἀκράδαντον πίστην τοῦ πασσᾶ εἰς τήν δύναμιν τοῦ ἐξορκισμοῦ αὐτοῦ.

Χριστιανοῦ δέ τινος, ἕλληνος, ἤκουσα λέγοντος:

Κύριε, ὅπλον κατά τοῦ διαβόλου τόν σταυρόν σου παράσχον μοι. (διάβολος δέ ἦτο ὁ διπλοῦς φόβος, ὁ τῶν τούρκων καί ὁ τῶν βουλγάρων).

Συνάγων ἡμέραν τινά ἐν Καστορίᾳ τάς ῥήσεις ταύτας δύο ἀλλοδόξων καί

Στ. Δραγούμης μέ τόν ἀδελφό του Μᾶρκο (ΜΦΔ)

διά τινος τηλεσκοπίου βλέπων πρός τάς κορυφάς τῶν ὑπό τῶν βουλγάρων κατειλημμένων βουνῶν, ἐβεβαιώθην ὅτι οὔτε μόνον τό Κοράνιον, οὔτε μόνος ὁ σταυρός, οὔτε καί ἡ γενομένη καταδίωξις μόνη ἤρκουν πρός ἐπαναφοράν τοῦ καθεστῶτος εἰς τήν ὁμαλήν κατάστασιν.

Ἐν Μοναστηρίῳ 19 Αὐγούστου 1903

Εὐπειθέστατος

Ἴ[ων] Δραγούμης

89. Ἐν Μοναστηρίῳ 21 Αὐγούστου 1903

Ἀγαπητέ μου μπαμπᾶ

Ἐπανῆλθον ἐκ τῆς περιοδείας μου καί ἀνέγνων τρεῖς ἐπιστολάς σου ἐν αἷς φαίνονται αἱ ἐνέργειαι αἱ καταλήξασαι εἰς σύστασιν Ἐπικουρικῆς Ἐπιτροπῆς, χαίρω διά τό ἀποτέλεσμα.

Ἐνταῦθα καί ἐν Φλωρίνῃ, Κοζάνῃ, Σιατίστῃ, Μπογατσικῷ, Χρουπίστῃ, Καστορίᾳ, Βλάτσῃ, Κορυτσᾶ καί ἀλλαχοῦ ἔχουσι μυηθῆ ἄνθρωποι δυνάμενοι νά συνεισφέρωσιν ἕκαστος ἐθνικήν τινα ἐργασίαν. Διά τοῦ τρόπου τούτου ἐπέρχεται συνασπισμός τις τῶν ἑλληνικῶν δυνάμεων τοῦ τόπου, ἴσως δέ κατορθωθῇ κατ' ὀλίγον συνεννόησις καί συνεργασία τῶν κοινοτήτων. Σκοπός τῆς μυστικῆς Ἑταιρείας «Ἀμύνης» εἶναι ἡ || ἐξάπλωσις δικτύου ἑλληνικῆς πει- 2
θαρχίας ἐπί τήν Μακεδονίαν καί πέραν αὐτῆς, ἐπί πάντα ἑλληνικόν τόπον. Οἱ μυούμενοι πληροφοροῦσι τό Κέντρον περί παντός συμβαίνοντος εἰς τά ἄκρα, κατηχοῦσι δέ καί φωτίζουσι τούς πολλούς.

Ἡ Ἐπικουρική Ἐπιτροπή δύναται νά ἔχῃ συνεννόησιν ἀπ' εὐθείας μετά τοῦ Κέντρου ἐνταῦθα, ἄν θέλῃ.

Ἡ δι' ἡμετέρων ἐνόπλων ἐργασία εἰ καί βραδέως ἐρχομένη εἶναι ὅμως ἔτι δυνατή· οἱ Τοῦρκοι θά παρεξηγήσωσιν ἡμᾶς· ἴσως καί ἄλλοι ξένοι, ἀλλά θά σώσωμεν ἡμετέρους πληθυσμούς. Ἡ μετά τῶν Τούρκων συνεργασία φαίνεται δύσκολος, τούτων ὄντων ἐξηγριωμένων κατά τῶν χριστιανῶν, ὡς θέλῃς πληροφορηθῇ ἐκ τῆς μικρᾶς ἐκθέσεως ἥν ἀπέστειλα εἰς τό Ὑπουργεῖον καί ἧς συνημμένως ἀντίγραφον. || Ἀποστέλλω ἐπίσης ἀντίγραφα τηλεγραφημάτων συν- 3
ταχθέντων ὑπ' ἐμοῦ εἰς ἀπάντησιν ἄλλων τηλεγραφημάτων τοῦ Ὑπουργείου. Ταῦτα ἵνα γινώσκῃς καλῶς τήν κατάστασιν.

Σοί ἀποστέλλω ἐπίσης καί τό βιβλίον τῶν εἰδήσεων ὅπερ ἀπό τῆς 6ης Φε-

τοῦ ὑπό τοῦ Ἐδέμ μπέη καί τάς ὁδηγίας τοῦ Εὐαγγέλη ἐπῆλθον κατά τῶν βουλγά-
8 ρων. Ὁ στρατός διά Μαυρόβου ἀνῆλθεν εἰς τήν Φωτείνισταν ἔνθα συνε||πλάκη
μετ' ὀλίγων κομιτῶν, ἐκεῖθεν προυχώρησεν πρός τήν Τσιρέσνιτσαν, τήν ὁποίαν
κατέκαυσε διά τοῦ βομβαρδισμοῦ, ἐκεῖθεν εἰς Πρεκοπάναν ἔνθα συνήφθη πεισμα-
τώδης μάχη. Κατά τήν μάχην ταύτην ἔπεσαν ἄνω τῶν 100 κομιτῶν μεταξύ τῶν
ὁποίων κατά πᾶσαν πιθανότητα καί οἱ ὁπλαρχηγοί Ποπώφ καί Μάτης. Ἀφοῦ ἐλεη-
λατήθη καί κατεκάη ἡ Πρεκοπάνα μέρος τοῦ στρατοῦ κατῆλθε καί κατέκαυσε τά
χωρία Μπομπόκιον (ἐφείσθησαν ἐκκλησίας) καί Ζαγοριτσάνη καί μέρος ἀνῆλθεν
εἰς τήν κορυφήν τοῦ Σιουμπρέτσι, τήν ὁποίαν ἐγκατέλειπον οἱ τραπέντες εἰς φυ-
γήν κομῖται. Ἕνεκα τῆς νυκτός ὁ στρατός ἔπαυσε τήν καταδίωξιν καί διενυκτέ-
ρευσεν εἰς τήν κορυφήν τοῦ Σιουμπρέτσι.

– Τήν ἐπομένην 15 Αὐγούστου, ὁ στρατός κατῆλθεν εἰς τήν πόλιν, ἥν προε-
φύλαξεν ὁ Ἐδέμ μπέης ἀπό τῆς λεηλατήσεως τῶν ἀτάκτων στρατιωτῶν. Τήν
ἰδίαν ἡμέραν ἐλεηλατήθη καί κατεκάη ἡ Βόβιστα.

– Τήν ἐπομένην 16 Αὐγούστου ἐλεηλατήθη καί κατεκάη καί ἡ Μόκραινα, (ἐπί-
σης ἐκάησαν ὑπό τοῦ στρατοῦ τό Κλοντορόπ (ἐφείσθησαν ἐκκλησίας) Βίσανη,
Βλάτση, Ἄνω Δρανόβενη, Κάτω Δρανόβενη, Ποζδίβιστα, Τσερνόβιστα), παρά τήν
ὁποίαν ἐσφάγησαν περί τούς 100 χωρικοί, οἵτινες ἔτρεχον εἰς τούς ἀγρούς ἵνα
σωθῶσιν. Δυστυχῶς ὑπέστη ζημίας καί ἡ ἱερά Μονή τῆς Θεοτόκου τῆς ὁποίας κα-
9 τεκάησαν οἱ παρά τήν Μόκραιναν 4 μύλοι καί διηρ||πάγησαν ὑπό τῶν Κονιάρων τά
πρόβατα, αἱ αἶγες, οἱ βόες, αἱ ἀγελάδες, οἱ ἀργυροί καί χρυσοί στέφανοι τῶν εἰκό-
νων καί ἄλλα πολύτιμα ἱερά σκεύη καί ἄμφια.

– Τά γυναικόπαιδα τῶν λεηλατηθέντων χωρίων Μπομποκίου, Τσιρέσνιτσας,
Ζαγοριτσάνης καί Πρεκοπάνας κατέφυγον εἰς τό ὀρθόδοξον χωρίον Χούλιστα καί
τήν ἱεράν Μονήν τῶν Ἁγ. Ἀναργύρων, τά δέ τῆς Μπομπίστης, Κομανιτσόβου καί
Μοκραίνης εἰς τήν Κλεισούραν καί εἰς τήν ἱεράν Μονήν τῆς Θεοτόκου. Τά γυναι-
κόπαιδα Μοκραίνης καί οἱ διασωθέντες ἄνδρες δι' ἀναφορᾶς πρός τόν Ἅγιον Κα-
στορίας προσέρχονται εἰς τούς κόλπους τῆς Ὀρθοδοξίας καί ἀποσκορακίζουσι
τό σχίσμα.

Κατά τάς συμπλοκάς ταύτας θά ἐφονεύθησαν κατά πᾶσαν πιθανότητα 200-
300 κομῖται καί θά ἄφησαν τά ὅπλα ἀποσυρθέντες εἰς τά χωρία των ἕτεροι 200.
Ἐκ δέ τῶν στρατιωτῶν ἐτραυματίσθησαν τρεῖς.

– Οἱ χωρικοί τοῦ χωρίου Τάν Κορονίστα (Ἀχρίδος) 32 μετά τοῦ ἱερέως παρε-
δόθησαν μετά ὅπλων 9 Μαρτίνι καί 1 Καπακλῆ. (Πληροφορίαι Γεν[ικῆς] Διοικήσε-
ως).

10 – 20 Αὐγούστου. Οἱ λησταντάρται εἰσῆλθον εἰς τόν μύλον μεταξύ Τρέσνικ καί
Λαμπανίτσα καί ἀπήγαγον 3 μουσουλμάνους. (Πληροφορίαι Γεν[ικῆς] Διοικήσε-
ως).

– 21 Αὐγούστου. Συμπλοκή ἐπί τῆς κορυφῆς Λόπεσνικ (Ρέκας), οἱ λησταί ὑπε-
χώρησαν. [σημ. ἀντιγραφέως] (Ψευδεστάτη ἡ πληροφορία αὕτη. Κάτοικος Λαζα-

φρουρίου ἐνεστῶτος ἔτους τηρῶ καί τοῦτο δύναται νά φανῇ χρήσιμον πρός ἀποτέλεσιν σαφοῦς γνώμης.

Τήν περιοδείαν μου ἐξετέλεσα ἐκ συνεννοήσεως μετά τοῦ Προξένου. Οὗτος, μόνον, μέ προέτρεψε νά ἀναβάλω αὐτήν ἐπί τινας ἡμέρας· ἐγώ δέν ἠθέλησα. Κατά τήν ἀπουσίαν μου τό Ὑπουργεῖον ἐτηλεγράφησε ζητῶν πληροφορίας περί τοῦ σκοποῦ τῆς περιοδείας μου· ἀποκρινόμενος ὁ Πρόξενος, φοβηθείς εὐθύνας, ἐτηλεγράφησεν ὅτι ἀνεχώρησα παρά τήν συναίνεσιν αὐτοῦ. Εἶχεν ὑποσχεθῆ ὅτι ἤθελέ μοι || πληρώσει μέρος τῶν ἐξόδων, ἀλλ' οὐδέν μοι κατέβαλεν. 4
Ὅθεν ἐδαπάνησα ἐκ τῶν χρημάτων ἅτινα εἶχεν ἀποστείλει ὁ Παῦλος· πρός συμπλήρωσιν ἀπαιτοῦνται 7 λίραι ὀθωμανικαί· εἶναι δυνατόν νά μοι στείλῃς τό ποσόν τοῦτο;

Ὁ Πρόξενος εἶναι μικρός ἄνθρωπος καί βεβαίως κατώτερος τῶν καιρῶν, ἀχαρακτήριστος, ἀδύνατος, μικρότατος, ἀνειλικρινής. Πότε θά ἐξέλθω ἔξω τῶν ἀνθρώπων; *«Γέμουσι πάσης ἀκαθαρσίας»*.

Φιλῶ σέ καί τούς ἄλλους πάντας

Ἴων

[Υ.Γ.] Εὐχαριστῶ ὅσους μ' ἔγραψαν γράμματα, φιλῶ δέ καί αὐτούς καί τούς ἄλλους.

Τό τετράδιον παρακαλῶ νά μοι ἐπιστραφῇ ἀφοῦ ἀναγνωσθῇ[1].

90. Τῇ 22α Αὐγούστου 1903

Ἀγαπητέ φίλε

Τό ταξίδιον τῶν παιδιῶν ἠναγκάσθην νά ἀναβάλλω ἐπί τινας ἡμέρας καί σήμερον ἀποστέλλω αὐτούς πρός Ὑμᾶς. Δυστυχῶς ὁ εἷς λείπει, εἶναι τό πρῶτον μαρτυρικόν Κρ[ητικόν] αἷμα, τό ὁποῖον ἐχύθη εἰς τό ἔδαφος τῆς Μακεδονίας· οἱ πατριῶται του εἴθε μίαν ἡμέραν νά λάβουν ὀπίσω τό αἷμα τοῦ πρωτομάρτυρα[2].

Τά νεώτερα θά ἀκούσητε παρά τῶν ἰδίων· μέχρι τοῦδε ἐκάησαν 15 χωρία

---

1. Ὁ Στέφανος Δραγούμης μόλις παρέλαβε τό τετράδιο ἀνέθεσε στίς κόρες, τόν γιό καί τούς γαμπρούς του νά τό ἀντιγράψουν. Ἔτσι ἔχουμε μέρη τοῦ τετραδίου ἀντιγραμμένα ἀπό τούς: Παῦλο Μελᾶ, Ναταλία Μελᾶ, Ἔφη Καλλέργη, Ἀλέξανδρο Στ. Δραγούμη, Γεώργιο Ξύδη καί Ἀντ. Κριεζῆ.

[Βλ. Φ. 201, Ἀρχεῖο Στ. Δραγούμη, Γεννάδειος Βιβλιοθήκη].

2. Βλ. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ἀρ. 46, σελ. 607, 4η σελίδα ἐγγράφου.

Γιώργος Σεϊμένης (ΙΕΕΕ)

καί ἐξακολουθοῦν καί ἄλλα καιόμενα· ἐπῆλθε τελεία καταστροφή τοῦ βουλγαρισμοῦ, καί ὑποθέτω ὅτι δέν θά μείνη πλέον ἴχνος βουλγαρισμοῦ τουλάχιστον εἰς τήν ἰδικήν μας Ἐπαρχίαν.

Δέν ἦτο δυνατόν νά προσφέρη ἡ Πατρίς μας μείζο[να] ὑπηρεσίαν αὐτῆς πού παρέσχον οἱ ἀμόρφωτοι ἡμῶν ἐχθροί καί ἄτιμοι δολοφόνοι· τό ὄνομά των ἐκηλίδωσε τήν ἱστορίαν τῆς ἀνθρωπότητος καί διά τοῦ τόπου μας κατέστη ὄνομα ἀποτρόπαιον, πρό τοῦ ὁποίου θά φρίττη ἡ χώρα ἐπί πολλάς δεκάδας ἐτῶν.

Τά παιδιά παρακαλῶ νά περιποιηθῆτε, ἦσαν ἄξια παλληκάρια καί θά παρεῖχον ἐκδουλεύσεις μεγάλας εἰς τόν τόπον, ἄν ἐπρόφθανον ἐνωρίτερον· ὁπωσδήποτε ὅμως καί μεθ' ὅλας τάς καιρικάς ἀντιξόους περιστάσεις εἰργάσθησαν καλά, καί ἀργότερα θά μᾶς χρησιμεύσουν· πιθανόν δέ νά χρησιμεύσουν καί ἐν μέλλοντι προσεχεῖ.

Πρός Θεοῦ ὅμως σᾶς συνιστῶ μεγάλην ἐχεμύθιαν, διότι ἐφιλοξενήθησαν φανερά ἐν τῷ οἴκῳ μου καί ἄν ἀκουσθῆ θά μᾶς ζημιώση μεγάλως, ἰδία δέ ἐμέ ἀτομικῶς.

Μετ' ἀγάπης καί ἀφοσιώσεως
Κώστας Γεωργίου
[ψευδώνυμο Γερμανοῦ Καραβαγγέλη]

91. 28 Αὐγούστου 1903 **11.** *πορτοκαλί 35*

Cher ami

Je voulais répondre à ta dernière lettre lorsque j'ai appris par Dimitriadi que tu étais à Volo.

[Φίλτατε

Ἤθελα νά ἀπαντήσω στήν τελευταία σου ἐπιστολή ὅταν ἔμαθα ἀπό τόν Δημητριάδη ὅτι βρίσκεσαι στόν Βόλο.]

Ἄν ἀπεφασίσατε νά βγῆτε ἐλᾶτε ἐγκαίρως. Τώρα πρέπει νά διωχθοῦν οἱ βούλγαροι ἀπό τό διαμέρισμα Καστορίας-Θεσσαλονίκης καί νά πάρωμεν τάς θέσεις των καί νά στείλωμεν τούς χωρικούς εἰς τά χωρία τους ὅπου εἶναι δυνατόν.

ροπόλε, χωρίου τοῦ Λόπεσνικ, δύο ἀπέχοντος ὥρας, ὡς αὐτόπτης μάρτυς, λέγει ὅ,τι, οἱ ποιμένες ἐπί τῶν ὑψωμάτων τοῦ Λόπεσνικ βόσκοντες τά πρόβατα ἐπυροβολήθησαν ὑπό τοῦ ἐρχομένου ἐκ Κιρτσόβου ρεδίφ ταμπουρίου τῆς Δίβρας, ἀφέντες δέ τά πρόβατα κατέφυγον εἰς Λαζαροπόλε). Ὁμοίως. (Πληροφορίαι Γενικῆς Διοικήσεως).

– Ἐν Βύσανη καί Μπόλας ἐπί τοῦ ὄρους Βίτσι συμπλοκή ἐγένετο· οἱ ληστάνταρται ὑπέστησαν πολλάς ἀπωλείας, τά γυναικόπαιδα ὁδηγήθησαν ὑπό τοῦ στρατοῦ καί ἐτράφησαν.

– Ἐν τῇ Μονῇ Χολίστης εἶχον καταφύγει πολλά γυναικόπαιδα, οἱ ληστάντάρ-
11 ται δέν ἐπέτρεπον νά ἐπανέλθωσιν εἰς τάς ἑστίας των καί μάλιστα || ἀπήγαγόν
τινας ἄνδρας.

– Εἰς διάφορα μέρη Δεμίρ-Χισσαρίου συμπλοκαί διάφοροι ἐγένοντο, ἐφονεύθησαν 20, κατεσχέθησαν ὅπλα 20.

– Παρά τήν Βρατουτσίναν τῇ 24η Αὐγούστου ἐγένετο συμπλοκή, καθ' ἥν ὁ στρατός ὑπεχώρησεν ἀπωλέσας 100 περίπου ἄνδρας, διότι οἱ βούλγαροι κατεῖχον μέρος ὀχυρόν. (Πληροφορίαι Ἀγγελοπούλου).

– Τήν αὐτήν ἡμέραν ἐγένετο συμπλοκή εἰς Ποκέρβενικ καί Γαβρέσιον δέ μετά τοῦ Τσακαλάρωφ, ὅστις φεύγων κατέφυγεν εἰς τό παρά τό Γέρμαν ὄρος.

– Ὁ Βούλγαρος Πράκτωρ εἶναι συνταγματάρχης (πρόκειται περί τοῦ διορισθέντος τοιούτου πρώην ἀρχιαστυνόμου Σόφιας. Ὁ νῦν διευθύνων τό ἐνταῦθα Πρακτορεῖον εἶναι ὁ γραμματεύς τοῦ ἐν Ἀδριανουπόλει Πρακτορείου).

27 Αὐγούστου

– Τῇ 21-23 ὁ στρατός ἀνεχώρησεν ἐξ Ἀχρίδος διά Ρέσναν πρός καταδίωξιν
12 τῶν ἀνταρτῶν, καθ' ὁδόν εἰς διαφόρους συμπλοκάς ἐφονεύθησαν ἀντάρται || 22
καί κατεσχέθησαν ὅπλα 7 καί ρεβόλβερ 1. (Εἰδ[ήσεις] Γεν[ικῆς] Διοικήσεως).

– Τῇ 22α Αὐγούστου οἱ ἀντάρται ἐπυρπόλησαν κτῆμα ὀθωμανοῦ ἰδιοκτήτου ἐν Δόμπροβενι (Φλωρίνης).

– Τήν αὐτήν ἡμέραν ἐγένετο συμπλοκή μετά τῶν ἀνταρτῶν εἰς τά σύνορα Δίβρης καί Κιρτσόβου καθ' ἥν ἐφονεύθησαν 40 ἀντάρται καί 3 στρατιῶται (σημ. καί πάλιν περί τῶν ὑψωμάτων Λόπεσνικ πρόκειται ὡς φαίνεται).

– Τήν 24η Αὐγούστου οἱ κάτοικοι χωρίου Χόλιστα (Καστορίας) παρέδωσαν εἰς τάς Ἀρχάς 15 Γκρᾶ καί 1 ρεβόλβερ.

– Τήν 25ην Αὐγούστου 25 κάτοικοι χωρίου Κλοδορόπ (Καστορίας) ὑπετάγησαν εἰς τάς Ἀρχάς (Πληρ[οφορίαι] Γ[ενικῆς] Διοικήσεως).

– Ἄν καί οἱ κάτοικοι Δίβρας δυνάμει τῶν ἀγράφων προνομίων των δέν παρέ-
χουσι στρατόν τῇ Αὐτοκρ[ατορικῇ] Κυβερνήσει, κατηρτίσθη ἐσχάτως πολύ ἐγκαί-
13 ρως ὁλόκληρον τάγμα ρεδίφ καί διηυθύνθη πρός τά χωρία Κιρτσόβου || πρός λεη-
λασίαν, διότι αὐτός ἀκριβῶς ἦν ὁ λόγος τοῦ ταχίστου ἐκείνου καταρτισμοῦ. Πρός
μεγάλην των ὅμως λύπην τηλεγράφημα τοῦ Χιλμῆ πασσᾶ ἀνεχαίτισε τήν ὁρμήν

Lis la pièce que j' envoie à papa aujourd'hui.

Si tu veux, relis une fois ma toute première lettre, développant les probabilités d'une insurrection slave en Macédoine.

Tu verras que pour sauvegarder notre influence sur les populations slaves et pour effacer la ligne de démarcation qui sépare les Grecs purs des Grecs-Slaves (ligne de San-Stéfano) et qui a été marquée par l' insurrection bulgare, il ne reste qu' à || ἐπαναστατήσωμεν ὅλην τήν Ἤπειρον καί τήν Μακεδονίαν.

Car

1) Les bulgarisants (schismatiques) sont en grand nombre dans le pays.

2) Les Slaves orthodoxes sont fascinés par des prévisions d' une amélioration de leur sort et nous risquerions de perdre toute influence sur eux si nous leur disions de ne plus penser à un meilleur sort.

3) De plus, toutes les populations de Macédonie souffrent de cet état de choses et s' impatientent de notre calme. Quant aux populations des régions troublées rurales (Slaves bulgarisants et grécisants), ils se

[Διάβασε τό κομμάτι πού στέλνω στόν μπαμπᾶ σήμερα.

Ἄν θές, ξαναδιάβασε πάλι τήν πρώτη μου ἐπιστολή πού ἀναπτύσσει τίς πιθανότητες μιᾶς σλαβικῆς ἐξεγέρσεως στήν Μακεδονία.

Θά ἰδῆς ὅτι γιά νά διατηρήσουμε τήν ἐπιρροή μας πάνω στούς σλαβικούς πληθυσμούς καί γιά νά σβήσουμε τήν ὀροθετική γραμμή πού χωρίζει τούς καθαρούς Ἕλληνες ἀπό τούς Σλάβους Ἕλληνες (Γραμμή Ἁγίου Στεφάνου) καί πού σημαδεύτηκε ἀπό τήν βουλγαρική ἐξέγερση, δέν μένει 2
παρά νά ἐπαναστατήσωμεν ὅλην τήν Ἤπειρον καί τήν Μακεδονίαν.

Διότι:

1) Οἱ βουλγαρίζοντες (σχισματικοί) εἶναι πολυάριθμοι στήν χώρα.

2) Οἱ ὀρθόδοξοι σλάβοι ἔχουν ἐντυπωσιασθῆ ἀπό προβλέψεις γιά μία βελτίωση τῆς τύχης τους καί θά κινδυνεύαμε νά χάσουμε κάθε ἐπιρροή πάνω τους ἄν τούς λέγαμε νά μήν προσδοκοῦν μιά καλύτερη τύχη.

3) Ἐπιπλέον, ὅλοι οἱ πληθυσμοί τῆς Μακεδονίας ὑποφέρουν ἀπό αὐτή τήν κατάσταση τῶν πραγμάτων καί χάνουν τήν ὑπομονή τους μέ τήν ἠρεμία μας. Ὅσον ἀφορᾶ τούς πληθυσμούς τῶν ταραγμένων ἀγροτικῶν περιοχῶν (βουλγαρίζοντες ἤ ἑλληνί-

των καί διετάχθησαν νά ἐπιστρέψωσι καί μένωσι μέχρι νεωτέρας διαταγῆς εἰς Δίβραν. (Κατά τήν ἐπάνοδόν των, ὑψώματα Λόπεσνικ).

– Οἱ κάτοικοι χωρίων Βέλγκοστι καί Βέφτσιανι (Ἀχρίδος) μεμψιμοιροῦσι κατά τῶν Ἀχριδινῶν, οἵτινες ἐξηπάτησαν τούς χωρικούς με κενάς ἐλπίδας.

– Ὁ ταγματάρχης Ὁμέρ μπέης, ὁ καταστρέψας τά χωρία τῆς Δέμπριτσας ἔλεγε πρός φίλον του ἐν Ἀχρίδι ὅτι οἱ ἐπαναστάται πρίν ἤ εἰσέλθωσιν εἰς βολήν ὅπλου φεύγουσιν, προσέθηκε μάλιστα ὅτι ἄν ἦσαν Ἕλληνες ἤ Ἀλβανοί, ἐκ τῶν ὀχυρῶν θέσεων ἅς κατεῖχον οἱ βούλγαροι, θά τούς εἶχον κάμη θραῦσιν μεγάλην. (Πληροφορίαι γυμνασιάρχου).

– Ὁ στρατός καθ' ὅλα τά διαμερίσματα καταστρέφει τούς μύλους, ἐμποδίζει κατά πληροφορίας τοῦ Κώτσιου ἐκ Μπρότ καί πάντα χωρικόν νά ἀλέση.

– Κάτοικοι τοῦ Βέλγοστι παρασυρθέντες εἰς τά ὄρη μετά τῶν συμμοριῶν ἐπανῆλθον εἰς τό χωρίον των, ἐπειδή οἱ συμμορῖται δέν εἶχον ὅπλα νά δώσωσιν
14 αὐτοῖς. Παρουσιασθέντες εἰς τάς Ἀρχάς ἀπεπέμφθησαν || διότι δέν κατέθετον τά ὅπλα, ἐνῶ οἱ δυστυχεῖς οὐδέποτε εἶχον λάβει ὅπλα, ἀφοῦ οἱ κομῖται δέν εἶχον δώσει αὐτοῖς τοιαῦτα.

28 Αὐγούστου

– Τῇ 17η Αὐγούστου ὁ Τσακαλάρωφ ἐφόνευσε 4 Πισοδερίτας ἀγωγιάτας, διότι δέν τοῦ ἔφεραν τά 5 φορτία ἅλατος. Τῇ 24η ἅμα τῇ ἀναχωρήσει τοῦ στρατοῦ εἰσῆλθεν εἰς Πισοδέριον ἐζήτησε καί ἔλαβε ἄρτον οκ[άδας] 1.200, πέταλα διά τό ἱππικόν του 200 μετά καρφίων, ρακή, κρασί. Ταῦτα ἐζήτησε δι' ἐπιστολῆς βουλγαριστί μέν συντεταγμένης, φερούσης δέ Ἑλληνιστί ὑπογραφήν ὡς ἑξῆς:

Ὁ ἀρχηγός
τοῦ Ἐπαναστατικοῦ Κομιτάτου Καστορίας
Τσακαλάρωφ.

Οἱ φονευθέντες λέγονται Γεώργιος Κώστα, Θωμᾶς Μπούλδα, Γεώργιος Τσάνη καί Ἀνδρέας Κῶτε. Ἐκτός τοῦ πρώτου οἱ ἄλλοι ἦσαν ἀνήλικοι. Αἱ μητέρες μετέβησαν καί ἐζήτησαν τά πτώματα τῶν τέκνων αὐτῶν ἀλλά δέν ἔλαβον αὐτά.

– Ὁ Σουλτάνος θέλει ἵνα οἱ τραυματίαι στρατιῶται μεταφέρωνται εἰς Κων/πολιν πρός θεραπείαν. Οἱ ἀποστελλόμενοι συνοδεύονται ὑπό τοῦ στρατιωτικοῦ ἰατροῦ Ἰάγκο Ἐφέντη Ὀρντουλόβου (Ἕλληνος). (Εἰδήσεις Ἀβραμάκη).

– Ὁ Ἄγγλος Πρόξενος ἐπεσκέφθη χθές τό στρατιωτικόν νοσοκομεῖον παραμείνας ἐκεῖ ἐπί 2 ὥρας. (Εἴδ[ησις] Ἀβραμάκη).

– Ἐν Ζλάταρι ἐφονεύθησαν 16 χωρικοί ἐκ τῶν ἐπανελθόντων ἐκ τῶν συμμοριῶν καί ἐπιδοθέντων εἰς τάς γεωργικάς των ἐργασίας. Ἐφονεύθησαν δέ ἐν τοῖς ἀγροῖς, ὅπου εἰργάζοντο, ὑπό τοῦ στρατοῦ.

15 **30 Αὐγούστου**

– Τῇ 25η Αὐγούστου ἐν μέση Καστορία ἐσφάγησαν ὑπό τοῦ στρατοῦ 35 χωρι-

trouvent dans un état piteux. Les paysans n'ont plus rien à perdre en restant avec les bandes, depuis que les Turcs incendient leurs villages, pillent leurs biens etc.

4) Comme seules les régions habitées par le plus petit nombre de Macédoniens || sont hors de la portée des bandes et se trouvent dans un état à peu près tranquille, et que les régions en désordre sont habitées par le plus grand nombre de Macédoniens, il y aurait perte à laisser les Bulgares agir seuls en Macédoine. Aux yeux des Slaves et de tous, ce serait une preuve que toutes les populations se trouvant dans la zone des districts dérangés (c'est à dire: le plus grand nombre) sont des congénères des Slaves.

Il faut à tout prix effacer la ligne de San Stéfano et faire de manière qu'on ne puisse discerner les populations subissant notre influence et les populations subissant, de gré ou de force, l' influence bulgare.

Le pays est en un tel état que notre intervention est nécessaire pour compléter le désordre.

Il faut en outre prouver effecti-

ζοντες σλάβοι) βρίσκονται σέ ἀξιοθρήνητη κατάσταση. Οἱ ἀγρότες δέν ἔχουν τίποτα πλέον νά χάσουν ἄν παραμείνουν μέ τίς συμμορίες ἀπό τότε πού οἱ Τοῦρκοι πυρπολοῦν τά χωριά τους, λεὺλατοῦν τ' ἀγαθά τους κ.τ.λ.

4) Ἀφοῦ οἱ περιοχές πού κατοικοῦνται ἀπό τόν πιό μικρό ἀριθμό τῶν
Μακεδόνων βρίσκονται ἔξω ἀπό τό 3
πεδίο δράσεως τῶν συμμοριῶν καί βρίσκονται σέ κατάσταση περίπου ἤρεμη, καί ἀφοῦ οἱ ταραγμένες περιοχές κατοικοῦνται ἀπό τό μεγαλύτερο ἀριθμό Μακεδόνων, θά ἦταν ἀπώλεια νά ἀφήσουμε τούς βουλγάρους νά δροῦν μόνοι τους στή Μακεδονία. Γιά τούς Σλάβους καί γιά ὅλους, θά ἦταν μία ἀπόδειξις ὅτι οἱ πληθυσμοί πού βρίσκονται στή ζώνη τῶν ταραγμένων περιφερειῶν (δηλαδή ὁ μεγαλύτερος ἀριθμός) εἶναι ὁμογενεῖς τῶν Σλάβων.

Πρέπει πάση θυσία νά σβήση ἡ γραμμή Ἁγίου Στεφάνου καί νά κάνουμε ὥστε νά εἶναι ἀδύνατη ἡ διάκρισις τῶν πληθυσμῶν πού ὑφίστανται τήν ἐπιρροή μας ἀπό τούς πληθυσμούς πού ὑφίστανται, οἰκειοθελῶς ἤ μέ τήν βία, τήν βουλγαρική ἐπιρροή.

Ἡ χώρα βρίσκεται σέ τέτοια κατάσταση πού ἡ παρέμβασή μας εἶναι ἀναγκαία γιά νά ὁλοκληρωθῆ ἡ αταξία.

Πρέπει ἐξ ἄλλου νά ἀποδείξωμε 4

Il faut en outre prouver effectivement à nos [illegible] que nous ne les avons pas aban[donnés] et que nous nous [illegible]

de leurs intérêts.

[illegible]

[illegible] ne paraît pas possible puisque ceux

[illegible]

[illegible] de San Stefano.

[illegible]

[illegible] Il ne faut pas laisser passer le moment psycholo[gique]. Il faut [illegible]

[illegible] Kastoria - Salonique [illegible]

[illegible] facile que cela

se [illegible]

[illegible] besoin.

[illegible]

28-8-1903, σελίδα 4η (ΓΒ)

vement à nos populations que nous ne les avons pas abandonnées et que nous nous sommes chargés de leurs intérêts. πραγματικά στούς πληθυσμούς μας ὅτι δέν τούς ἐγκαταλείψαμε καί ὅτι ἐπωμισθήκαμε τά συμφέροντά τους.]

Γενική ἐπανάστασις γενομένη ὑπό τῆς Ἑλλάδος ἐν Μακεδονία καί Ἠπείρῳ δέν φαίνεται δυνατή ἀφοῦ μᾶς κυβερνοῦν ψοφοδεεῖς. Ἀλλά πρέπει ἀφεύκτως νά ἔλθουν ἰδικοί μας καί νά γίνη ἐμφύλιος σπαραγμός μεταξύ χριστιανῶν εἰς τά ἐπαναστατημένα διαμερίσματα διά νά φανῆ ὅτι ἔχομεν οἱ ἕλληνες ζωήν καί ἐντός τῆς ζώνης τοῦ Ἁγίου Στεφάνου.

Εἶναι πολλοί Κρουσοβῖται τόσον ἐξαγριωμένοι ἐναντίον τῶν βουλγάρων καί τούρκων πού ἠμποροῦν νά κάμουν ὁτιδήποτε ἄν τούς ὁδηγήσωμεν καλά. Θά εἶναι πολύ χρήσιμοι.

Il ne faut pas laisser passer le moment psychologique [Δέν πρέπει νά ἀφήσουμε νά περάση ἡ ψυχολογική στιγμή.]. Il faut [πρέπει] νά γίνη ἐκτός τῆς ἐνεργείας εἰς τό διαμέρισμα Καστορίας-Θεσσαλονίκης ἀντιπερισπασμός. Εἰς τά μέρη τοῦ Κρουσόβου καί τώρα εἶναι εὔκολο νά γίνη αὐτό.

Γράψε γρήγορα τί κάμετε, πότε θά βγῆτε. Περιμένω τά χρήματα διότι ἔχω ἀνάγκη.

Laisse à Nata [Ἄφησε στήν Νάτα] τό ἀλφάβητον.

[Ἴων]

[Υ.Γ.] Je vous embrasse tous et je pince la petite Zoé. [Σᾶς φιλῶ ὅλους καί τσιμπῶ τήν Ζωΐτσα].

[Ἐν μέρει κρυπτογραφική]

92. Ἀπόσπασμα ἐγγράφου 28 Αὐγούστου 1903

Ἀπόρρητον

Ὁ διερμηνεύς τῆς Γενικῆς Διοικήσεως περιέρχεται τακτικῶς τά Προξενεῖα ἀνακοινῶν τάς ἐπισήμους εἰδήσεις – ὑπό Τουρκικόν πάντοτε πνεῦμα – περί τῶν ἑκάστοτε συμβαινουσῶν συμπλοκῶν καί ἄλλων γεγονότων ἐν τῷ Νομῷ.

Τό Κομιτᾶτον ἐξ ἄλλου, ὡς κράτος ἐν κράτει, ἀποστέλλει τακτικῶς εἰς τά Προξενεῖα τῶν Μεγάλων Δυνάμεων ἀνακοινωθέντα – ὑπό βουλγαρικόν πνεῦμα – περί τῶν αὐτῶν γεγονότων. Οὕτως ἀλληλοκαταγγέλλονται εἰς τούς Προξέ-

HUSSEIN HILMI PACHA
Gouverneur de Macédoine.

Χουσεΐν Χιλμῆ πασσᾶς (ΓΕΣ/ΔΙΣ)

νους τῶν Μεγάλων Δυνάμεων, ὡς ἐνώπιον δικαστῶν, αἱ ἐνέργειαι τῶν Κομιτάτων καί αἱ ἐνέργειαι τῶν Τουρκικῶν Ἀρχῶν, ἀμφότεραι ἐπικίνδυνοι διά τά ἡμέτερα συμφέροντα.

Ἐκ τῆς ἐκθέσεως τοῦ Ἁγίου Καστορίας, ἥν ἐπισυνάπτω, θέλει κατανοήσει ἡ Υ.Ε. ὁποία ἡ ἐν γένει κατάστασις ἐν τοῖς μεμολυσμένοις διαμερίσμασιν τοῦ Νομοῦ, διότι τά ἐν τῇ περιφερείᾳ Καστορίας συμβαίνοντα, συμβαίνουσι πανταχοῦ[1].

Τό ἐκεῖ συμβαῖνον, ὅτι δηλαδή, οὐδεμία διάκρισις γίνεται μεταξύ ἡμετέρων καί σχισματικῶν χωρίων ὅταν πρόκειται περί πυρπολήσεως καί διαρπαγῆς, συμβαίνει καί ἐν τοῖς λοιποῖς διαμερίσμασιν. Ὁ πρός διαρπαγήν ὀργασμός τῶν ὀθωμανῶν κεντηθείς ἐξήφθη ἐπί τοσοῦτον ὥστε καίπερ οἱ κάτοικοι τῆς Δίβρας δυνάμει ἀγράφων προνομίων οὐδέποτε προσέρχονται εἰς τάς τάξεις τῶν στρατιωτῶν τοῦ Σουλτάνου, κατηρτίσθη ἐσχάτως λίαν ἐγκαίρως, ὁλόκληρον τάγμα ἐφέδρων καί ἐτράπη τήν πρός τά χωρία τοῦ Κρουσόβου ἄγουσαν, δι' εὐνοήτους λόγους. Τηλεγραφική διαταγή τοῦ Χιλμῆ πασσᾶ ἀνεχαίτισε τήν ὁρμήν αὐτῶν.

Ὁμοίως τό ἐν τῇ περιφερείᾳ Καστορίας συμβαῖνον, ὅτι δηλαδή δείκνυται τάσις τῶν Ἀρχῶν νά μή ἐπιτρέπωσι τήν ἐπάνοδον τῶν χωρικῶν εἰς τά πυρποληθέντα αὐτῶν χωρία, συμβαίνει ἐπίσης καί ἐν τοῖς λοιποῖς διαμερίσμασιν. Πολλοί τοῦρκοι λέγουσι τό ὑπό τοῦ Μητροπολίτου ἀναφερόμενον ὅτι σκέπτονται αἱ Ἀρχαί νά ἀντικαταστήσωσι τά βουλγαρόφωνα χωρία διά χωρίων κατοικησθησομένων διά μωαμεθανῶν ἐποίκων.

Κάτοικοι τοῦ παρά τήν Ἀχρίδα χωρίου Βέλγοστι, παρασυρθέντες εἰς τά ὄρη ὑπό τῶν συμμοριῶν ἐπανῆλθον εἰς τό ὑπό τοῦ στρατοῦ πυρποληθέν χωρίον αὐτῶν, ἀποδιωχθέντες ὑπό τῶν συμμοριτῶν μή ἐχόντων ὅπλα ὅπως ὁπλίσωσιν
αὐτούς. || Παρουσιασθέντες εἰς τάς Ἀρχάς ὅπως ζητήσωσι συγγνώμην καί 2
ἄδειαν παλινοστήσεως καί ἀνεγέρσεως τοῦ χωρίου αὐτῶν, ἀπεπέμφθησαν ἐπί τῷ λόγῳ ὅτι δέν ἤθελον νά καταθέσωσι τά ὅπλα αὐτῶν, ἐν ᾧ οἱ χωρικοί οὗτοι εἶχον ἀποπεμφθῆ καί ὑπό τῶν βουλγάρων ἀκριβῶς διότι δέν ὑπῆρξε δυνατόν νά ὁπλισθῶσιν.

Φαίνεται ὅτι τό σχέδιον τῶν Τούρκων πρός εἰρηνοποίησιν τῆς χώρας εἶναι ἡ καταδίωξις τῶν ἐπαναστατῶν ὅπου εἶναι εὔκολον νά καταδιώκωνται, ἡ μή

1. Βλ. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ἀρ. 44, σελ. 600-603.

κοί (10 ἐξ ἑνός χωρίου) καί 1 Καστοριανός. Μεταξύ τῶν φονευθέντων εἶναι 2 ἱερεῖς ἡμέτεροι ὧν ὁ εἷς ἐξ Ἀνασελίτης. (Εἰδήσεις ἀγωγιατῶν).

- Ὁ Ἐμίν πασσᾶς ἐκ Πισοδερίου εἰς Γέρμαν μεταβάς ἐπέτρεψε τῷ στρατῷ διαρπαγάς. Ἐφονεύθη καί ὁ πατήρ τοῦ Παπαλαζάρου.

- Τῇ 28η ἐγένετο συμπλοκή ἐν Κιρτσόβῳ παρά τό χωρίον Ραμποτίνα. Ἐφονεύθησαν 90 ἀντάρται. (Εἰδήσεις Γεν[ικῆς] Διοικήσεως).

- Κατά τό λέγειν τοῦ Δανιήλ Ρίζωφ ὁ μετά τῆς Βουλγαρίας πόλεμος θέλει κηρυχθῇ τήν 1ην Σεπτεμβρίου ἤ τήν 14ην τοῦ αὐτοῦ μηνός· ἐάν δέ καί τότε δέν κηρυχθῇ ὁ πόλεμος τότε θέλουσι συμβῆ πολύ σπουδαία γεγονότα.

- Τῇ 25η Αὐγούστου ἀσθενής στρατιώτης ἔμενεν εἰς τό ἐν Κριβογκάστανι χάνιον. Τήν νύκτα 3 χωρικοί μεταβάντες ἀπέκοψαν δι' ἀξίνης τήν δεξιάν χεῖρα. Τήν ἐπομένην ὁ παθών ἀνεγνώρισε τούς δράστας. Οὗτοι συνελήφθησαν.

16 - Οἱ βούλγαροι τοῦ Κρουσόβου καυχώμενοι λέγουσιν ὅτι σημαντικά ἐκέρδισαν ἐκ τῆς ἐν τῷ τμήματι τουλάχιστον ἐκείνῳ ἀποπείρας αὐτῶν.

Ἀνωδύνως ὅλως, λέγουσι, *κατεστρέψαμεν τό ἐν Κρουσόβῳ* ἀγκάθι, *μετατοπίσαμεν τήν γραμμήν τῶν παραλόγων μέν ἀλλ' ἐνοχλητικῶν τῶν Ἑλλήνων ἀπαιτήσεων εἰς ἀρκετῶν ὡρῶν ἀπόστασιν· δέν εἶναι δυνατόν βεβαίως νά γίνῃ πλέον λόγος περί ἀπαιτήσεων Ἑλληνικῶν βορειότερον τοῦ Μοναστηρίου καί μάλιστα ἔξω τῶν κιγκλίδων τῆς ἐν αὐτῷ γραικικῆς Μητροπόλεως. Ἐπιφυλασσόμεθα τό αὐτό πλῆγμα νά ἐπιφέρωμεν καί εἴς τινα ἄλλα τοιαῦτα τραγελαφικά κέντρα.*

- Ὁ Σ. Βάρζος ἐκ Μηλοβίστης ἐφονεύθη ὑπό τοῦ στρατοῦ μεταφερόμενος ἐκεῖθεν εἰς Μοναστήριον. Ἀντέστη καί ὕβρισε τούς στρατιώτας.

Στρατός ἦλθεν εἰς Μηλόβισταν (δύο τάγματα) κατεσκήνωσαν ἔξω τῆς κωμοπόλεως. Ἔδειραν 5 χωρικούς καί παρέδωκαν οὗτοι τά ὅπλα.

Τήν 28ην ἐξῆλθον εἰς περιπολίαν στρατιῶται πρός τό βουνόν καί ἐφόνευσαν 8 κομίτας.

Συνέλαβον ἐν τῷ χωρίῳ 1 κομίτην καί τόν ἐφόνευσαν πλησίον τοῦ χωρίου. (Εἰδήσεις ἐκ Μηλοβίστης).

- Τῇ 26η Αὐγούστου λησταντάρται εἶχον συναθροισθῇ ἐπί ὄρους κειμένου μεταξύ τῶν χωρίων Κοζίτσα, Μπάνοβετς καί Ροστάκ (Κιρτσόβου) περιεκυκλώθησαν
17 δέ ὑπό τοῦ στρατοῦ καί συνεπλάκησαν. Ἡ συμπλοκή || διήρκεσε 10 ὥρας περίπου, ἠναγκάσθη ὁ στρατός νά κάμῃ χρῆσιν καί πυροβόλων· τήν νύκτα τό πῦρ ἔπαυσε· ὁ στρατός ἐφρόντισεν ἵνα μή διαφύγωσιν οἱ κομῖται· τήν δ' ἐπιοῦσαν ἐπανελήφθη τό πῦρ καί διήρκεσε μέχρι μεσημβρίας. 90 βούλγαροι ἐφονεύθησαν, δύο κανόνια ἐκ κεράσεως κατεσχέθησαν, ἐπίσης ἀρκετά ὅπλα καί βόμβαι καί σημαῖαι. Ἐκ τοῦ στρατοῦ 3 ἐφονεύθησαν καί 2 ἐτραυματίσθησαν. (Εἰδήσεις Γεν[ικῆς] Διοικήσεως).

παροχή προσοχῆς εἰς τούς ἐπί τά ὄρη εὑρισκομένους, ἡ πυρπόλησις ὅσον τό
δυνατόν πλειόνων χωρίων, ἡ σύλληψις τῶν βουλγαρικῶν ἐφοδιοπομπῶν, ἡ κα-
τάσχεσις τῶν ἐν τοῖς χωρίοις ζώων, ἡ καταστροφή τῶν ἐν τοῖς χωρίοις μύλων,
ἡ ἀπαγόρευσις ἀλέσεως ὑπό τῶν χωρικῶν, καί ἡ τοιουτοτρόπως ὑποβολή τῶν
ἐπί τά ὄρη χωρικῶν καί ἐπαναστατῶν εἰς τήν διά τῆς πείνης ἀπόγνωσιν καί
εἰς σωφρονισμόν.

Κατά πληροφορίας ληφθείσας πλαγίως πρό δέκα ἡμερῶν, ἐν τοῖς ἐπισή-
μοις καταλόγοις τῶν λεηλατηθέντων καί πυρποληθέντων ὑπό τοῦ στρατοῦ χω-
ρίων, ἀναφέρονται ὀνομαστί 34 χωρία τῆς Ἀχρίδος, 16 χωρία τῆς Πρέσπας, 4
τοῦ Δεμίρ Χισσάρ, 4 τοῦ Κιρτσόβου, 12 τοῦ καζᾶ Μοναστηρίου, 6 τοῦ τῆς
Φλωρίνης, ἤτοι τό ὅλον 76. Μέχρι τῆς αὐτῆς ἐποχῆς εἶχον πυρποληθῆ 17
χωρία ἐν τῇ περιφερεία Καστορίας. Σήμερον ὁ ἀριθμός τῶν πυρποληθέντων
χωρίων θά εἶναι κατά πολύ αὐξημένος.

Ἐάν καί τό μέσον τοῦτο τῆς καταδιώξεως φαίνεται δραστήριον, ἀγνοῶ ἄν
δύναται νά χρησιμεύσῃ ὡς φάρμακον δραστικόν πρός ἐπαναφοράν τῆς τάξεως
καί τῆς ἡσυχίας.

Διότι, πρῶτον μέν, ὁ σωφρονισμός προϋποθέτει τό δυνατόν τῆς ἐπανόδου
τῶν χωρικῶν εἰς τά ἑαυτῶν χωρία, ἀλλ' ἡ ἐπάνοδος καθίσταται προβληματική
ἀφοῦ κατεστράφησαν τά πλεῖστα τῶν χωρίων, οὐδόλως δ' ἄλλως δύναται νά
θεωρηθῇ ὡς δέλεαρ πρός παλινόστησιν ἡ συνεχῶς ἐπισειομένη τουρκική
αὐθαιρεσία καί ὠμότης, δεύτερον δέ, ὑποτιθεμένου ὅτι ἐπανέρχονται οἱ χωρικοί
ὅπως κατασκηνώσωσιν ἐπί τῶν ἐρειπίων, πῶς θά ζήσωσιν ἀφοῦ αὐτό τό σχέ-
διον τῆς Τουρκικῆς καταδιώξεως μεταχειρίζεται ὡς μέσον καταδιώξεως τήν
ἄρνησιν τροφῆς εἰς τούς ἐπαναστάτας διά τῆς ἀρνήσεως τροφῆς εἰς πάντα χω-
ρικόν, δηλαδή τήν παντελῆ καταστροφήν τῶν χωρικῶν, ἀφοῦ ἡ ζωή τούτων
καθίσταται αὐτόχρημα ἄρνησις. || Καί νῦν ὑπάρχει μεγάλη τούτων ἔλλειψις 3
τροφῶν καί ἅλατος ἐν τοῖς χωρίοις καί παρά τοῖς ἐπαναστάταις, ἀλλ' ἄν μετ'
ὀλίγον χρόνον ἐπέλθῃ παντελής λιμός οὐδόλως ἔσται παράδοξον. Τήν ἔλλειψιν
ἅλατος παρά τοῖς ἐπαναστάταις ἀποδεικνύει ὁ ὑπό τοῦ Τσακαλάρωφ τῇ 17ῃ
Αὐγούστου γενόμενος φόνος τεσσάρων Πισοδεριτῶν διότι δέν ἠδυνήθησαν νά
εὕρωσι καί κομίσωσιν αὐτῷ 5 φορτία ἅλατος ἅτινα εἶχεν ἀπαιτήσει.

Ὁ δέ ἀπελπισμός τῶν χωρικῶν εἶναι βεβαίως μέγας, προέρχεται δ' οὐ μό-
νον ἐκ τῆς πείνης ἀλλά καί ἐκ δύο ἄλλων αἰτίων, δηλαδή τῶν τούρκων καί

31 Αὐγούστου

– Πενταμελής ἐπιτροπή ἐκ ρουμουνιζόντων ἐπί ἀρκετήν ὥραν παρετήρει, περιειργάζετο καί κατεμέτρησε τό ἐν τῇ συνοικία Ρότζκα ἀπέναντι τῶν κ.κ. Σαγιακτσῆ εὐρύ οἰκόπεδον τοῦ Σταύρου Μπογιατζῆ. Πρόκειται νά ἀγορασθῆ τό οἰκόπεδον τοῦτο διά τήν μελετωμένην ἀνέγερσιν τῆς ρουμουνικῆς ἐνταῦθα ἐκκλησίας.

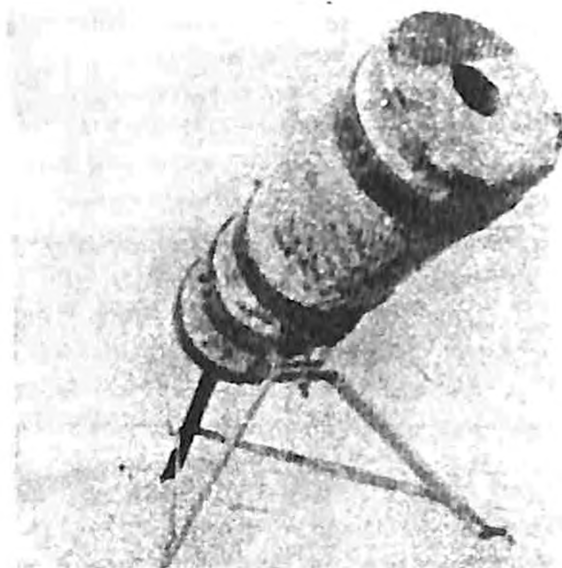
– Ἐν Βουκουρεστίω, Γαλαζίω καί Βραΐλα ἰδίως, συλλέγονται ἔρανοι ὑπέρ Κρουσοβιτῶν· αἱ μεγαλύτεραι συνεισφοραί κατά τάς πληροφορίας τῶν ρουμούνων προέρχονται παρά τῶν Ἑλλήνων ἐκεῖ.

– Τῇ 29η Αὐγούστου ἐν συνεδριάσει τῶν ρουμουνιζόντων ἐν Κρουσόβω ἀπεφασίσθη, ὅπως τά χρήματα, ἐπειδή οἱ παθόντες ρουμουνίζοντες εἶναι πολύ ὀλί-
18 γοι, νά διατεθῶσι τά ἡμίση || πρός τελείαν ἀνοικοδόμησιν τῆς ἐν ἀνεγέρσει ἐκκλησίας των, τά δέ ἐπίλοιπα εἰς ἐνίσχυσιν τῶν κεφαλαίων τῶν ρουμουνιζόντων. Ἄσκοπον δέν θά ἦτο ἄν περιήρχετο εἰς γνῶσιν τῶν συνεισενεγκόντων Ἑλλήνων ὁ σκοπός ὁ ἐπιδιωκόμενος διά τῶν χρημάτων αὐτῶν.

– Ἐν Σλάταρι Πρέσπας 17 ἐπαναστάται παραδοθέντες εἰς τάς Ἀρχάς ἐφονεύθησαν ὑπό τῶν βασιβουζούκων. [Κατοπινή σημείωσις]. Ἐλέχθη ἤδη.

– Κατ' εἰδήσεις χωρικῶν Κυρκλίνου συμμορία ἐπισκεφθεῖσα χθές τό χωρίον Στρέζοβον διέταξε τούς χωρικούς τούς ἀκολουθήσαντας κατά τήν 20ήν Ἰουλίου τάς συμμορίας νά ἀκολουθήσωσιν αὐτήν καί πάλιν καί ἐδήλωσαν ὅτι τό αὐτό θά πράξωσι καί εἰς τά λοιπά χωρία.

– Μετά τήν καταστροφήν τοῦ Σμιλέβου ἡ ἕδρα τοῦ μουδίρη μετεφέρθη εἰς Γκόπεσι.

Κανόνι ἀπό κορμό κερασιᾶς (ΟΙ)

τῶν βουλγάρων. Τά ἀποτελέσματα ὅμως τῆς ἀπογνώσεως αὐτῶν δέν εἶναι πάντοτε σύμφωνα πρός τήν ἐπιθυμίαν τῶν Τούρκων. Πολλοί καταφεύγουσιν εἰς τάς πόλεις, πολλοί παραδίδονται εἰς τάς Ἀρχάς καταθέτοντες τά ὅπλα, ἄλλοι δέ νομίζουσιν ὅτι θά εὕρωσι σωτηρίαν ἐν τῇ προσελεύσει αὐτῶν εἰς τήν ὀρθοδοξίαν, ἀλλά καί πολλοί προτιμῶσι νά μένωσιν ἄστεγοι μετά τῶν ἐπαναστατῶν ἐπί τά ὄρη, ἄλλοι δέ θεωροῦσιν ἀδιάφορον τήν μετά τῶν τούρκων (ὡς νομοταγεῖς) ἤ μετά τῶν βουλγάρων (ὡς ἄνομοι) συμβίωσιν.

Ἡ Γενική Διοίκησις ἀνεκοίνωσεν ἡμῖν πολλάς συμπλοκάς καί ἀορίστως καί ὡρισμένως. Ἀλλ' ἡ ἀπαρίθμησις αὐτῶν οὐδεμίαν ἔχει χρησιμότητα. Καθ' ἑκάστην συμπλοκήν παρουσιάζονται τά αὐτά φαινόμενα· οἱ ἀντάρται μή ἐπιθυμοῦντες νά δαπανῶσι τά ἑαυτῶν πολεμοφόδια ἀποφεύγουσι τάς συγκρούσεις, ἐπερχομένων δ' αὐτῶν φροντίζουσι νά διαφεύγωσιν ἄνευ μεγάλης βλάβης.

Οἱ ἐπαναστάται ἀναμένουσι τήν 14ην Σεπτεμβρίου ὡς ἡμέραν νέας ἀναζωπυρώσεως τοῦ κινήματος.

[Ἴων]

93. 29 Αὐγούστου 1903

Ἀγαπητέ μπαμπᾶ

Ἐκ Βογατσικοῦ σ' ἔγραψα· ἀπορῶ πῶς δέν ἐλήφθη τό γράμμα.

Ἐγκλείστως σοί στέλλω ἀπόσπασμα ἐγγράφου ὅπερ συνέταξα διά τό Ὑπουργεῖον καί ὑπεγράφη. Διά τούτου συμπληροῦται ἡ ἔκθεσίς μου περί τῆς περιοδείας μου.

Τό Κρούσοβον πρέπει ὡς τάχιστα νά ἐνδυναμωθῇ καί ἀνεγερθῇ. Οἱ βούλγαροι στέλλουσιν ἤδη ἐποίκους χωρικούς. Καλόν ὅτι διά τῆς καταστροφῆς αὐτοῦ ἠκούσθη ὅτι ὑπάρχει ἑλληνισμός εἰς ἐκεῖνα τά ὕψη, ἀλλά μετά δύο μῆνας ἡ ὠφέλεια αὕτη θά ἔχῃ λησμονηθῇ καί ἀπαιτεῖται νά δημιουργηθῇ νέον Κρούσοβον ἐπίσης ἰσχυρόν ὡς τό παλαιόν. (...)

Φιλῶ τήν γιαγιάν, θεῖον Μᾶρκον καί θείαν Ἐλίζαν, σέ καί τούς λοιπούς. 2

Ἴων

[Υ.Γ.] Περί τίνος τό Ὑπόμνημά σου;

Θά ἦτο συμφέρουσα –ἐάν δυνατή– ἡ διανομή των εἰς Κρουσοβίτας καί ἄλλους βοηθημάτων ὑπό ἐπιτροπῆς κυριῶν ἐξ Ἀθηνῶν ἐρχομένης. Τί νομίζωσιν αἱ κυρίαι;

Έφη Δραγούμη, σύζυγος Γιάννη Καλλέργη καί Μᾶρκος Δραγούμης (ὄρθιοι).
Ἴων Δραγούμης, Χαρίκλεια Δραγούμη, Ἐλισσάβετ Νόβικωφ,
σύζυγος Μάρκου Δραγούμη (καθιστοί). 1896 (ΓΒ)

Σεπτέμβριος 1903

Διατάξατε Παῦλον Κύρου νά ὑπάγη εἰς Φλώριναν (διά Κλεισούρας) καί ἐκεῖθεν εἰς Πισοδέρι. Ἐκεῖ θά συνεννοηθῆ μέ τόν Ναούμ καί τούς ἄλλους Ζελοβίτας διά τήν ἐξόντωσιν Τσακαλάρωφ.

4-9-1903

Ἴων πρός Γερμανόν Καραβαγγέλη

Σελ. 269

1 Σεπτεμβρίου

– Ἐπί τοῦ βουνοῦ τοῦ Κορμπινόβου ἐφονεύθη ὑπό τοῦ στρατοῦ ὁ ἐκ Μηλοβίστης Κώτσιος καί πέντε ἄλλοι.

– Δέκα ἐκ τῶν Μηλοβίστης φυγάδων καί μετά τῶν συμμοριῶν ἑνωθέντων ἐπέ-
19 στρεψαν εἰς Μηλόβισταν καί ἐμφανισθέντες || πρό τοῦ ἀξιωματικοῦ τοῦ ἀποσπά-
σματος ἐζήτησαν συγγνώμην, ὅστις θά ἀποστείλη αὐτούς εἰς Βιτώλια.

– Τῇ 28η Αὐγούστου ὀρθόδοξος ξυλοφόρος Τάσκος Τάλη ἐφονεύθη ἐν τῷ δάσει ὑπό τοῦ στρατοῦ, διότι ἰδών τόν στρατόν ἐρχόμενον καί φοβηθείς μήν κακοποιηθῇ ἠθέλησε νά φύγη. [Κατοπινή σημείωσις]. Ἴσως εἶναι ὁ αὐτός ὁ καί κατά τήν 30ήν Αὐγούστου σημειωθείς.

– Ἀνεκαλύφθη κατ' αὐτάς ὅτι ἐν τῇ, Κυβερνητικῇ ἀποφάσει ἀπό πολλῶν ἐτῶν κλειστή, Ἑλλην[ική] ἐκκλησία τῆς Ἁγίας Τριάδος τοῦ Κρουσόβου, οἱ βούλγαροι ἀντικατέστησαν ἁπάσας τάς ἑλληνικάς ἐπιγραφάς τῶν εἰκόνων διά βουλγαρικῶν. Ἡ Α.Σ. ἔλαβε γνῶσιν τοῦ πράγματος πρό πολλοῦ.

– Ἀπό τῆς 28ης Αὐγούστου ὅλον τό περί τό Γέρμαν βουνόν περιεκυκλώθη
ὑπό 8 ταγμάτων στρατοῦ· προσεκλήθησαν οἱ ἐπ' αὐτοῦ κρυπτόμενοι ἐπαναστάται
μετά τῶν γυναικοπαίδων τρίς νά παραδοθῶσι, τήν ἐπομένην 29ην ἀπό τῆς 5-11
[ὥρας] ἐγένετο συμπλοκή. Οἱ ἀντάρται μετά τῶν γυναικοπαίδων ἐπί κεφαλῆς ἀπε-
πειράθησαν δι' ἐφόδου ἔξοδον, ὁ στρατός ζωηρότατα ἐπυροβόλησε· θύματα γυ-
20 ναικοπαίδων ἰδίως πολλά. Ἐν Γέρμανι παρετηρήθη μα||κρόθεν τήν νύκτα τῆς
29ης Αὐγούστου πυρκαϊά μεγάλων διαστάσεων.

– Κατά τάς διαβεβαιώσεις αὐτοπτῶν μαρτύρων ἐν Περλεπέ ὁ Ὀμέρ-Μπάμε κατέχει τά ἱερά σκεύη καί ἄμφια τά λαφυραγωγηθέντα ἐκ Κρουσόβου ὡς καί πάντα τά ἱερά ἄμφια τοῦ Ἀρχιερέως καί ἔχει μεταφέρει αὐτά ἐν τῇ οἰκία Σιαμπάν Κόλοροτ.

– Τῇ 28η Αὐγούστου οἱ κάτοικοι τοῦ χωρίου Κουμανιτσόβου (Καστορίας) παρέδωκαν 12 Γκρά.

– Τήν αὐτήν ἡμέραν οἱ λησταντάρται περιεκύκλωσαν ἐν Βύρμπιανη τούς 3 κεχαγιάδες οἵτινες ἀντέστησαν. 1 αὐτῶν ἐτραυματίσθη. 1 κομίτης ἐφονεύθη.

– Τήν 26η Αὐγούστου εἰς Ζλάντσκο συμπλοκή. Ἐφονεύθη 1 κομίτης.

– Τῇ 27η Αὐγούστου οἱ κάτοικοι Βρατουτσίνης παρέδωκαν 32 ὅπλα.

– Τήν 27ην Αὐγούστου 3 βουλγαρικά χωρία παρέδωκαν 47 ὅπλα.

– Τήν 28ην Αὐγούστου συμπλοκή ἐπί τοῦ ὄρους τοῦ χωρίου Βάμπελι. Ἐφονεύθησαν 6 κομῖται καί κατεσχέθησαν 3 Γκρά, 1 Μαρτίνι.

– Τήν 28ην Αὐγούστου οἱ κάτοικοι τῆς Σέτομας παρέδωκαν 4 Γκρά καί 2 Μαρτίνια. Οἱ κάτοικοι Ὀσνίτσανης παρέδωκαν 21 ὅπλα διαφόρων συστημάτων. Οἱ τῆς Μπρέσνιτσα 11 ὅπλα. Οἱ τοῦ Λάζιανι 8.

πορτοκαλί 37

94. 4 Σεπτεμβρίου 1903 ιε'

Διατάξατε Παῦλον Κύρου νά ὑπάγῃ εἰς Φλώριναν (διά Κλεισούρας) καί ἐκεῖθεν εἰς Πισοδέρι. Ἐκεῖ θά συνεννοηθῇ μέ τόν Ναούμ καί τούς ἄλλους Ζελοβίτας διά τήν ἐξόντωσιν Τσακαλάρωφ.

Φροντίσατε νά βοηθήσητε ὀλίγον οἰκογένειαν Κωλέτη.

Τό Ὑπουργεῖον ἐρωτᾷ πόσα χρήματα ἐδόθησαν [εἰς τόν] Κωλέτη ἀπό [τό] 1901. Παρακαλῶ γράψατε περί αὐτοῦ, στείλατε ἀποδείξεις ἐάν ἔχετε.

Τί γίνεται ἐκεῖ;

Στείλατε καί πλήρη κατάλογον καέντων χωρίων, σφαγέντων χωρικῶν, λιμωττουσῶν οἰκογενειῶν κτλ.

Ἀποστείλατε ταχέως Παῦλον [Κύρου].

[Ἴων]

21 – Τήν 29ην Αὐγούστου οἱ κομῖται ἔκαυσαν τό χάνι τοῦ Ἀβδῆ πασσᾶ εἰς Μπάμπουνα καί μέρος τοῦ ἐπί τοῦ ὄρους τούτου δάσους.

– Τήν 26ην Αὐγ[ούστου] συμπλοκή παρά Μηλόβισταν. Ἐφονεύθη ὁ ἀρχηγός Κῶτσος καί 16 κομῖται.

– Τήν 29ην Αὐγ[ούστου] συμπλοκή ἐν Γέρμαν, καθ' ἥν ἐφονεύθησαν 100 κομῖται καί πολλοί ἐτραυματίσθησαν. Κατεσχέθησαν 32 ὅπλα καί ἔγγραφα τοῦ Κομιτάτου. 1 στρατιώτης ἐφονεύθη καί 5 ἐτραυματίσθησαν.

– Κάτοικοί τινες τοῦ χωρίου Δύμπενι παρέδωκαν τά ὅπλα.

– Συμμορία 50 κομιτῶν ἐπετέθησαν κατά τοῦ χωρίου Χόλιστα, οἱ κάτοικοι οὗ εἶχον προηγουμένως παραδοθῆ εἰς τάς Ἀρχάς. Ἔκαυσαν 2 οἰκίας, παρέλαβον 2 ἄνδρας καί 2 γυναῖκας εἰς τά ὄρη, ὅπως καταδικάσωσιν αὐτούς. (Εἰδήσεις Γενικῆς Διοικήσεως).

– Μέγας ἀριθμός συμμοριτῶν κατ' αὐτάς διεκπεραιώθη εἰς διαμέρισμα Βοδενῶν ὅπως προετοιμάσωσιν, ὡς λέγουσι, τήν ἐκεῖ ἐξέγερσιν. (Ἐπιστολή ἐκ Φλωρίνης 29-8[-1903]).

– Ὁ τσέλιγκας Ἰάννος Φαρμάκης τῶν ἐν Καϊμακτσαλάν ποιμνίων ὑπολογίζει εἰς 500 λίρας τήν ζημίαν τῆς οἰκογενείας αὐτοῦ ὑπό τῶν κομιτῶν.

– Τήν 27ην Αὐγ[ούστου] ὁ στρατός ἔξω τῆς Τσέγανης ἐφόνευσεν 72 κομίτας καταλαβών αὐτούς ἀπροσδοκήτως, νύκτωρ.

– Ἐν Λάγενι ὁ στρατός διελθών διήρπασε τά ἐν τῇ ἡμετέρα ἐκκλησία σκεύη καί ἐβεβήλωσεν αὐτήν.

22 – Ἐν Μπελκαμένη || ὁ στρατός κατεβίβασε τήν εἰς τήν θύραν τοῦ νεκροταφείου εἰκόναν, κατέθραυσε καί ἐκαταπάτησεν αὐτήν.

– Ἐν Λεσκοβέτσι ἐφονεύθη ὑπό κομιτῶν ὁ ἐκεῖ ἡμέτερος Δῖνε Μῆτσε διά τήν ἐμμονήν αὐτοῦ εἰς τά πάτρια.

– 22 Αὐγούστου ἑσπέρας, συμμορία ἐπιδραμοῦσα εἰς Πεσόσνιτσαν παρέμεινεν ἐκεῖ 2 ὥρας καί ἀπῆλθε λαβοῦσα τροφάς.

– Παρά τήν Μπάνιτσαν ὁ στρατός κατέχει ἄλευρα (5 φορτία) προωρισμένα διά κομίτας. Οἱ κομῖται ἐσώθησαν διά τῆς φυγῆς.

2 Σεπτεμβρίου

– Τῇ 31η Αὐγούστου ὁ στρατός ἐλεηλάτησε τό Ἐξή-Σοῦ.

– Οἱ συμμορῖται ἐφόνευσαν τούς ἐκ Ποσδιβίστης Χρῆστον καί Ἀντώνιον καί ἄλλους ὧν ἀγνοοῦνται τά ὀνόματα. (Ἐπιστολή ἐκ Καστορίας).

– Τῇ 21η Αὐγούστου συλληφθείς ὁ γνωστός βούλγαρος (Πρόεδρος λέγεται τοῦ Κομιτάτου ἐν Χρουπίστη) ἐφονεύθη ὑπό τοῦ στρατοῦ καθ' ὁδόν μεταφερόμενος ἀπό Χρουπίστης εἰς Καστορίαν.

– Τήν αὐτήν ἡμέραν μετήχθησαν εἰς τάς φυλακάς Καστορίας 10 σχισματικοί Χρουπίστης.

– Ὁ στρατός Σόροβιτς καί Φλωρίνης μαθών ὅτι παρά τήν Μπράψανην (2

95. 5 Σεπτεμβρίου 1903 12.

Les Κρητικοί t' auront dit pourquoi nous avons décidé de [Οἱ Κρητικοί θά σοῦ ἔχουν πεῖ γιατί ἀποφασίσαμε νά] τούς στείλωμεν πίσω εἰς τήν Ἑλλάδα προσωρινῶς.

Ἐπειδή εἶχαν γίνει γνωστοί καί εἰς τούς Τούρκους καλόν ἦταν νά ἐξαφανισθοῦν γιά κάμποσον καιρό. Δέν ἦταν δυνατόν τόσο λίγοι πού ἦταν νά περάσουν μέσα ἀπό τήν ἐπαναστατημένη χώρα γιά νά πᾶν νά βροῦν τόν Κῶτε, εἰδεμή θά τούς εἶχα στείλει ἐκεῖ.

Ἔπειτα χρειάζεται νά ἔλθῃ μαζί τους (ἀφοῦ αὐξηθῇ ὁ ἀριθμός τους) ἕνας ἀρχηγός ἀνώτερος ὅλων (ἀξιωματικός ἤ ἄλλος) γιά νά τούς διευθύνῃ, νά τούς τρέφῃ καί μισθοδοτεῖ τακτικῶς καί νά ἐννοεῖ ἀρκετά τά πράγματα ὥστε νά ξεύρῃ καί νά φέρεται μέ ὅλους τούς ἀνακατωμένους πληθυσμούς τῆς Μακεδονίας.

Πρέπει ἀφεύκτως νά ἔλθουν σώματα καί ἀρχηγοί. Θά χάσωμεν ὅλα ἄν δέν ἔλθουν. Θά ἔχουμε έναν-δύο ταχυδρόμους καί θά συνεννοούμεθα. J' espère que tu as reçu ma lettre 11 ['Ελπίζω ὅτι ἔλαβες τό γράμμα μου ἀρ. 11]. 2

['Ιων]

ὥρας μακράν τῆς Μοκραίνης) ἐκρύπτετο ὁ Κόλες μετά συμμορίας μεγάλης ἀσι-
23 τος ἐπί 3 ἡμέρας μετά τήν ἐκ Βιρμπίτσης ὀπισθοδρόμησιν || ἐπέπεσε μετά Βαγγέλη, ἐφόνευσε περί τούς 60, πολλούς δ' ἐξεδίωξεν εἰς τήν λίμνην ὅπου ἐπνίγησαν, οἱ δ' ἄλλοι διεσκορπίσθησαν. Λέγεται ὅτι ἔπεσε καί ὁ Κόλες.

– Τά χωρία Τιχόλιστα, Κομανίτσοβον καί Γκάλιστα παρέδωκαν τά ὅπλα εἰς τήν Κυβέρνησιν.

– Ἡ Ρακίτα ζητεῖ νά ἐπανέλθῃ εἰς ὀρθοδοξίαν. (Ἐπιστολή ἐκ Σόροβιτς).

– Πλεῖστα γυναικόπαιδα ἐκ Μοκραίνης, Ζαγοριτσάνης, Βοβίστης καί Κομανιτσόβου ἐπεσωρεύθησαν ἐκεῖ. Οἱ χωρικοί τῶν χωρίων τούτων ἐζήτησαν νά προσέλθωσιν εἰς τήν ὀρθοδοξίαν δι' ὅ καί μετέβη ὁ Μητροπολίτης Καστορίας ἐκεῖ. Ὁ Βαγγέλης μετέβη εἰς Μονήν Ἁγίων Ἀναργύρων καί ἔφερεν εἰς Κλεισούραν τούς ἱερεῖς καί προκρίτους σχισματικούς τῆς Ζαγοριτσάνης, οἵτινες ἐζήτησαν συγγνώμην ἀπό τοῦ Ἀρχιερέως ὑποσχεθέντες ὅτι θά εἶναι εἰς τό ἑξῆς πιστοί εἰς τήν ὀρθοδοξίαν (29 Αὐγούστου).

– Ἔγιναν καί ἀναφοραί τῶν σχισματικῶν τῶν χωρίων Μοκραίνης, Βοβίστης, Ζαγοριτσάνης, Πρεκοπάνας, Ζελενιτσίου καί Ἀετοζίου δι' ὧν ζητοῦσι νά μεταγραφῶσι *«Ρούμ»* εἰς τά ληξιαρχικά βιβλία.

– Ἐκ Μοκραίνης ἔφεραν καί παρέδωκαν εἰς τάς Ἀρχάς 23 ὅπλα, ἐκ Βοβίστης 7, ἐκ Ζαγοριτσάνης 10. (Ἐπιστολή ἐκ Κλεισούρας 31-8-1903).

24 – Τήν πρωΐαν τῆς 30ῆς Αὐγούστου ἀπόσπασμα συνεπλάκη πρός συμμορίαν ὑπό τούς ἀρχηγούς Μιχαήλ Τσέκωφ καί Παντελῆ Σίσκου ἐπί τοῦ βουνοῦ τοῦ ὑπερκειμένου τοῦ χωρίου Ἐξή-Σοῦ καί ἐφόνευσε 3 συμμορίτας. Κατέσχε 6 ὅπλα, 3 σάκκους ἀλεύρου καί πολλά ἐργαλεῖα δι' ὧν εἰργάζοντο πρός καταστροφήν τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς. Οἱ διασωθέντες συμμορῖται κατέφυγον εἰς Ἄνω Κότορι ὅπου συνεκρούσθησαν πρός ἕτερον ἀπόσπασμα καί ἔπεσον 6 ἐξ αὐτῶν, οἱ δέ λοιποί ἐτράπησαν πρός τό χωρίον Κουτσκόβαινι, ὅπου συνηνώθησαν μετ' ἄλλης συμμορίας καταδιωκομένης ὑπό ἄλλου ἀποσπάσματος καί κρυφθέντες ἐντός τῶν ἐξ ἀραβοσίτου ἀγρῶν ἀντέστησαν. Τήν ἑσπέραν ταύτην ἐφαίνετο τό χωρίον καιόμενον. (Εἰδήσεις ἐξ Ἐξή-Σοῦ).

– Τῇ 31η Αὐγούστου 4 τάγματα στρατοῦ μετά 4 τηλεβόλων ἐπολιόρκησαν τό Ἐξή-Σοῦ καί καλέσαντες τούς χωρικούς ἀπήτησαν τήν παράδοσιν ὅπλων καί δυναμίτιδος ἐπί ἀπειλῇ πυρπολήσεως τοῦ χωρίου, ἐπειδή δέ οἱ χωρικοί ἠρνήθησαν ἐγένετο ἔρευνα εἰς 30 περίπου οἰκίας, ἐν αἷς οὐδέν ἕτερον ἀνεκαλύφθη πλήν
25 ὀλίγων φυσιγγίων. Ἐνῶ δέ οἱ ἄνδρες ἐκρατοῦντο ἐκτός τοῦ χωρί||ου ὁ στρατός εἰσορμήσας εἰς αὐτό διήρπασε τό χωρίον καί πολλάς ζημίας ἐπροξένησεν, εἶτα δέ πυρπολήσας μίαν οἰκίαν καί 3 ἀχυρῶνας ἔλυσε τήν πολιορκίαν καί ἀπεσύρθη εἰς Σουροβίτσοβον.

– Τήν νύκτα τῆς αὐτῆς ἡμέρας 20 περίπου ἐκ τῶν φυγάδων τοῦ Ἐξή-Σοῦ εἰσελθόντες εἰς τό χωρίον ἐξηνάγκαζον πάντας τούς ἄνδρας νά τούς ἀκολουθήσωσιν εἰς τά βουνά, ἀπειλοῦντες ὅτι θά σφάξωσι τά γυναικόπαιδα καί θά ἐμπρή-

Ἡ συγκομιδὴ τοῦ σιταριοῦ (ΓΒ)

σωσι τό χωρίον. Ἐκ τούτου φοβηθεῖσαι πολλές γυναῖκες ἔδραμον μετά τῶν τέκνων των πρός τόν σταθμόν, ὅπου ἐστάθμευεν ἀπόσπασμα ἐξ 100 ἀνδρῶν· εἰς τούτους ὅμως ἐρωτήσαντας τήν αἰτίαν, δι' ἥν ἔφευγον εἶπον ὅτι ἔφευγον φοβηθεῖσαι, διότι ἔμαθον ὅτι ἐπυρπολήθησαν τά χωρία Λιουμπέτινα καί Ἀετός, ὁ Ἐδέμ διευθύνεται κατά τοῦ Ἐξή-Σοῦ, τό ὁποῖον ἐπίσης θά πυρπολήση. Ὁ ἀποσπαματάρχης τήν ἐπιοῦσαν συνέλαβε τούς προκρίτους τοῦ χωρίου καί ὡδήγησεν αὐτούς εἰς Σουροβίτσοβον, ἵνα ἐξακριβώση τά γενόμενα, ἐνῶ οἱ λησταντάρται κεκρυμμένοι ἐντός τοῦ χωρίου ἐξηκολούθουν νά πιέζωσι τούς χωρικούς νά τούς ἀκολουθήσωσιν. (Εἰδήσεις ἐξ Ἐξή-Σοῦ).

26 **4 Σεπτεμβρίου**

– Τῇ 31η Αὐγούστου παρά τό Γέρμαν ἐγένοντο δύο συμπλοκαί, ἐφονεύθησαν κομῖταί τινες, κατεσχέθησαν 4 ὅπλα, συνελήφθη καί τις ὡς ἀξιωματικός τοῦ ἐξωτερικοῦ καί δύο γραμματεῖς, οἱ ἐπί τῶν ὀρέων χωρικοί ἐπανῆλθον εἰς Γέρμαν.

– Οἱ κάτοικοι Στρεμπόβου καί Δούπενι παρέδωκαν μαρτίνια 16.

– Οἱ κάτοικοι Ραβοτίν καί Δουπιάν μέ 1 ρωσικόν παρέδωκαν μαρτίνια 14.

– Οἱ κάτοικοι Μόκραινης καί Ζαγοριτσάνης παρέδωκαν διάφορα 27.

– Συμπλοκή ἐν Ρετσίτσα (Ἀχρίδος), ὅλη ἡ συμμορία κατεστράφη, ἐφονεύθη καί ὁ ἀρχηγός Τάσκος Λοζάντσεφ· κατεσχέθησαν 70 ὅπλα καί ἔγγραφα τοῦ Κομιτάτου, ἐφονεύθησαν στρατιῶται 5, χωροφύλαξ 1, ἐτραυματίσθησαν 5, 7 στρατιῶται ἐφονεύθησαν κατά τήν διανομήν τῆς λείας.

– Συμπλοκή ἐν Ἀποσκέπω, ἐφονεύθησαν 27 κομῖται, ἐφονεύθη εἷς στρατιώτης, ἐτραυματίσθησαν 4.

– Κάτοικοι χωρίων Σταρίτσανι, Ζαμπύρδενι καί Γόσνο παρέδωσαν 27 ὅπλα, οἱ τοῦ Τσέρ 41.

– Τῇ 1η Σεπτεμβρίου συμπλοκή ἐν Μπάζαρνι (Μοριχόβου) ἐφονεύθησαν κομῖται 20.

27 – Συμπλοκή ἐν Κάτσαμτσε τῆς Μπελκαμένης (Φλωρίνης), ἐφονεύθησαν κομῖται 70. Συνελήφθησαν 3 βούλγαροι ἐξ Ἐξή-Σοῦ μέ 2 φορτία Γκρά καί 3 κλειδιά πρός ξεβίδωσιν σιδηροδρομικῶν γραμμῶν.

– Οἱ κάτοικοι Κοζίτσης, Σκοτοράτς, Κρουσέϊτσα, Βίρτ Σάντ (Κρουσόβου) παρέδωσαν ὅπλα 22. (Πληροφορίαι Γεν[ικῆς] Διοικήσεως).

– 56 χωρικοί Γέρμαν ἐφονεύθησαν, τό δάσος ἐπυρπολήθη ὑπό τοῦ στρατοῦ κατά τήν συμπλοκήν. (Εἰδήσεις Ἀγγελοπούλου).

– Οἱ κάτοικοι Κουτσκοβαίνης παρακαλοῦσιν ὅπως ληφθῇ φροντίς περί τοῦ χωρίου των, ἀπειληθέντος ὑπό τῶν Ἀρχῶν Φλωρίνης ὅτι θά κατακαύσωσι αὐτό καί πάντας τούς κατοίκους θά φονεύσωσιν, ἐάν ἐντός 4 ἡμερῶν δέν παραδώση τό χωρίον τούς ἐξ αὐτοῦ μετά τῶν συμμοριῶν συνενωθέντας.

– Τῇ 2α Σεπτεμβρίου ὁ στρατός ἐπυρπόλησεν ἐν Κουτσκοβαίνη τοῦ φυγάδος Ἰωάννου Παπαθανασίου τήν οἰκίαν μετά τῆς χήρας Στωϊάννου καί 3 ἀχυρώνων.

96. Βιτώλια 9 Σεπτεμβρίου 1903

Dear Auntie-Mi [Άγαπητή θείτσα Μαρία]

Σέ συνιστῶ τήν νέαν κόρην Βασιλικήν Μπέλλαν ἐκ Τυρνόβου, κωμοπόλεως πλησίον εἰς τά Βιτώλια καί παρακαλῶ νά φανῆς χρήσιμη εἰς αὐτήν τάς πρώτας ἡμέρας τῆς διαμονῆς της εἰς τάς Ἀθήνας, διότι δέν γνωρίζει τόν τόπον.

Εἶναι συγγενής τοῦ Τσαπάνου, πρόκειται δέ νά ἐξακολουθήση τάς σπουδάς της εἰς τό Ἀρσάκειον ἀφοῦ ἐτελείωσε τό ἐδῶ παρθεναγωγεῖον κάλλιστα.

Ὁ ἀνεψιός σου
Ἴων Δραγούμης

Τύρνοβο (ΓΒ)

– Παρά τήν θέσιν Κάτσαμτσε τῆς Μπελκαμένης τῇ 1η Σεπτεμβρίου ὁ στρατός ἐφόνευσε 2 ἐκ Νεβέσκης βοσκούς καί 1 ἐκ Βελκαμένης.

28 – Οἱ ρουμουνίζοντες Μηλοβίστης ὡς φονεῖς τοῦ Μπάρτζου κατήγγειλον τούς τούρκους Κάζανι, ἐνεργήσαντας δῆθεν κατ' εἰσήγησιν τῶν ἐκεῖ ἡμετέρων. Ὁ Πρόξενος Αὐστρίας κατήγγειλεν αὐτούς τῷ Χιλμῇ πασσᾶ.

– Τό Αὐστρουγγρικόν Προξενεῖον προθυμοποιεῖται νά διευκολύνῃ παρά ταῖς Ἀρχαῖς τάς ὑποθέσεις τῶν ἐκπατριζομένων Κρουσοβιτῶν.

– Ἐν τῇ ἐν Πλάητιε (Ἀχρίδος) συμπλοκῇ ἐφονεύθη ὁ Ἄρσωφ, ἐπ' αὐτοῦ εὑρέθησαν 500 λίραι. 7 στρατιῶται ἀλληλοεσφάγησαν κατά τήν διανομήν. (Εἰδήσεις Ἀγγελοπούλου).

– Οἱ κάτοικοι χωρίων Τσερεόβου καί Πέτερσκου παραπονοῦνται κατά βιαιοπραγιῶν παρά τοῦ στρατοῦ, ἀμπελῶνες των καταστρέφονται, ἐξαναγκάζοντας ἐν ταῖς οἰκίαις των εἰς χρηματικάς καταβολάς, [οἱ] ἀξιωματικοί Καδρῆ καί Ὀμέρ ἐφέντηδες, μιλιαζίμ.

– Ἀστυνόμοι καί ἀνακριταί ἐστάλησαν εἰς Μηλόβισταν διενεργήσαντες ἀνακρίσεις περί τοῦ φόνου Μπάρτζου (οἱ ἄνω ἀγωγές).

– Τῇ 3η Σεπτεμβρίου διῆλθε διά Μηλοβίστης στρατός Ἰλιαβέδων, ἔθραυσε θύρας (ἐκκλ[ησίας]) μονῆς Ἁγ. Ἄννης, ἐλεηλάτησαν αὐτήν. (Εἰδήσεις Παπακωνσταντίνου).

29 – Τῇ 2α Σεπτεμβρίου Κόλες Μπελκαμένης εἰδοποίησε τόν || ἐν Μπανίτσῃ ταγματάρχην ὅτι εἰς τό δάσος Νεγοβανίου εὑρίσκονται 300 κομῖται, ὁ στρατός δέν προέβη εἰς καταδίωξιν. Πληροφορεῖται θετικώτατα ὁ ἐκ Φλωρίνης ἐπιστέλλων ὅτι ὁ παπᾶ-Ἀθανάσιος συνεργάζεται μετά τῶν κομιτῶν, ἐνθαρρύνει αὐτούς ποιῶν χρῆσιν τό ὄνομα τῆς Μητροπόλεως. (Εἰδήσεις ἐκ Φλωρίνης).

– Οἱ ὀρθόδοξοι Βαψόρι φοβούμενοι νά μένωσιν ἐν τῷ χωρίῳ των ἔχουσι μεταβῆ εἰς Νερέτι, ἀλλ' οἱ κομῖται, τούς ἐξηνάγκασαν νά ἐπανακάμψωσι, λέγοντες εἰς αὐτούς ὅτι ἐπιτυχία των θά ἦτο ἐάν ἐσφάζωντο ὑπό τῶν τούρκων.

– Δύο νέοι ἐκ Κουτσκοβαίνης ἐπανακάμψαντες κρυφίως ἠναγκάσθησαν ὑπό τῆς συμμορίας ν' ἀκολουθήσωσιν αὐτήν, ἕτερον ἐξ Ἐξῆ-Σοῦ ἀντισταθέντα ἐφόνευσε.

– Δύο ἔφιπποι χωροφύλακες σήμερον ἐκ Κιρτσόβου ἀφικόμενοι λέγουσιν ὅτι πολλά πτώματα καθ' ὁδόν, πλεῖστα δ' εἰς τά βουνά ὑπάρχουσιν.

30 – Ἐξακολουθοῦσιν οἱ βούλγαροι ἀπειλοῦντες ὅτι || θά προβῶσιν εἰς τά ἔσχατα ἐντός τῶν πόλεων (ἄγονται ὑπό τῆς ἀπελπισίας). Ἀλλά καί οἱ τοῦρκοι εἶναι τοσοῦτον ἐκ τῆς παρούσης καταστάσεως ἀπηυδηκότες ὥστε λέγουσιν: «*Ἄς ἔλθῃ ὁποιοσδήποτε καί ἄς καταλάβῃ τόν τόπον ἵνα ἀπαλαγῶμεν τῶν παρόντων δεινῶν*».

6 Σεπτεμβρίου

– Κατ' ἀπαίτησιν τῆς Ρουμανικῆς Πρεσβείας θέλουσι διορισθῇ 8 δημοτικοί ια-

97. 10 Σεπτεμβρίου [1903]

῏Ω ᾿Ιησοῦ καί Σωκράτη, θέλω νά εἶμαι καί σάν τούς δυό σας. 66
Θεέ μου, δέν μπορῶ νά γίνω. **[Τετράδιο 10 ἡμερολογίου]**

Μαγκάροβο (ΓΒ)

τροί ρουμοῦνοι ἐν Μακεδονία. Ἐνταῦθα διωρίσθη ἐπί μισθῶ 600 γροσίων βοηθός δημοτικός ἰατρός ὁ Ρουμοῦνος Χρίστοβιτς.

– Ὁ ἀρχηγός Τάνες Κλιάντσε θ' ἀπολύση τούς ἄνδρας αὐτοῦ, τούς χωρικούς καί θ' ἀποστείλη ἕκαστον εἰς τά χωρία αὐτῶν (Μπάνιτσα, Γκορνίτσοβο, Σέτινα, Ζαμπύρντανι, Τσέροβο). (Εἰδήσεις [ἐκ] Φλωρίνης).

– Ἐκ πολλῶν χωρίων φεύγουν χωρικοί μεταναστεύοντες καί ἕνεκα τοῦ φόβου τῆς τιμωρίας διά τήν συμμετοχήν εἰς τό Κομιτᾶτον, καί διά τόν ἐν γένει φόβον τῶν Τούρκων, καί διότι δέν εὑρίσκουσι τροφήν καί ἐργασίαν.

– Οἱ ἐπιστρέφοντες ἐκ τῶν συμμοριῶν καί παραδίδοντες τά ὅπλα ἀφήνονται ἐλεύθεροι. (5 χωρικοί ἐκ Κοτσκοβαίνης, 2 ἐκ Πεσόσνιτσας, 1 ἐξ Ἀρμενοχωρίου). ([Εἰδήσεις] ἐκ Φλωρίνης).

31 – Συγκεντροῦται ὁ στρατός εἰς τάς πόλεις· 2 τάγματα ἐκ Δεμίρ-Χισσάρ, προχθές ἦλθον ἐνταῦθα. 3 τάγματα ὁμοίως ἐκ Πρέσπας. 6 τάγματα (τά καταδιώκοντα τούς κομίτας περί τό Πισοδέρι) μετέβησαν εἰς Φλώριναν. 3 τάγματα ἐκ Μοριχόβου μετέβησαν εἰς Περλεπέν. Τά ἐν Φλωρίνη τάγματα θά μετατεθῶσιν εἰς Σόροβιτς σήμερον. Ἐπιβάτης ἐξ Ἀετοζίου λέγει ὅτι ὁ ἐν Κορεστίοις στρατός ἀποσύρεται εἰς Καστορίαν. Ὁ Χιλμῆ πασσᾶς λέγει ὅτι ἡ συγκέντρωσις αὕτη γίνεται ὅπως ἀπατώμενοι οἱ κομῖται κατέλθωσιν ἐκ τῶν κρησφυγέτων αὐτῶν καί καταδιωχθῶσι κάλλιον. Οἱ δέ τροφοδόται στρατοῦ λέγουσι ὅτι 36 τάγματα τοῦ βιλαετίου θά σταλῶσιν εἰς Θεσσαλονίκην.

– Πολλοί κομῖται εἶναι κεκρυμμένοι εἰς τά χωρία τῶν πεδιάδων. (Εἰδήσεις [ἐκ] Φλωρίνης).

– Ἐσχάτως ὁ Τσακαλάρωφ μετέβη εἰς Μπρέσνιτσαν (130 οἰκίαι, 80 ὀρθόδοξοι καί 50 σχισματικαί) μετά 400 ὀπαδῶν καί περικυκλώσας τό χωρίον εἰσῆλθεν εἰς αὐτό μόνον μετά 100 ἀνδρῶν· πρῶτον συνέλαβε τόν Γ. Καραολάν, ὀρθόδοξον μουχτάρην, τόν ἀνεβίβασεν εἰς τό ζῶον του καί τόν ἔδεσε μέ σχοινία. Ἀφοῦ δέ τόν μετεκόμισεν εἰς τό μεσοχώριον ὑπό ἀπιδέαν ἐκεῖ ἐκρέμασεν αὐτόν καί ἔπειτα διά τῶν λογχῶν τόν ἐκέντων οἱ συμμορῖται. Μετά ταῦτα περιεκύκλωσε τήν οἰκίαν

32 τοῦ Τράϊκου, οὗτος ἀντέστη φονεύσας τόν Νάστον, || πρωτοπαλλήκαρον τοῦ Τσακαλάρωφ, ἐν ᾧ οὗτος ἔθραυε τήν θύραν διά πελέκεως. Ἕτερον δ' ἐτραυμάτισε θανατηφόρως. Τότε ὁ Τσακαλάρωφ διέταξε νά καύσωσι διά πετρελαίου τήν οἰκίαν. Ὁ Λάμπρος Τράϊκου ἐξήγαγε τά τέκνα αὐτοῦ· αὐτός δέ μετά τοῦ 70ετοῦς πατρός αὐτοῦ ἐπεχείρησεν ἔξοδον· ἀμφότεροι ἐπληγώθησαν. Ὁ Τσακαλάρωφ συλλαβών αὐτούς ἔφερε τόν ἀποθνήσκοντα Λάμπρον εἰς τό μεσοχώριον καί ρίψας χόρτα καί ἄχυρα ἐπ' αὐτοῦ τόν ἔκαυσαν, τόν δέ πατέρα του ἀφῆκαν πληγωμένον. Ἔπειτα συνέλαβον τόν Ἀντώνιον Τζάϊκον συγγενῆ τοῦ Τζάϊκου καί ἀφοῦ πρῶτον ἔκοψαν αὐτοῦ τάς χεῖρας ἔπειτα ἐξώρυξαν τούς ὀφθαλμούς καί ἀπέθανεν.

Ἐκεῖθεν ὁ Τσακαλάρωφ ἔστειλεν ἀπειλητικήν ἐπιστολήν εἰς Πισοδέρι. (Εἰδήσεις Παπασταύρου).

98. [Βιτώλια] 11 Σεπτεμβρίου [1903]

Ἀγαπητέ μου μπαμπᾶ

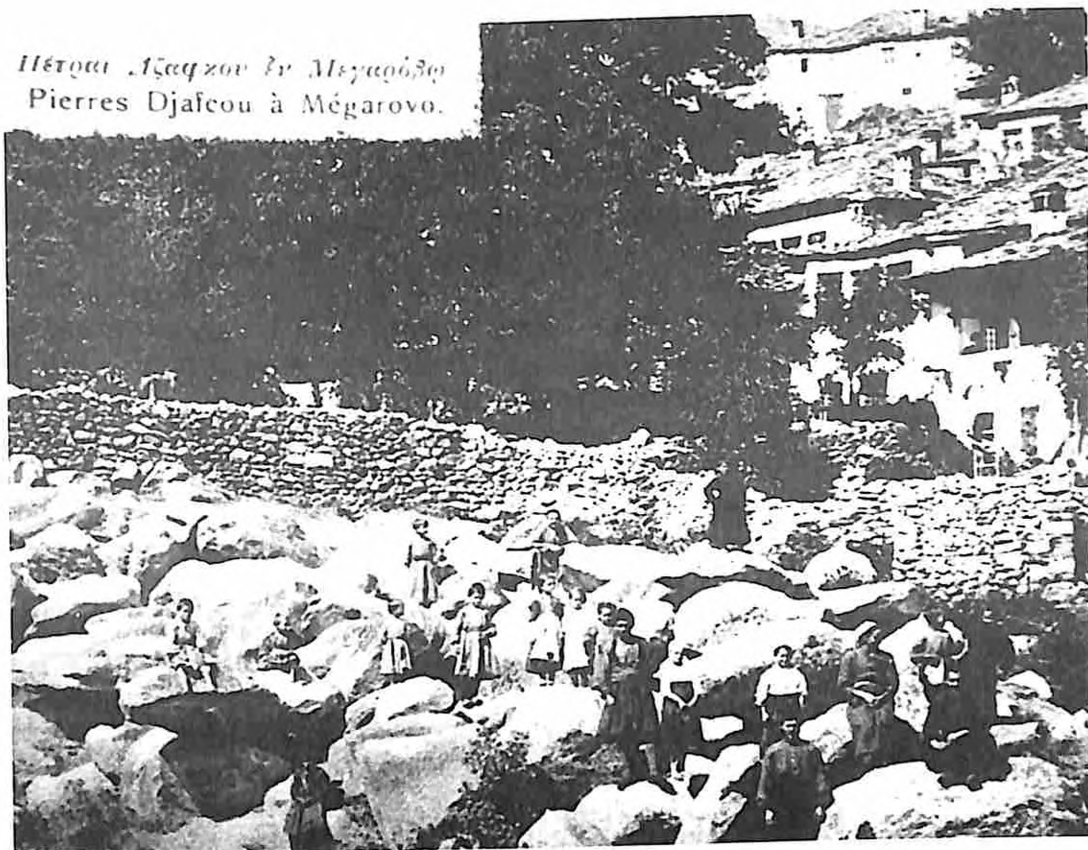
Ὁ Δημήτριος Ἀνδρεάδης, περί οὗ ἔγραψα ἤδη ζητῶν δι' αὐτόν τήν τοῦ Βελιείου κληροδοτήματος ὑποτροφίαν, ἔρχεται εἰς τάς Ἀθήνας ὅπως ἄρξηται τῶν σπουδῶν αὐτοῦ ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ.

Ἐφέτος θά σπουδάσῃ ἰδίαις δαπάναις, ἄν ὅμως μετά ἕν ἔτος καταστῇ δυνατόν νά τύχῃ τῆς εἰρημένης ὑποτροφίας θέλει ἀποδειχθῇ, ὡς εἶμαι βέβαιος, κατά πάντα ἄξιος τῆς συνδρομῆς ταύτης.

Ὁ υἱός σου

Ἴων Δραγούμης

[Υ.Γ.] Περί τούτου παρακαλῶ νά ὑπομνήσῃς τόν Μανώλην.

Μαγκάροβο - Πέτραι Τζάφκου (ΓΒ)

– Πρό τινων ἡμερῶν κάτοικοι τοῦ Μπούφι ἦλθον ἐνταῦθα εἰς τόν Ἄγγλον Πρόξενον καί διεμαρτυρήθησαν διά διακορεύσεις 16 κορασίων ἐκ Μπούφι γινομένας ὑπό τοῦ στρατοῦ. Συνοδευόμενοι ὑπό τοῦ κ. Πισουρίκα κατέθηκαν ἐν πάσῃ λεπτομερείᾳ ταῦτα ἐνώπιον καί τοῦ Χιλμῆ πασσᾶ. Ὁ Ἄγγλος Πρόξενος ἀπήτησε τιμωρίαν στρατιωτῶν. (Εἴδ[ησις] Ζ).

– Μετά τήν πυρπόλησιν τοῦ χωρίου Λιουμπέτινο ὁ στρατός ἔλαβε μεθ' ἑαυτοῦ περί τούς 30 χωρικούς καί ἐν ᾧ μετῆγε αὐτούς εἰς Νέβεσκαν, ἔσφαξεν 7 ἐκ τῶν προκρίτων παρά τήν Νέβεσκαν. (Εἴδησις ἐκ Φλωρίνης).

33 – Τά βουλγαρόφωνα χωρία (ἐπειδή κατοικοῦνται καί ὑπό τούρκων) Παλαιοχώρι, Δέμπρι, Χασάν Κιόϊ, Ἐμπόριο, Καραμπουνάρ, Τρέμνινο, Φραγκότσι, Δουρουτλάρ, Κόμανο καί Τρέπιστα δέν ἐξηγέρθησαν. (Εἰδήσεις μου).

– Εἰς τό Ἐμπόριον 1 μόνον ἔφυγε. Οἱ βουλγαροδιδάσκαλοι διαταχθέντες ὑπό τῶν ἐν Κλεισούρα ἀρχηγῶν νά παρακινήσωσι εἰς ἐξέγερσιν τούς χωρικούς, δέν ὑπήκουσαν.

8 Σεπτεμβρίου

– Ἡ τουρκική κυβέρνησις ἀπό τινων ἡμερῶν περί παραδόσεως ὑπό τῶν χωρικῶν τῶν ὅπλων προκειμένου ἐφαρμόζει τήν ἑξῆς τακτικήν: Μεταβαίνει ἀπόσπασμα ἐξ 100 στρατιωτῶν εἰς ἕκαστον χωρίον, προσκαλεῖ τούς χωρικούς νά παραδώσωσι τά ὅπλα, ἐάν εἴπωσιν ὅτι τοιαῦτα δέν ἔχουσι τούς ἀναγκάζει νά ὑπογράψωσιν ἔγγραφον ἐπί τούτῳ καί ἀναχωρεῖ μεταβαίνων εἰς ἕτερον χωρίον, τήν ἑπομένην ἔρχεται ἕτερον ἀπόσπασμα ἐκ 200 στρατιωτῶν, οὗτοι προσκαλοῦσι τούς χωρικούς ἅπαντας καί ἐπί παρουσίᾳ ῥαβδίζουσιν αὐτούς ἀνηλεῶς, ἀναγκάζονται ἐπί τέλους καί τά παραδίδουσι τά ὅπλα. Ἐν Σφέτε Μήτρανε τοῦ Περλεπέ τῇ 6η Σεπτ[εμβρίου] παρέδωκαν οἱ χωρικοί ἀφοῦ ὑπέστησαν τάς διατυπώσεις τῆς νέας τακτικῆς 12 ὅπλα Μαρτίνι, Βέρδαν καί Γκρά.

34 – Ἡ εἰς Κρούσοβον μεταβᾶσα Ρουμανική πρός διανομήν τῶν ἐράνων ἐπιτροπή διένειμε 2.000 φράγκα εἰς τούς ρουμουνίζοντας μέ ἀναλογίαν ἀπό 2 μέχρι 30 εἰκοσοφράγκων ἑκάστῳ. Προσεκάλεσαν καί ἐκ τῶν ἡμετέρων τινάς, εἰς οὕς ὑπεσχέθησαν νά δώσωσι διάφορα ποσά ἐάν συγκατετίθεντο νά δεχθῶσι τόν ρουμοῦνον ἱερέα, ἀρνητικήν ἔλαβον ἀπάντησιν.

– Αἱ κατά τό τμῆμα τοῦ Μοριχόβου-Τσέγανης ληστοσυμμορίαι εὑρίσκονται ἐν ἀποσυνθέσει· ἄλλων μέν οἱ συμμορῖται προσελθόντες εἰς τά χωρία των μετά τῶν ὅπλων παρεδόθησαν ταῖς Ἀρχαῖς, ὡς συνέβη ἐν Τσερεόβῳ, ἄλλων δέ ἕνεκα πείνης παρεδόθησαν, ὡς συνέβη κατά τήν Σέτιναν, ὅπου, ὡς λέγεται, παρεδόθησαν 450-500.

– Ἐπέστρεψεν εἰς Ἐμπόριον ὁ μετά τῶν συμμοριῶν πολεμήσας εἷς καί φονεύσας ἐν Ἐμπορίῳ στρατιώτην, ἐφονεύθη ἔπειτα ὑπό τῶν στρατιωτῶν. Δέκα οἰκίαι ἐκάησαν ὑπό στρατιωτῶν. (Εἴδ[ησις] Τούρκων ἐξ Ἐμπορίου).

– Μετά συμπλοκήν ἐν Ρούδαρι καθ' ἥν ἐφονεύθησαν 20 κομῖται ἤχθησαν 40

99. 13 Σεπτεμβρίου 1903

Σεβαστέ μοι Κύριε [Στ.] Δραγούμη

Τοῦ νέου ὑμῶν ἀπελθόντος προχθές ἐκ Μοναστηρίου διηύθυνα τήν ἐπιστολήν ὑμῶν εἰς Σέρρας.

Τήν Βουλγαρικήν στατιστικήν μοι τήν ἐζήτησε πρό τινων ἡμερῶν κυρίως κλπ. θά φροντίσω ὅμως || νά τήν λάβη καί θά τήν 2
ἀποστείλω πρός ὑμᾶς.

Διατελῶ μετ' ἐξόχου ὑπολήψεως
προθυμότατος
Δ. Πανᾶς

Λιουμπόϊνο (ΓΠ)

χωρικοί ἐκ Ρούδαρι εἰς Νάκολετς πρός ἀνάκρισιν. (Εἴδ[ησις] διδ[ασκάλου] Ράμπη).

35 – Λέγεται ὅτι τό Αὐστριακόν Προξενεῖον ἔχει ὑποσχεθῆ εἰς Ἐξη- Σουίτας ὅτι οὐδέποτε θέλει καταστραφῆ τό χωρίον των. Τοῦτο ἴσως ὀφείλεται εἰς ἐνεργείας καί τοῦ ἐκεῖ διαμένοντος Μίκουλα, ἐργοδηγοῦ τοῦ σιδηροδρόμου.

– [Τῇ] 1η Σεπτεμβρίου ἐκ τοῦ χωρίου Δούπενη (Ρέσνης) 8 χωρικοί καί ἐκ τῶν χωρίων Κουρμπυνόβου καί Πραίτωρ 12 ἐκ τῶν φυγόντων πρός τάς συμμορίας, προσῆλθον εἰς τάς Ἀρχάς καί παρεδόθησαν μετά τῶν ὅπλων των.

– Ἐν Νεστράμι ὁ Τσακαλάρωφ ἐφόνευσεν 1 χριστιανόν καί 2 μουσουλμάνους, ἐπυρπόλησε δέ 3 οἰκίας, μίαν ἀποθήκην καί 2 ἐργαστήρια. (Εἰδήσεις Γεν[ικῆς] Διοικήσεως).

– Ἐπειδή οἱ βούλγαροι λησταντάρται τῆς ἐπαρχίας Καστορίας ἠπείλησαν ὅτι θά φονεύσωσι τούς χωρικούς καί θά πυρπολήσωσι τά χωρία, τῶν ὁποίων οἱ κάτοικοι παρέδωσαν τά ὅπλα, ἡ Κυβέρνησις ἔλαβε τά κατάλληλα μέτρα πρός διαφύλαξιν αὐτῶν.

36 – 16 κάτοικοι τοῦ χωρίου Περόβου παρέδωκαν 16 ὅπλα, οἱ δέ τῶν χωρίων Ράμπης, Μπρατουτσίνας, Στύρμποβο, Σλήμνιτσα, Κράν, πέντε χωρίων Κριτσόβου καί 8 Καστορίας, 127 ὅπλα.

– [Τῇ] 3η Σεπτεμβρίου ἐν Μπέλτσε ἐγένετο συμπλοκή καθ' ἥν ἐφονεύθησαν 30 λησταντάρται· ἐκ δέ τοῦ στρατοῦ 1 στρατιώτης καί 1 ὑπολοχαγός ἐφονεύθησαν καί 2 στρατιῶται ἐτραυματίσθησαν.

– Κατά τάς παρά τήν Ρέσναν συμπλοκάς ἐφονεύθησαν 18 λησταντάρται.

– Ἐν Πρέσπα συνελήφθησαν 11 λησταντάρται μετά 14 ὅπλων· παρά τήν λίμνην τῆς Πρέσπας συνελήφθησαν 24 λησταντάρται μέ 20 ὅπλα.

– Ἐν συμπλοκῇ παρά τό Σλέπτσε ἐφονεύθησαν 40 λησταντάρται· ἀρχηγός ὁ καπετάν Μᾶρκος. 1 στρατιώτης νεκρός καί 3 τραυματίαι.

– Οἱ κάτοικοι τοῦ χωρίου Λιουμπόϊνο ὑπετάγησαν.

– 5 χωρικοί Κουτσκόβαινι παρέδωσαν 4 ὅπλα.

– Κάτοικοι χωρίων Καστορίας παρέδωσαν 128 ὅπλα.

37 – Ἐν συμπλοκῇ γενομένῃ ἐν Ἐμπορίῳ ἐφονεύθη 1 λησταντάρτης· ἐφονεύθη 1 χωροφύλαξ καί 3 ἐπληγώθησαν. Ἡ οἰκία ἐν ᾗ ἦσαν οἱ ἀντάρται ἀνεφλέγη, ἐξ αὐτῆς δέ μετεδόθη καί εἰς 10 ἄλλας παρακειμένας.

– Ἐν συμπλοκῇ γενομένῃ ἐν Ρούδαρι ἐφονεύθησαν 15 λησταντάρται καί 1 στρατιώτης ἐπληγώθη.

– Ἐκ τοῦ χωρίου Ζηβόνια παρεδόθησαν 19 χωρικοί μετά τῶν ὅπλων.

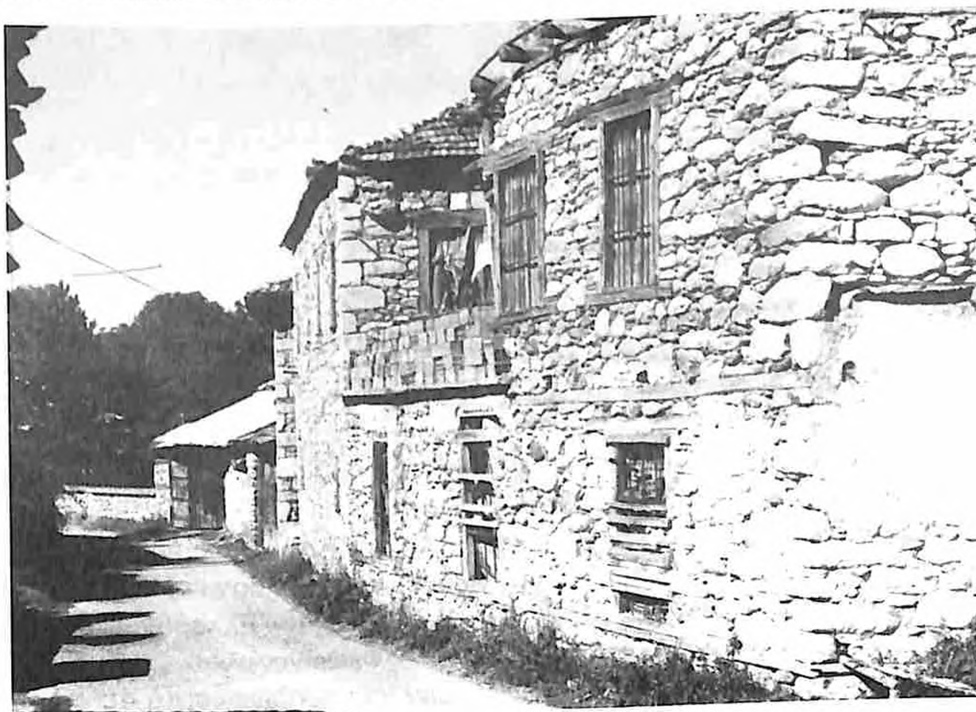
– Ἐκ τοῦ χωρίου Ἔχλα παρεδόθησαν 3 λησταντάρται μετά τῶν ὅπλων.

– Ἐκ τοῦ χωρίου Περόβου παρεδόθησαν 22 λησταντάρται, ἐκ δέ τοῦ χωρίου Λευκόφτσα 18 μετά 31 ὅπλων ὁμοῦ.

– Τό χωρίον Τσάρισβορ παρέδωκε 13 ὅπλα. (Ἐκ τῆς Γενικῆς Διοικήσεως).

– Ἔξωθεν τοῦ χωρίου Σκότσιβιρ μέχρι τῆς χθές (7 τρέχοντος) εἶχον συνέλθει περί τούς 800 συμμορῖται προτιθέμενοι σήμερον νά ἐπιτεθῶσι κατά τοῦ Περλεπέ,

Λιουμπόϊνο (ΓΠ)

38 όπως τιμωρήσωσι τούς έκεί βουλ||γάρους άρνηθέντας νά λάβωσι μέρος είς τό έπαναστατικόν κίνημα. Ό έκεί στρατός λαβών γνώσιν τοῦ πράγματος κατέλαβε τάς διόδους, όθεν έμελλον νά διέλθωσιν.

– Κατ' είδήσεις νεωτέρας λέγεται ότι ζωηρά συμπλοκή διεξάγεται έν τῆ θέση Καϊμακτσαλάν.

9 Σεπτεμβρίου

— Είς όσους χωρικούς δέν φέρουσιν όπλα πρός παράδοσιν είς τάς Άρχάς, λέγουσιν αὗται νά παραδώσωσι τά όπλα είδεμή δέν έπιτρέπεται αύτοῖς νά μένωσιν έν Ρέσνη· άπηγορεύθη μάλιστα είς τούς χωρικούς τῶν μή πυρποληθέντων χωρίων νά δέχωνται αύτούς. Λέγουσιν αύτοῖς αί Άρχαί: *«Πηγαίνετε όπου θέλετε, μέ τούς κομίτας, στά βουνά ή καί πάτε στό καμμένο σας χωριό».* (Εῖδ[ησις] έκ Ρέσνης).

– Είς τό βουνόν τοῦ Κρούσια οί τοῦρκοι στρατιῶται έσφαξαν 40 περίπου άνδρας άόπλους, χωρικούς Κροῦσια καί Λιορέκα (πυρποληθέντων χωρίων) οΐτινες έφύλαττον τά γυναικόπαιδα έπί τοῦ βουνοῦ κεκρυμμένα.

– Οί χωρικοί τοῦ Ζλάταρι παραδοθέντες άνευ όπλων είς τήν Κυβέρνησιν έξεδιώχθησαν· μεταβάντες δέ είς τό πυρποληθέν αύτῶν χωρίον κατώκησαν έκεῖ. Στρατιῶται έλθόντες έφόνευσαν έξ αύτῶν δέκα πέντε άνδρας καί έτραυμάτισαν ένα. (Είδ[ήσεις] έκ Ρέσνας).*

39 **12 Σεπτεμβρίου**

– Έν Φλωρίνη διαμένει τό τάγμα τῆς Πρεσιώβας, όπερ είς πολλάς παρεκτροπάς έναντίον τῶν χριστιανῶν κατοίκων προέβη· άπειλοῦσι σφαγάς, πανικός κατέχει τούς χριστιανούς.

– Έν Φλωρίνη πωλοῦσι τά λάφυρα τοῦ Κρουσόβου είς εύτελεῖς τιμάς.

– Λέγεται ότι πολλά σχισματικά χωρία τῆς έπαρχίας Μογλενῶν έδήλωσαν ότι θέλουσι νά έπανέλθωσιν είς τούς κόλπους τῆς όρθοδοξίας.

– Λέγεται ότι ό Τσακαλάρωφ κατέστρεψε 6 χωρία τουρκικά είς τά μέρη τῆς Γράμμοστας εύρισκόμενα καί ότι διανοεῖται νά καταστρέψη καί τήν κωμόπολιν Μπορμποτσκόν.

– Έκ βουλγαρικῆς πηγῆς πληροφορίαι λέγουσιν ότι έντός τῆς έβδομάδος ταύτης θέλουσι λάβη χώραν σπουδαῖα γεγονότα.

– Πολλοί χωρικοί έκ τοῦ διαμερίσματος Φλωρίνης, οΐτινες εἶχον συμπράξει μετά τῶν συμμοριῶν έν τῶ τμήματι τῶν Βοδενῶν έπανῆλθον καί κρύπτονται είς τά έλληνικά χωρία Νεγοβάνην, Μπελκαμένην, Νέβεσκαν, Έλλοβον, Πισοδέρι καί
40 τά καλύβια || Τσικούρα καί Σιούμενι. (Είδήσεις έκ Φλωρίνης).

– Οί χωρικοί τοῦ χωρίου Νίβιτσα έζήτησαν νά παραδώσωσι τά όπλα των είς

* Σημ.: Τελευταία γραφή πρίν άναχώρηση ό Ίων διά τάς Σέρρας.

100. Σέρραις, 16 Σεπτεμβρίου [1903]

Ὁ πρῶτος ἔρωτας εἶναι ὁ τοῦ Ναρκίσσου.

[Τετράδιο 10 ἡμερολογίου]

66

Σέρρες (ΓΒ)

τάς Ἀρχάς Νάκολετς· αἱ Ἀρχαί διεμήνυσαν αὐτοῖς ὅτι δέν εἶναι ἀνάγκη νά προσέλθωσιν αὐτοί εἰς Νάκολετς, διότι αὐταί αἱ Ἀρχαί θά ἐπισκεφθῶσι τό χωρίον των.

Τῇ 10η Σεπτεμβρίου ἀπόσπασμα στρατοῦ προσέβαλε τό χωρίον ἐξαίφνης καί ἐφόνευσε 18 περίπου χωρικούς, διήρπασε δέ καί τάς οἰκίας αὐτῶν. Τήν ἐπομένην τό ἀπόσπασμα διά τῆς λίμνης διεκπεραιώθη εἰς Νάκολετς, διατάξαν τούς χωρικούς διά ξηρᾶς νά προσέλθωσιν εἰς Νάκολετς, ἐνῶ δέ οὗτοι μετέβαινον εἰς Νάκολετς προσεβλήθησαν ὑπό ἄλλου ἀποσπάσματος καθ' ὁδόν. Εἴκοσι τρεῖς εἶναι οἱ φονευθέντες. Μετά τοῦ στρατοῦ συνέπραξαν καί βασιβαζοῦκοι περί τοὺς 250, ὧν προεξῆρχον οἱ Ρουστέμ ἐκ Πόπλη καί ὁ ἐκ Σελενίτσης (Κολώνιας) Μουστά μπέης μετά τοῦ ἀδελφοῦ του Σελφό μπέη.

41 – Τῇ 4η Σεπτεμβρίου ὁ ἐν Λάγη ἑδρεύων κόλαγας προσεκάλεσε τόν κοτζάμπαση τοῦ χωρίου Ὄροβνικ καί ἠρώτα ἄν οἱ χωρικοί εὑρίσκονται εἰς τάς οἰκίας των· πληροφορηθείς δέ ὅτι εὑρίσκονται εἰς τάς οἰκίας καί ἀσχολοῦνται εἰς τάς ἐργασίας των προέτρεψε νά ἐξακολουθήσωσι τά ἔργα των καί νά μή φοβοῦνται ὅτι ἔχουσι νά πάθωσί τι ἐκ μέρους τοῦ στρατοῦ. Εἶτα προσεκάλεσε τόν ἐκ τοῦ χωρίου Ρούδαρι πρόκριτον Ναούμ Μιχαήλ, τοῦτον διέταξε δούς τάς αὐτάς διαβεβαιώσεις νά προτρέψη τούς συγχωρικούς του πάντας νά ἐπιστρέψωσιν εἰς τό χωρίον των, διότι οὗτοι ἀπό 10 περίπου ἡμερῶν παραλαβόντες τά γυναικόπαιδα εἶχον καταφύγει εἰς Ζιέλοβον· πρός πίστωσιν μάλιστα τῶν λόγων του ὁ ἀξιωματικός ἐφωδίασε τόν εἰρημένον Ναούμ καί δι' ἐγγράφου. Οὗτος κατώρθωσε νά ἐπαναφέρη εἰς τό χωρίον πάντας τούς συγχωρικούς του μετά γυναικοπαίδων, οἵτινες ἐπανελθόντες τῇ 5η Σεπτεμβρίου ἐπεδόθησαν εἰς τάς ἐργασίας των· ἀλλά τήν νύκτα τῆς 5ης Σεπτεμβρίου ἀπόσπασμα στρατοῦ ἐπολιόρκησε τό χωρίον, ὅτε δέ τήν ἐπιοῦσαν οἱ χωρικοί εἶδον τό χωρίον των πανταχόθεν πολιορκημένον, οἱ μέν
42 || νεώτεροι ἐτράπησαν πρός τά ὄρη, ὅπως σωθῶσι διά τῆς φυγῆς, ἀλλ' ὁ στρατός καί οἱ βασιβουζοῦκοι πυροβολοῦντες ἐφόνευσάν τινας ἐξ αὐτῶν, εἶτα δέ εἰσελθόντες εἰς τό χωρίον συνέλαβον πολλούς ἐξ αὐτῶν καί διά μαχαιρῶν κατέσφαξαν πολλούς ἀθώους χωρικούς. Εἶτα δέ ἐτράπησαν εἰς λεηλασίας καί διαρπαγάς· ἐλεηλατήθη δέ καί διηρπάγη καί ἡ ἐκκλησία τοῦ χωρίου. Κατά τό λέγειν τοῦ ἱερέως καί προκρίτου Ὄροβνικ ἡ καταστροφή αὕτη ἐγένετο πρός ἐκδίκησιν τοῦ πυρποληθέντος χωρίου Πόπλη. Τήν πυρπόλησιν τοῦ Πόπλη διέπραξεν ὁ ἐκ τοῦ χωρίου Ρούδαρι ἀρχηγός Γκέλες μετά τοῦ Κῶτε, συνεργούντων, κατά τό λέγειν τοῦ προμνησθέντος Ρουστέμ καί τῶν χωρικῶν τῶν πέριξ χωρίων Ρούδαρι, Ὄροβνικ κλπ. Ἤδη ἀπειλεῖ οὗτος τά αὐτά νά διαπράξη καί ἐν Ὄροβνικ καί ἐν ἄλλοις χωρίοις τοῦ αὐτοῦ τμήματος.

Ὑπαίτιος τῆς καταστροφῆς τῆς γενομένης ἐν τοῖς ἡμετέροις χωρίοις τοῦ διαμερίσματος τῆς Πρέσπας κατά τήν γνώμην τοῦ κτηματίου κ. Κωνστ. Κυργιάκη κα-
43 τά τήν ὁμολογίαν τοῦ ἱερέως Ὄροβνικ καί τοῦ προκρίτου Βασίλ || ἐκ τοῦ αὐτοῦ χωρίου εἶναι ὁ Κῶτες.

101. Θεσσαλονίκη τῇ 17η Σεπτεμβρίου 1903

Ἀγαπητέ Παντελῆ σέ ἀσπάζομαι ἀπό καρδίας, τῇ κ. Μαριάνθῃ τά δέοντα.

Πρό δέκα ἡμερῶν ἦλθον ἀπό πατρίδος, ἤργησα νά σᾶς γράψω καί παρακαλῶ νά τό ἀποδώσητε εἰς τήν τεμπελιά καί ὄχι ὅτι σᾶς ἐλησμόνησα. Ἰδού σήμερον σᾶς γράφω καί ἐρευνῶ τά καθ' ὑμᾶς μετ' ἐνδιαφέροντος. Τά τῆς πατρίδος μας ὄχι τόσον καλά, ἄφησε τήν δυστυχίαν ὅπου ὑποφέρη, εἴχομεν καί τούς φόβους, βεβαίως τά ἐμάθατε, ἀφ' ἑνός ἀπό τούς ἀθλίους κομίτας βουλγάρους, ἀφ' ἑτέρου ἀπό τόν στρατόν, ὅλος ὁ στρατός διῆλθεν ἀπό Βογατζικόν διά Καστορίαν, ἡ συγκοινωνία ὅλων τῶν πέριξ χωρίων εἶχεν κοπῆ, εὐτυχῶς ἡ Κυβέρνησις μᾶς ἔστειλεν στρατόν ἀπό ἐλιαβέδες, δηλαδή ἐθνοφυλακή, ἔτυχεν νά εἶναι ὅλοι βαλαάδες καί γνωστοί καί περάσαμεν καλά, γνωρίζεις τί σκοπόν εἶχον [οἱ] κομῖται, || νά μολύνουν ὅλα τά ἑλληνικά χωριά, καί νά τά φορολογήσωσι, 2
ὅπως εἶχον ὑπάγει εἰς τήν Λοσνίτζα καί τό ἐφορολόγησαν ἕως 80 λίρ[ας], ἔτυχεν ἐκεῖ καί ὁ ταξιλδάρης ὅπου ἐσύναζεν χρήματα καί δύο ζαπτιέδες καί τούς ἐφόνευσαν καί τούς τρεῖς, ἀπό τόν ταξιλδάρην πῆραν 30 λίρ[ας], ἀρχηγός δέ τῶν βουλγάρων ἦτον ὁ ἄτιμος καί ἄθεος Τσακαλάρωφ ἐκ τοῦ χωρίου Σμαρδέσι, ὡς ἐμάθομεν ἐπρόκειτο νά ἔλθουν καί εἰς Βογατζικόν, φαντασθῆτε τόν φόβον, εὐτυχῶς ἐκείνην τήν ἡμέραν ἦλθεν στρατός καί ἀπηλλάχθημεν τοῦ φόβου, ὁ φόβος ἦτο νά μή μολύνουν τό χωρίον μας οἱ βούλγαροι. Τό αἴσθημα ὅλων τῶν χωρίων εἶναι εἰς τήν ἀκμήν των. Ἀποροῦμεν πώς ἐργάζονται εἰς τάς Ἀθήνας, δέν σκέπτονται περί Μακεδονίας, καί φαίνεται τό ἔθνος μας εἶναι ἀτμόπλοιον ἄνευ πηδαλίου. Τό μόνον || τό ὁποῖον μᾶς ἐχαροποίησεν ἦτο ὅτι εἰς αὐτήν 3

13 Σεπτεμβρίου

– Ἀθρόοι προσέρχονται οἱ σχισματικοὶ κάτοικοι τῶν πέριξ τοῦ Σουροβιτσόβου χωρίων εἰς τούς κόλπους της Ὀρθοδοξίας· τοιαῦται μεταστάσεις ἀγγέλλονται ἐκ Πάτελι, Ρακίτας, Ρούδνικ κλπ. Ἄγνωστον ὅμως ἂν οὗτοι εἰλικρινῶς μετανοοῦντες προσέρχονται ἢ μόνον καὶ μόνον ἵνα σωθῶσιν ἐκ τῆς καταδιώξεως τῶν Ἀρχῶν.

– Ἀπό τῆς 6-12 Σεπτεμβρίου παρεδόθησαν καὶ κατέθηκαν τά ὅπλα ἐν ὅλω 24, ἤτοι 5 ἐξ Ἐξὴ-Σοῦ, 4 ἐκ Τσερεόβου καὶ 15 ἐκ Πάτελι. Εἷς μόνον, ὁ Τσίλες Καλιαντζῆς ἐν Πάτελι ἐκλείσθη ἔν τινι οἰκία, ἐν ᾗ περικυκλωθείς ὑπό χωροφυλάκων, παρεδόθη τῇ 12η Σεπτεμβρίου ἄνευ ἀντιστάσεως.

– Ἀνεμένοντο σήμερον ἐν Σουροβιτσόβω ἄλλοι 20 καί ἐπὶ τούτω μετέβη ἐκεῖ ὁ πρόκριτος Σουροβιτσόβου καὶ κεχαγιᾶς τοῦ Ραούφ πασσᾶ Δῖνας, ὅστις εἶναι τό μεσάζον πρόσωπον.

– Λέγεται ὅτι ὁ ὁπλαρχηγός Τσακαλάρωφ ἐφονεύθη ἐν τῇ Μονῇ Ζητσίστης τῆς ἐπαρχίας Καστορίας. (Εἰδήσεις Σουροβιτσόβου).

44 – Ἐν τῇ συμπλοκῇ Νιβίτσης ἐφονεύθησαν 16 λησταντάρται καὶ 7 ἐζωγρήθησαν, κατεσχέθησαν δέ 11 ὅπλα.

– Τῇ 9η Σεπτεμβρίου παρεδόθησαν μετά τῶν ὅπλων των 4 χωρικοί ἐκ Τσερεόβου, 6 ἐκ τῶν χωρίων Τσάρισβορ καί Δέρμενι (Ρέσνης), 21 ἐκ Λιουμπόνιας καί 4 ἄοπλοι.

– Παρεδόθησαν δέ μόνον ὅπλα ἐκ τῶν ἑξῆς χωρίων: 2 ἐκ Σλημνίτσης, 2 ἐκ Τειχοβλίστης, 5 ἐκ Ζαγοριτσάνης, 9 ἐκ Κουμανιτσόβου, 28 ἐκ τῶν χωρίων Βεσλιτζάν, Ζαγοράν καί Κρουσοβιάν καί 3 ἐκ τοῦ χωρίου Ἀετός.

– Τῇ 10η Σεπτεμβρίου παρεδόθησαν εἰς τάς Ἀρχάς 25 ἔνοπλοι καί 80 ἄοπλοι ἐκ Γέρμαν, 3 ἔνοπλοι ἐκ Δέρμενι.

– Ἐν Διβιάκ (Περλεπέ) ἐρεύνης γενομένης ἀνεκαλύφθησαν 1 ὅπλον, 10 σάκκοι ἀλεύρου καί 8 σάκκοι ἅλατος.

– Τῇ 11η Σεπτεμβρίου παρεδόθησαν 11 ἔνοπλοι ἐκ Νάκολετς, 7 ἐκ Στύρκοβας, 2 ἐκ Μεδόβου, 10 ἐξ Εζέρενι, 8 ἐκ Κουτσκόβαινι καί 4 ἐκ Στρεμπρένου.

45 – Παρεδόθησαν δέ 16 ὅπλα ἐκ τοῦ χωρίου Ἀποσκέπου καί 17 ἐκ τῶν χω||ρίων Μπληλούσι, Κοζίτσα καί Μπατούτς.

– Τῇ 12η Σεπτεμβρίου ἐγένετο παράδοσις:

13 ἐνόπλων ἐκ τῶν χωρίων Ράμπη, Χαρβάτι καί Κράν.

16 ἐνόπλων ἐκ τῶν χωρίων Ρεχόβου καί Γκράσδανι.

18 ἐνόπλων καί 2 ἀόπλων ἐκ τῆς ἐπαρχίας Φλωρίνης.

– Ἐν Πάτελι παρεδόθη μετά τοῦ ὅπλου του ὁ βοεβόδας Τσίλες.

– Κατεσχέθησαν δέ ἐν τοῖς ἑξῆς χωρίοις ὅπλα ὡς ἑξῆς:

8 ὅπλα ἐν Μεχοκάζ καί Τσελεβίκ (Κριτσόβου).

15 ὅπλα ἐν Πούστετς (Μπιγλίστης).

11 ὅπλα ἐν Στρουγόβω, Σλαβίτσα καί Μισλεσόβω (Ἀχρίδος) καί 76 πολύκροτα

τήν ἀνωμαλίαν. ἦλθεν καί ὁ ἀξιαγάπητος Ἰ. Δραγούμης ὁ υἱός τοῦ μόνου ὅστις φροντίζει περί Μακεδονίας Στ. Δραγούμη. Παντελῆ, νέος ὅπως πρέπει, μέ πολλά προτερήματα καί μέ καλήν ἀνατροφήν ὡς ἐμπρέπει εἰς τήν οἰκογένειάν του, ἐκάθησεν τρεῖς ἡμέρας ἔκαμεν ἐπισκέψεις εἰς ὅλους τούς συγγενεῖς καί πατριῶτες, ὅλοι τόν ἐδέχθημεν μέ ἀνοικτάς ἀγκάλας, ἐνεθάρρυνε τούς ἀνθρώπους, εὐτύχημα εἰς τό ἔθνος ἄν εἶχεν καί ἄλλους τρεῖς εἰς τήν Μακεδονίαν ἀπό τῶν Προξενικῶν, ἡ πατρίς πρός μεγαλυτέραν ἐκδήλωσιν τῆς ἀγάπης εἰς τήν ἐκκλησίαν τοῦ Ἁγίου Χρυσοστόμου ἔκαμεν λειτουργίαν ἐπίτηδες καί ἐμνημόνευσεν τά ὀνόματα τῆς οἰκογενείας τοῦ Δραγούμη. Καί εἰς Καστορίαν ἔδωκεν μεγάλην ἐντύπωσιν ὁ Ἰ. Δραγούμης, ὁ κ. Καραμπίνας, Ἀρχιερεύς κατένθουσιασμένος ἀπό τόν νέον || τοῦτον ἐν ὀλίγοις, τόν κ. Ἰ. 4
Δραγούμη, τόν εἶδον καί εἰς Θεσ/νίκην, μετέβη εἰς Σέρρας, ὑπήγομεν μαζί εἰς τόν Ἀρχιερέα καί εἰς τόν κ. Ν. Μπήτζου καί ἐπεσκέφθη, μεγάλην ἐντύπωσιν ἔδωκεν, εἴθε ὅλοι [οἱ] ὑπάλληλοι τῆς Ἑλλ[ηνικῆς] Κυβερνήσεως νά εἶναι τοιοῦτοι.

Ταῦτα ἀγαπητέ πώς ἤλθομεν ἐδῶ μέ στρατόν πολλοί καί εἰς Καστορίαν μετέβημεν διά τά διαβατήρια μέ στρατόν ὑπήγομεν πολλοί, εἰς τούς δρόμους δέν ἀπαντᾶς κανένα, ἐρημία, ὁ Θεός νά κάμη τό καλόν πού θά λήξη καί πώς θά ζήσουν οἱ ἄνθρωποι, ὁ Θεός νά δώση φώτησιν εἰς τούς ἰθύνοντας τάς τύχας τῶν ἀνθρώπων Εὐρωπαίους.

Ὁ πατήρ σου ἔχει καλῶς καί ὅλοι Παντελῆ ἔχομεν πολλά καί ἀγγαρείας πολλάς, ἀλλά τί νά γίνη εἰς αὐτάς τάς περιστάσεις εἶναι καί αὐτά. Ὑγίαινε.

Ὁ σός

Δ. Καρακάσης

Τῆ ἀγαπητῆ Νέλλη τά δέοντα

κ. Οὐρανία τά εἰκότα

ἐντός τῆς πόλεως Ἀχρίδος.

– Τά χωρία Ρακίτα, Κουνούχι, Δέβρα, Ἐμπόριον καί Παλαιοχώριον παρέδωκαν 37 ὅπλα καί 1 ρεβόλβερ. (Εἰδήσεις Γεν[ικῆς] Διοικήσεως).

46 – Παρά τάς διαβεβαιώσεις τῆς Γενικῆς Διοικήσεως ὅτι οἱ ἐν Ρούδαρι φονευθέντες ὑπό τοῦ στρατοῦ κατά τήν 6ην Σεπτεμβρίου ἦσαν ληστανταρται, ἐκ τοῦ παρατιθεμένου ἐνταῦθα ὀνομαστικοῦ πίνακος καί τῆς ἡλικίας των καταφαίνεται ἡ ἀλήθεια.

α') Φονευθέντες (ἐκ Ρούδαρι):

1) Ροῦσε Ἀτανάς .... ἐτῶν 80
2) Σταῦρε Βασίλ .... ἐτῶν 35
3) Γεώργη Ναούμ .... ἐτῶν 65
4) Μῆτρε Γεώργη (υἱός) .... ἐτῶν 25
5) Γκρόζδαν Κάλε .... ἐτῶν 70
6) Νίτσος Γκέλε .... ἐτῶν 35
7) Ἰωβάν Κύρστε .... ἐτῶν 25
8) Κῶτε Γκέλε .... ἐτῶν 30
9) Μίλε Βασίλ .... ἐτῶν 30
10) Ἀνδρέας Σπύρου .... ἐτῶν 35
11) Παῦλος Σωτηρίου .... ἐτῶν 12
12) Νίτσε Γεώργη .... ἐτῶν 25
13) Μπογόϊας Κῶτε .... ἐτῶν 15
14) Μῆτρε Γεώργη .... ἐτῶν 75
15) Νεδέλκος Νοβάτσε .... ἐτῶν 30
16) Στωϊάννης Κάλε ἐκ Πόπλη .... ἐτῶν 20
17) Βασίλ Κῶτσος ἐκ Πόπλη .... ἐτῶν 45

β') Τραυματίαι:

1) Πέτρος Παπακώστα (ἐκ Ρούδαρι)
2) Στεφανίτσα Κάλε ἐκ Ρούδαρι καί
3) Ναϊδοβίτσα Ναούμ ἐκ Πόπλη.

– Αἱ οἰκίαι πᾶσαι τοῦ χωρίου καί ἡ ἐκκλησία ἐλεηλατήθησαν.

47 **16 Σεπτεμβρίου**

– Χθές ἐγένετο ἐν Περλεπέ ὁ τυφεκισμός τοῦ τόν ἀξιωματικόν, τόν μιλιαζίμην, φονεύσαντος στρατιώτου.

– Ἀπό δύο ἡμερῶν πολιορκεῖται πολυάριθμος βουλγαρική συμμορία εἰς τό νησίδιον τῆς λίμνης Πρέσπας Ἀχίλλι, ἀφ' οὗ τά δύο ἐξ Ἀχρίδος μικρά τηλεβόλα δέν ἐτελεσφόρησαν ἐστάλησαν σήμερον ἐντεῦθεν δύο πεδινά.

– Ἐξακολουθοῦσι σποράδην αἱ ἐντεῦθεν δραπετεύσεις τῶν βουλγάρων πρός συνένωσιν μετά τῶν συμμοριῶν.

102. Ἐν Σέρραις 20 Σεπτεμβρίου 1903

Ἀγαπητέ μου μπαμπᾶ (...)

Παρακαλῶ νά μοι στείλῃς ἀρκετά ἀντίτυπα τοῦ τέ ἑλληνικοῦ καί τοῦ ἀγγλικοῦ καί τοῦ γαλλικοῦ κειμένου τοῦ Ὑπομνήματος. Ἔρχονται συχνά ἀνταποκριταί ξένων, ἰδίως ἀμερικανικῶν καί ἀγγλικῶν ἐφημερίδων, οὕς βλέπω καί οἵτινες θά λάβωσιν ἀντίτυπα τοῦ Ὑπομνήματος ἄν ἔχω εἰς τήν διάθεσίν μου ἱκανά! 2

Σέ φιλῶ

Ἴων

Ρακίτα - Ὀλυμπιάς (ΓΚ)

– Ὑπό τήν προεδρίαν τοῦ δημάρχου Θεσ/νίκης συνέστη ἐπιτροπή ἐνταῦθα πρός ἐφαρμογήν μεταρρυθμίσεων, ἕκαστον μέλος ἀντιπροσωπεύει ἑκάστην φυλήν. Ὁ ἕλλην Μιχαήλ Κατσουγιάκης διωρίσθη ὡς ρουμοῦνος, παρά τήν ἐπιμονήν τοῦ Γεν[ικοῦ] Ἐπιθ[εωρητοῦ] Χιλμῆ πασσᾶ διεμαρτυρήθη ἐντόνως, ἀποδείξας ὅτι ἐνταῦθα καί τοῖς πέριξ ρουμούνοις δέν ὑπάρχουσιν παρά μόνον μισθωτοί τῆς προπαγάνδας.

48 – Ἐν Ραζλόκ ἐγένετο ἔκρηξις πολλῶν βομβῶν, ἅς εἶχον κρύψει οἱ βούλγαροι εἰς τούς ἀχυρῶνας.

– Σύλησις ναοῦ Μπανίτσης ὑπό τοῦ στρατοῦ.

22 Σεπτεμβρίου

– Τήν 13ην Σεπτεμβρίου εἰς τά ὄρη Λεσιάν τῆς Ἀχρίδος ἐγένετο συμπλοκή. Ἐφονεύθη ὁ παπᾶ-Βασίλειος, ὁ ἀρχηγός τῆς συμμορίας καί 6 ὀπαδοί του, 6 ὅπλα κατεσχέθησαν.

– Παρεδόθησαν ἔνοπλοι εἰς τάς Ἀρχάς:

12	ἐκ τοῦ χωρίου Βράντσε
2	ἐκ τοῦ χωρίου Μπέλλοπολε
9	ἐκ τοῦ χωρίου Ἔχλα
3	ἐκ τοῦ χωρίου Λάγκ
2	ἐκ τοῦ χωρίου Λιουμπόνια καί Ρούδαρι.

– Τήν 16ην Σεπτεμβρίου παρεδόθησαν ἔνοπλοι 22 ἐκ τοῦ χωρίου Δέρμενι, 2 ἐκ τοῦ χωρίου Ἐζέρενι.

49 – Ἐκ τοῦ ναχιγιέ Πόρετς παρεδόθησαν 120 ὅπλα καί 9 ἐκ τοῦ χωρίου Λάτοβον, 16 ἐκ τοῦ χωρίου Δέρμενι, 8 ἐκ τοῦ χωρίου Ραΐτσα, 18 ἐκ τοῦ χωρίου Νιβίτσης.

– Ἑπτά ἔνοπλοι παρεδόθησαν ἐκ τοῦ χωρίου Γκορίνοβον.

– Τήν 17ην Σεπτεμβρίου ἐγένοντο παραδόσεις ἐνόπλων καί ὅπλων ὡς ἑξῆς:

Ἔνοπλοι	6	ἐκ Μπούκοβικ.
Ἔνοπλοι	3	ἐκ Δρένοβας.
Ἔνοπλοι	6	ἐκ Μπέσφινα.
Ἔνοπλοι	1	ἐκ Μοναστηρίου.
Ὅπλα	10	ἐκ τοῦ χωρίου Λάγκ
Ὅπλα	6	ἐκ τοῦ χωρίου Μπέσφινα.

– Ὁ ἀρχηγός Παπᾶ-Γεώργιος ἐκ Λάζανι παρεδόθη μετά τῶν ὅπλων του.

– Ἐν συμπλοκῇ γενομένη κατά τήν αὐτήν ἡμέραν ἐπί λόφου τινός ἐν τῷ διαμερίσματι Δεμίρ Ἰσσάρ ἐφονεύθησαν 24 λησταντάρται συμπεριλαμβανομένων καί 2 ἀρχηγῶν. Κατεσχέθη 1 κιβώτιον φυσιγγίων καί 4 ὅπλα. 1 στρατιώτης ἐτραυματίσθη.

50 – Τήν 18ην Σεπτεμβρίου ἐγένετο συμπλοκή ἐν Κονομπλάτη τῆς Καστορίας

103. Ἐν Θεσσαλονίκῃ τῇ 23ῃ Σεπτεμβρίου 1903

Σεβαστέ μοι φίλε κ. [Στ.] Δραγούμη

Βραδέως πως ἀποκρίνομαι εἰς τό τῆς 13ης Ἰουλίου γράμμα ὑμῶν. Εὐχαριστῶν ὑμῖν ἐπί τῇ ἀντιγραφῇ τοῦ περί τῶν Μυκηναίων λεόντων χωρίου παρακαλῶ ὅπως μοι σημειώσητε τό περιοδικόν καί τό ἔτος αὐτοῦ (μετά τοῦ ἀριθμοῦ τοῦ τόμου) καί τήν σελίδα.

Περί τῆς ἐπιγραφῆς τοῦ ναοῦ τοῦ Ἁγίου Δημητρίου οὔπω ἔγραψά τι νέον, χρόνου ἐλλείψει. Τό 6' μέρος τῶν Μακεδονικῶν ὑμῶν τῶν ἀξιολογωτάτων δέν ἔλαβον.

Πολλάκις ἐξ αὐτῶν ἐδόθη ἀφορμή τοῖς πολυπληθέσιν ἐνταῦθα φίλοις ὑμῶν
πρός διαφόρους σκέψεις. Πάντες οἰκτείρουσιν ὅτι τά πράγματα δέν ἐπέτρεψαν
ὑμῖν ὅπως ἔλθητε εἰς τήν Μακεδονίαν καί γνωρίσητε ἐξ αὐτοψίας καί αὐτη-
κοΐας τά τῆς περιμαχήτου ταύτης καί δυστυχοῦς ἀλλά πάσης παντός Ἕλλη-
νος ἀγάπης ἀξιωτάτης οὔσης χώρας. Ἐγώ δέ προσεποικτείρω ὅτι δέν ἐπεφάνη
ἔτι ἡ Ἑλληνική Κυβέρνησις ἡ ἔχουσα καί τόν νοῦν καί τήν θέλησιν ἵνα ὑπέρ
τῆς Μακεδονίας ἅμα καί τῆς Ἑλλάδος (τί εἶναι καί θά εἶναι ἡ δευτέρα ἄνευ
τῆς πρώ||της;) χρησιμοποιήση ἐν αὐτῇ τῇ Μακεδονίᾳ δύναμιν πνεύματος καί 2
χαρακτῆρος καί γοήτρου οἰκογενειακοῦ, οἷα ἐνεσαρκώθη ἐν ὑμῖν, φίλτατε κ.
Δραγούμη. Αὐτοί οἱ νεότευκτοι Βούλγαροι ὡς πράκτορας αὐτῶν χρησιμοποι-
οῦσιν ἐνταῦθα τούς ἱκανώτατους καί μάλιστα πεπαιδευμένους τῶν πολιτικῶν
ἀνδρῶν αὐτῶν (καί, σημείωσε, **Μακεδόνες** εἶναι οἱ ἄνδρες οὗτοι)· ἡ δέ Ἑλλάς
κατόπιν ἑβδομηκονταετοῦς ἐλευθέρου πολιτικοῦ βίου ἕναν ἀνέδειξε Μακεδονι-
κώτατον Ἕλληνα καί Ἑλληνικώτατον Μακεδόνα καί δέν ἐννόησε, δέν ἠθέλη-
σεν, ἀποτρόπαιον εἰπεῖν, νά χρησιμοποιήση αὐτόν ὅπου καί ὅπως ἔδει! Οὐχί
Γενικόν τινα Πρόξενον ἑδρεύοντα ἐν Θεσσαλονίκῃ καί συντριβόμενον ἐν τῇ
Ἑλληνικῇ τυπικῇ γραφειοκρατίᾳ, ἀλλά διευθυντήν, ἀλλά **Ὑπουργόν τῶν
Μακεδονικῶν Ἐξωτερικῶν καί Ἐσωτερικῶν** ἐπεθύμουν, ἵνα ἔβλεπον ὑμᾶς,
διασχίζοντα ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον τόν τόπον ἡμῶν καί σύροντα ὄπισθεν ἅπασαν
τήν χώραν διά τῆς ἐπιβολῆς τοῦ οἰκογενειακοῦ ὄγκου, τῆς παιδείας, τοῦ χαρα-
κτῆρος, τοῦ πνεύματος, τῆς φιλοπατρίας. Ἀλλά τίς νά σκεφθῇ ταῦτα ἐν
Ἑλλάδι; Ἄς εἶναι καλά αἱ δημοτικαί καί βουλευτικαί ἐκλογαί!

Θά ἐπεθύμουν ἵνα, εἰ δυνατόν, ἅπαντες οἱ Δραγούμηδες πανέστιοι μετώ-
κουν εἰς Μακεδονίαν! Εἶμαι || βεβαιώτατος (συμφωνοῦσι δέ μοι πάντες οἱ 3

καθ' ἥν ἐφονεύθησαν 9 λησταντάρται, κατεσχέθησαν 8 Γκρά, 3 βόμβαι. Μεταξύ τῶν φονευθέντων καταλέγεται καί ὁ Μιχαήλ, διδάσκαλος Λαρπίστης[1,2].

– Παρεδόθησαν ἐκ τοῦ χωρίου Ράμποτιν 10 ὅπλα καί 44 ἐκ διαφόρων χωρίων τῆς Καστορίας. (Εἰδήσεις Γενικῆς Διοικήσεως).

23 Σεπτεμβρίου

– Ἀπό τῆς χθές πολιορκεῖται συμμορία ἐπί τοῦ ὅρους Περιστερίου. Πέντε τάγματα στρατοῦ πολιορκοῦσι τό ὅρος ἀπό Νιζοπόλεως μέχρι Μηλοβίστης. Καθ' ὅλην τήν νύκτα ἠκούοντο πυροβολισμοί· ὁ ἀρχηγός Νάκης Στεργίου ἐκ Τυρνόβου τραυματισθείς ἠτοιμάζετο νά εἰσέλθη εἰς Μεγάροβον, ἀλλ' ἐφονεύθη ὑπό τοῦ στρατοῦ ἐν Μεγαρόβω μετά τῶν δύο αὐτοῦ συνοδῶν συμμοριτῶν.

– Χθές παρέλαβε παρά τῆς Τραπέζης Θεσσαλονίκης ἐνταῦθα ὁ Βουλγαροεπίσκοπος λίρας Ὀθωμανικάς 900, συγχρόνως ὑπάλληλος τοῦ ἐνταῦθα Βουλγαρι-
51 κοῦ Πρακτορείου παρουσίασε συναλλαγματικήν ἐκ 40.000 φράγκων || χρυσῶν εἰς διαταγήν τοῦ διευθύνοντος τό Πρακτορεῖον.

– Ὁ σχισματικός Νεδέλκος ἐκ Βρούσνικ, μέλος τῆς ταχυδρομικῆς ὑπηρεσίας τοῦ Κομιτάτου μᾶς διεβεβαίωνε πρό ὀλίγου ὅτι νέα προθεσμία ἐκ 10 ἡμερῶν ἐλήφθη διά τάς ἐν ταῖς πόλεσι διά δυναμίτιδος ἀποπείρας τῶν κομιτατζήδων, ὅτι δέ ὑπό τό πνεῦμα τοῦτο, θά διαβιβάσωσι καί ἔγγραφα εἰς τούς ξένους ἀντιπροσώπους.

– Ἐπιβάται ἐκ Περλεπέ καί Κρουσόβου βεβαιοῦσιν ὅτι πολλαί πυρκαϊαί ἐξακολουθοῦσι λυμαινόμεναι τό τμῆμα Δεμίρ-Χισσαρίου, Μπρέζοβα, Ἴλλινο, Σλόσνιτσα.

– Ὁ ὑπό τῆς ἀστυνομίας πρό δύο ἡμερῶν ἐν τῇ οἰκία τῶν ἀδελφῶν Πόπεφ ἐνταῦθα ἀνακαλυφθείς βούλγαρος τραυματίας εἶναι ὁ ἐν Περλεπέ τῇ 19η ἰδίου ὑπό δύο ἀγνώστων τραυματισθείς.

– Ἔκτακτος λέγεται ὅτι παρατηρεῖται κίνησις τῶν ἀδρανησασῶν ἐπί τινας ἡμέρας συμμοριῶν, εἰσῆλθον ἐν Χασάν-Ὀμπά καί ἐξηνάγκασαν νέους τινάς ν'

---

1. Μάθε Μῆτρε [Παντζάρωφ] ἐμεῖς στείλαμε ἄνθρωπον εἰς τήν Στάτιτσα (Μελᾶ) καί κεῖ βρῆκε τήν Μητρεβίτσα (τήν σύζυγο τοῦ Μῆτρε) καί ἡ ὁποία ἤθελε νά συναντηθῆ μαζί σου, ἀπάντηση περιμένω ἀπό σένα καί ὁ στρατός ἀπό τό Κονομλάντι ἔφυγε καί πῆγε κατά τό Τούριε καί δέν ἔκαμε καμμιά ζημιά εἰς τό Κονομλάντι, εἰς τό Τούριε δέν ξέρομε τί κάνει. Ἀκούσαμε δύο - τρία πυρά ὁμαδόν. Ὁ παπᾶ-Τσίλιο Τόλεφ, Χρῆστο Γιάνιν, παπᾶ-Χρῆστο Νάντε ἀπό τήν Στάτιτσα εἴμεθα στήν Ὄστσιμα (Τρίγωνο).
19 Σεπτεμβρίου 1903

2. **Ἀπόδειξις 3 λίρες καί 2 ἄσπρα, μετζίδια**
Ὁ κάτωθι ὑπογεγραμμένος Νάρε Γκέλεφ ἐκ τοῦ χωρίου Κονομλάντι μέχρι σήμερον σύντροφος τῶν ἐκ Καστορίας δασικῶν ταγμάτων, βεβαιῶ ὅτι ἔλαβον ἀπό τόν ἀνώτερον ἀρχηγόν (βοϊβόδα) Μῆτρε Παντζάρωφ τό ποσόν τῶν τριῶν (3) [λιρῶν] καί δύο (2) ἄσπρα, μετζίδια, δι' ἔξοδα ταξιδίου μέχρις Σόφιας Βουλγαρίας.
Ὁ Λαβών
Νάκε Μπλάγκοεφ ἐκ Κονομλάντι
26 Σεπτεμβρίου 1903
Χωρίον Τούριε (Κορυφή)
[Μετάφραση ἀνωνύμου συνεργάτη τῆς ΚΥΠ]
[Παντζάρωφ, Φ.2. Ἀρχεῖο Μακεδονικοῦ Ἀγῶνα. ΓΕΣ/ΔΙΣ]

ἐπαΐοντες τῶν Μακεδόνων) ὅτι ἄλλην θά εἶχε τήν ὄψιν ἡ Μακεδονία μας, ἄλλη θά ἦτο ἡ ἔκβασις τοῦ λυσσώδους ἐν αὐτῇ διεξαγομένου φυλετικοῦ ἀγῶνος!

Ἤρκεσεν ἵνα ὁ υἱός ὑμῶν Ἰωάννης ἔλθη εἰς Μακεδονίαν ὅπως κινήση τήν προσοχήν τῶν ἀπηλπικότων κατοίκων, τῶν κατοίκων τῶν συνηθισμένων νά βλέπωσι Προξένους ξένους πρός τόν τόπον, παντελῶς ἐστερημένους συνειδήσεώς τινος τῆς ἐθνικῆς ἀποστολῆς καί πρός σύνταξιν τῶν εἰς τήν Κυβέρνησιν ἐκθέσεων καταφεύγοντας εἰς τήν γραμματικήν παιδείαν κοινῶν διδασκάλων! Προξένους τῆς routine, [πεῖρας] Προξένους μή δυναμένους νά ἐννοήσωσιν ὅτι ἡ Μακεδονία δέν εἶναι Ἀρκαδία τις!

Ἦλθεν εἰς Μακεδονίαν ὁ Ἰωάννης ἀκτίς τις φωτός· θά δυνηθῶσιν οἱ ἀεί παῖδες Ἕλληνες νά ἐννοήσωσιν ὅτι ὅσον τό καθ' ἡμᾶς θά ἐσώζωμεν τήν Μακεδονίαν, ἄν ταύτην περιηύγαζεν αὐτό ὅλον τό φῶς;

Τάς σκέψεις μου ταύτας ἀνέπτυξα πρό ἡμερῶν ἐπί τρεῖς ὅλας ὥρας τῷ ἀγαπητῷ Ἰωάννη. Εὗρον αὐτόν συμφωνότατον· καί δέν ἠδύνατο ἤ νά εἶναι σύμφωνος, ἀφοῦ τήν θεωρητικήν αὐτοῦ μόρφωσιν συμπληροῖ νῦν διά τῆς πρακτικῆς πείρας τοῦ τόπου. Εἰλικρινῶς συνιστῶ ὑμῖν || ἵνα διά παντός τρόπου 4
κατορθώσητε ὅπως μείνη ὁ υἱός ὑμῶν ἐν Μακεδονίᾳ ὡς πλεῖστον χρόνον: ἄς λείψη ἡ ἱεραρχική προαγωγή καί ὁ τυπικός προβιβασμός de la carrière. Εἶναι νέος καί ἔχει καιρόν, ἡ δέ Μακεδονία εἶναι κατά τήν γνώμην μου ἡ ἀρίστη ἱστορική καί διπλωματική σχολή Ἕλληνος πολιτικοῦ. Εἶναι ἐλπίς ἡμῶν καί χαρά τοιούτου πατρός τοιοῦτος νέος.

Τά τῆς Μακεδονίας διατελοῦσι συνταραττόμενα καί θά διατελέσωσι συνταραττόμενα, καθ' ἥν ἀνέκαθεν καί ἐξ ἀρχῆς τοῦ Ρωσοβουλγαρικοῦ κινήματος ['Εννοεῖ τό Ἴλιντεν] εἶχον ἐγώ ἀκλόνητον πεποίθησιν καί ἔχω. Τήν λύσιν δέν δύναταί τις νά προΐδη ἀκριβῶς καί νά προκαθορίση ἀσφαλῶς· πολύ δ' ὅμως φοβοῦμαι μή ἡμέρας τινός ἐγερθῶμεν ἐκ τοῦ κατέχοντος ἡμᾶς μακαρίου ὕπνου καί τρίβομεν τούς νυσταλέους ὀφθαλμούς ἡμῶν. Τοσαύτη εἶναι ἡ εὐήθης αἰσιοδοξία τῶν Ἑλλήνων Προξένων καί ἡ ἀπίστευτος βλακεία τῶν Κυβερνητῶν τῆς Ἑλλάδος! Ὁ Θεός σώζει καί αὐτήν καί ἡμᾶς.

Φιλικῶς προσαγορεύων ὑμᾶς

διατελῶ ὑμέτερος

Πέτρος Ν. Παπαγεωργίου

52 ἀκολουθήσωσιν αὐ||τάς· τό αὐτό βεβαιοῦται καί ἐξ ἄλλων χωρίων τῆς Φλωρίνης.

– Κυκλοφορεῖ ἡ φήμη ὅτι καί πάλιν ὁ Σαράφωφ διατρίβει ἀπό τινων ἡμερῶν ἐν Μοναστηρίῳ, ἐξηκριβώθη δέ ὅτι ἐν τῇ ἑλληνικῇ ἱερᾷ Μονῇ τῆς Τόπλιτσας (Δεμίρ-Χισσάρ) διέμεινεν ἐπί 12 ἡμέρας, διευθύνων τάς ἐνεργείας καί κινήσεις ὡς καί τήν τροφοδοσίαν τῶν συμμοριῶν ἀπό τῆς 4ης μέχρι τῆς 16ης Σεπτεμβρίου.

24 Σεπτεμβρίου

– Ὁ Βούλγαρος Πράκτωρ καί ἄλλην ἐδέχθη σήμερον ἐπιταγήν εἰς διαταγήν του ἐκ φράγκων χρυσῶν 40.000 ἐπί Τραπέζης Θεσσαλονίκης.

– Τήν νύκτα τῆς 22ας πρός τήν 23ην Σεπτεμβρίου ἡ συμμορία Ἄτσεφ μεταβᾶσα εἰς Σφέτε Μήτρανι (Περλεπέ) παρά τό Κρούσοβον ἀπήγαγεν εἰς τάς ὄρη 14 χωρικούς, οἰκεία βουλήσει πρό τινων ἡμερῶν παραδόντας τά ὅπλα εἰς τάς Ἀρχάς.

– Ἀπέδρασε συνενωθείς μετά συμμορίας ὁ ὑπάλληλος Βάνε Ρίζωφ.

53 – Ἀνωτέρα διαταγῇ διωρίσθησαν 4 ἐπιτροπαί ὅπως μεταβῶσιν εἰς τά πυρποληθέντα χωρία καί [εἰς] ἐκτιμήσεις προβῶσιν πρός ἀνοικοδόμησιν τῶν πυρποληθεισῶν οἰκιῶν κατ' ἀναλογίαν ἕν δωμάτιον διά 5 ἄτομα.

– Ἐν Περιστερίῳ εὑρίσκοντο 150 λησταντάρται, ἐπολιορκήθησαν ὑπό 5 ταγμάτων, πλήν 45 διαφυγόντων οἱ λοιποί ἐφονεύθησαν, στρατιῶται ἐφονεύθησαν 18, ἐτραυματίσθησαν 25, ἐν οἷς καί 1 ἀξιωματικός μιλιαζίμης. 114 ὅπλα Γκρά, καί Μαρτίνι μετεφέρθησαν ἐνταῦθα καί ἐτέθησαν ἐν τῇ ὁπλαποθήκῃ.

– Ὁ μέχρι τοῦδε Κυβερνητικός ἐπιθεωρητής τῶν Βουλγαρικῶν σχολῶν Χουσεΐν ἐφέντης διωρίσθη ἐπιθεωρητής ὅλων τῶν μή μουσουλμανικῶν σχολῶν τοῦ Νομοῦ, ἑπομένως καί τῶν Ἑλληνικῶν, ἐν ᾧ Ἑλληνικά μηδέ γρῦ γνωρίζει.

54 – Τῇ 25ῃ Σεπτεμβρίου ἀπεφυλακίσθησαν ἀμνηστευθέντες οἱ ἑξῆς:

α') Ἐκ Λαμπανίτσης οἱ ὀρθόδοξοι Ναούμ Ἰωάννου, Κώστας Γιάννη καί ὁ σχισματικός παπᾶ-Νικόλαος.

β') Ἐκ Κωστενετσίου ὁ ὀρθόδοξος Ἀντώνιος Λαζάρου καί ὁ σχισματικός διαβόητος παπᾶ-Τύρπος.

γ') Ἐκ Βαμπελίου οἱ ὀρθόδοξοι Τύρπο Μῆτρε καί Σωτήρ Νάνου.

δ') Ἐκ Βερνικίου οἱ ὀρθόδοξοι Τάσε Μιχαήλ, Βάνε Χρῆστο, Γεώργη Δῆμο καί Μῆτρε Πάντο.

ε') Ἐκ Σμαρδεσίου οἱ σχισματικοί Νικόλας Πέτρε καί Πέτρε Κλιάσου.

στ') Ἐκ Δύμπενι ἑπτά σχισματικοί.

26 Σεπτεμβρίου

– Αὐστηρότatαι διαταγαί διεβιβάσθησαν εἰς τάς δημογεροντίας ὅλων τῶν χωρίων ὅπως διορίσωσιν ἅπαντα χριστιανούς ἀγροφύλακας=μπεκτσῆδες καί εἰς αὐτά ἀκόμη τά καθαρῶς μουσουλμάνων βέηδων κτήματα. (Ἀπόφασις τῆς ἐπί τῶν μεταρρυθμίσεων ἐπιτροπῆς).

104. [Σέρραις] 26 Σεπτεμβρίου [1903]

Ἀγαπητέ μου μπαμπᾶ

Ἔλαβον σήμερον τά ἑλληνικά ἀντίτυπα τοῦ Ὑπομνήματός σου. Παρακαλῶ νά μοι στείλης μετά τῶν γαλλικῶν καί ἀγγλικῶν καί ἑλληνικά τινα ἐπί πλέον ἀντίτυπα. Ὁποῖον τό ἀποτέλεσμα τῶν συσκέψεών σας περί ὀργανώσεως ἀμύνης ἀγνοῶ. Ἐγώ προπαρασκευάζω καί ἐδῶ τούς ἀνθρώπους. Ἐπειδή τά ἐπιβαλλόμενα αὐτοῖς εἶναι πρός τό παρόν μικρά – δηλαδή τά τρία ταῦτα:

α') μυστικότης

β') κατήχησις τῶν ἐχόντων ἀνάγκην ταύτης

γ') τήρησις τῶν κέντρων ἐνημέρων περί τῶν ἑκασταχοῦ συμβαινόντων – δέν ὑπάρχουσι || μεγάλαι δυσκολίαι καί πολλαί ἀντιρρήσεις. Ἡ μύησις ὅμως 2
πρέπει νά γενικευθῇ καί ἀλλαχοῦ οὐδέ νά περιορισθῇ μόνον ἐπί Μακεδονικῆς γῆς. Ἐνθαρρύνοντες τούς καθαρούς Ἕλληνας καί ἠλεκτρίζοντες αὐτούς, ἐν Ἑλλάδι, Εὐρωπαϊκή καί Ἀσιατική Τουρκία, Αἰγύπτω καί ὅπου ἄν εὑρίσκονται, ἀνταυγάζομεν καί ἐπί τούς ἀμφιβόλους, τήν διεύθυνσιν τῆς ἐργασίας ταύτης πρέπει νά ἀναλάβητε ἐκεῖθεν, συγκεντροῦντες καί τάς πληροφορίας (διά Θεσσαλονίκης). Ἐγώ διευθύνω ἐνταῦθα.

Πρακτικώτατος τρόπος ἠλεκτρίσεως τῶν ἡμετέρων ἐν Μακεδονία, ἡ γενίκευσις τῆς διδασκαλίας τῆς γυμναστικῆς. Ἔχετε χρήματα; Εἴμεθα ἕτοιμοι νά ἀρχίσωμεν ἀμέσως. Αἱ χρονοτριβαί περιτταί. Ἐν Βιτωλίοις, Σέρραις καί Θεσσαλονίκη (νομίζω) || ἐτέθη βάσις καί γυμνάζονται ἤδη οἱ μαθηταί ἀπό ἑνός ἤ 3
δύο ἐτῶν. Ἐζητήσαμεν πίστωσιν διά διδάσκαλον γυμναστήν ἐν Κορυτσᾶ. Τό Ὑπουργεῖον ἀπεκρίνατο: *«Πρό παντός οἰκονομίας»*.

Ἀλλ' αἱ οἰκονομίαι δέν δημιουργοῦσιν ἄνδρας. Ὅσα παραβλέπει καί παραλείπει τό Ὑπουργεῖον ἐπιβάλλεται εἰς ἡμᾶς τούς ἄλλους νά πράξωμεν. Διά τοῦτο ἐρωτῶ ἄν ἔχητε χρήματα. Δέν πρέπει νά γυμνάζωνται μόνον οἱ τυχόντες ἐν πόλει ἐχούση γυμνάσιον. Διά τῶν γυμναστῶν, οὕς δυνάμεθα νά ἔχωμεν ὡς ὄργανα ἡμῶν, θέλομεν ἐργασθῇ καί κατ' ἄλλους τρόπους.

Διά τό γυμνάσιον Κορυτσᾶς δέν ἠδύνατο ἄραγε νά μεριμνήση ἡ Πάγκειος Ἐπιτροπή;

Τό πρᾶγμα πρέπει νά γίνη ἄνευ θορύβου καί ἄνευ αἰτήσεως ἀδείας Ἑλλη- 4
νικῆς ἤ Τουρκικῆς Κυβερνήσεως.

Οἱ ἐλευσόμενοι γυμνασταί ἀνά πᾶν θέρος θά ὑποχρεωθῶσι νά γυμνάζωσι

– Τῆ 24η καί 25η ἰδίου συμπλοκαί ἐν Σέτινα καί Πεταλίνα, εἰς τά καλύβια Τσι-
55 κούρη ἔπεσε καί ἀρχηγός ἔφιππος, || περί οὗ ἐλέχθη ὅτι εἶναι ὁ Τσακαλάρωφ, ἀλλ' οὗτος κατά σημερινάς εἰδήσεις ἐθεάθη πρό τοῦ Πισοδερίου.

– Ὁ γνωστός Νεδέλκος ἐβεβαίωνε σήμερον ὅτι ὁ Σαράφωφ χθές μουσουλμανίδος φορέματα ἐνδεδυμένος διῆλθε τήν λεωφόρον Χαμηδιέ· ἀλλαχόθεν πληροφορούμεθα ἡ μουσουλμανίς παρακολουθουμένη ὑπό τοῦ υἱοῦ τοῦ Τράικου Κασάπη εἰσῆλθεν εἰς τήν οἰκίαν τούτου.

– Ὁ γνωστός Λάζαρος Γέρκας μεταβάς εἰς Γέρμαν προσεκάλεσε τούς σχισματικούς ληστανtάρτας Δοῦνε, Νάκην καί Πέτρε ὅπως καταθέσωσι τά ὅπλα των καί τύχωσιν ἀμνηστίας. Οἱ ρηθέντες ληστανtάρται δέν ἐμπιστεύονται εἰς τούς λόγους τούτου καί ἀπέστειλαν τόν πενθερόν τοῦ Δοῦνε ὀνόματι Κόλε, ὅπως πληροφορηθῆ καί διασκεφθῆ μετά τοῦ ἐνταῦθα παντοπώλου Γιώβκου.

56 – Τῆ 23η Σεπτεμβρίου ἐπί τοῦ ὄρους Βέλμε τῆς Ἀχρίδος ἐ||γένετο συμπλοκή, καθ' ἥν ἐφονεύθησαν 8 ληστανtάρται.

– Τήν αὐτήν ἡμέραν ἐγένετο ἑτέρα συμπλοκή ἐν Μπρέζανι τῆς Ἀχρίδος, καθ' ἥν ἐφονεύθησαν 14 ληστανtάρται. Ἐκ δέ τοῦ στρατοῦ ἐφονεύθησαν 2 στρατιῶται καί ἐτραυματίσθη εἷς.

– Ἐν συμπλοκῆ γενομένη τῆ 23η Σεπτεμβρίου παρά τά καλύβια τῆς Παπαδιᾶς ἐφονεύθησαν περί τούς 100 ἀντάρται μεταξύ τῶν ὁποίων καί 4 ἀρχηγοί.

– Ὑπετάγησαν καί παρέδωκαν τά ἑαυτῶν ὅπλα:

	14	ἐκ τοῦ χωρίου Ποτμότσανι.
	1	ἐκ τοῦ χωρίου Μπόουνο.
	3	ἐκ τοῦ χωρίου Στύρκοβα.
	4	ἐκ τοῦ χωρίου Ρούδαρι.
	1	ἐκ τοῦ χωρίου Πόπλη.
	8	ἐκ τοῦ χωρίου Ὄροβνικ καί
συνελήφθησαν	3	ἔνοπλοι ἐκ τῶν χωρίων Καστορίας.

27 Σεπτεμβρίου

– Ἀπό τριῶν ἤδη ἡμερῶν συμμορία καθ' ἑκάστην ἑσπέραν ἐπισκέπτεται τό χωρίον Μπούκοβον, ὁ ἀρχηγός λαμβάνει συνεντεύξεις μετά τινος ἐν τῷ χωρίω τούτω ἱερέως παπᾶ-Ἠλία.

57 – Χθές ἀνεχώθησαν διά Περλεπέ διευθυνόμενα εἰς Βελεσσά 4 Τάγματα Πεζικοῦ.

– 262 κιβώτια μέ φυσίγγια μετεφέρθησαν ἐκ Βερατίου ἐνταῦθα.

29 Σεπτεμβρίου

– Χθές οἱ κάτοικοι Μπούφι σύν γυναιξί καί τέκνοις μετέβησαν εἰς τά Προξενεῖα, Ρωσικόν, Ἀγγλικόν καί Αὐστριακόν, καταγγέλοντες τούς ὑπό τοῦ στρατοῦ τῆ 28η ἰδίου φόνους τοῦ ἱερέως των παπᾶ-Βασιλείου καί 4 χωρικῶν ἐπί τῆ προφά-

τούς διδασκάλους ὅπως καταστήσωσιν αὐτούς ἱκανούς νά διδάξωσι τήν γυμναστικήν καί εἰς τά χωρία.

Ἀνέγνων τά τρία πρῶτα τῆς "Ἀκροπόλεως" ἄρθρα, καί ἤρεσάν μοι πολύ. Σήμερον μόλις ἔλαβον τά λοιπά μετά τοῦ Ὑπομνήματος.

Σέ φιλῶ

Ἴων

105. 26 Σεπτεμβρίου [1903] 8

Ὁ Ἑλληνισμός πεθαίνει, μόλις βαστιέται καί φαίνεται σάν νά μή θέλη νά ζήση ἤ σάν νά μή συλλογίζεται πώς γύρω του εἶναι κίνδυνοι μεγάλοι, ἐχθροί ἄγριοι, Βούλγαροι, Σλαῦοι. Ὁ Ἑλληνισμός εἶναι δυστυχισμένος καί δέν τό ξέρει ἤ δέν μπορεῖ νά ἀποφασίση νά πολεμήση. [Τετράδιο 10 ἡμερολογίου]

106. Σέρραι 26 Σεπτεμβρίου 1903

[Πρός] Ζᾶχον

Συνεννοηθῆτε ἐρχόμενοι εἰς σχέσεις μέ κοινότητας, περί μυήσεως. Τρία πράγματα ἀπαιτοῦμεν ἀπό μυουμένους:

1) Μυστικότητα,

2) Κατήχησιν,

3) Παροχήν πληροφοριῶν εἰς τά Κέντρα.

Γράψατέ μου ἄν καί πότε θά ἔλθετε εἰς Θεσσαλονίκην.

Ὁ Ἀγοραστός θά σᾶς δώση μίαν (1) λίραν διά τόν Ζήσην (εἰς Καστορίαν) Στείλατέ του την.

Σᾶς ἐγκλείω τό γράμμα του.

[Ἴων]

107. Serrès 27 . IX . 1903 **13.** *πορτοκαλί 38*

Cher Paul

Le travail n' ayant pas cessé, tu peux νά συνεννοηθῆς avec Βιτώλια lorsque tu veux quelque chose.

[Ἀγαπητέ Παῦλε

Καθώς ἡ δουλειά δέν τελείωσε μπορεῖς νά συνεννοηθῆς μέ τά Βιτώλια ὅταν θέλης κάτι.]

J'ai donné [Ἔδωσα] ἀντίγραφον τοῦ ἀλφαβήτου μας εἰς τόν Ἀργύριον Ζάχον. Τά πρός αὐτόν γράμματα tu dois les mettre [πρέπει νά τά βάλης] ἐντός

σει ὅτι ἐδέχθησαν τήν αὐτήν ἡμέραν συμμορίαν βουλγαρικήν πρός ἥν συνεπλάκη ὁ στρατός.

– Αἱ ἔρευναι τῆς ἑσπέρας τῆς 27ης πρός τήν 28ην ἐν τῷ διαμερίσματι ἀπό Κούρτ-Δερεσί μέχρι ξενοδοχείου "Ἀνατολῆς" ἀπέτυχον, διότι ἔρευνα δέν ἐγένετο εἰς τάς ὑποδειχθείσας οἰκίας Τράϊκου Κασάπη, διδασκάλου Κλήμη καί λοιπῶν, μάλιστα ἀφ' οὗ ἡ μυστηριώδης ἅμαξα ἔστη πρό τῆς οἰκίας τοῦ Τράικου, ἄνθρωπος δ' ἐκ τῆς οἰκίας Κλήμη ἐπήδησεν εἰς τό προαύλιον Γ. Δούμα καί ἐκεῖθεν διηυθύνθη ἄγνωστον πού, πιθανότατον φαίνεται ὅτι **ὁ ἀρχιαστυνόμος ἔβαψε τά χέρια του.**

58 – Τῆ 29η Σεπτεμβρίου ἐγένετο συμπλοκή παρά τό Μπούφ ἐν τῇ θέσει Μπέλλα Βόδα, 3 ὥρας διαρκέσασα· ἐφονεύθησαν 8 ληστοντάρται, ὧν οἱ τρεῖς ἀρχηγοί: δέν ἐγνώσθη ἡ ταυτότης των. Λέγεται ὅτι μεταξύ τῶν φονευθέντων καταλέγεται καί ὁ Σαράφωφ. Κατεσχέθησαν πολλά ἔγγραφα, τρία ὅπλα Μάνλιχερ, δύο βόμβαι, κάππαι, πηλήκια, πέντε ἵπποι μετά ἐφιππίων πολυτελῶν καί μία ἡμίονος.

Ἀργύριος Ζάχος (ΑΜΜΑ)

φακέλου μέ διεύθυνσιν: «Βασίλειον Ἀγοραστόν, Προξενεῖον Μοναστηρίου, διά τόν κύριον Ἀργύριον Ζάχον» et les envoyer [καί νά τά στείλης] ταχυδρομικῶς εἰς τόν Κοντογούρην εἰς τήν Θεσσαλονίκην (dans une autre [σέ ἕναν ἄλλον] φάκελον μέ τήν διεύθυνσιν τοῦ Κοντογούρη).

Sache que je suis toujours prêt à [Μάθε ὅτι εἶμαι πάντα ἕτοιμος νά] πα- 2
ραιτηθῶ au besoin [στήν ἀνάγκη] ἀπό τήν ὑπηρεσίαν καί νά ἐργασθῶ κρυμμένος μέσα εἰς τήν Μακεδονίαν, ὅταν ἔλθη ὁ καιρός, φθάνει νά ἔχω ὀλίγα χρήματα κάθε μῆνα διά νά ζῶ.

Γράψε με τάς ἐνεργείας σου. On dit que [Λέγεται ὅτι] καπετάν Ἀρκούδας 6γῆκε. — Que signifie cela? [Τί σημαίνει αὐτό;] Εἶναι ἰδική μας ἀποστολή;

Lorsque tu pourras στεῖλε χρήματα. Je dois toujours en avoir.

Je t' embrasse ainsi que ta petite femme et tes enfants.

J[ean]

[Γ.Γ.] C'est avec soulagement que j'ai appris || qu'on ne t' a rien communiqué concernant Corfou. C'est une jolie île, chaude en hiver, couverte de rochers et d'oliviers mais j' aime tout autant que tu restes à Kephissia.

D'ailleurs Corfou est un poste fort dangereux pour les gens énergiques. Quoiqu' en temps de guerre ce soit un terrain neutre, il faut leur prouver qu'en temps de paix, c'est une terre proprice à toutes les conspirations καί εἰς τάς ἀποβάσεις ἐπικινδύνων σωμάτων.

[Ἴων]

[Ἐν μέρει κρυπτογραφική]

[Ὅταν θά μπορέσης στεῖλε χρήματα. Πρέπει νά ἔχω ἀκόμα. Σέ φιλῶ καθώς καί τήν γυναικούλα σου καί τά παιδιά σου.

Ἴ[ων]

Μέ ἀνακούφισιν ἔμαθα ὅτι δέν
σοῦ γνωστοποιήθηκε τίποτα 3
σχετικά μέ τήν Κέρκυρα. Εἶναι ὡραῖο νησί, ζεστό τό χειμῶνα, καλυμμένο μέ 6ράχια καί ἐλιές, ἀλλά προτιμῶ νά μείνης στήν Κηφισιά.

Ἐξ ἄλλου ἡ Κέρκυρα εἶναι πολύ ἐπικίνδυνη θέσις γιά ἀνθρώπους τῆς δράσεως. Παρ' ὅλο πού εἶναι οὐδέτερο ἔδαφος ἐν καιρῷ πολέμου, πρέπει νά τούς ἀποδείξωμε ὅτι ἐν καιρῷ εἰρήνης εἶναι πρόσφορο ἔδαφος γιά κάθε συνωμοσία καί εἰς τάς ἀποβάσεις ἐπικινδύνων σωμάτων.]

[Ἴων]

Τοῦρκοι ποζάρουν μέ κομμένα κεφάλια (ΓΝ)

'Οκτώβριος 1903

Τά Κομιτᾶτα ταῦτα παρεσκεύασαν ἀξιοθαύμαστον ἀποσύνθεσιν τῆς Μακεδονίας, σκοποῦσι δέ τήν ἀνασύνθεσιν αὐτῆς ὑπό τύπον βουλγαρικόν (χάραξις τῶν ὁρίων πρός νότον καί δυσμάς, θάλασσα, 'Αλιάκμων, 'Αχρίς – καταστροφή τῆς δυνάμεως τῶν πόλεων, ἀπομόνωσις ἤ καί καταστροφή αὐτῶν ἤ καί μετατροπή τοῦ χαρακτῆρος αὐτῶν – ἀφυπνισμός τῶν χωρικῶν).

8-10-1903

῎Ιων πρός πατέρα

Σελ. 313

1 Όκτωβρίου

– Μετ' ἐπιτάσεως διαδίδεται ὅτι ἡ ἐσχάτως καταρτισθεῖσα μεικτή ἐπιτροπή ἐπί τῶν μεταρρυθμίσεων διά τηλεγραφικῆς διαταγῆς διελύθη. [Κατοπινή γραφή μέ διαφορετικό μελάνι] (Ψευδής).

– Τό παρά τήν Μπέλλα Βόδαν ἀπόσπασμα τό συμπλακέν μετά τῶν ληστανταρτῶν τῇ 29η Σεπτεμβρίου ἐνῶ μετέβαινεν εἰς Γέρμαν ἐφόνευσε καθ' ὁδόν 4 χωρικούς καί 3 γυναῖκας ἐκ Γέρμαν ἀσχολουμένους εἰς τάς γεωργικάς των ἐργασίας ἔξωθεν τοῦ χωρίου. Μεταξύ τῶν φονευθέντων καταλέγεται καί ὁ ἀνεψιός τοῦ ἡμετέρου ἱερέως παπᾶ-Συμεών. [Κατοπινή γραφή μέ διαφορετικό μελάνι] (Ψευδές).

Ἄποψις Ντραγκόρ (ΓΒ)

108. Σέρραι 5 Ὀκτωβρίου 1903 14 *πορτοκαλί 32*

Λογοδοσία Ἰουλίου - Σεπτεμβρίου

Εἰς τό γράμμα μου ὑπ' ἀρ. 5 τῆς 5ης Ἰουνίου 1903 σέ λέγω πώς λείπει ἀπόδειξις διά λίρας 3 ἀπό τό ποσόν τῶν 43 λιρῶν καί 62 γροσίων πού μ' ἔστειλε ἡ κ. R[iancourt] τόν Μάρτιον.

Σήμερα σέ στέλνω ἀπόδειξιν διά 2 λίρας (ἀπόδειξις ὑπ' ἀρ. 30).

Ἐζήτησα ἀπόδειξιν καί διά τήν ὑπολειπομένην 1 λίραν ἥτις ὅμως δέν ἦλθεν ἀκόμη ἀπό τά Βιτώλια.

Ἰούλιος

Ἐκ μεταφορᾶς 28 λίραι και 84 γρόσια.

Ἔλαβον καί 50 λίρας.

Τό ὅλον 78 λίραι καί 84 γρόσια.

Ἐξώδεψα ἀπ' αὐτά:

4 Ἰουλίου - 1 λίραν εἰς Ἰω. Μάρκου (ἀπόδ. 31)

5 Ἰουλίου - 1 λίραν εἰς ἀδελφόν Παπασταύρου (ἀπόδ. 32)

15 Ἰουλίου - 40 γρόσια διά παγούρια ἀνδρῶν Κῶτε (ἀπόδ. 34)

15 Ἰουλίου - 20 γρόσια διά καπνοθήκην Κῶτε (ἀπόδ. 33)

27 Ἰουλίου - 16 λίρας καί 27 γρόσια διά μηνιαῖα Ἰουλίου διά ἄνδρας τοῦ 2
Ν. Πίνε (Νεγοβάνης- Μπελκαμένης (ἀπόδ. 36)

27 Ἰουλίου - 54½ γρόσια εἰς Ἰω. Μάρκου (ἀπόδ. 35)

31 Ἰουλίου - 15 λίρας εἰς Ἅγιον Καστορίας διά Κρητικούς (ἀπόδειξιν δέν μέ ἔστειλε. Τά χρήματα τά εἶχα στείλει διά τῆς Τραπέζης Θεσσαλονίκης).

Τό ὅλον 34 λίραι καί 32½ γρόσια ἅτινα ἀφαιρούμενα ἀπό τάς 78 λίρας καί 84 γρόσια γίνονται 44 λίραι καί 51½ γρόσια.

Αὔγουστος

Ἐκ μεταφορᾶς 44 λίραι καί 51½ γρόσια

Ἐξ εἰσφορᾶς Γ.Δ. 5 λίραι

Τό ὅλον 49 λίραι και 51½ γρόσια.

Ἐξώδεψα ἐξ αὐτῶν:

23 Αὐγούστου - 1 λίραν εἰς Παπασταῦρον (ἀπόδ. 38)

Τό ὡρολόϊ (ΓΒ)

26 καί 27 Αὐγούστου - 220 γρόσια (δηλαδή 2 λίρας καί 2 γρόσια) διά ὕφασμα διά τόν Κῶτε καί τά παιδιά του (ἀπόδ. 40)

27 Αὐγούστου - 40 γρόσια εἰς Κρουσοβίτην (ἀπόδ. 39)

Ἀπό 1-17 Αὐγούστου 14 λίρας εἰς διάφορα ἔξοδα εἰς τό ταξῖδι μου, αὐτά 3
πού μέ εἶχε ὑποσχεθῆ πώς θά τά πληρώση τό Προξενεῖον, ἐκτός τῶν ὅσων ἐξόδεψα ἀπό δικά μου χρήματα καί ἀπό χρήματα πού μ' ἔστειλαν ἀπό τό σπίτι.

Τό ὅλον 17 λίραι καί 42 γρόσια ὧν ἀφαιρουμένων ἀπό τῶν 49 λιρῶν καί 51½ γροσίων μένουν 32 λίραι και 9½ γρόσια.

Σεπτέμβριος

Ἐκ μεταφορᾶς 32 λίραι καί 9½ γρόσια.

Ἐξώδεψα ἐξ αὐτῶν:

12 Σεπτεμβρίου - 98½ γρόσια δι' ἔξοδα Φλωρίνης (ἀπόδ. 37)

10 Σεπτεμβρίου - 5 λίραι καί 22 γρόσια εἰς Ζάχον διά διάφορα ἔξοδα (ἀπόδ. 41)

Τό ὅλον 6 λίραι καί 11½ γρόσια ὧν ἀφαιρουμένων ἀπό 32 λίρας 9½ γρόσια μένουν 25 λίραι καί 8 γρόσια.

Ἐξ αὐτῶν διά τάς 20 λίρας σέ ἔγραψα στάς 4 Ἰουλίου 1903 (γράμμα ὑπ' ἀρ. 8) ὅτι τίς ἔχει ὁ κ. Κιουζές. Μ' ἔγραψεν ὅτι τάς εἶχεν ἐξωδεύσει εἰς διαφόρους ἐνεργείας ὁμοίας φύσεως καί τόν || παρεκάλεσα νά μέ στείλη τίς απο- 4
δείξεις τάς ὁποίας ἀκόμη δέν μέ ἔστειλε. Θά τόν γράψω πάλιν.

Ὥστε μέ μένουν μόνον 5 λίραι καί 8 γρόσια, τά ὁποῖα ἴσως ἔχει ἐξωδεύσει ἕως τώρα τό Κέντρον τῶν Βιτωλίων.

Διά νά ἔχωμεν πράκτορας τακτικούς εἰς τό ἐσωτερικόν τῆς χώρας πρέπει νά ἔχωμεν εἰς τήν ὑπηρεσίαν μας ἀνθρώπους πληρωνομένους τακτικά γιά νά κάμνουν αὐτήν τήν δουλειά καί νά μήν ἔχουν ἄλλην δουλειά. Οἱ δάσκαλοί μας εἶναι σπανίως καλοί.

Εἰς τήν Κοζάνην εἶναι ἕνας ἰατρός ἐντιμότατος, λαμπρός πατριώτης, ἄλλοτε μέλος τῆς Ἐθνικῆς [Ἑταιρείας] καί ἔξυπνος ἄνθρωπος qui s' entend en affaires [πού τά καταφέρνει μέ ὑποθέσεις] καί πολύ πτωχός πού θέλει νά φύγη γιά νά κερδίζη χρήματα στήν Ἀμερική! Θέλω νά τοῦ προτείνω νά μείνη στήν Κοζάνη καί νά περιφέρεται ὡς ἀπόστολος τοῦ Ἑλληνισμοῦ εἰς τά βουλγαρόφωνα χωριά τῆς περιφερείας ἀπό 'κεῖ ἕως τήν Φλώριναν.

Ὡς Πρόξενος δέν μπορῶ νά τόν ὑποσχεθῶ μισθόν. Σήμερα εἶμαι καί αὔριο

3 Οκτωβρίου

– Ἀπό 2 ἤδη ἡμερῶν ἐξακολουθεῖ συμπλοκή παρά τήν Μπέλλα Βόδαν μεταξύ Πισοδερίου καί Γέρμαν.

59 – 2 τάγματα τακτικοῦ καί 1 ἐφέδρων ἀνεχώρησε σήμερον διά Περλεπέ πρός τά σύνορα τῆς Βουλγαρίας.

– Ἐν Γέρμαν ἐφονεύθησαν μόνον δύο πρόσωπα ὑπό τοῦ στρατοῦ, εἷς ποιμήν καί ὁ ἀνεψιός τοῦ παπᾶ-Συμεών, ἀρνηθέντες νά μαρτυρήσωσι πού ἐκρύβη ὁ εἰς τήν συμπλοκήν τῆς Μπέλλας Βόδας διαφυγών ληστανTάρτης.

Ἀστική Σχολή Μοναστηρίου (ΓΒ)

δέν εἶμαι. (ἀπόδειξις, μ' ἐδίωξαν ἀπό τά Βιτώλια).

Quant aux consuls qui se succèdent, ce sont ordinairement des gens dont || le premier soin est de faire juste le contraire de ce que faisaient leurs prédécesseurs. Ils s' imaginent qu' ils paraîtront ainsi meilleurs que leurs prédécesseurs.

["Οσον ἀφορᾶ τούς Προξένους
πού διαδέχονται ὁ ἕνας τόν ἄλλον,
εἶναι συνήθως ἄνθρωποι τῶν ὁποίων ἡ 5
πρώτη ἔγνοια εἶναι νά κάνουν
ἀκριβῶς τό ἀντίθετο ἀπό ὅτι κάνανε
οἱ προκάτοχοί τους. Φαντάζονται ὅτι
θά φανοῦν ἔτσι καλύτεροι ἀπό τούς
προκατόχους τους.]

Δι' αὐτό ἔκρινα ἀπαραίτητον νά ὑπάρχῃ σωματεῖον μυστικόν, ἀνεπίσημον καί μόνιμον διά νά ἐργάζεται συστηματικά! Peu à peu [Σιγά-σιγά] τό σωματεῖον διακλαδώνεται σ' ὅλην τήν Μακ[εδονίαν]. Χωρίς χρήματα ὅμως δέν μπορεῖ νά κάμῃ πολλά. Πολλά γίνονται καί χωρίς χρήματα (μυήσεις, κατηχήσεις, σύναξις πληροφοριῶν) ἄλλα ὅμως δέν γίνονται. Pour l' heure je propose [Πρός τό παρόν, προτείνω] τόν ἑξῆς προϋπολογισμόν· Si vous voulez ["Αν θέλετε] ἐγκρίνατέ τον καί ἐγώ τόν ἐφαρμόζω.

5 λίραι τόν μῆνα διά ἰατρόν Μεταξᾶν Κοζάνης.

4 λίραι τόν μῆνα διά καθένα ἀπό τούς 3 ἤ 4 δασκάλους τῆς γυμναστικῆς (περί τούτων ἔγραψα εἰς τόν μπαμπᾶ).

3 λίραι τόν μῆνα διά καθέναν ἀπό τούς ψευτομοναχούς πού πρέπει νά βάλωμε σέ μερικά μοναστήρια. || (Λογάριασε 5 μοναχούς πρός τό παρόν). Δηλαδή 6
τόν μῆνα θά λογαριάσῃς 36 λίρας καί ἄλλας 14 διά διάφορα ἔκτακτα ἔξοδα 50. Ἀργότερα μπορεῖ νά χρειαστοῦν καί ἄλλα. "Οταν ἐνεργήσουμε μέ συμμορίες τότε εἶναι ἄλλο ζήτημα.

"Αν ἐγκρίνετε τόν προϋπολογισμόν αὐτόν γράψε με γιά νά φροντίσωμεν γιά τούς δασκάλους τῆς γυμναστικῆς καί τούς μοναχούς. Εἰδεμή θά παύσω κάθε ἐργασία τέτοια.

Θέλω νά ἔλθω εἰς συνεννόησιν μέ τόν Ἰσμαήλ Κεμάλ γιά νά μάθω πώς σκέπτεται καί ἄν θά εἶναι δυνατόν νά γίνη ἕνα σωματεῖον (μυστικόν κατ' ἀρχάς) Ἑλληνο-Αλβανο-Αρμενικόν. Θά συνεννοηθῶ καί μέ Ἀρμενίους. Γιά νά σταματήσουμε κάπως τούς Σλαύους πρέπει νά || συνασπισθοῦμε μέ τούς Ἀλ- 7
βανούς καί Ἀρμενίους.

Πές τοῦ Κοντούλη νά εἰδοποιήσῃ τόν Ἰσμαήλ Κεμάλ ὅτι θά τόν γράψω.

5 Ὀκτωβρίου

– Ὁ Σαράφωφ ζῇ. Τῇ 1η Ὀκτωβρίου ἀπέλυσεν 114 ἐκ τοῦ χωρίου Τσὲρ (Δεμίρ-Χισσαρίου), ὁ ἐκ Σμιλέβου Ἀντών, βοεβόδας ἀπὸ τῆς ἐκρήξεως τῆς γενικῆς λεγομένης ἐπαναστάσεως τῆς 20ῆς Ἰουλίου, διεβεβαίωνε τοῦτο ἐμπιστευτικῶς σήμερον ἐνταῦθα.

– Τῇ 2α Ὀκτωβρίου ἐν Σφινίστη εἶδεν αὐτὸν ὁ ἐκ Κρουσόβου Λάκης Γκέρος, γνωρίζει αὐτόν, ἀπὸ ἓξ ἤδη μηνῶν περιοδικῶς διαμείναντα ἐν τῇ ἐν Δεμίρ-Χισσαρίῳ μάνδρα του.

– Ὁ ἐν Μπούφι φονευθεὶς εἶναι ὁ ἐξάδελφος τοῦ Σαράφωφ ὁ Στόικωφ.

Ὁ Μπόρις Σαράφωφ ἀντάρτης (ΑΜΜΑ)

Θά σέ στείλω τό γράμμα διά τοῦ Ὑπουργείου καί σύ θά τό διαβιβάσης. Ξέχασα νά σέ γράψω ἀπό τά Βιτώλια ὅτι τό Ὑπουργεῖον ἀπεφάσισε νά παύση νά διατρέφη τά παιδιά τοῦ Κῶτε ἐπειδή λέγει, ὁ Κῶτες ἐπεδείξατο διαγωγήν κακήν. Ὁ Κῶτες εἶναι ὁ σχετικῶς καλός καί δέν εἶναι λόγος ἐπειδή δέν εἶναι ὁ ἀπολύτως καλός νά τόν διώξουμε καί νά ἀφήσουμε τό ἔδαφος εἰς τούς ἀπολύτως κακούς. Ἄλλωστε ἡ περιφέρεια πού ἐφύλαξεν ὁ Κῶτες δέν ἐσηκώθηκε μέ τούς ἄλλους χωρικούς. Ἀπόδειξις ὅτι εἶναι καλός ὁ φύλαξ αὐτῶν, ἀλλ' ἔχει ἀνάγκη νά ἐνισχυθῆ μέ ἄνδρας ἐκ Κοζάνης καί ἄλλων μερῶν.

Pas un mot de toi. Qu' as-tu? Je t' embrasse cordialement. [Οὔτε λέξη ἀπό ἐσένα. Τί ἔχεις; Σέ φιλῶ ἐγκάρδια].

[Ἴων]

109. [Σέρρες] 8 Ὀκτωβρίου [1903]

Ἀγαπητέ μου μπαμπᾶ

Ἡ ἀνάγνωσις τῶν ἄρθρων σου πολύ μέ εὐχαρίστησε καί πολύ μέ ἐλύπησεν. Ἡ γνῶσις τῶν πραγμάτων, ἡ διαυγής κρίσις, ἡ ἔθνους ὁρμή συνευρέθησαν καί ἐγέννησαν δύναμιν. Ἀλλά τά καλά πράγματα πρέπει νά μή παρατίθενται εἰς τά ἄσχημα. Μετά τήν ἀνάγνωσιν ἑκάστου ἄρθρου τήν ἀνάπτουσαν θέρμην, ἔβλεπον τό ὑπόλοιπον τῆς ἐφημερίδος ψυχρόν, ὠχρόν, ἀνούσιον, ἀηδές, μή ἐπηρεαζόμενον ὑπό τοῦ ἄρθρου καί ᾐσθανόμην ὅτι ἀδύνατον νά ἐξυπνήσωσιν οἱ Ἕλληνες οἱ γράφοντες καί οἱ Ἕλληνες οἱ ἀναγινώσκοντες τήν "Ἀκρόπολιν" καί τά λοιπά βρωμόχαρτα. Ἡ ὁρμή τῶν ἄρθρων σου, ἡ θέρμη ἡ ἰδική μου, ἀνεκόπτοντο ὡς ρυάκιον πρό ὄρους. Ὄρος τά 99 ἐκεῖνα 100 τῶν Ἑλλήνων οἵτινες ἀναγινώσκουσι καί ἑπομένως θά ἠδύναντο καί νά γράφωσι περί τῶν: «Ἰατρῶν εἰς τήν Βιένναν», «Τῆς φθίσεως ἐν Σικάγῳ», «Τῆς ἐκλογῆς τοῦ Πειραιῶς – ἀνεξάρτητοι γνῶμαι», «Τοῦ πνευματισμοῦ ἐν Ἑλλάδι» || καί τοῦ «Τί μᾶς εἶπεν ὁ 2
κ. Μερλόπουλος». Σκεπτόμενος δέ ἐμβριθῶς περί τῶν λεγομένων τοῦ κ. Μερλοπούλου, ὧν λησμονῶ νῦν τό περιεχόμενον, κατεννόησα ὅτι ἀδύνατον ὁ κ. Μερλόπουλος νά ἔχη ποτέ σκεφθῆ πλέον τοῦ ἑνός δευτερολέπτου περί τῆς ἐννοίας "Μακεδονία", ἐγένετο δέ βάραθρον μεταξύ ἐμοῦ καί τοῦ κ. Μερλοπούλου. Ἄλλως τε τά αὐτά δύναται νά σκεφθῆ περί τῆς σχέσεως ἡμῶν καί ὁ κ. Μερλόπουλος, ἀντιθέτως.

Κατά τοῦτο εἶναι καλλίτερον τό Ὑπόμνημα: «Ἡ Μακεδονία καί αἱ μεταρ-

60 – Τῇ 30ῇ Σεπτεμβρίου ὁ στρατός εἰσελθών εἰς τό χωρίον Ζάσλε (Δεμίρ-Χισσαρίου) ἐφόνευσε 2 υἱούς καί 2 θυγατέρας τοῦ Ρῆστε Κάλεφ, ἑτέραν παρθένον καί ἄλλην ἐτραυμάτισεν, ἐφόνευσε καί 3 ἑτέρους χωρικούς, ἅπαντας καταγινομένους εἰς τάς ἐργασίας των.

– Τῇ 1η Ὀκτωβρίου 150 περίπου ληστανтάρται εἰσῆλθον εἰς Βελκαμένην. Οἱ κάτοικοι ἔσπευσαν διά μυστικοῦ ἀπεσταλμένου νά εἰδοποιήσωσι τόν ἐν Φλωρίνῃ Ἐτέμ πασσᾶν, ὅστις τήν ἐπιοῦσαν ἔσπευσε νά περικυκλώσῃ τό χωρίον καί θά συνελάμβανε πάντας μετά τῶν ἀρχηγῶν των Ἠλία, Κῶτσον καί Παπαχρήστωφ, ἐάν μή εἰδοποιοῦντο δι' ἀπεσταλμένου ἐκ Φλωρίνης περί τῆς προδοσίας καί δέν ἐσώζοντο διά τῆς φυγῆς.

FLORINA - Grande Rue

Φλώρινα (ΒΠ)

ρυθμίσεις». ὅτι δηλαδή ἀναγινώσκεται μακράν τοῦ κ. Μερλοπούλου, τῶν ἰα-
τρῶν τῆς Βιέννης, τῶν φθισικῶν τοῦ Σικάγου, τῶν ἀνεξαρτήτων γνωμῶν περί
τῆς ἐκλογῆς Πειραιῶς καί τοῦ ἐν Ἑλλάδι πνευματισμοῦ.

Δύο μικράς παρατηρήσεις θά κάμω εἰς τό Ὑπόμνημα. Ἐν σελίδι 8 ἐν τῇ
φράσει: «Οἱ μέν Ἕλληνες πρός νότον ἀμιγεῖς, οἱ δέ Βούλγαροι πρός τά ἄνω ἐν
τῇ ὑπαίθρῳ, πλείους, ἀμφότεροι δ' ἐν τῷ μέσῳ ἀνάμεικτοι», δέν ἐξαίρεται
ἀρκούντως, μοί φαίνεται, διά μόνων τῶν λέξεων ἐν τῇ ὑπαίθρῳ, τό γεγονός
ὅτι: «Πρός τά ἄνω» καί «Ἐν τῷ μέσῳ» ἐν ἁπάσῃ δηλαδή τῇ οὕτω καλῶς
περιστελλομένῃ Μακεδονία, ἅπασαι αἱ πόλεις καί αἱ πλεῖσται τῶν κωμοπόλε-
ων ἔχουσι || καθαρῶς ἑλληνικόν χαρακτῆρα, ὅτι δέ αἱ πόλεις διευθύνουσι τόν 3
πολιτισμόν χώρας τινός, συμπαρασύρουσαι τήν ὕπαιθρον χώραν. Τό γεγονός
τοῦτο καλῶς ἐννόησαν οἱ Σλαῦοι ὥστε ἀνεπλήρωσαν τήν ἔλλειψιν σλαυϊκῶν
διευθυντηρίων κέντρων, δηλαδή πόλεων καί κωμοπόλεων, κατ' ἀρχάς μέν διά
τῆς προσπαθείας νά ἀλλοιώσωσι τόν ἑλληνικόν χαρακτῆρα τῶν πόλεων διά συ-
στηματικῆς παρεισαγωγῆς εἰς αὐτάς χωρικῶν πληθυσμῶν καί Βουλγαρομα-
κεδόνων ἐν Βουλγαρία ἀνατραφέντων (τό ἐγχείρημα ἐπετύγχανεν ἀλλ' οὐχί
ὅσον ἐπεθύμουν ταχέως) ἔπειτα δέ διά τῆς διευθυντηρίου ἐνεργείας τῶν Κομι-
τάτων. Τήν ἔλλειψιν πόλεων ἀνεπλήρωσαν διά Κομιτάτων (ἀμιγῶς βουλγα-
ρικῶν ἐκ Βουλγαρίας).

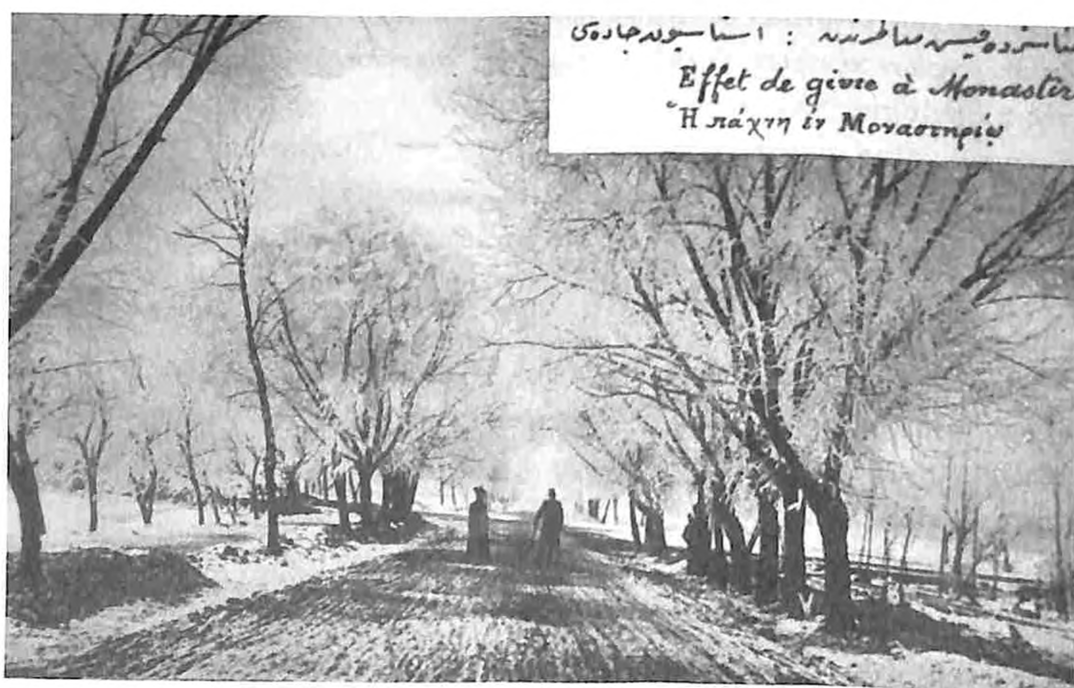
Τά Κομιτᾶτα ταῦτα παρεσκεύασαν ἀξιοθαύμαστον ἀποσύνθεσιν τῆς Μακε-
δονίας, σκοποῦσι δέ τήν ἀνασύνθεσιν αὐτῆς ὑπό τύπον βουλγαρικόν (χάραξις
τῶν ὁρίων πρός νότον καί δυσμάς, θάλασσα, Ἀλιάκμων, Ἀχρίς – καταστροφή
τῆς δυνάμεως τῶν πόλεων, ἀπομόνωσις ἤ καί καταστροφή αὐτῶν ἤ καί μετα-
τροπή τοῦ χαρακτῆρος αὐτῶν – ἀφυπνισμός τῶν χωρικῶν).

Δευτέρα παρατήρησις πράγματι μικράν σημασίαν ἔχουσα. Ὁ Περλεπές
ἀδύνατον νά μείνῃ ἔξω τῶν ὁρίων τῆς Μακεδονίας· διότι χωρίζεται τοῦ Μονα-
στηρίου || οὐχί δι' ὄρους ἀλλά διά πεδιάδος, ἀκριβῶς δέ πρός βορρᾶν καί πλη- 4
σίον αὐτοῦ ὑπάρχει ὀροσειρά.

Καί δι' ἄλλον λόγον πρέπει νά ἀποκοπῶσι τοῦ Νομοῦ Μοναστηρίου τά
ἀλβανικά στοιχεῖα αὐτοῦ· ὅτι οὐδέποτε οὐδεμίαν χριστιανικήν αὐτοδιοίκησιν
δύνανται νά παραδεχθῶσιν οἱ μωαμεθανοί Ἀλβανοί, ἐάν δέ ποτέ δοθῇ αὐτοῖς
αὐτοδιοίκησις πρέπει αὕτη νά φέρῃ ὅλως ἰδιαίτερον χαρακτῆρα. Βεβαίως τό
ἄρθρον 23 τῆς Βερολινείου συνθήκης ἦτο σοφόν.

6 Όκτωβρίου

– Τήν νύκτα τῆς χθές 5ης Όκτωβρίου έρεύνης γενομένης έν τῆ Βουλγαρικῆ
έκκλησία καί τῆ Βουλγαρικῆ σχολῆ εὐρισκομένη έν τῶ αὐτῶ περιβόλω άνεκαλύ-
61 φθη καί συλληφθείς || άπήχθη άξιωματικός τις τοῦ Βουλγαρικοῦ Στρατοῦ, Στώι-
κωφ όνομαζόμενος. Ὁ συλληφθείς έκρύπτετο ὑπό τήν στέγην τῆς έκκλησίας. Τό
πρᾶγμα έπροξένησε πολλήν αἴσθησιν είς τούς ένταῦθα βουλγαρικούς κύκλους.

Ἡ πάχνη ἐν Μοναστηρίῳ (ΓΒ)

Ἐν σχέσει πρός τά περί ἐφημερίδων σήμερον γραφόμενα ἐνθυμοῦμαι περικοπήν βιβλίου τοῦ Barrès· θά τήν ἀντιγράψω ἐνταῦθα·

Le grand dessinateur patriote Forain, au génie de qui on doit être heureux de rendre hommage, avait représenté dans une solitude d'où surgissent quelques palmiers, un officier français (Marchand), les bras croisés, debout auprès d'un drapeau tricolore. Au premier plan, le sirdar[1] (Kitchener) dit à un pasteur:

– «Comment décourager ce brave?».

– «Je vais essayer en lui lisant... quelques journaux français» et il en fut ainsi. [p. 261]

[Ὁ μεγάλος πατριώτης, σχεδιαστής Φορέν, τήν εὐφυΐα τοῦ ὁποίου πρέπει μέ χαρά νά τιμοῦμε, εἶχε παρουσιάσει σέ μιά ἐρημιά ἀπό ὅπου ξεπετιοῦνται μερικά φοινικόδενδρα, ἕναν Γάλλο ἀξιωματικό (τόν Μαρσάν), μέ σταυρωμένα χέρια, ὄρθιο δίπλα στήν τρίχρωμη σημαία [τήν Γαλλική]. Στό πρῶτο πλάνο, ὁ σιρδάρης[1] (ὁ Κίτσενερ) λέει σέ ἕναν πάστορα:

– Πῶς νά ρίξουμε τό ἠθικό αὐτοῦ τοῦ παλληκαριοῦ;

– Θά προσπαθήσω διαβάζοντάς του... μερικές Γαλλικές ἐφημερίδες. καί ἔτσι ἔγινε.] [σελ. 261]

Ο Kitchener ἔπεμψε τῷ Marchand || εὐγενῶς ἐφημερίδας τινάς γαλλικάς ἐπειδή οὗτος ἀπό πολλοῦ ἐστερεῖτο εἰδήσεων ἐκ Γαλλίας. Βραδύτερον γράφων πρός τόν Forain ὁ Marchand ἔλεγε ἵνα περιγράψῃ τό ἀποτέλεσμα τῆς ἀναγνώσεως τῶν ἐφημερίδων·

«Je n'ai plus que deux lignes à ajouter: une heure après avoir ouvert les feuilles françaises, les dix officiers français tremblaient et pleuraient. (...) Et pendant trente-six heures, aucun de nous ne fut capable de rien dire aux autres».

[«Δέν ἔχω πιά παρά δύο σειρές νά προσθέσω: μιά ὥρα μετά ἀφοῦ ἄνοιξαν τίς φυλλάδες, οἱ 10 Γάλλοι ἀξιωματικοί ἔτρεμαν καί ἔκλαιγαν (...) καί γιά 36 ὧρες κανένας ἀπό μᾶς δέν ἦταν ἱκανός νά πῆ κάτι στούς ἄλλους».

Καί ἐν τέλει εὐχαριστεῖ τόν Forain· «pour avoir prévu ce qui est ar-

Καί ἐν τέλει εὐχαριστεῖ τόν Φορέν: «Πού πρόβλεψε τί συνέβη σέ

1. Σιρντάρ: Ὄνομα δοσμένο ἀπό τό 1882 μέχρι τό 1925 στόν Ἄγγλο στρατηγό, διοικητή τοῦ Αἰγυπτιακοῦ στρατοῦ. Ἡ ὀνομασία προέρχεται ἀπό τά περσικά, ἐκ τοῦ ser «κεφαλή» καί dar «ὁ κατέχων».
LE PETIT ROBERT 1 par PAUL ROBERT 1982 καί NOUVEAU PETIT LAROUSSE en couleurs 1968.

7 Ὀκτωβρίου

– Ἀποφάσει τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου συνιστᾶται προκαταρκτική Ρουμανική σχολή ἐν τῇ συνοικία Μετζκάρ. Ἡ ἀπόφασις ἐλήφθη διά πλειοψηφίας μειονοψηφισάντων τοῦ Ἕλληνος Μητροπολίτου καί τοῦ ἡμετέρου Συμβούλου. Φαίνεται ὅμως ἐπιβληθεῖσα, διότι ὁ Γενικός Διοικητής καλέσας ἕνα ἕκαστον τῶν Συμβούλων πρό τῆς συνεδρίας ἀπήτησε τήν ἐπιψήφισιν ταύτης.

Διοικητήριον Μοναστηρίου (ΓΒ)

rivé à 5.000 kilomètres de distance».

5.000 χιλιόμετρα ἀπόσταση».]

[p. 261-262]

[σελ. 261-262]

Ἐν σχέσει δέ πρός τά ἐν τῇ σελίδι 13 τοῦ Ὑπομνήματος λεγόμενα περί τῶν Ἀρμενίων καί Ἑλλήνων τῶν ἀπωλεσάντων τήν ἑαυτῶν γλῶσσαν θά ἀντιγράψω ἄλλην περικοπήν τοῦ αὐτοῦ βιβλίου. Ἐκ τῶν περικοπῶν τούτων καταφαίνεται ὅτι ὑπάρχουσιν ἔτι Γάλλοι ἐν Γαλλία (ἀφοῦ ὑπάρχει ὁ Barrès) οἵτινες μή ἀπατώμενοι ὑπό τῶν λέξεων "ἐλευθερία, ἀνθρωπότης, κοσμοπολίτης" ἐννοοῦσι τάς διαφοράς τῶν ἐθνῶν καί δέν ἀπαιτοῦσι κοινόν κανόνα, οὐδ' ἔχουσι κοινά μέτρα καί σταθμά δι' ἅπαντας τούς λαούς τῆς γῆς. Ὁ Νίκος
ἔγραφεν || ὡς θά ἔγραφε τό Temps, ὁ Pressensé ἤ ὁ Zola, διότι ἐμάγευσαν 6
αὐτόν αἱ λέξεις, "liberté, humanité, cosmopolite" ["ἐλευθερία, ἀνθρωπιά, κοσμοπολίτης"]. Ἐγώ ὅμως, qui aime à suspecter les mots, [πού ἀρέσκομαι νά ὑποψιάζομαι τίς λέξεις] θα τόν ἀποκριθῶ ἐάν ἔχω πολλήν διάθεσιν ἡμέραν τινά.

Λοιπόν ἡ φράσις αὕτη εἶναι (λαμβάνω αὐτήν ἐξ ἀρχῆς, ἐπειδή εἶναι διδακτική δι' ἡμᾶς καί ἕνεκα τῶν περί μαρτύρων λεγομένων· καί ἡμεῖς ἔχομεν μάρτυρας, τό δέ μαρτυρολόγιον αὐτῶν ἀπό τριετίας καταγινόμεθα νά προσφέρωμεν μεταχειριζόμενοι αὐτό ὡς ἰσχυρόν ὅπλον πρός αὐτοσυντηρησίαν, εἰς τάς Μεγάλας Δυνάμεις. Οἱ βούλγαροι μᾶς φονεύουν καί ἡμεῖς τρέχομεν πρός τήν Εὐρώπην λέγοντες εἰς τούς φονεῖς: –«Θά σέ μαρτυρήσω!». Ἀλλά φεῦ μάρτυρες εἴμεθα ἡμεῖς, ἡ δέ μαρτυρία ἡμῶν πρός τάς Δυνάμεις δέν καθιστᾶ τούς βουλγάρους μάρτυρας.)

«–Hélas! me dit un Arménien, nous ne manquons point de martyrs.

– Des martyrs, ce n'est pas mal. Mais ce n' est point à ses souffrances qu' on mesure la volonté d'une nation. On la reconnaît mieux à ses héroïques révoltes.

[«Ἀλλοίμονο! μοῦ λέει ἕνας Ἀρμένιος, δέν μᾶς λείπουν οἱ Μάρτυρες.

– Μάρτυρες, δέν εἶναι ἄσχημα. Ἀλλά ἡ θέλησις ἑνός ἔθνους δέν μετριέται μέ τά πάθη του. Τήν ἀναγνωρίζουμε καλύτερα στίς ἡρωϊκές του ἐξεγέρσεις.

On peut reprocher à l' éducation de San-Lazzaro || son caractère religieux accentué et ses

Μποροῦμε νά μεμφθοῦμε στήν
ἐκπαίδευση τοῦ Ἁγίου Λαζάρου τόν 7
τονισμένο θρησκευτικό χαρακτῆρα

8 Όκτωβρίου

– Σήμερον άπεστάλησαν διά νά έκτίσωσι τήν ποινήν είς τάς είρκτάς τῆς Άλικαρνασσοῦ 134 κατάδικοι ένεχόμενοι είς τό βουλγαρικόν κίνημα.

62 – Κατά διαταγήν έκ τῶν Άνακτόρων άπεστάλη σήμερον είς Κωνσταντινούπολιν ό πρό δύο ήμερῶν συλληφθείς ένταῦθα Βούλγαρος άξιωματικός (μιλιαζίμι-έββέλ) Δημήτριος. Τό έπίθετόν του άπέφυγε νά όμολογήση· κατά τήν κατάθεσίν του εἶπεν ὅτι ύπερεπήδησε τήν όροθετικήν γραμμήν τῆ 2α Σεπτεμβρίου μετά 120 συμμοριτῶν καί ὅτι διέμεινεν έπί 7 ήμέρας είς τά χωρία Σκοπίων, μετά ταῦτα δ' έπί 25 ήμέρας έν Περλεπέ, ὅπου εύρέθησαν καί δύο στολαί του μετά τήν όμολογίαν του.

– Χθές ἔξωθεν τῆς Μπελκαμένης έγένετο συμπλοκή μετά συμμορίας έξ 120 συμμοριτῶν, έφονεύθησαν 15 τούτων, κατεσχέθησαν δύο Μάουζερ, 9 Γκρά, 4 Μαρτίνι καί 5 βόμβαι.

Στρατιωτική Σχολή (ΓΒ)

préoccupations purement historiques; les jeunes Arméniens, les modernes, considèrent que la culture scientifique qu'ils ont reçue à Tiflis a été particulièrement précieuse pour la pensée nationale. Pour constituer une patrie, il faut un héritage de souvenirs: San-Lazzaro de Venise le propose aux Arméniens; mais il faut aussi un programme à réaliser: de Tiflis, où fermentent les idées révolutionnaires, ils peuvent le recevoir. Ainsi, l' Arménie se crée dans deux laboratoires. Une nation dispersée sur l' univers, dont le territoire est partagé entre la Russie, la Perse et l' Empire Ottoman, dont les fils, par les nécessités de leur commerce et de leur séjour, sont polyglottes, est maintenue, reconstituée par une bibliothèque et une imprimerie.

Tel quel, le couvent de San-Lazzaro apparaît comme un des exemples les plus significatifs du monde, parce qu'on y vérifie, parce qu'on s'y convainc || d' une façon tangible qu'une nation, c' est le résultat d' une éducation commune. Avec un chaire d' enseignement et un cimetière, on a l' essentiel d'une patrie». [p. 83]

καί τίς καθαρά ἱστορικές ἀνησυχίες της· οἱ νέοι Ἀρμένιοι, οἱ μοντέρνοι, θεωροῦν ὅτι ἡ ἐπιστημονική καλλιέργεια πού ἔλαβαν στήν Τιφλίδα ὑπῆρξε ἰδιαίτερα πολύτιμη γιά τήν ἐθνική σκέψη. Γιά νά συγκροτηθῆ μιά Πατρίδα, χρειάζεται κληρονομιά ἀναμνήσεων: τόν Ἅγ[ιο] Λάζαρο τῆς Βενετίας τόν προτείνει στούς Ἀρμενίους. ὅμως χρειάζεται ἐπίσης ἕνα πρόγραμμα νά ὑλοποιηθῆ ἀπό τήν Τιφλίδα ὅπου βράζουν οἱ ἐπαναστατικές ἰδέες, μποροῦν νά τό λάβουν. Ἔτσι ἡ Ἀρμενία δημιουργεῖται σέ δυό ἐργαστήρια. Ἕνα ἔθνος σκορπισμένο σ' ὅλο τόν κόσμο, τοῦ ὁποίου τό ἔδαφος μοιράζεται ἀνάμεσα σέ Ρωσία, Περσία καί Ὀθωμανική αὐτοκρατορία, τοῦ ὁποίου τά παιδιά, ἀπό τίς ἀνάγκες τοῦ ἐμπορίου καί τῆς διαμονῆς τους, εἶναι πολύγλωσσα, διατηρεῖται, ἀνασυγκροτημένο ἀπό μιά βιβλιοθήκη καί ἕνα τυπογραφεῖο.

Ὅπως εἶναι, τό μοναστήρι τοῦ
Ἁγ[ίου] Λαζάρου, ἐμφανίζεται σάν
ἕνα ἀπό τά πιό χαρακτηριστικά παραδείγματα στόν κόσμο, διότι ἐκεῖ
ἐπιβεβαιώνουμε, πειθόμαστε μέ τρό- 8
πο άπτό ὅτι ἕνα ἔθνος εἶναι ἀποτέλεσμα μιᾶς κοινῆς παιδείας. Μέ μιά
ἕδρα διδασκαλίας καί ἕνα νεκροταφεῖο, ἔχουμε τήν οὐσία μιᾶς πατρίδος.] [σελ. 83]

d'une façon tangible qu'une nation, c'est le résultat d'une éducation commune. Avec une chaire d'enseignement et un cimetière, on a l'essentiel d'une patrie.„ –

Τέλος ἵνα [illegible] (διὰ νὰ [illegible]) αὐτὸ τὸ [illegible] [illegible] [illegible] ἕνεκα τοῦ [illegible] τοῦ κ. Μαργα- [illegible] [illegible], δὰ [illegible] [illegible] [illegible] Δραγούμη καὶ παρακαλέσῃ τὸν κύριον Ἄννινον νὰ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] γελοιογρα- [illegible] [illegible] „Ἀγῶνα Ἑλλήνων καὶ Βουλγάρων ἐν Μακεδονίᾳ„

Ἕλλην Βούλγαρος

Ὁ Ἕλλην ἀναγινώσκει τὴν γραμματικὴν τῆς ἀττικῆς διαλέκτου ἵνα νικήσῃ τὸν Βούλγαρον. Ὁ Βούλγαρος κατάρχει διαρκῶς [illegible] κατὰ τῆς γραμματικῆς τῆς ἀττικῆς διαλέκτου (τὴν ὁποίαν κρατεῖ ὁ Ἕλλην) καὶ κατὰ τοῦ Ἕλληνος.

Ταῦτα καὶ μένω

Ἴων Δραγούμης

Βούλγαρος καί Ἀττική διάλεκτος, 8-10-1903, σελ. 8 (ΓΒ)

Τέλος, ἵνα ἐκσχάσω (διά νά ξεσκάσω) ἀπό τῆς ἀσφυξίας ἐν ᾗ εὑρίσκομαι ἕνεκα τοῦ ὕπνου τοῦ κ. Μερλοπούλου καί Γαβριηλίδου, θά παρακαλέσω τήν σεβαστήν οἰκογένειαν Δραγούμη νά παρακαλέση τόν κύριον Ἄννινον νά παραστήσει ὀλίγον ἐπιτυχέστερον ἐμοῦ τήν ἑξῆς γελιογραφίαν ἐπεξηγουμένην κατωτέρω, ἐπιγραφομένην δέ «Ἀγῶνες Ἐθνικοί Ἑλλήνων καί Βουλγάρων ἐν Μακεδονίᾳ».

Ὁ Ἕλλην ἀναγινώσκει τήν γραμματικήν τῆς Ἀττικῆς διαλέκτου ἵνα νικήση τόν Βούλγαρον. Ὁ Βούλγαρος κατάγει διαμπερῆ τραύματα κατά τῆς γραμματικῆς τῆς Ἀττικῆς διαλέκτου (ἥν ὡς ἀσπίδα κρατεῖ ὁ Ἕλλην) καί κατά τοῦ Ἕλληνος.

Ταῦτα καί μένω

Ἴων Δραγούμης

[Υ.Γ.] Ἀντί ὑπομνήματος ἔστω τό γράμμα τοῦτο, ὅπερ δημοσιευθήτω δι' ἁπασῶν τῶν ἐφημερίδων καί παρασταθήτω ἐν τῇ «Νέα Σκηνῇ», τῷ «Βασιλικῷ Θεάτρῳ», τοῖς θεάτροις ἁπάντων τῶν Φασουλήδων, ὡς νόμος τοῦ κράτους.

[Υ.Γ.] Ἐν τῇ τελευταία «Νέα Ἡμέρα» ὑπάρχει δημοσιευμένη συνδιάλεξίς μου μετά τοῦ Chopof.

Ἐλησμόνησα νά σέ γράψω ἐγκαίρως ὅτι ἔλαβον τάς 7 λίρας καί νά εὐχαριστήσω. Παρακαλῶ νά μάθῃ ἡ Χαρίκλεια ὅτι τά σταλέντα μοι τετράδια δέν ἦσαν τά ζητούμενα καί παρακαλῶ ἑπομένως αὐτήν νά ἀποστείλῃ καί τά ἄλλα τοῦ αὐτοῦ εἴδους.

Εἷς τῶν καλῶν ἐνταῦθα μέ παρακαλεῖ νά προμηθεύσω αὐτῷ τό βιβλιάριον τῆς ἐκθέσεως τῶν Ἀθηνῶν. Εἶναι δυνατόν νά μοι ἀποσταλῇ;

9 Ὀκτωβρίου

– Σήμερον ἀνεχώρησε κατευθυνόμενον εἰς τά Βουλγαρικά σύνορα διά Περλεπέ τάγμα τακτικοῦ πεζικοῦ, μετά 80 ὑποζυγίων διά τάς ἀποσκευάς.

Ἀγορά ξύλων (ΓΒ)

110. Ἐν Σέρραις 10 Ὀκτωβρίου 1903

Ὑπουργεῖον Ἐξωτερικῶν.

Κίνδυνος δι' ἡμᾶς ἐν Μακεδονίᾳ εἶναι ἡ ἐπιμονή μεθ' ἧς οἱ Σλαῦοι ἐννοοῦσι νά συμπεριλαμβάνωσιν ἐντός τῆς ζώνης τῆς ἐπιρροῆς αὐτῶν τήν ἐντός τῶν ὁρίων τῶν μελλουσῶν διαρυθμίσεων τῶν συνόρων καί τό ἔσχατον σλαυόφωνον χωρίον ἤ κώμην ἐπί τῷ λόγῳ ὅτι εἶναι σλαυϊκόν, ἐπειδή λαλεῖ σλαυϊκόν τι ἰδίωμα.

Διά τοῦτο καί ἡ προσέλευσις σχισματικῶν χωρίων εἰς τήν ὀρθοδοξίαν μικράν ἔχει δι' ἡμᾶς σημασίαν ἐφ' ὅσον:

α') Δέν δυνάμεθα νά ἐξασφαλίσωμεν τήν παραμονήν τῶν χωρίων τούτων ἐν τῇ ὀρθοδόξῳ πίστει προφυλάττοντες αὐτά ἀπό τῆς βουλγαρικῆς ἐνόπλου βίας.

β') Δέν δυνάμεθα νά ἐξελληνίσωμεν τούς κατοίκους τῶν χωρίων τούτων ἐθίζοντες αὐτούς εἰς τήν ἑλληνικήν γλῶσσαν.

Ἐφ' ὅσον χωρίον τι λαλεῖ τό σλαυϊκόν αὐτοῦ ἰδίωμα ἐπί τοσοῦτον καί οἱ Σλαῦοι θέλουσι διεκδικεῖ αὐτό ὁσονδήποτε μεσημβρινῶς καί ἄν κεῖται τό χωρίον καί ἐν μέσῳ ὁσουδήποτε πλήθους ἑλληνικῶν πληθυσμῶν καί ἄν εὑρίσκεται τοποθετημένον, συνάγεται ἡ ἀνάγκη ὅπως προσπαθῶμεν καί ἐξηγεῖται ὁ λόγος δι' ὅν τῆς ἐργασίας ἡμῶν πρώτιστον μέλημα πάντοτε ὑπῆρξε ἡ προσπάθεια πρός ἐξελληνισμόν τῶν σλαυοφώνων πληθυσμῶν.

Τολμῶ νά ὑποβάλω σκέψεις τινάς τῇ Υ.Ε. περί τῆς ἀνάγκης τοῦ κατά τό δυνατόν ἐξελληνισμοῦ τῶν βουλγαροφώνων χωρίων τουλάχιστον τῶν νοτιωτέρων διαμερισμάτων.

Οἱ Βούλγαροι ἔχοντες ἀγροτικούς πληθυσμούς ἐν Μακεδονίᾳ στερούμενοι δ' ἀστικῶν, ἐπεχείρησαν, ἐπιτυγχόντες ἐν μέρει ἀλλ' οὐχί ὅσον ἐπεθύμουν ταχέως, νά ἐκβουλγαρίσωσιν τάς ἑλληνικάς ἤ ἑλληνοβλαχικάς πόλεις καί κωμοπόλεις, διά συστηματικῆς παρεισαγωγῆς χωρικῶν εἰς αὐτάς καί ἄλλων βουλγαρομακεδόνων, οὕς ἀνέθρεψαν καί ἐφανάτισαν ἐν Βουλγαρίᾳ. Ἐπειδή τό ἔργον τοῦτο δέν προυχώρει κατά λόγον τῆς μεγάλης σπουδῆς αὐτῶν, συνέστησαν τά Κομιτᾶτα πρός ἀναπλήρωσιν τῆς ἐλλειπούσης αὐτοῖς δυνάμεως τῶν πόλεων.

Ἡμεῖς τουναντίον ἐν τῇ μέσῃ Μακεδονίᾳ ἔχομεν τάς πόλεις καί τάς πλείστας τῶν κωμοπόλεων, στερούμενοι καθαρῶν ἑλληνικῶν πληθυσμῶν ἐν τῇ ὑπαίθρῳ χώρᾳ.

Ἐξελληνισμός τῶν βουλγαροφώνων διά μόνου τοῦ σχολείου ἀπεδείχθη ἀδύ-

Ὁδὸς Κούρτ - δερεσί (ΓΒ)

νατος. Τό μόνον ὅπερ κατορθώθη διά τῆς διατηρήσεως τῶν σχολείων ἐν τοῖς βουλγαροφώνοις κέντροις εἶναι ὅτι κρατοῦμεν αὐτούς εἰς τήν ὀρθοδοξίαν ἐφ' ὅσον δέν ἔρχονται οἱ τοῦ Κομιτάτου διά τῆς βίας νά ἀποσπάσωσιν αὐτούς.

Η ἐν τῷ σχολείῳ ἐκμάθησις τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης ὑπό μέν τῶν ἀρρένων μόνον οὐδέν ὠφελεῖ, ὑπό δέ τῶν ἀρρένων καί τῶν θηλέων ἥτις ἄλλως τε γίνεται ἀτελέστατα μή προσερχομένων τῶν μαθητῶν δέν ἀρκεῖ ἄν μή δι' ἄλλους λόγους ἀναγκασθῶσιν οἱ κάτοικοι τῶν χωρίων νά συνομιλῶσιν ἑλλη||νιστί μετά 2
ἄλλων συγχωρίων, ἑλληνοφώνων τούτων. Διότι οὕτω μόνον κατ' ὀλίγον δυνατόν νά εἰσαχθῇ ἡ ἑλληνική γλῶσσα καί ἐντός τῆς καλύβης τοῦ βουλγαροφώνου. Ἐν τῇ πόλει Σερρῶν ὑπῆρχεν ὁλόκληρος συνοικία βουλγαροφώνων χωρικῶν ἐλθόντων ἐκ τῆς ὑπαίθρου. Ἐκ τῆς μετά τῶν Ἑλλήνων κατοίκων τῆς πόλεως ἐπικοινωνίας ἐξελληνίσθη σχεδόν ἐντελῶς ἡ συνοικία αὕτη.

Τό σχολεῖον χρησιμεύει πρός διδαχήν τῆς γλώσσης τῆς ἑλληνικῆς, ἥτις διά τούς βουλγαροφώνους εἶναι γλῶσσα ξένη· ἀλλά πρός ἐθισμόν τῶν χωρικῶν εἰς τήν χρῆσιν τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης ἀπαιτεῖται καί ἕτερόν τι πλήν τοῦ σχολείου στοιχεῖον, ἡ πρός καθαρούς Ἕλληνας καθημερινή ἐπικοινωνία, (ἐμπορική, ἐργατική, ἐπιγαμίες καί ἁπλή συναναστροφή). Τοῦτο δέ δύναται νά ἐπιτευχθῇ μόνον διά συστηματικοῦ τινος συμφυρμοῦ Ἑλλήνων ἀνά μέσον τῶν βουλγαροφώνων. Τό ἐγχείρημα δέν εἶναι εὐχερές οὐδέ δύναται νά κατορθωθῇ ἰδιωτικῇ πρωτοβουλίᾳ διότι:

α') Οἱ Ἕλληνες ἄλλων ἑλληνικῶν χωριῶν π.χ. τοῦ Καυκάσου, τῶν νήσων, τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, δυσκόλως ἄν μή οὐδόλως θά ἀπεφάσιζον νά μετοικήσωσιν εἰς ἔδαφος τουρκικόν, εἰς χώραν μή παρέχουσαν αὐτοῖς ἐλπίδας κρειττόνων ὅρων ζωῆς. Οἱ δ' ἕλληνες τῆς Μακεδονίας, οἱ κατά τό πλεῖστον μή ὄντες καθαρῶς ἀγροτικοί πληθυσμοί, οἱ μοιραίως πρός τήν θάλασσαν φερόμενοι καί οἱ μεταναστεύοντες εἰς ξένας χώρας πρός πλουτισμόν καί ἀπαλλαγήν τῶν δεινῶν τοῦ ἐν Τουρκίᾳ βίου, δυσκόλως θά ἀπεφάσιζον νά συνοικισθῶσιν εἰς βουλγαρόφωνα χωρία αὐτοί οἱ κατοικοῦντες ἐν χωρίοις καί κωμοπόλεσι ἀνωτέραις || τῶν 3
βουλγαροφώνων καλυβῶν. Ἵνα προσέλθωσιν Ἕλληνες πρέπει δέλεαρ νά τεθῇ ἐν τοῖς βουλγαροφώνοις κέντροις ὅπως προσελκύσῃ αὐτούς.

β') Ἡμεῖς μετά τῶν Ἰουδαίων καί τῶν Τούρκων ἔχομεν εἰς χεῖρας ἡμῶν τήν οἰκονομικήν ἐκμετάλλευσιν τῆς χώρας, ἠδυνάμεθα δέ νά κατακυριεύσωμεν τῆς Μακεδονίας οἰκονομικῶς, ἐάν τῇ ἰδιωτικῇ πρωτοβουλίᾳ ἐπήρχετο ἐπίκου-

63 **11 Ὀκτωβρίου**

– Ἕτερον τάγμα τακτικοῦ πεζικοῦ σήμερον καί ἕν ἐφέδρων πάλιν διά Περλεπέ ἀνεχώρησε διευθυνόμενον εἰς Κουμάνοβον.

– Βεβαιοῦται ὅτι ἐν Ἀλβανίᾳ τά πράγματα εἶναι πολύ ἀνησυχητικά. Οἱ ἐκ Δίβρας σήμερον ἐλθόντες βεβαιοῦσιν ὅτι ἡ συγκοινωνία Δίβρας-Μάτι διεκόπη.

Στρατιωτική Σχολή (ΓΒ)

ρος καί ρυθμιστής Κυβερνητικός τις γνώμων.

Ἡ ἵδρυσις Γεωργικῶν Τραπεζῶν θά καθίστα ἡμᾶς κυρίους τῶν ἀγροτῶν βουλγαροφώνων.

Ὅτι δέν ἀρκεῖ ἡ ἰδιωτική πρωτοβουλία πρός ἐξελληνισμόν τῶν χωρικῶν καταφαίνεται καί ἐκ τούτου, ὅτι Ἕλληνες κάτοχοι τσιφλικίων κατοικουμένων ὑπό βουλγαροφώνων ἔχοντες μάλιστα καί ἑλληνικά σχολεῖα ἐν τοῖς τσιφλικίοις αὐτῶν ἐκ ραθυμίας καί κερδοσκοπίας οὐδέποτε ἐπεχείρησαν νά ἐξελληνίσωσι τούς βουλγαροφώνους ἐργάτας καί γεωργούς αὐτῶν, διά τῆς συναναμείξεως αὐτῶν μεθ' Ἑλλήνων. Οἱ βουλγαρόφωνοι χωρικοί εἶναι οἰκονομικώτεροι. Συνοικισμοί Ἑλλήνων ἠδύναντο νά κατορθωθῶσι ἐάν ὑπεστηρίζετο ὑφ' ἡμῶν ἐν διαφόροις βουλγαρικοῖς κέντροις εἶδος τι βιομηχανίας ἤ καλλιεργείας (ὡς π.χ. τό παρά τά Βιτώλια ἑλληνικόν ὑφαντήριον τοῦ Διχόβου, ὡς ἐπίσης ἡ ἐν τῷ διαμερίσματι Καβάλλας καλλιέργεια τῶν καπνῶν) καί διάδοσις τοῦ ἐμπορίου τῶν ἑλληνικῶν προϊόντων (δι' ἐκθετηρίων καί ἐμπορικῶν ἐπιμελητηρίων διά συστάσεως δηλαδή ἐμπορικῶν κέντρων Ἑλληνικῶν. Οἱ συνοικισμοί οὗτοι θά ἦσαν χωνευτήρια βουλγαροφώνων, ὡς ἐκ τῶν ἀναγκαστικῶς μεταξύ τῶν Ἑλλήνων ἐργοδοτῶν καί ἐργατῶν πρός τούς εἰς τήν ὑπηρεσίαν αὐτῶν προσληφθησομένους ἐργάτας βουλγαροφώνους χωρικούς συναφθησομένων σχέσεων καί ὡς ἐκ τῶν δημιουργηθησομένων ἐμπορικῶν σχέσεων.

Ἐάν μή πάντα ταῦτα, τινά ὅμως ἐξ αὐτῶν δύνανται καί νῦν ἔτι νά τεθῶσιν εἰς ἐνέργειαν, (ἵδρυσις Τραπεζῶν κτλ) οπωσδήποτε ποιά τις μεθοδική μελέτη τοῦ ζητήματος τούτου ὑπό ἀνδρῶν εἰδικῶν δέν φαίνεταί μοι ἄμοιρος σπουδαιότητος διά τό μέλλον τῆς Μακεδονίας καί τῆς Ἑλλάδος.

[Ἴων Δραγούμης]

6. *πορτοκαλί 9*

111. Athènes le 15 Octobre 1903

Cher ami

J'ai reçu ta lettre no 13. Tu es vraiment admirable d'énergie, de dévouement et d'intelligence. Que n'aurais - je donné pour être auprès de toi et te seconder dans

[Ἀθῆναι 15 Ὀκτωβρίου 1903

Φίλτατε

Ἔλαβα τήν ἐπιστολήν σου ἀρ. 13. Εἶσαι πραγματικά ἀξιοθαύμαστος γιά τήν ἐνέργεια, τήν ἀφοσίωσιν καί τήν ἐξυπνάδα σου. Τί δέν θά ἔδινα γιά νά εἶμαι δίπλα σου καί γιά νά σέ βοη-

Ξενοδοχείο ORIENT (ΓΒ)

tes efforts. Mais malheureusement, mes moyens ne me permettent pas de bouger d'ici, et le gouvernement ne pense pas du tout tirer profit de ma bonne volonté ainsi que de celle de tant || d' autres officiers. Je suis heureux de voir que tu a pris le bon côté τῆς μεταθέσεώς σου. Quant à la mienne, elle fut la conséquence d'un accès de folie furieuse de Dimitraki.

Je correspondrai avec Ζάχος ainsi que tu me l' as indiqué.

Réponds-moi sur ces questions.

θήσω στίς προσπάθειές σου. Ἀλλά δυστυχῶς τά μέσα μου δέν μοῦ ἐπιτρέπουν νά κουνηθῶ ἀπό ἐδῶ καί ἡ Κυβέρνησις οὐδόλως σκέφτεται νά ἐπωφεληθῆ ἀπ' τήν δική μου καλήν θέλησιν καθώς καί πολλῶν ἄλλων
ἀξιωματικῶν. Εἶμαι εὐτυχής πού 2
βλέπω ὅτι ἐξέλαβες τήν μετάθεσίν σου ἐπ' ἀγαθῶ. Ὅσον ἀφορᾶ τήν δική μου μετάθεση ἦταν ἡ συνέπεια τῆς ἐκρήξεως μιᾶς μανιασμένης τρέλλας τοῦ Δημητράκη [Ράλλη].

Θά ἀλληλογραφήσω μέ τόν Ζάχο ὅπως μοῦ τό ὑπέδειξες.

Ἀπάντησέ μου σχετικά μέ τίς ἀκόλουθες ἐρωτήσεις.]

1ο) [Ὁ] Ζάχος γνωρίζει Γαλλικά;

2ο) Ἔχεις ἐμπιστοσύνην εἰς τόν Κοντογούρην;

3ο) Πραγματικά χρήματα πρός καταρτισμόν σώματος τήν ἄνοιξιν (excepté nos grands projets [ἄν ἐξαιρέσωμεν τά μεγάλα μας σχέδια]) δέν ἔχομεν παρά μόνον || 12.000 δραχμάς. 3

Malheureusement par les temps qui courent, il est difficile d'en trouver davantage. La plupart des abonnés à notre œuvre de charité

[Δυστυχῶς τέτοια ἐποχή εἶναι δύσκολο νά βρεθοῦν περισσότερα. Ἡ πλειονότης τῶν συνδρομητῶν μας ὑπέρ τῶν ἀγαθοεργῶν σκοπῶν μας]

ἔπαυσαν τήν τακτικήν μηνιαίαν συνδρομήν των καί δέν ἠξεύρω πού νά ἀποταθῶ πλέον.

Donc si tu crois que le besoin est urgent, écris-moi de nouveau ἐάν θέλεις νά σοῦ στείλω παράδες ou bien νά τά μαζεύω μέ φιλαργυρίαν καί μέ πίστιν διά τήν ἄνοιξιν; Ecris-moi aussi en quoi consiste ἡ ἐργασία

[Ἄρα ἄν πιστεύῃς ὅτι ἡ ἀνάγκη εἶναι ἐπείγουσα, γράψε με ἐκ νέου ἐάν θέλῃς νά σοῦ στείλω παράδες, ἤ ἀλλιῶς νά τά μαζεύω μέ φιλαργυρίαν καί μέ πίστιν διά τήν ἄνοιξιν; Γράψε με ἐπίσης σέ τί συνίσταται ἡ ἐργασία

– Κατά τήν Νομαρχιακήν ἐφημερίδα 8-10-1903:

Τῇ 28-9 ἐν Ἀχρίδι παρεδόθησαν 4, ἐν Φλωρίνη 10, ἐν Μοναστηρίῳ 10. Ὅπλα παρεδόθησαν διαφόρων εἰδῶν, ἐν Ἀχρίδι 36, ἐν Μοναστηρίῳ 21, ἐν τῷ καζᾶ Καιλαρίου συνελήφθησαν ζῶντες καί ὁπλοφοροῦντες δύο, 44 δέ παρεδόθησαν.

Τῇ 30-9 ἐκ Βύσσιανης 29, Βαψορίου 4, Κλανδοραπίου 1, Ἀχρίδος 5 λησταντάρται μετά τῶν ὅπλων των παρεδόθησαν. Ἐν Καστορία διαφόρων εἰδῶν 30 ὅπλα παρεδόθησαν.

Τῇ 1-10 κατά τάς ἐν τῷ καζᾶ Ἀχρίδος δύο συμπλοκάς 5 λησταντάρται ἐφονεύθησαν, ἐκ δέ τῶν χωρίων Μεσσίβιστα, Ρέτσιτσα, Πλάκε, Σφίνιστα, Μορόβιστα
64 καί Ὀπέντσα παρεδόθησαν 28. Ἐκ διαφόρων δέ || χωρίων Κιρτσόβου 91 μετά τῶν ὅπλων των παρεδόθησαν.

Σχολή Τεχνῶν (ΓΒ)

Μοναστηρίου; Peut-être qu'on pourrait l'unir avec Ἀθήνας car en ce moment et je sup||pose que pendant tout l' hiver aussi nous aurons πλῆθος προσφύγων ἐδῶ parmi lesquels il y aura peut-être des μεμυημένους.

Je n'ai rien à faire dans l'affaire Ἀρκούδα qui d'ailleurs δέν ἐβγῆκε; c' est le Μακεδονικός Σύλλογος qui bien malgré moi a voulu à tout prix lui donner εἴκοσι ἄνδρας ainsi qu' autant d' autres à Γιάννη Μάρκου mais ils ne sont pas parvenus à aller ni l'un ni l'autre.

Cependant, nous avons eu la bêtise de θυσιάσωμεν τρεῖς χιλιάδας δραχμῶν δι' αὐτούς.

A propos, réponds-moi sans faute ce que c'est que Μάρκου. εἶναι vrai||ment πιστός? Il m' est arrivé ici vers le milieu du mois de juillet disant que σύ τόν ἔστελνες ἐδῶ διά νά καταρτίσῃ σῶμα et que θά μοῦ ἔγραφες περί τούτου; Εἰς ἐμένα δέν ἄρεσε.

Τά μεγάλα σχέδιά μας sont ceux-ci: plusieurs camarades ὁμόφρονες, μέλη τῆς Σκοπευτικῆς Ἑταιρείας (qui a hérité ἀπό τήν Ἐθνικήν Ἑταιρείαν ἑκατόν εἴκοσι χιλιάδες δρχ.) θά ἀπαρτίσωμεν τό συμβούλιον τῆς Σκοπευτικῆς et quand le moment viendra, nous prendrons

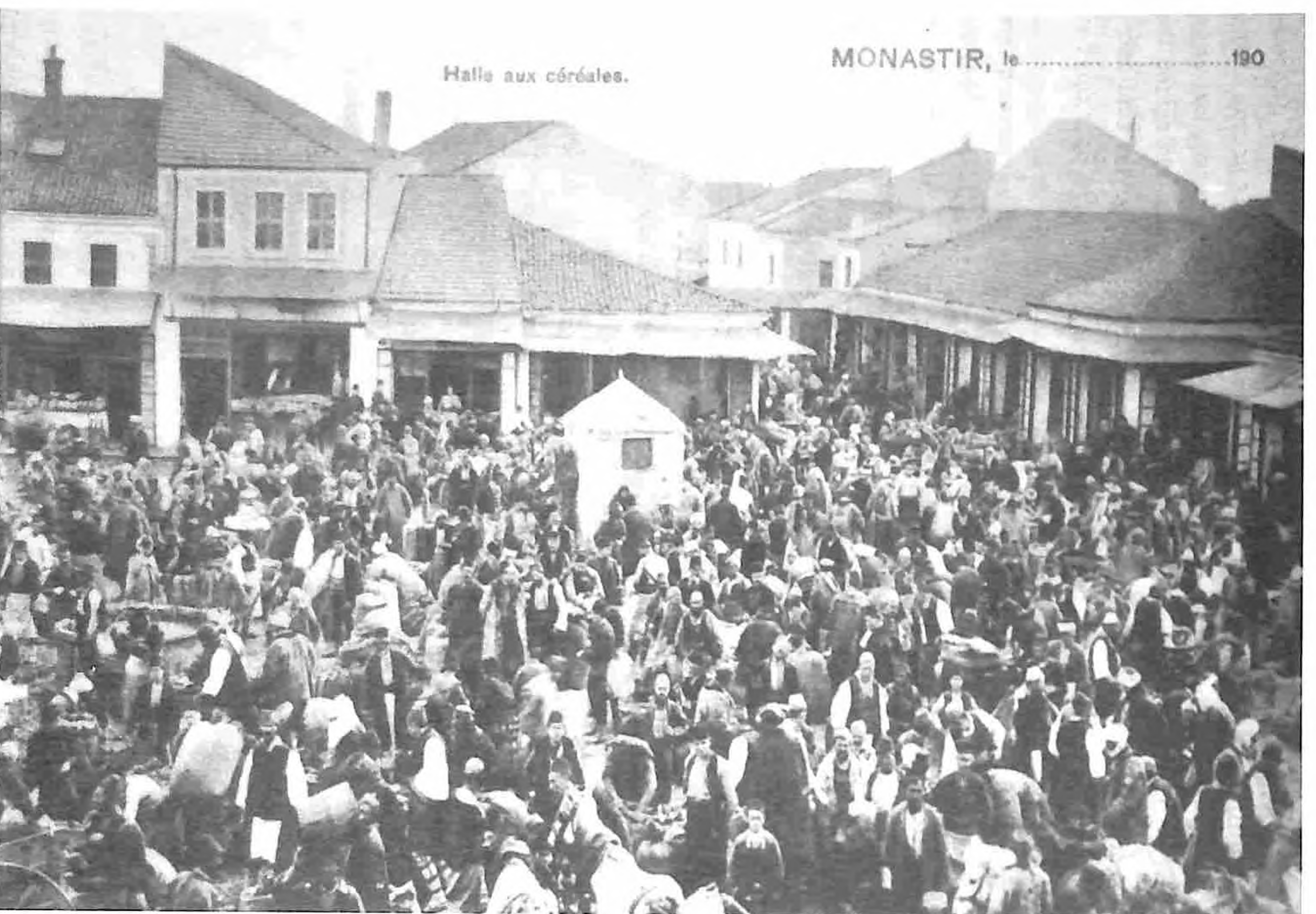
τοῦ Μοναστηρίου; Ἴσως θά μπορούσαμε νά τήν συνδέσουμε μέ τάς Ἀθήνας διότι αὐτήν τήν στιγμήν καί ὑπο- 4
θέτω γιά ὅλον τόν χειμῶνα ἐξίσου θά ἔχουμε πλῆθος προσφύγων ἐδῶ ἀνάμεσα στούς ὁποίους θά βρίσκωνται ἴσως καί μεμυημένοι.

Δέν ἔχω τίποτα νά κάνω στήν ὑπόθεση Ἀρκούδα ἡ ὁποία ἐξάλλου δέν ἐβγῆκε· εἶναι ὁ Μακεδονικός Σύλλογος ὁ ὁποῖος θέλησε, παρά τήν θέλησή μου πάσῃ θυσία νά τούς δώσῃ εἴκοσι ἄνδρας καί ἄλλους τόσους στόν Γιάννη Μάρκου ἀλλά δέν κατάφεραν νά πᾶνε οὔτε ὁ ἕνας οὔτε ὁ ἄλλος.

Ἐν τῶ μεταξύ κάναμε τή βλακεία νά θυσιάσωμεν τρεῖς χιλιάδας δραχμάς δι' αὐτούς.

Σχετικά μ' αὐτά ἀπάντησέ μου ὁπωσδήποτε τί εἶναι αὐτός ὁ Μάρκου. εἶναι ὄντως πιστός; Μοῦ ἦρθε ἐδῶ 5
στά μέσα τοῦ Ἰουλίου λέγοντας ὅτι σύ τόν ἔστειλες ἐδῶ διά νά καταρτίσῃ σῶμα καί ὅτι θά μοῦ ἔγραφες περί τούτου; Εἰς ἐμένα δέν ἄρεσε.

Τά μεγάλα σχέδιά μας εἶναι αὐτά: κάμποσοι σύντροφοι ὁμόφρονες μέλη τῆς Σκοπευτικῆς Ἑταιρείας (πού κληρονόμησε ἀπό τήν Ἐθνικήν Ἑταιρείαν ἑκατόν εἴκοσι χιλιάδες δρχ.) θά ἀπαρτίσωμεν τό συμβούλιον τῆς Σκοπευτικῆς καί στήν κατάλληλη στιγμή θά πάρουμε τήν εὐθύνην

Ἀγορὰ δημητριακῶν (ΓΒ)

τήν εὐθύνην καί θά σχηματίσωμεν σῶμα || ἐκ τριάκοντα ἀνδρῶν Comte d' Uly ὡς ἀρχηγόν.

Je viens de recevoir une lettre de Ζάχον. Ce malheureux a mélangé τό ἀλφάβητόν σου d'une manière affreuse et j'ai eu toutes les peines du monde νά τόν καταλάβω.

Il m'annonce que πάντως Γρίβας viendra πώλησῃ διακόσια ζῶα ἐν Θεσσαλία et que ἰατρός Πουτσαρέας εὑρίσκεται aussi ἐν Θεσσαλία καί ὅτι Τσακαλά[ρωφ] πρόκειται νά φύγῃ ἐξ Ἑλλάδος, παρακαλεῖ δέ νά ξεπαστρέψωμεν καί τούς δύο. Δέν ἐγγυῶμαι διά τόν τρίτον, mais pour τούς δύο πρώτους φό[νους] ἐγγυῶμαι 90%.

Je t'envoie la lettre d'un de mes amis, je te prie de faire tout ton possible.

[Παῦλος Μελᾶς]

[Ἐν μέρει κρυπτογραφική]

καί θά σχηματίσωμεν σῶμα τριάκοντα ἀνδρῶν μέ τόν κόμη ντέ Οὐλή ὡς 6
ἀρχηγόν.

Μόλις ἔλαβα μίαν ἐπιστολήν ἀπό τόν Ζάχον. Αὐτός ὁ κακομοίρης ανακάτεψε τό ἀλφάβητόν σου μέ φρικτό τρόπο καί εἶχα δυσκολευτῆ πολύ νά τόν καταλάβω.

Μοῦ ἀναγγέλλει ὅτι πάντως [ὁ] Γρίβας θά ἔλθῃ νά πωλήσῃ διακόσια ζῶα ἐν Θεσσαλία καί ὅτι ὁ ἰατρός Πουτσαρέας εὑρίσκεται καί αὐτός ἐν Θεσσαλία καί ὅτι [καί ὁ] Τσακαλάρωφ πρόκειται νά φύγῃ ἐξ Ἑλλάδος, παρακαλεῖ δέ νά ξεπαστρέψωμεν καί τούς δύο. Δέν ἐγγυῶμαι διά τόν τρίτον, ἀλλά διά τούς δύο πρώτους φόνους ἐγγυῶμαι 90%.

Σοῦ στέλνω τήν ἐπιστολήν ἑνός 7
ἐκ τῶν φίλων μου, σέ παρακαλῶ νά κάνης ὅτι μπορεῖς.]

[Παῦλος Μελᾶς]

112. 20 Octobre 1903

Mon cher Paul

Vous devez être prêts pour faire le πραξικόπημα qui doit se faire.

Nous sommes enfoncés dans une bourbe dégoûtante de parlementarisme. On n'en sort pas par des demi-mesures. Je ne sais si nous pourrons nous décrotter de sitôt et

πορτοκαλί 34

[Ἀγαπητέ μου Παῦλε

Πρέπει νά εἴσαστε ἕτοιμοι γιά τό πραξικόπημα πού πρέπει νά γίνῃ. Ἔχουμε βουλιάξει σέ μιά σιχαμερή λάσπη κοινοβουλευτισμοῦ. Δέν βγαίνουμε ἀπ' αὐτήν μέ ἡμίμετρα. Δέν ξέρω ἄν θά μπορέσωμε νά ξελασπώσωμε σύντομα μέ ἕνα μόνο πραξικό-

Τῆ 2-10 ἐκ τῶν χωρίων ἰδίου καζᾶ 111, Καστορίας 7. Ὅπλα δὲ Καστορίας 5, Ἀχρίδος 39. Κατά τήν ἐν Δεμίρ-Χισσαρίω (Μοναστηρίου) συμπλοκήν ἐφονεύθη ὁ ἀρχηγός Σωτήρ μετά 7 συμμοριτῶν, κατεσχέθησαν ὅπλα νέου συστήματος καί ἔγγραφα, 1 στρατιώτης ἐμαρτύρησε, 1 ἐτραυματίσθη.

Τῆ αὐτῆ ἡμέρα ἐν Καστορία ἐκ τῶν ὀπαδῶν Τσακαλάρωφ 11, Ἀχρίδι, Μοναστηρίω, Φλωρίνη 41 παρεδόθησαν. Ἐν Κιρτσόβω καί Φλωρίνη 121 ὅπλα παρεδόθησαν καί πάλιν ἐν Ἀχρίδι καί Καστορία 61 ὅπλα.

Συμπέρασμα, ἐντός μιᾶς ἑβδομάδος:

Ἐφονεύθη στρατιώτης 1
Ἐτραυματίσθη στρατιώτης 1
Παρεδόθησαν λησταντάρται 329
Παρεδόθησαν ὅπλα 613
Ζῶντες λησταντάρται 2
Φονευθέντες λησταντάρται 23

Ὁδός Χαμιδιέ (ΓΒ)

avec un seul πραξικόπημα. Mais en tout cas nous devons faire ἕνα πραξικόπημα au moment où il sera nécessaire soit de nous jeter ἐπί τῶν βουλγάρων, soit de καταλάβομεν τήν χώραν πού μᾶς ἀνήκει. C'est bien de travailler ἐδῶ. Mais πῶς νά νικήσωμεν ἀφοῦ διά νά νικήσωμεν il nous faut du temps et un travail tout à fait différent de celui qui se fait avec les maîtres et les maîtresses d' école. Mais les événements se précipitent; on nous laisse la mollesse des maîtres d' école comme || μόνον ὅπλον ἐνάντιον l' obstination des Bulgares. Si Κυβέρνησις εἶναι coupable d' incapacité coupable, il faudra νά τῆς δώσωμεν τά παπούτσια. Si ὁ λαός dort, il faut le réveiller. Δέν ἔχομεν καιρόν νά χάσωμεν. Ἑτοιμάσατε τό terrain. Si ὁ βασιλεύς est un crétin ou qu'il dort; laissez-le à sa place, nous en avons toujours besoin. Cela doit être même une condition du Πραξικόπημα de conserver le βασιλεύς.

Eveillez, secouez τόν λαόν. Ὁ στρατηγός ὁ Βάσσος doit être ἱκανός pour un tel πράξις. Συνεννοήσου μέ ἀνθρώπους qui aiment notre ἔθνος plus qu'ils n' aiment les députés des 26 départements. Tu me comprends assez. Tu es fils de

πημα. Ἀλλά ἐν πάσῃ περιπτώσει πρέπει νά κάνωμε ἕνα πραξικόπημα τήν στιγμή πού θά εἶναι ἀναγκαῖο, εἴτε νά ριχτοῦμε ἐπί τῶν βουλγάρων, εἴτε νά καταλάβωμεν τήν χώραν πού μᾶς ἀνήκει. Εἶναι καλό νά δουλεύουμε ἐδῶ. Μά πῶς νά νικήσωμεν ἀφοῦ διά νά νικήσωμεν μᾶς χρειάζεται χρόνος καί μιά δουλειά τελείως διαφορετική ἀπό αὐτή πού γίνεται μέ τούς δασκάλους καί τίς δασκάλες τοῦ σχολείου. Ἀλλά τά γεγονότα τρέχουν· μᾶς ἀφήνουν τήν μαλθακότητα τῶν δασκάλων τοῦ σχολείου σάν μόνον ὅπλον ἐνάντια 2 στό πεῖσμα τῶν βουλγάρων. Ἄν ἡ Κυβέρνησις εἶναι ἔνοχη γιά ἀνικανότητα, θά πρέπει νά τῆς δώσωμεν τά παπούτσια. Ἄν ὁ λαός κοιμᾶται πρέπει νά τόν ξυπνήσωμεν. Δέν ἔχομεν καιρόν νά χάσωμεν. Ἑτοιμάσατε τό ἔδαφος. Ἄν ὁ βασιλεύς εἶναι ἠλίθιος ἤ ἄν κοιμᾶται, ἀφῆστε τον στήν θέση του, τόν ἔχομεν πάντα ἀνάγκη. Αὐτό πρέπει νά εἶναι ἕνας ὅρος τοῦ πραξικοπήματος, νά διατηρήσωμε τόν βασιλέα.

Ἀφυπνίστε, ταράξτε τόν λαόν. Ὁ στρατηγός Βάσσος πρέπει νά εἶναι ἱκανός γιά μιά τέτοια πράξη. Συνεννοήσου μέ ἀνθρώπους πού ἀγαποῦν τό ἔθνος περισσότερο ἀπό ὅσο ἀγαποῦν τούς βουλευτάς τῶν 26 Νομῶν. Μέ καταλαβαίνεις ἀρκετά. Εἶσαι γυιός

Νεαρή Μοναστηριώτισσα (ΓΒ)

ton père et tu connais ses efforts, pour les «indépendants». Ἄκουσέ με, δέν ἔχομεν καιρόν νά χάσωμεν. Il faut que nous ἔχομεν constitué notre κυβέρνησιν afin qu'il soit ἕτοιμον νά ἀναλάβῃ τήν κυβέρνησιν au moment voulu.

Pour le moment, faites le possible pour vous liguer et pour secouer τόν λαόν intelligent. (S'il s' agit de nouvelles ἐκλογάς, ayez prêts des candidats).

Assurez-vous de la στρατός. Τό σῶμα τῶν ἀξιωματικῶν doit être μέ ἡμᾶς. Elevez la στρατός au premier rang.

Sans que nous cessions de faire notre possible, ἐδῶ, faites votre possible ἐκεῖ, car c'est là τό Κέντρον, καί ἐκεῖθεν τό ὁρμητήριον.

Le temps est gris, humide et je suis comme lui.

Est-ce que tu répondras à toutes mes lettres? ou à quelques-unes au moins? Et à celle-ci?

Je t'embrasse, et ta femme aussi, et tes deux enfants.

Ion

τοῦ πατέρα σου καί γνωρίζεις τίς προσπάθειές του γιά τούς «ἀνεξαρτήτους». Ἄκουσέ με, δέν ἔχομεν καιρόν νά χάσωμεν. Πρέπει νά σχηματίσωμεν τήν δική μας Κυβέρνησιν ὥστε νά εἶναι ἕτοιμη νά ἀναλάβῃ τήν Κυβέρνησιν τήν στιγμή πού θέλουμε.

Πρός τό παρόν κάνετε τό δυνατόν γιά νά ἑνωθῆτε καί νά ἀφυπνίσετε τόν σκεπτόμενον λαόν. (Ἄν πρόκειται γιά καινούργιες ἐκλογές, ἔχετε ὑποψηφίους ἑτοίμους).

Ἐξασφαλίσατε τόν στρατόν. Τό 3
σῶμα τῶν ἀξιωματικῶν πρέπει νά εἶναι μέ ἡμᾶς. Ἀνυψώσατε τόν στρατόν στήν πρώτη σειρά.

Χωρίς νά πάψωμε νά κάνωμε τά δυνατά ἐδῶ κάνετε ὅτι μπορεῖτε ἐκεῖ, διότι ἐκεῖ εἶναι τό Κέντρον καί ἐκεῖθεν τό ὁρμητήριον.

Ὁ καιρός εἶναι γκρίζος καί ὑγρός καί εἶμαι σάν κι' αὐτόν.

Θά ἀπαντήσῃς σέ ὅλες τίς ἐπιστολές μου; ἤ τουλάχιστον σέ μερικές; Καί σ' αὐτήν;

Σέ φιλῶ, τήν γυναῖκα σου καθώς ἐπίσης καί τά δυό σου παιδιά.

Ἴων]

65 – Ἐκ τῆς Νομαρχιακῆς ἐφημερίδος 15ης Ὀκτωβρίου 1319-1903:

Τῇ 5η Ὀκτωβρίου ἐντός τῶν βαξέδων Μοναστηρίου, Ἀχρίδος, Φλωρίνης, Καστορίας 137 λησταντάρται παρεδόθησαν εἰς τάς Ἀρχάς, 14 συνελήφθησαν, 61 δέ ὅπλα κατεσχέθησαν.

Τῇ 6η Ὀκτωβρίου 15 παρεδόθησαν ὧν 4 μεθ' ὅπλων, 1 συνελήφθη, ἐν τῷ καζᾶ Ἀχρίδος 61 ὅπλα κατεσχέθησαν.

Τῇ 7η Ὀκτωβρίου συμπλοκή ἐν τῷ καζᾶ Φλωρίνης, 11 ἐφονεύθησαν, 1 ἐτραυματίσθη, 2 Μάουζερ, 9 Γκρά καί 5 βόμβαι καί ἀρκετά ἔγγραφα κατεσχέθησαν.

Λιτανεία (ΓΒ)

113. Cher Paul

Je t' envoie cette lettre de Jean qui est importante. Je l'ai déchiffrée et je l'ai apportée moi-même à Athènes par le train de 9 h (soir). Car j'ai pensé que tu voudrais la recevoir pendant que tu es encore à Athènes car tu peux avoir besoin de voir quelqu'un.

Je suis chez mes parents et je t'envoie ceci par Yanni Kalergi qui est de service demain matin. Donne un reçu au porteur. Ne montre pas la lettre de Jean à mes parents, car j' ai cru devoir leur dire que je ne l' avais pas déchiffrée, sachant que certaines idées de Jean (par exemple sur Vassos) ne plairaient pas à Papa.

Si tu veux cependant en donner le contenu à Papa, copie-la car cela lui ferait de la peine de voir que je n'ai pas voulu lui la montrer.

Je te prie de faire ce que je te dis et de ne pas en faire une histoire. Comme tous ici savent que je puis déchiffrer notre alphabet, j'ai dit que J. t' avait écrit par l' autre dictionnaire cryptographique et que tu l' avais chez toi.

Je partirai d'ici par le train de 11 ½.

πορτοκαλί 12

[Ἀγαπητέ Παῦλε

Σοῦ στέλνω αὐτήν τήν ἐπιστολήν τοῦ Γιάννη πού εἶναι σημαντική. Τήν ἀποκρυπτογράφησα καί τήν ἔφερα ἡ ἴδια στήν Ἀθήνα μέ τό τραῖνο τῶν 9 μ.μ., διότι σκέφτηκα ὅτι θά ἤθελες νά τή λάβης ὅσο εἶσαι ἀκόμη στήν Ἀθήνα διότι ἴσως χρειαζόταν νά ἰδῆς κάποιον.

Εἶμαι στούς γονεῖς μου καί σοῦ 2
στέλνω αὐτό μέ τόν Γιάννη Καλλέργη ὁ ὁποῖος εἶναι σέ ὑπηρεσία αὔριο τό πρωΐ. Δῶσε μία ἀπόδειξη στόν κομιστή. Μήν δείξης τό γράμμα τοῦ Γιάννη στούς γονεῖς μου, διότι θεώρησα σωστό νά τούς πῶ ὅτι δέν τήν ἀποκρυπτογράφησα, γνωρίζοντας ὅτι ὡρισμένες ἰδέες τοῦ Γιάννη (π.χ. γιά τόν Βάσσο) δέν θά ἄρεσαν στόν μπαμπᾶ.

Ἄν θέλης ὅμως νά δώσης τό πε- 3
ριεχόμενο στόν μπαμπᾶ, ἀντέγραψέ την διότι θά στεναχωρεθῆ ἄν καταλάβη ὅτι δέν θέλησα νά τοῦ τή δείξω.

Σέ παρακαλῶ νά κάνης ὅτι σοῦ λέω καί μήν τό κάνης θέμα. Ἐφόσον ὅλοι ἐδῶ ξέρουν ὅτι μπορῶ νά ἀποκρυπτογραφῶ τό ἀλφάβητό μας εἶπα ὅτι ὁ Γιάννης σοῦ ἔγραψε μέ τό ἄλλο κρυπτογραφικό ἀλφάβητο καί ὅτι τό εἶχες σπίτι σου.

Θά φύγω ἀπό ἐδῶ μέ τό τραῖνο τῶν 11½.

Οἰκία Δραγούμη ὁδοῦ Ἀμαλίας ἀρ. 22 (ΙΜ)

Je t' em||brasse
Bonne nuit
Natalie
[Y.Γ.] Je suis venue moi-même parce que je n' avais personne de sûr à envoyer. Et puis, j' étais excitée par cette lettre et j'espérais en trouver d'autres chez mes parents.

Σέ φιλῶ 4
Καλή νύχτα
Ναταλία
[Γ.Γ.] Ἦρθα αὐτοπροσώπως διότι δέν εἶχα κανέναν ἔμπιστο νά στείλω. Ἐξάλλου ἤμουν ἀναστατωμένη μέ αὐτήν τήν ἐπιστολήν καί ἤλπιζα νά βρῶ ἄλλες στούς γονεῖς μου.]

114. 21 Octobre [1903]

Je viens de recevoir ta lettre no 6. Hier, je t' écrivais ce qui précède, et je ne m' en dédis pas. Préparez τό ἔδαφος. Contentez-vous des moyens εἰρηνικά d'abord. Je réponds à tes questions:

Ζάχος γνωρίζει français. Εἰς τόν Κοντογούρη je n' ai pas toute confiance parce que εἶναι πρῶτα ὑπάλληλος καί ἔπειτα Ἕλλην et || par conséquent φοβᾶται. Mais tu peux νά στέλνῃς τά γράμματα τοῦ Ζάχου εἰς αὐτόν comme je t' avais écrit. Je l' en préviendrai (ὄχι ὅτι c'est toi qui écrit mais simplement qu'il transmette).

J'avais l' idée que ἡ "Ἐπίκουρος" serait plus ἀνεξάρτητος qu' elle n'est ἀπό τήν κυβέρνησιν et que τά πλεονάζοντα χρήματα θά ἦτο δυνατόν νά τά disposer autrement. J' avais l' idée aussi que ὁ "Μακεδονικός Σύλλογος" avait χρήματα et voudrait

[21 Ὀκτωβρίου 1903

Μόλις ἔλαβα τήν ἐπιστολή σου ἀρ. 6. Χθές σοῦ ἔγραψα αὐτό πού προέχει καί δέν τό ἀναιρῶ. Ἑτοιμάστε τό ἔδαφος. Ἀρκεστῆτε σέ μέσα εἰρηνικά κατ' ἀρχάς. Ἀπαντῶ στίς ἐρωτήσεις σου.

Ὁ Ζάχος γνωρίζει Γαλλικά. Εἰς τόν Κοντογούρη δέν ἔχω ἀπόλυτην ἐμπιστοσύνην διότι εἶναι πρῶτα ὑπάλληλος καί ἔπειτα Ἕλλην καί κατά 4
συνέπειαν φοβᾶται. Ἀλλά μπορεῖς νά στέλνῃς τά γράμματα τοῦ Ζάχου εἰς αὐτόν ὅπως σοῦ τό ἔγραψα. Θά τόν εἰδοποιήσω (ὄχι ὅτι ἐσύ γράφεις, ἀλλά ἁπλά νά τά μεταβιβάσῃ).

Εἶχα τήν ἐντύπωσιν ὅτι ἡ "Ἐπίκουρος" θά ἦταν πιό ἀνεξάρτητος ἀπ' τήν Κυβέρνησιν ἀπ' ὅτι εἶναι καί ὅτι τά πλεονάζοντα χρήματα θά ἦτο δυνατόν νά τά διαθέσῃ ἀλλιῶς. Εἶχα τήν ἐντύπωσιν ἐπίσης ὅτι ὁ "Μακεδονικός Σύλλογος" ἔχει χρήματα καί θά ἤθελε

Ἐν τῷ καζᾶ Κιρτσόβου 4 μεθ' ὅπλων παρεδόθησαν, 36 δὲ ὅπλα.

Τῇ αὐτῇ ἐν τῷ καζᾶ Καστορίας 2 ἐφονεύθησαν, 1 δὲ συνελήφθη.

Ἐντός τῶν Καζάδων Μοναστηρίου, Ἀχρίδος, Φλωρίνης, τῇ 8η ἰδίου 28 μετά τῶν ὅπλων καί 70 ἄνευ ὅπλων παρεδόθησαν.

Τήν νύκτα τῆς 9ης ἰδίου ὁ παπᾶ-Γερμανός συνελήφθη, 2 δὲ ἐφονεύθησαν, οἱ λοιποί τῶν 15 τῆς συμμορίας μετά ταῦτα παρεδόθησαν.

Ἐν Φλωρίνῃ 5 μετά τῶν ὅπλων καί 11 ἄνευ ὅπλων παρεδόθησαν.

Ἐν Καστορίᾳ 12 ὅπλα κατεσχέθησαν.

Τῇ 12η ἰδίου ἐντός τῶν καζάδων Ἀχρίδος καί Περλεπὲ 10 ἄνευ ὅπλων παρε-
66 δόθησαν, ἐν Μοναστηρίῳ, Καστορίᾳ 10 καί Ἀχρίδος || 30 ὅπλα κατεσχέθησαν.

Τῇ αὐτῇ ἐν Δρενόβαινη συμπλοκῇ, 2 ἐκ τῶν ὀπαδῶν Τσακαλάρωφ ἐφονεύθησαν καί 6 ὅπλα κατεσχέθησαν.

Ἐν Ἀχρίδι 3, ἐν Κρουσόβῳ 1 μετά τῶν ὅπλων παρεδόθησαν.

Ἐν Ἀχρίδι 9 ὅπλα κατεσχέθησαν.

Ἐκκλησία Ἁγίου Δημητρίου (ΓΒ)

venir en aide εἰς ἐργασίαν μου. C'est pour cela que j' avais écrit à papa au sujet τῶν δασκάλων τῆς γυμναστικῆς (vide lettre no 14). Peut-être que ὁ "Μακεδονικός Σύλλογος" voudra entreprendre τόν προϋπολογισμόν que je t'ai soumis par ma lettre no 14 du 5 Octobre. S'il ne reconnaît pas la nécessité des γυμνασταί καί τῶν μοναχῶν je garantis la nécessité τοῦ ἰατροῦ Μεταξᾶ θά ἐργασθῇ μέ ὅλην του τήν καρδιά. Et si, ὁ "Μακεδονικός Σύλλογος" entreprend cette dépense de 5-6 livres μηνιαίων καί ὁδοιπορικά par mois, τό ποσόν πού ἔχεις μένει intact διά τήν ἄνοιξιν. Ἡ ἐργασία Μοναστηρίου εἶναι ἡ Ἑταιρεία "Ἄμυνα". Je t' en parle dans ma lettre no 14 et dans d' autres lettres précédentes. J'avais écrit à papa aussi afin que nous mettions en contact τήν "Ἄμυναν" μέ τόν "Σύλλογον". Mais en ce cas ὁ "Σύλλογος" doit comprendre ἕν μυστικόν τμῆμα. Je voudrais aller στάς Ἀθήνας διά νά ὀργανώσουν tout cela. Ce sont des choses qui s' expliquent oralement. Il faut absolument qu'il y ait des σχέσεις μεταξύ "Ἑταιρείας" καί "Συλλόγου" mais τό μυστικόν τμῆμα τοῦ "Συλλόγου" doit νά μή ἀποτελεῖται ἀπό ὅλα τά μέλη τοῦ "Συλλόγου" ἀλλά ἀπό μέλη très ἐκλεκτά μό-

νά συνδράμῃ εἰς τήν ἐργασίαν μου. Γι' αὐτό εἶχα γράψει στόν μπαμπᾶ περί τῶν δασκάλων τῆς γυμναστικῆς (6λέπε ἐπιστολή ἀρ. 14). Ἴσως ὁ "Μακεδονικός Σύλλογος" θά θελήσῃ νά αναλάβῃ τόν προϋπολογισμόν πού σοῦ ὑπέβαλα μέ τήν ἐπιστολήν μου ἀρ. 14 τῆς 5ης Ὀκτωβρίου. Ἄν δέν ἀναγνωρίσῃ τήν χρησιμότητα τῶν γυμναστῶν καί μοναχῶν ἐγγυῶμαι τήν αναγκαιότητα τοῦ ἰατροῦ Μεταξᾶ, θά ἐργασθῇ μέ ὅλην του τήν καρδιά. Καί ἄν ὁ "Μακεδονικός Σύλλογος" αναλάβῃ αὐτή τήν δαπάνη τῶν 5-6 λιρῶν μηνιαίως καί ὁδοιπορικῶν κατά μῆνα, τό ποσόν πού ἔχεις μένει ἄθικτο γιά τήν ἄνοιξιν. Ἡ ἐργασία Μοναστηρίου εἶναι ἡ Ἑταιρεία "Ἄμυνα". Σοῦ μιλῶ γι' αὐτό στήν ἐπιστολή μου ἀρ. 14 καί σέ ἄλλες προηγούμενες. Εἶχα γράψει ἐπίσης στόν μπαμπᾶ ὥστε νά φέρουμε σέ ἐπαφή τήν "Ἄμυναν" μέ τόν "Σύλλογον". Ἀλλά σ' αὐτήν τήν περίπτωσιν ὁ "Σύλλογος" πρέπει νά καταλάβῃ ἕν μυστικόν τμῆμα. Θά ἤθελα νά πάω στάς Ἀθήνας διά νά τά ὀργανώσουν ὅλα αὐτά. Εἶναι πράγματα πού ἐξηγοῦνται προφορικά. Πρέπει ὁπωσδήποτε νά ὑπάρξουν σχέσεις μεταξύ τῆς "Ἑταιρείας" καί τοῦ "Συλλόγου", ἀλλά τό μυστικόν τμῆμα τοῦ "Συλλόγου" πρέπει νά μήν αποτελῆται ἀπό ὅλα τά μέλη τοῦ "Συλ-

Μοναστήριον
Ἐνδυμασία Σμιλόβου

Monastir
Costume de Smiliovo

Σμιλοβίτισσα (ΓΒ)

νιμα καί ἀνεξάρτητα ἀπό τό Συμβούλιον ὅπερ doit avoir pleine ἐμπιστοσύνην εἰς ἀποφάσεις τοῦ μυστικοῦ Τμήματος. || τό δέ Τμῆμα. il suffit qu' il vienne εἰς σχέσιν μέ ἕνα μεμυημένον κάθε Κέντρου (par exemple ἕναν τῆς Θεσσαλονίκης. ἕναν τῶν Βιτωλίων. ἕναν τῶν Σερρῶν etc), διότι selon le κανονισμός personne ne sait πού ἑδρεύει εἰς τό Ἀνώτατον Κέντρον τῆς Ἑταιρείας. Par le courrier τοῦ Ὑπουργείου θά στείλω ἀπόσπασμα τοῦ Κανονισμοῦ. Si j' avais de l' argent je prendrais un congé pour aller m' amuser à Ἀθήνας. Ἡ μύησις εἰς τήν Ἄμυναν προχωρεῖ καί ἐδῶ καί θά πάγη καί μακρύτερα. Tous croient qu' il y a (Κέντρον στάς Ἀθήνας). Il faut donc que tu t' occupes de cela.

Ne vous inquiétez pas trop des πρόσφυγες, mais faites beaucoup κρότον comme quoi ἡ ζωή devient ἀνυπόφορος εἰς τήν Μακεδονίαν à cause καί τῶν βουλγάρων καί τῶν Τούρκων. Cela ne nous sert de rien que de mentir.

Μάρκου εἶναι garçon ἀνδρεῖος, ἔξυπνος, ἐξημένος, exalté καί ἀκριτόμυθος. Je l' ai renvoyé de Βιτώλια διότι εἶχε γίνει ὕποπτος εἰς τάς Ἀρχάς. Il parlait πάρα πολύ. Je lui avais dit en effet que je t' écrirais

λόγου". ἀλλά ἀπό μέλη πολύ ἐκλεκτά μόνιμα καί ἀνεξάρτητα ἀπό τό συμβούλιον. ὅπερ πρέπει νά ἔχη πλήρη ἐμπιστοσύνην εἰς ἀποφάσεις τοῦ μυστικοῦ Τμήματος. τό δέ Τμῆμα. ἀρκεῖ νά ἔρθη εἰς σχέσιν μέ ἕνα μεμυημένον κάθε Κέντρου (π.χ. ἕναν τῆς Θεσσαλονίκης. ἕναν τῶν Βιτωλίων. ἕναν τῶν Σερρῶν κ.τ.λ.) διότι. σύμφωνα μέ τόν κανονισμό οὐδείς γνωρίζει πού ἑδρεύει τό Ἀνώτατον Κέντρον τῆς "Ἑταιρείας". Μέ τήν ἀλληλογραφία τοῦ Ὑπουργείου θά στείλω ἀπόσπασμα τοῦ Κανονισμοῦ. Ἄν εἶχα χρήματα θά ἔπαιρνα ἄδεια νά πάω νά διασκεδάσω στάς Ἀθήνας. Ἡ μύησις εἰς τήν "Ἄμυναν" προχωρεῖ καί ἐδῶ καί θά πάγη καί μακρύτερα. Ὅλοι πιστεύουν ὅτι ὑπάρχει (Κέντρον στάς Ἀθήνας) πρέπει ἄρα νά ἀσχοληθῆς μέ αὐτό.

Μήν ἀνησυχῆτε πολύ γιά τούς πρόσφυγες, ἀλλά κάνετε πολύ κρότον, ὅπως ὅτι ἡ ζωή γίνεται ἀνυπόφορος εἰς τήν Μακεδονίαν ἐξ αἰτίας καί τῶν βουλγάρων καί τῶν τούρκων. Δέν μᾶς ὠφελεῖ νά λέμε ψέματα.

Ὁ Μάρκου εἶναι ἄνδρας ἀνδρεῖος, ἔξυπνος, ἐξημένος, παθιασμένος καί ἀκριτόμυθος. Τόν ἔδιωξα ἀπό τά Βιτώλια διότι εἶχε γίνει ὕποπτος εἰς τάς Ἀρχάς. Μίλαγε πάρα πολύ· τοῦ εἶχα πεῖ ὄντως ὅτι θά σοῦ γράψω ἀλλά δέν

Συμπέρασμα έντός μιά έβδομάδος:

Παρεδόθησαν 297
Συνελήφθησαν 21
Έφονεύθησαν 17
Κατασχεθέντα όπλα 296

Οί διορισθέντες νέοι άστυνόμοι:

Έκ Μοναστηρίου Χαλήτ.
Έκ Μοναστηρίου Άβδουλάχ Σιδῆς.
Έκ Πρεβέζης Χαλήλ.
Έκ Φλωρίνης Κώτση.
Έκ Μοναστηρίου Κωνσταντῖνος.
Έκ Μεγαρόβου Νικόλαος.
Έκ Μοναστηρίου Μποζίν Στεφάν.
Έκ Μοναστηρίου Σταῦρος.
Έκ Μοναστηρίου Άναστάσιος.
Έκ Μοναστηρίου Ναούμ.
Έκ Μοναστηρίου Χρῆστος.
Έκ Μοναστηρίου Γρηγόριος.
Έκ Μοναστηρίου Μουσιόν.
Έκ Μοναστηρίου Δάν.

Χωρικοί μπροστά στό καμμένο σπίτι τους (ΓΒ)

mais je ne lui avais pas dit νά καταρτίση σῶμα, mais simplement de t' exposer τήν κατάστασιν νά τεθῆ εἰς τήν διάθεσίν σου. Τά μεγάλα σχέδιά σας me plaisent beaucoup. Faites.

J' écrirai εἰς Ζάχον νά corriger son ἀλφάβητον.

Ἴ[ων]

[Ἐν μέρει κρυπτογραφική]

τοῦ εἶχα πεῖ νά καταρτίση σῶμα, ἀλλά ἁπλῶς νά σοῦ ἐκθέση τήν κατάστασιν νά τεθῆ εἰς τήν διάθεσίν σου. Τά μεγάλα σχέδιά σας μοῦ ἀρέσουν πολύ. Πράξετε.

Θά γράψω εἰς Ζάχον νά διορθώση τό ἀλφάβητόν του.

Ἴων]

Ἑλληνόβλαχοι Νιζοπολίτες (ΓΒ)

Στ. Δραγούμης (ΓΒ)

115. 21 Ὀκτωβρίου [1903] Ἐπιστολή 15

Ἐνόμιζα ὅτι ἡ "Ἐπίκουρος" θά ἦτο πλέον ἀνεξάρτητος ἀπό τήν Κυβέρνησιν παρ' ὅσον εἶναι καί ὅτι τά πλεονάζοντα χρήματα θά ἤθελε νά διαθέση ἄλλως.

Ἐνόμιζα ἐπίσης ὅτι ὁ "Μακεδονικός Σύλλογος" εἶχε χρήματα καί θά ἤθελε νά βοηθήση τήν ἐργασίαν μου, διά τοῦτο ἔγραψα εἰς τόν πατέρα μου περί τῶν γυμναστῶν. Ἴσως ὁ "Μακεδονικός Σύλλογος" θελήση νά ἐγκολπωθῆ τόν προϋπολογισμόν τόν ὁποῖον καί ὑπέβαλα ἐν τῆ ἐπιστολῆ ἀριθμός 14, 5ης Ὀκτωβρίου, ἄν δέν ἀναγνωρίζη τάς ἀνάγκας τῶν γυμναστῶν καί μοναχῶν, ἐγγυῶμαι διά τήν ἀνάγκην τοῦ ἰατροῦ Μεταξᾶ, θά ἐργασθῆ μέ ὅλην του τήν καρδίαν. Καί ἄν ὁ "Μακεδονικός Σύλλογος" ἀναλάβη τήν δαπάνην τῶν 5-6 λιρῶν τόν μῆνα (μηνιαίων καί ὁδοιπορικά) τό εἰς χεῖρας σας ποσόν μένη ἄθικτον διά τήν ἄνοιξιν.

Ἡ ἐργασία Μοναστηρίου εἶναι ἡ Ἑταιρεία "Ἄμυνα". Ἔγραψα ἤδη εἰς τόν πατέρα ὅπως κατορθωθῆ ἡ ἕνωσις τῆς "Ἀμύνης" μετά τοῦ "Συλλόγου". Ἀλλ' ἐν τοιαύτη περιπτώσει ὁ "Σύλλογος" πρέπει νά περιλάβη καί ἕν μυστικόν τμῆμα.

[Ἴων]

116. [Σέρραις] 22 Ὀκτωβρίου [1903]

Ἀγαπητέ μπαμπᾶ

Ἔλαβον τά γαλλικά ὑπομνήματα. Ὅταν ἐκδοθῶσι πάλιν ἑλληνιστί παρακαλῶ νά μοι σταλῶσι ἀντίτυπά τινα. Ζητοῦσιν ἐκ Κοζάνης τά ἔργα σου τά τελευταῖα. Θά ἔστειλον, ἐάν εἶχον, τό 6' τεῦχος τῆς "Μακεδονικῆς Κρίσεως" καί "Τό ὑπόμνημα". Ὁ Abbott εὐχαριστεῖ σε διά τό Ὑπόμνημα, θά χρησιμοποιήση δ' αὐτό.

Εἰς τόν Νίκον ἀποκρίνομαι διά τῆς μακροσκελοῦς διηγήσεως ἥν ἐν φακέλω ἀνοικτῶ ἀποστέλλω σήμερον.

Ἐάν θέλης ἀνάγνωθι τάς ἐν τῶ μέσω τῆς διηγήσεως κρίσεις, ἐάν δέν ἔχεις καιρόν διά τό ὅλον συνοθύλευμα. Ἔγραψα αὐτῶ ἐκτενέστερον ἵνα ἐννοήση κάλλιον τό περιβάλλον με στερέωμα, καί μή πλανᾶται ἐναερίως. Αἱ κρίσεις περί χώρας τινός καί τῶν ἐν αὐτῆ συμβαινόντων πρέπει νά συνδέωνται μετά τῆς γῆς. Ἐκ τῆς || γῆς φύονται καί κατευθύνονται πρός τούς οὐρανούς. 2

67 Διά τεσκερέ ὁ Γεν[ικός] Ἐπιθεωρητής πρός τόν δεφτερτάρην διατάσσει νά μή πιέζωνται οἱ χωρικοί διά τήν εἴσπραξιν ὅλων τῶν φόρων. Ἡ αὐτή διαταγή διεβιβάσθη καί πρός τούς ἐνοικιαστάς τῆς δεκάτης, οἵτινες διετάχθησαν μέν νά μή εἰσπράξωσι τήν δεκάτην παρά τῶν χωρικῶν ἀμέσως, ὑπεχρεώθησαν δέ νά καταβάλωσι εἰς τό δημόσιον ταμεῖον τάς νενομισμένας δόσεις των κανονικῶς.

Κορυτσᾶ (ΒΙΙ)

Φιλῶ σέ καί τούς ἄλλους.

Ἴων

[Γ.Γ.] Τί ἀπεφάσισεν ὁ Μακεδ[ονικός] Σύλλογος; Ὠργανώθη τι; Εἶπα εἰς τόν Παῦλον νά συνεννοηθῇ μετά σοῦ ὑφ' ὅ πνεῦμα γράφω αὐτῷ.

117. [Σέρραις] 23 Ὀκτωβρίου [1903]

Σήμερον ἔλαβον τήν ἐπιστολήν σου τῆς 18ης Ὀκτωβρίου μετά τοῦ φυλλαδίου τοῦ Γεωργιάδου ὅπερ δέν μοι εἶχες στείλει πρότερον. Θά ἐπιστρέψω τό ἀντίτυπον.

Χαίρω διά τό γυμναστήριον Κορυτσᾶς.

Ἄν ἡ ἀδελφότης Κων/πόλεως ἔχει διαθέσιμα χρήματα διά τό Τσοτίλειον καλῶς· εἰδεμή μή ζητήσης νά ἐξεύρης πόρους δι' αὐτό· ἀνάγκη γυμναστηρίων καί βορειότερον.

Καλόν νά διορισθῇ γυμναστής ἐν Κοζάνη.

Ἀλλά καί εἰς ἄλλας πόλεις ὅπου δέν ὑπάρχει γυμνάσιον πρέπει νά γίνη τό αὐτό. Νά σταλῶσι δέ γυμνασταί, ζωηροί ἄνδρες, εἰ δυνατόν ὑπαξιωματικοί.

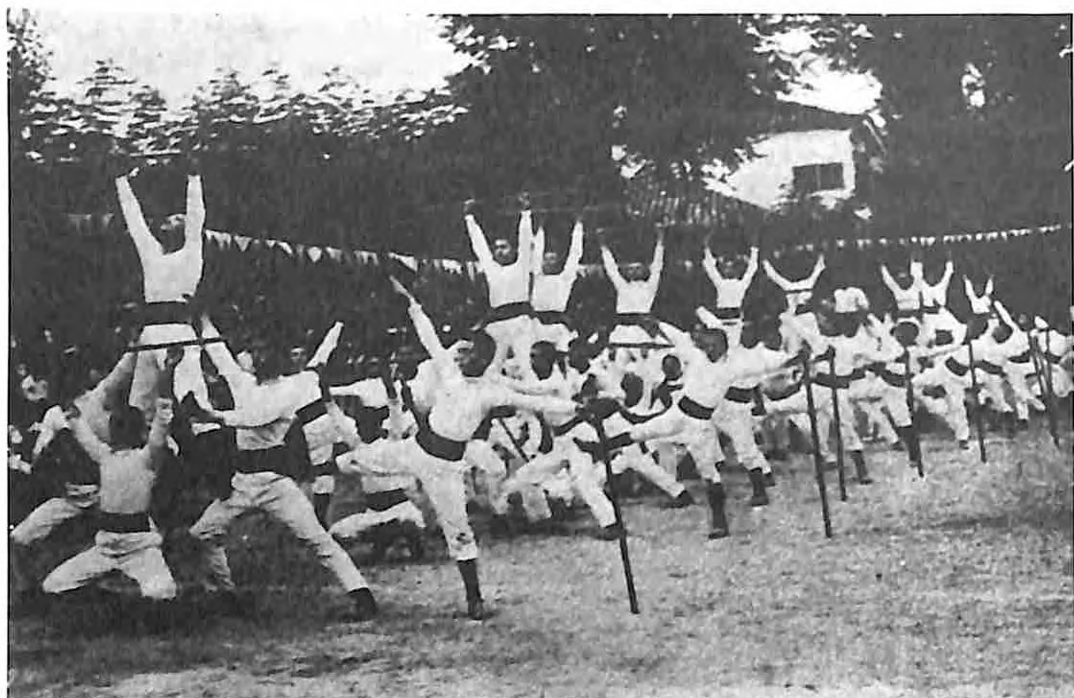
Ἐν Κοζάνη ἐγνώρισα ὑπαξιωματικόν ἐν ἀποστρατεία ὅστις ἐντός δύο μηνῶν κατήρτησε Φιλαρμονικήν Ἑταιρείαν καί Ὀρχήστραν ἐξ 20 μουσικῶν || ἥτις ἔπαιξε πρός χάριν μου μετά 40ήμερον προπαίδευσιν 6 ἤ 7 τεμάχια. 3
Εἶχε βεβαίως πνεῦμα ὀργανωτικόν. Τοιοῦτοι χρειάζονται. Ἡ Κοζάνη εἶναι σπουδαιότατον καί ἀκμαῖον κέντρον· πρέπει νά ἐνισχυθῇ ὅμως καί ν' ἀπορροφήση τούς πρός βορρᾶν βουλγαροφώνους πληθυσμούς. Ἔγραψα εἰς τόν Παῦλον περί ἰατροῦ τινος ἐκεῖ.

Παρακαλῶ νά γίνη ὅ,τι ζητῶ· οἱ ἰατροί (καί τοιοῦτος μάλιστα οἷος ὁ ὑποδεικνυόμενος) διοριζόμενοι εἰδικῶς πρός ἐθνικήν ἐργασίαν εἶναι χρησιμότατοι.

Γυμναστήρια χρειάζεται νά καταρτισθῶσι καί ἐν Τζουμαγιᾶ, Δεμίρ-Χισσάρ (τό ἐνταῦθα) καί Δοβίστα, ἐν Φλωρίνη ἐπίσης, καί Σοροβιτσόβω καί Κλεισούρα. Ἐννοεῖται ὄχι πλήρη· ἁπλῶς ὄργανά τινα καί γυμναστής.

Θά ἤμην εὐτυχής ἄν ἐν Τζουμαγιᾶ, ἐπικαίρω βλαχοφώνω κέντρω, κατηρτίζετο τοιοῦτο.

Διά δέ τάς ἄλλας κωμοπόλεις ὅσαι ἔχουσιν ἀνάγκην γυμναστικῆς σκέπτομαι νά γίνη τό ἑξῆς· τό προσεχές θέρος νά συγκληθῶσιν οἱ καλλίτεροι τῶν διδασκάλων (καί οἱ εὐλυγιστότεροι) ἐν τοῖς κέντροις ὅπου ὑπάρχει ἐξ Ἑλλάδος

Γυμναστικές ἐπιδείξεις (ΤΒ)

γυμναστής, νά προγυμνασθῶσι δέ ὅπως διδάξωσι τήν γυμναστικήν καί ἐν τοῖς χωρίοις κατά τό προσεχές ἔτος.

Ἀγνοῶ ἄν ἐν τῷ διδασκαλείῳ τῆς Θεσσαλονίκης διδάσκεται ἡ γυμναστική.

Κυρίως θέλω τούς ἐξ Ἑλλάδος γυμνα||στάς, ἵνα χρησιμεύωσι καί ὡς 4
ὄργανα ἄλλων ἐργασιῶν.

Δι' ὅ πρέπει νά ἐκλέγωνται κατάλληλοι. Δύνανται συγχρόνως νά χρησιμεύωσι καί ὡς διδάσκαλοι ἄλλων μαθημάτων οὕτως ὥστε νά μή δίδωσιν ὑπονοίας. Νομίζω ὅτι δέν εἶναι δύσκολον νά εὑρεθῶσι γυμνασταί ἔχοντες καί γραμματικάς τινας γνώσεις καί δυνάμενοι νά διδάξωσι τό Α, Β ἐν ταῖς ἀστικαῖς σχολαῖς.

Ὁ Ἀρχιμανδρίτης Θεοδώρητος περί οὗ ἔγραφεν ἡ μαμά ὅτι ἔγραφε περί ἐμοῦ, ἐξελέγη Μητροπολίτης Νευροκόπου. Νομίζω ὅτι θά εἶναι χρησιμότατος διότι εἶναι χρηστός καί φιλόπατρις (σπάνια δηλαδή προτερήματα διά Μητροπολίτας).

Ἡ περιφέρειά του ὅμως κατάντησε σχεδόν μηδαμινή ὑπό ἔποψιν ὀρθοδοξίας.

Εἶναι ἀσυγχώρητος ἡ "Ἐπίκουρος" ὅτι δέν δίδει χρήματα πρός βοήθειαν καί τῆς Μακεδονίας. Τί σημαίνει ἡ φιλανθρωπική αὐτῆς ἀποστολή δέν ἐννοῶ. Ἔχει ἀρκετά χρήματα καί διά τούς Μακεδόνας καί διά τήν Μακεδονίαν.

Εἶναι ἄραγε ἀδύνατον νά γίνη ἐλαστικώτερος ὁ νοῦς αὐτῆς;

Κύριε τῶν δυνάμεων. Σᾶς παρακαλῶ εἰπῆτε εἰς αὐτήν ὅτι ἔχομεν ἀνάγκην χρημάτων δι' ἄλλας ἀνάγκας, καί ὅτι τό λέγω ἐγώ καί ζητῶ νά διαθέτη χρήματα τακτικῶς καί μηνιαίως ὑπέρ ὡρισμένων σκοπῶν ἐλάχιστα ἀγαθοεργῶν. Ἄν εἶναι ἀνίκανος νά ἀντιληφθῆ τοῦ ἁπλουστάτου τούτου συλλογισμοῦ, ἄς ἀντικατασταθῆ δι' ἄλλης.

[Ἴων]

118. 24 Octobre [1903] 16.

Je t' envoie des parties du κανονισμοῦ. Montre-les à papa. Je m' étonne qu' il ne t' ait pas montré mon avant-dernière lettre (je crois) où je lui disais l' existence de l'

[Σοῦ στέλνω μέρη τοῦ κανονισμοῦ. Δεῖξε τα στόν μπαμπᾶ. Ἀπορῶ πού δέν σοῦ ἔδειξε τήν προτελευταία μου ἐπιστολή (νομίζω) ὅπου τοῦ ἔλεγα γιά τήν ὕπαρξη

21 Ὀκτωβρίου

– Διά τῆς ἁμαξοστοιχίας τῆς χθές ἀφίκετο ἐπιτροπή ὑπό τήν προεδρίαν τοῦ ἄλλοτε Βαλῆ Μοναστηρίου Ἐδίπ πασσᾶ, ἀποτελουμένη ὑπό δύο Εὐρωπαίων ἀξιωματικῶν ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τῆς Αὐτοκρατορικῆς Κυβερνήσεως ἀντιστρατήγων (φερίκ), Οὐσίς καί Οὔλιχερ πασσάδων καί τοῦ συνταγματάρχου Σαδίκ μπέη καί χιλιάρχου Σουκρῆ μπέη, πρός ἐξέλεγξιν τῶν μέχρι τοῦδε ἐνεργειῶν τῶν ἀποσπασμάτων καί τοῦ στρατοῦ καί περί καθορίσεως τῶν προσγενομένων ζημιῶν ἀπήτησεν ἡ ἐπιτροπή αὕτη παρά τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς χωροφυλακῆς καί τοῦ διευθυντοῦ τῆς ἀστυνομίας κατάλογον τῆς καταγραφῆς τῶν νέων ἀστυνόμων καί χωροφυλάκων, ὡς [καί] κατάλογον τῶν ἀπό 8ης Σεπτεμβρίου 1902 μέχρι σήμερον γενομένων πράξεων τῶν τμημάτων τούτων.

Οἰκογένεια Ἀθιγγάνων (ΓΒ)

Ἄμυνα et les trois points sur lesquels j' insiste parce qu'ils sont faciles:

τῆς Ἄμυνας καί τά τρία σημεῖα στά ὁποῖα ἐπιμένω γιατί εἶναι εὔκολα.]

α') μύησις,

β') κατήχησις,

γ') μυστικότης, αὐτή πρέπει νά τηρεῖται μεγάλη, (surtout en Turquie) [κυρίως στήν Τουρκία] - Tâche, selon ma lettre no 15 de former [Προσπάθησε, σύμφωνα μέ τήν ἐπιστολή μου ἀριθ. 15 νά ἱδρίσης] Κέντρον εἰς τάς Ἀθήνας. Μόνον τρεῖς νά εἶναι οἱ διευθύνοντες.

Choisissez-les bien. Qu'ils ne soient pas des πολύ φρόνιμοι ἄνθρωποι, qu'ils soient intelligents (νά τούς κόβη) et qu'ils s' imposent par leur position sociale.

[Διάλεξέ τους καλά. Νά μήν εἶναι πολύ φρόνιμοι ἄνθρωποι, νά εἶναι ἔξυπνοι (νά τούς κόβη) καί νά ἐπιβάλλωνται μέ τήν κοινωνική τους θέση.]

Je veux que [Θέλω] ὁ ἕνας νά εἶσαι σύ, οἱ ἄλλοι δύο ἄς εἶναι γεροντότεροι. Ensuite [Ἔπειτα] νά μυήσουν καί ἄλλα μέλη, ὄχι διευθύνοντα, d' après le [σύμφωνα μέ τόν] κανονισμό. Je n' ai rien réglé concernant [Δέν τακτοποίησα τίποτα σχετικά μέ] εἰσφοράς τῶν μελῶν.

Il faut pourtant que ce soit réglé; et vous n' avez qu'à le faire vous-mêmes (pour la Grèce || car διά τήν Μακεδονίαν cela doit être réglé autrement. D'ailleurs nous ne pouvons pas être trop stricts, ni trop exigeants ici si nous voulons réussir dès le commencement). Il y a une foule de petite choses qui se font avec de l' argent. Il faut que τά ἐδῶ Κέντρα ἔχουν πάντα χρήματα (C'est pourquoi j' insiste dans ma lettre no 14).

[Πρέπει ὅμως νά τακτοποιηθῆ αὐτό καί δέν ἔχετε παρά νά τό κάνετε μόνοι σας (γιά τήν Ἑλλάδα διότι γιά 2
τήν Μακεδονία αὐτό πρέπει νά ρυθμιστῆ ἀλλιῶς. Ἐξ ἄλλου δέν μποροῦμε νά εἴμαστε ὑπερβολικά ἀπόλυτοι, οὔτε ὑπερβολικά ἀπαιτητικοί ἐδῶ ἄν θέλωμε νά ἐπιτύχωμε ἐξ ἀρχῆς). Ὑπάρχουν πλῆθος μικροπράγματα πού γίνονται μέ τό χρῆμα. Πρέπει τά ἐδῶ Κέντρα νά ἔχουν πάντα χρήματα. (Νά γιατί ἐπιμένω στήν ἐπιστολή μου ἀριθ. 14).

Ἡ Ἄμυνα doit devenir une Ἐσωτερική Ὀργάνωσις comme

Ἡ Ἄμυνα πρέπει νά γίνη μιά Ἐσωτερική Ὀργάνωσις ὅπως αὐτή

Χωρικοί περιχώρων Μοναστηρίου (ΓΒ)

celle des βούλγαροι. Mais elle doit avoir un Κέντρον καί εἰς τάς Ἀθήνας. Mets-toi donc à l'œuvre avec papa.

τῶν βουλγάρων. Ἀλλά πρέπει νά ἔχῃ ἕνα Κέντρον καί εἰς τάς Ἀθήνας. Ξεκίνα τό ἔργο λοιπόν μέ τόν μπαμπᾶ.]

Ἀποτελεῖται ἀπό τῶν ἑξῆς ὑπηρεσιῶν.

1) Service [ὑπηρεσία] εἰδήσεων καί ἀλληλογραφίας (τήρησις τῶν κέντρων ἐνημέρων)

2) Service [Ὑπηρεσία] μυήσεων

3) Service [Ὑπηρεσία] βοηθειῶν

4) Service [Ὑπηρεσία] μυστικῶν ἀποστολῶν καί ἐκτελέσεων

2) Service [Ὑπηρεσία] μυήσεων

Il y a des [Ὑπάρχουν] Κέντρα et des [καί] ἔμπιστοι

1) Ἔμπιστοι μυοῦνται ἑκασταχοῦ ἄνθρωποι ayant de l' influence [ἔχοντες ἐπιρροήν] ἐν τῷ τόπῳ (δάσκαλοι, πρόκριτοι, ἱερεῖς), c' est-à-dire ceux qui dirigent les autres [δηλαδή αὐτοί πού διευθύνουν τούς ἄλλους] || ἡ μύησις se 3
fait [γίνεται] ὑφ' ἑνός ἐμπίστου qui ne dit pas où est [πού δέν λέει πού εἶναι] τό Κέντρον τῆς Ἑταιρείας ni quels sont les [οὔτε ποιοί εἶναι οἱ] ἑταίροι, ni qui [οὔτε ποιός] ἐμύησεν αὐτόν καί πόθεν. Il dit seulement quel est [Λέει μόνον ποιός εἶναι ὁ] σκοπός: Σύμπυξις Κέντρου ἐν Μακεδονίᾳ πρός Ἄμυναν des communautés grecques contre tout ennemi. Il lui dit aussi [τῶν ἑλληνικῶν κοινοτήτων ἐναντίον παντός ἐχθροῦ. Τούς λέει ἐπίσης] τό σύνθημα.

Ὁρκίζει δέ τόν μυούμενον εἰς τό Εὐαγγέλιον διά τῶν mots [λέξεων]: «Ὁρκίζομαι νά κρατήσω μυστικήν τήν Ἄμυναν». Ἐλάχιστοι seront les [θά εἶναι οἱ] μυούμενοι, dans chaque village [σέ κάθε χωριό]. Εἷς μέχρι τριῶν, qui doivent se connaître comme [πού πρέπει νά γνωρίζονται ὡς] μεμυημένοι et connaître aussi [καί νά γνωρίζουν ἐπίσης] τόν μυήσαντα. Chaque village ne connaît qu' un seul [Κάθε χωριό γνωρίζει μονάχα ἕνα] Ἀνώτερον Κέντρον, τό Κέντρον d'où est venu le [ἀπ' ὅπου ἦλθε ὁ] ἔμπιστος ὁ μυήσας αὐτό.

Si dans quelque village [Ἄν σέ κάποιο χωριό] δέν ὑπάρχει ἄξιος μυήσεως οὐδείς μυῆται.

Ὁ μυήσας χωρίον ἔχει ὑποχρέωσιν ἐπιτηρήσεως αὐτοῦ καί διηνεκοῦς ὁδηγίας.

68 – Νομαρχιακή ἐπίσημος ἐφημερίς 22-10-1903.

Κατά διαταγήν ἐκ τῶν Ἀνακτόρων ὑποχρεοῦται ἡ Γεωργική Τράπεζα νά παράσχη δάνειον ἐκ 2.000 λιρῶν ὀθωμ[ανικῶν] εἰς χωρικούς τοῦ καζᾶ Ἀχρίδος διά νά ἀγοράσουν οὗτοι τόν σπόρον καί ἕν ζεῦγος βοῶν.

Διενεμήθησαν 400 κοιλά σίτου εἰς τούς κατοίκους χωρίων Ζάγαρι καί Κούσιζε παθόντα ἐκ τῶν τελευταίων γεγονότων.

Ἐντός τῆς ἑβδομάδος:

Παρεδόθησαν λησταντάρται...................... 10
Ἐφονεύθησαν λησταντάρται........................ 1
Παρεδόθησαν καί κατεσχέθησαν ὅπλα........... 388

Τῇ 24η Ὀκτωβρίου ἡ ἔκτακτος ὑπό τήν προεδρίαν τοῦ Ἐδίπ πασσᾶ Ἐπιτροπή (Εὐρωπαῖοι πασσάδες Ρούσις καί Οὔλελα) ἀνεχώρησε μεταβαίνουσα εἰς Φλώριναν.

Οἱ πλεῖστοι τῶν δραστῶν ἐν τῇ ὑπό τῶν κομιτατζήδων καταλήψει τοῦ Κρουσόβου ἀθωωθέντες ἀπεφυλακίσθησαν.

Τῇ 25η ἐπανέκαμψε ἡ ἄνω Ἐπιτροπή.

Χωρικοί περιχώρων Μοναστηρίου (ΓΒ)

Τό σύνθημα εἶναι un mot [μιά λέξη]. Τήν λέξιν ταύτην τό Ἀνώτερον Κέντρον ἀλλάσσει κατά καιρούς.

2) Κέντρα. Εἰς τάς ἐπικαίρους πόλεις καί bourgs [κωμοπόλεις] ὑπάρχει Κέντρον. Ἀποτελεῖται de trois [ἀπό τρεῖς] ἐμπίστους qui constituent [πού ἀποτελοῦν τό] || συμβούλιον. Δέχονται τάς εἰδήσεις καί les communiquent 4
[τάς γνωστοποιοῦν] εἰς τό Ἀνώτερον Κέντρον avec leurs propres propositions et opinions [μέ τίς δικές τους προτάσεις καί γνώμες]. Ἀποφασίζουσι sur des questions locales sur lesquelles il n' est pas besoin que le Ἀνώτερον Κέντρον décide. Ils décident de même sur les questions des villages [γιά τοπικά ζητήματα γιά τά ὁποία δέν χρειάζεται νά ἀποφασίση τό Ἀνώτερον Κέντρον. Ἀποφασίζουν ἐπίσης γιά τά ζητήματα τῶν χωριῶν] ἅτινα ἐμύησαν οἱ ἔμπιστοι.

Chaque [Κάθε] ἔμπιστος μυεῖ τρεῖς ἑταίρους ἐμπίστους (ἐάν ὑπάρχωσιν ἄξιοι μυήσεως) ἀφοῦ ἐγκρίνει αὐτούς ὁ μυήσας αὐτόν. De sorte que dans chaque Κέντρον il peut y avoir plus de trois ["Ετσι ὥστε σέ κάθε Κέντρον μπορεῖ νά ὑπάρξουν πάνω από 3] ἔμπιστοι οἵτινες γνωρίζουν ἀλλήλους ἀνά τρεῖς ὡς καί τόν μυήσαντα, ἀλλά τρεῖς μόνον θά εἶναι οἱ ἀποτελοῦντες τό συμβούλιον, καί οἵτινες μόνοι θά κατέχουσι τά ἀνώτερα μυστικά. Οὔτε θά λέγουσιν εἰς τούς μυουμένους ὅτι αὐτοί ἀποτελοῦσι τό συμβούλιον τοῦ Κέντρου. Chaque [Κάθε] Κέντρον γνωρίζει ἕνα μόνον τοῦ Ἀνωτέρου Κέντρου, τόν μυήσαντα αὐτόν.

Οἱ λοιποί ἔμπιστοι sont considérés comme des instruments; ils n'ont pas d' attributions générales, mais seulement des devoirs spéciaux. Il ne leur est communiqué [Θεωροῦνται ὡς ὄργανα· δέν ἔχουν γενικές ἀποστολές ἀλλά μόνο εἰδικά καθήκοντα. Δέν τούς γνωστοποιεῖται] οὐδέν πλέον τοῦ κατά τήν μύησιν λεγομένου αὐτοῖς περί ὑπάρξεως τῆς Ἑταιρείας καί τοῦ σκοποῦ αὐτῆς ἤ πλέον τῶν ἐν ἑκάστη εἰδικῆ περιπτώσει ἐνεργείας αὐτῶν ἀπολύτως ἀναγκαίων πληροφοριῶν.

["Ιων]

[Ἐν μέρει κρυπτογραφική]

Χωρικοί περιχώρων Μοναστηρίου (ΓΒ)

119. 24 Octobre [1903] *ποϱτοκαλί 37*

Je viens de recevoir ta dépêche. Pour le moment j' écrirai à [Μόλις ἔλαβα τό τηλεγράφημά σου. Πρός τό παρόν θά γράψω στόν] ἰατρόν Μεταξάν νά ἀρχίσῃ travail [ἐργασία]. Quant aux μοναχούς il faut s' entendre comment ["Οσο γιά τούς μοναχούς πρέπει νά συνεννοηθοῦμε πώς] θά ἔλθουν. J' écrirai [Θά γράψω] ἤ θά ὑπάγω εἰς Θεσσαλονίκην pour cela [γι' αὐτό] θά πρέπει νά ἀποβιβασθοῦν κρυφά εἰς "Αγιον "Ορος καί ἐκεῖθεν νά κατευθυνθοῦν ὁ καθένας πρός τό Μοναστήρι (excepté [ἐκτός] ἐάν εἶναι sujets ottomans; en ce cas [Ὀθωμανοί ὑπήκοοι· σ' αὐτή τήν περίπτωση] ἠμποροῦν νά ἔλθουν ouvertement [κανονικά]). Il serait opportun que [Θά ἦταν ὀρθό ὅπως] ἕνας ἀπ' αὐτούς restât au [μείνῃ στό] || "Αγιον "Ορος. Du poste des [Γιά τήν το- 2
ποθέτηση τῶν] ἄλλων θά ἀποφασίσω selon le nombre [σύμφωνα μέ τόν ἀριθμό] τῶν μοναχῶν. Cherchez [Ψάξτε] τούς ἀνθρώπους. (Je pourrai peut-être en trouver un [Θά μπορέσω ἴσως νά βρῶ ἕναν]).

Pour ce qui concerne les γυμνασταί, entends-toi avec papa à qui j'ai écrit. Je déciderai de leurs θέσεις selon τόν ἀριθμόν πού θά ἠμπορέσετε νά entretenir. Cherchez τούς ἀνθρώπους. Si c'est des δώδεκα χιλιάδες francs que comptez ἐξοδεύσετε, penses-y encore une fois. Si c'est ὁ Σύλλογος qui fait τά ἔξοδα ça va bien.

["Οσον ἀφορᾶ τούς γυμναστάς συνεννοήσου μέ τόν μπαμπᾶ στόν ὁποῖο ἔγραψα. Θά ἀποφασίσω διά τάς θέσεις τους σύμφωνα μέ τόν ἀριθμόν πού θά ἠμπορέσετε νά συντηρήσετε. Ψάξτε τούς ἀνθρώπους. "Αν εἶναι 12.000 φράγκα πού σκοπεύετε νά ξοδέψετε, σκέψου το ἀκόμη μιά φορά. "Αν εἶναι ὁ Σύλλογος πού κάνει τά ἔξοδα ἔχει καλῶς.]

"Αν τις εἶναι μεμυημένος δέν μυῆται ἐκ νέου. Ἀνώτερα Κέντρα ἑδρεύουσιν 3
ἐν Μοναστηρίω, Θεσσαλονίκη καί Σέρρες.

Τό Ἀνώτατον Κέντρον ἑδρεύει ἄγνωστον πού (à Athènes) [στάς Ἀθήνας].

Ἡ ἕδρα τοῦ Ἀνωτέρου Κέντρου εἶναι comme [ὅπως] εἰς τούς 3 τοῦ συμβουλίου ἑκάστου Κέντρου. Ἀλλά τά πρόσωπα τά qui le constituent sont [ὁποία τό ἀποτελοῦν εἶναι] ἄγνωστα εἰς πάντας. Ἀποτελεῖται δέ ὡς τά ἁπλά κέντρα ἐκ τριῶν. Les premiers [Οἱ πρῶτοι] ἐννέα ἔμπιστοι τοῦ Ἀνωτέρου Κέ[ντρου] (c'est-à-dire les 3 de chacun des 3 qui constituent [δηλαδή οἱ 3 τοῦ καθ' ἑνός τῶν 3 πού ἀποτελοῦν] τό Ἀνώτερον Κέντρον) εἶναι ἐντεταλμένοι

Ζεῦγος χωρικῶν (ΓΒ)

νά μειώσουν τάς ἔξω τοῦ Κέντρου τούτου κοινότητας.
["Ιων]
['Εν μέρει κρυπτογραφική]

120. 'Εν Μοναστηρίω τῇ 28ῃ 'Οκτωβρίου 1903

Εὐεργέτα μου κ. 'Ι. Δραγούμη

Εἰς Σέρρας

Προχθές τήν Παρασκευήν πῆγα εἰς τό Προξενίον καί μέ εἶπαν ἄλλοτε νά μή πυγένω εἰς τό Προξενίον. δέν θά μοῦ δώσουν ἄλλοτε παράδες. Καί ἐγώ ἤρχισα νά κλαίω τότε καί σᾶς γράφω ἐσᾶς νά εἰξεύριτε πῶς τώρα θά μείνω εἰς τούς δρόμους καί δέν εἰξεύρω τί θά κάμω.

Σᾶς παρακαλῶ κ. Δραγούμη, μέ δάκρυα εἰς τά μάτια μου μή μέ ἀφίνετε εἰς τούς δρόμους σώσατέ με νά ζήσητε καί θά σᾶς εἶμαι ἐνόσο θά ζίσο εὐγνόμων.

Εἶπαν μερική ἄνθρωποι διά τό Βλάχηκο σχολίον, καλίτερα νά γείνω ζητιάνα παρά νά πυγένω εἰς τό Βλάχηκον σχολίον.

Σᾶς φιλῶ τό χέρι
Θάλεια Κωνσταντίνου

[Σημ. Ἴωνος Δραγούμη] Γράμμα τῆς μικρῆς μου προστατευομένης πού εἶναι ἐξυπνότατο κορίτσι καί δέν πΙΓΕνει εἰς τό ΒλάχΗκον σχολΙον.

['Ο Ἴωνας ἀστειεύεται σημειώνοντας μέ κεφαλαία τά λάθη τῆς μικρῆς].

121. 28 'Οκτωβρίου 1903

Cher ami

J'ai reçu ta double lettre qui m'a électrisé. Je me suis tout de suite entendu avec Π. Πολίτη et Καλαποθάκης et quelques autres ἀξιωματικούς. Nous ne sommes qu' εἰς τήν ἀρχήν mais je suis sûr que θά πᾶμε γρήγορα.

Λάζαρος le frère τοῦ παπᾶ-Σταύρου est arrivé ici apportant une

Φίλτατε

Ἔλαβα τό διπλό σου γράμμα πού μέ ἠλέκτρισε. Ἀμέσως συνεννοήθηκα μέ τούς Π. Πολίτη καί Καλαποθάκη καί μερικούς ἄλλους ἀξιωματικούς. Εἴμαστε μόνο εἰς τήν ἀρχή ἀλλά εἶμαι βέβαιος ὅτι θά πᾶμε γρήγορα.

'Ο Λάζαρος, ὁ ἀδελφός τοῦ παπᾶ-Σταύρου ἔφθασε ἐδῶ φέρνοντας μιά

69 **30 Ὀκτωβρίου**

– Τῇ 24η ὁ ἐνταῦθα Ὑποπρόξενος τῆς Αὐστρουγγαρίας κ. Κράλ ἀνεχώρησε μεταβαίνων εἰς Κωνσταντινούπολιν.

– Οἱ διερμηνεῖς τοῦ αὐτοῦ Προξενείου ὑπεκίνησαν πολλούς τῶν ἡμετέρων ἐνταῦθα ἐμπόρων ὅπως αἰτήσωσιν ἁρμοδίως τήν ἵδρυσιν τελωνειακοῦ σταθμοῦ ἐνταῦθα. Ἡ αἴτησις ὑπεβλήθη, τό Αὐστριακόν Προξενεῖον ἐκθύμως ὑποστηρίζει.

– Καθ' ἅ θετικῶς πληροφορεῖ ἡ Α.Σ. ὁ Ἅγιος Πρεσπῶν χθές ἐξ Ὀστρόβου καί Φλωρίνης ἐπανακάμψας, αἱ «Ἀδελφαί τοῦ Ἐλέους» περιερχόμεναι καί διανέμουσαι ἐράνους εἰς παθόντας καί μή, ἐξαίρουσι τήν διαγωγήν τῶν κατά τῶν καθεστώτων τῶν ὅπλων δραξάντων. Αἱ Ἀδελφαί αὗται ἐνεργοῦσι κατ' ἐπινόησιν τοῦ Βουλγαρικοῦ Κομιτάτου «Βαλκάν».

Μητέρα μέ παιδιά (ΓΒ)

pétition du frère. *Ζητεῖ νά τοῦ* || donnions *ἀποζημίωση* si possible pour *ἕνα χάνι του*. Réponds-moi vite si tu es de cet avis et *πόσα πρέπει νά τοῦ δοθοῦν (ἀπό τήν Ἐπίκουρον* bien entendu).

Je t' embrasse *καί θάρρος*

[Παῦλος Μελᾶς]

Moi aussi je t' embrasse de tout cœur mon cher garçon.

Ecris-moi quand tu le pourras car tes lettres sont la seule distraction de mon séjour à Keph[issia]. Il est vrai qu'elles me durent beaucoup car je les relis souvent.

Natalie

[Ἐν μέρει κρυπτογραφική]

αἴτηση τοῦ ἀδελφοῦ του. Ζητεῖ νά τοῦ
δώσωμε ἀποζημίωση, ἄν εἶναι δυνα- 2
τόν, γιά ἕνα χάνι του. Ἀπάντησέ μου γρήγορα ἄν εἶσαι αὐτῆς τῆς γνώμης καί πόσα πρέπει νά τοῦ δοθοῦν (ἀπό τήν Ἐπίκουρον φυσικά).

Σέ φιλῶ καί θάρρος

[Παῦλος Μελᾶς]

Ἐγώ ἐπίσης σέ φιλῶ μέ ὅλη τήν καρδιά μου ἀγαπητό μου ἀγόρι.

Γράψε μου ὅταν θά μπορέσης διότι τά γράμματά σου εἶναι ἡ μόνη ψυχαγωγία στήν διαμονή μου στήν Κηφισιά. Ἀληθεύει ὅτι μοῦ διαρκοῦν πολύ διότι τά ξαναδιαβάζω συχνά.

Ναταλία]

Η οἰκία τοῦ Παύλου Μελᾶ, στήν ὁδό Τατοΐου 50 στήν Κηφισιά, ὅπως εἶναι σήμερα ἐρειπωμένη (ΓΠ)

Χωρικοί διώκονται ἀπό τό χωριό τους (LPT)

Νοέμβριος 1903

Ἐν Μοναστηρίῳ αἱ μαθήτριαι καί ἡ διδασκάλισσα τοῦ Βουλγαρικοῦ Παρθεναγωγείου εἶχον ράψει [τόν Ἰούλιον] σημαίαν ἐπαναστατικήν ἐφ' ἧς εἶχον κεντήσει, πρός τοῖς ἄλλοις, καί τά ὀνόματα ἕνδεκα πόλεων τῆς Μακεδονίας, ἑλληνικῶν, ἅς προτίθεντο νά καταλάβωσι καί καταστρέψωσι.

28-11-1903

Ἴων πρός πατέρα

Σελ. 383

70 **2 Νοεμβρίου**

– Δέν ἐπετράπη τῶ ἐνταῦθα Βουλγαροεπισκόπω || νά μεταβῆ είς Καστορίαν πρός διανομήν ἐράνων. Τῆ 1η ἰδίου εἰσέπραξε παρά τῶ ὑποκαταστήματι τῆς Τραπέζης Θεσσαλονίκης ἐνταῦθα φρ. 51.000, σήμερον δέ κατέθεσεν τό αὐτό ποσόν διά μίαν ἑβδομάδα ἐξ οὗ συμπεραίνεται ὅτι δέν παρητήθη τοῦ σχεδίου τῆς είς Καστορίαν μεταβάσεως καί ἰδίαις χερσί διανομῆς τῶν ἐράνων, καίτοι ἡ Κυβέρνησις παρεμβάλλει αὐτῶ κωλύματα.

– Σήμερον τά ἀστυνομικά ὄργανα καί ἡ χωροφυλακή εἶναι ἐπί ποδός ἐκτελοῦντα αὐστηράς διαταγάς τοῦ Γεν[ικοῦ] Ἐπιθεωρητοῦ περί διαλύσεως τῶν Χαφουζικῶν Σεμιναρίων. Διελύθη τό περιλάλητον τοιοῦτον ἐν τῶ Τζαμίω Ἰσακιέ καί ἀναγκάζουσιν ἤδη τούς φανατικούς χαφήζιδες ν' ἀπομακρυνθῶσιν ἕκαστος είς τά ἴδια. Ἐτοποθετήθησαν ἐν τοῖς προαυλίοις τῶν τζαμίων φρουραί πολιτικῆς καί στρατιωτικῆς ἀστυνομίας. Καθ' ἅ ἀνώτερος ὑπάλληλος μετά τοῦ δημάρχου πόλεως Μοναστηρίου διεβεβαίωνεν ὁ Χιλμῆ πασσᾶς καί τά ἔσχατα τῶν μέτρων θά διαθέση, πρός πρόληψιν τῆς ἐκτελέσεως τῆς κυοφορούσης φήμης περί σφαγῶν, τουθ' ὅπερ ἀποδεικνύει, λέγουσιν οἱ αὐτοί, ὅτι ὁ Σουλτάνος φαίνεται διατεθειμέ-
71 νος νά δεχθῆ τό ἐπιβληθέν νέον πε||ρί μεταρρυθμίσεως πρόγραμμα.

Πανήγυρις στήν Στρούγγα στίς 4-7-1899 (ΓΒ)

122. 1 Νοεμβρίου 1903

Cher ami

Ἀπαντῶ εἰς γράμμα 6. Je sais que le χάνι τοῦ πατρός τοῦ παπᾶ-Σταύρου ἐκάηκε. Donnez-lui quelque chose: S'il demande des sommes raisonnables, donnez la moitié (ou moins) de ce qu'il demande.

S'il demande des sommes exorbitantes, donnez le tiers, ou le quart (ou moins).

Réponds-moi au sujet du post-scriptum de ma dernière lettre (γυμνασταί, μοναχοί). J' ai donné des instructions στόν ἰατρόν Μεταξᾶν, διά ν' ἀρχίση ἐργασία. Στεῖλε δέκα λίρες τουρκικές εἰς Ζάχον qui lui πληρώση τά ὁδοιπορικά ἔξοδα καί τό μηνιαῖον à la fin du mois.

Στεῖλε τό χρῆμα au nom de Ζάχον (Ἀργύριος Ζάχος) et adresse-le lui directement δι' ἁπλοῦ γράμματος ὄχι κρυπτογραφημένου. Quant à l' affaire du décrottage général, il faut || νά προσέξουνε que personne ne l' exploite selon ses intérêts. Ne touchez pas au mot «σύνταγμα»: il produit trop de bruit car il est sonore comme les boîtes en fer blanc qu'on attache si spirituel-

Φίλτατε

Ἀπαντῶ εἰς γράμμα 6. Ξέρω ὅτι τό χάνι τοῦ πατρός τοῦ παπᾶ-Σταύρου ἐκάηκε. Δῶστε του κάτι: ἄν ζητᾶ ποσά λογικά δῶστε τά μισά (ἤ λιγώτερα) ἀπ' αὐτά πού ζητᾶ.

Ἄν ζητᾶ ποσά ὑπερβολικά δῶστε τό τρίτο ἤ τό τέταρτο (ἤ λιγώτερο).

Ἀπάντησέ μου σχετικά μέ τό Υ.Γ. τῆς τελευταίας μου ἐπιστολῆς (γυμνασταί, μοναχοί). Ἔδωσα ὁδηγίες στόν ἰατρόν Μεταξᾶν, διά ν' ἀρχίση ἐργασίαν. Στεῖλε 10 λίρες τουρκικές εἰς Ζάχον πού θά τοῦ πληρώση τά ὁδοιπορικά ἔξοδα καί τό μηνιαῖον στό τέλος τοῦ μῆνα.

Στεῖλε τό χρῆμα ἐν ὀνόματι τοῦ Ζάχου (Ἀργύριος Ζάχος) καί μάλιστα σ' αὐτόν ἀπ' εὐθείας δι' ἁπλοῦ γράμματος, ὄχι κρυπτογραφημένου. Ὅσον ἀφορᾶ τήν ὑπόθεσιν τοῦ γενικοῦ ξελασπώματος, πρέπει νά || προσέξουν 2
κανένας μήν τό ἐκμεταλλευθῆ πρός ὄφελός του. Μήν θίξετε τήν λέξη «Σύνταγμα», παράγει ὑπερβολικό θόρυβο διότι ἠχεῖ σάν τά μεταλλικά κουτιά πού δένουν μέ τόσο πνεῦμα

4 Νοεμβρίου

– Τήν παρελθοῦσαν νύκτα ἐν ᾧ παρά τῷ Νασήρ πασσᾶ εὑρίσκετο ὁ Χιλμῆ καί ὁ Βαλῆς συνήντησα εἰς ἕν τῶν δωματίων τόν ὑπασπιστήν τοῦ Βαλῆ, ὅστις μέ διεβεβαίωσεν ἐμπιστευτικῶς ὅτι ἐζητήθη ἡ γνώμη τοῦ Χιλμῆ περί τοῦ νέου προγράμματος τῶν μεταρρυθμίσεων κατ' εὐθεῖαν ὑπό τοῦ Σουλτάνου, ὅτι δέ οὗτος ἀπήντησε διά μακροσκελεστάτου τηλεγραφήματος ὅτι τοῦτο ἰσοδυναμεῖ πρός τελείαν καί ὁριστικήν ἀπώλειαν τῆς κυριαρχίας τοῦ Σουλτάνου ἐπί τῶν ἐν λόγῳ ἐπαρχιῶν.

– Χθές ἀνεχώρησεν ἐπ' ἀδεία, λέγουσιν οἱ τοῦρκοι, μεταβαίνων εἰς Θεσσαλονίκην ὁ δήμαρχος τῆς πόλεως ἐκείνης, μέλος δέ, ὡς γνωστόν, τῆς ἐνταῦθα ἐπί τῆς ἐφαρμογῆς τῶν μεταρρυθμίσεων ἐκτάκτου Ἐπιτροπῆς Χουλουσῆ βέης.

Ἐνθύμιο Θεσσαλονίκης (ΓΒ)

lement aux queues des chiens à Athènes, et ailleurs peut-être.

Ne parlez par de prévogatives royales; cela nous aliènerait les soi-disant δημοκράται et les énamourés des θεσμοί. Et cela nous exposerait à une exploitation 6ασιλικοί. Essayez seulement de désintéresser le plus d' hommes possible des petitesses parlementaires, en détournant τήν προσοχήν τους ἀλλοῦ, à d'autres mots sonores.

Je pars demain pour Νευροκόπω. J'irai peut-être aussi à Μελένικον πού εἶναι Βυζαντινή ville.

Je remercie ma petite sœur de ses quelques mots affectueux qui m'ont fait penser, si profondément, à elle. Je lui ai écrit, il y a quelques jours.

Je vous embrasse.

J[ean]

[Ἐν μέρει κρυπτογραφική]

στίς οὐρές τῶν σκυλιῶν στήν Ἀθήνα καί ἀλλοῦ ἴσως.

Μή μιλᾶτε γιά 6ασιλικά προνόμια, κάτι τέτοιο θά μᾶς ἀποξενώση ἀπό τούς αὐτοαποκαλούμενους δημοκράτας καί τούς λάτρεις τῶν θεσμῶν καί αὐτό θά μᾶς ἐξέθετε σέ μιά ἐκμετάλλευση τῶν 6ασιλικῶν. Προσπαθῆστε μόνο νά στρέψετε τό ἐνδιαφέρον ὅσο περισσοτέρων ἀνθρώπων μακρυά ἀπό τίς 6ουλευτικές μικροπρέπειες στρέφοντας τήν προσοχήν τους ἀλλοῦ, σ' ἄλλες ἠχηρές λέξεις.

Φεύγω αὔριο διά τό Νευροκόπιον. Ἴσως πάω ἐπίσης στό Μελένικον πού εἶναι 6υζαντινή πόλη.

Εὐχαριστῶ τήν ἀδελφούλα μου γιά τίς ἀπό καρδιᾶς λέξεις της πού μέ ἔκαναν νά τήν σκεφθῶ τόσο 6αθειά. Τῆς ἔγραψα πρίν μερικές μέρες.

Σᾶς φιλῶ

Ἴων]

123. 4 Νοέμ6ρη 1903 716

(Μετά τό Ζίρνο6ο). Φάγαμε λίγο καί φύγαμε μέ τ' ἄλογα. Ἀπό μακρυά, ὅταν 6γήκαμε σέ μιά ράχη, εἴδαμε ἕνα χωριό Λιάλε6ο, ὅπου εἶναι μωαμεθανοί καί μιλοῦνε ἑλληνικά. Ἀπό ποῦ ἦλθαν ἄραγε; Μερικοί λέν' ἀπό τήν Κρήτη,
|| ἄλλοι ἀπό τήν Ἤπειρο καί ἄλλοι πάλι ἀπό τό χωριό Σελινός κοντά στή 72
Δράμα. [Τετράδιο 10 ἡμερολογίου]

7 Νοεμβρίου

– Ἡ ὑπό τοῦ Ἐδίπ πασσᾶ Ἐπιτροπή ἀνεχώρησε διά τῆς σημερινῆς ἁμαξοστοιχίας εἰς Θεσ/νίκην.

– Κατ' εἰδήσεις ἐκ Φλωρίνης ἐγένετο στάσις τοῦ ἐκεῖ τάγματος τῆς Πρεσιώβας κατά τοῦ Ἐτέμ πασσᾶ.

72 **8 Νοεμβρίου**

– Κατ' εἰδήσεις θετικάς ἐκ Φλωρίνης, Νεβέσκης, Βελκαμένης, Νεγοβανίου, ὁ ἐπιθεωρητής τῶν Ρουμανικῶν σχολῶν Λαζ. Δούμης περιοδεύων ἐξαπατᾶ τούς χωρικούς ἀποσπῶν τάς ὑπογραφάς των ἐπί ἐγγράφων τουρκιστί συντεταγμένων πρός τόν Σουλτάνον καί τόν Χιλμῆ πασσᾶν. Ἐν ἀγνοίᾳ των οἱ χωρικοί ὡς ἐπί τό πλεῖστον ζητοῦσι παρά τῆς Κυβερνήσεως ν' ἀναγνωρίσῃ τῆς ρουμανικῆς ἐθνότητας, ἀρχιερεῖς, ἱερεῖς κτλ.

– Ἡ κεντρική διεύθυνσις τῆς Τραπέζης Θεσ/νίκης διά μακροσκελοῦς τηλεγραφήματος διέταξε χθές τήν ἐνταῦθα διεύθυνσιν τοῦ ὑποκαταστήματος τῆς αὐτῆς Τραπέζης νά ἀναχαιτίσωσι πᾶσαν πίστωσιν καί νά προβῶσιν εἰς τήν εἴσπραξιν τῶν ἐν κυκλοφορίᾳ ποσῶν, διότι:

«*Εἶναι ζήτημα,* λέγει τό τηλεγράφημα, *ἄν θά ἐξακολουθήσωσι τάς ἐργασίας ἐν τῷ διαμερίσματι* (sur la place)».

Μελένικο (ΒΚ)

124. Μελένικο, 10 Νοεμβρίου 1903 736

Περί βυζαντινῆς προελεύσεως Μελενικιωτῶν.

Εἶναι χωρισμένοι σέ ἀφεντάδες καί ὑποχειρίους. 74

Λέξεις πού ἄκουσα στό Μελένικο καί μέ παραξένεψαν: χαλεύω = ζητῶ, 746
πλίκος = φάκελος, κόραβος = νεροχύτης, ρουχοθέση = ντουλάπι κτλ.

Μπῆκα σέ μιά παλιά ἐκκλησία καί στόν τοῖχο ἐπάνω εἶδα τήν ἑξῆς ἐπι- 75
γραφή: «Ἀνεκαινίσθη ἐπί βασιλέων Ἀνδρονίκου καί κυρίου Αὐτοκράτορος Κομνηνοῦ τοῦ Παλαιολόγου καί Εἰρήνης τῆς Εὐσεβεστάτης, ἔτος 6.790, ζ' ἐνδεικτιῶνος (1282). [Τετράδιο 10 ἡμερολογίου]

125. Κύριε Πρόεδρε

Περιερχόμενος τήν Μακεδονίαν παρετήρησα ὅτι οἱ καθαρῶς ἑλληνικοί πληθυσμοί, ὅσοι δέν ἐφάπτονται τῶν ἀναμείκτων, ἔχοντες μέν ζωηρότητα, ἀγνοοῦσι πῶς νά ἐκδηλώσωσιν αὐτήν καί μαραίνονται ἐθνικῶς, ζῶντες ἐπαρχιακήν ζωήν (Κοζάνη, Σιάτιστα, Κορυτσά, Καβάλα κτλ) μή ἔχοντες δέ πολλήν ζωηρότητα διά τήν ἔκπτωσιν τοῦ ἐμπορίου, τήν ἐγκατάλειψιν ἐκ μέρους τῶν ἐλευθέρων καί δι' ἄλλους λόγους ἰδιοσυγκρασίας, εὑρίσκονται ἐν μείζονι μαρασμῷ (Βογατσικόν, χωρία).

Οἱ δ' ἐφαπτόμενοι τῶν ἀναμείκτων Ἕλληνες (Βλάτσι, Καστορία, Σέρραι, Δράμα κτλ.) ἤ ὄντες συμπεφυρμένοι αὐτοῖς (Μοναστήριον, Κρούσοβον, Μελένικον, Νεβροκόπον κτλ) παλαίοντες διηνεκῶς πρός ξένα στοιχεῖα, ἔτρεφον τήν ζωηρότητα αὐτῶν μέχρι τοῦ νῦν, ἀλλά μή εὑρόντες τήν δέουσαν ἐξ Ἑλλάδος βοήθειαν, ὅπως ἀντιτάξωσιν ὅπλα κατά τῆς βουλγαρικῆς ἐνόπλου βίας, ἀπηύδησαν, ἀγνοῶ δέ ἄν ἡ νεωτέρα γενεά παλαίει ὅσον ἡ προγενεστέρα θαρραλέως καί ἄν ἡ ἐπερχομένη θέλει παλαίση ὅσον ἡ νῦν.

Ὁπωσδήποτε σκοπιμοτάτη φαίνεται ἡ ἐμψύχωσις ἁπάντων || τῶν ἡμετέ- 2
ρων, εἴτε ἀπομεμακρυσμένων τοῦ πρός τούς ξένους ἀνταγωνισμοῦ, εἴτε παλαιόντων ἐν αὐτῷ. Οἱ μή ἀγωνιζόμενοι δέν θά μαραίνωνται, οἱ δέ παλαίοντες δέν θά ἀπαυδῶσιν. Πειθαρχία δέ τις γενικωτέρα θέλει διέπει τάς ἑλληνικάς τῆς Μακεδονίας δυνάμεις.

Ὡς ἕν τῶν πρός ἐμψύχωσιν μέσων ἐνδείκνυται ἡ προγύμνασις τῶν σωμάτων, δηλαδή ἵδρυσις γυμναστηρίων καί ἀποστολή γυμναστῶν πρός διδαχήν τῆς γυμναστικῆς. Οἱ γυμνασταί οἵτινες καλόν νά ἔχωσιν ὑπηρετήσει ὡς ὑπα-

Γυμναστικές επιδείξεις (ΓΚΛ)

ξιωματικοί ἐν τῷ στρατῷ δύνανται νά χρησιμεύσωσι καί ὡς πράκτορες, ὡς ἀπόστολοι τοῦ Ἑλληνισμοῦ, πρωτοστατοῦντες καί ἐν ἄλλοις ζητήμασιν.

Ὑπάρχουσιν ἤδη κατηρτισμένα γυμναστήρια ἐν Μοναστηρίῳ, Κορυτσᾷ, Θεσσαλονίκῃ καί Σέρραις, πρόκειται δέ νά ἱδρυθῇ τοιοῦτον καί ἐν Καβάλα. Ἐάν καταρτισθῶσιν ἕτερα ἐν Κοζάνῃ, ἰδίως, ἐν Καστορίᾳ, ἐν Φλωρίνῃ, ἐν Βοδενοῖς, ἐν Κάτω Τζουμαϊά, ἐν Νιγρίτῃ, ἐν Δράμα, ἐνισχύονται σπουδαίως τα Κέντρα ταῦτα, ἡ δ' ἐνίσχυσις αὕτη ἐπιδρᾷ ἐπί τούς πέριξ πληθυσμούς.

Ὅπως γενικευθῇ δ' ἔτι πλέον ἡ γυμναστική, σκόπιμον θά ἦτο ἵνα:

α') Οἱ μαθηταί τῶν δύο τελευταίων τάξεων τῶν γυμνασίων Μοναστηρίου, Κορυτσᾶς, Θεσσαλονίκης καί Σερρῶν, ἔνθα ὑπάρχουσι γυμναστήρια καί γυμνασταί, προγυμνάζονται εἰδικῶς καί εἰς τήν διδασκαλίαν τῆς γυμναστικῆς διότι πολλοί ἐξ αὐτῶν, ὡς μέλλοντες νά γίνωσι διδάσκαλοι δέον νά ὦσιν ἱκανοί καί πρός διδασκαλίαν τῆς γυμναστικῆς, μή ἀρκούσης πρός τοῦτο τῆς ἁπλῆς ὡς μαθητῶν προγυμνάσεως.

β') Ἀνά πᾶν θέρος συνέρχονται εἰς τάς εἰρημένας πόλεις οἱ καταλληλότεροι || τῶν διδασκάλων τῶν χωρίων καί προγυμνάζονται ὑπό τοῦ γυμναστοῦ εἰς 3
τήν διδασκαλίαν τῆς γυμναστικῆς, ἵνα καθίστανται κατάλληλοι πρός διάδοσιν τῆς γυμναστικῆς καί ἐν τοῖς χωρίοις.

Καί διότι εἶναι ὠφέλιμον, ἀλλ' ἰδίως ἵνα μή σκανδαλίζωνται αἱ ἐπιτόπιοι Ἀρχαί ὅσαι δέν εἶναι συνηθισμέναι νά βλέπωσιν ἄλλους πλήν τῶν στρατιωτῶν γυμναζομένους, σκόπιμον νά διδάσκωνται καί αἱ μαθήτριαι τῶν σχολείων τήν γυμναστικήν. Ἡ γυμναστική τῶν κορασίων χρησιμεύει ἐν Μοναστηρίῳ ὡς παραπέτασμα τῆς γυμναστικῆς τῶν παίδων.

Ἐν Σέρραις ἡ γυμναστική δέν διδάσκεται εἰς τά κοράσια ἐπειδή δέν ἐτόλμησαν ἔτι οἱ διευθύνοντες τά σχολεῖα νά ταράξωσι τήν ἑαυτῶν ἡσυχίαν ταράττοντες ὀλίγον τήν σεμνοτυφίαν τῶν Σερραίων.

Ἐλπίζων ὅτι ὁ "Σύλλογος πρός Διάδοσιν τῶν Ἑλληνικῶν Γραμμάτων" θέλει ἐπέλθει ἀρωγός εἰς τό ἔργον τῆς διαδόσεως τῆς γυμναστικῆς ἐν τῇ ὑποχωροῦσι ἐθνικῶς ἑλληνική Μακεδονία, ἐτόλμησα ν' ἀποτανθῶ πρός αὐτόν παρακλητικῶς.

Διατελῶ μετ' ἄκρας ὑπολήψεως
Ἴων Δραγούμης
Ἐν Σέρραις τῇ 21 Νοεμβρίου 1903

15 Νοεμβρίου

– Μεθ' ὅλας τάς περί τελείας ἐξοντώσεως τῶν συμμοριῶν διαδόσεις καί ἐπι-
σήμους τε καί ἀνεπισήμους πληροφορίας, τά στελέχη τῶν ἀπό 2 καί 3 ἐτῶν συμ-
73 μοριῶν ὑφίστανται, κατ' αὐτάς δέ καί ἀρκετά || σημεῖα τῆς ὑπάρξεως αὐτῶν ἐπέ-
δειξαν. Οὕτω τῇ 7η ἱσταμένου ὁ γνωστός ἤδη ἀρχισυμμορίτης Γκεωρτσίνης εἰς τά
παρά τό Κρούσοβον βουνά ἐφορολόγησε τόν ἕλληνα κεχαγιᾶν Στοῦμπον Χατζῆ
Λέγαν, λαβών 4 κριούς διά τήν ἐβδομαδιαίαν διατροφήν τῶν 7 συντρόφων του. Τῇ
ἐπομένη μετέβησαν παρά τῷ ἰδίῳ κεχαγιᾷ 2 μουσουλμάνοι ἐκ Πλασνίτσης ἀπε-
σταλμένοι παρά τοῦ τροφοδότου τοῦ στρατοῦ ἐν Κιρτσόβῳ Μπιλιάλ διά ν' ἀγορά-
σωσι τά συμφωνηθέντα 60 κριάρια, ἐπέστρεψαν δέ ἄπρακτοι εἰδοποιηθέντες ὅτι
ἐκεῖ που εὑρίσκεται ἡ ἐν λόγῳ συμμορία.

– Ὁ Ἄρσωφ μετά 8 συμμοριτῶν περιτρέχει τά χωρία Γκόδιβλε, Τοῦρτσκο, Κορενίτσα κτλ. (Περλεπέ) ἐπιβάλλει αὐστηράς ποινάς εἰς τούς παραδόντας τά ὅπλα καί ὑποχρεοῖ αὐτοῖς τῇ 15η Φεβρουαρίου νά ἔχωσι τά ὅπλα των μετά 150 φυσιγγίων ἕκαστος.

– Ὁ Ἄτσεφ εἰς τά χωρία Βύρμπιαν, Ζαπόλζιαν, Μπέλοπολε κτλ. (Περλεπέ)
ἵδρυσεν ἰδιαίτερον ἔκτακτον δικαστήριον καί δικάζει καί ἐκτελεῖ συγχρόνως ἀπο-
74 φάσεις εἰς ζητήματα ἀναγό||μενα εἰς τήν ἀπό 20ης Ἰουλίου μέχρι σήμερον δρᾶσιν
τοῦ Κομιτάτου.

– Λέγεται κατ' αὐτάς ὅτι ὁ Σούγγαρεφ καταρτίζει πέριξ τῆς πόλεώς μας συμμορίαν προσκαλῶν ἐκ τῆς πόλεως ταύτης συμμορίτας. Τό μόνον βέβαιον, σχετικόν πρός τήν πληροφορίαν ταύτην, ὑπάρχει ὅτι τρεῖς ἤδη ἐξ Ἄτ-Παζάρ ἐγένοντο ἄφαντοι.

– Ὁ εἰς τήν πλουσιωτέραν τῆς πόλεως Μοναστηρίου συνοικίαν ἐφημερεύων ἱερεύς παπᾶ-Θεόδωρος ἐκ κενοδοξίας μᾶλλον ἤ χρηματικήν ἀνάγκην ἐλαυνόμενος ἀπεσκίρτησε πρός τούς ρουμουνιστάς τοῦ ἐνταῦθα Ρουμανικοῦ σχολείου, ἅτε κοινότητος μή ὑπαρχούσης, ἔχουσιν ἤδη καί ἱερέα ἐν τῇ πόλει ταύτῃ. Παντοιοτρόπως τά ὄργανα τῆς Ρουμανικῆς προπαγάνδας ἐνεργοῦσιν ὅπως ἀναδείξωσιν ἐνταῦθα Ρουμανικήν κοινότητα.

126. [Ἐν Σέρραις] 22 Νοεμβρίου [1903]

Ἀγαπητέ μου μπαμπᾶ

Ἐγκλείστως στέλλω ἔκθεσιν σύντομον περί γυμναστικῆς ἐν Μακεδονία. Ἐπίσης φωτογραφίαν τοῦ διδασκάλου Κωνσταντίνου Χρηστίδου ὅστις μετά τριῶν ἄλλων προκρίτων τοῦ χωρίου Ζιρνόβου ἐφονεύθη εἰς τήν αὐλήν τῆς ἐκκλησίας ὑπό βουλγάρων συμμοριτῶν ἀποσταλέντων ὑπό τοῦ Μητροπολίτου (σχισματικοῦ) Νευροκόπου. Καλόν νά δημοσιευθῆ ἡ εἰκών ἔν τισι τῶν ἐφημερίδων μετά σημειώσεως τῶν λεπτομερειῶν τοῦ φόνου.

Εἰσῆλθον εἰς τήν ἐκκλησίαν κατά τήν λειτουργίαν (τῇ 26η Ὀκτωβρίου, τοῦ Ἁγίου Δημητρίου) συνέλαβον τούς προκρίτους τούτους ὡς καί τόν διδάσκαλον ὅστις ἠθέλησε νά κρυβῆ ἔν τινι παρεκκλησίω καί ἀπαγαγόντες αὐτούς ἔξω, πλησίον δένδρου ἐτρύπησαν αὐτούς διά ξιφῶν, ἐκτύπησαν διά σπαθῶν καί πελέκεων καί κατενεγκῶντες μυρίας πληγάς ἐφόνευσαν.

Ἤθελον καί ἄλλους νά φονεύσωσι, καί τινας τῶν ἱερέων, οὗτοι ὅμως εἶχον κρυβῆ ἐντός ἑτέρου παρεκκλησίου καί ἐσώθησαν || ἐπειδή ἡ θύρα τοῦ παρεκ- 2
κλησίου δέν ἠνοίγετο ταχέως, οἱ δέ τοῦρκοι χωρικοί τοῦ Ζιρνόβου λαβόντες τά ὅπλα ὥρμησαν κατά τῶν συμμοριτῶν τραπέντων εἰς φυγήν. Οἱ συμμορῖται ἦσαν περί τούς 45 οἱ δέ καταδιώκοντες μωαμεθανοί 4, οἵτινες ἐφόνευσαν 3 ἐξ ἐκείνων πληγώσαντες ἄλλους (οἵτινες ἐσώθησαν, πλήν ἑνός ἀποθανόντος καθ' ὁδόν ἐκ τῆς πληγῆς).

Ἐκ τῶν Τούρκων ἐφονεύθη 1.

Εἶδον τό χωρίον καί τάς οἰκογενείας τῶν φονευθέντων.

Ὁ Κωνσταντῖνος Χρηστίδης ἦτο ἀνήρ θαρραλέος, Ἠπειρώτης τήν καταγωγήν ἐγκατεστημένος ἐν Νευροκόπω, χρησιμεύσας πάντοτε καί πρωταγωνιστήσας ἐν τῇ ἐθνικῇ ἐργασία.

Ὁ Μελέτιος Παπανδρέου ἀδύνατον νά διορισθῆ διάδοχος τοῦ Θεοδωρήτου διότι πρό τῆς συστάσεώς μου εἶχε διορισθῆ ὑπό τοῦ ἐν περιοδεία ἀπόντος Μητροπολίτου Σερρῶν ἕτερος.

Ἔλαβον τῆς Χαρικλείας, Ἔφης καί θείας Μαρίκας τά γράμματα.

Φιλῶ ὅλους

Ἴ. Δραγούμης.

– Ὁ γνωστός τυχοδιώκτης Λ. Δούμης, ὁ ὑπό τόν τίτλον τοῦ ἐπόπτου τῶν
Ρουμανικῶν σχολῶν περιτρέχων ἅπασαν τήν Μακεδονίαν φαίνεται ὅτι θά ἐξέλθη
75 εὐτυχέστε||ρος τοῦ Δανδάλου τοῦ προσηλυτισμοῦ· αἱ πρός τόν Χιλμῆ πασσᾶν
σχέσεις αὐτοῦ εἶναι οἰκειόταται, αἱ δ' ἐνέργειαί του ἐκθύμως ὑπό τοῦ Γεν[ικοῦ] Ἐπιθεωρητοῦ ὑποστηρίζονται. Πολύ πιθανόν φαίνεται ὅτι καί τῆς ἀδείας τῆς ἀνεγέρσεως ἐκκλησίας Ρουμανικῆς ἐνταῦθα θά τύχωσιν ἀπό ἡμέρας εἰς ἡμέραν δαψιλῶς, ἡ Α[ὐτοῦ] Ἐξ[οχότης] παρέχει τοῖς ρουμανίζουσι δικαιώματα καί προνομίας, ὑπαλληλίας καί πρωτοκαθεδρίας Κυβερνητικάς, ἄδεται κατ' αὐτάς ὅτι καί ἐν τῷ Διοικ[ητικῷ] Συμβουλίῳ τῆς Νομαρχίας διώρισεν ἡ Α[ὐτοῦ] Ἐξ[οχότης] πάρεδρον ρουμοῦνον ἐξ Ὀφρικίου ἕνα δάσκαλον (διότι μή δάσκαλος δέν ὑπάρχει) διορίζεται ὁσονούπω ὑγιεινομικός ἐπιθεωρητής τῆς Νομαρχίας ὁ ρουμοῦνος ἰατρός Πουτσαρέας, ἀφ' οὗ διωρίσθη δημαρχιακός ὁ ρουμουνίζων ἐπίσης Χρῆστοβιτς.

25 Νοεμβρίου

– Χθές ἀνεχώρησεν εἰς Γκοπέσιον μεταβαίνων ὁ νεοφώτιστος παπᾶ-Θεόδωρος συνοδευόμενος ὑπό 2 διδασκάλων, εἰς Μηλόβισταν ὁ ἰατρός Τρύφων ἐπίσης μετά 2 διδασκάλων, αἱ ἐπισκέψεις των αὗται σκοπόν ἔχουσι τήν διά πραξικοπήματος κατάληψιν τῶν ἐκκλησιῶν μας ἐκεῖ.

76 – Κατά τάς διαβεβαιώσεις τοῦ κ. Ἀβραμάκη σήμερον εὑρέθη κατακρεουργημένος μεταξύ τοῦ χωρίου Χριστόφορον καί τοῦ βυρσοδεψείου ὁ ἐκ Χριστοφόρου φανατικός σχισματικός καί φοβερός κομιτατζῆς γέρων Στώϊτσες. Ἐκ Τουρκικῆς πηγῆς μανθάνομεν ὅτι δράστης εἶναι ὁ ἐνταῦθα σιδηρουργός κομιτατζῆς Γιώσες.

Ἁγιασμός ἐν Χριστοφόρῳ (ΓΒ)

[Γ.Γ.] Τώρα, λαμβάνω τά τελευταῖα σας γράμματα καί τῆς Ζωΐτσας. 3
Εὐχαριστῶ. Θά ἀπαντήσω ἄλλοτε.
Ἴ[ων]
[Γ.Γ.] Δέν εὑρέθη ἄραγε ἀκόμη αὐτός ὁ Πρόξενος τῶν Σερρῶν;
Θέλω νά ἐπιστρέψω εἰς Βιτώλια. Ἡ Auntie-Mi [θείτσα Μαρία] || γράφει 4
ὅτι ὁ Πανᾶς εἶπεν ὅτι μόνον θερμοκέφαλοί τινες φωνάζουν διά τόν Κυπραῖον. Νομίζω ὅτι τά πράγματα φωνάζουν δυνατώτερον τῶν θερμοκεφάλων.

Εἶναι κατά πάντα ἀνάξιος τῆς θέσεως καί οἱασδήποτε θέσεως, πλήν τῆς Σκόδρας ἴσως. Ἀδυνατεῖ νά συναρμόση δύο ἰδέας.

Κινδυνώδης κατάστασις Καστορίας. Φόβος διά τήν ἄνοιξιν.

Κυρία R[iancourt] νά μή δώση χρήματα εἰς "Ἐπίκουρον", οὐδέ νά στείλη εἰς Καστορίαν χρήματα. Ἔχουσιν ἀρκετά χρήματα διά τούς παθόντας. Ἄς φυλάξη τά χρήματά της διά τούς ἐπιζῶντας. Ἔχομεν ἀνάγκην χρημάτων τήν ἄνοιξιν.

127. ΒΟΗΘΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΜΑΚΕΔΟΝΑΣ

Ὁ περιοδεύων ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Νευροκοπίου Πρόξενος Σερρῶν κ. Ἴ[ων] Δραγούμης μετέβη πρό τινων ἡμερῶν εἰς τό χωρίον Ζίρνοβον ἔνθα οἱ βούλγαροι λησταί προέβησαν εἰς τόν φόνον τοῦ Ἕλληνος διδασκάλου Χρηστίδου καί δύο ἄλλων χριστιανῶν καί διένειμε βοηθήματα εἰς τάς οἰκογενείας τῶν παθόντων ἐκ μέρους τῆς Κυβερνήσεως.

Πλήν τούτων καί εἰς τήν οἰκογένειαν τοῦ Ὀθωμανοῦ φύλακος, ὅστις ἐφόνευσε τρεῖς λησταντάρτας, ἐφονεύθη ὅμως καί αὐτός, προσέφερεν ἐπίσης 18 λίρας Τουρκίας.

Πανταχοῦ ὅπου μεταβαίνει ὁ κ. Δραγούμης γίνεται δεκτός μετ' ἐνθουσιασμοῦ, διότι οὐδέποτε ἄλλοτε σχεδόν ἐξῆλθεν εἰς περιοδείαν Ἕλλην Πρόξενος, πρᾶγμα τό ὁποῖον ἔπρεπε νά γίνεται τακτικά, διότι ἡ ἐμφάνισις τοῦ Ἕλληνος Προξένου ἐν τῷ μέσῳ τῶν δυστυχῶν ἐκείνων χωρικῶν δύναται νά τούς ἐγκαρδιώση, ὥστε νά ὑπομένουν τάς παντοίας καταδιώξεις καί πιέσεις, ἅς ὑφίστανται.

[Ἀπόκομμα ἐφημερίδος]

Μωρίς Μπαρρές

128. [Ἐν Σέρραις] 28 Νοεμβρίου [1903]

Ἀγαπητέ μπαμπᾶ

Ἔλαβον τό βιβλίον τοῦ Barres ὡς καί τά ἀντίτυπα τοῦ Ὑπομνήματος, δι' ἅ εὐχαριστῶ.

Περί τῆς περιοδείας μου ἔγραψά τινα εἰς τήν μαμάν. Τό Νεβροκόπον εἶναι ἔτι ἀνθηρόν· τήν ἀγοράν ὅλην ἔχομεν οἱ Ἕλληνες ἀκολουθούμενοι (κατά δεύτερον λόγον) ὑπό τῶν Τούρκων.

Ὁ Μητροπολίτης τῶν σχισματικῶν ἀπηγόρευσε πρό τινων μηνῶν τοῖς χωρικοῖς νά ἀγοράζωσιν ἀπό τῶν ἡμετέρων· ἀλλ' ἡ αὐθαιρεσία αὕτη κατελύθη ὑπό τῆς ἐμπορικῆς ἀνάγκης.

Ἡ κοινότης Νεβροκόπου εἶναι ὅμως μεμονωμένη ἐν μέσω Βουλγαρικῶν καί Τουρκικῶν πληθυσμῶν. Ἡ ἐκκλησιαστική περιφέρεια Νεβροκόπου περιλαμβάνει μόνον τάς ἑξῆς ἑλληνικάς κοινότητας πλήν τῆς πόλεως: Ζίρνοβον, Στάρτσιστα, Τσερέσοβον. Ὁ σχισματικός Μητροπολίτης, συνεννοούμενος μετά τοῦ Καϊμακάμη ὅν διηνεκῶς γλυκαίνει διά χρημάτων, πράττει καί διαπράττει ὅ,τι θέλει. Ἀνέπτυξα εἰς τόν Καϊμακάμην τό θέμα περί τοῦ κινδύνου τῆς ἐπικρατήσεως τῶν Σλαύων ἐν τῷ κράτει || καί ἐκεῖνος ἀπεκρίνατο ὅτι ὑπάρ- 2
χουσι δυνάμεις ἀντιπράττουσαι εἰς τήν Ρωσίαν, δηλαδή ἔλεγε:

«*Ἄφες με νά τρώγω χρήματα διότι δέν ἐξαρτᾶται ἀπ' ἐμοῦ ἡ ὕπαρξις τοῦ κράτους*».

Καί εἶναι Ἀλβανός καί εὐφυέστατος.

Τό Μελένικον ἐξέπεσε πολύ καί διά τήν καταδίωξιν ἥν ἀπό εἰκοσαετίας περίπου πάσχει ὑπό τῶν βουλγάρων ληστῶν μή παυσάντων ποτέ νά λυμαίνωνται τήν παραμεθόριον ζώνην, καί διά τό ἐκτάκτως βαρύ τῶν φόρων ἐπί τῶν σταφυλῶν καί τῶν οἴνων ἅτινα εἶναι τά μόνα τοῦ Μελενίκου προϊόντα.

Πολλοί μεταναστεύουσι καί πολλοί πένονται. Τῷ 1894 ὁ Σαράφωφ εἰσελθών μετά συμμορίας εἰς Μελένικον νύκτωρ ἐπυρπόλησε τήν τουρκικήν συνοικίαν· ἐξακολουθοῦσι δέ νά ἐπιβουλεύωνται τό Μελένικον οἱ βούλγαροι. Τόν παρελθόντα Σεπτέμβριον μετά 250 περίπου βουλγάρων ὁ στρατηγός Ζόντσεφ, ὁ Δόντσος καί ὁ Σαντάνσκης ἐσκόπουν νά ἐπιτεθῶσι κατά τῆς πόλεως ἀλλ' ἐγκαίρως ἀνεκαλύφθησαν ἐν τῷ χωρίῳ Περίν καί συγκρουσθέντες πρός τόν στρατόν ἔφυγον προτροπάδην.

Μαθηταί Στρωμνίτσης (ΓΒ)

Ἐν Μοναστηρίῳ αἱ μαθήτριαι καί ἡ διδασκάλισσα τοῦ Βουλγαρικοῦ παρθεναγωγείου εἶχον ράψει σημαίαν ἐπαναστατικήν ἐφ' ἧς εἶχον κεντήσει || πρός 3
τοῖς ἄλλοις καί τά ὀνόματα ἕνδεκα πόλεων τῆς Μακεδονίας, ἑλληνικῶν, ἅς προτίθεντο νά καταλάβωσι καί καταστρέψωσι. Τῶν πόλεων τούτων μία ἦτο καί τό Μελένικον. Ἐπί τῆς σημαίας δ' ἦτο ἐπικεκεντημένον καί τοῦ Κρουσόβου τό ὄνομα.

Ὑπέδειξα τῷ Ὑπουργείῳ τήν ἀνάγκην ἐνισχύσεως τοῦ Μελενίκου διά τῆς προαγωγῆς, τῆς κατασκευῆς καί τοῦ ἐμπορίου τοῦ οἴνου· ὑπότροφός τις ἠδύνατο νά σταλῇ ὑπό τῆς Κυβερνήσεως εἰς Ἑλλάδα καί Γαλλίαν πρός ἐκμάθησιν τῆς τέχνης.

Οἱ δέ οἶνοι τοῦ Μελενίκου τεχνικώτερον παρασκευαζόμενοι δύνανται νά πωλῶνται καί εἰς ξένας χώρας. Ὁ λευκός εἶναι ἐξαίσιος, ὁ μέλας ἐλαφρός, χωρίς πολλήν τανίνην καί ὅλως διάφορος τοῦ τῆς Νιαούστης ὅστις ἀδύνατον νά πωληθῇ εἰς τό ἐξωτερικόν.

Ἡ κοινότης Πετριτσίου εὑρίσκεται εἰσέτι ἐν βρασμῷ, δηλαδή οἱ ἑλληνόφωνοι μετά τῶν βλάχων καί τῶν βουλγαροφώνων δέν ἀπετέλεσαν ἔτι ὁμοιδῆ μᾶζαν. Θά προήγετο ταχέως ἐάν ὑπῆρχεν ἡσυχία ἐν τῷ τόπῳ. Ἡ πεδιάς ἐκείνη εἶναι εὐφορωτάτη.

Ἐν Πετριτσίῳ οἰκονομικῶς οἱ τοῦρκοι δεσπόζουσι· ἀλλά παρακολουθοῦνται ὑπό τῶν ἡμετέρων.

Ἡ κοινότης Σιδηροκάστρου (ὡς μετωνόμασα τό Δεμίρ Ἰσσάρ) εὑρίσκετο καί πρό τῆς πυρκαϊᾶς ἐν μαρασμῷ. Ἡ πυρκαϊά κατέ||στρεψε σχεδόν 4
αὐτήν. Ἀλλ' οἱ τά πάντα ἀπολέσαντες γίνονται ἐπιχειρηματικώτεροι, εἴμεθα δ' ἐλαστικοί οἱ Ἕλληνες. Φοβοῦμαι μόνον μή μεταναστεύσουσι οἱ πενόμενοι καί τότε οἱ βούλγαροι θά εἰσορμήσωσιν, ἐνῶ μέχρι τοῦδε οὐδέ τρεῖς οἰκογένειαι βουλγάρων ὑπάρχουσιν ἐν Σιδηροκάστρῳ. Ἡ "Ἐπίκουρος τῶν Μακεδόνων" φιλάργυρος κυρία, ἅς ἀνοίξῃ τό βαλάντιον αὐτῆς. Κεντηθήτω ὁ θεῖος Μ[ᾶρκος] καί θεῖος Βικέλας καί εἴ τις ἄλλος. Ἔγραψα ἤδη καί ἐγώ καί τό Ὑπουργεῖον φαίνεται πρόθυμον νά δώσῃ χρήματα· ἀλλά θέλω ἱκανά. Ἐζήτησα τουλάχιστον 500 λίρας ὀθωμανικάς ὡς βοηθήματα διά τούς ἐνδεεῖς ἀπομείναντας, παροχήν δ' ἐπί τόκῳ δανείων ἐκ τῶν χρημάτων τῆς "Ἐπικούρου", ὅπως οἱ παθόντες δυνηθῶσι ν' ἄρξωνται ἀμέσως τῶν ἔργων αὐτῶν. Διατί δέν ὑπάρχει Τράπεζα Ἑλληνική, Ἐθνική, ἐν Μακεδονίᾳ; ὦ Πεσμαζό-

26 Νοεμβρίου

– Ὁ ἐνταῦθα Πρόεδρος τῆς ἐπί τῆς διανομῆς βοηθημάτων ἐξ ἀγγλικῶν (δῆθεν) ἐράνων ἐπιτροπῆς κ. Βλάϊοφορτ ἐδέχθη σήμερον δύο ἐπιταγάς ἐκ Σόφιας διά τῆς Ὀθωμανικῆς Τραπέζης ἐκ φρ. 48.000.

– Ὁ γνωστός Δανιήλ Ρίζωφ ἀγοράζων ἄλευρα καί σκεπάσματα καί ἄλλα τρόφιμα διά τούς παθόντας σχισματικούς διά λογαριασμόν κ. Βλάιοφορτ ἤ τῆς ἰδιαιτέρας ἐνταῦθα βουλγαρικῆς ἐπιτροπῆς ἀναγκάζει τούς πωλητάς νά ὑπογράφωσιν ἐν ταῖς ἀποδείξεσι βουλγαριστί ἤ διά Λατινικῶν, ἐν ἀγνοίᾳ τῆς βουλγαρικῆς, στοιχείων.

77 – Κατ' εἰδήσεις ἐκ Κιρτσόβου οἱ κάτοικοι τοῦ ναχιέ || Πουρέτσα, σερβίζοντες, ἐγκαταλείποντες τάς οἰκίας κατέφυγον εἰς τά ὄρη.

– Οἱ υἱοί τοῦ Ἰλιάζ πασσᾶ, ἰδιοκτῆται τσιφλικίων ἐν Δέμπριτσα Ἀχρίδος ἐξεδίωξαν τούς καλλιεργητάς βουλγάρους, ἐξηναγκάσθησαν ὅμως ὑπό τοῦ Χιλμῆ πασσᾶ νά δεχθῶσι αὐτούς, ἅπαντας ἀνεξαιρέτως, παρά τάς διαμαρτυρίας των.

Γιῶργος Μεταξᾶς, γιατρός (ΜΠ)

γλου! ἀλλά κυρίως ὦ Κυβέρνησις! Καταγίνομαι νά συνάξω ὑπογραφάς ἐπί ἐγγράφου πρός τόν Πεσμαζόγλου δι' οὗ θά λέγηται ὅτι ἡ ἵδρυσις ὑποκαταστημάτων τῆς Τραπέζης αὐτοῦ ἐν Μακεδονία θέλει ἀποφέρη αὐτῶ κέρδη ἀνυπολόγιστα, καί οὐδεμίαν ζημίαν. Τό ἐθνικόν κέρδος παρασιωπῶμεν, διότι ὁ Π[εσμαζόγλου] δέν φιλοδοξεῖ τόν τίτλον ἐθνικοῦ εὐεργέτου. Καί ἄλλας κοινότητας (Καβάλα, Θεσσαλονίκη, Μοναστήριον) θά κεντήσω ἵνα συντάξωσι καί ὑπογράψωσι τοιαῦτα ἔγγραφα.

[Ἴων]

129. 28 Νοεμβρίου [1903]

Ἀγαπητέ μου Παῦλε

Ἀφοῦ τό διαβάσης (καί στή Νάτα) στεῖλε παρακαλῶ τό ἔγκλειστον ἄρθρο εἰς τόν Κακλαμάνο νά τό δημοσιεύση.

Γράψε με τέλος πάντων ἄν θά στείλης τά χρήματα. Διώρισα πιά τόν ἰατρόν Μ[εταξάν] (Κοζάνης) καί ἄρχισε τίς περιοδεῖες του. Τά πράγματα Καστοριᾶς πολύ ἀνακατωμένα. Τήν ἄνοιξιν παρακαλῶ ἕτοιμοι.

Τί γίνεται τό Κέντρον πού σέ εἶπα πώς πρέπει νά γίνη στάς Ἀθήνας;

Σέ φιλῶ καί τήν Νάτα καί τά παιδιά

Ἴ[ων]

[Γ.Γ.] Ἔμαθα πώς ἐπήγατε στήν Λαμία. Πόσες ἐνθυμήσεις ἔχω ἐκεῖ ἀφήσει!

Λάζο Ποπτράϊκωφ (ΓΝ)

Δεκέμβριος 1903

Πῶς ἐγώ ἐντεῦθεν νά κατορθώσω, μικρός καί μόνος, νά ἐκτελεσθοῦν τά ἐν τῇ κεφαλῇ μου σχέδια; Εἰσβολή ἀγροτικοῦ Ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ εἰς τήν Μακεδονίαν, (...) ἀνατίναξις τῶν Σλαυϊκῶν Μοναστηρίων τοῦ Ἁγίου Ὄρους, (...) βουλγαροκτονία, (...) κατασκευή συμμοριῶν ἀγαθουργῶν κακούργων.

18-12-1903

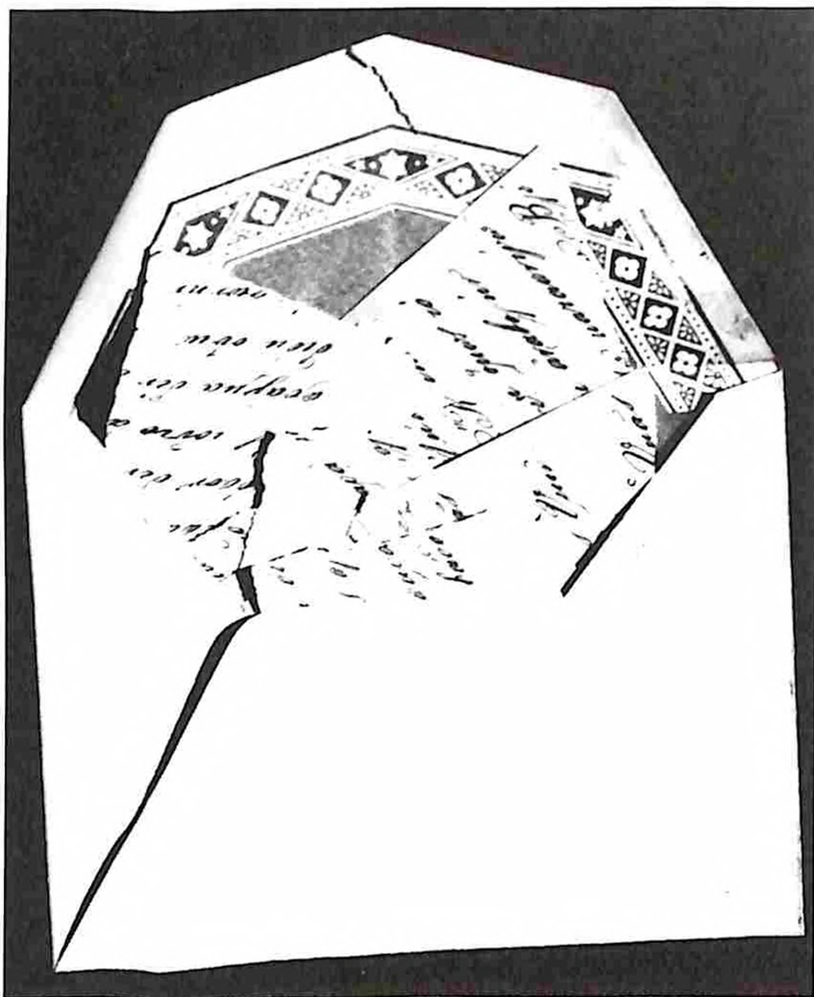
Ἴων πρός πατέρα

Σελ. 401-403

8 Δεκεμβρίου

– Τήν παρελθοῦσαν νύκτα βουλγαρική συμμορία διενυκτέρευσεν εἰς τό μόλις 40′ τῆς ὥρας ἀπέχον ἀπό τῆς πόλεως σχισματικόν χωρίον Λογγόβαρδι.

– Τό βουλγαρικόν Κομιτᾶτον ἠπείλησε τούς χωρικούς τοῦ ὀρθοδόξου χωρίου Κυρκλίνου καί ἰδία τόν κοτζάμπασην τοῦ εἰρημένου χωρίου ὅπως προσέλθωσιν εἰς τό σχίσμα. Ὁ κοτζάμπασης προσκληθείς νά σφραγίσῃ τήν ἀπαιτουμένην ἀναφοράν, ἠρνήθη νά σφραγίσῃ, ἀλλά φοβούμενος τάς ἀπειλάς παρέδωκε τήν σφραγῖδα εἰς τούς χωρικούς παραιτηθείς τοῦ ἀξιώματος. Ἤδη τήν σφραγῖδα κρατεῖ ὁ ἀδελφός τοῦ ἱερέως.

Σχισμένη ἐπιστολή δασκάλας (ΓΒ)

130. [Σέρραι] 5 Δεκεμβρίου [1903] *18.*

Ἀγαπητέ Παῦλε

Καί ἀπό τά λεγόμενα τοῦ Εὐγενειάδη (κύτταξε τό ἐσώκλειστον γράμμα) βλέπεις πώς πρέπει νά εἴμεθα ἕτοιμοι.

Διάβασε, ἄν θέλης, μίαν ἔκθεσιν πού στέλνω στόν μπαμπᾶ σήμερα.

Ἀπάντησέ με καί στεῖλε τά διά τόν ἰατρόν χρήματα.

Διατί ὁ Ἔσλιν μιλεῖ πάλιν διά "σύνταγμα" καί "ἀναθεώρησιν"; Δέν μπορεῖ νά ξεκολλήση;

Ἄν τό ἄρθρον πού σ' ἔστειλα τυπωθεῖ στό «Νέον Ἄστυ» στεῖλε με ἕνα φύλλο.

Θέλω νά γυρίσω στά Βιτώλια. Ἀπό 'δῶ εἶμαι μακρυά.

Τί ἔκαμες μέ τό Κέντρον Ἀθηνῶν; Ἐδῶ ἐλπίζω νά γενικευθῆ ἡ μύησις ἀφοῦ καί τό Ὑπουργεῖον μᾶς γράφει νά γίνουν Κέντρα.

Δεῖξε καί στήν Νάτα τό γράμμα τοῦ Εὐγενειάδη γιατί λέγει περί νηπιαγωγοῦ
Ἀσβεστοχωρίου. Δέν μπορεῖ νά || λείψη ἀπό τό Ἀσβεστοχώρι[1]. 2

Φιλῶ ὅλους

Ἴ[ων]

---

1. Ἀσβεστοχώριον τῇ 22α/12/1902

Ἀγαπητή μου κα Ν[αταλία] Μελᾶ

Πρό πολλοῦ ἤδη καιροῦ ἐσκεπτόμην καί ἐπεθύμουν νά Σᾶς γράψω ἀλλά δέν τό ἔπραττον, φοβουμένη μήπως ἐκληφθῶ πολλῶ θρασεῖα, καθόσον δέν Σᾶς ἐζήτησα τήν πρός τοῦτο ἄδειαν. Ἤδη ὅμως τό πρᾶγμα δέν ἐπιδέχεται ἀναβολήν διότι οὕτω καταπιέζω, καταπνίγω τήν φωνήν τῆς καρδίας μου. Βλέπουσα δέ τάς Ἁγίας αὐτάς ἡμέρας πλη[σια]ζούσας, θεωρῶ καθῆκον ἀπαραί[τητο]ν νά Σᾶς εὐχηθῶ ἀπό βάθο[υς
καρ]δίας, νά διέλθητε αὐτάς || ἐν ἄκρα ὑγεία καί χαρᾶ μετά τῶν ἀγαπητῶν Σας, τό 2
δέ Νέον ἔτος νά παράσχη Ὑμῖν πᾶν τό ποθεινόν.

Εἰς τόν εὐγενέστατον κύριον σύζυγόν Σας προφέρατε παρακαλῶ τά δέοντα.

Εἰς δέ τά ἀγαπητά μου τέκνα Σας τούς ἀσπασμούς μου[1].

---

1. Ὑπῆρξε δασκάλα τῶν παιδιῶν τοῦ Παύλου καί τῆς Ναταλίας Μελᾶ.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΡΑΛΛΗΣ
Ὁ ἀναλαβὼν νὰ σχηματίσῃ τὴν νέαν Κυβέρνησιν

Δημήτριος Ράλλης (ΙΙΒ)

131. 6 Δεκεμβρίου [1903]

Ἀγαπητέ μπαμπᾶ

Πρέπει νά ἐννοήσῃ ὁ κ. Πανᾶς, ὁ κ. Ράλλης καί διάφοροι ἄλλοι κύριοι ὅτι ἄν θέλουν νά ἔχωμεν τήν Μακεδονίαν πρέπει νά τήν κατακτήσωμεν. Ὄχι διατήρησις ἀλλά κατάκτησις τῆς Μακεδονίας ἀπαιτεῖται.

Προχθές ὑπώπτευσα κάτι τί ἀποτρόπαιον, ὅτι οἱ κύριοι αὐτοί ἔχουν πάρει τήν ἀπόφασίν των ὅτι ἡ Μακεδονία εἶναι χαμένη καί ἐνεργοῦν μόνον διά τάς εὐθύνας. Τί κακοῦργος ὑποψία! Δέν θέλω νά τήν ἔχω διότι μέ καταστρέφει, ἀλλά φοβοῦμαι ὅτι εἰς τό ἑξῆς συχνά θά μέ πειράζῃ ὁ διάβολος αὐτός. Τί ὑποψία!

Ἴων

132. 6 Δεκεμβρίου [1903]

Ἔγραψα εἰς τόν μπαμπᾶ κατά σύστασιν τῆς Νάτας.

Εἶδε τό γράμμα ἡ Νάτα; Θά τήν γράψω ὅταν μπορέσω.

Διά τούς μοναχούς ηὗρα θέσεις ἀλλά δέν τούς ἔχω, οὐδέ μ' ἔστειλες καμμίαν ἀπάντησιν, οὔτε μέ εἶπες ἄν θά ἔχω χρήματα ἤ ὄχι. Γιά πολλές μικροδουλειές θά ἔπρεπε (πόσες φορές σέ τό εἶπα!) νά ἔχω πάντα χρήματα. Ἀπό τά Βιτώλια μέ ζητοῦν μικρά ποσά.

Σήμερα ἔλαβα γράμμα. Ζητοῦν καί τά χρήματα ἰατροῦ Μεταξᾶ, ὅστις ἔκαμε περιοδείαν εἰς Ἐμπόριον, Βλάτσι, Καϊλάρι καί τά πέριξ βουλγαρόφωνα χωριά.

Πρέπει, πρέπει, πρέπει. Μή μ' ἀφήνετε μόνον, παρακαλῶ πολύ πολύ· καί βιάζομαι πολύ ἐπίσης γι' αὐτό γράφω || τόσο ἄσχημα. 2

[Ἴων]

Ἀσπαζομένη ἤδη καί Ὑμᾶς

Διατελῶ

μετά τῆς προσηκούσης Ὑμῖν

ὑπολήψεως

ἡ μηδέποτε λησμονοῦσα Ὑμᾶς

[Ἑλ]ένη Θεοφάνους

[Φ 31. Ἀρχεῖο Ἴωνος Δραγούμη, ὑπ. Ναταλίας]

ΔΙΑΔΟΣΙΝ

ΤΩΝ

ΕΛΛΗΝ. ΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

Ἀριθ. 228.

ἘΝ ἈΘΗΝΑΙΣ

Σύλλογος πρός Διάδοσιν Ἑλληνικῶν Γραμμάτων (ΔΥΕ)

133. [Ἐν Σέρραις] ..... Δεκεμβρίου [1903]

Ἀγαπητέ μπαμπᾶ

Σέ στέλλω ἔκθεσίν μου εἰς ἀπάντησιν δύο ἐκθέσεων τοῦ Ὑπουργείου:

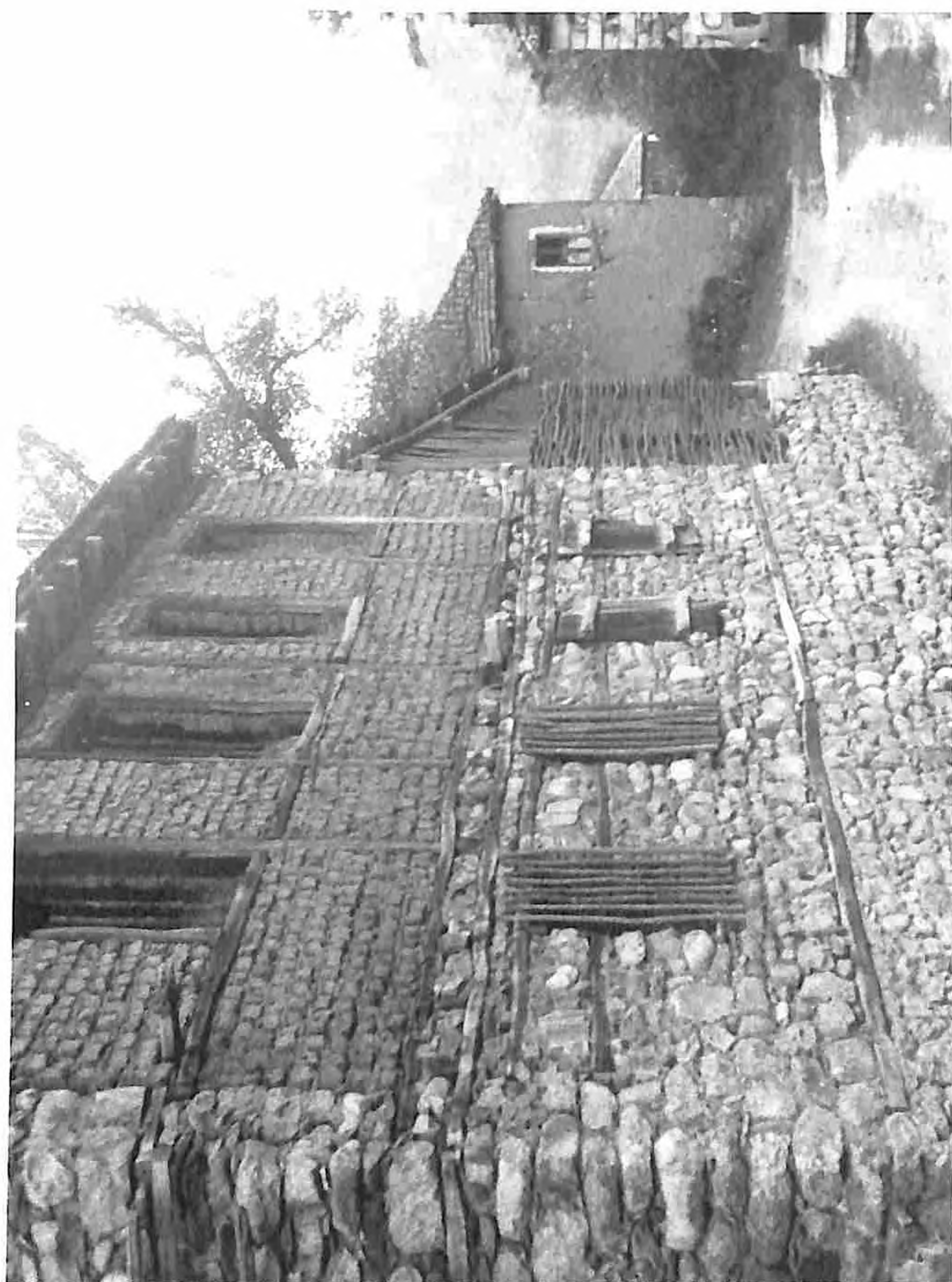
α') περί ἱδρύσεως γραφείου τοῦ τύπου καί

β') περί τῆς ἀνάγκης καταρτισμοῦ "Κέντρων Συνεννοήσεως" καί "Ἀποστολῆς Πρακτόρων" κατηχητῶν πρός τούς βουλγαροφώνους.

Ἀνεγνώρισα ἀποτελέσματα συνδιαλέξεώς σου μετά τοῦ κ. Πανᾶ. Ἐνήργησες ὡς φάρμακον δραστικόν. Βεβαίως αἱ ἐν ταῖς ἐκθέσεσι τοῦ Ὑπουργείου διδόμεναι ὁδηγίαι εἶναι μηδαμιναί οὐδ' ὑπισχνεῖται ἡμῖν ἡ Κυβέρνησις ἀφειδῆ παροχήν χρημάτων πρός ὑποστήριξιν τῆς ἐργασίας· ἀλλά "χωρεῖ πολύ νερό". καί ἴσως οἱ Πρόξενοι (οἱ ἄλλοι) ἐξυπνήσουν. καί ἴσως ἐξυπνήσουν καί οἱ κυβερνητικοί. ἤ μᾶλλον. ἴσως ἐννοήσουν. Τό πρῶτον βῆμα φέρει τό δεύτερον – ἐνίοτε.

Ὅσον διά τήν "Ἐπίκουρον" καί τήν ἀπιστίαν τοῦ || θείου Μάρκου ἐνήργησα διά τοῦ Ὑπουργείου ἵνα ἐπιταχυνθῇ ἡ ἀποστολή τῶν βοηθημάτων Σιδηροκάστρου. 2

Ἐπειδή ὁ κ. Βικέλας. ὁ θεῖος Μᾶρκος, ὁ Γεώργιος Στρέϊτ καί εἴ τινες ἄλλοι εἶναι καλοί σύμβουλοι τοῦ "Ὠδείου τῶν Ἀθηνῶν", τοῦ "Συλλόγου πρός Διάδοσιν τῶν Ἑλληνικῶν Γραμμάτων", τοῦ "Συλλόγου πρός Διάδοσιν Ὠφελίμων Βιβλίων", τοῦ "Ἐκπαιδευτικοῦ Συνεδρίου", δέν ἐξάγεται ὅτι εἶναι καλοί Σύμβουλοι τῆς "Ἐπικούρου". Il y a syllogue et syllogue [Ὑπάρχει σύλλογος καί σύλλογος]. Ἡ "Ἐπίκουρος" ἔπρεπε ν' ἀπαρτίζηται ἀπό φιλοπολεμωτέρων ἀνδρῶν. σκεπτομένων ταχέως, ἐνεργούντων νῦν διά τά νῦν. Ὑπάρχουσιν ἰδιοσυγκρασίαι διά παντός εἴδους ἐνεργείας. Οἱ σκεπτόμενοι περί μελλουσῶν ἐνεργειῶν ἄς μένωσιν ἐν Ἀθήναις. Εἰς τούς ἔχοντας "τήν εἰδικότητα" νά ἐνεργῶσιν ἐπιτοπίως ἐπί τῶν παρόντων ἄς δίδεται τό πρός τόν σκοπόν τοῦτον συλλεγέν χρῆμα. Ὁ Ἅγιος Καστορίας. ὁ Ἅγιος Δράμας, ὁ Εὐγενειάδης καί πᾶσα ἐνταῦθα εὑρισκομένη Ἀρχή εἶναι οἱ ἁρμόδιοι, οἱ ἐνδεδειγμένοι σύμβουλοι τῆς "Ἐπικούρου". Ἡμεῖς εἴμεθα || ἡ "Ἐπίκουρος"· στείλατέ μας τά χρήματα. Εἰδεμή μή ὑπισχνεῖσθε ὅτι θά ἐνεργήσητε διά τάς παρούσας ἀνάγκας. Πιστεύων ὅτι ἡ "Ἐπίκουρος" θά ἔσπευδε νά ἀποστείλῃ χρήματα διά τό Σιδηρόκαστρον ἀπό τριῶν ἤ τεσσάρων ἑβδομάδων, ὑπεσχέθην αὐτά εἰς αὐτό. Εἰς τό ἑξῆς οὐδέποτε θά ὑπισχνῶμαι. καταμαθών τήν "Ἐπίκουρον". Μή ὑπισχνεῖσθε 3

Χωριό παλιό Σμίλεβο (ΓΠ)

διά τό παρόν· ὑπισχνεῖσθε διά τό μέλλον. Εἰς τό ἑξῆς ὅταν καταστρέφηται Κρούσοβον, Σιδηρόκαστρον ἤ Μελένικόν τι θά γράφω εἰς τήν "Ἐπίκουρον" οὕτω:

«Ἔμαθον πρό μηνός ὅτι κατεστράφη τό Μελένικον ὑπό τῶν Βουλγάρων συμμαχησάντων πρός τούς Τούρκους καί ἐπιτεθέντων κατ' αὐτοῦ· οἱ ἀπομείναντες σῶοι κάτοικοι τοῦ Μελενίκου μετηνάστευσαν ἅπαντες εἰς τήν Βλαχίαν· καταθέσατε παρακαλῶ κεφάλαιον 100.000 δραχμῶν εἰς τήν Ἐθνικήν Τράπεζαν ἵνα ἐκ τῶν τόκων τοῦ κεφαλαίου τούτου μετά δέκα ἔτη ἀνοικοδομηθῇ μεγαλοπρεπῶς τό σχολεῖον, ἡ ἐκκλησία καί τά προσοδοφόρα κτήματα τῆς κοινότητος. Ἐν τῷ μεταξύ δέν θέλει ὑπάρξῃ ἀνάγκη ἄλλης βοηθείας διότι, ὡς ἔφθην εἰπών, οἱ Μελενίκιοι ἅπαντες || ἐξεπατρίσθησαν, τήν θέσιν δ' αὐτῶν ἐν 4
Μελενίκῳ κατέλαβον βούλγαροι χωρικοί τῆς περιοίκου, ἐπί τῶν ἐρειπίων οἰκοδομήσαντες καλύβας ἄνευ χρημάτων. Μετά βαθείας λύπης ἀναγνωρίζω τήν ἀνάγκην καταθέσεως τοσούτου ποσοῦ παρά τῇ ἐν λόγῳ Τραπέζῃ καί δαπάνης τοσούτων τόκων πρός ἀνοικοδόμησιν τῶν σχολείων καί τῆς ἐκκλησίας τοῦ Μελενίκου μετά δέκα ἔτη...

Μετά πλείστου σεβασμοῦ διατελῶ κλαίων
Ἴων Δραγούμης

Υ.Γ.: Οἵα χαρά! Ἐπελαθόμην ἑνός τινος πράγματος. Ἀφ' οὗ οἱ Μελενίκιοι μετηνάστευσαν ἅπαντες, δέν ὑπάρχουσι πλέον Μελενίκιοι ἐν Μελενίκῳ οὐδέ θέλει ὑπάρξῃ ἀνάγκη ἀνοικοδομήσεως τῶν σχολείων καί τῆς ἐκκλησίας μετά δέκα ἔτη».

Συμπέρασμα: «Εὑρίσκομαι εἰς τήν εὐχάριστον θέσιν νά ἀναγγείλω ὑμῖν ὅτι κατεστράφη τό Μελένικον ὁλοτελῶς».

Αὕτη εἶναι ἡ οὐσία τοῦ γραφησομένου γράμματος.

Σέ φιλῶ πολύ

Ἴων

[Υ.Γ.] 6 Δεκ[εμβρίου 1903]. Πρέπει νά ὑπάγω εἰς Βιτώλια. Ἄν δέν εἰσακουσθῇ τό πρός τόν κ. Πανᾶν σημερινόν γράμμα μου θά γράψω σοι ἵνα ἐπέμβῃς. Δέν ἔπραξα τοῦτο ἐνωρίτερον μή τυχόν ἐνισχυθῶσιν αἱ ὑπόνοιαι τῶν ἐν τῷ Ὑπουργείῳ περί μυστικῶν ἐνεργειῶν.

78 **10 Δεκεμβρίου**

– Τῆ 9η Δεκεμβρίου 6 νέοι βούλγαροι ἐκ τῶν ἀμνηστευθέντων, εἰσελθόντες ἐν μέση ἡμέρα εἰς τό πανδοχεῖον τοῦ ἐν Περλεπέ σερβίζοντος Σπύρου Τζαμπάζη, καί ἀφοῦ ἔφαγον καί ἔπιον κατά κόρον κατά τήν ἔξοδόν των ἐφόνευσαν αὐτόν. Οἱ δράσται τοῦ ἐγκλήματος συλληφθέντες ἐφυλακίσθησαν.

Καβάλα (ΒΠ)

134. 18 Δεκεμβρίου 1903

Ἀγαπητέ μου μπαμπᾶ

Εὐχαριστῶ ὅτι ὡμίλησες εἰς τόν κ. Πανᾶν περί ἐμοῦ ἀλλά ἀγνοῶ ἄν συνέφερε νά σχετίσῃς τό ζήτημα τῆς εἰς Μοναστήριον ἐπανόδου μου μετά τοῦ τῆς ἐκεῖθεν ἀπομακρύνσεως τοῦ κ. Κυπραίου. Ἴσως οἱ Ὑπουργικοί ὑποπτεύσουν τάς ἐνεργείας μου, ἤ ἴσως μή θελήσουν νά στείλουν με ὀπίσω εἰς Βιτώλια, ἐξαρτῶντες τήν ἐπάνοδόν μου ἀπό τῆς ἀπομακρύνσεως τοῦ ἄλλου, ἐνῶ ἐγώ θέλω μέν τήν ἀπομάκρυνσιν αὐτοῦ (ὡς ἀσυμφόρου) ἀλλά πρό παντός θέλω τήν ἐπιστροφήν μου ἐκεῖ ἀδιαφορῶν περί τῆς ὑπάρξεως καί αὐτοῦ ἐκεῖ. Ἔγραψα πάλιν εἰς τόν κ. Πανᾶν ζητῶν τήν ἐπαναφοράν μου, παρασιωπῶν δέ τά ζητήματα τῆς ἐργασίας μου. Λέγω ἁπλῶς ὅτι τό Μοναστήριον εἶναι κέντρον ἐνεργείας ἁπασῶν τῶν προπαγανδῶν, καί τό κέντρον τῆς Μακεδονίας.

Λαβών ἅμα τῇ ἐκ Καβάλας ἐπιστροφῇ μου τήν || περί ὁμιλίας σου μετά 2
τοῦ κ. Στρέϊτ ἐπιστολήν σου ἔγραψα εἰς Καβάλαν – καίπερ ὁμιλήσας ἤδη μετά τοῦ κ. Πρωτόπαπα – περί τοῦ τραπεζιτικοῦ ζητήματος.

Ἔγραψα δέ καί ἀλλαχοῦ. Ἐντεῦθεν δέν εἶχεν ἔτι ἀποσταλεῖ ἡ ἔκθεσις, θέλει δέ διευθυνθῇ ὡς λέγῃς. Ἀκριβῶς ὡς λέγῃς ὡμίλησα καί τῷ κ. Πρωτόπαπα καί ἄλλοις λέγων ὅτι πρέπει οἱ ἐν Ἑλλάδι τραπεζῖται νά καταννοήσωσιν ὅτι:

α΄) Οὐδείς ὑπάρχει κίνδυνος τῶν κεφαλαίων καί

β΄) Θά ὑπάρξωσι καί κέρδη βέβαια. Ἐάν δέ νομίζωσιν ὅτι ὁ τρόπος τῆς ἐργασίας τῶν Ἑλληνικῶν τραπεζῶν περιέχει πάρα πολλούς τύπους, νά ὑποδείξωσι τρόπον ἐργασίας πρακτικώτερον, συμφωνότερον πρός τάς ἀνάγκας τοῦ τόπου καί τάς συνηθείας τῶν ἀνθρώπων (τῶν τραπεζιτικῶς καί ἐμπορικῶς ἐργαζομένων ἐν τῷ τόπῳ) μᾶλλον ὅμοιον πρός τόν τρόπον τῆς ἐργασίας τῶν Ἑβραίων, ἵνα οὕτω καί αὐτοί καταπολεμηθῶσιν. Περί ἐθνικῆς ὠφελείας εἶναι περιττόν νά ἀναφέρωσι τά ὑπομνήματα. Οἱαδήποτε τράπεζα τῆς Ἑλλάδος ὀφείλει ἐνταῦθα ἐργαζομένη νά μεταχειρισθῇ τούς ὑπάρχοντας ἐν τῷ τόπῳ τραπεζίτας καί τοκιστάς ἤ ἄλλους κεφαλαιούχους τοῦ τόπου (Ἕλληνας ἐννοεῖται).

Ἐν Καβάλᾳ εἶδον τόν ποιητήν καί ἐδείπνησα εἰς αὐτοῦ τόν οἶκον μετά 3
πολλῶν ἄλλων. Ἔπειτα ἐχόρευσαν πολλοί καί πολλαί ἑλληνικούς χορούς καί ἀπήγγειλαν ἑλληνικά ποιήματα καί ἔψαλλον ἰταλοελληνικά τραγούδια. Μετά

11 Δεκεμβρίου

– Μουσουλμάνος ἀστυνόμος διεβεβαίωνε σήμερον ἐμπιστευτικῶς ὅτι 4 χριστιανοί χωροφύλακες, βούλγαροι, λείπουσιν ἀπό χθές τῆς τάξεως ἄφαντοι γενόμενοι.

– Ὁ γνωστός ἐκ Κρουσόβου ρουμοῦνος Τάκης Λιάπος, ὅστις ἀπό 4 ἤδη ἐτῶν ἐργάζεται ἐνταῦθα παρά τοῖς ρουμανίζουσιν ὑπέρ τοῦ βουλγ[αρικοῦ] Κομιτάτου, καί τοῦτο ἐν τοῖς ἐνταῦθα δικαστηρίοις σαφῶς ἀποδεικνύεται, διαβιβάζει ἐκ Σόφιας νῦν δι' ἐπιβάτου εἰς τούς ὁμόφρονάς του ἐν Κρουσόβω ὅτι μετά τά Φῶτα θά εἰσβάλωσι πολλαί συμμορίαι, μεταξύ τῶν ὁποίων καί αὐτός μετά 50 Βλάχων.

– Τῆ 10η Δεκεμβρίου συμμορία βουλγαρική ἀπήγαγε τόν ἡμέτερον ἱερέα
79 Χρῆστον παπᾶ-Τραϊανοῦ εἰς τά || ὄρη ἐκ τοῦ χωρίου Ψάνιστα. Ἀγνοεῖται ἡ διαμονή του.

– Τῆ 12η Δεκεμβρίου ἐν τῆ θέσει Κοβάτσιστα τοῦ Μακόβου ὁ Πέτκος Νάϊδος, μέλος συμμορίας ἐκ τοῦ αὐτοῦ χωρίου, ἐφόνευσε τόν ἐκ Ράπες Τραϊανόν Μαγιάνοβτσι, διότι προσείλκυσεν εἰς τήν ὀρθοδοξίαν μετά τοῦ ἐκ Ψανίστης ἱερέως Χρήστου, τό σχισματικόν χωρίον Λοπάτνιτσα.

«Farewell to you – and you – and you Volumnius.
[illegible] all this while asleep;
[illegible]
My heart doth [illegible], that yet, [illegible]
[illegible] he was true to me.
I shall have glory by [illegible]
More than Octavius and Mark Antony
By this vile conquest shall attain unto.
So fare you well at once; for Brutus' tongue
Hath almost [illegible]
Night hangs upon mine eyes; my bones would rest,
[illegible] attain this hour.

18 Δεκεμβρίου 1903, σελ. 4 (ΓΒ)

δέ τούς ντολμάδες ὁ καμπανίτης ἐνέπνευσε προπόσεις.

Ἤρεσέ μοι ὁ ἀρχιμανδρίτης Βλάχος, νέος, Ἠπειρώτης, οὐχί συνήθης ἄνθρωπος. Κατακτᾶ τάς χιλιάδας τῶν καπνεργατῶν οἵτινες ἀπό τοῦ Μαρτίου φοιτῶσιν ἐν Καβάλα, ἐπειδή δ' ἔχει τόν λαόν, νικᾶ καί τά κεφάλαια τοῦ Ἑβραίου Vix (βήξ-βηχός=γενική) καί τήν διοικητικήν ἰσχύν τοῦ Καϊμακάμη. Ἡ ἰδέα ἀνάπτουσα τόν λαόν νικᾶ τό χρῆμα καί τήν Κυβέρνησιν.

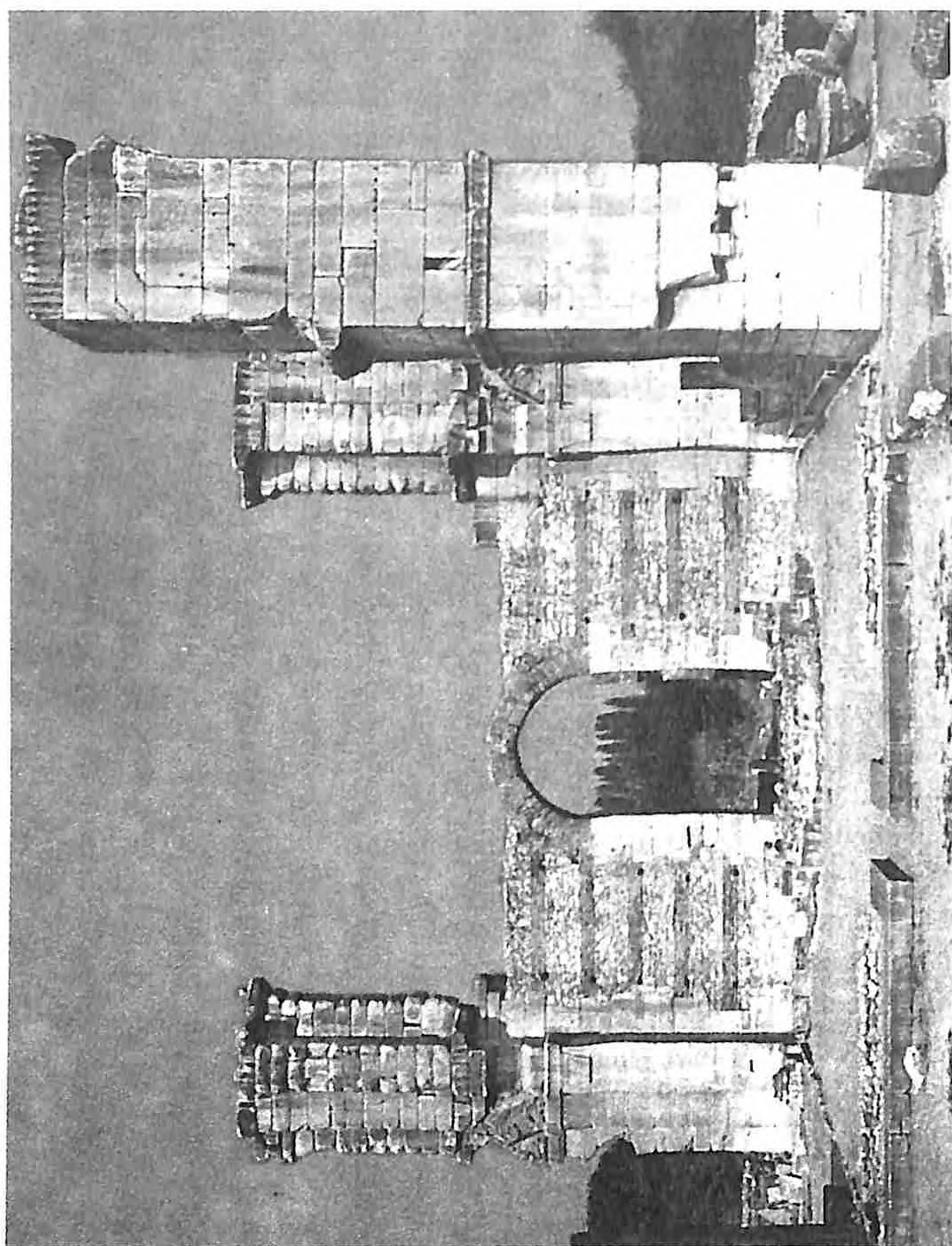
Ὁ Vix εἶναι καί ἀρχαιοκάπηλος· τυχών τῆς μισθωτῆς συνδρομῆς τοῦ Καϊμακάμη, νύκτωρ ἀφήρεσεν ἀπό τῆς γῆς τῶν Φιλίππων ἀγάλματα καί ἄλλα πολύτιμα καί ἐπώλησεν αὐτά ἐν Εὐρώπη μετακομίσας διά θαλάσσης. Ὁ Βήξ εἶναι παντοδύναμον ζῶον, πολύπουν. Ὁ Βήξ εἶναι τετράποδον, ὁ Βήξ εἶναι ὄνος. Ταῦτα ἔμαθον ἐν Καβάλα.

Ἀλλ' ἡ καλή ἡ θάλασσα ἡ ἀποσπῶσα μόρια πολύτιμα ἀπό τῶν ἀκτῶν τῆς 4
Ἀττικῆς, τρέφει ἰχθῦς καλλίστους οὕς ὁ φίλος σου (οὕτω λέγει) Γαετάνος καπνίζει, ἀφοῦ δέ μέ κατησπάσθη ἐπιθετικῶς μόλις μέ εἶδε καί εἶπον αὐτῷ οἱ ἄλλοι *«τίς καί ποδαπός»* ἤμην, μ' ἔταξε *«ρέγγαις καπνισταῖς»* καί ἄλλα θαυμαστά ὀψάρια, ἅτινα καί ἐνεχείρισέ μοι ἀναχωροῦντι, ἐν καλάθῳ ἀναμίξ μετά μανδαρινίων. Ἡ Καβάλα ἔχει καί ἴα ἅτινα ὠσφράνθην ἐπί ἡμέραν ὅλην, ὁρῶν ἐπ' ἀπείρονα πόντον (ἰχθυόεντα).

Ἐν Φιλίπποις θέσει καλλίστη, εἶδον τόν Βροῦτον λέγοντα:

Farewell to you; – and you; – and you Volumnius –
Strato, thou hast been all this while asleep;
Farewell to thee too, Strato. – Countrymen,
My hart doth joy, that yet, in all my life,
I found no man, but he was true to me.
I shall have glory by this losing day.
More than Octavius, and Mark Antony,
By this vile concquest shall attain unto.
So, fare you well at once; for Brutus' tongue
Hath almost ended his life's history:
Night hangs upon mine eyes; my bones would rest,
That have but labour'd to attain this hour.

[ΒΡΟΥΤΟΣ: Ἔχετε γειά· κι' ἐσύ· κι' ἐσύ Βολούμνιε. Στράτωνα,

Φίλιπποι (ΓΠ)

κοιμόσουνα ὅλη αὐτή τήν ὥρα· ἔχε γειά
κι' ἐσύ, Στράτωνα. Πατριῶτες, ἡ καρδιά μου χαίρεται
πού σ' ὅλη τή ζωή μου ὡς τώρα ηὗρα μόνο
ἄνδρες πιστούς σέ μένα. Θά 'χω ἀπό τούτη
τή χαμένη μέρα δόξα πιό πολλή
ἀπ' ὅση ὁ Ὀκτάβιος κι' ὁ Μᾶρκος Ἀντώνιος
θά πιάσουν ἀπ' τήν πρόστυχη αὐτή νίκη τους.
Σ' ὅλους σας λέω νά πᾶτε στό καλό· γιατί
τοῦ Βρούτου ἡ γλῶσσα ἔχει σχεδόν τελειώσει τῆς ζωῆς του
τήν ἱστορία: νύχτα κρέμεται πάνω στά μάτια μου·
τά κόκκαλά μου θέν ἀνάπαψη, πού κόπιασαν
μόν' γιά νά φτάσουν ὡς αὐτή τήν ὥρα.

Μετάφραση: Βασίλης Ρώτας]

Οὔτε ἀρχή οὔτε τέλος ὑπάρχει ὅταν θέλη τις νά πράξη τό σκόπιμον ἐν 5
Μακεδονία. Ἀγαπητέ μου μπαμπᾶ, διατί δέν γίνεσαι ἐνεργότερος δράστης ὠφελείας διά τήν χώραν ταύτην καί τό ἔθνος; Μοναδική εἶναι ἡ περίστασις· ἤ ἔχομεν ἤ χάνομεν τήν Μακεδονίαν. Εἶναι ἄραγε καιρός ἀναμονῆς, ἀναβολῶν καί σιωπῆς; Οἱ ἐνταῦθα διψῶσι νά βλέπωσι πάντοτε ἐν Ἑλλάδι ἄνδρας λέγοντας, γράφοντας, ἐργαζομένους ὑπέρ τῆς Μακεδονίας. Ὁ ἐνταῦθα διευθύνων τό Προξενεῖον τῆς Ἀγγλίας, πρόκριτος ἐκ τῶν ἀρίστων, Σερραῖος ἰατρός Θεοδωρίδης λέγει:

Νά ἐξακολουθήση, νά γράφη, νά λέγη μόνον διά τήν Μακεδονίαν, νά ἐπαναλαμβάνη· καί ἡ πολιτική του ἄς εἶναι μόνον ἐξωτερική πολιτική μόνον Μακεδονική. Θά ἐπιβληθῆ παντοῦ· νά γίνη βουλευτής καί νά ὁμιλῆ μόνον διά τήν Μακεδονίαν.

Καί νομίζω ὅτι καλῶς ἔκρινεν ὁ Σερραῖος. Πῶς ἐγώ ἐντεῦθεν νά κατορθώσω, μικρός καί μόνος, νά ἐκτελεσθοῦν τά ἐν τῆ κεφαλῆ μου σχέδια; Εἰσβολή ἀγροτικοῦ Ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ εἰς τήν Μακεδονίαν, εἰς τά ἐνδότερα, ἀγορά κτημάτων, ἵδρυσις Προξενείων, διορισμός Γενικοῦ Ἐπιθεωρητοῦ τῶν Προξενείων τῆς Μακεδονίας καί Θράκης καί Ἠπείρου, ἵδρυσις Τραπεζῶν γεωργικῶν
καί ἄλλων, κατασκευή διδασκάλων, || ἱεραποστόλων καί ἱερέων ἱεραποστόλων, 6
ἀνατίναξις τῶν Σλαυϊκῶν Μοναστηρίων τοῦ Ἁγίου Ὄρους, ἵδρυσις γυμναστη-

στρατοπέδων κ. ἱερέων στρατοπέδων, ἀνατίναξις τῶν σλαυικῶν
μοναστηρίων τοῦ Ἁγίου Ὄρους, ἵδρυσις γυμνασίων, συστάσεις
ἐργοστασίων, ἐργαστηρίων, βουλγαροκτονία, χειροτονία [illegible]
καὶ ἐπισκόπων, κατασκευὴ συμφορητῶν ἀγαθοεργῶν κακοεργῶν,
ἀνάπτυξις σχέσεων μεταξὺ Μακεδονίας καὶ Ἑλλάδος (ἐμπορικῶν
καὶ ἄλλων), κατάταξις Μακεδόνων εἰς τὸν στρατόν (ἰδίως
βουλγαροφώνων) καὶ εἰς ἄλλα ἐν Ἑλλάδι προφυλακτήρια, ἀνατροφὴ
τῶν [illegible] τῶν [illegible]. [illegible] καὶ Μακεδόνων βουλγαροφώ-
νων δωρεὰν ἐν Ἑλλάδι, δωρεάν, ἵδρυσις ἐφημερίδων μακεδονικῶν ἐν
[illegible], ἀνάπτυξις σχέσεων μεταξὺ ἐμπόρων [illegible],
σύστασις ἐμπορικῶν κέντρων, βιομηχανικῶν κ. γεωργικῶν κτλ.
κτλ. κτλ. κτλ. κτλ. κτλ. κτλ. κτλ. κτλ. κτλ. κτλ. κτλ. κτλ.
Εἶμαι πρόθυμος νὰ βοηθήσω, εἶμαι πρόθυμος νὰ διορίσω
ἐπιθεωρητὰς διὰ τὰ σχολεῖα τῆς Μακεδονίας καὶ νὰ προικί-
σωμεν αὐτὰ [illegible] παντὸς εἴδους ἐπιχορηγήματα, ν' ἀναβάλλων
σχήματα, χρήματα καὶ ὑποστήριξιν. — Θὰ ἐπανέλθῃς; — Ἀλλ' ἡ
Κυβέρνησις;

— Ἡ Κυβέρνησις [illegible] τὸ ἔθνος· καὶ δὲν θέλει ἡ Κυβέρ-
νησις [illegible] νὰ [illegible] [illegible], ὁ καθεὶς, ἐγώ, σύ, ὁ τρίτος.

18 Δεκεμβρίου 1903, σελ. 6 (ΓΒ)

ρίων, συσσιτίων ἐργοστασίων, ἐργαστηρίων, βουλγαροκτονία, χειροτονία λαϊκῶν εἰς Ἐπισκόπους, κατασκευή συμμοριῶν ἀγαθουργῶν κακούργων, ἀνάπτυξις σχέσεων μεταξύ Μακεδονίας καί Ἑλλάδος (ἐμπορικῶν καί ἄλλων), κατάταξις Μακεδόνων εἰς τόν στρατόν (ἰδίως βουλγαροφώνων) καί εἰς ἄλλα ἐν Ἑλλάδι προγυμναστήρια, ἀνατροφή τῶν παίδων τῶν προκρίτων, ἱερέων καί διδασκάλων βουλγαροφώνων εἰδικῶς ἐν Ἑλλάδι δωρεάν, ἵδρυσις ἐφημερίδων Μακεδονικῶν ἐν Εὐρώπῃ, ἀνάπτυξις σχέσεων μεταξύ ἑλληνικῶν κοινοτήτων, σύστασις ἐμπορικῶν κέντρων, βιομηχανικῶν καί γεωργικῶν κτλ. κτλ. κτλ. Εἶμαι πρόθυμος νά βοηθήσω, εἶμαι πρόθυμος νά διορισθῶ Ἐπιθεωρητής δῆθεν τῶν σχολείων τῆς Μακεδονίας καί νά περιφέρωμαι ἀενάως ἐπιχειρῶν παντός εἴδους ἐπαγγέλματα, μεταβάλλων σχήματα, χρώματα καί ὑποστάσεις.

— Θά ἀπαντήσῃς: «*Ἀλλ' ἡ Κυβέρνησις;*».

— Ἡ Κυβέρνησις δέν εἶναι τό ἔθνος· ἐάν δέν θέλῃ ἡ Κυβέρνησις ἀρκεῖ νά θέλωμεν ἡμεῖς, ὁ καθείς, ἐγώ, σύ, ὁ τρίτος.

Ὁ καθείς εἶναι σωτήρ τοῦ ἔθνους του ὅταν δέν εὑρίσκηται ἄλλος σωτήρ. 7
Ἐάν πράξωμέν τι ἄξιον λόγου ἄνευ τῆς συμπράξεως τῆς Κυβερνήσεως, θά ἐπιβληθῇ τό ἔργον καί εἰς τήν Κυβέρνησιν καί θά ἀναγκασθῇ νά υἱοθετήσῃ αὐτό, ἴσως μόνον ἐκ φόβου μή πέσῃ. Εἶναι ἀρνητική ἐργασία ἡ ἁπλή ἀναγνώρισις τῆς ἀδρανείας τῆς Κυβερνήσεως, ἡ εὕρεσις τῶν ἐνόχων καί ὁ στιγματισμός αὐτῶν. Θετική ἐργασία εἶναι ἡ ἀναπλήρωσις τῆς ἀνεπαρκείας τῆς Κυβερνήσεως, ὁ παραγκωνισμός, τῆς μετριότητος αὐτῆς. Ἐπειδή εἶναι τοποθετημένη εἰς ὑψηλόν μέρος δέν παύει νά εἶναι μετρία. Διατί νά σεβώμεθα μέτρια ξόανα, καί νά μή ἐργαζώμεθα ἀδιαφοροῦντες περί αὐτῶν; Εἶμαι βέβαιος ὅτι θά κάμω τό καλόν, διότι καί ἡ κίνησίς μου μόνη μετά τήν ἀδράνειαν εἶναι καλόν, διότι οὐδέν γίνεται καί κάλλιον νά γίνηταί τι ἔστω καί κακόν (τό κακόν εἶναι κρεῖττον τοῦ μηδενός).

Ἐν τῇ περιφερείᾳ Καστορίας ἡ ἐνέργεια τῶν Κομιτάτων ἐξακολουθεῖ οὖσα σημαντική καί τό προσεχές ἔαρ ἐκεῖ κυρίως θά δράσωσιν αἱ συμμορίαι. Εἶμαι εὐαίσθητος λίαν καί πονῶ ἀκούων τήν Καστορίαν ἐπιβουλευομένην. Τόν Αὔγουστον ὅτε ἀφῆκα τά Βιτώλια καί ἔτρεξα εἰς Καστορίαν, ἔπραξα τοῦτο διότι ἐφοβήθην κατάληψιν || τῆς Καστορίας, καί ἤμην ἕτοιμος νά λάβω ὅπλον καί συμ- 8
παρασύρων τούς κατοίκους νά ἐμποδίσω τήν εἰσβολήν τῶν βουλγάρων. Καί θά τό ἔκαμον ἐάν ἐκεῖνοι ἐπεχείρουν τι, διότι οἱ Τοῦρκοι εἶναι διεφθαρμένον γένος.

15 Δεκεμβρίου

– Τήν νύκτα τῆς 14ης Δεκεμβρίου συνελήφθησαν ἔξωθεν τοῦ χωρίου Ὀρίζαρι ὑπό καπνοφυλάκων δύο ἐκ τῶν 5 βουλγάρων τῶν καταδιωκομένων, τῶν λοιπῶν κατορθωσάντων νά σωθῶσι διά τῆς φυγῆς, ὁ Ρῖστε Χαντζῆς καί ἕτερός τις Ἰωάντσες ἐφ' ὧν κατεσχέθησαν ἀποδείξεις εἰσπράξεως χρημάτων παρά τῶν χωρικῶν ὑπό τοῦ Κομιτάτου.

– Λέγεται ὅτι οἱ διευθύνοντες τά τοῦ Κομιτάτου ἐνταῦθα προσδιώρισαν διά κλήρου τά πρόσωπα, ἅτινα μέλλουσι νά ῥίψωσιν ἐντός τῆς πόλεως τάς ἐκ δυναμίτιδος βόμ||βας κατά τάς μελετωμένας τό ἔαρ ἀναρχικάς κινήσεις.

Περλεπές (ΓΒ)

Τί κάμνει ὁ Παῦλος περί συμπήξεως Κέντρου ἐν Ἀθήναις;

Εἶχον γράψει αὐτῷ ἀλλ' οὐδεμίαν ἔχω ἀπάντησιν.

Εὐχαριστῶ τούς ἀποστείλαντας τάς φωτογραφίας. Ἤ ὁ Φίλιππος ἤ ὁ Ἀλέξανδρος ἔγραψαν ὄπισθεν μιᾶς τῶν φωτογραφιῶν «*Τό τρύγος*» ἀλλά ὁ ἑλληνοφανής οὗτος τύπος εἶναι ἐσφαλμένος· ὑποθέτω ὅτι οἱ τρυγῶντες καί αἱ τρυγῶσαι παῖδες τῆς Κηφισίας θά ἔλεγον μᾶλλον «*Ὁ τρύγος*».

Εἶναι περιτταί αἱ διορθώσεις τῶν ὑπό τοῦ λαοῦ λεγομένων.

Εὐχαριστῶ τόν Φίλιππον διά τήν παραθυρικήν θέαν τῆς θαλάσσης καί τινων καπνοδόχων.

Φιλῶ τήν γιαγιάν καί τούς ἄλλους πάντας.

Ἴων

135. - Φίδι στόν κόρφο

- Ἀρχιμανδρίτης Βλάχος:

«*Δέν ξέρω νά πῶ πολλά πράγματα· ἕνα μόνο ξέρω νά πῶ· πώς μᾶς ἔκαμες ν' ἀφήσωμε τή φυλλάδα τοῦ Μπερτολδίνου καί νά διαβάζωμε τήν ἐθνική μας ἱστορία*».

- Ἔχομεν ἀργότερα καιρόν διά τό θέατρον καί τάς εἰκόνας. Πρέπει νά κάμωμεν ἀπογόνους.

[Ἴων]

136. [Σέρραις] 20 Δεκεμβρίου [1903]

Ὁ εὐεργέτης τῆς κοινότητος Σερρῶν Γρηγόριος Κωνσταντίνου ἄνθρωπος ἁπλοῦς μέ παρακαλεῖ νά ἐξαργυρώσῃς τάς ἐγκλείστους λαχειοφόρους. Ἐπίσης παρακαλεῖ νά ἐνεργήσῃς, δι' ὧν ἄν κρίνῃς καταλληλοτέρων μέσων, ὅπως ὁ γείτων ἡμῶν Δημοσθένης Χατζηλάζαρος δωρίσῃ εἰς τήν κοινότητα Σερρῶν τό οἰκόπεδον οἰκίας αὐτοῦ τινος κειμένης παρά τό γυμνάσιον, ἔνθα δαπάνῃ τοῦ Μητροπολίτου Σερρῶν (1.200 λίραι) καί τοῦ ἰδίου Γρηγορίου Κωνσταντίνου οἰκοδομηθῶσι σχολεῖα εὐπρόσωπα «*ἄξια τῶν Σερρῶν*». Ἡ οἰκία τοῦ Χατζ[ηλαζάρου] οὐδέν ἀποφέρει αὐτῷ μένουσα ἐπί δύο ἤδη κατά σειράν ἔτη ἀνενοικίαστος, ἐνοικιαζομένη δέ δέν δύναται νά ἀποφέρῃ πλείονας τῶν 6 λιρῶν καθαροῦ κέρδους (ἀφαιρουμένων τῶν φόρων, ἐπισκευῶν). Ἐπειδή δέ εἶναι ἄχρηστος τῷ Χατζ[ηλαζάρῳ] εἶναι λογικόν νά μεταβιβασθῇ εἰς τήν κυριότητα τῆς κοινότητος.

Νίκος Δραγούμης (στό παράθυρο). Εὐφροσύνη Δραγούμη - Καλλέργη,
Στέφανος Δραγούμης, Ἀλεξάνδρα Δραγούμη - Ξύδη (κατόπιν Κριεζῆ),
Ἴων Δραγούμης (ὄρθιοι). Μαρίκα Δραγούμη - Καζούλη,
Ἐλισσάβετ Δραγούμη (μητέρα τοῦ Ἴωνα),
Εὐφροσύνη Δραγούμη, το γένος Γεωργαντᾶ (ἡ γιαγιά),
Ζωή Δραγούμη, θεία Μαρίκα Δραγούμη (μέ τό φασαμόν) (καθιστοί).
Ναταλία Μελᾶ, τό γένος Δραγούμη, Μίκης Μελᾶς (τό μωρό)
καί Χαρίκλεια Δραγούμη - Κοκκώνη (μπροστά) τό 1896 (ΓΒ)

Πρός τούτοις παρακαλεῖ νά ἀγορασθῆ αὐτῶ τό φυλλάδιον τῆς ἐκθέσεως (ὄχι τό ἀποσταλέν μοι, ἀλλ' ἕτερον ὅπερ ἐπρόκειτο, || νά ἐκδοθῆ) ὡς καί δύο ἀντίτυπα τοῦ ἔργου τοῦ «Ἐκ Μόσχας Ἰωάννου Πετρώφ, φιλέλληνος», περί Μακεδονίας. Τό ἀντίτιμον θέλω ἀποστείλη βραδύτερον.

Σέ φιλῶ

[Ἴων]

137. Ma chère maman

Je ne savais pas pourquoi tu ne m' avais pas écrit et je disais: «Hast thou forsaken me?»[1] et j' étais triste, car c' était la première fois que je n' avais pas reçu de lettre de toi. Puis l' hypothèse d' un abandon de ta part m' a paru monstrueuse et je l' ai rejetée, et je me suis mis à attendre ta lettre. Or donc, elle m' est parvenue. Merci, ma maman chérie.

Je vais très bien et pense et me remue et sens la fatigue des siècles peser sur moi. Mais qu' importe? pourvu que je puisse les supporter toujours, jusqu' à ma mort.

La plaine de Philippes m' inspira beaucoup de choses indicibles. Brutus avec Cassius se battaient contre Octave et Antoine. Un jour, St Paul, l' apôtre, se mit à prêcher; les autorités locales le battirent et l' emprisonnèrent.

[Ἀγαπητή μου μητέρα

Δέν ἤξερα γιατί δέν μοῦ ἔγραφες κι' ἔλεγα: «Μέ ἐγκατέλειπες;» καί ἤμουν λυπημένος διότι ἦταν ἡ πρώτη φορά πού δέν ἔλαβα γράμμα ἀπό σένα. Μετά ἡ ὑπόθεσίς μου, ἐγκατάλειψις ἐκ μέρους σου, μοῦ φάνηκε φρικτή καί τήν ἀπέρριψα καί βάλθηκα νά περιμένω τό γράμμα σου. Λοιπόν μοῦ ἦρθε. Εὐχαριστῶ, λατρεμένη μου μαμά.

Πάω πολύ καλά καί σκέφτομαι καί κινοῦμαι καί νοιώθω τήν κούραση τῶν αἰώνων νά βαραίνουν πάνω μου. Ἀλλά τί σημασία; Ἀρκεῖ νά μπορέσω νά τά ἀντέξω πάντα, μέχρι τόν θάνατό μου.

Ἡ πεδιάδα τῶν Φιλίππων μοῦ ἐνέπνευσε πολλά πράγματα πού δέν μπορῶ νά ἐκφράσω. Ὁ Βροῦτος καί ὁ Κάσσιος μάχονταν ἐνάντια τοῦ Ὀκταβίου καί Ἀντωνίου. Μιά μέρα ὁ Ἅγιος Παῦλος, ὁ Ἀπόστολος, ἄρχισε νά κηρύττη, οἱ τοπικές ἀρχές τόν ξυλοκόπησαν καί τόν φυλάκισαν.

1. Μέ ἐγκατέλειπες; The Holy Bible. Oxford σελ. 795, ΤΟ ΚΑΤΑ ΜΑΤΘΑΙΟΝ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ ΚΖ' 46.

ΑΔΕΛΦΟΙ ΡΩΜΑΪΔΑΙ ROMAÏDES FRÈRES

ΑΘΗΝΑΙ. ATHÈNES

Ἴων Δραγούμης ἑνός ἔτους (ΓΒ)

Je crois qu' il sortit de prison de façon miraculeuse et baptisa du monde dans le cours d' eau que j' ai vu tout près de l' ancienne ville.

Une froide et douce grisaille couvrait le ciel et la lumière uniforme caressait la plaine de Philippes et les collines, et rapprochait les temps anciens des nôtres. Perspective très raccourcie?

Dans tous les cimetières de tous les villages turcs alentour, on avait planté d' anciennes colonnes et d' autres pierres de la ville antique au lieu de pierres tombales; ce qui m' a paru marquer de l' insouciance de la part des Musulmans – et beaucoup de philosophie.

C' était la fête de Zoïtsa avant - hier, je le sais; je lui écrirai prochainement, à cette noire enfant.

J'ai reçu la lettre de tante Marie. Prie-la de remercier chaudement, très chaudement madame de R[iancourt] pour l' argent qu' elle compte m' envoyer. J' en ai besoin pour Monastir et même, j' en avais demandé à Paul. Pour ici, je puise dans les fonds épuisables du consulat. Demande je t' en prie à Auntie M. qu' est-ce qu' elle pourra donner à la jeune fille qui ira se placer à l' école Egerton (si elle

Νομίζω ὅτι βγῆκε ἀπό τήν φυλακή μέ τρόπο θαυματουργό καί βάπτισε κόσμο στό ποτάμι πού εἶδα κοντά στήν παλιά πόλη.

Μιά κρύα καί γλυκειά θολούρα κάλυπτε τόν οὐρανό καί τό ὁμοιόμορφο φῶς χάϊδευε τήν πεδιάδα τῶν Φιλίππων καί τούς λόφους καί ἔφερνε τούς ἀρχαίους χρόνους κοντά στά δικά μας. Πολύ συντομευμένη προοπτική;

Σέ ὅλα τά νεκροταφεῖα ὅλων τῶν τριγύρω τουρκικῶν χωριῶν εἶχαν στηθῆ ἀρχαῖες στῆλες καί ἄλλοι λίθοι τῆς ἀρχαίας πόλεως ἀντί γιά ταφικές πλάκες, πρᾶγμα πού μοῦ φάνηκε νά δηλώνη ἀμεριμνησία ἐκ μέρους τῶν μουσουλμάνων –καί πολύ φιλοσοφία.

Ἦταν ἡ γιορτή τῆς Ζωΐτσας προχθές, τό ξέρω, θά γράψω σύντομα, σ' αὐτό τό ἄμοιρο παιδί.

Ἔλαβα τό γράμμα τῆς θείας 2
Μαρίας. Παρακάλεσέ την νά εὐχαριστήση θερμά, πολύ θερμά τήν κυρία ντέ Ρ[ιανκούρ] γιά τά χρήματα πού σκοπεύει νά μοῦ στείλη. Τά χρειάζομαι γιά τό Μοναστήρι καί ἀκόμα εἶχα ζητήσει χρήματα ἀπό τόν Παῦλο. Γιά ἐδῶ ἀντλῶ ἀπό τά περιωρισμένα κεφάλαια τοῦ Προξενείου. Ρώτησε σέ παρακαλῶ τήν θείτσα Μαρία, τί θά μπορέση νά δώση στήν κοπέλλα πού θά πάη νά τοποθετηθῆ στήν σχολή

22 Δεκεμβρίου

– Αὐτοκρατορικῷ διατάγματι ἀμνηστεύονται ἅπαντες οἱ κομιτατζῆδες βούλγαροι, οἱ μή συμπεριληφθέντες εἰς τάς δύο πρό ταύτης ἀμνηστίας, ἤτοι δέν ἀμνηστεύονται οἱ ἀμνηστευθέντες εἰς τάς δύο πρώτας, περιπεσόντες δέ πάλιν νῦν εἰς τό αὐτό ἔγκλημα.

Θεία Μαρία (νέα) (ΜΦΔ)

accepte). C' est une jeune fille «bien élevée» et accoutumée à vivre à Constantinople. Elle est fort simple et pas du tout prétentieuse. Où sera-t-elle logée? Que recevra-t-elle?

L' autre, celle d' Asvestochori ne peut être cédée par Evgéniadi. Le comité de dames s' est constitué à Monastir et a recueilli déjà 65 livres Turques dans sa caisse.

Que devient Alexandra? Pourquoi ne m' écrit-elle jamais? Dis-lui de se forcer un peu: c' est bon pour la santé morale. Elle en sera contente après. Qu' elle m' écrive tout ce qu' elle veut. Qu' elle n' ait pas honte ni timidité. Je voudrais voir le portrait de Zoïtsa qu' elle a envoyé à Georges.

Je t' embrasse bien fort (avec un pâté) ma maman chérie; j' embrasse aussi tous les autres et je suis de votre amour le plus humble et le plus obéissant serviteur.

Jean

Ἔγκερτον (ἄν δεχθῆ). Εἶναι μιά κοπέλα καλοαναθρεμμένη καί συνηθισμένη νά ζῆ στήν Κωνσταντινούπολη. Εἶναι πολύ ἁπλή καί καθόλου ἐξεζητημένη. Ποῦ θά μείνη; Τί θά λάβη;

Ἡ ἄλλη, αὐτή τοῦ Ἀσβεστοχωρίου δέν μπορεῖ νά παραχωρηθῆ ἀπό τόν Εὐγενειάδη. Ἡ ἐπιτροπή τῶν γυναικῶν σχηματίστηκε στό Μοναστήρι καί συγκέντρωσε ἤδη 65 τουρκικές λίρες στό ταμεῖο της.

Τί γίνεται ἡ Ἀλεξάνδρα. Γιατί δέν μοῦ γράφει ποτέ; Πές της νά ζοριστῆ λίγο, εἶναι καλό γιά τήν ψυχική της ὑγεία. Θά εἶναι εὐχαριστημένη μετά. Νά μοῦ γράψη ὅτι θέλει. Νά μήν ἔχη οὔτε ντροπή οὔτε συστολή. Θά ἤθελα νά ἰδῶ τό πορτραῖτο τῆς Ζωΐτσας πού ἔστειλε στόν Γιῶργο.

Σέ φιλῶ πολύ δυνατά (μέ ἕνα πατέ) γλυκειά μου μαμά. Φιλῶ ἐπίσης ὅλους τούς ἄλλους, εἶμαι ὁ πιό ταπεινός καί ὁ πιό ὑπάκουος τῆς ἀγάπης σας.]

[Ἴων]

27 Δεκεμβρίου

– Ἡ ἐναπομείνασα ἐν τῷ τμήματι Φλωρίνης 12μελὴς βουλγαρικὴ συμμορία ὑπό τόν Ἀλέκο, ἐκ Μπανίτσης καί Ἐξὴ-Σοῦ, περιερχομένη τά πέριξ χωρία ἐξαναγκάζει βία καί ἀπειλεῖ τούς ὀρθοδόξους καί τά ὀρθόδοξα χωρία, ἵνα ἀποσκιρτήσωσιν ἐκ τῆς Ὀρθοδοξίας, ἐνῶ ἀφ' ἑτέρου τά ὄργανα τοῦ Κομιτάτου διά πολλῶν ὑποσχέσεων καί παροχῆς χρημάτων διδομένων τοῖς ἐξέχουσιν ἐκ τῶν ἡμετέρων ἐν τοῖς χωρίοις προσπαθοῦσι παντοιοτρόπως ἵνα προσηλυτίσωσιν ὅσον τό δυνατόν περισσότερα χωρία. Τοιαύτη ἐνέργεια ἐγένετο εἰς τά χωρία Λάγενι, Κουτσκόβαινι, Πεσόσνιτσα, Ἄρμεντσκον, Κάτω Κότορι καί Λέσκοβετς. Ἤδη δέ ἀγγέλλεται
81 ὅτι τό Λέσκοβετς ἀπεσκίρτησεν. Οἱ χωρικοί || τοῦ ρηθέντος χωρίου τήν παραμονήν τῶν Χριστουγέννων εἰδοποίησαν τόν ἐκ Νεγοβάνης ἐφημέριον αὐτῶν παπᾶ-Ἰωάννην, ὅπως παύσῃ ἐφημερεύων. Ἀπέστειλαν δέ καί ἐζήτησαν ἐκ Φλωρίνης βούλγαρον ἱερέα, ὅστις καί ἀπεστάλη αὐτοῖς αὐθωρεί. Σχετικῶς πρός ταῦτα ἀναγγέλλεται ὅτι ἡ ρηθεῖσα συμμορία πρό ἑβδομάδος παρέμεινεν ἐν Λεσκοβετσίῳ ἐπί δύο ἡμέρας καί οὕτως ἐπετεύχθη ἡ ἀποσκίρτησις αὐτοῦ. Ἡ αὐτή συμμορία μεταβᾶσα εἰς Λάγενι ἐπί δύο ἡμέρας ἀνεζήτει τόν ἱερέα τοῦ χωρίου παπᾶ-Τριαντάφυλλον, ὅπως ἐξαναγκάσῃ αὐτόν καί τό χωρίον εἰς ἀποσκίρτησιν, ἀλλ' ὁ ἱερεύς διετέλεσε κεκρυμμένος καί ἔσωσε τό χωρίον ἐπί τοῦ παρόντος.

– Νεώτεραι εἰδήσεις προσθέτουσιν ὅτι τά χωρία Λέσκοβετς, Κραπέστινα καί Κουτσκόβαινι ἐπέδωκαν τάς ἀναφοράς των πρός μεταγραφήν τῶν νουφουζίων.

Ἄσυλο Μακεδόνων (ΓΒ)

138. Serrès, le 25/8 Décembre 1903

Mademoiselle

Je vous remercie de votre lettre. Je vous prie seulement de ne pas faire usage de mon nom.

On me mande de Londres que Sarafoff y sera dans quelques jours afin de trouver des fonds pour la continuation de son œuvre. Il y a un «Balkan Committee» à Londres nourri par l' hypertrophie du zèle des libéraux Anglais. Ils sont de bonne foi assurément, et ne savent peut-être pas que l' argent qu' ils remettent à Sarafoff est affecté surtout à la destruction des forces helléniques de Macédoine. Sarafoff ira || aussi en Amérique où il touchera la sensibilité des philanthropes par des doléances sur l' état «déplorable des Chrétiens dans ce malheureux pays»; il représentera son œuvre comme une guerre de religion, une guerre de la Croix contre le Croissant etc... etc...

Mais leur argent, ils l' emploient à des fins plus pratiques. Ces jours derniers, un ex-libraire bulgare qui exerçait son métier, à Serrès, et depuis ce temps habitant la Bulgarie, se rendit au monastère de

[Σέρρες 25/8 Δεκεμβρίου 1903

Δεσποινίς

Σᾶς εὐχαριστῶ γιά τό γράμμα σας. Σᾶς παρακαλῶ μόνον μήν κάνετε χρήση τοῦ ὀνόματός μου.

Μέ εἰδοποιοῦν ἀπό τό Λονδῖνο ὅτι ὁ Σαράφωφ θά βρίσκεται ἐκεῖ σέ μερικές ἡμέρες ὥστε νά βρῇ πόρους γιά τήν συνέχιστη τοῦ ἔργου του. Ὑπάρχει ἕνα *«Βαλκανικό Κομιτᾶτο»* στό Λονδῖνο πού τροφοδοτεῖται ἀπό τήν ὑπερτροφία τοῦ ζήλου τῶν Ἄγγλων φιλελευθέρων. Εἶναι καλόπιστοι ἀσφαλῶς καί δέν ξέρουν ἴσως ὅτι τά χρήματα πού δίνουν στόν Σαράφωφ χρησιμοποιοῦνται κυρίως γιά τήν ἐξόντωση τῶν ἑλληνικῶν δυνάμεων στήν Μακεδονία. Ὁ Σαράφωφ θά πάη ἐπίσης στήν Ἀμερική ὅπου 2
θά ἀγγίξη τήν εὐαισθησία τῶν φιλανθρώπων μέ παράπονα γιά: *«Ἄθλιαν κατάστασιν τῶν χριστιανῶν σ' αὐτήν τήν δυστυχισμένην χώραν»*. Θά παρουσιάση τό ἔργο του σάν ἕναν πόλεμο θρησκευτικό, σάν ἕναν πόλεμο τοῦ σταυροῦ ἐνάντια στήν ἡμισέληνο κ.τ.λ., κ.τ.λ.

Ἀλλά τά χρήματά τους, τά χρησιμοποιοῦν γιά πιό πρακτικούς σκοπούς. Τίς τελευταῖες ἡμέρες ἕνας πρώην βιβλιοπώλης, βούλγαρος, πού ἀσκοῦσε τό ἐπάγγελμά του στίς Σέρρες καί ἔκτοτε κατοικεῖ στήν Βουλγαρία, πῆγε στό μο-

29 Δεκεμβρίου

– Κατ' είδήσεις έκ Φλωρίνης συμμορία έξ 11 μελών άποτελουμένη, ύπό τήν
82 άρχηγίαν τοῦ άπό Έξή-Σοῦ Μιχαήλ Τσέκωφ, πρώην βουλγαροδιδασκάλου || καί
τοῦ έκ Γκορνιτσόβου Τάνε, περιέρχεται τά χωρία τῆς έπαρχίας Φλωρίνης καί έξαναγκάζει τούς χωρικούς όπως άποστέλωσι κατά μῆνα ώρισμένον ποσόν σίτου είς όρεινά τινα χωρία Λάγενι, Κραπέστινα, Βαψόρι κ.ά. λαμβανομένου τοῦ πρός άγοράν αύτοῦ άπαιτουμένου χρήματος έκ τοῦ ταμείου τῆς έκκλησίας.

– Έν Νεβολιάνη μεγάλαι καταβάλλονται ένέργειαι τῆ συμπράξει καί τοῦ έντεῦθεν έπί τούτω μεταβάντος πράκτορος Ναούμ Χρήστωφ πρός έπαύξησιν τών μελών τῆς βουλγαρικῆς Κοινότητος, όστις άπειλών τούς ήμετέρους έλεγεν:

«Έάν δέν γίνητε βούλγαροι κατά τό έπερχόμενον θέρος αί κεφαλαί σας θά εἶναι μία στόν παρᾶν».

– Οί άρχηγοί τών συμμοριών Τσακαλάρωφ καί Κόλες λέγεται ότι συχνά έπισκέπτονται τά χωρία Λάγενι, Κραπέστινα καί Νερέτ.

– Τό έν Φλωρίνη βουλ[γαρικόν] Κομιτᾶτον άνέθηκε τήν έντολήν τοῦ νά περιέρχωνται τά χωρία καί προτρέπωσι τούς ήμετέρους είς τήν προσχώρησιν είς τό σχίσμα είς δύο γνωστά μέλη καί διακρινόμενα διά τάς ύπηρεσίας, άς μέχρι τοῦδε
83 παρέσχον τῶ Κομιτάτω, τούς έκ Λέσκοβετς Πάντον || καί Τζῶλεν.

Χωρικαί πωλήτριαι έδωδίμων (ΓΒ)

Rila où les agents du comité lui remirent la somme de 300 lires turques, et passant la frontière, vint secrètement donner cette somme au chef de bande Radef qui, de son côté la remit aux prêtres schismatiques du bourg de Vroudi (caza || de Serrès).

Les prêtres convoquèrent, samedi passé 5 décembre, les notables du parti schismatique de ce bourg et leur dirent: «On nous communique de Bulgarie que nous devons tenir ferme. Les affaires du comité vont mieux que jamais. Ne désespérez pas, Radef et sa bande nous soutiendront au besoin. On nous envoie 300 livres pour que nous arrachions des mains des Grecs l' église du village. Les Turcs "mangent". Nous avons de quoi leur donner "à manger". On nous enverra, s' il le faut, 500, 1000 et 2000 livres, pourvu que nous tenions bon, hommes et femmes. Si on vous met en prison, vous serez délivrés. Ne craignez rien. Et les Grecs verront ce que nous valons. Nous leur rendrons la vie impossible. Demain, dimanche, à l' église, vous direz à vos femmes et enfants d' interrompre la messe et de s' attaquer aux prêtres et aux maîtres d' école Grecs».

ναστήρι τῆς Ρίλας ὅπου οἱ πράκτορες τοῦ Κομιτάτου τοῦ παρέδωσαν τό ποσόν τῶν 300 Τουρκικῶν λιρῶν καί διαβαίνοντας τά σύνορα, ἦρθε κρυφά νά δώσῃ αὐτό τό ποσόν στόν ἀρχηγό μιᾶς συμμορίας τόν Ράντεφ, ὁ ὁποῖος ἀπό τήν πλευρά του τό παρέδωσε στούς σχισματικούς ἱερεῖς τοῦ χωριοῦ Βρούδι (καζᾶ Σερρῶν). 3

Οἱ ἱερεῖς κάλεσαν τό προηγούμενο Σάββατο 5 Δεκεμβρίου τούς προκρίτους τοῦ σχισματικοῦ κόμματος τοῦ χωριοῦ καί τούς εἶπαν: «*Μᾶς πληροφοροῦν ἀπό τήν Βουλγαρία ὅτι πρέπει νά κρατήσουμε γερά. Οἱ ὑποθέσεις τοῦ Κομιτάτου πηγαίνουν καλύτερα παρά ποτέ. Μήν ἀπελπίζεστε. ὁ Ράντεφ καί ἡ συμμορία του θά μᾶς ὑποστηρίξουν ἐν ἀνάγκῃ. Μᾶς στέλνουν 300 λίρες γιά νά ἁρπάξουμε ἀπό τά χέρια τῶν ἑλλήνων τήν ἐκκλησία τοῦ χωριοῦ. Οἱ Τοῦρκοι "τρῶνε". Ἔχουμε γιά νά τούς δώσουμε νά "φᾶνε". Θά μᾶς σταλοῦν ἄν χρειαστῇ 500, 1000 καί 2000 λίρες. ἀρκεῖ νά βαστίξουμε γερά. γυναῖκες καί ἄνδρες. Ἄν φυλακιστῆτε θά ἀπελευθερωθῆτε. Μή φοβᾶστε τίποτα. Καί οἱ ἕλληνες θά ἰδοῦν τί ἀξίζουμε. Θά τούς κάνουμε τόν βίο ἀβίωτο. Αὔριο Κυριακή στήν ἐκκλησία θά εἰπῆτε στίς γυναῖκες καί τά παιδιά σας νά διακόψουν τήν λειτουργία καί νά ἐπιτεθοῦν στούς ἕλληνες ἱερεῖς καί στούς δασκάλους τοῦ σχολείου*».

30 Δεκεμβρίου

– Ἐν Μακόβω ἐπειδή ὁ Νεδέλκος Βέλκου ἀπήγαγε τήν συγγενῆ τοῦ γνωστοῦ ἀρχηγοῦ Τόλε (πασσᾶ) ἐκ Κρουσσεΐτσης Κάλλιω, θυγατέρα τοῦ Τράιτζε, οὗτος ἐκδικούμενος τήν γενομένην ὕβριν ἐφόνευσε τόν θεῖον τοῦ νέου τούτου Ἰωβάν.

Τάνε ϐοεϐόδας

En effet, le lendemain la messe fut impossible. Des femmes et des enfants se ruèrent à plusieurs reprises sur les prêtres qui officiaient et sur les maîtres d' école qui chantaient, et firent tant de tapage et de désordre qu' on interrompit la messe. Ils comptent reprendre cet intéressant manège dimanche prochain.

Au besoin ils feront venir la bande de Radef dans le village et répéteront les scènes sanglantes de Zirnovo (le directeur de l' école grecque) M. Zorbas, homme jeune, brave, intelligent, ne voudra jamais battre en retraite et il aura raison. Mais sa vie est certainement en danger. Ne pourrait-on pas demander à ces naïfs qui s' intitulent des libéraux et qui constituent le «Balkan Committee» si c' est là le but que se propose leur association honorable d' atteindre en déployant tant d' énergie à trouver des fonds?

[Jean]

Ὄντως, τήν ἑπομένη, ἡ λειτουργία ἦταν ἀδύνατη. Γυναῖκες καί παιδιά ἐπιτέθηκαν ἐπανειλημένως στούς 4
ἱερεῖς πού λειτουργοῦσαν καί στούς δασκάλους τοῦ σχολείου πού ἔψελναν καί ἔκαναν τόσο θόρυβο καί ἀταξία πού διακόπηκε ἡ λειτουργία. Σκοπεύουν νά ξανακάνουν αὐτό τό ἐνδιαφέρον τέχνασμα καί τήν ἑπομένη Κυριακή.

Στήν ἀνάγκη θά φέρουν τήν συμμορία τοῦ Ράντεφ στό χωριό καί θά ἐπαναλάβουν τίς αἱματηρές σκηνές τοῦ Ζιρνόβου (ὁ διευθυντής τοῦ Ἑλληνικοῦ σχολείου) κ. Ζορμπᾶς, νεαρός ἄνδρας, τολμηρός, ἔξυπνος, δέν θά θελήση ποτέ νά κάνη πίσω καί θά ἔχη δίκιο. Ἀλλά ἡ ζωή του κινδυνεύει σίγουρα. Δέν μποροῦμε νά ρωτήσουμε αὐτούς τούς ἀφελεῖς πού φέρουν τόν τίτλο τῶν φιλελευθέρων καί πού ἀποτελοῦν τό *«Βαλκανικό Κομιτᾶτο»* ἄν ἐκεῖνος εἶναι ὁ σκοπός πού προτίθεται νά ὁλοκληρώση ἡ ἀξιοσέβαστή τους Ἕνωσις πού ἀναπτύσση τόση ἐνέργεια γιά τήν ἐξεύρεση πόρων;]

[Ἴων]

139. 28 Δεκεμβρίου [1903] 29

Τί παράπονο ἔχουμε πού μᾶς κατηγοροῦν οἱ Φράγκοι καί οἱ Σλαῦοι; Ἐμεῖς φταῖμε πού μᾶς κατηγοροῦν. Ἄς γίνουμε δυνατώτεροι χωρίς νά θέλουν, τότε θά μᾶς παινέσουν. **[Τετράδιο 10 ἡμερολογίου]**

1904

Ἰανουάριος 1904

Βεβαίως αἱ ἐθνικαί ὑποθέσεις δέν διεξάγονται κανονικῶς διά κεντημάτων (ὡς βουκέντρου χρησιμεύοντος πολίτου, ἐκτός τῆς Ἀρχῆς ὄντος) ἀλλά μόνον περί ***κανονικοῦ*** *ἤ* ***ἀντικανονικοῦ*** *πρόκειται· ἄν ἀντικανονικῶς διά κεντημάτων ἐπέρχηται ἀντίληψις τῶν συμφερόντων τοῦ ἔθνους, τοῦτο ἀρκεῖ.*

Τό κενόν ἐν τῇ φύσει πληροῦται διά τοῦ ἱκανοῦ πρός πλήρωσιν αὐτοῦ στοιχείου.

4-1-1904

Ἴων πρός πατέρα

Σελ. 421

12 Ἰανουαρίου

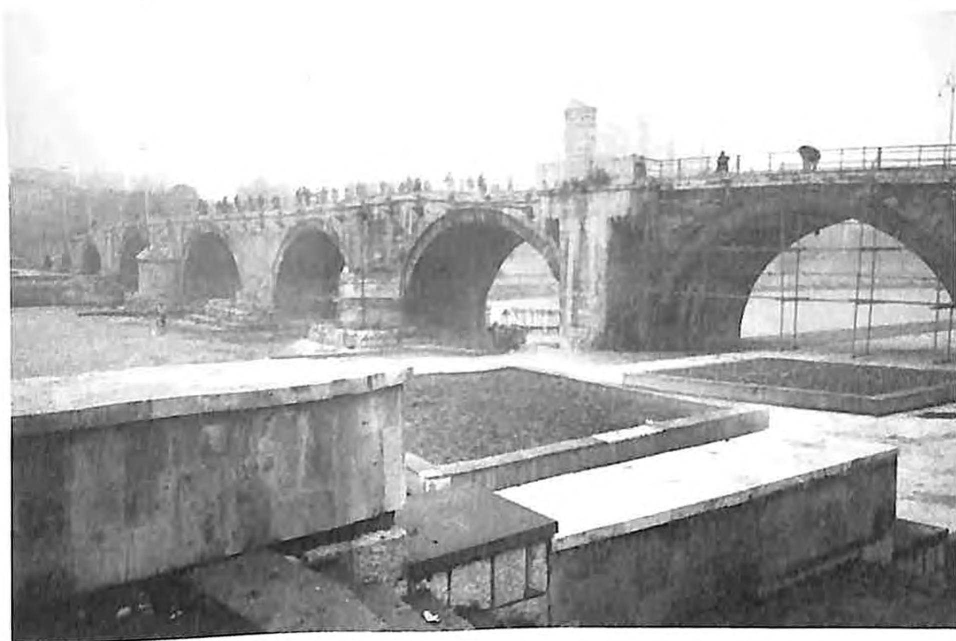
– Κατ' εἰδήσεις τῆς Γενικῆς Διοικήσεως οἱ μέχρι τοῦδε καταταχθέντες εἰς τὴν χωροφυλακὴν μὴ μουσουλμάνοι, εἶναι: ἕλληνες 338, βούλγαροι 91, ρουμοῦνοι 71 καὶ ἑβραῖοι 10.

– Τηλεγραφικὴ διαταγῇ ἐντέλλονται αἱ ἐνταῦθα ἁρμόδιαι Ἀρχαὶ νὰ μεταβάλωσι πᾶσαν προσπάθειαν, ὅπως ἐντὸς ὡρισμένης προθεσμίας ἀναπληρώσωσι πᾶσαν τυχὸν ἔλλειψιν παρατηρηθησομένην εἰς τὸ πυροβολικόν.

84 – Κατ' εἰδήσεις μεταδοθείσαις ὑπὸ τοῦ κ. Ἀγγελοπούλου, 60 οἰκογένειαι ἐκ τοῦ χωρίου Κωστενέτσι, 40 οἰκογ[ένειαι] ἐκ Μπομπίστης καὶ ὁλόκληρον(!) τὸ χωρίον Ζαγοριτσάνη, ἐπέδωκαν ἀναφορὰς πρὸς τὸν Καϊμακάμην Καστορίας, δι' ὧν ζητοῦσι ν' ἀσπασθῶσι τὸν καθολικισμόν!!

– Τῇ 11η Ἰανουαρίου ἀνεχώρησαν ἐντεῦθεν μεταβαίνοντες εἰς Σκόπια ἐκ τοῦ λόχου τῶν στρατ[ιωτικῶν] τηλεγραφητῶν 62 ἄνδρες.

– Συμμορίαι βουλγαρικαὶ πιέζουσιν ἅπαντα τὰ ἡμέτερα χωρία ὅπως ἀπαρνούμενα τὴν Μ[εγάλην] Ἐκκλησίαν, προσέλθωσιν εἰς τὸ Σχίσμα.

Σκόπια (ΓΠ)

140. [Σέρρες] 4 Ἰανουαρίου [1904]

Ἀγαπητέ μπαμπᾶ

Ἐγκλείστως ἐπιστρέφω τόν χάρτην. Ἀντίτυπον αὐτοῦ ἔχω καί ἐγώ ἀποσταλέν μοι ὑπό τοῦ αὐτοῦ ἀξίου ἐργάτου.

Ἐρωτῶ ἄν ἔλαβες ἔγγραφόν μου πρός τόν "Σύλλογον πρός Διάδοσιν" κτλ. περί Γυμναστικῆς – ἔκθεσίν μου περί κατακτήσεως οἰκονομικῆς τῆς Μακεδονίας, ἀποσταλέντα δι' ἐπιστολῶν μου διά τοῦ Ὑπουργείου.

Παρακαλῶ ζήτησον τρεῖς τουλάχιστον ἐπιστολάς μου πρός σέ διά τοῦ Ὑπουργείου πεμφθείσας. Δέν ἐννοῶ διατί δέν σοι ἐδόθησαν. Ὑποθέτω ὅτι ὁ Καλλέργης εἶναι ἐν Ἀθήναις. Ἴσως καί ἐγώ ὑπάγω εἰς Ἀθήνας δι' ὀλίγας ἡμέρας, ἅμα ὡς μάθω τήν εἰς Μοναστήριον ἐπαναφοράν μου. Μόνον τό ζήτημα τῶν ἐξόδων μέ || πειράζει. 2

Καί ἕτερα δύο ἀντίτυπα τοῦ Πετρώφ ζητοῦσιν, ἕν ἡ κοινότης Κιούπ-Κιοϊ, μεγάλη καί ἀνθηρά τοῦ Παγγαίου κωμόπολις, ἕτερον δέ ὁ ἐνταῦθα καλός πολίτης Γκέκας. Οἱ ζητοῦντες αὐτά παρακαλοῦσι νά χρυσοδεθῶσιν ἐν Ἀθήναις καί ἔπειτα ἀποσταλῶσιν. Τό ἀντίτιμον θέλω πέμψη βραδύτερον.

Τά τοκομερίδια τοῦ κ. Γρηγορίου Κωνσταντίνου ἄς δαπανηθῶσιν ἅπαντα, μόνον σημείωσιν θέλω ἵνα μετά τήν ὑπό τῶν ἄλλων ἀγοραστῶν τοῦ Πετρώφ καταβολήν μοι τοῦ χρήματος συμψηφίσω τοῦτο μετά κτλ. Ἤ μᾶλλον διά τῶν χρημάτων τῶν τοκομεριδίων ἄς ἀγορασθῆ τό περιοδικόν «Ἀθῆναι-Ἔκθεσις» ὅπερ μεγάλως ἐπιθυμεῖ ὁ «μέγας εὐεργέτης» Γρηγόριος Κωνσταντίνου.

Βεβαίως αἱ ἐθνικαί ὑποθέσεις δέν διεξάγονται κανονικῶς διά κεντημάτων (ὡς βουκέντρου χρησιμεύοντος πολίτου || ἐκτός τῆς Ἀρχῆς ὄντος) ἀλλά μόνον 3
περί κανονικοῦ ἤ ἀντικανονικοῦ πρόκειται· ἄν ἀντικανονικῶς διά κεντημάτων ἐπέρχηται ἀντίληψις τῶν συμφερόντων τοῦ ἔθνους, τοῦτο ἀρκεῖ. Τό κενόν ἐν τῆ φύσει πληροῦται διά τοῦ ἱκανοῦ πρός πλήρωσιν αὐτοῦ στοιχείου.

Χαίρω διά τήν μέλλουσαν αὔξησιν τοῦ προσωπικοῦ τοῦ Προξενείου Βιτωλίων.

Πότε ἀκριβῶς γίνεται ἡ σύγκλησις τῶν ἡλικιῶν τῶν ἀπαλλαγέντων;

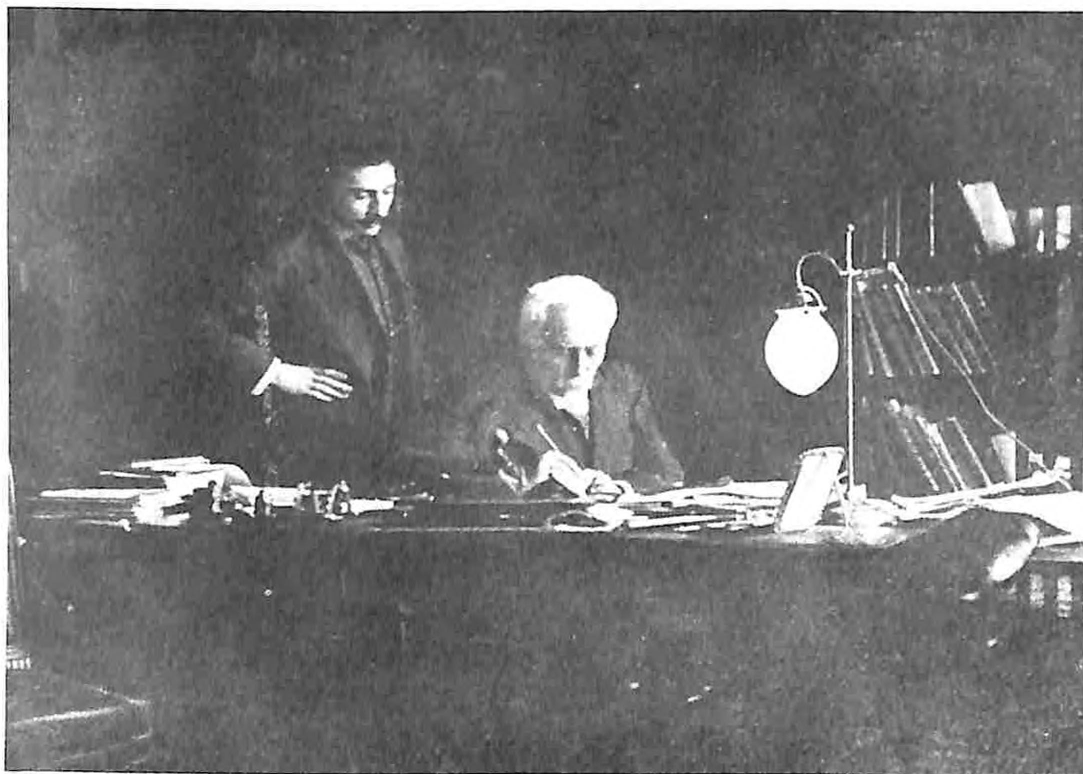
14 Ἰανουαρίου

– Ἐν Δοβροβαίνη τόν ἡμέτερον Μῆτρεν Τράικου ἀνθιστάμενον εἰς ὑπογραφήν ἀναφορᾶς περί ἀποσκιρτήσεως κατεκρεουργήθη, ἡ σύζυγος τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ βαρέως διά μαχαίρας ἐτραυματίσθη ὑπό τῆς συμμορίας.

– Εἶναι πλέον γεγονός ὅτι ὁ Τσακαλάρωφ ἐπανέκαμψεν ἐκ Σόφιας καί ἐπελάβετο τό ἔργον αὐτοῦ.

– Πολλαί παραιτήσεις βουλγάρων ζανταρμά ἐγνώσθησαν· χθές ὁ ζανταρμά μπίνμπασης (ὑπαρχηγός τῆς χωροφυλακῆς) μεταβάς παρά τῷ Βουλγαροεπισκόπω ἐπί ἀρκετήν διέμεινεν ὥραν.

– Ἐν Κρουσόβω προσελήφθη ἐν τῇ Ρουμανικῇ ἐκκλησία σχισματικός ἱερεύς.

Ἴων καί Στέφανος Δραγούμης (ΙΜ)

Ἐπεθύμουν νά γράψω εἰς τόν θεῖον Μᾶρκον διά τάς ἑορτάς ἀλλά δέν τό κατώρθωσα. Τόν φιλῶ, ὡς καί τούς λοιπούς πάντας.

Εἰς τήν Λουΐζαν [Ριανκούρ] εὔχομαι εὐτυχίαν. Εἰς τόν σύζυγόν της ἐπίσης.

Σέ φιλῶ

Ἴων

141. Ἐν Ἀθήναις τῇ 5ῃ Ἰανουαρίου 1904

Ἀγαπητέ μου Γιάννη

Πόσο θά ἤθελα νά ἦτο κάθε δύο ἤ τρεῖς τό πολύ μῆνες ἡ ἑορτή μου. Ἔτσι θά ἤμουν βέβαιος ὅτι θά ἐλάμβανα τό γράμμα σου. Ἕνας χρόνος εἶναι πολύ μακρυνό διάστημα, ἰδίως δ' εἰς τήν ἡλικίαν μου ὅπου τά χρόνια μετροῦν πολύ.

Ναί, παιδί μου, ἀπό τόν τρόπο πού μέ ἀποχαιρέτησες ὅταν ἔφυγες διά τά
Βιτώλια ἐννόησα ὅτι κάποια καλή ἀνάμνηση ἤθελες διατηρήσει διά τόν "προϊ-
στάμενον", ὅτι δ' εἶχα ἀποκτήσει ἕνα μικρόν μέν τήν ἡλικίαν, ἀλλά || πραγμα- 2
τικόν φίλον.

Τό γράμμα πού μοῦ ἔγραψες καί τό ὁποῖον πολύ μέ συνεκίνησεν εἶναι γεμᾶτο ἀπό καρδιά, ἀπό αἰσθήματα τόσον εὐγενῆ καί λεπτά, τά ὁποῖα ἐγνώριζα πάντοτε ὅτι σέ περικοσμοῦν, ἀλλά τά ὁποῖα θέλεις νά κρύπτης ὑποθέτων ὅτι δέν μαντεύονται.

Καί αὐτό ὅμως εἶναι ἀρετή, ἀρετή τήν ὁποίαν ὀλίγοι ἔχουν καί πολλοί ἐπιτηδεύονται ὅτι ἔχουν.

Θέλεις νά ἐπιστρέψης εἰς τά Βιτώλια, νά ἐπιστρέψης παιδί μου ἀφοῦ τό θέλης, ἀλλά μήπως καί εἰς τάς Σέρρας μένων δέν παρέχεις ὑπηρεσίας;

Τόσον πολύ φιλόσοφον δέν σέ ἐγνώριζα. Ἤξευρα ὅτι δέν ὁμοιάζεις μέ κανέ-
να νέον ἐξ ὅσων || ἐγνώρισα ἐν τῷ μακρῷ τῆς ὑπηρεσίας μου διαστήματι, ἀλλ' 3
ὅτι ἡ ζωή διά σέ εἶναι αἱ ἐκ ταύτης συγκινήσεις καί τά ἐκ τῆς συγκινήσεως
ταύτης, ἐν αἷς ὁρᾷς, ἀπόκτησις ἰδίας πείρας, χρησίμου εἰς τόν ἄλλον ἐκεῖνον
ἄνθρωπον, τό ἐνδόμυχον ἐκεῖνο ὄν ὅπερ καλοῦμεν ψυχήν, τοῦτο δέν ἠδυνάμην
νά φαντασθῶ.

Ναί Ἰωάννη μου, ὅταν ἐπί ὥρας ἤ στιγμάς, ἀδιάφορον, τό ὄν ἐκεῖνο τό ὑπέρτερον τό ἐν ἡμῖν, ἀφίεται εἰς σκέψεις οὐδέν τό κοινόν ἐχούσας πρός τά περιβάλλοντα αὐτό, ἤ τά κοινά τοῖς ἀνθρώποις αἰσθήματα, τότε μεταμορφούμενα

15 Ἰανουαρίου

– Ἐγκύκλιοι τῆς ἐπιτοπίου ἐπιτροπῆς τοῦ βουλγαρικοῦ Κομιτάτου ἀπό δύο ἡμερῶν κυκλοφοροῦσιν ἐνταῦθα· καλοῦνται ν' ἀναλάβωσι τάς ἐργασίας των οἱ σωθέντες ἐκ τῶν γεγονότων τῆς παρελθούσης ἐπαναστατικῆς περιόδου.

– Συμμορίαι ἐξ ὀλίγων, 4-5 ἀποτελούμεναι, περιέρχονται τά χωρία καί ἐξελέγ-
χουσι τόν ἀριθμόν φονευθέντων καί ἐν φυλακαῖς εὑρισκομένων βουλγάρων, τῶν
86 τοιούτων λαμβάνουσι τά ὅπλα καί μεταπωλῶσιν αὐτά εἰς ἄλλα ἄτομα τοῦ αὐ||τοῦ
χωρίου. Τούς παραδόντας τά ὅπλα εἰς τά Ἀρχάς ἀναγκάζουσι νά προμηθευθῶσι καί ἀντικαταστήσωσιν αὐτά ὡς τάχως, ἄλλως θά καταδειχθῶσι κατά τό περί προδοσίας σχετικόν ἄρθρον τοῦ καταστατικοῦ τοῦ Κομιτάτου.

– Ὁ ἥρως τοῦ Κρουσόβου, ὁ πολύς Μπαχτιάρ πασσᾶς διωρίσθη ἐνταῦθα φρούραρχος τῆς πόλεως, στρατιωτικός διοικητής (κομαντάντ πασσᾶς), ἐθεάθη σήμερον ἐν ταῖς κεντρικοτέραις ὁδοῖς ἐπιδεικτικώτατα περιφερόμενος ὑπό συνοδείαν δύο ὑπασπιστῶν καί τεσσάρων ἱππέων τοῦ στρατοῦ.

– Τῇ 9η Ἰανουαρίου βουλγαρική συμμορία ἐφόνευσε 4 γυναῖκας ἐν Ζαγοριτσάνη, ἐπί τῷ λόγῳ ὅτι παρά τάς περί τοῦ ἐναντίου διαταγάς τοῦ Κομιτάτου κατῴκησαν ἐν παραπηγήμασιν εἰς Ζαγοριτσάνην.

– Τῇ 14η Ἰανουαρίου συμμορία βία ἀπήγαγε τόν κοτζάμπασην τοῦ χωρίου Ὀψίρινας Μᾶρκον Νεδέλκον. Ἀγνοεῖται ὁ τόπος τῆς διαμονῆς του.

87 – Τῇ 20η Ἰανουαρίου οἱ ἐκ τοῦ Μεσαίου Ἴγρι χωρικοί Ἄγγελε Ρῆστε, Τάλε Λάζο, Ρῆστε Ἰωβάν καί Δῆμε Λάζο, ἔχοντες ἐπί κεφαλῆς τόν ἐκ τοῦ αὐτοῦ χωρίου παπᾶ-Στωγιάννην περιήρχοντο τάς οἰκίας τοῦ χωρίου των ἐξαναγκάζοντες τούς χωρικούς εἰς ἀποσκίρτησιν καί ἀπειλοῦντες αὐτούς.

– Τήν νύκτα τῆς 21ης Ἰανουαρίου ἐφονεύθη ἐντός τοῦ μύλου του ὁ κοτζάμπασης τοῦ χωρίου Μπρούσνικ Τάσκος Ἰωάννου ἐκ τῶν θερμοτέρων ὀπαδῶν τῆς ὀρθοδοξίας. Ὁ βούλγαρος διδάσκαλος τοῦ χωρίου ἀφ' ἑσπέρας εἶχε κατέλθει εἰς τήν πόλιν.

– Καθ' ἅ τηλεγραφικῶς ἀναγγέλλει ὁ Μητροπολίτης Καστορίας ἐν Ζούζελτσι ἐφονεύθησαν ὑπό βουλγάρων ὁ ἱερεύς Ἀθανάσιος καί ὁ μουχτάρης τοῦ χωρίου Φίλιππος τήν νύκτα τῆς 1ης Φεβρουαρίου.*

---

* Σημ.: Ὁ Ἰωάννης ἔφθασεν ἐνταῦθα, [εἰς Ἀθήνας], ἐκ Σερρῶν τῇ 25η Ἰανουαρίου 1904. [Στ. Δραγούμης]
[Φ.31 Ἀρχεῖο Ἴωνος Δραγούμη, ὑποφάκελος πατέρας πρός Ἴωνα].

εἰς ἄλλους, οὐχί μόνον ἀπολαύομεν τῆς ἐσωτερικῆς ἐκείνης εἰς μέλλον ζωῆς ἀλλά καί αἰσθανόμεθα ὅτι ἡ ἐσωτερική αὕτη ζωή εἶναι ἐκείνη δι' ἧς δυνάμεθα νά πλησιάσωμεν πρός τό τέλειον.

Τί νά σοῦ γράψω περί τοῦ Σαρόγλου ὅπερ καί νά μή γνωρίζῃς. 4

Τέσσαρες ὑπουργοί ἐντός ἑνός ἔτους! Ἄμοιρος τόπος.

Εἶναι ποτέ δυνατόν νά γίνῃ τί; Ἡ Ἰσπανική ἐκείνη Συμφωνία ἧς τό σχέδιον κατηρτίσαμεν μαζί ὑπεγράφη τέλος.

Ἡ περί ἰθαγενείας μετά τῆς Τουρκίας δέν ἤρχισεν.

Ὑπό μελέτην μία πρός τήν Πορτογαλίαν.

Ἐκάμαμεν ἑρμηνείας τῆς περί ἰθαγενείας συμβάσεως μετά τῆς Αἰγύπτου τοῦ 1890, ἥτις ἑρμηνεία εἶναι πρός βλάβην αὐτῶν τῶν δυστυχῶν ἀνδρῶν οὕς τόσον ὑπερασπίσθης ἀλλά τάς εἶχε τελειώσει ὁ κ. Γρυπάρης, ὁ μέγας αὐτός διπλωμάτης ὅστις ἔγινε καί πρέσβυς εἰς Κωνσταντινούπολιν.

[Στέφανος Δραγούμης]

Ὀψιρίνα - Ἐθνικό (ΓΠ)

Δολοφονημένοι χωρικοί (ΓΒ)

Φεβρουάριος 1904

Ἡ ἐδῶ κατάστασις ἀπελπιστική.
-2-1904
Ἴων πρός πατέρα

Σελ. 445

5 Φεβρουαρίου

88 – Δι' έκτάκτου άμαξοστοιχίας τῆς σή||μερον άνεχώρησαν έντεῦθεν δύο τάγματα στρατοῦ κατευθυνόμενα είς Φερίζοβικ (έν ὅλω ἄνδρες 1.225).

– Κατ' είδήσεις έκ Σουροβιτσόβου ή αύτή έξασκεῖται πίεσις έπί τῶν ήμετέρων έκεῖ οἷα καί ένταῦθα πρός άποσκίρτησιν.

– Έν Έξή-Σοῦ, Άετοζίω καί τοῖς πέριξ περιφέρεται ή συμμορία τοῦ Άλέξη έκ 3 μόνον άτόμων άποτελουμένη. Έν Τσέγανη καί Ρουσιλόβω ή τοῦ Καρατάσου έκ δέκα μελῶν.

– Έν Πάτελι οί σχισματικοί έπιτεθέντες κατά τοῦ ήμετέρου ίερέως Χρήστου προσέβαλον αύτόν. Πολλοί σχισματικοί έκ τοῦ χωρίου Πάτελι έργαζόμενοι έν Λαρίσση καί τοῖς πέριξ καί έκεῖθεν έκτοξεύουσιν ὕβρεις έναντίον παντός Έλληνικοῦ. Τοιοῦτοι λ.χ. εἶναι οί έπί τῆς γραμμῆς τοῦ σιδηροδρόμου Λαρίσσης έργαζόμενοι Παντελῆς Ἴτσου Σιάσκα καί ό Βασίλειος Ί. Σιάσκα παρά τά χωρία τῆς Λαρίσσης, ἔτι δέ ό Δῖνε Μπούκτσες, Βασίλειος Βάννη, Μάρκος Βασιλείου καί Δῖνες Στάϊτσε Σούγγαρης.

89 – Έβεβαιώθη ὅτι πέριξ τῆς πόλεώς μας συνεκροτήθησαν δύο νέαι συμμορίαι, ή μία ύπό τόν ἄλλοτε διδάσκαλον Μογγίλας Δῆμκον μέ 19 συμμορίτας καί έτέρα ύπό Γροῦεφ (ούχί τόν Δαμιάν Γροῦεφ) τινά έπίσης διδάσκαλον μέ 11 συμμορίτας. Ή α' έπί τρεῖς όλοκλήρους ἔμεινεν ήμέρας, άπό 1ης Φεβρουαρίου, έν Μπουκόβω.

– Πέντε τάγματα, έν οἷς καί ἕν τῆς έπιμελητείας, μετά μιᾶς όρεινῆς πυροβολαρχίας άνεχώρησαν ἤδη, ἄλλα σιδηροδρομικῶς καί ἄλλα διά Περλεπέ, κατευθυνόμενα είς Σκόπια, πρός ένίσχυσιν δέ, καθ' ἃ παρά κύκλοις Κυβερνητικοῖς άναφέρεται, τῶν έν Άλβανία στρατευμάτων.

– Ή άγορά οίκίας καί οίκοπέδου χρησιμοποιηθησομένου είς άνέγερσιν έκκλησίας ύπό τῶν ρουμούνων έν κεντρικῆ έλληνικῆ συνοικία άπέτυχε διότι παρουσιάσθη ό ήμέτερος Λάζαρος Νικολάου ἔχων τό δικαίωμα τῆς προτιμήσεως καί ύπερ-
90 θεμάτισεν || καί άπέτυχε μέν ή διενεργουμένη πώλησις, πιθανόν ὅμως ή ύπερθεμάτισις νά έξακολουθήση.

7 Φεβρουαρίου

– Άπό τῆς 5ης Φεβρουαρίου διαμένει έν Δόμπρομηρι ή συμμορία τοῦ έκ Μογγίλας Δῆμκο μέχρι τῆς σήμερον καί έξακολουθεῖ διαμένουσα.

– Βεβαιοῦται ὅτι έν Γκρυδιλόβω έφονεύθη χθές ό ήμέτερος Μῆτσες Ὄγνεν, κοτσάμπασης τοῦ χωρίου, διά τά φιλορθόδοξα αίσθήματά του.

– Έν Άετοζίω έδολοφονήθη πρό έβδομάδος ό ήμέτερος Πέτρος, άνεψιός τοῦ Πέτση Ρεΐζη, ύπό τῶν όργάνων τοῦ βουλγαρικοῦ Κομιτάτου καί μή θέλων ν' άποσκιρτήση τῆς όρθοδοξίας.

142. Μοναστήρι 10 Φεβρουαρίου [1904] 29
Μέτρον πάντων χρημάτων ἄνθρωπος...
[Τετράδιο 10 ἡμερολογίου]

Ἴων Δραγούμης (ΜΦΔ)

8 Φεβρουαρίου*

– Πάλιν εἰς τό Μοναστήρι.

– Κατ' ἐπιστολήν ἐκ Φλωρίνης 7 Φεβρουαρίου ἐγένοντο ὑπό τῶν βουλγάρων ἐνέργειαι ἐν Σέτινα καί Βύρμπενη ὅπως τά χωρία ταῦτα γίνωσι σχισματικά.

– Λέγεται ὅτι ἐν Γκόδιακ (Μοριχόβου) τό β[ουλγαρικόν] Κομιτᾶτον ἐνέπρησε
91 τήν οἰκίαν τοῦ καταδότου τοῦ Τόλε-πασσᾶ μετά || τεσσάρων ἄλλων οἰκιῶν εὐθύς ὡς ἀπεσύρθη ἐκεῖθεν ὁ στρατός. Ἐντός τῆς οἰκίας τοῦ καταδότου ἐκάησαν καί 20 περίπου ἄτομα. [Γραφή κατοπινή]. (Διαψεύδεται).

– Κατά πληροφορίας τοῦ κ. Μισδραχῆ πρό 10 περίπου ἡμερῶν ξένος ἄγνωστος συνοδευόμενος καί ὑπό τινος ὀρθοδόξου ἐκ Μοναστηρίου μετέβη εἰς Περλεπέν· καθ' ὁδόν διέσπειρεν, ἐνῶ ἔτρεχεν ἡ ἅμαξα, κατά διαστήματα περί τάς 40 ἐπιστολάς, ἅς χωρικοί ἐπί τούτῳ ἐξελθόντες ἐκ τῶν χωρίων των περισυνέλεγον.

9 Φεβρουαρίου

– Ἐν Μπαρεσσάνη τήν νύκτα τῆς χθές ἐφονεύθη ὁ ἐκ τῶν βοσκῶν τῆς Μονῆς .... Ὄγνεν. (Εἰδήσεις Διευθυντοῦ τῆς Ἀστυνομίας).

– Κατά πληροφορίας τοῦ Ρῆστε Τράϊτσε ἐκ Βελουσίνας, δύο νέοι ἐκ τῶν ἐνεργῶν μελῶν τοῦ Κομιτάτου ἐκβιάζουσι τούς χωρικούς εἰς μηνιαίας εἰσφοράς· πρός προφύλαξιν τοῦ χωρίου ἀπό τῶν κακοποιῶν τούτων στοιχείων παρακαλεῖ νά ἀποσταλῇ χωροφυλακή.

10 Φεβρουαρίου

92 – Πίναξ τῶν ἐν τῷ Βιλαετίῳ τούτο μή μουσουλμάνων χωροφυλάκων κατ' ἐθνικότητας καί ἐπαρχίας.

	Ἕλληνες	Βούλγαροι	Βλάχοι	Ἑβραῖοι
Μοναστήρι	108	70	23	10
Κορυτσά	75	–	3	–
Ἐλβασάν	37	–	13	–
Δίβρη	3	21	23	–
Σέρβια	115+2	–	9	–
Σύνολο	338+2	91	71	10

93 – Εἷς ἐκ τῆς ρουμουνικῆς μερίδος τῆς Μηλοβίστης τήν 7ην Φεβρουαρίου προσῆλθεν εἰς τούς ἀντάρτας, Νικόλας Κώστα Τσιάπου. (Ἐπιστολή ἐκ Μηλοβίστης).

– Τρεῖς ρουμουνίζοντες ἐξ Ἀχρίδος ἡνώθησαν μετά τῶν σχισματικῶν πρός

* Σημ.: [Ὁ Ἴων ἐπιστρέφει στό Μοναστήρι καί συνεχίζει μαζί μέ τούς γραφεῖς τοῦ Προξενείου τήν καταγραφή τῶν γεγονότων].

Σταθμός Μοναστηρίου (ΓΒ)

σφετερισμόν τῆς Ἑλληνικῆς ἐκκλησίας, οἱ Τάκης Δημήτρη, Γεώργιος Χρήστου καί Γεώργιος Ἀθανασίου. (Ἐπιστολή [ἐξ] Ἀχρίδος).

– Οἱ ἐκ Δράμας Ναούμ Πέτρε καί Γεώργιος Παπαμάρκου περιέρχονται τά περίχωρα ἀπειλοῦντες τούς ἡμετέρους. ([Εἴδησις] Νάλτσα).

– Τῇ 6η Φεβρουαρίου τρεῖς συμμορίαι ὑπό τούς ἀρχηγούς Ἀλέξη ἐκ Μπανίτσης, Λέκο ἐξ Ἐξή-Σοῦ καί Τάνε διά δαρμοῦ ἐξηνάγκασαν τούς χωρικούς τοῦ
94 Γκορνιτσόβου νά ὑπογράψωσιν εἰς τήν προσα||χθεῖσαν αὐτοῖς ἀναφοράν ὅτι ἀποκηρύττουσι τήν Μ[εγάλην] Ἐκκλησίαν. Οἱ χωρικοί πάντες ὑπέγραψαν πλήν 7 οἰκογενειῶν. (Κατ' εἰδήσεις ἐκ Σοροβιτσόβου μόνον 4 οἰκογένειαι δέν ὑπέγραψαν). Ὁ κοτζάμπασης ἐδάρη ἀνηλεῶς, διότι ἠρνήθη νά σφραγίση, ὅστις ἐπί τέλους ἠναγκάσθη νά ρίψη τήν σφραγῖδα, ἥν οὗτοι λαβόντες ἐσφράγισαν. Μεταξύ τῶν δαρέντων ὑπάρχει καί χωρικός, ὅστις ἐκ τοῦ δαρμοῦ ἀπέθανεν. Αἱ συμμορίαι ἐξηνάγκασαν τούς χωρικούς νά θάψωσιν αὐτόν χωρίς νά εἰδοποιήσωσι τάς Ἀρχάς. Ἐάν τό Γκορνίτσοβον ἀποσκιρτήση, γράφει χωρικός ἐκ τοῦ αὐτοῦ χωρίου, ὅστις ὅπως διασώση τήν ζωήν του κατέφυγεν εἰς Σοροβίτσοβον, κίνδυνος ὑπάρχει ὅτι θέλουσιν ἀκολουθήση αὐτό καί τά λοιπά χωρία τοῦ τμήματος ἐκείνου.

– Ὁ διδάσκαλός μας ἐν Γκορνιτσόβω γράφει ὅτι ὁ ἀρχηγός Τάνε Κλιάντζες ἐκ Γκορνιτσόβου ἐκατηγορήθη ὡς δωροδοκηθείς παρά τῶν ἑλλήνων, ἵνα ὑποστηρίζη τούς ἡμετέρους οὐ μόνον ἐν Γκορνιτσόβω, ἀλλά καί τοῖς πέριξ χωρίοις· ἐρωτηθείς δέ ὁ Τάνες διατί προέβη εἰς τόν ἐκβιασμόν τοῦτον ἐν Γκορνιτσόβω, εἶπεν, ὅτι:

«Εἶναι ἔργον τῶν ἐν Σοφία».

Ἐπί δύο ἡμέρας τό Γκορνίτσοβον διετέλει ἐν καταστάσει πολιορκίας· εἰς οὐδένα ἐπετρέπετο οὔτε ἡ εἴσοδος οὔτε ἡ ἔξοδος ἐκ τοῦ χωρίου. Ὁ
95 διδάσκα||λος ἔμεινε κεκρυμμένος ἐκ τοῦ φόβου μήν φονευθῇ· εἰς οὐδένα τῶν προκρίτων ἐπετρέπετο νά ἔλθη εἰς συνάφειαν, μετά τοῦ διδασκάλου.

– Κατ' εἰδήσεις ἐκ Σουροβιτσόβου συμμορία πολυμελής ἀνεφάνη καί εἰς τά μέρη Κατρανίτσης καί Γραμματικόβου καί ἠπείλησε τά χωρία ταῦτα. Ἑτέρα συμμορία ἐπισκέπτεται καθ' ἑκάστην σχεδόν τό Τσερέοβον καί ἐνοχλεῖ τούς ἐν αὐτῷ ἡμετέρους.

– Ὁ ἐν Γκορνιτσόβω ἐκ τοῦ δαρμοῦ τῶν συμμοριτῶν ἀποθανών καί ἐνταφιασθείς λέγεται Βάννης Σιρίλα.

– Πάντα τά ὀρθόδοξα χωρία τοῦ τμήματος Σουροβιτσόβου πιέζονται ἰσχυρῶς ὑπό ὀργάνων τοῦ Κομιτάτου νά προσέλθωσιν εἰς τήν Ἐξαρχίαν καί ἐνεργήσωσι κατά τάς διαταγάς τοῦ Κομιτάτου:

«Ἀνάγκη, ὡς γράφουσιν ἐκ Σουριβιτσόβου, *ἐνισχύσεως τῶν ἡμετέρων, ἄλλως μετά πάροδον ἑνός ἔτους, ἐξαιρέσει τῶν πόλεων καί τῶν κέντρων, ὅπου διαμένει στρατιωτική δύναμις νῦν, εἰς τά χωρία καί τά ἀπόκεντρα μέρη οὐδένα πλέον ὀρθόδοξον θά ἔχωμεν»*.

πορτοκαλί 44

143. 10 Φεβρουαρίου [1904]

Αγαπητέ Παῦλε

Εἶναι ἕτοιμα ἀπό πολύν καιρό, φαίνεται, νά σταλοῦν ἀπό τάς Ἀθήνας τά ὄργανα τῆς γυμνασιτκῆς (ἀλτῆρες καί κοντοί σιδερένιοι) τοῦ Γυμνασίου ἐδῶ. Δέν ξεύρω γιατί δέν τά στέλνουν. Ὁ κ. Δέλιος γνωρίζει τό ζήτημα. Ἄν μπορεῖς θύμησέ του το.

Ἔγραψα τοῦ Βικέλα γιά κάτι βιβλία· ὅταν τόν ἰδῆς ρώτησέ τον ἄν ἔλαβε τό γράμμα μου, ἐπειδή δέν ἤξευρα νά βάλω τόν ἀριθμό τοῦ σπιτιοῦ του.

Πολλά χαιρετίσματα στόν Ρακτιβάν καί Γαβαλλιᾶ. Πές τους πώς δέν τούς ξεχνῶ.Θά γράψω τοῦ Ρακ[τιβάν] καμμιά μέρα, τόν θυμοῦμαι συχνά καί θά ἤμουν πολύ εὐχαριστημένος ἄν τόν εἶχα ἐδῶ.

Φιλῶ τήν Νάτα τούς μικρούς καί σένα.

Ἴων

[Γ.Γ.] Ἡ Νάτα ἔλαβε τό γράμμα μου; Οὔτε λέξη ἔχω ἀπό σένα. Ἐλπίζω στόν φάκελο τοῦ Ὑ[πουργείου] νά βρῶ τίποτε αὔριον ἤ || μεθαύριο. 2

96 **11 Φεβρουαρίου**
– Σήμερον έπιτροπή έκ χωρικών Σετίνης μεταβάσα παρά τώ Βουλγάρω Πράκτορι ένταύθα καί τώ Ρώσω Προξένω έζήτησε τήν γνώμην αύτών περί τού πρακτέου έν σχέσει πρός τούς έκβιασμούς τών συμμοριών. Άμφότεροι ού[τοι] συνέστησαν τή Έπιτροπή τών χωρικών νά μείνωσιν ήσυχοι έπί τού παρόντος, εν ώ έκαστος εύρέθη, διότι άλλως θά πάθωσι χείρονα τών όσων έπαθον καί τά όποία παθήματα προήλθον έκ τής άπειθείας τών χωρικών είς τάς συμβουλάς των.

– Έσφαλμένον τό άναγραφέν τή 8η Φεβρουαρίου έ.έ. περί Γκόδιακ Μοριχόβου· άνθρωπος έκεϊθεν σήμερον άφικόμενος βεβαιοί ότι οί έκ τής συμμορίας Τόλε πασσά σωθέντες τρεϊς έπανέκαμψαν τήν έπομένην καί έφόνευσαν τέσσαρας χωρικούς, έν οίς καί τόν μηνυτήν, ούδεμία δ' οίκία έπυρπολήθη.

– Άπό τριών ήδη ήμερών ή οίκία τού νεοφωτίστου ρουμουνιστού Κωστή Μάζα
ένοικιάσθη ώς Ρουμανικόν Νοσοκομεϊον, όπερ ήδη λειτουργεί, δεχόμενον τούς
άσθενείς μέ τήν ύποχρέωσιν νά παραλάβωσιν έφημέριόν των τόν παπά-Θεόδω-
97 ρον, ίατρός || τού Νοσοκομείου τού[του] διωρίσθη ό έκ τών ίατρών τής πόλεως
ταύτης ρουμουνίζων Τρύφων, όστις μεταξύ τών άλλων ύπόσχεται ταϊς οίκογενεί-
αις τών άσθενών καί χρηματικάς βοηθείας.

– Πολλοί νέοι έντεύθεν μεταβαίνουσιν είς Άθήνας, έργασίαν ούδεμίαν έπιδιώκουσι· πρό 15 περίπου ήμερών άνεχώρησεν ό Κωνσταντϊνος Ν. Γκώγκος, όστις πεισθείς φαίνεται ότι δύναται νά καταταχθή είς σώμα άνταρτικόν γράφει πρός δύο φίλους του ένταύθα, καί ούτοι σήμερον έφωδιάσθησαν διά διαβατηρίων καί άναχωρούσιν.

– Άπό δύο ήδη έτών διέμενεν ένταύθα ώς άνταποκριτής τής *«Έφημερίδος
τού Μονάχου»*, άλλά καί ώς μυστικός ύπάλληλος τού άστυνομικού τμήματος τών
Άνακτόρων, ό Γερμανός ύπήκοος Κάρολος. Άναφανδόν έσχάτως έκήρυττε καί
είς τήν έφημερίδα του, λέγουσιν, έπέστειλεν ότι ή Μακεδονία άνήκει κατακτητικώ
δικαιώματι τοϊς Τούρκοις, κληρονομικώ δέ διά πολλούς λόγους τοϊς Έλλησι,
τούτο άπήρεσε τοϊς βουλγάροις καί διεμαρτυρήθησαν παρά τώ κ. Κράλ, όστις με-
98 τά τινας ήμέρας προσκαλέσας αύτόν διέταξε ν' ά||ναχωρήση άνευ άναβολής είς
Βιέννην. Έκδίκησιν κατά τού *«βουλγαρίζοντος»*, ώς έλεγεν ό ίδιος, Αύστριακού
Προξένου ένταύθα πνέων, άνεχώρησε διά Θεσσαλονίκης είς Βιέννην. Είς ήμετέ-
ρους είπεν ότι αίτία τής έντεύθεν άπελάσεώς του είναι συκοφαντίαι βουλγάρων
(Χατζή Δημήτρη Πετρούση καί άλλων), οίτινες κατήγγειλαν αύτόν είς τόν Κράλ,
ούτος δέ τόν άπεμάκρυνεν, ίνα μή δυσαρεστήση τούς βουλγάρους. Είπε πρός
τούτοις ότι ούκ όλίγον συνέτειναν είς τήν άπέλασίν του καί τά κατά τών βουλγά-
ρων γραφέντα έν τώ Γερμανικώ τύπω, άλλά τούτο δέν θά τόν άποθαρρύνη, άλλά
τούναντίον θά έξακολουθήση τηρών τήν αύτήν πάντοτε γλώσσαν καί ύπέδειξεν
ώς άνταποκριτήν του ένταύθα Όθωμανόν τινα, τόν υίόν τού Ίμπραήμ πασσά, Ταχ-
σίν μπέη, πρός όν δύνανται νά άνακοινώνωσιν οί βουλόμενοι τάς κακουργίας τού
βουλγαρικού Κομιτάτου. 9-11 Φεβρουαρίου.

– Ἕνας δάσκαλος Τσικόπουλος μέ εἶπε: «*Ἀξίωμά μου εἶναι νά ξεύρω τί νά μή διδάσκω τούς μαθητάς μου*».

– Δέν σημαίνει ἡ ὕλη πού θά διδάξη κανείς τά παιδιά· σπουδαῖο πρᾶγμα εἶναι ὁ τρόπος πού θά διδάξη κανείς τήν ὕλη. Εἶπα σ' ἕνα δάσκαλο στή Δράμα: «*Μάθετέ τους Κινέζικα, φθάνει νά τούς διδάσκετε ὅπως πρέπει*».

Οὔτε τό ποσόν τῆς ὕλης σημαίνει. Μή μπουχτίζετε τά παιδιά. Πρέπει νά μάθουν νά αἰσθάνωνται Ἕλλ[ηνες] καί νά σκέπτωνται.

– Ὁ Τσικόπουλος μέ εἶπε: «Τί πειράζει νά τούς μάθω πολλά ἤ περισσότερα. Μέ τά πολλά τούς βιάζω νά κλείνουν τά βιβλία. Ἕνα πρᾶγμα χρειάζεται· νά τρέχουν στίς βιβλιοθῆκες, να διψοῦν γιά μάθηση. Αὐτό πρέπει νά τούς μάθω. Πρέπει νά συλλογισθοῦμε γιά ποιόν λόγο οἱ ἀρχαιότεροι δάσκαλοι, ὁ Παπαδάσκαλος τῆς Κοζάνης καί ἄλλοι, μέ τά λίγα τους γράμματα ἔκαμαν καλλιτέρους μαθητάς ἀπό τούς τωρινούς. Τούς ἔκαναν νά τρέχουν στίς βιβλιοθῆκες καί ὅταν γνώρισα ἕναν ἀπό τούς μαθητάς τοῦ Παπαδάσκαλου, ρώτησα: «Ποῦ τἄμαθε αὐτός τά τόσα γράμματα;»

– Δέν χρειάζεται ὁμοιομορφία στή διδασκαλία· κάθε τόπος ἔχει καί διαφορετικούς ἀνθρώπους, σέ διαφορετικές ἐργασίες δουλεύουν, ἔχουν διαφορετικό χαρακτῆρα.

– Τί ζητοῦμε ἀπό τά σχολεῖα στή Μακεδονία;

α') Νά μάθουμε τήν γλῶσσα τήν Ἑλληνική σ' ὅσους δέν τήν ξέρουν ἤ δέν τήν μιλοῦν στό σπίτι.

β') Νά τούς ξυπνήσουμε τόν ἐθνισμό.

– Στήν Ἑλλάδα ζητοῦμε μόνο τό δεύτερο καί ἄλλα (νά μάθουν νά σκέπτωνται).

– Συμμορίαι έκ 2 ή 3 άτόμων περιέρχονται τά χωρία τοῦ διαμερίσματος Φλωρίνης καί έξαναγκάζουσι τούς όρθοδόξους είς άποσκίρτησιν.

99 – Ό Μητροπολίτης Μογλενών άνήγγειλεν είς τά Πατριαρχεία ότι || έπειδή αί τοπικαί Άρχαί δέν δέχονται τάς άναφοράς τών άποσκιρτώντων, οί βούλγαροι συντάττοντες αύτάς είς διπλοῦν άποστέλλουσιν είς τήν Έξαρχίαν, όπως αύτη έπιδώση τήν μίαν έξ αύτών είς τήν Μ[εγάλην] Βεζυρείαν, τήν δέ άλλην κρατήση έν τή Έξαρχία. (Έπιβεβαιοί Kral).

– Έν Φλωρίνη πέντε οίκογένειαι όρθόδοξοι έδήλωσαν είς τούς όρθοδόξους ίερεῖς ότι άποσκιρτῶσιν άπό τής όρθοδοξίας καί ότι τοῦ λοιποῦ θά ίεροπράττη αύτοῖς ό σχισματικός ίερεύς καί εἷς τινας έξ αύτών ώρίσθη καί σιτηρέσιον, όπερ θά λαμβάνωσι παρά τοῦ άντιπροσώπου τής Έξαρχίας.

– Παρά τήν γέφυραν Σακουλέβου εύρέθη τό πτώμα τοῦ έκ τοῦ αύτοῦ χωρίου Όμέρ, αύτοκτονήσαντος· ούχ ήττον οί βούλγαροι άποδίδουσι καί τόν φόνον τοῦτον είς όργανα τοῦ Κομιτάτου, ώς δήθεν άντενεργοῦντος είς τάς ένεργείας τοῦ Κομιτάτου.

– Είς άντικατάστασιν τοῦ έκ Φλωρίνης άναχωρήσαντος στρατοῦ τών έφέδρων Άνατολιτών έστάλησαν δύο λόχοι έφέδρων έξ Ήπείρου. Έν Φλωρίνη σταθμεύει καί μία ίλη ίππικοῦ, δύο λόχοι έκ τών νεοσυλλέκτων τοῦ παρελθόντος ||
100 έτους καί τρία όρεινά τηλεβόλα.

– Έν Νεγοβάνη παρέμεινεν έπί δύο ήμέρας ό έκ Μπανίτσης βούλγαρος άρχιληστής Λέκος μετά δύο έτέρων, άνεχώρησε δέ έκεῖθεν τή 3η Φεβρουαρίου, μή δυνηθείς νά προσηλυτίση τούς κατοίκους.

– Είς Πεσόσνιτσαν τό Κομιτάτον άπέστειλεν έπιστολήν άπειλητικήν, όπως προσχωρήσωσιν είς τό σχίσμα. (Έπιστολή [έκ] Φλωρίνης 10-2-1904).

– Λέγεται ότι ό Καϊμακάμης Φλωρίνης διατελεῖ μίσθιον όργανον τοῦ Κομιτάτου καί ότι ένεργεῖ κατά τάς διακελεύσεις αύτοῦ. Πρός τοῦτο χρησιμεύει ό Μουαβίνης (βοηθός του), Άρμένιος τήν καταγωγήν.

– Ό πρώην όπλαρχηγός Σφέτκος έκ Χασανόβου συλληφθείς άπεφυλακίσθη δι' έλλειψιν άποδείξεων ένοχής.

– Ό έκ Χασανόβου Γκήλες Γκρόζδαντσε, ό τολμήσας νά άντεπεξέλθη είς τάς πρός προσηλυτισμόν ένεργείας τοῦ Κομιτάτου κατεκρεουργήθη οίκτρώς ύπό τοῦ Κομιτάτου καί έξηφανίσθη. Ή δολοφονία άποκρύπτεται ύπό τών χωρικών έπιμελώς. Ή Κυβέρνησις λαβοῦσα γνώσιν προέβη είς άνακρίσεις, άλλ' ούδέν είσέτι ||
101 έγένετο γνωστόν. (Έπιστολή έκ Φλωρίνης 10-2-1904).

– Κατά πληροφορίας τοῦ κοτζάμπαση Μπρότ, ό Δέδο Κόλες συνεπεία διαταγών τοῦ ένταῦθα Κομιτάτου προέβη είς έκβιασμούς τών χωρίων Σλήβιτσα καί Μπρότ. Τό πρῶτον ύπέγραψε τήν προσαχθεῖσαν άναφοράν, τό δέ δεύτερον εύρίσκεται είς τήν άνάγκην νά σφραγίση. Τάς διαταγάς τοῦ Κομιτάτου έντεῦθεν διεβίβασε πρός τόν άρχηγόν Δέδο Κόλεν ό ένταῦθα διαμένων Γεώργιος Κύρστε, ξενοδόχος έν Άτ-Παζάρι.

– Πρέπει νά καταλάβουμε πώς: 243

α′) χρειάζεται **σύστημα** ἐκπαιδεύσεως ἑλληνικό, δηλαδή νά μήν παίρνουμε γαλλικό, ἀγγλικό, γερμανικό σύστημα καί νά τό κολλοῦμε στά ἑλληνόπαιδα. Ἄς παίρνουμε ὅ,τι καλό ἔχουν τά ξένα συστήματα ὅ,τι δηλαδή μπορεί νά ἐφαρμοσθῇ στούς Ἕλληνας χωρίς νά παραβιάσῃ τόν χαρακτῆρα τους, ἀλλά νά μήν τά ἐφαρμόζουμε de toutes pièces [ὁλοκληρωτικά].

β′) Χρειάζεται αὐτό τό Ἑλληνικό σύστημα ἐκπαιδεύσεως νά μήν εἶναι **ὁμοιόμορφο** γιά ὅλους τούς Ἕλληνας, γιατί ὑπάρχουν διαφόρων εἰδῶν Ἕλληνες, Ἑλληνοσλαῦοι, Ἑλληνόβλαχοι, Ἑλληνοαλβανοί, Ἑλληνότουρκοι καί Ἕλληνες καθαροί. Οὔτε μποροῦμε, οὔτε χρησιμεύει νά τούς ἀφομοιώσουμε ὅλους καθίζοντάς τους ἕνα καλούπι στήν ἀνατροφή τους. Ou ne peut et on ne devrait pas vouloîr les railler sur le même patron. [Δέν μποροῦμε καί δέν θά πρέπει νά τούς συμπεριφερθοῦμε μέ τόν ἴδιο τρόπο].

Πῶς μπορῶ νά ἀναθρέψω μέ τόν ἴδιο τρόπο ἕνα Μωραϊτόπουλο, ἕναν Κρητικό καί ἕναν χωρικό τῆς μέσης Μακεδονίας πού δέν ξέρει τί θά πῇ Ἕλλην καί Ἑλλάς.

– Ἔπρεπε κάθε πρωΐ πρίν ἀρχίσουν τά μαθήματα τά παιδιά νά λέν ὅλα μαζί ὕστερα ἀπό τήν προσευχή: «*Εἴμεθα Ἕλληνες*» γιατί πολλοί δέν τό ξέρουν πώς εἶναι Ἕλληνες καί ἄλλοι μπορεῖ καί νά μήν εἶναι ἀλλά πρέπει νά γίνουν.

– Ὁ τρόπος τῆς διδασκαλίας πρέπει νά εἶναι **συμπαθητικός** στά παιδιά. Ὁ δάσκαλος πρέπει νά **ἀγαπᾶ** τά παιδιά γιά νά νοιώσῃ πώς νά τούς μαθαίνῃ τά γράμματα. Ἕνα πρᾶγμα δέν χρειάζεται, ἡ **ἀδιαφορία** τοῦ δασκάλου.

– Ὁ σκοπός τῆς ἐκπαιδεύσεως πρέπει νά εἶναι ἕνας ὄχι ||
ὅμως καί τά *μέσα* τῆς ἐκπαιδεύσεως. Σκοπός εἶναι νά μάθουν τά 244
παιδιά νά αἰσθάνωνται Ἑλληνικά καί νά μάθουν νά σκέπτωνται. Ἅμα μάθουν τό πρῶτο, τό δεύτερο ἔρχεται μόνο του.

[Ἴων]

– Ἐν Λιουμπόϊνῳ ἐφονεύθη ὑπό τοῦ Κομιτάτου ὁ ὀρθόδοξος ξενοδόχος Γεώργιος Κοντζόλης, Ἀλβανός τήν καταγωγήν ἐκ τοῦ χωρίου Κοβατσίστα (Πρεμετῆς).

– Ἐκ τοῦ χωρίου Μπρότ ὁ ἀρχηγός Κόλης εἰσέπραξεν ἐξ ἑκάστης οἰκογενείας γενναίαν εἰσφοράν, γρόσια 20. Οἱ χωρικοί ἐξηναγκάσθησαν νά καταβάλωσι τό ὡς ἄνω ποσόν κατόπιν τῶν ἀπειλῶν τοῦ Κόλη καί τῆς γενομένης ἀπαγωγῆς ὑπ'
102 αὐτοῦ 4 προκρίτων χω||ρικῶν, οὕς ὅμως ἠναγκάσθη ν' ἀφήσῃ ἐλευθέρους κατόπιν τῆς ἐπεμβάσεως τῶν χωρικῶν ὅλων.

12 Φεβρουαρίου

– Οἱ χωρικοί τοῦ χωρίου Μπάτς ὑπέγραψαν τήν περί ἀποσκιρτήσεως ἀναφοράν. (Εἰδήσεις Ὀθωμανοῦ).

– Δύο ἄνθρωποι ἐξ Ἑλλάδος διῆλθον ἀπό Χρουπίστης, Κόνσκου, Κωσταράζι καί Λόσνιτσα καί φωτίζουν τούς χωρικούς. (Εἰδήσεις Καλαρρύτη).

– Ὁ ἀδελφός τοῦ ἐνταῦθα ἱερέως παπᾶ-Σπύρου ἐκ Ζαγοριτσάνης, εὑρίσκεται νῦν ἐν Βουλγαρίᾳ (Σόφια) καί γράφει εἰς φίλους αὐτοῦ τῆς περιφερείας Πισοδερίου ὅτι μετ' ὀλίγον θά ἐπανέλθῃ εἰς Μακεδονίαν μετά τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ Τσακαλάρωφ, δι' Ἑλλάδος. Πέρυσι ἦτο εἷς τῶν ἀρχηγῶν τῆς θερινῆς ἐπαναστάσεως. (Εἰδήσεις Λάζου).

– Ἀρχηγός τοῦ Κομιτάτου ἐνταῦθα εἶναι ὁ Ναούμ Χρήστωφ, πράκτωρ τῆς New York Ἀσφαλιστικῆς. Διεξάγει ἀλληλογραφίαν μετά τῆς Σοφίας, μισθοδοτεῖται ἁδρά ὡς ἐξάγεται ἐκ τοῦ ὅτι ἄλλοτε ἦτο πτωχός νῦν δέ φαίνεται πλούσιος. Αἱ διαταγαί ἅς δίδει ἀσυζητητί ἐκτελοῦνται, ἐνῶ πέρυσι δέν ἦσαν ἀνέγκλιτοι. (Εἰδήσεις Νάλτσα).

– Ὁ Χρήστωφ ἄρα φαίνεται [ὅτι εἶναι] ὁ εἷς τῶν τριῶν ἀνδρῶν τῆς Μακεδο-
103 νίας οἵτινες || διευθύνουσι τήν Ἐσωτερικήν Ὀργάνωσιν. Εἷς ἑδρεύει ἐνταῦθα, εἷς ἐν Θεσσαλονίκῃ καί εἷς ἐν Σκοπίοις. Ἡ Ἐσωτερική Ὀργάνωσις, κατά τόν Πρόξενον [τῆς] Αὐστρίας, εἶναι ἐφέτος ἀνεξάρτητος τῶν Κομιτάτων τῆς Σοφίας ἔχει δέ ἐν Σοφίᾳ μόνον ἀντιπροσώπους μεθ' ὧν ἀλληλογραφεῖ. Οἱ ἀντιπρόσωποι οὗτοι εἶναι ὁ Τατάρτσεφ καί ὁ Ματέϊεφ.

– Ὁ ἐνταῦθα ἐν Ἄτ-Παζάρ χατζῆς Κίρστε Γεώργη εἶναι ταχυδρόμος τοῦ Κομιτάτου, πρός ὅλα τά πέριξ Κέντρα. Ὁ Δέδο Κόλε καί ὁ Τάνες εἶναι ὑπό τάς διαταγάς του. Ἐσχάτως ἠπείλησεν αὐτούς διά θανάτου διότι ἔμαθεν ὅτι δέν εἶναι κατά πάντα σύμφωνοι ἐν ταῖς ἐνεργείαις αὐτῶν πρός τάς διαταγάς τῆς Ὀργανώσεως. Λέγεται ὅτι ὁ Κίρστε Γιώργη ἦτο ἐπί κεφαλῆς τῆς συμμορίας ἥτις πρό τινος ἐφόνευσε τόν Τράϊτσε καί τήν σύζυγόν τοῦ υἱοῦ του ἐν Δόμπροβενι, (ὁ Κίρστε Γιώργη λέγεται Καϊμακάμης=ἐπιθεωρητής).

14 Φεβρουαρίου

– Δῆθεν ὑπάλληλοι τῶν βουλγαρικῶν μονῶν περιφέρονται, ὡς πέρυσιν πρός

Ὁ Κῶτες μέ τά παιδιά του καί τόν Σίμο (ΙΕΕΕ)

συλλογήν εράνων υπέρ των μονών υφ' ών αποστέλλονται. Τη 11η Φεβρουαρίου εν Μηλοβίστη ήσαν δύο μέν έκ της μονής τού Τσάπαρι, άλλοι δέ δύο έκ της μονής Βέλγοστι (Άχρίς). Ήσαν καλώς ένδεδυμένοι καί άδρώς δαπανώσι τό χρήμα. Είς τούτων είπεν ότι άρχάς Μαρτίου ή Αυστρία, ή Σερβία καί τό Μαυροβούνιον, θά έπιτεθώσι κατά της Τουρκίας. (Είδησις Μηλοβίστης).

104 – Ό Καϊμακάμης Φλωρίνης τήν 12ην Φεβρουαρίου καλέσας παρ' εαυτώ τόν έκεί Βούλγαρον άρχιμανδρίτην έδήλωσεν αυτώ, ότι τάς ευθύνας των δολοφονιών έχει αυτός καί ότι άν έξακολουθήσωσι αί δολοφονίαι θέλει συλλάβη αυτόν κτλ. Ταύτα φαίνεται ότι είναι τεχνάσματα πρός καθησύχασιν των υπονοιών των ήμετέρων περί δωροδοκίας τού Καϊμακάμη υπό των βουλγάρων. (Έπιστολή έκ Φλωρίνης).

16 Φεβρουαρίου

– Ό Δημήτρης Χρήστου Καράντζα είπεν ότι 2 ή 3 Σμαρδεσιώται μετέβησαν εις τόν Πρόξενον της Αυστρίας πρό τριών έβδομάδων, ούτος δέ αυτοπροσώπως είπεν αυτοίς:

«Δέν έχετε πίστην σείς· όταν έχετε ανάγκην πηγαίνετε μέ τό έν Κομιτάτον καί όταν έχετε ανάγκην πάλιν, πηγαίνετε μέ τό άλλο. Πήρατε τόσα χρήματα καί δέν έκάματε τίποτε. Τώρα νά κοιτάξετε καί νά συμφιλιώσετε τόν Κώτε μέ τό natchalstvo [καθοδήγηση, προϊσταμένη αρχή] των Βιτωλίων ή νά τόν σκοτώσετε, διότι αυτός είναι κλέφτης». (Ειδήσεις [έκ] Πισοδερίου).

– Τόν Μήτρε έξ Άρμενσκου τόν είχε τάξει τό Κομιτάτον 60 λίρας ίνα φονεύση τόν Κώτε, (καί τις Ναούμ έξ Άρμενσκου τόν καταδιώκει).

– Αί Τουρκικαί Άρχαί υπεσχέθησαν εις τόν ρουμούνον χωροφύλακα Τόμτσον 100 λίρας καί τόν βαθμόν γιούζμπαση, άν φονεύση τόν Κώτε.

– Οί Βεσφινιώται λέγουν ότι τόν Μάρτιον οί βούλγαροι θά άρχίσουν τάς ένερ-
105 γείας των. Έφέτος θά ένεργήσουν έντός των πόλεων, (διά δυναμίτιδος || καί άλλως, ίνα προκαλέσωσιν έρεθισμόν των τούρκων). Γενικόν κίνημα ώς τό περυσινόν δέν θά γίνη έν τοίς χωρίοις. Δέν θά έξεγερθούν ολόκληρα χωρία σύν γυναιξί καί τέκνοις, ουδέ θά καταφύγωσιν εις τά όρη ώς πέρυσιν. Άλλ' από έκάστου βουλγαρικού χωρίου θά παραλάβωσι 10-20 ανθρώπους, αναλόγως τού πληθυσμού καί θά έπιτεθώσι κατά των τουρκικών χωρίων. Καί τό Ζέλοβο καί Πισοδέρι θά κτυπήσουν οί β[ούλγαροι].

– Ό Μήτρος Βλάχος, έξωρισμένος, διαμένει κεκρυμμένος έν Κονομπλάτι.

– Ό Άρσωφ πρό μηνός διήλθε διά Πούστετς μετά 10-12 ανδρών. Έδωκε εις τούς έκεί ποίημα διά τόν θάνατον τού Παπατράϊκου. (Ειδήσεις Παπασταύρου).

– Οί δολοφόνοι τού έν Λιουμπόϊνο ημετέρου Γεωργίου Κουτζόλη ήχθησαν εις τάς ένταύθα φυλακάς, ό σχισματικός ιερεύς τού αυτού χωρίου παπά-Χρήστος, 4 υιοί Κώτέ τινος καί ό διδάσκαλος τού ημετέρου σχολείου έν Δούπενι Γεώργιος

πορτοκαλί 39

145. 22 Φεβρουαρίου 1904 2.

Mon cher [Φίλτατε] ὁ Μάνος δέν ξεύρω πῶς ἐμβῆκε στό τουρκικόν ἔδαφος καί ἔγινεν ὕποπτος στούς Τούρκους. Σεῖς μήν ἀναβάλετε τό ταξίδι σας. Ἔχετε κάλλιστον ὁδηγόν τόν Παῦλον Κύρου ὁ ὁποῖος θά ἔχῃ φθάση στάς Ἀθήνας. Συνεννοηθῆτε μαζί του. Εἶναι ἀπόλυτος ἀνάγκη νά ἔλθετε μίαν ὥρα ἀρχήτερα.

Χαιρετισμούς στήν Νάτα κτλ

ὁ φίλος σου

Ἴων

[Κρυπτογραφική]

Πισοδέρι (ΙΕΕΕ)

Παπαφιλίππου. Ἔνδειξις τῆς ἐνοχῆς τοῦ παπᾶ-Χρήστου ὑπάρχει ἡ αἱματωμένη ἀξίνη του, ἣν ἰδών αὐτός ἀνεγνώρισεν. Ὁ ἡμ[έτερος] διδάσκαλος καταδιώκεται διότι ὁ φονευθείς, ἐκ τῆς ἐν Δούπενι οἰκίας αὐτοῦ ἀναχωρῶν, ἐδολοφονήθη καθ' ὁδόν. Ἐνέργειαι πρός ἀπόλυσιν τοῦ ἱερέως καταβάλλονται ὑπό τοῦ Κράλ.

106 – Τήν 14ην Φεβρουαρίου ἐδολοφονήθη ὑπό τοῦ Κόλε ὁ ἐν Βούδιμερτζι ἕλλην προεστός Ρῆστε Μπέχοζωμι. (Εἴδ[ησις] Δραγούμη). Ἐπεβεβαιώθη καί ἐπισήμως.

– Ὁ ἐν Σκότσιβιρ προεστός τοῦ χωρίου προσελθών πρός τόν ἰδιοκτήτην κ. Ἰ. Δανάβασιν ἐβεβαίωσεν αὐτόν ὅτι αἱ συμμορίαι τοῦ Κομιτάτου οὐ μόνον ἐπλαστογράφησαν τάς ὑπογραφάς των, ἀλλά καί τήν σφραγῖδα των θά παραχαράξωσι, τούθ' ὅπερ ἔπραξαν καί εἰς ἄλλα χωρία, ὅπερ ἠρνήθησαν νά σφραγίσωσι, λόγω [τοῦ] ὅτι αἱ σφραγῖδες των εἰσί κατατεθειμέναι εἰς τήν Μητρόπολιν.

20 Φεβρουαρίου

– Κατ' ἐντολήν τοῦ Ἁγίου Πελαγονίας μετέβην χθές παρά τῷ Βαλῇ καί ἀνήγγειλα αὐτῷ ὅτι μουχτάραι 4 χωρίων ὀρθοδόξων λίαν ἐμπιστευτικῶς, ἐκ φόβου μή ἐννοήσωσιν αὐτούς τά ὄργανα τοῦ βουλ[γαρικοῦ] Κομιτάτου, παρουσιασθέντες μετά συντριβῆς καρδίας ὑπέβαλον ὅτι πιεζόμενοι ὑπέγραψαν τάς ἀναφοράς καί ὅτι ἀμέσως ἔμελλον νά ἐπιδώσωσιν αὐτάς. Ἡ Α[ὐτοῦ] Ἐξ[οχότης] μέ διεβαίωσεν ὅτι τοιαῦται ἀναφοραί δέν λαμβάνονται ὑπ' ὄψιν καί ὅτι θ' ἀποπέμψη τούς αἰτήσαντας κακῶς ἔχοντας.

107 Ἅμ' ὡς ἐξῆλθον τοῦ δωματίου τοῦ Βαλῆ εἶδον τούς διαδρόμους τοῦ Σεραΐου πλήρεις χωρικῶν ὀρθοδόξων χωρίων, ἐλθόντων, ὡς ἐβεβαιώθην πρός ἐπίδοσιν τῶν ἀναφορῶν, οἱ πλεῖστοι αὐτῶν ἔστρεψαν τό πρόσωπον καί προσεπάθουν ν' ἀποφύγωσι τά βλέμματά μου, ἐκ τούτου δέ συμπεραίνω ὅτι ἐπετηροῦντο ὑπό ὀργάνων τοῦ Κομιτάτου καί ἐν αὐτῇ τῇ ἐπιδόσει τῶν ἀναφορῶν. Ἀνεγνώρισα τόν ἱερέα μέ [τόν] πρόκριτον τοῦ Μπέραντσι, Ἴγρι καί ἄλλων χωρίων, ἐπλησίασα ἤ μᾶλλον συνέλαβα [τόν] πρόκριτον ἐκ Μπέραντσι καί τόν ἠρώτησα ἔκπληκτος: *«Τί εἶναι αὐτά τά πράγματα;»*, εἰς ἀπάντησιν δύο δάκρυα ἐχάραξαν τήν παρειάν του. Κατωτέρω συνήντησα τόν μουχτάρην Ψανίστης, ὅστις ἐπί δύο ἡμέρας ἐν τῷ Προξενικῷ τούτω γραφείω μᾶς διεβεβαίωνεν ὅτι εἶναι ἐντελῶς ἀνενόχλητοι, μέ παρεκάλεσεν ἐάν ἐννοοῦμεν νά ἔχωμεν αὐτούς ἀδελφούς, νά μή τούς ἐρωτῶμεν ἐν τῇ παρούσῃ περιστάσει καί νά τούς ἀποτρέπωμεν, διότι μικρά ὑπόνοια περί ἀρνήσεως ἀρκεῖ διά νά φονευθῶσιν.

Παρετήρησα ὅτι ὁ Βαλῆς δέν ἐδέχθη τάς ἀναφοράς, μέχρι τῆς 9ης δέ ὥρας μ.μ. τουρκιστί δέν εἶχε διατάξει νά ἀπομακρύνωσι τούς χωρικούς τῶν διαδρόμων. Ἐρωτήσας καί ἄλλους ἐκ τῶν προσελθόντων χωρικῶν ἔλαβον τήν ἀπάντησιν:

108 *«Τί νά κάμωμεν, || ἀνωτέρα βία (κούβετ)»* δηλαδή ὡς νά ἔλεγε: *«Ἐζητήσαμεν τήν προστασίαν σας, δέν μᾶς τήν ἐδώκατε· ὑποκύπτομεν εἰς τήν δύναμιν τῶν βουλγάρων· οἱ βούλγαροι εἶναι δυνατώτεροι ἀπό σᾶς· προστατεύσατέ μας καί δέν θά ὑποκύψωμεν. Δέν ἠμπορεῖτε νά μᾶς προστα-*

῾Ο ῞Αγιος Πελαγονίας ᾿Ιωακείμ (ΓΒ)

τεύσετε; Οἱ βούλγαροι εἶναι δύναμις καί ὑπήκομεν εἰς τήν ἀνάγκην».

Χωρικοί καί ὁ ἱερεύς τοῦ Μπρότ ἠρώτων τόν Πρόξενον:

«Μᾶς βιάζουν· τί νά κάμωμεν; Μᾶς δίδετε τήν ἄδειαν νά ὑπογράψωμεν ὅτι εἴμεθα βούλγαροι;».

– Τηλεγράφημα τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἐσωτερικῶν πρός τόν Γεν[ικόν] Ἐπιθ[εωρητήν] Χιλμῆ πασσᾶν, διαβιβασθέν πρός τόν Νομάρχην Μοναστηρίου καί ὑπό τούτου ἐν ἀντιγράφω πρός τόν ἀρχηγόν τῆς χωροφυλακῆς, παρά τῷ ὁποίῳ καί εἴδομεν αὐτό, ἔχει ὡς ἑξῆς:

«Κατόπιν ἀνωτέρων διαταγῶν, ληφθείσης ἁρμοδίως ἀποφάσεως περί καταρτισμοῦ τῆς ἐν τοῖς τρισί Νομοῖς, Θεσσαλονίκης, Μοναστηρίου, Κοσσόβου, Χωροφυλακῆς, καθιστῶμεν ὑμῖν γνωστόν ὅτι ὁ ὁλικός τῶν χωροφυλάκων ἀριθμός, μή παραγκονιζομένης τῆς βάσεως τῶν ἀναγκῶν ἑκάστης Νομαρχίας θά εἶναι 10.000, ἐπί τῆς νέας ταύτης ἀποφάσεως θά ἔχετε προσεχῶς ὁδηγίας ὁριστικάς πρός συμπλήρωσιν τοῦ τῇ Νομαρχίᾳ Μοναστηρίου ἀναλογοῦντος ἀριθμοῦ χωροφυλάκων ἐφίππων τε καί μή· τήν
109 *ἀνάγκην τοῦ μέτρου τούτου ἐπέβαλεν ἀνωτέρα || διαταγή, καθ' ἥν αἱ ὁποιασδήποτε φύσεως καταδιώξεις πρός τήρησιν τῆς τάξεως θά τελῶνται τοῦ λοιποῦ διά τῆς χωροφυλακῆς».*

21 Φεβρουαρίου

– Διεδόθη ὅτι τό ἐν Φλωρίνῃ Κομιτᾶτον ἔστειλεν εἰς τά χωρία τῆς περιφερείας του ποσότητα δηλητηρίου διατάσσον τούς χωρικούς νά θέσωσι τοῦτο εἰς τά ποτά καί φαγητά τῶν ἑλλήνων ἀνταρτῶν, ὅταν οὗτοι ἐπισκεφθῶσι τά χωρία αὐτῶν. (19 Φεβρ[ουαρίου], ἐπιστ[ολή] ἐκ Φλωρίνης).

– Κατά τινα ἐπιστολήν πάλιν ἐκ Φλωρίνης οἱ φονεύσαντες ἐν Δόμπροβενι τόν Τράϊτσε Πέτρε καί τήν νύμφην του Νέδαν Νεδέλκου, ἦσαν τρεῖς, οἵτινες τῇ ὁδηγίᾳ γείτονός τινος εἰσελθόντες εἰς τήν οἰκίαν τῶν θυμάτων, ἀφοῦ ἐλήστευσαν, τήν μέν γυναῖκα ἐφόνευσαν διά περιστρόφου ἐντός τῆς οἰκίας της, τόν δέ γέροντα, ἀπαγαγόντες ἐκτός τοῦ χωρίου, ἀπέκοψαν τήν κεφαλήν. Ὁ δέ λόγος τῆς θηριοδίας ταύτης ἦν ἡ ἐμμονή αὐτῶν εἰς τά πάτρια.

110 – Αἱ ἀναφοραί τῶν βίᾳ ὑπογραφόντων χωρίων διαλαμβάνουσι τούς ὅρους, *"οἰκείᾳ βουλήσει καί ἀνεπηρεάστως"*, μίαν, παρά τῷ γράψαντι ἀναφορογράφῳ, ἥν ἀνέγνωσα, τοῦ χωρίου Μπέραντσι διελάμβανε, *"συνελθόντες ἐκ τῆς πλάνης, εἰς ἥν μέχρι τοῦδε εὑρισκόμεθα ἀναγνωρίζοντες ξένην ὅλως πρός ἡμᾶς, τήν γλῶσσαν καί τήν καταγωγήν μας, θρησκευτικήν Ἀρχήν κτλ".*

Πληροφορίαι, μή ἐξακριβωθεῖσαι δι' ἰδίας ἀντιλήψεως, βεβαιοῦσιν ὅ,τι, ἀναφοραί τινες διελάμβανον, *"ἐν ἐλλείψει σφραγῖδος τοῦ χωρίου κατακρατουμένης ὑπό τῆς Ἐλλ[ηνικῆς] Μητροπόλεως..."*.

146. Φεβρουάριος [1904]

Ἀγαπητέ μου μπαμπᾶ

Δέν προφθάνω νά γράψω σήμερον.

Σᾶς φιλῶ ὅλους.

Στείλατε γρήγορα τούς τέσσαρας οἵτινες πρόκειται νά ἔλθουν.

Τά ἔγκλειστα ἔγγραφα ἄν καί ἀξιανάγνωστα, ὑποθέτω, δέν ἀνέγνωσα διά τήν πολυλογίαν των.

Τί εἶναι αὐτή ἡ ἀντιβουλγαρική ἑταιρεία;

Τίς ὁ δράστης;

Σέ φιλῶ

Ἴων

[Υ.Γ.] Ἡ ἐδῶ κατάστασις ἀπελπιστική.

Τουρκικό ἱππικό (ΓΒ)

23 Φεβρουαρίου

– Ἐπίσημον τηλεγράφημα τοῦ Μουτεσαρίφη Σερβίων ἀγγέλλει ὅτι παρά τό χωρίον Κίρνικ (Καρυτάδες) ἐνεφανίσθη συμμορία ἐξ 11 ἀτόμων, συνέλαβον τούς ἀγωγιάτας τούρκους καί χριστιανούς καί ἀφ' οὗ ἐζήτησαν πληροφορίας περί τῶν ὀρέων καί δρόμων ἔλαβον τό ἥμισυ τοῦ ἄρτου αὐτῶν καί ἐπλήρωσαν τό ἀντίτιμον.

111 – Τά περί τοῦ συλληφθέντος ἀγνώστου παρά τά Ἑλλη||νικά σύνορα ἔγγραφα ἀπό τοῦ Ἀλάϊ-μπέη πρός ὅν ὑπό τοῦ Βαλῆ εἶχον παραπεμφῆ, διεβιβάσθησαν εἰς τήν ἀστυνομίαν.

– Τό πτῶμα τοῦ τήν 14ην Ἰανουαρίου ἀπαχθέντος ὑπό συμμορίας κοτζάμπαση τῆς Ὀψίρινας Μάρκου Νεδέλκου εὑρέθη ἔξω τοῦ χωρίου. Ἐφονεύθη ὑπό τῆς συμμορίας διότι δέν ἠθέλησε νά ἀποκηρύξη τήν Μεγάλην Ἐκκλησίαν.

– Ἄνθρωπος ἐκ Μεσημερίου εἶπε τῷ Βαγγέλη τοῦ Στρεμπρένου νά προφυλάττηται διότι ἐν τῷ τμήματι Βοδενῶν θά ἐνεργήση ἐφέτος δραστηρίως τό Κομιτᾶτον. (Εἴδ[ησις] Βαγγέλη).

– Εὑρέθη σήμερον τό πτῶμα τοῦ ἱερέως Ψανίστης παπᾶ-Χρήστου ὅστις ἀπήχθη ὑπό συμμορίας Γροῦεφ εἰς τάς 16 τοῦ μηνός. (Εἴδ[ησις] Στρατ[ιωτικοῦ] Διοικητοῦ).

24 Φεβρουαρίου

– Οἱ ἐν τῷ ἐργοστασίῳ Διχόβου μεμυημένοι εἰς τό βουλγαρικόν Κομιτᾶτον ἡμέτεροι 6 ἤ 7 ἐργάται διετάχθησαν νά ὦσι ἕτοιμοι ὅπως τήν 1ην Μαρτίου ἐξέλθωσι μετά τῶν συμμοριῶν εἰς τά ὄρη. (Εἴδ[ησις] δύο ἐξ αὐτῶν).

112 – Τήν ἑσπέραν τῆς 19ης ἰδίου ἐφονεύθη ὑπό τῆς περιπόλου ἐν Ἀχρίδι βούλγαρος ὀνόματι Νικόλαος, ὅστις προσκληθείς τρεῖς φοράς νά σταματήση ἐν καιρῷ νυκτός παρήκουσε.

– Τήν 17ην Φεβρουαρίου ἐδολοφονήθη ὑπό συμμοριτῶν ὁ ὀρθόδοξος ἀγροφύλαξ Πεταλίνας Γιῶβες Γεωργίου, διότι ἦτο ὀρθόδοξος.

29 Φεβρουαρίου

– 20-30 χωρικοί Βεσφίνας ἀνεχώρησαν εἰς τό ἐξωτερικόν. Ἐπίσης χωρικοί Λιουμποΐνου καί ἄλλων χωρίων τῆς Πρέσπας (καί σχισματικοί καί ὀρθόδοξοι). (Εἴδ[ησις] Ζελοβίτου).

– Ὁ ἐν Φλωρίνη Ἐξαρχικός ἀντιπρόσωπος προσεκάλεσε τούς σχισματικούς κατοίκους τοῦ Πάτελι καί εἶπεν αὐτοῖς νά ἡσυχάσωσι καί μηδέν πράξωσι πρός διατάραξιν τοῦ καθεστῶτος, διότι ἡ Ὀθωμανική Κυβέρνησις θά ἐκπληρώση τάς ἀπαιτήσεις των. (Ἐπιστολή ἐκ Σοροβιτσόβου).

– Γυναῖκες ἐκ μέρους τοῦ Κομιτάτου σταλεῖσαι περιῆλθον χωρία τινά τῆς Πελαγονίας καί εἶπον τοῖς χωρικοῖς νά μένωσι μέχρι νεωτέρας διαταγῆς ἥσυχοι διότι ἄλλως θά λυθῶσι τά ζητήματα, ἡ δέ διατάραξις τῆς ἡσυχίας δύναται νά παρεμποδίση τόν διακανονισμόν αὐτῶν. (Εἴδ[ησις] Μητροπόλεως).

– Οἱ τοῦ Κομιτάτου ἐνταῦθα λέγουσι ὅτι μέχρι Μαΐου οὐδέν θά ἐνεργήσωσι κίνημα. (Εἴδ[ησις] Ἄγγλου Braihford).

147. Σλαυόφωνοι χωρικοί (1906)

– Τήν ἄνοιξη οἱ γυναῖκες καθώς εἶναι ἀσπροντυμένες μέ κόκκινες ποδιές εἶναι σά λουλούδια μεσ' τά χωράφια.

– Στά χωράφια κοντά στό Μοναστήρι φοροῦν μιά ζώνη πολλές φορές στριφογυρισμένη στή μέση τους. Καί ἀπό πάνω ἔχουν μιά κατακόκκινη βαρειά ποδιά χρυσοκέντητη στήν ἄκρια καί σκληρή.

– Στά χωριά τοῦ Δεδέαγατς δέ φοροῦν τόσο μακρυά ζωνάρια οὔτε τέτοιες ποδιές βαρειές καί σκληρές κάτω.

– Στά χωριά τῆς Ὄχριδας κεντοῦν τά καλλίτερα κεντήματα· ἡ ἄκρια τῶν μανικιῶν εἶναι κεντημένη, καί ἡ ἄκρια τῆς φούστας κάτω.

– Τούς Σλαυόφωνους θά τούς ἐκμεταλλευθοῦν ὅπως καί τούς ἐκμεταλλεύονται οἱ δυνατώτερες φυλές πού εἶναι πιό πολιτικές καί πιό σβέλτες ἀπ' αὐτούς, οἱ Ἕλληνες, οἱ Βούλγαροι, οἱ Σέρβοι· καί μποροῦν νά γίνουν ὅτι θέλεις, εἴτε Ἕλληνες εἴτε Βούλγαροι εἴτε Σέρβοι. Εἶναι μιά μάζα μαλακή καί χλιαρή πού μπορεῖς νά τήν πλάσης ὅπως θέλεις.

– Εἶναι ἀκάθαρτοι.

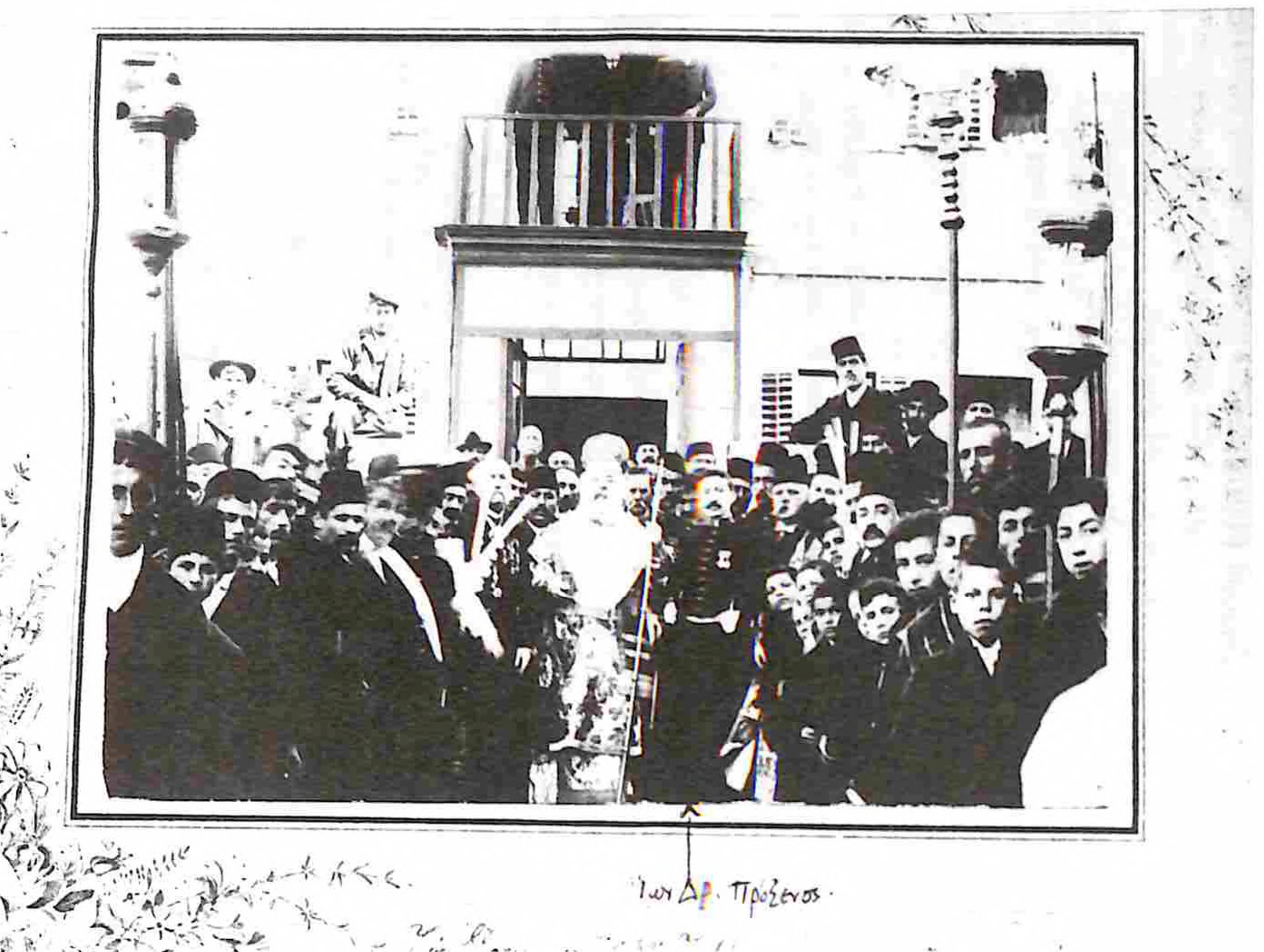
– Τίς Κυριακές στό Δεδέαγατς εἶναι καθαροί, οἱ γυναῖκες ἀλλάζουν κάθε Κυριακή καί δέ βγάζουν τά ροῦχα τους ὡς τήν ἄλλη Κυριακή. Κοιμοῦνται μ' αὐτά.

– Τά ἀρνοδέρματα πού φοροῦν στά χωριά τοῦ Μοναστηρίου εἶναι οἱ πιό βρώμικες προβιές πού εἶδα ποτέ μου.

– Οἱ γυναῖκες κατουροῦν ὄρθιες, ἀνοίγοντας τά σκέλη. Φοροῦν μόνο κάλτσες, ὡς τό γόνατο, καί τίποτε ἄλλο ἀπό κάτω ἀπό τό μακρύ πουκάμισό τους.

[Ἴων Δραγούμης]

[Χαρτάκι 10 ἐπί 14 ἑκατοστά μέ μικροσκοπικά γραμματάκια].

Ὁ Ἴων στό Δεδέαγατς (Ἀλεξανδρούπολη) (ΓΒ)

Μάρτιος 1904

*Είναι άπλοῦς ὁ συλλογισμός· «πρέπει νά μποῦμε στόν χορό». Ἀλλά ἐάν μέν οἱ β[ούλγαροι] νῦν ἑτοιμάζουσι ἐπανάστασιν, πρέπει καί ἡμεῖς νά ἑτοιμάζωμεν ἐπανάστασιν (...). Ἵνα εἰσέλθωμεν εἰς τόν χορόν ὁ μόνος τρόπος εἶναι νά ρίψωμεν δόλωμα, τό δέλεαρ τῆς ἐλευθερίας, προσθέτοντες μόνον ὅτι **δέν** συμφέρει **νῦν** νά γίνη ἡ ἔναρξις τοῦ κινήματος ἀλλά βραδύτερον.*

27-3-1904

Ἴων πρός πατέρα

Σελ. 459

113 **2 Μαρτίου**

– Τήν νύκτα τῆς χθές 33 ἐκ τῶν ἐν ταῖς ἐνταῦθα φυλακαῖς κρατουμένων σχισματικῶν ἐκ Ζέλενιτς μετά τοῦ σχισματικοῦ ἱερέως των, διατρήσαντες τάς φυλακάς ἀπέδρασαν. Μεταξύ τῶν δραπετευσάντων καταλέγονται καί 2 χωροφύλακες ἐκ Περλεπέ.

– Οἱ πρόκριτοι τοῦ Μπρότ ἐπέδωκαν ἀναφοράν περί ἀποσκιρτήσεως αὐτῶν εἰς τό σχίσμα. Ἀλλ' ὁ Γεν[ικός] Διοικητής δέν ἀπεδέχθη τήν ἀναφοράν, παρήγγειλε δέ στόν Διευθυντήν τῆς Ἀστυνομίας, ἵνα προβῆ εἰς νουθεσίας πρός αὐτούς, κατά δέ τήν ὑπό τῆς Ἀστυνομίας γενομένην ἐξέτασιν ἀπεδείχθη ὅτι ἡ εἰρημένη ἀναφορά ἐγράφη ἐν τῇ Βουλγαρικῇ Μητροπόλει ἐνταῦθα.

3 Μαρτίου

– Τήν παρελθοῦσαν Κυριακήν ὁ διδάσκαλος Σκότσιβιρ διετάχθη ὑπό τῶν κατοίκων νά ἀποχωρήσῃ ἀπό τοῦ χωρίου. Τήν δέ προηγουμένην Κυριακήν εἶχεν ἔλθει εἰς τό χωρίον ὁ Δέδο Κόλες με 9 συντρόφους. (Ὁμολογία διδασκάλου Σκότσιβιρ).

– Ὁ Τάνες καί Δημήτρης (τοῦ παπᾶ υἱός) ἐκ Κότορι πιέζουν τό χωρίον ὡς καί τά πέριξ χωρία ἵνα γίνωσι βουλγαρικά.

114 – Πρό πέντε ἡμερῶν συμμορία βουλγαρική ἔλαβεν ἀπό τῶν ρουμού||[νων] Μπελκαμένης ἄρτον.

– Χωρικός Περλεπέ λέγει ὅτι συμμορίαι ἔρχονται ἐκ Τίκφες.

–Τηλεγραφητής ἔλεγε προχθές ὅτι συμμορίαι διῆλθον τά Βουλγαρικά σύνορα ἐρχόμεναι πρός τά κάτω.

– Ὁ αὐτός χωρικός ἔλεγεν ὅτι τό Κομιτᾶτον διατάσσει νά μή μεταναστεύσωσιν οἱ χωρικοί.

– Ἡ αὐτή εἴδησις ὑπάρχει καί ἐνταῦθα. (Εἰδήσεις Φ[λωρίνης])

– Ἐκ Μηλοβίστης γράφουσιν ὅτι:

«Ὁ Τρύφων ἰατρός ὁ ὁποῖος μένει εἰς τά Βιτώλια ἔστειλεν ἐδῶ πρός τούς ρουμούνους εἴδησιν ὅτι οἱ κομῖται ζητοῦν σαράντα λίρες συνδρομήν ἀπό τήν ρουμουνικήν μερίδα. Νά τά συνάξητε καί νά τά στείλετε εἰς ἐμένα κατ' εὐθεῖαν, εἶπε, *μέ ἐπίτηδες σταλμένον ἄνθρωπον. Ἀμέσως συνάχθηκεν ἡ ἐπιτροπή τῶν ρουμούνων ὁ Τάκης Τσαβάρας, Ἀνδρέας Κουζαμάνας καί μερικοί ἄλλοι μυστικῷ τῷ τρόπῳ καί τούς ἔστειλαν λόγον διά γράμματος ὅτι ἐντός τριῶν ἡμερῶν θά τά στείλωσι μέ τόν Βαγγέλην Τσιάμπα τά χρήματα· ὁ δέ Ἀνδρέας Κουζαμάνας καί ὁ Τσαβάρης, αὐτοί εἶναι οἱ εἰσπράκτορες. Ἕνας δέ Νικόλαος Τσιῶμος ἀπό τήν ρουμουνικήν μερίδα ὁ*

148. 4 Μαρτίου [1904]

Ἀγαπητέ μου μπαμπᾶ

Ἐπιστρέφω τό γράμμα τοῦ κ. Βοῖλα. (...) Ὁ θεῖος Μᾶρκος μέ εἶχε παρακαλέσει νά γράψω εἰς τόν Abbott προτείνων αὐτῷ νά γίνῃ τακτικός ἀνταποκριτής τοῦ Bulletin d'Orient. Συνημμένως διαβιβάζω τήν ἀπόκρισιν τοῦ Abbott περιέχουσαν τούς ὅρους ὑφ' οὕς δεχεται. Εὐχαριστῶ διά τά ἄσματα·
θά στεῖλω αὐτά εἰς διάφορα σχολεῖα καί μουσικούς συλλόγους (...). || Ὁ Να- 2
ούμ Σπανός ὅν μέ συνιστᾶς δέν εἶναι ἀπολύτως ἀπορριπτέος ἀλλ' οὐδ' ἀπολύτως ὅμως ἐμπιστοσύνης. Αἱ μετά τῶν Τούρκων σχέσεις αὐτοῦ εἶναι ἐπικίνδυνοι ἡμῖν.

Οἱ ἑξῆς ζητοῦσι βασιλικήν χάριτα. Διαμένουσιν ἐν Μακεδονία. Ὁ Βαγγέ-
λης ἐκ Στρεμπρένου. (...) || Παρακαλῶ νά μοί ἀποσταλῆ ὁ τόμος (περιέχει 3
τούς δύο τόμους) τῶν Ἱστορικῶν Ἀναμνήσεων τοῦ Νικολάου Δραγούμη, εὑρισκόμενος ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ μου.

Σοί στέλλω 1 λίραν καί 1/4 λίρας ἀντιπροσωπεύοντα τάς 42 δραχμάς ἅς ὀφείλω σοι ἐκ τῶν βιβλίων τοῦ Πετρώφ. (...) Ὁ Καστορίας εὑρίσκεται ἐδῶ.

Εἶναι δυνατόν νά φροντίσῃς νά ἐπιταχυνθῇ ἡ ὑπό τοῦ κ. Δέλιου, νομίζω, ἀποστολή τῶν ὀργάνων τῆς γυμναστικῆς ἅτινα ἀπό δύο περίπου ἐτῶν ἀγνοῶ διατί μένουν ἐν Ἀθήναις ἐνῶ ἠδύναντο νά εἶναι ἐνταῦθα ὅπου χρησιμεύσωσιν; (...)

Σέ φιλῶ πολύ

Ἴων 4

πορτοκαλί 46

149. 11 Mars 1904

Cher Paul

Nous avons appris que le prêtre papa-Stavro n'est pas digne de toute confiance dans les affaires d' argent, de sorte qu' il vaut mieux ne lui pas

[11 Μαρτίου 1904

Ἀγαπητέ Παῦλε

Μάθαμε ὅτι ὁ ἱερέας παπᾶ-Σταῦρος δέν εἶναι ἄξιος κάθε ἐμπιστοσύνης σέ οἰκονομικές ὑποθέσεις ὥστε καλύτερα μήν τοῦ δώσετε αὐτά

όποῖος πρό τριῶν-τεσσάρων ἑβδομάδων εἶχε φύγει μέ τούς κομίτας ἦλθεν εἰς τό σπίτι του. Μοῦ φαίνεται ὅτι καί ἀπό τούς δικούς μας ἐζήτησαν». (Γράμμα παπᾶ-Κωνσταντῆ).

– Τήν 27ην Φεβρ[ουαρίου] εἰς τό χωρίον Ὀσνίτσανη (Καστορίας) ἐφονεύθη
115 ὑπό [τῶν] κομιτῶν Ναούμ καί Στεργίου, ὁ μουχτά||ρης Δημήτριος Τουγλίνας (60 ἐτῶν).

– Τό Ἀετόζι ἐπολιορκήθη 29 Φεβρ[ουαρίου] - 1 Μαρτίου ἐπί τῇ ὑπονοίᾳ ὅτι κρύπτεται αὐτοῦ ὁ Ἀλέξης. (Ἐπιστολή ἐκ Σόροβιτς).

– Ἀθρόοι ἐκ τῶν χωρίων προσέρχονται οἱ χριστιανοί ὅπως λάβωσι διαβατήρια διά τήν ἀλλοδαπήν. Ἡ κίνησις αὕτη δεικνύει τόν φόβον τῶν χωρικῶν περί ἐπικειμένων ταραχῶν. Μεταξύ τῶν μεταναστευόντων πλεῖστοι εἶναι ἐκ τῶν μεμυημένων τοῦ Κομιτάτου. Δέν ἐξηκριβώθη ἄν συναινέσει τοῦ Κομιτάτου ἀπέρχονται, ἤ παρά τήν ἄδειαν αὐτοῦ.

– Ἐν τῷ παρακειμένῳ τοῦ χωρίου Βοσταράνη δάσει ἐφονεύθη ὑπό κομιτῶν Ὀθωμανός τις ὅστις μετ' ἄλλων δύο συγχωρίων εἶχε μεταβῇ πρός ξύλευσιν.

– Ὁ Καϊμακάμης Φλωρίνης ἐπαύθη κατ' αἴτησιν, λέγεται, τῶν ἐνταῦθα Προξένων πρός οὕς οἱ κάτοικοι Δόμπροβενι παρεπονέθησαν ἐναντίον τοῦ Καϊμακάμη διότι μεταβάς ἐκεῖ ἵνα ἐξακριβώσῃ τόν διπλοῦν φόνον, ἔδειρεν αὐτούς.

– Πιέσεις Κομιτάτου ἐπί χωρίων. Τήν ἐνέργειαν ταύτην διεξάγουσι τά ἐν ἑκάστῳ χωρίῳ ὄργανα τοῦ Κομιτάτου λαμβάνοντα τάς ὁδηγίας ἀπό τῶν ἐν ταῖς πόλεσι προέδρων των. Ὅταν δέ κατά τῆς ἐνεργείας ταύτης ἀντιταχθῇ ὑπό τῶν ἡμετέρων χωρικῶν καί ἡ ἐλαχίστη ἀντίδρασις, προσκαλοῦνται ἀμέσως τά ἐκτελεστικά τμήματα (τῆς συμμορίας).

– Ἀπόπειρα δολοφονίας κατά μουχτάρη Κραπέστινας τήν 24ην Φεβρουαρίου. Διπλοῦς πυροβολισμός κατά τοῦ παραθύρου τῆς οἰκίας του.

116 – Ὁ διδάσκαλος Εὐάγγελος Βελιανοῦ τοῦ χωρίου Κάτω Κότορι ἐδήλωσεν εἰς τήν Μητρόπολιν Μογλενῶν ὅτι ἀποσκιρτᾶ ἀπό τῆς Ὀρθοδοξίας εἰς τό σχίσμα καί ὅτι εἰς τό ἑξῆς διδάσκει ὡς βούλγαρος διδάσκαλος εἰς τό Χασάνοβον, ἐξαρτώμενος καί πληρωνόμενος ὑπό τῆς Ἐξαρχίας.

– Εἰς Μπάτς τήν 24ην Φεβρουαρ[ίου] ἐστάλη βούλγαρος διδάσκαλος προσληφθείς ἀπό Βιτωλίων. Ἐστάλησαν εἰς Μπάτς ἐκ Φλωρίνης ἱκανά βουλγαρικά βιβλία. (Ἐπιστολή ἐκ Φλωρίνης).

– Τῇ 28η Φεβρουαρίου ἡ συμμορία τοῦ Κόλε (Ντέντο) μετά τοῦ Τάκη Καλαϊτζῆ καί Κύρστε Γεώργη συγκαλέσασα τούς χωρικούς ἐν Σκότσιβιρ συνέλαβε τούς χωρικούς Ρῆστε Κοῦλε καί Ἰῶσκο Γεώργη καί ἠπείλησεν ὅτι ἤθελεν ἀπαγχονίσῃ αὐτούς ἐάν ἐπέμενον ἀρνούμενοι νά ὑπογράψωσι τήν περί ἀναγνωρίσεως τῆς Ἐξαρχίας ἀναφοράν· ἐπέδειξαν μάλιστα καί τά ἐπί τούτῳ σχοινία. Ἐσώθησαν ὑποσχεθέντες ὅτι θά πράξωσιν ὡς διατάσσῃ τό Κομιτᾶτον.

– Ἀπό τά καταργηθέντα τάγματα ἰλαβέδων τῶν περιφερειῶν Ἐλβασανίου, Βε-
117 ρατίου καί Κορυτσᾶς κτλ. ἐσχηματίσθη μία μεραρχία ὑπό τήν ἐπω||νυμίαν τῶν

donner ce que vous comptiez lui donner. Dites-lui que vous vous entendrez directement avec les intéressés.
à toi
Jean

πού σκοπεύατε νά τοῦ δώσετε. Πεῖτε του ὅτι θά συνεννοηθῆτε κατευθεῖαν μέ τούς ἐνδιαφερομένους.
Δικός σου
Ἴων]

Cher Paul
Envoie-moi l' argent à Serrès. J'ai le moyen d'en faire parvenir le nécessaire à Vitolia. Le travail continuera là-bas et partout; mais constituez vite le centre (à Athènes). Je t' écrirai plus au long de mon poste.
à toi
Jean

[Ἀγαπητέ Παῦλε
Στεῖλε μου τά χρήματα στίς Σέρρες. Ἔχω τόν τρόπον ὥστε νά φθάσουν στά Βιτώλια τά ἀπαραίτητα. Τό ἔργο θά συνεχιστῆ ἐκεῖ πέρα καί παντοῦ, ἀλλά φτιάξτε γρήγορα τό Κέντρο (στήν Ἀθήνα). Θά σοῦ γράψω περισσότερα ἀπό τήν θέσιν μου.
Δικός σου
Ἴων]

150. Στέλλω 1000 φράγκα
Ἐξακολουθήσατε ἐνεργείας σας πρός καλλιτέραν διοργάνωσιν συμμοριῶν.
Δύο συμμορίαι ἐκ 15-20 ἀνδρῶν ἑκάστη ἀρκοῦσι πρός τό παρόν.
Γράψατέ μου ἄν θέλετε τόν Γεώργιον Πέτρου ὡς ἀρχηγόν διά τήν δευτέραν συμμορίαν.
Ἐξ Ἑλλάδος πρός τό παρόν μόνον χρήματα δύνανται νά στέλλωνται.
Πρέπει νά ἐνεργήσωμεν διά ἐντοπίων δυνάμεων. Ὅπλα ἀδύνατον νά ἔλθωσιν ἐκεῖθεν ἕνεκα τῆς αὐστηρᾶς ἐπιτηρήσεως συνόρων.
Ἀφοῦ προμηθευθῆτε ὅπλα ἀγοράζοντες αὐτά ἴσως ἀποσταλῶσι καί ἐξ Ἑλλάδος ὀλίγοι ἄνδρες.
[Ἴων]

ἐφέδρων τῆς 2ας σειρᾶς τῆς ὁποίας ἕδρα ὡρίσθη ἡ Κορυτσά. 4 Μαρτίου Μέραρχος Ναζίφ πασσᾶς.

– Τό χωρίον Σλίβιτσα ὑπέγραψεν ἀναφοράν περί ἀποσκιρτήσεως εἰς τό σχίσμα.

– Ὁ κοτζάμπασης τοῦ χωρίου Σκότσιβιρ ἤγειρεν ἀγωγήν κατά τοῦ Ἰ. Δανάβαση ὡς κατακρατοῦντος τήν σφραγίδα τοῦ χωρίου. Τοῦτο κατ' ἀπαίτησιν τοῦ Κόλε-Δέδο.

6 Μαρτίου

– Οἱ συμμορῖται εἶπον εἰς τούς χωρικούς τοῦ Μπρότ ὅτι:
«Δέν θά ἐλευθερωθῆ ἡ Μακεδονία ἄν δέν γίνουν ὅλοι οἱ Μακεδόνες βούλγαροι». (Εἰδήσεις τούρκου Σάζη).

8 Μαρτίου

– Συμμορία βουλγαρική (πιθανῶς τοῦ Μήτρου Βλάχου), μεταβᾶσα τήν νύκτα τῆς 3ης Μαρτίου εἰς τό χωρίον Ὄστιμα ἐζήτησε νά ἴδη τόν νέον κοτζάμπασην
118 τοῦ χωρίου Κύρστεν, ὅστις ἠρνήθη νά δεχθῆ τήν συμμορίαν εἰς τήν οἰ||κίαν του, συνεβούλευσε δέ αὐτούς νά μεταβῶσιν εἰς τήν οἰκίαν τοῦ παλαιοῦ κοτζάμπαση Τράϊκου, ἀλλά καί οὗτος ἠρνήθη νά δεχθῆ τήν συμμορίαν εἰς τήν οἰκίαν του. Ἡ συμμορία ὀργισθεῖσα ἀπεπειράθη διά λίθων νά ἐκβιάση τήν εἴσοδον τῆς οἰκίας καί διά πυροβολισμῶν· εἰς τούς πυροβολισμούς τῶν συμμοριτῶν ἀπήντησε δι' ἀντιπυροβολισμῶν ὁ κοτζάμπασης μετά τῶν τριῶν υἱῶν του, συγχρόνως δέ ἤρξαντο πυροβολοῦντες καί οἱ λοιποί χωρικοί ἐναντίον τῶν συμμοριτῶν, οἵτινες ἠναγκάσθησαν ν' ἀποχωρήσωσιν μετά δίωρον συνεχῆ πυροβολισμόν. Οἱ χωρικοί Ὀστιμας εἶχον συνεννοηθῆ καί μετά τῶν χωρικῶν Ζιελόβου νά μή δεχθῶσιν, ἀλλά νά ἐκδιώξωσι πᾶσαν συμμορίαν, ἥτις ἤθελεν ἀποπειραθῆ νά εἰσβάλη εἰς τά χωρία των.

Ἡ αὐτή συμμορία ἐζήτησε νά μεταβῆ καί εἰς Σμαρδέσι, ἀλλά δέν ἐγένετο δεκτή. (Εἴδησις διδ[ασκάλου] Νικολάου Τραϊανοῦ).

– Κατ' εἰδήσεις ἐκ Σουροβιτσόβου συμμορία δεκαμελής περιέρχεται τά χωρία τά πέριξ τοῦ Ὀστρόβου κατηχοῦσα τούς χωρικούς εἰς τά σχέδια τοῦ Κομιτάτου.

– Κατ' εἰδήσεις ἐκ Πισοδερίου οἱ ρουμοῦνοι ἐνεργοῦν ν' ἀνοίξουν ἐκεῖ σχολεῖον (8 Μαρτίου).

119 – Ἐκ Σόροβιτς τήν νύκτα τῆς 8ης Μαρτίου δι' ἐκτάκτου ἁμαξοστοιχίας ἀνεχώρησεν ἕν τάγμα στρατοῦ ἐκ τῶν ἐκεῖ σταθμευόντων κατευθυνόμενον εἰς Θεσσαλονίκην - Σκόπια-Φερίζοβικ. (Εἴδησις σταθμοῦ).

– Ληστανтάρτης ἐξ Ὀστρόβου ὀνόματι Γεώργιος Γέλες, βούλγαρος, πρό 12 ἡμερῶν μετά τριῶν ἄλλων ἀνεχώρησεν εἰς Λάρισσαν. (Εἴδ[ησις] Καλλαρ[ίτη]).

Όστιμα - Τρίγωνο, Ζέλοβο - Ανταρτικό (ΓΠ)

10 Μαρτίου

– Τήν νύκτα τῆς χθές ἀνεχώρησαν δι' ἐκτάκτων ἁμαξοστοιχιῶν δύο τάγματα στρατοῦ μόλις καταφθάσαντα ἐξ Ἀχρίδος. Ἄλλο ἕν τάγμα ἀνεχώρησεν ἐκ Περλεπέ, κατευθυνόμενον πάντα εἰς Σκόπια καί ἐκεῖθεν πρός τά Αὐστριακά σύνορα.

– Εἷς Κατρανιτσιώτης ἐξηφανίσθη. Λέγεται ὅτι μετέβη πρός συμμορίας. (Εἴδ[ησις] Σόροβιτς).

– Ὁ Καϊμακάμης Φλωρίνης ἐκάλεσε διδασκάλους τινάς βουλγάρους, ὡς τόν τῆς Νερέτης καί εἶπεν αὐτοῖς ὅτι ὡς ὑποστάντες ποινήν φυλακίσεως δέν πρέπει νά διδάσκωσι τοῦ λοιποῦ. (Εἴδ[ησις] Γραμμενοπούλου).

120 – Χθές εἰς συμπλοκήν λαβοῦσαν χώραν ἐν Πεταλίνω μεταξύ στρατιωτικοῦ ἀποσπάσματος καί συμμορίας Δέδο Κόλε, ἐφονεύθησαν ὁ ἀρχηγός Κόλε, ὁ Σαμαρτζῆς Ρῆστε, ὁ Καλαϊτζῆς καί τις ἕτερος. Τρεῖς δέ κομῖται κατώρθωσαν νά φύγωσιν. Κατεσχέθησαν 3 ὅπλα Γκρᾶ (10 Μαρτίου). Οὐδείς ἔπαθέ τι ἐκ τοῦ στρατοῦ.

– Λέγεται ὅτι ὁ ἱερεύς Ψανίστης παπᾶ-Χρῆστος ἐδολοφονήθη ὑπό τοῦ Λέτζου Ἄντε ἐξ Ἄγλαρτζι καί ἐτάφη εἰς τήν αὐλήν τῆς ἐκκλησίας τοῦ εἰρημένου χωρίου. (10 Μαρτίου).

– Λέγεται ὅτι ἑπτά νέοι βούλγαροι ἐντεῦθεν ἐξῆλθον ὅπως τεθῶσιν ἐπικεφαλῆς νέων συμμοριῶν κατόπιν τοῦ χθές γνωσθέντος φόνου τοῦ Δέδο Κόλε.

– Κατά τήν ὁμολογίαν τοῦ ἐκ τῶν ὀπαδῶν τοῦ Κῶτε, Δήμκου, ἡ εἰς Ὄστιμαν
121 μεταβᾶσα συμμορία τῇ 3η Μαρτίου ἀπετελεῖ||το ἐξ 8 συμμοριτῶν, μελῶν τῆς συμμορίας Κῶτε, οἵτινες δέν ἐγένοντο δεκτοί ὑπό τῶν χωρικῶν, ἀρνηθέντων νά τοῖς παράσχωσι τροφήν καί ἄσυλον, ἐπειδή συχνά ὑπεβάλοντο εἰς τοιαύτας φορολογίας.

– Τῇ 10η Μαρτίου οἱ ἐν Περλεπέ ρουμοῦνοι διδάσκαλοι διέκοψαν τήν ἀκολουθίαν τοῦ Μεγάλου Κανόνος ἐπιτεθέντες κατά τοῦ ἡμετέρου διδασκάλου, ἀρνηθέντος νά ἀποσύρη τούς μαθητάς ἐκ τῆς θέσεως, ἥν εἶχον καταλάβει προηγουμένως ἐν τῇ ἐκκλησία. Πολλαί γυναῖκες ἐκ τῶν ἡμετέρων ἐκακοποιήθησαν ὑπό τῶν εἰς ἐπικουρίαν τῶν διδασκάλων προσδραμόντων ρουμουνιζόντων καί τις ἐλιποθύμησεν. Ἡ ἀστυνομία ἐπεμβᾶσα προέβη εἰς ἀνακρίσεις καί κατόπιν τούτων ἐφυλακίσθησαν οἱ πρωτουργοί τοῦ κινήματος, ἀλλά τήν ἐπιοῦσαν ἀπεφυλακίσθησαν.

15 Μαρτίου

– Καθ' ἅ διηγήθη ὁ πρώην κοτζάμπασης τοῦ χωρίου Μπρότ, Κῶτσος, σήμερον
122 εἰσῆλθον μετημφιεσμένοι || εἰς τήν πόλιν ὁ υἱός καί ὁ ἀνεψιός τοῦ Δέδο Κόλε, ὅπως τῇ μεσολαβήσει τοῦ Προξένου τῆς Αὐστρίας παραδοθῶσι ταῖς Ἀρχαῖς καί τύχωσιν ἀμνηστίας.

Ὁ αὐτός προσέθηκεν ὅτι ἡ σύζυγος τοῦ Γεώργη Κύρστε τοῦ κρατουμένου ἐν ταῖς ἐνταῦθα φυλακαῖς μεταβᾶσα παρά τῷ Προξένω τῆς Αὐστρίας ἐζήτησε τήν μεσολάβησιν πρός ἀποφυλάκισιν τοῦ συζύγου καί υἱοῦ της, οὗτος δέ διεβεβαίω-

151. 23 Μαρτίου [1904] 366

Ὕστερα ἀπό τούς Βουλγάρους, ἦλθαν ἐκεῖνοι. Τούς περίμενεν ὁ λαός μέ λαχτάρα. Ὕστερα ἀπό τήν ἀγριάδα τῶν Βουλγάρων ἦλθε τῶν Ἑλλήνων ἡ γλύκα, ἐκείνη πού δέ σκοτώνει, δέ σφάζει, δέ φαρμακώνει, δέ δέρνει, δέ φοβερίζει, μόνο μ' ἕναν καλό λόγο παρασύρει, γλυκαίνει τούς ἀνθρώπους καί τρέχουν πίσω τους καί τούς ἀγαποῦν. [Κατοπινή σημείωση] (Τό διάβασα αὐτό στόν Παῦλο [Μελᾶ] τήν νύχτα πού ἦλθε σπίτι μου στά Βιτώλια).

[Τετράδιο 10 ἡμερολογίου].

152. 27 Μαρτίου [1904]

Ἀγαπητέ μου μπαμπᾶ

Ἔλαβον χθές τό γράμμα σου τῆς 20ῆς, κατ' ἐξαίρεσιν ἐγκαίρως. Εὐχαριστῶ διά τά φύλλα τῶν "Ἀθηνῶν". Δέν κατώρθωσα ἔτι νά τά ἀναγνώσω καί διότι ἦτο ὁ Π[αῦλος Μελᾶς] ἐδῶ καί διότι εἶχον ἐργασίας διαφόρους καί διότι εἶναι μεγάλη ἑβδομάς καί ὁ ἐκκλησιασμός καταλαμβάνει πολλάς ὥρας. Ὁ Π[αῦλος] ἔφυγε σήμερον πρωΐ.

Ἀποκρίνομαι εἰς τό ἐρώτημά σου.

Ὑπέρ τῆς κοινότητος Κιρτσόβου ἐνεκρίθη διά τό προσεχές ἔτος 40λιρον ἐπίδομα. Ἐφέτος θέλει πληρωθῆ μόνον ἡ 6' ἑξαμηνία (ἤτοι 20 λίραι).

Περί τῶν ἐκκλησιαστικῶν βιβλίων Καστορίας θά φροντίσω.

Ὡς θά κατανοήσης ἐκ τῶν λεγομένων τοῦ Π[αύλου] ἡ «ὠργανωμένη ἄμυνα» ὑπονοεῖ προπαρασκευήν τῶν βουλγαροφώνων πληθυσμῶν, σύνταξιν αὐτῶν πρός ἐξέγερσιν. Οἱ βουλ||γαρό- 2
φωνοι, ἐάν ἐξακολουθήσωσι νά ἐνεργῶσι τά βουλγαρικά Κομιτᾶτα, δέν δύνανται νά μή μετάσχωσι κινήματος ὑπό τῶν Κομιτάτων τούτων παρασκευαζομένου εἰ μή μόνον ἐάν τά ὅσα ἐνεργοῦσι τά Κομιτᾶτα ἐνεργηθῶσιν ὑφ' ἡμῶν.

Ἵνα εἴπωμεν εἰς τά βουλγαρόφωνα χωρία νά μή δέχωνται βουλγαρικάς συμμορίας καί νά μή συμπράττωσι μετ' αὐτῶν, πρέπει:

σεν αὐτήν ὅτι ἐάν μέν συνελήφθησαν οὗτοι διά τό ζήτημα περί ἐξαναγκασμοῦ τῶν χωρίων ν' ἀσπασθῶσι τό σχίσμα θά ἐνεργήσῃ ν' ἀποφυλακισθῶσιν, ἀλλ' ἐάν ἐνέχωνται εἰς τά κινήματα τῶν συμμοριῶν δέν θέλει ἀναμιχθῇ.

– Ὁ αὐτός λέγει ὅτι τῷ διεμηνύθη ὑπό τοῦ Κύρστε Γεώργη ὅτι καί ἐάν ἀκόμη προσέλθη εἰς τό σχίσμα τό χωρίον Μπρότ, οὗτος εἶναι καταδεδικασμένος καί πρέπει ν' ἀποθάνῃ.

– Ἐν Μπύρνικ πρό 3 ἡμερῶν ἐδολοφονήθη ὑπό τῆς συμμορίας Πέτκου ὁ ἀδελφός τοῦ κοτζάμπαση τοῦ χωρίου Μῆτρες Τράϊκου.

123 – Ὁ ἐκ Στρεμπρένου Βαγγέλης προσκληθείς πρό τινων ἡμερῶν εἰς Φλώριναν ὑπό τοῦ Καϊμακάμη ἔλαβεν ἐντολήν ἵνα καί κατά τό παρόν ἔτος, ὡς πέρυσιν, ἐξακολουθήσῃ τήν καταδίωξιν τῶν βουλγαρικῶν συμμοριῶν, ἔχων ὑπό τάς διαταγάς του σῶμα στρατιωτῶν ἐξ 20 ἀνδρῶν. Καί ἀνεχώρησεν ἤδη διά Σόροβιτς λαβών παρά τοῦ Καιμακάμη προκαταβολικῶς ἕν μηνιαῖον ἐκ 500 γροσίων.

– Ἡ δολοφονία τοῦ Δέδο Κόλε ἀποδίδεται ὑπό τῶν βουλγάρων εἰς ἐνεργείας τοῦ βουλγ[αρικοῦ] Κομιτάτου, ὅπερ ἵνα ἀπαλλαγῇ αὐτοῦ ἐπρόδωκεν εἰς τήν Κυβέρνησιν τά κρυσφύγετά του. (Εἰδήσεις ἐκ Φλωρίνης).

16 Μαρτίου

– Χθές περί τήν μεσημβρίαν ἀκριβῶς, ἐδολοφονήθη ὁ ἐκ Σκότσιβιρ Ἰωάννης Δόμαζετ, παρά τό χωρίον Λογγόβαρδι, ἐνῶ ἐπέστρεφεν εἰς τό χωρίον του. Τό ἔργον τῆς δολοφονίας διηυκόλυναν οἱ συγχωρικοί του Βέλκος Ἰωάν καί Ἰωάν Τόλη, οἵτινες συνώδευον αὐτόν ἀπό τῆς Ἁγίας Κυριακῆς.

124 – Τήν νύκτα τῆς χθές διῆλθον ἐν τῷ Αὐστριακῷ Προξενείῳ ἡ σύζυγος τοῦ Δέδο Κόλε, ὁ υἱός του Γεώργη Κόλε καί δύο ἕτεροι συμμορῖται, ὁ ἐκ Σλιβίτσης Βελλιάν καί ὁ ἐκ Διαβατοῦ Συμών.

– Τήν Πέμπτην ὑπερμεσοῦντος Μαρτίου, 27 ὁπλοφόροι καί σπαθοφόροι ἐβίασαν εἰς τό χωρίον Νόσπαλ τόν κοτζάμπασην καί τούς χωρικούς ἐπί ποινῇ θανάτου νά ὑπογράψουν αἴτησιν ὅτι γίνονται σχισματικοί φωνάζοντες ὅ,τι:

«Ἐάν δέν γίνετε σχισματικοί θά γίνετε τοῦρκοι, ἕλληνες ὅμως ποτέ δέν θά μείνετε».

Ταῦτα διαπράττοντες εἶχον συμβοηθούς τούς χωρικούς Στράβε Τράϊτσε, ὀρτατζήν τοῦ Κιαμήλ βέη, υἱοῦ Μαλίκ πασσᾶ καί τόν Στράβε Πέτρον, ὀρτατζῆ τοῦ Δαούτ ἀγᾶ Καφφετζῆ. Ἀμφότεροι οὗτοι οἱ χωρικοί πληρώνονται ἀπό τό κεντρικόν Κομιτᾶτον πρός 3½ λίρ[ας] ἕκαστος τόν μῆνα. Οἱ πλεῖστοι τῶν ὁπλοφόρων ἦσαν ἐκ τῶν ἀποφυλακισθέντων ἐσχάτως ἔκ τε Βιτωλίων καί τῶν χωρίων.

125 – Τῇ 11η Μαρτίου κατά θετικάς πληροφορίας ἀφίκετο εἰς Σμαρδέσιον ἐκ Βουλγαρίας προερχόμενος καί διά τῶν Ἑλληνικῶν συνόρων διελθών ὁ διαβόητος Τσακαλάρωφ μετά συμμορίας 30μελοῦς.

– Ἐν Πρέσπα ἀνεφάνησαν δύο βουλγαρικαί συμμορίαι ἐκ 10 μελῶν συγκειμένη ἑκατέρα, ἡ τοῦ Βαγγέλη ἐκ Ρούδαρι καί ἡ τοῦ ἐκ Μπέσφινας Βαγγέλη.

1) Νά ἔχωμεν πραγματικήν δύναμιν (συμμορίας δυναμένας ν' ἀντιστοιχήσωσι τάς βουλγαρικάς) καί

2) Ἡ δύναμις αὕτη ἡ πραγματική νά λάβη τήν θέσιν, νά ὑποκαταστήση τήν δύναμιν τῶν βουλγάρων. Ἐκεῖνο ὅπερ πράττουσιν οἱ Β[ούλγαροι] πρέπει νά πράξωμεν ἡμεῖς. Ὅσα ὑπισχνοῦνται οἱ Β[ούλγαροι] πρέπει ἡμεῖς νά ὑπισχνώμεθα. Τήν ἐξέγερσιν ἥν παρασκευάζουσιν αὐτοί πρέπει ἡμεῖς νά φαινώμεθα ὅτι παρασκευάζομεν.

Βλέπεις πού φθάνομεν καί τί αναλαμβάνομεν. Ἀλλ' ἄν θέλωμεν νά μή ἀπολέσωμεν καί τό μικρόν ὑπόλοιπον ἐπιρροῆς ὅπερ παρά τοῖς βουλγαροφώνοις τῆς Κεντρικῆς Μακεδονίας ἔχομεν ἔτι, πρέπει νομίζω νά ἀναλάβωμεν τόν ἀγῶνα. Ταῦτα, ἐννοεῖται θά ἐνεργηθῶσι φανερά ἐν ᾗ περιπτώσει τά βουλγαρικά Κομιτᾶτα παρασκευάζουσι νέον κίνημα ἐπαναστατικόν.

Πρός τό παρόν φαίνονται ἡσυχάζοντες καί ἐνεργοῦσι μόνον πρός διατήρησιν 3
τῆς τρομοκρατίας. Εἶναι ἑπομένως ὁ καιρός κατάλληλος πρός **σύνταξιν** τῶν ἡμετέρων **ὑπό τό πρόσχημα τῆς ἀμύνης**, πρός **πᾶν ἐνδεχόμενον** (καί πρός ἐνδεχομένην ἐξέγερσιν τῆς Εὐρωπαϊκῆς Τουρκίας ὅλης ὑπό τῆς Ἑλλάδος). Πρέπει νά ἀναλάβωμεν λοιπόν ὁπωσδήποτε τήν εὐθύνην «παντός ἐνδεχομένου», εἴτε οἱ Β[ούλγαροι] διατηροῦσι λανθάνουσαν τρομοκρατίαν, εἴτε παρασκευάζουσι κίνημα ἐπαναστατικόν.

Εἶναι ἁπλοῦς ὁ συλλογισμός· «πρέπει νά μποῦμε στόν χορό». Ἀλλά ἐάν μέν οἱ Β[ούλγαροι] νῦν ἑτοιμάζουσιν ἐπανάστασιν, πρέπει καί ἡμεῖς νά ἑτοιμάζωμεν ἐπανάστασιν (εἴτε ἐν συνεννοήσει μετ' αὐτῶν εἴτε μόνοι)· ἐάν δέ οἱ Β[ούλγαροι] ἁπλῶς διατηροῦσι τό δημιουργηθέν ὑπ' αὐτῶν καθεστώς, τότε πρέπει καί πάλιν νά ἐργαζώμεθα ἡμεῖς πρός ἑτοιμασίαν ἐπαναστάσεως ἀλλ' οὐχί φανερῶς. Καί δέν δυνάμεθα νά πράξωμεν ἄλλως. Ἵνα εἰσέλθωμεν εἰς τόν χορόν ὁ μόνος τρόπος εἶναι νά ρίψωμεν δόλωμα, τό δέλεαρ τῆς ἐλευθερίας, προσθέτοντες μόνον ὅτι δέν συμφέρει νῦν νά γίνη ἡ ἔναρξις τοῦ κινήματος ἀλλά βραδύτερον.

Παρακλήσεις. 4

– Ἡ κοινότης Μοναστηρίου ζητεῖ κατασκευήν σφραγίδος κατά τόν ἔγκλειστον τύπον. Τάς δαπάνας τῆς κατασκευῆς θέλει καταβάλλει.

– Ἡ μήτηρ τοῦ Νικολάου Πέτρου Δουδούμη ἐκ Σμαρδεσίου παρακαλεῖ ἵνα ὁ υἱός αὐτῆς Νικόλαος εὑρισκόμενος ἐν τῷ "Εὐαγγελισμῷ" συστηθῆ τοῖς ἐκεῖ διευθύνουσιν ἵνα λαμβάνηται αὐτοῦ φροντίς.

– Τό ένταῦθα βουλγαρικόν Κομιτᾶτον διά τῶν ὀργάνων του προβαίνει εἰς ἐκβιασμούς χρηματικούς οὐχί πλέον κατ' ἄτομα ὡς πέρυσιν, ἀλλά κατά συντεχνίας. Μέχρι τοῦδε ἐξεβιάσθησαν δύο συντεχνίαι, ἡ τῶν λαχανοπωλῶν καί ἡ τῶν σαγματοποιῶν.

17 Μαρτίου

– Ἀφίκετο Κόλες (Μόκραινης), Πόπωφ, Μάτης (Παλαιοχωρίου) καί Πογόντσες ὅστις παρά τήν Ἀνασελίτσαν συνελήφθη ὑπό τῶν Ἀρχῶν. Μετά τοῦ Μήτρου Βλάχου καί Τσακαλάρωφ θά γίνη συμβούλιον τῶν ἀρχηγῶν. Οὗτοι λέγουσι ὅτι συμπράττει καί ἡ Ἑλλάς. (Εἰδ[ήσεις] Κλεισούρας).

126 – Ἀπό προχθές εἶναι ἄφαντος καί ὁ ἀδελφός, Ἀθανάσιος Δόμαζετ, τοῦ φονευθέντος ἐκ Σκότσιβιρ Ἰωάννη Δόμαζετ. Ὑποτίθεται ὅτι καί οὗτος ἐφονεύθη ὑπό τοῦ Κομιτάτου καί ὁ υἱός αὐτοῦ.

18 Μαρτίου

– Χωρικός ἐκ Λάγγας, ὀπαδός τοῦ Κῶτε προσεκλήθη πρό τινων ἡμερῶν ὑπό τοῦ υἱοῦ Δημούση Ἠλία καί ἐνετάλη ν' ἀναλάβη νά δηλητηριάση αὐτός τόν Κῶτε διά τοῦ δηλητηρίου, ὅπερ ἤθελε τῷ προμηθεύση· διότι οὐδεμίαν ἑλλην[ικήν] συμμορίαν θ' ἀφήσωσιν αὐτοί νά ὑπάρχη, ἀλλ' ἐκ παντός τρόπου θά ἐπιδιώξωσι τήν ἐξόντωσιν αὐτῶν.

– Κατά τούς πιθανωτέρους ὑπολογισμούς οἱ ἀπό τῶν ἀρχῶν Νοεμβρίου 1903 μέχρι τέλους Φεβρουαρίου 1904 μεταναστεύσαντες ἐκ τῆς περιφερείας Μοναστηρίου χωρικοί ἀνέρχονται εἰς 1.705, ὡς ἑξῆς:

Διά Πειραιῶς (Γ. Κηπουρός, πράκτωρ ἐνταῦθα)	600
Διά Χάβρης καί Ἀμβούργου (Ν. Γῶγος, πράκτωρ)	125
Διά Χάβρης καί Ἀμβούργου (Α. Σκαντέλης, πράκτωρ)	25
Διά Χάβρης καί Ἀμβούργου (Ε. Φιλιππίδης, πράκτωρ Φλωρ[ίνης])	50
Διά Χάβρης καί Ἀμβούργου (R. Vinay, πράκτωρ ἐνταῦθα)	500
Διά Χάβρης καί Ἀμβούργου (Χρήστωφ, πράκτωρ ἐνταῦθα)	305
Διά Σερβίας	100
[Σύνολον]	1.705

127 **22 Μαρτίου**

– Ἡ ἐπί τοῦ Δέδο Κόλε εὑρεθεῖσα ἐπιστολή ἦν γεγραμμένη κρυπτογραφικῶς δι' ἀριθμῶν ἄνευ ὑπογραφῆς προερχόμενη ἐξ Ἱεροσολύμων, διευθύνετο δέ εἰς τόν Κρῆστε καί Δέδο Κόλε. Διά τῆς ἐπιστολῆς ταύτης, μεθ' ἧς ἀπεστάλησαν καί ἕξ ἀναφοραί πρός ὑπογραφήν, διετάσσετο ὁ Κρῆστε, ἵνα πρῶτον αὐτός ἐνεργήση δι' ἀπειλῶν τήν ὑπογραφήν τῶν εἰρημένων ἀναφορῶν, ἐν ᾗ δέ περιπτώσει δέν ἤθελε κατορθωθῆ δι' ἀπειλῶν ἡ ὑπογραφή, διετάσσετο ὁ Δέδο Κόλε νά μεταβῆ εἰς τά ὡρισμένα χωρία, Μπρότ, Σκότσιβιρ κτλ. καί φονεύση τούς ἐναντιουμέ-

– Ὁ κ. Γρηγόριος Κωνσταντίνου ὡς βλέπης ἐκ τοῦ συνημμένου γράμματος παρακαλεῖ νά ἐνεργηθῆ **πλαγίως** ἡ ὑπόθεσις τῆς δωρεᾶς τοῦ οἰκοπέδου Δημοσθένους Χατζηλαζάρου.

– Ὁ Καλαρρύτης παρακαλεῖ ἡ ἔγκλειστος ἐπιστολή του νά διαβιβασθῆ τῶ Ἠλία Μπουζῶτα.

– Ὁ κλειστός φάκελος καί τό σημειωματάριον ἀνήκουσι τῶ Παύλω.

– Εὐχαριστῶ τήν auntie Mi [θείτσα Μαρία] διά τό γράμμα της. Θά ἀποκριθῶ προσεχῶς.

– Παρακαλῶ τήν "Ἐπίκουρον" νά ἐπιταχύνη τήν καταβολήν μοι 17 λιρῶν τουρκικῶν ἅς, ἐξ ἰδιωτικῶν χρημάτων εὑρισκομένων εἰς χεῖρας μου πρός Ἐθνικάς ἐργασίας καί ἅτινα γνωρίζεις πόθεν προέρχονται, εἶχον προκαταβάλει εὑρισκόμενος ἐν Σέρραις. (Πρός βοήθειαν παθόντων χωρικῶν τοῦ χωρίου Λάκκου).

Φιλῶ ὅλους καί σέ ἰδιαιτέρως

Ἴων

[Γ.Γ.] Τό ἔγκλειστον ποίημα, προϊόν τῆς λαϊκῆς μούσης ἴσως δύναται νά 1
δημοσιευθῆ εἰς φύλλα καί διανεμηθῆ ἐν Μακεδονία.

153. Ὁ Βούλγαρος στήν Καστοριά

Τό μῆνα τό Νοέμβρη χίλια 'νιακόσια τρία
οἱ χριστιανοί τῆς Καστοριᾶς ἐκάμανε ἀνταρσία.
Γρικίστε Βούλγαροι, ἐσεῖς, ἄκουσε Βουλγαρία
πώς τούς Βουλγάρους δέχονται μέσα στήν Καστορία.

νους, ἵνα οὕτω ἐπιτύχη τὴν ἀποσκίρτησιν τῶν χωρίων. Ὁ φόνος ὅμως τῶν κοτζαμπάσηδων παρηγγέλετο νὰ ἐκτελεσθῇ ὑπὸ τοῦ Κόλε καθ' ἣν ἡμέραν θὰ εἶχεν ἐπιστρέψη εἰς Βιτώλια ὁ Κρῆστε ἵνα μὴ ἐπιφέρη τὴν καταδίωξιν αὐτοῦ. Πρὸς τούτοις ἐν τῇ ἐπιστολῇ ἀναφέρεται ὅτι ἡ θέσις τοῦ ὀνόματος τοῦ χωρίου ἀφέθη κενή, ἵνα
128 συμ||πληρωθῇ κατόπιν ἐνταῦθα τουρκιστί. Αἱ ἀναφοραὶ εἶναι γεγραμμέναι ὑπὸ τοῦ βουλγάρου ἐνταῦθα δικηγόρου Βάντζου Δόρεφ, ὅστις καὶ συνελήφθη μετὰ τοῦ Κρῆστε καὶ τοῦ γραμματέως τῆς Βουλγαρικῆς Μητροπόλεως ἐνταῦθα. Ὁ λόγος τῆς συλλήψεως τοῦ γραμματέως εἶναι ὅτι ἡ υπογραφὴ Ἱερουσαλὴμ εἶναι αὐτοῦ. (Πηγὴ ἐπίσημος).

23 Μαρτίου

– Κατὰ πληροφορίας χωρικῶν Γκορνιτσόβου τῇ 15η Μαρτίου ἐπεσκέφθη τὸ χωρίον των βουλγαρικὴ συμμορία ἐκ 52 ἀτόμων ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν ἀγνώστου προσώπου ὅπου παρέμεινεν ἐπὶ 2 ἡμέρας, μεθ' ὃ ἀνεχώρησεν ἐκτοξεύουσα αὐστηροτάτας ἀπειλὰς ἐναντίον τῶν κατοίκων διὰ τὴν εἰς τὰ πάτρια ἐμμονήν των. Μεταξὺ τῶν συμμοριτῶν κατελέγοντο καὶ οἱ δραπέται ἐκ τῶν ἐνταῦθα φυλακῶν, ἄοπλοι εἰσέτι καὶ ὁ ἐκ Μπανίτσης ἀρχηγὸς Λέκος.

24 Μαρτίου

129 – Προχθὲς συνελήφθησαν ἐν Γρεβενοῖς καθ' ὑπόδειξιν Λιτο||χωρίτου ἀγωγιάτου δύο ἀξιωματικοί, ἀνθυπολοχαγοὶ τοῦ Βουλγαρικοῦ στρατοῦ προερχόμενοι ἐκ Τρικκάλων καὶ διελθόντες τὰ σύνορα διὰ τοῦ Βελεμιστίου. Ἐκ τούτων ὁ εἷς ὀνόματος Ἠλίας Πετρώφ κατάγεται ἐκ Μπουκόβου καὶ πρὸ 8 ἐτῶν ἐξῆλθε τῆς στρατιωτικῆς σχολῆς Σοφίας καὶ διεδραμάτισε σπουδαῖον πρόσωπον κατὰ τὰς πέρυσι ταραχάς, ὁ δ' ἕτερος ὀνομαζόμενος Πέτρος κατάγεται ἐκ τοῦ καζᾶ Καστορίας, ὅπου καὶ ἐκρατήθη ἕνεκα τῶν ὑπαρχουσῶν ἐναντίον του ἐκκρεμῶν κατηγοριῶν. Οὗτοι ἀνακρινόμενοι λέγουσιν ὅτι οἱ ἀγωγιάται καθ' ὁδὸν τοὺς ἔδειραν ἀνηλεῶς καὶ τοὺς ἀφήρεσαν 15 λίρας Τουρκίας. Εἶναι καὶ οἱ δύο ἀξιωματικοὶ τοῦ 5ου τάγματος Ρουχτσικίου, εἰς ὃ ἀνῆκε καὶ ὁ πρό τινος ἐν τῇ βουλγαρικῇ ἐνταῦθα ἐκκλησίᾳ συλληφθεὶς ἕτερος ἀξιωματικὸς Στώϊεφ. Ὁ Ἠλίας Πετρώφ λέγει ὅτι διαπληκτισθεὶς μὲ τὸν ταγματάρχην του ἀπεβλήθη τοῦ στρατοῦ. Ὁ ἕτερος Πέτρος Βογόντσης ὁ κρατηθεὶς ἐν Καστορίᾳ δὲν εἶναι ἀξιωματικός.

130 **31 Μαρτίου**

– Κατ' εἰδήσεις ἐκ Σουροβιτσόβου ἐξηφανίσθη τῇ 18η Μαρτίου ὁ ἡμέτερος Στέργιος Βάννη ἐν Γραμματικόβῳ τῇ δὲ 23η Μαρτίου εὑρέθη τὸ πτῶμα του κατακρεουργημένον διὰ πελέκεως ἔξωθεν τοῦ χωρίου.

– Ἐν Σταρόβῳ (Πόγραδετσι) συνελήφθη ὁ μιλιαζίμης τῆς χωροφυλακῆς Καδρῆ-ἐφέντης καὶ ἤχθη ἐνταῦθα καὶ ὑποβάλλεται εἰς ἀνάκρισιν. Πρό τινος εὑρίσκετο ἐνταῦθα καὶ ἐδόθη αὐτῷ ὑπὸ τοῦ καβάση τοῦ Αὐστριακοῦ Προξενείου Σουλεϊ-

Προτοῦ χαράξῃ ν' ἡ αὐγή στίς εἴκοσι τοῦ μῆνα
τά μαγαζιά τῆς Καστοριᾶς ἀρχίσαν νά δουλεύουν
καί κεῖ πού γοῦνες ἔρραβαν σκυφτά οἱ γουναράδες
ἔξαφν' ἀκοῦνε καί χτυποῦν, χτυποῦνε οἱ καμπάνες.
– Μά τί γιορτή 'ναι βρέ παιδιά; ρωτοῦνε τούς καλφάδες,
Μήν πά καί ἀπό σήμερα γιορτάζουν οἱ παπάδες;
– Γιορτή δέν εἶναι, βρέ παιδιά, παπάδες δέ γιορτάζουν
Μόνο μᾶς ἦλθε ψές ἀργά 'νας Βουλγαροδεσπότης.
– Δεσπότης Βούλγαρος ἐδῶ! μέσα στήν Καστορία!
Τί θάρρεψ' ὁ καλότυχος, πῶς εἶναι Βουλγαρία;
Οὔτε Σερβία εἶναι δῶ, οὔτε καί Βουλγαρία!
– Ὅμως μέ τί δικαίωμα μπῆκε στήν Καστορία;
– Σωπᾶτε, γειά ν' ἀκούσουμε, ἔξω φωνάζουν ἄκου.
– Τά μαγαζιά νά κλείσουνε, οἱ ἔφοροι διατάζουν.
Ἀνεμογάλη νά γενῇ νά τήνε δῇ ὁ Τοῦρκος
νά τόνε διώξῃ στή στιγμή τόν ἄνομο κομίτη.
Καί ὁ Δεσπότης τῶν Γραικῶν ἀνέβη στ' ἄλογό του,
λαός μερμήγκια πίσω του, φωνάζοντας ἐτρέχαν.
Μέ ταραχές καί μέ φωνές φτάνουνε στό κονάκι.
Οἱ χωροφύλακες εὐτύς ἐκράξαν τό μετζλίσι
τόν Καϊμακάμη τοῦ στρατοῦ καί τό Μουτεσαρίφη
κι' ὁ κόσμος ὅλος φώναζαν κατά τοῦ δολοφόνου.
– [Τί θ]έν οἱ Βούλγαροι πασσᾶ μέσα στήν Καστορία; 2
γιά νά θολώσουν τοῦ λαοῦ τό αἷμα, τή γαλήνη;
Ἔξω αὐτούς τούς ἄτιμους! Ὄξω τούς δολοφόνους.
– Μά ἡσυχᾶστε χριστιανοί καί θά τηλεγραφήσω
τώρα, εὐθύς στό βασιλιᾶ νά σᾶς εὐχαριστήσῃ.
Κατά τίς δέκα, τούρκικα, μετά τό μεσημέρι
καλόγνωμην ἀπόκρισιν τούς στέλνει ἡ Τουρκία.
– Ἀπό τό κάστρο στή στιγμή ὁ Βούλγαρος νά λείψῃ.
Ὁ κόσμος ὅταν ἄκουσε τή διαταγήν ἐτούτη
πηγαίνουνε στά σπίτια τους μέ τήν καρδιά γεμάτη.
– Ἀπόψε μέσ' στήν Καστοριά ὁ Βούλγαρος δέ μένει.

μάν (ἐκ Μπρεζέζδας) φάκελος ἀρκετά ὀγκώδης πρός ἐπίδοσιν τῷ Καιμακάμη Πογραδετσίου (ὅστις εἶναι ἀλβανιστής). Ὁ καβάσης μάλιστα εἶπεν εἰς τόν Καδρῆ-ἐφέντην ὅτι ὁ φάκελος περιεῖχεν ἁπλῶς εὐχαριστήριον γράμμα πρός τόν Καιμακάμην.

Ὁ Καϊμακάμης φοβηθείς ὅτι ὁ Καδρῆ-ἐφέντης εἶχεν ἀνοίξει τόν φάκελον καί εἶδε τό περιεχόμενον (ὅπερ δέν ἦτο εὐχαριστήριον γράμμα) ἐκάλεσεν αὐτόν ἐνώπιον τοῦ προέδρου τῶν πρωτοδικῶν καί τοῦ ἀνακριτοῦ Σταρόβου καί ἠρώτησεν αὐτόν, ἐπιδεικνύων τόν φάκελον, ἄν αὐτός ἔφερε τόν φάκελον. Ὁ Καδρῆ-ἐφέντης ἀπήντησε «ναί». Ὁ Καϊμακάμης τηλεγραφεῖ εἰς Μοναστήριον ὅτι ὁ ἀξιωματικός ἐκόμισεν αὐτῷ ἔγγραφα ἐνοχοποιητικά διαβιβαζόμενα ὑπό τοῦ Αὐστριακοῦ Προξενείου. Ὁ Νομάρχης τηλεγραφεῖ εἰς Χιλμῆ πασσᾶν ὅστις διατάσσει σύλ-
131 ληψιν τοῦ || Καδρῆ-ἐφέντη. Οὗτος εἶπεν εἰς τόν Ἀλάι-μπέην ὡς καί εἰς τόν Ριζά-μπέην ὅτι ὁ Αὐστριακός Πρόξενος κρύφα ἔστειλεν εἰς αὐτόν μήνυμα, ἐν τῇ φυλακῇ, νά μή ἀρνηθῇ μέν ὅτι ἐκόμισεν αὐτός τόν φάκελον ἀλλά νά ἀρνηθῇ ὅτι ὁ φάκελος περιεῖχε τά ἐνοχοποιητικά ἔγγραφα ἅτινα ἔπεμψεν εἰς τήν ἐνταῦθα ἀνάκρισιν ὁ Καϊμακάμης Σταρόβου. Ὁ Πρόξενος ὑπεσχέθη αὐτῷ 50 λίρας καί ἰσόβιον συντήρησιν αὐτοῦ καί τῆς οἰκογενείας του ἄν καταθέσῃ σύμφωνα πρός τάς ἐπιθυμίας του. Ὁ καβάσης Σουλεϊμάν εὑρίσκεται εἰς κίνδυνον συλλήψεως. (Εἴδ[ησις] Νάλτσα).

– Συμμορία ἐκ 17 ἀνδρῶν ὑπό ἀρχηγόν Βασίλειόν τινα καί δευτέρα ἄλλη ἐκ τριῶν ὑπ' ἀρχηγόν Πέτκο, εὑρίσκεται εἰς Βιτόλιστα, Πόλτσιστα, Βοῦρσκο, Τσάνιδικ, Κόκρι, Κάλεν καί Ὄρλεν ὡπλισμένοι μέ Γκρά καί Μαρτίνια.

Τουρκικό ἱππικό (ΓΒ)

Πρωΐ πρωΐ Παρασκευή, 'σόδια τῆς Παναγίας
τήν Καστορία ξεκούφαιναν 'βδομήντα δυό καμπάνες.
Ὁ Βούλγαρος τήν Καστοριά δέν εἶχε την ἀφήσει.
Ἄνδρες, γυναῖκες καί παιδιά φρενιάζουνε τόν κόσμο.
– Τί θέλει ὁ Βούλγαρος ἐδῶ; ὁ Βούλγαρος νά φύγη!
– Νά σηκωθῆ ὁ Βούλγαρος, νά γκρεμισθῆ νά φύγη!
γιατί μέ τά τουφέκια μας, μέ βόλια θά τόν φᾶμε!
Ὁρμάει τό πλῆθος δαίμονας, ὡς τοῦ πασσᾶ τό σπίτι
καί ὁ πασσᾶς, βγαίνει στό παραθύρι.
– Τί κάνετ' ἔτσι, χριστιανοί, θά φύγη σέ τρεῖς ὧρες.
– Τί λέει, τρεῖς ὧρες νά γενοῦν, τρεῖς ὧρες νά περάσουν;
– Πασσᾶ, ἄν τούτη τή στιγμή
δέ φύγη ἀπ' τήν Καστορία ὁ Βουλγαροδεσπότης
θά τόνε διώξωμεν ἐμεῖς πασσᾶ,
μέ τίς καμπάνες μας, πασσᾶ, μέ τίς φωνές μας,
μέ ρόπαλα μέ πέτρες μεῖς
πασσᾶ, καί οἱ γυναῖκες μας τά ράσα του θά σκίσουν 3
στή λίμνη θά τόν πνίξουμε!
Κι' ἄν θέλης στεῖλε σύ στρατό,
πασσᾶ, νά μᾶς χτυπήση.
Εἶπε τό πλῆθος κι' ὥρμησε σά σύγνεφο ἀκρίδες
καί ὁ πασσᾶς ἀπ' τόν στρατόν ἐγύρευε βοήθεια.
Σάπλιγγ' ἀκούστηκε, εὐθύς διατάζεται τ' ἀσκέρι
μέ τά σουγγιά τούς χριστιανούς νά τούς ξεκαθαρίση.
Μά φρενιασμένος ὁ λαός δέν ἤθελε νά ξέρη.
Καί πρῶτες πρῶτες τό στρατό τόν ἔσπρωχναν γυναῖκες
καί γαίματα θά χύνονταν, μόν ἄκουσαν πώς τώρα
βγάζει τ' ἀσκέρι βιαστικά τό Βουλγαροδεσπότη.
Νά τονε! φάνηκε στρατός μέ τό μουτεσαρίφη
καί μέσ' στή μέση φύλαγαν τό Βούλγαρο σκυμμένο.

Ἄς τό γρικοῦν οἱ Βούλγαροι, κι' ὅλην ἡ Βουλγαρία
πώς τούς Βουλγάρους δέχονται μέσα στήν Καστορία!

Παῦλος Μελᾶς (ΙΕΕΕ)

Ἀπρίλιος 1904

Εἶμαι ἐνθουσιασμένος καί κατευχαριστημένος!

Ἐπέτυχα παρά τῷ Θεοτόκη ἐκεῖνο τό ὁποῖον εἶχον τήν πεποίθησιν ὅτι θά ἐπιτύχω. (...)

Παρουσιάσθην καί εἰς τόν Διάδοχον· τόν ἐνθουσίασα καί συνεκίνησα. Θέλει καί αὐτός τώρα ὁλοψύχως νά ἐργασθῇ προσωπικῶς.

3-4-1904

Παῦλος Μελᾶς πρός Ἴωνα

Σελ. 469-471

2 Ἀπριλίου

– Κατ' ἐπιστολὴν ἐκ Φλωρίνης οἱ ἐκεῖ ρουμουνίζοντες φιλοφρονέστατα διάκεινται πρὸς τοὺς βουλγάρους, μεθ' ὧν καὶ συνεργάζονται καθ' ἡμῶν, πρωτοστατοῦντος τοῦ Πάντου Ρήγα. Οἱ βούλγαροι διαδίδουσιν ὅτι καὶ μετὰ τὰς μεταρρυθμίσεις θὰ ἐξακολουθήσωσι τοὺς κατὰ τῶν ἑλλήνων φόνους.

3 Ἀπριλίου 1904 (ΓΒ)

154. Σάββατον 3 Ἀπριλίου 1904 *πορτοκαλί 11*

Ἐμπιστευτικόν

Ἀγαπητέ μου

Εἶμαι ἐνθουσιασμένος καί κατευχαριστημένος. Ἐπέτυχα παρά τῷ Θεοτόκη ἐκεῖνο τό ὁποῖον εἶχον τήν πεποίθησιν ὅτι θά ἐπιτύχω. Διά τῆς εἰλικρινοῦς καί ἀκριβοῦς ἐκθέσεως τῶν ἐντυπώσεών μας, ὁ Θεοτόκης ἐνθουσιάσθη καί ἐδέχθη *Ρωμάνος κατ' ἀρχήν* || ὅλα ὅσα τοῦ ἐζήτησα, δηλαδή: 2

1ον) Ἄλλους 4 ἀξιωματικούς.

2ον) 15 ἐλευθέρους ἕλληνας ὡς πυρῆναν.

3ον) 100-150 ὅπλα ἀμέσως τώρα.

4ον) Ἀντικατάστασις τοῦ Φλωρίνης διά τοῦ *Βλάχου.*

5ον) [σβησμένο και μουτζουρωμένο]

6ον) Περί τῆς μονῆς τοῦ Ὁσίου Ναούμ μοῦ εἶπαν ὅτι δέν ἔχει καμμίαν δυσκολίαν νά εὕρη καί νά στείλη κατάλληλον ἄνθρωπον, ἀλλά μοῦ εἶπε (καί ἐξ αὐτοῦ συμπεραίνω ὅτι δέν τά ἠξεύρει καλά-καλά αὐτά τά ζητήματα) θά τόν δεχθοῦν οἱ ἐκεῖ μοναχοί; Τότε τοῦ || ἐξήγησα ὅτι τό πρᾶγμα ἐξαρτᾶται ἀπό τούς 3 Μητροπολίτας Πρεσπῶν ὑποθέτω ἤ Ἀχρίδος, καί ὅτι οὗτος ἐξαρτᾶται ἀπό τά Πατριαρχεῖα. Θά φροντίση καί δι' αὐτό.

Ἐν γένει τόν εὗρον θαρραλέον καί ἀποφασιστικόν. Ἡ ἀνάκλησίς μου εἶχε γίνει, ὡς ἠννόησα τουλάχιστον, ἐν ἀγνοία του, καί ἦτο ἐντελῶς ἀντιθέτου γνώμης.

Μοῦ εἶπεν ὅτι εἶναι ἀπόλυτος ἀνάγκη νά κινηθῶμεν καί ὀργανοθῶμεν ἀφοῦ δ' ἅπαξ εἰσήλθομεν εἰς τήν ὁδόν αὐτήν πρέπει μετά φρονήσεως μέν ἀλλ' ἀποφασιστικῶς νά ἐξακολουθήσωμεν. Πιστεύω νά εἶσαι εὐχαριστημένος τώρα.

Εἰδοποίησον τάχιστα τούς φίλους καί εἰπέ τους νά ἔχουν ἑτοίμους 2 ἡμιόνους ἐπί πλέον τῶν ἀπαιτουμένων διά τήν μεταφοράν τοῦ ποσοῦ ὅπερ ἀπεφάσισαν· θα χρειασθοῦν διά τούς φίλους καί ἐμέ. Τά 100 ὅπλα καί 11.000 φυσίγγια εἶναι ἤδη εἰς Κριτσοτάδες, ἀλλά θά τά μεταφέρωμεν εἰς Βελεμίστι καλύτερα. Ἅμα θά εἴμεθα ἕτοιμοι θά σοῦ τηλεγραφήσω διά τοῦ Ὑπουργείου· νά τούς εἰδοποιήσης λοιπόν νά εἶναι ἕτοιμοι ὥστε θά λογαριάσω 2 ἡμέρας διά 4

132 **3 Ἀπριλίου**

– Κατ' ἀνακοινώσεις τῶν ἱερέων Γκορνιτσόβου, τινές τῶν κατοίκων Γκορνιτσόβου ἐργάζονται κρυφίως ὅπως ἐξαναγκάσωσι τό χωρίον εἰς ἀποσκίρτησιν.

– Κατά πληροφορίας ὀρθοδόξου ἐκ Τσερεόβου πρό τινων ἡμερῶν ἐπεσκέφθη τό χωρίον των ὁ ἐκ Μπανίτσης Ἀλέξης μετά τῆς συμμορίας του. Ἔσπευσαν οἱ χωρικοί νά εἰδοποιήσωσι τάς Ἀρχάς καί αὐθημερόν ἀπεστάλη ἀπόσπασμα στρατιωτικόν, ἀλλ' ἄνευ ἀποτελέσματος.

Λάκης Πύρζας (ΑΦ)

νά λάβωσι τήν ειδοποίησιν, 5 έως 7 ήμέρας διά νά έλθωσι εις Βελεμίστι οί Παύλος [Κύρου] καί Σία. Καί ούτως θά κανονίσω κι' εγώ τήν άναχώρησίν μας.

Αί δυσκολίαι μέγισται διότι κατασκοπεύομαι εδώ καί εν Θεσσαλία, άλλά θά τούς χάσω εκεί.

Είναι όλοι καλά. Ή Νάτα σέ κατευχαριστεί. Ό Ρωμάνος ήτο εφεκτικός άλλά τούτο διότι δέν ήξευρεν άκόμη τί είχεν είπη ό Θεοτόκης. Διά δέ τόν Βαρατάσσην συμφωνεί ότι πρέπει νά έλθη εις τήν Μακεδονίαν.

Σέ φιλώ

[Παύλος Μελάς]

[Υ.Γ.] Παρουσιάσθην καί εις τόν Διάδοχον· τόν ενθουσίασα καί συνεκίνησα. Θέλει καί αυτός τώρα ολοψύχως νά εργασθή προσωπικώς. 1

Γράψε τα εις τούς φίλους όλα.

[Έν μέρει κρυπτογραφική]

155. – 30 Μαρτίου έφυγαν οί τρεις αξιωματικοί (καί ό Παύλος Κύρου καί ό Πύρζας καί Λάζος) εκ Ζελόβου εις Νερέτι.

– 31, εκ Νερετίου διά τού Λάγενι εις Μπελκαμένη (όπου συνηντήθησαν μέ Κόλε Πίνε)

– 1 Απριλίου εκ Μπελκαμένης εις Νεγοβάνη όπου συνηντήθησαν μέ Βαγγέλη.

– 3 Απριλίου εκ Νεγοβάνης (μέ τόν Βαγγέλη) εις Στρέμπρενον (διά Άετοζίου). (5 άνδρες, 2 εκ Στρεμπρένου καί 3 εκ Λεχόβου ήλθον διά Θεσσαλίας καί ήνώθησαν μετ' αυτών εν Στρεμπρένω).

– Ό Κώτες μαζί μέ 3 Κρητικούς έμεινε εις Ζέλοβο.

– Ρούλια.

– Τήν Μεγάλην Τετάρτην ό στρατός ήλθε μέχρι Ζελόβου.

["Ιων]

6 Ἀπριλίου

– Χθές τήν νύκτα συνελήφθη ἐν Ἀετοζίω ὑπό στρατιωτικοῦ ἀποσπάσματος ὁ ἐξ Ἐξή-Σοῦ ἀρχηγός συμμορίας Ἀλέξης, σήμερον ἤχθη ἐνταῦθα.

– Τῇ 6η Ἀπριλίου ἡ περιπολία ἐν Ρίμπαρτσι ἐξερχομένη τοῦ χωρίου κατ' ἐπίμονον αἴτησιν τοῦ ὁδηγοῦντος αὐτήν χωροφύλακος ἔκαμε ἔρευναν ἐπί δύο ἀτόμων εἰσερχομένων καί εὗρεν ἐπ' αὐτῶν ὅπλα Γκρά καί ρεβόλβερ, ἔφεραν αὐτούς ἐνταῦθα παρά τῷ Νασήρ πασσᾶ, ὅστις ἐκράτησεν αὐτούς καθ' ὅλην τήν νύκτα καί ἀνεκάλυψεν ὅτι ὁ εἷς αὐτῶν εἶναι ὁ Ρίζανκος, ὅστις ἐφόνευσε τόν ἀγροφύλακα Ἀκήφ.

133 – Ὁ Βουλγαροεπίσκοπος Ἀχρίδος, ἐν Κρουσόβω ἀπό τῆς ἑβδομάδος τῶν παθῶν διαμένων, σκανδαλωδέστατα κατ' ἰδίαν τε καί δημοσίᾳ ὁμιλεῖ· προσκαλεῖ τούς προκρίτους τῶν χωρίων καί δίδει αὐτοῖς διαταγάς, αἵτινες συμφωνοῦσι, κατά πᾶσαν πιθανότητα, μέ τάς ἐπ' ἐκκλησίᾳ τῇ 21η Μαρτίου δηλώσεις του:

«Ἡ ὑπό τοῦ Σουλτάνου παραχωρηθεῖσα ἀμνηστεία γενική δι' ὅλους τούς βουλγάρους, εἶναι πλέον γεγονός, ὡς ἦτο ἐπόμενον, πᾶς ὅμως βούλγαρος δέον νά γνωρίζη ὅτι τό γεγονός τοῦτο εἶναι μία τῶν φάσεων τῆς ἐξελίξεως τῆς ὑποθέσεως τοῦ ἀδικουμένου βουλγαρικοῦ λαοῦ, οὐχί δέ τό τέρμα».

Διά σκευωριῶν καί ἀπειλῶν πειρᾶται νά ἐγκαινιάση τήν ὡς γνωστόν κλειστήν τῆς Ἁγίας Τριάδος ἐκκλησίαν, καί πάλιν διά πολλοστήν φοράν ἀπέτυχε, χάρις εἰς τάς ἐνεργείας ἡμετέρων.

– Ὁ Ρῶσος Μαξίμωφ ἐν Κρουσόβω εὑρισκόμενος ἄγαν μισελληνικάς ἐπεδείξατο διαθέσεις.

– Ἡ μή ἔγκαιρος ἐκτέλεσις τῆς ὑπό τοῦ Δούμη ὑποσχέσεως περί παροχῆς χιλιάδων τινῶν φράγκων πρός τούς ρουμούνους Κρουσόβου, χαλάρωσιν καί δυσαρέσκειαν τῶν ρουμουνιζόντων ἐπέφερεν.

Ἡ σφραγίδα τοῦ Κῶτε (ΚΝ)

156. 6 Ἀπριλ[ίου 1904]

Ἐν Ἑλλάδι δέν πρέπει νά ἐξάπτωνται πλέον τοῦ δέοντος περί τῶν Μακεδονικῶν. Σκοπός δέ εἶναι νά ἐξεγερθῆ ἡ **Ἑλληνική** τῆς Μακεδονίας ζώνη.

Ἄς ἐξάπτωνται τόσον μόνον ὅσον ἀπαιτεῖται ἵνα χορηγῶσιν ὑπέρ τῆς Μακεδονίας. Ἀλλ' οὐδέ καί τοῦτο εἶναι ἀναγκαῖον. Χρήματα ἔχει ἡ Κυβέρνησις ἱκανά. Ἀπαιτεῖται ἕν **Κέντρον** οὐχί ἐν Ἀθήναις ἀλλ' **ἐνταῦθα.**

(Ἄς χρησιμοποιηθῶσιν οἱ ὑπάρχοντες πόροι).

Ἄς τεθῶσι τά χρήματα εἰς τήν διάθεσιν τοῦ ὑπάρχοντος Κέντρου, τό δέ Κέντρον ἄς ἐνεργῆ **ἐντεῦθεν** (ἐκ Μοναστηρίου μάλιστα) ἡσύχως, μυστικῶς καί χωρίς νά ἐξάπτη τούς πληθυσμούς τῆς καθαρῶς ἑλληνικῆς ζώνης. Φοβοῦμαι ὅτι οἱ διάφοροι τῶν Ἀθηνῶν Μακεδονικοί Σύλλογοι μόνον πρός ἔξαψιν τῶν πληθυσμῶν ἐκείνων συντελοῦσιν.

Πέρυσι ἦτο ἀναγκαῖον νά ἐξαφθῆ ὁ Ἑλληνισμός ἵνα βιάση τήν Κυβέρνησιν νά ἀναλάβη τόν ἀγῶνα. Ἀλλ' ἀφοῦ ἡ Κυβέρνησις ἤδη ἠννόησε καί ἀνέλαβε (καλῶς ἤ κακῶς) τό ἔργο πρέπει νά παύση ἡ ἔξαψις τῶν ἐν Ἑλλάδι. Ἄν θέλης ἀνεκοίνωσον ταῦτα εἴς τινας. Πρέπει νά ὦμεν ἐλαστικοί ἐν τῆ πολιτικῆ.

[Ἴων Δραγούμης]

157. Ἀγαπητέ Κοκό *πορτοκαλί 5*

Θά εἶδες πλέον τόν Π[αῦλον]. Ἔλαβα καί τά δυό σου γράμματα. Θά εἶμαι πολύ εὐτυχής νά ἀλληλογραφώμεθα περί τῶν ἐδῶ καί ἐκεῖ πραγμάτων ἀφοῦ ὁ ἀδελφός σου σέ ἄφησε ὡς ἀντικαταστάτην. Τό κρυπτογραφικόν σου σύστημα δέν ἔχω καμμίαν ἀντίρρησιν νά μεταχειρίζωμαι. Ἐξήγησέ το καί εἰς τόν Π[αῦλον] ὥστε, ἄν γυρίση ἐδῶ, νά ἠμπορέση νά τό ἐξηγήση καί εἰς τούς ἄλλους τρεῖς φίλους.

Δέν εἶναι πλέον ἀνάγκη, νομίζω, νά ἐξυπνᾶτε τό ἐνδιαφέρον τῶν ἀνθρώπων διά τήν Μακεδονίαν. Ἄν θέλης διάβασε ἕνα γράμμα πού στέλλω σήμερα εἰς τόν πατέρα μου. Τό μόνον πού χρειάζεται τώρα εἶναι ἕνα Κέντρον ἐδῶ καί || χρή- 2
ματα ἀπ' ἐκεῖ (ἀπό τήν Ἑλλάδα δηλαδή), καί ὀλίγη ἐξυπνάδα εἰς τήν διπλωματικήν διαχείρισιν τοῦ ζητήματος· νά ἠξεύρουν δηλαδή νά τά γυρίζουν ὀλίγον κατά τάς ἀνάγκας.

Σέ φιλῶ

Ἴων

Βιτώλια 6 Ἀπριλίου 1904

8 Ἀπριλίου

134 – Χθὲς συμμορία βουλγαρικὴ || ἐκ 40 περίπου συμμοριτῶν ἀποτελουμένη εἰσώρμησεν εἰς τὸ χωρίον Ἀετὸς καὶ ἐφόνευσε τὸν Νικόλαον Βάννη, πρόκριτον ὀρθόδοξον, ἐτραυμάτισε δὲ βαρέως μίαν γυναῖκα ὀρθόδοξον καὶ ἓν κοράσιον ὀκταετὲς δι' ὅπλου. Τὴν αὐτὴν τύχην θὰ εἶχε καὶ ὁ ἡμέτερος ἐκεῖ ἱερεὺς παπᾶ-Ἀλέξιος, ἐὰν δὲν ἐσώζετο κρυβείς, ἀλλ' ἡ οἰκία αὐτοῦ καὶ μία ἄλλη ἐπυρπολήθησαν. Οἱ καθ' ὧν ἐπετέθησαν οἱ συμμορῖται θεωροῦνται ὡς καταδόται τοῦ Ἀλέξη.

– Ἄλλη συμμορία λέγεται ὅτι ἐν Λοσνίτση ἐφόνευσε τὸν ἕλληνα Ἀναγνώστου. [Κατοπινὴ σημείωση] (Ἐτραυμάτισε).

Ἀετός (ΓΠ)

158. [Μοναστήρι] 6 Ἀπριλίου [1904]

Ἀγαπητέ μου μπαμπᾶ

Στέλλω ἐγκλείστως ἄρθρον γαλλιστί συντεταγμένον διά τό Bulletin, ἐάν ἐγκρίνῃ τοῦτο ὁ θεῖος Μᾶρκος καί ἀφοῦ τό διορθώσῃ ὅπως νομίζει. Μόνον, παρακαλῶ ἄν δέν δημοσιευθῇ νά μοί ἐπιστραφῇ.

Ἐπιστρέφω τό γράμμα τοῦ κ. Λάππα. Τό Παπαφίειον ἔχει πόρους διά πολύ ὀλίγα παιδία, δυσκολώτατα δέχεται ὀρφανούς καί αἱ θέσεις του εἶναι συμπεπληρωμέναι. Ὁπωσδήποτε ἴσως στείλωμεν εἰς Ἀθήνας μόνον τό θῆλυ. Ὁ πατήρ ζῇ, ὡς μανθάνω, ἀλλά κατέστη ἀνίκανος πρός πᾶσαν ἐργασίαν. Δύναται λοιπόν νά γίνῃ δεκτόν τό κοράσιον;

Ὑποθέτω ὅτι κατ' ἐξαίρεσιν δύναται, ἀφοῦ εἶναι Μακεδονίς.

Παρακαλῶ νά σταλῶσι κατά τήν διεύθυνσιν αὐτῶν τά ἔγκλειστα γράμματα.

Ἐν Ἑλλάδι δέν πρέπει νά ἐξάπτωνται πλέον τοῦ δέοντος περί τῶν Μακεδονικῶν. Σκοπός δέν εἶναι νά ἐξεγερθῇ ἡ Ἑλληνική τῆς Μακεδονίας ζώνη. Ἄς ἐξάπτωνται τόσον μόνον ὅσον ἀπαιτεῖται ἵνα || χορηγῶσιν ὑπέρ τῆς Μα- 2
κεδονίας. Ἀλλ' οὐδέ καί τοῦτο εἶναι ἀναγκαῖον. Χρήματα ἔχει ἡ Κυβέρνησις ἱκανά.

Ἀπαιτεῖται νῦν Κέντρον οὐχί ἐν Ἀθήναις ἀλλ' ἐνταῦθα. (ἄς χρησιμοποιηθῶσιν οἱ ὑπάρχοντες πόροι). Ἄς τεθῶσι τά χρήματα εἰς τήν διάθεσιν τοῦ ὑπάρχοντος Κέντρου, τό δέ Κέντρον ἄς ἐνεργῇ ἐντεῦθεν (ἐκ Μοναστηρίου μάλιστα) ἡσύχως, μυστικῶς καί χωρίς νά ἐξάπτῃ τούς πληθυσμούς τῆς καθαρῶς Ἑλληνικῆς ζώνης. Φοβοῦμαι ὅτι οἱ διάφοροι τῶν Ἀθηνῶν Μακεδονικοί Σύλλογοι μόνον πρός ἔξαψιν τῶν πληθυσμῶν ἐκείνων συντελοῦσιν.

Πέρυσιν ἦτο ἀναγκαῖον νά ἐξαφθῇ ὁ Ἑλληνισμός ἵνα βιάσῃ τήν Κυβέρνησιν νά ἀναλάβῃ τόν ἀγῶνα. Ἀλλ' ἀφοῦ ἡ Κυβέρνησις ἤδη ἐννόησε καί ἀνέλαβε (καλῶς ἤ κακῶς) τό ἔργον, πρέπει νά παύσῃ ἡ ἔξαψις τῶν ἐν Ἑλλάδι. Ἄν θέλῃς ἀνακοίνωσον ταῦτα εἴς τινας. Πρέπει νά ὦμεν ἐλαστικοί ἐν τῇ πολιτικῇ.

Εἰς τήν μαμάν θά γράψω προσεχῶς. Πρός τό παρόν τήν φιλῶ ὡς καί σέ καί τήν γιαγιάν καί τούς λοιπούς ὅλους συμπεριλαμβανομένου καί τοῦ || θείου 3
Μάρκου.

Ἴων

[Γ.Γ.] Τήν πίτταν ἔφαγον μέ πολλήν ὄρεξιν καί εὐχαριστῶ τήν

10 Ἀπριλίου

– Ἐν Σετίνη πρὸ μιᾶς ἑβδομάδος ἐφονεύθη ὑπὸ συμμορίας Ἀλέξη (Μπανίτσης) ὁ χωρικὸς Κύρστε. (Εἴδ[ησις] Φλωρίνης).

– Συνεπεία τῆς νέας ἀμνηστίας ἀπεφυλακίσθησαν ἐκ τῶν ἐνταῦθα φυλακῶν 300, ἐξ ὧν 74 τοῦρκοι. Ἀκολούθως ἔχουν ἀποφυλακισθῆ καὶ ἄλλοι, περὶ τοὺς 100.

– Εἰς τὸ χωρίον Γκορέντση βουλγαρικὴ συμμορία, ὡς λέγεται, ἐφόνευσε ἡμέτερον, Νικόλαον ὀνόματι, δραγάτην τοῦ χωρίου.

Σαϊακτσῆς (ΓΒ)

γιαγιάν. Ἐπίσης ἔφαγον τό γράμμα τῆς Ἀλεξάνδρας καί τάς δύο λέξεις τῆς Ζωῆς καί εὐχαριστῶ πολύ.

Ὁ Ζησιάδης νά διωχθῆ, νομίζω, ἀπό τήν "Ἐπίκουρον" (ὡς κατάσκοπος). Προσέχετέ τον, ὡς καί μερικούς ἄλλους Μακεδόνες.

8 Ἀπριλίου [1904]

Δέν ἐστάλη ὁ φάκελος προχθές καί προσθέτω δύο λέξεις. Ἕνεκα λόγων οὕς θά ἐξηγήσω ἄλλοτε διελύθη ἡ ὑφισταμένη ἐνταῦθα Ἑταιρεία.

Ἐτηλεγραφήσαμεν εἰς τό Ὑπουργεῖον λέγοντες ὅτι ζητῶ τήν ἄδειαν νά μετάσχω ὡς ἔφεδρος τοῦ 1899 τῶν γενικῶν ἀσκήσεων.

Ὑπάρχει ἐνταῦθα νέος Μοναστηριώτης, Σαϊακτσῆς || λεγόμενος, ὅστις 4
καταγίνεται σοβαρῶς εἰς τήν ἐθνολογίαν τῶν Βαλκανικῶν Κρατῶν. Μαθητής τοῦ Weigand διατελέσας ἐν Γερμανίᾳ καί τά καλά καί τά πρωτά τοῦ διδασκάλου δυνάμενος νά διακρίνη, μελετᾶ ἵνα χρησιμεύση εἰς τήν Ἑλλάδα ὡς βαλκανιολόγος. Νομίζω ἐνδεδειγμένον νά ὑποστηριχθῆ ὁ νέος οὗτος (ὅστις ἀπό 10 ἤδη ἐτῶν καί πλέον ἐργάζεται) ὅπως τύχῃ νῦν μέν ὑποτροφίας ἐν Γερμανίᾳ πρός τελείωσιν τῶν σπουδῶν αὐτοῦ, βραδύτερον δέ ἴσως καί καθηγεσίας ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ, ὅπου θά εἶναι χρησιμώτατος. Γινώσκει πάσας τάς Βαλκανικάς γλώσσας, ὡς κάτοικος δέ τοῦ Μοναστηρίου εὑρίσκεται ἐν τῷ κέντρῳ τῆς Βαλκανικῆς Χερσονήσου, διέμενε δέ καί ἐπί πολύ ἐν Ρουμανίᾳ, Βουλγαρίᾳ καί Σερβίᾳ. Ἰδίᾳ δέ εἰς τήν Κουτσοβλαχικήν ἐθνολογίαν εἶναι ἄριστα κατηρτισμένος, μή ὑπάρχοντος ἄλλως τε καί ἑτέρου συναγωνιστοῦ. Τόν Σαϊακτσήν γνωρίζει καί ὁ καθηγητής Πολίτης καί διά τούτου καί ὁ Λάππας. Δέν νομίζεις σκόπιμον τήν ὑποστήριξιν τῆς μελέτης τῆς Βαλκανικῆς Ἐθνολογίας, ἐξ ἴσου σπουδαίαν οὖσαν δι' ἡμᾶς πρός τήν τῆς Βυζαντινῆς ἱστορίας; Ὑπάρχει ἆρα γε τρόπος ὑποθάλψεως τοῦ μεγάλου ἀληθῶς ζήλου τοῦ Σαϊακτσῆ, ὅπως μή μα-
ρανθῆ ἕνεκα ἐλλείψεως τῆς προση||κούσης ἐκτιμήσεως; 5

Παράκλησιν νέαν ἔχω νά κάμω. Θά ἤθελον νά εὑρίσκετο τρόπος νά προσελαμβάνετο ὁ υἱός τοῦ ἰατροῦ Κοζάνης Γ. Μεταξᾶ ἐν τῇ Ἐμπορικῇ Ἀκαδημίᾳ. Εἶναι ἄξιος ὑποστηρίξεως οὗτος καί διά τάς ὑπηρεσίας του καί τό αἴσθημά του καί τήν δυστυχίαν του καί πολυμελῆ οἰκογένειάν του. Ἤ ἄν εἶναι δυνατόν νά εὑρεθῆ ἄλλη τις θέσις; (Ὁ νέος εἶναι τελειόφοιτος γυμνασίου).

Ταύτην τήν στιγμήν ἐλήφθη τηλεγράφημα τοῦ Ὑπουργείου ἐπιτρέπον μοι

Κυρίες μέ καπελαδοῦρες (ΓΒ)

νά μεταβῶ εἰς Ἀθήνας διά τά γυμνάσια. Καί οὕτω περί τά τέλη Ἀπριλίου θά εὑρίσκωμαι ἐκεῖ.

Φιλῶ ὅλους

Ἴων

159. Συσσίτιον θηλέων Λίρ. 100

Δαπάνη διατροφῆς ἡμερησία κατ' ἄτομον Γρόσια 1,50.

(Νηστεία δίς τῆς ἑβδομάδος καί κάθ' ἑκάστην τῶν λοιπῶν ἡμερῶν κρεοφαγία, διότι αὐτή εἶναι ἡ οἰκονομικωτέρα). Μισθός ὑπηρετρίας - μαγείρου μηνιαίως Γρόσια 50. (...)

Συσσίτιον 40-60 μαθητῶν ἐν Μοναστηρίῳ, ὑπηρεσία πλήν τῶν πλυστικῶν λίρ[ες] Ὀθ[ωμανικές] 40-50 ἐνίους κατά μῆνα πλυστικά γρόσια 3 κατ' ἄτομον.

[Ἴων]

160. Κανονισμός Γυναικείου Συλλόγου Μοναστηρίου

1. Συνιστᾶται ἐν Μοναστηρίῳ γυναικεῖος Σύλλογος οὗ σκοπός εἶναι ἡ ἐπιμελητεία τῶν παρθεναγωγείων καί νηπιαγωγείων, συσσιτίων καί φιλανθρωπικῶν ἱδρυμάτων καί ἡ ἀρωγή τῶν πτωχῶν μαθητριῶν καί νηπίων. (...)

3. Τό διοικητικόν συμβούλιον τοῦ Συλλόγου ἀπαρτίζεται ἀπό τῶν γυναικείων αὐτοῦ μελῶν· ἐκλέγεται δέ κατά τήν διακαινίσημον ἑβδομάδα ἑκάστου ἔτους ὑπό τοῦ Μητροπολίτου Πελαγονείας, ὅστις καί εἶναι αὐτοδικαίως ἐπίτιμος Πρόεδρος τοῦ Συλλόγου.

4. Τό διοικητικόν Συμβούλιον θέλει ἀποτελεσθῆ κατά τό ἔτος 1904-1905 ἐκ τῶν δέκα καί τριῶν κυριῶν αἵτινες ἀπετέλουν τόν μέχρι τοῦδε ὑφιστάμενον Σύλλογον.

Ἀπό τοῦ ἔτους 1905-1906 τό διοικητικόν Συμβούλιον θά ἀποτελεῖται ἐξ ἑπτά κυριῶν. (...)

9. Πόροι τοῦ Συλλόγου εἶναι: 2

α') Αἱ τακτικαί συνδρομαί αἵτινες διά τό ἔτος 1904-1905 ὁρίζονται εἰς 5 γρόσια κατ' ἄτομον μηνιαίως. (...)

11. Ὁ Σύλλογος ἑορτάζει ἐτησίως κατά τήν Κυριακήν τῶν Μυροφόρων καθ' ἥν μετά τήν λειτουργίαν τό διοικητικόν Συμβούλιον λογοδοτεῖ.

Ἐν Μοναστηρίῳ τῇ 17η Ἀπριλίου 1904

[Ἴων]

Ἐκδρομὴ εἰς Μπούκοβον (ΓΒ)

161. 17 Ἀπριλίου [1904]

Ἀγαπητέ μου μπαμπᾶ

Μετά χαρᾶς εἶδον τά τῆς συνομιλίας σου μετά τοῦ Πρωθυπουργοῦ. Συνετέλεσες βεβαίως καί συντελεῖς εἰς καθοδήγησιν καί ἔξαψιν τοῦ ζήλου τῶν μή ἐπαϊόντων ἁρμοδίων καί σχεδόν ποδηγετεῖς αὐτούς, καίπερ μή ὢν ἐν τοῖς πράγμασιν.

Εἶσαι ἐν γνώσει τῆς μή συμπεριλήψεως ἐν ταῖς μεταρρυθμίσεσι (προσωρινῶς ὡς λέγουσι) τοῦ Σαντζακίου Σερβίων; Ἐκ τοῦ τῆς Κορυτσᾶς ἐπίσης μή
συμπεριληφθέντος || ἀφηρέθη καί ὑπήχθη εἰς τήν ζώνην τῶν μεταρρυθμίσεων 2
ὁ καζᾶς Καστορίας, καί οὕτω καθορίζεται ἡ μέλλουσα αὐτόνομος Μακεδονία. Ἡ Χαλκιδική ὑπήχθη ἐπίσης εἰς τάς μεταρρυθμίσεις ἐπειδή συνέφερε ὑποθέτω τῇ Ρωσίᾳ (ἥτις μεταρρυθμίζει τό Σαντζάκιον Θεσσαλονίκης) ἡ μέχρι τῶν Μοναστηρίων τοῦ Ὄρους κάθοδος. Ὁ καζᾶς Αἰκατερίνης ἐπίσης ὑπήχθη. Διατί αὐτός καί οὐχί καί τό Σαντζάκιον Σερβίων; Ἤ ἀμφότερα, εἶναι καθαρῶς Ἑλληνικά ἤ δέν εἶναι.

Ἑκάστη δύναμις ἔλαβε Σαντζάκιον. Ἐξαίρεσις οἱ Ἰταλοί· ἔλαβον Σαντζά-
κιον καί καζᾶ. Ἀφοῦ || ἐγένετο μία διχοτομία Σαντζακίων, τοῦ τῆς Κορυτσᾶς, 3
ἠδύνατο ἀντιθέτως νά γίνῃ καί ἑτέρα διχοτομία Σαντζακίου, τοῦ τῆς Θεσσαλονίκης· ὅπως δέ ὑπήχθη εἰς τάς μεταρρυθμίσεις ὁ καζᾶς Καστορίας, ἠδύνατο ἀντιθέτως νά ἐξαιρεθῇ τῶν μεταρρυθμίσεων ἡ Χαλκιδική καί ἡ Αἰκατερίνη. Καί ταῦτα ἐπειδή ἀφηρέθη τό Σαντζάκιον Σερβίων· εἰδεμή ἔπρεπε καί τό Σαντζάκιον Σερβίων νά περιληφθῇ. Συμφέρει ἡμῖν τοῦτο· οὐδόλως δέ συμφέρει ἡ μή συμπερίληψις. Καί περί μέν τοῦ Σαντζακίου Κορυτσᾶς οὐδείς φθόνος. Τό ὑπόλοιπον τῆς Κορυτσᾶς μέρος δύναται νά ἀπαιτῆται ὑφ᾽ ἡμῶν ὡς Ἤπειρος.
Ἀλλά τά Σέρβια πρέπει πάντως || νά μή θεωρηθῶσι ἄξια ἄλλης μεταχειρίσεως 4
οὐδέ νά ἀποχωρισθῇ, ὡς ἑτερογενές, τῆς λοιπῆς Μακεδονίας. Ἀπορῶ διά ταῦτα πάντα καί διά τούς ἐν τῷ Ὑπουργείῳ καί τῇ Πρεσβείᾳ.

Εὐχαριστῶ τό Ζωῦφιον διά τό γράμμα της. Ὁμοίως τήν μαμάν. Δέν ἔχω καιρόν νά γράψω εἰς αὐτάς σήμερον.

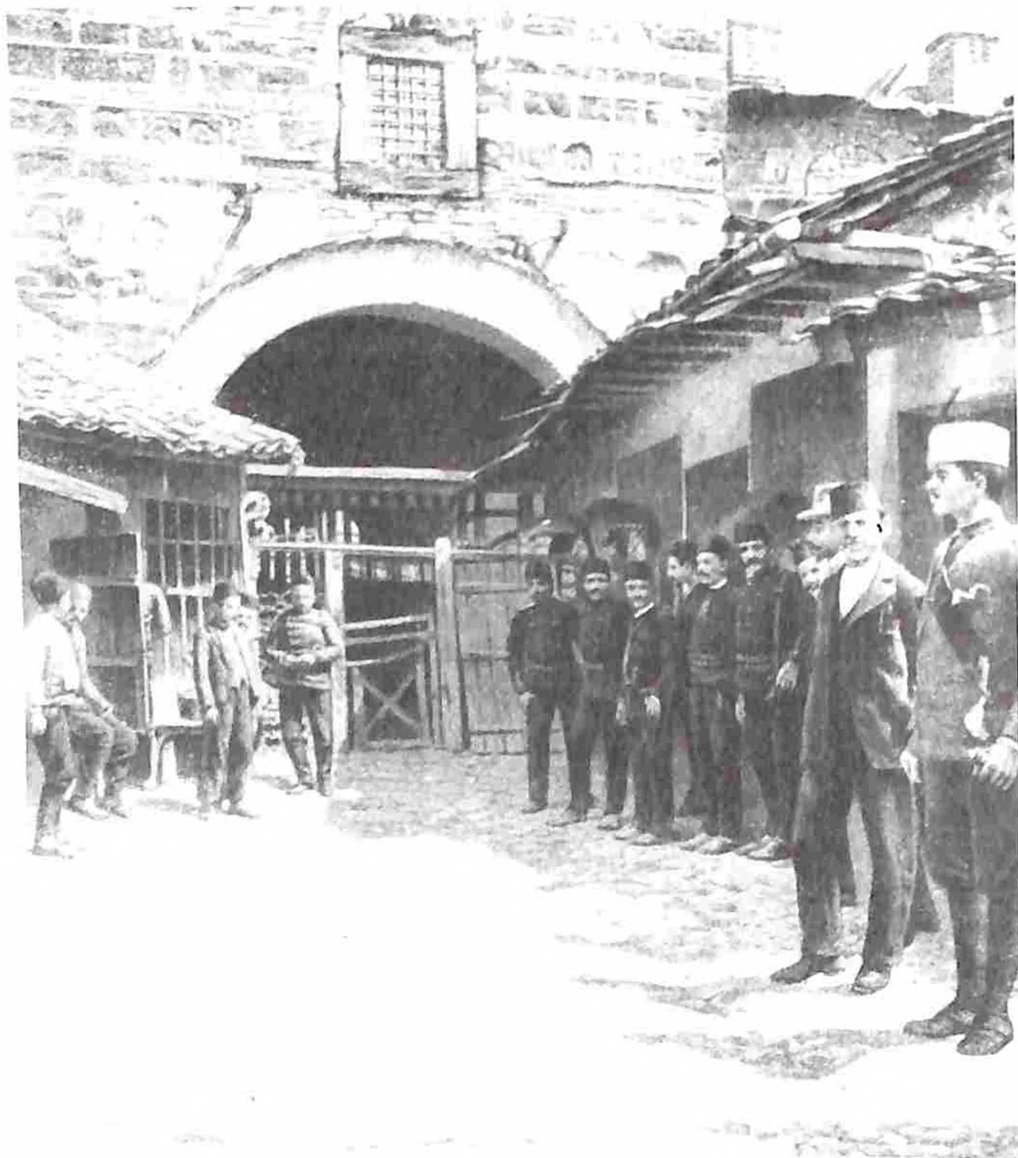
Ἡ ἄδεια τοῦ Ὑπουργείου πρός μετάβασιν εἰς Ἀθήνας ἐδόθη μοι.

Νομίζω ὅτι τό σύνταγμά μου εὕρηται ἐν Πάτραις. Ὁπωσδήποτε διέρχομαι δι᾽ Ἀθηνῶν.

Σᾶς φιλῶ ὅλους

13 Ἀπριλίου

– Οἱ ἐκ τῶν φυλακῶν ἀμνηστευθέντες βούλγαροι ἐπανερχόμενοι εἰς τάς ἑστίας των ἐκβιάζουσι τούς χωρικούς εἰς χρηματικάς εἰσφοράς εἰκός καί ἄνευ διαταγῶν τοῦ Κομιτάτου, ὅπως χρηματίζωνται αὐτοί. Τοιαῦται ληστοπραξίαι ἐγένοντο ἐν Γκορέντση, Λοσνίτση, Νέρετ κ.ἀ.

Ἔξοδος φυλακῆς (LPT)

Ἴων

[Γ.Γ.] Δέν θά γράψης τι περί τῶν διαρρυθμίσεων τῶν ορίων τῆς μεταρρυθμίσεως Μακεδονίας;

162. Ἀπρίλιος 1904

Ἄν οἱ βούλγαροι θελήσουν νά κάμουν κίνημα σάν τό περσινό, οἱ σλαβόφωνοι πληθυσμοί θά σηκωθοῦν μαζί τους.

Παρά νά σηκωθοῦν μαζί τους καλλίτερα νά σηκωθοῦν μαζί μας· νά φανῆ πώς εἶναι Ἕλληνες.

Πρέπει νά ἐξακολουθήσουν οἱ δικοί μας νά περιφέρωνται στά σλαβόφωνα μέρη καί νά τακτοποιοῦν τήν ἐργασία. Θά πῆς – μά ἄν ἐξακολουθήσουν, θά βγάλουν στή μέση καμμιάν ἐπανάσταση γιατί ἀλλιῶς δέν μποροῦν νά ἐργασθοῦν. Ἡ ἐργασία πού κάνουν δέν μπορεῖ νά εἶναι ἄλλη παρά προετοιμασία γιά ἐπανάσταση – καί ἐγώ θά πῶ τότε πώς οἱ δικοί μας πρέπει νά ἐξακολουθήσουν. Πρέπει νά μήν πατήσουν στά ἑλληνικά μέρη ἀλλά νά περιορισθοῦν στά σλαβόφωνα. Ἅμα γίνη τῶν βουλγάρων ἐπανάστασις καί τότε μόνον θά βγάλουν στή μέση καί αὐτοί ἐπανάσταση ἄν δέν μπορέσουν νά κρατήσουν τούς σλαβοφώνους μακρυά ἀπό τήν ἐπανάσταση τῶν βουλγάρων. Ἄν τό ρεῦμα τῶν σλαβοφώνων γιά τήν ἐπανάσταση εἶναι ἀβάστακτο τότε πρέπει οἱ δικοί μας νά παρασυρθοῦν ἀπ' αὐτό καί θά εἶναι ἀνάγκη τότε νά σηκώσουν:

1) Τούς Ἕλληνες (εἶναι εὔκολο).

2) Τούς Ἀλβανούς (εἶναι εὔκολο).

3) Νά διευθύνουν αὐτοί τούς σλαβοφώνους πού δέν μπόρεσαν νά συγκρατήσουν.

Ὁπωσδήποτε οἱ σλαβόφωνοι θά σηκωθοῦν ἅμα τό θελήσουν οἱ βούλγαροι. Λοιπόν ἅμα σηκωθοῦν πρέπει νά κάνουμε πώς τό θελήσαμε μεῖς.

Μόνοι μας δέν πρέπει νά κάνουμε τίποτε. Μόνον ὅταν οἱ ἄλλοι μποῦν στό χορό πρέπει νά εἴμαστε καί μεῖς μέσα.

Ὁπωσδήποτε ἀπαραίτητον νά εἶναι ἕνα Κέντρον ἐδῶ. Οἱ Ἕλληνες δέν εἶναι ἀνάγκη νά ἐξάπτωνται στήν Ἑλλάδα. Ἄς ἐξαφθοῦν τόσο μόνον ὅσο χρειάζεται γιά νά δίνουν χρήματα γιά τήν Μακεδονία. Ἤ καί οὔτε τόσο. Χρήματα ἔχει ἡ κυβέρνησις (800 χιλ. στόν προϋπολογισμό). Ἄς τά βάλη στή διάθεση τοῦ Κέντρου καί τό Κέντρο ἄς ἐνεργῆ μέ ἡσυχία, μυστικά, χωρίς νά ἐξάπτη κανένα.

[Ἴων Δραγούμης]

– Εις τάς **22 Ἀπριλίου 1904** ἔφυγα ἀπό τό Μοναστήρι δευτέραν φοράν.

Ἰ[ων] Δ[ραγούμης]

ΤΟ ΦΑΛΗΡΟΝ
LE PHALERE

Φάληρο, στό βάθος δεξιά ἡ Ἀκρόπολις (ΒΗ)

163. 30 Ἀπριλίου [1904] 41

Ἔκαμα Σύλλογο γυναικεῖο στά Βιτώλια, ὄχι ἐπειδή μ' ἀρέσουν οἱ Σύλλογοι, ἀλλά γιά νά ξυπνήσω τίς γυναῖκες. Πολλοί ἄνθρωποι μαζί δέν εἶναι καλλίτεροι ἀπό τόν καθένα χωριστά. Δέν γίνεται καλλίτερος ὁ ἄνθρωπος ὁ μέτριος
μαζί μέ ἄλλον ἄνθρωπο μέτριο. Μαζί || ὅμως οἱ ἄνθρωποι φτειάνουν μιά δύνα- 416
μη πού χωριστά δέν τήν ἔχουν. Μαζί ὅταν εἶναι, εἶναι μεικτοί, μυημένοι. Ἐνῶ μόνος του συχνά ὁ ἄνθρωπος κοιμᾶται, πρό πάντων ὁ συνηθισμένος νά κοιμᾶται, ὁ κοιμισμένος. [Τετράδιο 10 ἡμερολογίου]

164. Ἀθήνα Μάης [1904] 496

Ἔφερα μαζί μου ἀπό τό Μοναστήρι τόν υἱό τοῦ Τάλε ἀπό τό Βρούσνικ, καί ἀπό τό Σοροβίτσοβο τόν υἱό ἑνός καλοῦ δικοῦ μας ἀπό τό Ἐμπόριο. Καί τούς ἔφερα ἐδῶ γιά νά μποῦν ὑπότροφοι στό Λύκειο τοῦ Δέλιου. Ὅταν ἐφτάναμε μπροστά στό Φάληρο (Φλέβες Βουλιαγμένης) καί ἄρχισε νά φαίνεται ἡ Ἀθήνα, ὁ μικρός ἀπό τό Ἐμπόριο θαύμασε ὅταν τοῦ ἔλεγα πώς ἐκεῖ εἶναι αἱ Ἀθῆναι. Ὁ ἄλλος σώπαινε καί φαινόταν σάν νά μήν τόν τάραζε αὐτή ἡ πόλη. Ἦταν ἄραγε Βούλγαρος;

Ὁ μικρός εἶπε:

– Καί εἶναι ἀκόμη ἀρχαῖοι Ἕλληνες ἐκεῖ;

– Εἶναι οἱ ἀπόγονοί τους, καί ἐθαύμαζε. [Τετράδιο 10 ἡμερολογίου]

Μπουκοβίτισσα (μετωπικά) (ΓΒ)

Μπουκοβίτισσα (πίσω) (ΓΒ)

Οἰκογένεια Μπουκοβιτῶν (ΓΒ)

Μπουκοβίτισσα (ΓΒ)

Μοναστηριώτισσα (ΓΒ)

Μπουκοβίτισσα (ΓΒ)

Μοναστηριώτες (ΓΒ)

Μοναστηριώτισσα (ΓΒ)

Γυναίκα Ἀσβεστοχωρίου Θεσ/νίκης (ΓΒ)

Γυναίκες περιχώρων Μοναστηρίου (ΓΒ)

Γκαϊντατζῆς (ΓΒ)

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Τελευταία πολλαπλασιάστηκαν ἐκεῖνοι, πού ἀσχολοῦνται μέ τή Νεώτερη Ἱστορία τῆς Μακεδονίας, ἰδιαίτερα μέ τόν Μακεδονικό Ἀγῶνα. (...)

Ὡστόσο, δέν ἔλειψαν καί τά παραδείγματα ἐκείνων πού ἀπέβλεψαν περισσότερο σέ προσωπική προβολή, ὡρισμένων ἀνίδεων μέ τό θέμα αὐτό, οἱ ὁποῖοι δέν φαίνεται νά συγκινοῦν τό πανελλήνιο. Μέ φωνές καί τεχνητούς θορύβους δέν μποροῦμε ν' ἀντιμετωπίσουμε σοβαρά τά ἐθνικά προβλήματα, ὅταν λείπει ἡ οὐσία, ὅταν λείπει ἡ σκληρή δουλειά καί ἡ θετική προσφορά, ὅταν τέλος δέν γίνεται προσπάθεια γιά νά διερευνηθῆ τό πλούσιο ἀρχειακό ὑλικό, πού ἐναπόκειται κυρίως στά Ἀρχεῖα τοῦ Ἑλληνικοῦ Ὑπουργείου Ἐξωτερικῶν.

[ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΒΑΚΑΛΟΠΟΥΛΟΥ:
ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟΣ ΑΓΩΝ, σελ. 23
Ἐκδόσεις Μπαρμπουνάκη 1987]

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1ο

'Αγαπητέ μοι ἐν Χριστῷ 'Αδελφέ

Τήν 28ην τοῦ ἰδίου μηνός μετέβην εἰς Ζέλιοβον καί κατέλυσα εἰς τήν οἰκίαν τοῦ παπᾶ-'Ηλία. Εἶχον ἔλθει καί χωροφύλακες τοῦρκοι ἐκ Καστορίας, 16 καί περίπου. Τούς διώρισαν καί τούς ἔβαλαν (κονάκι τουρκ[ιστί]) νά διανυκτερεύσουν εἰς μίαν ἄκραν τοῦ χωρίου, διότι εἰς τήν ἄλλην ἄκραν ἦτο ἡ συμμορία τῶν βουλ[γάρων] λησταντάρτων, οἱ 'Αρχηγοί Κῶτες ἐκ Ρούλιας, 'Επαρχ[ίας] Καστορίας, Πετρώφ καί Στοϊάνωφ, ὅστις πρίν ἦτο εἰς τήν 'Επαρχ[ίαν] Μοναστηρίου. 'Ο Πετρώφ εἶναι ὑπό τήν ἐξουσίαν τοῦ Κῶτε διότι ἄφησε τούς συντρόφους του, Τσίλιον [Τσακαλάρωφ] ἐκ Σμαρδέσι, Λάζον [Ποπτράϊκωφ] ἐκ Δαμβίανης καί τούς ἄλλους.

Εἰς τάς μία τῆς νυκτός ἦλθεν ὁ Παῦλος Κύρωφ ὅστις θά ἀναχωρήση εἰς Λάρισσαν ἐπειδή ἐχωρίσθη ἀπ' τήν συμμορίαν τῶν βουλγ[άρων] διότι ἤθελον νά τόν δολοφονήσωσιν.

Εἰς τάς δύο τῆς νυκτός, ἀφ' οὗ ἔμαθον ὅτι ἤμουν ἐκεῖ, ἦλθεν ὁ Κῶτες καί ὁ Πετρώφ μόνον καί τρεῖς ἄλλοι κατόπιν βούλγ[αροι] λησταί, ἐλησμόνησα νά γράψω ὅτι ὅλοι οἱ βούλγαροι λησταί ἦσαν 38, πρός 6 ἄτομα εἰς κάθε οἰκίαν. 'Αφοῦ μέ ἠσπάσθησαν τήν δεξιάν μέ ἠρώτησε ὁ Πετρώφ πρῶτον διά τόν στρατόν ὅπου μένει εἰς τήν Κούλα μας, δηλ[αδή] πόσοι εἶναι καί διά ἄλλα πολλά. Ἔπειτα ἤρχισεν τόν λόγον καί ἐπί 3 ὥρ[ας] ὡμίλησεν ὡς ρήτωρ εὔγλωτος περί αὐταπαρνήσεως, περί θρησκείας καί περί πατρίδος, ἀνέφερεν πρῶτον τόν ἀοίδ[ιμον] Γρηγ[όριον], τόν Μ[ᾶρκον] Βότσαρην, τόν Ρ[ήγαν] Φεραῖον, τόν Καρασκάκην, τόν Κολοκοτρώνην, τόν Κατσαντώνην καί τόν νῦν ἐν 'Ελλάδι Κ. Σμολέντσκην στρατηγόν καί τινας Βουλγ[άρους]. || Ἔλεγεν ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἅπαξ γεννᾶται καί 2
ἅπαξ θά ἀποθνήσκη. 'Εκεῖνοι ὅμως οἵτινες ἀποθνήσκουσιν τώρα εἶναι Μάρτυρες ὑπέρ πίστεως καί πατρίδος, διότι τά ὀνόματά των θά μνημονεύωνται αἰωνίως. Διότι ἡ Μακεδονία ἦτο καί θά εἶναι καί οὐχί Τουρκία Εὐρωπαϊκή καθώς τήν ὀνομάζομεν σήμερον. Ἄς ἀφήσωμεν τόν ἀναμεταξύ φθόνον καί ἄς χειραγωγηθῶμεν καί Ἕλλ[ηνες] καί 'Αλβ[ανοί] καί Βλάχοι καί Βούλγ[αροι] καί Σέρβοι καί ἄς λάβωμεν τά ὅπλα, (διότι διά τῶν ὅπλων ἀποκτᾶται ἡ 'Ελευθ[ερία]), διά νά ἐλευθερώσωμεν

τήν Πατρίδα μας Μακεδονίαν, ἥτις στενάζει εἰς τά δεσμά, διότι φθάνει ἡ Τουρκία 450 καί περίπου [χρόνια] ὅπου μᾶς τυραννεῖ, μᾶς ἁρπάζει τόν βίον μας, μᾶς βιάζουν τάς γυναῖκας μας, ὑπερέβη καί αὐτά τά ὅρια. Ἐμπρός γιά Ἐλευθερίαν νά διώξωμεν τήν Τουρκίαν νά ἀναστηθῆ ἡ Μακεδονία.

Ἔπειτα ἤρχισεν νά μᾶς εἰπῆ καί ἐκ τοῦ Εὐαγγελίου ρητά, τέλος μοῦ εἶπεν ὅτι νά παύσης ὅτι ἔκαμες ἕως τώρα, διότι δέν πρόκειται περί ἔθνους, ἀλλά περί ἐλευθερίας, διότι πάντες εἴμεθα ἀδελφοί.

Ἅμα ἔφυγεν ὁ Πετρώφ, ὁ Κῶτες ἔμεινεν μέ ἐμένα καί μοῦ εἶπεν ὅτι εἶναι πρόθυμος νά ἐργασθῆ διά τά Ἑλλ[ηνικά] συμφέροντα ἐάν θέλη ὁ Πρόξ[ενος] Σ[ταμάτης] Κιουζέ Πεζᾶ. Διότι ὁ Παῦλος θά φύγη κάτω καί δύναμαι μέ αὐτόν νά κάμω κάτι τι ἐάν φανῆ ἀρεστόν τῆ Ἑλλ[ηνικῆ] Κυβερνήσει, ἀφ' οὗ πρῶτον ἀκούσωσιν παρά τοῦ Παύλου Κύρω τά ὅσα ἠξεύρει. Μετά ταῦτα ἀνεχώρησεν καί ὁ Κῶτες.

Τήν ἐπιοῦσαν ἐπῆγα μετά τοῦ ἱερέως παπᾶ-Ἠλία εἰς τόν Στοϊάνωφ ὅπου
εὗρον καί τόν Κῶτε καί τόν Πετρώφ, εἶχον συνέδριον διά νά συνάζωσιν συνδρο-
3 μήν διά νά διανέμωσιν ὅπλα. || Ὁ Στοϊάνωφ, κάτοικος Μπυτούσιας, Ἐπαρ[χίας]
Μοναστηρίου, ἦτο ἀντάρτης καί κατά τήν ἐποχήν τοῦ Ζιούρκα, Κόλε, Κύζα καί Δ.
Δαλίπη ἐκ Πεσφύνης. Ἐπῆγα μόνον διά νά τόν ἰδῶ τί ἄνθρωπος εἶναι. Ἦτον
ξυραφισμένος ἔχων ἐπενδύτην ἑκατοντάρχου ἐκ τσόχας καί στέμμα Λέοντος ἐπί
τοῦ πίλου αὐτοῦ. Εἶχεν καί εἰκόνα τῆς ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ
Χριστοῦ, ἔχων τήν δεξιάν χεῖρα ὑψωμένην. Ἡ εἰκών ἔγραφεν Ρωσικά, Πέτρε-
σβουργ καί Κομιτέτ. Ἐρώτησα τόν Πετρώφ τήν ἔννοιαν καί μοῦ εἶπεν ὅτι λέγει
Πετρούπολις Λιθογραφία, διά τούς προσελθόντας καί ὡρκιζομένους διά τό
Κομιτᾶτον, διότι παντοῦ καί πανταχοῦ εἶναι Κομιτᾶτον καί εἰς Ρωσ[ίαν],
Ἑλλ[άδαν], Σερβ[ίαν], Αὐστρ[ίαν] καί Ρωμ[ανίαν] καί συνάζουσιν ἔρανον διά τήν
Μακεδονίαν καί βεβαίως διότι οἱ Μακεδόνες παντοῦ ἔχουν χύσει αἷμα, ὥστε καί
αὐτοί εἶναι ὑποχρεωμένοι. Ὁ Στοϊάνωφ μοι ἔδειξεν ἐπιστολήν μέ ἀριθμούς 12½
5, τήν ὁποίαν δέν ἠδυνάμην οὔτε δύναμαι νά τήν ἀναγνώσω. Ἦτο ὁμοία ἐκείνης
τήν ὁποίαν ὁ Ἀνδρ[έας] Γώγου ἔλαβεν ἀπό τόν Ρωσοπρόξενον, ἐξαιρέτως ὅμως
ὅτι αὐτή τοῦ Στοϊάνωφ εἶχεν μόνον ἀριθμούς, φάκελον δέν εἶδα, ἐνῶ τοῦ
Ἀνδρ[έα] Γώγου εἶχεν καί γραμματόσημον Ρωσικόν καί σφραγῖδα ἥτις ἦτο σβη-
σμένη διότι τήν εἶχεν κρύψει εἰς τό σαμάρι τοῦ ἀλόγου. Ὁ Ἀνδρέας εἶχεν ἔλθει
καί ἔρχεται εἰς κάθε 2 ἑβδ[ομάδες] εἰς Βιτώλια μέ 1 Σμαρδεσλήν καί φέρουν ἐπι-
στολάς καί εἰς τόν Ρωσοπρόξενον καί εἰς τήν Ὄπστινα καί πάλιν παίρνουν. Διότι
λέγουν οἱ ἀρχηγοί Πέτρωφ καί Στοϊάνωφ ὅτι ἀπ' τούς Σόπιδες δέν θέλομεν βοή-
4 θειαν (Σόπιδες λέγουν τούς μέ τσιαλμάδες[1] Βουλγάρους) || γιά νά μᾶς ὁρίσουν

1. Τσιαλμᾶς = Κεφαλομάντηλο πού φοροῦσαν οἱ Βούλγαροι.

ὕστερον αὐτοί καί ἡμεῖς νά τούς φέρωμεν νερό, διότι αὐτοί θά φέρουν ἀπ' τήν Βουλ[γαρία] τούς συγγενεῖς των, καί εἰς τάς βασιλικάς ἐργασίας αὐτοί καί ἡμεῖς πάλιν θά εἴμεθα σάν τώρα, καί τότε τί τό ὄφελος. Ἐάν ὅμως ἐπαναστατίσωμεν ἡμεῖς ἡ Ρωσία ἥτις ἠλευθέρωσεν τήν Βλαχ[ίαν], τήν Βουλγ[αρίαν], τήν Σερβ[ίαν], τήν Ἑλλάδα καί τήν Κρήτην θά μᾶς ἐλευθερώση καί ἡμᾶς. 3 ἡμέρας μόνον νά δυνηθῶμεν νά κρατήσωμεν πόλεμον θά φθάση αὐτή καί θά μᾶς γλυτώση, καί πάλιν θά φύγη, καθώς ἔφυγεν ἀπ' τήν Βλαχ[ίαν], Βουλγ[αρίαν], Σερβ[ίαν], Κρήτην, πωλήσατε λοιπόν ὅτι πολύτιμον ἔχετε διά νά ἀγοράσετε ὅπλα, διότι δέν ξεύρομεν τί ὥραν θά ἔλθη ὁ Νυμφίος.

Ὁ Στοϊάνωφ ἐρωτοῦσεν κάποιον διά τήν ὑποθεσιν τοῦ Φιλίππου ἐκ Κραπεσνίτσης πώς ἔγινεν. Διότι ὁ Σπάσες, ἀδελφός του, ἔκαμεν ἀναφοράν, μίαν πρός τόν Ρωσοπρόξενον καί μίαν πρός τήν Ὄπστιναν, κατά τοῦ Στοϊάνωφ καί τήν ἔδωσεν μέ τόν Δάρε Κνιζιάρ (βιβλίον).

Τέλος ἀπεχαιρέτησα αὐτούς καί ἀνεχώρησα διά Πισοδέριον. Ὅταν ἐξῆλθον ἀπ' τό χωρίον ἐξήρχοντο καί οἱ χωροφύλακες, παῖδες καί κοράσια ἐτραγουδοῦσαν. (Βουλγ[αρικά])

Κούπιτε πούσκι ντά οτέπαμε Τούρτσι
ραzβιντβάϊ μπαϊράκ Κῶτε βοεβόντα
ντά σέ σλόμποντι νάσιατα Μακεντόνια.
Νάσιτε μάϊκι τσάρνι zαμπράντενι (ραzβιντβάϊ...)
νάσιτε σέστρι τούρτσιτε ϊπόλβατ.
Ντόστα σνέ zιέβιλε μνόγκου σνέ τράϊλε
νάσιτε ντέτσα γκόλι μπόσι μπάρατ
τουρτστόκατα μάκα ϊ τίε τράϊατ.

[Ὅπλα ἀγοράστε τούς Τούρκους νά σκοτώσουμε
ξεδιπλώσου σημαία τοῦ Κῶτε βοεβόδα
γιά νά ἐλευθερωθῆ ἡ Μακεδονία μας.
Οἱ μαυρομαντηλοδεμένες μάννες
κι' οἱ ἀδελφές μας τόν Τούρκο ὑπηρετοῦν.
Φτάνει πιά, ἀρκετά ζήσαμε, πολλά ὑπομείναμε
τά παιδιά μας γυμνά καί ξυπόλητα στούς δρόμους γυρίζουν
τήν Τούρκικη καταπίεση καί αὐτά ὑπομένουν.]

1902 Μαρτ[ίου] 29. Πισοδέριον. Παπασταῦρος Κ. Τσάμης
[Φάκελος Μοναστηρίου 1902, ΑΥΕ]
[Μετάφρασις τραγουδιοῦ: Γιάννης Θωμᾶς]

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 2ο

Β. ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΠΡΟΞΕΝΕΙΟΝ
ΕΝ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΩ

Ἐν Μοναστηρίω τῆ 2α Ἀπριλίου 1902

Ἀρ. 167

Πρός τό ἐπί τῶν Ἐξωτερικῶν Σ. Ὑπουργεῖον (...)

4 Ὡς λίαν περίεργον ὑποβάλλω συνημμένως νεωτέραν ἐπιστολήν τοῦ ἐν Πισοδερίω πράκτορός μου παπᾶ-Σταύρου. Ἐπειδή δέν ἔχω λόγους ν' ἀμφιβάλλω περί τῆς ἀξιοπιστίας τοῦ ἐν λόγω ἱερέως, δέν κρίνω ἀναξίας προσοχῆς τάς ὑπ' αὐτοῦ
5 διαβι||βαζομένας πληροφορίας. Ἐν πρώτοις ἐπικυροῦται ἡ πληροφορία μου ὅτι συχνότατα συμβαίνει ἐν τῶ αὐτῶ χωρίω νά καταλύωσι καί στρατιωτικά ἀποσπάσματα καί συμμορίαι, ἀφοῦ ἐν τῶ χωρίω Ζιελόβω τήν νύκτα τῆς 28ης Μαρτίου διέμενον τρεῖς ὁπλαρχηγοί, ὁ Κῶτε, ὁ Πετρώφ καί ὁ Στογιάν μετά 38 ὀπαδῶν ἀσχολούμενοι εἰς τήν ἐπινέμησιν φόρων, εἰς τά πέριξ χωρία, κατέλυον δέ συγχρόνως ἐκεῖ καί 16 χωροφύλακες ἀποσταλέντες ἐκ Καστορίας πρός καταδίωξιν τῶν συμμοριῶν! Οἱ δέ μαθηταί τοῦ ἡμετέρου σχολείου, διότι τό χωρίον εἶναι ὀρθόδοξον, ἔψαλλον τήν ἐπιοῦσαν κατά τήν ἀναχώρησιν τῶν χωροφυλάκων πατριωτικόν ἆσμα:

Κούπιτε πούσκι
ντά ὀτέπαμε Τούρτσι,

ἤτοι, *ἀγοράζετε ὅπλα,*
διά νά σκοτώσωμεν τούς Τούρκους.

Ἐφ' ὅσον οἱ χωρικοί ἀποκρύπτουσι τάς συμμορίας, ὡς ἐν Ζιελόβω, βεβαίως οἱ Τοῦρκοι θ' ἀποδεικνύωνται πάντοτε ἀνίκανοι νά ἐξοντώσωσιν αὐτάς. Δεύτερον, ἐκ τοῦ κηρύγματος τοῦ Πετρώφ, ὡς ἀφηγῆται αὐτός ὁ παπᾶ-Σταῦρος, ἀποδεικνύεται ὅτι οὗτος καί οἱ σύντροφοί του εἰσίν ὀπαδοί τοῦ Σαράφωφ, περί οὗ οὐχί ἐσφαλμένως, φαίνεται, ἀνεγράφη καί εἰς τάς ἐφημερίδας ὅτι ἐπιδιώκει κατά πανσλαβιστικάς εἰσηγήσεις τήν αὐτονομίαν τῆς Μακεδονίας ἀνεξαρτήτως πάσης πρός τήν Βουλγαρίαν σχέσεως καί κοινοπραξίας, ἐνῶ τό ἐν Σοφία Κομιτᾶτον τῶν Μιχαηλόφσκυ καί Τζόντζωφ ἐννοῆ νά δώση ἀποκλειστικῶς Βουλγαρικόν χαρακτῆρα εἰς τό παρασκευαζόμενον κίνημα, οὗ ἕνεκα ἐπῆλθε καί ἡ διαλαληθεῖσα διάστασις μεταξύ τῶν δύο Κομιτάτων.

6 Ἐκ τῶν λόγων τοῦ Πετρώφ καί ἐξ ὅσων εἶπεν ὁ || Κῶτε εἰς τόν 84.250 [Μητροπολίτην Καστορίας Γερμανόν Καραβαγγέλη] καί εἰς τόν περί οὗ πρόκειται ἱερέα, προκύπτει σαφῶς ἐπίσης ὅτι ὁ Βασίλειος ἤ Τσίλιος Χρήστου Τσακαλάρωφ, περί οὗ ἔγραψα διά τῆς ὑπ' ἀρ. 154 ἀπό 23 Μαρτίου ἐ.ἔ. ἐκθέσεώς μου, ἔχει διο-

ρισθῆ ἀρχηγός τοῦ διαμερίσματος Καστορίας ὑπό τοῦ ἐν Σοφία Κομιτάτου καί διά τοῦτο οἱ ἄλλοι, ὡς ὀπαδοί τοῦ Σαράφωφ, καταδιώκουσιν αὐτόν καί ἐζήτησαν τήν δι' ἡμῶν σύλληψίν του, ἥτις ἀγνοῶ εἰσέτι ἄν ἐπραγματοποιήθη.

Ἐκ τῆς αὐτῆς ἐπιστολῆς καταφαίνεται ὅτι τό ἐνταῦθα Ρωσικόν Προξενεῖον, εἰς οὗ τήν ἐπιρροήν ὑπάγεται, ὡς φαίνεται, καί ἡ ἐνταῦθα Ὄπστινα, εὐνοεῖ καί ὑποστηρίζει μᾶλλον τούς ὀπαδούς τοῦ Σαράφωφ, ὡς ἀκολουθοῦντος πανσλαβιστικάς εἰσηγήσεις, διά τοῦτο δέ διευκολύνεται ὑπ' αὐτοῦ καί ἡ ἀλληλογραφία αὐτῶν, ὡς τοῦτο προκύπτει ἐκ τῶν ἐμπεριστατωμένων πληροφοριῶν τοῦ παπᾶ-Σταύρου, ὅστις ἐπί τοῦ φακέλου μιᾶς ἐπιστολῆς ἀνεγνώρισε ρωσικόν γραμματόσημον. Καί ὁ Ρῶσος Πρόξενος, κατά τήν προμνησθεῖσαν συνδιάλεξιν ἡμῶν, τόν Μιχαηλόφσκην μοι παρέστησεν ὡς οὐδεμίαν ἔχοντα δύναμιν καί ἐπιρροήν. Καί ἄλλοτε δ' ἔγραψα εἰς τό Σ. Ὑπουργεῖον ὅτι ἐκ τῶν λόγων τοῦ Ρώσου συναδέλφου μου εἶχον συμπεράνει ὅτι ἡ Ρωσία εὐνοεῖ μᾶλλον τήν ἐνίδρυσιν καί τετάρτου σλαβικοῦ Κράτους ἐν τῆ Χερσονήσω τοῦ Αἵμου ἀντί τῆς ὑπερμέτρου ἰσχυροποιήσεως τῆς Βουλγαρίας διά τῆς εἰς αὐτήν προσαρτήσεως μεγάλου μέρους τῆς Μακεδονίας, ὡς ἐπιδιώκουσιν οἱ Βούλγαροι. Διά τοῦ χρόνου διαλευκαίνονται καί τά σκοτεινότερα τῶν μυστηρίων, κατανοῶ δέ σήμερον ὅ,τι πέρυσιν εὕρισκον δυσεξήγητον ἐν τοῖς λόγοις τοῦ Ρώσου συναδέλφου μου.

Μετά τάς ἀποκαλύψεις ταύτας, ὧν καί πρότερον εἶχον λάβει γνῶσιν, ἐνόμισα 7
ὅτι ἐπεβάλετο ἡμῖν ἡ ἑξῆς πολιτική. Κατ' ἀρχήν ἡμεῖς ἔχομεν βεβαίως συμφέρον νά καταδιωχθῶσιν οἱ ὀπαδοί καί τοῦ Σαράφωφ καί τοῦ Μιχαηλόφσκη, ὅπως διατηρηθῆ ἄθικτον τό καθεστώς, ἀλλ' ἀφοῦ πειθόμεθα ὅτι διά τῶν Τούρκων δέν ἐπιτυγχάνεται ἡ ἐξόντωσις οὔτε τῶν μέν οὔτε τῶν δέ, δέον νά ὑποθάλψωμεν ὅσον τό ἐφ' ἡμῖν τήν μεταξύ αὐτῶν διαίρεσιν καί τόν ἐπικείμενον ἀλληλοσπαραγμόν των. Εἰς τοῦτο ἔστρεψα τάς προσπαθείας μου καί διά τοῦτο νομίζω πάντοτε συμφέρουσαν τήν σύλληψιν τοῦ Τσίλιου Χρήστου Τσακαλάρωφ, ἄν εὑρίσκηται εἰσέτι ἐν Ἑλλάδι. Διά τόν αὐτόν λόγον νομίζω ὅτι ἄν παρουσιασθῆ εἰς Λάρισσαν ὁ ἄλλοτε κατάσκοπός μου καί νῦν ὀπαδός τοῦ Κῶτε Παῦλος Κύρωφ, ὅστις ἔμελλε ν' ἀναχωρήση ἐκεῖσε κατά τάς πληροφορίας τοῦ παπᾶ-Σταύρου, δέον νά περιποιηθῶσιν αὐτόν αἱ Ἀρχαί, νά προσέξωσιν ὅμως μή τυχόν παραλάβη οὗτος μεθ' ἑαυτοῦ, ἀρχαίους Ἕλληνας λῃστάς, διότι ἐφόσον δέν εἴμεθα ἀπολύτως βέβαιοι ὅτι ὁ Κῶτε θέλει νά ἐργασθῆ ἀποκλειστικῶς ὑπέρ τῶν Ἑλληνικῶν συμφερόντων, φοβοῦμαι ὅτι κινδυνεύομεν νά ἐμπέσωμεν εἰς τέχνασμα τοῦ ὑποστηρίζοντος τόν Σαράφωφ πανσλαβιστικοῦ Κομιτάτου, ζητοῦντος νά παρασύρη καί ἡμετέρους, ἵνα δώση καί Ἑλληνικήν ἤ μᾶλλον Μακεδονικήν ἐν γένει χροιάν εἰς τό κίνημα, παρουσιάζων καί Ἕλληνας ἀντάρτας μεταξύ τῶν συμμοριῶν τοῦ Σαράφωφ.

Πρός τόν Κῶτε καί τούς περί αὐτόν ἀναγκάζομαι νά προσποιῶμαι φιλικάς δια-
θέσεις, διά νά ἐμποδίζω ἐπιθέσεις κατά τῶν ἡμετέρων καί διότι ἐλπίζω πάντοτε ὅτι
8 ἐν δεδο||μένη στιγμῇ δυνάμεθα νά χρησιμοποιήσωμεν αὐτόν. Χάρις εἰς τόν Κῶτε
ἄλλως τε τά ἐν τῷ διαμερίσματι Καστορίας ὀρθόδοξα χωρία δέν ἐνοχλοῦνται νῦν,
οἱ δέ ἡμέτεροι ἱερεῖς καί διδάσκαλοι ἐξακολουθοῦσι τήν ἐκτέλεσιν τῶν καθηκόν-
των αὐτῶν, ἐνῷ ἡ συμμορία τοῦ Τσίλιου κατ' εἰσηγήσεις βουλγαρικάς εἶχε προσ-
δώσει εἰς τάς ἐνεργείας αὐτῆς ἰδιαζόντως ἀνθελληνικόν χαρακτῆρα. 'Εάν δέν
θέλωμεν ἄλλως τε ν' ἀπολέσωμεν πᾶσαν ἐπιρροήν ἐπί τῶν σλαβοφώνων ὀρθοδό-
ξων, ὧν τήν μύησιν δυστυχῶς, δέν ἠδυνήθημεν νά προλάβωμεν, δέον νά μή ἀντι-
στρατευώμεθα φανερά εἰς τούς πόθους των καί νά μή ταυτιζώμεθα εἰς τά ὄμματά
των μετά τῶν Τούρκων, διότι ἄλλως θέλουσι περιλάβη καί ἡμᾶς εἰς τό κατ' αὐτῶν
μῖσος των. Τήν μετά τῶν Τούρκων συνεργασίαν μου φροντίζω νά κρατῶ ὅσον οἷον
τε μυστικήν, τούς δέ ὀρθοδόξους χωρικούς προσπαθῶ πλαγίως ν' ἀποθαρρύνω καί
καταδιωκομένους νά προστατεύω ὅση μοι δύναμις· ἐάν δυνηθῶ βεβαίως θέλω
παραδώση εἰς τάς 'Αρχάς καί τόν Κῶτε καί τούς συντρόφους του· ἀλλ' ἐφ' ὅσον
ἐξακολουθοῦσιν οἱ Τοῦρκοι τήν ὑπό πολιτικῆς ἀνάγκης ἐπιβαλλομένην αὐτοῖς
ἀδράνειαν καί δέν ἀποφασίζουσιν ὁριστικῶς νά πατάξωσι τά Κομιτᾶτα ἤ ἐφόσον
ἐξελέγχονται ἀνίκανοι πρός τοῦτο, συμφέρον ἔχομεν καί ἡμεῖς διά κενῶν τινων
λόγων νά προσποιώμεθα ἀνοχήν καί συμπάθειαν πρός συμμορίτας, οἷος ὁ Κῶτε
καί μόνον μυστικῶς νά συνεργαζώμεθα μετά τῶν Τούρκων, ἀφοῦ δι' ἀποκλειστικῆς
καί ἀπροκαλύπτου συνεργασίας μετ' αὐτῶν δέν κατορθοῦμεν δυστυχῶς νά περι-
φρουρήσωμεν δεόντως τά ἡμέτερα συμφέροντα.
9 Τήν ἀξιοπιστίαν τοῦ παπᾶ-Σταύρου ἐπικυροῖ καί λε||πτομέρειά τις εὑρισκομέ-
νη ἐν τέλει τῆς ἐπιστολῆς του. 'Ο περί οὗ πρόκειται Σπάση ἐκ Γκραδεσνίτσης ἐζή-
τησε πρό μηνός τήν προστασίαν μου, διότι ἡ συμμορία τοῦ Στογιάν ἐζήτησε παρ'
αὐτοῦ δι' ἐπιστολῆς 20 λίρας. 'Εγώ συνεβούλευσα αὐτόν ν' ἀνακοινώση μυστικῶς
τό πρᾶγμα εἰς τόν ταγματάρχην τῆς χωροφυλακῆς Ριζᾶ βέην, ἀλλ' αὐτός ἐλθών
μετά τινας ἡμέρας μοι εἶπεν ὅτι ἐκανόνισε δι' ἄλλου τρόπου τήν ὑπόθεσιν. Ταῦτα
ἠγνόει ὁ παπᾶ-Σταῦρος, ἐκ συμπτώσεως δέ νῦν μοι ἀποκαλύπτει διά τῆς ἐπι-
στολῆς του ὅτι ὁ Σπάσης ἐπέδωκεν ἀναφοράς διά τοῦ ἐνταῦθα βιβλιοπώλου
Δῶρεφ εἰς τόν Ρῶσον Πρόξενον καί τήν Ὄπστιναν, τοῦ Κομιτάτου, κατά τοῦ ἐν
λόγῳ ἀρχηγοῦ Στογιάν, συνεπεία δέ τῶν ἀναφορῶν του τούτων, ἐννοῶ νῦν, ὅτι
διηυθετήθη ἡ ὑπόθεσίς του, ὥς μοι εἶχεν εἰπῆ! Πᾶν σχόλιον θεωρῶ περιττόν. Πρίν
ἤ περατώσω τήν παροῦσαν μου μοί ἀνεκοινώθη ἐκ Κρουσόβου ὅτι ὁ Σαράφωφ
ἐσχάτως διέμεινεν ἐκεῖ ἐπί ὀκτώ ἡμέρας!

Εὐπειθέστατος

῾Ο Πρόξενος
Σ. Κιουζέ Πεζᾶς
[Φάκελος Μοναστηρίου 1902, ΑΥΕ]

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 3ο

Β. ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΠΡΟΞΕΝΕΙΟΝ
ΕΝ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΩ

᾿Εν Μοναστηρίῳ τῆ 2α Μαΐου 1902

᾿Αριθ. 214

Κύριε Πρόεδρε

Κατόπιν τῶν ὑπ' ἀρ. 163 καί 167 τελευταίων ἐκθέσεών μου, μελετῶν τήν ἐν τῷ Νομῷ τούτῳ κατάστασιν διαρκοῦντος τοῦ λήξαντος μηνός ᾿Απριλίου καταλήγω εἰς τό συμπέρασμα ὅτι τά ἐν Μακεδονίᾳ πράγματα παρουσιάζουσιν ἀπό τινος ἠρεμωτέραν ὁπωσδήποτε ὄψιν.

᾿Αλλ' ἡ σχετική αὕτη ἡσυχία ἔσται ἄραγε διαρκής καί πραγματική ἤ προσωρινή καί φαινομενική; Τό ἐπ' ἐμοί πιθανώτερον θεωρῶ τό δεύτερον, ὅπως δέ δέν δύναταί τις μετά βεβαιότητος νά περιμένη εὐδίαν, διότι ἀκτῖνές τινες τοῦ ἡλίου διασχίζουσιν ἐνιαχοῦ τά συσωρευμένα νέφη καί κατά μέρη αἰθριάζει ὁ συννεφώδης οὐρανός, οὕτω καί εἰς ἐμέ ἐπισκοποῦντα τόν ἐν Μακεδονίᾳ πολιτικόν ὁρίζοντα δέν δύναται εἰσέτι νά γεννηθῆ αἴσθημα ἐμπιστοσύνης καί βεβαιότητος περί τοῦ μέλλοντος, ἐφόσον ἐξακολουθεῖ πνέων ἐν τῆ χώρᾳ ὁ αὐτός πολιτικός ἄνεμος, εἰ καί ἀσθενέστερος ἤ πρίν. ῾Ο ἐν τοῖς χωρίοις ἀναβρασμός φαίνεται ἀληθῶς κο||πάσας. 2
Τά διασπαρέντα ἀνά τήν χώραν στρατιωτικά ἀποσπάσματα, ἡ ὑπό τά ὅπλα πρόσκλησις τῶν ἀπαλλαγέντων, ὧν ἡ πρώτη κατηγορία ἀφέθη μετά μηνιαίαν ἄσκησιν, προσεκλήθη δέ καί ἡ δευτέρα, ἡ σπουδαία ἐνίσχυσις τῆς ἀστυνομίας καί τῆς χωροφυλακῆς, αἵ τῆδε κακεῖσε καίπερ μή συστηματικῶς, ἐνεργηθεῖσαι συλλήψεις καί καταδιώξεις ὁπαδῶν τοῦ Κομιτάτου, ἡ ὑπό τῆς Β. Κυβερνήσεως ἀπαγόρευσις τῆς εἰς Μακεδονίαν ἐξαγωγῆς ὅπλων, ἡ παρατηρηθεῖσα ἀντίδρασις καί αὐτῆς τῆς Βουλγαρικῆς Κυβερνήσεως κατά τῶν σχεδίων τοῦ Κομιτάτου, ἡ ὑπό τῶν πραγμάτων διάψευσις τῶν περί ἐξεγέρσεως ὁλοκλήρου τοῦ Μακεδονικοῦ λαοῦ ἐν τακταῖς ἡμέραις ἐπαγγελιῶν τῶν πρακτόρων τοῦ Κομιτάτου, πρός ἅς ἄλλως τε ἐγκαίρως ἔγραψα ὅτι ἔδει νά μή ἀποδώσωμεν πολλήν σημασίαν καί ἡ ὑφισταμένη διχόνοια μεταξύ τῶν βουλγαρικῶν καί πανσλαβιστικῶν Κομιτάτων ἡ ἐπεκταθεῖσα μέχρι τῶν συμμοριῶν αὐτῶν, πάντα ταῦτα ἐγέννησαν, ὡς ἦν ἑπόμενον, τήν ἀποθάρρυνσιν ἐν

ταῖς τάξεσι τῶν ὑπονομευόντων τήν ἡσυχίαν τῆς χώρας ἀνατρεπτικῶν στοιχείων, περιώρισαν τάς κινήσεις τῶν πρίν ἐλευθέρως ἀνά τό Βιλαέτιον κινουμένων συμμοριῶν καί ἐπί πᾶσι κατέδειξαν εἰς τούς εὐαπατήτους χωρικούς ὅτι δέν εἶναι τοσοῦτον εὐχερής ἡ πραγμάτωσις τῶν περί ἀμέσου ἀπαλλαγῆς ἀπό τοῦ Τουρκικοῦ ζυγοῦ γεννηθέντων ἐν ταῖς ψυχαῖς αὐτῶν πόθων καί ὀνείρων.

Πολλοί τούτων ἐνθουσιώδεις πρίν ὀπαδοί τῶν ἐπαναστατικῶν σχεδίων τῶν Κομιτάτων ἀκούονται νῦν μετ' ἀδημονίας ταλανίζοντες τήν τύχην αὐτῶν. Ἠκούσαμεν, λέγουσι, τάς προτροπάς τῶν συμμοριτῶν καί πωλήσαντες τά ἡμέτερα ζῶα ἠγοράσαμεν ὅπλα καί φυσίγγια ἅτινα ἐθάψαμεν ὑπό τήν γῆν, ἀλλά διά τῶν
3 ὅπλων δέν δυνάμεθα ν' ἀντικαταστήσωμεν νῦν τά ἄροτρα ἡμῶν, οὔτε ἡ πυρῖτις || τῶν φυσιγγίων δύναται νά χρησιμεύσῃ ἡμῖν ὡς ἄρτος.

Καί ἡ κατάστασις μέν αὕτη, ἥτις κατά μέγα μέρος ὀφείλεται εἰς Ἑλληνικάς ἐνεργείας εἶναι ἀρκούντως εὐχάριστος δι' ἡμᾶς· ἀλλά δέν δύναμαι νά θεωρήσω ὡς ἀποσοβηθέντα πάντα κίνδυνον, μᾶλλον δέ πιστεύω ὅτι τά Κομιτᾶτα πρό τῶν παρουσιασθέντων εἰς τήν ἄμεσον ἐκτέλεσιν τῶν σχεδίων αὐτῶν προσκομμάτων καί δυσκολιῶν ἐχαλάρωσαν ὑπούλως τάς ἐνεργείας αὐτῶν, φαινομενικῶς δ' ἀδρανοῦσι νῦν μέχρις ὅτου ἐπαναπέσωσιν οἱ Τοῦρκοι, εἰς τόν συνήθη αὐτοῖς λήθαργον, ἵνα ἀφοβώτερον συνεχίσωσιν κατόπιν τάς ὑπονομευτικάς αὐτῶν ἐνεργείας. Τό κίνημα δέν πρέπει νά πιστεύωμεν ὅτι ὁριστικῶς κατεστάλη, μᾶλλον δέ πρέπει νά δεχθῶμεν ὡς βέβαιον ὅτι ἁπλῶς ἀνεστάλη. Αἱ δυνάμεις τοῦ ἐχθροῦ παραμένουσιν ἀμείωτοι κατ' οὐσίαν, ἄν δ' οὕτως πτύσσῃ νῦν, διότι ὁ φθισιῶν Τουρκικός ὀργανισμός γαλβανισθείς ἔδειξε σημεῖα ζωῆς, τά πάντα πείθουσιν ἡμᾶς ὅτι ὁ ἐχθρός δέν θά βραδύνῃ νά ἀναθαρρήσῃ, διότι καί ἡ Τουρκική γάγγραινα δέν θά βραδύνῃ νά ἐπαναλάβῃ τό διαβρωτικόν καί ἀποσυνθετικόν ἔργον αὐτῆς, ἀφοῦ οὐδεμία ἐφαρμόζεται συστηματική καί ριζική θεραπεία. Ὅπως πεισθῇ ἡ Ὑμετέρα Ἐξοχότης ὅτι δέν παραλογίζομαι, ἀρκεῖ νά λάβῃ ὑπ' ὄψιν ὅτι τά κύρια αἴτια τά γεννήσαντα καί ἀναπτύξαντα τήν κατάστασιν ταύτην παραμένουσι πάντοτε ἀμετάβλητα. Ἡ Τουρκική διοίκησις οὔτε ἐβελτιώθη οὔτε ὑπάρχει ἐλπίς νά βελτιωθῇ ὑπό τό παρόν σύστημα. Ἡ διαφθορά τῶν ὑπαλλήλων θά ἐξακολουθήσῃ ὡς καί πρότερον, διότι οὐδεμίαν βλέπω σοβαράν προσπάθειαν πρός ἀναχαιτισμόν τῆς οἰκονομικῆς τοῦ κράτους παραλυσίας, ἥτις εἶναι ἡ κυρία ἀφορμή τῆς διαφθορᾶς τῶν
4 ὑπαλλήλων. Προχθές ἔτι || ὡς ἐτηλεγράφησα τῇ Ὑμ. Ἐξοχότητι, οἱ ἀξιωματικοί τῆς ἐνταῦθα φρουρᾶς στασιάσαντες κατέλαβον τό τηλεγραφεῖον ἐπί δύο ἡμέρας ἐμποδίζοντες τήν διαβίβασιν παντός τηλεγραφήματος καί ἀπαιτοῦντες διά στρατιωτικοῦ τηλεγραφητοῦ παρά τῶν ἐν Γιλδίζ τήν πληρωμήν τῶν καθυστερουμένων αὐτοῖς πέντε μηνιαίων. Ὁ Βαλῆς ἠναγκάσθη νά συνεννοηθῇ μετά τῶν ἐν

Κωνσταντινουπόλει διά τῆς τηλεγραφικῆς γραμμῆς τοῦ σιδηροδρόμου, οἱ δέ ἀξιωματικοί ἐξεκένωσαν τό τηλεγραφεῖον, ἀφοῦ ἐπληρώθη αὐτοῖς ἕν μηνιαῖον καί ἐπίσημος ἐδόθη ὑπόσχεσις αὐτοῖς περί πληρωμῆς δύο εἰσέτι μηνιαίων ἐντός 15 ἡμερῶν.

Διωρίσθησαν ἐσχάτως, ὡς προανήγγειλα, 160 νέοι ἔφιπποι χωροφύλακες καί 390 πεζοί, πρός τούτοις δέ ἕξ ἀστυνόμοι καί 10 πολιτοφύλακες, ἀλλ' οὐδ' αὐτός ὁ Βαλῆς γνωρίζει πόθεν καί πώς θά πληρώση αὐτούς, ἀφοῦ δέν κατορθοῦται οὐδέ τῶν παλαιῶν ἡ τακτική πληρωμή. Τά ἀποτελέσματα τῆς καταστάσεως ταύτης δέν θά βραδύνωσιν αὖθις νά γένωνται αἰσθητά. Αἱ καταπιέσεις τῶν χριστιανῶν ἐκ μέρους τῶν ἀγροφυλάκων, τῶν βένδων καί τῶν στρατιωτικῶν ἀποσπασμάτων εἶναι πάντοτε εἰς τήν ἡμερησίαν διάταξιν, αἱ ἀσχήμιαι δ' αὗται, ἅς δέν δύναται νά προλάβῃ ἡ Κεντρική Διοίκησις, θά καθιστᾷ πάντοτε προθύμους τούς χωρικούς εἰς τάς ἔστω καί ἀπατηλάς εἰσηγήσεις τῶν συμμοριτῶν. 'Αφ' ἑτέρου δέν ἔχομεν διδόμενα νά πιστεύσωμεν ὅτι ἐμειώθησαν, ἐπί τοσοῦτον αἱ ὑλικαί καί ἠθικαί δυνάμεις τῶν Κομιτάτων, ὥστε ν' ἀναμένωμεν τήν διάλυσιν αὐτῶν καί τήν καθησύχασιν τοῦ τόπου.

'Εκ τῆς ἐπαρχίας Καστορίας διατελοῦσιν εἰσέτι πεφυλακισμένοι 35 περίπου, ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν Φλωρίνης καί Μοναστηρίου περί τούς 70, ἄλλοι δέ τόσοι συνελήφθησαν ἐσχάτως ἐκ τοῦ καζᾶ Περλεπέ, ἀλλ' ἡ φυλάκισις 150 καί 200 || προσώ- 5
πων δέν ἀραιοῖ βεβαίως ἐπαισθητῶς τάς τάξεις τῶν πολυαρίθμων ὀπαδῶν τῶν Κομιτάτων οὔτε παραλύει ὁριστικῶς τόν ὀργανισμόν καί τάς ἐνεργείας αὐτῶν, ἀφοῦ μάλιστα ἡ καταδίωξις δέν γίνεται συστηματική, οὐδέ πατάσσονται αἱ κεφαλαί, ὁπότε μόνον ἠδύνατό τις νά ἐλπίσῃ ὁριστικήν μεταβολήν τῆς καταστάσεως.

Αἱ συμμορίαι ἐξ ἄλλου, τουλάχιστον ἐν τῷ Νομῷ τούτῳ διασώζονται ἀβλαβεῖς καί ἀκέραιαι. Οὐδεμία ἄλλη πλήν τῆς ἐν Καδδήκιοϊ ἐξωντώθη ἤ προσεβλήθη κἄν. Δέν περιφέρονται ὅπως πρίν ἐλευθέρως πρός ἀποφυγήν συγκρούσεων μετά τῶν ἀποσπασμάτων, φαίνεται, ἀλλ' ὑφίστανται πάντοτε κρυπτόμεναι τῇδε κακεῖσε καί ἀναμένουσαι εὐθετωτέραν περίστασιν πρός ἀθόρυβον ἐξακολούθησιν τῶν ἐνεργειῶν αὐτῶν. Τά βουλγαρικά καί πανσλαβιστικά Κομιτᾶτα δέν παρητήθησαν βεβαίως οὐδέ θά παραιτηθῶσιν εὐκόλως τῆς ἐκτελέσεως τοῦ μεμελετημένου προγράμματος αὐτῶν, ἀκράδαντον δέ τρέφω πεποίθησιν ὅτι θά ἐξακολουθήσωσι καί ἐν τῷ μέλλοντι μετά τέχνης, ἐπιτηδειότητος καί περισκέψεως τό ὑπονομευτικόν αὐτῶν ἔργον. Τήν ἐνέργειαν αὐτῶν κανονίζουσιν ἀναλόγως τῶν περιστάσεων. Τίς οἶδεν ἐπί πόσον χρόνον ὑπενομεύετο ἄλλοτε τό καθεστώς ἐν Βοσνίᾳ καί 'Ερζεγοβίνῃ καί ἐν τῇ σημερινῇ Βουλγαρίᾳ, ἀλλ' ἐκεῖ δέν ὑπῆρχεν 'Ελληνικόν στοιχεῖον ἐνδιαφερόμενον, ὅπως καταγγείλῃ τά τεκταινόμενα, καί σήμερον δ' ἐν Μακεδονίᾳ

οὐδόλως ἀμφιβάλλω ὅτι ἄν ἡμεῖς δέν ἠγρυπνοῦμεν, θά ἐξερρήγνυτο ἡμέραν τινά
αἴφνης ἡ ὑπόνομος χωρίς οἱ Τοῦρκοι νά ἐννοήσωσι πότε καί πώς παρεσκευάσθη
αὕτη. Οἱ ἀντίπαλοι ἐργάζονται συστηματικῶς, ὑποχθονίως καί μεθ' ὑπομονῆς. Δέν
6 συναρπάζονται οὐδέ παραφέρονται ὑπό τῶν περιστάσεων || ὡς ἡμεῖς πρό τινος
χρόνου. Ἀδρανοῦσι σήμερον, ὅπως ἐργασθῶσι βραδύτερον μετά μείζονος δραστηριότητος: ἐφ' ὅσον δέ δέν ἐκριζοῦται τό δένδρον οἱ ἀποκοπτόμενοι κλάδοι αὐτοῦ θ' ἀντικαθίστανται διά νέων, ἀμφιβάλλω δέ ἄν θά δυνηθῶμεν καί ἐν τῷ μέλλοντι νά ἐξακολουθήσωμεν ἐκπληροῦντες ἀπροσκόπτως τήν εἰρηνικήν καί ἐκπολιτιστικήν ἡμῶν ἐν Μακεδονία ἀποστολήν.

Ὡς προσωρινήν ἐγγύησιν ὑπέρ τοῦ καθεστῶτος θεωρῶ τήν Αὐστρορωσικήν συνεννόησιν, ἄν πράγματι σκοπός αὐτῆς εἶναι ἡ τήρησις αὐτοῦ. Ἀλλ' οὐδ' αὕτη βεβαίως θά ἐμποδίση τά Κομιτᾶτα ἀπό τῶν ἐνεργειῶν αὐτῶν, οὐδ' αἱ συμβαλλόμεναι δυνάμεις θά παύσωσιν ἐργαζόμεναι καί παρασκευάζουσαι τά πράγματα ἑκατέρα κατά τό συμφέρον αὐτῇ. Ἡ Αὐστριακή Κυβέρνησις ἐπαρασημοφόρησε πρό τινος τόν ἐνταῦθα ἀντιπρόσωπον αὐτῆς, τοῦτο δ' ἔπραξεν ἐπ' ἐσχάτων καί ἡ Ρωσική ἀπονείμασα ἀνώτερον παράσημον εἰς τόν κ. Rostkowsky. Ἀμφότεραι ἐπιδοκιμάζουσιν οὕτω τήν πολιτείαν τῶν ἀντιπροσώπων αὐτῶν, καίπερ ἐκ διαμέτρου ἀντίθετον, συμπίπτουσαν δ' ἐπί ἑνός μόνον σημείου, τουτέστιν εἰς τήν ὑπονόμευσιν τοῦ καθεστῶτος.

Ἡμεῖς ἔχομεν βεβαίως ἀπόλυτον συμφέρον νά ἐξακολουθήσωμεν ἀγωνιζόμενοι καί ἐν τῷ μέλλοντι ὑπέρ τοῦ καθεστῶτος, καίπερ ἀθλίου καί ἀπό πολλάς ἐπόψεις ἀφορήτου, διότι ἄλλως κινδυνεύομεν δυστυχῶς νά διευκολύνωμεν τήν διαρπαγήν τῆς πατρώας ἡμῶν κληρονομίας ὑπό ξένων καί ἐπηλύδων. Ζῶμεν ἐν Τουρκία βίον ἐθνικόν οὐχί βεβαίως εὐχάριστον, ἀλλ' ὁπωσδήποτε ζῶμεν καί ἀναπτυσσόμεθα ἐθνικῶς, δικαιούμεθα δέ πάντοτε νά ἐλπίζωμεν ὅτι τό μέλλον θ' ἀνήκη ἡμῖν,
7 ἐνῶ ὑπό νέους δυνά||στας θά κιδυνεύση αὐτή ἡ ἐθνική ἡμῶν ὕπαρξις. Δέν πρέπει
ὅμως νά στηρίζωμεν ἀμέτρους ἐλπίδας εἰς τήν βιωσιμότητα τοῦ καθεστῶτος, διότι καί ἀφ' ἑαυτοῦ κλονίζεται καί πολλοί εἰσίν οἱ ὑπονομεύοντες αὐτό, ἐπιβάλλεται δ' ἡμῖν νά θεωρῶμεν πάντοτε ἐπικείμενον τόν κίνδυνον τῆς καταρρεύσεως αὐτοῦ καί νά παρασκευαζώμεθα στρατιωτικῶς πρός προστασίαν τῶν ἡμετέρων δικαιωμάτων καί συμφερόντων, ὅταν ἀνεξαρτήτως τῆς ἡμετέρας βουλήσεως ἐπιστῇ θᾶττον ἤ βράδιον ἡ μοιραία στιγμή.

Ἀνασκοπῶν νῦν τά τοῦ τελευταίου μηνός συμβάντα κρίνω ἀξίας ἀναγραφῆς τάς ἀκολούθους Κυβερνητικάς καί βουλγαρικάς ἐνεργείας. Μετά τάς ἀναγγελθείσας διά τῆς ὑπ' ἀρ. 163 ἐκθέσεώς μου συλλήψεις ὁ Βαλῆς ἀπέφυγε νά διατάξη ἄλλας μή ἐπικυρώσας τά ὑπό τῆς ἀνακριτικῆς Ἀρχῆς ὑποβληθέντα αὐτῷ ἐντάλμα-

τα συλλήψεως κατά προσώπων ἐνοχοποιουμένων ἐκ τῶν διενεργηθεισῶν ἀνακρί-
σεων, αὐστηροτάτας δέ πάντοτε δίδει διαταγάς, ὅπως μηδείς βούλγαρος κακοποι-
εῖται. Ἀξία σημειώσεως τυγχάνει μάλιστα ἡ εἰς Διάκοβαν μετάθεσις τοῦ
Καϊμακάμη Περλεπέ, ἥν οὗτος οὐχί ἀπιθάνως ἐξήγει ὡς προκληθεῖσαν συνεπεία
τῆς ἐξοντώσεως ἐν Καδδήκιοϊ τῆς γνωστῆς ἐπταμελοῦς συμμορίας! Ἀνάλογόν τι
ἐλέχθη ἄλλως καί διά τόν παυθέντα πρώην Βαλήν Θεσσαλονίκης!

Κατά τάς ἀρχάς Ἀπριλίου ἐνηργήθη ἔρευνα ἐν Κρουσόβῳ ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ
Τάκη Λιάπου, περί οὗ ἔγραψα ἄλλοτε ὡς διαμείναντος ἐν Βόλῳ καί προμηθεύσαν-
τος ἐκεῖθεν ὅπλα εἰς τό Κομιτᾶτον. Εἰς τά θεμέλια τῆς οἰκίας εὑρέθησαν δύο κιβώ-
τια ὅπλων, ἀλλά κενά, ἤχθησαν δ' ἐνταῦθα σιδηροδέσμιοι ἡ σύζυγος || αὐτοῦ, ὁ 8
πατήρ αὐτῆς Νάκης Ζάμπλης καί δύο ἄλλοι. Ἀλλά καί ἐν τῇ περιστάσει ταύτῃ ἡ
ἐνέργεια τῶν Ἀρχῶν ὑπῆρξεν ἄστοχος καί ἐλλιπής, διότι οὐδεμία καταδίωξις
ἐνηργήθη κατά τῶν προσώπων, ἅτινα ἐκ τῶν ἀνακρίσεων ἀπεκαλύφθησαν ὡς
παραλαβόντα καί διανείμαντα τά ἐξ Ἑλλάδος ὑπό τοῦ Τάκη Λιάπου ἀποσταλέντα
ὅπλα.

Τῇ 19ῃ Ἀπριλίου συνελήφθη ἐκ τύχης ὑπό στρατιωτικοῦ ἀποσπάσματος παρά
τήν Τύρσιαν βούλγαρός τις ἐκ Ρακόβου καταγόμενος καί ἀποκατεστημένος ἐν
Μπούφι ὀνόματι Μπογόγιας ὡπλισμένος διά Γκρά. Πιεσθείς ὡμολόγησεν ὅτι
ἀνῆκεν εἰς τό Κομιτᾶτον καί ὅτι προήρχετο ἐξ Ἑλλάδος μετά 4 ἄλλων, οἵτινες
παρέμειναν ἐν τῷ χωρίῳ Τύρσια. Κυκλωθέντος ἀμέσως τοῦ χωρίου οἱ καταγγελ-
θέντες προσεπάθησαν νά δραπετεύσωσι καί εἷς μέν ἐξ αὐτῶν ἐφονεύθη, εἷς ἐτραυ-
ματίσθη καί συνελήφθη ζῶν, οἱ δέ δύο ἄλλοι κατώρθωσαν νά διαφύγωσιν.

Αὐθημερόν συνελήφθη ἐν Ἐξή-Σοῦ ὁ ἐκ Ζελενήτσι Κωνσταντῖνος Νάντσιος,
διότι ἰδών στρατιώτας ἐκεῖ πλησίον ἔρριψεν εἴς τινα μύλον δέμα περιέχον κομβία
ἐκ τῶν ἐν χρήσει διά Τουρκικάς στρατιωτικάς στολάς. Τά κομβία προφανῶς ἔμε-
λον νά χρησιμεύσωσι διά στρατιωτικάς στολάς ἅς περιβάλλονται οἱ συμμορῖται
πρός ἐξαπάτησιν τυχόν καταδιωκόντων αὐτούς Τούρκων. Συνεπεία τῶν καταθέσε-
ων αὐτοῦ συνελήφθησαν εἶτα καί ἄλλοι τινές ἐκ τοῦ εἰρημένου χωρίου μεμυημέ-
νοι εἰς τά τοῦ Κομιτάτου.

Ὁπόσον ἐπισφαλής ἔχει καταστῇ ἡ δημοσία ἀσφάλεια ἐν Μακεδονίᾳ συνε-
πείᾳ τῆς θρασύτητος τῶν βουλγάρων καί τοῦ δικαίου ἐρεθισμοῦ, ἐν ᾧ εὕρηνται τά
πνεύματα || τῶν Μουσουλμάνων, ἀποδεικνύει ἐπεισόδιόν τι συμβάν ἐν Ἀχρίδι, 9
ὅπερ ὀλίγου δεῖν προυκάλει γενικήν ἐν τῇ πόλει αἱματοχυσίαν. Τήν Κυριακήν τοῦ
Πάσχα στρατιώτης τις σαλπιγκτής ζητήσας ν' ἀφαιρέσῃ τό πολύκροτον, ὅπερ ἐπι-
δεικτικῶς ἔφερε βούλγαρος νυκτοφύλαξ, ἐπυροβολήθη ὑπό τοῦ τελευταίου καί
ἐτραυματίσθη εἰς τόν βραχίονα. Τοῦτο ἔδωκε τό σύνθημα ἐξεγέρσεως τῶν στρα-

τιωτῶν καί τοῦ Μουσουλμανικοῦ ὄχλου ἐκχυθέντος εἰς τάς ὁδούς καί ἀπειλοῦντος θάνατον κατά τῶν χριστιανῶν. Τόν κίνδυνον προέλαβεν ἡ ἑτοιμότης τοῦ Καϊμακάμη, ὅστις τρέχων ἀσκεπής ἀνά τάς ὁδούς, τούς μέν χριστιανούς ἠμπόδισε νά ἐξέρχωνται τῶν οἰκιῶν αὐτῶν, τούς δέ Ὀθωμανούς κατεπράϋνε διά παντοίων μέσων καί τούς στρατιώτας περιώρισεν εἰς τούς στρατῶνας παρά τήν ἀντίδρασιν τοῦ ἐκεῖ φανατικοῦ ταγματάρχου ζητήσαντος νά ἐξωθήση τά πράγματα καί καταγγείλαντος εἶτα τόν Καϊμακάμην ὡς ἀπολύσαντα ἀνεξετάστως τούς συλληφθέντας στασιώτας χριστιανούς.

Τήν 14η Ἀπριλίου ἐν τῷ χωρίῳ Λέσνιτσα τοῦ Δεμίρ Χισσάρ ἐγένετο συμπλοκή μεταξύ 20 συμμοριτῶν καί τινων χωροφυλάκων, ἀλλ' οὐδείς ἐπληγώθη, συνελήφθη δέ ὁ ἱερεύς τοῦ χωρίου, παρ' ᾧ κατεσχέθη ἕν τετράδιον περιέχον ὀνόματα χωρικῶν καταβαλόντων χρηματικάς συνδρομάς εἰς τό Κομιτᾶτον.

Ἀλλ' ἡ μᾶλλον ἀξιοσημείωτος ἐνέργεια τῶν Ἀρχῶν εἶναι ἡ ἐνεργουμένη ἀπό τῆς 21 Ἀπριλίου καταδίωξις κατά τῶν ἐν Περλεπέ καί τοῖς πέριξ τῶν ὀπαδῶν τοῦ Κομιτάτου. Ἐπί τῶν φονευθέντων ἐν Καδδήκιοϊ συμμοριτῶν εἶχον ἀνευρεθῆ
10 || ἔγγραφα ἐνοχοποιοῦντα πολλούς ἐν τῷ διαμερίσματι ἐκείνῳ ὡς ὀπαδούς τοῦ Κομιτάτου. Ἐκ τῶν ἐγγράφων τούτων καί ἐκ συνεδριάσεων ἐν ἰδιωτικαῖς οἰκίαις ὁδηγηθεῖσα ἡ ἐν Περλεπέ ἀστυνομική Ἀρχή προέβη εἰς διαφόρους κατ' οἶκον ἐρεύνας ἐν Περλεπέ καί ἄλλοις χωρίοις, κατεσχέθησαν δέ διάφορα ἐπιλήψιμα ἀντικείμενα. Τάς ἐρεύνας διεδέχθησαν αἱ συλλήψεις διαφόρων προσώπων, ὧν κρίνω περιττόν νά παραθέσω ὀνομαστικόν κατάλογον, σημειῶ δ' ἁπλῶς ὅτι μέχρι τῆς προχθές συνελήφθησαν 70 περίπου πρόσωπα, μεταξύ τῶν ὁποίων ὁ διευθυντής τῶν ἐν Περλεπέ Βουλγαρικῶν σχολείων καί ἡ πρώην διευθύντρια τοῦ ἐκεῖ Βουλγαρικοῦ Παρθεναγωγείου καί ἄλλοι τινές ἱερεῖς καί βουλγαροδιδάσκαλοι ἐκ διαφόρων χωρίων. Οἱ συλληφθέντες εἰσίν ἐκ τῆς πόλεως Περλεπέ καί ἐκ τῶν χωρίων Πρίσατ, Πλέτβαρ, Ράδομπιλ, Ράλκε, Σέλτσε, Κρίσταγιετ, Ὀρεοζάτς, Λένισαρ, Ντάπνιτσα, Κογιάρα, Πρίλεπετς καί Νέμπρεγ. Ἐκ τῶν συλληφθέντων ὁ Ἰορδάν Σάφκουλα, ὑποδηματοποιός ἐν Περλεπέ πιεσθείς νά ὑποδείξη τούς συνενόχους του ἀπήντησεν ὅτι οἱ συνένοχοί του ἦσαν ὅλοι οἱ κάτοικοι τῆς πόλεως καί ὅτι αἱ Ἀρχαί ἄν ἤθελον νά μετρήσωσι τούς ὀπαδούς τοῦ Κομιτάτου, ἔδει νά κλείσωσι τήν ἀγοράν καί νά φυλακίσωσιν ὅλους τούς πολίτας. Περί τούτου δέ οὐδεμίαν ἐγώ ἔχω ἀμφιβολίαν ἀφοῦ καί ἐν τῇ πόλει Μοναστηρίου συμβαίνει τό αὐτό. Ἄλλη ἀξία προσοχῆς κατάθεσις εἶναι ἡ τοῦ κοτζάμπαση τοῦ χωρίου Πρίλεπετς, παρ' ᾧ κατεσχέθησαν ἱκανά φυσίγγια· *«Διατί συλλαμβάνετε ἡμᾶς τούς χωρικούς, ἠρώτησε τήν ἀστυνομίαν, καί δέν συλλαμβάνετε τούς συμμορίτας καί τούς κατοίκους τῆς πόλεως Περλεπέ, οἵτινες συχνότατα ἐπισκεπτόμενοι ἡμᾶς μᾶς ἀναγκά-*

ζουσι νά πωλῶμεν τά ζῶα ἡμῶν καί νά ἀγοράζωμεν ὅπλα; || Οὗτοι εἶναι οἱ πρωταίτιοι καί αὐτούς πρέπει νά τιμωρήσητε καί ὄχι ἡμᾶς, ἄν θέλητε νά ἡσυχάση ὁ τόπος.» Εἶχε δίκαιον ὁ δυστυχής χωρικός νά ὑποδείξη τήν μόνην ὁδόν, ἥν ἔδει ἐξ' ἀρχῆς ν' ἀκολουθήση ἡ Κυβέρνησις ἐν ταῖς ἐνεργείαις αὐτῆς καί εἰς ἥν τά ὄργανα αὐτῆς μέχρι τοῦδε ἀποφεύγουσι νά εἰσέλθωσι διά λόγους ἀκατανοήτους. 11

Μεταξύ τῶν συλληφθέντων ὑπάρχει καί τις 'Οθωμανός ὀνόματι Χασάν ἀγᾶς Τοπάλ Χότζας ἐκ τοῦ χωρίου Βράνιτσε, ὅστις, καίπερ ἐγκαίρως λαβών γνῶσιν ὅτι ἐν τῷ χωρίῳ συχνότατα διητῶντο συμμορῖται, ἀπέφευγε νά εἰδοποιήση τήν Κυβέρνησιν, ἐξεβίαζε δέ τούς χωρικούς νά δίδωσιν αὐτῷ χρήματα, ὅπως μή καταγγείλη αὐτούς!

Καί ἄλλαι τινές συλλήψεις διενηργήθησαν σποραδικῶς ἐν ταῖς ἐπαρχίαις Κριτσόβου καί 'Αχρίδος, ἀξία δέ ἰδιαιτέρας μνείας εἶναι καί ἡ γενομένη ἐνταῦθα τήν 24ην 'Απριλίου δύο ἀδελφῶν, τῶν Θεοδώρου καί 'Αλεξίου Εὐθυμίου Κούρτη, ὧν ὁ τελευταῖος τυγχάνει Βουλγαροδιδάσκαλος ἐνταῦθα καί ἀξιωματικός τοῦ Κομιτάτου κατά τήν πρό καιροῦ δοθεῖσαν μοι πληροφορίαν ὑπό τοῦ ἐνταῦθα μυστικοῦ πράκτορός μου. Διά τῆς συλλήψεως αὐτοῦ αἱ 'Αρχαί λαμβάνουσι καί αὖθις εἰς χεῖρας τόν μίτον, ὅστις δύναται νά ὁδηγήση αὐτάς εἰς τήν ἀνακάλυψιν καί τῶν ἄλλων ἐνταῦθα ἀρχηγῶν τοῦ Κομιτάτου, ἀλλ' εἶναι ἄγνωστον εἰσέτι ἄν θά χρησιμοποιήσωσι δεόντως τήν παρουσιαζομένην αὐτοῖς νέαν εὐκαιρίαν.

Καί αὗται μέν εἰσίν ἐν περιλήψει αἱ κατά τόν παρελθόντα μῆνα Κυβερνητικαί ἐνέργειαι, αἵτινες ἀνέκοψαν ὁπωσδήποτε τόν ἐπαναστατικόν τῶν βουλγάρων ζῆλον.

'Εκ παραλλήλου νῦν σημειῶ τάς βουλγαρικάς ἐνεργείας.

'Ο διά τῆς ὑπ' ἀριθ. 167 ἐκθέσεώς μου ἀγγελθείς φόνος τριῶν χριστιανῶν ἐν 12
τῷ χωρίῳ Μπέλλα Τσέρκφα τοῦ καζᾶ Περλεπέ ἀπεδείχθη κατά τήν ὁμολογίαν τοῦ ὀλίγας ὥρας ἐπιζήσαντος προκρίτου Γιάγκουλα ὅτι διεπράχθη οὐχί ὑπό 'Οθωμανῶν, ἀλλ' ὑπό τῆς δεκαπενταμελοῦς συμμορίας τοῦ Ρίστε πρός παραδειγματισμόν, διότι οἱ φονευθέντες ἠρνήθησαν νά καταβάλωσι τό ἀντίτιμον τῶν παραδοθέντων αὐτοῖς ὅπλων.

Τήν 13ην 'Απριλίου ἐφονεύθη ἐν Κάτω Δίβιακ τοῦ ναχιγιέ Κρουσόβου ἕτερος σχισματικός δι' ἄγνωστον αἰτίαν ὑπό τῆς ἐν τῷ διαμερίσματι ἐκείνῳ δρώσης συμμορίας τοῦ ἐκ τοῦ χωρίου Σλάντσκου ἀρχηγοῦ Γκιουρτσίνη. 'Η αὐτή συμμορία τήν 14ην τοῦ ἰδίου μηνός ἐφόνευσεν 'Οθωμανόν τινα ἐκ τοῦ χωρίου Λυσίτσανι τοῦ καζᾶ Κριτσόβου καί τήν 16η ἰδίου μηνός ἐφονεύθησαν ἐν τῷ χωρίῳ Ἤλιντ τοῦ Δεμίρ Χισσάρ ὑπό τῆς αὐτῆς ὡς ὑποτίθεται συμμορίας τρεῖς Διβράνοι, ὧν ὁ φόνος κατά πᾶσαν πιθανότητα θέλει προκαλέση πολλάς ἀντεκδικήσεις ἐκ μέρους τῶν συμπατριωτῶν αὐτῶν.

Τήν 21ην 'Απριλίου ἐν τῷ παρά τήν Ρέσναν χωρίῳ Σόποτσκω ὁ βουλγαροδιδάσκαλος Μεθόδιος ἐφόνευσε κατ' ἐντολήν τοῦ ἐν 'Αχρίδι Κομιτάτου τόν μουχτάρην τοῦ χωρίου Συμεών Βέλιωφ ὡς ἀντιπράττοντα εἰς τά σχέδια τοῦ Κομιτάτου. 'Ο διδάσκαλος μετά τοῦτο ἐγένετο ἄφαντος.

Τήν ἐπιοῦσαν 22 'Απριλίου ἐφονεύθη ἐπίσης πλησίον τῆς Ρέσνης ὑπ' ἀγνώστων ὁ ἐκ τοῦ χωρίου Ἴζμπιστας Δῆμε Τράϊκος.

'Εν γένει κινήσεις συμμοριῶν καί κακουργήματα, οἵων φόνοι καί λῃστεῖαι
13 ἀκούονται συχνότερον ἀπό τινος || ἐν τοῖς διαμερίσμασι Κριτσόβου, Δεμίρ Χισσάρ καί 'Αχρίδος, ἅτινα δέν παρακολουθῶ μετά πολλοῦ ἐνδιαφέροντος, ὡς μή θίγοντα τήν ζώνην τῶν ἡμετέρων συμφερόντων.

'Εν τοῖς νοτιωτέροις διαμερίσμασιν, ἤτοι ἐν ταῖς ἐπαρχίαις Καστορίας, Φλωρίνης καί Μοναστηρίου, ἅτινα κυρίως ἐνδιαφέρουσιν ἡμᾶς ἐπικρατεῖ σχετικῶς μείζων ἡσυχία καί τάξις. 'Η συμμορία τοῦ Μάρκωφ, εἰς ἥν ἔχει προστεθῆ, καθ' ἅ πληροφοροῦμαι, ἀπό τινος νέος ἀρχηγός ἀνώτερος τοῦ Μάρκωφ ὀνομαζόμενος Σλάβε, ἕνεκα τῶν συχνῶν περιπολιῶν τῶν στρατιωτικῶν ἀποσπασμάτων, κινεῖται μετά δυσκολίας καί μεγάλων προφυλάξεων. 'Η παρουσία αὐτῆς μοι ἐσημειώθη πρό τινος ἐν Νερέτ, ὅπου καί οἱ υἱοί τοῦ φονευθέντος ἡμῶν ἱερέως Κωνσταντίνου ἠναγκάσθησαν νά ὁρκισθῶσι πίστιν εἰς τό Κομιτᾶτον, ὁ δέ ἀδελφός αὐτοῦ μή θέλων νά ὑποκύψῃ μετῴκησεν εἰς Φλώριναν, ἵνα ἀποφύγῃ τήν πληρωμήν τῶν 50 λιρῶν, ἅς ἐζήτησε παρ' αὐτοῦ ὁ Μάρκωφ. 'Η παρουσία αὐτοῦ μετά 40 ὀπαδῶν μοι ἐσημειώθη ἐπίσης κατά τάς ἑορτάς τοῦ Πάσχα ἐν τῷ μεταξύ Μπανίτσης καί Γκορνιτσόβου δάσει, μετά συνεννόησιν δέ μετά τοῦ Βαλῆ ἐλήφθησαν τά κατάλληλα μέτρα καί ἐστήθησαν παγίδες εἰς ὡρισμένα μέρη πρός ἐξόντωσιν αὐτῆς, εἰ δυνατόν. 'Εν τῷ διαμερίσματι Καστορίας καί ἰδίως ἐν τῷ τμήματι Κορεστίων, τῇ ἀρχαίᾳ 'Ορεστιάδι, ἐπικρατεῖ νῦν ὁ Κῶτες, ὅστις, καθ' ἅ μοί ἔλεγεν ἐσχάτως καί ὁ ἐνταῦθα Βούλγαρος πράκτωρ, ἐνεργεῖ αὐτοβούλως καί ἀνεξαρτήτως τῶν ὁδηγιῶν τῶν Κομιτάτων καί ὅστις κατόπιν ὅσον ἀνεκοίνωσα 'Υμῖν διά τῆς ὑπ' ἀρ. 167 ἐκθέσεώς μου περί ἐπικειμένου ἀλληλοσπαραγμοῦ τῶν συμμοριῶν, ἔμαθον ὅτι ἐφόνευσε διά δόλου τόν διάσημον ἀρχηγόν Πέτρωφ, ἐλπίς δ' ὑπάρχει ὅτι προσεχῶς θέλει
14 συγκρουσθῆ || καί μετά τοῦ Μάρκωφ ὡς καί μετά τῆς συμμορίας Σμαρδεσίου, ἧς ἀρχηγός τυγχάνει ὁ γνωστός ἐξ' ἄλλων ἐκθέσεών μου Τσίλιος Τσακαλάρης.

Οὐδείς ἕτερος φόνος ἠκούσθη ἐκ τῶν εἰρημένων διαμερισμάτων πλήν δολοφονικῆς τινος ἀποπείρας εὐτυχῶς ἀποτυχούσης κατά τοῦ ἐν Παλαιοχωρίῳ ἡμετέρου διδασκάλου Εὐαγγέλου Μπόρσια, ἧς ἠθικός αὐτουργός ὑποτίθεται ὁ ἐκ τοῦ αὐτοῦ χωρίου πρόκριτος σχισματικός Κῦρος Μπῆντσε.

Πρίν ἤ περατώσω τήν παροῦσαν μου κρίνω ἄξια ἰδιαιτέρας μνείας καί ἐπεισό-

δια τινά συμβάντα ἐνταῦθα τῇ 18η καί 19η 'Απριλίου μεταξύ μαθητῶν τοῦ Βουλγαρικοῦ Λυκείου καί ὁμογενῶν τινων νέων. Τρεῖς μαθηταί βούλγαροι διερχόμενοι τήν ἑσπέραν τῆς 18ης 'Απριλίου ἔπτυσαν πρό ἡμετέρων, οἵτινες ἐπετέθησαν ἀμέσως κατ' αὐτῶν. Οἱ βούλγαροι ἐσώθησαν διά τῆς φυγῆς, ὀλίγω δ' ὕστερον ἄλλοι βούλγαροι μαθηταί ἀντεκδικούμενοι συνέλαβον μαθητήν τινα τοῦ 'Ελληνικοῦ σχολείου ὀνόματι Ζώζην, ὅν δείραντες ἔρριψαν εἰς τόν ποταμόν, ἀφοῦ δι' ἐγχειριδίου ἔσχισαν τό ἐπανωφόριόν του. Τήν ἐπιοῦσαν 19ην 'Απριλίου βούλγαροι μαθηταί ὡπλισμένοι διά σιδηρῶν ράβδων προυκάλεσαν καί πάλιν ἡμετέρους νέους, οἵτινες δεχθέντες τήν πρόκλησιν ἐπετέθησαν ἀμέσως κατ' αὐτῶν, καί ἐπληγώθη μέν εἷς ἐκ τῶν ἡμετέρων εἰς τήν κεφαλήν, ἀλλ' ἐξυλοκοπήθησαν ἀνηλεῶς οἱ βούλγαροι, εἷς δ' ἐξ' αὐτῶν ἐτραυματίσθη βαρέως. 'Η ἀστυνομία ἐπεμβᾶσα διέλυσε τήν συμπλοκήν, συλλαβοῦσά τινας τῶν ἡμετέρων, οὕς ἀπέλυσε κατόπιν ὡς καί τινας βουλγάρους μαθητάς, οἵτινες μένουσιν εἰσέτι προφυλακισμένοι καί οἵτινες ἀ||νακρινόμενοι ὡμολόγησαν ὅτι οἱ καθηγηταί των ἐνθάρρυναν αὐτούς. 'Ο Μητροπολίτης Πελαγονείας προέβη εἰς παραστάσεις παρά τῷ Βαλῆ, ὅστις καλέσας τόν ἡμέτερον καί τόν βούλγαρον γυμνασιάρχην κατέστησεν αὐτούς προσωπικῶς ὑπευθύνους διά πᾶσαν περαιτέρω παρεκτροπήν τῶν ἑαυτῶν μαθητῶν· ἀλλ' εὐτυχῶς, ὡς ἐκ τῶν ἀνακρίσεων ἀπεδείχθη, οὐδείς τῶν ἡμετέρων μαθητῶν εἶχε μετάσχει τῆς προσημειωθείσης συμπλοκῆς.

Τήν ἐπιοῦσαν οἱ βούλγαροι διέδιδον ὅτι τήν ἡμέραν τοῦ 'Αγίου Γεωργίου θά ἐπετίθεντο κατά τοῦ Προξενείου, ἑορτάζοντος τήν ἑορτήν τῆς Α.Μ. τοῦ Βασιλέως, ἀλλ' οὐδείς ἐτόλμησε νά πλησιάσῃ, οὕτω δέ παρῆλθον τά ἀνωτέρω ἐπεισόδια ἀφέντα μόνον τήν ἐντύπωσιν ὅτι δέν εἶναι εὔκολον εἰς τούς βουλγάρους ν' ἀσκήσωσι τρομοκρατίαν, ὡς ἐπόθουν καί ἤλπιζον ἐν τῇ πόλει τοῦ Μοναστηρίου, ἐν ᾗ ὑπό πᾶσαν ἔποψιν ὑπερτεροῦσιν οἱ ἡμέτεροι.

Εὐπειθέστατος ὁ Πρόξενος

Σταμάτης Κιουζέ Πεζᾶς

[Φάκελος Μοναστηρίου 1902, ΑΥΕ]

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 4ο

ΤΗΛΕΓΡΑΦΗΜΑ

'Αριθ. 1407

Μοναστήρι 13 'Ιουνίου 1902

Πληροφοροῦμαι ἐξ' ἀσφαλοῦς πηγῆς ὅτι Μάρκωφ ὕψωσε σημαίαν ἐπαναστά-

σεως συγκεντρώσας 150 περίπου χωρικούς ἐκ τῶν χωρίων Μπάνιτσα, Τσέροβα, 'Εξή-Σοῦ καί τῶν πέριξ, καί βιάζων δι' ἀπειλῶν καί ἄλλα χωρία καζᾶ Φλώρινας πρός ἐπανάστασιν.

Κυβέρνησις ἔπεμψε πρός καταδίωξιν στρατιώτας ἐκ διαφόρων σημείων.

Πεζᾶς

[Φάκελος Μοναστηρίου 1902, ΑΥΕ]

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 5ο

ΤΗΛΕΓΡΑΦΗΜΑ

'Αριθ. 1429

Μοναστήρι 16 'Ιουνίου 1902
10.50 π.μ.

Λησταί εἰσῆλθον παρελθοῦσαν Παρασκευήν εἰς χωρίον Πάτελι, λίμνης 'Οστρόβου. Πολιορκηθέντες ὑπό στρατοῦ ἀπεπειράθησαν νύκτωρ ἔξοδον. Τινές διέφυγον. 'Υπόλοιποι πολιορκοῦνται εἰσέτι. 'Αναμένεται παράδοσις.

Πεζᾶς

[Φάκελος Μοναστηρίου 1902, ΑΥΕ]

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 6ο

ΤΗΛΕΓΡΑΦΗΜΑ

'Αριθ. 1430

Μοναστήρι 16 'Ιουνίου 1902
7.45 μ.μ.

Πληροφοροῦμαι ὅτι κατά τήν ἔξοδον [ἐκ Πάτελι] παρελθούσης Παρασκευῆς ἐφονεύθη ὁ Μάρκωφ. Πολιορκία ἐξακολουθεῖ.

Πεζᾶς

[Φάκελος Μοναστηρίου 1902, ΑΥΕ]

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 7ο

ΤΗΛΕΓΡΑΦΗΜΑ

῾Αριθ. 1434

Μοναστήρι 17 ᾽Ιουνίου 1902
9.30 μ.μ.

῾Επαναστάται ἀνθίστανται ὠχυρωμένοι ἐντός οἰκιῶν χωρίου. Στρατός ἐπιτίθεται πυρπολῶν οἰκίας.

Πεζᾶς

[Φάκελος Μοναστηρίου 1902, ΑΥΕ]

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 8ο

Β. ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΠΡΟΞΕΝΕΙΟΝ
ΕΝ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΩ

᾽Εν Μοναστηρίῳ τῇ 18η ᾽Ιουνίου 1902

῾Αριθ. 313

Πρός
τό ἐπί τῶν ᾽Εξωτερικῶν Σ. ῾Υπουργεῖον

Συνεχίzων τήν ὑπ᾽ ἀριθ. 308 ἀπό 15 ἱσταμένου ἔκθεσίν μου καί συμπληρῶν τά ἐν τῷ μεταξύ ἀποσταλέντα τηλεγραφήματά μου ἀναφέρω τῷ Σ. ῾Υπουργείῳ τά ἑξῆς:

῾Ο Μάρκωφ ἀγνοῶν ὅτι ἡ Κυβέρνησις ἐγκαίρως εἶχε πληροφορηθῆ διά τοῦ ἐν Γκορνιτσόβῳ ἡμετέρου διδασκάλου τήν ἀρξαμένην ὑπ᾽ αὐτοῦ ἐπαναστατικήν ἐνέργειαν καί ὅτι πανταχόθεν συνεκεντροῦντο ἀποσπάσματα πρός τό δάσος τῆς Τσέγανης ἐξηκολούθησε καί κατά τήν παρελθοῦσαν Πέμπτην τάς ἐνεργείας αὐτοῦ πρός ἄμεσον ἐξέγερσιν τῶν κατοίκων τῶν πέριξ χωρίων, ὡς βασίμως ἐπληροφορήθην ὑπό πρακτόρων μου, τήν μεσημβρίαν δέ τῆς παρελθούσης Παρασκευῆς ἄγων μεθ᾽ ἑαυτοῦ 70 περίπου ὁπλοφόρους εἰσῆλθεν εἰς τό ἐπί τῆς δυτικῆς ὄχθης τῆς λίμνης τοῦ ᾽Οστρόβου κείμενον χωρίον Πάτελι ἐπί τῷ προφανεῖ σκοπῷ νά λάβῃ zωοτροφίας καί νά προσκαλέσῃ εἰς τά ὅπλα καί τούς ἐν τῷ εἰρημένῳ χωρίῳ φανατικούς ὀπαδούς τοῦ Κομιτάτου. Προδοθείσης ὅμως τῆς ἐκεῖσε μεταβάσεώς του εἰς τόν μουδίρην τοῦ Σουροβιτσόβου ἐστάλη περί τήν ἑσπέραν ἐκεῖθεν ἰσχυρόν ἀπόσπασμα, ὅπερ κατέλαβε τάς περί τό χωρίον ἐπικαίρους θέσεις μή τολμῆσαν νά εἰσέλθῃ ἐν αὐτῷ. ῾Ο Μάρκωφ βλέπων ὅτι ἐκυκλοῦτο ἀπεπειράθη περί τήν 9ην τῆς νυκτός, ἐπωφελούμενος ἐκ τοῦ ἐπικρατοῦντος σκότους, νά ἐξέλθῃ μετά τῶν

2 συντρόφων του, ἀλλ' ἀπεκρούσθησαν οὗτοι διά πυκνοῦ πυρός καί ἠ||ναγκάσθησαν νά ἐπανακάμψωσιν εἰς τό χωρίον, ἀφέντες ἐπί τοῦ πεδίου τῆς συμπλοκῆς ἕνα ἄγνωστον νεκρόν καί ἀποσύραντες ἕνα ἄλλον ἐπίσης νεκρόν καί δύο τραυματίας. Κατώρθωσαν ὅμως 9 ἄλλοι συμμορῖται νά διαφύγωσιν. Οὗτοι διηυθύνθησαν εἰς τό χωρίον αὐτῶν Μπάνιτσαν, ὅπου παρεδόθησαν εἰς τόν ἀντιπρόσωπον τοῦ ἐν Φλωρίνῃ ᾽Ιζέτ πασσᾶ, ἰδιοκτήτου ἐν μέρει τοῦ εἰρημένου χωρίου καί ἐπιτρόπου τῆς Βαλιδέ Σουλτάνας, εἰς ἥν ἀνήκει τό πλεῖστον μέρος τοῦ αὐτοῦ χωρίου. Προσελθόντες οὗτοι τήν Κυριακήν εἰς τάς ᾽Αρχάς Φλωρίνης καί ἀνακριθέντες ἐδήλωσαν ὅτι ἐβιάσθησαν ὑπό τοῦ Μάρκωφ ν' ἀκολουθήσωσιν αὐτόν, ὅτι ἕνεκα τούτου ἐδραπέτευσαν ἐκ τοῦ χωρίου Πάτελι καί ὅτι ὁ φονευθείς, οὗ ὁ νεκρός ἀφέθη ἐπί τοῦ πεδίου τῆς συμπλοκῆς ἦν αὐτός ὁ Μάρκωφ. ᾽Εν τῷ μεταξύ ὅμως εἶχε ταφῆ οὗτος ἐν Σουροβιτσόβῳ, διότι καίτοι καθ' ὅλην τήν ἡμέραν τοῦ Σαββάτου ἦτο ἐκτεθειμένος ὁ νεκρός αὐτοῦ ἐν τῷ Διοικητηρίῳ, οὐδείς ἀνεγνώρισεν αὐτόν ἤ μᾶλλον οὐδείς τῶν γνωριζόντων αὐτόν σχισματικῶν ἐτόλμησε νά πιστοποιήσῃ τήν ταυτότητά του. Τό ἄκουσμα τοῦ φόνου τοῦ Μάρκωφ ἐπέδρασε σωτηριωδῶς ἀποθαρρῦναν, ὡς ἦν ἑπόμενον, τούς ἐν ἄλλοις χωρίοις ὀπαδούς του, οἵτινες κατ' ἰδιαιτέρας πληροφορίας μου ἡτοιμάζοντο ἐπίσης νά ἐξεγερθῶσιν.

Τήν αὐτήν νύκτα τῆς Παρασκευῆς συνεπείᾳ τηλεγραφικῶν διαταγῶν τοῦ Βαλῆ κατέφθασαν ἐπικουρίαι καί ἐκ Καϊλαρίου καί ἐξ ἄλλων μερῶν, οὕτω δέ ἡ πολιορκία τοῦ Πάτελι ἐγένετο στενωτέρα.

Τήν πρωΐαν τοῦ Σαββάτου οἱ ἀξιωματικοί προσεκάλεσαν τούς δημογέροντας τοῦ χωρίου, ὅπως ἤ παραδώσωσι τούς ἐν αὐτῷ συμμορίτας ἤ ἐξαγάγωσι τά γυναικόπαιδα· ἀλλ' οὗτοι ἐπιστρέψαντες εἰς τό χωρίον ὅπως συνεννοηθῶσιν, ὡς
3 εἶπον, μετά τῶν χωρικῶν, δέν ἐξῆλ||θον πλέον ἐξ αὐτοῦ. ᾽Εκ τούτου καταφαίνεται ὅτι καί οἱ σχισματικοί κάτοικοι τοῦ χωρίου ἐκτός ὀλιγίστων ὀρθοδόξων ἐξελθόντων καί παραδοθέντων ταῖς ᾽Αρχαῖς, συμπράττουσι μετά τῶν συμμοριτῶν. Τούτου ἕνεκα κατά τήν ἑσπέραν τοῦ Σαββάτου ὁ στρατός, ὅστις ἀνέρχεται νῦν εἰς 400 περίπου ἄνδρας, ἠναγκάσθη νά ἐπιτεθῇ ἐκ τοῦ μέρους τῆς κενωθείσης ῾Ελληνικῆς τοῦ χωρίου συνοικίας καί νά πυρπολήσῃ οἰκίας τινάς, ἀλλ' οἱ ἐν τῷ χωρίῳ ἐπανασταται ἠμύνθησαν κρατερῶς καί ὁ στρατός ἠναγκάσθη νά σταματήσῃ. Κατά τήν ἐπίθεσιν ταύτην τοῦ στρατοῦ ἐπυρπολήθη καί ἡ οἰκία τοῦ ᾽Αβδουραμάντσε, ἀρχηγοῦ συμμορίας, λέγεται δέ ὅτι οὗτος ἐκάη ζῶν ἐντός αὐτῆς. Οἱ πυροβολισμοί ἐξηκολούθησαν καθ' ὅλην σχεδόν τήν νύκτα τοῦ Σαββάτου καί τήν πρωΐαν τῆς Κυριακῆς, φονευθέντων καί τραυματισθέντων τινῶν ἑκατέρωθεν.

Οἱ κυρίως εἰπεῖν συμμορῖται οἱ ἐγκεκλεισμένοι ἐν τῷ χωρίῳ ὑπό τόν ὑπαρχηγόν τοῦ Μάρκωφ ᾽Ανδρέαν κατά πιθανούς ὑπολογισμούς δέν ὑπερβαίνουσι τούς

50, ἀλλά τήν δύναμιν αὐτῶν αὐξάνει ἡ συνδρομή, ἥν παρέχουσιν αὐτοῖς οἱ σχι-
σματικοί κάτοικοι τοῦ χωρίου, ἐν ᾧ ἀφ' ἑτέρου τάς ἐνεργείας τοῦ στρατοῦ παρα-
λύει ἡ ἐν τῷ χωρίῳ παραμονή τῶν γυναικοπαίδων, ὧν ἕνεκα ἡ Κυβέρνησις διστά-
ζει νά μεταχειρισθῆ τηλεβόλα πρός κατεδάφισιν τῶν οἰκιῶν. Καθ' ὅλην τήν ἡμέ-
ραν τῆς Κυριακῆς καί τῆς χθές Δευτέρας δέν ἔπαυσαν μέν οἱ πυροβολισμοί ἑκα-
τέρωθεν, αἱ 'Αρχαί ὅμως κυρίως κατεγίνοντο, ὅπως πεισθῶσιν οἱ κάτοικοι νά ἐκκε-
νώσωσι τό χωρίον ἤ νά ἐκβάλωσι τά γυναικόπαιδα, ἀλλ' αἱ προσπάθειαί των ἐναυ-
άγησαν, διότι εἰς τοῦτο ἀνθίστανται οἱ συμμορῖται, γνωρίζοντες καλῶς ὅτι ταῦτα
χρησιμεύουσιν αὐτοῖς ὡς θώραξ. Οἱ Τοῦρκοι εἰκότως φοβοῦνται || ἀφ' ἑτέρου, ὥς 4
μοι ἔλεγε σήμερον καί ὁ Βαλῆς, τήν ἐγερθησομένην κατ' αὐτῶν κατακραυγήν, ἄν
ἀψηφήσωσι τήν ζωήν τῶν ἐν τῷ χωρίῳ πολυαρίθμων γυναικοπαίδων, τούτου δ'
ἕνεκα παρατείνεται ἐπί 5 ἤδη ἡμέρας ἡ κωμικοτραγική αὕτη πολιορκία, καθ' ἥν οἱ
μέν συμμορῖται ἀρνοῦνται νά παραδοθῶσιν, ὁ δέ στρατός δέν τολμᾷ νά ἐπιτεθῆ
ἀποτελεσματικῶς. 'Επί τέλους φοβοῦμαι ὅτι ἡ ὑπομονή τῶν Τούρκων θέλει ἐξαν-
τληθῆ, ἀλλά τοῦτο ἀκριβῶς ἐπιδιώκουσι καί οἱ βούλγαροι.

Καίπερ προληφθείσης κατά πᾶσαν πιθανότητα τῆς ἐπεκτάσεως πρός τό παρόν τοῦ ἐπαναστατικοῦ κινήματος, κατορθώθη οὐχ ἧττον ἡ δημιουργία ζητήματος καί διά μόνης τῆς πολιορκίας τοῦ Πάτελι, καίτοι ὑφίσταται πάντοτε ὁ φόβος τῆς ἐκρήξεως καί ἄλλων παρομοίων κινημάτων ἐν ἄλλοις τῆς Μακεδονίας μέρεσι, ὡς λ.χ. ἐν Δεμίρ Χισσάρ, ὅπου ἠπειλήθη κατ' αὐτάς ἐπίθεσις κατά τοῦ 'Οθωμανικοῦ χωρίου Νοβοσέλο ἤ Τσερκέζ-κιόϊ, διότι οἱ κάτοικοι αὐτοῦ ἔλαβον μέρος ἐνεργόν κατά τήν ἐξόντωσιν τῆς ἐν Ρακετνίτση συμμορίας. 'Η ἔγκαιρος ἄφιξις ἀποσπασμάτων παρεκώλυσεν εὐτυχῶς τήν κατά τοῦ εἰρημένου Μουσουλμανικοῦ χωρίου ἐπίθεσιν, ἥτις ἀφεύκτως θά προυκάλη ἀξιοθρηνήτους ἀντεκδικήσεις ἐκ μέρους τῶν 'Οθωμανῶν.

Τά συμβαίνοντα μαρτυροῦσι πόσον ὀρθῶς εἶχον διαγνώσει ἐξ' ἀρχῆς τήν κατάστασιν, εἰς τούς διαφωνήσαντας δέ πρός ἐμέ συναδέλφους ἀπόκειται ν' ἀναλογισθῶσιν ἤδη ὁποίας διαστάσεις θά ἐλάμβανεν ἀναμφιβόλως ἡ ἐξέγερσις ἄνευ τῶν ἡμετέρων ἐγκαίρων ἀντενεργειῶν καί τῶν ἐπακολουθησασῶν ἐκ μέρους τῆς Κυβερνήσεως συλλήψεων καί καταδιώξεων.

Εὐπειθέστατος
ὁ Πρόξενος
Σταμάτης Κιουζέ Πεζᾶς
[Φάκελος Μοναστηρίου 1902, ΑΥΕ]

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 9ο

Β. ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΠΡΟΞΕΝΕΙΟΝ
ΕΝ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΩ

Ἐν Μοναστηρίῳ τῇ 21η Ἰουνίου 1902

Ἀριθ. 333

Πρός
τό ἐπί τῶν Ἐξωτερικῶν Σ. Ὑπουργεῖον

Ὡς ἐτηλεγράφησα χθές ἡ πολιορκία τοῦ χωρίου Πάτελι διελύθη, καθ' ἥν ἡμέραν οἱ Τοῦρκοι προυτίθεντο πλέον νά μεταχειρισθῶσι τηλεβόλα, ἔκτακτος δ' ἁμαξοστοιχία εἶχεν ἑτοιμασθῆ νύκτωρ ἐν Θεσσαλονίκῃ πρός μετακόμισιν ἐπικουριῶν εἰς Πάτελι.

Κατά τάς γνωσθείσας νῦν λεπτομερείας, ὧν δέν δύναμαι εἰσέτι νά ἐγγυηθῶ τήν ἀπόλυτον ἀκρίβειαν, τήν παρελθοῦσαν Πέμπτην ὁ Μάρκωφ ἐκ τῶν περί αὐτόν συναθροισθέντων εἰς τό δάσος τῆς Τσέγανης 150 περίπου ἀνδρῶν, παραλαβών 80 διηυθύνθη πρός τό Πάτελι, ὅπως ἀφ' ἑνός τιμωρήσῃ τούς ἐν τῷ χωρίῳ παραδόντας τῇ Κυβερνήσει τά ὅπλα, ἀφ' ἑτέρου δέ παραλαμβάνων καί ἐκεῖθεν ἐνόπλους ἐπιτεθῇ αἰφνιδίως κατά τοῦ Σουροβιτσόβου, ἐκεῖθεν δέ ἐξακολουθήσῃ τήν ἐπαναστατικήν αὐτοῦ πορείαν εἰς Ἐξή-Σοῦ καί τά ἄλλα χωρία.

Φθάσας εἰς τό χωρίον Πάτελι ἔπεμψεν ἀλλαχόσε τόν Βουλγαροδιδάσκαλον Γκέλε μετά 28 ἀνδρῶν, αὐτός δέ εἰσῆλθε εἰς τό χωρίον μετά 52 ἤ κατ' ἄλλους 65 ἐνόπλων καί δύο ἀρχηγῶν συμμοριῶν, τοῦ ἐκ Πάτελι Ἀβδουραμάντσε καί τινος Ἀνδρέου, ὅστις ἀνέκαθεν συνυπηρέτει τῷ Μάρκωφ. Ὁ Ἀβδουραμάντσε καί ὁ Μάρκωφ, ὡς γνωστόν, ἐφονεύθησαν, καίτοι περί τοῦ φόνου τοῦ Μάρκωφ ὑφίστανται εἰσέτι ἀμφιβολίαι τινές, ὁ δέ Ἀνδρέας ἠδυνήθη δυστυχῶς νά δραπετεύσῃ τήν δευτέραν τῆς πολιορκίας ἡμέραν.

2 Κατά τάς ἀκριβεστέρας πληροφορίας 28 ἐκ τῶν ἀνταρτῶν ἐφονεύθησαν ὡς καί μία γυνή, ἡ ἀδελφή τοῦ Ἀβδουραμάντσε, δώδεκα ἐδραπέτευσαν, ἕνδεκα δέ παρεδόθησαν εἰς τάς Ἀρχάς, ἐν οἷς καί οἱ δύο υἱοί τοῦ ἐκ Νεοκάζ σχισματικοῦ ἱερέως. Ἐπειδή ὅμως μεταξύ τῶν 28 φονευθέντων καταλέγονται καί τινες χωρικοί, ὑποτίθεται ὅτι πλείους τῶν 12 ἀνταρτῶν ἐδραπέτευσαν ἤ ἐκρύβησαν εἰς ὑπογείους κρύπτας, ἄν μάλιστα ὁ ἀριθμός αὐτῶν ἀνήρχετο εἰς 65. Οἰκοδομαί ἐκάησαν ἐν ὅλῳ 11 περιλαμβανομένων καί τριῶν ἀχυρώνων, κατεσχέθησαν δ' ἐν ὅλῳ 35 ὅπλα.

Αὗται εἰσιν ἐν συνόψει αἱ περί τοῦ ἐν Πάτελι ἐπαναστατικοῦ ἐπεισοδίου πληροφορίαι, ἅς θέλω ἐξελέγξῃ διά καταλλήλου προσώπου, ὅπερ σήμερον μετεκαλέσαμεν ἐκεῖθεν.

Εὐπειθέστατος
ὁ Πρόξενος
Σταμάτης Κιουζέ Πεζᾶς
[Φάκελος Μοναστηρίου 1902, ΑΥΕ]

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 10ο

᾽Αξιότιμε κύριε Πρόξενε

Πρόθυμος εἰς τάς διαταγάς Σας, τήν Παρ[ασκευήν] καί τό Σάβ[βατον] ἔστειλα ἀνθρώπους πιστούς διά νά μάθουν πού εὑρίσκετο ὁ Κῶτες καί ὁ Γιάγκωφ.

Τήν Κυριακήν εἰς τάς 12 Τουρκ[ιστί], πρίν ἐξημερώση, ὁ Γιάγκωφ καί ὁ Κῶτες ἔστειλαν ἄνθρωπον, ἀπό τό Ζελίοβον, καί μέ προσεκάλεσαν. ᾽Εγώ δέ μετά τήν θείαν λειτουργίαν ἐπῆγον εἰς τό Ζελίοβον, καί εἷς Ζελιοβίτης εἶχεν ἐξέλθει τοῦ χωρίου διά νά μέ περιμένη, καί μέ ὡδήγησε εἰς τήν οἰκίαν ἔνθα ἦτο ὁ Γιάγκωφ καί ὁ Κῶτες. ᾽Αφ᾽ οὗ εἰσῆλθα εἰς τό δωμάτιον ἔνθα ἦτο ὁ Κ[ῶτες] καί ὁ Γιάγκωφ τούς ἐκαλημέρισα, καί αὐτοί ἐσηκώθησαν ὄρθιοι καί ὁ Γιάγκωφ μέ ἠσπάσθη τήν δεξιάν, ὁμοίως καί οἱ ἄλλοι, ἐγώ δέ τούς ἐφίλησα εἰς τό μέτωπον. ᾽Αφ᾽ οὗ δέ ἐκάθισα ὁ Γιάγκωφ μέ ἠρώτησε τί ἔχει καί τί δέν ἔχει καί πώς εἶναι ἡ πολιτική τῆς Εὐρώπης διά τό Ζήτημα τῆς Μακεδονίας, ἐγώ δέ τοῦ εἶπα ὅτι ἡ Ρωσία καί ἡ Αὐστρία, πρό πάντων, εἶναι ἐνάντιαι καί ὅτι ἡ Βουλγ[αρία] τούς Προέδρους τοῦ Κομιτάτου Μιχαηλόφσκη καί Δόντσεφ τούς ἐφυλάκωσεν.

῾Ο δέ Γιάγκωφ μοι εἶπεν ὅτι ἔχει δίκαιον ἡ Εὐρώπη διότι μερικοί ᾽Αρχηγοί τοῦ Κομιτάτου (βοεβόδες βουλγαριστί λεγόμενοι) δέν ἐκοίταζον νά ἔχουν τήν ἀγάπην πρός ὅλους τούς Μακεδόνας, ἀλλ᾽ ἐκατεδίωκον καί ἐφόνευον τούς ὀρθ[οδόξους] βουλγ[αροφώνους] ἕλληνας καί ἐνόμιζον ἵνα διά τῆς Σπάθης κατορθώσουσιν ὅλα τά χωρία ὅπως γίνωσιν Σχισματικά καί οὗτοι ἦσαν οὐχί διά νά ᾽Ελευθερώσουν τήν Μακεδονίαν, ἀλλά νά βγάλουν τό πεῖσμα των, νά γεμίσουν τό βαλάντιόν τους λίρες καί νά σκοτώσουν τούς ὀρθ[οδόξους], ἠθέλησαν δηλ. νά μοιράσουν τό δέρμα τῆς Ἄρκτου πρίν τήν σκοτώσουν, καί ἡ Εὐρώπη ἰδοῦσα τάς αἰσχράς πράξεις των ἐθύμωσεν καί ἡ μέν ῾Ελλάς ἔκλεισε τόν δρόμον, ὥστε νά μή δύνανται νά βγάλουν οὔτε κἄν βελόνην ἀπό Κάτω, ὄχι ὅπλα, συνέλαβε εἰς τήν Θεσσαλίαν τούς ὑπόπτους καί τούς ἐφυλάκωσεν, ἡ δέ Εὐρώπη διέταζεν τόν Τοῦρκον νά ἡσυχάση τά πράγματα, καί τήν Βουλγ[αρίαν] ἐπίσης, καί τί ἐκέρδισαν; τίποτε, μόνον γέμισαν τάς φυλακάς ἀπό ἀνθρώπους, ὥστε αὐτό τούς ἔγινε μάθημα.

῾Ο Γιάγκωφ μοι εἶπεν ὅτι ἡμεῖς ἀπ᾽ τήν ᾽Επαρχ[ίαν] Καστορίας, Πρεσπῶν,

Μογλενῶν καί Πελαγονίας πρέπει νά ζητήσωμεν τήν βοήθειαν τῆς Ἑλλάδος, διότι ἡ μέν Ἑλλάς ἀπέχει ἐντεῦθεν 24 ὥρ[ας], ἡ δέ Βουλγ[αρία] 10 ἡμ[έρας], ὥστε ἡμεῖς ἀφ' οὗ θά ἐξοδεύσωμεν τά 100 φυσίγγια ὅπου ἔχομεν, τί θά κάμνωμεν, θά εἰποῦμεν εἰς τόν Τοῦρκον νά μᾶς περιμένη ἕως ὅτου ἔλθουν φυσίγγια ἀπό τήν Βουλγ[αρίαν] ἐνῶ ἀπό τήν Ἑλλάδα καί ἄνθρωποι ἐπαναστάται φθάνουν γλήγορα καί πολεμοφόδια. Ὥστε μοι λέγει πρέπει νά κάμνωμεν ἐκεῖνο τό ὁποῖον μᾶς περιμένει.

2 Αον. Πρέπει νά σκοτώσωμεν τόν Β[ασίλη] Τσιακαλάρωφ ὅστις ἐφόνευσεν τόσους ὀρθοδόξους, καί ἔδωκα διαταγήν εἰς τά χωριά εἴτε νά τόν σκοτώσουν, εἴτε νά τόν προδώσουν εἰς τούς Τούρκους.

Βον. Πρέπει εἰς ὅσα χωριά Σχισμ[ατικά] δέν δέχονται τόν Δεσπότην Ἅγ[ιον] Καστορίας καί Μογλενῶν νά κατορθώσωμεν ὅπως τόν δεχθοῦν νά λειτουργήσουν καί νά τοῦ πληρώσουν τά ἐτήσια καί

Γον. Ἀφοῦ γίνουν αὐτά ὅλα νά ἀνταμωθοῦμεν μέ τόν Πρόξενον νά ὁμιλήσωμεν τί πρέπει νά γίνη, καί νά παρακαλέσωμεν τήν Ἑλληνικήν Κυβέρνησιν εἰς βοήθειαν, διότι μοι εἶπεν, εἰς ὅσα χωριά πέρασα μόνον Ἑλληνικά ὅπλα Γκρᾶ ἔχουν, ἐξ ὧν τά Μάλινχερ ὅπου ἔχουν μόνον οἱ σύντροφοί μου ὅπου ἦλθαν μέ ἐμέ, καί διά τοῦτο, μοι εἶπεν, νά πᾶς εἰς Βιτώλια νά εἰπῆς εἰς τόν Πρόξενον ἀσπασμούς, νά πάρης καί τά δύο παιδιά τοῦ Κῶτε διότι ὁ Τσιακαλάρωφ ἔπιασε ἐπιστολήν τοῦ Δημ[ητρίου] Κῶτε ἥτις ἦτο πρός ἡμᾶς καί ἔγραφε πώς ἡ Ὄπστινα τῶν Βιτωλίων θέλει νά μᾶς σκοτώση καί νά μᾶς φέρης ἀπάντησιν.

Ἐκείνην τήν ὥρ[αν] ἦλθεν ἀπεσταλμένος ἐκ Στάτιτσας ἐκ μέρους τοῦ χωρίου, μέ ἐπιστολήν πρός τόν Γιάγκωφ καί Κῶτε, ἡ ἐπιστολή ἔγραφε διά τόν Τσιακαλάρωφ, πώς πῆγεν εἰς τήν Στάτιτσα καί ἠθέλησεν νά συνάζη τά ὅπλα τῶν κατοίκων, ὅτι Σεῖς [ἔλεγε] ἐγυρίσατε μέ τήν Ἑλλ[ηνικήν] συμμορίαν τοῦ Κῶτε καί Γιάγκωφ.

Ὁ Γιάγκωφ, Κῶτες, Κιέλες καί ἐγώ ἀπεφασίσαμεν τοῦτο. Νά πηγαίνη ὁ Κιέλες μέ 15 παλ[ληκάρια] τά ὁποῖα θά θελήση αὐτός, νά λάβη καί ἀπό τήν Στάτιτσα βοηθούς καί νά πιάσουν τούς δρόμους ὅπου θά περάση ὁ Τσιακαλάρωφ.

Τήν Κυρ[ιακήν] εἰς τάς 3 τῆς νυκτός ἐκίνησεν ὁ Κιέλες διά τήν Στάτιτσα, ἀλλά μέχρι σήμερον δέν ἔμαθα τίποτε διότι εἰς τό Τάρσιε ἦτον ὁ Κουμανδάρης μέ 120 στρατιώτας καί ἄν θά γίνη τίποτε θά Σᾶς γράφω. Μοῦ ἔδωσεν μέ τόν Κῶτε τήν σημείωσιν διά τούς δύο συντρόφους τοῦ Τσίλιο Τσιακαλάρωφ οἵτινες ἔφυγον εἰς τήν Θεσσαλίαν τήν 4ην Ὀκτωβρίου καί 8ην εἶναι δυνατόν νά τούς σκοτώσουν.

Ταῦτα ἐθεώρησα καθῆκον νά Σᾶς γράψω καί διατελῶ μετά τῆς προσηκούσης πρός Ὑμᾶς τιμῆς καί Ὑπολήψεως.

Τέκνον πειθήνιον
Παπᾶ-Σταῦρος Κ. Τσιάμου
ἐφημέριος Πισοδερίου
Ἐν Πισοδερίῳ τῇ 8η Ὀκτωβρίου 1902
[Υ.Γ.] Ὁ Γιάγκωφ καί ὁ Κῶτες ἔχουν 60 συντρόφους.
[Φάκελος Μοναστηρίου 1902, ΑΥΕ]

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 11ο

Β. ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΠΡΟΞΕΝΕΙΟΝ
ΕΝ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΩ
Ἀρ. 717

Ἐν Μοναστηρίῳ τῇ 28η Δεκεμβρίου 1902

Κύριε Ὑπουργέ

Τό Μακεδονικόν ζήτημα ἐξακολουθεῖ διπλῆν παρουσιάζον μοι ἄποψιν, τήν ἐπίσημον, ἥτις ἀπό τινος φαίνεται μᾶλλον καθησυχαστική καί τήν ἀνεπίσημον, ἥτις δέν παύει ἀνησυχοῦσα με.

Αἱ Τουρκικαί Ἀρχαί φρονοῦσιν ὅτι ἀποκατέστησαν πλέον τήν τάξιν, φαίνονται δέ θεωροῦσαι ὑπερβολικάς ἄν μή ματαίας καί αὐτάς τάς προκηρυχθείσας διοικητικάς βελτιώσεις, πρός ὧν τήν ἀκριβῆ ἐφαρμογήν οὐδεμίαν βλέπω καταβαλλομένην εἰλικρινήν καί σοβαράν προσπάθειαν, ἐνδείξεις τινές μάλιστα μέ πείθουσιν ὅτι ὑπ' αὐτῆς τῆς κυβερνήσεως ὑποθάλπεται ὑπόκωφός τις ἀντίδρασις πρός ἀποφυγήν τῆς ἐφαρμογῆς αὐτῶν. Ἀλλά περί τούτου ἐπιφυλάττομαι ν' ἀποφανθῶ σαφῆ καί κατηγορηματικήν γνώμην μετά τήν ἐνταῦθα ἄφιξιν τοῦ Γενικοῦ Ἐπιθεωρητοῦ Χουσεΐν Χιλμῆ Πασσᾶ, διότι ἡ παρατηρουμένη ἐκ μέρους τῶν
ἐνταῦθα Ἀρχῶν || ἀπροθυμία πρός εὐόδωσιν τοῦ μεταρρυθμιστικοῦ ἔργου ἐνδέ- 2
χεται νά πηγάζῃ καί ἐκ τῆς ἀμαθείας καί διαφθορᾶς αὐτῶν, πρός δέ καί ἐκ τοῦ ἐπικρατοῦντος παρά τοῖς ἐνταῦθα μουσουλμάνοις φανατισμοῦ, οὗ μία, λίαν χαρακτηριστική, ἀπόδειξις εἶναι ὅτι μέχρι τοῦδε δέν ἔχει ἐπιτραπῆ ἡ χρῆσις κωδώνων ἐν ταῖς ἐκκλησίαις, καίτοι ἡ πόλις Μοναστηρίου κατοικεῖται ὑπό 15 χιλιάδων περίπου χριστιανῶν, ἑδρεύουσι δέ ἐν αὐτῇ Νομάρχης, 2 Μητροπολῖται καί 8 Πρόξενοι χριστιανικῶν κρατῶν.

Ὡς ἐπίσημα καθησυχαστικά συμπτώματα θεωρῶ καί τά ἑξῆς:

α') Τήν ἀπόλυσιν δύο ἐφεδρικῶν ταγμάτων τῶν καζάδων Μοναστηρίου καί Σκοπίων,

β') Τήν ἐκ τῆς ὑπηρεσίας ἀπόλυσιν τοῦ ἐνταῦθα 'Εμπορικοῦ Πράκτορος τῆς Βουλγαρίας κ. Μιχαήλωφ καί τήν ἐντεῦθεν ἀπομάκρυνσιν τοῦ γραμματέως αὐτοῦ κ. Στόγιεφ μετατεθέντος εἰς Θεσσαλονίκην.

Περί ἀμφοτέρων τούτων πολλάκις μοι ἐδόθη ἀφορμή ν' ἀναφέρω τῷ Σ. 'Υπουργείῳ, τήν σύγχρονον δ' ἐντεῦθεν ἀπομάκρυνσιν ἀμφοτέρων, ὡς ὑπέρ τό δέον ἀναμειχθέντων εἰς τάς ἐνεργείας τῶν βουλγαρικῶν Κομιτάτων ὀφείλομεν ἴσως ν' ἀποδώσωμεν εἰς τήν ἐπιθυμίαν τῆς Βουλγαρικῆς Κυβερνήσεως νά εὐαρεστήσῃ τῇ Πύλῃ καί νά φανῇ ἀκολουθοῦσα συντηρητικήν πολιτικήν μετά τάς νουθεσίας τοῦ Λάμσδορφ. Τοιοῦτο τι ἄλλως τε συμπέρασμα περί τῆς ἐπισήμου Βουλγαρικῆς πολιτικῆς συνήγαγον καί ἐκ δύο συνδιαλέξεων, ἅς ἔσχον μετά τοῦ τέως γραμματέως τοῦ ἐν Θεσσαλονίκῃ 'Εμπορικοῦ Πρακτορείου τῆς Βουλγαρίας
3 δόκτορος Κολοῦσεφ ἐλθόντος ἐσχάτως ἐκ || Σοφίας καί ἀντικαθιστῶντος προσωρινῶς τόν παυθέντα κ. Μιχαήλωφ.

γ') Τήν γενομένην μοι ἐσχάτως ἀνακοίνωσιν ὑπό τοῦ διευθύνοντος τό ἐνταῦθα Αὐστριακόν Προξενεῖον κ. Στέπτοκη διαταχθέντος ὑπό τῆς Κυβερνήσεώς του ἀμελλητί νά πληροφορῇ αὐτήν περί πάσης irregulariti [ἀταξίας], ἥν ἤθελε παρατηρήσῃ ἐν ταῖς ἐνεργείαις τῶν 'Αρχῶν, τοῦθ' ὅπερ κατ' ἐμέ σημαίνει ὅτι δέν ἐλήφθησαν εἰσέτι ἐν Βιέννῃ ὁριστικαί ἀποφάσεις περί τῶν Μακεδονικῶν πραγμάτων· καί ὅτι ἐπί τοῦ παρόντος μόνον αὐστηρά ἐπιτήρησις συνεφωνήθη ν' ἀσκῆται ἐπί τῆς 'Οθωμανικῆς Διοικήσεως, καθόσον ἀνάλογοι ὁδηγίαι ἐδόθησαν καί εἰς τόν Ρῶσον συνάδελφόν μου.

'Αλλά τήν καθησυχαστικήν ταύτην τοῦ ζητήματος ἄποψιν ἐκμηδενίζει ἐν τῷ πνεύματί μου ἡ ἐκ διαμέτρου ἀντίθετος δρᾶσις τῆς ἀνεπισήμου Βουλγαρίας πολλαχῶς ἐκδηλωθεῖσα καί αὖθις κατά τάς τελευταίας ἡμέρας.

Μετά τήν ἐν Μπρέζοβα τοῦ ναχιέ Δεμίρ 'Ισσάρ συμπλοκήν περί ἧς ἐτηλεγράφησα τῇ 'Υμετέρα 'Εξοχότητι τῇ 16ῃ ἱσταμένου καί ἐξ ἧς σῶος καί ἀβλαβής διεσώθη ὁ ἀρχηγός τῆς 30μελοῦς συμμορίας 'Ιορδάνης Πιπέρκωφ μετά τοῦ πλείστου μέρους αὐτῆς, καθόσον δύο μόνον ἐφονεύθησαν καί τέσσαρες ἄλλοι ἐκάησαν ἐκ τῶν ὁπαδῶν του, πάντες δέ οἱ λοιποί διέφυγον, ἐπηκολούθησαν καί ἄλλα ἀνδραγαθήματα τῶν βουλγαρικῶν συμμοριῶν.

Πρό ἕξ ἡμερῶν ἔξωθεν τοῦ χωρίου Μπουκοβίκι τῆς ἐπαρχίας Πρεσπῶν δύο βουλγαρικαί συμμορίαι ὑπό τήν ἀρχηγίαν τοῦ ἐκ Κονομπλάτης τῆς Καστορίας Μήτρε καί τοῦ Σλαῦε Ἄρσωφ, περί ὧν ἔχω ἀναφέρει τῷ 'Υπουργείῳ, ἑνωθεῖσαι προσωρινῶς προσέβαλον δύο 'Αλβανούς βέηδες ὀνομαζομένους Σέλφο καί Τεφήκ, ἐφόνευσαν δέ τούς δύο ἀκολούθους αὐτῶν καί ἐπλήγωσαν βαρέως καί
4 τούς ἰδίους. 'Ο πρῶτος ἐτύγχανε φίλος τοῦ Προξενείου εἶναι δέ || μεμακρυσμέ-

νος συγγενής τοῦ γνωστοῦ Μαλήκ βέη.

Εἰς τό αὐτό διαμέρισμα ὀλίγας ἡμέρας πρότερον ἐφονεύθη ὑπό μιᾶς τῶν προρρηθεισῶν συμμοριῶν ὁ βούλγαρος ἐπιστάτης τῆς ἐν Σλιμνίτση Μονῆς, Νικόλαος, μετά τῆς συζύγου του.

Ἄλλη τριακονταμελής συμμορία ἀποτελουμένη ὑπό γνωστῶν μοι κατά τό πλεῖστον χωρικῶν καί διατελοῦσα ὑπό τήν ἀρχηγίαν δύο Βουλγάρων ἀξιωματικῶν, ὡς ἐκ τῆς στολῆς αὐτῶν συμπεραίνουσι οἱ ἰδόντες αὐτούς μυστικοί πράκτορές μου, ἀφοῦ διῆλθεν ἐκ τῶν χωρίων Ἐξή-Σοῦ, Μπανίτσης, Σέτινας, Μπάτς καί ἄλλων ἐξαναγκάζοντας τούς χωρικούς εἰς ἀγοράν ὅπλων καί χρηματικάς εἰσφοράς, ἤρξατο διαιρεθεῖσα εἰς τμήματα, νά ἐπισκέπτεται ἀπό τινων ἡμερῶν καί τά ἐν τῇ πεδιάδι τοῦ Μοναστηρίου βουλγαρόφωνα χωρία πρός τόν αὐτόν σκοπόν.

Ἐκ τῶν τελευταίων τούτων χωρίων πολλοί πρόκριτοι προσῆλθον ζητοῦντες παρ' ἐμοί ἐν ἄκρα μυστικότητι ὁδηγίας καί συμβουλάς περί τοῦ πρακτέου, σήμερον δέ ὁ ἱερεύς τοῦ χωρίου Νοβάκ Ἰωάννης ἔντρομος προσέφυγεν εἰς τό Προξενεῖον ζητῶν ἄσυλον ἐν αὐτῷ καί προστασίαν ὅπως μεταβῇ εἰς Ἑλλάδα διότι κινδυνεύει ἐν τῷ χωρίῳ ἡ ζωή αὐτοῦ, ὡς ἀνθισταμένου εἰς τά σχέδια τοῦ Κομιτάτου. Διηγεῖται μάλιστα ὅτι μόλις κατώρθωσε νά διαφύγῃ χθές δολοφονικήν ἐπίθεσιν δύο συγχωρικῶν του ἐνεργούντων ἐντολῇ τοῦ Κομιτάτου.

Ἀλλ' ὅτι χαρακτηρίζει ζωηρότερον τήν νέαν τῶν πραγμάτων || φάσιν εἶναι ἡ 5
ἀναπτυσσομένη ἐπ' ἐσχάτων ἐν αὐτῇ τῇ πόλει τοῦ Μοναστηρίου δραστηριότης τῶν ὀπαδῶν τοῦ Κομιτάτου πρός ἐκγύμνασιν αὐτῶν εἰς τά ὅπλα καί πρός συλλογήν ὅσον ἔνεστι περισσοτέρων χρηματικῶν εἰσφορῶν, διότι γενική ἐπικρατεῖ παρ' αὐτοῖς πεποίθησις ὅτι τό προσεχές ἔαρ θά ριφθῇ ὁ περί τῶν ὅλων κύβος.

Ὁ παρά τῷ ἐνταῦθα Κομιτάτῳ μυστικός μου πράκτωρ περί οὗ πρό καιροῦ ἔχω ἀναφέρει τῷ Ὑπουργείῳ, ἐλθών σήμερον κρυφίως παρ' ἐμοί μοι ἐπέδειξε χρηματικάς ἐπιταγάς πρός ὡρισμένα ἐνταῦθα πρόσωπα, παρ' ὧν διετάχθη ὑπό τοῦ Κομιτάτου νά ἐπιδιώξῃ τήν εἴσπραξιν, μέρος δ' ἐξ αὐτῶν καί εἰσέπραξεν ἤδη.

Συνημμένως ὑποβάλλω καί ὑπόδειγμα τῶν ἐπιταγῶν τούτων. Μεταξύ τῶν ἐκβιαστέων, ὡς ἐκβιασθέντες ἤδη καταλέγονται δυστυχῶς καί τινες ὁμογενεῖς, οἵτινες ὅμως φοβοῦνται νά καταθέσωσί τι ἐνώπιον τῶν Ἀρχῶν. Ὁ αὐτός μοι ἀφηγήθη ὅτι διδάσκαλός τις ὀνόματι Σβέτκος ἐλθών ἐφέτος ἐκ Βουλγαρίας καί διορισθείς εἰς τά ἐνταῦθα Βουλγαρικά σχολεῖα χρησιμεύει νῦν ὡς στρατιωτικός προγυμναστής τῶν ἐνταῦθα ὀπαδῶν τοῦ Κομιτάτου συνερχομένων κατά μικρούς ὁμίλους εἰς διαφόρους ἰδιωτικάς οἰκίας.

Εἶμαι λοιπόν καί πάλιν ἠναγκασμένος ν' ἀρχίσω κυλύων τόν λίθον τοῦ Σισύφου καί νά καταγγείλω μεθ' ὅσης καί ἐν τῷ παρελθόντι ἀποτελεσματικότητος τά

διενεργούμενα ταῖς 'Αρχαῖς αἵτινες μετ' ἀγαστῆς μακαριότητος ὑπνώττουσι καί πάλιν ὀνειρευόμεναι ὅτι ἀποκατέστησαν τήν τάξιν.

'Εκ τῶν ὀλίγων ἀλλ' ἀναμφισβητήτων τούτων πληροφοριῶν μοι καταφαίνεται ὅτι ἡ ἀνεπίσημος Βουλγαρία καί οἱ πανσλαυϊστικοί κύκλοι ἐξακολουθοῦσιν ἀτά-
6 ραχοι τό ὑπονομευτικόν αὐτῶν ἔργον || παρά τάς πανταχόθεν διαλαλουμένας φιλειρηνικάς δηλώσεις καί διαβεβαιώσεις.

Δέξασθε κύριε 'Υπουργέ τήν ἔκφρασιν τοῦ βαθυτάτου σεβασμοῦ μεθ' οὗ διατελῶ.

Εὐπειθέστατος
ὁ Πρόξενος
Σταμάτης Κιουζέ Πεζᾶς
[Φάκελος Μοναστηρίου 1902, ΑΥΕ]

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 12ο

'Ο τρόπος τοῦ διακανονισμοῦ τῆς ἐν τῷ μέλλοντι δράσεως τοῦ Κομιτάτου (Τσαντραλίστ)
1903
(κατά τό ἐξώφυλλον τοῦ Βουλγαρικοῦ πρωτοτύπου)

1) 'Η ἐπανάστασις δέν πρέπει νά ορισθῆ ὑπό τῶν τυχόντων ἀρχηγῶν, ἀλλά δι' εἰδικῶν ὅρων τοῦ ὀργανισμοῦ τοῦ Κομιτάτου καί νά ἐξαρτᾶται ἐκ τῶν ἀναγκῶν αὐτοῦ.

2) Δέν εἶναι ἀνάγκη νά καθορισθῆ ἡμέρα διά τήν ἐν τῷ μέλλοντι ἐπανάστασιν, ἀλλ' ἀπεναντίας πρέπει νά καταβάλληται πᾶσα ἐνέργεια πρός ἐνίσχυσιν τοῦ Κομιτάτου.

3) Τά εἰρημένα ἄρθρα δέν ἐμποδίζουσιν ἐκείνους, οἵτινες θέλουσι νά διαπράξωσιν ἔργα ἐμποιοῦντα φρίκην. Τό Κομιτᾶτον εἴτε διά νά ἐπιδείξη τήν δύναμίν του, εἴτε διά νά συνδέση τό παρελθόν πρός τό παρόν, εἴτε ἐν γένει διά νά παρασκευάση τούς ἄνδρας αὐτοῦ εἰς τόν ἀγῶνα τῆς ἐπαναστάσεως, δύναται νά διατάξη τήν ἐκτέλεσιν τῶν φοβερῶν αὐτῶν πράξεων, ἤτοι διά τῆς δυναμίτιδος διάπραξιν κακουργημάτων. Ἵνα ἐπιτύχωμεν τήν ἐνίσχυσιν τοῦ Κομιτάτου πρέπει πρό πάσης ἐπαναστάσεως νά ἐργασθῶμεν καλῶς ὡς μέχρι τοῦδε. Τοῦτο δέ θά κατορθωθῆ ἐάν συμμορφωθῶμεν πρός τάς ὁδηγίας καί διατάξεις τάς δημοσιευθείσας τῷ 1902. 'Εν τούτοις πρέπει νά ληφθῶσιν ὑπ' ὄψιν καί τά ὅσα κατωτέρω θέλομεν ἐκθέση.

α') 'Η δράσις κατά τό [παρόν] ἔτος πρέπει πανταχόθεν νά ᾖ ὁμοιόμορφος.

β') Ὁ λαός δέν πρέπει νά ἐξαπατᾶται ἐκ τῶν λόγων ὅτι θά δυνηθῆ || νά ἀπαλ- 2
λαγῆ τοῦ ζυγοῦ, εἴτε διά τῆς Βουλγαρίας, εἴτε διά τινος ἄλλης δυνάμεως, ἀπεναντίας πρέπει νά ἔχη τήν πεποίθησιν ὅτι διά τῶν ἐν δουλεία μέν διατελουσῶν, ἀλλ' ἐσχάτως διοργανωθεισῶν ἰδίων αὐτοῦ δυνάμεων θά δυνηθῆ ν' ἀνακτήση τήν ἀνεξαρτησίαν αὐτοῦ.

γ') Τό Κομιτᾶτον ἐν τῆ περιφερεία τῆς δράσεως αὐτοῦ ἐν ᾗ ἐκτός τῶν Βουλγάρων ὑπάρχουσι καί ἄλλαι φυλαί, δέν θά ἀπέχη ἀπ' αὐτῶν ἐκ προφυλάξεως. Ἀπεναντίας ἐν τῶ μέλλοντι θά ἐργασθῆ ὅπως προσελκύση εἰς ἑαυτό ὅλας τάς ἐθνικότητας, αἵτινες δέν εἶναι εὐχαριστημέναι ἐκ τῆς ἐνεστώσης διοικήσεως.

4) Δέν πρέπει νά θεωρηθῆ ἡ ὑποκίνησις εἰς ἐξέγερσιν τόσον ἁπλοῦν πρᾶγμα, ἀπεναντίας πρέπει νά θεωρηθῆ ὅτι πρός τοῦτο ἀνάγκη νά παρασκευασθῶσιν ἄνδρες νουνεχεῖς, οἵτινες νά χρησιμοποιηθῶσι πρός ὑποκίνησιν ταραχῶν καί νά θεωρηθῆ ὅτι μοναδικόν μέσον πρός ἐπιτυχίαν τοῦ σκοποῦ ἡμῶν τοῦτο μόνον ὑπάρχει.

5) Ἐκ τῶν τοιούτων ἀνδρῶν πρέπει νά ὑπάρχωσιν ἐν ἑκάστη κωμοπόλει ἤ χωρίω 5-7 οἵτινες καί ν' ἀποτελῶσι τήν βάσιν τῆς τοπικῆς ὀργανώσεως.

6) Ἐν ἑκάστη κωμοπόλει καί χωρίω πρέπει νά ὑπάρχη μία πολιτοφυλακή ἀπαρτιζομένη ἐξ ἀνδρῶν καλῶς γυμνασμένων εἰς τά τοῦ πολέμου καί δυνάμενων νά
φυλάττωσι τά χωρία. Ἡ πολιτοφυλακή || αὕτη δύναται νά ἐκλεχθῆ καί ἐκ τῶν τάξε- 3
ων τοῦ λαοῦ ἐάν παραστῆ ἀνάγκη, ἀλλά πρέπει νά δύναται ἐν ἀνάγκη νά διοικῆ καί τάς ἄλλας ὁμάδας τοῦ Κομιτάτου.

7) Τά ὅπλα δέν πρέπει νά διανέμωνται ὡς μέχρι τοῦδε εἰς τούς τυχόντας ἀλλ' ὡς ἀμοιβή εἰς ἐκείνους οἵτινες ἔμπειροι ὄντες περί τόν χειρισμόν προσέφεραν ὑπηρεσίαν τινά εἰς τό Κομιτᾶτον.

8) Πρέπει νά καταβληθῆ μεγάλη προσπάθεια ὥστε τά χωρία νά διοικοῦνται δι' ἰδίων αὐτῶν δικαστηρίων καί ἡ ἐπιρροή αὐτῶν ὡς κέντρων βαρύτητος νά ἐπεκταθῆ ἐφ' ὅλου τοῦ λαοῦ.

9) Καί ἡ ἐπιρροή τοῦ Κομιτάτου νά καταστῆ αἰσθητή ἐφ' ὅλου τοῦ λαοῦ. Αἱ διάφοροι συμμορίαι πρέπει νά περιέρχωνται τά χωρία ὡς διδάσκαλοι καί ἐπιθεωρηταί καί νά παριστῶσιν ἑαυτούς ὡς ἁρμοδίους δι' ὅλα, οὕτως ὥστε μετά τήν ἀποχώρησιν αὐτῶν τό κῦρος τῆς τοπικῆς Ἀρχῆς νά κλονισθῆ καί ἐκπέση.

10) Διά παντός τρόπου πρέπει νά ἐκλείψωσι αἱ συμμορίαι ἐκεῖναι αἵτινες καταφυγοῦσαι εἰς ὡρισμένα μέρη διαπράττουσι ληστείας.

11) Εἰς τά κυριώτερα τουλάχιστον θέματα οἱ ἄνδρες δέον νά || διαφωτισθῶσι. 4

12) Πρέπει νά δημιουργηθῆ ἐπανάστασις ἠθική ἵνα χρησιμεύση πρός διαμόρφωσιν τῶν ἀνδρῶν καί πρός ἐξύψωσιν τοῦ πολεμικοῦ ἠθικοῦ αὐτῶν. Ἡ πρός ἐξέ-

γερσιν παρότρυνσις δέν πρέπει νά ἦ ὁμοιόμορφος εἰς ὅλα τά μέρη τῆς Μακεδονίας καί 'Αδριανουπόλεως, ἀλλ' εἴς τινα μέρη πρέπει ἡ ἐνέργεια νά κανονίζεται ἐκ τῶν τοπικῶν ἀναγκῶν καί τῆς ἐν γένει καταστάσεως.

Ἡ ὑποκίνησις ἐν γένει

Αὕτη δέον νά γίνεται οὕτως ὥστε ὁ λαός νά δύναται νά διαφωτισθῆ περί τῆς καταστάσεως εἰς ἥν εὑρίσκεται. Ἡ διοίκησις τῆς πατρίδος του δέν ἀποβλέπει εἰς τά συμφέροντα τοῦ ἐνοικοῦντος ἐν αὐτῆ λαοῦ. Ἡ διοίκησης αὕτη προορισμόν μοναδικόν ἔχει τήν ἐξασφάλισιν τῶν συμφερόντων τοῦ μουσουλμανικοῦ Τουρκικοῦ ὄχλου ἐπί τῶν δουλευόντων χριστιανικῶν λαῶν. Μέχρι τοῦδε ἡ Τουρκική Διοίκησις ἀγνοεῖ τί ἐστί εὐδαιμονία καί πώς αὐτή ἐξασφαλίζεται. Οἱ φόροι οὕς ἐξακολουθοῦσι πληρώνοντες οἱ χριστιανοί εἶναι φόροι δουλείας ἐξ ὧν οὐδέ κάν μέρος διατίθεται πρός ἐξασφάλισιν τῆς εὐδαιμονίας αὐτῶν. Οἱ δρόμοι
5 κατασκευάζονται δι' ἀγγαρείας || καί ἐκ τούτων ἐπωφελεῖται τό κυρίαρχον ἔθνος. Ὁ τρόπος τῆς εἰσπράξεως τῶν φόρων καί τῆς δεκάτης εἶναι ἐξ ἐκείνων οἵτινες εἰς τά ἄλλα κράτη ἀπό πολλοῦ κατεδικάσθησαν εἰς θάνατον. Οὐδεμίαν βοήθειαν παρέχει εἰς τήν ἐκπαίδευσιν τοῦ ἔθνους, ὅπερ καίτοι δι' ἰδίων αὐτοῦ δυνάμεων ἀγωνιζόμενον ἐμποδίζεται πολλαχῶς ὑπό τῆς 'Αρχῆς, διότι ἡ καταδίκη τοῦ ἔθνους εἰς ἀμάθειαν ἀποτελεῖ ἕν ἐκ τῶν πολλῶν συμφερόντων τοῦ κυριάρχου ἔθνους.

Ὁ προορισμός τοῦ στρατοῦ εἶναι μᾶλλον ἡ φύλαξις τῶν ὑπηκόων ἐν ὑποταγῆ, παρά ἡ ὑπεράσπισις τῆς χώρας κατά τῶν ἔξωθεν ἐχθρῶν. Ὁ δέ τῶν Δικαστηρίων καί τῆς Διοικήσεως δέν εἶναι ἡ ἀπονομή τῆς δικαιοσύνης καί ἡ ἐξασφάλισις τῆς τάξεως, ἀλλά μᾶλλον ἡ ἐξυπηρέτησις τῶν συμφερόντων τοῦ κυριάρχου ἔθνους καί ἡ τρομοκράτησις τοῦ δουλεύοντος. Οἱ ἐντεταλμένοι τήν φύλαξιν τῆς ζωῆς τῶν ὑπηκόων αὐτοί πρῶτοι κρατοῦσι πάντοτε ἐν τρόμῳ καί κινδύνῳ αὐτήν. Τά δικαιώματα τοῦ ἀνθρώπου καί ἡ προσωπική ἀξία παρά τοῖς χριστιανοῖς τῆς Μακεδονίας οὐδε-
6 μίαν κέκτηνται σημασίαν. 'Εκτός τοῦ ὅτι οἱ χριστιανοί || τῆς Μακεδονίας πανταχοῦ γίνονται ἀντικείμενον ἐξευτελισμοῦ καί περιφρονήσεως τό νά δύνανται μόνον νά ζῶσι θεωρεῖται παρά τῆς Κυβερνήσεως ἐξαιρετική χάρις ἀπονεμομένη αὐτοῖς παρά τοῦ Κυριάρχου κράτους. Ἡ οἰκογενειακή τιμή καί ζωή συνιστάμεναι μόνον εἰς ξηράς λέξεις πράγματι θεωροῦνται ὡς μή ὑπάρχουσαι. Ταῦτα εὑρίσκονται εἰς τήν διάκρισιν τῶν Τούρκων ὡς εἶδος παιγνίου. Θρησκεία, ἤθη, ἔθιμα καί θρησκευτικά αἰσθήματα χρησιμεύουν ὡς διασκεδάσεις τοῖς Μουσουλμάνοις. Διά ταῦτα οὔτε ἔλεγχος οὔτε προστασία ὑπάρχει. Εἷς ἐκ τῶν ὅρων τῆς προόδου ἑνός ἔθνους εἶναι ἡ διατήρησις τῆς εὐρωστίας αὐτοῦ. 'Εν Μακεδονία καί 'Αδριανουπόλει οὐδέ κάν λόγος περί αὐτῆς δύναται νά γίνη, διότι εἰς τάς χώρας ταύτας ὁ λαός εὑρίσκεται εἰς πολύ κατωτέραν θέσιν τῶν ζώων ἀπέναντι τῶν κυρίων αὐτοῦ.

᾿Αφοῦ πρῶτον ὁ λαός διαφωτισθῆ περί τῆς καταστάσεώς του, πρέπει νά διδα-
χθῆ ὅτι, ἐν ἧ περιπτώσει ἀλλάξει αὕτη θά ἀντικατασταθῆ ὑπό νέου καθεστῶτος
παρέχοντος τελείας ἐγγυήσεις ἀσφαλείας ζωῆς καί τιμῆς, ἀλλά || πρός ἐπιτυχίαν 7
τούτου πρέπει νά κατηχηθῆ ὅτι ἔχει ἀνάγκην πολέμου καλῶς ὠργανωμένου καί
δυναμένου νά διαρκέσῃ πολύν χρόνον. Καθ' ἥν ὥραν γίνηται ἡ κατήχησις, ὅταν
ὑπάρχουσι καί Τοῦρκοι πρέπει νά ἐμπνεύσητε ὅτι ἀποβλέπετε πρός ἕν καθεστώς
συνταγματικόν παρέχον ἐγγυήσεις ἀπονομῆς δικαιοσύνης ἐξ ἴσου εἰς ὅλας τάς
τάξεις καί φυλάς καί νά ἐπιστήσητε τήν προσοχήν τοῦ λαοῦ εἰς αὐτό τό σημεῖον.
Καθ' ὅν χρόνον διαφωτίζετε τά πνεύματα τῶν πολεμιστῶν δέν πρέπει νά παρα-
μελῆτε νά ἐπισύρητε τήν προσοχήν αὐτῶν ἐπί τοῦ Μακεδονικοῦ ζητήματος ὑπό
ἔποψιν διεθνῆ. Πρέπει νά ἐθίσητε αὐτούς νά μή ἀναμένωσι καμμίαν βοήθειαν παρά
τῆς Ρωσίας, Αὐστρίας, Βουλγαρίας, Σερβίας καί ῾Ελλάδος, ἀλλά νά βασίζωνται ἐπί
τῆς ἰδίας αὐτῶν δυνάμεως. Πρέπει ν' ἀναπτύξητε αὐτοῖς ὅτι ἡ ἐλευθερία δέν δίδε-
ται ὡς ἐλεημοσύνη εἰς τούς λαούς ἀλλ' αὐτή ἀποκτᾶται διά τῶν ὅπλων, καί ὅσον
τό ὅπλον εὑρίσκεται πλησιέστερον εἰς τήν χεῖρα τόσον καί ἡ δύναμις αὐξάνει. ῾Η
κατήχησις δέν πρέπει νά περιορίζηται εἰς τήν ἐξέτασιν τοῦ ζητήματος || ὑπό διε- 8
θνῆ μόνον ἔποψιν, ἀπεναντίας πρέπει νά κατηχηθῆ ὅτι καί μετά τήν ἀνάκτησιν τῆς
ἐλευθερίας αὐτοῦ ἡ διαχείρισις τῆς ἐξουσίας κατά τήν βούλησιν ἑαυτοῦ, μόνον δι'
αὐτοῦ τοῦ μέσου δύναται νά ἐξασφαλισθῆ. ῎Εθνος τοῦ ὁποίου τά δικαιώματα καί
αἱ προνομίαι μόνον ἐπί τοῦ χάρτου εἰσί γεγραμμέναι δέν εἶναι ἐλεύθερον.

Αἱ τοιούτου εἴδους προνομίαι πολύ εὐκόλως δύνανται νά καταργηθῶσι παρά τῶν Κυβερνητῶν καί νά ἀντικατασταθῶσι διά μιᾶς Διοικήσεως αὐθαιρέτου. ῎Εθνος τό ὁποῖον ἀπέκτησε τήν ἐλευθερίαν αὐτοῦ δι' ἰδίων δυνάμεων καί τήν κατέστησε κτῆμα αὐτοῦ δυνάμενον καί νά τήν παραδώσῃ εἰς τούς ἐπιγιγνομένους αὐτοῦ εἶναι καί θεωρεῖται ἐλεύθερον.

Αἱ ἐπί τῆς διοργανώσεως ἐπιτροπαί

῞Οταν τά μέλη τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου ᾿Επαναστατικοῦ Κομιτάτου ὦσι ἐκ
τῶν ἰδίων αὐτοῦ μελῶν τότε μόνον δύναται κανονικῶς ν' ἀναπτυχθῆ ἐργασία
αὐτοῦ. ῞Οταν μέλη τοῦ εἰρημένου συμβουλίου ἀποτελοῦνται ἐξ ἐξωτερικῶν τότε
συμβαίνει τό ἀντίθετον, διότι ἐν τῇ πρώτῃ περιπτώσει || δέν εἶναι δυνατόν ν' ἀπο- 9
φύγῃ τις τήν βίαν καί τά ἄλλα μέτρα ἅτινα δύνανται νά λάβωσιν ἐκεῖνοι.

Αἱ ᾿Επαναστάσεις προέρχονται ἐκ τῶν ὅρων τῆς Διοικήσεως

Αἱ ᾿Επαναστάσεις δέν προέρχονται ἐκ τῶν τυχαίων ἀποκυημάτων τῆς κεφαλῆς ἑνός προσώπου ἀλλ' ὡς ᾿Αρχηγοί αὐτῶν χρησιμεύουσι πάντοτε οἱ ἱκανώτεροι καί οἱ εὐφυέστεροι τοῦ λαοῦ, διότι οὗτοι πολύ εὐκολώτερον ἀντιλαμβάνονται καί ἐκτιμῶσι τήν κατάστασιν, ἀλλ' οἱ ἡγούμενοι αὐτῶν ποτέ δέν δύνανται νά φέρωσι

μίαν ἀληθῆ 'Επανάστασιν. Οὗτοι χρησιμεύουσι μόνον ὡς ἀπόστολοι τῶν ὅρων μιᾶς νέας ἀναγεννωμένης ζωῆς. Τό ἔργον αὐτῶν εἶναι μόνον ἠθικόν. Πράγματι δέ ἡ ἐπανάστασις δύναται νά γίνῃ μόνον διά τοῦ ἐγχωρίου πληθυσμοῦ. 'Επομένως ἐάν ἡ ἐπί τῆς 'Επαναστάσεως ἡμῶν 'Επιτροπή δέν κατορθώσῃ νά παρασκευάσῃ ἐξ ἐντοπίων, ἄνδρας διά τήν 'Επανάστασιν, οὐδέποτε θά δυνηθῆ νά ἐπιτύχῃ ὀργάνωσιν 'Επαναστατικήν. 'Εν γένει ὅταν πρόκειται περί 'Επαναστάσεως πρέπει ν' ἀρχίσῃ τις ἐκ τῶν μικρῶν καί βαθμηδόν ἀναπτύσσουσα τήν ἐργασίαν ταύτην νά γενικεύσῃ μεταξύ ὅλου τοῦ πληθυσμοῦ. Πρός ἐξέγερσιν πρέπει νά ἐκλέγωνται κατ' ἀρχάς ἄνθρωποι ἐκ τῶν κωμοπόλεων καί χωρίων οἱ ὀλιγώτερον νουνεχεῖς οἱ γνωρίζοντες ὅμως τήν κατάστασιν καί θέλοντες ν' ἀπαλλαγῶσι ἐκ τῶν εἰς ἅς εὑρίσκονται δυσχερειῶν. Εἶναι ἀνάγκη οἱ τοιοῦτοι νά διορισθῶσι Πρόεδροι τῶν ἐν ταῖς κωμοπόλεσι καί χωρίοις συσταθησομένων 'Επιτροπῶν πρός διοργάνωσιν, διότι οἱ τοιοῦτοι ὀλίγον κατ' ὀλίγον αὐξάνοντας τήν ἐπιρροήν αὐτῶν δύνανται νά
10 || ἐπιτύχωσι τήν πρόσληψιν τῶν πλέον νουνεχῶν καί ἱκανῶν ἀνθρώπων εἰς τό ἔργον. Καθώς δέν δύναται νά ὑπάρχῃ χειρότερον πρᾶγμα εἰς μίαν 'Επαναστατικήν Διοίκησιν ἀπό προσποιητάς ἐνεργείας, οὕτω δέν ὑπάρχει δυσκολώτερον πρᾶγμα ἀπό τοῦ νά θέλῃ τις νά συγκροτήσῃ 'Επαναστατικήν ὀργάνωσιν ἐξ ἀνθρώπων νουνεχῶν καί σωφρονούντων, διότι οἱ χωρικοί ἐν γένει μετά δυσκολίας ἀποδέχονται πᾶν ὅτι εἶναι νέον.

'Εν Τουρκία εἶναι πολύ εὔκολον νά ἐξωθήσῃ τις τούς χωρικούς εἰς ἐξέγερσιν ἕνεκα τῆς αὐστηρότητος τῆς Διοικήσεως. 'Αλλ' εἶναι πολύ δύσκολον νά καταρτίσῃ τις ἐξ αὐτῶν ἐπιτροπήν συμφώνως πρός ὡρισμένον πρόγραμμα καί ἐξ ἀνθρώπων σωφρονούντων. Πρέπει νά καταβληθῆ ἡ δέουσα ἐνέργεια οὐχί πρός ἀπόκτησιν ξηρῶν δικαιωμάτων μόνον, ἀλλά καί μετά τήν ἀπόκτησιν αὐτῶν πρός χρησιμοποίησιν αὐτῶν ἐπ' ὠφελεία τοῦ λαοῦ πρέπει νά καταβληθῆ ἡ δέουσα προσοχή ὅπως, παρ' ὅλην τήν βραδύτητα, ἥτις συνήθως παρατηρεῖται ἐν τῆ προόδῳ τῶν χωρικῶν, τά βήματα ἅτινα θά κάμωσιν ἐν τῆ σταδιοδρομία τῆς προόδου ὦσι στερεά καί ὑγιῆ. Αὐτά εἶναι τά μόνα μέσα δι' ὧν δύνανται ν' ἀπαλλαγῶσι τῆς ἀμαθείας.

Εἶναι πολύ δύσκολον τόν δοῦλον Μακεδόνα ἐντός μικροῦ νά κάμῃ τις πολίτην ὅπως πρέπει. Δέν εἶναι ὅμως δύσκολον ἐξ αὐτῶν νά συγκροτήσῃ τις ἐπιτροπάς δυναμένας νά ἐννοήσωσι τήν παροῦσαν κατάστασιν τῶν πραγμάτων καί νά παρασκευάσῃ ἀνθρώπους ἐννοοῦντας τά πολιτικά αὐτῶν δικαιώματα καί δυναμένους νά χρησιμεύσωσιν ὡς ὁδηγοί εἰς ἐκείνους οἵτινες τούς περιβάλλουσιν. 'Απ' ἐναντίας ὁ Μακεδών δύναται νά χρησιμεύσῃ ὡς κυριώτερον μέσον πρός σχηματισμόν ἐθνικοῦ Κομιτάτου ἰσχυροῦ.

11 Αἱ συμμορίαι καί αἱ διοικητικαί 'Επιτροπαί πρέπει νά ἐπιμεληθῶσι τοῦ σχημα-

τισμοῦ διοργανωτικῶν ἐπιτροπῶν, διότι διά τό Κομιτᾶτον μόνον αἱ ἐπιτροπαί αὗται δύνανται νά χρησιμεύσωσιν ὡς ἰσχυραί βάσεις.

Αἱ ἐν ταῖς κώμαις καί κωμοπόλεσι διοργανωτικαί ἐπιτροπαί πρέπει νά κατηχῶσι τούς εἰς συμμορίας μή κατατεταγμένους χωρικούς μέ ἰδέας ἐπαναστατικάς εἴτε διά λόγων εἴτε δι' ἔργων.

Τίνα πρόσωπα πρέπει νά ἐκλέγωνται ὡς μέλη ἐπιτροπῶν

Δέν γίνεταί τις ἐπαναστάτης ἐάν δέν ὑπάρχωσιν ἐν τῷ βίῳ αὐτοῦ ὅροι τινές, ἐκτός ἄν εἶναι οὗτος σοφός καί ἐνάρετος μέχρις τοιούτου βαθμοῦ, ὥστε πρός τό συμφέρον τῶν ἄλλων νά θυσιάσῃ τήν ἀτομικήν του εὐημερίαν. Οἱ δυνάμενοι νά χρησιμεύσωσιν ὡς ἐπαναστάται εἰσί ἐν μέν ταῖς κωμοπόλεσιν οἱ τεχνῖται καί οἱ μικρέμποροι, ἐν δέ τοῖς χωρίοις οἱ γεωργοί! Οἱ πλούσιοι, οἱ ἐν ταῖς κωμοπόλεσι πρόκριτοι, οἱ τοκισταί καί οἱ τοιοῦτοι δέν γίνονται ἐπαναστάται. Οἱ τοιοῦτοι ἐάν τύχῃ καί ἀποτελέσωσι μέλη Κομιτάτου, ὁ λόγος εἶναι νά μή πληρώνωσι μεγάλα χρηματικά ποσά, ἅπαξ δέ γενόμενοι μέλη τοῦ Κομιτάτου προσπαθοῦσι νά χαλαρώσωσι τήν Διοίκησιν αὐτοῦ, οὕτως ὥστε νά καταστῆ τοῦτο ὄργανον πρός ἐξυπηρέτησιν τῶν προσωπικῶν αὐτῶν συμφερόντων.

Οἱ κάτοικοι τῆς Μακεδονίας, ὡς καί 'Αδριανουπόλεως εἰσί ἀμαθεῖς, ὁ ἐπανα-
στάτης εἰς αὐτά τά μέρη μέ τάς ποικίλας φυλάς δέν δύναται νά ἐπιτύχῃ τι, τήν θέσιν
ταύτην, πλέον δυσχερῆ καθιστᾶ ἡ ἀπό αἰώνων μεταξύ αὐτῶν ἐνυπάρχουσα διχό-
νοια, διό πρέπει νά καταβληθῆ πᾶσα ἐνέργεια πρός ἐξάλειψιν ἤ ἐλάττωσιν τουλά-
χιστον τῆς ἐντάσεως αὐτῆς. Τοῦτο δέ δύναται νά κατορθωθῆ || διά τῆς κοινῆς 12
ἐργασίας τῆς ἀπό τοῦ Τουρκικοῦ ζυγοῦ ἀπαλλαγῆς, ὅστις γίνεται ἐμπόδιον τῆς
προαγωγῆς ὅλων.

'Η Κυβέρνησις τῆς Μακεδονίας ἐν τῷ μέλλοντι ἔσται συνταγματική

Αὕτη δέ θέλει χρησιμεύσῃ ὡς βάσις τῆς ἑνώσεως ὅλων τῶν Βαλκανικῶν κρατῶν, ἐν ᾗ τά δικαιώματα ὅλων τῶν ἐθνικοτήτων ἔσονται ἐξησφαλισμένα καί σεβαστά ἐξ ἴσου.

Τό πρᾶγμα ὅπερ γίνεται ἀφορμή τῶν διχονοιῶν καί τῆς καταστροφῆς ἐν Μακεδονίᾳ εἶναι οἱ πολιτικοί ἀνταγωνισμοί τῶν ὁμόρων κρατῶν. Πρέπει νά διαφωτισθῆ ὁ λαός περί τῶν κακῶν ἅτινα δύνανται νά προέλθωσιν ἐκ τῆς καταστάσεως ταύτης εἰς βάρος του. 'Η Τουρκία ἔχει συμφέρον εἰς τήν διαιώνισιν τῆς καταστάσεως ταύτης. Ἵνα ἡ ὑποκίνησις ἔχῃ σπουδαιότητα καί φέρῃ ἀποτελέσματα πρέπει εἰς τάς διοικητικάς 'Επιτροπάς νά ἐκλεγῶσιν ἐκ τῶν διαφόρων τάξεων τοῦ λαοῦ ἄνθρωποι ἱκανοί, παρ' ὧν εἶναι δυνατόν νά ἐλπίζῃ τις καλόν. Εἰς δέ τάς συμμορίας νά γίνωνται δεκτοί ἄνδρες ἀποφασιστικοί ἀνεξαρτήτως φυλῆς καί θρησκεύ-

ματος. Ἐν γένει ἡ διοίκησις τοῦ Κομιτάτου πρέπει νά ᾖ ἡ ἀπεικόνισις τῆς συνταγματικῆς διοικήσεως τοῦ μέλλοντος. Τό Κομιτᾶτον οὐδέποτε πρέπει ν' ἀπομακρυνθῆ τῆς ὁδοῦ τῆς δικαιοσύνης καί τοῦ οἴκτου, νά προστατεύη δέ καί νά διαφυλάττη πάντας, ἀνεξαρτήτως φυλῆς καί θρησκεύματος, οἵτινες ὑποφέρουσιν ἐκ τῆς παρούσης διοικήσεως.

Ὁ σκοπός τοῦ Ἐπαναστατικοῦ Κομιτάτου δέν ἐπιτυγχάνεται μόνον διά τῆς διαφωτίσεως τῶν διαφόρων ἐθνικοτήτων περί τῶν πολιτικῶν ζητημάτων τοῦ τόπου, ἀλλά πρέπει πρός τοῦτο παρά πᾶσι νά σχηματισθῆ ἡ πεποίθησις ὅτι ἡ ἐν τῷ μέλλοντι πρόοδος αὐτῶν μόνον διά τῆς δημιουργίας μιᾶς Διοικήσεως Αὐτονόμου ἐν τῆ Μακεδονία καί Ἀδριανουπόλει ἐξασφαλίζεται.

13 Πρέπει νά διαφωτισθῆ ὁ λαός περί τοῦ Μακεδονικοῦ ζητήματος ὑπό διεθνῆ ἔποψιν καί νά πεισθῆ ὅτι ἡ Μακεδονία ἕνεκα λόγων ἐθνολογικῶν εἶναι ἀδύνατον νά προσαρτηθῆ εἰς οἱονδήποτε ἄλλο κράτος. Εἶναι ἀνάγκη νά διαφωτισθῆ ὁ λαός ὅτι ὁ σκοπός τῶν ὁμόρων κρατῶν δέν ἀποβλέπει εἰς τήν ἀπολύτρωσιν αὐτοῦ ἀλλ' εἰς τήν διά προσαρτήσεως ἐπαύξησιν τῆς χώρας των διά διαμελισμοῦ τῆς Μακεδονίας. Ἡ ἰδέα τῆς ἑνώσεως τῶν Βαλκανικῶν κρατῶν θά χρησιμεύση ὡς βάσις πρός ἕνωσιν αὐτῶν τά δέ εἰρημένα κράτη πρέπει νά πεισθῶσιν ὅτι ἡ σωτηρία ὅλων ἐν τούτῳ ἔγκειται, ἡ Μακεδονία θέλει χρησιμεύση ὡς κέντρον τῆς Ἑνώσεως ταύτης.

Τό Κομιτᾶτον πρέπει ν' ἀναλάβη πᾶσαν τήν Διοικητικήν καί Δικαστικήν ἐξουσίαν τοῦ τόπου, ὥστε ἐντός βραχέως διά χρηστῆς διοικήσεως νά ἐμπνεύση εἰς τόν λαόν ὅτι εἶναι εἰς θέσιν τοῦτο ν' ἀντικαταστήση τήν γεγηρακυῖαν Τουρκικήν Ἐξουσίαν.

Ἐκτός τῶν μέχρι τοῦδε λόγων ὑπάρχει ἀκόμη ἀνάγκη συμμοριῶν, ἀλλ' ἄν αἱ συμμορίαι καταρτισθῶσιν ὡς μέχρι τοῦδε, αἱ παρ' αὐτῶν ἀναμενόμεναι ὠφέλειαι πολύ δυσκόλως δύνανται νά ἐπιτευχθῶσι, διότι ὁ λαός ἤδη δέν ἀποβλέπει εἰς αὐτούς ὡς διδασκάλους καί κατηχητάς του, ἀλλ' ὡς σωτῆρας του. Τοῦ λοιποῦ τά καθήκοντα τοῦ Κομιτάτου πρέπει ν' ἀνατίθενται οὐχί εἰς συμμορίας πλέον ἀλλ' εἰς Ἐπιτροπάς νομίμως ἐγκατεστημένας. Αἱ συμμορίαι πρέπει νά θεωρηθῶσιν ὅτι παρανόμως ὑφίστανται. Ὅπου ὅμως δέν ὑφίστανται Ἐπιτροπαί νομίμως ἅπασα ἡ Ἐξουσία συγκεντροῦται εἰς χεῖρας τῶν συμμοριῶν. Ἐπειδή δέ αἱ συμμορίαι θά ἔχωσι τοιαύτην ἀπο-
14 στολήν, ἡ συγκρότησις || αὐτῶν πρέπει νά μεταβληθῆ. Αἱ συμμορίαι πρέπει ν' ἀπαρτίζωνται ἐξ ἀνθρώπων γνωριζόντων καλῶς τόν τόπον καί δυναμένων ἐντός μικροῦ διά καταλλήλου κατηχήσεως νά παρασκευάσωσιν ἀνθρώπους διά τάς νομίμους ἐπιτροπάς. Ἡ δύναμις τῶν συμμοριῶν δέν πρέπει νά ᾖ μεγαλυτέρα τῆς ἀπαιτουμένης διά τήν ἄμυναν αὐτῶν, τά δέ καθήκοντα αὐτῶν εἶναι νά βοηθῶσι τήν ὑπό τῶν νομί-

μων Ἐπιτροπῶν γενομένην κατήχησιν, νά συντελῶσι εἰς τήν ἀνάπτυξιν τῆς κατηχήσεως καί νά ἑνώνωσι τάς τυχόν κεχωρισμένας ἐπαναστατικάς μικράς ὁμάδας. Αἱ συμμορίαι κατά τάς περιοδείας αὐτῶν πρέπει νά καταβάλλωσι μεγίστην προσοχήν, ὥστε ἐξ αἰτίας αὐτῶν νά μή πάθωσιν οἱ χωρικοί. Τούς Τούρκους οἵτινες ἀσχολοῦνται μέ τάς εἰρηνικάς αὐτῶν ἐργασίας πρέπει νά περιποιῶνται, ὅταν δέ παραστῆ ἀνάγκη νά προσλαμβάνωσιν αὐτούς εἰς εἰδικάς τινας ἐργασίας. Πρός τούς βλάπτοντας ὅμως τό Κομιτᾶτον πρέπει νά ἐπιδειχθῆ μεγίστη αὐστηρότης.

Αἱ κατά τόπους πολιτοφυλακαί πρέπει νά ἐκλέγωνται ἐξ ἀνθρώπων ἱκανῶν νά φυλάξωσι τά χωρία των ἀπό πάσης βιαιοπραγίας τῆς τε ἐξουσίας καί τῶν τυχόν ἄλλων κακοποιῶν στοιχείων. Τά δέ δεδομένα εἰς τούς ἄνδρας αὐτῶν ὅπλα δέν πρέπει να γίνωνται κτήματα τῶν κατόχων αὐτῶν, ἀλλά ν' ἀνήκωσι ὡς ἰδιοκτησία εἰς τήν Ἐπιτροπήν.

Πρέπει ν' αὐξηθῆ ὁ ἀριθμός τῶν ὀργάνων τῶν ἀπό τινος ὑφισταμένων εἰς τάς πόλεις, ἵνα διαπράττωσι κακουργήματα προκαλοῦντα τρόμον εἰς τόν κόσμον, νά εὐρυνθῆ δέ ἡ δικαιοδοσία αὐτῶν. Εἰς τά μέχρι τοῦδε καθήκοντα τῶν ὀργάνων τούτων, τῆς εἰσπράξεως χρημάτων καί θανατώσεως τῶν κατασκόπων, πρέπει ν' ανατεθῶσι καί ἡ τρομοκράτησις || τῶν Τουρκικῶν Κομιτάτων καί ἡ ἐκτέλεσις ἄλλων ἀναρχικῶν κινημάτων δυναμένων νά ὠφελήσωσι τό ἔργον τοῦ Κομιτάτου.

[Φάκελος Μοναστηρίου 1903, ΑΥΕ]

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 13ο

Β. ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΠΡΟΞΕΝΕΙΟΝ
ΕΝ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΩ

Ἐν Μοναστηρίῳ τῆ 21η Ἰανουαρίου 1903

Ἀρ. 38

Κύριε Ὑπουργέ

Τά ἐπακολουθήσαντα ἀπό τῆς ὑποβολῆς τῆς ὑπ' ἀριθ. 717 ἀπό 28 Δεκεμβρίου παρελθόντος ἔτους ἐκθέσεώς μου γεγονότα ἐπεκύρωσαν ὅ,τι δι' αὐτῆς ἔγραφον ἀναφορικῶς εἰς τήν ἀπειλουμένην διασάλευσιν τῆς ἐν Μακεδονία τάξεως, ἥν δραστηρίως ἤρξαντο καί αὖθις ὑπονομεύοντα τά βουλγαρικά Κομιτᾶτα ἰδία ἀπό τῆς εἰς Σόφιαν μεταβάσεως τοῦ Λάμσδορφ. Ἐκ τῶν ὑστέρων ἀποδείκνυται νῦν ὅτι τό ταξίδιον τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Ἐξωτερικῶν ἔσχεν ἀποτέλεσμα ὅλως ἀντίθετον τοῦ ἐπισήμως διαλαληθέντος σκοποῦ αὐτοῦ καί ὅτι ἀντί νά καθησυχάση ἐξῆψε μᾶλλον τούς βουλγαρικούς ἐγκεφάλους, ὡς ἠναγκάσθη νά μοι ὁμολογήση τελευταίως καί

ὁ ἐνταῦθα διευθύνων τό Βουλγαρικόν ᾿Εμπορικόν Πρακτορεῖον κ. Κολοῦσεφ.

Εὐθύς μετά τάς ἑορτάς, ὡς ἐτηλεγράφησα τῇ ῾Υμετέρᾳ ᾿Εξοχότητι τῇ 15ῃ ἱσταμένου, ἠρξάμην λαμβάνων παρά τῶν κατά τόπους πρακτόρων μου ἀλλεπαλλήλους εἰδήσεις, ἐμφαινούσας ἀσυνήθη κίνησιν τῶν συμμοριῶν κατά τήν ἐκτάκτως ψυχράν ταύτην τοῦ ἔτους ὥραν, καθ' ἥν πυκνή χιών καλύπτει τά ὄρη καί πᾶσαν τήν ὕπαιθρον χώραν. Αἱ κυριώτεραι τῶν ἐσχάτως σημειωθεισῶν μοι συμμοριῶν, ὧν αἱ πλεῖσται μοί ἦσαν γνωσταί ἐκ τοῦ παρελθόντος εἶναι κατά σειράν τοπογραφικήν αἱ ἑξῆς:

2 1) Αἱ εἰς τά πέριξ || τῶν Βοδενῶν καί ᾿Οστρόβου δρῶσαι ὑπό τήν ἀρχηγίαν Παύλου τινός δρῶντος κυρίως ἐν γειτνιάζοντι διαμερίσματι τοῦ βιλαετίου Θεσσαλονίκης, καί τοῦ ἐκ Περλεπέ Τάλε, ἔχοντος ὑφ' ἑαυτόν περί τούς 30.

2) Αἱ ἐν τῷ καζᾶ Καϊλαρίου καί τοῖς ἀνατολικοῖς διαμερίσμασι τῶν καζάδων Φλωρίνης καί Καστορίας περιφερόμεναι συμμορίαι τοῦ ἐκ Μοκραίνης παρά τήν Κλεισούραν Κόλε, τοῦ ἐκ Ρακίτας Γεωργίου, τοῦ ἐκ Μπανίτσης Λέτσου καί τοῦ ἐκ προηγουμένης ἐκθέσεώς μου γνωστοῦ Ντάνε ἐκ Γκορνιτσόβου.

3) Αἱ ἐν τῷ βορείῳ καί δυτικῷ τμήματι τοῦ καζᾶ Καστορίας καί τῷ νοτιοδυτικῷ τοῦ καζᾶ Φλωρίνης κρυπτόμεναι συμμορίαι τοῦ γνωστοῦ Τσακαλάρωφ, μεθ' οὗ ἡνώθη καί τις βοεβόδας Ποπώφ ἄρτι ἐκ Σοφίας ἀφικόμενος, τοῦ ἐκ Κονομπλατίου Μῆτρε Βλάχου, τοῦ ἐκ Τύρσιας Γκέλε, εἰς ἅς προσθετέα καί ἡ τοῦ γνωστοῦ Κῶτε.

4) ῾Η πρός τά μέρη τῆς Πρέσπας καί ᾿Αχρίδος ἐσχάτως διευθυνθεῖσα ὑπό τόν Βούλγαρον ἀξιωματικόν Δαβίδ. Οὗτος μετά τῆς συμμορίας του τήν 8 ᾿Ιανουαρίου διῆλθεν ἔξωθεν τῆς Φλωρίνης καί διηυθύνθη πρός τά Κορέστια, ἀφοῦ δέ διέτριψεν ἐπί τινας ἡμέρας εἰς τά ἐκεῖ χωρία, ὅπου συνήντησε καί ἐπέπληξε τόν Κῶτε, ὡς μή ὑπηρετοῦντα τυφλῶς τό Κομιτᾶτον καί τά βουλγαρικά συμφέροντα, καίπερ Βούλγαρος ὄντας, διηυθύνθη πρός τήν Πρέσπαν προτιθέμενος νά δράσῃ κατ' ἐκεῖνα τά μέρη. Καθ' ἅ ἐδήλωσεν εἰς μυστικόν πράκτορά μου ὁ Δαβίδ οὗτος κατάγεται ἐκ Λόφτσης τῆς Βουλγαρίας, εἶναι ἄγαμος, ἀξιωματικός τοῦ Βουλγαρικοῦ στρατοῦ ἐξελθών εἰς Μακεδονίαν κατά τά τέλη ᾿Οκτωβρίου π[αρελθόντος] ἔ[τους] ὅπως ἀγωνισθῇ πρός ἀπελευθέρωσιν αὐτῆς.

3 5) Αἱ ἐν τῇ πεδιάδι Μοναστηρίου καί Περλεπέ δρῶσαι τρεῖς συμμορίαι ὧν ἡ κυριωτέρα εἶναι ἡ ὑπό τήν ἀρχηγίαν τοῦ γνωστοῦ ἐκ παλαιοτέρων ἐκθέ||σεών μου πρώην βουλγαροδιδασκάλου Γ. Σούγγαρη.

6) Αἱ μεταξύ ᾿Αχρίδος, Ρέσνης, Κρουσόβου καί Κιρτσόβου δρῶσαι συμμορίαι τῶν γνωστῶν ὁπλαρχηγῶν ᾿Ιορδάν Πιπέρκωφ, τοῦ ἐκ Σλάνσκου Γκιουρτσίσκι, τοῦ ἐξ ᾿Ιστίπ Σλάβε ῎Αρσωφ, πρώην ἐπιθεωρητοῦ τῶν Βουλγαρικῶν σχολείων τοῦ καζᾶ Κιρτσόβου καί τινων ἄλλων ἧττον γνωστῶν ἀρχηγῶν.

7) Ἄλλαι τινές συμμορίαι πλανώμεναι ἐν Μοριχόβῳ καί ἐν τῷ καζᾶ Περλεπέ.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω κατανοεῖ ἡ Ὑμετέρα Ἐξοχότης ὅτι τά βουλγαρικά Κομιτᾶτα ἔχουσιν ἐξαπλώσει πυκνόν δίκτυον συμμοριῶν καί ἐν τῷ Νομῷ τούτῳ. Ὅ,τι καθιστᾶ ἐπικινδύνους τάς συμμορίας ταύτας εἶναι ἡ μύησις καί ἡ ἐπαναστατική διοργάνωσις τῶν χωρίων, ἅτινα τρέφουσι, κρύπτουσι καί κατά τάς περιστάσεις πολλαπλασιάζουσι τόν ἀριθμόν τῶν μελῶν αὐτῶν. Περί τοῦ διοργανισμοῦ τῶν συμμοριῶν καί τοῦ προορισμοῦ αὐτῶν ἔχω πολλά γράψει ἐν τῷ παρελθόντι, ὥστε κρίνω περιττόν νά ἐπαναλάβω καί νῦν τά αὐτά. Οἱ Τοῦρκοι παρά πᾶσαν τήν συνδρομήν, ἥν παρέσχομεν αὐτοῖς ἐν τῷ παρελθόντι ἐλάχιστά τινα κατώρθωσαν κατά τῶν συμμοριῶν, αἵτινες ἀποτελοῦσι τούς πλοκάμους οὕτως εἰπεῖν, δι' ὧν ὁ πανσλαβικός πολύπους κρατεῖ σήμερον πάντα ἀνεξαιρέτως τά βουλγαρόφωνα διαμερίσματα τῆς Μακεδονίας. Τό ἐπ' ἐμοί ἀνέκαθεν ἔτρεφον τήν γνώμην ὅτι ἐν δεδομένῃ στιγμῇ αἱ συμμορίαι αὗται θά δυνηθῶσι νά προκαλέσωσι ταραχάς καί τοπικάς τῶν κατοίκων ἐξεγέρσεις, τήν αὐτήν δέ γνώμην ἐξακολουθῶ νά τρέφω μέχρι τοῦ νῦν. Τό ἔργον τῶν Κομιτάτων ἔχει προχωρήσει εἰς βαθμόν καθιστῶντα ἀδύνατον πλέον σήμερον τήν καταπολέμησιν αὐτοῦ ὑπό τῆς τυφλῆς Τουρκικῆς διοικήσεως, ἥτις ἀπέναντι τοῦ συστηματικοῦ καί μεθοδικοῦ ὀργανισμοῦ αὐτῶν ἀντιτάσσει τάς ἀγριότητας τῶν πειναλέων ἀποσπασμάτων της καί τυχαίως τινάς μεταξύ αὐτῶν καί τῶν συμμοριῶν συγκρούσεις.

Ἐν τῇ πόλει τοῦ Μοναστηρίου ὁπόθεν διευθύνονται κυρίως αἱ ἐνέργειαι τοῦ Κομιτάτου οὐδεμία ἐπί τέλους καταδίωξις ἤ καί ἁπλή ἐπιτήρησις διωργανώθη παρά πάσας τάς διαμαρτυρίας μου καί τάς προτροπάς μου. Καί χθές ἔτι εἶπον ἀναφανδόν τῷ ἀπερχομένῳ Βαλῇ, ὅτι ἡ ἐν τῇ πόλει Μοναστηρίου ἀδράνειά του ἀπετέλει σκο||τεινότατον σημεῖον τῆς ἄλλως ἐπαινετῆς ἐνταῦθα ὑπηρεσίας του, οὗτος δ' 4
ἔσπευσε νά δικαιολογηθῇ λέγων ὅτι ἐγίνωσκε τήν ὕπαρξιν τῆς ἐνταῦθα Ὀμπστινας καί τά πρόσωπα τά ἀποτελοῦντα αὐτήν, ἀλλά δέν εἶχε στοιχεῖα ἐπαρκῆ πρός καταδίωξιν αὐτῶν, ἐπί τῇ εἰρωνικῇ δέ ἐρωτήσει μου ἄν ἀνεζήτησε καί δέν εὗρε τοιαῦτα μοί ὡμολόγησεν ὅτι δέν ἀνεζήτησε, διότι ὀγδοήκοντα τοῖς % ὑπέθετεν ὅτι δέν θ' ἀνεύρισκε, ἀνωφελῶς δέ θά προυκάλη διαμαρτυρήσεις καί ἐξωτερικάς ἐπεμβάσεις! Καί ἕν τοῖς % μόνον τῷ ἀπήντησα ἄν εἴχετε πιθανότητα ὅτι θά ἐπετυγχάνετε, ὀφείλετε νά προβῆτε προκειμένου περί τῆς ἀσφαλείας τοῦ κράτους σας εἰς ἐρεύνας καί ἀνακρίσεις.

Ἰδού διατί ἀπό δύο ἐτῶν δέν παύω κραυγάζων ὅτι οἱ Τοῦρκοι εἶναι μωροί καί ἀνίκανοι νά σώσωσιν ἑαυτούς ἐν Μακεδονίᾳ. Ὁ Θεός γινώσκει ποσάκις συνεβούλευσα αὐτούς καί ποσάκις ἔδωκα εἰς τάς χεῖρας των τόν μίτον τῆς καταδιώξεως τῶν ἐνταῦθα ἡγετῶν τοῦ Κομιτάτου, ἀλλ' εἰς μάτην. Jupiter dementur quos

perdere vult. [Μωραίνει Κύριος ὅν βούλεται ἀπωλέσαι]. Ἡ Ρωσοφοβία παρέλυε τάς χεῖρας καί τούς πόδας τῶν ἐν Γιλδίz, ἡ παραλυσία δ' αὕτη ἐπεξετείνετο καί μέχρι τῶν ἐπαρχιῶν. Τούτου ἕνεκα θλίβομαι, διότι ἐξ ἀρχῆς δέν ἐλήφθησαν ὑπ' ὄψιν αἱ προτάσεις μου περί ἐφαρμογῆς τοῦ γνωστοῦ λογίου: «*Πάσσαλος πασσάλω ἐκκρούεται*». Σήμερον πλέον εἶναι ἀργά. Τά κυριώτερα τῶν κατά τό τελευταῖον δεκαπενθήμερον συμβάντων ἀνεκοίνωσα τηλεγραφικῶς τῇ Ὑμετέρα Ἐξοχότητι διότι ἐλλείψει συχνῶν ἐντεῦθεν ταχυδρομικῶν εὐκαιριῶν δέν ἠδυνάμην ν' ἀποστέλλω ἐγκαίρως πλήρεις περί αὐτῶν ἐκθέσεις.

Ἐπιθεωρῶν νῦν τήν παροῦσαν περίστασιν παρατηρῶ ἐν προοιμίῳ ὅτι τά ἀποτελέσματα τῆς δράσεως ἡμῶν κατά τό παρελθόν ἔτος ἐν τοῖς διαμερίσμασι τοῖς ὑφισταμένοις ὁπωσδήποτε τήν ἡμετέραν ἐπίδρασιν ἐξακολουθοῦσι νά ὦσι εὐνοϊκά. Τόσον ἐν τοῖς διαμερίσμασι Φλωρίνης καί Καστορίας ὅσον καί ἐν τῇ πεδιάδι τοῦ Μοναστηρίου καί τῇ κοιλάδι τῆς Πρέσπας ὅπου δηλαδή ἐξακολουθεῖ ἀσκουμένη ἡ ἡμετέρα ἐπιρροή καί ὅπου προυκαλέσαμεν πέρυσι τήν συστηματικήν καταδίωξιν τῶν ὀπαδῶν τῶν Κομιτάτων ὁ ἐπαναστατικός ὀργασμός τῶν χωρικῶν εἶναι πολύ ὀλιγώτερος ἐπί τοῦ παρόντος ἤ ἐν τοῖς καθαρῶς βουλγαρικοῖς διαμερίσμασι,
5 τοῖς πρός βορρᾶν τῆς πόλεως Μοναστηρίου, ὅπου ἕνεκα τῆς ἐλλείψεως || οἱασδήποτε ἀντιδράσεως ἐκ μέρους ἡμῶν αἱ συμμορίαι ἠργάσθησαν λυσιτελέστερον διά τόν σκοπόν των, προβλέπω δέ συνεπῶς ὅτι τό προετοιμαζόμενον ἐπαναστατικόν κίνημα θέλει εὐδοκιμήση μᾶλλον αὐτόθι καίτοι ἀφεύκτως θέλει προκαλέση φοβεράς σφαγάς καί ἀντεκδικήσεις ἐκ μέρους τῶν γειτνιαζόντων Ἀλβανῶν.

Ἡ περί τό Ὄστροβον δρῶσα συμμορία τοῦ Τάνε, ἥτις, χάρις εἰς τήν ἀδράνειαν τῶν Ἀρχῶν καί τήν δειλίαν τοῦ Ἁγίου Μογλενῶν, μή τολμῶντος νά ἐξέλθη εἰς περιοδείαν, ἔχει ὑπαγάγει ὑπό τό κράτος αὐτῆς καί τά παρακείμενα ὀρθόδοξα χωρία καί δή τήν Τσέγαννην, Ροσίλοβον κτλ. ἔπαιξεν ἐσχάτως τήν ἑξῆς κωμειδυλλιακήν σκηνήν, ἀξίαν νά καταλεχθῆ μεταξύ τῶν ἀναλόγων σκηνῶν τοῦ γνωστοῦ κωμειδυλλίου Grand Via, καί οὐ σμικρόν ἐξευτελίσασαν εἰς τά ὄμματα τῶν χωρικῶν τό κυβερνητικόν γόητρον. Δύο σχισματικοί ἐξ Ὀστρόβου οἱ Γεώργιος Κόλε καί Γεώργιος Γκέλε μετά τοῦ ἐκ Τσέγαννης ὀρθοδόξου Γιαννάκη Παπαγκούλου ἀπεστέλλοντο τῇ 18 ἱσταμένου δέσμιοι εἰς Μοναστήριον συνοδευόμενοι ὑπό δύο ζαπτιέδων· ἡ ρηθεῖσα συμμορία εἰδοποιηθεῖσα κατέλαβεν ἐξαπίνης αὐτούς παρά τό Γκορνίτσοβον καί τούς μέν χωρικούς ἠλευθέρωσε καί παρέλαβε μεθ' ἑαυτῆς, τούς δέ χωροφύλακας ἀφώπλισε καί ἀφοῦ ἔδεσεν αὐτούς μέ τάς χειροπέδας τῶν χωρικῶν τούς ἀφῆκε νά ἐπιστρέψωσιν εἰς τά ἴδια· οὗτοι δέ σιδηροδέσμιοι ὡς ἦσαν ἐπέστρεψαν πράγματι εἰς Ὄστροβον πρός μεγάλην θυμηδίαν τῶν ὀπαδῶν τοῦ Κομιτάτου.

Ἐξ Ὀστρόβου κατεβλήθησαν ἐσχάτως ἐνέργειαι πρός προσηλυτισμόν εἰς τό σχέδιον τῶν Κομιτάτων καί τῶν δύο βουλγαροφώνων μέν, πλήν ἑλληνικωτάτων χωρίων, τοῦ Γραμματικόβου καί τῆς Κατρανίτσης· ἀλλ' ἐλπίζω ὅτι αἱ ἀντενέργειαι, εἰς ἅς ἐγκαίρως προέβην, θέλουσι προλάβη πάντα τοιοῦτον κίνδυνον.

Ἐν τῷ καζᾶ Καϊλαρίου, ὅπου περιφέρονται αἱ δύο προρρηθεῖσαι συμμορίαι τοῦ ἐκ Μοκραίνης Κόλε καί τοῦ ἐκ Ρακίτας Γεωργίου, ἐδολοφονήθη ἀγρίως ὑπό τῆς δευτέρας, ὡς εἰκάζεται, ὁ ἐν Παλαιοχωρίῳ ἡμέτερος ἱερεύς Νικόλαος ἐπιστρέφων ἐκ Ρακίτας εἰς τό χωρίον του. Τό πτῶμα του ριφθέν || εἰς τό μέσον τῆς ὁδοῦ εὗρον 6
ἀγωγιάται διερχόμενοι ἐκεῖθεν. Τά προκαλέσαντα τήν δολοφονίαν του αἴτια ἦσαν ἡ φυλάκισις τοῦ ἐν τῷ αὐτῷ χωρίῳ σχισματικοῦ συναδέλφου του γενομένη ὀλίγας ἡμέρας πρότερον καί ἡ ὑπό τοῦ δολοφονηθέντος καταγγελία ἄλλων τινῶν σχισματικῶν ἐνώπιον τῶν Ἀρχῶν Καϊλαρίου.

Καί ἐν τῷ καζᾶ Φλωρίνης συνέβησαν 6 φόνοι ὀρθοδόξων καί σχισματικῶν ἀλλά παραμένει ἄγνωστον εἰσέτι ἄν πάντες οὗτοι διεπράχθησαν ἐντολῇ τοῦ Κομιτάτου τιμωροῦντος προδοσίας κατ' αὐτοῦ.

Ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Καστορίας, καθ' ἅ μοι γράφει ὁ ἐκεῖ Μητροπολίτης παρατηροῦνται νέα ἀνησυχητικά συμπτώματα. Δύο συμμορῖται ἔσχον τό θράσος νά ἀπειλήσωσιν ἐν μέσῃ Καστορίᾳ τήν οἰκογένειαν τοῦ ἐν Ἀετοζίῳ διδασκάλου ἡμῶν, ὅστις φοβηθείς τάς ἀπειλάς αὐτῶν ἐγκατέλειπε τήν θέσιν του, ὁ δέ διαβόητος Τσακαλάρωφ ἐξακολουθεῖ νά περιφέρηται ἀνά τά χωρία Δίμπενι, Κωστενέτσι, Ζουπάνιστα, Λαμπανίτσα κτλ. Ἄξιαι ἰδιαιτέρας προσοχῆς εἶναι δύο ἐπιστολαί, ἅς οὗτος ἀπηύθυνε πρός τόν Μητροπολίτην Καστορίας καί ὧν ὑποβάλλω συνημμένως τά διαβιβασθέντα μοι ἀντίγραφα[1].

Ἐν τῷ τμήματι Κορεστίων ὑφίστανται, ὡς προεῖπον, πάντοτε καί αἱ συμμορίαι τοῦ Κώτε καί Γκέλε, αἵτινες ἐξακολουθοῦσι φειδόμεναι τῶν ὀρθοδόξων καί τῶν ἑλληνικῶν ὁπωσδήποτε συμφερόντων. Ἕτερος ὀπαδός τοῦ Κώτε ὁ ἐκ Ράμπι τῆς ἐπαρχίας Πρεσπῶν Σπύρος περιφέρεται ἀνά τά χωρία τῆς Πρέσπας, πρός καταδίωξιν δέ αὐτοῦ ἐστάλη ἐσχάτως εἰς Ράμπι ὑπό τοῦ μουδίρη Νάκολετς ὁ Μουσλήμ ὄνμπασης, ὅστις ἐκακοποίησέ τινας τῶν ὀρθοδόξων χωρικῶν εἰς βαθμόν προκαλέσαντα παρά τῷ Βαλῇ παραστάσεις ἐκ μέρους ἐμοῦ τε καί τοῦ Ρώσου Προξένου.

Ἐν τοῖς χωρίοις τῆς πεδιάδος Μοναστηρίου αἱ συμμορίαι ἐξηκολούθησαν ἐργαζόμεναι καί προσηλυτίζουσαι καί τά μήπω προσηλυτισθέντα χωρία κατά τόν γνωστόν τρόπον, ἀξίαν δέ προσοχῆς τινος θεωρῶ τήν διαβιβασθεῖσάν μοι ἐκ δύο χωρίων πληροφορίαν ὅτι οἱ συμμορῖται συνέστησαν αὐστηρῶς εἰς τούς χωρικούς

1. Ἡ μία βρέθηκε καί προτάσσεται τῆς ἐκδόσεως μέ ἡμερομηνία 5 Ἰανουαρίου 1903. Βλ. σελ. ξδ΄.

οὐδενί ἄλλω ν' ἀναφέρωσί τι περί τῶν διενεργουμένων πλήν τῶν Προξένων Αὐστρίας καί Ρωσίας καί Γαλλίας.

7 'Αλλ αἱ ἐπαναστατικαί τῶν Κομιτάτων ἐνέργειαι ἐγένοντο τελευταίως ζωηρότεραι καί αἰσθητότεραι εἰς τά περί τήν Ρέσναν καί 'Αχρίδα μέρη.

Τῆ 8η ἱσταμένου συνελήφθη ἔξωθεν τῆς Ρέσνης ἀγωγιάτης τις, ἐφ' οὗ κατεσχέθη ἐπιστολή διευθυνομένη ὑπό τοῦ ἐκεῖ βουλγαροδιδασκάλου Λουκᾶ Γροῦπτσεφ πρός τόν ἐνταῦθα συνάδελφόν του Σβέτκωφ. Ἅμα τῆ κατασχέσει τῆς ἐπιστολῆς ταύτης ὁ δέ ἀποστολεύς καί ὁ πρός ὅν διηυθύνετο ὡς καί τινες ἄλλοι ἐγένοντο ἄφαντοι, αὐθημερόν δ' ἐνηργήθησαν ὑπό τῆς ἀστυνομίας ἐνταῦθα τε καί ἐν Ρέσνα συλλήψεις ἀτόμων ὧν τά ὀνόματα ἀνεφέροντο ἐν τῆ ἐπιστολῆ. Ὁ Παράσκεφ Σβέτκωφ ἐδραπέτευσε μεταμφιεσθείς εἰς ἱερομόναχον, εἶναι δέ αὐτός οὗτος ὅστις φανερῶς μέν ἐδίδασκε τήν ᾠδικήν καί γυμναστικήν ἐν τοῖς Βουλγαρικοῖς σχολείοις, κρυφίως δ' ἐγύμναζεν εἰς τά ὅπλα τούς ὀπαδούς τοῦ Κομιτάτου ὡς ἔγραψα διά τῆς ὑπ' ἀρ. 717 ἀπό 28 Δεκεμβρίου π.ἔ. ἐκθέσεώς μου. Μετά τήν ἐξαφάνισίν του ἐγνώσθη ὅτι ἦτο Βούλγαρος ἀξιωματικός, περί τούτου δέ οὐδεμίαν εἶχον ἐγώ ἀμφιβολίαν, μεθ' ἅς μοι ἔδωκεν ἐν καιρῶ πληροφορίας ὁ μυστικός μου πράκτωρ. 'Αλλ' ὁ ἐνταῦθα 'Εμπορικός Πράκτωρ τῆς Βουλγαρίας κ. Κολοῦσεφ συμπεσόντος λόγου περί τοῦ εἰρημένου ἀξιωματικοῦ δέν ἐδίστασε νά μέ διαβεβαιώση ὅτι οὗτος ἦτο φυγόστρατός τις διδάσκαλος καί ὅτι ἀδίκως ἐνομίσθη ὡς ἀξιωματικός ὑπό τῶν Τούρκων! 'Αλλ' ὅ,τι χαρακτηρίζει ἔτι μᾶλλον τήν ἀδέξιον κρυψίνοιαν τοῦ κ. Κολοῦσεφ εἶναι ἡ ἀπάντησις ἥν μοι ἔδωκεν, ἀθώως ἐρωτήσαντι αὐτόν, ἄν κατά τήν παρουσίασιν αὐτοῦ ἐνώπιον τοῦ Βαλῆ ἐλέχθη τι περί τῆς πολιτικῆς καταστάσεως: «Nous autres, nous sommes ici pour le commerce et pas pour la politique» ['Εμεῖς εἴμαστε ἐδῶ γιά ἐμπόριο καί ὄχι γιά πολιτική] μοί παρετήρησεν ἀφελῶς ὁ κ. Κολοῦσεφ. Περί τούτου οὐδεμίαν εἶχον ἀμφιβολίαν, ἀνταπήντησα, ἀλλά τοῦτο δέν μέ ἠμπόδιζε, προσέθηκα, νά παρακαλέσω αὐτόν λίαν ἐμπιστευτικῶς ὅπως, ἐάν ἐκ τύχης ἤθελε παρουσιασθῆ εὐκαιρία τις νά γνωρίση τινά ἐκ τῶν ἐνταῦθα ἡγετῶν τοῦ Κομιτάτου ἀνακοινώση αὐτοῖς ὅτι δέν πρέπει νά ἐκβιάζωσι καί φορολογῶσι τούς ἐνταῦθα Ἕλληνας ἐάν θέλωσι νά μή καταδιώξωμεν καί ἡμεῖς αὐτούς. Τά μέλη τῆς ἐνταῦθα Ὁμπστινας γνωρίζω, τῶ εἶπον, ὀνομαστί· γνω-
8 ρίζω ἐκ περισσοῦ τί ἄλλοτε ἐμελέτησαν κατ' ἐμοῦ τοῦ ἰδίου καί ὅμως || ἐγώ οὐδέν διενήργησα κατ' αὐτῶν, ἄν δέ θέλωσι νά μή προβῶμεν εἰς ἀντίποινα, ὀφείλουσι νά σεβασθῶσι ἕνα μόνον ὅρον ὅν τάσσω αὐτοῖς· ν' ἀπόσχωσι τῶν ἐκβιάσεων ἅς ἤρχισαν κατά τῶν ἐν Μοναστηρίω ἑλλήνων. Ὁ κ. Κολοῦσεφ ἐταράχθη ἐπί ταῖς δηλώσεσί μου, διεμαρτυρήθη ὅτι εἰς οὐδεμίαν εὑρίσκετο συνάφειαν μετά τοῦ Κομιτάτου· προσέθηκεν ὅμως ἐν τέλει ὅτι τό καθ' ἑαυτόν ἦτο πληρέστατα μετ' ἐμοῦ

σύμφωνος ὅτι τό Κομιτᾶτον ἔδει νά ἀποφύγη τά βίαια μέσα καί τάς ἀπειλάς καί ὅτι ὑπό τό πνεῦμα τοῦτο θά ἐλάλη καί εἰς τούς ἐδῶ βουλγάρους δοθείσης εὐκαιρίας.

Εἰς τό ἀνωτέρω διάβημα, ὅπερ ἐπεισοδιακῶς ἀφηγοῦμαι ἐνταῦθα, ἔκρινα ἀπολύτως ἀναγκαῖον νά προβῶ διότι ἀφ' ἑνός εἶχον λόγους νά θεωρῶ εἰς τόν κ. Κολοῦσεφ ὡς λαμβάνοντα ἐνεργόν μέρος εἰς τάς ὑποθέσεις τοῦ Κομιτάτου, καί ἀφ' ἑτέρου διότι μέ ἀπελπίζει ἡ ἀδράνεια τῶν Τούρκων καί ἡ ἐνταῦθα παραμονή τοῦ κ. Ἀμβροσίου, οὗ ἡ ἐγνωσμένη στάσις ἐμποδίζει πᾶσαν σκέψιν ἐνεργητικωτέρας ἀντιδράσεως κατά τῶν ἐνεργειῶν τοῦ Κομιτάτου, ὅπερ φόβος ὑπάρχει μή διά τῆς τρομοκρατίας ἐπιβληθῆ βαθμηδόν καί εἰς τούς ἐνταῦθα ἡμετέρους.

Τήν κατάσχεσιν τῆς ἐπιστολῆς καί τάς συνεπεία αὐτῆς διενεργηθείσας κατ' οἶκον ἐρεύνας καί συλλήψεις ἐν Ρέσνη ἐπηκολούθησαν τά ἑξῆς γεγονότα. Συμπλοκή ἐν τῆ θέσει Κάρσκα τοῦ διαμερίσματος Δεμίρ-Χισσάρ συμβᾶσαν τήν 11 ἱσταμένου μεταξύ συμμορίας 30μελοῦς καί στρατιωτικοῦ ἀποσπάσματος καθ' ἥν ἐφονεύθη εἷς συμμορίτης τῶν λοιπῶν ἀποσυρθέντων πρός τό χωρίον Ζάσλε ἅμα τῆ ἐπελεύσει τῆς νυκτός. Μετά τρεῖς ἡμέρας ἤτοι τήν 14ην ἱσταμένου ἄλλη τριακονταμελής συμμορία ὑπό τήν ἀρχηγίαν τοῦ σχισματικοῦ ἱερέως τοῦ πρός ἀνατολάς τῆς Ἀχρίδος κειμένου χωρίου Βέλγκοστι, Παπαχρήστου, περί οὗ ἔχω γράψει τῶ Σ[εβαστῶ] Ὑπουργείω ὡς φονεύσαντος κατά τό παρελθόν ἔτος γυναῖκά τινα καί σχηματίσαντος εἶτα συμμορίαν, ἐπολιορκήθη νύκτωρ συνεπεία προδοσίας γυναικός τινος ἐν τῶ χωρίω Κόνισκα κειμένω πρός Ν. τῆς Ἀχρίδος ὑπό στρατιωτικῶν ἀποσπασμάτων καί βασιβουζούκων ἐπί παρουσία τοῦ καϊμακάκη Ἀχρίδος καί τοῦ διοικητοῦ τοῦ ἐκεῖ ἑδρεύοντος τάγματος. Οἱ συμμορῖται μή θελήσαντες νά παραδοθῶσι ἐπυροβόλησαν κατά τῶν πολιορκούντων αὐτούς καί ἐφόνευσαν δύο
χωροφύλακας, καί || δύο δεκανεῖς. Ὁ στρατός ἀνταπήντησεν, οὕτω δ' ἐφονεύθη- 9
σαν ἐκ τῶν συμμοριτῶν ὁ ἀρχηγός Παπαχρῆστος μετά τριῶν ἄλλων, ἐπληγώθησαν τέσσαρες καί δεκαέξ ἄλλοι συνελήφθησαν μετά 4 σάκκων πεπληρωμένων ἐγγράφων. Κατεσχέθησαν πρός τούτοις φάρμακα καί ὅπλα μετά φυσιγγίων. Ἐκ τῆς συμμορίας ἕξ μόνον διεσώθησαν. Τήν καταστροφήν ταύτην τῆς συμμορίας τοῦ Παπαχρήστου ἐκδικούμενος ἕτερος ἀρχηγός ὁ Σλάβε Ἄρσωφ μετέβη τήν ἐπιοῦσαν εἰς τό ΝΑ τοῦ εἰρημένου χωρίου κείμενον Λέσκοβετς παρά τήν Δ. ὄχθην τῆς Πρέσπας, ὁπόθεν ἀπήγαγε τέσσαρας γυναῖκας ὑπόπτους ἐπί τῆ γενομένη προδοσία καί κατεκρεούργησεν αὐτάς. Αἱ οἰκτρῶς ἔξωθι τοῦ χωρίου θανατωθεῖσαι γυναῖκες αἵτινες ὡς λέγεται προέδωκαν εἰς τούς Τούρκους τήν συμμορίαν εἶναι αἱ ἑξῆς: 1) Ἄγκω σύζυγος Γιάννου Στέφου ἐτῶν 25· τό πτῶμα αὐτῆς εὑρέθη φέρον 8 πληγάς κατενεχθείσας διά μαχαίρας. 2) Μάσα σύζυγος τοῦ μουχτάρη τοῦ χωρίου Τράϊτσε, ἐτῶν 55, λαβοῦσα 2 πληγάς. 3) Σφέτα ἐτῶν 25 νύμφη τοῦ αὐτοῦ μου-

χτάρη φέρουσα 10 τραύματα καί 4) Πέκε θυγάτηρ τοῦ αὐτοῦ μουχτάρη ἐτῶν 18 φέρουσα 9 πληγάς. 'Εκ τῶν ὑστέρων ἐλέχθη ὅτι πρό 2 μηνῶν αἱ γυναῖκες αὗται εἶχον καταδικασθῆ εἰς θάνατον ὑπό τοῦ Κομιτάτου ὡς προδίδουσαι τά μυστικά αὐτοῦ εἰς τούς Τούρκους καί ὅτι ὁ Ἄρσωφ ἐξετέλεσε τήν θανατικήν ἀπόφασιν μετά τήν τελευταίαν προδοσίαν, ἀφοῦ προηγουμένως ἀνέγνωσεν αὐτήν ἐνώπιον τῶν χωρικῶν μετά πολλῶν ἐνδείξεων σεβασμοῦ πρός τήν ἐκδοῦσαν αὐτήν ἐπαναστατικήν ἀρχήν.

Μετά τήν συστηματικήν ταύτην ὑπό τοῦ Κομιτάτου θανάτωσιν παντός προδίδοντας τάς ἐνεργείας αὐτοῦ καί τήν εὐτελῆ τῶν Τούρκων ἀνικανότητα ὅπως φυλάξωσι τήν ζωήν τῶν ἴδιων αὐτῶν ὀργάνων, ἐννοεῖται ὅτι δέν δύναται ἤ νά τελεσφορήσῃ ἐπί τέλους ἡ ἐπανάστασις.

Διά παραπλησίους λόγους ἐφονεύθη ἐσχάτως καί ἐν τῷ πρός Β. τοῦ Μοναστηρίου κειμένῳ χωρίῳ Λοπατνίτσα ὁ σχισματικός Σδράβε καί ἡ σύζυγός του· ἐπίσης ἐν τῷ παρά τόν Περλεπέν Καδήκιόϊ ὁ Σιάμκο Δῆμε, ὡς προδώσας τήν ἐκεῖ κατά τό παρελθόν θέρος καταστραφεῖσαν συμμορίαν. Δράσται τῆς || τελευταίας δολοφονίας ἦσαν δύο βούλγαροι μαθηταί. Διά τῶν δολοφονιῶν τούτων τό Κομιτᾶτον ἕνα ἐπιδιώκει σταθερόν σκοπόν, ν' ἀναγκάσῃ τούς χωρικούς νά μή προδίδωσι τάς ἐνεργείας του, τοῦτο δέ καί κατώρθωσε σχεδόν. Τελευταία τις μόνον δολοφονία ἡ τοῦ ἐκ Βάρδινο Βασιλείου Κοσμᾶ ἐγνώσθη ὅτι εἶχεν ἄλλον λόγον· τήν ἐπιμονήν αὐτοῦ παρά τάς τοῦ Κομιτάτου ἀποτροπάς ὅπως καταταχθῇ εἰς τήν χωροφυλακήν.

Τήν ἐν Κόνσκῳ συμπλοκήν διεδέχθη εὐθύς κατόπιν ἄλλη ἡ καί πασῶν τῶν μέχρι τοῦδε σπουδαιοτέρα. Τήν 18ην ἱσταμένου ἐν τῷ χωρίῳ Ἴσμπιστα πρός Β. τῆς Ρέσνης κατέλυε συμμορία τις ἐξ 25, ἥτις ἐπυροβόλησε χωροφύλακας διερχομένους ἐκεῖθεν. Τούτου ἀναγγελθέντος εἰς Ρέσναν ἀπεστάλησαν στρατιῶται καί χωροφύλακες, οἵτινες μετά πολλῶν ἐκ Ρέσνης βασιβουζούκων περιεκύκλωσαν τό χωρίον. 'Επηκολούθησε πυκνός πυροβολισμός διαρκέσας δι' ὅλης σχεδόν τῆς ἡμέρας. Τήν νύκτα κατέφθασαν ἐπικουρίαι ἐξ ἐφίππων καί πεζῶν χωροφυλάκων, ἀλλ' εἰς βοήθειαν τῶν πολιορκουμένων ἔδραμον ἐπίσης οἱ ἐν τῷ παρακειμένῳ χωρίῳ Γιαγκοβέτς παρατυχόντες ὀπλαρχηγοί Ἄρσωφ καί Διαβίδωφ μεθ' ἑτέρων 34 συμμοριτῶν. Εἰδοποιηθέντες ἀπό τῆς ἡμέρας ὑπό τοῦ Ἄρσωφ κατέφθασαν περί τήν 9ην μ.μ. καί πλεῖστοι ὅσοι χωρικοί ἐκ τῶν γειτονικῶν χωρίων, οἵτινες περιεκύκλωσαν τούς πολιορκητάς. Καθ' ἅ μοι διηγήθη 'Αλβανός χωροφύλαξ μετασχών τῆς συμπλοκῆς, τριακόσιοι τουλάχιστον χωρικοί εἶχον δράμει εἰς βοήθειαν τῶν πολιορκουμένων συμμοριτῶν ἐκβάλλοντες ἐνθουσιώδεις ἀλλαλαγμούς πρός ἐνθάρρυνσιν αὐτῶν καί διευθύνοντες πυκνόν πῦρ κατά τῶν Τούρκων. Ἡ μάχη

Ἴζμπιστα (ΓΠ)

διήρκεσε μέχρι τῆς 3 μετά τό μεσανύκτιον ὁπότε κατέπαυσαν οἱ πυροβολισμοί, ἀποσυρθέντων τῶν τε χωρικῶν καί τῶν συμμοριτῶν. Τρεῖς ἐκ τῶν πολιορκηθέντων συμμοριτῶν ἐφονεύθησαν καί τρεῖς συνελήφθησαν ζῶντες, ἐκάησαν δέ καί δύο οἰκίαι τοῦ χωρίου. Οἱ λοιποί συμμορῖται διέφυγον. Ἐκ τῶν Τούρκων ὁμολογοῦνται 2 χωροφύλακες θανασίμως πληγωμένοι· ἀλλά κατ' ἄλλην ἔκδοσιν ὑπέρ τούς 30 ἐπληγώθησαν καί ἐφονεύθησαν ἐν οἷς καί τινες βασιβουζοῦκοι ἐκ Ρέσνης.

Τήν συμπλοκήν ταύτην ἀπεκάλεσα ὡς τήν σπουδαιοτέραν τῶν ἐν τῷ Νομῷ
11 τούτῳ λαβουσῶν μέχρι τοῦδε χώραν, ἕνεκα τῆς παρατηρηθείσης προθυ||μίας ἐκ μέρους τῶν χωρικῶν ὅπως ὑπακούσωσιν εἰς τήν πρόσκλησιν τοῦ ὁπλαρχηγοῦ Ἄρσωφ. Τά ἀποσπάσματα τήν ἐπιοῦσαν Κυριακήν 19 ἱσταμένου διηρεύνησαν τά πέριξ ἀλλ' οὐδένα ἀνεῦρον ἔνοπλον. Εἰσῆλθον εἶτα εἰς τά χωρία ὁπόθεν συνέλαβον περί τούς 40 χωρικούς οὕς ἀπέλυσαν, κατόπιν, φαίνεται δέ ὅτι προέβησαν καί εἰς διαρπαγάς ἐν τοῖς χωρίοις, διότι τήν ἐπιοῦσαν ἤρξαντο καταφθάνουσαι γυναῖκες ἐξ Ἰζμπίστης, Κρούσιας, Κρίβενι κτλ. παραπονούμεναι ἐπί τῇ λεηλασίᾳ τῶν οἰκιῶν αὐτῶν ὑπό τε τῶν χωροφυλάκων καί τῶν βασιβουζούκων.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω πληροφοριῶν καταφαίνεται ὅτι καί ἐν τῷ Νομῷ τούτῳ ἡ κατάστασις δεινοῦται ὁλονέν, ὅτι ἡ ὑπό τῶν Τούρκων ἀποκατάστασις τῆς τάξεως ἀποδεικνύεται ἀδύνατος, ὅτι οἱ βουλγαρόφωνοι χωρικοί παρασύρονται βαθμηδόν ὑπό τῶν συμμοριῶν εἰς τήν ἰδέαν τῆς ἐπαναστάσεως καί ὅτι ἡ θέσις ἡμῶν καθίσταται ὁλονέν δυσχερεστέρα καί κρισιμωτέρα.

Ἀντίγραφον τῆς παρούσης ὑποβάλλεται τῇ ἐν Κων/πόλει Β[ασιλικῇ] Πρεσβείᾳ καί τῷ ἐν Θεσσαλονίκῃ Γενικῷ Προξενείῳ.

Δέξασθε, Κύριε Ὑπουργέ, τήν ἔκφρασιν τοῦ βαθυτάτου σεβασμοῦ μεθ' οὗ διατελῶ.

Εὐπειθέστατος
ὁ Πρόξενος
Σταμάτης Κιουζέ Πεζᾶς
[Σύνταξις Ἴων Δραγούμης]
[Φ. 50, ύπ. α', 1903, ΑΥΕ]

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 14ο

ΠΡΟΞΕΝΕΙΟΝ
ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΟΥ
Συνημμένῳ τῷ 214

'Αντίγραφον τῆς πρός τῷ Πατριαρχείῳ
ἀποσταλείσης ἐκθέσεως

Παναγιώτατε Δέσποτα

Κατά τάς τελευταίας ἡμέρας διερχόμεθα φοβεράν κρίσιν συνεπεία τοῦ συστηματικοῦ διωγμοῦ ὅν ἤγειρε κατά τῆς ὑπάρξεως ἡμῶν τό βουλγαρικόν Κομιτᾶτον καί ἐπικαλοῦμαι ταπεινῶς τήν σύντονον καί εὐμενῆ προσοχήν καί ἀνάλογον ἐνέργειαν τῆς Ὑμετέρας Θειοτάτης καί προσκυνητῆς μοι Παναγιότητος καί τῆς περί Αὐτήν Ἁγίας καί Ἱερᾶς Συνόδου.

Ἀφοῦ Παναγιώτατε αἱ ἀλλεπάλληλοι δολοφονίαι τῶν σπουδαιοτέρων ὀπαδῶν τῶν Πατριαρχείων καί αἱ ἀπειλαί κατά πάσης ἐξεχούσης κεφαλῆς οὐ μόνον ἥκιστα συνετέλεσαν εἰς τήν ἀποσκίρτησιν τῶν χωρίων ἀλλά τουναντίον διηυκόλυναν ἡμῖν τήν προσάρτησιν ἀρκετῶν χωρίων εἰς τήν ταπεινήν μου Μητρόπολιν, μετά τήν ἐκ Κορεστίων ἐπιστροφήν μου, ἤρξατο ἤδη διωγμός συστηματικός κατά τῶν ἡμετέρων σχολῶν καί ἐκκλησιῶν παρόμοιον τοῦ ὁποίου δέν ἐνθυμοῦμαι νά ἔχη ἀναγράψει μέχρι τοῦδε ἡ ἱστορία. Τοῦ διωγμοῦ τούτου πρωτοστατεῖ ὁ ἐπί κακουργήμασι διαβόητος βούλγαρος ὁπλαρχηγός Τσακαλάρωφ καί ἡ συμμορία αὐτοῦ, εἰς ἥν προσετέθησαν οἱ ἄρτι ἀμνηστίας τυχόντες παρά τῆς Αὐτοῦ Μεγαλειότητος, ἐν οἷς ἐξέχουσιν ὁ πρώην ἀντιπρόσωπος τοῦ 'Εξάρχου ἐν Καστορίᾳ παπᾶ-Θωμᾶς, ὁ ἐκ Δίμπενης Λάζος Παπατράϊκου καί ἄλλοι.

Ἀφ' ἧς ἡμέρας ἀπελύθησαν τῶν φυλακῶν οἱ ἀχάριστοι ἐγκληματίαι ἔχομεν 2
νέας δολοφονίας τῶν ἀπομεινάντων ἐν τοῖς χωρίοις ἀτρομήτων ἡμῶν ὀπαδῶν, ἡ δέ γενική ἀμνηστία ἀντί νά περιορίση τό σφρῖγος τοῦ Κομιτάτου ἐπέχεεν ἔλαιον καί ὑπεδαύλισε τήν πυράν.

'Εν Στρεμπένῳ τῆς ταπεινῆς ἐπαρχίας μου, ὑπαγομένῳ διοικητικῶς εἰς Φλώριναν, ἀφοῦ πρό ἑνός ἔτους ἐξηφάνισαν τόν ἕνα τοῦ χωρίου στῦλον τόν ἀείμνηστον γέροντα ἱερέα Δημήτριον, τῇ 19η Φεβρουαρίου κατέρριψαν καί τό ἕτερον τοῦ χωρίου ξύλον τόν μουχτάρην καί ἐπίτροπον τοῦ χωρίου Νικόλαον Νάτσην, κατασφάξαντες ὡς πρόβατον τόν δυστυχῆ γέροντα ὀλίγα λεπτά τῆς ὥρας μακράν τοῦ χωρίου. Μετ' ὀλίγας ἡμέρας τῇ 8η Μαρτίου ἐν Ζαγοριτσάνη τῆς Καστορίας ἔρριψεν ἄπνουν ἡ μάχαιρα καί ἡ σφαῖρα τῶν δολοφόνων ὀλίγα λεπτά μακράν τοῦ χωρίου τόν σπουδαιότερον ἄνθρωπόν μας Νικόλαον τόν τυφλόν ἕν ἔτος μετά τήν δολοφονίαν τοῦ ἀειμνήστου χριστιανοῦ τοῦ χωρίου Κοσμᾶ. Τῇ 4η Μαρτίου ἐφόνευσαν παρά τήν Σλίβενην καί τινα ὀθωμανόν οὕτινος ἀγνοῶ τό ὄνομα. Συνεπεία τῶν δολοφονιῶν τούτων φυσικῷ τῷ λόγῳ ὑπῆρξεν ὁ γενικός πανικός ὅν ἐνέσπειρε πανταχοῦ ἡ ἀπαίσιος εἴδησις καί αἱ ἄλλαι δολοφονίαι τῶν ἡμετέρων ἐν ταῖς γειτνιαζούσαις ἡμῶν ἐπαρχίαις. Καταπεσόντος οὕτω τοῦ ἠθικοῦ τῶν ἡμετέρων χρι-

στιανῶν, ἐνόμισεν τό Κομιτᾶτον ὅτι ἐπέστη πλέον ἡ κατάλληλος ψυχολογική στιγμή ὅπως ὑποκλέψη ἐξαναγκαστικῶς τήν συνείδησιν τῶν ὀρθοδόξων ἄνευ οὐδεμίας ἀντιστάσεως. Ἐν πρώτοις ἐξεδίωξαν ἐκ Ζελενιτσίου τόν διδάσκαλόν μας Κοσμᾶν Γραμμενόπουλον, ἀπειλήσαντες διά θανάτου νά κλείση τό σχολεῖον τῆς Μητροπόλεως καί ἀναχωρήση ἐκεῖθεν. Ὁ ἀδελφός αὐτοῦ Στέφ. Γραμμενόπουλος διδάσκαλος ἐν Στρεμπένω πρό πολλοῦ ὑπό τοῦ Κομιτάτου προγεγραμμένος, ἀφοῦ διέφυγεν βέβαιον θάνατον τήν ἡμέραν τῆς δολοφονίας τοῦ μακαρίτου Νικολάου Νάτση, ἠναγκάσθη νά κλείση τήν Σχολήν καί φιλοξενεῖται μετά τοῦ ἀδελφοῦ του
3 || ἐν Καστορία. Ὁ διδάσκαλος Ἀετοζίου Γεώργιος Κύρου ἀπειληθείς ὑπό τοῦ Κομιτάτου ἐγκατέλειπε πρό καιροῦ τό χωρίον καί περιφέρεται ἐν Καστορία. Ὁ ἐν Γκορέντση διδάσκαλος Κ. Παπᾶ-Γεωργίου διά τόν αὐτόν λόγον ἔφυγεν ἐκ τοῦ χωρίου καί διατρίβει ἐν Καστορία. Πιστεύω δέ προσεχῶς νά ἔχωμεν καί ἄλλους διδασκάλους πρός φιλοξενίαν ἐν Καστορία.

Ἐν Νερετίῳ ἐξηνάγκασε κρυφίως τό Κομιτᾶτον τούς ὀρθοδόξους χριστιανούς ὅπως συνυπογράψωσι μετά τῶν σχισματικῶν ἀναφοράν πρός τό Χουκιμάτιον, δι' ἧς ἐξαιτοῦνται τό ἄνοιγμα τῆς πρό 4 ἐτῶν ὑπό τῆς Σ. Κυβερνήσεως κεκλειδωμένης ἐκκλησίας μέ τόν ὅρον νά λάβωσι σειράν καί οἱ σχισματικοί, καί ταῦτα ἀφοῦ ἐφόνευσαν τόν ἡρωϊκόν ἱερέα μας παπᾶ-Κώσταν καί μύρια ἄλλα δεινά ἐπροξένησαν εἰς τούς ἡμετέρους.

Ἐάν ἤδη Παναγιώτατε, ἔλθωμεν εἰς τήν διοικητικήν περιφέρειαν τοῦ Ἐξαρχικοῦ ὁπλαρχηγοῦ Τσακαλάρωφ, θρήνων καί ὀδυρμῶν ἄξια τά ἡμέτερα. Ἀφοῦ πρό ἑνός καί ἐπέκεινα ἔτους μεταβάς εἰς Ζομπάνισταν ὁ παγκακοῦργος Τσακαλάρωφ ἔθηκε τόν πιστόν τοῦ χωρίου μας ἱερέα παπᾶ-Ἀργύριον ἐνώπιον τοῦ διλήμματος ἤ νά ἀσπασθῇ τό δόγμα τῆς Ἐξαρχίας ἤ νά πέση ὑπό τό ἐγχειρίδιον καί παρέσχεν αὐτῷ τριήμερον προθεσμίαν, ὁ δυστυχής ἱερεύς ὑπεβλήθη εἰς ἑκούσιον ἐξορίαν καί ἀνεχώρησεν εἰς Ἀθήνας, ὅπου μέχρις σήμερον διαμένει, πρό ὀλίγων δέ ἡμερῶν ἐξεδίωξε τοῦ χωρίου τόν ἐκ Καστορίας διορισθέντα διδάσκαλον καί ἱερέα παπᾶ-Βασίλειον, ἐξακολουθεῖ δέ παραμένων εἰς τόν τόπον τῶν ἐκδιωχθέντων ὁ ἐκ Τσιτεροκίου ὑπό τοῦ Τσακαλάρωφ ἐγκαθιδρυθείς βούλγαρος ἱερεύς Κωνσταντῖνος.

Τῇ 8ῃ μηνός Φεβρουαρίου ἡ συμμορία τοῦ ἐκ Κονομπλατίου Μήτρου Βλάχου μεταβᾶσα εἰς τό χωρίον Λαμπάνιτσαν, ὑπαγομένην ὑπό τόν Ναχιγέν Βιγλίστης, ἔλαβε διά τῆς βίας τάς κλεῖδας τῆς ἐκκλησίας καί παρέδωκεν αὐτάς εἰς τόν βούλ-
4 γαρον ἱερέαν. Ὁ δέ ὀρθόδοξος ἱερεύς τοῦ χωρίου καί διδά||σκαλος παπᾶ-Γερμανός, ἀποφεύγων τόν κίνδυνον, ὅν διέτρεχεν ἡ ζωή του, φιλοξενεῖται ἔκτοτε ἐν Καστορία. Τινές ἐκ τῶν χωρικῶν ἠθέλησαν νά ἀναχωρήσωσιν ἐνώπιον τῆς τοιαύ-

της καταστάσεως, ἀλλά παρεκωλύθησαν ὑπό τοῦ Κομιτάτου, ὁ δέ 'Αθανάσιος Καπιτανάκης δαρείς ἀνηλεῶς ἐδραπέτευσεν ἀκολούθως εἰς 'Αθήνας.

'Εν Κωστενετσίῳ τήν ἡμέραν τῆς ἀπόκρεω 9 Φεβρουαρίου ὁ βούλγαρος ἱερεύς Ναούμ ἐτέλεσε μνημόσυνον ὑπέρ τῶν πεσόντων Κομιτῶν, παρῆσαν δέ ἐκτός τῶν χωρικῶν καί ὁ Τσακαλάρωφ μετά τῆς συμμορίας αὐτοῦ, ἐκ τῶν μελῶν τῆς ὁποίας ὡμίλησε λόγον κατά τό μνημόσυνον ὁ ἥρως τοῦ Τσακαλάρωφ, ἄλλοτε δέ βουλγαροδιδάσκαλος Πάντος Κλιάτσος. 'Εν τῷ αὐτῷ χωρίῳ τήν νύκτα τῆς 8ης Μαρτίου ὁ Τσακαλάρωφ συνήθροισε ἐπ' ἐκκλησίας πάντας τούς χριστιανούς καί διά τῆς λόγχης ἐξηνάγκασε τούς ἡμετέρους νά ὑπογράψωσιν ἀναφοράν, δι' ἧς ἐδήλουν ὅτι ἀσπάζονται τό δόγμα τῆς 'Εξαρχίας· τῇ ἐπαύριον δέ ἡμέρα τῆς Σταυροπροσκυνήσεως ἐξηνάγκασε τόν δυστυχῆ γέροντα ἱερέα μας παπᾶ-Σταῦρον νά συλλειτουργήσῃ μετά τοῦ ταραξίου Βουλγαροϊερέως Ναούμ. Κατά τήν βεβηλωθεῖσαν ταύτην λειτουργίαν ἔψαλλεν ὁ τυχών ἀμνηστείας ἀντιπρόσωπος τοῦ 'Εξάρχου παπᾶ-Τύρπος, ἀκολούθως ἐκήρυξε τόν λόγον κατά τοῦ καθεστῶτος, διαρκούσης τῆς λειτουργίας μετ' αὐτόν ὁ ἐκ τῶν φυλακῶν συνεπεία τῆς ἀμνηστίας ἀπολυθείς Λάζος Παπατράϊκου καί τελευταῖος ὁ Τσακαλάρωφ, ἐκτοξεύσαντες μυρίας ὕβρεις κατά τῆς Σ. Κυβερνήσεώς μας, τοῦ Πατριαρχείου, τῆς Μητροπόλεως καί τοῦ 'Ελληνικοῦ βασιλείου, τό ὁποῖον ἐδυσχέρανε καί ἐματαίωσε τάς προσπαθείας των. Τούτων γινομένων ὁ διδάσκαλος καί ἡ διδασκάλισσα τοῦ χωρίου ἑτοιμάζονται πρός ἀναχώρησιν, οἱ δέ ἡμέτεροι ἀναγκάζονται οἱ δυστυχεῖς νά ὑφίστανται ταῦτα πάντα σιγῶντες ἐκ φόβου μή ἀπολέσωσι τήν ζωήν.

Τῇ 2α Φεβρουαρίου ὁ Τσακαλάρωφ μέ 40 ὀπαδούς του μεταβάς εἰς Σμαρδέσιον· τήν νύχτα τῆς 25ης συνήθροισεν τόν λαόν εἰς τήν ἐκκλησίαν, τήν νύχτα τῆς 26ης συνήγειρε καί πάλιν τόν λαόν καί τούς ἱερεῖς καί ἐν τῷ μέσῳ τῶν βροντωδῶν οὐρρά [ζήτω] ἐξέδωκε τήν ἀπόφασιν νά δώσωσι σειράν εἰς τόν σχισματικόν ἱερέα, τῇ 27η κατά τήν αὐτήν ὥραν παρόντων πάντων, ἐπιθεώρησε τούς λο||γαριασμούς τῆς ἐκκλησίας καί ἐξηνάγκασε τούς χωρικούς τήν ἐπαύριον νά ἑορτάσουν ὅλοι ἀνεξαιρέτως καί νά κλείσωσι τά καταστήματά των· τῇ 28η πρωΐ κατά τήν ὥραν τῆς προηγιασμένης ὁ σχισματικός ἱερεύς ἔκαμεν ἁγιασμόν, ἐρράντισε τόν λαόν, ἐκήρυξε δέ ὁ Τσακαλάρωφ, ὁ Λάζος Παπατράϊκου, ὁ Πάντος Κλιάτσος ἐναντίον τῆς Α[ὐτοῦ] Μεγαλειότητος καί τῶν 'Ελλήνων, οἵτινες ἐμποδίζουσι τήν ἐξαγωγήν ὅπλων καί παραδίδουσι τό Κομιτᾶτον εἰς χεῖρας τῶν 'Οθωμανῶν· ἐξελθόντες δέ τῆς ἐκκλησίας ἐπεσκέφθησαν πάντας τούς προκρίτους τοῦ χωρίου. 5

'Εκεῖθεν ἀναχωρήσαντες διέμειναν τῇ 1η καί 2α Μαρτίου εἰς Βάμπελη, τῇ 3η ἐπέστρεψαν εἰς Σμαρδέσιον, τῇ δέ 4η περί τήν 10½ τουρκιστί ἐπεσκέφθησαν τό 'Ελληνικόν καί Βουλγαρικόν σχολεῖον, ὁ Τσακαλάρωφ, ὁ Λάζος καί ὁ Πάντος

συνοδευόμενοι μέ τόν Ναούμ Οὐζούνη, Ἀθανάσιον ἐπίτροπον καί τόν ἐξάδερφον τοῦ Τσακαλάρωφ Τύρπον. Τῆ 12η τέλος Μαρτίου ἀποθρασυνθείς ὁ Τσακαλάρωφ καί ἀφηνιάσας ἐν τῷ βανδαλισμῷ αὐτοῦ, συνήθροισε τήν νύκτα εἰς τήν ἐκκλησίαν τόν λαόν, τούς ὀρθοδόξους ἱερεῖς καί τόν σχισματικόν ἱερέα κι' ἔχων τούς ἀγρίους ὀπαδούς του παρατεταγμένους ἐφ' ὅπλου λόγχης ἐξηνάγκασε τούς πάντας εἰς ἀποσκήρτησιν· παρουσιάσας δέ ἀναφοράν ἑτοίμην ἔλαβε τάς ὑπογραφάς πάντων ἐκτός τοῦ γέροντος παπᾶ-Βασιλείου, ὅστις εἶπεν εἰς αὐτούς ὅτι εὑρισκόμενος παρά τό χεῖλος τοῦ τάφου προτιμᾶ νά ἀποθάνη αὐτοστιγμεί ἤ νά ζήση ὑπό τοιούτους ὅρους τό ὑπόλοιπον τῆς ζωῆς του. Καθ' ἥν δέ στιγμήν ὑπέγραφον οἱ δυστυχεῖς ἄνθρωποί μας, τό Κομιτᾶτον καί οἱ σχισματικοί τοῦ χωρίου ἐν τῆ μέθη τῶν Κρουμείων ἀνδραγαθημάτων αὐτῶν ἐκραύγαζον: Κάτω ὁ Πατριάρχης, Κάτω ἡ Μητρόπολις, Ζήτω ἡ Ἐξαρχία! Ὁ διδάσκαλος καί ἡ διδασκάλισσα τοῦ χωρίου φιλοξενοῦνται ἤδη ἐν Καστορίᾳ. Τῆ ἐπαύριον 13η Μαρτίου μεταβάντες εἰς Βάμπελην χωρίον τῆς Μητροπόλεως Κορυτσᾶς διέπραξαν τά αὐτά ὄργια ὡς διά τοῦ αὐτοῦ τρόπου ἐξηνάγκασαν τό χωρίον εἰς ἀποσκίρτησιν καί ἔκλεισαν τό Σχο-
6 λεῖον. || Τῆ 14η τά αὐτά διέπραξαν καί ἐν Βερνικίῳ τῆς Μητροπόλεως Κορυτσᾶς.

Πρό τινος τῆ 16η μηνός τρέχοντος συνενωθείς ὁ Τσακαλάρωφ μετά τοῦ Μήτρου Βλάχου ἐστρατολόγησεν ἐκ Σμαρδεσίου καί τῶν περιχώρων ὑπέρ τούς 100 λησταντάρτας καί τῆ αὐτῆ ἑσπέρα ἀνεχώρησαν πρός τά βορειότερα μέρη διά τῆς ταπεινῆς Ἐπαρχίας μου πρός τό Βλαχόφωνον, ἀλλά πιστόν χωρίον τῆς Ἐπαρχίας Πρεσπῶν Πισοδέρι μέ τήν ἑξῆς πρόθεσιν.

Παρά τάς ἀκτάς τῆς λίμνης Πρεσπῶν μέχρι Φλωρίνης καί εἰς ἀρκετά χωρία τῆς ταπεινῆς Ἐπαρχίας μου, περιφέρεται πρό ἐτῶν ὁ ἐκ Ρούλιας ὁπλαρχηγός Κώτης, ὅστις ἐχρημάτισεν εἷς τῶν φανατικωτέρων καί ἱκανωτέρων βουλγάρων λησταντάρτων· ἄγνωστον δέ διά ποίους λόγους ἀπό ἑνός σχεδόν ἔτους διεπληκτίσθησαν πρός ἀλλήλους, Τσακαλάρωφ καί Κώτης, καί ἕκαστος ἐξ αὐτῶν ἐξακολουθεῖ ἴδιον πρόγραμμα καί τοσοῦτον μεταξύ αὐτῶν τά μίση ἐξήφθησαν, ὥστε κατά παρελθόντα Αὔγουστον συνεκρούσθησαν πρός ἀλλήλους αἱ δύο βουλγαρικαί συμμορίαι, ἔπεσαν δέ ἀρκετοί ἑκατέρωθεν κατά τήν συμπλοκήν, 7 ἐκ τῆς συμμορίας Τσακαλάρωφ καί 2 ἐκ τῶν τοῦ Κώτη. Ἔκτοτε ὁ εἷς καταδιώκει τόν ἕτερον, σήμερον δέ φαίνεται ὅτι ἑκάτερος αὐτῶν ἀνέλαβε τόν περί τῶν ὅλων ἀγῶνα, συνεπείᾳ τούτου ὁ Τσακαλάρωφ εἰσήλασε πρός τήν περιοχήν τοῦ Κώτη, μέ τήν ἀπόφασιν ἤ νά φονευθῆ ἤ νά φονεύση τόν Κώτην καί ὑποτάξη ὑπό τήν Ἐξαρχίαν τά ὑπ' αὐτόν εὑρισκόμενα ὀρθόδοξα καί ἀμιγῆ χωρία.

Ἅμα πληροφορηθείς τά ἀνωτέρω ἐγνωστοποίησα ταῦτα τῆ Σεβαστῆ Κυβερνήσει, ἥτις σήμερον ἔρριψεν πολλάς ἑκατοντάδας στρατοῦ πρός τά μέρη

ἐκεῖνα, οἱ δέ μυστικοί τῆς Μητροπόλεως πράκτορες ἐτέθησαν εἰς ἐνέργειαν ἀνά τά χωρία πρός ἀνακάλυψιν τῶν κρυσφηγέτων, εὑρισκόμεθα δέ ἤδη ἐπί τά ἴχνη αὐτῶν.

Ἴδωμεν τό ἀποτέλεσμα.

Τοιαύτη συντόμως εἶναι Παναγιώτατε ἡ κατάστασις τῶν μερῶν τούτων, τήν δεί- 7
νωσιν δέ τῆς καταστάσεως ἐπετάχυνεν ἡ δοθεῖσα γενική ἀμνηστία ὡς φαίνεται ἐκ τῆς χρονολογικῆς ἐξελίξεως τῶν γεγονότων, διότι ἀποθρασυνθέντες ἐντεῦθεν οἱ σχισματικοί καί πάντα χαλινόν ἀποπτύσαντες διά τῶν πρακτόρων αὐτῶν, οὕς ἔστειλαν εἰς Κων/πολιν, Μικράν Ἀσίαν, Θεσ/νίκην, Ἑλλάδα, ὡς πανταχοῦ ὁπουδήποτε γῆς ἐργάζονται οἱ χωρικοί συνήθροισαν κατά ἑκατοντάδας εἰς τά μέρη ταῦτα, πάντας τούς ἐν ξενητεία ἐργαζομένους, καί οὕτω ἑτοιμάζονται μετ' οὐ πολύ εἰς γενικήν ἐπανάστασιν, μηδεμίαν προσοχήν δίδοντες οὔτε εἰς τάς συμβουλάς τῶν Μεγάλων Δυνάμεων, ἐάν πράγματι αἱ διαβεβαιώσεις πασῶν ἀποδεχθῶμεν ὅτι εἶναι εἰλικρινεῖς, οὔτε εἰς τήν ἀνοχήν τῆς Σ. Κυβερνήσεώς μας καί τάς ἐπανειλημμένως χορηγηθείσας χάριτας τοῦ σεπτοῦ Ἄνακτος.

Ἐν τοιαύτῃ καταστάσει πραγμάτων ἐπλημμύρησαν ἱερέων καί διδασκάλων οἱ δρόμοι τῆς Καστορίας, οἱ δέ χωρικοί περίτρομοι ἐρχόμενοι εἰς τήν Μητρόπολιν, ζητοῦσι τήν συνδρομήν ἡμῶν ἀντί τῆς ὁποίας παρέχομεν αὐτοῖς τήν ἀδυναμίαν τῶν συμβουλῶν ἡμῶν καί τό ἀνωφελές ὅπλον τῆς ὑποδείξεως τῆς ἀνάγκης τοῦ ὑπομένειν καί ἀπαθῶς βλέπειν χυνόμενον τό αἷμα τῶν ὀρθοδόξων ἐπί τῶν ἐρειπίων τῆς θρησκευτικῆς καί σχολιακῆς πανωλεθρίας ἡμῶν.

Τοιοῦτοι οἱ ἔνδοξοι ἆθλοι τῶν ὀπαδῶν τῆς βουλγαρικῆς Ἐξαρχίας, ἀσφάλεια 8
ζωῆς, τιμῆς καί περιουσίας δέν ὑφίσταται σήμερον, πανταχοῦ διενεργοῦνται ἀναφανδόν ἔρευναι τοῦ βουλγαρικοῦ Κομιτάτου καί ἐν μέσῳ καί αὐτοῦ τοῦ ὀρθοδόξου καί τουρκικοῦ πληθυσμοῦ καί πρό τινων δ' ἡμερῶν ἀπεστάλη συνάλλαγμα 120 λιρῶν πρός τούς ἐν Καστορίᾳ ἀδελφούς Δερβίς καί Σελίμ μπεΐς, τό ὁποῖον εὕρηται ἤδη εἰς χεῖρας τῆς Κυβερνήσεως, διά τοσούτων τῶν μέσων πανικός κατέσχε τούς πάντας, φόβος καί τρόμος ἐπέπεσε καθ' ὅλην τήν χώραν καί ἀπό ὥρας εἰς ὥραν ἀναμένουν οἱ δυστυχεῖς ἄνθρωποι τήν ἔκρηξιν τῆς Ἐπαναστάσεως ἥτις φρονῶ θά ἀναβληθῇ εἰσέτι ἐπί ἀρκετόν χρόνον. Ἐν τοιαύτῃ χαώδη καταστάσει πραγμάτων δέν δύναταί τις Παναγιώτατε, ἤ νά ὁμολογήσῃ ὅτι ἀπό ὀλίγου τινός χρόνου ἡ ὀρθόδοξος Ἐκκλησία ἡμῶν εὕρηται πράγματι ἐν ἀληθεῖ διωγμῷ, ἡ ὀρθόδοξος ἡμῶν πίστις καί ἡ γλῶσσα ἡμῶν οὐδέποτε ἄλλοτε ὑπέστησαν τόσα δεινά ὅσα κατά τάς χαλεπάς ταύτας ἡμέρας· ἐπί τόσους αἰῶνας ἐζήσαμεν εὐτυχεῖς ὑπό τήν κραταιάν αἰγίδα τῶν ἐνδόξων Σουλτάνων, οἵτινες ἐσεβάσθησαν τήν θρησκείαν ἡμῶν, τά σχολεῖα ἡμῶν καί παρέσχον ἡμῖν τόσας ὑλικάς καί ἠθικάς προνομίας, καί σήμερον μία δράξ ἀνθρώπων κακούργων ἦλθον καί ἀνεστάτωσαν σύμπαντα τόν τόπον

ἡμῶν καί ἐξακολουθοῦσι διά τῶν κακουργημάτων αὐτῶν ἀπασχολοῦντες τήν γενικήν γνώμην, ἥτις ἔπρεπε πρό πολλοῦ νά εἶχε καταδικάση αὐτούς εἰς τόν δι' ἀγχόνης θάνατον· αὐτοί κηρύττουσι διά τῶν ὀργάνων καί τῶν πατρώνων αὐτῶν, ὅτι καταδιώκεται ἀνηλεῶς ὁ χριστιανικός πληθυσμός ὑπό τοῦ Τουρκικοῦ στοιχείου, ὅτι δολοφονοῦνται ὑπό τῶν Τουρκαλβανῶν καί διαφοροτρόπως καταπιέζονται οἱ χριστιανοί, ἐνῷ τοὐναντίον οὗτοι διάγωσι ἐν πλήρει ἁρμονία καί εὐημερία πρός τούς
9 Ὀθωμανούς ἀδελφούς μας, οἵτινες ἐσεβάσθησαν || καί σέβονται τήν ζωήν καί περιουσίαν ἡμῶν καί τάς θρησκευτικάς καί σχολειακάς ἡμῶν παραδόσεις, αὐτοί δέ οἱ αὐτοχειροτόνητοι τοῦ ἀγαθοῦ καθεστῶτος σκολιοί μεταρρυθμισταί ἀπόδειξιν ψηλαφητήν παρέχοντες τῶν ἀγαθῶν διαθέσεων καί τῆς εὐγενείας τῆς προελεύσεώς των ἐπλήρωσαν τόν τόπον ὅλον βδελυροτάτων δολοφονιῶν κατά τῶν ὀρθοδόξων χριστιανῶν, ὧν τό μαρτυρικόν αἷμα μεμειγμένον μέ τάς κραυγάς χιλιάδων ὀρφανῶν καί χηρῶν κραυγάζει πρός οὐρανόν, ἀλλά δέν ἴσχυσεν εἰσέτι νά ἀκουσθῆ ὑπό τῶν ἀνθρώπων.

Ἡ κατάστασις αὕτη Παναγιώτατε, φρονῶ, ἄν ἐπιτρέπηται καί ἡ ἐμή ταπεινή γνώμη, εἶναι ἀνάγκη προσηκόντως ἐν εἴδει διαμαρτυρήσεως καί ταχέως νά δηλωθῆ τῆ Σεβαστῆ Κυβερνήσει, νά γίνη δέ συγχρόνως διαμαρτύρησις ἔντονος πρός τούς ἀντιπροσώπους τῶν Μεγ. Δυνάμεων, καί ἴσως τοιουτοτρόπως παύσουσιν οἱ ἀμέσως ἐνδιαφερόμενοι μετά τοσαύτης εὐαισθησίας παρακολουθοῦντες τόν τεχνητόν θόρυβον καί τήν ἀπαισίαν κλαγγήν τῶν δολοφονικῶν ὅπλων τῶν ἀκάκων ληστῶν, ὡς ἀπεκάλεσαν τούς κακούργους, εὐδοκήσουσι δ' ἐπί τέλους νά τείνωσιν εὐήκοον οὖς εἰς τάς οἰμωγάς καί τούς γόους τῶν ὑπό τήν μάχαιραν τῶν ἀγρίων δολοφόνων ἀδίκως ὁλονέν ἐκπνεόντων ἀθώων ὀρθοδόξων Χριστιανῶν ἀδελφῶν μας.

† Ὁ Καστορίας Γερμανός

Καστοριά 18 Μαρτίου 1903

[Φάκελος Μοναστηρίου 1903, ΑΥΕ]

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 15ο

Ἐν Μοναστηρίῳ τῆ 18η Μαρτίου 1903

Ἀρ. 130

Ἐντός τῆς πόλεώς μας εἴμεθα ἥσυχοι, κατόπιν τῶν ὑπό τοῦ Γεν[ικοῦ] Διοικητοῦ ληφθέντων μέτρων. Εἰς τάς ἕδρας ὅμως τῶν καζάδων καί τά χωριά βασιλεύει ἡ ἀναρχία καί ἡ ἀνησυχία. (...)

2 Καί εἰς τούς ἄλλους καζάδες καί χωρία συμβαίνουσι πολλά κακουργήματα ὑπό

τοῦ Κομιτάτου, τό ὁποῖον πρό πέντε ἡμερῶν ἐμάνδρωσεν ἐντός τῆς ἐκκλησίας δίκην προβάτων τούς χριστιανούς τοῦ χωρίου Χασανόβου καί ἀπήτησε ν' ἀποδείξωσιν ἄν ὅλοι ἠγόρασαν ὅπλα παρά τοῦ Κομιτάτου, ἐπειδή δέ εὑρέθησαν μεταξύ αὐτῶν ἑπτά μή προμηθευθέντες τοιαῦτα, τούς ἔδειραν ἀλύπητα μέχρι λιποθυμίας καί τούς ἠπείλησαν ὅτι θά τούς κατακρεουργήσωσιν ἄν δέν σπεύσωσιν ἐντός 5 ἡμερῶν νά τά προμηθευθῶσιν. Ταυτοχρόνως εἰδοποίησαν τόν ἰδιοκτήτην τοῦ χωρίου Ν. Νικαρούσην ν' ἀποσύρη ἐκεῖθεν τόν ὀθωμ[ανόν] ἐπιστάτην καί τούς ἀγροφύλακας, διότι ἄλλως θά τούς κατεκρεούργουν.

Ταῦτα συμβαίνουσιν εἰς τά ἐδῶ, οἱ δέ βούλγαροι ἔχουσι μέγα θάρρος καί
ἀρνοῦνται νά πλη||ρώσωσι τούς φόρους προσποιούμενοι ἀνέχειαν καί λέγοντες 3
ὅτι θά πληρώσωσι μόνον μετά τά ἀλώνια.

Τό Κομιτᾶτον ἔπαυσε ν' ἀπαιτῆ χρήματα ἀπό τούς ὀρθοδόξους, διότι ἠννόησε ὅτι θά τῶ ἀπεδίδωντο τά ἀντίποινα.

Ὁ κόσμος εἶναι καταφοβισμένος καί ἀνήσυχος, οἱ δέ Τοῦρκοι λίαν ἐξερεθισμένοι κατά τῶν βουλγάρων.

[Ἴων Δραγούμης]

[Φ.1, ὑπ. 2, 1903, ΑΥΕ]

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 16ο

Ἀρ. 171

Ἤδη ἐκθέτω ὑμῖν περί τῆς πολιορκίας τῶν χωρίων Στρέμπενον καί Σμαρδέσι. Τό πρῶτον ἐπολιορκήθη οὐχί ὑπό τοῦ στρατοῦ, ἀλλ' ὑπό συμμορίας ληστανταρτῶν βουλγάρων, μαθόντων ὅτι ἐν αὐτῷ εὑρίσκετο ἐλθών ἐκ Καστορίας Εὐάγγελός τις, σωματοφύλαξ τοῦ Μητροπολίτου Καστορίας, καί δεινός διώκτης τῶν βουλγαρολῃστῶν, οἵτινες ἐν συνεννοήσει μετά τῶν βουλγάρων τοῦ χωρίου Πρεκοπάνης, νύκτωρ ἐπολιόρκησαν τήν οἰκίαν τοῦ ἐν λόγω Εὐαγγέλου, ἀπαιτοῦντες τήν παράδοσιν αὐτοῦ, ὅστις εἶχεν μεθ' ἑαυτοῦ 4 ἐκ τῶν ὀρθοδόξων, ἀντέταξε γενναῖον κατά τῶν λῃστῶν πυροβολισμόν, ὅστις διήρκεσε μέχρι πρωΐας τῆς 25ης, καί τό ἀποτέλεσμα ἦν ὁ φόνος 5 λῃστῶν, ὧν τά πτώματα ἄνευ κεφαλῶν ἀνευρέθησαν μετά 2 ἡμέρας πέριξ τοῦ Στρεμπένου, ὁ δέ Εὐάγγελος ἀπεδείχθη νικητής. Αἷμα ρεῦσαν πολύ ἐθεάθη εἰς τήν γῆν τήν πρωΐαν τῆς 25ης, καί στάμνες πλήρεις πετρελαίου, δι' ὧν φαίνεται, ἔμελλον νά θέσωσι πῦρ οἱ λῃσταί εἰς τήν πολιορκουμένην οἰκίαν, ἀλλά δέν προέλαβον φονευθέντες.

Ἡ δέ τοῦ χωρίου Σμαρδέσι πολιορκία ἐκ μέρους τοῦ Αὐτοκρατορικοῦ στρα-

τοῦ ἔχει οὕτω: Γνωσθέντος ὅτι ἐν τῶ χωρίω τοῦτο ἐκρύπτετο ὁ Σαράφωφ μετά 36 ὀπαδῶν αὐτοῦ, 300 ἄνδρες τοῦ στρατοῦ ἐπολιόρκησαν τό χωρίον, κατέφθασε δέ καί ἐκ Φλωρίνης σῶμα ἐξ 150 ἀνδρῶν, οὕτως ὥστε ἠλπίζετο ἡ παράδοσις τῶν
2 || ληστῶν ἀφεύκτως, ὅτε αἴφνης ἐξ ἀποστάσεως ἐκ τοῦ χωρίου 400 μέτρων, ἠκούσθησαν πυροβολισμοί βάλοντες κατά τῶν πολιορκούντων, ἐξ ὧν ἕναν σκοπόν ἐξόντωσαν. Ὁ στρατός ὑπολαβών ὅτι ἐκεῖ που ἐκρύπτοντο οἱ λησταί, ἔστρεψεν ὅλο τό πῦρ κατά τῶν δῆθεν ληστῶν καί ἔλυσε τήν πολιορκίαν, καταδιώκων τούς δῆθεν ληστάς, ἕνεκα τοῦ ὁποίου ὁ Σαράφωφ εὑρών καιρόν ὤχετο ἀπιών ἐν τῶ μέσω νυκτός ἐρεβώδους καί βροχερᾶς. Τό στρατήγημα ὅπως δραπετεύση ὁ Σαράφωφ ἐπέτυχε δι' ἑνός τεχνάσματος τοῦ ἐκ Πισοδερίου Βλάχου ληστοῦ Δήμου μετά 4 ὀπαδῶν, ἐλθόντος πρός σωτηρίαν τοῦ πολιορκημένου Σαράφωφ. Βλαχική πονηρία!

Τήν 25ην παρελθόντος [μηνός] ἐν τῶ χωρίω Μόκραινη, παρά τήν Κλεισούραν ἕδρα μουδιρλικίου, ἐκκλησιαστικῆς περιφερείας Μογλενῶν, ἐτελέσθη πάνδημος δοξολογία κρουομένων συνεχῶς τῶν κωδώνων τῆς ἐκκλησίας, ἐν ᾗ προΐστατο ὁ ἀρχιληστής Τσακαλάρωφ μετά 60 ὀπαδῶν· ἐξεφωνήθησαν λόγοι ὑπέρ τῆς ἀπελευθερώσεως τῆς Μακεδονίας ὑπό τῶν μελῶν τοῦ Κομιτάτου, ὑψώθη ἐντός τοῦ ναοῦ ἡ Βουλγαρική σημαία, ἐσάλπισαν οἱ σάλπιγγες τό σύνθημα τοῦ "Ζήτω ἡ Βουλγαρία" ἐκοινώνησαν οἱ πάντες τῶν ἀχράντων μυστηρίων καί προετράπησαν οἱ πάντες ὑπό τοῦ ἀρχηγοῦ, νά ὦσι ἕτοιμοι κατά τήν ἡμέραν τῆς ἐξεγέρσεως, ἥτις
3 ὡρίσθη ἡ 7η ἀρξαμένου. Τ' ἀνωτέρω ἐπληροφορήθην θετικώτατα ἔκ τινος || πιστοῦ μου ἐκ τοῦ χωρίου Ρακίτας, ἐκ τοῦ ὁποίου, ὡς καί ἐκ Παλαιοχωρίου προσεκλήθησαν ὅπως παρευρεθῶσι εἰς τήν τελετήν, ἐννοεῖται σχισματικοί. Τό χωρίον Μόκραινη τυγχάνει ὁλόκληρον σχισματικόν ἀπό τοῦ 1885.

Οἱ συμπολῖται ἡμῶν Μωαμεθανοί λέγουσιν ὅτι ἀναμένουσι τήν ἡμέραν καί ὥραν τῆς ἐξεγέρσεως τῶν βουλγάρων, ὅτι δέν θά φεισθῶσιν αὐτῶν τήν ζωήν καί τήν περιουσίαν, διότι ἡ ὑπομονή λέγουσι ἐξέλιπε πλέον. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει συμβήσεται ὅ,τι καί κατά τά Ἀρμενικά συνέβη, δηλαδή δέν θέλει γίνη διάκρισις μεταξύ σχισματικῶν βουλγάρων καί ὀρθοδόξων. Ἀλλοίμονον τότε εἰς τούς ὀρθοδόξους!!! Ἅπαντα ἐγκαίρως διεβίβασα εἰς τά σεπτά Πατριαρχεῖα, ζητῶν ὁδηγίας περί τοῦ πρακτέου.

Οἱ κάτοικοι τῶν παρά τό Καϊλάριον Τουρανικῶν χωρίων ἀνερχομένων εἰς 44, τῶν πέντε μεγάλων καί πολυπληθῶν, τά αὐτά φρονοῦσιν, ὅτι δηλαδή δέν θά σταυρώσωσι τάς χεῖρας ἐν τῶ πρώτω τουφεκισμῶ τῶν ἐξεγερμένων, ἀλλά θά δράξωνται τά ὅπλα, ὅπως ὑπερασπίσωσι τό ἔδαφός των. Οἱ Κονιάρηδες εἶναι φοβεροί ἄνθρωποι, τά δέ χωρία των ἐκτείνονται ἀπό τῆς πεδιάδος Καϊλαρίου ὑποδιοικήσεως

Τζουμαγιά, μέχρι Σερβίων καί πέραν τῆς Κοζάνης, ἥτις νῦν ἀπολαύει πλήρους ἡσυχίας ἐκ μέρους τῶν ληστανταρτῶν, οἵτινες ἄχρι τοῦ νῦν δέν προσεχώρησαν ἕως
ἐκεῖ, οὔτε || δύνανται νά προχωρήσωσιν. 4

῾Η Μητρόπολις Καστορίας γέμει κατ' αὐτάς διδασκάλων καί ἱερέων ὁμογενῶν, ἐκδιωχθέντων ἐκ τῶν χωρίων τῆς ἐκκλησιαστικῆς περιφερείας Καστορίας ὑπό τῶν μελῶν τοῦ Κομιτάτου, [εἰς] ἅτινα ἐγένοντο κύριοι τῶν χωρίων τούτων τῶν τε σχολείων καί ἐκκλησιῶν.

᾿Εν Φλωρίνῃ τῇ 1ῃ ᾿Απριλίου 1903

† ὁ Μητροπολίτης Μογλενῶν

[Φάκελος Μοναστηρίου 1903, ΑΥΕ]

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 17ο

᾿Αγαπητέ ᾿Αδελφέ κύριε Παῦλε Μελᾶ

Εἰς ᾿Αθήνας

Μάθε ὅτι ὁ Σαράφωφ καί ὁ Τσακαλάρωφ ἔδιωξαν ὅλους τούς διδασκάλους καί ἱερεῖς μας ἐκ τῆς ἐπαρχίας Καστορίας. ῾Ο Σαράφωφ μετά 90 ὀπαδῶν εὑρίσκετο τήν 27ην Μαρτίου εἰς Σμαρδέσι, ἔγραψε δέ πρός τόν Κώτα ἵνα ἔλθῃ εἰς Σμαρδέσι πρός συνάντησίν του, ὁ Κώτας δέν ἠθέλησε νά πάῃ. ῾Η Κυβέρνησις λαβοῦσα γνῶσιν περιεκύκλωσε τό Σμαρδέσι καί τήν Παρασκευήν δέν ἔγινε καμμία μάχη. Τήν Παρ[ασκευήν] τό βράδυ ἔφθασε καί ὁ Μουχτάρ ἀγᾶς ἐκ Κορυτσᾶς εἰς ἐπικουρίαν. ῾Ο Σαράφωφ ἔστειλε καί παρεκάλει τόν Κώτα ὅστις εὑρίσκετο εἰς Πισοδέριον, 5 ὥρας ἀπέχων τοῦ Σμαρδεσίου, ὅπως ἔλθῃ πρός βοήθειάν του. ῾Ο Κώτας τό ἠρνήθη καί πάλιν. Περί τήν 1ην ὥραν τῆς νυκτός τουρ[κιστί], ἔφθασεν εἰς Σμαρδέσι πρός βοήθειαν τοῦ Σαράφωφ ὁ Μῆτρος μετά 40 ὀπαδῶν ὅστις ἔβαλε πῦρ κατά τοῦ στρατοῦ καί ἤρχισαν καί οἱ τοῦρκοι νά πυροβολῶσι κατά τοῦ Μήτρου καί οὕτως εὑρέθη περικυκλωμένος ὑπό τοῦ Σαράφωφ καί Μήτρου καί ἀπό μέν ἔμπροσθεν ἐπυροβόλει ὁ Σαράφωφ ἀπό δέ ὄπισθεν ὁ Μῆτρος. ῾Ο στρατός ἄφησε τάς θέσεις
του καί οἱ κομῖται || εὑρόντες διέξοδον ἐδραπέτευσαν καί οὐδείς ἐξ αὐτῶν ἐφο- 2
νεύθη. ᾿Εφονεύθησαν ὅμως τρεῖς Σμαρδεσιῶται καί εἷς στρατιώτης, ἡ νύξ ἦτο βροχερά καί σκοτώδης. ῾Ο Σαράφωφ καί ὁ Τσακαλάρωφ ἔστειλαν δύο ἀπεσταλμένους καί μέ ἀνήγγειλαν ὅτι κατεδικάσθην διά θάνατον ἐπειδή ἀντιπράττω εἰς τάς πράξεις των καί ὅτι πρέπει νά παύσω. ῞Οσα δέ ἔκαμαν καί κάμνουν δέν ἠμπορῶ νά σᾶς γράψω διότι πάσχω ἀπό τά μάτια μου. ῾Ο Σαράφωφ καί ὁ Τσακαλάρωφ διά τῆς βίας ἤθελον νά εἰσέλθουν εἰς Πισοδέριον, οἱ πατριῶται ὅμως ἀπό 15 ἐτῶν

[καί] ἀπάνω ἔλαβον τά ὅπλα των καί ἐπῆγαν εἰς Ζέλοβον καί ἐκεῖ περιέμενον τόν Τσακαλάρωφ νά περάση. Ὁ Σαράφωφ καί ὁ Τσακαλάρωφ μαθόν[τες] ὅτι οἱ Πισοδερλῖται ἐβγῆκαν μέ τά ὅπλα δέν ἦλθον.

Ὁ Κέλες ἐκ Τύρσιας ἐδολοφονήθη ὑπό τῆς συμμορίας Πετρώφ ἐν Ἄρμενσκω, διά τήν ἑξῆς αἰτίαν:

α') Διότι ἐγύρισε τό χωρίον του Τύρσια μέ τήν ὀρθοδοξίαν καί ἐλειτούργησεν ὁ Καστορίας, τό ὁποῖον εἶχεν ἀποσκιρτήσει πρό 20 περίπου ἐτῶν.

β') Ἐπειδή ἔδειρε τόν Βουλγαρόπαπα καί διδάσκαλον τοῦ χωρίου Ἄρμεντσκο. (Ἄρμεντσκο Ἐπ[αρχίας] Μογλ[ενῶν]).

γ') Ἐπειδή ἐβίαζε τούς κατοίκους τῆς Τούργιας, Ἐπαρχ[ίας] Καστορίας, ἵνα προσέλθουν εἰς τήν ὀρθοδοξίαν καί ἐπειδή συνεννοῆτο μετά τῆς Μητροπόλεως
3 Καστορ[ίας], || ἀποφάσει τοῦ διοικητοῦ [τοῦ] Κομιτάτου, ἐνῶ ἔτρωγον μετά τοῦ Πέτρου, συλλαμβάνεται δολίως καί δολοφονεῖται καί αὐτός καί ἡ γυναῖκα του. Φροντίζουν δέ ἵνα καί τόν Κώτα τόν κάμωσι ἐκποδών, ὥστε λάβετε τά μέτρα σας καί νά κάμετε ἐκεῖνο τό ὁποῖον πρέπει διότι θά πάθωμεν καί ἡμεῖς ὡσάν τούς προφονευθέντας ἱερεῖς καί διδασκάλους καί προκρίτους καί διότι τό Πισοδέριον καί Ζέλοβον εἶναι προπύργια τοῦ Σαράφωφ καί Τσακαλάρωφ καί ἄν πατήσουν ἀκόμη εἰς αὐτά τά χωριά χάνεται ἡ ἐπαρχία Πρεσπῶν, Πελαγονίας καί Καστορίας. Διότι ἀπό τότε πέρασαν τόσαι ἑβδομάδαι καί δέν ἐκάματε τίποτε. Καί ἐάν μέν θά βοηθῆτε ὀλίγον ἡμᾶς τότε θά θυσιάσωμεν τό πᾶν. Ἐάν δέ δέν θέλετε νά βοηθῆτε τίποτες τώρα εἰς ταύτην τήν κρίσιμον ὥραν, τότε νά μή παίρνωμεν στόν λαιμόν τόν ἑαυτόν μας καί τάς οἰκογενείας μας. Καί ἄς ὄψωνται ἐν ἡμέρα κρίσεως οἱ πατέρες καί ἀρχηγοί τοῦ ἔθνους μας, καί κρῖμα τό ἄφθονον χρῆμα ὅπου ἐξόδευσαν ἕως σήμερον διά τήν Μακεδονίαν. Ὅτε δέ θά ἀκούσετε τήν ἐπανάστασιν ἐν Μακεδονία τότε νά ἀνεβῆτε εἰς τά ψηλά βουνά καί νά παρατηρήσητε τούς Ἕλληνας Μακεδόνας οἵτινες θά εὑρεθοῦν παραδιδόμενοι εἰς τάς χεῖρας τῶν δολοφόνων ἀπογόνων τοῦ Κρούμου μή ἔχοντες εἰς τάς χεῖρας οὐδέ μάχαιραν ἵνα ὑπερασπισθῶσι τήν ζωήν των.

4 Ταῦτα κύριε Παῦλε ἐθεώρησα καθῆκον νά σᾶς γράψω. Δέν ἠμπορεῖτε τουλάχιστον τόν Λεπενιώτην μέ πέντε ἕξ συντρόφους νά στείλητε καί οὕτω νά ἐνθαρρυνθῶσιν οἱ ἡμέτεροι; Οἱ κάτοικοι Βελκαμένης καί Νεγοβανίου, ἐπαρχίας Καστορίας, ἔστειλαν ἀναφοράν πρός τό Ὑπουργεῖον παραπονούμενοι διά τήν ἐξορίαν τοῦ Γεώργη Πέτρου, Καπετάν ἐκ Βελκαμενίου.

Σᾶς εὔχομαι εἰς ἔτη πολλά τό Πάσχα. Ὑγιεῖς καί εὐτυχεῖς νά διέλθητε τήν κοσμοσωτήριον ταύτην τήν ἑορτήν. Τά δέοντα πρόσφερε εἰς τόν κύριον Δέλιο καί λοιπούς φίλους. Ἔτι δέ καί εἰς τόν Α. Πιχεών.

Ἐν Μοναστηρίω τῆ 1η Ἀπριλίου 1903

Εὐχέτης ἐν Χριστῷ καί ὑμέτερος ἀδελφός
Παπᾶ-Σταῦρος Κ. Τσιάμου[1]
[Υ.Γ.] Τό ἕτερον γράμμα παρακαλῶ δώσατέ το εἰς τό παιδί τοῦ Κ[ώτα].
Παπᾶ-Σταῦρος
Τό γράμμα πρός τόν Π. Κωστόπουλον θά τό στείλης εἰς Βόλον.
[Ἀρχεῖο Παύλου Μελᾶ, ἀρ. 57, ΜΟΥΣΕΙΟ ΜΠΕΝΑΚΗ]

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 18ο

Ἀριθ. 186 (Ἀντίγραφον)

Συνεπεία τῶν ἐν Θεσσαλονίκη ταραχῶν, οἱ ἐντεῦθεν βούλγαροι αὐτόχρημα ἐπάγωσαν ἐκ φόβου μή συμβῆ τι καί εἰς αὐτούς παρόμοιον.

Χθές ἐν τῆ Βουλγαρικῆ ἐκκλησία μόλις παρέστησαν 15 βούλγαροι, ἐνῶ ἡ ἡμετέρα ἐκκλησία ἦτο πλήρης μέχρις ἀσφυξίας. Ἔχομεν ἄκραν ἡσυχίαν καί ἀσφάλειαν, χάρις εἰς τά σύντονα μέτρα, ἅτινα ἔλαβον ἐνταῦθα αἱ Αὐτοκρατορικαί τοπικαί Ἀρχαί.

Τήν παρελθοῦσαν Πέμπτην ἐν τῷ πέριξ τῆς Φλωρίνης κειμένω χωρίω Κραπέστινα περικυκλωθεῖσα συμμορία βουλγάρων λησταντάρτων ὑπό τήν ἀρχηγίαν Πετρώφ τινος ἐκ 12 ληστῶν συνισταμένη, κατετροπώθη, φονευθέντων ἐκ τῶν 12 ἑπτά, τῶν δέ πέντε μετά τοῦ ἀρχηγοῦ αὐτῶν δραπετευσάντων. Μεταξύ τῶν λαφύρων τά ὁποῖα ἀφῆκαν οἱ λησταί φεύγοντες εὑρέθη καί μία βόμβα ἐκ δυναμίτιδος, ἅτινα λάφυρα ὑπό τοῦ Αὐτοκρ[ατορικοῦ] στρατοῦ ἐκομίσθησαν ἐνταῦθα.

Τά ὑπό τῆς Αὐτοκρ[ατορικῆς] Κυβερνήσεως ληφθέντα δρακόντεια μέτρα περί συλλήψεως τῶν δολοφόνων, ἐνεποίησαν τοῖς ἐντεῦθεν σχισματικοῖς βαθεῖαν ἀλγεινήν ἐντύπωσιν, καθόσον μέγιστα καί ἐνταῦθα ἐγένοντο καί γίνονται ἀπό τεσσάρων ἡμερῶν πολλές συλλήψεις τῶν δολοφόνων.

Ἐν Φλωρίνη τῆ 21η Ἀπριλίου 1903
† ὁ Μογλενῶν Ἰωαννίκιος
[Φ.1, ὑπ. 2, 1903, ΑΥΕ]

1. Ἡ ὑπογραφή καί τό ὑστερόγραφο τῆς ἐπιστολῆς γράφτηκε ἰδιοχείρως ἀπό τόν παπᾶ-Σταῦρο.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 19ο

ΤΗΛΕΓΡΑΦΗΜΑ

Σέρρες 22-4-1903

'Αρ. 1157

Συμμορία ἐκ 50 ὑπό ἀρχηγόν Ντέλτσεφ κατεστράφη ὁλόκληρος ὑπό τουρκικοῦ στρατοῦ ἐντός χωρίου Μπακνίτσα, δύο ὥρας ἀπέχοντος Σερρῶν.

Στουρνάρης

[Φάκελος Σερρῶν 1903, ΑΥΕ]

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 20ό

'Εν Μοναστηρίῳ τῇ 24η 'Απριλίου 1903

'Αρ. 203 ('Αντίγραφον)

'Αναφερόμενος εἰς τήν χθεσινήν μου.

Σᾶς πληροφορῶ ὅτι σήμερον ἀπό πρωΐας ἤνοιξαν τά ἐργαστήρια τῶν ὀρθοδόξων καί τῶν ἰσραηλιτῶν, κατόπιν ὅμως περί ὥραν 2½ τουρκιστί φρόνιμοι ὀθωμανοί συνεβούλευσαν τούς φίλους των ἐκ τῶν ὀρθοδόξων νά κλείσωσι καί οὕτω ἤρχισε νά κλείνη ἡ ἀγορά, παρά τάς προτροπάς τοῦ Βαλῆ καί 'Αρχιαστυνόμου. 'Ως ἀπεδείχθη κατόπιν ὁ μουσουλμανικός ὄχλος εἶχε μελετήσει σφαγάς ἐκ νέου.

Μολονότι ἔκλεισεν ἡ ἀγορά ἐν τούτοις ἔπεσαν 6 θύματα, ἄνθρωποι ἀθῶοι καί ἄοπλοι, ἐξ ὧν εἷς γέρων 70τούτης **ἐφονεύθη ἐνώπιόν μου ὑπό ζαπτιέ.** Οὕτω τά χθεσινά καί σημερινά θύματα ἀνέρχονται εἰς 19 νεκρούς καί 17 πληγωμένους ἐξ ὧν 5-6 εἶναι ἑτοιμοθάνατοι. 'Εκ τῶν θυμάτων 9 εἶναι ὀρθόδοξοι καί τά λοιπά σχισματικοί βούλγαροι, ἀλλ' ἀθῶοι καί ἄοπλοι ἄνθρωποι. Πανικός κατέλαβε τούς χριστιανούς καί ἰσραηλίτας καί αὔριον δέν θ' ἀνοίξη ἡ ἀγορά, ἀφ' οὗ ὑπάρχει καί
2 εἷς ἰσραηλίτης πληγωμένος καί ἀφοῦ, ὡς προεῖπον || βασιλεύει πανικός. 'Ο Βαλῆς παρήγγειλε τοῖς ἀρχιερεῖς (ὀρθόδοξον καί σχισματικόν) νά προτρέψωσι διά τῶν ἱερέων τούς χριστιανούς νά ἐξέλθωσι τῶν οἰκιῶν των, ἀλλ' εἰς μάτην.

Παρέτρεξα νά σᾶς εἴπω ὅτι ἐτέθησαν πολλαχοῦ φρουραί ἐκ στρατιωτῶν ὑπό τά ὄμματα δέ φρουρᾶς ἐκ 2 στρατιωτῶν καί ἐνώπιόν μου, ὁ ζαπτιές ἐφόνευσε τόν 70τούτην γέροντα καί ἐν τούτοις ἡ ἐν λόγῳ φρουρά ὄχι μόνον δέν ἐκκινήθη παντάπασιν εἰς σύλληψιν τοῦ φονέως ζαπτιέ ἀλλά καί ἐρωτηθεῖσα ὑπό τοῦ Διευθυντοῦ τῆς Χωροφυλακῆς καί τῶν ἄλλων ἁρμοδίων 'Αρχῶν ἠρνήθη ὅτι εἶδε τόν φονέα.

['Ιων Δραγούμης]

[Φ.1, ὑπ. 2, 1903, ΑΥΕ]

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 21ο

'Αθῆναι, Πέμπτη 8 Μαΐου 1903

ΑΠΟ ΒΙΤΩΛΙΑ

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΙΣ ΜΕ ΕΝ ΜΕΛΟΣ ΤΟΥ ΚΟΜΙΤΑΤΟΥ

Εἰς τά Βιτώλια εἶχον τήν... εὐτυχίαν καί τήν τιμήν νά γνωρισθῶ μ' ἕναν ἐκβουλγαρισθέντα Μακεδόνα διδάσκαλον, μέλος τοῦ Κομιτάτου, ὀνομαζόμενον Κάρεφ.

Μέ τόν ἄνθρωπον αὐτόν ἐγνωρίσθην κατά τύχην εἰς τό ξενοδοχεῖον τό «Μοναστήριον» ἤ «Ὀτέλ Μοναστήρ» ὅπως τό λένε εἰς τά Βιτώλια. Κατ' ἀρχάς ὁ κύριος αὐτός ἐφαίνετο πολύ ἐπιφυλακτικός πρός ἐμέ, κατόπιν ὅμως συστάσεως ἑνός Ἕλληνος ἐκ Κρουσόβου Παπαγκούδα ὀνομαζομένου, δέν ἐδυσκολεύθη νά μοῦ εἴπη, ἀφοῦ προηγουμένως ἔρριξε γύρω του μερικά βλέμματα ὕποπτα ὅτι εἶναι βουλγαρόφρων καί μέλος τοῦ Κομιτάτου.

- Εἶσαι Μακεδών; τοῦ λέγω.

- Μάλιστα.

- Καί κατά συνέπεια Ἕλλην.

- Αὐτό δέν τό ξέρω, μοῦ ἀπαντᾶ, ἐγώ εἶμαι Μακεδών.

- Κατ' εὐθείαν ἀπόγονος τοῦ Μεγάλου 'Αλεξάνδρου; τοῦ λέγω εἰρωνευόμενος.

- Μάλιστα.

- Καί ὁ Μέγας 'Αλέξανδρος τί ἦτο παρακαλῶ;

- Δέν ξέρω, ἡ ἱστορία ὅμως λέγει ὅτι ἦτο Ἕλλην.

- Τότε καί σύ, ὡς ἀπόγονος ἐκείνου εἶσαι Ἕλλην.

Δέν μοῦ ἀπήντησε.

- Τότε, λοιπόν, τόν ἐρωτῶ καί πάλιν, διατί ἀφοῦ εἶσθε Ἕλληνες θέλετε νά ἐλευθερωθῆτε διά τῆς Βουλγαρίας;

- Βουλγαρίαν ποίαν ἐννοεῖς, τό Κομιτᾶτον;

- Μάλιστα.

- Σοῦ ἀπαντῶ λοιπόν ὅτι τό Κομιτᾶτον δέν εἶναι Βουλγαρικόν καί δεύτερον ὅτι φαινόμεθα κλίνοντες πρός τήν Βουλγαρίαν διότι μόνον αὐτή φαίνεται πρόθυμος εἰς τό νά μᾶς βοηθήση καί ἡ 'Ελλάς ἐάν ἔκαμνε τό ἴδιο θά τήν δεχώμεθα μέ ὅλη μας τήν καρδιά.

- Βλέπετε καί ἐξετάζετε μόνον κατ' ἐπιφάνειαν τήν Βουλγαρικήν προστασίαν, ἡ Βουλγαρία δέν θέλει νά σᾶς ἐλευθερώση ἀπό τήν Τουρκικήν, ἀλλά νά σᾶς ὑπαγάγη εἰς τήν Βουλγαρικήν δουλείαν.

- Χμ! 'Εάν σκέπτεται ἡ Βουλγαρία νά μᾶς κάμη ἐπαρχίαν της κακά ἔκαμε τόν

λογαριασμόν της, άλλως τε ήμεῖς δέν κυττάζωμεν τί διαννοεῖται ή Βουλγαρία, εἰς τοῦτο μόνον προσέχομεν: «'Ο σκοπός μας ἐκπληροῦται;» 'Αποκτῶμεν τήν ἐλευθερίαν μας; Αὐτό μόνον, ἀδιαφοροῦμεν δέ ἐάν μᾶς ἐλευθερώση ή 'Ελλάς ἤ ή Βουλγαρία, τό μόνον τό ὁποῖον ἔχει νά ὠφεληθῆ ή κάθε μία ἀπό αὐτάς εἶναι ἄν θά ἀποκτήση τήν εὐγνωμοσύνην μας.

- Καλά, καί ἅμα ἐλευθερωθῆτε τί θέλετε νά γίνετε, αὐτονομία;

- Μάλιστα, ὅπως εἰς τήν 'Ελβετίαν εἰς τήν ὁποίαν τρεῖς διάφοροι φυλαί ζῶσι ἐν ἄκρα σύμπνοια καί ἀγάπη.

- Ναί, ἀλλά ξέρετε ὅτι κατ' αὐτόν τόν τρόπον ἐξυπηρετοῦνται τά συμφέροντα τῆς πανσλαυϊστικῆς 'Εταιρείας τῆς ὁποίας παράρτημα εἶναι τό Κομιτᾶτον;

- Πῶς τά ἐξυπηρετοῦμεν;

- Μά καθώς ὡμολόγησες ἀνωτέρω ή Μακεδονία εἶναι χώρα ἑλληνική, ἐάν δέ κάθε ἑλληνική χώρα θελήση ν' ἀποτελέση αὐτόνομον πολιτείαν τότε ἐπέρχεται ή ἐξασθένησις τῆς 'Ελλάδος, πρᾶγμα τό ὁποῖον ἐπιδιώκει ή Πανσλαυϊστική 'Εταιρεία.

- Γιατί τό ἐπιδιώκει;

- Διά νά μᾶς σκλαβώση μιά μέρα καί μᾶς καί σᾶς καί θέλει νά μᾶς εὕρη ἀδυνάτους, γιά νά τό ἐπιτύχη εὐχερέστερον.

'Ο Κάρεφ ἐφάνη σκεπτόμενος πρός στιγμήν. 'Εγώ ἔσπευσα νά διακόψω τήν ἡσυχίαν.

- Γιατί δέν θέλετε νά ἑνωθῆτε μέ τήν 'Ελλάδα;

- Γιατί ἐάν μᾶς πάρη ή Μώρα ('Ελλάς) θά γίνη ἕνα μεγάλο κράτος καί κατά συνέπειαν μοναρχία. 'Εν τοιαύτη δέ περιπτώσει θά προκύψουν πολλά κακά, πρῶτον ή μοναρχία καί τά ταύτης παρεπόμενα καί δεύτερον ή 'Ελλάς θά μᾶς βάλη νά πολεμήσωμε μέ τήν Βουλγαρίαν πρᾶγμα τό ὁποῖον δέν θέλομεν.

- Σεῖς τί θέλετε;

Μοῦ ἔδειξε τό καπέλλο του.

- Θέλομεν ρεπούμπλικα.

- Δημοκρατίαν καί φιλίαν μέ τήν Βουλγαρίαν;

- Ὄχι μέ τήν Βουλγαρίαν μόνον, ἀλλά καί μέ ὅποιον μᾶς βοηθήσει νά ἐλευθερωθῶμεν.

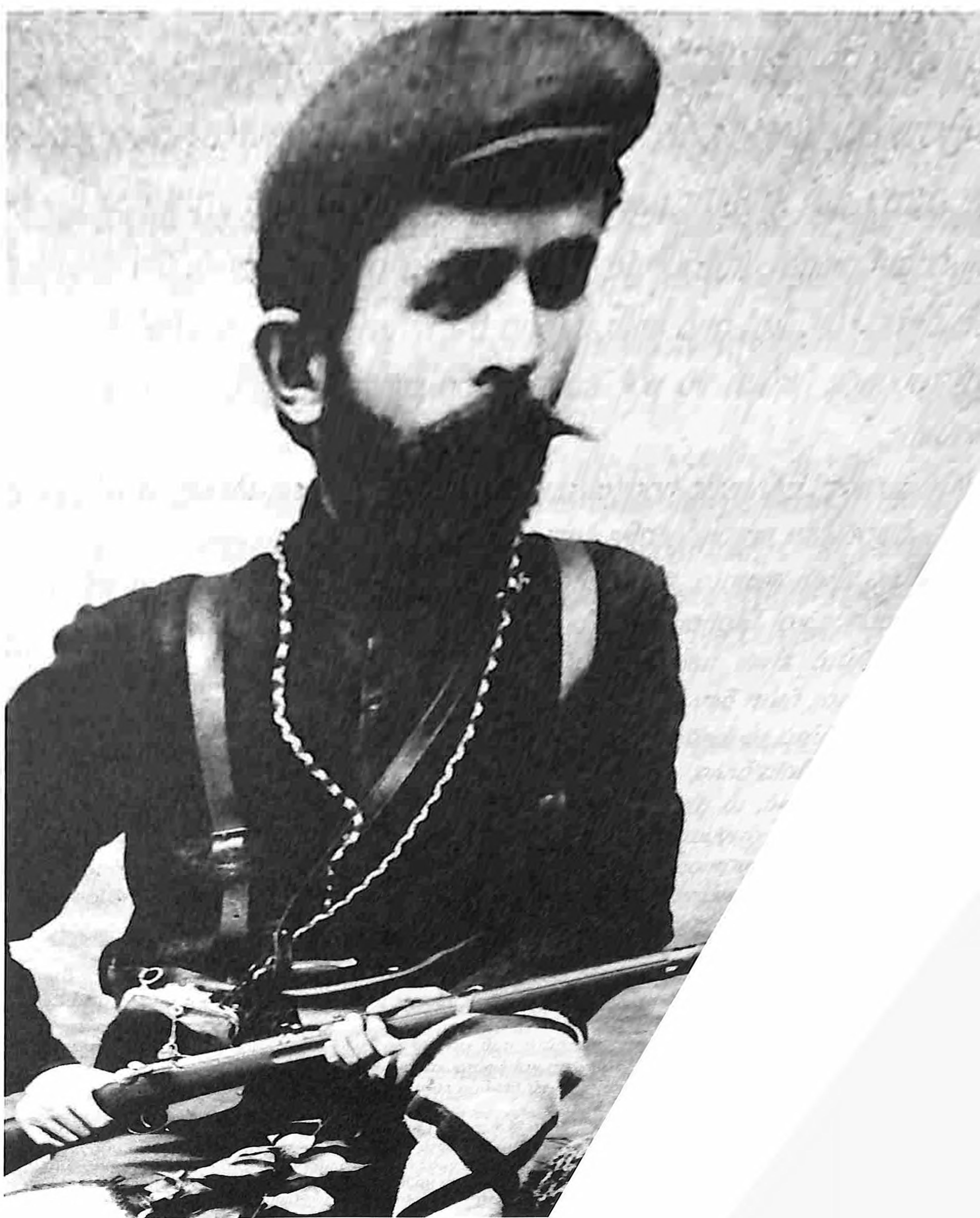
- Μέ τήν Βουλγαρίαν θέλετε νά ἑνωθῆτε;

- Ὄχι! Ὄχι!

- Καί αὐτά σᾶς τά διδάσκει τό Κομιτᾶτον;

- Μάλιστα.

- Τότε αὐτό τό Κομιτᾶτον τό ὁποῖον φροντίζει τόσον διά τήν ἀνεξαρτησίαν σας, γιατί δέν ζητεῖ τήν προστασίαν τῆς 'Ελλάδος ή ὁποία ἔχει περισσότερα καθή-

Νικόλα Κάρεφ (ΜΠΠ)

κοντα νά σᾶς ἐλευθερώση, ἀλλά καταφεύγει εἰς τούς βαρβάρους;

- Νά σᾶς ἀπαντήσω ἀμέσως, ἡμεῖς ὁμοιάζομεν μέ ἄνθρωπον ὁ ὁποῖος ἔπεσε μέσα εἰς τήν θάλασσαν καί κινδυνεύει ἀπό ὥρα εἰς ὥραν νά πνιγῆ. Ἔ, δέν μοῦ λέτε παρακαλῶ, ὁ ἄνθρωπος αὐτός γιά νά σωθῆ θά πιασθῆ ἀπό ὅτι εὕρη ἐκείνην τήν στιγμήν ἐμπρός του, καί ἀπό φίδι ἀκόμα θά πιασθῆ γιά νά σωθῆ, ἔτσι εἴμεθα καί μεῖς καί τοῦρκος ἀκόμη νά μᾶς κάνη χεῖρα σωτηρίας θά τήν ἁρπάξωμεν μετ' εὐγνωμοσύνης.

- Ἀλλά τούς Ἕλληνας προκρίτους, ἱερεῖς καί διδασκάλους γιατί τούς δολοφονεῖτε, ἀφοῦ δέν καταφέρεσθε ἐναντίον οὐδενός ὡρισμένως;

- Αὐτά εἶναι ψέματα, τό Κομιτᾶτον δέν δολοφονεῖ Ἕλληνας μόνον, ἀλλά καί Βουλγάρους καί Σέρβους καί Τούρκους καί πάντα ὅστις προδίδει.

- Αὐτά εἶναι προφάσεις ἐν ἁμαρτίαις, ἐξεπαστρέψατε πολλούς Ἕλληνας πατριώτας διότι δέν ἔδιδον χρήματα εἰς τό Κομιτᾶτον σας.

- Αὐτά τά βγάζετε σεῖς οἱ Ἕλληνες, ὅπως καί τά ἄλλα.

- Ποῖα ἄλλα;

- Νά, τά τῆς Θεσσαλονίκης, ἐβάλατε σεῖς ἀνθρώπους νά κάμουν ὅτι ἔκαμαν γιά νά στιγματισθῆ τό Κομιτᾶτον.

Δέν μποροῦσα παρά νά ξεσπάσω εἰς ἕνα γέλιο φοβερό, τό ὁποῖον ἐκκίνησε τήν περιέργειαν τοῦ καταστηματάρχου Τάσκου Κβάτα, ὅστις ἐπλησίασε.

- Τί σοῦ λέγει; μέ ἐρωτᾶ.

- Αὐτό καί αὐτό.

- Χμ! ἄμ πῶς θά φανῆ ὅτι εἶναι Βούλγαρος χοντροκέφαλος, ἄν δέν ἦταν Βούλγαρος δέν θά σοῦ ἔλεγε τέτοιες κουβέντες καί τώρα μάλιστα πού καί οἱ τοῖχοι ἔχουν αὐτιά.

- Ναί, ναί, αὐτό πού σᾶς λέγω ἐγώ, ἐπανέλαβεν ὁ Κάρεφ, ἕνα δένδρο πού ἔσκασε τό χῶμα καί ἐφύτρωσε γιατί νά μήν τό ποτίσουν ὅλοι γιά νά μεγαλώση;

- Καί αὐτό τό δένδρο τό ποτίζει μόνον ἡ Βουλγαρία τώρα, ἔ;

- Μάλιστα.

- Ναί, ἀλλά ξέρετε μέ τί τό ποτίζει ἡ Βουλγαρία; μέ δηλητήριον μισελληνισμοῦ.

- Ὅτι καί ἄν εἶναι αὐτό τό πότισμα, αὐτό μᾶς δροσίζει καί μᾶς ἔκαμε νά στρέψωμεν τά κλαδιά μας πρός ἐκεῖνο τό μέρος πρός τό ὁποῖον ὁμολογοῦμεν ὅτι τίποτε δέν μᾶς συνδέει καί νά φύγωμεν ἀπό σᾶς μέ τούς ὁποίους ἔχομεν ἕνα αἷμα καί μιά ἱστορία, αὐτό εἶναι τρόπον τινά μία διαμαρτυρία ἐναντίον τῆς ἑλληνικῆς ἀδιαφορίας.

- Αὐτά πού λές εἶναι ἀποτέλεσμα τοῦ Βουλγαρικοῦ ποτίσματος, διότι ἡ Ἑλλάς οὐδέποτε ἔπαυσε νά σᾶς ὑποστηρίζη καί διά τῶν γραμμάτων καί διά τῶν ὅπλων.

Καί πάλιν ό Κάρεφ δέν μοῦ ἀπήντησε.

- Καί τώρα, μετά τά τελευταῖα γεγονότα, τί σκοπεύετε νά κάμετε; τόν ἐρωτῶ.

- Τίποτε ἄλλο παρά νά ἐξακολουθήσωμεν τόν ἀγῶνα.

- Ναί, ἀλλά δέν ξέρετε ὅτι ὁ διά τοῦ ἐγχειριδίου ἀγών εἶναι ἀγών ἄνανδρος καί ἄτιμος;

- Μᾶς εἶναι ἀδιάφορον, φθάνει νά ἐπιτύχωμεν τόν σκοπόν μας.

- Ἐπιδοκιμάζετε λοιπόν τάς δολοφονίας;

- Ὅταν γίνονται διά τό καλόν ἑνός λαοῦ.

- Ἔχετε δίκαιον, τέτοιους δασκάλους εἴχατε, τέτοια γράμματα ἐμάθατε ἤ καθώς λένε στήν Ἑλλάδα, κατά τόν Μαστρογιάννη, τήν Βουλγαρία καί τά κοπέλλια του.

Ὁ Κάρεφ καί πάλιν δέν μοῦ ἀπήντησε παρά μόνον ἐσηκώθη καί ἐτράβηξε σιγά - σιγά γιά τό δωμάτιό του, ἐνῶ πίσω του οἱ ἄλλοι θαμῶνες τοῦ ξενοδοχείου ἐσχολίαζαν ποικιλοτρόπως τά λόγια του.

Σ.Γ. Σταμ.

[ΑΚΡΟΠΟΛΙΣ, ἀρ. 7608, ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΠΑΛΙΑΣ ΒΟΥΛΗΣ]

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 22ο

Ἐν Καστορία τῇ 13η Μαΐου 1903

Συνημμένω τῷ 511

Σεβασμιώτατε ἐν Χριστῷ Ἀδελφέ

Σπεύδω διά τῆς παρούσης μου, ὅπως γνωρίσω Ὑμῖν ἐν συντομία τό τελευταίως συμβάν ἀξιοσημείωτον ἐν τῇ ἐπαρχία μου γεγονός, τήν παντελῆ καταστροφήν ὑπό τοῦ στρατοῦ τῆς πατρίδος τοῦ Τσακαλάρωφ Σμαρδεσίου.

Τήν παρελθοῦσαν Πέμπτην Μαΐου 8 λίαν πρωΐ συνοδευόμενος ὑπό 400 στρατιωτῶν ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ καί ἕν ὀρεινόν πυροβόλον ὁ ταγματάρχης Χαϊρεδίν βέης ἀνεχώρει ἐκ Καστορίας κατευθυνόμενος εἰς Σμαρδέσιον. Ὡς γνωστόν μετά τό πραξικόπημα τῆς Θεσσαλονίκης ἡ Κυβέρνησις ἀπεφάσισε πλέον νά μετέλθη συντονώτερα μέτρα πρός ἐξόντωσιν τῶν ἀναρχικῶν, πρό τινων δέ ἡμερῶν ἔφθασε καί ἐνταῦθα ἡ μυστική διαταγή, ὅπως πᾶν χωρίον, ἐκ τοῦ ὁποίου ἤθελεν ἐξέλθη πῦρ μετά τήν ἐμφάνισιν τοῦ στρατοῦ, δοκιμάση τάς φλόγας τοῦ πυροβόλου. Μέ τοιαύτην διαταγήν ἐφοδιασμένος ἔφθασεν εἰς Σμαρδέσιον περί τό ἑσπέρας ὁ ταγματάρχης, ὅτε ὁ ἐκεῖ εὑρεθείς μετά τῆς συμμορίας του Τσακαλάρωφ ἐπυροβόλησε μακρόθεν κατά τοῦ στρατοῦ καί ἀνεχώρησεν ἀνάνδρως ὡς πάντοτε, ἐγκαταλειπών τό χωρίον του εἰς τήν διάθεσιν τοῦ στρατοῦ. Ἀμέσως διετάχθη ἡ πολιορκία τοῦ

χωρίου, τό δέ τηλεβόλον είς κατάλληλον θέσιν τοποθετηθέν κατήρξατο τοῦ ἔργου αὐτοῦ. Τήν νύκτα ἐκείνην ἐκάησαν οἰκίαι τινές, τῇ δέ ἐπαύριον ἀνατείλαντος τοῦ ἡλίου ἐγένετο παρανάλωμα τοῦ πυρός ἡ ἄλλοτε ἀνθοῦσα αὕτη τῶν Κορεστίων κωμόπολις, ἐκ τῶν 320 οἰκιῶν ἀπομεινασῶν ἀκεραίων 30 μόνον τῶν μάλιστα ἀσημάντων, διασωθείσης τῆς ἐκκλησίας καί τῶν σχολῶν.

῞Ο,τι ἐφείσθη ἡ σφαῖρα τοῦ τηλεβόλου συνετέλεσεν ἀκολούθως ἡ μάχαιρα τοῦ
στρατοῦ, μή φεισθεῖσα γυναικῶν καί παιδίων· ἄγνωστος δέ εἶναι εἰσέτι ὁ ἀριθμός
τῶν ἀπωλεσθέντων, διότι οἱ πλεῖστοι τῶν χωρικῶν προλαβόντες διεσκορπίσθησαν
2 ἀνά τά πέριξ χωρία εἰς τρόπον ὥστε δέν || δύναται νά ἐξακριβωθῇ πόσοι ἀπέθα-
νον καί πόσοι ἐσώθησαν· ἐκ τῶν σήμερον ἐλθόντων εἰς Καστορίαν εὐαρίθμων
Σμαρδεσιωτῶν ἐπληροφορήθην ὅλως ἀντιθέτους πληροφορίας, ἡ πιθανωτέρα τῶν ὁποίων εἶναι ὅτι 150 ὡς ἔγγιστα ψυχαί ἀπωλέσθησαν, 280 δέ οἰκίαι ἐγένοντο παρανάλωμα τοῦ πυρός. Μεταξύ τῶν ἀπωλεσθέντων συγκαταλέγονται δυστυχῶς καί πολλοί ἐκ τῶν ἡμετέρων, ἐν οἷς ὁ δυστυχής ὑπερογδοηκοντούτης παπᾶ-Βασίλειος, ὁ μόνος ὅστις εἶχε τό θάρρος ν' ἀντιστῇ κατά τοῦ Τσακαλάρωφ καί μή ὑπογράψῃ τήν διά τῆς βίας ἀποσπασθεῖσαν ἀναφοράν, ἥν ἀπέστειλεν, ὡς γνωρίζητε, οὗτος πρός τόν πάτρωνά του, τόν Ἔξαρχον, Παναγιώτης Καράντζας ἐκ τῶν φανατικωτέρων γερόντων μας, Ἀθανάσιος ἐπίτροπος τῆς Ἑλληνικῆς κοινότητος, Ἀπόστολος πρώην ἐπίτροπος, Παντελής Ράτσου, ἔφορος τῶν Ἑλληνικῶν σχολῶν, Παντελής Κουροβέσης, ἀδελφός τοῦ ἐν Λαρίσσῃ Λάμπρου, Βέντσος καί ἄλλοι τινές· ὁ δ' ἐξ Ἀθηνῶν ἐσχάτως ἐλθών Ναούμ Οὐζούνης ἐσφάγη οἰκογενειακῶς. Ἐκ τῶν βουλγάρων ἐξηφανίσθησαν σπουδαῖοι παράγοντες, Βασίλειος Σαμαρᾶς, ἔχιδνα δηλητηριώδης, Φώτης πρόεδρος τοῦ Κομιτάτου ἐν Σμαρδεσίῳ, μήτηρ καί ἀδελφή Τσακαλάρωφ καί ἄλλοι πολλοί, ἡ δέ φωλεά, εἰς ἥν ἐγεννήθη τοῦ χωρίου ὁ τίγρης μετεβλήθη εἰς τέφραν. Πᾶν ὅ,τι ἀπέμεινεν ἐκ τῆς πανωλεθρίας ἐλεηλατήθη ὑπό τοῦ στρατοῦ καί τῶν βασιβουζούκων. Ὁ στρατός τελέσας τό ἔργον του ἀνεχώρησεν, ὁ δέ αἱμοδιψής Τσακαλάρωφ κατελθών ἐκ τοῦ δάσους ἐπιθεώρησε τό ἔργον τῆς ὑπ' αὐτοῦ καταστροφῆς τῆς πατρίδος του καί ἐφόνευσε παρατυχόντας πλησίον 5 Ὀθωμανούς χωρικούς, ὅπως μή λησμονήσῃ τό ἄνανδρον δολοφονικόν ἔργον του.

Μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἀπέστειλε διαταγάς ἀνά τά χωρία, ὅπως μεταφέρωσιν ἐν ὥρᾳ ὡρισμένης νυκτός τόν ἔν τινι τῶν αἰθουσῶν τῆς σχολῆς ἀποτεταμιευμένον σῖτον εἰς Δύμπενην ὑπό τό πρόσχημα ὅπως σιτίσῃ τούς ἐσκορπισμένους, ἀλλά πράγματι ὅπως ἐξασφαλίσῃ ἑαυτῷ ἄρτον εἰς τήν νέαν ἕδραν του· ἐπειδή δέ ἥ τε ἐκκλησία καί τό σχολεῖον εἶχον τούς τίτλους ἐπ' ὀνόματι τῆς Ἑλληνικῆς ὀρθοδόξου κοινότητος, ἔθηκε πῦρ καί κατέκαυσεν αὐτά.

Τοιοῦτον ἐστί τό ἔργον ὅν ἔπραξεν ὁ νέος Ἡρόστρατος, βάνδαλος τήν ψυχήν, βάρβαρος Βούλγαρος σαπροφάγος Βασίλειος Τσακαλάρωφ. Ἡ πατρίς του στενάζει σήμερον ὑπό τῶν τριγμῶν τῶν φλογῶν, ἐπί πολλάς δέ δωδεκάδας ἐνιαυτῶν ἡ γλαῦξ θά στήνη τήν φωλεάν της ἐπί τῶν ἐρειπίων της καί ἡ ἀράχνη θά ἐξακολουθῆ ὑφαίνουσα τούς ἱστούς της εἰς μνημόσυνον αἰώνιον τοῦ διαβοήτου τέκνου της. 3

Ἡ καταστροφή τοῦ Σμαρδεσίου εἶναι ἀληθές ὅτι πολύ ἐστοίχισε τήν Μητρόπολίν μου, διότι τό πλέον τοῦ ἡμίσεως πληθυσμοῦ ἦσαν ἡμέτεροι καί δή οἱ ἰσχυρότεροι τοῦ τόπου. Πρό καιροῦ δελεασθέντες οἱ κάτοικοι ἀπαξάπαντες ὑπό τῶν ψευδῶν διαδόσεων καί ὑποσχέσεων τοῦ Τσακαλάρωφ ὑπέκυψαν ἑκουσίως εἰς τά σχέδιά του μέ τήν ἐλπίδα ὅτι οἱ λόγοι του περί συμμετοχῆς εἰς τόν ἀγῶνα καί κοινῆς συνεννοήσεως ὅλων τῶν Βαλκανικῶν κρατῶν ἦσαν ἀληθεῖς. Ἡ Μητρόπολις ἐγκαίρως τούς εἰδοποίησε περί τοῦ ἐναντίου, ἀλλ' εἶχον πλέον παρασυρθῆ ὑπό τοῦ ρεύματος καί ἐνώπιον τῆς τρομοκρατίας, ἥν ἐνέπνευσαν πανταχοῦ αἱ ἀλλεπάλληλοι δολοφονίαι τοῦ αἱμοχαροῦς δολοφόνου ἠναγκάζοντο νά σιωπῶσιν, ἕως οὗ ἔφθασεν ἐπ' αὐτῶν τό μοιραῖον τέλος.

Ταῦτα ἐν σπουδῇ καί διατελῶ μετ' ἀγάπης
Ὁλοπρόθυμος ἐν Χῷ Ἀδελφός
† ὁ Καστορίας Γερμανός

[Φάκελος Μοναστηρίου 1903, ΑΥΕ]

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 23ο

Β. ΠΡΟΞΕΝΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἐν Μοναστηρίῳ τῇ 16η Μαΐου 1903

Ἀριθ. 363

Κύριε Ὑπουργέ

Λαμβάνω τήν τιμήν ν' ἀναφέρω τῇ Ὑμ. Ἐξοχότητι ὅτι αἱ εἰδήσεις, ἅς μετέδωκα αὐτῇ διά τοῦ ἀπό 10 Μαΐου τηλεγραφήματός μου καί τοῦ ὑπ' ἀριθ. 360 ἐγγράφου ἦσαν αἱ ἐπισήμως δοθεῖσαί μοι ὑπό τοῦ Γενικοῦ Διοικητοῦ.

Ἐξ' ὅσων ὅμως ἔχω ἄλλοθεν πληροφοριῶν φαίνεται ὅτι τά πράγματα δέν συνέβησαν ὡς ἐξέθηκέ μοι ταῦτα ὁ Γενικός Διοικητής.

Εὑρίσκετο τῷ ὄντι ἐν τῷ χωρίῳ Σμαρδέσι ὁ Τσακαλάρωφ μετά τῶν ὀπαδῶν αὐτοῦ, ἀλλά καθ' ἥν ὥραν ἦλθεν ὁ στρατός, ὅπως περικυκλώση τό χωρίον, ὁ Τσακαλάρωφ μετά τῆς συμμορίας αὐτοῦ ἦτο μακράν τοῦ χωρίου ἀπό τριῶν, ὡς

λέγουσιν, ὡρῶν. Τό στρατιωτικόν ἀπόσπασμα ἀποτελούμενον ἐκ στρατιωτῶν ἰλαβέ καί ἄλλων διηύθυνεν ὁ ἀντισυνταγματάρχης Χαϊρεδίν βέης, παρών δ' ἦτο καί ὁ διευθυντής τῆς χωροφυλακῆς Κορυτσᾶς Μουχτάρ ἀγᾶς. Τό τηλεβόλον ἔρριψε βολάς τινας καί μετά ταύτας εἰσώρμησαν εἰς τό χωρίον ὁ στρατός μετά βασιβουζούκων, ἔκαυσαν τάς πλείους οἰκίας, ἔσφαξαν πλείστους ἐκ τῶν κατοίκων, λέγεται δ' ὅτι προέβησαν καί εἰς ἄλλας βιαιότητας καί εἰς διαρπαγήν τῆς περιουσίας τῶν χωρικῶν. Ἐτάφησαν περί τούς 100 φονευθέντες καί καέντες τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ,
2 βεβαιοῦται || ὅμως ὅτι ὑπάρχουσι καί ἄλλοι πολλοί ὑπό τά ἐρείπια τῶν οἰκιῶν. Τό χωρίον ἠρημώθη, τῶν κατοίκων καταφυγόντων εἰς τά περίχωρα χωρία. Λέγεται ὅτι πλήν ἑπτά ἤ ὀκτώ οἰκιῶν καί τοῦ Ἑλληνικοῦ σχολείου πάντα τά ἄλλα κτίρια καί τῆς ἐκκλησίας συμπεριλαμβανομένης, ἐκάησαν καί διηρπάγησαν.

Κατά τήν ἐπίσημον ἀνακοίνωσιν ἐν Σμαρδέσι ἐκ τῶν 251 κτιρίων ἐκάησαν 184 οἰκίαι, 19 ἐργαστήρια, δύο σχολεῖα, εἷς ξενών καί μία ἀποθήκη. Μετά μίαν ἡμέραν ἀπό τῆς συμπλοκῆς ἐκάη μία ἐκκλησία. Ἐκάησαν καί ἐφονεύθησαν ἐν ὅλῳ ἄνδρες, γυναῖκες καί παιδιά 81. Ἐκ τῶν συμμοριτῶν ἐφονεύθη ὁ λεγόμενος Φώτης· κατά τήν διαβεβαίωσιν τοῦ χωρικοῦ Τύρπου ἐφονεύθη καί ὁ Τσακαλάρωφ. 20 τραυματίαι νοσηλεύονται ἐν Μπρεσνίτσῃ. Εἰς τούς ἀπομείναντας χωρικούς παρέχεται πᾶσα συνδρομή ἐκ μέρους τῶν Ἀρχῶν.

Ἐν τῇ Νομαρχιακῇ ἐφημερίδι τῆς 23 Ἀπριλίου ἐ.ἔ. δημοσιεύεται ὅτι συνεστήθησαν ἐν τῷ Νομῷ Μοναστηρίου δέκα νέα μουδιρλίκια, ὧν ἕδραι ὡρίσθησαν τό Σμίλοβον, Βδήτερον, Δέμπριστα, Δούνιε, Σαμάκοβον, Νεστράμι, Κονομπλάτη, Ζιουπάν, Γκολομπούρδα καί ἕν τινι χωρίῳ τῆς Κορυτσᾶς.

Ὁ νέος μουδίρης Σμιλόβου Ναΐμ ἐφένδης μεταβάς εἰς τήν ἕδραν του, ὅπως ἀναλάβη τά καθήκοντα αὐτοῦ ἐξεδιώχθη ὑπό τῶν χωρικῶν ὄντων μεμυημένων πάντων εἰς τό βουλγαρικόν Κομιτᾶτον· οὔτε κατάλυμα οὔτε ἄρτον συγκατετέθησαν νά παράσχωσιν αὐτῷ, ἠναγκάσθη δέ νά διανυκτερεύσῃ εἴς τι παρακείμενον
3 Τουρκικόν χωρίον || (Ὄμπετνικ ἤ Δέρβενικ), τήν ἑπομένην, ἔστειλεν ἐνταῦθα ἕνα τῶν τριῶν χωροφυλάκων συνοδῶν αὐτοῦ μετ' ἐπιστολῆς καί ἐκθέσεως πρός τόν Βαλῆν, ὅστις ἀπέστειλε τῇ 11 Μαΐου ἀπόσπασμα 52 ἀνδρῶν μεθ' ἑνός ἀνθυπολοχαγοῦ πρός ἐγκατάστασιν τοῦ νέου μουδίρη ἐν τῇ ἕδρα αὐτοῦ. Καθ' ὁδόν τό ἀπόσπασμα συνάντησε 26 χωρικούς Σμιλόβου ἐρχομένους ἐνταῦθα, ὅπως διαμαρτυρηθῶσι κατά τῆς συστάσεως ἕδρας μουδιρλικίου ἐν τῷ χωρίῳ αὐτῶν, ἔδειρε δέ κατά σειράν πάντας, εἰπών: *«Πηγαίνετε τώρα ὅπου θέλετε»*. Τό ἀπόσπασμα κατέλυσε εἰς τό σχολεῖον. Γυναῖκες τοῦ χωρίου ἦλθον τήν 12ην Μαΐου ἐνταῦθα πρός ὑποβολήν παραπόνων κατά τοῦ στρατοῦ, ἔφερον δέ μεθ' ἑαυτῶν εἰκόνα Ἁγίου, ἥτις εὑρίσκετο ἐν τῷ σχολείῳ καί ἧς τούς ὀφθαλμούς ἐξώρυξαν οἱ στρατιῶται ταύ-

την ἔδειξαν τῷ Προξένῳ τῆς Ρωσίας, ὑποδείξει δέ αὐτοῦ ἐπεδείχθη ἡ εἰκών καί τῷ Αὐστριακῷ Προξένῳ καί τῷ Βαλῆ, μετά ταῦτα δ' ἐκράτησεν αὐτήν ὁ κ. Rostkowsky.

᾿Εγένοντο συλλήψεις τινές ἐν Γέρμαν τελευταίως. Μεταξύ τῶν συλληφθέντων εἶναι καί οἱ δύο ἡμέτεροι διδάσκαλοι, οἵτινες συνελήφθησαν, διότι εἰκών τις τοῦ Σουλτάνου εἶχεν ἐξωρυγμένους τούς ὀφθαλμούς.

Λέγεται ὅτι ὁ Βαλῆς καταρτίζει πίνακα τῶν διασημοτέρων βουλγάρων τῶν ἐν ταῖς φυλακαῖς κρατουμένων, ὅπως κατά διαταγάς ἐκ Κωνσταντινουπόλεως ἐξορισθῶσιν εἰς Πτολεμαΐδα ἤ Τρίπολιν τῆς Βαρβαρίας.

᾿Εν τῷ θυλακίῳ τοῦ ἐν Μογγίλα φονευθέντος βουλγάρου ἀρχηγοῦ Σφέτκωφ εὑρέθη προκήρυξίς τις ἤ κανονισμός περιέχων 21 ἄρθρα καί ὑποδεικνύων τόν τρόπον τῆς κατά τῶν καθεστώτων ἐνεργείας τῶν εἰς τό Κομιτᾶτον μεμυημένων.

Εὐπειθέστατος

Κ. Κυπραῖος

[Φάκελος Μοναστηρίου 1903, ΑΥΕ]

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 24ο

Συνημμένῳ τῷ 511, Καστορίας Γερμανοῦ 13-5-1903

Συνημμένῳ τῷ 363 Μοναστηρίου

Μετάφρασις ἐκ τοῦ Βουλγαρικοῦ

᾿Εμάθετε πιθανῶς τήν ὑπόθεσιν τοῦ Σμαρδεσίου, ὅπερ κατά τήν παροῦσαν στιγμήν εἶναι μεταβεβλημένον εἰς τέφραν.

Τήν 8 τρέχοντος πολύς ἀριθμός στρατιωτῶν καί βασιβουζούκων διηυθύνθησαν πρός τό εἰρημένον χωρίον. Τήν ἡμέραν ἐκείνην ἡ συμμορία εὑρίσκετο ἐν Σμαρδεσίῳ, ἀλλά προειδοποιηθεῖσα εἶχεν ἀποχωρήσει πρός τάς ὑπεράνω τοῦ χωρίου κορυφάς. ῾Ο στρατός κατέλαβε τούς λόφους καί ἰδών τήν συμμορίαν ἤρχισε τό πῦρ ἐναντίον της. ῾Η συμμορία ὡς ἐκ τοῦ ἀκαταλλήλου τῆς θέσεως πρός πυροβολισμόν ἀπεμακρύνθη. Οἱ χωρικοί ἦσαν ἄρα ἥσυχοι οὐδέν ἔχοντες ἐν τῷ χωρίῳ, ἡ δέ συμμορία ἦτο ἤδη μακράν, ὅτε τό ἐναντίον τοῦ χωρίου πῦρ ἤρχισεν. Περί ὥραν δεκάτην καί ἡμίσειαν ἤ ἑνδεκάτην τῆς ἑσπέρας τουρκιστί τό χωρίον περιεκυκλώθη. Περί τήν δωδεκάτην, ὅτε ἅπαντες οἱ χωρικοί περιεφέροντο ἐν ταῖς ὁδοῖς, οἱ Τοῦρκοι ἤρχισαν τόν βομβαρδισμόν κατά πάσης οἰκίας ἀδιακρίτως. ῾Ο κανονιοβολισμός ἔπαυσεν ἐπί τινα χρόνον κατά τήν νύκτα, ἀλλ' οἱ πυροβολισμοί διά τῶν ὅπλων ἐξηκολούθησαν. Τά τηλεβόλα ἐπανήρχισαν βάλλοντα καί περί τήν αὐγήν, ὅτε οἱ περικυκλοῦντες τό χωρίον εἶδον ὅτι αἱ προξενηθεῖσαι βλάβαι ἦσαν

ἀσήμαντοι ἧναψαν πυρκαϊάν ἀπό πάντων τῶν μερῶν κύκλῳ τοῦ χωρίου καί ἐπετέθησαν πρός σφαγήν πανταχοῦ. Καθ' ὅλην τήν ἡμέραν τῇ 9 τρέχοντος τό χωρίον ἦτο εἰς τήν διάθεσιν τῶν στρατιωτῶν καί τῶν βασιβουζούκων. Τήν ἑσπέραν ὁ στρατός ἀπεχώρησεν, ἀλλά τό Σμαρδέσιον μετά τῶν 300 οἰκιῶν αὐτοῦ δέν ὑπῆρχε πλέον.

Οἱ Τοῦρκοι ἐφόνευον τόν πρῶτον τυχόντα ἄνευ διακρίσεως γυναικῶν, παιδίων καί γερόντων. Ἀναφέρονται περιπτώσεις οἰκογενειῶν, αἵτινες ἀπώλεσαν ἅπαντα αὐτῶν τά μέλη. Οἰκογένειά τις συγκειμένη ἐξ 7 ἀτόμων (τῶν πλείστων γυναικῶν) ἐξωλοθρεύθη, τῶν ἑπτά προσώπων σφαγέντων πάντων καί τεθέντων τοῦ ἑνός ἐπί τοῦ ἄλλου. Πρός τό παρόν δέν δύναμαι ν' ἀναφέρω ὀνόματα, ἀλλ' εἶναι γεγονός ὅτι πλείονες τῶν 200 ψυχῶν, τῶν πλείστων γυναικῶν καί παιδίων ἀπέθανον. Γυναῖκες καί κόραι ἐφονεύθησαν, ὑπερασπίζουσαι τήν τιμήν των.

2 Ψυχή ζῶσα δέν εὑρίσκεται εἰς τό χωρίον, ἅπαντες ἀνεχώρησαν τετραυματισμένοι ἤ κατά τό ἥμισυ κεκαυμένοι. Τινές ἐλλείπουσιν, ἄγνωστον δέ εἶναι τό καταφύγιον αὐτῶν. Ὑπάρχουσι καί ἄνθρωποι, ὧν ἀπέκοψαν τά ὠτία, προτοῦ φονεύσωσιν αὐτούς.

Ἔχω νά σᾶς γράψω πολλά πράγματα, ἀλλά βραδύτερον. Ἄνδρες, γυναῖκες καί παιδία εὑρίσκονται εἰς τά ὄρη γυμνοί καί πειναλέοι. Πλείονες τῶν 1.500 ἔμειναν ἄστεγοι καί ἄνευ τροφῆς.

Ἄλλα χωρία φοβούμενα τήν αὐτήν τύχην ὅπως τό Σμαρδέσιον ἀνέβησαν εἰς τά ὄρη.

[Ἐνημερωτικό Δελτίο ΕΜΕΟ Καστορίας]

[Φάκελος Μοναστηρίου 1903, ΑΥΕ]

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 25ο

ΤΗΛΕΓΡΑΦΗΜΑ

Σέρρες 20 Μαΐου 1903

Ἀρ. 757

Ληστρική συμμορία βουλγάρων ἐφόνευσε πρόκριτον Ἑλληνικῆς Κοινότητος Σαβιάκου.

Ἰδίαν νύκτα ληστρική συμμορία ἀνετίναξε σιδηροδρομικήν γέφυραν Ἀντζίστας μεταξύ Σερρῶν Δράμας. Κατάστασις λίαν ἀνώμαλος.

Στουρνάρης

[Φάκελος Σερρῶν 1903, ΑΥΕ]

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 26ο

᾿Αγαπητέ μοι ἀδελφέ κύριε Παῦλε Μελᾶ

Τήν καταστροφήν τοῦ χωρίου Σμαρδεσίου (ἐπαρχίας Καστορίας) βεβαίως ἐμάθατε καί ἐμάθατε τά ἐκεῖ συμβάντα. Εἶχον ὑπολειφθῆ ἐκ τοῦ ὅλου χωρίου, συμποσουμένου εἰς 250 οἰκίας ἐξ ὧν τά 2/3 ἦσαν ὀρθόδοξοι, μόνον 40 οἰκίαι μεταξύ τῶν ὁποίων 6 μόνον οἰκίαι ὀρθοδόξων ἦσαν.

Οἱ κύριοι τῶν 6 τούτων ὀρθοδόξων οἰκιῶν εἶχον ἀπέλθει ἀπό μηνῶν ἤδη πρό τῆς καταστροφῆς τοῦ χωρίου εἰς Βίγλισταν ὅπου καί εἶχον ἐργασίαν.

῾Ο διαβόντος λοιπόν ἐν τοῖς ἐκεῖ χωρίοις καπετάνιος (κομίτης) Τσακαλάρωφ ἐκ μίσους καί ἔχθρας πρός τόν ῾Ελληνισμόν, ἦλθε μετά τήν καταστροφήν τοῦ χωρίου καί ἔκαυσε τάς 6 ῾Ελληνικάς οἰκίας, τό ῾Ελληνικόν σχολεῖον καί τήν ἐκκλησίαν.

῾Ημέρας τινάς μετά τό πραξικόπημά του τοῦτο ὁ Τσακαλάρωφ εὑρίσκετο εἰς Γκαμπρέσι μετά 35 συναδέλφων του.

῾Ο Κώτας εὑρίσκετο εἰς Μπρέσνιτσα μετά 23 συντρόφων.

Μαθών δέ ὅτι ὁ Τσακαλάρωφ ἔμελλε νά ἔλθῃ εἰς Μπρέζνιτσα εἰδοποίησεν εἰς Ζέλεβον ὅπως ἔλθωσιν εἰς ἐπικουρίαν του. Πράγματι δέ ἦλθον εἰς βοήθειάν του οἱ ῾Ελληνόφρονες Ζελοβῖται καί ἑνωθέντες μετά τοῦ Κώτα ἐτοποθετήθησαν ἐν ὀχυρᾷ θέσει ἀναμένοντες τόν ὑπερήφανον βούλγαρον Τσακαλάρωφ. Δύο ὅμως σχισματικοί ἐκ τοῦ χωρίου Μπρεζνίτσης μετέβησαν καί εὗρον τόν ἐρχόμενον Τσακαλάρωφ καθ' ὁδόν ἀναγγέλλοντες αὐτῷ τά ὑπό τοῦ Κώτα τεκταινόμενα.

῾Ο Τσακαλάρωφ φοβηθείς παλινδρόμησεν. ῾Ο δέ Κώτας μαθών τήν προδοσίαν ἦλθεν εἰς τάς οἰκίας τῶν προδωσάντων αὐτόν καί ἔδειρεν αὐτούς ἐλεεινῶς, ὥστε τούς κατέστησε κλινήρεις.

Μετά τήν ἀποτυχίαν του ὁ Κώτας ἔστειλε νέον τινά ἐκ Κολουμβλαδίου ὅπως 2
πυροβολήσῃ κατά τοῦ βουλγάρου διδασκάλου Γεωργίου Παπαδημητρίου ἐκ Κολουμβλάδιου. ῾Ο ἀποσταλείς πράγματι ἐπυροβόλησε κατά τοῦ βουλγαροδιδασκάλου καί τόν ἐπλήγωσεν· ἀγνοῶ δέ ἐάν ζῇ ἤ ἀπέθανεν. Οὗτος δέ ὁ βουλγαροδιδάσκαλος ἦτο συνένοχος ἐν τῇ δολοφονίᾳ τοῦ παπᾶ-᾿Ηλία καί Γεωργίου Γκιάμτσε ἐκ Ποζδίβιστα. ῾Ο Τσακαλάρωφ μαθών τό ὑπό τοῦ Κώτα πραχθέν συνεκάλεσεν εἰς συμβούλιον ὅλους τούς ἀρχηγούς τῶν σπειρῶν τῶν ἐκ κομιτῶν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Καστορίας, εἰς Κολουμβλάδιον. ᾿Εκεῖ δέ ἀπεφασίσθη ἵνα ὅλοι ὁμοῦ ὑπάγωσι κατά τῶν δύο ἑλληνικῶν χωρίων, Πισοδερίου καί Ζελιόβου καί καταστρέψωσιν αὐτά σφάζοντες τούς ἱερεῖς, διδασκάλους, προκρίτους καί τούς ἄλλους τούς ἐναντιουμένους εἰς τά σχέδια τοῦ Κομιτάτου. Οὕτω δέ λαβόντες ὑπό τήν βουλγα-

ρικήν κατοχήν τά δύο ταῦτα χωρία θέλουσιν ἀπομονώση τόν Κώτα. Καί θέλουσι συλλάβη αὐτόν ἐν κλωβῷ. Συγγενής τις (γυνή) ἐκ Κολουμβλαδίου μαθοῦσα ταῦτα εἰδοποίησε τόν Κώταν, ὅστις ἔσπευσεν ὅπως ἀγγείλη εἰς Πισοδέριον καί Ζέλιοβον τά ὑπό τοῦ Τσακαλάρωφ τεκταινόμενα, ἐνθαρρύνων αὐτούς ὅπως μή φοβῶνται. Ὡς ἐκ τούτου οἱ Πισοδερῖται καί Ζελιοβῖται ἐφύλαττον τάς νύκτας ἀναμένοντες τήν ἔφοδον τοῦ Τσακαλάρωφ. Χθές δέ ἤτοι 21η Μαΐου πρό τῆς ἀπολύσεως τῆς ἐκκλησίας, ἀγγελιαφόρος τις ἐλθών εἰς Πισοδέριον μοί ἀνήγγειλεν ὅτι ὁ Τσακαλάρωφ μετά 180 ὀπαδῶν εὑρίσκετο εἰς τά βουνά τοῦ Τυρνάβου εἰς ἀπόστασιν 1½ ὥρας ἀπό τοῦ Πισοδερίου. Μετά μίαν ὅμως ὥραν ἄλλος ἀγγελιαφόρος μοί ἀνήγγειλεν ὅτι ὁ Τσακαλάρωφ εἰσῆλθεν εἰς τό χωρίον Ζέλιοβον. Ὅλοι οἱ Ζελιοβῖται εὑρίσκοντο ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ των.

3 Ἡ ἄφιξις τοῦ Τσακαλάρωφ διεδόθη ὡς κεραυνός ἐν Ζελιόβῳ καί οἱ κάτοικοι διεσκορπίσθησαν ἀνά τούς ἀγρούς. Περί τούς δέκα δέ ἄνδρες ἐκ Ζελιόβου λαβόντες τά ὅπλα ἀντέστησαν κατά τῆς προφυλακῆς τοῦ Τσακαλάρωφ, ἧς ἡγεῖτο ὁ μίσθαρνος ἑλληνόβλαχος Μῆτρος. Ἀλλ' οὐδείς φόνος ἐγένετο. Τότε ὁ Μῆτρος, τίς οἶδε διά ποίαν αἰτίαν, ἤρχισε νά φέρηται φιλικῷ τῷ τρόπῳ πρός τούς Ζελιοβίτας, ζητῶν παρ' αὐτῶν τροφήν μόνον καί οὐδέν περιπλέον. Προσέθηκε δέ ὅτι ἐάν πυροβολήσωσι κατ' αὐτοῦ θέλει κάψη τό χωρίον των. Ἐν τῷ μεταξύ ἦλθεν ἐκ Πισοδερίου στρατός· μένει δέ ἐν Πισοδερίῳ στρατός 100 ἀνδρῶν. Ὁ στρατός ἀμέσως ἔβαλε πῦρ κατά τοῦ Μήτρου, ὅστις ἀνταπέδωκε τά ἴσα, ἀλλά ἀπομακρυνόμενος τοῦ Ζελιόβου. Εἶπε δέ τοῖς Ζελιοβίταις ὅτι εἶναι προδόται θελήσαντες νά τόν καταστρέψωσιν ἀνάνδρως.

Κατά τήν συμπλοκήν ταύτην εἷς τῶν ὀπαδῶν τοῦ Μήτρου ἐφονεύθη μακράν τοῦ χωρίου Ζελιόβου. Ὁ Τσακαλάρωφ ὅστις ἦτο ἐν ἄλλῃ θέσει ἄνωθεν τοῦ χωρίου, ἀκούσας τούς πυροβολισμούς ἤρχισε καί αὐτός τό πῦρ κατά τοῦ στρατοῦ. Εἰς ἐπικουρίαν τοῦ στρατοῦ βγῆκαν καί τινες Ζελιοβῖται ὑπό τήν ἀρχηγίαν κάποιου Παύλου Κύρου. Τό πῦρ διήρκεσε μέχρις ἑσπέρας. Περί τάς δέκα δέ Τουρκιστί, ἔφθασεν ἐκ Φλωρίνης ἱππικόν ἐκ 40 ἱππέων. Κατά τήν ἄφιξίν των ὅμως ἐν τῷ πεδίῳ τῆς μάχης ἡ σκοπιά τοῦ Τσακαλάρωφ ἐπυροβόλησε κατ' αὐτῶν καί ἐφόνευσεν ἕνα τῶν ἱππέων. Ὡς ἐκ τούτου τό ἱππικόν ὀπισθοχώρησε καί ἦλθεν εἰς Πισοδέριον. Περί τό ἑσπέρας δέ ὅτε ἡ νύξ ἤρχισεν τό πῦρ ἔπαυσε δέ διότι οἱ κομῖται ἀπῆλθον.

Συμμορίαι ἦσαν ἕξ, ὧν ἀρχηγοί οἱ ἑξῆς: Τσακαλάρωφ, Μῆτρος, Ἰβάν Πώπεφ,
4 ἀξιωματικός τῶν ἐφέδρων ἐκ Βουλγαρίας, ἐν φυλακῇ ὤν πρό || ἑνός ἔτους ἐν Θεσσαλία, Λάζαρ Παπατράϊκο ἐκ Δύμβανης (ἐπαρχίας Καστορίας), Νικόλωφ Τσίλιο. Τήν ἐπαύριον ἔφθασε στρατός ἐκ Καστορίας, Βιγλίστης καί Πρέσπης, ἀγνοῶ δέ τί συμβαίνει ἐκεῖ.

Ταῦτα ἐθεώρησα καθῆκον νά σᾶς γράψω καί διατελῶ εὐχόμενος τῷ Παναγάθῳ Θεῷ ὅπως ὑγείαν δώσῃ Ὑμῖν, τῇ τιμία σας συζύγῳ καί τοῖς τέκνοις ὑμῶν. Τάς ἐγκαρδίους μου εὐχάς τῇ σεβαστῇ σας κυρία, τῷ κυρίῳ Δέλιο, Πηχεῶν καί Βαρατάση, διά τούς ὁποίους ἀγνοῶ πού μένουν.

Ἐν Μοναστηρίῳ τῇ 22α Μαΐου [1903]

Ὁ Ὑμέτερος ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ εὐχέτης καί ἀδελφός

παπᾶ-Σταῦρος Κ[οσμᾶ] Τσάμου

[Υ.Γ.] Ἀναμένω τήν ἀπάντησίν Σας διότι πολλά μοι ὑπεσχέθητε καί Σεῖς καί ἡ Ἑταιρεία ὁ «Ἑλληνισμός», ἀλλά μέχρι σήμερον τίποτε δέν ἐπράξατε.

Ὁ ἴδιος παπᾶ-Σταῦρος

[Υ.Γ.] Οἱ βούλγαροι θά ἐπαναστατήσουν τήν 11η Μαΐου 1903[1], ἡμέρα Κυρίλλου καί Μεθοδίου.

Μέ τό Ἄρς καί Μάρς

Μακεδονία νάς [ἡ Μακεδονία δική μας]

μέ αὐτό ἔμειναν. Μεγάλην ἀνδραγαθίαν δείχνουν, διότι τώρα γυναῖκες σκοτώνουν, εἰς τά ὑπόγεια κρύβονται καί σάν τούς ποντικούς καίγονται, ὅπως ἐκάησαν εἰς Σμαρδέσι, διότι δέν πυροβολοῦσαν κατά τοῦ στρατοῦ, ἀλλ' ἐκρύβοντο, λέγοντες ὅτι κρατοῦν τά ὅπλα δι' ὥραν ἀνάγκης, (βουλγ[αριστί] Ζά λόz σάατ)

[Στήν ἐπικεφαλίδα κρυπτογραφικά καί πλάγια γράφει ὁ Ἴων]

Τούς Ζελοβίτας ἡμεῖς τούς ὡπλίσαμεν καί τούς ἐνθαρρύναμεν. Δέν ξεύρω διατί 1
ὁ Καραβαγγέλης ἔστειλε πίσω τόν Περάκη καί ἄν εἶναι συμφέρον νά ἔλθῃ ὁλόκληρη συμμορία (δηλαδή νά ἔλθουν ὅλοι μαzί) ἐνῶ θά ἦτον εὐκολώτερον νά ἔλθουν ἕνας ἕνας. Ἔγραψα τοῦ Καστορίας.

[Ἀρχεῖο Παύλου Μελᾶ, ἀρ. 50, ΜΟΥΣΕΙΟ ΜΠΕΝΑΚΗ]

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 27ο

Β. ΠΡΟΞΕΝΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἐν Μοναστηρίῳ τῇ 23η Μαΐου 1903

Ἀριθ. 386 ἐμπ.

Κύριε Ὑπουργέ

Οἱ Τοῦρκοι καί καθ' ἕξιν καί ἐπειδή συμφέρον ἔχουσι παριστῶσι τήν κατάστασιν τῆς χώρας ὡς εὐάρεστον, ἐπειδή δέν ἀκούονται τοσοῦτον συχναί συγκρούσεις

1. Στήν ἀντιπαραβολή πού ἔκανα τήν ἄνοιξη τοῦ 1999 βεβαιώθηκε ὅτι οἱ ἡμερομηνίες γράφτηκαν ἔτσι ἀπό τόν παπᾶ-Σταῦρο.

βουλγαρικῶν συμμοριῶν μετά στρατιωτικῶν ἀποσπασμάτων. Ἀλλ' ἄν τῶν πόλεων τά Κομιτᾶτα ὡς ἐκ τῆς γενομένης συντόνου ὑπό τῶν Ἀρχῶν καταδιώξεως τῶν ἀρχηγῶν ἐχαλάρωσαν κατά τι τήν δρᾶσιν αὐτῶν, αἱ συμμορίαι ὅμως οὐδ' ἐπί στιγμήν ἔπαυσαν ἐνεργοῦσαι πρός ἐξέγερσιν τῶν χωρίων, οὕτω καθ' ἑκάστην μανθάνω ὅτι ἡ δεῖνα συμμορία εὑρίσκεται εἰς τό δεῖνα χωρίον καί πιέζει τούς χωρικούς, λαμβάνουσα τό δέκατον ἐπί τῶν προβάτων καί εἰσφοράν χρηματικήν κατά τήν δύναμιν ἑκάστου χωρικοῦ, ἀναγκάζουσα δ' αὐτούς νά μή διαθέτωσι τά ἄλευρα αὐτῶν, καί συνιστῶσα αὐτοῖς νά ὦσι ἕτοιμοι πρός ἐξέγερσιν. Καί εἶναι μέν ἀληθές ὅτι πλεῖστα χωρία δεικνύουσι δυσφορίαν ἐπί τοῖς παραγγέλμασι τῶν συμμοριτῶν, κατανοήσαντα τήν πλάνην, εἰς ἥν περιήγαγον αὐτούς αἱ ἀπάται τῶν Κομιτάτων, φοβούμενα δέ καί τήν τύχην τοῦ Σμαρδεσίου, ἥν ἐπισείουσιν ὡς μορμολύκειον κατ' αὐτῶν οἱ Τοῦρκοι, ἀλλά τά πλεῖστα ἐξ αὐτῶν (ἐν τοῖς βορείοις ἰδίως τοῦ
2 Νομοῦ διαμερίσμασιν) ἐξετέ||θησαν ἐπί τοσοῦτον ὥστε καθίσταται ἀδύνατον αὐτοῖς ν' ἀποσυρθῶσι νῦν τῶν πλεκτανῶν τῶν Κομιτάτων, φοβούμενα τιμωρίαν ἐκ μέρους αὐτῶν. Τῶν χωρίων τούτων οἱ χωρικοί ἀφήσαντες ἐπί πολύν χρόνον τήν ἐργασίαν αὐτῶν περιέστησαν εἰς τό σημεῖον νά ἄγωνται ὑπό τῆς ἀπελπισίας. Ἐπειδή δέ εἶναι πιθανόν ὅτι οἱ Τοῦρκοι, ἐπαναπαυόμενοι εἰς τήν φαινομενικήν ἐλάττωσιν τῶν ἐνεργειῶν τῶν βουλγάρων, θέλουσι χαλαρώσῃ τήν καταδίωξιν αὐτῶν, ἡ ἀνωμαλία τῆς καταστάσεως δέν παύει ὑφισταμένη. Τά Κομιτᾶτα, ἀποκοιμωμένων τῶν Τούρκων, ἐξακολουθοῦσι τό ἔργον αὐτῶν, θά δοθῇ δέ πάλιν εὐκαιρία ν' ἀποθρασυνθῶσιν.

Ἄλλως τε καί ἡ καταδίωξις αὕτη τῶν Κομιτάτων ἀναγκάζει πολλούς τῶν βουλγάρων, φοβουμένους σύλληψιν, νά λάβωσι τά ὅπλα καί νά προστεθῶσιν εἰς τάς συμμορίας. Τοῦτο ἐγένετο ἐν Ἐξή-Σοῦ καί ἀλλαχοῦ. Οἱ ἀρχηγοί Τσακαλάρωφ, Τάνες, Κόλες, Μῆτρος καί Ἀλέκος μετά τεσσάρων μόνων συντρόφων προσεκάλεσαν ἐν τῷ δάσει τῆς Νεβολιάνης τά ἐν τῷ χωρίῳ τούτῳ ὄργανα αὐτῶν, μεθ' ὧν συνδιεσκέφθησαν δι' ὅλης τῆς νυκτός. Τά ὄργανα ταῦτα ἀνεκοίνωσαν ἔπειτα εἰς τούς ἐν τῷ χωρίῳ ὅτι νῦν δύνανται πάντες οἱ βουλόμενοι νά καταφεύγωσιν εἰς τάς συμμορίας, ὅπερ πρότερον δέν ἐπετρέπετο εἰμή εἰς τούς ἔχοντας ἀποχρῶντα λόγον.

Καί δέν πιέζονται μέν εἰσέτι ὑπό τῶν Κομιτάτων οἱ βουλγαρίζοντες ν' ἀκολουθήσωσι τάς συμμορίας ὡς πρό τῆς ἑορτῆς τοῦ Ἁγίου Γεωργίου ἔλεγον οἱ τῶν Κομιτάτων ὅτι θέλουσι πράξῃ, ἀλλά πολλοί νέοι προσέρχονται εἰς αὐτάς αὐθορμήτως. Καί ἐκ τῆς πόλεως Μοναστηρίου κλείσαντες τά ἐμπορικά αὐτῶν καί καταλιπόντες τήν ἐργασίαν, ἀνεχώρησαν ὅπως προσκοληθῶσιν εἰς τάς συμμορίας. Μόνος ὁ
3 Τσακαλάρωφ περιερχόμενος πάλιν ἐλευθέρως ἀνά τά χωρία, διά || δαρμῶν προσπαθεῖ ν' ἀναγκάσῃ τούς χωρικούς νά λάβωσιν τά ὅπλα καί γίνωσιν ἀντάρται.

Τά μετανοήσαντα ἤ τά φοβούμενα νέας πιέσεις χωρία ἐζήτησαν τῇ μεσολαβήσει μου ἤ τῆς Μητροπόλεως τήν ἀποστολήν στρατιωτικῶν ἀποσπασμάτων πρός προφύλαξιν αὐτῶν ἀπό τῶν συμμοριῶν. Γίνονται ἐνέργειαι παρά τῇ Γενικῇ Διοικήσει πρός ἐπιτυχίαν τούτου.

Συνημμένως λαμβάνω τήν τιμήν νά ὑποβάλλω τῇ Ὑμετέρα Ἐξοχότητι ἀντίγραφον μεταφράσεως ἐγγράφου τινός, ἐπιδοθέντος εἴς τινα τῶν ἐνταῦθα Προξενείων, προερχόμενον δ' ὡς ὑποτίθεται ἀπό τοῦ Τσακαλάρωφ καί ἐκθέτοντας τά ἐν Σμαρδεσίῳ συμβάντα. Ἐπιτροπή ἀνακριτική ἀπεστάλη ἐντεῦθεν εἰς Σμαρδέσιον, ὅπως ἐξακριβώσῃ τά ἐκεῖ γενόμενα.

Μετά τήν καταστροφήν τοῦ χωρίου ὑπό τῶν Τούρκων μετέβη ἐπί τόπου ὁ Τσακαλάρωφ καί ἔκαυσεν ἕξ Ἑλληνικάς οἰκίας ἐκ τῶν ὑπολειπομένων, τό Ἑλληνικόν σχολεῖον καί τήν ἐκκλησίαν.

Ἡμέρας τινάς μετά τό πραξικόπημα τοῦτο ὁ Τσακαλάρωφ εὑρίσκετο εἰς τό Γκαμπρέσι μετά 35 ὀπαδῶν αὐτοῦ. Ὁ Κῶτες εὑρίσκετο κατ' ἐκεῖνον τόν χρόνον εἰς Μπρέσνιτσαν μετά 23 συντρόφων, μαθών δέ ὅτι ὁ Τσακαλάρωφ ἔμελλε νά ἔλθῃ ἐκεῖ, εἰδοποίησε τούς κατοίκους Ζιελόβου, ὅπως ἔλθωσιν εἰς ἐπικουρίαν του. Πράγματι δέ ἦλθον εἰς βοήθειαν αὐτοί οἱ Ἑλληνόφρονες Ζιελοβῖται καί ἑνωθέντες μετά τοῦ Κῶτε ἐτοποθετήθησαν ἐν ὀχυρᾷ θέσει ἀναμένοντες τόν Τσακαλάρωφ. Δύο ὅμως σχισματικοί τῆς Μπρεσνίτσης ἀνήγγειλαν καθ' ὁδόν τῷ ἐρχομένῳ ἀρχηγῷ τά ὑπό τοῦ Κῶτε τεκταινόμενα. Ὁ Τσακαλάρωφ φοβηθείς ἐπαλινδρόμησεν, ὁ δέ Κῶτες μαθών τήν προδοσίαν μετέβη εἰς τάς οἰκίας τῶν προδωσάντων αὐτόν καί ἔδειρεν αὐτούς ἀνηλεῶς.

Ἐν τῷ μεταξύ οἱ Ἑλληνίζοντες τοῦ Κονομπλατίου, ἐκδικούμενοι τάς πέρυσι 4
γενομένας δολοφονίας τοῦ ὀρθοδόξου ἱερέως παπᾶ-Ἠλία τῆς Μποσδιβίστης καί τοῦ ὀρθοδόξου Γεωργίου Γκιάμου ἐκ τοῦ αὐτοῦ χωρίου, ἐπυροβόλησαν καί ἐπλήγωσαν τόν Βουλγαροδιδάσκαλον Κονομπλατίου, ὅστις ἐνείχετο εἰς τήν διπλήν ταύτην δολοφονίαν. Ὁ Τσακαλάρωφ μαθών τήν κατά τοῦ διδασκάλου ἀπόπειραν συνεκάλεσεν εἰς συμβούλιον πάντας τούς ἀρχηγούς τῶν βουλγαρικῶν σπειρῶν τῆς ἐπαρχίας Καστορίας εἰς Κονομπλάτι. Ἐκεῖ δέ ἀπεφασίσθη, ἵνα ὅλοι ὁμοῦ ἐπιτεθῶσι κατά τῶν ἑλληνικῶν χωρίων Πισοδερίου καί Ζιελόβου καί καταστρέψωσιν αὐτά, σφάζοντες καί τούς ἱερεῖς, διδασκάλους, προκρίτους καί πάντα ἐναντιούμενον εἰς τά σχέδια τοῦ Κομιτάτου. Γυνή τις ἐκ Κονομπλατίου συγγενής τοῦ Κῶτε μαθοῦσα ταῦτα εἰδοποίησεν αὐτόν, οὗτος δέ ἔσπευσε ν' ἀναγγείλῃ αὐτά εἰς Πισοδέριον καί Ζιέλοβον. Οἱ Πισοδερῖται καί Ζιελοβῖται ἐφύλαττον τάς νύκτας ἀναμένοντες τήν ἔφοδον τοῦ Τσακαλάρωφ.

Τήν 21η Μαΐου, ἑορτήν τοῦ Ἁγίου Κωνσταντίνου πρό τῆς ἀπολύσεως τῆς

ἐκκλησίας οἱ ἐν αὐτῇ χωρικοί ἔμαθον ὅτι ἀφικνεῖται ὁ Τσακαλάρωφ καί διεσκορπίσθησαν εἰς τούς ἀγρούς, περί τούς 10 δέ ἄνδρες λαβόντες τά ὅπλα ἀντέστησαν κατά τῆς προφυλακῆς τοῦ Τσακαλάρωφ, ἧς ἡγεῖτο ὁ Μῆτρος Βλάχος, ἀλλ' οὐδείς φόνος ἐγένετο. Ὁ Μῆτρος ἤρχισε νά φέρηται φιλικῶς πρός τούς Ζιελοβίτας, ζητῶν παρ' αὐτῶν μόνον τροφήν καί οὐδέν πλέον, προσθέσας δέ ὅτι ἐάν πυροβολήσωσι κατ' αὐτοῦ θέλει καύση τό χωρίον. Ἐν τῷ μεταξύ ἦλθεν ἐκ Πισοδερίου στρατιωτικόν ἀπόσπασμα 100 ἀνδρῶν, οἵτινες ἀμέσως ἐπυροβόλησαν κατά τοῦ Μήτρου, ὅστις ἀπεμακρύνθη τοῦ Ζιελόβου, ὑποχωρῶν καί ἀμυνόμενος, κατά τήν
5 συμ||πλοκήν ταύτην εἷς τῶν ὀπαδῶν τοῦ Μήτρου ἐφονεύθη ἔξω τοῦ χωρίου. Ὁ Τσακαλάρωφ εὑρισκόμενος ἐν ἄλλῃ θέσει ἄνωθεν τοῦ χωρίου ἤρχισε νά βάλλῃ κατά τοῦ στρατοῦ, ὅστις ἐξηκολούθησε τό πῦρ μέχρι τῆς ἑσπέρας, βοηθούμενος ὑπό τινων Ζιελοβιτῶν ὑπό τήν ἀρχηγίαν Παύλου τινός Κύρου. Περί τήν δείλην ἔφθασαν ἐκ Φλωρίνης ἱππεῖς, οἵτινες ἔπεσον εἰς ἐνέδραν. Ἐπυροβόλησαν οἱ περί τόν Τσακαλάρωφ, φονεύσαντες τόν λοχίαν Χαλίτ. Οἱ λοιποί ἱππεῖς κατέφυγον εἰς Πισοδέριον, οἱ δέ συμμορῖται διέφυγον. Τήν ἐπαύριον ἔφθασε στρατός ἐκ Καστορίας, Μπιγλίστης καί Πρέσπας.

Ἀνέφερα τά περί τούτου ἐν πάσῃ λεπτομερείᾳ, διότι εἶναι τό πρῶτον παράδειγμα χωρίου ἀντισταθέντος ἐνόπλως κατά τῶν συμμοριῶν.

Περί τῶν ἐν ταῖς διαφόροις κωμοπόλεσι καί χωρίοις ρουμανιζόντων μανθάνω ὅτι εἶναι μεμυημένοι εἰς τά τοῦ βουλγαρικοῦ Κομιτάτου. Ἐκ τούτου ἐξάγεται ἴσως ὅτι Δύναμίς τις στενῶς μετά τῆς Ρουμανίας συνδεομένη ἐξωθεῖ αὐτούς εἰς τοῦτο.

Ἀντίγραφον τῆς παρούσης ὑπεβλήθη καί τῇ ἐν Κωνσταντινουπόλει Βασιλικῇ Πρεσβείᾳ.

Εὐπειθέστατος
Κ. Κυπραῖος

[Φάκελος Μοναστηρίου 1903, ΑΥΕ]

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 28ο

CONSULAT ROYAL
DE
GRECE

Ἐν Μοναστηρίῳ τῇ 29η Μαΐου 1903

Ἀριθ. 396 ἐμπ.

Κύριε Ὑπουργέ

Κατόπιν τοῦ ὑπ' ἀριθ. 386 καί ἀπό 23 Μαΐου ἐγγράφου μου, ἐν ᾧ ἀνέφερον ὅτι ἐπί τοῦ ἐν Μογγίλα φονευθέντος ἀρχηγοῦ συμμορίας Π. Σφέτκωφ εὑρέθη ἀντίτυπον κανονισμοῦ τινος τῶν Κομιτάτων, λαμβάνω τήν τιμήν νά ὑποβάλλω συνημμένως ἀντίγραφον μεταφράσεως τοῦ κανονισμοῦ τούτου.

Εὐπειθέστατος

Κ. Κυπραῖος

[Φάκελος Μοναστηρίου 1903, ΑΥΕ]

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 29ο

'Εν Μοναστηρίῳ 29-5-1903

Συνημμένῳ τῷ 396 ἐμπ.

Μετάφρασις ἐκ τοῦ Βουλγαρικοῦ

1) 'Εκάστου χωρίου καί χωρικοῦ συμμορίτου (ἐνεργοῦ μέλους) καθῆκον εἶναι νά προσέχη πού γίνεται ἡ καταδίωξις, πόθεν ἔρχεται καί πού πηγαίνει ὁ ἀγγελιαφόρος (ταχυδρόμος) ὀφείλει τοὐλάχιστον 5-10 λεπτά ταχύτερον νά προλάβη νά εἰδοποιήση τό χωρίον πρός ὅ διευθύνεται.

2) Οἱ κάτοικοι ἑκάστου χωρίου διά τῆς βίας νά πειθαναγκάζωνται, ὅπως ὁμοφώνως (γυναῖκες, ἄνδρες καί παιδία) διαμαρτύρωνται εἰς τήν πρωτεύουσαν τῆς Νομαρχίας, προηγουμένως εἰς τά Προξενεῖα, εἶτα εἰς τόν Νομάρχην διά τάς καταχρήσεις τῶν καταδιωκτῶν, ἅς διέπραξαν εἰς τό χωρίον.

3) Καί τά ἐλάχιστα ἔξοδα, ἅτινα θά ἐξοδεύωσιν οἱ χωρικοί διά τούς διώκτας καί ἀξιωματικούς τῆς Κυβερνήσεως, οἱ χωρικοί νά κάμωσι τά ἀναγκαῖα διαβήματα παρά τῇ Νομαρχιακῇ 'Αρχῇ, ὅπως τά ποσά συμψηφίζωνται εἰς τούς φόρους των· ἐν ἐναντίᾳ περιπτώσει νά προσκλαίωνται εἰς τά Προξενεῖα.

4) Ὅταν ὁρισθῇ ἡ ἐξόντωσις χριστιανοῦ τινος ἐπιβλαβοῦς ἤ ἀχρήστου, εἰς οἱονδήποτε χωρίον, ἵνα ᾖ δυνατόν, ἐνώπιον τῶν δικαστικῶν ἀρχῶν νά ἐπιρριφθῇ ἡ εὐθύνη εἰς τόν ἀγροφύλακα ἤ κεχαγιᾶν ἤ 'Ιμάμην ἤ δερέ-μπέην, πρέπει κατά νόμιμον τρόπον νά παρουσιάζωνται δύο μάρτυρες, οἱ ὁποῖοι διά πλήρους πειστικότητος νά μαρτυρήσωσιν ὅτι ὁ φόνος ἐγένετο ὑπό ὁμοίων τοῖς μνημονευθεῖσι ἀνθρώπων.

5) Ἅμα ἡ συμμορία εἰσέλθη εἰς τό χωρίον πρῶτον ἔργον ἔχει νά διορίση σκοπούς ἐκ τῶν συμμοριτῶν καί 2-3 ἐκ τῶν χωρικῶν, οἵτινες θά προσέχωσι πόθεν ἔρχονται οἱ ὁδοιπόροι πρός ἀποφυγήν κινδύνου. Εἷς δέ ἐκ τῶν ἐμπειροτέρων συμμοριτῶν θά ἐπιθεωρῇ τούς σκοπούς μή κοιμῶνται ἤ ζαλίζωνται.

6) Ἀφοῦ ἡ συμμορία ἡσυχάσῃ, νά ἐξετάσῃ τούς διευθύνοντας τά τοῦ χωρίου
2 περί τῆς καταστάσεως αὐτῶν ἐν γένει κατά τό δυνατόν καί || κατ' ἰδίαν. Νά ὑπο-
χρεώσῃ ἕκαστον ἰδιαιτέρως νά ἐξοπλισθῇ καί νά ζητῇ μεγαλύτερον ποσόν ἀπό
τούς δυνατωτέρους διά τούς ἀδυνάτους. Ἡ συμμορία νά τούς ὑποδείξῃ πηγάς
πόθεν νά προμηθευθῶσι καί τόν τρόπον τῆς μεταφορᾶς τῶν ὅπλων. Κυρίως νά
ἐξετάζῃ τούς λογαριασμούς τῶν εἰσπραχθέντων ποσῶν, νά ὦσι ἕτοιμα πρός
ταχεῖαν ἐξόπλισιν. Ἐάν περιφέρειά τις δέν ἔχει πηγάς πρός ἐξοπλισμόν, τότε αὕτη
νά συνεννοῆται μετά τινος ἐκ τῶν πλησίων συμμοριῶν καί νά ἐνεργήσῃ τά δέον-
τα, ὅπως ἐξευρεθῇ δι' ἕκαστον χωρίον τρόπος ἐξοπλισμοῦ. Ὁμοίως νά ὑπο-
χρεῶνται καί νά ἀποστέλλωνται οἱ χωρικοί συμμορῖται ἐν ἀνάγκῃ καί χρηματικῶς
νά ὑποστηριχθῶσι ἐκ τοῦ ταμείου τοῦ χωρίου πρός ἐξεύρεσιν ὅπλων (ἁπλῶς ὡς
λαθρέμποροι) διά τήν ἐνίσχυσιν καί τόν πλήρῃ ἐξοπλισμόν τῶν χωρικῶν. Μάλιστα
ὁλόκληροι ἑταιρεῖαι νά συνιστῶνται ἐπί τούτῳ τῷ σκοπῷ, ἔστω δέ καί μερίς τις ἐκ
τῶν κερδῶν νά μένῃ δι' ἑαυτούς πρός συντήρησιν τῆς οἰκογενείας των. Ἄλλωστε
καί τό κέρδος τοῦ ἐμπορίου τούτου δέν εἶναι μικρόν. Νά παροτρύνωνται οἱ λαθρέμ-
ποροι νά μεταβαίνωσι καί μεταξύ τῶν ἰδίων Ἀλβανῶν, καί αὐτοί προσφέρουν
ὅπλα, καθόσον καί αὐτούς δελεάζει τό κέρδος. Ἐν ἑνί λόγῳ πρέπει νά λαμβάνη-
ται πᾶν δυνατόν μέτρον πρός ταχύτερον ἐξοπλισμόν τῆς περιφερείας καί, εἰ δυνα-
τόν, καί τῶν γειτνιαζόντων χωρίων. Τά πρός ὁπλισμόν εἰσπραχθέντα χρήματα ἐν
ἑκάστῳ χωρίῳ νά ὦσι ἕτοιμα, ἐν ᾗ περιπτώσει ἡ συμμορία ἤ χωρικός τις, ἐνεργόν
μέλος, ἐξ οἱουδήποτε χωρίου ἐξεύρῃ ἕτοιμα ὅπλα ν' ἀγορασθῶσιν αὐτοστιγμεί.
Συνιστᾶται αὐτοῖς νά γεμίζωσι μόνοι τά φυσίγγιά των, διότι τά ἕτοιμα ὡς ἐπί τό
πλεῖστον εἶναι παραπεποιημένα (ἤ βεβλαμμένα), τό καλλίτερον δ' εἶναι ν' ἀγορά-
ζωνται ἄδεια.

7) Ἡ συμμορία νά εὑρίσκῃ ἐν ἑκάστῳ χωρίῳ δραστήρια ἐνεργά μέλη, τά ὁποῖα
ἐκ συμφώνου νά ἐξοντώνουν τούς δυνατούς, οὕτως ὥστε μέλος τι νά θυσιάζηται
δι' ἕνα τύραννον (δερέ μπέην) ἤ δι' ἕνα προδότην τοῦ χωρίου ἤ ἐν ἀνάγκῃ καί τῶν
πλησίων χωρίων. Τοιουτοτρόπως ἐξουδετεροῦται ἡ εὐθύνη τοῦ χωρίου διά τῆς
φυγοδικίας τοῦ φονεύσαντος μέλους καί ἀπαλλάσσονται τοῦ νά σύρωνται ἀγελη-
δόν οἱ χωρικοί εἰς τά δικαστήρια. Τοιουτοτρόπως ἐπιτυγχάνονται οἱ ἑξῆς σκοποί:
3 1ον) δημιουργοῦνται γενναῖοι ἄνδρες, || οἱ ὁποῖοι νά θυσιάζωνται ὁ εἷς κατόπιν
τοῦ ἄλλου χάριν τοῦ γενικοῦ καλοῦ, 2ον) ἀφ' ἑτέρου ὑπάρχει μεγάλη ἐλπίς ὅτι ὁ
προσφυγών εἰς τήν συμμορίαν φονεύς καί ἐν κρισιμωτάτῃ στιγμῇ θά διασώσῃ τό
θάρρος καί τήν τόλμην· εἰς σπανίας δ' ἐξαιρέσεις νά προσλαμβάνηται εἰς τήν συμ-
μορίαν ὁ μή διαπράξας φόνον εἰς τό χωρίον του ἤ εἰς τά πέριξ.

8) Καί ἐγγράφως δυνατόν νά διοργανωθῶσι τά τῶν χωρίων, ὅταν ἡ συμμορία

προβλέπη ὅτι δέν δύναται ταχέως νά πλησιάση εἰς τά προωρισμένα χωρία.

9) Ἡ συμμορία δέον νά ὑποχρεώση τούς κατοίκους ἑκάστου χωρίου, ὅπως διά 15 γροσίων τουλάχιστον κατά μῆνα βοηθῶσι πάντα ὑπηρετοῦντα ἤ ἄπορον φυλακισμένον.

10) Ὁ ἀρχηγός τῆς συμμορίας πάντοτε πρέπει νά εἶναι περιστοιχισμένος ἀπό τούς συμμορίτας του, καθώς τό κράτος περιφρουρεῖ τήν πρωτεύουσαν. Μάλιστα ὅταν εἶναι ἀνάγκη νά διασχισθῆ γραμμή, ὁ συμμορίτης τῆς ὑπηρεσίας (ὁ ἡμερήσιος σκοπός) νά διασχίση τήν γραμμήν, ἤ ὁ θέλων ν' ἀντικαταστήση αὐτόν· πάντα ταῦτα ἐκτελοῦνται ἐν ἐλλείψει ὁδηγῶν τῶν συμμοριῶν κατά τό ἀρχαῖον σύστημα τῶν κλεπτῶν, καθ' ὅ καπετάνος ἐφορμᾶ νά διασχίση τήν γραμμήν τοῦ ἐχθρικοῦ στρατοῦ, διά τό ὁποῖον καί ἐλάμβανεν ἰδιαίτερον μέρος τῆς λείας.

11) Ἡ συμμορία οὐδέποτε ν' ἀπασχολῆται μέ τούς φόνους, ἀλλά τυχαίως μόνον ὅταν περιπολῆ, νά στρέφη δέ κυρίως τήν προσοχήν εἰς τούς χωρικούς φονεῖς (τρομοκράτας), οἵτινες εἶναι ὑπό τήν ἄμεσον ὁδηγίαν τῶν συμμοριῶν. Οὗτοι θά ἐκτελῶσι τούς φόνους τῶν προδοτῶν, διαφόρων Ὀθωμανῶν καί τυράννων τῶν χριστιανῶν· ἅμα γνωσθῆ ὁ φονεύς τινος, ἀμέσως πρέπει νά τόν κρύψουν καί ἐντός ὀλίγου ἄν δυνηθῆ, δέον νά φονεύση καί ἄλλον ὅμοιον, ὅπως καθαρισθῆ ἡ περιφέρεια ἀπό τούς τοιούτους.

12) Τώρα ὅτε ὅλοι οἱ φυγόδικοι Τοῦρκοι παρεδόθησαν εἰς τάς Ἀρχάς πρέπει οἱ χωρικοί τοῦ χωρίου, ἐν ᾧ ἐγένοντο διαρπαγαί ἤ φόνος χριστιανοῦ τινος, νά παροτρυνθῶσιν ὅπως ἐγείρωσιν ἀγωγήν· προηγουμένως δέ πρέπει νά προετοιμάσουν μάρτυρας διά τό συμβάν· διότι ἐν ἐναντία περιπτώσει ἡ Κυβέρνησις εἶναι πρόθυμος νά τούς ἀθωώση.

13) Ἑκάστη συμμορία πρέπει νά ἔχη εἰς κάθε 3-4 χωρία ἀνά 200-300 λίρας 4
ἑτοίμους, οὕτως ὥστε ἅμα παρουσιασθῆ που μεγαλυτέρα ποσότης ὅπλων νά ἀγοράση αὐτά καί νά ἐφεύρη τρόπον πρός μεταφοράν. Ὡς ἀποτελειώση τήν ἐξαγοράν καί εἰς ἄλλα χωρία τό ἄνω ποσόν νά εἰσπραχθῆ ταχέως.

14) Ὁ ἀνώτερος ἀρχηγός τῆς συμμορίας περιφερείας τινός, τοὐλάχιστον ἅπαξ τῆς ἑβδομάδος πρέπει νά συναντηθῆ μετά μέλους τινός τοῦ ἐν τῇ πόλει διευθύνοντος σωματείου πρός ἀνταλλαγήν γνωμῶν καί σκέψεων. Ὁ ἀρχηγός τῆς συμμορίας θεωρεῖται ὡς μέλος τοῦ διευθύνοντος σωματείου. Καθῆκον του εἶναι νά ἐρωτήση περί τῆς καταστάσεως τοῦ κοινοῦ ταμείου καί περί τῆς τάξεως τῶν λογαριασμῶν. Δέν ἐπιτρέπεται νά ἐμβασθῶσι εἰς τό ταμεῖον χρήματα τῶν χωρίων εἰμή μόνον ἐμμέσως, τά ὅσα εἶναι προωρισμένα ὡς βοήθημα διά τούς φυλακισμένους.

15) Εἰς πᾶσαν περίστασιν ἔστω, καί κατά τήν συμπλοκήν ἐν χωρίῳ τινί, ἡ συμμορία δέν πρέπει ν' ἀπομακρύνηται· ἐν ᾗ περιπτώσει εἶναι ἀπομεμακρυσμένη,

καθῆκον της εἶναι νά πλησιάση μετά προφυλάξεως ἤ καί νά εἰσέλθη εἰς τό χωρίον διά νά ἐνισχύση τό πνεῦμα τῶν χωρικῶν, ὡς ἡ μήτηρ καί ἐν τῇ κρισιμωτάτη στιγμῇ προφυλάσσει τά τέκνα της.

16) Ἐν περιπτώσει καθ' ἥν συμμορία τις πολιορκηθῇ, ἕκαστος πρέπει νά προσπαθήση νά διαφύγη, ἔστω καί ἄν θυσιασθῇ τις κατά τάς πρώτας ὥρας τῆς πρώτης νυκτός ἀπό 12½ - 2-3ης ὥρας. Ἑκάστη ἀργοπορία εἶναι ἐπιβλαβής, διότι αἱ τῶν ἀντιπάλων τοποθεσίαι θά ἐνισχυθῶσι καί ἀδύνατος θά καταστῇ ἡ φυγή. Ταχέως δέ ἡ συμμορία πρέπει νά ἐπανέλθη εἰς τό ἴδιον χωρίον διά νά τιμωρήση τούς προδότας, ἄν ἡ συμμορία δέν κατεδιώχθη (ἐπολιορκήθη) τυχαίως.

17) Ν' ἀμείβωνται καλῶς οἱ Βλάχοι τῶν Καλυβίων ὅσον ἀφορᾶ τήν μεταφοράν τῶν ὅπλων, διότι οὗτοι εἶναι ἐκ φύσεως λαθρέμποροι.

18) Νά συνιστᾶται τοῖς πολίταις καί τοῖς χωρικοῖς νά μεταβαίνωσιν εἰς τό κυνήγιον.

5 19) Ἐκκλησιαστικάς προσόδους μέχρι τοῦδε παρημελημένας καί ἕτερα || χρήματα καταχρασθέντα παρά διαφόρων χωρικῶν καθῆκον τῆς συμμορίας εἶναι ὅσον ἔνεστι τάχιον νά τά εἰσπράξῃ. Ἀφοῦ μάθη τά πρόσωπα τά κατακρατοῦντα τά χρήματα νά εἰσπράξη αὐτά καί νά τά ἐξασφαλίση εἰς ἀξιόχρεα πρόσωπα. Κατά τό δυνατόν μέ τά ἄνω χρήματα νά συντηρῶνται τά σχολεῖα καί ὅπου δέν ὑπάρχουν τοιοῦτα, νά ἱδρυθῶσι· τό τοιοῦτον σημαίνει ἱκανότητα καί ἐντιμότητα.

20) Οἱ φόροι καί τά ἄλλα κοινά πράγματα πρέπει νά εἶναι ἐν τάξει καί οὐχί ὅπως μέχρι τοῦδε νά τά καταχρῶνται ὁ μέν καί ὁ δέ χωρικός· οὐδεμία μεροληψία νά μήν ἐπιτρέπηται εἰς τό διευθῦνον Σωματεῖον.

21) Ὅσον τό δυνατόν οὐδέν ἐνεργόν μέλος δέν πρέπει ν' ἀποκαλύπτη εἰς τό ἕτερον ὅτι ἔχει ὅπλα καί πού τά κρύπτει· ἀκόμη καί ἀπό τούς οἰκείους νά προφυλάσσηται.

[Φάκελος Μοναστηρίου 1903, ΑΥΕ]

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 30ό

Τό ἐν Μοναστηρίῳ
Προξενεῖον τῆς Ἑλλάδος

Ἐν Μοναστηρίῳ τῇ 18η Ἰουνίου 1903

Ἀριθ. 445

Κύριε Ὑπουργέ

Κατόπιν τοῦ πρός τήν Ὑμετέραν Ἐξοχότητα τηλεγραφήματός μου ὑπό σημε-

ρινήν ἡμερομηνίαν, λαμβάνω τήν τιμήν νά ἐξηγήσω ἐκτενέστερον τά ἐν αὐτῷ.

Τά πλεῖστα τῶν βουλγαρικῶν χωρίων καί αὐτά τά 'Ορθόδοξα, καί αὐτά τά παρά τήν Καστορίαν κείμενα, ἠναγκάσθησαν ἑκόντα ἄκοντα νά μυηθῶσιν εἰς τά τοῦ βουλγαρικοῦ Κομιτάτου, νά δέχωνται καί διατρέφωσι Βουλγαρικάς συμμορίας καί νά ὑποβοηθῶσι τάς ἐνεργείας αὐτῶν, ἔνια λαβόντα μάλιστα παρ' αὐτῶν καί ὅπλα, ἅτινα φοβοῦνται ἤ δέν θέλουσι νά στρέψωσι κατ' αὐτῶν.

'Η ἐργασία αὕτη τοῦ Κομιτάτου βαίνουσα ἀπροσκόπτως μέχρι τοῦδε, ἐξακολουθεῖ ἐνισχυομένη, οὐδ' ὑπάρχει λόγος νά παύσῃ, ἀφοῦ τό Κομιτᾶτον ὑφίσταται βαδίζον ἐπί προδιαγραμμένου σχεδίου καί οὐδέν σοβαρόν ἐμπόδιον πρός ἀναχαίτησιν τῆς προόδου αὐτοῦ παρεμβάλλεται ἐκ μέρους τῶν ἐπιτετραμμένων τήν διατήρησιν τῆς τάξεως καί ἀσφαλείας, τῶν δ' ἡμετέρων, ἡ κατά τῶν ἐνεργειῶν τούτων ἀντίστασις εἶναι μεμονωμένη καί κατ' ἀνάγκην ἀνεπαρκής.

'Αφοῦ ἐξηντλήθη ὁ ἀριθμός τῶν Βουλγαροφώνων χωρίων αἱ συμμορίαι εἰσχωροῦσι νῦν καί εἰς τά Βλαχόφωνα καί 'Αλβανόφωνα, δέν ὑπάρχει δ' ἴσως λόγος ν' ἀμφιβάλλῃ τις ὅτι μετ' ὀλίγον, ἐξαντλουμένου τοῦ ἀριθμοῦ καί τούτων θέλουσιν εἰσχωρήσῃ καί εἰς τά καθαρῶς 'Ελληνόφωνα. Εἶναι δέ συγγνωστέοι οἱ πληθυσμοί οὗτοι διά τήν παραδοχήν τῶν συμμοριῶν ἐν τοῖς χωρίοις αὐτῶν, διότι:

1) Αἱ συμμορίαι μεταχειρίζονται ἅπαντα τά μέσα πρός κατάπεισιν αὐτῶν καί τό δέλεαρ τῆς ἐλευθερίας, καί τάς ἀπειλάς, καί τούς δαρμούς καί τόν θάνατον. Ἄν δέν ἐξαπατηθῶσι διά τῶν ὑποσχέσεων περί 'Ελευθερίας, πειθαναγκάζονται διά τῶν ἀπειλῶν καί ἄν αὗται μετά καί τῶν δαρμῶν δέν ἐξαρκῶσι ἐπιβάλλεται ὁ || θάνατος 2
εἰς τούς ἐξέχοντας.

2) Στρεφόμενοι πρός τάς 'Αρχάς οἱ ὀρθόδοξοι πληθυσμοί καί ζητοῦντες βοήθειαν, οὐδεμίαν εὑρίσκουσι προστασίαν, διότι ὀλίγον ἐνδιαφέρει τούς Τούρκους ἄν ἀλληλοσφάζωνται χριστιανοί.

3) Στρεφόμενοι πρός ἡμᾶς ἀκούουσι λόγους περί ὑπομονῆς καί συμβουλάς καί ὑποσχέσεις, οὕτως ὥστε οἱ μέν δελεασθέντες ὑπό τοῦ γοήτρου τῆς ἐλευθερίας κατακρύνουσιν ἡμᾶς ὡς Τουρκοφίλους σκοποῦντας τήν διατήρησιν τῆς δουλείας ἐπί μακρόν ἔτι χρόνον, οἱ δέ πειθαναγκασθέντες δέν ἀντλοῦσιν βεβαίως μεγάλην δύναμιν ἀντοχῆς ὑπό τῶν πλατωνικῶν ἡμῶν λόγων.

Πολλά τῶν Βουλγαροφώνων (εἴτε μεμυημένα εἴτε μή) χωρίων, ὡς καί τά 'Αλβανόφωνα καί Βλαχόφωνα χωρία οὐδεμίαν πλέον ἀναμένοντα ἐκ τῆς Τουρκικῆς διοικήσεως προστασίαν, μή θέλοντα δέ νά ὑποκύψωσιν εἰς τάς ἀπαιτήσεις τοῦ Κομιτάτου καί διότι ἔχουσιν αἴσθημα 'Ελληνικόν ἀλλά καί διότι φοβοῦνται μή ὑποκύπτοντες ἐκτεθῶσιν ἀπέναντι τῶν 'Αρχῶν, εἶναι πρόθυμα νά ὑπερασπίσωσιν αὐτά ἑαυτά ἐάν ἐφοδιασθῶσι δι' ὅπλων. 'Εάν ἐν ἑκάστῳ χωρίῳ ἐκ

τῶν ἡμετέρων ἤ ἐν τοῖς κυρίοις Κέντροις τουλάχιστον ὑπάρχει ὁμάς τις ὡπλισμένων χωρικῶν ὑπό διεύθυνσιν ἀρχηγοῦ μεταξύ αὐτῶν τούτων λαμβανομένου, αὕτη δύναται οὐχί μόνον πρός συγκράτησιν τῶν ἡμετέρων πληθυσμῶν διά ἀποκρούσεως τῶν συμμοριῶν νά γίνη ὠφέλιμος, ἀλλά θ' ἀποβῆ καί σπουδαῖος παράγων διά τό μέλλον, συντασσομένων τῶν ἡμετέρων δυνάμεων.

Διά τοῦ τρόπου τούτου οἱ μέν δηλητηριασμένοι ἤδη ὑπό τοῦ μολύσματος τῆς Ἐλευθερίας θέλουσι πεισθῆ ὅτι ἡ Ἑλλάς δέν ἔπαυσε μεριμνῶσα περί ἀπελευθερώσεώς αὐτῶν, οὐδέ θά λεχθῆ συρφετός τήν κοινοτάτην φράσιν: «*Οἱ Βούλγαροι ἐργάζονται, οἱ Ἕλληνες κοιμῶνται*», δικαιολογοῦντες οὕτω τήν συμμετοχήν αὐτῶν εἰς τά τοῦ Κομιτάτου καί θέλουσι τέλος ἀποσπασθῆ ἀπό αὐτοῦ ὅπως συμπράξωσι μεθ' ἡμῶν κομίζοντες καί τά ὅπλα τά ὁποῖα παρέσχον αὐτοῖς αἱ συμμορίαι -οἱ δέ ἀκραιφνέστεροι πληθυσμοί καί οἱ βιασθέντες ἤδη ὑπό τῶν Κομιτάτων, καί ὅσοι θά βιασθῶσιν ἐάν ἐξακολουθήση ἡ κατάστασις αὕτη ὑφισταμένη, θέλουσι εὕρη στήριγμα πραγματικόν πρός ἀπόκρουσιν τῶν βουλγαρικῶν συμμοριῶν.

Κίνδυνος παροχῆς ὅπλων εἰς τούς πληθυσμούς τούτους δέν προέρχεται διότι
πλεῖστα τῶν Βουλγαροφώνων ὀρθοδόξων χωρίων, δελεασθέντα ἔλαβον ἤδη παρά
τῶν συμμοριῶν ὅπλα. Ταῦτα δέ εἶναι τά ἐπικίνδυνα χωρία, διότι ὑποτιθεμένου ὅτι
βραδύτερον θέλει ἐπιτευχθῆ ἡ ἐξέγερσις τῶν χωρικῶν, τά χωρία ταῦτα θά μετάσχω-
3 σιν τοῦ κινήματος ἀπό κοινοῦ μετά τῶν σχισματικῶν χωρίων καί || θά χαρακτηρι-
σθῶσι ὡς βουλγαρικά! Ἐν ᾧ δεδομένων ὅπλων καί εἰς τά ἀκραιφνέστερα χωρία (ὡς
ἀναμφιβόλως εἶναι τά Ἀλβανόφωνα, Βλαχόφωνα καί τινα ἐκ τῶν Βουλγαροφώνων)
καί συντασσομένων οὕτω τῶν Ἑλληνικῶν τοῦ τόπου τούτου δυνάμεων, θέλομεν
προσελκύση τά ἀπολωλότα πρόβατα ἤ ἐπιβληθῆ εἰς αὐτά ἐν τῇ καταλλήλῳ ὥρα.

Ὁ δ' ἕτερος κίνδυνος ὁ τῆς ἀνακαλύψεως ὅπλων ὑπό τῶν Τουρκικῶν Ἀρχῶν δέν εἶναι σπουδαῖος. Οἱ Τοῦρκοι σπανίως ἀνακαλύπτουσι ὅπλα τινά εἰς τά ὡπλισμένα χωριά. Ἄν δέ ποτέ ἀνακαλυφθῶσι τοιαῦτα εἰς τά ἡμέτερα χωρία οἱ χωρικοί θά λέγουσι ὅτι ἔχουσι ταῦτα ἐναντίον τῶν βουλγάρων. Τοῦτο συνέβη ἐν Ζελόβῳ ὅπου καί ἐμπράκτως ἀπέδειξαν εἰς τάς Ἀρχάς οἱ χωρικοί ὅτι τά ὅπλα τά ὁποῖα εἶχον μεταχειρίζονται ἐναντίον τῶν βουλγάρων καί δέν ἐγένετο αὐτοῖς ἑτέρα παρατήρησις. Ὁμοίως ἐν Στρεμπένῳ. Ἐν Τουρκίᾳ τά πάντα γίνονται ἡμιεπισήμως καί οἰκογενειακῶς πως.

Ἐν χώρᾳ ὅπου τό πλεῖστον τοῦ πληθυσμοῦ εἶναι ὡπλισμένον (Τοῦρκοι, Ἀλβανοί, Βουλγαρόφωνοι) οἱ ἄοπλοι πληθυσμοί εὕρηνται ἐν κατωτέρᾳ μοίρᾳ καί κινδυνεύουσι νά ἐκμηδενισθῶσι. Ἀφοῦ ὑπῆρξεν ἀδύνατος ἡ διατήρησις τῶν Βουλγαροφώνων ὀρθοδόξων χωρίων ἀμολύντων καί ἀόπλων καί ἀμετόχων τῶν βουλγαρικῶν ἐνεργειῶν, ἐπιβάλλεται νά ὁπλίσωμεν καί τούς ἀκραιφνεστέρους

'Ελληνίζοντας πληθυσμούς ὅπως εὑρίσκωνται τουλάχιστον οὗτοι ἐπί τοῦ αὐτοῦ ἐπιπέδου μετά τῶν ἄλλων. Καί εἶναι βέβαιον ὅτι διά τοῦ ὁπλισμοῦ αὐτῶν θέλουσι καί ἐπιβληθῆ εἰς τούς ἄλλους.

Ὅτι δέν θέλουσι μεταχειρισθῆ κακῶς τά ὅπλα αὐτῶν οἱ ἡμέτεροι πληθυσμοί ἀποδεικνύεται ἐκ τοῦ ὅτι δέν μετεχειρίσθησαν ταῦτα κακῶς οἱ ἐν Μεγαρόβω, Στρεμπένω, Ζελόβω, Πισοδερίω, Μπελκαμένη καί ἔν τισιν ἄλλοις χωρίοις ὡπλισμένοις.

Ταῦτα κατά καθῆκον ἀναφέρω τῆ 'Υμετέρα 'Εξοχότητι.

Εὐπειθέστατος

Κ. Κυπραῖος

[Φάκελος Μοναστηρίου 1903, ΑΥΕ]

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 31ο

Καστορία 18 'Ιουνίου 1903

'Ο Βαγγέλης περιφέρεται ἐν γνώσει τῶν ἀξιωματικῶν, κυνηγῶν τά Κομιτᾶτα, τό τοιοῦτον εἶναι καλλίτερον διά νά μή φονευθῆ ὑπό τοῦ στρατοῦ. Ἔχει δέ μεθ' ἑαυτοῦ 10 ἄνδρας καί 2 μένουσι ἐν Στρεμπένω πρός φύλαξιν τοῦ χωρίου. ['Ο] Κῶτες ὅτι ἦτον εἰς Μπούφι μέ ἄλλους δέν εἶναι ἀληθές, ἦτο παρεξήγησις· τουναντίον ὁ *Σπῦρος, παλληκάρι* [τοῦ] *Κῶτε*, μικροῦ δή θά *ἐφονεύετο*. Διά τῶν 100 λιρῶν διετέθη ἀρκετόν ποσόν δι' ἐπιτροπήν ἐκ τῶν καλλιτέρων τῆς Καστορίας· τό ἀποτέλεσμα καί [τά] δικαιολογητικά ὅταν τελειώση ἡ ἐργασία τῆς ἐπιτροπῆς. Τά χρήματα Νεγοβανίου εἶναι ἀνάγκη ἀπόλυτος νά σταλῶσι ἐδῶ ἀφεύκτως, διότι θά δοθῶσι μόνον ὅταν ἴδωμεν τάς ἐξετάσεις καί τά ἀποτελέσματα. Τοιαύτη ἦτον ἡ συμφωνία μας.

Ἄλλως θά εἶναι εἰς λογαριασμόν σας, διότι κατεχρεώθην μέ αὐτά τά 4 σχολεῖα.

'Απαντῶ εἰς τήν ἀπό 13 τρέχοντος.

'Η *συμμορία Βαγγέλωφ θά ληφθῆ ὑπ'* ὄψιν βραδύτερον· σήμερον διώκομεν *Τσακαλάρωφ*.

'Η κατήχησις τῶν χωρίων θά γίνεται συμφώνως μέ τάς *ὁδηγίας σας*. Εὐχαριστῶ δι' ὅσα γράφει ἡ *κ[υρία] Ριανκούρ. Περάκης μέ 1 σύντροφον φιλοξενοῦνται εἰς Μητρόπολιν.* 'Αναμένονται σήμερον *καί ἄλλοι ὀκτώ. Ἔστειλα ἄνθρωπον νά τούς παραλάβη.* 'Εντεῦθεν *θά ἑνωθῶσι μέ Βαγγέλη καί* φεύγουσι πρός συνάντησιν αὔριον τό ἑσπέρας *τοῦ Κώτα καί Παύλου. 'Εκεῖθεν θά μεταβῶσι εἰς Βερνίκι ὅπου θά μᾶς παραδώση καλός κατάσκοπος τόν Τσακαλάρωφ.*

Πιστεύω τήν ἐρχομένην ἑβδομάδα νά *φονευθῆ ὅλη ἡ συμμορία Τσακαλάρωφ.*

'Αργότερα θά *προχωρήσωμεν βορειότερον. Εἰς Νερέτι θά διατάξω δολοφονίας ἱερέως βουλγάρου καί δή διπλασίων βουλγάρων. 'Επίσης καί ἐν Κωστενετσίῳ,* ἀλλά ἀρχάς 'Ιουλίου.

[Γερμανός Καραβαγγέλης]

2 [Υ.Γ.] 'Επειδή εἰς τάς 28 καί 29 τρέχοντος ἀναχωρῶ εἰς περιοδείαν στεῖλε μου
τάς 20 λίρας μέ τό πρῶτο ταχυδρομεῖο ἀμέσως.

[Μέ πλάγια γράμματα εἶναι τά ἀποκρυπτογραφημένα μέρη τῆς ἐπιστολῆς]

['Αρχεῖο Παύλου Μελᾶ, ἀρ. 44, ΜΟΥΣΕΙΟ ΜΠΕΝΑΚΗ]

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 32ο

25 'Ιουνίου 1903

Ἔφθασαν οἱ δέκα με[τά] πολλάς περιπετείας. Προχθές ἔστειλα Βαγγέλην καί χθές Παῦλον. Τώρα πιστεύω νά εὑρίσκωνται εἰς Στρέμπενον. 'Εκεῖθεν θά μεταβῶσιν παρά Κώτα καί θά ἀρχίση ἐργασία. 'Ο Κόλε Πίνε δέν ἐργάζεται. Εἶχα καταθέσει εἰς Φλώριναν 21 λίρας νά τάς λάβη ὅταν κτυπήση 1 συμμορίαν, μέ τόν ὅρον νά πληρωθῆ μετά τήν πρᾶξιν. 'Αλλά φαίνεται δέν ἐργάζεται. Ἔχει 5-6 παιδιά μόνον διά τό χωρίον του καί ζητεῖ 21 λίρας τόν μῆνα. Πρᾶγμα δύσκολον. Ὥστε στεῖλε μου τάς 21 λίρας ἐδῶ. 'Εγώ θά μεταβῶ ὁ ἴδιος καί θά τό κανονίσω, ὥστε
2 *μήν ἀνησυχῆτε* || ἀπό τό Λέχοβον, ἐπειδή ἐνοχλεῖται ἀπό τό Κομιτᾶτον, ἐνεργῶ νά
σταλῆ στρατός καί πιστεύω *ὅπλα θά δώσω μόνον εἰς ἐκείνους ὅσοι θά ἑνωθοῦν μέ συμμορίαν Βαγγέλη. Μοί λέγετε ὅτι ἔχω ὅπλα διότι μέ τούς Λεχοβίτας ἄρχισαν καί ἄλλα χωριά νά ζητοῦν. Ὥστε ὅπλα θά δίδω μόνον εἰς συμμορίτας.*

Οἱ χωρικοί ἄς ἀγοράζουν μόνοι ἐξ ἰδίων.

'Ο Βαγγέλης εἰς τήν Μητρόπολιν συνεννοήθη μέ Καϊμακάμη Μιρελάι καί Μπέη Μπάτη νά περιφέρεται πρός καταδίωξιν τῆ μυστικῆ γνώσει καί τοῦ Βαλῆ. Τοῦτο δέ διότι ὑπῆρχε φόβος συγκρούσεως πρός τόν στρατόν. Τό τοιοῦτον θά ἦτο πολύ ὠφέλιμον. Κατέθεσα καί 80 λίρας, ἄς θά λάβη ὅταν κτυπήση τόν Τσακα-
3 λάρωφ. Οὕτω θά ἐργασθῶμεν συστηματικώ||τερον καί ἀσφαλέστερον, *συγχρόνως
αἱ ἄλλαι συμμορίαι θά ἐργάζωνται κρυφίως ὑπό τήν ἐπίβλεψιν Βαγγέλη.*

'Ο Τσακαλάρωφ εὑρίσκεται πλησίον μας, δέν μετέβη εἰς Βερνίκι. Τήν πρώτην ἑσπέραν ὅπου ἔφθασαν οἱ Κρῆτες συνηντήθησαν μέ Τσακαλάρωφ. Οὗτος [ἦτο] εἰς Τσιρίλοβον καί περί τήν Μονήν Τσιριλόβου. Ἔπιασαν ἐνέδραν ἀλλά τούς διέφυγεν. Τώρα ὅπου θά ἀνταμώσουν μέ [τόν] Κώταν θά ἴδωμεν. Εὐχαριστῶ τόν κ. Μελᾶν διά τό ρεβόλβερ ὅπερ μοῦ ἔστειλεν.

Γνώρισον τῶ Μελᾶ ὅτι πρέπει νά αὐξηθῆ τό μηνιαῖον διότι αἱ συμμορίαι εἶναι πολλαί καί πρέπει καί οἱ ἡμέτεροι νά αὐξηθοῦν.

[Γερμανός Καραβαγγέλης]

[Μέ τά πλάγια γράμματα εἶναι τά ἀποκρυπτογραφημένα μέρη τῆς ἐπιστολῆς]

[Ἀρχεῖο Παύλου Μελᾶ, ἀρ. 61, ΜΟΥΣΕΙΟ ΜΠΕΝΑΚΗ]

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 33ο

Βελκαμένη 3 Ἰουλίου 1903

Φίλτατε καί Ἀγαππτέ κύριε Παῦλε Μελᾶ καί οἱ λοιποί

ὑγιαίνομεν, τό αὐτό καί δι' ὑμᾶς εὐχόμεθα.

Καθώς γνωρίζετε ἐκ Τρικκάλων διεσπάσπημεν, ἐγώ δέ μετά Γ. Δικονυμάκη ἀνεχωρήσαμεν διά ἀγωγιάτου καθώς καί οἱ λοιποί διά κολαούζηδων δύο.

Τήν 20ήν Ἰουνίου, 4 ἡ ὥρα μετά τό μεσονύκτιον ἀνταμώθημεν ἐν τῶ Ἡγουμενικῶ μετόχι Ἅγιος Νικόλαος ἄνωθεν τοῦ χωρίου Τσιρίλοβο. Ἐμείναμε ἐκεῖ καθ' ὅλην τήν ἡμέραν. Περί τήν ὥραν 4 ὁ Ἅγιος καθηγούμενος μᾶς λέγει ὅτι κάτωθεν τοῦ χωρίου Τσιριλόβου εἶχεν ἀφιχθῆ τήν ἑσπέραν ὁ Τσακαλάρωφ μετά τῶν συντρόφων του. Μετά λίγην ὥραν ἔρχεται ἀγγελιαφόρος τοῦ Τσακαλέρωφ καί ἐγχειρίζει ἐπιστολήν εἰς τόν Ἡγούμενον, ἡ ὁποία ἐπεριεῖχεν ὡς ἑξῆς:

Νά κατέβης, εἶπαν. *Σέ θέλω νά σοῦ πῶ, ἄν δέν κατέβης θά βγῶ μέ τήν τσέτα καί θά σοῦ κοστίση.*

Β. Τσακαλάρωφ

Ὁ Ἡγούμενος μετ' ὀργῆς ἐπέπληξεν τόν ἀγγελιαφόρον τοῦ Τσακαλάρωφ διά νά θυμώση νά βγῆ. Ἡ ὥρα ἦτον 9 τῆς νυκτός, ἀμέσως τοποθετούμεθα || καί οἱ 10 2
εἰς 3 μέρη τοῦ μετοχίου καί ἐπεριμέναμε τό κυνῆγι, ἀλλά δυστυχῶς δέν ἦλθεν, καθ' ὅλην τήν νύκτα δέν ἐκοιμήθημεν ἕνα δευτερόλεπτο. Ξημερώνοντας 22 τρέ[χοντος] καί καθ' ὅλην τήν ἡμέραν, ἐκεῖθεν μαθόντες δέ τήν πρωῒαν ὅτι ὁ Τσάκαλος ἀνεχώρησε τήν νύχτα ἐκ Τσιριλόβου.

Περί τήν 8ην τῆς νυκτός ἦλθεν ὁ καπετάν Βαγγέλης ἐκ Καστορίας καί ἐτέθημεν ὑπό τήν ἀρχηγίαν του. Ἄνθρωπος εὐγενέστατος, αἰσπηματίας καί ὁ ὁποῖος ἐργάζεται πρό χρονικοῦ διαστήματος. Ἔχει δέ ἄδεια παρά τῶν Τουρκικῶν Ἀρχῶν τοῦ τόπου καί περιφέρεται μετά ὡπλισμένων ἀνδρῶν πρός καταδίωξιν τῶν λησταντάρτων.

Ἀναχωροῦμεν περί τό μεσονύκτιον καί ξημερωνόμεθα εἰς Λέχοβον 23, παραμένοντες καθ' ὅλην τήν ἡμέραν καί τήν ἑσπέραν ἀναχωροῦμεν διά Στρέμπενον

ὅπου εἶναι [τό] χωρίον τοῦ Καπετάνιου μας καί ἡ ταχτική [μας] διαμονή.

Μέχρι τήν 28ην νυχθημερόν περιφερόμεθα εἰς διάφορα μέρη. Δυστυχῶς συνάντησις μετά τῶν κομιτῶν δέν ἔγινε. Τήν 29ην ἀφίχθη ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης εἰς Λέχοβον, ὅπου παρακολουθοῦμεν τήν περιοδείαν του διά τῶν ἑξῆς χωρίων: Εἰς Ζελενίτση ἐλειτούργησεν τήν ἐκκλησίαν Ἅγιος Γεώργιος ἡ ὁποία εἶχε καταληφθῆ ὑπό τῶν βουλγάρων πρός 13 ἐτῶν ἐπί Φιλαρέτου.

3 Ἀπό κεῖθεν εἰς Ἀϊτόζι τήν μεγάλην ἐκκλησίαν ἡ ὁποία εἶχε καταληφθῆ πρό 13 ἐτῶν καθώς καί εἰς τήν Ζελενίτση. Ἀπό κεῖθεν εἰς Νεγκοβάνη, ἀπό κεῖθε εἰς Βελκαμένη.

Ἀπό ἐνταῦθα ὁ Σεβασμιώτατος ἀναχωρεῖ μετά 26 ἀλβανῶν διά Φλώρινα, ἀπό κεῖθεν διά Βιτώλια, ἡμεῖς δέ 22 ἄτομα μετά τοῦ καπετάνιου μας ἐπιστρέφομεν καί καταγινόμεθα εἰς τήν ἐργασίαν μας. Εἶχον λεπτομερείας νά σέ γράψω περί τῆς ἐργασίας, ἀλλά δυστυχῶς δέν ἔχω καιρόν.

Τήν 26ην Ἰουνίου ἐν μέσω Πρεκοπάνας καί Τσερεσνίτζης συνεκρούσθημεν μετά στρατοῦ τουρκικοῦ περί τήν 7 ὥραν μ.μ. ἡμεῖς νομίσαντες ὅτι εἶναι κομῖται ἐπυροβολήσαμεν κατ' αὐτοῦ, ἤρχισαν νά ἀνταλλάσσωνται πυροβολισμοί ἀλλά ἐγκαίρως ἀντελήφθημεν ὅτι ἦτο στρατός. Ὁ καπετάνιος ἔσπευσεν καί ἔλυσεν τήν συμπλοκήν. Εὐτυχῶς δέν ἐλαβώθη κανείς.

Μέχρι σήμερον οὔτε μίαν δεκάρα δέν μᾶς ἔδωσαν. Πολύ καλά ξεύρετε τά χρήματα μέ[χρι] σήμερον εἴμαστε ἄλλοι μέ 20 γρ[όσια] ἄλλοι μέ δεκάρα. Εὐτυχῶς καί ἐβαστούσαμεν ἰδικά μας λεπτά. Ἐμεῖς ἀξίωσιν μισθοῦ δέν ἔχομεν, ὅπως οἱ ἐνταῦθα 2 καί 3 λίρες τόν μῆνα ὁ καθένας στρατιώτης.

[Γεώργιος Περάκης]

[Ἀρχεῖο Παύλου Μελᾶ, ἀρ. 63, ΜΟΥΣΕΙΟ ΜΠΕΝΑΚΗ]

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 34ο

ΠΡΟΞΕΝΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἐν Μοναστηρίω τῆ 18-7-1903

Ἀριθ. 542

Κύριε Πρόεδρε

Καθ' ἑκάστην ἀναχωροῦσι ἐντεῦθεν καί ἐκ τῶν χωρίων καί τῶν ἄλλων πόλεων οἱ στρατολογηθέντες ἐπί τῆ βάσει καταλόγων καί κληρώσεως, κληρωτοί τοῦ βουλγαρικοῦ Κομιτάτου. Ὀφείλουσι ἐντός τριῶν ἡμερῶν ἀπό τῆς κληρώσεως νά ἐκκινῶσι. Κατά τόν νόμον τοῦ Κομιτάτου περί κληρώσεως καλοῦνται ὑπό τά ὅπλα

οἱ συμπληρώσαντες τό 20όν ἔτος τῆς ἡλικίας καί ἐγγεγραμμένοι εἰς τούς στρατολογικούς καταλόγους. Τινές ἐκ τῶν κληρωτῶν, ἀφοῦ γυμνασθῶσι μετά τῶν συμμοριῶν ἐπί 40 ἡμέρας, ἐπιστρέφουσιν εἰς τάς ἑστίας αὐτῶν καί δίδεται αὐτοῖς ἀπόδειξις ὅτι ὑπηρέτησαν.

Ὀρθόδοξα χωρία ἀναγκάζονται νά στείλουν ἄνδρας πρός στρατιωτικήν ἐκπαίδευσιν εἰς τάς συμμορίας.

Ἀδιακρίτως συγκεντρώνουν οἱ βούλγαροι ἄνδρας διά τήν ἐπανάστασιν ἐκθέτοντες τά χωρία ἀπέναντι τῶν Τουρκικῶν Ἀρχῶν.

Ἡ Κυβέρνησις διένειμε εἰς ὅλα τά χωρία ἐγκύκλιον βουλγαριστί, προσκαλοῦσα συμμορίτας νά καταθέσουν τά ὅπλα. Διαμαρτυρίαι Ἑλλήνων διότι ἐγκύκλιος εἰς Βουλγαρικήν.

Πλεῖστα ὅσα διαδίδουσιν οἱ βούλγαροι περί τῶν ἐν προσεχεστάτω, ὡς λέγουσι, μέλλοντι συμβησομένων ἐνταῦθα καί ἐν τοῖς χωρίοις. Ἡ ἐπανάστασις κατ' αὐτούς εἶναι ἐπί θύραις, περί τά τέλη τοῦ μηνός τούτου ἤ τάς ἀρχάς Αὐγούστου, διδομένου ἐντεῦθεν τοῦ συνθήματος διά καταστροφήν ἐπενεχθησομένων διά δυναμίτιδος θέλει ἀρχίση φανερόν τό κίνημα. Χωρικός ἐξ Ὀρεχόβου ἔλεγε χθές ὅτι ἡ συμμορία Παπαχρήστωφ διέμεινεν ἐν τῶ χωρίω ἐπί 2 ἡμέρας. Ὁ ἀρχηγός διεβεβαίου τοῖς χωρικοῖς ὅτι ἀπαλλάσσονται ὁσονούπω τῶν δεινῶν, θά συμβῶσιν, ἔλεγε, μετά 2 ἑβδομάδας μεγάλα γεγονότα, τό δέ σημεῖον θά δοθῆ ἐκ Βιτωλίων, ὅπου θά τελειωθῆ τό Μακεδονικόν κίνημα. Εἰ καί δυσπιστῶ πρός τούς λόγους τῶν βουλγάρων προλεγόντων πάντοτε ἐπανάστασιν, ἀλλ' ὅμως εἶναι βέβαιον ὅτι γίνεται δραστηριωτάτη ἐνέργεια ἐκ μέρους τῶν Κομιτάτων καί || οἱ ἀγροτικοί ἰδίως πλη- 2
θυσμοί φέρονται πρός ἐξέγερσιν.

Ἐπίσης ἐγένετο συμπλοκή καί μεταξύ τῆς βουλγαρικῆς συμμορίας Ἀλέξη καί ἡμετέρων ἐκ Νεγκοβάνης καί Στρεμπρένου χωρικῶν, καθ' ἥν ἐφονεύθησαν 3 βούλγαροι, εἷς δέ τραυματισθείς ἐζωγρήθη, ἐκ τῶν ἡμετέρων δέ οὐδείς ἔπαθέ τι.

Εὐπειθέστατος

Κ. Κυπραῖος

Υ.Γ. Κατά πληροφορίας δοθείσας μοι ταύτην τήν στιγμήν ὑπό χωρικῶν Κυρκλίνου οἱ Νατσάλνικ πάντων τῶν χωρίων τῆς πεδιάδος ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Σαράφωφ διετάχθησαν νά ὦσι ἕτοιμοι πρός ἐξέγερσιν. Τῆ προσεχεῖ Κυριακῆ 20 Ἰουλίου τήν ἑσπέραν οἱ χωρικοί ὑποχρεοῦνται νά λάβωσι τά ὅπλα καί ἐπιτεθῶσι κατά Τουρκικῶν χωρίων μόνον πρός τό παρόν, καταστρέψωσι δέ πᾶν Τουρκικόν εἴτε πύργον, εἴτε οἰκίαν, εἴτε συγκομιδήν. Ἡ ἐξέγερσις κατά τό λέγειν τῶν χωρικῶν θά ἀρχίση ἀπό τοῦ τμήματος τῆς Πρέσπας. Ἐπίσης ταύτην τήν στιγμήν πληροφοροῦμαι ὅτι οἱ χωρικοί τῶν ἐπί τῆς σειρᾶς τοῦ Περιστερίου χωρίων διετά-

χθησαν ὑπό τῶν συμμοριτῶν, ἵνα τήν προσεχῆ Κυριακήν ἑκάστη οἰκία ἔχει ἑτοίμους δέκα ἄρτους.

[Φάκελος Μοναστηρίου 1903, ΑΥΕ]

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 35ο

Ἡ Διακήρυξη τοῦ Κρουσόβου

Σλόμποντα ἴλι σμ'ρτ [Ἐλευθερία ἤ θάνατος]
Πρόσκληση
πρός τόν τουρκικό λαό
τῆς Ἐπαναστατικῆς Περιφερείας Κρουσόβου

Ἀνωτάτη Διοίκηση τῶν Ἐπαναστατῶν τοῦ Κρουσόβου
Ἴλιντεν 1903

Ἀδέρφια, συμπατριῶτες καί ἀγαπημένοι γείτονες.

Ἐμεῖς, οἱ αἰώνιοι γείτονές σας, φίλοι καί γνωστοί ἀπό τ' ὡραῖο Κρούσοβο καί τά πανέμορφα χωριά του, ἐπειδή δέν μπορούσαμε πιά νά ὑποφέρουμε τήν τυραννία τῶν διψασμένων γιά αἷμα καί πεινασμένων γιά ἀνθρώπινο κρέας μουρτάτηδων πού ἔχουν σκοπό νά μᾶς ὁδηγήσουν στήν ἀλληλοσφαγή καί νά μᾶς ἐξωθήσουν στή ζητιανιά καί τήν ἀγαπημένη μας καί πλούσια γῆ τῆς Μακεδονίας νά μετατρέψουν σέ ἔρημο, σήμερα σηκώσαμε κεφάλι καί, χωρίς διακρίσεις θρησκείας, ἐθνικότητας, φύλου καί πεποιθήσεων, ἀποφασίσαμε νά προστατευτοῦμε ἀπό τούς δικούς σας καί δικούς μας ἐχθρούς καί νά κερδίσουμε τήν ἐλευθερία.

Ξέρετε πολύ καλά πώς δέν εἴμαστε κακοί καί καταλαβαίνετε πώς ἀπ' τά πολλά βάσανα βάλαμε τό κεφάλι στόν τορβά γιά νά ζήσουμε ἀνθρώπινα ἤ νά πεθάνουμε παλληκαρίσια. Ἐπειδή πάππου πρός πάππου συμβιώνουμε σέ τούτη δῶ τή γῆς, σᾶς ἔχουμε σάν δικούς μας καί θέλουμε ὡς τό τέλος νά μείνετε δικοί μας.

Δέν πήραμε τά ὅπλα ἐναντίον σας - αὐτό θά ἦταν ντροπή γιά μᾶς. Δέν σηκώσαμε τά ὅπλα ἐναντίον τοῦ εἰρηνικοῦ, ἐργατικοῦ καί τίμιου τουρκικοῦ λαοῦ πού τρέφεται σάν κι ἐμᾶς ἀπ' τόν ματωμένο ἱδρῶτα του - αὐτός ὁ λαός εἶναι ἀδέλφια μας καί μ' αὐτόν τό λαό ζήσαμε καί θέλουμε νά ζοῦμε μαζί.

Δέν βγήκαμε νά σφάξουμε, νά λεηλατήσουμε, νά κάψουμε καί νά κλέψουμε - μᾶς φτάνουν οἱ βιαιοπραγίες τῶν ἀναρρίθμητων ντερεμπέηδων πάνω στή φτωχιά

καί ματωμένη Μακεδονία μας. Δέ βγήκαμε νά ἐκχριστιανίσουμε καί νά ἀτιμάσουμε τίς μάννες καί τίς ἀδελφές σας, τίς γυναῖκες καί τίς κόρες σας: πρέπει νά ξέρετε ὅτι ἡ περιουσία σας, ἡ ζωή σας, ἡ πίστη καί ἡ τιμή σας εἶναι γιά μᾶς τόσο σεβαστές ὅσο σεβαστές εἶναι καί οἱ δικές μας.

Ἀπεναντίας, πήραμε τά ὅπλα γιά νά διαφυλάξουμε τήν περιουσία, τήν πίστη καί τήν τιμή σας

Δέν εἴμαστε μουρτάτες [ἀρνησίθρησκοι], δέν εἴμαστε ληστές - εἴμαστε ἐπαναστάτες πού δώσαμε ὅρκο νά πεθάνουμε γιά τό δίκιο καί τήν ἐλευθερία. Ἀγωνιζώμαστε καί θά ἀγωνιζόμαστε ἐναντίον τῶν μουρτάτηδων καί τῶν ληστῶν, ἐναντίον τῶν τυράννων καί τῶν παρανόμων, ἐναντίον τῶν βιαστῶν τῆς τιμῆς μας καί τῆς πίστης μας καί ἐναντίον τῶν ἐκμεταλλευτῶν τοῦ ἱδρῶτα καί τοῦ μόχθου μας.

Ἀπό μᾶς κι ἀπό τά χωριά μας νά μή φοβᾶστε - σέ κανέναν σας δέν θά προξενήσουμε ζημιές.

Ἐμεῖς, ὄχι μόνο σᾶς θεωροῦμε ἀδέλφια μας, ἀλλά καί σᾶς συμπονοῦμε σάν ἀδέλφια μας, ἐπειδή καταλαβαίνουμε ὅτι καί σεῖς εἶστε σκλάβοι σάν κι ἐμᾶς, σκλάβοι τῆς αὐτοκρατορίας καί τῶν μπέηδών της, τῶν ἀφεντάδων καί τῶν πασσάδων της, δοῦλοι τῶν πλούσιων καί ἰσχυρῶν, τῶν ἐκβιαστῶν καί τῶν τυράννων, ἐκείνων πού πυρπόλησαν τήν αὐτοκρατορία ἀπ' τίς τέσσερις μεριές καί μᾶς ἀνάγκασαν νά ξεσηκωθοῦμε γιά τό δίκιο, τήν ἐλευθερία καί γιά ἀνθρώπινη ζωή.

Γιά δίκιο - ἐλευθερία - ἀνθρώπινη ζωή σᾶς καλοῦμε καί σᾶς νά 'ρθῆτε καί ν' ἀγωνιστοῦμε μαζί.

Ἐλᾶτε κοντά μας, ἀδέλφια μουσουλμάνοι γιά νά πολεμήσουμε τούς ἐχθρούς σας καί ἐχθρούς μας. Ἐλᾶτε κάτω ἀπό τήν σημαία τῆς "Αὐτόνομης Μακεδονίας"! Ἡ Μακεδονία εἶναι ἡ κοινή μας μάννα καί φωνάζει γιά βοήθεια.

Ἐλᾶτε νά συντρίψουμε τίς ἁλυσσίδες τῆς δουλείας γιά νά γλυτώσουμε ἀπό τά βάσανα καί τά μαρτύρια καί νά στεγνώσουμε τούς ποταμούς αἵματος καί δακρύων.

Ἐλᾶτε κοντά μας, ἀδέλφια νά ἑνώσουμε τίς καρδιές καί τίς ψυχές καί νά σωθοῦμε ὥστε νά ζήσουμε εἰρηνικά, καί τά παιδιά καί ἐγγόνια μας νά δουλέψουν ἥσυχα καί νά προκόψουν.

Ἀγαπημένοι μας γείτονες. Καταλαβαίνουμε ὅτι ἐσεῖς, Τοῦρκοι καί Ἀλβανοί Μουσουλμάνοι, νομίζετε πώς ἡ Αὐτοκρατορία εἶναι δική σας καί πώς δέν εἶστε δοῦλοι, ἐπειδή στήν ὀθωμανική σημαία δέν ὑπάρχει σταυρός ἀλλά ἡμισέληνος. Ὅτι αὐτό εἶναι λάθος σύντομα θά τό νοιώσετε καί θά τό καταλάβετε. Ἄν ὅμως σᾶς εἶναι δυσάρεστο νά 'ρθετε μαζί μας καί νά ἐκδηλωθῆτε ἐναντίον τῆς Αὐτοκρατορικῆς τυραννίας, ἐμεῖς τ' ἀδέρφια σας σέ πατρίδα καί βάσανα δέν θά σᾶς πειράξουμε καί δέν θά σᾶς μισήσουμε.

'Εμεῖς μόνοι μας θά ἀγωνιστοῦμε καί γιά μᾶς καί γιά σᾶς, καί ἄν εἶναι ἀναγκαῖο θά πεθάνουμε μέχρις ἑνός κάτω ἀπό τήν σημαία γιά τήν δική μας καί τήν δική σας ἐλευθερία καί γιά τό δικό μας καί τό δικό σας δίκιο.

«'Ελευθερία ἤ θάνατος» γράφει στά μέτωπά μας καί στήν ματωμένη σημαία μας. Σηκώσαμε αὐτήν τήν σημαία καί δέν ὑπάρχει ἐπιστροφή.

Ἄν καί σεῖς μᾶς θεωρεῖτε ἀδέλφια σας καί θέλετε τό καλό μας, ἄν λογαριάζετε πάλι νά ζήσετε μαζί μας ὅπως ἔχετε ζήσει μέχρι τώρα, καί ἄν εἶστε πιστοί καί ἄξιοι γιοί τῆς μάννας Μακεδονίας, μπορεῖτε νά μᾶς βοηθήσετε μόνον μ' ἕναν τρόπο - καί αὐτή εἶναι ἡ μεγάλη βοήθεια: νά μήν ἑνωθῆτε μέ τούς ἐχθρούς, νά μήν ἔλθετε μέ ὅπλα ἐναντίον μας καί νά μήν βιαιοπραγήσετε στά χριστιανικά χωριά.

- 'Ο θεός ἄς εὐλογήση τόν ἱερό ἀγῶνα γιά τό δίκιο καί τήν ἐλευθερία.

- Ζήτω οἱ ἀγωνιστές τῆς ἐλευθερίας καί ὅλα τά τίμια καί καλά τέκνα τῆς Μακεδονίας.

- Ζήτω! Γιά μιά Αὐτόνομη Μακεδονία.

[Περιοδικό ΖΟΡΑ ἀρ. τεῦχους 8, σελ. 23, 'Ιούλιος 1995]

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 36ο

Σεβασμιώτατε ἐν Χριστῷ ἀδελφέ

'Αρ. Πρωτ. 309

Μετ' ἀγωνίας καί ψυχικῆς διαταραχῆς διήλθομεν τάς δύο τελευταίας νύκτας· τό μέν γνωσθέντος ὅτι ὁ ἐπάρατος Σαράφωφ μετά 600 ὀπαδῶν εὑρίσκετο τήν νύκτα τῆς Κυριακῆς πρός τήν Δευτέραν ἐν τῇ παρά τήν Φλώριναν θέσει Καλογερίτσα καλουμένη καί ὅτι θά ἐπέδραμον κατά τῆς πόλεώς μας, τό δέ ὅτι εἰς τάς οἰκίας τῶν σχισματικῶν κρύπτονται ἔξωθεν μέλη τοῦ ἐπαναστατικοῦ Κομιτάτου. Αἱ 'Αρχαί εἰδοποιηθεῖσαι ἀμέσως ἔσπευσαν ἵνα περιβάλωσι χάριν περιφρουρήσεως διά στρατοῦ τήν πόλιν καί προφυλάξωσι τούς κατοίκους ἀπό τῆς ἐπιδρομῆς.

'Επέστη ἡ πρωΐα καί ἡμεῖς, ὡς καί πάντες οἱ ὀρθόδοξοι ὑπό τό κράτος τοῦ φόβου ἄϋπνοι διενυκτερεύαμεν.

Τήν πρωΐαν τῆς χθές ἐγνώσθη ὅτι ἅπαντα τά τηλεγραφικά σύρματα ἐθραύσθησαν, ἐννοεῖται ὑπό τῶν χωρικῶν, τῇ ὑποδείξει τοῦ Κομιτάτου, καθώς καί τά ἐλάσματα τῆς γραμμῆς τοῦ σιδηροδρόμου εἰς πολλά μέρη ἦσαν βεβλαμμένα καθώς καί μικραί σιδηραί γέφυραι. 'Επίσης ἐπυρπολήθη καί ὁ παρά τήν Μπάνιτσαν οἰκίσκος τοῦ σιδηροδρόμου. 'Επίσης ἐγνώσθη ὅτι τά χωρία Κρουσιοράτ, Νεοκάζη, Σέτινα, Ρόσνα και Ζαμπιρδέν σύν γυναιξί καί τέκνοις τήν πρωΐαν τῆς χθές

ἐγένοντο ἄφαντοι, σημεῖον ὅτι ἐξηγέρθησαν. Ἐν τῷ χωρίῳ Κότορι ἐφονεύθη ὁ σούμπασης τοῦ Ἰουσούφ βέη. Ἐν Σοροβιτσόβῳ χθές δέν συνεκροτήθη ἀγορά, μολονότι ἦτο ἡμέρα αὐτῆς. Ἐν Ἐξή-Σοῦ συμπλοκῆς γενομένης ἐφονεύθησαν ἕξ στρατιῶται || καί ὁ κομίτης Ἠλίας, υἱός ἑνός τῶν βουλγάρων προυχόντων Στέφου 2
Τσέκου.

Ταύτην τήν νύκτα ἐκ τῆς Μητροπόλεώς μου ἐθεάθη πρός τήν πεδιάδα μεγάλη πυρκαϊά. Σήμερον δέ τήν πρωῒαν ἐγνώσθη ὅτι ἐπυρπολήθη ὁ ἐν Κρουσιοράτη Κουλές τοῦ ἰδιοκτήτου Φεῒμ βέη καθώς καί ὅλα τά γεννήματα τοῦ χωρίου ἐν θυμωνίαις εὑρισκόμενα. Σήμερον ἐγνώσθη ὅτι καί αὖθις τό τηλεγραφικόν σύρμα Βιτωλίων - Φλωρίνης ἐθραύσθη, ἐννοεῖται ὑπό τῶν χωρικῶν.

Ταύτην τήν στιγμήν ἐγνώσθη ὅτι ἀπό τῆς ὀγδόης πρωϊνῆς ὥρας συμβαίνει συμπλοκή μέχρι τῆς στιγμῆς ταύτης μεταξύ τοῦ Αὐτοκρ[ατορικοῦ] στρατοῦ καί τῶν ὀπαδῶν τοῦ Κομιτάτου, ὑπό τήν ἀρχηγίαν τῶν Σαράφωφ, Τσακαλάρωφ καί Ἰάγκωφ[1] κατά τήν θέσιν Καλογερίτσα, μεταξύ τῶν χωρίων Τύρσια καί Ἀρμένσκου.

Ταύτην τήν στιγμήν, ὥρα δύο Τουρκιστί, μετά συνοδείας στρατιωτῶν μεταβαίνω εἰς τό Διοικητήριον, ὅπως λάβω συνέντευξιν μετά τῶν πολιτικῶν καί στρατιωτικῶν Ἀρχῶν καί συνεννοηθῶμεν περί προφυλάξεως τῆς ζωῆς, τιμῆς καί περιουσίας τῶν ὀρθοδόξων, καθόσον τό ἐνταῦθα ὑπερισχύον στοιχεῖον φαίνεται πολύ ἠρεθισμένον. Τά ὀρθόδοξα χωριά Καμπάσνιτσα, Κλαδοράπη, Κλέστινα, Καλλινίκια, Λάζενι καί Ἀρμενοχώριον, κατά τό ἥμισυ, τό γε νῦν ἄγουσιν ἄκραν ἡσυχίαν.

Οἱ ὀρθόδοξοι τῆς πόλεως ἡμῶν περίτρομοι ἀγνοοῦσι τί τέξεται ἡ ἡμέρα καί ἡ ἐπερχομένη νύξ, οἱ πλεῖστοι τῶν ὁποίων εἰσί κεκλεισμένοι ἐν ταῖς οἰκίαις αὐτῶν.

Ὁ Θεός || ἵλεως γένοιτο ἡμῖν. 3

Ἐπί τούτοις κατασπαζόμενος Αὐτήν φιλαδέλφως ὑποδιατελῶ.

Τῆς Ὑμετέρας Σεβασμιότητος
ἀγαπητός ἐν Χριστῷ ἀδελφός καί ὅλως πρόθυμος
Ἐν Φλωρίνῃ τῇ 22α Ἰουλίου 1903
† Ὁ Μογλενῶν Ἰωαννίκιος

Υ.Γ.: Στεροῦμαι καί αὐτῆς τῆς δεκάρας. Εἰ δύναται ἡ Ἀγάπη της ἄς εὐαρεστηθῇ νά μέ ἐφοδιάσῃ διά τοῦ ἐπιφέροντος, τουλάχιστον μέ δύο λίρας.
ὁ ἴδιος

[Φ. 50, ὑπ. γ', 1903, ΑΥΕ]

---

1. Δέν γνωρίζω ἐάν οἱ δύο πρῶτοι ἦταν στήν συγκεκριμένη συμπλοκή. Αὐτό πού μπορῶ νά βεβαιώσω εἶναι ὅτι ὁ τρίτος, ὁ Ἰάγκωφ, δέν ἦταν ἐκεῖ. Στήν περιοχή Καστοριᾶς - Φλώρινας προσπάθησε νά ξεσηκώσῃ τά χωριά τήν προηγούμενη χρονιά, τόν Σεπτέμβριο τοῦ 1902, κατ' ἐντολήν τοῦ Κομιτάτου τῶν Βερχοβιστῶν, τοῦ διευθυνομένου ἀπό τήν Βουλγαρική Κυβέρνηση.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 37ο

ΠΡΟΞΕΝΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΕΝ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΩ

Ἐν Μοναστηρίῳ τῇ 24ῃ Ἰουλίου 1903

Ἀριθ. 554

Κύριε Πρόεδρε

Λαμβάνω τήν τιμήν ν' ἀναφέρω τῇ Ὑμετέρα Ἐξοχότητι ὅτι κατόπιν τῶν γεγονότων τῆς 23ης καί 24ης Ἀπριλίου ἐ.ἔ., ὧν γνῶσιν ἔλαβεν ἡ ὑπηρεσία, αἱ Ἀρχαί εἶχον προβῇ εἰς τήν σύλληψιν τῶν κυριωτέρων μελῶν τοῦ ἐνταῦθα ἑδρεύοντος Διοικητικοῦ Συμβουλίου τοῦ τοπικοῦ βουλγαρικοῦ Κομιτάτου. Καθ' ὅλον δέ τό διάστημα, καθ' ὅ τά ἐν λόγῳ μέλη διετέλουν ἐν ταῖς φυλακαῖς, οὐδέν ἐκβιαστικόν διάβημα ἐποιήσαντο οἱ βούλγαροι πρός ἀπόσπασιν χρημάτων ἤ καί προσηλυτισμόν, ἐκτός σποραδικῶν τινων φόνων ἡμετέρων εἰς τά περίχωρα, οὕς διηνήργουν μᾶλλον τά ἐν Ἀχρίδι, Ρέσνη, Περλεπέ, Φλωρίνη καί Καστορία ὑποκομιτᾶτα. Ἅμα ὅμως πρό ἑνός καί ἡμίσεος περίπου μηνός τῇ ἐνεργεία τῶν Προξένων Αὐστρίας καί Ρωσίας ἀπεφυλακίσθησαν οὗτοι παρά τήν θέλησιν τοῦ Γενικοῦ Διοικητοῦ, ὥς
2 μέ διεβεβαί||ωσεν οὗτος, ἡ ἐνέργεια τῶν βουλγάρων ἀνενεώθη μετά μείζονος ἤ πρότερον δραστηριότητος, οἱ φόνοι ἐδιπλασιάσθησαν καί αἱ πιέσεις τῶν χωρικῶν πρός ἐγκατάλειψιν τῶν χωρίων των καί καταφυγήν εἰς τά ὄρη ἀνεγράφησαν εἰς τήν ἡμερησίαν διάταξιν. Ἐνῶ δέ πασίγνωστον ἦν ὅτι οἱ χωρικοί συνεπεία πιέσεων τοῦ Κομιτάτου ἐγκατέλειπον τά χωρία των καί ὑπό τάς λόγχας τῶν ὀπαδῶν αὐτοῦ ὡδηγοῦντο ὡς ποίμνια εἰς τό ποιμνιοστάσιον, διέδιδον μετ' ἐπιτάσεως ὅτι οἱ χωρικοί πρός ἀποφυγήν τῶν βανδαλικῶν πράξεων καί τῶν κακοποιήσεων τοῦ στρατοῦ, ὅστις ἐτάχθη φρουρός αὐτῶν, ἀναγκάζονται νά καταφύγωσιν εἰς τά ὄρη. Ἐν μέρει ἴσως εἶχον δίκαιον, διότι μεταξύ τῶν ἀποσπασματαρχῶν εὑρέθησαν καί τινες ὑπερβάντες τά ὅρια τῆς ἀνατεθείσης αὐτοῖς ὑπηρεσίας· ἀλλ' οὗτοι καταγγελθέντες, παραδειγματικῶς ἐτιμωρήθησαν. Τήν μεγαλυτέραν ὅμως πίεσιν ἐκ μέρους τοῦ Κομιτάτου, ὅπως δράξωσι τά ὅπλα καί καταφύγωσιν εἰς τά ὄρη μετά τῶν λησταντάρτων ὑπέστησαν καί ὑφίστανται οἱ χωρικοί τῶν ἡμετέρων χωρίων· οὕτω δέ σήμερον κατά χιλιάδας ἀριθμοῦνται οἱ λησταντάρται.

Ἀπό τῆς παρελθούσης Πέμπτης κατόπιν τῆς ἐπανόδου ἐνταῦθα ἐκ τῆς ἀνά τά χωρία τοῦ Μοριχόβου καί Περλεπέ περιοδείας τοῦ Ρώσου συναδέλφου διάφοροι φῆμαι ἐκυκλοφόρησαν περί γενικῆς ἐξεγέρσεως τῶν ἀγροτικῶν χριστιανικῶν πληθυσμῶν, περί ἐπιθέσεως αὐτῶν κατά τῶν Ὀθωμανικῶν χωρίων καί τοῦ ἐμπρησμοῦ αὐτῶν καί τῶν ἐν τοῖς χωρίοις αὐτῶν πύργων τῶν Ὀθωμανῶν ἰδιοκτητῶν καί ὅτι

τό σύνθημα θά ἐδίδετο || διά πυρῶν, ἅτινα ἔμελλον ν' ἀνάψωσι ταυτοχρόνως εἰς 3
διάφορα μέρη. Τήν παρελθοῦσαν Παρασκευήν Βουλγαρόφωνοι ὀρθόδοξοι χωρικοί ἐλθόντες μοι ἐγνώρισαν ἐμπιστευτικῶς ὅτι τήν εἰκοστήν τοῦ μηνός, ἡμέραν Κυριακήν καί ἑορτήν τοῦ Προφήτου 'Ηλιοῦ, κηρύσσεται ἀφεύκτως ἡ ἐπανάστασις, καί μοι καθώρισαν τά σημεῖα τῆς συγκεντρώσεως τῶν ἐπαναστατῶν. Τοῦτο δέν ἔλειψα ν' ἀνακοινώσω τῷ Γενικῷ Διοικητῇ καί συστήσω Αὐτῷ, ὡς καί πάντοτε ἔπραττον, νά λάβῃ τά ἀπαιτούμενα πρός προφύλαξιν ἰδίως τῶν ἡμετέρων χωρίων μέτρα. Ὁ Γενικός Διοικητής ὅμως δέν ἠθέλησε νά λάβῃ ὑπ' ὄψιν τάς συστάσεις μου καί τάς ἀνακοινώσεις μου ἀπέδιδεν εἰς ἁπλάς διαδόσεις τῶν ὀπαδῶν τοῦ Κομιτάτου· δέν ἐδίστασεν ὅμως νά μοι ὁμολογήσῃ ὅτι ἔχει ὁδηγίας νά μή ἐξωθῇ τά πράγματα καί τήν ἔλλειψιν στρατιωτικῆς δυνάμεως.

Οὕτω κατά τήν προαγγελθεῖσαν ἡμέραν ἡ ἐπανάστασις ἐξερράγη, οἱ δέ ἀντάρται σχεδόν ἄνευ ἀντιστάσεως κατέλαβον ἕν τῶν κυριωτέρων σημείων τοῦ τμήματος τούτου, τό Κρούσοβον, ΒΑ. τῆς πόλεως Μοναστηρίου, ΒΔ δέ τό Σμίλεβον καί πολλά χωρία τοῦ διαμερίσματος τῆς Πρέσπας καί Καστορίας, ὡς καί πάντα τά ἡμέτερα μοναστήρια, οἷον τό τοῦ Παραλόβου, Δράγος, Βελουσίνης κ.ἄ. ἤδη δέ ἐπαπειλεῖται ἡ κατάληψις τοῦ Πισοδερίου, τῆς Φλωρίνης καί αὐτῆς τῆς Νεβέσκης.

Ὁ Γενικός Διοικητής καί ἐν τῇ παρούσῃ περιστάσει ἀπεδείχθη ὑπό στρατηγικήν ἔποψιν, καίτοι ἐν Γερμανίᾳ ἐκπαιδευθείς, ἀνεπαρκής, διότι οὐ μόνον κατένει-
||με τόν ὀλίγον στρατόν εἰς διάφορα σημεῖα πολύ ἀπέχοντα ἀλλήλων, ἀλλά καί 4
κέντρα στρατιωτικά εἰς ἐπίκαιρα τοιαῦτα δι' ἰσχυρῶν σωμάτων, ὡς ὤφειλε, δέν ἐσχημάτισεν.

'Από τῶν ἀρχῶν τῆς ἐλεύσεώς μου ἐνταῦθα μελετῶν τό ζήτημα, δέν ἔπαυσα δέ ὑποδεικνύων αὐτῷ ὅτι ἡ τάσις τοῦ Κομιτάτου εἶναι νά καταλάβῃ ἔδαφος ἀκριβῶς εἰς τά σημεῖα ἐκεῖνα τοῦ Νομοῦ ἐπί τῶν ὁποίων δέν εἶχε τοιοῦτο καί νά καταστρέψῃ ἅπαντα τά χωρία τά κατοικούμενα ὑπό Τουρκαλβανῶν καί ἡμετέρων 'Αλβανοφώνων, 'Ελληνοφώνων, Βλαχοφώνων καί Βουλγαροφώνων. 'Αλλ' οὗτος, ὡς πολλάκις ἔσχον τήν τιμήν ν' ἀναφέρω, πάντοτε δι' ὑποσχέσεων μ' ἐβαυκάλιζε παρά τήν φιλίαν ἥν μοι ἐπεδείκνυεν.

'Αδιστάκτως ὁμολογῶ ὅτι ἡ ἐνεστῶσα κατάστασις τῶν πραγμάτων ἄρδην κατέστρεψε τό οἰκοδόμημα ἡμῶν τό διά τοσούτων μόχθων καί θυσιῶν ἀνεγερθέν. Βουλγαρόφωνα χωρία πλήν εὐαρίθμων τινῶν κειμένων ΒΔ τῆς πόλεως δέν ὑπελείφθησαν ἡμῖν, διατρέχομεν δέ τόν ἔσχατον τῶν κινδύνων ν' ἀπολέσωμεν τό Μεγάροβον, τό Τύρνοβον, τήν Νιζόπολιν, τό Μπρούσνικ καί αὐτό τό Μπούκοβον παρά τῶν ὁποίων ἄνδρες ὑπό τῶν συμμοριῶν ζητούμενοι προσέρχονται. Τά ἠθικά μέσα, ὧν χρῆσιν ποιούμεθα, μή ὑποστηριζόμενα ὑλικῶς παρά τῶν 'Αρχῶν ἀπέναν-

τι τῶν πιέσεων τοῦ Κομιτάτου καί τῶν ραδιουργιῶν Αὐστρίας, Ρωσίας καί Ρωμουνίας εἶναι ἀνίσχυρα. Ἐάν ἐντός 3 ἤ 4 ἡμερῶν δέν ἐνισχυθῆ ἐπαρκῶς διά στρατιωτικῆς δυνάμεως καί ἐντόνων διαταγῶν τῆς Πύλης, ἡ ἐνταῦθα Γενική Διοίκησις καί τό ἐντός τῆς πόλεως Μοναστηρίου ἡμέτερον ἔδαφος διατρέχει τόν κίνδυνον νά καταπέση. Κατά τάς εἰδήσεις, ἅς ἐκ τῶν πέριξ ἐπαρχιῶν ἔχω, οἱ ἡμέτεροι διατελοῦσι ἐν ἀπογνώσει. Ταῦτα κατά καθῆκον ἀναφέρων παρακαλῶ τήν Ὑμετέραν Ἐξοχότητα ὅπως εὐαρεστουμένη ἐπέλθη ἀρωγός ἡμῖν, δι' ὧν μέσων αὕτη διαθέτει καί γνωρίζει.

Διατελῶ μετά τιμῆς
Εὐπειθέστατος
Κ. Κυπραῖος
[Φάκελος Μοναστηρίου 1903, ΑΥΕ]

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 38ο

ΜΟΝΑΣΤΗΡΙ

26 Ἰουλίου 1903 - 5.50 μ.μ.

Ἀριθ. 1996

Ἀπότομος χωρισμός ἑλληνικοῦ στοιχείου ἀπό βουλγαρικόν στοιχεῖον εἶναι ὡς ἐξ αὐτῶν τῶν πραγμάτων ἀδύνατος καί ἐπιβλαβέστατος δι' ἡμετέραν ἐπιρροήν. Ἡ γραμμή ἀπό χωρίου Βοβόντιτσα πρός νότον Κορυτσᾶς μέχρι χωρίου Λαμπάνοβον πρός νότον Καστοριᾶς εἶναι τό ἔσχατον ὅριον τῶν Βουλγαροφώνων πρός νότον, ἅπασα ὕπαιθρος χώρα ἀπό Βουλγαρικῶν συνόρων μέχρι τῆς γραμμῆς ταύτης κατοικεῖται ὑπό Βουλγαροφώνων πληθυσμῶν ἐξαιρέσει τῶν κατοικουμένων ὑπό ὀλίγων Βλαχοφώνων ἔν τισι πόλεσι καί κωμοπόλεσι. Βουλγαρόφωνοι εἶναι διηρημένοι εἰς σχισματικούς καί ὀρθοδόξους οἵτινες δέν χωρίζονται ἀποτόμως μεταξύ των, ἐπειδή δέ οἱ σχισματικοί παρεσύρθησαν, παρεσύρθησαν καί οἱ ἡμέτεροι προσυλητιζόμενοι διά παντοίων μέσων καί διά τῆς βίας ἀπό δεκαετίας οὕτως ὥστε ἅπασα ἡ χώρα αὕτη ἠκολούθησε κίνημα ἐξαιρέσει Βλαχοφώνων καί
2 Ἀλβανοφώνων κωμοπόλεων τῶν ὁποίων ἐπιδιώκεται || νῦν κατάληψις ὑπό ἐπαναστατῶν ὅπως ἐξουδετερωθῆ ἀντίδρασις αὐτῶν. Ἐξεγερθέντες πληθυσμοί εἶναι νῦν πεπεισμένοι ὅτι μάχονται ὑπέρ ἐλευθερώσεως αὐτῶν, οὐδέ εἶναι δυνατόν νῦν ἀναχαιτισθῆ ἐπαναστατικόν αὐτῶν φρόνημα. Ἀλλά καί Βλαχόφωνοι καί Ἀλβανόφωνοι διάκεινται εὐμενῶς πρός τό κίνημα ὄχι ἐπειδή εἶναι βουλγαρικόν ἀλλ' ἐπειδή θεωροῦσι αὐτό ἐλευθερωτικόν, δι' ὅ καί πολλοί αὐτῶν μετέχουσι τού-

του, οἱ δέ λοιποί δέν δείκνυνται πρόθυμοι πρός ἀντίδρασιν. Τό κίνημα ἐν τοῖς διαμερίσμασι τῆς ἡμετέρας ἐπιρροῆς φέρει βουλγαρικόν χαρακτῆρα μόνον διότι οἱ βούλγαροι πρῶτοι ἔσχον τήν πρωτοβουλίαν νά ὑποκινήσωσι αὐτό καί ὄχι διότι ἡμέτεροι ἀσπάζονται τούς ἰδιοτελεῖς βουλγαρικούς σκοπούς. Ἐφ' ὅσον δυνάμεθα βοηθοῦμεν Τουρκικάς Ἀρχάς πρός καταστολήν κινήματος, ἀλλ' οὐδαμῶς πρόσφορος, οὐδέ δυνατόν θεωρῶ τήν ἐπί πλέον δι' ἡμετέρων πρακτόρων ἀναχαίτισιν ἐπαναστατῶν, ἑπομένως ἀπομένει ἡμῖν ἕν ἐκ τῶν δύο ἤ νά καταδιώξωμεν ἀπό κοινοῦ μετά τῶν Τούρκων ἡμετέρους πληθυσμούς ἐπαναστατήσαντας κατ' αὐτῶν, ὅπερ θεωρῶ ἐπικίνδυνον διότι τοῦτο πράττοντες θ' ἀπολέσωμεν καί μικρόν ὑπόλοιπον ἐπιρροῆς ἡμῶν ἐπί ὀρθοδόξων Βουλγαροφώνων, ἤ υἱοθετοῦντες τό κίνημα νά προσδώσωμεν αὐτῷ καί Ἑλληνικόν χαρακτῆρα καί ποιήσωμεν αὐτό γενικόν καθ' ἅπασαν τήν χώραν, ἐκτός ἐάν Τουρκικός στρατός ἐνισχυόμενος δυνηθῆ νά καταβάλῃ ἐντός ὀλίγου ἐπανάστασιν. Ἐκπαιδευτικά ἐξηντλήθησαν.

Κ. Κυπραῖος

[Σύνταξις Ἴων Δραγούμης]

[Φάκελος Μοναστηρίου 1903, ΑΥΕ]

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 39ο

Ἐν Μοναστηρίῳ τῇ 29η Ἰουλίου 1903

Ἀρ. 325

Χθές εἶχον ἐπιδιορθώσει τινά ἐκ τῶν τηλεγραφικῶν συρμάτων, ἀλλά ψές πάλιν τά ἔκοψαν οἱ ἀντάρται, ὥστε τηλεγραφικήν συγκοινωνίαν δέν ἔχομεν διά κανέν μέρος.

Σήμερον ἐπρόκειτο νά γίνῃ ἔφοδος κατά τοῦ Κρουσόβου. Δέν ἔχομεν εἴδησιν ποῖον τό ἀποτέλεσμα, πλήν θά ἐξαναγκασθῶσι νά φύγωσι, ἀφοῦ γίνηται χρῆσις πυροβόλων. Ψές οἱ βούλγαροι ἔκαψαν τό τσιφλίκιον ἑνός Λιάμι ὀνομαζόμενον Ρουκοντίνα. Εἰς τά μέρη τῆς Καστορίας κατέστρεψαν τό Ὀθωμανικόν χωρίον Ζέρβενι, ἀφοῦ ἔλαβον παρ' αὐτῶν 70 περίπου ὅπλα Μαρτίνι. Ἡ Νέβεσκα πολιορκεῖται ὑπό τῶν βρυλγάρων, ἀλλ' ἀνθίσταται μετά τοῦ ὀλίγου στρατοῦ ὅστις εὑρίσκετο ἐκεῖ. Ἡ Κλεισούρα δέν κατελήφθη, ἐγένετο ὅμως ἐκτός τῆς πόλεως συμπλοκή κατά τήν ὁποίαν ἐφονεύθησαν 60 περίπου βούλγαροι ἐμπεσόντες εἰς ἐνέδραν τοῦ στρατοῦ, ὅστις διευθύνετο ὑπό ἑνός Γιούζμπαση καί τοῦ Καπετάν Βαγγέλη. Εἰς Φλώριναν συνήχθησαν καί πολλοί Ὀθωμανοί ἐκ τῶν πέριξ χωρίων καί ὑπάρχει φόβος μή γίνῃ δυσάρεστόν τι. Ὅσοι δύνανται ἀλωνίζουσι χωρίς νά

ἐμποδίζωνται ὑπό τῆς 'Αρχῆς ἤ τῶν δεκατιστῶν, οἵτινες δέν τολμῶσι νά ἐξέλθωσι εἰς τά χωρία.

2 Τό Κομιτᾶτον ἐξακολουθεῖ νά ζητῆ χρήματα, ὅπλα, ἐνδύματα καί ἄλλα πράγματα ἀπό χωρικούς καί πολίτας 'Οθωμανούς καί χριστιανούς. Εἶχε τήν ἀναίδειαν νά ζητήση ἀπό 'Οθωμανούς καί χοίρους.

Αὐτή εἶναι ἡ σημερινή κατάστασις τῶν πέριξ. 'Εντός τῆς πόλεως ἔχομεν ἡσυχίαν χάρις εἰς τά μέτρα τῆς 'Αρχῆς.

Κ. Κυπραῖος

[Σύνταξις Ἴων Δραγούμης]

[Φάκελος Μοναστηρίου 1903, ΑΥΕ]

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 40ό

'Αθῆναι, Τετάρτη 30 'Ιουλίου 1903

ΤΙ ΓΙΝΕΤΑΙ ΕΙΣ ΤΟ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΟΝ

Η ΠΡΩΤΗ ΕΚΕΙΘΕΝ ΑΝΤΑΠΟΚΡΙΣΙΣ

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΗΣ ΕΚΡΗΞΕΩΣ ΤΟΥ ΚΙΝΗΜΑΤΟΣ

ΠΩΣ ΕΓΙΝΕΝ Η ΕΙΣΒΟΛΗ ΕΙΣ ΤΟ ΚΡΟΥΣΟΒΟΝ

ΠΩΣ ΕΦΟΝΕΥΘΗ Ο ΠΡΟΞΕΝΟΣ

ΑΓΝΩΣΤΟΙ ΛΕΠΤΟΜΕΡΕΙΑΙ

Τοῦ τακτικοῦ ἐν Μοναστηρίῳ ἀνταποκριτοῦ μας (...)

Μοναστήριον 26 'Ιουλίου ἡμέρα τοῦ Σαββάτου (...)

'Η ἐπανάστασις τῶν αὐτοχθόνων

Δυστυχῶς δέν ὀφείλεται ἡ κατάστασις αὐτή μόνον εἰς τούς ἐπιδρομεῖς Βουλγάρους, οἵτινες εἰσορμήσαντες εἰς τό Βιλαέτιον Μοναστηρίου, ζητοῦσι τόν ὄλεθρον καί τήν καταστροφήν παντός ὀρθοῦ κειμένου. Δέν εἶναι μόνον ἐπίφοβοι οἱ λησταί οἱ πάνοπλοι, οἱ ἄγριοι, οἱ αἱμοχαρεῖς, οἱ κατερχόμενοι μόνον πρός λαφυραγωγίαν καί πρός κορεσμόν τῶν δολοφονικῶν ἐνστίκτων των μᾶλλον παρά πρός ἐπίτευξιν τῆς ἰδεώδους ἀπελευθερώσεως μιᾶς δεινοπαθούσης χώρας. Οἱ περισσότερον ἐπίφοβοι εἰς τήν περίστασιν ταύτην εἶναι οἱ χωρικοί, οἱ βουλγαροφρονοῦντες αὐτόχθονες, οἵτινες γνωρίζοντες κάλλιστα τά μέρη καί τάς τοποθεσίας, τάς ἀποστάσεις καί τά ἐμπόδια, τάς θέσεις τῶν Τουρκικῶν στρατευμάτων καί τά σημεῖα τῆς ἀμύνης, ἥρπασαν τά ὅπλα των, τά μυστικῶς δοθέντα αὐτοῖς ὑπό τῶν Βουλγάρων, καί ἡνώθησαν μέ τάς συμμορίας εἰς τάς ὁποίας εἶναι ὄχι μόνον ὑπέροχοι ὁδηγοί, ἀλλά καί πολύτιμοι τοῦ ἐγκλήματος συνεργοί.

Οἱ χωρικοί οὗτοι, οἱ συχνῶς ἐπισκεπτόμενοι τό Μοναστήριον, οἱ ζῶντες εἰς τά περίχωρά του, τώρα χρησιμεύουν ὡς στρατηγίσκοι ὁδηγοῦντες ληστανταρτῶν ἀγρίων ὀρδάς εἰς τήν καταστροφήν καί τόν ἐμπρησμόν.

Ἡ συγκομιδή του σίτου

Τό μεγαλύτερον τῶν ἐγκλημάτων τῶν ἀνθρώπων αὐτῶν εἶναι ἡ παντελής σχεδόν καταστροφή τοῦ σίτου. Ἡ συγκομιδή ἐφέτος καθ' ὅλον τό Βιλαέτιον ἦτο μεγίστη καί ἐπ' αὐτῆς οἱ φιλήσυχοι χριστιανικοί πληθυσμοί καί οἱ Ὀθωμανοί κάτοικοι ἐστήριζον πάσας τάς ἐλπίδας των. Πρός αὐτήν λοιπόν ἐστράφη ἡ πρώτη προσοχή τῶν ἐπιδρομέων καί τῶν αὐτοχθόνων ἐγκληματιῶν καί ἀπό τινων ἡμερῶν καθ' ἑσπέραν αἱ ἀποθῆκαι τοῦ σίτου πολιορκοῦνται αἰφνιδίως καί μετά τινα λεπτά λείχονται ἀπό οὐρανομήκεις φλόγας. Ὁ σῖτος καίεται. Ἡ τροφή τῶν κατοίκων τοῦ Βιλαετίου καταστρέφεται. Οὐδείς τολμᾶ νά ἐμποδίσῃ τούς ἐμπρησμούς διότι ἔχουν πάντες τό πρόσφατον παράδειγμα τῆς ἀγρίας σφαγῆς ἀποθηκαρίων τινῶν ἀντισταθέντων καί εὑρόντων οἰκτρόν τόν θάνατον. Οἱ αἱμοχαρεῖς δολοφόνοι τά πάντα καταστρέφουν, τά πάντα πυρπολοῦν. Ὑπέρ τά χωρία, ὑπέρ τάς κωμοπόλεις, καπνός μαῦρος πλανᾶται ἀπό τήν παμμεγίστην πυρκαϊάν, τήν ὁποίαν ἤναψαν ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον καθ' ὅλον τό Βιλαέτιον.

Ἡ τρομοκρατία ἐν Μοναστηρίῳ

Ἀλλ' ἐάν αἱ πυρκαϊαί αὐταί συγκλονίζουν τούς χωρικούς τῶν πέριξ χωρίων, καταστρέφουσαι τά πάντα, οἰκίσκους πλησίον ἀποθηκῶν, καί θανατοῦσαι χωρικούς σπεύδοντας πρός κατάσβεσιν τῶν πυρκαϊῶν, εἰς τό Μοναστήριον ἡ κατάστασις ἀπό ἡμέρας εἰς ἡμέραν γίνεται ἐπαχθεστέρα, μᾶλλον ἀφόρητος ἕνεκα τῆς τρομοκρατίας ἥτις ἐπικρατεῖ.

Ἀπό τῆς Παρασκευῆς ἐνταῦθα ὅλα τά καταστήματα εἶναι κλειστά καί οἱ κάτοικοι ἐξέρχονται εἰς τάς ὁδούς μόνον ὅταν κατεπείγουσαι ὑποθέσεις τούς ἐξαναγκάζουσιν εἰς τοῦτο. Οὐδείς τολμᾶ νά ὁμιλήσῃ ὑψηλοφώνως ἤ νά συζητήσῃ εἰς τάς ὁδούς, καί εἰς τάς ὄψεις πάντων πλανᾶται ἀόριστος τρόμος δικαιολογούμενος ἀπό τήν παντελῆ διακοπήν τῆς συγκοινωνίας μεταξύ τῶν χωρίων καί τῆς πόλεως. Οὐδείς χωρικός πλέον ἔρχεται εἰς τήν πόλιν καί μόνον οἱ ἐξερχόμενοι εἰς τούς ἀγρούς ἐπαναφέρουν ὁλονέν ἀνησυχαστικωτέρας εἰδήσεις. Ἡ πόλις ὡς ἐκ τούτου παρουσιάζει τήν ὄψιν νεκρουπόλεως, ἐπί τῆς ὁποίας βαρύνει ἀτμόσφαιρα αἵματος καί ὀλέθρου.

Αἱ Σφαγαί τοῦ Κρουσόβου

Ἀλλά τήν ἀλγεινοτέραν εἴδησιν τήν ὁποίαν ὡς τελευταῖον ἐπιθανάτιον σπασμόν μᾶς μετέδωκεν ὁ τηλέγραφος πρίν κοποῦν τά σύρματά του, εἶναι αἱ σφαγαί αἱ γενόμεναι ἐν Κρουσόβῳ.

Οἱ λησταντάρται βοηθούμενοι ἀπό τούς βουλγαρόφρονας Μακεδόνας εἰσήλασαν ἐν Κρουσόβῳ καί τό κατέλαβον ἐν σμικροτάτῳ χρονικῷ διαστήματι, παρά τήν ἐρρωμένην ἀντίστασιν τῶν 'Αρχῶν.

Ἡ ἀντίστασις ὅμως αὕτη εἰς οὐδέν ἄλλο ἐχρησίμευσεν εἰμή εἰς τό νά ἐξερεθίση πλειότερον τούς ἐπιδρομεῖς κατά τῶν 'Αρχῶν, οὕτως ὥστε ἀφοῦ συνέλαβον πάντας τούς ἀντισταθέντας, τούς κατέσφαξαν ἀπό τοῦ ἀνωτέρω ἀρχηγοῦ μέχρι τοῦ τελευταίου στρατιώτου. Πάντας δεσμίους τούς κατεκρεούργησαν ἀνοικτιρμόνως ὑπό τούς θρήνους τῶν γυναικῶν καί τάς ἀγρίας κραυγάς τῶν ληστῶν, οἵτινες μετά τό πραξικόπημά των τοῦτο τό ὑπερμέτρως βδελυρόν, ἔσπευσαν νά καταλάβουν τάς κυριωτέρας θέσεις, βέβαιοι ὅτι μετ' ὀλίγον θά ἐπάλαιον λυσσωδῶς πρός τούς
2 Τούρκους στρατιώτας. 'Αφήσαντες λοιπόν τά πτώ||ματα ἐπί τόπου, βοράν τῶν ὀρνέων, διεσπάρησαν εἰς τά κυριώτερα σημεῖα τῆς κωμοπόλεως καί ἐκεῖ ἀνέμεναν τά Τουρκικά στρατεύματα.

Ἡ ἔλλειψις τῶν τηλεβόλων

Ἡ εἴδησις τῆς καταλήψεως τοῦ Κρουσόβου εἶχε ἀστραπιαίως διαδοθῆ. Τά σύρματα τοῦ τηλεγράφου μετά τινας ὥρας μόνον ἐπρόκειτο νά κοποῦν καί οὕτω ἡ ἀπαισία εἴδησις κατωρθώθη νά φθάση ἐγκαίρως μέχρι τῶν Τούρκων. 'Εδόθη λοιπόν παραχρῆμα διαταγή νά ἐκκινήσουν δύο τάγματα πεζικοῦ ὅπως ἐπανακτήσουν τό Κρούσοβον. Ὄντως ὀλίγαι ὧραι πορείας ταχυτάτης ἤρκεσαν νά φέρουν τόν τουρκικόν στρατόν ἔξω τοῦ Κρουσόβου, ὅπου καί ἤρχισαν τό πρῶτον πῦρ.

Καμμία μάχη δέν ἐγένετο ἐκ τοῦ συστάδην, διότι οἱ Βούλγαροι λησταντάρται ἐκρύπτοντο εἰς χάνδακας καί ὄπισθεν χθαμαλῶν λοφίσκων, ὁπόθεν ἔστελον τάς πρώτας σφαίρας κατά τῶν ἐπερχομένων Τούρκων.

'Εν τούτοις ἡ πόλις περιεζώσθη πανταχόθεν καί εἰς διάφορα σημεῖα τῆς ἔξω πόλεως ἤρχισεν ἕν εἶδος κλεφτοπολέμου.

Πολλάκις οἱ Τοῦρκοι ἐπεχείρησαν ἔφοδον ἀλλ' ἀπεκρούθησαν ἀφήσαντες ἱκανούς νεκρούς ἐπί τόπου καί ἐπαναφέροντες ἀρκετούς τραυματίας μετ' αὐτῶν. Οἱ Βούλγαροι ὁμολογουμένως κατεῖχον στρατηγικωτάτας θέσεις πρός κατάληψιν τῶν ὁποίων μόνον τηλεβόλα θά ἴσχυον.

'Αλλ' ἡ βία τῆς διαταγῆς εἶχε σκεφθῆ μόνον ν' ἀποσταλῆ πεζικόν. Ἡ παντελής ἔλλειψις τηλεβόλων ἔδωκε τάς πρώτας αὐτάς νίκας τῶν Βουλγάρων, καί τάς ὁποίας οἱ Τοῦρκοι ἀπεφάσισαν νά περιστείλουν μετά τάς πρώτας ἀποτυχούσας δοκιμάς των πρός ἐκπόρθησιν.

'Απέστειλον λοιπόν ἀμέσως εἰς Μοναστήριον μικράν συνοδείαν ὅπως ἐσπευσμένως ζητήσουν τήν ἀποστολήν τηλεβόλων. Ἡ μικρά αὐτή συνοδεία χρησιμεύει μᾶλλον ὡς ἀμυντικόν ἀπόσπασμα διά τάς ἁμάξας, αἵτινες μετέφερον ἐνταῦθα τεσ-

σαράκοντα Τούρκους στρατιώτας καί τό μᾶλλον ἤ ἧττον βαρέως τραυματισμένους. Ὅταν ἔφθασαν αὐτοί τό πλῆθος ἐξῆλθεν τῶν οἰκιῶν καί μετέβη εἰς προϋπάντησίν των. Ἐκ τῶν ἀφηγήσεών των ὅμως τῶν συντόμων τό πλῆθος ἐκεῖνο τῶν φανατικῶν Μωαμεθανῶν ἐξηρεθίσθη μεγάλως. Ὑπόκωφος ὀργή ἐφαίνετο συγκλονίζουσα τό μωαμεθανικόν στοιχεῖον τοῦ Μοναστηρίου κατά τῶν Βουλγάρων, καί ἀπειλαί ὑψηλόφωνοι ἠκούοντο πανταχόθεν κατ' αὐτῶν.

Ἡ ἀναγγελία ὅτι πεισματώδεις μάχαι ἐξακολουθοῦσιν εἰς τό Κρούσοβον, ὅτι οἱ Τοῦρκοι κατέχοντες χειρίστας θέσεις ἀπωθοῦνται ἡττώμενοι, ὅτι ἀριθμοῦνται ἤδη πολλοί νεκροί καί τραυματίαι, ὧν ὀλίγιστοι ἦσαν οἱ κομισθέντες ἐνταῦθα, ταῦτα πάντα, καίτοι ἠδύναντο νά ἐξερεθίσουν τό φανατικόν ἀληθῶς στοιχεῖον τῶν Τούρκων, ἐν τούτοις μόνον ἀλγεινήν ἐντύπωσιν παρήγαγον εἰς αὐτούς τῶν ὁποίων ἡ ψυχραιμία καί ἡ φρόνησις ἀληθῶς ἐθαυμάσθη.

Τό ἑτερόκλητον ἐν τούτοις στοιχεῖον παρ' ὅλην αὐτήν τήν ἡσυχίαν δέν ἠσθάνετο μεγάλην ἀσφάλειαν καί ἐφαντάζετο, δύναταί τις νά εἴπη, ὅτι σφαγαί θά ἠγγέλλοντο ἔξωθεν, ἀπό τά μέρη ὅπου ἀκόμη ὑπάρχουν βουλγαροφρονοῦντες Μακεδόνες. Ἀλλ' ἡ ὑπόνοια αὕτη μέχρι τῆς σήμερον τουλάχιστον οὔτε ἐπραγματοποιήθη οὔτε φαίνεται νά πραγματοποιηθῆ.

Ὁ φόνος τοῦ Ρώσου Προξένου

Τά πάντα δέ θά ἔβαινον ἐν πληρεστάτη ἡσυχία ἐάν δέν ἐφονεύετο ὁ Ρώσος Πρόξενος ὑπό τινος Τούρκου σκοποῦ. (...)

Ἄφιξις στρατευμάτων

Ταύτην τήν στιγμήν ἀφικνοῦνται ἐξ Ἀλβανίας ἀκμαιότατα τουρκικά στρατεύματα ἀποτελούμενα ἀπό ρωμαλέους ἄνδρας προξενοῦντα διά τῆς θέας των φόβον εἰς τούς κατοίκους.

Ἐπίσης ἔμαθον ὅτι ἤρχισαν σιδηροδρομικῶς ἀφικνούμενα ἐκ Θεσσαλονίκης τέσσαρα τάγματα πεζικοῦ καί ἀρκεταί ὀρειναί πυροβολαρχίαι.

Ἡ πόλις ἐπληρώθη ἐκ νέου ἀπό στρατιώτας, οἵτινες σπεύδουν νά στρατωνισθοῦν. Αὔριον πρόκειται νά διευθυνθοῦν οἱ περισσότεροι τούτων εἰς Κρούσοβον.

Λεπτομερεστέρας πληροφορίας ἀδυνατῶ νά συλλέξω καθ' ὅσον ἡ ὥρα ἐπείγει καί τό ταχυδρομεῖον ἀναχωρεῖ.

[Ἐφημερίς ΑΘΗΝΑΙ, ἀρ. 283, Φ.1, Ἀρχεῖο Παύλου Μελᾶ, ΕΛΙΑ]

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 41ο

Καστορία τῇ ... Ἰουλίου 1903

Ἀρ. 603

Σεβασμιώτατε ἐν Χριστῷ ἀδελφέ

Ἀπό τῆς 21 τρέχοντος εὑρισκόμεθα ἐν ἀποκλεισμῷ καί σήμερον μόλις εὑρίσκω τήν κατάλληλον εὐκαιρίαν διά τοῦ ἐπιδότου νά Σᾶς ἀποστείλω τάς ἑξῆς συνοπτικάς πληροφορίας περί τῆς ἡμετέρας καταστάσεως.

Τῇ 21η Ἰουλίου ἐκηρύχθη ἐπισήμως ἐν τῇ Ἐπαρχία ἡμῶν ἡ Ἐπανάστασις· ἤρξατο δέ διά τῆς σφαγῆς 26 Ὀθωμανῶν ἀόπλων ἐπιστρεφόντων ἐκ Καστορίας εἰς Ζέρβενην, Ὀθωμανικόν χωρίον, τό ὁποῖον ἐπυρπόλησαν τῇ αὐτῇ ἑσπέρα. Ἀμέσως αἱ συμμορίαι ἤρξαντο περιφερόμεναι τά χωρία καί ἐξαναγκάζουσαι αὐτά εἰς ἐξέγερσιν· τά πλεῖστα δέ τῶν χωρίων μας ὑπείκοντα εἰς τήν βίαν, τάς ἀπειλάς καί τόν θάνατον, ἐγκατέλειπον τάς ἐργασίας των καί τά γεννήματα εἰς τούς ἀγρούς καί ἀπῆλθον εἰς τά ὄρη μετά γυναικῶν καί παιδίων· πᾶς ὁ ἀντιστάς εἰς τήν μανίαν τοῦ βαρβάρου στοιχείου ἐν στόματι μαχαίρας ἀπέθανεν· οὕτως ἐν Μπλάτσι ὁ ἕλλην Ἰοβάνης μή ὑπακούσας νά παραδώση τόν υἱόν του εἰς τόν Τσακαλάρωφ αὐτοστιγμεί ἐφονεύθη μετά 2 ἄλλων ἑλλήνων· ἐν Πρεκοπάνα ἐφονεύθη ὑπό τῶν ἰδίων ὁ ἐνθουσιώδης ἕλλην Γιοβάνης μετά τοῦ θείου αὐτοῦ, τοῦ διαπρεποῦς ἱερέως μας Χρήστου· ἐν Σταρίτσανη διά τόν αὐτόν λόγον ἐφονεύθη ὁ πρόκριτος τοῦ χωρίου Κώστας μετ᾽ ἄλλου τινός· εἰς τό Κάτω Κομανίτσοβον, χωρίον ὀρθόδοξον, μετά τινας ἡμέρας εἰσελθόντες ἐξεβίασαν διά τῶν λογχῶν ἐν τῷ μέσῳ τῶν ὀδυρμῶν τῶν ἡμετέρων τήν ἀπαγωγήν αὐτῶν εἰς τά ὄρη, ὡς ἀφηγοῦνται οἱ ἐκ τοῦ χωρίου ἀποδράντες ἐγχώριοί των ὀθωμανοί· παρά τινος Ζελοβίτου διαφυγόντος εἰς
2 Φλώριναν ἔλαβον τηλεγράφημα δι᾽ οὗ ἐξαι||τεῖται τό ἑλληνοπρεπέστατον Ζέλοβον ἐπικουρίαν στρατιωτικήν μή δυνάμενον νά ἀντιστῇ ἐπί πλέον εἰς τήν πίεσιν καί τάς ἀπειλάς τοῦ Κομιτάτου· εἰς Στρέμπενον, χωρίον ὀρθόδοξον, τήν πατρίδα τοῦ ἡμετέρου Καπετάν Βαγγέλη, εἰς τήν ὁποίαν δέν ἠδυνήθη μέχρι σήμερον νά εἰσχωρήση τό Κομιτᾶτον συνεπεία τῆς ἐνόπλου ἀντιστάσεως τῶν περί τόν Βαγγέλην, εἰσήλασαν πρό τινων ἡμερῶν περί τούς 500 μέ τήν πρόθεσιν νά φονεύσωσι τόν Βαγγέλην καί τούς ἀνθρώπους του, τούς δέ ἄλλους νά ἀπαγάγωσιν εἰς τά ὄρη· μή εὑρόντες ὅμως αὐτόν ἀπουσιάζοντα εἰς Καστορίαν, ἐπυρπόλησαν τήν οἰκίαν του μετά 4 ἄλλων οἰκιῶν ἀνηκουσῶν εἰς τούς ἀνθρώπους του, μικροῦ δεῖν δ᾽ ἐφόνευσε καί τόν υἱόν τοῦ ἀειμνήστου ἱερομάρτυρος π[απᾶ-]Δημητρίου, παπᾶ Δημήτριον, ἄν μή ἐπενέβαινον συγγενεῖς του σχισματικοί ἐκ Πρεκοπάνας· τέλος τινές μέν ἐκ τοῦ χωρίου ἀπέδρασαν εἰς Κοζάνην καί ἐκεῖθεν εἰς Καστορίαν, οἱ δέ ἄλλοι ἠναγ-

κάσθησαν νά όρκισθῶσι εἰς τό Κομιτᾶτον ἐπί τοῦ σταυροῦ, ὅν ἀπετέλει ἡ ἀνάλο-
γος προσαρμογή μιᾶς λόγχης καί ἑνός πυροβόλου, μηδ' αὐτοῦ τοῦ δυστυχοῦς
ἱερέως ἐξαιρουμένου· ἀφοῦ δέ ἐστρατολόγησαν ἀρκετούς νέους ἐκ τοῦ χωρίου
μετέβησαν εἰς Λέχοβον, ὅπου ἐφόνευσαν τόν ἐκεῖ νοσηλευόμενον ἄνθρωπον τοῦ
Καπετάν Βαγγέλη, ἐφορολόγησαν καί ἐστρατολόγησαν τό χωρίον καί ἀπῆλθον·
ἐκεῖθεν ἐξαπίνης κατέλαβον τήν Κλεισούραν, ὅθεν ἔφυγε πρό τοῦ κινδύνου ὁ
μουδίρης, καί οὕτω διεκόπη πᾶσα συγκοινωνία ἡμῶν πρός τό Σόροβιτς ἀφ' ἑνός
καί πρός τήν Κορυτσάν ἀφ' ἑτέρου· συνεπεία δέ τοῦ ἀποκλεισμοῦ, εἰς ὅν εὑρι-
σκόμεθα, δέν γνωρίζομεν ποῖα ἄλλα τερατουργήματα ἔλαβον χώραν εἰς τά χωρία,
διότι οὐδείς ἐκ τῶν χωρικῶν ἔφθασεν εἰς Καστορίαν ἀπό τῆς ἡμέρας ἐκείνης, ἐκτός
μόνον τῶν Στρεμπενιωτῶν, παρ' ὧν ἐπληροφορήθημεν τά ἀνωτέρω εὐάριθμα || σχε- 3
τικῶς κακουργήματα τῶν βουλγάρων. Τοιουτοτρόπως εὑρέθημεν αἰφνιδίως ἐνώ-
πιον μιᾶς τεχνιτῆς Ἐπαναστάσεως, τήν ὁποίαν ἐδημιούργησαν τά βουλγαρικά
χωρία καί εἰς τήν ὁποίαν παρέσυρον διά τῆς λόγχης καί τῶν σφαγῶν καί τούς ἡμε-
τέρους ἀνθρώπους.

Ἀπέναντι μιᾶς τοιαύτης χαώδους καταστάσεως ἡ Σ. Κυβέρνησις ἤρξατο συνα-
θροίζουσα στρατόν ἀπανταχόθεν πρός καταδίωξιν τῶν Ἐπαναστατῶν, ἔφθασε δ'
ἐγκαίρως εἰς Καστορίαν ὁ ἐπί τῆς Ἑλληνοτουρκικῆς μεθορίου γραμμῆς Γενικός
Διοικητής Χουζνῆ Πασσᾶς. Ἐν πρώτοις τῇ 23ῃ Ἰουλίου ὁ στρατός ἐπετέθη ἐναν-
τίον τῶν βουλγάρων χωρικῶν τῶν εὑρεθέντων ἐν Καστορίᾳ καί κατέσφαξε περί
τούς 30, πληγωθέντων ἐλαφρῶς ὀλίγων καί ἐκ τῶν ἡμετέρων, συνεπείᾳ παραστά-
σεων ἐντόνων παρά τῷ Γενικῷ Διοικητῇ τό κακόν περιορίσθη καί ἀποκατέστη ἡ
τάξις καί ἡσυχία ἐν τῇ πόλει ἡμῶν.

Τῇ 24ῃ ὁ στρατός διηυθύνθη εἰς Ζέρβενην καί ἀπήλλαξε τῆς πολιορκίας τούς
ἐν ταῖς τρισίν ἀποληφθείσαις οἰκίαις πολιορκουμένους ὀθωμανούς μετά 400 οἰκο-
γενειῶν, ἀγωνισθέντας ἀνδρείως ἐκ τοῦ ἀσφαλοῦς κατά τῶν διαφόρων ἐφόδων
τοῦ Κομιτάτου. Ἐν τῇ ἐπιστροφῇ ἔκαυσε καί περί τάς 15 οἰκίας τοῦ βουλγαρικοῦ
χωρίου Σιστέβου.

Ὁ στρατός ἐπιστρέψας διέμενεν ἄπρακτος εἰς Καστορίαν· τῇ δέ 31ῃ Ἰουλίου
μεταβάς εἰς Δύμπενην, τό φανατικώτερον βουλγαρικόν χωρίον κατέκαυσεν αὐτό
καί ἐπέστρεψεν, μή συγκρουσθείς πρός τούς ἐπαναστάτας.

Τῇ 4ῃ τρέχοντος μέρος στρατοῦ μετέβη εἰς Ζουπάνισταν, κατά τό ἥμισυ βουλ-
γαρικήν καί κατέκαυσεν αὐτήν· σῶμα δέ στρατοῦ περί τούς 1.500 μετέβη εἰς
Κωστενέτσιον κατά τά 2/3 ἑλληνικόν καί ἐπυρπόλησεν αὐτό μετά τῆς ἐκκλησίας
καί τοῦ σχολείου· μετά τοῦ ἀποσπάσματος τούτου ἀπέστειλα καί τόν καβάσην τῆς
Μητροπόλεως καί τόν Βαγγέλην || μετά τῶν ἀνθρώπων του, μέ τήν πρόθεσιν νά 4

περισώσω ὅ,τι ἦτο δυνατόν ἐκ τῶν ἡμετέρων· πράγματι δέ περιέσωσαν ἐκ τῶν χειρῶν τοῦ στρατοῦ περί τάς 10 γυναίκας μετά τῶν τέκνων των, ἅς φιλοξενῶ ἐν τῇ Μητροπόλει.

Ἐκ τῶν Κουρεστίων οὐδείς δύναται νά ἔλθῃ εἰς Καστορίαν, κρυφίως δέ ἀπέστειλα πρό ἡμερῶν τινα ἐκ τῶν ἡμετέρων εἰς Ρούλιαν μέ ἐπιστολήν ἀλλά δυστυχῶς δέν ἐπέστρεψε καί ὑποθέτω ὅτι καί οὗτος ὑπέστη τήν τύχην τῶν ἄλλων.

Τοιουτοτρόπως εὑρισκόμεθα ἀπό 15 ἡμερῶν ἐν παντελεῖ ἀποκλεισμῷ· ἐκ τῶν χωρίων οὐδείς δύναται νά ἔλθῃ εἰς Καστορίαν ἐκ φόβου τό μέν πρός τό Κομιτᾶτον, τό ὁποῖον αὐστηρῶς ἐπ' ἀπειλῇ θανάτου ἀπηγόρευσε τό τοιοῦτον, τό δέ πρός τόν ἐν Καστορίᾳ στρατόν, ὅστις διέπραξε πολλούς φόνους χωρικῶν ἐν τῇ πόλει. Ἐνώπιον τοιαύτης καταστάσεως ἐκρύθμου, οἵαν δέν δύναταί τις νά παραστήσῃ, οἱ μέν ἐπαναστάται ἀνενόχλητοι ὀργιάζουσιν ἀνά τά ὄρη, ὁ δέ στρατός περιορίσθη μόνον εἰς πυρπολήσεις καί σφαγάς ἀδιακρίτως φυλῆς καί ὁμολογίας.

Τί ποιητέον ἐν τοιαύτῃ οἰκτρᾷ καταστάσει πραγμάτων; Ἡ ταπεινή μου Μητρόπολις περιωρίσθη μέχρι σήμερον εἰς τάς ἑξῆς ἐνεργείας. Ἐν πρώτοις ἐπέστησα διά τακριρίων πρός τόν Γενικόν Διοικητήν τοῦ στρατοῦ τήν προσοχήν του ἐπί τῆς ἀσφαλείας τῆς πόλεως, τήν ὁποίαν ἐπέτυχον· ἀκολούθως ὑπέδειξα τήν ἀνάγκην τῆς διακρίσεως τῶν ὀρθοδόξων ἀπό τῶν σχισματικῶν καίτοι δέ ἐδόθησαν αἱ σχετικαί διαταγαί πρός τόν στρατόν οὐχ ἧττον ἐκ τῶν ἔργων ἀποδείκνυται ὅτι ὁ στρατός δέν φείδεται καί τῶν μεικτῶν χωρίων, οὐδέ τῶν ἑλληνικῶν ἐκκλησιῶν καί σχολείων, ὡς συνέβη ἐν Κωστενετσίῳ, ὅπου ἡ καταστροφή τῶν ἡμετέρων ὑπῆρξεν ἀνυπολόγιστος· τήν προσοχήν τοῦ Διοικητοῦ συνέστησα καί ἐπί τῶν γυναικοπαίδων, ἀλλά δυστυχῶς ὁ στρατός εἶναι ἐντελῶς ἀνυπότακτος καί ἄν ἐν Κωστενετσίῳ
5 δέν εὑρίσκετο ὁ Βαγγέλης μετά τῶν ἀνθρώπων του καί δέν ἀπέκρυπ||τε τό κρησφύγετον τῶν γυναικοπαίδων, ὑποθέτω οὐδείς θά ἀπέμενεν ἐν τῇ ζωῇ. Ἐκτός τούτων ἐζήτησα τήν προστασίαν τῶν ὀρθοδόξων χωρίων δι' ἀποστολῆς στρατοῦ καί τήν σύντονον καταδίωξιν τῶν συμμοριῶν, ἀλλ' οὐδέν ἐκ τούτων ἐπέτυχον συνεπείᾳ τῆς ὡς μή ὤφειλε παρατηρουμένης συστηματικῆς ἀδρανείας τοῦ στρατοῦ, ὅστις μέχρι σήμερον οὐδαμοῦ συνεπλάκη πρός τάς συμμορίας ἐκτός τῆς πρώτης ἡμέρας, καθ' ἥν συνεκρούσθησαν παρά τήν Κλεισούραν καί μόνον διά τῆς ἐγκαίρου ἐπικουρίας τοῦ ἡμετέρου Βαγγέλη ἐσώθη ὡς ἐκ θαύματος τό ταχυδρομεῖον καί οἱ ὀθωμανοί, οἵτινες μετέβαινον ἐκ Σόροβιτς διά Καστορίαν.

Τούτων οὕτως ἐχόντων εἶναι ἀνάγκη ἀπόλυτος ἐν πρώτοις νά δηλώσῃ ἡ Ὑμετέρα Μητρόπολις τοῖς ἁρμοδίοις, ἐάν ἐπιτρέπηται ἡ ἐμή ταπεινή γνώμη, ὅτι ἡ Ἐπανάστασις εἶναι ὅλως τεχνιτή, εἰς ἥν ἐξεβίασαν ἄκοντα καί διά τῆς σπάθης καί τά ἡμέτερα χωρία.

Τό γεγονός τοῦτο φρονῶ ὅτι εἶναι ἀνάγκη ἰδιαζόντως νά τονισθῇ ὅπως ὑποδειχθῇ ὅπου δεῖ ὅτι τό κίνημα δέν εἶναι γενικόν ἀλλ' εἶναι ἀπόρροια τῆς ἐνόπλου βίας, ἥν ἐξήσκησαν ἐπί τῶν χωρίων οἱ διά τῶν δολοφονιῶν καί σφαγῶν ἐμπνεύσαντες τόν πανικόν ἀπό πολλῶν ἐτῶν ἀνά πάντα τόν τόπον βούλγαροι ὁπλαρχηγοί.

Δεύτερον, πρέπει νά συστηθῇ ἐντόνως εἰς τήν Σεβαστήν μας Κυβέρνησιν ὅπως φεισθῇ τῶν ἀνά τά ὄρη πλανωμένων γυναικοπαίδων ὡς καί τῶν ἑλληνικῶν χωρίων, ναῶν καί ἐκκλησιῶν, μηδέ τῶν μεικτῶν χωρίων ἐξαιρουμένων, ἐν οἷς ὡς ἐπί τό πλεῖστον πλεονάζει τό ἡμέτερον στοιχεῖον.

Τρίτον, νά ἀπαιτήσῃ ἡ Ὑμετέρα ἀρχή τήν δραστηρίαν καταδίωξιν τῶν συμμοριῶν διά τῆς λήψεως πάντων τῶν δυνατῶν μέσων ,διότι ὅσον ὁ χρόνος παρέρχεται, κατά τοσοῦτον αἱ συμμορίαι ἀρύονται θάρρος ἐκ τῆς || συστηματικῆς τοῦ στρα- 6
τοῦ ἀδρανείας, ἥτις φοβοῦμαι πολύ ὅτι θά διαιωνίσῃ τοιουτοτρόπως τήν οἰκτράν ταύτην τοῦ τόπου κατάστασιν.

Ἐπί τούτοις ἀναμένω ὁδηγίας ἀνυπομόνως ἐπί τοῦ πρακτέου καί κατασπαζόμενος Αὐτήν φιλήματι ἁγίῳ, διατελῶ

μετ' ἀγάπης

† ὁ Καστορίας Γερμανός

Υ.Γ. Φιλοξενῶ εἰς τήν Μητρόπολιν περί τούς 70 πρόσφυγας, περισυλλεχθέντας ἐκ τῶν οἰκιῶν, εἰς ἅς κατέφυγον χωρικοί ἡμέτεροι, ἐν οἷς ἱερεῖς ὀρθοδόξους, τά παιδιά τοῦ Βαγγέλη κτλ. Πρέπει νά ληφθῇ πρόνοια καί περί αὐτῶν ὡς καί τῶν μελλόντων νά ζητήσωσι προστασίαν ὑπό τήν σκέπην τῆς Μητροπόλεως. Ἐπί τοῦ παρόντος στείλατέ μοι ἐπί τέλους τά καθυστερούμενα, διότι εἶμαι ἄπλετως ἐστερημένος χρημάτων, ἄλλως ἔχω καταξοδευθῇ μέ αὐτό τό καταραμένο Κομιτᾶτο καί πρέπει νά μή ἀφεθῶ εἰς τήν τύχη μου.

Ὁ ἴδιος

[Φάκελος Μοναστηρίου 1903, ΑΥΕ]

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 42ο

Ἐν Μοναστηρίῳ τῇ 2α Αὐγούστου 1903

Ἀρ. 336

Τό Κρούσοβον κατελήφθη καί ἐλεηλατήθη ὑπό τοῦ στρατοῦ, ὡς λέγεται, ἐπυρπολήθη δέ τό πλεῖστον μέρος τῶν οἰκιῶν τῶν Ὀρθοδόξων καί τό δημόσιον κτίριον, κατ' ἄλλους μέν ὑπό τῶν βολῶν τῶν πυροβόλων, κατ' ἄλλους δέ ὑπό τῶν

ἀνταρτῶν, οἵτινες ἐπίτηδες ἔβαλαν πῦρ διά πετρελαίου εἰς τάς οἰκίας τῶν Ὀρθοδόξων.

Τά γυναικόπαιδα δέν ἐπανῆλθον ἀκόμη καί ἄλλοι μέν λέγουσιν ὅτι εὑρίσκονται εἰς τό δάσος ὅπου πολιορκοῦνται οἱ ἀντάρται, οἵτινες διά νά διασχίσωσι τήν πολιορκίαν θέτουσιν ἐμπρός των τά παιδιά καί τάς γυναῖκας καί προχωροῦσι διά νά φονεύωνται τά ἀθῶα αὐτά πλάσματα καί λάβη οἶκτον ἡ Εὐρώπη ὑπέρ τῶν βουλγάρων. Κατ' ἄλλους πάλιν τά ἐν λόγῳ γυναικόπαιδα εἶναι ὑπό τήν κατοχήν τοῦ στρατοῦ φυλασσόμενα εἰς μέρος τοῦ δάσους ἀσφαλές. Σήμερον μετέβησαν πολλοί τῶν ἐδῶ ἵνα ἴδωσι τί γίνονται αἱ οἰκογένειαί των.

Ὅτι ἐλεηλατήθη τό Κρούσοβον εἶναι βεβαιότατον διότι στρατιῶται καί μπασιμπουζοῦκοι ἐδῶ καί εἰς Περλεπέν ἔφεραν καί πωλοῦσι διάφορα πράγματα καί
2 σκεύη καί || φορέματα καί διάφορα διαμαντικά.

Εἰς τό Μορίχοβον, ὅπου ὅλοι ἦσαν(;) ὀρθόδοξοι, οἱ ἀντάρται ἐπυρπόλησαν εἰς τήν Βιτόλισταν τό διοικητήριον καί πολιορκοῦσι τόν ἐκεῖ στρατῶνα, ὅπου ἦσαν περί τούς διακοσίους στρατιῶται, ἐστάλησαν ὅμως χθές ἐκεῖ δύο τάγματα πρός λύσιν τῆς πολιορκίας καί ἐλπίζω νά φύγωσι καί ἐκεῖθεν οἱ ἐπαναστάται. Θά σᾶς πληροφορήσω ὅμως τό τί θά συμβῆ.

Ψές ἦλθαν ἀπό Ράκοβον περί τά 130 γυναικόπαιδα καί παρεπονέθησαν διατί νά καύσωσι τό χωρίον των, ἐνῶ οἱ ἄνδρες εἶναι ξενιτεμένοι εἰς τήν Ἀμερικήν καί αὐταί εἶναι ὅλαι ἀθῶαι, πλήν εἰς μάτην τά παράπονά των καί περιφέρονται εἰς τούς δρόμους. Ἐν ὀλίγοις σᾶς λέγω ὅτι, ὅ,τι ἐπιδιώκουσιν οἱ βούλγαροι τό ἀποτελειώνουν οἱ Ὀθωμανοί, οἵτινες εἶναι λίαν ἐρεθισμένοι καί δέν ἀκούουσι τάς συστάσεις τῶν Ἀρχῶν των, ἀλλά πράττουσιν ὅ,τι θέλουσιν. Ἡ γέφυρα διωρθώθη, ἡ ἁμαξοστοιχία διῆλθε ψές κατ' εὐθεῖαν, ἀλλά τά τηλεγραφικά σύρματα εἶναι κομμένα καί συγκοινωνία δέν ὑπάρχει.

Κ. Κυπραῖος

[Σύνταξις Ἴων Δραγούμης]

[Φάκελος Μοναστηρίου 1903, ΑΥΕ]

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 43ο

Ἐν Μοναστηρίῳ τῆ 21η Αὐγούστου 1903

Κύριε Δημήτριε Φιλιππίδη (Δημοσιογράφε)

Τήν 10ην τρέχοντος μετέβην ἐκ Φλωρίνης εἰς Πισοδέριον μετά τεσσάρων ταγμάτων στρατοῦ, ἀρχηγοῦντος τοῦ Λιβᾶ Ἰσμαήλ πασσᾶ. Μείναντες δύο ἡμέρας ἐν

Πισοδερίω, τήν 13ην ἰδίου ἐκκινήσαμεν μετά τοῦ στρατοῦ διά Πρέσπαν. Ἐφθάσαμεν κατά πρῶτον εἰς Ζέλιοβον (ἐπαρχ[ίας] Καστορίας) τοῦ ὁποίου οἱ κάτοικοι ἐξῆλθον εἰς ὑπάντησιν τοῦ στρατοῦ. Ἐκεῖθεν μετέβημεν εἰς Ὀροβνίκιον (ἐπαρχ[ίας] Πρεσπῶν)· τό χωρίον ἦτο ἔρημον κατοίκων, ὁ δέ στρατός τῇ διαταγῇ τοῦ πασσᾶ ἐστρατοπέδευσεν ἐκτός τοῦ χωρίου. Ἐξ Ὀροβνικίου ἐφθάσαμεν εἰς Πόπλι χωρίον ἐξ 130 οἰκιῶν, 90 μέν Τουρκικῶν, 40 δέ ὀρθοδόξων. Πᾶσαι αἱ τοῦ χωρίου οἰκίαι, ἐξαιρουμένης τῆς ἐκκλησίας εἶχον μεταβληθῆ εἰς σωρόν τεφρῶν καί λίθων. Οὐδέν ζῶον, οὐδεμία ψυχή ἐν τῷ χωρίῳ τούτῳ ὑπῆρχε, τῶν διασωθέντων καταφυγόντων εἰς τό χωρίον Νάκολετς. Ἐν τῷ χωρίῳ τούτῳ εἰργάζετο καί ὁ πατήρ μου Κοσμᾶς Τσιάμη ἔχων παντοπωλεῖον καί χάνιον. Μετέβην λοιπόν νά ἰδῶ τό κατάστημα τοῦ πατρός μου. Πλήν τί νά ἰδῶ; Τά πάντα εἶχον γίνει παρανάλωμα τοῦ πυρός καί μεταβληθῆ εἰς τέφραν καί σωρόν λίθων. Ἤρχισα νά δακρύω χύνων πικρά δάκρυα λύπης. Ἐρωτηθείς δέ ὑπό τοῦ πασσᾶ τίς ἡ αἰτία τῶν δακρύων μου, εἶπον αὐτῷ ὅτι δακρύω, διότι ἀνεμνήσθην τήν ἀτυχίαν τοῦ πατρός μου, ὅστις ἐπί 50 ὅλα ἔτη εἰργάσθη ἐν τῷ χωρίῳ τούτῳ ὅπως διαθρέψη ἐντίμως τήν οἰκογένειάν του καί ἤδη ἐν μία μόνη ἡμέρα μένει ἐστερημένος περιουσίας.

Τήν ἐπιοῦσαν διήλθομεν διά τῶν χωρίων Στιρκόβου, Μεδόβου καί Ράμπης, ἐν τοῖς ὁποίοις οὐδένα εὕρομεν, πλήν τοῦ Πέτρου Μουνδίση ὀρθοδόξου ἐκ Ράμπης. Ἦτο δέ οὗτος γέρων ἑβδομηκοντούτης, ὅστις ὡμολόγησεν ὅτι βία οἱ κάτοικοι τούτων τῶν χωρίων κατέφυγον εἰς τά ὄρη.

Ἐπίσης καί οἱ κάτοικοι τῆς Ρούδαρης εἶχον φύγει εἰς τά ὄρη, ἡμεῖς δέ διενυ- 2
κτερεύσαμεν εἰς τούς λειμῶνας. Ἐκεῖθεν μετέβημεν εἰς Γέρμαν τοῦ ὁποίου οἱ
κάτοικοι ἐπίσης εἶχον φύγει εἰς τά βουνά. Ἀπό τό Γέρμαν διήλθομεν τά ὄρη ἄνω-
θεν τοῦ Βραΐτσενο. Τήν ἐπιοῦσαν κατέβημεν εἰς Βραΐτσενο. Πρίν ἤ φθάσωμεν εἰς
τό χωρίον τοῦτο, πλησίον τῆς μονῆς (Σφέτα Πέτκας) Ἁγίας Παρασκευῆς εὑρί-
σκοντο οἱ κομῖται. Ἀμέσως λοιπόν ἀντηλλάγησαν ἑκατέρωθεν πυροβολισμοί.
Εὑρέθην αὐτόπτης μάρτυς τῆς μάχης ταύτης. Ὁ στρατός κατεδίωξεν τούς κομίτας
καταλαβών τάς ὀχυρωτάτας τούτων θέσεις. Ἐφονεύθησαν περί τούς 10 ἐπανα-
στάται. Οἱ ἀρχηγοί Νικ. Κοκάρεφ ἐκ Τσαριζβορίου (ἐπαρχ[ίας] Ρέσνης) καί
Πέντσεφ ἐκ Σμιλιόβου μετά 14 ὀπαδῶν ἐτράπησαν εἰς φυγήν. Καταδιωκόμενοι ὑπό
τοῦ στρατοῦ τοῦ Ἰσμαήλ πασσᾶ εὑρέθησαν πρό τοῦ στρατοῦ τοῦ χωρίου Νάκολετς
ἐρχομένου εἰς ἐπικουρίαν τοῦ ἄλλου στρατοῦ καί περί τά χωρία Ἀρβάτι καί Κράνια
ἐφονεύθησαν ἀμφότεροι οἱ ἀρχηγοί μετά τῶν ὀπαδῶν των. Ἐπληγώθη δέ μόνος
εἷς Ἀλβανός, ὅστις μετεφέρθη εἰς τό Στρατιωτικόν Νοσοκομεῖον Μοναστηρίου.
Συνελήφθη δέ αἰχμάλωτος Πάντος τις Ζήση ἐκ Ρέσνης.

Τήν 16ην Αὐγούστου 20 κομῖται μέ τά ὅπλα των Γκρᾶ καί μέ τά γυναικόπαι-

δά των, άπαντες κάτοικοι τοῦ χωρίου Βραΐτσενο παρεδόθησαν τῶ στρατῶ.

(Τί εἶπεν ὁ Πάντος. Ἤμην διερμηνεύς ἐγώ ἀγνοοῦντος τοῦ Πάντου τήν Τουρκικήν).

- Ὀνομάζομαι Πάντος καί πρό 3½ μηνῶν ἐδολοφόνησα δι' ἐγχειριδίου γυναῖκά τινα ἐκ Ρέσνης καί ἡνώθην μετά τῆς συμμορίας Σαράφωφ καί Κοκάρεφ.

Ἔδειξε δέ τά μέρη ἅ περιῆλθε μετ' αὐτῶν, εἰπών ὅτι καταφύγιον τοῦ Σαράφωφ ἦτο τό χωρίον Μπόλνα (ἐπαρχ[ίας] Ρέσνης) καί τό Σμίλιοβον, εἶπεν ἐπίσης ὅτι:

- Τήν 17ην Ἰουλίου, ἔγινε συμβούλιον τῶν ἀρχηγῶν τοῦ Κομιτάτου Καστορίας, Πρεσπῶν, Φλωρίνης, Μοναστηρίου, Ἀχριδῶν κ.τ.λ. προεδρεύοντος
3 τοῦ || Βόριδος Σαράφωφ. Ἦσαν δ' οἱ ἑξῆς ἀρχηγοί Δέτσεφ (ἐκ Βουλγαρίας), Κοκάρεφ, Ἄρσωφ, Περούση (ἐκ Ρέσνης), Πέντσεφ, Λοζάντσεφ, Εὐθύμωφ, Σούγγαρεφ, Γεώργιεφ, Χρήστωφ, Τσακαλάρωφ, Λάζο Παπατράϊκο, Μῆτρος Βλάχος, Ἀλέξωφ, Κώστα Γκούτσκα ἐκ Γκοπέσης, Εὐαγγέλωφ, ἑνός ἀρχηγοῦ ἐκ Μηλοβίστης καί τοῦ Νάκη ἐκ Τυρνόβου.

- Ἐγένετο δέ τό συμβούλιον τοῦτο εἰς τό χωρίον Ὀρέχοβον 1½ ὥραν μακράν τοῦ Μοναστηρίου πλησίον δέ τῆς Μονῆς Μεταμορφώσεως, τοῦ χωρίου Μπουκόβου, ὅπου ἔμενεν ὁ Ρῶσος Πρόξενος Μοναστηρίου Ροστκόφσκης. Ἐκεῖθεν δέ ἐχωρίσθημεν.

Περί τοῦ Σαράφωφ οὐδέν ἄλλον εἶπεν λέγων:

- Πλήν τοῦ θανάτου τί ἄλλον μοι ὑπολείπεται. Ἔλαβον τόν ὅρκον καί δέν πρέπει νά φανῶ προδότης. Ὁ Σαράφωφ, εἶπεν, εἶναι ἄλλος Βίσμαρκ.

Ἐνθυμεῖσθε κ. Φιλιππίδη ὅτι σᾶς εἶχον εἰπῆ ὅτι ὁ Σαράφωφ ἐνοσηλεύετο εἰς τό χωρίον Λιβόϊνον ὡς τό ἐμαρτύρησαν καί ἄλλοι παραδοθέντες τῶ στρατῶ. Ἐπίσης ἐνοσηλεύετο καί εἰς τό χωρίον Βραΐτσενον. Εἶχε δέ μάλιστα καί πληγωθῆ καί [εἶχε] τόν δεξιόν πόδα ἐξηρθρωμένον. Τοῦρκός τις δέ χειρουργός ἐξ Ἀρβάτης, Ρέτζιος ὀνομαζόμενος, αὐτός ἐθεράπευσε τόν πόδα του. Ὁ μουδίρης Νάκολετς ἐκάλεσε τόν Ρέτζιον ὅστις εἶπεν [ὅ,τι], διά τῆς βίας τόν ἔλαβον. Εἶπεν δέ ὅτι οἱ πληγωμένοι ἦσαν περί τούς 12 καί ὅτι τόν Βόριδα Σαράφωφ δέν εἶδε προσωπικῶς, διότι ἦτο σκεπασμένος διά σινδόνης. Ἐκρατήθη δέ ὑπό τῶν κομιτῶν ὁ Ρέτζιος δύο μόνον ἡμέρας εἰς τό μοναστήριον Σφέτα Πέτκα (Βραΐτσενο) καί ἠμείφθη διά 15 ἀργυρῶν μετζιτίων.

Πρίν δέ φθάση ὁ στρατός εἰς τά χωρία Βραΐτσενο καί Λιβόϊνον, οἱ βασιβουζοῦκοι καί ὁ στρατός τοῦ Νάκολετς ἄνευ ἀνωτέρας διαταγῆς ἐπολέμησαν μετά τῶν κομιτῶν καί κατέκαυσαν τά δύο χωρία. Πού δέ μετέφερον ἐκεῖθεν τόν Σαράφωφ δέν εἶναι γνωστόν. Ἐπί τῶν πτωμάτων τοῦ Πάντσεφ καί Κοκάρεφ εὑρέθησαν τετράδιον μέγα ἐσφραγιδωμένων ὑπό τοῦ Σχισματικοῦ Μητροπολίτου Ἀχριδῶν,

Ὀρέχοβο. Στήν ἐκκλησία τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς ἀποφασίστηκε στίς 17 Ἰουλίου νά κηρυχθῆ ἡ ἐπανάσταση στίς 20 Ἰουλίου - Ἴλιντεν 1903. (ΓΠ)

4 τό ποσόν τῶν χρημάτων τά ὁποῖα || εἶχε δώσει εἰς τό Κομιτᾶτον καί ὅλαι αἱ σφραγίδες τῶν σχισματικῶν χωρίων ἐπαρχίας Πρεσπῶν [καθώς καί] 100 ἀποδείξεις (ρασπίσκες) τοῦ Ἀνδριανο-Μακεδονικοῦ Κομιτάτου τῶν ἐπαναστατῶν Περιστερίου. Ἔλαβον τούτην μίαν ἐγώ, ἥν ἔδωκα τῶ κ. Δραγούμη[1].

Ἐκ τοῦ χωρίου Ράμπη ἔσφαξαν τόν Σπῦρον Παπαναούμ πρόκριτον καί ἐπίτροπον τοῦ Ἁγίου Πρεσπῶν ὅστις ἐπί τριακονταετίαν κατεπολέμησε τούς Βουλγάρους, [Συνεχίζει ἰδιοχείρως ὁ παπᾶ-Σταῦρος] ἐκ δέ Πισοδερίου 4 παιδία 15-25 ἐτῶν ὑπό τῆς συμμορίας Δῖνε, διότι δέν ἐβγῆκαν εἰς βοήθειάν των ὅταν ἐπολέμησαν μέ τόν στρατόν εἰς τά βουνά Πισοδερίου.

Ὁ φίλος Σας εὐχέτης

παπᾶ-Σταῦρος

[Φ. 207, ἀρ. 67, Ἀρχεῖο Στέφανου Δραγούμη, Γεννάδειος Βιβλιοθήκη]

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 44ο

Καστορία 24 Αὐγούστου 1903

Ἀριθ. 554

Σεβασμιώτατε ἐν Χριστῷ Ἀδελφέ

Συνεχίζων τήν τελευταίαν μου ἔκθεσιν ἐπί τῆς καταστάσεως τῆς ταπεινῆς ἐπαρχίας μου, κοινοποιῶ τῇ Θ. φίλη Σεβασμιώτητι τά ἑξῆς:

Τῇ 13 λήγοντος 4 τάγματα στρατοῦ μετά 2 τηλεβόλων ὑπό τήν ἀρχηγίαν τοῦ Μιραλάη Ἀδέμ βέη ἀνεχώρησαν ἐκ Καστορίας μέ ἀπόφασιν πρώτην φοράν νά ἐπιτεθῶσι κατά τῶν συμμοριῶν, ἐκκινήσαντες ἐκ Μαυρόβου ἐπετέθησαν τό πρῶτον εἰς Τσερέσνιτσαν κατά τό ἥμισυ χωρίον ἑλληνικόν, ἐπυρπόλησαν αὐτό καί ἐφόνευσαν περί τούς 40 ἐκ τῶν κομιτῶν, ἐκεῖθεν μετέβησαν εἰς Πρεκοπάναν, ἥτις ἐγένετο ἐπίσης παρανάλωμα τοῦ πυρός.

Τῇ αὐτῇ ἡμέρα ὁ στρατός τῆς Φλωρίνης εἶχε φθάσει εἰς Νέβεσκαν, μίαν ὥραν τῆς Πρεκοπάνας ἀπέχουσαν, καί ἐξεδίωξε τόν ἐκ Μοκραίνης ὁπλαρχηγόν Κόλιε, ὅστις μετά μεγάλης δυνάμεως εἶχε καταλάβει τήν κωμόπολιν, ἀφ' οὗ διεσκόρπισε τόν στρατόν, φονεύσας πολλούς ἐξ αὐτῶν καί κατέκαυσε τόν στρατῶνα, ὅστις περιελάμβανε περί τούς 80 στρατιώτας.

Ἐκ Πρεκοπάνης ὁ στρατός Καστορίας διηυθύνθη εἰς τούς ἰσχυρούς προ-

---

1. [Πίσω ἀπό τήν ἀπόδειξη ὁ παπᾶ-Σταῦρος γράφει:]
Λάβε μίαν ράσπισκαν τοῦ Κομιτάτου. [Βλ. στήν σελίδα οθ' τήν φωτογραφία της]

μαχῶνας τοῦ Τσακαλάρωφ καί Ποπώφ, εὑρισκομένους εἰς ὀχυράν θέσιν εἰς τήν κορυφήν τοῦ ὄρους Βίρμπιτσα ἄνωθεν Ζαγοριτσάνης καί Μπομπίστης τήν 14 Αὐγούστου· ἐκεῖ εὑρίσκοντο περί τούς 800 ἀντάρται, εἶχον δέ τάφρους βάθους ἀνθρωπίνου ἀναστήματος, ὅθεν ἠδύναντο νά πυροβολῶσιν ἐκ τοῦ ἀσφαλοῦς καί τείχη ὀχυρά, ἅτινα κατεσκεύασαν ἀνενόχλητοι εἰς τό διάστημα τῶν 20 ἡμερῶν, καθ' ἅς ὁ στρατός ἠδράνει, ἦτο δέ φυσικῶς ἑπόμενον οἱ ψευδελευθερωταί τῆς Μακεδονίας ἐρρωμένως ν' ἀντιστῶσι ἐπί πολλάς ἡμέρας κατά τοῦ στρατοῦ καί νά φανῶσι νικηταί καί ἥρωες κατά τήν πρώτην ταύτην μάχην, ἥτις θά ἦτο ἡ κρισιμωτέρα: ἀλλ' οἱ ἄνανδροι δολοφόνοι, οἵτινες ἐπί τόσα ἔτη ἀνενόχλητοι ὡς λύκοι ἐκυβέρνων τόν τόπον, ἐξεδιώχθησαν ὡς κύνες καί ἔφυγον ὡς λαγωοί· δέν ἀντέστησαν οὐδ' ἐπί ἡμίσειαν ὥραν, ἔφυγον κατησχυμμένοι, ἐγκατέλειπον τάς τροφάς αὐτῶν καί τάς θέσεις καί νεκρούς ἀναριθμήτους καί διηυθύνθησαν διεσκορπισμένοι πρός τά Κουρέστια. Κατά τάς 2 ταύτας ἡμέρας ἔπεσον 150 κομῖται, ἐκ δέ τοῦ στρατοῦ, ἀπίστευτον εἰπεῖν, δηλαδή δύο μόνον καί δύο ἐπληγώθησαν. Αὕτη εἶναι
|| ἡ πρώτη μάχη τήν ὁποίαν ἔχει νά ἐπιδείξη εἰς τήν ἱστορίαν τό βουλγαρικόν 2
Κομιτᾶτον τῆς Ἐπαρχίας μας!

Τήν ἐπαύριον ὁ στρατός μετά μεγάλης εὐσυνειδησίας κατελθών εἰς Ζαγοριτσάνην ἐπυρπόλησεν αὐτήν, ἀκολούθως τήν Μπόμπισταν, χωρίον καθ' ὁλοκληρίαν βουλγαρικόν, τήν πατρίδα τοῦ ἀπό Φιλιππουπόλεως Παναρέτου, τοῦ ἀναιδῶς πρωταγωνιστήσαντος τοῦ Βουλγαρικοῦ πραξικοπήματος κατά τήν ἐποχήν τοῦ σχίσματος.

Τῆ 16η ἐκάη ἡ Μπομπόκη καί ἡ Κλοδορόβη, χωρία καθαρῶς ἑλληνικά· ἐφείσθησαν δέ μόνον τῶν ἐκκλησιῶν τῶν ρηθέντων χωρίων· ἐκεῖθεν ὁ στρατός διηυθύνθη πρός τήν Κλεισούραν, ἥν ἄνευ οὐδεμιᾶς ἀντιστάσεως κατέλαβε, ἐπαρκῆ δέ δύναμιν καταλειπών ἐπέστρεψεν εἰς Καστορίαν.

Τῆ 21η ὁ στρατός παραλαβών νέας ζωοτροφίας ἐκ Καστορίας διηυθύνθη ἀπ' εὐθείας εἰς Βύσανην, χωρίον σχισματικόν, τήν ὁποίαν κατέκαυσεν, ἐκεῖθεν εἰς Βλάτσι, ἐν τῷ ὁποίῳ εἴχομεν περί τάς 30 οἰκογενείας ὀρθοδόξων καί 50 βουλγαρικάς ἐκ τῶν φανατικωτέρων, ὑποστάν τήν αὐτήν τύχην, ἐκεῖ μεταξύ Βυσάνης καί Βλάτσι ἀντηλλάγησάν τινες πυροβολισμοί, ἐφονεύθησαν δέ περί τούς 100 ἐκ τῶν κομιτῶν, πληγωθέντων ἐλαφρῶς 2 στρατιωτῶν.

Ὁ στρατός γενόμενος κύριος τοῦ ὄρους Βίτσι προυχώρησε τήν ἐπαύριον εἰς τό κέντρον τῶν Κουρεστίων, ἐπυρπόλησε τήν Ἄνω Δρενόβαινην, βουλγαρικήν, τήν Κάτω Δρενόβαινην, ἑλληνικήν, Μποσδίβισταν καί Τσερνόβισταν, χωρία μεικτά. Ἤδη δέ διηυθύνθη πρός τό Γκαμπρέσιον καί Σμαρδέσιον, πιθανῶς δέ μετ' ὀλίγον εἰς Ρούλιαν.

῾Ο Τσακαλάρωφ συνεκέντρωσεν ἤδη τάς δυνάμεις του εἰς τάς κορυφάς τοῦ ὄρους τοῦ εὑρισκομένου μεταξύ Δύμπενης, Κωστενετσίου, Γκαμπρεσίου καί Σμαρδεσίου ἀλλά ὑποθέτω ὅτι θά ἐγκαταλείψῃ τήν θέσιν του ἀμέσως καί ἄνευ μάχης μετά τήν ἐμφάνισιν τοῦ στρατοῦ, διότι ὁ γενναῖος συνήθισε μόνον εἰς τάς δολοφονίας οὐχί δ' εἰς ἡρωϊσμούς· καθ' ἅ ἐμάθομεν θετικῶς ἐξακολουθεῖ εἰσέτι φονεύων τούς ἕλληνας, ὡς τούς ὁμογενεῖς Ποσδιβίστης Χρῆστον καί 'Αντώνιον καί ἄλλους, ὧν ἄγνωστα εἰσί εἰσέτι τά ὀνόματα.

Καί ταῦτα μέν περί τοῦ στρατοῦ καί τῶν ἐνεργειῶν τοῦ Κομιτάτου· ὅσον δ' ἀφορᾶ ἤδη τά γυναικόπαιδα εὑρίσκονται εἰς κατάστασιν ἀπελπιστικήν, διεσκορπισμένα ἀνά τά ὄρη ἄνευ τροφῆς, ἄνευ ἐπικουρίας. Πολλά αὐτῶν κατέφυγον εἰς τάς Μονάς ῾Αγίων 'Αναργύρων καί Κλεισούρας, εὑρισκόμεθα δ' εἰς συνεννόησιν νά παραδοθῶσιν εἰς τήν Κυβέρνησιν καί νά διανεμηθῶσιν εἰς τά πέριξ χωρία. Πανταχόθεν λαμβάνω ἀναφοράς, ἱκετευτικάς τῶν σχισματικῶν χωρίων, ζητούντων τήν
3 προστασίαν || μας, μέ τόν ὅρον νά προσέλθωσιν εἰς τούς κόλπους τῆς ἐκκλησίας, φιλοξενῶ δ' ἐντός τῆς Μητροπόλεως ἄνω τῶν 100 προσφύγων ἐκ τῶν διαφόρων χωρίων!!

Πρό 3 ἡμερῶν συλληφθείς ὁ διαβόητος Γιάγκος Χρουπίστης, ὁ πρόεδρος τοῦ βουλγαρισμοῦ εἰς τό μέρος ἐκεῖνο, ἐφονεύθη ὑπό τοῦ στρατοῦ καθ' ὁδόν μεταφερόμενος ἀπό Χρουπίστης εἰς Καστορίαν· προχθές δέ μετεφέρθησαν εἰς τάς φυλακάς μας ἐκ τῆς αὐτῆς κωμοπόλεως οἱ 10 πρῶτοι παράγοντες τοῦ σχίσματος· καίτοι δέ παρακαλοῦσιν ἡμᾶς νά συντελέσωμεν εἰς τήν ἀπελευθέρωσίν των, πρός ἐκκαθάρισιν τοῦ 'Αλιάκμονος, ἐφ' οὗ κεῖται ἡ Χρούπιστα, θά στείλωμεν ὅπου δεῖ τοὐλάχιστον τούς φανατικωτέρους ἐξ αὐτῶν· καταβάλλομεν δέ πᾶσαν προσπάθειαν ὅπως καί ἐξ ἄλλων μερῶν ἐκριζώσωμεν τούς πρωταιτίους τοῦ σχίσματος, εἰς τρόπον ὥστε μετά τήν ἀποκατάστασιν νά μή μείνῃ οὐδέ ἴχνος βουλγαρισμοῦ εἰς τήν 'Επαρχία μας.

Καί ταῦτα μέν περί τῆς 'Επαρχίας ἡμῶν· εἰς τά χωρία δέ τῆς 'Επαρχίας μου, τά ἀνήκοντα εἰς τόν καζᾶν Φλωρίνης δέν γνωρίζω τί γίνεται· εἰς τά σύνορα τῆς 'Επαρχίας μου ἐγένοντο πρό τινων ἡμερῶν τά ἑξῆς: ὁ στρατός Κλεισούρας κατελθών εἰς Μόκραιναν, χωρίον βουλγαρικόν, ἐπυρπόλησεν αὐτό καί ἔσφαξε πολλούς τῶν κατοίκων, μετ' ὀλίγας δ' ἡμέρας ὁ στρατός τοῦ Σόροβιτς καί Φλωρίνης μαθών ὅτι παρά τήν Βράψαννη, δύο ὥρας μακράν τῆς Μοκραίνης, εὑρίσκετο ὁ Κόλες μετά συμμορίας μεγάλης ἄσιτος ἐπί τρεῖς ἡμέρας μετά τήν ἐκ Βιρμπίτσης ἐπονείδιστον ὀπισθοδρόμησιν ἐπέπεσε μετά τοῦ Βαγγέλη, ἐφόνευσε περί τούς 60, πολλούς ἐξεδίωξεν εἰς τήν λίμνην ὅπου ἐπνίγησαν καί οἱ ἄλλοι διεσκορπίσθησαν ἀνάνδρως, λέγεται δ' ὅτι ἔπεσε κατά τήν μάχην καί ὁ Κόλες.

Τοιαύτη συντόμως εἰπεῖν ἡ ἡμετέρα κατάστασις· ἤδη ἐπίκειται ἡ ἀνάγκη νά γίνωσιν αὐτόθεν αἱ ἑξῆς ἐνέργειαι, πρῶτον, νά διαταχθῆ ὁ ἐν Καστορίᾳ διαμένων Χουσνῆ πασσᾶς νά μή προβῆ εἰς πυρπόλησιν ἄλλων χωρίων ἑλληνικῶν, καί πρίν προβῆ εἰς τοιοῦτον διάβημα νά συνεννοῆται μετά τῆς Μητροπόλεώς μου καί νά φεισθῆ τῶν χωρίων, ἅτινα ὑποδεικνύομεν ὡς ἀνήκοντα εἰς τό ἡμέτερον Γένος· διότι καίτοι ἐπανειλημμένως ἐπεδώκαμεν αὐτῷ κατάλογον τῶν ὀρθοδόξων καί μεικτῶν χωρίων μας, ἐν τούτοις δέν φείδεται οὐδέ αὐτῶν μέ τήν ἀφορμήν ὅτι καί τοιοῦτα ἐπανεστάτησαν εἰς τά ὄρη, ἀδιαφορῶν εἰς τούς λόγους μας ὅτι διά τῆς βίας ἀπήχθησαν· πρό πάντων πρέπει νά διαταχθῆ τηλεγραφικῶς νά φεισθῆ καί ὅλον τόν δερέν [κοιλάδα] τῆς Ρούλιας, πρό πάντων δέ Ζελόβου, Ὄστιμας, Ρούλιας, Τυρνόβου, Μπρεσνίτσης, || διότι ταῦτα εἶναι χωρία ἑλληνικά, ὑποκείμενα εἰς τήν 4
δικαιοδοσίαν τοῦ ὁπλαρχηγοῦ Κώτα, ὅστις ὡς βλέπετε, ἐκ τῆς ἐπισυνημμένης ἀπαντήσεώς του δέν συμμερίζεται τάς ἀρχάς τοῦ Κομιτάτου, ἄν καί ἐπίτηδες διαβάλλεται ὑπό τῶν Τούρκων πρός ἐξόντωσιν τῆς δυστυχοῦς Ρούλιας.

Δεύτερον εἶναι ἀνάγκη αἱ χιλιάδες τῶν γυναικοπαίδων τῶν πυρποληθέντων χωρίων νά ἐπιτραπῆ νά ἐπιστρέψωσιν ἐπί τῶν ἐρειπίων τῶν χωρίων των, διότι παρουσιάζεται μιά τάσις ἐκ μέρους τῶν Ἀρχῶν τοῦ νά ἐμποδίσωσι τήν ἐπιστροφήν τῶν χωρικῶν εἰς τά μέρη των μέ σκοπόν νά ἐρημωθῆ ἴσως ὁ τόπος καί κατοικηθῆ παρά Μουχατζήριδων, πρᾶγμα τό ὁποῖον θά εἶναι ὀλέθριον δι' ἡμᾶς.

Συνημμένως ἐπιστέλλω τάς ἐκ μέρους τῆς Καστορίας καί Χρουπίστης ἀποκηρύξεις τῶν ἰδιοτελῶν τοῦ Κομιτάτου ἀρχῶν, ἅς δύνασθε νά χρησιμοποιήσητε ὅπου δεῖ.

Μετ' ἀγάπης

† ὁ Καστορίας Γερμανός

Υ.Γ. Τά χωρία Τειχόλιστα, Κουμανίτσοβον καί Γκάλεστα παρέδωκαν τά ὅπλα εἰς τήν Κυβέρνησιν.

ὁ ἴδιος

[Φάκελος Μοναστηρίου 1903, ΑΥΕ]

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 45ο

Β. ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΠΡΟΞΕΝΕΙΟΝ
ΕΝ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΩ

Ἐν Μοναστηρίῳ τῇ 28η Αὐγούστου 1903

Ἀριθ. 644

Κύριε Πρόεδρε

Ὑποβάλλω συνημμένως συνοπτικήν ἔκθεσιν διδασκάλου τῆς Κλεισούρας περί τῶν ἐκεῖ ἀπό 22 Ἰουλίου μέχρι 15 Αὐγούστου συμβάντων[1].

Ἐν σχέσει πρός ταῦτα ἀναφέρω ὅτι κατά τήν ἀπό Μοναστηρίου ἀπουσίαν μου ὁ Χιλμῆ Πασσᾶς καλέσας τόν κ. Δραγούμην ἀνεκοίνωσεν αὐτῷ τό περιεχόμενον τηλεγραφήματος τῆς Υ. Πύλης, καθ' ὅ ἡ Ὑμετέρα Ἐξοχότης ἐπί τῇ ὑπό τοῦ Σαδρεδίν βέη ἀναγγελία τῆς ἄνευ ἀπευκταίου τινός καταλήψεως τῆς Κλεισούρας ὑπό τοῦ στρατοῦ, ἀπήντησε τῷ ἐπιτετραμμένῳ τῆς Τουρκίας ὅτι ταῦτα μέν καλῶς ἔχουσιν, ἀλλ' ἡ διαγωγή τοῦ μουδίρη Κλεισούρας καί τοῦ ἐν αὐτῇ στρατιωτικοῦ ἀποσπάσματος ἀποδράντων ἄνευ ἀντιστάσεως ἐκ τῆς κωμοπόλεως ἅμα τῇ προσεγγίσει τῶν ἀνταρτῶν παρά τήν ὑποβληθεῖσαν αὐτοῖς μάλιστα ὑπό τῶν Κλεισουριωτῶν πρότασιν ν' ἀντιστῶσι καί αὐτοί μετά τοῦ στρατοῦ κατά τῶν βουλγάρων, εἶναι ἀσύγγνωστος. Ἠρώτησε δέ ὁ Γενικός Ἐπιθεωρητής τόν κ. Δραγούμην, ἐάν αὐτός
2 || ὡς ἐπισκεφθείς τό διαμέρισμα Καστορίας ἀντελήφθη τῶν πραγμάτων κατ' αὐτόν τόν τρόπον. Ὁ κ. Δραγούμης ἀπήντησεν ὅτι περί μέν τοῦ μουδίρη ἐγνώριζεν ὅτι ἐδραπέτευσεν ἐκ Κλεισούρας, περί δέ τοῦ στρατοῦ ὅτι ἀπεσύρθη ἀφοῦ ἐξήντλησε τά ὀλίγα πολεμοφόδια αὐτοῦ, μή ἐλθούσης ἐπικουρίας οὐδέ προμηθείας νέων φυσιγγίων. Ὁ μουδίρης Κλεισούρας καί Νεβέσκης ἐπαύθησαν.

Ὁ Διερμηνεύς τῆς Γεν. Διοικήσεως περιέρχεται τακτικῶς τά Προξενεῖα ἀνακοινῶν τάς ἐπισήμους εἰδήσεις - ὑπό Τουρκικόν πάντοτε πνεῦμα - περί τῶν ἑκάστοτε συμβαινόντων συμπλοκῶν καί ἄλλων γεγονότων ἐν τῷ Νομῷ.

Τό Κομιτᾶτον ἐξ ἄλλου, ὡς κράτος ἐν κράτει, ἀποστέλλει τακτικῶς εἰς τά Προξενεῖα τῶν Μεγάλων Δυνάμεων ἀνακοινωθέντα - ὑπό βουλγαρικόν πνεῦμα - περί τῶν αὐτῶν γεγονότων. Οὕτως ἀλληλοκαταγγέλλονται εἰς τούς Προξένους τῶν Μεγάλων Δυνάμεων ὡς ἐνώπιον Δικαστῶν, αἱ ἐνέργειαι τῶν Κομιτάτων καί αἱ ἐνέργειαι τῶν Τουρκικῶν Ἀρχῶν, ἀμφότεραι ἐπικίνδυνοι διά τά ἡμέτερα συμφέροντα.

Ἐκ τῆς ἐκθέσεως τοῦ Ἁγίου Καστορίας ὑπ' ἀρ. 554 τῆς 24 Αὐγούστου ἐ.ἐ. ἥν ἐπισυνάπτω, θέλει ἐννοήσῃ ἡ Ὑμ. Ἐξοχότης ὁποία ἡ ἐν γένει κατάστασις ἐν τοῖς μεμολυσμένοις διαμερίσμασι τοῦ Νομοῦ, διότι τά ἐν τῇ περιφερεία Καστορίας συμβαίνοντα, συμβαίνουσι πανταχοῦ.

Τό ἐκεῖ συμβαῖνον, ὅτι δηλαδή οὐδεμία διάκρισις γίνεται μεταξύ ἡμετέρων καί σχισματικῶν χωρίων, ὅταν πρόκειται περί πυρπολήσεως καί διαρπαγῆς, παρατη-

---

1. Ἡ ἔκθεσις δημοσιεύτηκε στό Παράρτημα τῶν Ἀπομνημονευμάτων τοῦ Μακεδονικοῦ Ἀγώνα τοῦ Ἰωάννου Καραβίτη, σελ. 899-901. Ἐπίσης στό Παράρτημα Καραβίτη ὑπάρχουν οἱ ἐκθέσεις ἀρ. 320 τῆς 23ης Ἰουλίου 1903 καί ἀρ. 551 τῆς 24ης Ἰουλίου 1903 στίς σελίδες 897-899.

ρεῖται καί ἐν τοῖς λοιποῖς διαμερίσμασιν. Ὁ πρός διαρπαγήν ὀργασμός τῶν
Ὀθωμανῶν κεντηθείς ἐξήφθη ἐπί τοσοῦτον, ὥστε καίπερ οἱ κάτοικοι τῆς Δί||βρας 3
δυνάμει ἀγράφων προνομίων οὐδέποτε προσέρχονται εἰς τάς τάξεις τῶν στρα-
τιωτῶν τοῦ Σουλτάνου, κατηρτίσθη ἐσχάτως λίαν ἐγκαίρως ὁλόκληρον τάγμα ἐφέ-
δρων καί ἐτράπη τήν πρός τά χωρία τοῦ Κρουσόβου ἄγουσαν δι' εὐνοήτους
λόγους. Τηλεγραφική διαταγή τοῦ Χιλμῆ πασσᾶ ἀνεχαίτισε τήν ὁρμήν αὐτῶν.
Ἐπίσης τό ἐν τῇ περιφερεία Καστορίας συμβαῖνον, ὅτι δείκνυται τάσις ἐκ μέρους
τῶν Ἀρχῶν νά μή ἐπιτρέπωσι τήν ἐπάνοδον τῶν χωρικῶν εἰς τά πυρποληθέντα
χωρία αὐτῶν, συμβαίνουσιν ἐπίσης καί ἐν τοῖς λοιποῖς διαμερίσμασιν. Πολλοί
Τοῦρκοι λέγουσι τό ὑπό τοῦ Μητροπολίτου ἀναφερόμενον ὅτι σκέπτονται αἱ
Ἀρχαί νά ἀντικαταστήσωσι τά βουλγαρόφωνα χωρία διά χωρίων κατοικισθησομέ-
νων ὑπό μωαμεθανῶν ἐποίκων. Κάτοικοι τοῦ παρά τήν Ἀχρίδα χωρίου Βέλγοστη
παρασυρθέντες εἰς τά ὄρη ὑπό τῶν συμμοριῶν ἐπανῆλθον εἰς τό ὑπό τοῦ στρατοῦ
πυρποληθέν χωρίον αὐτῶν, ἀποδιωχθέντες ὑπό τῶν συμμοριτῶν, ἐπειδή οὗτοι δέν
εἶχον ὅπλα, ὅπως ὁπλίσωσι αὐτούς. Παρουσιασθέντες εἰς τάς Ἀρχάς ὅπως ζητή-
σωσι συγγνώμην καί ἄδειαν παλινοστήσεως καί ἀνεγέρσεως τοῦ χωρίου αὐτῶν
ἀπεπέμφθησαν ἐπί τῷ λόγῳ ὅτι δέν ἤθελον νά καταθέσωσι τά ὅπλα αὐτῶν, ἐνῶ οἱ
χωρικοί οὗτοι εἶχον ἀποπεμφθῆ καί ὑπό τῶν βουλγάρων, ἀκριβῶς διότι δέν ὑπῆρξε
δυνατόν νά ὁπλισθῶσι.

Φαίνεται ὅτι τό σχέδιον τῶν Τούρκων πρός εἰρηνοποίησιν τῆς χώρας εἶναι ἡ
καταδίωξις τῶν ἐπαναστατῶν, ὅπου εἶναι εὔκολον νά καταδιώκωνται. Ἡ μή παρο-
χή προσοχῆς εἰς τούς ἐπί τῶν ὀρέων εὑρισκομένους, ἡ πυρπόλησις ὅσον τό δυνα-
τόν πλειόνων χωρίων, ἡ σύλληψις τῶν βουλγαρικῶν ἐφοδιοπομπῶν, ἡ κατάσχεσις
τῶν ἐν τοῖς χωρίοις ζώων, ἡ καταστροφή τῶν ἐν τοῖς χωρίοις μύλων, ἡ ἀπαγόρευ-
σις ἀλέσεως ὑπό τῶν χωρικῶν καί ἡ τοιουτοτρόπως ὑποβολή τῶν ἐπί τῶν || ὀρέων 4
χωρικῶν καί ἐπαναστατῶν εἰς τήν διά τῆς πείνης ἀπόγνωσιν καί εἰς σωφρονισμόν.
Κατά πληροφορίας ληφθείσας πλαγίως πρό 10 ἡμερῶν ἐν τοῖς ἐπισήμοις καταλό-
γοις τῶν λεηλατηθέντων καί πυρποληθέντων ὑπό τοῦ στρατοῦ χωρίων, ἀναφέρον-
ται 34 τῆς Ἀχρίδος, 16 χωρία τῆς Πρέσπας, 4 τοῦ Δεμίρ Χισσάρ, 4 τοῦ Κριτσόβου,
12 τοῦ καζᾶ Μοναστηρίου, 6 τοῦ τῆς Φλωρίνης, ἤτοι ἐν ὅλῳ 76. Μέχρι τῆς αὐτῆς
ἐποχῆς εἶχον πυρποληθῆ 17 χωρία ἐν τῇ περιφερεία Καστορίας. Σήμερον ὁ ἀριθ-
μός τῶν πυρποληθέντων χωρίων θά εἶναι κατά πολύ ηὐξημένος.

Εἰ καί τό μέσον τοῦτο τῆς καταδιώξεως φαίνεται δραστήριον ἀγνοῶ ἄν δύνα-
ται νά χρησιμεύσῃ ὡς φάρμακον δραστικόν πρός ἐπαναφοράν τῆς τάξεως καί τῆς
ἡσυχίας. Διότι πρῶτον μέν ὁ σωφρονισμός προϋποθέτει τό δυνατόν τῆς ἐπανόδου
τῶν χωρικῶν εἰς τά ἑαυτῶν χωρία, ἀλλ' ἡ ἐπάνοδος καθίσταται προβληματική,

ἀφοῦ κατεστράφησαν τά πλεῖστα τῶν χωρίων, οὐδόλως δ' ἐξ' ἄλλου δύναται νά θεωρηθῆ ὡς δέλεαρ πρός παλινόστησιν ἡ συνεχῶς ἐπιτεινομένη Τουρκική αὐθαιρεσία, δεύτερον δέ ὑποτιθεμένου ὅτι ἐπανέρχονται οἱ χωρικοί, ὅπως κατασκηνώσωσι ἐπί τῶν ἐρειπίων πῶς θά ζήσωσι, ἀφοῦ αὐτό τό σχέδιον τῆς Τουρκικῆς καταδιώξεως μεταχειρίζεται ὡς μέσον καταδιώξεως τήν ἄρνησιν τροφῆς εἰς τούς ἐπαναστάτας διά τῆς ἀρνήσεως τροφῆς εἰς πάντα χωρικόν, δηλαδή τήν παντελῆ καταστροφήν τῶν χωρικῶν, ἀφοῦ ἡ ζωή τούτων καθίσταται αὐτόχρημα ἄρνησις.

Καί νῦν ὑπάρχει μεγάλη ἔλλειψις τροφῶν καί ἅλατος ἐν τοῖς χωρίοις καί παρά
τοῖς ἐπαναστάταις, ἀλλ' ἄν μετ' ὀλίγον χρόνον ἐπέλθη παντελής λιμός, οὐδόλως
ἔσται παράδοξον. Τήν ἔλλειψιν ἅλατος παρά τοῖς ἐπαναστάταις ἀποδεικνύει ὁ ὑπό
τοῦ Τσακαλάρωφ τῆ 17 Αὐγούστου γενόμενος φόνος τεσσάρων Πισοδεριτῶν,
διότι δέν ἠδυνήθησαν νά εὕρωσι καί φέρωσι αὐτῷ 5 φορτία ἅλατος, ἅτινα εἶχεν
5 ἀπαιτήσει. Ὁ || δέ ἀπελπισμός τῶν χωρικῶν εἶναι βεβαίως μέγας, προέρχεται δέ οὐ
μόνον ἐκ τῆς πείνης, ἀλλά καί ἐκ δύο ἄλλων αἰτίων, δηλ. τῶν τούρκων καί τῶν
βουλγάρων. Τά ἀποτελέσματα, ὅμως τῆς ἀπογνώσεως αὐτῶν δέν εἶναι πάντοτε
σύμφωνα πρός τήν ἐπιθυμίαν τῶν Τούρκων. Πολλοί καταφεύγουσιν εἰς τάς πόλεις,
πολλοί παραδίδονται εἰς τάς Ἀρχάς, καταθέτοντες τά ὅπλα, ἄλλοι δέ νομίζουσι
ὅτι θά εὕρωσι σωτηρίαν ἐν τῆ προσελεύσει εἰς τήν ὀρθοδοξίαν, ἀλλά καί πολλοί
προτιμῶσι νά μείνωσι ἄστεγοι μετά τῶν ἐπαναστατῶν ἐπί τά ὄρη, ἄλλοι δέ θεωροῦσιν ἀδιάφορον τήν μετά τῶν τούρκων ὡς νομοταγεῖς ἤ μετά τῶν βουλγάρων ὡς ἄνομοι συμβίωσιν.

Ἡ Γενική Διοίκησις ἀνεκοίνωσεν ἡμῖν πολλάς συμπλοκάς καί ἀορίστως καί ὡρισμένως. Ἀλλ' ἡ ἀπαρίθμησις αὐτῶν οὐδεμίαν ἔχει χρησιμότητα. Καθ' ἑκάστην συμπλοκήν παρουσιάζονται τά αὐτά φαινόμενα· οἱ ἀντάρται μή ἐπιθυμοῦντες νά δαπανῶσι τά ἑαυτῶν πολεμοφόδια ἀποφεύγουσι τάς συγκρούσεις, ἐπερχομένων δ' αὐτῶν φροντίζουσι νά διαφεύγουσι ἄνευ μεγάλης βλάβης.

Ἀντικατεστάθη ὁ γραμματεύς ὁ διευθύνων τό ἐνταῦθα Βουλγαρικόν Ἐμπορικόν Πρακτορεῖον δι' ἑτέρου ἐπίσης γραμματέως.

Ταύτην τήν στιγμήν μανθάνω ὅτι τήν 25 Αὐγούστου ἐν μέση Καστορία ἐσφάγησαν ὑπό τοῦ στρατοῦ 35 χωρικοί καί εἷς Καστοριανός. Μεταξύ τῶν φονευθέντων εἶναι καί 2 ἱερεῖς ἡμέτεροι, ὧν ὁ ἕτερος ἐξ Ἀνασελίτσης. Τήν εἴδησιν ὅμως ταύτην ἐπισήμως μοι διέψευσεν ὁ Γενικός Ἐπιθεωρητής.

Ἀντίγραφον τῆς παρούσης ὑπεβλήθη καί ἐν τῆ ἐν Κωνσταντινουπόλει Βασιλική Πρεσβεία.

Εὐπειθέστατος

Κ. Κυπραῖος

Υ.Γ. Οἱ ἐπαναστάται ἀναμένουσι τήν 14ην Σεπτεμβρίου ὡς ἡμέραν ἀναζωπυρώσεως διά τό ἐπαναστατικόν κίνημα.

[Σύνταξις Ἴων Δραγούμης]

[Φάκελος Μοναστηρίου 1903, ΑΥΕ]

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 46ο

Ἐν Καστορία τῇ 1η Σεπτεμβρίου 1903

Ἀριθ. 558

Ἡ Αὐτοῦ Σεβασμιότης ὁ Μητροπολίτης Καστορίας
πρός τήν Ἱεράν Μητρόπολιν Πελαγονίας

Συνεχίζων τήν ὑπ' ἀριθ. 554 καί μέ ἡμερομηνίαν 24 Αὐγούστου ἔκθεσίν μου προάγομαι σήμερον διά ταύτης, ὅπως ἐπιπροσθέσω τά νεώτερα γεγονότα, ὅσα συνέβησαν κατά τάς τελευταίας ἡμέρας.

Ὁ στρατός ἀφοῦ ἐπυρπόλησε τά χωρία, ὅσα ἀνέφερον ἐν τῇ προηγουμένῃ μου, ἐπέστρεψεν εἰς Καστορίαν καί διαμένει μέχρι τῆς σήμερον. Ἤδη καταβάλλονται ἐνέργειαι σύντονοι πρός συλλογήν τῶν ὅπλων ἐκ τῶν χωρίων, ἱδρύθη δ' ἐπί τούτῳ μία Ἐπιτροπή ἀποτελουμένη ἐξ ὑπαλλήλων Κυβερνητικῶν καί τινων Ὀθωμανῶν καί χριστιανῶν, ἥτις περιφέρεται ἀνά τά χωρία καί συναθροίζει τά ὅπλα. Τό χωρίον Τειχόλιστα, Κουμανίτσοβον, Σέτομα, Γκάλεστα, Σταρίτσανι καί ἄλλα παρέδωκαν τά ὅπλα προθύμως, ταῦτα μαθόντες οἱ περί τόν Τσακαλάρωφ κατῆλθον εἰς Τειχόλισταν, χωρίον ἑλληνικόν, τῇ 30ῃ Αὐγούστου κατέκαυσαν τήν οἰκίαν τοῦ ἱερέως μας Χῆ-παπᾶ-Λάμπρου καί 3 ἄλλας, μή εὑρόντες δέ τούς κατοίκους, οἵτινες ἐκ φόβου πρός τό Κομιτᾶτον ἐκοιμῶντο κεκρυμμένοι ἐντός τῶν στελεχῶν τοῦ ἀραβοσίτου, συνέλαβον 3 ἄνδρας, 3 γραίας καί 2 κοράσια καί ἀπήγαγον εἰς τά ὄρη, μή δυνηθέντες νά πυρπολήσωσι ὅλον τό χωρίον, διότι κατέφθασεν ἐκεῖ εἰδοποιηθείς ὁ στρατός· ἐκ τούτων εὗρον εἰς τά ὄρη κατακερματισθέντας ὑπό τῶν κακούργων μίαν γραῖαν, ἧς εἶχον ἐξωρύξει τούς ὀφθαλμούς καί ἕνα γέροντα φέροντα περί τάς 50 πληγάς, οἱ δέ λοιποί δέν εὑρέθησαν. Σήμερον δέ ἐπληροφορήθημεν ὅτι κατέρχεται ἄνωθεν τοῦ χωρίου μία συμμορία, ὅπως συμπληρώσῃ τό ἔργον της, διό τῇ ἀπαιτήσει ἀπεστάλη ταχέως στρατός αὐτοκρατορικός πρός προφύλαξιν τοῦ χωρίου καί οὕτως ἐσώθη ἐκ τῆς καταστροφῆς.

Ἐξ Ἀποσκέπου, χωρίου ἡμίσειαν ὥραν τῆς Καστορίας ἀπέχοντος ἀποτελουμένου ἐκ φανατικωτάτων βουλγάρων ἐκτός ὀλίγων ἑλληνικῶν οἰκογενειῶν, ὑπεσχέθησαν ὅτι θά παραδώσωσι τά ὅπλα, ἀλλά μετά ἐπανει||λημμένας ἀναβολάς ἤ 2

Κυβέρνησις ἀπέστειλε τῇ 30ῃ Αὐγούστου στρατόν, ὅπως ἐξαναγκάσῃ αὐτούς νά παραδώσωσι τά ὅπλα των· καθ' ἥν ὅμως ὥραν ἐπλησίασεν εἰς τό χωρίον, ἄνωθεν αὐτοῦ διέκρινε συμμορίαν ἐκ 500 ὡς ἔγγιστα κομιτῶν, καθ' ἧς ἐπιτεθείς ἐπολέμησεν ἐπί 4 ὁλοκλήρους ὥρας· ἀλλ' ἕνεκα τοῦ ἐπελθόντος σκότους τῆς νυκτός, ἡ συμμορία διέφυγεν ἐγκαταλείπουσα περί τούς 10 νεκρούς, ἕν τηλεσκόπιον, μίαν μάχαιραν καί 2 ὅπλα Μάνλιχερ· ἐκ τοῦ στρατοῦ ἐφονεύθη εἷς καί τρεῖς ἐπληγώθησαν· τῇ ἐπαύριον μεταβάς ὁ στρατός εἰς τόν παρακείμενον Ἀπόσκεπον ἐπυρπόλησεν αὐτόν ἀπαξάπαντα ἐκτός τῆς ἐκκλησίας.

Ἐν τῷ μεταξύ μετά ἐπανειλημμένας προσκλήσεις τῶν Κλεισουριέων τῇ 28 Αὐγούστου μετέβην διά τῆς Ἱερᾶς Μονῆς τῶν Ἁγίων Ἀναργύρων, ἥτις φιλοξενεῖ περί τάς 5.000 ψυχάς γυναικοπαίδων, εἰς Κλεισούραν, εἰς ἥν κατέφυγον οἱ κάτοικοι τῶν πυρποληθεισῶν Μπομπίστης καί Μοκραίνης· εἰς τήν Μονήν ἀπέστειλα ἄρτους καί ἅλας, διότι οἱ ἄνθρωποι λιμοκτονοῦσι, προσεκάλεσα δ' ἐξ αὐτῆς τούς προύχοντας καί ἱερεῖς τῶν χωρίων Ζαγοριτσάνης, Χολίστης, Τσερέσνιτσας, Μπλάτσης καί λοιπῶν. Πράγματι ἔφθασαν οὗτοι εἰς Κλεισούραν συνοδευόμενοι ὑπό τοῦ Βαγγέλη καί τινων ἐκ τοῦ ὑπ' αὐτοῦ διευθυνομένου σώματος, τῇ 29ῃ ἐχοροστάτησα ἐπ' ἐκκλησίας παρόντων ἐξ' ὅλων τῶν περιοίκων, ὡμίλησα πρός αὐτούς, ἀνέγνωσα συγχωρητικήν εὐχήν, οἱ δέ σχισματικοί ἱερεῖς, 3 τῆς Ζαγοριτσάνης, 2 Μπομπίστης, 2 Μοκραίνης καί εἷς Γκορέντσης, ζητήσαντες τό ἔλεος τῆς ἐκκλησίας καί ἐπιδείξαντες μετάνοιαν διά τήν ἀποσκίρτησιν συμφώνως ταῖς διατάξεσι τῶν ἱερῶν Κανόνων ὡρκίσθησαν ἐντός τοῦ Ἁγίου Βήματος ὅτι θά μείνωσι πιστοί καί ἀφωσιωμένοι τῇ Μητρί Ἐκκλησίᾳ καί ταῖς παραδόσεσι μέχρι τάφου· ἀκολούθως διένειμα εἰς τάς οἰκογενείας ἄλευρον καί χρήματα εἰς τήν θύραν τῆς ἐκκλησίας, συνεβούλευσα αὐτούς νά καταθέσωσι τά ὅπλα εἰς τήν Κυβέρνησιν καί ἀνεχώρησα παραλαβών παρ' ὅλων τῶν τῆς περιφερείας ἐκείνης σχισματικῶν χωρίων ἀναφορᾶς πρός τήν Κυβέρνησιν καί τήν Μητρόπολιν δηλώνουσας ὅτι ἀποποιοῦνται τό σχίσμα καί ζητοῦν ἀνάκλησιν τοῦ Βουλγαροδιδασκάλου καί ὅτι ἀνα-
3 γνωρίζουσι τοῦ λοιποῦ τό Πατριαρχεῖον || ὡς ἐκκλησιαστικήν αὐτῶν Ἀρχήν, ἐπομένως αἰτούσας τήν μεταβολήν τῶν νουφουζίων αὐτῶν.

Ἡ πρός συλλογήν τῶν ὅπλων Ἐπιτροπή ἐν τῷ μεταξύ περιεφέρετο ἀνά τά Καστανοχώρια, συναθροίζουσα τά ὅπλα τῶν χωρικῶν, ἐσκόπει δέ νά φθάσῃ εἰς Νεστράμιον, χωρίον ἐντελῶς ὀρθόδοξον, ἐκτός 3 οἰκογενειῶν· πρίν ἤ φθάσῃ ἡ Ἐπιτροπή οἱ προύχοντες τοῦ χωρίου μαθόντες ὅτι σκοπεύουσιν αἱ συμμορίαι νά εἰσβάλλωσιν εἰς τό χωρίον των καί στρατολογήσωσι διά τῆς βίας τούς νέους εἶχον φθάσει εἰς Καστορίαν, ζητοῦντες στρατιωτικήν δύναμιν· ἀλλά πρίν ἤ ἐπιστρέψωσι οὗτοι, ἡ συμμορία κατέλαβε τό χωρίον, ἔθηκε πῦρ εἰς τάς οἰκίας τῶν δύο ἀπε-

σταλμένων καί ἤρχισε νά πυροβολῆ κατά τῆς Ἐπιτροπῆς, ἥτις πρό τοῦ κινδύνου αὐτοῦ ὀπισθοχώρησε· μόλις ἔφθασεν ἡ εἴδησις εἰς Καστορίαν ἀπεστάλη στρατιωτικόν ἀπόσπασμα ἰσχυρόν πρός καταδίωξιν, ἀλλά κατόπιν ἑορτῆς, διότι δέν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι θά ἐφόνευσάν τινας τῶν ἡμετέρων καί θά ἀπήγαγον συμπαρασύραντες μεθ' ἑαυτῶν πολλούς ἐκ τῶν χωρικῶν.

Αὔριον τήν πρωΐαν ἀναχωρεῖ ἰσχυρόν στρατιωτικόν σῶμα διευθυνόμενον εἰς Κονομπλάτιν, χωρίον φανατικόν καί κέντρον σπουδαῖον τοῦ Κομιτάτου. Μετά τήν ἐπιστροφήν τοῦ στρατοῦ θά γράψω πρός τήν Ὑμετέραν Ἀγάπην τά ἀποτελέσματα.

Ἐν Κλεισούρα εὑρισκόμενος ἔμαθον μετά φρίκης τά μαρτύρια, ὅσα ὑπέστη ὁ δυστυχής Βάννες ἐκ Πρεκοπάνας παρά μάρτυρος αὐτόπτου Κλεισουριέως παρευρεθέντος· ὁ δυστυχής ἄνθρωπός μας ἦτο ἐκ τῶν ἐνθουσιωδεστέρων ὀπαδῶν μας, ἐργασθείς ἐπί σειράν ἐτῶν μετ' ἀποστολικοῦ ζήλου ὑπέρ τῆς ὀρθοδοξίας, ἐπέπρωτο δέ ὁ ὁμολογητής οὗτος τῆς πίστεως νά ὑποστῆ καί τόν μαρτυρικόν θάνατον· ὁ κακοῦργος Τσακαλάρωφ ἐν πρώτοις ἀπέκοψε τήν ρίναν του, ἀκολούθως τήν γλῶσσαν του, ἐξώρυξεν εἶτα τούς ὀφθαλμούς, ὁ δέ δυστυχής ἐν τοιαύτη οἰκτρᾶ καταστάσει ἐξηκολούθη πηδῶν ἐπί 4 ὁλοκλήρους ὥρας δίκην μαινομένου, ἐνῶ τά ἀνθρωπόμορφα τέρατα διεσκέδαζον ἐνώπιον τῆς φρικτῆς ταύτης θέας γελόντες καί ὀργιάζοντες· ἐπί τέλους κατέσφαξαν τόν ἀείμνηστον ἄνδρα, πεντηκοντούτη τήν
ἡλικίαν, διά τῆς λόγχης δέ ἐφόνευ||σαν ἀκολούθως καί τόν δυστυχῆ θεῖον του τόν 4
ἀείμνηστον Οἰκονόμον τοῦ χωρίου παπᾶ-Χρῆστον, ἐργασθέντα ἐπί πολλά ἔτη μετ' αὐταπαρνησίας μοναδικῆς ὑπέρ τῆς ὀρθοδοξίας τῆς Πρεκοπάνας.

Εἷς ἐκ τῶν ἀκολούθων τοῦ Βαγγέλη, Γεώργιος οὐχί ὁ Πέρος, ἀλλά συμπολίτης του ἀσθενήσας πρό τῆς Ἐπαναστάσεως ἐνοσηλεύετο ἐν Λεχόβω, ὅταν αἱ συμμορίαι κατέλαβον πανταχόθεν τό Λέχοβον, ὁ ἥρως Γεώργιος ἀνεκοίνωσεν εἰς τούς φίλους του, ὅτι ἀφοῦ πᾶσα πλέον ἐλπίς ἐξέλειπε, θά μεταβῆ εἰς τό στρατόπεδον, ὅπως φονεύση τόν Τσακαλάρωφ καί φονευθῆ καί ὁ ἴδιος· προσελθών λοιπόν πρός τούς κακούργους αὐτόκλητος, ἐδήλωσεν ὅτι θά συνεργασθῆ μετ' αὐτῶν, θά λάβη μέρος εἰς τήν ἐπανάστασιν καί ἐζήτει νά γνωρίση τόν Τσακαλάρωφ· ἐπιτηδείως δ' ἐν τῶ μεταξύ ἤρχισε νά ἐρωτᾶ τούς κακούργους, τίς εἶναι ὁ Τσακαλάρωφ, διότι οἱ κομῖται ἠριθμοῦντο κατά χιλιάδας, εἶχον δέ καί πολλούς ὁπλαρχηγούς· ἐρωτῶν δέ ἐπανειλημμένως περί τοῦ κακούργου ἐκίνησε τήν ὑποψίαν τῶν ἄλλων καί οὕτω συλληφθείς ἤχθη πρό τοῦ δημίου ὁ δυστυχής, εὑρέθη δέ ὅτι εἰς τό τουφέκιόν του εἶχε θέσει τήν σφαῖραν ἑτοίμην καί μετά τάς ἀνακρίσεις ἀποδειχθέντος ὅτι ἦτο ἀκόλουθος τοῦ Βαγγέλη, ἐνέπηξαν εἰς τό στῆθος του μίαν λόγχην, ἥν ἔθραυσε τό εὐρύστερνον σῶμα του δι' ἐπιτηδείας καμπῆς, ἀφοῦ δέ ἔθραυσε καί τήν δευτέραν

λόγχην εἰς τήν τρίτην ἔπεσεν ἄπνους· ἀκολούθως ἔρριψαν πετρέλαιον ἐπί τοῦ σώματος καί κατέκαυσαν αὐτόν ἀπό ποδῶν μέχρι τοῦ στήθους· προσεπάθησα ν' ἀνακαλύψω μεταβάς εἰς τό ὄρος ἐκεῖνο τό περισωζόμενον ἐκ τοῦ λειψάνου του, ἀλλ' ἐστάθη ἀδύνατον.

'Ιδού οἱ ἆθλοι τῶν κακούργων τούτων στοιχείων, ἅτινα ἀπό τῆς ἡμέρας τῆς ἐμφανίσεώς των μέχρι τῆς σήμερον κατέκλυσαν διά μαρτυρικοῦ ἀθώου αἵματος ὅλον τό ἔδαφος τῆς Μακεδονίας.

† ὁ Καστορίας Γερμανός

[Φάκελος Μοναστηρίου 1903, ΑΥΕ]

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 47ο

Τό ἐν Μοναστηρίῳ
Προξενεῖον τῆς 'Ελλάδος

'Εν Μοναστηρίῳ τῇ 4η Σεπτεμβρίου 1903

'Αριθ. 643

Κύριε Πρόεδρε

'Υποβάλλων τῇ 'Υμετέρα 'Εξοχότητι εἰς ἀπάντησιν τοῦ ὑπ' ἀρ. 2246 ἐ.ἔ. ἐγγράφου αὐτῆς τήν ἔγκλειστον ἔκθεσιν τοῦ γραμματέως τοῦ Προξενείου, παρατηρῶ ὅτι ὑπάρχουσιν ἐνστάσεις ἐν ταῖς περί τοῦ Κῶτε εἰδήσεσιν αἵτινες ἑκάστοτε περιέρχονται εἰς τό Β. Προξενεῖον. Τούτου ἕνεκα ἐπάναγκες κρίνω ὅπως ἐκ τοῦ πλησίον αὐτοπροσώπως ἐξετάσω τό ζήτημα, οὐχ ἧττον εἰς τήν κρίσιν τοῦ Β. 'Υπουργείου ἀπόκειται ν' ἀποφασίσῃ περί τῆς σκοπιμότητος τῆς ἐξακολουθήσεως παροχῆς τροφείων εἰς τά τέκνα τοῦ εἰρημένου ἤ τῆς ἀποπομπῆς αὐτῶν.

Εὐπειθέστατος
Κ. Κυπραῖος
[Σύνταξις Ἴων Δραγούμης]
[Φάκελος Μοναστηρίου 1903, ΑΥΕ]

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 48ο

Συνημμένῳ τῷ 643

Κύριε Πρόξενε

'Η θέσις τοῦ Κῶτε ὑπῆρξε λίαν δύσκολος πάντοτε δι' ὅ καί δέν πρέπει νά

κριθῆ, οὗτος αὐστηρῶς. Εἶναι φυγόδικος, καταδιωκόμενος ὑπό τῶν 'Αρχῶν. 'Εν' ὅσω ἐνήργει μετά τοῦ Κομιτάτου φανερῶς ἐναντίον τῶν καθεστώτων, εἶχε καλῶς, ἠδύνατο νά εὕρῃ σωτηρίαν καταφεύγων κατά τάς περιστάσεις πρός τάς ἄλλας συμμορίας. 'Αφ' ὅτου ὅμως ἀπεσπάσθη τοῦ Κομιτάτου, ἡ θέσις αὐτοῦ κατέστη χείρων διότι ἔκτοτε καταδιώκεται ὑπό τε τοῦ στρατοῦ, ὡς πρότερον καί ὑπό τοῦ Τσακαλάρωφ καί τῶν αὐτοῦ συντρόφων, δι' ὅ καί ἠναγκάσθη νά μένῃ διαρκῶς εἰς ὡρισμένης περιφερείας χωρίων (Πισοδέρι, Ζέλοβον, Μπρέσνιτσα, Ρούλια, Ὄστιμα, Βέσφινα, Τύρνοβα) νά μή ἐπιτρέπῃ τήν εἰς αὐτά εἴσοδον τοῦ Τσακαλάρωφ ἤ ἄλλου τινός ἀρχηγοῦ.

Ἄν ὁ Κῶτες ἀγαπᾶται ὑπό τῶν χωρικῶν, ἀγαπᾶται διότι φέρεται προσηνῶς πρός αὐτούς καί διότι ἀείποτε προφύλαξε τά χωρία αὐτῶν ἀπό τῆς λύμης τῶν ὀργάνων τοῦ Κομιτάτου.

'Εννοεῖται ὅτι ἡ ἐπιρροή αὕτη δέν ἀπεκτήθη ἄνευ ἐπιτηδείας πολιτικῆς ἐκ μέρους τοῦ Κῶτε. Ἅπαντες οἱ βουλγαρόφωνοι κατηχούμενοι ἀπαύστως ὑπό τῶν βουλγάρων ἐβαυκαλίζοντο δι' ἐλπίδων ἐξεγέρσεως καί βελτιώσεως τῆς καταστάσεως αὐτῶν, ἐπομένως κι' οἱ ἐν τῇ περιφερείᾳ || τοῦ Κῶτε, ἅπαντες (πλήν τῶν 2
Πισοδεριτῶν) βουλγαρόφωνοι, δέν ἠδύναντο ἤ νά ἐπηρεασθῶσιν ὑπό τῶν βουλγαρικῶν ἐπαγγελιῶν· ὁ δέ Κῶτες συνεκράτει αὐτούς ἀπό συμμετοχῆς εἰς τά τοῦ Κομιτάτου δι' ὑποσχέσεων ὅτι, ἐπειδή δέν εἶναι εἰσέτι καιρός πρός ἐνέργειαν, μόνον ἐν προσεχεῖ μέλλοντι θέλουσι τύχη εὐνοϊκοτέρων ὅρων ζωῆς, ἐάν μείνωσι νῦν ἥσυχοι καί ἀναμένωσιν ὑπομένοντες.

Καί ἐάν ὑποτεθῆ, ὡς λέγεται, ὅτι ἤρχετο εἰς σχέσεις πρός τούς βουλγάρους συμμορίτας (οὐχί πρός τόν Τσακαλάρωφ, διότι εἶναι προσωπικοί ἐχθροί, παλαιοί καί ἀδιάλλακτοι) τοῦτο ἔπραττε ἵνα διαφεύγῃ τόν ἐξ αὐτῶν κίνδυνον καί οἰκονομῆ τάς περιστάσεις ὅπως, ἐμποδίζων τήν εἰς τά χωρία αὐτοῦ εἴσοδον τῶν συμμοριτῶν, μένῃ μόνος κύριος ἐν τῇ περιφερείᾳ αὐτοῦ.

Σύμπραξις δ' αὐτοῦ μετά τῶν Τουρκικῶν 'Αρχῶν πρός καταδίωξιν τῶν συμμοριῶν, ὅμοια πρός τήν τοῦ Βαγγέλη, ἀείποτε ὑπῆρξεν ἀδύνατος, διότι, ὡς εἶπον, ὁ Κῶτες εἶναι φυγόδικος καταδιωκόμενος ὑπό τῶν 'Αρχῶν.

Γενομένου γενικοῦ τοῦ κινήματος ἀπό ἑνός καί ἡμίσεος μηνός, τοῦτο μέν ἐπειδή οἱ πλέον εὐέξαπτοι τῶν χωρικῶν τῆς περιφερείας τοῦ Κῶτε ἐξήφθησαν ὡς ἐκ τῆς γενικῆς ἐξεγέρσεως, ὑπῆρξε δέ φόβος μή συμπράξωσι μετά τῶν βουλγάρων, τοῦτο δέ ἐπειδή ὑπῆρχε κίνδυνος νά ἐπιπέσωσι κατ' αὐτοῦ καί τῶν ὑπό τήν προστασίαν αὐτοῦ χωρίων πολυάριθμοι οἱ συμμορῖται, ἠναγκάσθη ὁ Κῶτες νά λάβῃ μεθ' ἑαυτοῦ καί νέους || τινάς ἐκ τῶν μνημονευθέντων χωρίων, οὕτως ὥστε 3
ἐσχάτως ἡ ἐξ 20 περίπου ἀνδρῶν ἀποτελουμένη ὁμάς αὐτοῦ ἀνῆλθεν εἰς ὁμάδα ἐξ

150 περίπου. Δοθέντος ὅμως αὐτῷ ἑτέρων ὁδηγιῶν ἵνα μή ἐνοχοποιηθῶσι τά χωρία τῆς περιφερείας αὐτοῦ ἀπέστειλεν οἴκαδε τούς προσθέτους τούτους ἄνδρας.

Ταῦτα ἐγένοντο ὡς ἐκ τῆς γενικῆς καταστάσεως τῆς χώρας. Ἄν δέ δέν ἦτο ὁ Κῶτες ἐκεῖ τά χωρία τῆς περιφερείας αὐτοῦ θά ἦσαν νῦν εἰς τήν διάθεσιν τοῦ Τσακαλάρωφ καί τῶν ἄλλων. Ὁ Κῶτες, ἀφιέμενος ἄνευ ἐπικουρίας, εἶναι βεβαίως μόνον σχετικῶς καλός. Ἀλλ' ἐπειδή δέν εἶναι δυνατόν νά εὑρεθῇ ὁ ἀπολύτως καλός εἶναι ἄραγε σκόπιμον νά ἀφεθῇ καί ἐκεῖνο τό διαμέρισμα εἰς τήν διάθεσιν τῶν ἀπολύτως κακῶν; Τουναντίον σκόπιμον θά ἦτο, νομίζω, ἡ ἐνίσχυσις καί ἡ δέσμευσις τοῦ Κῶτε διά προσθήκης εἰς τούς ἄνδρας αὐτοῦ ἤ καί ἀντικατάστασίς τινων τῶν ἀνδρῶν αὐτοῦ δι' Ἑλλήνων τῆς περιφερείας Κοζάνης καί Σιατίστης.

Ἄν ὁ Κῶτες ἐγκαταλειφθῇ παρ' ἡμῶν δέν θά ἀργήσῃ τό βουλγαρικόν Κομιτᾶτον νά ἐγκολπωθῇ αὐτόν. Καί ἀκριβῶς τόν κίνδυνον τοῦτον ἀναλαμβάνω τήν τιμήν νά ὑποδείξω Ὑμῖν.

Ἀπόδειξις ἀρκοῦσα τῆς καλῆς συμπεριφορᾶς καί τῆς χρησιμότητος τοῦ Κῶτε εἶναι ὅτι τά χωρία τῆς περιφερείας αὐτοῦ ἔμειναν ἥσυχα οὐδ' ἐγενικεύθη, ὡς ἀλλαχοῦ, ἡ εἰς τά ὄρη ἔξοδος τῶν χωρικῶν.

4 Ὁ Μητροπολίτης Καστορίας ἐξ ἀρχῆς ἔγραφε τῷ Κῶτε γράμμα||τα συνιστῶν αὐτῷ νά διαφυλάξῃ τά μνημονευθέντα χωρία, ἀποκρινόμενος δ' οὗτος ἔπεμψεν αὐτῷ γράμμα οὗ ἀντίγραφον ἐπισυνάπτω ὧδε, καί ἕτερον ἐν ᾧ λέγει ὅτι μέχρι θανάτου θά μείνῃ πιστός εἰς τήν ὀρθοδοξίαν καί θά συγκρατήσῃ τά χωρία αὐτοῦ.

Ἐξέθηκα Ὑμῖν ταῦτα διότι νομίζω ὅτι ἡ ἱστορική τῶν πραγμάτων ἔκθεσις σβεννύει πολλάς παρανοήσεις.

Ὅσον δέ διά τούς υἱούς τοῦ Κῶτε, τούς ἐν Ἀθήναις ὑποτρόφους, χρησιμωτάτη φαίνεται ἡ ἐκεῖ ἀνατροφή καί αὐτῶν καί παντός ἄλλου Μακεδόνος ὅστις ἤθελεν ἀποσταλῇ ἐντεῦθεν εἰς τό ἐλεύθερον ἔδαφος πρός σπουδήν καί ἀνατροφήν ἐν οἱαδήποτε Ἑλληνικῇ σχολῇ, στρατιωτικῇ, διδασκαλικῇ, ἱερατικῇ, πολυτεχνικῇ, γεωργικῇ ἤ ἐμπορικῇ.

Εὐπειθέστατος

Ἴων Δραγούμης

Ἐν Μοναστηρίῳ 4 Σεπτεμβρίου 1903

[Φάκελος Μοναστηρίου 1903, ΑΥΕ]

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 49ο

Συνημμένω τῶ 643

Ἀντίγραφον

Ὁ ὑποφαινόμενος καί ὑποκάτωθεν γεγραμμένος σέ παρακαλῶ καί μέ θερμά δάκρυα ἀσπάζομαι τήν δεξιάν σου· ὅθεν καί τά παλληκάρια μου σέ ἀσπάζουν.

Σήμερον ἔλαβα διά νά ἀποκριθῶ περί πάντα. Μάθε ἔλαβα τά ἀμανέτιά σας καί μάθε καί ἐγώ ὅσον ἠμπορῶ προσπαθῶ διά νά μή χαλασθοῦν τά χωριά μας, καί εἰς αὐτά τά χωριά ὅπου πηγαίνω μέ τό ὄνομα τοῦ Θεοῦ δέν ἔπαθον μέχρι τήν στιγμήν. Ἀπό τώρα καί ἑξῆς πάλε ἔχει ὁ Θεός, ὅσον ἠμπορῶ θά φυλάγω ἐγώ.

Διά τόν Τσακαλάρωφ καί ἐγώ θέλω καί πασκίζω ἀλλά αὐτός εἶναι μέ πολλά παλληκάρια, ἔχει ἀπό χίλια παραπάνω, δέν μπορῶ νά τόν κυνηγήσω καί πάλε θά προσπαθήσω ὅσον ἠμπορῶ καί σέ παρακαλῶ πάλε νά μᾶς εἰδοποιῆς τί καί τί τρέχει, νά μή μᾶς λησμονῆς καί μένω ὑποταγῆς σας.

Τῆ 22α Αὐγούστου 1903

Ἐγώ ὁ Κῶτε γράφω

[Ἀντιγραφή Ἴωνα Δραγούμη]

[Φάκελος Μοναστηρίου 1903, ΑΥΕ]

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 50ό

1903 τήν 12η Ὀκτωβρίου

Ὑγείες, χαιρετήματα πολλά ἀπό ἠμένα νοικοκυρά σου Παυλίβιτσα εἰς τσένα.

Νοικοκύρ μου Παῦλε χαίρεις καί ἀπό τά παιδιά σου Λάζε, Νάνε, Ἰλίνκα καί Στεφάνα, χαίρεις καί ἀπό ἠμένα [τήν] μητέρα σου Τανασίτζα ὡς τσένα Παῦλε, χαίρεις πάλι ἀπό ἠμένα νοικοκυρά σου Παυλίβιτζα ὡς τσένα, νοικοκύρ μου Παῦλε διατί δέν μοῦ στέλνεις ἕνα γράμμα, ποῦ εἶση ζῆς ἤ ὄχι; νά σέ ξεύρω καί ἐγώ καί διά τό γέννημα, ὁ ἀδελφός σου τό μοίρασε στῶν ἀνθρώπων, δέν τό μοίρασε στήν μέση. Καί τό ἄλογο δέν μοῦ τό δίνουν διά τίποτα, καί διά τό χωριό ὁ μουχτάρης παράδες θέλει, νά ξεύρεις δέν μοῦ ἀφήνει χωρίς πάλι καί διά τά πρόβατα νά μοῦ στείλεις τέλεια νά τά κάνω.

Χαίρης πουλά ἀπό ἠμένα Σπῦρο Μποδάνωφ, χαίρης καί ἀπό ἠμένα Τράϊκο Κονόεφ ὡς τσένα Παῦλε, χαίρεις καί ἀπό τήν οὖλοι, οἱ φίλοι σπίτι ρωτᾶν, τόν χαιρετοῦμε, χαίρεις ἀπό ἐμένα ἀδελφόν σου Κῶτο, ἡ δέ λόγου μου, ἀδελφέ μου Παῦλε, σέ παρακαλῶ ἅμα λάβης τό παρόν μου ἀμέσως νά μοῦ ἀπαντήσης πού εἶσι

νά ξεύρωμε καί νά μάθομαι τήν ύγείαν σου καί ἄν θέλης νά μάθης δι' αὐτό βρισκόμαστε στό ζόρι διά βασιλικά δοσίματα καί μάθε διά αὐτά πουλλοί χαθήκαν.

'Από τόν Βασίλη χαίρεις καί ἀπό τόν ἀδελφόν μου Στοϊάννη, πουλύ ἄρρωστος εἶναι νά μάθης ταῦτα καί καλή ἀντάμα, νά δῶση ὁ Θεός. 'Αμήν.

[Τήν ἐπιστολή ὑπαγόρευσε ἡ σύγυζος τοῦ Παύλου Κύρου]

Κι' ἐγώ ὁ φίλος σου παπᾶ-Σταῦρος σ' εὔχομαι ἐκ βάθους καρδίας ὑγίαινε. Όλοι οἱ φίλοι ὑγιαίνουν, νά μᾶς φέρης κανένα δῶρον.

21 'Οκτωβρίου 1903

2 Κύριον Παῦλον Κύρου κάτ[οικον] Ζελιόβου

εἰς 'Αθήνας. Εἰς Λύκειον Δέλιου

Παρακαλῶ νά τό στείλετε εἰς τό 'Οφθαλμοϊατρεῖον, ἐκεῖ νοσηλεύεται.

['Ο Παῦλος Κύρου εἶχε μιά πολύ σπάνια ἀρρώστια τήν νυκταλωπία].

['Αρχεῖο Παύλου Μελᾶ, ἀρ. 107, ΜΟΥΣΕΙΟ ΜΠΕΝΑΚΗ]

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 51ο

'Ερίτιμε κύριε Παῦλε,

'Ο βαθυσεβάστως ὑποφαινόμενος Έλλην ἱερεύς ἐκ κωμοπόλεως Πισοδερίου, 'Επαρχίας Πρεσπῶν, Διοικητικῶς δέ Φλωρίνης, ἔρχομαι ἵνα καθυποβάλλω 'Υμῖν τά ἑξῆς:

'Από διετίαν καί ἐπέκεινα ἐργαζόμενος ὑπέρ ματαιώσεως τῶν ἐργασιῶν τοῦ δολοφόνου καί μιαροῦ Βουλγαροκομιτάτου καί πολλά σχέδια αὐτῶν καταστρέψας, πολλάκις ἐκινδύνευσα ὅπως μέ δολοφονήσωσι· τοῦτο δέ μή δυνηθέντες ἵνα πράξωσιν, προέβησαν πρῶτον εἰς τήν δολοφονίαν τοῦ φιλτάτου ἡμῶν ἐξαδέλφου Χρήστου Δ. Τσιάμου, ὕστερον δέ ἐπυρπόλησαν καί τό ἐν χωρίῳ Πόπλη ('Επαρχίας Πρεσπῶν) Ξενοδοχεῖον μου ὁπόθεν ἐποριζόμεθα τά πρός τό ζῆν ἀναγκαῖα, προξενήσαντές με ζημίαν ἄνω τῶν 100 λιρῶν Τουρκίας.

Εἰς ἐλεεινήν οὖν κατάστασιν ἐγώ ὡς τάλας ἐλθών καί μή ἔχων πού τήν κεφαλήν κλῖναι, ἔρχομαι πρός ὑμᾶς καί τήν μητέρα ἡμῶν 'Ελλάδα ἱκέτης καί μετά δακρύων παρακαλῶν 'Υμᾶς ὅπως μέ συνδράμητε ἐν τῇ ἐλεϊνῇ μου ταύτῃ καταστάσει.

Εὐελπιστῶν ὅτι ἡ παροῦσα μου ταπεινή ἀναφορά εἰσακουσθήσεται ὑπό τῆς 'Υμ[ετέρας] 'Εξοχότητος ἐκφράζω ἐκ τῶν προτέρων τά σέβη μου εὐγνωμονῶν Αὐτήν διά βίου καί διαβεβαιῶ ὅτι ἔσομαι τέκνον Αὐτῆς ἀφωσιωμένον καί πειθήνιον, διατελῶ μετά τῆς προσηκούσης πρός τήν 'Υμ[ετέραν] 'Εξοχότητα ἀγαθῆς τιμῆς καί ὑπολήψεως.

'Εν Πισοδερίω τῆ 12η 'Οκτωβρίου 1903
Τέκνον πειθήνιον
Παπᾶ-Σταῦρος Κοσμᾶ [Τσάμης]
['Αρχεῖο Παύλου Μελᾶ, ἀρ. 106, ΜΟΥΣΕΙΟ ΜΠΕΝΑΚΗ]

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 52ο

'Αγαπητέ μοι 'Αδελφέ κ. Παῦλε Μελᾶ

Εἰς 'Αθήνας

Βεβαίως ἀγνοῶ ἐάν ἐμάθατε τάς κατ' ἐμέ κατηγορίας καί καταδιώξεις τῶν Μητροπολιτῶν Πελαγονείας καί Πρεσπῶν, (διότι εἴχαμεν γράψει εἰς τό φύλλον "Σκρίπ" ἵνα δημοσιευθοῦν).

'Ο Πελαγονείας καί ὁ Πρεσπῶν προσέτι δέ καί ὁ Πρόξενος μέ εἶπεν ὅτι δέν ἁρμόζει εἰς τό σχῆμα σου δι' ὅσα ἔκαμες καί πῆγες μέ τόν στρατόν καί πῆρες τόσας ψυχάς εἰς τόν λαιμόν σου. 'Εγώ τοῦ εἶπα ὅτι ἐκδικήθην τό αἷμα τοῦ ἐξαδέλφου μου καί ὁ Θεός ἄς μέ βάλη εἰς τήν Κόλασιν. 'Εγώ ἐάν τό ἔκαμα τό ἔκαμα χάριν τοῦ ἔθνους.

'Εγώ ὅμως εἶπον ταῦτα εἰς τόν Δραγούμην ὅστις μέ ἐνεθάρρυνε καί δυστυχῶς μετά τινας ἡμέρας ὁ Δραγούμης μετετέθη. Τό Κομιτᾶτον ἀφοῦ ἐδολοφόνησεν 4 πατριώτας, παιδιά 18-20 ἐτῶν, ἐσκέπτετο νά πράξη καί ἄλλας δολοφονίας, τοῦτο δέ μαθόντες, μέ ἐπιστολήν τοῦ 'Αγιοταφίτου Μοδέστου ἐπήγαμεν εἰς Βιτώλια, καί παρεκαλέσαμεν αὐτόν τόν Πρόξενον ὅπως ἐνεργήση διά μέσου τοῦ Χιλμῆ πασσᾶ εἰς τόν ἀρχ[ηγόν] τοῦ στρατοῦ (κομανδάρ) ὅπως 100 Πισοδερλῖται καί Ζελοβῖται ἔβγωσιν κατά τῶν βουλγάρων ἐπαναστατῶν, ἀλλά καί τοῦτο ὁ Πρόξ[ενος] δέν τό ἐδέχθη.

'Εγώ ὅμως μετά τοῦ γυναικαδελφοῦ μου Νικ[ολάου] Μ. Τσάνε, ἀδελφοῦ τοῦ δολοφονηθέντος Γεωργίου, ἐπήγαμεν νύκτα εἰς τόν Νασήρ πασσᾶ, κομανδάρην, καί τοῦ εἶπα ὅτι ὁ γυναικαδελφός μου Νικ[όλαος] θέλει στρατόν ἵνα ὑπάγη πρός καταδίωξιν τοῦ Κομιτάτου, ὁ δέ τοῦ ἔδωσεν ἄδειαν.

Μετά δύο ἡμέρας ὁ Νικ[όλαος] μετά 15 στρατιωτῶν ἐπῆγαν εἰς Μπούφ καί 2
ἐφόνευσαν 2 καί ἕναν ἐπλήγωσαν καί λαβών 2 Γκρᾶ καί 1 Μάνλιχερ ἐπῆγεν εἰς Φλώρινα. 'Ο δέ κουμανδάρης τόν ἐδώρισεν 3 λίρας.

Μετά 2 ἡμ[έρας] παραλαβών 100 στρ[ατιώτας] καί 4 χωροφύλακας (τζανδαρμάς) ἐπῆγεν εἰς Μπούφι. 'Ενῶ δέ ὁ στρατός ἐκάθισεν εἰς τό χωρίον, αὐτός μετά τῶν 4 τζανδαρμάδων εἰσῆλθε εἰς τό δάσος. Τό καραούλι ἐπυροβόλησεν κατ' αὐτοῦ

καί τόν ὕβρισεν. Ἤρχισεν ὁ πόλεμος καί ἔφθασεν ὁ Νικ[όλαος] μετά τῶν δύο χωροφυλάκων εἰς τήν σκηνήν ἔνθα ἦσαν οἱ τρεῖς ἀρχηγοί, τούς ἐφόνευσαν καί τούς τρεῖς, ἔλαβον λάφυρα 1 μουλάρι ἀξίας 30 λιρῶν, δύο ἄλογα περίφημα μέ σέλας, 2 ἄλογα φορτηγά, 2 βόμβας, 2 τηλεσκόπια καί 200 λίρ[ας], τήν σφραγῖδα τοῦ Σαράφωφ, βουλγαρικά σύμβολα, κασκέτα, στρώματα, φάρμακα διάφορα καί τάς στολάς αὐτῶν, ὁ ἄλλος στρατός ἦλθεν κατόπιν ἑορτῆς, ἦσαν δέ 80 κομ[ῖται]. Ὁ Νικ[όλαος] ἤθελε νά λάβη τάς κεφαλάς των, ἀλλά ἅμα ἔφθασεν ὁ ἀξιωμ[ατικός] τόν ἠμπόδισεν. Ὁ Νικ[όλαος] ὅτι ἔλαβε τά ἔστειλε εἰς τόν Νασήρ πασσᾶ, ὅστις ἅμα εἶδε τά λάφυρα, διέταξε τόν Ἐτέμ πασσᾶ Φλωρίνης ἵνα ὑπάγωσιν εἰς Μπούφ καί ἐξεθάψωσιν καί στείλουν τά πτώματα εἰς Μοναστήριον. Ὁ Ἐτέμ πῆγε μέ τόν Νικ[όλαον] εἰς Μπούφ καί ἔβγαλε τά πτώματα, τά ἤφεραν εἰς τό Νοσοκομεῖον Φλωρίνης καί ἐγνώσθησαν ποῖοι εἶναι. Ὁ μέν ἦτο ὁ Σουγκάρεφ, βουλγαροδιδ[άσκαλος] ἐν Μοναστηρίῳ καί ἀρχ[ηγός] τῆς ἐπαρχ[ίας] Πελαγ[ονίας], ὁ δέ ἦτον ὁ γραμματεύς τοῦ ἀρχιμ[ανδρίτου] (πρεσιδάτελ) Φλωρίνης υἱός τοῦ ἱερέως Χρήστου ἐκ Χριστοφόρου, πλησίον Βιτωλίων. Τόν δέ τρίτον τόν ἐβαλσάμωσαν καί τόν ἔστειλαν εἰς Βιτώλια καί ἐκεῖθεν λέγουν εἰς
3 Κωνσταντινούπολιν, || διότι λέγαν ὅτι εἶναι ὁ Σαράφωφ κατά τήν ἀνάκρισιν τῶν Μπουφιωτῶν, διότι μετά 3 ἡμ[έρας] 50 κομ[ῖται] καί ὁ ἀρχηγός Ἀθ. Φερμάνωφ ἐκ Μπούφι [τό ἐβεβαίωσαν]. Διά δέ τόν Λάζ[αρον] Παπατράϊκου θά σᾶς δείξη στοματικά ὁ ἀδελφός μου Λάζαρος, ὅστις σᾶς ἐπισκέπτεται, ἡ κεφαλή του ἐστάλη ἐνταῦθα, παρευρεθέντος καί τοῦ Πανοσιωτάτου Μοδέστου, εἶθε καί εἰς τόν Τσακαλάρωφ.

Τά δέοντα καί εἰς τόν φίλτατον Δέλιο καί εἰς τόν Πηχεών.

19 βουλγ[αρικά] χωριά προσῆλθον εἰς τήν Μητρόπολιν Καστορίας, εἰς δέ τῶν Πρεσπῶν κανέν διότι [ὁ Μητροπολίτης] ἡσυχάζει, δέν θέλει πονοκεφαλιάς. Σήμερον ἀναχωρῶμεν διά Πισοδέριον.

Χρούπιστα 18 Ὀκτωβρίου 1903

Ὁ Σός ἐν Χριστῷ ἀδελφός παπᾶ-Σταῦρος.

[Υ.Γ.] Ὁ Τσακαλάρωφ προχθές εἰς Νεστράμ ἔλαβεν διά βίας 150 λίρ[ας]. Λάβε τήν φωτογραφίαν τῆς βουλγαροδιδασκαλίσσης Βασιλικῆς ἥτις ἐδίδασκε εἰς τά χωριά καί εἰς τάς ἐκκλησίας. Ἡ ρηθεῖσα ἐφονεύθη ὑπό τοῦ στρατοῦ.

ὁ ἴδιος

[Ἀρχεῖο Παύλου Μελᾶ, ἀρ. 109, ΜΟΥΣΕΙΟ ΜΠΕΝΑΚΗ]

Σούγγαρεφ (ΓΝ)

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 53ο

ΠΑΠΑ-ΣΤΑΥΡΟΣ Κ. ΤΣΙΑΜΟΥ
ΠΙΣΟΔΕΡΙΟΝ
'Εν Πισοδερίω τῆ 22α 'Οκτωβρίου 1903
'Αγαπητέ μοι ἀδελφέ κ. Παῦλε Μελᾶ

Εἰς 'Αθήνας

Τήν ὑπό ἡμερομηνίαν 18ην 'Οκτωβρίου ἐπιστολήν μου ἀγνοῶ ἐάν τήν ἐλάβατε ἤ ὄχι, τήν ἔστειλα ἐκ Χρουπίστης.

Χθές ἔλαβον συνέντευξιν μετά τοῦ Κ[ῶτε] καί μοι ἔδειξεν τά καθέκαστα περί τοῦ ἀναθεματισμένου Λαζάρου Παπατράϊκου, 'Αρχηγός, Πρόεδρος καί Διοικητής ὤν τοῦ Κομιτάτου Καστορίας καί Μπιγλίστης. Σᾶς στέλνω δέ δύο (ράσπισκες) ἀποδείξεις, μέ αὐτά ἐσύναζον χρήματα τό Κομιτᾶτον. Οἱ κομῖται τώρα δραπετεύουν εἰς 'Ελλάδα, καί διά τόν Τσακαλάρωφ λέγουν ὅτι θά ἀναχωρήση μέ τούς ὑλοτόμους ἐκ Γιανοβένης, διά τοῦτο πρέπει νά προσέχη ἡ 'Αστυνομία.

Εὗρον ἐπάνω τοῦ Λαζ[άρου] Παπατράϊκου μόνον 8 λίρ[ας] καί 40 ἀποδείξεις, ὅμοιες σάν αὐτές τίς δύο, δέν δύναμαι νά σᾶς γράφω τά καθέκαστα. Μίαν παρακαλῶ θά δώσητε εἰς τόν 'Ιωάννην Δέλιον ὅσον νά εἰπῆ ἀνάθεμα εἰς τήν ψυχήν του.

Εὔχομαι ἐκ βάθους καρδίας [εἰς] ὅλην τήν οἰκογένειάν σας, [εἰς] τόν κ. Δέλιο, 'Αν. Πηχεών καί ὅλους τούς φίλους.

'Αγνοῶ ἄν ὁ ἀδελφός μου Λάζαρος ἔφθασεν εἰς 'Αθήνας ἤ ὄχι. Εὔχομαι τῷ ὑψίστῳ περί τῆς καλῆς διαφυλάξεώς σας καί διατελῶ ἀσπαζόμενος ὑμᾶς.

'Εν Πισοδερίω τῆ 22α 'Οκτωβρίου 1903
'Ο ὑμέτερος εὐχέτης
Παπᾶ-Σταῦρος

[Υ.Γ.] Εὔχομαι δώση τηλέγραφον κρυπτογραφικόν εἰς τόν ἀδ[ελφόν] μου Λάζ[αρον] ἵνα σᾶς τηλεγραφήση μέ τόν Ράμμον ἐκ Καλαμπάκας.

['Αρχεῖο Παύλου Μελᾶ, ἀρ. 112, ΜΟΥΣΕΙΟ ΜΠΕΝΑΚΗ]

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 54ο

'Αντίγραφον
'Επιστολῆς Μητροπολίτου Καστορίας κ. Γερμανοῦ
'Αριθ. 579

'Εν Καστορία τῆ 22α 'Οκτωβρίου 1903

Συνεχίζων τήν άπό 1 Σεπτεμβρίου καί ύπ' άριθ. 558 ἔκθεσίν μου προάγομαι διά ταύτης μου ὅπως συνοψίσω τά ἐπακολουθήσαντα ἔκτοτε σπουδαιότερα γεγονότα εἰς τά ἑξῆς:

Μετά τήν μάχην τοῦ 'Αποσκέπου, ὁ Πρόεδρος τοῦ Κομιτάτου Λάζος Παπατράϊκωφ φεύγων τήν καταδίωξιν τοῦ στρατοῦ διήρεσε τούς ἐπαναστάτας εἰς 2 σώματα, ἐξ ὧν τό ἕν ὑπό τήν προεδρίαν αὐτοῦ καί τοῦ Ποπώφ ἀνεχώρησε διά τό Μορίχοβον καί ἐκεῖθεν εἰς Βελεσσά μέ 200 ἄνδρας πρός συνάντησιν τοῦ Σαράφωφ, τό δ' ἕτερον ὑπό τήν ἀρχηγίαν τοῦ Τσακαλάρωφ καί Πάντου Κλιάντσου, διηυθύνθη πρός τό Βόειον ὄρος (Γράμμοστα) μέ 200 συμμορίτας καί ἐπυρπόλησεν ἀρκετά τουρκικά χωρία ὡς τό Ζαχάρ ("Αγιον Ζαχαρίαν) ἐκ 16 οἰκιῶν, Μυροσλαυΐτσαν ἐξ 11 οἰκιῶν, Λειβάδια ἐξ 6 οἰκιῶν, Σοχούλης, τήν τουρκικήν συνοικίαν, ἐξ 8 οἰκιῶν, τό Βερτενίκ ἐκ 3 οἰκιῶν καί τήν Φοῦσαν ἐκ 5. 'Εγένοντο δέ ταῦτα πάντα κατά τάς ἀρχάς Σεπτεμβρίου, ὡς ἐπληροφορήθητε παρά τοῦ αὐτόθι Βιλαετίου δηλ. ὀλίγον τι μετά τήν κατάληψιν τοῦ Νεστραμίου. Ἔκτοτε ἡ συμμορία αὕτη συνεπεία δραστηρίας ὑπό τοῦ στρατοῦ καταδιώξεως διεσκορπίσθη, ἀποτελεσθεῖσα ἐκ 30 μόνον ὀπαδῶν καί ἐξακολουθεῖ περιφερομένη τῆδε κακεῖσε καί κρυπτομένη ἐν τοῖς ὑπογείοις τοῦ Σμαρδεσίου καί Κωστενετσίου καί εἰς τά σπήλαια τῶν ὀρέων· ἐν τῷ μεταξύ τούτω κατέπεσε μεγάλως τό ἠθικόν τοῦ Τσακαλάρωφ, τό μέν ἕνεκα τῆς καταδιώξεως τοῦ στρατοῦ καί τῆς συμμορίας τοῦ Κώτη, τό δέ ἕνεκα τῆς ἀπωλείας τῶν σπουδαιοτέρων ὀργάνων καί ὑποστηρικτῶν του· πλεῖστοι δ' ἐκ τῶν ὀπαδῶν του προσερχόμενοι καταθέτουσι τά ὅπλα καί παραδιδόμενοι εἰς τάς 'Αρχάς ἀπολύονται· ὅσον δ' ἀφορᾶ τήν ὑπό τόν ἐκ Μοκραίνης Κόλην συμμορίαν, ὡς προηγουμένως ἐγράψαμεν, συνετρίβη ὁλοτελῶς παρά τήν Μπράψανην καί σήμερον ὁ Κόλης ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ τόν διδάσκαλον Μήτσεφ ἐκ Μπομπίστης περιφέρεται κρυπτόμενος εἰς τά δάση μετά 5 ἄλλων συμμοριτῶν περί τά ὄρη Κλεισούρας καί Λοσνίτσης, ἑτοιμαζόμενος καθ' ἅ μανθάνω, ν' ἀναχωρήση κρυφίως διά τήν 'Ελλάδα διά Βλαχοποιμένων, οἵτινες κατά τήν ὥραν ταύτην τοῦ ἔτους μεταφέρουσι τά ποίμνιά των εἰς τήν 'Ελλάδα.

'Επιστροφή συμμορίας Παπατράϊκωφ.

'Αφ' οὗ οὗτος μετά τοῦ Ποπώφ ἀνεχώρησεν ἐκ τῆς 'Επαρχίας ἡμῶν, παρά τό Μορίχοβον ἐγένετο συμπλοκή τις πρός τόν στρατόν, καθ' ἥν ἔπεσεν ὁ φανατικός Βουλγαροδιδάσκαλος Μανώλης Ρόζωφ ἐκ Μπομπίστης, πολλοί δέ διεσκορπίσθησαν ἐπιστρέψαντες εἰς τήν 'Επαρχίαν ἡμῶν καί παραδοθέντες εἰς τάς 'Αρχάς, οἱ δέ ἄλλοι 120 μετέβησαν μέχρι Βελεσσῶν, συνήντησαν τόν Σαράφωφ καί ἄλλας πολλάς συμμορίας, ἀκολούθως δ' ἐπιστρέφοντες ἄνωθεν τοῦ Μπελκαμένη καί Νεγκοβάνη προσεβλήθησαν ὑπό τοῦ στρατοῦ καί ἔπεσαν 18, ἐν οἷς καί ὁ Τσῆλιο

2 Κῶτε ἐκ Κονομπλατίου, ἐπληγώθη δ' εἰς τούς ὀδόντας ἀκινδύνως || ὁ Λάζος Παπατράϊκωφ καί εἰς τόν πόδα ὁ Νοβάτσκος, ἀδελφός Τσῆλιο Κῶτε· οὕτω διεσκορπίσθη καί ἡ συμμορία αὕτη ὁ δέ Λάζος ἐπέστρεψεν εἰς Ποσδίβισταν μετά εὐαρίθμων ἐκ τῶν ὀπαδῶν του ἐπί τῷ σκοπῷ νά συναντηθῇ μετά τοῦ Τσακαλάρωφ, ὅστις ἔφθασε πρός συνάντησίν του, ὅπως λάβη νέας διαταγάς παρά τοῦ Κεντρικοῦ Προεδρείου.

Ανοσιουργήματα συμμοριῶν.

Τά Κομιτᾶτα εἰς τό διάστημα τοῦτο ἐξηκολούθουν συνεχίζοντα τήν εὐκλεῆ σειράν τῆς ἐπονειδίστου ἱστορίας αὐτῶν. Ἐν Ζαγοριτσάνη ἐφόνευσαν τήν μάμμην τῆς ἐν Χολίστη διδασκαλίσσης ἡμῶν, ἐν Βαψορίῳ τήν σύζυγον τοῦ Σιμιτζῆ μή εὑρόντες τόν σύζυγόν της, ἀναχωρήσαντα πρό τινος εἰς τήν ξένην, διότι ὁ δυστυχής εἶχε φιλοξενήσει τόν Μητροπολίτην εἰς τήν οἰκίαν του κατά τήν ἀνά τά Κορέστια περιοδείαν του, τόν ἀδελφό του Λάζον καί μίαν γυναῖκα. Ἐν Μπρεσνίτση ἐπολιόρκησεν ὁ Τσακαλάρωφ τήν οἰκίαν τοῦ ὁμογενοῦς Ἀντωνίου Ζάϊκου, οὗτινος ὁ υἱός Στωγιάνος κινδυνεύσας νύκτα τινά νά φονευθῇ παρά τοῦ ἰδίου ἔλαβε τά ὅπλα καί ἠκολούθησε τόν Κώτη· μετά τήν πολιορκίαν τά γυναικόπαιδα ἐπήδησαν ἐκ τῶν παραθύρων μετ' ἄλλων γυναικῶν ἐκ Κωστενετσίου, αἵτινες ἐφιλοξενοῦντο μετά τήν πυρπόλησιν τοῦ χωρίου των καί ἐσώθησαν, ὁ δέ Ζάϊκος μετά τοῦ υἱοῦ του Λάζου, προβλέπων ὁποῖον οἰκτρόν τέλος θά εἶχε εἰς τάς χεῖρας τοῦ Τσακαλάρωφ ἤρχισε νά πυροβολῇ κατά τῶν κομιτῶν, ἀφ' οὗ δ' ἐφόνευσαν καί ἐπλήγωσάν τινας αὐτῶν, ὁ μέν Ζάϊκος ἐπληγώθη καί μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἀπεβίωσεν, ὁ δέ υἱός του Λάζος φονευθείς φεύγων, ἐρρίφθη εἰς τάς φλόγας τῆς πυρποληθείσης οἰκίας του. Τήν αὐτήν ἡμέραν ἀπηγχόνισαν καί τόν μουχτάρη μας Γεώργιον Καραολάνην τόν δ' ἀγροφύλακα τοῦ χωρίου Λάμπρον ἐλόγχισαν.

Κατά τήν κατάληψιν τοῦ Νεστραμίου ἐφόνευσαν τόν ἡμέτερον Παῦλον Παληόμπεην εἰς τό κέντρον τοῦ χωρίου κατά τόν αὐτόν τρόπον, ἔκαυσαν δέ τήν οἰκίαν τοῦ ὁμογενοῦς Κώστα Στρεμπρένου, ἀπουσιάζοντος καί μιᾶς γυναικός συγγενοῦς του, ἐλεηλάτησαν δέ τήν οἰκίαν τοῦ Χρήστου Χατζῆ, τόν ὁποῖον θά ἐφόνευον μετά τοῦ Κώστα ἐάν εὕρισκον ἐν τῷ χωρίῳ· ἐκεῖ ἐφόνευσαν καί ἕναν ὀθωμανόν. Ὁ ἐκ Ποσδιβίστης ἡμέτερος μουχτάρης Χρῆστος τόν ὁποῖον παρευρεθέντα κατά τήν ἡμέραν τῶν σφαγῶν ἐφιλοξένησα ἐπί ἀρκετάς ἑβδομάδας ἐν τῇ Μητροπόλει, ἀναχωρήσας εὗρεν οἰκτρόν θάνατον, πληγείς διά 50 λογχῶν ἐν Κονομπλατίῳ. Ἐν Λαμπανίτση ὁ θεῖος τοῦ παπᾶ-Γερμανοῦ 90ούτης γέρων κατεκερματίσθη εἰς 4 τεμάχια, ἡ κεφαλή του ἐρρίφθη ἐκ τοῦ παραθύρου εἰς τάς ὁδούς καί ἐπυρπολήθη ὁ οἶκος του μετ' ἄλλων ἑλληνικῶν οἰκιῶν.

Ἡ συμμορία Κόλη πρό 10 ἡμερῶν εἰσῆλθε νυκτός εἰς Λόσνιτσα καί ἀπέσπα-

σε παρά τῶν χωρικῶν περί τάς 30 λίρας.

Ἑτέρα συμμορία μέ τινα ἱερέα Γερμανόν ἐκ Τσερέσνιτσας νυκτός ἀφήρεσε παρά τῶν χωρικῶν Στράλτσης περί τάς 40 λίρας.

Ὁ δέ Τσακαλάρωφ πρό 10 ἡμερῶν κατῆλθεν εἰς Καστανοχώρια καί ἀπωλέσθησαν τά ἴχνη του, ἐπιμελῶς κρυπτόμενος ἕνεκα τοῦ κινδύνου, ὅν διατρέχει.

Ὡς βλέπετε ἐκ τῶν εἰρημένων τά λησταντάρτικά σώματα διασκορπισθέντα 3
ἐτράπησαν τόν ληστρικόν βίον καί συναθροίζοντα χρήματα φεύγουν διά Θεσσαλίας εἰς Βουλγαρίαν, μετ' ἐπιτάσεως δέ διαδίδεται ὅτι ὁ Τσακαλάρωφ ἑτοιμάζεται διά τῆς αὐτῆς ὁδοῦ ν' ἀναχωρήση.

Ὅσον δ' ἀφορᾶ εἰς τάς ἐνεργείας τοῦ στρατοῦ, οὗτος ἐξακολουθεῖ συναθροίζων τά ὅπλα καί ἀπολύων τούς προσερχομένους. Ἐκτός δέ τῶν φόνων, οἵτινες ἐγένοντο κατά τόν πόλεμον, καθ' ὅν ἀπωλέσθησαν καί πολλοί τῶν ἡμετέρων, ὁ στρατός τῇ ὑποδείξει συλλαμβάνει καί ἀποστέλλει τούς φανατικωτέρους ὅπου δεῖ· οὕτω ὁ ἐν Χρουπίστη βούλγαρος συλληφθείς ἐφονεύθη ἔξω τῆς πόλεως, ὁ βούλγαρος ἱερεύς Ἀποσκέπου μετά 7 ἄλλων ἀποφυλακισθέντες ἐφονεύθησαν παρά τό χωρίον· ὁ φανατικός παπᾶ-Ἀναστάσιος Τσαρνοβίστης μετά τῶν ἀδελφῶν του συλληφθείς ὑπέστη τήν αὐτήν τύχην, ὡς καί ὁ ἐκ Κονομπλατίου ἀνεψιός του Τσῆλιο Κῶτε καί ἄλλοι τινές. [Βλ. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 60ό, σελ. 655].

Ὁ εἷς τῶν 2 ἱερέων Σιστέβου παπᾶ-Δημήτριος μετά 3 ἄλλων ἀνθιστάμενοι εἰς τήν ὑποταγήν τοῦ χωρίου ὑπό τήν Μητρόπολιν συλληφθέντες ἀπεστάλησαν εἰς Μοναστήριον, ὡς καί ἡ σημαιοφόρος τοῦ Παπατραϊκωφ βουλγαροδιδασκάλισσα Τερπένα, ἡ τῆς Ζαγοριτσάνης βουλγαροδιδασκάλισσα Μασλίνα ἡ σημαιοφόρος τοῦ Τσακαλάρωφ, ἀπεστάλη ἐπίσης εἰς Μοναστήριον καί κατεδικάσθη εἰς 3ετῆ φυλάκισιν. 10 ἐκ τῶν βουλγάρων Χρουπίστης συλληφθέντες διέμενον ἐν τῇ φυλακῇ, ἕως οὗ ἐπέδωκαν ἀναφοράν εἰς τήν Μητρόπολιν, ἐπί τῇ βάσει δέ ταύτης ἠνήχθη ὑπό τῆς Κυβερνήσεως ἡ σφραγισθεῖσα ἐκκλησία ἡμῶν.

Ὁ Τσερεσνίτσης βούλγαρος ἱερεύς Γερμανός συλληφθείς ἐνοχοποιήθη ἐπαρκῶς κατά τρόπον ἐξασφαλίζοντα αὐτῷ ἰσόβιον ἐξορίαν.

Ἐν πάσῃ ὅμως περιπτώσει εἶναι ἀνάγκη νά εἰδοποιηθῇ τηλεγραφικῶς ἡ Ἑλληνική Κυβέρνησις ὅπως λάβῃ σύντονα μέτρα ἀνά τήν μεθόριον καί ἰδία παρά τό Βελεμίστι, διότι οἱ Βλαχοποιμένες καί τινες κυρατζῆδες μεταφέρουσι πολλούς τῶν κακούργων εἰς τήν Ἑλλάδα, δέν εἶναι δέ παράδοξον καί ὁ Τσακαλάρωφ ν' ἀναχωρήσῃ διά τῆς αὐτῆς ὁδοῦ· φρονῶ ὅτι εἶναι καλόν πάντες οἱ ἐντεῦθεν μεταβαίνοντες ἤ ἐπιβαίνοντες εἰς τά ἀτμόπλοια Βόλου καί Πειραιῶς νά ὑποβάλλωνται ὑπό αὐστηράν ἐξέτασιν· οἱ δέ μή ἔχοντες διαβατήρια νά συλλαμβάνωνται πάντες, καθ' ὅσον ἐπληροφορήθην, ὅτι πολλοί τῶν κακούργων ἐδραπέτευσαν διά Θεσσα-

λίας εἰς Βουλγαρίαν, τινές δ' αὐτῶν παραμένουσιν ἐν Θεσσαλία. Οὕτω πρό τινων ἡμερῶν ἀνεχώρησεν ὁ Κόλης ἐκ Μοκραίνης καί ὁ Ποπώφ, σπουδαῖοι ὁπλαρχηγοί μετ' ἀρκετῶν κακούργων ὀπαδῶν των.

Μετ' ἀγάπης

† ὁ Καστορίας Γερμανός

[Φάκελος Μοναστηρίου 1903, ΑΥΕ]

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 55ο

Ἐν Σέρραις τῆ 4η Δεκεμβρίου 1903

Πρός

τό ἐπί τῶν Ἐξωτερικῶν Β[ασιλικόν] Ὑπουργεῖον

Ἔλαβον χθές τό ὑπ' ἀρ. 3497 (ἐμπ) ἔγγραφον τῆς Υ.Ε., ἐπειδή δέ αὕτη ἀπεκδέχεται τήν γνώμην τῶν Προξενικῶν Ἀρχῶν σπεύδω νά ὑποβάλλω κρίσεις τινάς.

Α'. Τό ζήτημα τῆς **ἐν Εὐρώπη κοινῆς γνώμης** ὅπερ πραγματεύεται τό εἰρημένον ἔγγραφον τῆς Υ.Ε. κανονίζεται δεόντως διά τοῦ γραφείου τοῦ τύπου οὗ τήν ἵδρυσιν μετ' εὐχαριστήσεως ἔμαθον ἐκ τοῦ ὑπ' ἀρ. 3692 ἐγγράφου τῆς Υ.Ε.

Β'. Τούς **κινδύνους** οὕς ἐνέχει τό συμπληρωματικόν Αὐστρορωσικόν μεταρρυθμιστικόν σχέδιον - ἰδίως δέ τό 3ον καί 4ον αὐτοῦ ἄρθρα - διεῖδον πάντες οἱ ὀλίγον προσέχοντες τόν νοῦν. Βεβαίως οἱ κίνδυνοι οὗτοι ἔγκεινται ἐν τῶ καθορισμῶ τῶν ἐπί τοῦ Μακεδονικοῦ ἐδάφους σφαιρῶν ἐπιρροῆς τῶν βαλκανικῶν ἐθνικοτήτων, ἐν τῶ χαρακτηρισμῶ τῶν κατοίκων τῆς Μακεδονίας ὡς Ἑλλήνων, Βλάχων, Σέρβων, Ἀλβανῶν, Τούρκων ἤ Βουλγάρων ἀναλόγως τῶν διαμερισμάτων, ἐν τῆ διευθύνσει ἥν θά θελήσωσι νά δώσωσι εἰς τάς τοπικάς αὐτονομίας οἱ ἐφαρμόσαντες τό 3ον καί 4ον ἄρθρον τοῦ σχεδίου.

Ὡς ὀρθῶς λέγει ἡ Υ.Ε. *«ἐν τοῖς διαμερίσμασι τοῖς οἰκουμένοις ὑπό ἀμιγοῦς Ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ οὐδείς ὑπάρχει κίνδυνος»* τοιοῦτος, ὁ δέ κίνδυνος ὑπάρχει ἐν τοῖς διαμερίσμασι τοῖς ὑπό μεικτῶν πληθυσμῶν οἰκουμένοις, κυρίως δέ ἐν οἷς ἀπαντῶσι βουλγαρόφωνοι, εἴτε σχισματικοί εἴτε ὀρθόδοξοι.

Γ'. **Ἀνάλυσις τοῦ θέματος.** Σκοπός ἡμῶν εἶναι **ἡ διατήρησις τῆς Μακεδονίας Ἑλληνικῆς.** Πρός τοῦτο ἀπαιτεῖται: α') Διατήρησις τῶν ἀλβανοφώνων, τουρκοφώνων, βλαχοφώνων εἰς τά πάτρια καί β') Ἐξελληνισμός αὐτῶν.

α'. Διατήρησις ξενοφώνων εἰς τά πάτρια.

Διά μέν τήν διατήρησιν τῶν ἀλβανοφώνων καί τουρκοφώνων ἀρκεῖ ἴσως,

ἐντεινομένη καί βελτιουμένη, ἡ ἀντιπροπαγανδική ἑλληνική ἐνέργεια ἡ γινομένη διά τῆς ἐκκλησίας καί τῶν σχολείων.

Διά δέ τήν διατήρησιν τῶν βλαχοφώνων πρέπει νά καταβληθῆ πᾶσα χρηματική θυσία καί διορισμός εἰδικῶν, νομίζω, πρακτόρων ἐρχομένων εἰς ἄμεσον καί συχνήν πρός αὐτούς σχέσιν καί *Εἰδικοῦ Ἐπιθεωρητοῦ* τῶν σχολείων αὐτῶν, καλῶς μισθοδοτουμένου καί ἱκανοῦ νά ἐπιβληθῆ εἰς τόν λαόν καί εἰς τούς προκρίτους. Ἡ ἀπώλεια τῶν Βλάχων ἐν Μακεδονία, εἶναι ἡ πλήρης καταστροφή τοῦ ἑλληνισμοῦ τῆς Μακεδονίας, λαμβανομένου || ὑπ' ὄψιν ὅτι πρός βορρᾶν τῆς γραμ- 2
μῆς ἥτις συνδέει τήν Καστορίαν, Νιάουσταν, Θεσσαλονίκην, Σέρρας καί Δράμαν οὐδέ μία ὑπάρχει - πλήν τοῦ Μελενίκου - ἑλληνόφωνος κοινότης, ὅτι δέ αἱ μέν βουλγαρόφωνοι κατ' ὀλίγον ἀποξενοῦνται τοῦ ἑλληνισμοῦ, αἱ δέ βλαχόφωνοι εὑρίσκονται ἐν μεγίστω κινδύνω ἐκρουμανισμοῦ. Μετά τήν ἀπώλειαν δέ καί τῶν Βλάχων τί ἀπομένει ἡμῖν;

Αἱ βλαχόφωνοι κοινότητες διατρέχουσι μέγιστον ἀληθῶς κίνδυνον αἱ δέ τελευταῖαι εὔνοιαι αἱ ἐπιδαψιλευόμεναι τῆ ρουμανικῆ προπαγάνδα ὑπό τῆς Πύλης, ἡ ἀναζωπύρωσις τοῦ ρουμανικοῦ ζήλου, ὡς καί ἡ πραγματική ὑποστήριξις ἧς τυγχάνει πάντοτε ἡ ρουμανική προπαγάνδα ἀπό τῶν Προξένων τῆς Αὐστρίας, θέλουσιν ἐνισχύση αὐτήν ἐπί τοσοῦτον ὥστε νά καταστραφῶσιν αἱ ἐν Μακεδονία ἑλληνικαί κοινότητες. Ἤδη ἡ Μηλόβιστα καί τό Γκόπεσι κινδυνεύουσιν ἐν τῶ Βιλαετίω Μοναστηρίου, ἴσως δέ καί ἄλλαι κοινότητες[1], ἐν δέ τῶ Βιλαετίω Θεσσαλονίκης ἀπαντῶσι βλαχόφωνοι κοινότητες καταστᾶσαι τοσοῦτον μικραί καί ἀσθενεῖς ὥστε συνεχωνεύθησαν μετά τῶν βουλγαροφώνων σχισματικῶν[2], ἄλλαι δέ τοσοῦτον

---

1. Γράμμα ἐκ Μοναστηρίου τῆς 29ης Νοεμβρίου [1903]: «Οἱ Ρωμοῦνοι ἐνέτειναν πολύ τάς ἐνεργείας των· θα μᾶς ἐκτοπίσουν, φαίνεται ἀπό Γκόπεσι, Μηλόβισταν κ.ἀ.».

2. Εἶχον ὑποβάλει ἅμα τῆ ἐπιστροφῆ μου ἐκ Μελενίκου, ἔκθεσιν εἰς τό Ὑπουργεῖον περί τῆς περιοδείας μου· ἀποσπῶ χωρίον τι αὐτῆς ἐνταῦθα σχετιζόμενον πρός τούς Βλάχους: «Ἐν τέ τῶ καζᾶ Νευροκόπου καί ἐν τῶ τοῦ Μελενίκου παρετήρησα - ἀλλά καί ἐν ἄλλοις διαμερίσμασιν - ὅτι ὑπάρχει φθίνουσα μέν ἀλλά χρησιμοποιήσιμος ἡ δύναμις τῶν Βλάχων ἐκείνων οἵτινες κατά μικροσκοπικάς κοινότητας ἐκ 2-20 οἰκογενειῶν κατοικοῦσιν ἐγκατεσπαρμένοι ἐν κέντροις βουλγαροφώνων καί παλαίουσιν ὑπέρ τῆς διατηρήσεως τοῦ ἑλληνισμοῦ αὐτῶν, ἤ παλαίσαντες ὑποκύπτουσι κατά τό φαινόμενον πρό τῆς ἐνόπλου βίας. Εἶναι ἀξία θαυμασμοῦ ἡ ἐθνική ἀντοχή καί τά ἄλλα τῶν Βλάχων προτερήματα, τῶν τέ συνοικισθέντων εἰς τάς κώμας καί πόλεις ὡς καί τῶν κατεχόντων τά ὄρη νομάδων ποιμένων, ἀπορῶ δέ πώς ἔχοντες ἐν Μακεδονία τοιοῦτο στοιχεῖον, τοιοῦτο γένος ὀρεινόν, νοήμον, ὑπερήφανον καί φιλοπόλεμον οὐ μόνον δέν μετεχειρίσθημεν αὐτό, ὅσον ἔπρεπε, πρός περιφρούρησιν τῶν ἐν τῆ χώρα δικαίων ἡμῶν, ἀλλά καί ἀφήκαμεν αὐτό νά ἀποδεκατισθῆ ἐκ τῶν ἐπιθέσεων τῶν ἐνόπλων βουλγάρων. Λύπης αἴσθημα προξενεῖ ἡ καταστροφή ἀόπλων ὑπερηφάνων ὑφ' ὡπλισμένων ταπεινῶν.

Ἐν Προσοτσάνη τῆς Δράμας ἡ μικρά βλαχόφωνος κοινότης, ἐνισχυομένη ὑπό τῆς γειτονίας τῶν Ἑλλήνων καί τῆς ὑπό τούτων καλλιεργείας τῶν καπνῶν καί οἰκονομικῆς ἐκμεταλλεύσεως τῶν βουλγαροφώνων, ἐξελληνίζει τήν κωμόπολιν βαθμηδόν.

φανατικαί ὑπέρ τοῦ ρουμανισμοῦ ὥστε ἀναγνωρίζουσι τήν Ἐξαρχίαν ὡς πνευματικήν κεφαλήν ἵνα τελῶσιν ἀκωλύτως τήν λειτουργίαν ρουμανιστί ἐν ταῖς ἑαυτῶν ἐκκλησίαις. Ἐν ἀμφοτέροις δέ τοῖς Βιλαετίοις οἱ ρουμανίζοντες πρός ἐπιτυχίαν τῶν σκοπῶν αὐτῶν συνεννοοῦνται καί συμπράττουσι μετά τοῦ βουλγαρικοῦ Κομιτάτου[3].

Διά δέ τήν διατήρησιν τῶν βουλγαροφώνων, ἐπειδή ἡ βουλγαρική προπαγάνδα γίνεται διά τῆς ἐξαπατήσεως καί τῆς βίας ἀπαιτεῖται: α') Κατήχησις καί β') Ἀντίταξις βίας εἰς τήν βίαν.

3 α') Ὥστε καί πράκτορες κατηχηταί καί ἵδρυσις κέντρων ἐν ταῖς ἑλληνικαῖς κοινότησιν εἶναι χρησιμότατα μέσα πρός || διατήρησιν τῶν βουλγαροφώνων εἰς τά πάτρια· ἀλλά δέν ἀρκοῦσι ταῦτα, χρειάζεται καί βία.

Οἱ βουλγαρόφωνοι ὀρθόδοξοι, ἄν δέν ὑπῆρχε Κομιτᾶτον, ἤθελον μένει αἰωνίως ἥσυχοι, νομοταγεῖς καί πιστοί εἰς τήν πίστιν ἥν εὑρέθησαν ἔχοντες ἀπό τῶν προγόνων αὐτῶν, οὐδ' αὐτῆς τῆς κατηχήσεως θά εἶχον ἴσως ἀνάγκην. Αἱ κατηχήσεις καί ἐνθαρρύνσεις ἐνδείκνυνται ὡς ἐπιβαλλόμεναι ἕνεκα τῆς ἐξασκηθείσης ὑπό τῶν βουλγάρων δολιότητος καί βίας. Ἄν ὅμως οἱ βούλγαροι ἐξακολουθήσωσιν

Ἐν Σταρτσίστη ἡ μικρά βλαχόφωνος κοινότης, ἐρριμμένη ἐντός τῶν βουλγαροφώνων καί μή εὑροῦσα βοήθειαν παρ' ἄλλων Ἑλλήνων ἀπεχωρίσθη τῶν ξένων αὐτῇ στοιχείων (τῶν βουλγαροφώνων) καί ἀπεμονώθη ἀπωθήσασα τούς βουλγαροφώνους πρός τό σχίσμα.

Ἐν Πετρόβῳ ἡ μικρά βλαχόφωνος κοινότης καταβαραθρωθεῖσα ἐν τοῖς βουλγαροφώνοις ὑπέκυψεν, ἐν στιγμῇ ἐθνικῆς ἀδυναμίας, πρό τῆς βίας καί ἀπεδέχθη ἐξωτερικῶς τό σχίσμα. Ὁμοίως ἐν Τιρλίτς.

Ἐν Σπάντσα, ὅπου ὡς ἐκ τῆς θέσεως τοῦ χωρίου δέν ἠδυνήθησαν νά ἐπιβληθῶσιν ἔτι οἱ ἔνοπλοι βούλγαροι, οἱ δέ κάτοικοι μένουσι μετέωροι, ἀμφίβολοι σχισματικοί καί ὀρθόδοξοι ἀμφίβολοι, ἡ μικρά βλαχόφωνος κοινότης ἀδρανεῖ, κινδυνεύουσα νά ἀποθάνῃ ἐκ τῆς μικρότητος αὐτῆς.

Οἱ δέ ἐπί τῶν ὀρέων νομάδες Βλάχοι ἀπό ἐτῶν ἀπηνῶς καταδιωκόμενοι ὑπό τῶν βουλγάρων οἵτινες οὐδέποτε ἔπαυσαν φονεύοντες τούς κρατίστους αὐτῶν καί ζημιοῦντες τά ποίμνια αὐτῶν, ἐξασθενοῦνται, ζημιούμενοι εἰς ἐπίμετρον τελευταῖον καί ὑπό τῶν στρατιωτικῶν ἀποσπασμάτων».

3. Γράμμα τοῦ κ. Εὐγενειάδου. 2 Δεκεμβρίου [1903]. «Εὐχῆς ἔργον ἤθελεν εἶναι ἄν τούς νομάδας
3 Βλάχους, περί ὧν γράφετε || καθίστατο δυνατόν νά τούς ὁπλίσωμεν. Τήν ἀνάγκην ταύτην πρό πολλοῦ ὑπέδειξα τῷ Βαλῇ ἀπό κοινοῦ μετά τοῦ πρώην Ἄγγλου Γενικοῦ Προξένου, ἀλλ' οἱ Τοῦρκοι φοβοῦνται νά ὁπλίσωσι χριστιανούς καί ὅταν πρόκειται οὗτοι νά τοῖς παράσχωσι ὑπηρεσίας. Δύνασθε σεῖς νά ἔλθητε μέ τοὺς νομάδας εἰς συνεννόησιν; Εἶναι πολλοί εἰς τό τμῆμα σας; Θά παράσχητε ὑπηρεσίαν ἄν κατορθώσητε νά ὁπλισθῶσι χρησιμεύσωσι δ' ὡς προπύργιον κατά τῶν δολοφόνων.

Ἀληθές εἶναι ὅτι εἰς τήν περιφέρειαν Θεσσαλονίκης ὑπάρχουσι ρωμουνικά(;) χωρία ἀναγνωρίζοντα τήν Ἐξαρχίαν. Τοῦτο διά νά ἔχωσι τήν ἐλευθερίαν νά τελῶσι ρουμανιστί τήν λειτουργίαν των ἐν ταῖς ἐκκλησίαις των, νά ἔχωσι δέ καί ρουμανικά σχολεῖα μή ἐξαρτώμενα ἀπό τοῦ Πατριαρχείου(;).

Οἱ ρουμοῦνοι οὗτοι εἶναι οἱ μᾶλλον ἄσπονδοι ἐχθροί τοῦ Ἑλληνισμοῦ συνεργάζονται δέ μετά τοῦ Κομιτάτου. Τινές ἐξ αὐτῶν, ἔνοπλοι, ἀποτελοῦσι μέρος αὐτοῦ».

Ἐπειδή τά παραμεθόρια διαμερίσματα ἐλυμαίνοντο ἀπό τοῦ 1878 (καί πρότερον ἴσως) βουλγαρικαί **ληστρικαί** συμμορίαι ἡ Τουρκία εἶχεν ἀναθέσει εἰς τούς Βλάχους τήν ἐξόντωσιν αὐτῶν (ὁπλίσασα αὐτούς). Ἔπειτα ὅμως ἄφησαν αὐτούς (ἀγνοῶ διατί) καί ἔμειναν φθίνοντες ὑπό τά κτυπήματα τῶν Βουλγάρων ληστῶν, οἵτινες βραδύτερον μετετράπησαν εἰς κομίτας.

ἐνεργοῦντες διά τῶν αὐτῶν μέσων, τά πάντα περιττά, καί κατηχήσεις καί ἐνθαρρύνσεις, πλήν τῆς ἀντιτάξεως βίας εἰς τήν βίαν.

Ἀπαιτεῖται, ὅπως τελεσφορήσωσιν αἱ κατηχήσεις καί ἐνθαρρύνσεις ἡμῶν, ἡ κατάργησις τῶν Κομιτάτων, ἡ ἀντίταξις βίας εἰς τήν βίαν αὐτῶν.

Ἀλλά, εἰ καί τοῦτο οὐδόλως ἀφ' ἡμῶν ἐξαρτᾶται, ὑποτεθείσθω ὅτι **καταργεῖται** τό Κομιτᾶτον καί κατηχούμενοι δεόντως οἱ βουλγαρόφωνοι ἐμμένουσι εἰς τά πάτρια· πάλιν ἡ ἐμμονή αὕτη τῶν βουλγαροφώνων εἰς τά πάτρια δέν ἀρκεῖ ἡμῖν, διότι Ρῶσοι καί Βούλγαροι καί οἱοιδήποτε ἄλλοι Σλαῦοι αἰωνίως θά κραυγάζωσιν εἰς τήν Εὐρώπην ὅτι ὁπουδήποτε ὁμιλεῖται σλαυϊκή γλῶσσα ὑπάρχει Σλαῦος, σλαυϊκόν συμφέρον καί σλαυϊκόν ἄρα δίκαιον.

Ὑποτεθείσθω νῦν, καί τοῦτο ἐξαρτᾶται ἀπό τῆς ἡμετέρας θελήσεως, ὅτι **ἀντιτάσσομεν βίαν** εἰς τό Κομιτᾶτον καί ὅτι κατηχούμενοι συγχρόνως οἱ βουλγαρόφωνοι ἀποτρέπονται τῆς τῶν συμμοριῶν συμμετοχῆς. Πάλιν τό καλόν ὅπερ ἀποφέρομεν ἐκ τῆς ἐμμονῆς τῶν βουλγαροφώνων εἰς τά πάτρια εἶναι προσωρινόν, διότι συγκρατοῦμεν τούτους ἀπό παντός ἀνταρτικοῦ κινήματος, ἀλλά τοῦτο δέν ἐμποδίζει τάς Πανσλαυϊστικάς Ἑταιρείας, τά βουλγαρικά Κομιτᾶτα καί τάς Κυβερνήσεις τῶν σλαυϊκῶν κρατῶν νά ἔχωσιν ἐθνολογικούς χάρτας, συντεταγμένους ἐπί τῇ βάσει τῆς λαλουμένης γλώσσης, καί νά γνωρίζωσιν ὅτι οἱ σλαυόφωνοι ἐξικνοῦνται μέχρι τῆς Κορυτσᾶς, μέχρι τοῦ Ἀλιάκμονος πρός νότον τῆς Καστορίας, μέχρι τῆς θαλάσσης παρά τήν Θεσσαλονίκην καί τό Δεδεαγάτς, καί οὐχί μακράν τῆς θαλάσσης ἐν τοῖς διαμερίσμασι Σερρῶν καί Δράμας.

Ἄλλως τε ἡ ὁροθεσία τῆς Συνθήκης τοῦ Ἁγίου Στεφάνου πρόκειται αὐτοῖς ἀείποτε πρόχειρον ἴνδαλμα τῶν σλαυϊκῶν ὀνείρων καί ἀξιώσεων.

Ταῦτα δέν σημαίνουσιν ὅτι δέν πρέπει νά ἀντιτάξωμεν βίαν εἰς τήν βίαν τῶν ἐνόπλων βουλγαρικῶν στιφῶν· ἁπλῶς δεικνύουσιν ὅτι πρός διατήρησιν τῆς Μακεδονίας Ἑλληνικῆς οὐδ' αὐτή ἡ βία ἐξαρκεῖ, ἐνῶ αὕτη βεβαίως ἐξαρκεῖ, μετά καί τῆς κατηχήσεως, πρός διατήρησιν τῶν βουλγαροφώνων εἰς τά πάτρια καί ἀποτροπήν αὐτῶν ἀπό συμμετοχῆς εἰς τά τοῦ Κομιτάτου.

Λοιπόν, εἴτε καταργεῖται τό Κομιτᾶτον, εἴτε ἀντιτάσσεται αὐτῷ βία ἔνοπλος, δέν σβεννύεται ὁ χάρτης || τοῦ Ἁγίου Στεφάνου - τό μορμολύκειον τοῦτο τοῦ 4
Ἑλληνισμοῦ - οὐδέ τά σλαυϊκά ὄνειρα διαλύονται, οὐδ' ἐξουδετεροῦνται τῶν πολυωνύμων Σλαύων αἱ ἀξιώσεις.

Πρός διατήρησιν τῆς Μακεδονίας Ἑλληνικῆς ἀπαιτεῖται, πρός τῇ διατηρήσει τῶν βουλγαροφώνων ἐν τῇ ὀρθοδόξῳ πίστει καί ὁ ἐξελληνισμός αὐτῶν.

Διά ταῦτα καί ἡ προσέλευσις σχισματικῶν χωρίων εἰς τήν ὀρθοδοξίαν μικράν ἔχει δι' ἡμᾶς σημασίαν ἐφ' ὅσον, πρῶτον μέν δέν δυνάμεθα νά ἐξασφαλίσωμεν

τήν παραμονήν τῶν χωρίων τούτων ἐν τῇ ὀρθοδόξῳ πίστει, προφυλάττοντες αὐτά ἀπό τῆς βουλγαρικῆς βίας, δεύτερον δέ δέν δυνάμεθα νά ἐξελληνίσωμεν τούς κατοίκους τῶν χωρίων τούτων ἐθίζοντες αὐτούς εἰς τήν ἑλληνικήν γλῶσσαν καί εἰς τήν χρῆσιν αὐτῆς.

Ἐφ' ὅσον χωρίον τι λαλεῖ τό σλαυϊκόν αὐτοῦ ἰδίωμα, ἐπί τοσοῦτον καί οἱ Σλαῦοι θέλουσι διεκδικεῖ αὐτό, ὁσονδήποτε μεσημβρινῶς καί ἄν κεῖται τό χωρίον, καί ἐν μέσῳ ὁσουδήποτε πλήθους Ἑλληνικῶν πληθυσμῶν καί ἄν εὕρηται τοποθετημένον. Ἐκ τοῦ κινδύνου τούτου συνάγεται ἡ ἀνάγκη ὅπως προσπαθῶμεν, καί ἐξηγεῖται ὁ λόγος δι' ὅν τοῦ ἔργου ἡμῶν ἐν Μακεδονίᾳ καί Θράκῃ πρώτιστον μέλημα ἀείποτε ὑπῆρξεν ἡ προσπάθεια νά ἐξελληνίσωμεν τούς σλαυοφώνους.

β') Ἐξελληνισμός ξενογλώσσων. Θέλω ἀναπτύξῃ γνώμην τινά περί τοῦ τρόπου τοῦ ἐξελληνισμοῦ τῶν βουλγαροφώνων. Τά αὐτά μέσα, ἤ συλλήβδην ἤ καθ' ἕκαστον, θέλουσιν ἐπενέγκῃ καί τῶν ἄλλων ξενογλώσσων τόν ἐξελληνισμόν. Ἐξελληνισμός τῶν βουλγαροφώνων διά μόνου τοῦ σχολείου ἀπεδείχθη ἀδύνατος. Τό μόνον οὐσιῶδες ὅπερ κατωρθώθη ἐνίοτε διά τῆς διατηρήσεως διδασκάλων τοῖς βουλγαροφώνοις κέντροις εἶναι ὅτι κρατοῦμεν αὐτά πιστά εἰς τήν ὀρθοδοξίαν ἐφ' ὅσον δέν ἔρχονται οἱ τοῦ Κομιτάτου διά τῆς βίας νά ἀποσπάσωσιν αὐτούς. Ἡ ὀρθοδοξία ὅμως εἶναι διά τούς πλείστους τῶν βουλγαροφώνων λέξις κενή ἀφ' οὗ οἱ ἱερεῖς τῶν σχισματικῶν οὐδέν διαφέρουσι τῶν ὀρθοδόξων (ὄντες, εἴτε σχισματικοί εἴτε ὀρθόδοξοι, χωρικοί τοῦ χωρίου) πλήν δέ τῆς χρήσεως τῆς σλαυονικῆς, ἡ λειτουργία τῶν σχισματικῶν οὐδέ κατά κεραίαν παραλλάσσει τῆς τῶν ὀρθοδόξων. Καί βάπτισμα καί γάμον καί οἱανδήποτε ἱεροτελεστίαν ὀρθοδόξων χωρικῶν τελοῦσι συχνότατα σχισματικοί ἱερεῖς καί τ' ἀνάπαλιν. Ἄλλως οἱ αὐτοί ἱερεῖς μεταπηδῶσιν ἀπό τοῦ σχίσματος εἰς τήν ὀρθοδοξίαν καί ἀπό τῆς ὀρθοδοξίας εἰς τό σχίσμα, ὁσάκις μεταπηδᾷ καί τό χωρίον ἐν ᾧ ἐγεννήθησαν καί βιοῦσιν.

Οἱ διδάσκαλοι ὁμοίως, οἱ πλεῖστοι, εἶναι βουλγαρόφωνοι ἐγχώριοι, ἡ γνῶσις δέ καί τῆς βουλγαρικῆς βοηθεῖ καί αὐτούς εἰς τήν μεταπήδησιν ἀναλόγως τῶν περιστάσεων τῶν προσφερομένων μισθῶν.

Ἔν τισι μάλιστα χωρίοις, πλήν τῶν προκρίτων, οἱ ἄλλοι ἀγνοοῦσι παντάπασιν ἐάν εἶναι ὀπαδοί τοῦ Πατριαρχείου ἤ τῆς Ἐξαρχίας. Π.χ. τήν ἀρχιερατικήν ἐπιχορήγησιν τά σχισματικά χωρία τῆς περιφερείας τῆς Μητροπόλεως Σερρῶν πληρώνουσιν εἰς τούς προκρίτους τῶν χωρίων. Οὕτως ἐκανόνισαν τά πράγματα οἱ Βούλγαροι, ἵνα ἔχωσι πάντοτε ὑποχειρίους τούς προκρίτους, καλῶς ἰδόντες ὅτι ἔχοντες αὐτούς κρατοῦσι καί τοῦ χωρίου ὅλου. Πᾶς χωρικός εἶναι φιλοχρήματος, ἴσως δέ ἡ πλεονεξία εἶναι ἡ μόνη τῶν ἰδιοτήτων αὐτοῦ ἧς ἔχει συνείδησιν, οἱ δέ σλαυόφωνοι χωρικοί τῆς Μακεδονίας εἶναι πάντων τῶν χωρικῶν φιλοχρηματότατοι.

Λαμβάνοντες οἱ πρόκριτοι τά χρήματα ἅτινα - ἐάν ἦσαν ὀρθόδοξα τά χωρία - || θά 5
ἐλάμβανον οἱ Μητροπολῖται, ἐδελεάσθησαν καί μένουσι πιστοί εἰς ἐκείνους οἵτινες παρέσχον αὐτοῖς τήν εὔνοιαν ταύτην. Ἔτυχε νά ζητήσῃ ὁ Μητροπολίτης Σερρῶν τήν ἐπιχορήγησιν αὐτοῦ ἀπό χωρικῶν χωρίου ἄρτι προσελθόντος εἰς τήν ὀρθοδοξίαν, οὗτοι δ' ἀπεκρίναντο ὅτι εἶχον ἤδη πληρώσει ταύτην εἰς αὐτόν. Καί τῷ ὄντι εἶχον ἤδη πληρώσει ταύτην, οὐχί ὅμως εἰς αὐτόν ἀλλ' εἰς τούς προκρίτους τοῦ χωρίου εἰπόντας αὐτοῖς, κατά τήν συνήθειαν, ὅτι εἶχε ζητήσει ταύτην ὁ Μητροπολίτης. Οἱ χωρικοί οὗτοι οὐδέποτε, φαίνεται, εἶχον μάθει οὔτε ὅτι εἶχον γίνει σχισματικοί, οὔτε ὅτι εἶχον μείνει σχισματικοί, οὐδ' ὅτι εἶχον προσέλθει πάλιν εἰς τήν ὀρθοδοξίαν, τίς οἶδε δέ πῶς ἐξεμεταλλεύοντο αὐτούς οἱ πρόκριτοι τοῦ χωρίου αὐτῶν. Οἱ χωρικοί οὗτοι ἦσαν καί ἀπηλλαγμένοι τοῦ κόπου τῆς μεταπηδήσεως, τοσοῦτον ἡ θρησκευτική αὐτῶν συνείδησις ἦτο προηγμένη. Περί δέ ἐθνικῆς συνειδήσεως οὐδέ λόγος δύναται νά γίνῃ. Πολλαχοῦ ἐπιτόπιοι κομματικοί λόγοι, ἀλλαχοῦ δέ χρηματικοί λόγοι, δημιουργοῦσι τήν ὀρθοδοξίαν ἤ τό σχίσμα ἐν τοῖς χωρίοις.

Ἐν τούτοις ὑπάρχουσι σλαυόφωνοι χωρικοί πλέον τούτων ἀνεπτυγμένοι, ὁπωσδήποτε δέ ἡ εἰς τήν ὀρθοδοξίαν **ἐμμονή** τῶν ξενογλώσσων εἶναι ἀπαραίτητος ἡμῖν. Ἀλλά πρόκειται περί **ἐξελληνισμοῦ.** Διά τῆς συντηρήσεως, ὡς εἶπον σχολείων ἐπετεύχθη πολλαχοῦ ἡ διατήρησις τῆς ὀρθοδοξίας, ἀλλά ποῦ ἐπετεύχθη ὁ ἐξελληνισμός τῶν ξενογλώσσων;

Ἡ ἐν τῷ σχολείῳ ἐκμάθησις τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης, ὑπό μέν τῶν ἀρρένων μόνον, οὐδέν ὠφελεῖ, ὑπό δέ τῶν ἀρρένων καί τῶν θηλέων (ἥτις ἄλλως τε γίνεται ἀτελέστατα, μή προσερχομένων τακτικῶς τῶν μαθητῶν εἰς τό σχολεῖον, καί μή ὑπαρχόντων καταλλήλων διδασκάλων) δέν ἀρκεῖ. Χρησιμεύει βεβαίως ἐν τῇ ἀγορᾷ ἐνίοτε ἡ ἑλληνική γλῶσσα ἥν ἐδίδαξε τό σχολεῖον, ἀλλ' οὐδέποτε ἐν τῷ οἴκῳ. Ἡ **ἐκμάθησις** τῆς γλώσσης ἄρα δέν ἀρκεῖ· ἀπαιτεῖται καί **χρῆσις** αὐτῆς οἰκιακή. Ἡ Ἑλληνική γλῶσσα ἵνα ἐξελληνίσῃ πρέπει νά εἰσέλθῃ εἰς τήν καλύβην τοῦ χωρικοῦ. Πρέπει νά ὑπάρχῃ ἀνάγκη οἱ βουλγαρόφωνοι νά συνομιλῶσιν ἑλληνιστί μετ' ἄλλων **συγχωρίων,** ἑλληνοφώνων τούτων, διότι οὕτω μόνον δύναται κατ' ὀλίγον νά εἰσαχθῇ ἡ Ἑλληνική γλῶσσα καί εἰς τόν οἶκον τοῦ βουλγαροφώνου.

Τό σχολεῖον χρησιμεύει πρός **διδαχήν** τῆς γλώσσης τῆς Ἑλληνικῆς, ἥτις διά τούς βουλγαροφώνους εἶναι ξένη γλῶσσα. Ἀλλά πρός ἐθισμόν τῶν χωρικῶν εἰς τήν **χρῆσιν** τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης ἀπαιτεῖται ἡ πρός Ἕλληνας καθημερινή ἐπικοινωνία (ἐμπορική, ἐργατική, ἐπιγαμία, ἁπλή συναναστροφή). Π.χ. ἐν τῇ πόλει Σερρῶν ὑπῆρχον ὁλόκληροι συνοικίαι βουλγαροφώνων ἐλθόντων ἐκ τῆς περιοίκου. Ἐκ τῆς μετά τῶν Ἑλλήνων κατοίκων τῆς πόλεως ἐπικοινωνίας ἐξελληνίσθησαν σχεδόν ἅπαντες. Τό αὐτό συμβαίνει πολλαχοῦ.

Εἴτε - προκειμένου νά ἐφαρμοσθῶσι μεταρρυθμίσεις ἐν Μακεδονίᾳ - καταργηθῶσιν αἱ διά Κομιτάτων ἐνέργειαι τῶν βουλγάρων, εἴτε μή καταργηθῶσιν αὗται, σκοπιμώτατον θεωρῶ πρός ἐξελληνισμόν τῶν ξενογλώσσων, πρός τῇ ἐξακολουθήσει τῆς διά τῶν σχολείων (βελτιουμένων) ἐργασίας:

1) **Τήν οἰκονομικήν ἐκμετάλλευσιν τῆς χώρας**, δηλαδή,

α') Τήν ἀγοράν τῶν γαιῶν τῆς χώρας καί τόν κατοικισμόν Ἑλλήνων ἀνά μέσον τῶν ξενογλώσσων ἐν τῇ ὑπαίθρῳ (ὑποστήριξις τῆς γεωργίας).

β') Ὑποστήριξιν τῶν καθαρῶς Ἑλληνικῶν διαμερισμάτων (ὑποστήριξις γεωρ-
6 γίας, ἐμπορίου, || βιομηχανίας).

γ') Ἐνίσχυσιν τῶν ἐν μεικτοῖς διαμερίσμασι καθαρῶς Ἑλληνικῶν ἤ ἑλληνοβλαχικῶν ἤ ἑλληναλβανικῶν κέντρων (ὑποστήριξις γεωργίας, ἐμπορίου, βιομηχανίας), καί

2) **Τήν ἐκπαίδευσιν πλείστων τέκνων βουλγαροφώνων** ἐν Ἑλλάδι καί Κωνσταντινουπόλει.

1.α') Οἱ βούλγαροι ἔχοντες ἀγροτικούς πληθυσμούς, ἐν Μακεδονίᾳ στερούμενοι δ' ἀστικῶν, ἐπεχείρησαν, ἐπιτυχόντων ἐν μέρει, νά ἐκβουλγαρίσωσι τάς Ἑλληνικάς ἤ ἑλληνοβλαχικάς πόλεις καί κωμοπόλεις διά συστηματικῆς **παρεισαγωγῆς** χωρικῶν εἰς αὐτάς καί ἄλλων βουλγαρομακεδόνων οὕς ἀνέθρεψαν καί ἐφανάτισαν ἐν Βουλγαρίᾳ.

Ὁπωσδήποτε ἐπέτυχον οὕτω τήν σύστασιν βουλγαρικῶν κοινοτήτων ἐν Σέρραις, Θεσσαλονίκῃ, Κρουσόβῳ, Μοναστηρίῳ καί ἀλλαχοῦ.

Ἡμεῖς τοὐναντίον, ἐν τῇ μέσῃ Μακεδονίᾳ ἔχομεν πόλεις καί κωμοπόλεις ἑλληνικάς ἤ ἑλληνοβλαχικάς στερούμενοι ἑλληνικῶν πληθυσμῶν ἐν τῇ ὑπαίθρῳ χώρᾳ. Ὅ,τι ἔπραξαν οἱ βούλγαροι πρός ἐκβουλγαρισμόν τῶν πόλεων, τοῦτο δυνάμεθα - μετά τινος δυσκολίας βεβαίως - νά πράξωμεν ἡμεῖς πρός ἐξελληνισμόν τῆς ὑπαίθρου. Ἀπαιτεῖται συστηματικός συμφυρμός Ἑλλήνων γεωργῶν μετά τῶν βουλγαροφώνων καί ἐπιτήρησις αὐτῶν ὅπως οὐ μόνον μή ἀπωλέσωσι καί αὐτοί τήν γλῶσσαν αὐτῶν ἀλλά καί ἐπιβάλλωσι ταύτην εἰς τούς βουλγαροφώνους - ἤ μᾶλλον ὑποστήριξις αὐτῶν ὑλική καί ἠθική ὑπό τόν ὅρον τοῦτον. Τό ἐγχείρημα δέν εἶναι εὐχερές οὐδέ δύναται νά κατορθωθῇ τῇ ἰδιωτικῇ μόνον πρωτοβουλίᾳ.

Ὑπάρχουσιν ἐν ἁπάσῃ μέν τῇ Μακεδονίᾳ, παρά δέ τήν Θεσσαλονίκην εὐθυνόταται γαῖαι, χέρσοι, ἐλλείψει χειρῶν πρός καλλιέργειαν αὐτῶν ἤ κεφαλαίων πρός ἀγοράν καί ἐκμετάλλευσιν αὐτῶν. Οὐ μόνον δέν ἀγοράζονται αἱ γαῖαι αὗται ὑπό τῶν Ἑλλήνων οἵτινες ἀφήνουσι τούς Ἑβραίους καί Τούρκους νά ἀγοράζωσιν αὐτάς βαθμηδόν, ἀλλά πολλαχοῦ καί πωλοῦσι τάς ἑαυτῶν γαίας οἱ Ἕλληνες εἰς Βουλγάρους, ὡς συνέβη τοῦτο ἐν τῷ διαμερίσματι Δεδέαγατς ἔνθα, ἐνῷ πρίν ἦσαν

εὐαριθμότατοι, οἱ Βούλγαροι μηδέν κατέχοντες, νῦν ἀριθμοῦνται κατά χιλιάδας, κατέχοντες τήν γῆν (πλείονες τῶν 11 χιλιάδων).

Ὑπάρχουσι Ἑλληνικοί πληθυσμοί ἐπιρρεπεῖς εἰς τήν μετανάστευσιν. Διατί νά μή διευθύνηται ἡ μετανάστευσις αὐτῶν πρός τήν Μακεδονίαν; Βεβαίως οἱ βιωτικοί ὅροι ἐν Τουρκία εἶναι δύσκολοι. Οἱ Ἕλληνες τῆς Πελοποννήσου π.χ. ἤ τοῦ Καυκάσου, τῶν νήσων, τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, δυσκόλως ἄν μή οὐδόλως θά ἀπεφάσιζον νά μετοικίσωσιν εἰς ἔδαφος τουρκικόν, εἰς χώραν μή παρέχουσαν αὐτοῖς κρείττονας ὅρους ζωῆς. Οἱ δ' Ἕλληνες τῆς Μακεδονίας οἱ κατά τό πλεῖστον μή ὄντες καθαρῶς ἀγροτικοί πληθυσμοί, οἱ μοιραίως πρός τήν θάλασσαν ἤ τά μεγάλα κέντρα φερόμενοι καί οἱ μεταναστεύοντες εἰς τήν Ἑλλάδα καί ξένας χώρας πρός πλουτισμόν ἤ ἀπαλλαγήν τῶν δεινῶν τοῦ ἐν Τουρκία βίου, δυσκόλως θά ἀπεφάσιζον νά συνοικισθῶσιν εἰς βουλγαρόφωνα χωρία αὐτοί οἱ κατοικοῦντες ἐν χωρίοις καί κωμοπόλεσιν ἀνωτέραις τῶν βουλγαρικῶν καλυβῶν.

Πλήν τούτου οἱ βουλγαρόφωνοι δέχονται νά καλλιεργῶσι τήν γῆν ὡς δουλο- 7
πάροικοι ἐνῶ Ἕλληνας τοιούτους, πλήν Θεσσαλῶν, Εὐβοέων καί Μακεδόνων τινῶν, δέν γνωρίζω. Δι' ὅ καί λαμβάνονται κατά προτίμησιν ὑπό τῶν Ἑλλήνων, Τούρκων καί Ἰουδαίων γαιοκτημόνων ὡς ὑπομίσθιοι γεωργοί οἰκονομικώτεροι παντός ἄλλου οἱ βουλγαρόφωνοι. Οἱ βουλγαρόφωνοι ἐργάζονται πολύ καί ζητοῦσιν ἐλάχιστα. Ἡ κάθοδος τῶν βουλγαροφώνων πρός τήν θάλασσαν ἐκ τούτου κυρίως τοῦ λόγου προῆλθεν, ὅτι δηλαδή οἱ γαιοκτήμονες, καί Τοῦρκοι καί Ἕλληνες καί Ἰουδαῖοι, λαμβάνουσι τούτους ὡς καλλιεργητάς τῶν τσιφλικίων αὐτῶν. Ἀλλ' οἱ γαιοκτήμονες, ὡς εἶπον, δέν εἶναι πάντες Ἕλληνες, ὀλίγοι εἶναι Ἕλληνες· ὀλίγοι Ἰουδαῖοι· οἱ δέ πλεῖστοι Τοῦρκοι. Ἀλλά καί οἱ Ἕλληνες γαιοκτήμονες ἀδιαφοροῦσι περί τῆς ἐθνικῆς ζημίας ὅταν πρόκειται περί προσωπικοῦ κέρδους. Ἴσως καί δέν ἀναλογίζονται τό μέγεθος τοῦ ἐθνικοῦ κινδύνου ὅν παρασκευάζουσι διά τῆς προσλήψεως βουλγαροφώνων εἰς τά κτήματα αὐτῶν. Ποσάκις ἤκουσα Ἑλλήνων ἀποκρινομένων εἰς τό ἀνήσυχον ἐρώτημά μου: *«Ἕως ποῦ φθάνουν τά βουλγαρόφωνα χωρία πρός νότον;»* διά τῆς φράσεως· *«Μά αὐτά εἶναι τσιφλίκια»* δηλαδή· *«Τί φοβεῖσθε; Οἱ κάτοικοι τῶν χωρίων τούτων εἶναι δουλοπάροικοι, οἱονεί κτήνη. Ἡμέτεροι ἤ τοῦρκοι κατέχουσι τήν γῆν».*

Βεβαίως κτήνη εἶναι οἱ βουλγαρόφωνοι οὗτοι, ἀλλά κτήνη λαλοῦντα τήν βουλγαρικήν, ἀλλά κτήνη δυνάμενα, τῇ ὑποστηρίξει ἄλλων, νά ἀγοράσωσι τήν γῆν ἡμέραν τινά, διότι τίς ἐγγυᾶται ὅτι ὁ Τοῦρκος ἤ ὁ Ἕλλην γαιοκτήμων δέν θέλει πωλήση αὐτήν εἰς τούς δουλοπαροίκους αὐτοῦ ὅταν οὗτοι προσφέρωσι τιμήν συμφέρουσαν; Ἀφοῦ ἡ ἰδιωτική πρωτοβουλία, ἐκ ραθυμίας ἤ κερδοσκοπίας, δέν ἀρκεῖ οὐδέ πρός διδαχήν τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης εἰς τούς γεωργούς τσιφλικίων ἀνη-

κόντων εἰς Ἕλληνας, πολύ ὀλιγώτερον δύναται νά ἐπαρκέσῃ πρός ἐπηρεασμόν καί τῶν περιοίκων βουλγαροφώνων καί πρός κατάκτησιν τῆς χώρας δι' ἐγκαταστάσεως **Ἑλληνικῆς** γεωργίας ἐν Μακεδονίᾳ. (Διατήρησις τῆς γῆς ἐν Ἑλληνικαῖς χερσίν. Ἐξελληνισμός ἤ ἐκτοπισμός βουλγαροφώνων).

Ἠδυνάμεθα νά κατακυριεύσωμεν τῆς Μακεδονίας γεωργικῶς ἐάν τῇ ἰδιωτικῇ πρωτοβουλίᾳ ἐπήρχετο ἐπίκουρος καί ρυθμιστής κυβερνητικός τις γνώμων ἐξ Ἑλλάδος. Τά κεφάλαια τῶν Ἑλλήνων καί κεφαλαιούχων ἄς διηυθύνωντο πρός τήν Μακεδονίαν καί δι' αὐτῶν ἄς ἠγοράζωντο γαῖαι ἐν τῇ χώρᾳ. Ἄς ἠμποδίζωντο οἱ γαιοκτήμονες νά πωλῶσι τάς γαίας αὐτῶν εἰς βουλγάρους. Ἄς ὑπῆρχε Γεωργική Ἑταιρεία ἤ Τράπεζα ἥτις νά ἠγόραζε τά πωλούμενα κτήματα ὅπως μεταπωλήσῃ αὐτά πάλιν εἰς Ἕλληνας. Οἱ Ἕλληνες οἱ μεταναστεύοντες ἄς διηυθύνωντο ἁρμοδίως πρός τήν Μακεδονίαν ὑποστηριζόμενοι καί ἐγκαθιστάμενοι ἐκεῖ ὅπου ἤθελεν ὑποδειχθῇ αὐτοῖς. Ἄς ἠμποδίζωντο δ' ἀπό τῆς μεταναστεύσεως οἱ Ἕλληνες τῆς Μακεδονίας.

Χρειάζεται νά τεθῇ δέλεαρ ἐν τοῖς βουλγαροφώνοις κέντροις ἵνα συρρεύσωσιν οἱ Ἕλληνες; Ἄς τεθῇ τό δέλεαρ τοῦτο ὑπό τῆς Γεωργικῆς Τραπέζης. Ἡ Γεωργική αὕτη Τράπεζα θά εὐκολύνῃ καί τούς βουλγαροφώνους γεωργούς, τήν δέ ἰσχύν ἥν ἔχουσι νῦν τοκισταί καί τοκογλύφοι θά εἶχε, πολύ μείζονα, ἡ Τράπεζα
8 || δανείζουσα ἐπί συμφέροντι τόκῳ εἰς τόν γεωργόν. Ὑποστηρίζουσα ἡ Ἑλληνική Κυβέρνησις τήν Γεωργικήν Τράπεζαν θά ἔθετεν αὐτῇ ὅρους τινάς, θά προήρχετο μετ' αὐτῆς εἰς συνεννοήσεις τινάς σκοπούσας τῶν ἐθνικῶν συμφερόντων τήν προαγωγήν. Ἀναπτυσσομένης οὕτω τῆς γεωργίας καί καλλιεργίας καί συρρεόντων Ἑλλήνων εἰς τήν ὕπαιθρον χώραν θά ἐξετοπίζωντο βουλγαρόφωνοι, ἀλλά καί θά ἀφωμοιοῦντο, θά ἐξελληνίζωντο βουλγαρόφωνοι τελοῦντες ὑπό τήν πλουτοκρατικήν κυριαρχίαν τῶν Ἑλλήνων ἐν οἰκονομικῇ ὑποδουλώσει.

1.β'.γ') Ὁμοίως ἡ οἰκονομική ὑποστήριξις τῶν καθαρῶς Ἑλληνικῶν διαμερισμάτων καί τῶν ἐν ἀναμείκτοις διαμερίσμασιν Ἑλληνικῶν κέντρων, ἡ εὐεξία πάντων τούτων θά ἐπηρέαζε καί τά πέριξ. Ἔχομεν πᾶν συμφέρον καί τά νοτιώτατα καί Ἑλληνικώτατα διαμερίσματα τῆς Μακεδονίας νά ὑποστηρίξωμεν οἰκονομικῶς καί τά Ἑλληνικά κέντρα τά ἐν ἀναμείκτοις διαμερίσμασι κείμενα.

Ἐν τοῖς Ἑλληνικοῖς διαμερίσμασιν ἡ ἡσυχία εἶναι (ἐκτός ἐξαιρέσεων) πλήρης καί βεβαίως μέν οἱ ὅροι τῆς ζωῆς δέν εἶναι ὅπως ἐν Ἐλβετίᾳ ἤ Βελγίῳ εὐνοϊκοί, ἀλλά δέν ἐγεννήθημεν οὔτε Ἐλβετοί οὐδέ Βέλγοι, ἐκεῖ δέ ὅπου ἐγεννήθημεν ὀφείλομεν νά καταστῶμεν βιώσιμοι παλαίοντες κατά τῶν ἐμποδίων. Ὁ δέ βίος ἐν τοῖς καθαρῶς Ἑλληνικοῖς διαμερίσμασιν εἶναι βιώσιμος παρά τά βάρη καί τά ἐμπόδια, δύναται δέ ὑποβοηθούμενος καί νά προαχθῇ. Ἐπισφαλεστέρα ἡ διαβίωσις καί

ἀνάπτυξις ἐν τοῖς πρός τά ἐνδότερα ἑλληνικοῖς κέντροις. (Βιτώλια, Φλώρινα, Κρούσοβον, Γιαννιτσά, Μελένικον, Πετρίτσι, Νεβροκόπον καί νομάδες βλάχοι οἵτινες ἀντιπροσωπεύουσι τήν ἑλληνικήν κτηνοτροφίαν ἐν Μακεδονία).

Ἵδρυσις ὑποκαταστημάτων Ἑλληνικῆς τινος ἰσχυρᾶς Τραπέζης (π.χ. τῆς Τραπέζης Ἀθηνῶν) ἐν διαφόροις κέντροις, οὐ μόνον θέλει ἐπενέγκη κεραυνοβόλα ἀποτελέσματα ἐθνικῆς ὠφελείας, ἀλλά θέλει ἀποφέρη πλεῖστα κέρδη εἰς τήν Τράπεζαν. Ἀπόδειξις τούτου ἡ ἐπίδοσις τῆς Τραπέζης Θεσσαλονίκης καί ἡ παρομοία ἐπίδοσις τοῦ ἄρτι ἐν Θεσσαλονίκη ἱδρυθέντος ὑποκαταστήματος τῆς Τραπέζης Μυτιλήνης, παρά τά μικρά αὐτῆς κεφάλαια καί τήν προΰπαρξιν ἄλλων ἐν Μακεδονία Τραπεζῶν, τῶν τῆς Θεσσαλονίκης καί τῆς Ὀθωμανικῆς.

Τήν μεγίστην ἀνάγκην ἱδρύσεως ὑποκαστημάτων Ἑλληνικῶν Τραπεζῶν ἀπό πολλοῦ ἀνεγνώρισαν καί ὑπέδειξαν καί τραπεζῖται καί ἔμποροι καί πολιτικοί ἄνδρες. Διευθύνων δέ τό ἐν Μοναστηρίῳ Προξενεῖον ὑπέδειξα αὐτήν καί ἐγώ· καί τό ἐνταῦθα Προξενεῖον διευθύνων, πάλιν ὑποδεικνύω· οὐδέ θά παύσω ποτέ ὑποδεικνύων.

Ἔπειτα χρειάζεται ὑποστήριξις τῶν ὑπαρχόντων ἐν Μακεδονία Ἑλληνικῶν Βιομηχανιῶν καί καλλιεργειῶν καί ἀρωγή πρός ἀνάληψιν νέων. Ἡ ἐν τῷ διαμερίσματι Δράμας καί Καβάλας καλλιέργεια τῶν καπνῶν ἐξελληνίζει βαθμηδόν ὅλον τό διαμέρισμα Δράμας, οἰκούμενον πρός βορρᾶν καί ὑπό πολυαρίθμων βουλγαροφώνων οἵτινες συρρέουν ὡς ἐργάται διά τήν καπνοπαραγωγήν εἰς Καβάλαν.

Ἔχει δέ μεγίστην οἰκονομικήν ἐπιρροήν ἐφ' ὅλης τῆς περιοίκου ἡ ἑλληνική 9
αὕτη καλλιέργεια. Τό παρά τά Βιτώλια ἑλληνικόν ὑφαντήριον τοῦ Διχόβου εἶναι μέν μεμονωμένον, ἀποδίδει ὅμως ἄριστα, ἐκτελεῖ δέ καί ἐθνικόν προορισμόν οὐδέποτε δεχόμενον ἐργάτας σχισματικούς ἤ ἄλλων προπαγανδῶν ἀποβράσματα.

Ἐν αὐτῷ ἐργάζονται περί τούς 300 ἐργάται καί ἐργάτιδες, ἑλληνόφωνοι, βουλγαρόφωνοι, ἀλβανόφωνοι (Κορυτσᾶς) καί βλαχόφωνοι. Τοῦ ὑφαντηρίου τούτου τά προϊόντα ἀπήλαυον προνομίου ἀτελείας ἐν Ἑλλάδι χορηγηθέντος αὐτῷ ὑπό τοῦ Χαριλάου Τρικούπη ὡς Ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν, καταργηθέντος δέ ὑπό τοῦ διαδόχου Ὑπουργείου, λόγω νομίζω τῆς μή ὑπάρξεως εἰδικοῦ περί τούτου νόμου (Δεληγιάννης. Τί στενοκεφαλιά!!).

Ἠδύνατο πάλιν νά χορηγηθῆ τό προνόμιον τῷ εἰρημένῳ ἐργοστασίῳ, νά τεθῆ δ' ὡς ἀντάλλαγμα τῆς εὐνοίας ταύτης ὅρος ὅπως ληφθῶσιν ἐν τῷ ἐργοστασίῳ 50 ἐργάται Ἕλληνες, ἐπιβληθῆ δ' ἡ Ἑλληνική γλῶσσα εἰς τούς ἐργάτας ἅπαντας ἐπί ποινῆ ἀποπομπῆς.

Καί περί προαγωγῆς τῆς τῶν νομάδων Βλάχων κτηνοτροφίας δύναται νά γίνη σκέψις.

Ἐπίσης περί ἱδρύσεως ἐμπορικῶν ἐπιμελητηρίων καί ἐκθετηρίων Ἑλληνικῶν προϊόντων, πρός ἐνίσχυσιν τῶν ἐμπορικῶν ἡμῶν κέντρων.

'Εάν μή πάντα ταῦτα, τινά ὅμως ἐξ αὐτῶν δύνανται καί νῦν ἔτι νά τεθῶσιν εἰς ἐνέργειαν, ἰδίως ἡ ἵδρυσις ὑποκαταστημάτων 'Ελληνικῆς τινος Τραπέζης καί ἡ χρησιμοποίησις 'Ελληνικῶν κεφαλαίων πρός ἀγοράν γαιῶν.

'Οπωσδήποτε δέ ποιά τις ὑπό εἰδικῶν ἀνδρῶν μεθοδική μελέτη τοῦ οἰκονομικοῦ ζητήματος ἐν Μακεδονίᾳ, ὅπως διά τῆς ἀναπτύξεως τῶν γεωργικῶν, βιομηχανικῶν καί ἐμπορικῶν δυνάμεων καί σχέσεων ἐπιβληθῶμεν οἰκονομικῶς καί ἐθνικῶς εἰς τούς ἀλλογλώσσους, εἴτε ἡμετέρους, εἴτε ξένους, δέν φαίνεταί μοι ἄμοιρος σπουδαιότητος διά τό μέλλον τῆς Μακεδονίας καί διά τῆς 'Ελλάδος τό μέλλον.

2. 'Η ἐκπαίδευσις πλείστων τέκνων βουλγαροφώνων ἐν εἰδικοῖς ἐκπαιδευτηρίοις καί ἐν πάσῃ ἄλλῃ σχολῇ ἐν 'Ελλάδι καί Κων/πόλει ἀποσκοπεῖ τήν ἀνάπτυξιν τῶν μεταξύ 'Ελλάδος καί Μακεδονίας ἤ μᾶλλον τῶν μεταξύ τῶν δύο Κέντρων τοῦ 'Ελληνισμοῦ καί τῆς Μακεδονίας σχέσεων.

Τέκνα προκρίτων, ἱερέων, διδασκάλων, βουλγαροφώνων, λαμβανόμενα ὡς ὑπότροφα ἐν 'Ελλάδι ἤ Κων/πόλει θέλουσιν ἀναπτυχθῆ 'Ελληνικῶς, θέλουσι ἀγαπήσῃ τόν 'Ελληνισμόν, θέλουσι χρησιμεύσῃ, ἐν 'Ελλάδι μέν ἤ Κων/πόλει ὄντες, ὡς ὅμηροι τῆς πίστεως τῶν γονέων αὐτῶν, ἐπανερχόμενοι δ' εἰς τήν Μακεδονίαν (διότι ὑπό τοιοῦτον ὅρον πρέπει νά λαμβάνωνται ὡς ὑπότροφα), ὡς πυρῆνες ἐξελληνισμοῦ. Τινά ἐξ αὐτῶν ὅμως εἰσερχόμενα εἰς τήν στρατιωτικήν καί ναυτικήν σχολήν θά μένωσιν ἀναγκαστικῶς ἐν 'Ελλάδι, ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τοῦ στρατοῦ καί τοῦ ναυτικοῦ.

10 Δ'. 'Ως πρός **τά μέσα πρός διατήρησιν** τῶν βουλγαροφώνων εἰς τήν ὀρθοδοξίαν, περί ὧν δίδει καί ὁδηγίας ἡ Υ.Ε. διά τοῦ ὑπ' ἀριθ. 3497 ἐ.ἔ. ἐγγράφου αὐτῆς, δηλαδή περί καταρτισμοῦ κέντρων συνεννοήσεως καί διατηρήσεως πρακτόρων κατηχητῶν, ὧν ἀμφοτέρων τήν χρησιμότητα κατανοῶ, λαμβάνω τήν τιμήν νά ὑποβάλλω σκέψεις τινάς.

Τάς **δηλώσεις** περί ἐμμονῆς τῶν βουλγαροφώνων κοινοτήτων εἰς τά πάτρια φερούσας τάς κοινοτικάς σφραγίδας θέλω φροντίσῃ διά τῶν ἁρμοδίων ν' ἀποσπάσω.

'Ως **πράκτορας κατηχητάς** θά ἔχωμεν προχείρους τοιούτους ἀπανταχοῦ τῆς χώρας ἐάν οἱ ἱερεῖς καί διδάσκαλοι ἦσαν ἄνθρωποι ἐμπιστοσύνης. 'Ολίγιστοι εἶναι τοιοῦτοι. Ὅσους ἔχομεν ἐν τῇ περιφερείᾳ τοῦ Προξενείου τούτου θέλω χρησιμοποιήσῃ ὡς καί πρότερον πρός κατήχησιν διηνεκῆ τῶν κατοίκων τοῦ χωρίου ὅπου διαμένουσι καί τῶν πέριξ, πρός σύναξιν πληροφοριῶν καί τήρησιν ἡμῶν ἐνημέρων τῶν συμβαινόντων. Ἄλλοι κατάλληλοι πράκτορες ἠδύναντο νά εἶναι ἰατροί, μοναχοί καί περιοδεύοντες ἔμποροι. Ἄλλοτε, ἐν τῷ Βιλαετίῳ Μοναστηρίου, Ρῶσος πωλητής δρεπάνων, περιοδεύων συνήγαγε πλήν τῶν ἀσφαλῶν πληροφο-

ριῶν περί τῆς προσφορᾶς καί τῆς ζητήσεως τοῦ εἴδους τούτου ἐν Μακεδονία καί ἄλλας ἧττον ἐμπορικάς πληροφορίας, δέν ἀμφιβάλλω δέ ὅτι ἐφώτισε δεόντως τούς ἀγοραστάς αὐτοῦ καί περί τοῦ μέλλοντος τῆς Μακεδονίας.

Θέλω πέμψη δέ πράκτορας δύο εἰδικούς πρός τάς βουλγαροφώνους τῆς περιφερείας μου κοινότητας καί ἕνα εἰδικόν πρός τούς διεσπαρμένους Βλάχους. Διότι καί τούς Βλάχους - ἰδίως αὐτούς - συμφέρει νά ἔχωμεν διά πᾶσαν ἐνέργειαν ὑποχειρίους καί ἑτοίμους. Οἱ δύο διά τούς βουλγαροφώνους πράκτορες || ἤ ὁ ἕτερος 11
αὐτῶν θέλουσι μένη ἐν Σέρραις ἀνά πᾶσαν Τρίτην, ἡμέραν ἀγορᾶς, ὅπως κατηχῶσιν ἐν τῇ ἀγορᾶ, κερνῶντες καί οἶνον ἐν ἀνάγκη τούς πανταχόθεν ἐκ τῶν πέριξ βουλγαροφώνων καί ἄλλων χωρίων συρρέοντας χωρικούς.

Κέντρα δέ συνεννοήσεων σκόπιμον νά καταρτισθῶσι καθ' ἅπασαν τήν χώραν ὁπουδήποτε ὑπάρχει σημαίνουσα κοινότης ἑλληνική, λαλοῦσα οἱανδήποτε γλῶσσαν.

Οἱ καθαροί Ἑλληνικοί πληθυσμοί τῆς περιφερείας Σερρῶν, Δράμας καί Ἐλευθερουπόλεως ἔχουσι καί αὐτοί - ὡς καί οἱ Βλάχοι - ἀνάγκην ἐμψυχώσεως καί ἀναπτύξεως τοῦ ἐθνικοῦ αἰσθήματος, διότι ὅταν τύχη νά ἐρωτήση τις αὐτούς: *«Τί εἶναι;»*, ἀποκρίνονται *«Χριστιανοί»*.

Ἡ ἵδρυσις κέντρων συνεννοήσεως ἐν τοῖς ἑλληνοφώνοις κέντροις αὐτόν κυρίως θά ἔχη τόν σκοπόν, τήν διηνεκῆ κατήχησιν καί ἐμψύχωσιν τῶν Ἑλλήνων. Οἱ Ἑλληνικοί πληθυσμοί ἐνισχυόμενοι θά ἐπιδράσωσι καί ἐπί τούς πέριξ, ὡς εἶπον καί προηγουμένως προκειμένου περί τῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως τῶν πληθυσμῶν τούτων.

Πλήν τούτου τά κέντρα ταῦτα θά ἔχωσιν ὡς μέλημα τήν σύναψιν σχέσεων μεταξύ τῶν κοινοτήτων. Διά τῆς κοινοτικῆς ἀπομονώσεως φθείρεται καί τό ἐθνικόν αἴσθημα· ἐνισχύεται δέ τοῦτο διά τῆς ἀλληλεγγύης τῶν κοινοτήτων. Πρέπει νά ἐννοήσωσιν αἱ κοινότητες τοῦ ἔξω τῶν συνόρων τοῦ Κράτους Ἑλληνισμοῦ ὅτι δέν πρέπει τά πάντα ἀπό τοῦ κέντρου τοῦ Βασιλείου ν' ἀναμένωσι καί ὅτι ἡ σύνδεσις τῶν ἐν Τουρκία κοινοτήτων δύναται νά παραγάγη δύναμιν δυναμέ||νην καί εἰς τήν 12
Ἑλληνικήν καί εἰς τήν Τουρκικήν Κυβέρνησιν νά ἐπιβληθῆ.

Φαντάζομαι Κράτος Ἑλληνικόν ὑπάρχον ἔξω τῶν συνόρων τοῦ Ἑλληνικοῦ Κράτους, ὠργανωμένον πλήρως ἐντός αὐτοῦ τοῦ Τουρκικοῦ Κράτους διά συνεννοήσεως τῶν Ἑλληνικῶν κοινοτήτων. Ἀλλά πρωτίστως πρέπει αἱ κοινότητες αὗται ν' ἀφυπνισθῶσιν.

Ἕκαστον Κέντρον θά ἀποτελῆται ἐκ τριῶν τό πολύ προσώπων ἀξίων πάσης ἐμπιστοσύνης. Οὗτοι δέ θά φροντίσωσι περί εὑρέσεως ἀντιπροσώπων, πρακτόρων ἐν ἑκάστω τῶν πέριξ χωρίων. Εἷς τοιοῦτος ἐν ἑκάστω χωρίω ἀρκεῖ. Ἐάν οὐδείς

εύρίσκεται ἄξιος ἐμπιστοσύνης ἐν τῷ χωρίῳ οὐδείς διορίζεται πράκτωρ ἐκεῖ. Τούς ἐν τοῖς χωρίοις πράκτορας καθῆκον θέλει ἔχη ἡ Τριάς τοῦ Κέντρου νά ὁδηγῆ διαρκῶς ὅπως οὗτοι κατηχῶσι καί ἐνθαρρύνωσι δεόντως τούς χωρικούς.

Καθήκοντα ἄρα τῶν Κέντρων καί τῶν πρακτόρων ἔσονται:

α') Μυστικότης ἐν τῆ ἐκτελέσει πάσης ἀνατιθεμένης αὐτοῖς ἐντολῆς,

β') Κατήχησις καί ὁδηγία διηνεκής,

γ') Παροχή πληροφοριῶν εἰς τούς ἁρμοδίους.

Ἐπειδή πρόκειται νά φωτισθῶσιν οἱ ἡμέτεροι **ἅπαντες** περί τῶν σκοπῶν τῶν βουλγάρων, ἐπειδή δέ κατά φυσικόν ἄλλωστε λόγον, πάντες, βουλγαρόφωνοι, βλαχόφωνοι, ἑλληνόφωνοι, ἀπεχθάνονται μόνον τόν Τοῦρκον οὐχί δέ τόν Βούλγαρον, καί λέγουσι συνήθως τό βλάσφημον τοῦτο: *«Ἄς φύγη ὁ Τοῦρκος καί ἄς ἔλθη ἔπειτα ὅποιος θέλει»*, πιθανόν δέ ἄν ὁμιλήση τις αὐτοῖς περί τῆς κοινῆς γνώμης τῆς Εὐρώπης καί τῶν Βουλγαρικῶν ὠμοτήτων καί μή φανῶσι πάντες ὅσον
13 εὐαίσθητοι ἀπαιτεῖται ὑπό τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ πολιτισμοῦ τῆς Δύσεως || νομίζω σκόπιμον νά συναχθῶσιν ὑπό τινος τῶν ἐν Βουλγαρίᾳ Προξένων καί δημοσιευθῶσιν εἰς βιβλιάριον τά ὑπό τῶν Ἑλλήνων ἐν Βουλγαρίᾳ πασχόμενα δεινά, νά ἐξαρθῆ ἡ ὕπαρξις τοῦ φόρου τῆς δεκάτης καί ἐν Βουλγαρίᾳ ὡς καί ἄλλων βαρυτάτων φόρων, ἡ καταπίεσις τῶν ἡμετέρων κατά πάντα τρόπον, ὅπως ἀναγκασθῶσι ν' ἀφομοιωθῶσι πρός τούς Βουλγάρους καί ἀπολέσωσι καί γλῶσσαν καί θρησκείαν καί ἐθνισμόν.

Τά βιβλιάρια δέ ταῦτα νά δοθῶσιν εἰς προκρίτους τῶν σημαινουσῶν Ἑλληνικῶν κοινοτήτων ὅπως φωτίζωνται μέν αὐτοί φωτίζωσι δέ καί ἄλλους.

Τό μέσον τοῦτο θεωρῶ τά μάλιστα συντελεστικόν πρός ἐμποίησιν ἀμφιβολίας τοῖς ἡμετέροις περί τῶν Βουλγαρικῶν σκοπῶν.

[Ἴων Δραγούμης]

[Φάκελος 31, Ἀρχεῖο Ἴωνος Δραγούμη, Γεννάδειος Βιβλιοθήκη]

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 56ο

Καστορία τῆ 14η Ἀπριλίου 1904

Ἀγαπητά μου Καστοριανά παιδιά

Εἰς Ἀθήνας

Σήμερον σᾶς ἔγραψα καί σᾶς εἶπον πολλά ἤ ὀλίγα διά τόν λόγον ὅτι θά σᾶς τά εἰπῆ ἐκ στόματος ὁ κομιστής τῶν γραμμάτων μου. Ἤδη ἐλθόντες εἰς ἐπίσκεψίν μου ἐκ τῶν χωρίων Ζελενιτσίου, Ἀετοζίου καί Στρεμπένου, ὅπου ἔλαβον χώραν

Ὁ Ἀλέξης βοεβόδας στὴν κρεμάλα τὸ 1905. (ΓΒ)

τά πρό ὀλίγου τραγικά συμβάντα τά ὁποῖα ἀμυδρῶς πως ἐγνώρισα, ἤδη σᾶς ἐκθέτω αὐτά ὡς συνέβησαν.

Ὁ Βαγγέλης ἐκ Στρεμπένου ὁ λεγόμενος Καπετάνιος μας πληροφορηθείς τήν ἀπέλευσιν τοῦ Ἀλέξη βοϊβόδα εἰς Ἀετόζιον, διά νά βιάση τούς ἐκεῖ ὀρθοδόξους νά προσέλθωσιν εἰς τά φρονήματα τῶν Κρουμοδιστῶν. Ὁ ἐν λόγω Βαγγέλης τοῦτο εἰδοποίησεν εἰς τόν αὐτοκρατορικόν στρατόν εὑρισκόμενον ἐν Νεβέσκη ἀρχηγός τοῦ ὁποίου ἦτο ὁ ἐκ Κονίτσης γνωστός μοι Ρουστέμ βέης, νέος δραστήριος καί ἐνεργητικός, ὅστις ἐφρόντισε νά εὕρη ἐκεῖ εἰς Ἀετόζιον τόν ἱερέα τοῦ χωρίου κύρ παπᾶ-Ἀλέξιον καί Νικόλαον Βάννε, οἵτινες κρυφίως τῷ ὑπέδειξαν ὅπου ἦτο ὁ βοϊβόδας. Ὁ δέ δραστήριος ἀρχηγός τοῦ στρατοῦ περικυκλώσας τήν οἰκίαν συνέλαβε ζῶντα τόν ἐν λόγω βοϊβόδα καί ἀπήγαγεν εἰς τάς σεβαστάς Ἀρχάς. Τοῦτο ἐγένετο εἰς τάς 4 ἤ τρεῖς τούτου, εἰς τάς πέντε ἤ ἕξ ἐπελθόντες
2 ἕτεροι || δολοφόνοι τοῦ Κρούμου, μή δυνηθέντες νά συλλάβωσι τόν παπᾶ-Ἀλέξιον κατέκαυσαν τήν οἰκίαν του μετά τῶν ἐν αὐτῇ σκευῶν καί λοιπῶν. Ἐπελθόντες δέ εἰς τήν οἰκίαν τοῦ Νικολάου καί σχίσαντες διά πελέκεων τάς θύρας συνέλαβον τόν δυστυχῆ Νικόλαον καί κατεκρεούργησαν αὐτόν, τήν δέ σύζυγόν του καί ἕν κοράσιον ἑπταετές κατεπλήγωσαν, συγχρόνως δέ κατέκαυσαν καί τήν οἰκίαν Δημητρίου τινός Νίκου, ὁμογενοῦς.

Ταῦτα πρός τό παρόν πρός μετάδοσίν σας καί ὑγιαίνετε.

Υ.Γ.: Τά δέοντα τοῖς προϊσταμένοις ἡμῶν.

ὁ ὡς πατήρ σας

[Ὑπογραφή δυσανάγνωστη]

[Φ.1, Ἀρχεῖο Παύλου Μελᾶ, ΕΛΙΑ]

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 57ο

Ἐξοχότατε

Οἱ ὑποφαινόμενοι, ἐκτελοῦντες τήν ἐντολήν, ἥν ἀνέθηκεν ἡμῖν ἡ Ὑμετέρα Ἐξοχότης, ὅπως μελετήσωμεν τά κατά τήν Μακεδονίαν πράγματα καί ἀποφανθῶμεν γνώμην, ἄν οἱ Ἕλληνες κάτοικοι αὐτῆς εἶναι πρόθυμοι νά δεχθῶσιν ὅπλα καί πυρομαχικά, ὅπως ἀμυνθῶσι κατά πιθανῶν ἐπαναληπτικῶν ἐπιδρομῶν Βουλγαρικῶν ὀρδῶν, εἰσήλθομεν πρός τοῦτο εἰς τό Μακεδονικόν ἔδαφος, διά τοῦ μεθοριακοῦ σταθμοῦ Κριτσοτάδων, τήν νύκτα τῆς 7-8ης τοῦ παρελθόντος μηνός. Κατά τήν εἰσβολήν μας ταύτην συνοδευόμεθα ὑπό ὁμάδος ἐξ ἑπτά ὁπλοφόρων ὑπό τόν ὁπλαρχηγόν Κωνσταντῖνον Χρήστου (Καπετάν Κώταν). Πλήν τούτων παρελά-

βομεν ἐκ τῆς ἐλευθέρας Ἑλλάδος καί τέσσαρας ἄλλους ὁπλοφόρους τῆς ἰδιαιτέ-
ρας ἐμπιστοσύνης ἡμῶν. Ἐπί πλέον ἠκολούθησεν ἡμᾶς καί νέος τις, Νικόλαος
Πύρzας ὀνόματι, ἐκ Φλωρίνης ἐλθών εἰς Ἀθήνας ὑπό πατριωτικοῦ δέ πυρός δια-
φλεγόμενος ὅπως ἐξέλθη εἰς Μακεδονίαν καί ἀγωνισθῆ ὑπέρ τῶν ἐθνικῶν συμ-
φερόντων. Οὕτως ἀποτελοῦμεν ὁμάδα δέκα καί ἕξ ἐνόπλων ἀνδρῶν, πλήν τῶν
ὁδηγῶν οὕς παρελαμβάνομεν ἑκάστοτε πρός μετάβασιν, ἀπό τόπου εἰς τόπον. Τήν
ἑσπέραν τῆς 14ης τοῦ ἰδίου μηνός μετά ἀλλεπαλλήλους καί λίαν ἐπιπόνους ὡς ἐκ
τοῦ φόρτου ὅν εἴχομεν, νυκτερινάς πορείας, ἀφικόμεθα εἰς τήν Μονήν τοῦ Ἁγίου
Νικολάου τοῦ Σιριλόβου, ὅπου ὑπεδέχθη ἡμᾶς ἐνθουσιωδῶς ὁ ἔνθερμος πατριώ-
της ἅγιος ἡγούμενος, Γρηγόριος, ἐκ τοῦ εἰς ἀπόστασιν τετάρτου τῆς ὥρας ἀπό τῆς
μονῆς ἀπέχοντος ὀρθοδόξου χωρίου Σιριλόβου, καταγόμενος. Ἐντεῦθεν ἐξηκο-
||λουθήσαμεν, νύκτωρ, τήν πορείαν μας ἀνά τά χωρία τοῦ καzᾶ Καστορίας, τά πρός 2
Δ. τῆς ὀροσειρᾶς «Vic» (ἰδέ εἰς χάρτην Αὐστριακόν), ἐξετείνομεν δέ τήν μελέτην
ἡμῶν καί ἀνά τά χωρία τῆς Πρέσπας, πρός Δ. τῆς ὀροσειρᾶς «Cecevo» τοῦ καzᾶ
Μοναστηρίου. Μετά τήν πρώτην ταύτην περιοδείαν, ἐπανήλθομεν εἰς τό χωρίον
Ζέλοβον, ἄξιον ἰδιαιτέρας μνείας, διά τήν κατά τῶν βουλγαρικῶν ἐπιδρομῶν καί
τῶν ἐν γένει ἐνεργειῶν τοῦ βουλγαρικοῦ Κομιτάτου, ἀντίδρασιν. Δέν κρίνομεν
ἄσκοπον νά προσθέσωμεν ὅτι οἱ Ζελοβῖται, ὑπερηφανευόμενοι ὀνομάζουσι τό
χωρίον των «Κιουτσούκ Δίβραν», παρομοιάζοντες ἑαυτούς πρός τούς τραχεῖς καί
γενναίους Ἀλβανούς τῆς γνωστῆς Δίβρας. Ἐνῶ εὑρισκόμεθα εἰς Ζέλοβον, ἐλά-
βομεν τήν Ὑμετέραν διαταγήν περί ἀνακλήσεως του κ. Π. Ζέζα ὅστις πρός ταύτην
συμμορφούμενος καί δακρύων ἀνεχώρησεν (25 Μαρτίου) διά Βιτώλια, ὅπως ἐπα-
νέλθη εἰς Ἀθήνας, οὕτω δέ ἀποχωριζόμεθα πολυτίμου συντρόφου, ὅστις σπου-
δαίως συνέβαλεν εἰς τήν ἀποστολήν ἡμῶν διά τῶν ζωντανῶν, οὕτως εἰπεῖν,
πατριωτικῶν αὐτοῦ αἰσθημάτων. Ἀκριβῶς τήν ἡμέραν ταύτην καί μετά τήν ἀναχώ-
ρησιν τοῦ κ. Ζέzα, ἐπληροφορούμεθα ὅτι, στρατός ἐκ Φλωρίνης, ἐξέδραμεν ἀνά τά
χωρία τῆς περιφερείας ἥν περιερχόμεθα καί ὅτι ἐκτελεῖ ἐρεύνας, πρός ἀνακάλυψιν
ἀνταρτικῆς βουλγαρικῆς συμμορίας, ὑπό λῃστοφυγόδικόν τινα Δ. Βλάχον
(Βλαχόφωνον ἕλληνα δυστυχῶς) καί πρός ἥν συνεπλάκη, εἴς τι δάσος πλησίον
τοῦ χωρίου Κονομπλάτι ἄνευ ἀποτελέσματος. Ὁ ἐν λόγῳ στρατός, μετά τήν μνη-
σθεῖσαν συμπλοκήν, ἥτις ἦτο ὡς κατόπιν ἐπληρο||φορήθημεν συνέπεια μοιραίας 3
συναντήσεως, ἐξηκολούθησε τάς ἐρεύνας καί εἰς χωρία, ἅτινα εἰσίν ἐντελῶς ἀφω-
σιωμένα εἰς τόν Κώταν καί τά ὁποῖα δέν δύναται νά ἐπισκεφθῆ ὁ ρηθείς Βλάχος
ἀκινδύνως, ἐκ τούτου δέ ἐγένετο ἡμῖν καταληπτόν ὅτι ἡ ἔρευνα καί καταδίωξις,
ἀφορᾶ μᾶλλον εἰς τόν Κώταν, περί οὗ εἶχε διαδοθῆ ἡ φήμη ὅτι ἦλθεν ἐξ Ἑλλάδος
μεθ' Ἑλλήνων ἀνταρτῶν, ἴσως δέ καί εἰς ἡμᾶς, ἐάν ἐγένετο γνωστόν τοῖς

Τούρκοις, ὅτι συμπεριοδεύομεν μετά τοῦ Κώτα. Πρός τήν ἑσπέραν τῆς ἰδίας ἡμέρας (25 Μαρτίου) ἐφάνη πρός τήν, μικρόν τοῦ Ζελόβου ἀπέχουσαν, δημοσίαν ὁδόν, στρατός, ὅστις διηυθύνθη πρός τό χωρίον τῆς διαμονῆς μας. Τοῦτο κατέστησεν ἡμᾶς ὑπόπτους, ὅτι πρόκειται περί προδοσίας, ἐγενόμεθα δέ ἕτοιμοι πρός ἄμυναν καί ἀπόκρουσιν, μή οὔσης ἐφικτῆς τῆς ἐκ τοῦ χωρίου ἐξόδου μας ἐν ἡμέρα, ἄνευ κινδύνου μεγαλυτέρου. Τά πράγματα ἀπέδειξαν τἀναντία, διότι ὡς ἐκ τῶν ὑστέρων ἀπεδείχθη, ὁ στρατός ἀφίκετο εἰς Ζέλοβον, ὅπως διανυκτερεύση, ὅπερ καί ἐγένετο, τήν πρωΐαν δέ τῆς ἑπομένης, ἀνεχώρησεν, ἐξακολουθήσας τήν εἰς Φλώριναν πορείαν καί ἐπάνοδόν του.

Πλήν τούτου ὁ Μητροπολίτης Καστορίας μᾶς ἐπληροφόρησεν ὅτι κατά τάς ἡμέρας τοῦ Πάσχα, θά γίνη γενική ἀνά τά χωρία ἔρευνα, ὑπό τοῦ στρατοῦ τῆς Καστορίας καί τῆς Φλωρίνης. Ἡ τοιαύτη κατάστασις τῶν πραγμάτων ἐπέβαλεν ἡμῖν νά μεταβάλωμεν τόν τρόπον τῆς περαιτέρω περιοδείας καί μελέτης, ἀπεφασίσαμεν δέ νά ἐξακολουθήσωμεν τήν περιοδείαν μόνοι. Οὕτω τήν ἰδίαν νύκτα, τῆς διαμονῆς
4 τοῦ στρατοῦ εἰς Ζέλοβον, ὁ μέν Κώτας μετά τῶν ὑπό αὐτόν καί τῶν || προμνημονευθέντων ἐμπίστων μας, ἀνεχώρησε μέ τήν ἐντολήν νά ἀποσυρθῆ τῶν κέντρων διανυκτερεύων εἰς τά ἔμπιστα χωρία καί διημερεύων εἰς τά δάση τῶν γειτονικῶν ὀρέων, ἡμεῖς δέ μετά τοῦ προρρηθέντος Ν. Πύρζα λίαν χρησίμου εἰς ἡμᾶς, τόσον διά τήν Μακεδονικήν διάλεκτον ἥν καλῶς γνωρίζει, ὅσον καί διά τάς γνωριμίας καί φιλίας ἅς ἔχει ἀνά τά χωρία ὡς ἐκ τῆς ἐν Φλωρίνη ἐμπορικῆς θέσεώς του, διεμείναμεν ἐν Ζελόβω, λαβόντες πάντα τά ἀνθρωπίνως δυνατά μέτρα τῆς ἀποκρύψεώς μας.

Μετά τό Πάσχα, ὅπερ παρῆλθε χωρίς νά ἐπαληθεύσωσιν αἱ πληροφορίαι τοῦ Καστορίας, ἀνεχωρήσαμεν ἐκ Ζελόβου. Διέβημεν τήν χιονοσκεπῆ κορυφήν «Viro» τῆς ὀροσειρᾶς «Vic» καί ἐξηκολουθήσαμεν τήν μελέτην ἡμῶν, ἀνά τά χωρία τά πρός Α. τῆς αὐτῆς ὀροσειρᾶς τῶν καζάδων Φλωρίνης καί Καστορίας, παραλαμβάνοντες ἀπό χωρίον εἰς χωρίον διά τάς νυχτερινάς πορείας καί πρός ἀσφάλειαν, ὁπλοφόρους χωρικούς Μακεδόνας, προθύμως προσφερομένους πρός τοῦτο, ἀλλά καί μή ἀποκρούοντας τήν χρηματικήν ἀμοιβήν, διά τήν πρός ἡμᾶς ὑπηρεσίαν των ταύτην. Οὕτως ἀφικόμεθα εἰς Βογαζικόν ἔνθα καί διαμένομεν θεωροῦντες ὅτι μέγα μέρος τοῦ ἔργου τῆς ἀποστολῆς ἡμῶν εὐωδόθη, ὡς ἠλπίζωμεν. Κατά τάς ἀπό τῆς μεθορίου μέχρι Σιριλόβου μακρᾶς καί ἐπιπόνους πορείας ἡμῶν ἔπαθε κήλην ἐκ τῆς μεγάλης κοπώσεως ὁ ἐκ τῶν ἀκολούθων μας Ἀπόστολος Τράγας, ἐκ Μεσολογγίου, παρέσχομεν δ' εἰς αὐτόν τά μέσα καί ἐπέστρεψεν εἰς Ἑλλάδα. Τοῦτον παθόντα ἐν τῆ ὑπηρεσία μας συνιστῶμεν εἰς τήν εὔνοιαν καί προστασίαν τῆς Ἑταιρείας.

Ἐκ τοῦ συνόλου τῆς περιοδείας ἡμῶν καί τῆς προσωπικῆς ἡμῶν συναντήσε- 5
ως μετά τῶν προκρίτων τῶν διαφόρων χωρίων, ἅτινα ἐπεσκέφθημεν, ὡς καί ἐκεί-
νων οὕς ἐκαλέσαμεν, μή οὔσης ἐφικτῆς μεταβάσεώς μας εἰς ἅπαντα τά χωρία,
ἐλλείψει χρόνου, ἀπεκομίσαμεν ἀρίστας ἐντυπώσεις. Διετυπώσαμεν αὐτοῖς ὅτι ἐν
Ἀθήναις ἐσχηματίσθη Ἑταιρεία ὑπό τῶν ἐξοχωτέρων καί πλουσιωτέρων
πατριωτῶν Ἑλλήνων, ἥτις σκοπόν ἔχει νά ἐνισχύση τούς δεινοπαθοῦντας ἀδελ-
φούς Μακεδόνας, ἐφοδιάζουσα τά χωρία αὐτῶν μέ ἀνάλογον ἀριθμόν ὅπλων Γκρά
καί πυρομαχικῶν πρός ἄμυναν καί ἀντίστασιν κατά τῶν βουλγαρικῶν καί ἐν γένει
ἐχθρικῶν ἐπιδρομῶν. Ὅτι ἡ Ἑταιρεία εἶναι διατεθειμένη νά εἰσφέρη καί χρήματα
πρός τόν σκοπόν τοῦτον, ἐν ἧ περιπτώσει, οἱ ἀδελφοί Μακεδόνες, ἀποδέχονται
νά σχηματίσωσι μικράς ἐνόπλους ὁμάδας ἐξ ἐντίμων νέων ἐγχωρίων καί παρ' ἡμῶν
διευθυνθησομένας, προωρισμένας δέ νά περιτρέχωσι τάς διαφόρους περιφερείας
πρός ἐξασφάλισιν τῆς τάξεως καί ἡσυχίας, ὡς αἱ πρό τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπανα-
στάσεως ἁρματολικαί ἀνά τήν Τουρκίαν τοιαῦται, ἀντεκδικουμένας δέ ἐν ἀνάγκη.
Ὅτι οἱ ἀποτελέσαντες τάς ὁμάδας ταύτας ἄνδρες θά μισθοδοτῶνται μηνιαίως μέ
μισθόν οὐχί ἀνώτερον τῆς μιᾶς Ὀθωμανικῆς λίρας, καί ὅτι θά διατρέφωνται ὑπό
τῶν χωρίων τῆς περιφερείας εἰς ἥν θά ἀνήκωσι κατά τό σύστημα, ὅπερ ἔχει ἐν χρή-
σει ὁ Κώτας, ὅν μετά τῶν ὀπαδῶν του λίαν εὐχαρίστως διατρέφουσιν οἱ χωρικοί
οὕς περιφρουρεῖ. Ὅτι εἰς ἕκαστον ὀρθόδοξον χωρίον ἤ κοινότητα χωρίου,
ἀνα||μείκτου μετά σχισματικῶν ἤ Τούρκων εἶναι ἀνάγκη νά σχηματισθῆ ἐπιτροπή 6
ἐκ 3-5 προυχόντων (ἀναλόγως τοῦ πληθυσμοῦ τῶν κατοίκων) καί ὅτι μετά τῶν
προέδρων τῶν ἐπιτροπῶν τούτων θά ἐπικοινωνῶσι διηνεκῶς οἱ ἐξ Ἑλλάδος ἀντι-
πρόσωποι τῆς Ἑταιρείας, οἵτινες ἐνταῦθα εὑρισκόμενοι θά διευθύνωσι προσε-
κτικῶς τά πάντα, κατά τάς ἑκάστοτε δοθησομένας διαταγάς ὑπό τοῦ προέδρου
αὐτῆς. Ὅτι τόσον τά μέλη τῶν ἐπιτροπῶν, ὅσον καί οἱ λοιποί κάτοικοι τῶν χωρίων
ἤ κοινοτήτων, οἵτινες ἤθελον λάβη ὅπλα, θά ὁρκίζωνται ἐπί τοῦ ἱεροῦ Εὐαγγελίου,
ὅτι θά ὑπηρετῶσι πιστῶς τήν ἰδέαν τῆς μεγάλης ἡμῶν πατρίδος, ἀμυνόμενοι ὑπέρ
ἑαυτῶν καί ἐκείνης καί ὅτι θέλουσιν ἐκτελῆ ἀδιστάκτως τάς συμβουλάς καί διατα-
γάς τῆς Ἑταιρείας. Ὅτι αἱ ἐν λόγω ἐπιτροπαί θά ὦσι εἰς συνάφειαν καί συνεν-
νόησιν πρός ἀλλήλας καί πρός τήν κεντρικήν ἐπιτροπήν τῆς περιφερείας αὐτῶν, ὡς
καί αἱ κεντρικαί τοιαῦται ἐπίσης πρός ἀλλήλας καί πρός τάς μεγάλας ἐν Βιτωλίοις
καί Θεσσαλονίκην ἑδρεούσας ἐπιτροπάς, οὕτως ὥστε νά ἀποτελεσθῆ σύμπλεγμα
Ἑλληνικῆς ἀδελφότητος ἀνά πᾶσαν τήν Μακεδονικήν ἔκτασιν, ἥτις τοιουτοτρό-
πως συγκεκροτημένης θά δύναται νά ἐπικοινωνῆ εὐχερῶς καί πρός τήν ἐν τῆ ἐλευ-
θέρα Ἑλλάδι τοιαύτην, διά τοῦ ἐν Ἀθήναις, τά τῆς ὅλης Ἑταιρείας, διευθύνοντος
Προέδρου, ὅστις παραμένει ἄγνωστος, ἀποτελῶν τήν ὑπερτάτην ἀόρατον ἀρχήν,

ἥτις διέπει τά πάντα. Ὅτι ἕκαστον χωρίον διά μικρᾶς δαπάνης δέον νά ἔχη ἔμμισθον πιστόν τινα (πτωχόν χωρικόν) ἀγροφύλακα εἰ δυνατόν, προωρισμένον ὡς
7 ta||χυδρόμον τοῦ χωρίου καί ὅστις θά εἶναι εἰς τήν διάθεσιν τοῦ προέδρου τῆς ἐπιτροπῆς, πρός μεταβίβασιν πληροφοριῶν, ὅπου δεῖ, προφορικῶς ἤ ἐγγράφως. Ὅτι αἱ δύο ἐν Βιτωλίοις καί Θεσσαλονίκη μεγάλαι κεντρικαί ἐπιτροπαί δέον νά συγκροτῶνται ἐκ πλειόνων τῶν πέντε σημαινόντων προσώπων ὡς ἀποτελοῦσαι τά μεγάλα κέντρα εἰς τά δύο Βιλαέτια.

Τ' ἀνωτέρω καί πλεῖστα ἄλλα εἴπομεν εἰς τούς προκρίτους Μακεδόνας, οἵτινες μέ φωνήν ἀνακουφίσεως καί χαρᾶς ἀπεδέχθησαν τάς προτάσεις μας εὐγνωμονοῦντες τούς ἐλευθέρους ἀδελφούς αὐτῶν Ἕλληνας, διά τά θυσίας εἰς ἅς ἕνεκεν αὐτῶν ὑποβάλλονται. Τούτων συντελουμένων ἔχομεν τήν πεποίθησιν ὅτι σπουδαίως θέλει ἀνυψωθῆ τό φρόνημα τῶν Ἑλλήνων Μακεδόνων, οἵτινες ὑπό τάς ἀμέσους ἐντυπώσεις τῶν δεινοπαθημάτων τῶν τελευταίων ἐτῶν διατελοῦντες κατέχονται ὑπό ἀορίστου φόβου, ὅστις δέον νά καταπολεμηθῆ παντί τρόπω. Ἐν ἐναντίᾳ περιπτώσει κινδυνεύει σπουδαίως ὁ Ἑλληνισμός τῆς Μακεδονίας νά καταποντισθῆ πρός τελείαν ἐθνικήν πανωλεθρίαν. Ἴσως ὑπερβαίνομεν τό προσῆκον οὕτως ἀπεριφράστως ἀποφαινόμενοι περί ζητήματος τόσον ἐξόχως ἐθνικοῦ, φρονοῦμεν ὅμως ὅτι ἠθέλομεν παραβῆ τό καθῆκον μας, ἐάν δέν ἀπεδίδωμεν τῆ Ὑμ[ετέρα] Ἐξοχότητι τό συμπέρασμα τῆς μελέτης τῶν Μακεδονικῶν πραγμάτων, ὡς προκύπτει αὐτό ἐκ τῆς ἀμέσου ἀντιλήψεως ἡμῶν.

Θεωροῦμεν ἐπιβεβλημένον εἰς ἡμᾶς νά ὑποβάλωμεν τῆ Ὑμ[ετέρα] Ἐξοχότητι
8 ἥν γνώμην ἐμορφώσαμεν περί τοῦ Κώτα μετά || τοῦ ὁποίου ἐπί μῆνα περίπου εἴμεθα εἰς συνάφειαν καί συνεργασίαν, καί ὁ ὁποῖος σπουδαίως διηυκόλυνε τό ἔργον τῆς περιοδείας καί ἀποστολῆς ἡμῶν. Ὁ Κώτας ἐξόχως ἱκανός εἰς τό ἔργον του ἐπέτυχε νά ἔχη ἀφωσιωμένα χωρία, ἅτινα εἰς τό νεῦμα του εἶναι ἕτοιμα νά κινηθῶσι κατά τάς διαθέσεις του, τῆδε κακεῖσε. Εἶναι φυγόδικος διά πράξεις ἅς ἐξετέλεσε κατά Τούρκων οἵτινες ὑπῆρξαν τυραννίσκοι τῶν χριστιανῶν ἐν γένει. Τό πρός τοῖς Τούρκοις πάθος αὐτοῦ εἶναι ἄσβεστον. Κατά τό ἔτος, τό λεγόμενον ἐνταῦθα *«ἔτος ἐπαναστάσεως»* ἐπολέμησε γενναίως κατά τοῦ Τουρκικοῦ στρατοῦ, μή διακρίνων ὀρθοδόξους καί σχισματικούς, βλέπων δέ μίαν Χριστιανικήν ἀδελφότητα καί μίαν Μακεδονίαν. Εἶναι φανατικός καί ἐνάρετος χριστιανός, νομίζει δέ πᾶσαν κατά τῶν Τούρκων πρᾶξιν ἁγίαν. Μετά τά οἰκτρά ἀποτελέσματα τῶν βουλγαρικῶν ἐπιδρομῶν καί τάς κακούργους πράξεις τοῦ ἀληθῶς ἀχρείου Τσακαλάρωφ καί τῶν ὁμοίων αὐτοῦ, μή φεισθέντων οὐδ' αὐτῆς τῆς τιμῆς τῶν γυναικῶν, καθυβριζόντων δέ πᾶν ὅ,τι ἱερόν καί θεῖον, ὁ Κώτας μετερρύθμισε τάς ἰδέας του, ἐμόρφωσε δέ τήν πεποίθησιν ὅτι οἱ Βούγλαροι τοιοῦτοι ὄντες βαίνουσι πρός τόν καθο-

λικισμόν καί τεκτονισμόν, ὅπερ θεωρεῖ ὅ,τι ἀχρεῖον. Νῦν ἐμφορεῖται ἐκ τῆς ἰδέας
ὅτι ὅστις κατορθώνει ἐπαναφοράν σχισματικῶν εἰς τήν 'Ορθοδοξίαν, πράττει
πρᾶξιν θεάρεστον. 'Από πολλοῦ ἤδη ἐργάζεται ὑπέρ τῶν ἰδεῶν ἡμῶν, εἰς τοῦτο δέ
σπουδαίως συνετέλεσεν ὁ Μητροπολίτης Καστορίας. 'Εν τούτοις ὁ Κώτας ἦτο
διστακτικός νά πράξῃ τι κατά σχισματικοῦ, εἰς τοῦτο δέ οὐκ ὀλίγον || συνέβαλεν 9
ὁ ἐκ Ζαγοριτσάνης τῆς Καστορίας ἕλκων τό γένος Βούλγαρος ἀνώτερος ἀπό-
στρατος ἀξιωματικός Γιάγκωφ, ὅν ὁ Κώτας περιήγαγεν ἀσφαλῶς ἀνά τήν
Μακεδονίαν, συνόδευσε δ' αὐτόν εἶτα μέχρι τῶν 'Ελληνοτουρκικῶν συνόρων. 'Ο
Γιάγκωφ οὗτος τόσον εἰς τόν Κώταν ὅσον καί εἰς τούς λοιπούς πληθυσμούς τῆς
Μακεδονίας ἀφῆκε ἀρίστας ἐντυπώσεις, πάντες δέ ἀναφέρουσι τό ὄνομα αὐτοῦ
μετ' εὐλαβείας. 'Ωμίλει κατά τοῦ Τσακαλάρωφ καί τῶν κακούργων αὐτοῦ συντρό-
φων καί ὑπέρ τοῦ 'Ελληνικοῦ κράτους ὡς σπουδαίως δυναμένου νά συντελέσῃ εἰς
τήν ἀπελευθέρωσιν τῆς Μακεδονίας ὁμοννοούντων ὅμως πάντων τῶν χριστια-
νικῶν πληθυσμῶν αὐτῆς. Κατά τάς ὁμιλίας του ταύτας ἐφρόντιζε διά τρόπου καταλ-
λήλου νά ἐμφυτεύσῃ εἰς τούς ἕλληνας Μακεδόνας Μακεδονικήν συνείδησιν ἀνε-
ξάρτητον πάσης ἄλλης φυλῆς, τόσον δέ διπλωματικῶς διεξήγαγε τό ἔργον αὐτοῦ
ὁ Γιάγκωφ, ὥστε ἠδυνήθη μετά τέχνης νά χαράξῃ εἰς τούς Μακεδόνας τάς Γενικάς
περί αὐτονομίας ἰδέας, αἵτινες ὡς γνωστόν, εἶναι αἱ καθαρῶς Βουλγαρικαί καί παν-
σλαβιστικαί τοιαῦται. 'Εξ ἄλλου ὁ αὐτός Γιάγκωφ δικαιολογούμενος πρός τούς
σχισματικούς διά τήν τοιαύτην πρός τούς ἕλληνας μετριοπαθῆ γλῶσσαν, ἔλεγεν
ὅτι, πρός τούς Γκραικομάνους δέν δύναται νά μεταχειρισθῇ ἄλλην γλῶσσαν καί
ὅτι μεταχειρίζεται πρός αὐτούς τήν συμφέρουσαν εἰς τά Βουλγαρικά συμφέροντα
ἀποδοκιμάζων ἀληθῶς καί εἰς αὐτούς τάς κακούργους πράξεις τοῦ Τσακαλάρωφ
καί τῶν ὀπαδῶν του. Τοιοῦτος ὁ Γιάγκωφ, τοιαύτην δέ ἐπίδρασιν ὑπέστη παρ'
αὐτοῦ ὁ Κώτας, ὅστις εἶχεν ἀπολήξει εἰς || τήν πεποίθησιν ὅτι πρέπει νά ἐργάζη- 10
ται κατά τῶν Τούρκων, ὅπερ ἐταυτίζετο καί μέ τάς θρησκευτικάς αὐτοῦ δοξασίας
καί ὑπέρ τῶν χριστιανῶν ἐν γένει. 'Η ἐκπαίδευσις τῶν δύο τέκνων του εἰς τό ἐν
'Αθήναις «Λύκειον Δελίου» δαπάνῃ τῆς 'Εταιρείας, ἡ μετάβασίς του τελευταίως εἰς
'Αθήνας καί αἱ ὑπό τῶν ἐκεῖ πατριωτῶν περιποιήσεις καί τιμαί, αἵτινες τῷ παρε-
σχέθησαν, ὡς γνωστόν ὑμῖν, καί ἡ μεθ' ἡμῶν ὡς προερρήθη καθημερινή ἀνα-
στροφή, καθ' ἥν πολλά ἐδιδάχθη, ἔπεισαν τόν Κώταν καί ἐτέθη εἰς πραγματικήν
ἐθνικήν 'Ελληνικήν δρᾶσιν, μετά παρρησίας δέ ἐνώπιον ἡμῶν, ὡμίλησε πρός τούς
ἐκ τῶν χειλέων του ἀνηρτημένους καί θαυμαστάς του χωρικούς, ὅτι ἡ 'Ελληνική
φυλή, εἰς ἥν ἀνήκομεν εἶναι ἡ προωρισμένη νά σώσῃ τήν Μακεδονίαν ἐκ τοῦ
Τουρκικοῦ ζυγοῦ καί τοῦ Καθολικισμοῦ καί Τεκτονισμοῦ πρός ἅ ἄγεται αὕτη ὑπό
τῶν ἀπίστων Βουλγάρων. 'Αδιστάκτως πιστεύει νῦν, ὅτι ὁ Γιάγκωφ ὡμίλει μέ ὑστε-

ροβουλίαν καί ὅτι ἐψεύδετο. Κατόπιν τούτων φρονοῦμεν ὅτι ὁ Κώτας, εἶναι πολύ-
τιμος διά τήν ἐθνικήν ἐν Μακεδονία, ἐργασίαν, προτείνομεν δέ ὅπως κανονισθῆ
εἰς αὐτόν μηνιαῖος μισθός οὐχί κατώτερος τῶν δέκα Ὀθωμανικῶν λιρῶν, ἅς νά
λαμβάνη τακτικῶς. Οὕτω ἐνισχυόμενος ὁ Κώτας, ἐλπίζομεν ὅτι σπουδαίως θά
συντελέση οὐ μόνον εἰς τήν διατήρησιν τῆς τάξεως, ὅπερ πράττει καί νῦν, τῶν
λεγομένων κομιτῶν μή τολμώντων νά πράξωσί τι εἰς τά χωρία τῆς περιφερείας του,
ἅτινα διά τῆς δράσεώς του κατά τήν ψευδοεπανάστασιν ἔσωσεν ἐκ τῆς πυρπολή-
11 σεως, ὑπό τοῦ Τουρκικοῦ στρατοῦ, ἀλλά καί σχισματικά || χωρία θά ἐπαναφέρη εἰς
τήν ὀρθοδοξίαν.
Ἐπίσης θεωροῦμεν ἐπιβεβλημένον νά δώσωμεν τῆ Ὑμ[ετέρα] Ἐξοχότητι,
ἰδέαν τινά περί τοῦ ἐκ Στρεμπένου τῆς Καστορίας καταγομένου Εὐαγγέλου Γεωρ-
γίου, γνωστοῦ ὑπό τό ὄνομα Καπετάν Βαγγέλης. Οὗτος κατάδικος ὢν ἐν ταῖς
φυλακαῖς Χαλκίδος, ἀπέδρασεν αὐτῶν ἔχων νά ἐκτίση ὑπόλοιπον ποινῆς δέκα
ἐτῶν. Μή ἔχων τήν μεγάλην ἀξίαν τοῦ Κώτα, ὁ Καπετάν Βαγγέλης, ἀλλά γενναῖος,
ἠδυνήθη ὡς ἐκ τῆς μετά τοῦ Τουρκικοῦ στρατοῦ κοινοπραξίας του, νά γίνη γνω-
στός καί νά ἐξασκῆ ἐπιρροήν ἀνά τοῖς ὀρθοδόξοις πληθυσμοῖς. Ἐγνωρίσαμεν
αὐτόν προσωπικῶς, ἐβοήθησε δέ καί οὗτος ἡμᾶς εἰς τό ἔργον τῆς ἀποστολῆς μας,
ἐφ' ὅσον τῷ ἦτο δυνατόν. Εἶναι ἕτοιμος νά ὑποβληθῆ εἰς τά κελεύσματα τῆς
Ἑταιρείας, διακόπτων ἤ καί διατηρῶν, ἐάν ἐπιθυμοῦμεν, καί τάς πρός τούς
Τούρκους σχέσεις του. Αἱ μέχρι τοῦδε ὑπηρεσίαι του πρός τούς ἕλληνας τῆς
Μακεδονίας ἡ ἐπιρροή ἥν ὡς ἐκ τούτου ἀπέκτησεν ἀνά τούς πληθυσμούς τῆς περι-
φερείας Καστορίας καί ἡ ἀνδρεία μεθ' ἧς εἶναι προικισμένος, δικαιολογοῦσιν ὅπως
ἡ Ἑταιρεία καταβάλη πᾶσαν προσπάθειαν παρά τῆ Ἑλληνικῆ Κυβερνήσει καί ὑπο-
βληθῆ τῆ Α.Μ. Διάταγμα ἀπονομῆς χάριτος διά τό ὑπόλοιπον τῆς ποινῆς του.
Τοῦτο ἄλλως καί ἐπιβάλλεται, διότι ἐν ἧ περιπτώσει εὑρεθῆ οὗτος ὑπό τήν κατα-
δίωξιν τῶν Τουρκικῶν Ἀρχῶν, ὡς ἐργαζόμενος ὑπέρ τῶν Ἑλληνικῶν συμφερόν-
των, δέον νά ἔχη καταφύγιον τήν Ἑλλάδα, τῆς Βουλγαρίας καί Ρουμανίας ἀπο-
κλειομένων, ὡς ἐκ τῶν κατά τῶν ἐν Μακεδονία ὁμοδόξων των πράξεών του. Πρό-
12 σφατος || ἀγαθή πρᾶξις τοῦ καπετάν Βαγγέλη εἶναι ἡ ἑξῆς: Ἐνῶ εὑρισκόμεθα εἰς
τό χωρίον Λέχοβον ἐπληροφορήθημεν ὅτι σχισματικοί ἐξ Ἐξή -Σοῦ καί Ἀετοζίου
περί τούς πεντήκοντα, εἰς τρεῖς ὁμάδας διηρημένοι εἰσήλασαν τήν νύκτα τῆς 6-7ης
τ[ρέχοντος] μ[ηνός] εἰς τό χωρίον Ἀετόζι ὅπως ἐκδικηθῶσι τούς Ἀετοζίτες ὑπο-
πτεύοντες αὐτούς ὅτι ἐπρόδωσαν τόν ἐξ Ἐξή - Σοῦ σχισματικόν ὁπλαρχηγόν
Καπετάν Ἀλέξην, ὅν τήν προηγουμένην νύχτα εἶχε συλλάβει ἐν Ἀετοζίω ἀπό-
σπασμα τουρκικόν τοῦ λόχου τῆς Νέβεσκας. Κατά τήν λυσσαλέαν ταύτην εἰσβο-
λήν αἱ τρεῖς ὁμάδες ἐξεβίασαν τάς οἰκίας τῶν ὀρθοδόξων προυχόντων:

1) Παπαλέξη, οὗ ἐπυρπόλησαν τήν οἰκίαν, διασωθέντος τοῦ δυστυχοῦς ἱερέως μετά τῆς οἰκογενείας του, διασκορπισθείσης καί σωθείσης ὑπό τήν προστασίαν τοῦ σκότους, αὐτοῦ δέ καταφυγόντος γυμνοῦ, εἰς τό μικρόν ἀπέχον τοῦ 'Αετοζίου τουρκικόν χωρίον Γκόρισκον.

2) 'Απετέφρωσαν ἐπίσης τήν οἰκίαν τοῦ Μήτρου Γκίκου ἀπουσιάζοντος εὐτυχῶς καί

3) Εἰσελθόντες εἰς τήν οἰκίαν τοῦ Νικολάου Σουμπάλου, αὐτόν μέν ἐφόνευσαν, τήν δέ σύζυγόν του καί τό ὀκταετές θυγάτριόν του κατετραυμάτισαν, νοσηλευομένων νῦν εἰς τό ἐν Βιτωλίοις Νοσοκομεῖον, ὅπου μετεκομίσθησαν.

Ταῦτα ἔπραξαν οἱ λυσσαλέοι σχισματικοί οἵτινες ἤθελον ἐξακολουθήση τό ἔργον τῆς καταστροφῆς, ἐάν οἱ βέηδες Τουρκαλβανοί τοῦ προμνησθέντος χωρίου δέν ἔσπευδον ἔνοπλοι εἰς 'Αετόζι. 'Ο Καπετάν Βαγγέλης σπεύσας ἐκ Στρεμπένου εἰς τό κινδυνεῦον χωρίον μετά τῶν ὀλίγων ὀπαδῶν του ἠδυνήθη διά τῆς δεξιότητός του || νά συλλάβη δέκα ἐκ τῶν ἐνόχων μεταξύ τῶν ὁποίων καί τόν σχισματι- 13
κόν ἱερέα 'Αετοζίου, θεωρούμενον ὡς τόν προταίτιον τῶν λαβόντων χώραν, οὕς καί παρέδωκεν εἰς τήν 'Αρχήν ὁδηγηθέντας παρ' αὐτῆς εἰς Φλώριναν.

Δέν δυνάμεθα νά παραλείψωμεν καί νά μή χαράξωμεν ὀλίγας λέξεις περί τοῦ Μητροπολίτου Καστορίας Γερμανοῦ. Εἰς ἅπαντα τά χωρία ἅτινα ἐπεσκέφθημεν εὕρομεν ἀληθῆ περί αὐτοῦ ἐνθουσιασμόν. Τόσον γενναίως προσεφέρθη οὗτος κατά τάς δεινάς περιστάσεις τῶν ὀρθοδόξων, μή φειδόμενος οὐδ' αὐτῆς τῆς ζωῆς του, περιτρέχων ὡς ἀληθής στρατιώτης τοῦ Χριστοῦ τά κινδυνεύοντα χωρία, ὥστε ἀπέκτησε τήν αἴγλην τοῦ πραγματικοῦ ποιμενάρχου καί φιλοστόργου πατρός. Περί τοῦ Γερμανοῦ δέν ὑπάρχει δευτέρα γνώμη, ἀνά τούς πληθυσμούς τῆς ἐκκλησιαστικῆς αὐτοῦ περιφερείας οἵτινες κυριολεκτικῶς λατρεύουσιν αὐτόν. Τοιοῦτος ὤν ὁ Γερμανός, τοιαύτην δέ ἐξασκῶν ἐπιρροήν, ὡς ἐκ τῆς δράσεώς του ἀνά τούς Μακεδονικούς πληθυσμούς, εἶναι ἄξιος προσοχῆς ἐκ μέρους τῆς 'Εταιρείας ἥτις πολλαχῶς δύναται νά χρησιμοποιήση αὐτόν ἐν τῇ γεννησομένῃ ἐθνικῇ ἐργασίᾳ τιμῶσα αὐτόν, ὡς αὕτη γνωρίζη. 'Ως προέφημεν ἐν τῇ περί Κώτα γνώμῃ ἡμῶν, διέτρεξε φήμη ἀνά τούς πληθυσμούς τῆς Μακεδονίας ὅτι εἰσέβαλον Ἕλληνες ἀντάρται πρός προστασίαν τῶν 'Ελληνικῶν πληθυσμῶν κατά τῶν Βουλγαρικῶν ἐπιδρομῶν. 'Η τοιαύτη φήμη καί ἡ προσδοκία βοηθείας ἐξ 'Ελλάδος ἀνεπτέρωσε τάς ἐλπίδας τῶν ἀπηλπισμένων ἑλλήνων Μακεδόνων τό δέ ἀξιοσημείωτον εἶναι ὅτι τούτους μετά φωνῆς, || ἀνακουφίσεως καί παρηγορίας ἐρωτῶσι περί τῆς διαδεδο- 14
μένης φήμης καί αὐτοί οἱ ἀγροτικοί τουρκικοί πληθυσμοί, ἀπηυδησμένοι καί οὗτοι ἐκ τῆς ἐπικρατούσης ἀνωμάλου καταστάσεως, μή δυνάμενοι δέ νά ἀποκρύψωσι τήν ἀνικανότητα τοῦ Τουρκικοῦ στρατοῦ, ὅπως ἐπαναφέρη τήν τάξιν. Εἰς ταῦτα δέν κρί-

νομεν ἄσκοπον νά προσθέσωμεν ὅτι καί ἐκ τῶν σχισματικῶν πολλοί αἰσθάνονται τήν αὐτήν ἀνάγκην, μή δυναμένων καί τούτων ν' ἀνθέξωσι, τόσον εἰς τάς καταπιέσεις τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ, ὅσον καί εἰς τάς φορολογικάς ἀφαιμάξεις ἅς ὑφίστανται ὑπό τῶν λεγομένων κομιτῶν, ὧν πλεῖστοι, φυγόδικοι ὄντες τρέπονται καί εἰς ληστρικάς πράξεις οὐδέν αἴσθημα ἐθνικόν ἔχοντες. Ὅσοι ἐκ τῶν σχισματικῶν ἀπώλεσαν ὅ,τι εἶχον, κατά τήν γενομένην ψευδοεπανάστασιν, καταστραφέντων καί τῶν χωρίων αὐτῶν διά τοῦ πυρός, ὅπερ κατά κανόνα ἐφήρμοσε κατ' αὐτῶν ὁ τουρκικός στρατός, ἐμμένουσιν εἰς τήν ἰδέαν τῆς δῆθεν ἐλευθερίας τῆς Μακεδονίας μή προσδοκῶντες βελτίωσιν ἄλλως.

Περί τοῦ σημερινοῦ προσωπικοῦ τοῦ Ἑλληνικοῦ ἐν Βιτωλίοις Προξενείου εὑρίσκομεν ἀρίστην τήν φήμην, ὅσοι δέ Μακεδόνες ἐπεσκέφθησαν τό Προξενεῖον ἐξῆλθον αὐτοῦ ἐμπνευσμένοι, διαλαλοῦσι δέ τήν χαράν αὐτῶν ἐπί τούτῳ. Ἐπίσης παραμένει ἀγαθή φήμη καί ἀνάμνησις καί περί τοῦ πρώην Προξένου Βιτωλίων κ. Πεζᾶ.

Ὅλως ἰδιαιτέραν μνείαν ποιούμεθα τῇ Ὑμ[ετέρα] Ἐξοχότητι περί τοῦ γραμ-
15 ματέως τοῦ Προξενείου κ. Ἰ[ωάννου] Δρα||γούμη ὅστις ἀπό τοῦ παρελθόντος
ἔτους, ἀόκνως ἐργασθείς ἵδρυσε μυστικήν Ἑταιρείαν Ἀμύνης ἥτις σήμερον ἁπανταχοῦ τῆς Μακεδονίας ἔχει μέλη ἐπίλεκτα, συνδεόμενα μεθ' ὅρκου καί ἐπικοινωνοῦντα πρός ἄλληλα. Τοῦτο ὑπῆρξε δι' ἡμᾶς μέγιστος φάρος, ὁ ὁποῖος μᾶς ὡδήγησε μέχρι τοῦδε, ἔχομεν δέ τήν πεποίθησιν ὅτι θά ὁδηγήσῃ εἰς τήν μελέτην καί ὀργάνωσιν ἁπάσης τῆς Μακεδονίας. Ἁπανταχοῦ εὑρισκόμεθα μεταξύ μεμυημένων ἀδελφῶν, μέσω τῶν ὁποίων προχωροῦμεν εἰς ἄλλους τοιούτους, οὕτω δέ ἔχομεν ἐξησφαλισμένην τήν θέσιν μας κατά πάσης προδοσίας, ἥτις ἀνά τούς ἀναμείκτους καί ἀμφιβόλους πληθυσμούς ἠδύνατο νά θέσῃ τούς Τούρκους ἐπί τά ἴχνη ἡμῶν. Ἐξ Ἀθηνῶν ἴσως νά ἔλαβον πληροφορίας οἱ Τοῦρκοι περί τῆς ἡμετέρας ἀποστολῆς, ἐνταῦθα ὅμως οὐδέν ἠδυνήθησαν νά κατορθώσωσι, τῶν μεμυημένων ἀδελφῶν Μακεδόνων καλῶς γνωριζόντων αὐτούς καί συντελούντων εἰς τήν ἀσφάλειάν μας. Τό ἄξιον ἐπίσης μεγάλης προσοχῆς εἶναι ὅτι οἱ μεμυημένοι θεωροῦσι τήν ἀποστολήν ἡμῶν ὡς ἀποτέλεσμα τῆς μέχρι τοῦδε λειτουργησάσης μυστικῆς Ἑταιρείας μή ὑποπτεύοντες τήν νεοσχηματισθεῖσαν τοιαύτην ἐν Ἀθήναις, τοῦτο δέ δύναται νά ἐκτιμήσῃ ἡ Ὑμ[ετέρα] Ἐξοχότης πόσον εἶναι πολύτιμον.

Ἡ δρᾶσις τῶν σχισματικῶν κατά τῶν ὀρθοδόξων δέν ἐξέλειπεν ἐντελῶς, ἀπόδειξις δέ τούτου τά τελευταῖα θλιβερά γεγονότα. Πλήν τῶν κατά τῶν ὀρθοδόξων Ἀετοζίου λαβόντων χώραν, ὡς ἀνωτέρω περιεγράψαμεν, συνέβησαν δολοφονίαι καί δολοφονικαί ἀπόπειραι, εἰς Καρπέστιναν, εἰς Γκορέντσι καί εἰς Λοσνίτσαν.
16 Ταύτας || διαπράττουσι σχισματικοί, συμμετέχοντες νύκτωρ, ὑπαρχουσῶν συμμο-

ριῶν ἀποτελουμένων ἐκ φυγοδίκων καί ἄλλων ὑπό ἐπί κεφαλῆς ληστοφυγοδίκους γνωστούς ὑπό τό ἐπώνυμον *«βοϊβόδαι»*. Εἰς ἁπάσας τάς περιφερείας ὑπάρχουσι τοιαῦται συμμορίαι, αἵτινες ἀπό καιροῦ εἰς καιρόν, διαπράττουσαι ἐγκλήματα κατά ὀρθοδόξων, διατηροῦσι τήν συνέχειαν τῆς ἀταξίας καί τήν ἐξακολούθησιν τοῦ φόβου τῶν ἡμετέρων, ὄντων ἀόπλων. Δέκα ὁπλοφόροι τοιοῦτοι εἶναι ἀρκετοί νά ὑποτάξωσιν ὁλόκληρον ἄοπλον χωρίον οὕτως δέ ἐξακολουθεῖ νά κατέχη τούς πληθυσμούς ὁ φόβος τοῦ ἐπικειμένου κινδύνου, ὅστις κρατεῖ δεσμευμένην τήν τε γλῶσσαν καί συνείδησιν τῶν ὀρθοδόξων, ἴσως δέ καί πολλῶν, ἐκ τῶν σχηματικῶν, οἵτινες ὑπέκυψαν εἰς τήν βίαν καί ἠσπάσθησαν ἄκοντες τό σχίσμα ὅπως ἐξαγοράσωσι τήν ἀσφάλειαν καί ἡσυχίαν αὐτῶν.

Ἔχομεν τήν πεποίθησιν ὅτι θά εἶναι ἀδύνατος ἡ ἐπιδρομή κατά χωρίων, ἐάν ταῦτα ἐφοδιασθῶσι δι' ἀναλόγων ὅπλων καί πυρομαχικῶν. Τούτων ἐξασφαλιζομένων, κατά τήν γνώμην μας, οὕτως ὑπολείπεται νά ἐξασφαλισθῆ καί ἡ ἔξω τῶν χωρίων τάξις, ἐν τῷ ἀγρῷ, ἐν τῇ ὁδοιπορίᾳ, ἐν τῷ ποιμνιοστασίῳ, ἐν τῇ ἐργασίᾳ ἐν γένει.

Πρός τοῦτο ἐπιβάλλεται ἡ συγκρότησις ὁμάδων ὡπλισμένων ἐξ ἡμετέρων, αἵτινες περιτρέχουσαι τάς διαφόρους περιφερείας ὅ ἔστιν ὅτε δέ καί ἀντεκδικούμεναι διά τ' ἀδικήματα κατά τῶν ὀρθοδόξων θέλουσι συντελέση σωτηρίως. Ἐν ἧ περιπτώσει || ἤθελεν ἐπιτραπῆ ἡμῖν νά προσλάβωμεν ἐκ τῆς ἐλευθέρας Ἑλλάδος 17
τῆς ἐκλογῆς μας ἄνδρας οὕς νά ἀναμείξωμεν μετά τῶν ἐν λόγῳ ἐνόπλων ὁμάδων τῶν ἐγχωρίων, θεωροῦμεν ὅτι τοῦτο θά ἦτο τό ἄκρον ἄωτον τῆς τελείας ὀργανώσεως τῶν Μακεδόνων πρός ἀποτελεσματικήν δρᾶσιν κατά παντός ἐχθροῦ ὑποσκάπτοντος τά θεμέλια τοῦ ἐθνισμοῦ ἡμῶν ἐν Μακεδονίᾳ, τήν περί ἀναμείξεως ἐλευθέρων Ἑλλήνων μετά ἐγχωρίων γνώμην ἡμῶν στηρίζομεν ἀφ' ἑνός μέν εἰς τόν δεδικαιολογημένον ὡς προείπωμεν ἀόριστον φόβον τῶν Μακεδόνων, ἀφ' ἑτέρου δέ εἰς τόν κίνδυνον εἰς ὅν θά ἐκτεθῶσιν ὅσοι τούτων συμμετασχῶσιν εἰς ἐνόπλους ὁμάδας, ἐκτιθέμενοι εἰς τήν καταδίωξιν ὡς πράττοντες κατά τοῦ τουρκικοῦ καθεστῶτος ὅπερ θά ἐπιβάλη αὐτοῖς τόν διά παντός ἐκπατρισμόν.

Ἐν ἧ περιπτώσει ἐγκρίνει ἡ Ἑταιρεία τά παρ' ἡμῶν προτεινόμενα μέτρα ὡς ἀπεριφράστως ἐτόνισεν ἡμῖν ὁ κ. Πρόεδρος αὐτῆς, κατά τήν πρός αὐτόν παρουσίασίν μας, ὅτι θέλει λάβη ὑπ' ὄψιν τάς ἡμετέρας ὑποδείξεις καί ὅτι δέν θέλει σταματήση πρό οὐδεμίας θυσίας, ἔχομεν τήν γνώμην ὅτι ἡ ἀρξαμένη μελέτη δέον νά ἐξακολουθήση καί εἰς τάς ἄλλας ἐπικινδύνους περιφερείας τῶν δύο Βιλαετίων (Μοναστηρίου καί Θεσσαλονίκης). Ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ διά τήν ἐξακολούθησιν τῆς περαιτέρω μελέτης κρίνομεν ἱκανόν τόν κ. Ἀ[λέξανδρον] Σκούρτην [ψευδώνυμο τοῦ Κοντούλη], προσλαμβάνοντα συνεργάτας τῆς ἐκλογῆς του. Διά τήν

Ἀλέξανδρος Κοντούλης (ΓΒ)

μέχρι τοῦδε μελετηθεῖσαν ἔκτασιν ἐν τῆ όποία ἀνάγκη νά ἐφαρμοσθῶσι || τάχιστα 18
τά προτεινόμενα, κρίνομεν ἱκανόν νά διευθύνη τόν κ. Σπυρίδωνα Τάσον [ψευδώνυμο τοῦ Παπούλα], ἔχοντα ὑπό τάς διαταγάς αὐτοῦ, δύο συνεργάτας ἐκ τῶν ὑπό τοῦ κ. Σκούρτη ὑποδειχθέντων τῷ κ. Προέδρῳ τῆς Ἑταιρείας, οἵτινες καί ἱκανοί εἰσί καί μέ τήν ἰδέαν τῶν Μακεδονικῶν πραγμάτων ἔχουσιν νῦν ἐξοικειωθῆ διά τῶν μελετῶν εἰς ἅς ὑπεδείξαμεν αὐτοῖς νά καταγίνωνται.

Προκειμένου περί μεταφορᾶς ὅπλων καί πυρομαχικῶν ἐξ Ἑλλάδος διεξάγομεν συνεννοήσεις· θά ὑποβάλωμεν δέ τῆ Ὑμ[ετέρα] Ἐξοχότητι, εἰδικήν περί τούτου ἔκθεσιν, προαπαιτεῖται ὅμως ἡ λῆψις τῆς ἀποφάσεως ἐκ μέρους τῆς Ἑταιρείας περί πραγματοποιήσεως τῶν προτεινομένων, ὅπως προβῶμεν εἰς τελικάς συμφωνίας, συνεννοούμενοι καί μετά τῶν ἐν Ἀθήναις, Λαρίσση καί Τρικκάλοις συνεργατῶν ἡμῶν πρός οὕς δύναται νά ἐπικοινωνήση ὁ ἐκ τῆς τετράδος ἡμῶν ἀποσπασθείς κ. Π. Ζέζας [ψευδώνυμο τοῦ Παύλου Μελᾶ], ἀρκοῦσαν ἔχων πεῖραν περί τά τοιαῦτα ζητήματα.

Μέχρι τοῦδε ἐδαπανήσαμεν τό ποσόν τῶν τετρακοσίων λιρῶν, ἅς ἐν Ἀθήναις ἐλάβομεν, ἔχομεν δέ τάς τριακοσίας λίρας, αἵτινες μεταγενεστέρως ἀπεστάλησαν ἡμῖν ἀκεραίας.

Τόπος διαμονῆς ἡμῶν μέχρι λήψεως τῶν ὑμετέρων διαταγῶν εἶναι τό Βογατζικόν ἐν ἧ δέ περιπτώσει ἀναγκασθῶμεν νά μεταβῶμεν ἀλλαχοῦ, θέλομεν ἀνακοινώση τοῦτο ὅπου δεῖ.

Ἐν Βογατζικῷ τῆ 16η Ἀπριλίου 1904

[Ἀλέξανδρος Κοντούλης

Ἀναστάσιος Παπούλας

Γεώργιος Κολοκοτρώνης]

[Ἀρχεῖο Παύλου Μελᾶ, ἀρ. 158, ΜΟΥΣΕΙΟ ΜΠΕΝΑΚΗ]

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 58ο

Ὑπό ἡμερομηνίαν 19 Ἀπριλίου 1904 γράφουσιν ἐκ Καστορίας ὡς ἑξῆς:

Τήν 13ην τρέχοντος καί ἡμέραν τῆς ἑβδομάδος Τρίτην π.μ. ἔφθασεν εἰς τήν πόλιν μας ὁ βουλευτής Καρδίτσης κ. Ἰ. Καυτατζόγλου μέ τόν καβάζην τοῦ Ἑλληνικοῦ Προξενείου Μοναστηρίου καί ἐφιλοξενεῖτο ἐν τῆ Ἱερᾶ Μητροπόλει ἐπί δύο ἡμέρας ὅπου ἔμεινε ὁ ἄνω κύριος.

Τήν πρώτην ἑσπέραν ἐζήτησε πρόσωπο ἵνα συστήση ἐπιτροπήν ἵνα ἡ ἐπιτροπή διανέμη τούς ἐράνους, ἡ Α[ὐτοῦ] Σεβ[ασμιότης] ὑπέδειξε μερικά πρόσωπα τά

όποῖα ἐν τῷ ἐμπορικῷ κόσμῳ δέν ἔχουν πίστωσιν οὔτε διά δέκα δραχμάς, ὑπέδειξε πρόσωπα τά ὁποῖα εἶναι ὄργανά του, διά τόν σκοπόν του, καί τούς σκοπούς των, μόνον εἷς εἶναι τίμιος καί καλός ὁ κ. Κῦρος Καραμπίνας.

Ἀδίκως ἐστάλησαν τά ἄνω χρήματα διότι ἡ Α[ὐτοῦ] Σ[εβασμιότης] καί οἱ ὑπέρ αὐτοῦ θά καταχρασθῶσι τά ἡμίση χρήματα, ἴσως καί περισσότερα, ὁ κ. Ἰ. Καυτατζόγλου ἐάν ἤθελεν ἠμποροῦσε νά προσκαλέση τούς μουχτάρηδες, προέδρους, ἑκάστης ἐνορίας καί νά τούς ἐρωτήση ἵνα οἱ ἄνω μουχτάρηδες ὑποδείξουν πρόσωπα ἐμπιστοσύνης καί ἀνθρώπους ἐκ τοῦ ἐμπορικοῦ κόσμου, οἱ ὁποῖοι γνωρίζουν τούς χωρικούς, καί ἐκ τῶν ἄνω ὑποδειχθέντων ἀνθρώπων νά ἐκλέξη ὁ κ. Ἰ. Καυτατζόγλου ἐπιτροπήν 5 ἤ 10 πρόσωπα ἵνα διανεμηθοῦν τά ἐλέη, οὐχί ὅπως ἔκαμε, τότε τί ἀνάγκη ἦτο νά ἔλθη εἰς τήν πόλιν μας ὁ ἄνω κύριος, ἔπρεπε νά ἔστελνε τά χρήματα καί νά χαθοῦν καθώς ἐστάλησαν καί ἄλλοτε ἄλλα χρήματα καί ἐχάθησαν. Τοσάκις ἔγραψα καί ἄλλοι πολλοί ἔγραψαν, περί τοῦ Μητροπολίτου, Μενελάου Μπατρίνου καί λοιπῶν, καί ἐδημοσίευσαν διά τῶν ἐφημερίδων τήν διαγωγήν καί τόν || τρόπον τῶν ἄνω κυρίων καί εἰς ποίους ἐμπιστεύονται καί τούς
2 ἀφήνουν νά διανέμουν χρήματα, «χρῆμα ἱερόν», θά εἴπῆτε ὁ κύριος Κῦρος Καραμπίνας καλός καί τίμιος, τί θά κάμη αὐτός μόνος. Ἰδού λοιπόν ὁ Κῦρος εἶναι ὁ ποιμήν τά δέ χρήματα «ἐλέη» εἶναι ἡ ποίμνη, οἱ δέ ἄλλοι εἶναι λύκοι πειναλέοι ὅσον καί ἐάν φροντίζη αὐτοί θά εἰσέλθουν εἰς τήν ποίμνην καί θά ξεσχίσουν ὅσα ἠμπορέσουν.

Τήν 14ην ἰδίου, τήν ἐπομένην δηλαδή ἡμέραν, ὁ καβάζης [κλητήρας, σωματοφύλακας] τοῦ Ἑλληνικοῦ Προξενείου Μοναστηρίου ὀνομαζόμενος Κιαμήλ ἐφέντης, ἠρώτησεν ἐν τῇ Ἱερᾷ Μητροπόλει ἄνθρωπόν τινα περί τοῦ πατριώτου του Κωλέτη, πού εὑρίσκεται καί τοῦ εἶπεν ὅτι πῆγεν εἰς Κωνσταντινούπολιν ἕτερος ἄνθρωπος νομίσας ὅτι εἶναι ὄργανόν των ἦλθε κρυφίως καί μέ εἶπε τά ἄνω. Ἐξελθόντα δέ τοῦ καβάζη ἵνα περιέλθη τήν ἀγοράν μας, τοῦ εἶπον ὅτι: «*Ὁ κ. Κωλέτης, ὁ πατριώτης σου εἶναι ἐδῶ*», ἐζήτησε τότε νά τόν ἰδῆ καί τόν ἐστείλαμεν καί τόν εἶπε τά περί τοῦ Ἀρχιερέως τινά ἵνα τά διαβιβάση εἰς τόν κ. Ἰ. Καυτατζόγλου.

Αὐτά καί τά ὅσα Σᾶς ἐγράψαμεν καί Σᾶς γράφομεν δέν τά γράφομεν διά κερδοσκοπικούς σκοπούς καί μόνον διότι τό αἴσθημα καί ἡ συνείδησις δέν μᾶς ἐπιτρέπει νά βλέπουμεν τόσας ἀδικίας καί νά τάς σιωπῶμεν καί πολλάκις εἶπον διά νά σπάσω τόν κάλαμον ἵνα μή γράφω, ἀλλ' ἡ συνείδησίς μου λέγει μεταχειρίσου τό ρητόν: «*Εἶπον καί ἐλάλησα καί ἁμαρτίαν οὐκ ἔχω*».

Ταύτην τήν στιγμήν ἐπληροφορήθην ὅτι ὁ κ. Ἰ. Κωλέτης δέν ἐπεσκέφθη τόν κ. Ἰ. Καυτατζόγλου διότι διετέλει ἐν τῇ Ἱ[ερᾷ] Μητροπόλει καί τόν ἔστειλε τό ἐπι-

Ηλίας Μπουζιώτης (ΓΒ)

σκεπτήριον ἵνα τόν εὐχηθῆ τό ὡς *«εὖ παρέστη»*. Ὁ λόγος διότι δέν πῆγεν ὁ κ. Ἰ.
3 Κωλέτης || εἰς τήν Μητρόπολιν εἶναι διότι εἰς τά δύο ἔτη τόν ἔκαμε πολλάς καταγγελίας καί τί καταγγελίας, οἵας ὁ κάλαμός μου δέν δύναται νά περιγράψη, πιστεύω θά σᾶς εἶπον. Ἔπειτα οὐδείς ἐκ τῶν ἐμπόρων καί τῆς τάξεως τῶν εὐφρονούντων πολιτῶν ἐπεσκέφθη τόν κ. Ἰ. Καυταιτζόγλου διότι κατέλυσεν εἰς τό Μέγαρον τοῦ Πέτρου Ἄρβους, *«εἰς τό μέγαρον τῆς ἀδικίας»*, μήπως δέν ἠμποροῦσε νά καταλύση εἰς οἰκίαν τινά; καί νά ἀκούση τά παράπονα ἑνός ἑκάστου πολίτου καί χωρικοῦ καί νά μάθη λεπτομερῶς τά καθέκαστα; Καί εἰς τήν Μητρόπολιν νά ἐπήγαινεν μόνον διά τήν ἐργασίαν του καί τήν ἀποστολήν του;

Ἀλλά τί νά εἴπω καί ἐγώ δέν γνωρίζω. Ἅμα ἔμαθεν ἡ πόλις μας ὅτι καί πάλιν διορίσθη ἐπιτροπή, ἡ ὁποία διένειμε καί τά ἄλλα σταλέντα χρήματα, ἀνάστατος ἐγένετο καί ἐβυθίσθη εἰς μέγα πένθος διότι καί αὐτά τά χρήματα, *«τά ἐλέη»*, θά χαθοῦν καθώς καί ἄλλα πολλά ἐχάθησαν. Πολλοί χωρικοί ἦλθον διά νά λάβωσι χρήματα ἀπό τάς χεῖρας τοῦ Καυταιτζόγλου καί ἅμα ἔμαθον ὅτι ἔφυγε τότε ἀναστέναξαν καί εἶπον: *«Πάλιν εἰς τάς χεῖρας λύκων ἔπεσαν»*. Παρακαλῶ ἄς ἐρωτηθῆ καί ὁ καβάζης ὅτι εἰς οὐδένα ἐπέτρεπον τά ὄργανά του νά εἰσέλθωσι ἵνα λάβωσι συνέντευξιν μετά τοῦ Καυταιτζόγλου καί νά ἀκούσωσιν ἐκ τῶν χειλέων του λόγους παραμυθητικούς, λόγους παρηγορίας καί ὑπομονῆς καί δέν θά ἐζήτουν οὐδέποτε χρήματα ἑκατοντάδας χωρικῶν καί ἱερέων καί προκρίτων, ἔμειναν ἐπί ὁλόκληρον ἡμέραν καί δέν εἶδον τόν ἀπεσταλμένον ὑπό τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, καί ἔφυγον οἱ δυστυχεῖς κλαίοντες σχηματίσαντες ποταμόν δακρύων.

Πρός θεοῦ ἄς ἀποσταλῆ ἐνταῦθα ἄνθρωπος ἵνα ἰδιοχείρως διανέμη τά χρήματα καί ἀκούση ἐκ τῶν χειλέων του λόγους παραμυθητικούς, λόγους παρηγορίας καί ἐλπίδος.

[Ἠλίας Μπουζιώτης]

[Φ. 206, ἀρ. 214, Ἀρχεῖο Στέφανου Δραγούμη, Γεννάδειος Βιβλιοθήκη]

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 59ο

Ἀξιότιμον κ. Ν. Π[ύρζαν]

εἰς Ἀθήνας

Μετά τήν περί τῆς ὑγείας ὑμῶν ἔρευναν προάγομαι νά σᾶς εἰδοποιήσω ὅ,τι ἔμαθα ἐκ τῆς ἐπιστολῆς τοῦ κ. Πέτρου [Πύρζα] περί τῆς καλῆς ὑμῶν ὑγείας καί τά συγχαρητήρια διά τήν Ἀντιπροεδρίαν τῆς Φιλομούσου Ἀδελφότητος ἡμῶν καί

Λάκης Πύρζας (ΒΠ)

μερικάς παρατηρήσεις ὅτι δέν σᾶς γράφω. ἀλλά μάθε ὅτι οὔτε διεύθυνσιν ἠξεύρω. οὔτε πού εὑρίσκεστε, οὔτε ἐπιστολήν σας ἐπῆρα ποτέ. Τά περί τῆς ὑγείας μας ὥρα τήν ὥρα δέν ἠξεύρομεν ἄλλα νά σοῦ γράψω. ἄλλο τό τί συνέβη τήν περασμένη Παρασκευή ἐδῶ τῆ 9η Ἰουλίου.

Τήν ὑπόθεσιν περί τοῦ σημάντρου τῆς Βουλγαρικῆς προπαγάνδας νομίζω τό ἠξεύρετε πώς ἦταν.

Προχθές οἱ βούλγαροι διά πολλῶν ρουσφετίων των εἰς τόν Καϊμακάμην καί διά τῆς ἐνεργείας τοῦ Μουαβίνη [χριστιανός ὑποέπαρχος] ἔδωσαν ἄδειαν νά κάμωσι τό σήμανδρον καί αὐτήν [τήν] Παρασκευή μετά 5 μαϊστόρων ἀρχίζουν καί πρωΐ ἔβαλον τούς στύλους, τότες κατ' αὐτήν τήν ἡμέραν ὁ Δεσπότης δέν ἦταν ἐδῶ ἀλλά εἰς τά Βιτώλια. Ὁ Χατζῆ παπᾶ-Λάζαρος εἰδοποίησε εἰς τό Δημαρχεῖον καί τούς ἔπαυσαν, πηγαίνουν οἱ βούλγαροι εἰς τόν Καϊμακάμην καί ἀρχίζουν ξανά. τότε ὢ τοῦ θαύματος πάντα τά μέλη τῆς ἀδελφότητος καί ἄλλοι καλοί πολῖται
2 || μαζεύονται περί τούς 60 καί πηγαίνομεν εἰς τό σπίτι τοῦ Καϊμακάμη νά κάμωμεν διαμαρτύρησιν δηλ. ἤ νά τούς παύση τούς μαϊστόρους ἤ θά τό χαλάσωμεν. Ὁ Καϊμακάμης ἐξ ἀρχῆς ἄρχισε νά μᾶς διώξη ἀλλά ἡμεῖς μέ φωνάς καί θορύβους: «Δέν φεύγομεν, δέν φεύγομεν, νά μᾶς δίδη ὁ Σουλτάνος τό δίκαιον θέλομεν. οἱ βούλγαροι σκοτώνουν, οἱ βούλγαροι δυναμίτιδας ρίπτουν καί αὐτούς ὑποστηρίζετε» καί μέ φωνάς ὅσον μποροῦμεν περισσοτέρας φωνάζομεν.

Τότε ὁ Καϊμ[ακάμης] μᾶς εἶπε ὅτι ἔχουν ἄδειαν παρά τοῦ Βαλῆ πασσᾶ: «Δέν γνωρίζομεν ἡμεῖς ἄδειαν ἕως ὅτου νά ἔλθη ὁ Δεσπότης ἤ τούς παύης ἤ θά τό χαλάσωμεν». Τότε ὁ Καϊμακ[άμης] σηκώνεται μαζί μας εἶδεν δέν εἶδεν [ὅτι] δέν φεύγομεν ἦλθε ἐκεῖ καί ἔπαυσε τούς μαϊστόρους ἀπό ὥρα 2½ μέχρι 2¾ τῆς ὥρ[ας] ἕως ὅτου ἔφθασε ὁ Δεσπότης ἀπό τά Βιτώλια καί διά μιᾶς ἄρχισαν πάλιν νά δουλεύουν, τότε ὡρμήσαμεν διά νά τό χαλάσωμεν ἀλλά μᾶς ἐμπόδισε ὁ Δεσπότης καί μᾶς ὑπεσχέθη ὅτι θά πηγαίνη ὁ ἴδιος εἰς τόν Καϊμακ[άμην].

Πῆγεν ὁ Δεσπότης μετά τοῦ Θανά[ση] Πέζιου καί τοῦ Γκέλο καί ὁ
3 Καϊμακ[άμης] ὅλα τά ἄφησε κατά μέρος, ἄδεια καί παρά ἄδεια || εἶπε εἰς τόν Δεσπότη ὅτι θά τούς παύση τότε μόνον ἅμα ἐπιδώση ἕνα γραπτόν τακρίριον καί ὁ Δεσπότ[ης] ἦλθε καί μᾶς λέγει αὐτά, ἀλλά ἡμεῖς δέν τά πιστεύομεν, ὁρμῶμεν ξανά εἰς τό σήμανδρο, ἀλλά ἐπειδή εἴμεθα εἰς τήν Μητρόπολιν ἔκλεισε τήν θύραν ὁ καβάζης καί τότε κτυπήθηκα ἐγώ ὁ γράφων ἀπό τήν θύρα εἰς τά στήθη. Ἡμεῖς οἱ ἐμπρός πού φωνάζαμεν εἴμεθα ὁ Τέγος, ὁ Δημήτριος Πύρζ[ας] καί ὁ Ἰωάννης Νερέτης καί τότε ὁ Δεσπότης μᾶς φώναξε πολύ διότι θά βάλη μέσα τούς 4 εἰς τήν φυλακήν (τέτοιος ἄτιμος Δεσπότης) ἔδωσε αὐτός διά τῆς βίας αὐτός τό τακρίρι ἐπειδή δέν φεύγαμε ὅλοι καί ἔπαυσαν τούς μαϊστόρους, τότε ὅλοι οἱ κομιτατζῆδες

εἶχαν κρυφθῆ, κανείς δέν τολμοῦσε νά βγῆ ἔξω διότι εἴχαμεν πλέον ὅλοι ἀπελπισθῆ πρό πάντων τά μέλη τοῦ ἔργου καί καθημερινῶς μᾶς παρηκολούθει διά αὐτό δέν ἠμπορῶ νά γράψω βοήθεια ἀπό ἐκεῖ τίποτε (ἄνεμος ἦν καί διελύθη καπνός ἦν καί διεσκορπίσθη).

Τῆ 11η [᾿Ιουλίου] Κυριακή κατά τό σπίτι τοῦ Θεοδώρου Διάβολη σκότωσαν οἱ τοῦρκοι τόν ᾿Ηλο Μπαρδάκ ἀπό τό Νεοκάζι, καλή ἀρχή ἀπό τούς Βουλγάρους.

Παρακαλοῦμεν πάντα τά μέλη τῆς ᾿Αδελφότητος ὅπως συστήση κανέναν ὅπως 4
μᾶς βοηθήση ὑλικῶς τε καί ἠθικῶς, διότι θυσιάζουν χρήματα οἱ βούλγαροι νά χαλασθῆ καί τό ταμεῖον μας ἄδειο διότι ὅτι χρήματα ἔχομεν καμμιά 600 γρ[όσια] θά τά ἐξοδεύσωμεν διά τούς πτωχούς μαθητάς διά νά μήν τούς γυρίζουν οἱ ἄτιμοι.

Εἶναι ἐκεῖ πέρα ὁ Σύλλογος πρός Διάδοσιν ᾿Ωφελίμων Βιβλίων θά παρακαλέσητε νά μᾶς στείλουν κάμποσα βιβλία διά νά διαβάζωμεν εἰς τήν ᾿Αδελφότητα.

Σοῦ γράφω αὐτά καί δέν ἠξεύρω τί ἔχω γράψει, τά μυαλά μου εἶναι ὅλο εἰς τήν ἀγοράν διά νά μήν πειράξουν κανέναν ἀπό τούς δικούς μας.

῾Ο Γράφων Ι.Κ.Σ.

[Υ.Γ.] Εἶναι καί πολλά ἄλλα, δέν ἠμπορῶ νά τά γράφω διότι μέ τά περίστρο- 3
φα εἰς τό χέρι εἴμεθα, εἰς τά χωριά ἕλληνα δέν ἄφηκαν, ἀλισβερίσι ἀπό κανέναν δέν κάμνω καί εἰς τό χωρίο μας βάσανα εἰς τόν θεῖον μου, ἐπειδή ἡμεῖς κάμνωμεν αὐτά, εἰς τήν πόλιν κάθε μέρα κτυποῦν, σκοτώνουν, καίουν τά ἑλληνικά βιβλία καί ἄλλα πάμπολλα, εἰς τήν ᾿Αδελφότητα μέλος δέν γράφεται.

῾Ο κ. Φιλιππίδης Εὐάγγελος.

[Τέλος ᾿Ιουλίου 1904]

[Φ. 207, ἀρ. 65, ᾿Αρχεῖο Στέφανου Δραγούμη, Γεννάδειος Βιβλιοθήκη]

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 60ό

Χωρίον Κονομλάντι - Μακροχώρι

Μέ 192 οἰκίας μέ 1.640 κατοίκους.

Κατά τό ἔτος 1883 ἄρχισε ὁ ἀγών διά τήν ἀπόσπασιν ἐκ τοῦ ῾Ελληνισμοῦ καί τό ἑπόμενον ἔτος ἐλάμβανε ἄδεια διά ᾿Εκκλησία καί Σχολεῖον. Παπᾶ-Χρῆστος, Κόλε Τάρπτσεσεφ, Χ. Σιδέρη, ἦσαν οἱ πρωτοπόροι.

Τό ἔτος 1898 ὁ Κόλε Πάντωφ φωτισθείς ἀπό τόν Τάνας Φερμάνοφ καί μετά ὁ Μᾶρκο Πάντωφ, Νόβατσκο Κόλεφ, ὁ παπᾶ-Σωτήρ. Μετά τοῦτο ὅλο τό χωριό

προσεχώρησεν ἀπό τόν Ταβάλ Χρῆστο καί Κυριάκο ἀπό τό Δύμπενι (Δενδροχώρι).

Εἰς τήν ὑπόθεσιν 'Ιβάν (παραδοθείς εἰς τούς Τούρκους καί παρέδωσε πολλούς)

'Εφυλακίσθησαν τό ἔτος 1902 οἱ Βασίλ καί Νόβατσκο Κόλεφ, Χρῆστο Νούμεφ καί παρέμειναν εἰς τάς φυλακάς ἐπί 7μηνον καί ἀπηλευθερώθησαν μέ ἀμνηστίαν. Μετά τοῦτο τήν 8ην Σεπτεμβρίου συνελήφθησαν ὁ παπᾶ-Σωτήρ, ὁ Γκιόργκι Παπαδημητρώφ, Μᾶρκο Πάντωφ καί ἔμειναν εἰς τάς φυλακάς ἐπί 6 μῆνας, ἀπηλευθερώθησαν μέ ἀμνηστίαν. Τήν 17ην 'Ιανουαρίου ὁ Δῖνε Σιάνεφ, Δῖνε Καραπέτκωφ, Μᾶρκο Πάντωφ καί Ρόλε Πάντωφ συνελήφθησαν. Οἱ τελευταῖοι ἀπεφυλακίσθησαν μέ χρήματα, οἱ πρῶτοι μέ ἀμνηστίαν ἀφοῦ παρέμειναν εἰς τάς φυλακάς 2½ μῆνας. Τό ἔτος 1902 ὁ Βασίλ Τόμεφ, Νόβατσκο Κόλεφ, Σωτήρ Τραϊάνωφ, Δέλιο Γιούσλωφ παρέμειναν εἰς τάς φυλακάς 6 μῆνας, ἀμνηστευθέντες εἰς Καστορίαν. 'Ο Δέλιο Γιούσλωφ, Νάσο Γκότσωφ, Γκύρε Τράνδωφ, Σδέριο Κρ'στεφ συνελήφθησαν ὅτι ἦσαν στήν 'Ελλάδα δι' ὅπλα καί ἔμειναν στήν φυλακήν Καστορίας 42 ἡμέρες, ἀπηλευθερώθησαν ὡς ὑλοτόμοι τήν 23ην Μαΐου 1902. Μέ τήν ὑπόθεσιν τοῦ Ζελόβου ('Ανταρτικοῦ) συνελήφθησαν οἱ Γιάμο Σάρωφ, Κρ'στο Σάρωφ, Γκιόργκι Ναοῦμτσεφ, Πέτρε Πέτρωφ, Πέτρε Μπόγκωφ, Κρ'στο καί Χρῆστο Πόπ Δημητρώφ, Μῆτρε Καρκατσώφ, Βάνε Γκρέσκωφ, Κύρο Κουμπούρωφ, Τάρντο Κῶτεφ, Δίνκο Μπούσκωφ, Βάνε Σίμπεφ, Γκιόργκι Γιούτσωφ, Σώτηρ Πεπελάσωφ, Δεμίρ Πετρόβσκυ, Φῶτο Πετρόβσκυ, Τύρπεν Λέκωφ, Λάμπρο Σεκούλωφ, Χρῆστο Δέλιεφ, Στέσε Σούμπωφ καί Κρ'στο Τσιμπίσεφ, καί ἐστάλησαν ἐξορίαν εἰς Ντιγιάρ Μπακίρ (βάθη Μικρᾶς 'Ασίας) ὅπου παρέμειναν ἐπί ἕν ἔτος ὑπό τυραννίαν καί ἐπέστρεψαν 18, οἱ ὑπόλοιποι ἀπέθαναν ἐκεῖ ἀπό τάς κακουχίας εἰς τάς φυλακάς. 'Ο Μᾶρκο Πάντωφ τό ἔτος 1903 συνελήφθη εἰς Νεστόριον μέ ὅπλα φυλακισθείς 6 μῆνας ἀπηλευθερώθη ὑπό τοῦ Δικαστηρίου.

'Ο Νόβατσκο Κῶτεφ συνελήφθη τό 1904 τήν 1ην Μαρτίου κατόπιν προδοσίας ἀπό τοῦ Δῖνε τό μπάσταρδο (κοπίλετο) φυλακισθείς εἰς 7 μῆνας, ἀπηλευθερώθη ἐκ τοῦ Δικαστηρίου.

3 'Ο Τόλε Κρ'στεφ, ὁ Μέλιος καί Γκιόργκι Χρῆστωφ τό ἔτος 1904 τήν ἄνοιξιν συνελήφθησαν κατόπιν προδοσίας φυλακισθέντες ἐπί 3 μῆνας, ἀπηλευθερώθησαν κατόπιν δίκης.

'Ο Ζιοῦ Γκέλεφ συνελήφθη τήν 25ην 'Ιουνίου ἐρχόμενος ἐδῶ δι' ὑπόθεσιν τοῦ Κομιτάτου φυλακισθείς ἐπί ἕν ἔτος ἀπηλευθερώθη.

Φονευθέντες

1. Ναούμ Παντζάρωφ φονευθείς, ἐκ Γρεβενῶν ἐρχόμενος μέ ὅπλα, τήν 22αν Μαρτίου 1901.

2. Λάζο Κόλεφ φονευθείς ὑπό τοῦ Πέτρωφ καί Κόλεφ ὡς προδότης.

3. Ἡ Γιάνια Νικολέσοβα, Λένα Πεπελάσοβα καί Μητρεβίτσα Μπογόεφσκα φονευθεῖσαι ὑπό τῆς ἐπιτροπῆς ὡς προδότριαι.

4. Δεμίρ Κώτεφ Πόπ Ναοῦμοφ φονευθείς κομιτατζῆς μέ τόν Γκόϊκοφ ἐφονεύθη εἰς Μπόμπιστα (Βέργα) τήν 8ην Νοεμβρίου 1902.

5. Χρῆστο Μπόγκωφ φονευθείς κατά τήν συμπλοκήν τοῦ Κῶτε μέ τόν Τσακαλάρωφ τό ἔτος 1902[1].

Ἀπέθανον εἰς τήν ἐξορίαν

Γκιάμο Σάρωφ, Γκιόργκυ Νούμτσεφ, Μῆτρε Κρ'στεφ, Χρῆστο Πόπ Δημητρώφ εἰς τό Νιγιάρ Μπακίρ.

Τήν 8ην Μαΐου 1903 εἰς τά σύνορα τῆς Βουλγαρίας ἐφονεύθησαν ἐρχόμενοι ἐδῶ οἱ Μῆτρε Μούσκωφ καί ὁ Λάζο Γκέλεφ.

Κατά τήν ἐπανάστασιν (Ἴλιντεν 1903)

Ἐφονεύθη τήν 24ην ὁ Γιάνε Κλίνωφ ὑπό τοῦ στρατοῦ κατά τήν φυγήν του εἰς τό Λίσετς. Ὁ Σταῦρο Λάσκωφ συμμορίτης ὑποβοϊβόδας ἐφονεύθη εἰς τό Πόζαρ (Λουτράκι Ἀριδαίας).

Τήν 6ην Ὀκτωβρίου ὁ Βασίλ Κῶτεφ καί Νόβατσκο, ὁ πρῶτος διοικητής, ἐφονεύθη μέ τούς συντρόφους, Βασίλ Μπέτεφ, Δάνε Κιάοφ, Μέλπ Τσιμπίσωφ, αἰφνιδιασθέντες ὑπό καταδίωξιν τοῦ στρατοῦ. [Βλ. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 54ο, σελ. 619-620]

Ὁ Στόγιαν Οὖρδωφ τήν 13ην Ὀκτωβρίου ἐσφάγη ὑπό τοῦ στρατοῦ εἰς τό Τσέρ.

Τήν 24ην Μαΐου 1904 ὁ Κόλεφ Πάντωφ βοϊβόδας ἐφονεύθη ἄνωθεν τοῦ χωρίου ἐκ προδοσίας ἀπό τό μπάσταρδο (κοπίλετο).

Τήν 15ην Μαΐου 1905 ἐφονεύθη εἰς τό δάσος τοῦ Μπουκόβου ὁ συμμορίτης Κόλεφ Σούμωφ ἐκ τῆς συμμορίας τοῦ Χρήστου Τσβέτκωφ εἰς συμπλοκήν μέ τούς

1. Ὅτε κατέβη ὅμως ὁ Κῶτες εἰς τόν Λάκκον εὗρεν τόν σύντροφόν του Χρῆστον Χ. Μπογκόϊα ἐκ Κονοβλάδης σκοτωμένον καί εἶχε πέσει πρηνής, τόν ἔβαλεν εἰς τό ζῶον καί τόν ἔφεραν εἰς τό Ὄστιμα καί ἐκεῖ τόν ἔθαψαν. (...)

Πισοδέριον 22-8-1902,

Παπᾶ-Σταῦρος Τσάμης

[Φ. Μοναστηρίου 1902, Α.Υ.Ε.]

Έλληνας[1] όπότε έτραυματίσθη σοβαρώς ό Νόβατσκο Κόλεφ καί μετά 18 ήμέρας άπεβίωσεν.

Τήν 18ην 'Απριλίου 1906 ό Κόλε Μάνοφ καί ό Γιάννης Νικόλτσεφ πηγαίνοντας διά Φλώριναν είς τόν δρόμον έφονεύθησαν είς τήν κορυφήν ύπό άνταρτών 'Ελλήνων.

"Οπλα μέχρι τήν έπανάστασιν

'Υπήρχον 90 όπλα, 9.500 φυσίγγια καί τώρα 70 όπλα καί 700 σφαίρες, τά ύπόλοιπα άπωλέσθησαν είς τήν έπανάστασιν.

Μέχρι τήν έπανάστασιν

Αίγες, πρόβατα 3.000, βόες καί άγελάδες 250 κεφάλια, φορτηγά ζώα 160. Τώρα: Πρόβατα, αίγες 2.000, βόες, άγελάδες 200 καί φορτηγά 150.

Συμπλοκή

"Ανωθεν τοΰ χωρίου είς τήν θέσιν Ρότο έγένετο μάχη μεταξύ τοΰ Τσακαλάρωφ καί τοΰ στρατοΰ τήν 3ην Σεπτεμβρίου 1903, έφονεύθη ό συμμορίτης
4 Μπόρις έκ Χρουπίστης ("Αργος 'Ορεστικόν), || ό χωρικός Λάζος έκ Ζουπάνιστα (Λεύκη) έσφάγη ύπό τοΰ στρατοΰ.

Μετά τοΰτο τόν Σεπτέμβριον είς τό Λίσετς έγένετο μάχη μεταξύ τοΰ λόχου τής Δύμπενης (Δενδροχωρίου), ό Βασίλ Κακάλεφ [έτραυματίσθη έλαφρώς], θύματα δέν ύπήρχον, τά όπλα τά πέταξαν.

Τήν 24ην Μαρτίου ό Νόβατσκο Κίεφ καί Χρήστο Πόποφσκυ εύρέθησαν νεκροί άπό τήν καταδίωξιν είς θέσιν Γράδιστε.

'Απώλειαι

Κατά τήν διάρκειαν τής έξεγέρσεως ("Ιλιντεν) τό χωριό ύπέστη καταστροφήν άπό ζώα καί 350 λίρες.

[Φ 2. ΑΡΧΕΙΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟΥ ΑΓΩΝΑ, ΓΕΣ/ΔΙΣ]

[Στόν φάκελο γράφει:

Προσέφερεν ή ΚΥΠ.

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΕΚ ΤΟΥ ΑΡΧΕΙΟΥ ΤΟΥ ΒΟΥΛΓΑΡΟΥ ΚΟΜΙΤΑΤΖΗ (βοϊβόδα) ΜΗΤΡΕ ΠΑΝΤΖΑΡΩΦ, 1903-1907, ΑΝΕΥΡΕΘΕΝΤΑ ΕΙΣ ΠΕΡΙΟΧΗΝ ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ. 'Ελήφθησαν άπό τήν ΚΥΠ διά τήν ΔΙΣ 11-8-1961].

---

1. Βλέπε Καραβίτη, σελ. 274-280.

Ἀρχάγγελος Μιχαήλ (Ἁγία Παρασκευή Ὀρεχόβου) (ΓΠ)

Αγία Παρασκευή (Αγία Παρασκευή Ορεχόβου) (ΓΠ)

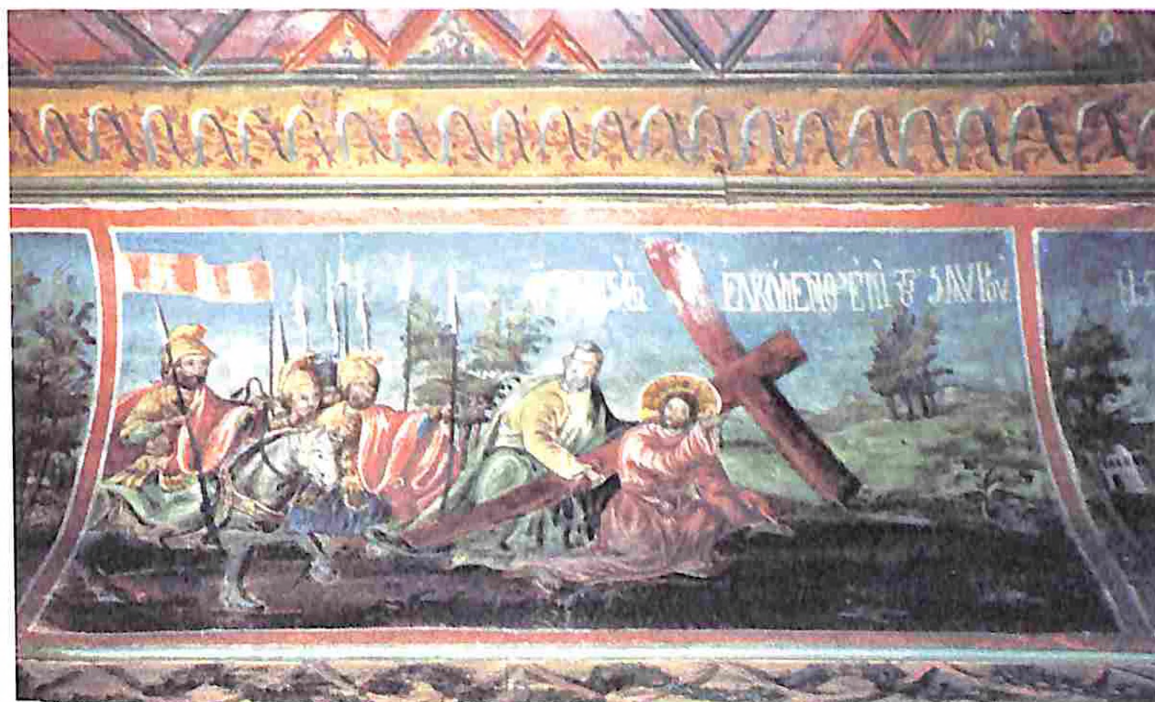
Ἀρχάγγελος Γαβριήλ (Ἁγία Παρασκευή Ὀρεχόβου) (ΓΠ)

Κτιτορική ἐπιγραφή Ἁγίας Παρασκευῆς Ὀρεχόβου (ΓΠ)

Τὸ φίλημα τοῦ Ἰούδα (Ἁγία Παρασκευὴ Ὀρεχόβου) (ΓΠ)

Ὁ Χριστὸς ἑλκόμενος ἐπὶ τοῦ σταυροῦ (Ἁγία Παρασκευὴ Ὀρεχόβου) (ΓΠ)

Τό Ἅγιον Μανδήλιον (Ἁγία Παρασκευή Ὀρεχόβου) (ΓΠ)

Λεπτομέρεια τῆς ὀροφῆς (Ἁγία Παρασκευή Ὀρεχόβου) (ΓΠ)

Μονή Μεταμορφώσεως Μπουκόβου καί κτιτορική ἐπιγραφή. Φωτ. Славко Манговски

Ἡ Παναγία μὲ τὸ ἀδράχτι. 12ος αἰών. (Μουσεῖο Περιβλέπτου Ἀχρίδος)

Άγιος Αθανάσιος Ζελόβου - Ανταρτικού (ΓΠ)

Η ωραία πύλη (Μονή Παναγίας Κλεισούρας) (ΓΠ)

Ἄγγελος φύλαξ (Μονὴ Παναγίας Κλεισούρας) (ΓΠ)

Ἰησοῦς 1786 (Μονὴ Παναγίας Κλειτούρας) (ΓΠ)

Ἀρχάγγελος Μιχαήλ 1786 (Μονὴ Παναγίας Κλειτούρας) (ΓΠ)

Ἡ πυρφόρος ἀνάβασις τοῦ Προφήτου Ἠλιοῦ
[Κάτω δεξιὰ γράφει.] Τῇ 21η Δεκεμβρίου 1863 Σέλιτσα.
Διὰ χειρὸς Θωμᾶ Παπᾶ Νίκου. (Ἅγιος Νικόλαος Ρακίτας - Ὀλυμπιάδος) (ΓΚ)

Τὸ Ἱερὸ Βῆμα τοῦ Ἁγίου Εὐσταθίου Στανίτσας - Μελᾶ (ΓΠ)

Ἡ ὡραία Πύλη τοῦ Ἁγίου Εὐσταθίου Στάτιστας - Μελᾶ (ΓΠ)

ΕΠΑΝΑΣΤΑΤΙΚΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΩΝ ΚΟΜΙΤΑΤΖΗΔΩΝ 10

Ἄϊντε νά πρετ, να πρετ ζα σλαβα	=	Ἄϊντε ἐμπρός, ἐμπρός γιά τή δόξα
νά μπόηνοτο πόλε	=	στό πεδίο τῆς μάχης
ζά Μακεντόνσκα σλόμποντα	=	γιά τῆς Μακεδονίας τήν λευτεριά
νά σφέκιο ότ νάς να πρετ,	=	ὁ καθένας μας ἐμπρός,
ζόρατα βέτσε γκρίε	=	ἡ αὐγή τώρα χαράζει
τσέ στανε βέτσε μπόη.	=	θα γίνη τώρα πόλεμος.
Νέ στέμε νέ μπουγκάτσκο	=	Δέν θέλομε πλούτη
νέ στέμι νέ παρί	=	δέν θέλομε λεφτά
νό ἴσκαμε σλομπόντα	=	μόνο θέλομε λευθεριά,
τσοβέσκι πραβινί.	=	ἀνθρώπινη δικαιοσύνη.
Νάμ στίγκα τόλκο μάκι	=	Μᾶς φθάνουν τόσα βάσανα
νάμ στίγκα τόλκο στράμ,	=	μᾶς φθάνουν τόσες ντροπές,
νάμ νέσκα ἐστράκι νά στάνε	=	τώρα πρέπει νά γίνη 11
ρότ ἴζμπραμ,	=	κόσμος διαλεχτός.
νέ τσέσνο ντά ζιάλιαμ	=	δέν πρέπει νά πενθοῦμε
ντά πλάτσαμ κάτου ζιένη	=	νά κλαῖμε σάν γυναῖκες
κόγκατο ὅστε μόζιαμ	=	ἐφ' ὅσον μποροῦμε
ντά μούσκαμε, ντά πλιούσκαμε σαμί,	=	νά πολεμοῦμε, νά λογχίζουμε μόνοι μας,
κόη ἔ στρέσλιφ κάο ζένα,	=	ποιός εἶναι δειλός σάν γυναίκα,
νά φούρκα ντά πρέντε	=	στή ρόκα νά γνέθη
ἴ ντά πλάτσε ντά ρέντε	=	καί νά κλαίη καί νά μοιρολογάη
κόϊ στάρα μπάμπα.	=	σάν γριούλα.
Ἄϊντε νά πρέτ, νά πρέτ	=	Ἄϊντε ἐμπρός, ἐμπρός
ζά σλάβα	=	γιά τήν δόξα
νά μπόηνοτο πόλε.	=	στό πεδίο τῆς μάχης.

[ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ: ΤΟ ΛΕΧΟΒΟΝ, ἀνέκδοτο, Φ. 9. ΓΕΣ/ΔΙΣ]

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

ΑΜΜΑ: Ἀρχεῖο Μουσείου Μακεδονικοῦ Ἀγῶνα
ΑΠΜ/ΜΜ: Ἀρχεῖο Παύλου Μελᾶ / Μουσεῖο Μπενάκη
ΑΥΕ: Ἀρχεῖο Ὑπουργείου Ἐξωτερικῶν
ΑΦ: Ἀριστοτέλης Φλώρινας
ΒΚ: Βακαλόπουλος Κώστας
ΒΠ: Βέρα Παπαδάκη
ΓΑΚ: Γενικά Ἀρχεῖα τοῦ Κράτους
ΓΒ: Γεννάδειος Βιβλιοθήκη
ΓΕΣ/ΔΙΣ: Γενικό Ἐπιτελεῖο Στρατοῦ / Διεύθυνση Ἱστορίας Στρατοῦ
ΓΚ: Γιῶργος Καραβάνης
ΓΚα: Γιῶργος Καφτατζῆς
ΓΝ: Γκότσε Ντέλτσεφ, ἔκδοση γιά τά 80 χρόνια ἀπό τό θάνατό του.
ΓΠ: Γιῶργος Πετσίβας
ΕΛΙΑ: Ἑταιρεία Ἑλληνικοῦ Λογοτεχνικοῦ καί Ἱστορικοῦ Ἀρχείου
ΕΜΕΟ: Ἐσωτερική Μακεδονοαδριανουπολιτική Ἐπαναστατική Ὀργάνωση
ΕΜΣ: Ἑταιρεία Μακεδονικῶν Σπουδῶν
Ζ: Ζόρα, περιοδικό
ΙΕΕΕ: Ἱστορική καί Ἐθνολογική Ἑταιρεία τῆς Ἑλλάδος
ΙΜ: Ἰωάννης Μαζαράκης
ΙΜΧΑ: Ἵδρυμα Μελετῶν Χερσονήσου τοῦ Αἵμου
ΚΒ: Καρατζᾶ Βάσκο
LPT: Lectures pour tous, revue universelle et populaire, illustrée. Octobre 1903. Paris.
ΜΗΠ: МАКЕДОНСКИ НАРОДНИ НОСИИ (Μακεδονικές ἐθνικές ἐνδυμασίες).
ΜΠ: Μιχάλης Παπακωνσταντίνου
ΜΠΠ: Μπίτολα, λεύκωμα. Σκόπια χ.χ. (1976)
ΜΦΔ: Μᾶρκος Φ. Δραγούμης
ΜΣ: Μιχάλης Σαλπαδῆμος
ΝΑ: Νοβίκα Ἀνγγέλοφσκυ
ΟΙ: Ὄρντε Ἰβάνοτσκι
ΠΒ: Παλιά Βουλή
ΣΔΕΓ: Σύλλογος πρός Διάδοσιν τῶν Ἑλληνικῶν Γραμμάτων
ΤΒ: Τζανακάρης Βασίλης
ΥΠ.ΕΞ.: Ὑπουργεῖον Ἐξωτερικῶν
ΦΜ: Φανή Μπούτσκοβα

1 **A**

[ἐγκαταλείπω=] abandon = оставам
[ἐγκατάλειψη=] abandonnement = остасни

5 **B**

[κρεββάτι=] bed = кревет

9 **C**

[φλυτζάνι=] cup = филжан
[ἀγελάδα=] cow = крава

11 **D**

[ἡμέρα=] day = ден
[σκοτάδι=] dark = темница, темко

15 **E**

[τρώγω=] eat = ядам
[αὐτί=] ear = чо
[ἀφορίζω=] excommunicate = проклет

17 **F**

[δίκαιο=] fair = рус
[πίστη=] faith = вера
[πέφτω=] fall = паднам, паднини

[Μέχρι ἐδῶ ὁ Ἴων τό μισοέσβησε ἐπικαλύπτοντάς το μέ λογαριασμούς]

21 **G**

[Ἕλλην=] Greek = гырк, πληθ. гырци
[ὅπλο=] gun = пушка
[καλός -ή -όν=] good = добро

H 23

[ἔχω=] have = имам
[κεφάλι=] head= глава

I 25

[πάγος=] ice = мраз
[ἀγνοῶ=] ignore = не знам
[ἄρρωστος=] ill = болен

J 27

[φυλακή=] jail = апсана
[σωστό=] just = прав
[δικαιοσύνη=] justice = правина

K 29

[κρατῶ=] keep = держам, чям
[κλειδί=] key = ключ
[Βασιλεύς=] king = цар
[φιλί=] kiss = бацам, бацвание
[γόνατο=] knie = колен

L 31

[φῶς=] light = видело
[χώρα=] land = [страна]
[νόμος=] law = канон
[φύλλο=] leaf = лист
[ζωή=] life = живот

M 35

[κάνω=] make = чинам
[ἄνθρωπος=] man = маж, човек
[μέση=] middle = средо
[γάλα=] milk = млеко
[ποντικός=] mouse = глушак
[λάσπη=] mud = кал

39 **N**
[ἔθνος=] nation = народ
[πλησίον=] near = близку
[λαιμός=] neck = гырло
[δίχτυο=] net = [нет]
[ποτέ=] never = никои пат

43 **O**
[λάδι=] oil = масло
[γέρος=] old = фетов
[ἐλιά=] olive = маслинка
[ἀνοικτό=] open = отворам
[ἔξω=] out = надвор
[ἐπάνω=] over = горе, на
[βόδι=] ox = биол

47 **P**
[πόνος=] pain = болка
[ζευγάρι=] pair = зевгар, чифт
[ἀχλάδι=] pear = круша
[μέρος=] part = место, парче
[διαβαίνω=] pass = поминвам
[λαός=] people = люде

53 **R**
[ἕτοιμος=] ready = хазир
[κόκκινος=] red = цырвено
[θυμάμαι=] remember = паметвам

57 **S**
[ἁλάτι=] salt = сол
[ἄμμος=] sand = песок
[σχολεῖο=] school = сколя
[κάθομαι=] sit = седам

61 **T**
[ἡμέρωμα=] tame = кротко
[παίρνω=] take = земам
[λέω=] tell = велам
[λεπτό=] thin = слабо
[γυρνῶ=] turn = се свортам

U 65
[ἄσχημος=] ugly = грдо
[κάτω=] under = от доло
[ἐπάνω=] up = горе
[μέχρι=] until = дури

V 69
[ἀξία=] value = цена
[κληματαριά=] vine = лозге

W 71
[βαδίζω=] walk = одам
[τοῖχος=] wall = стиз
[ζεστός=] warm = горешинка
[πλένω=] wash = миам
[κλαίω=] weep = плачам
[ποῦ=] where = каде
[πότε=] when = кога
[τί;=] what = що
[γιατί;=] why = защо

Y 77
[ἔτος=] year = година
[κίτρινο=] yellow = жолто

[Ἡ ἀπόδοση τῶν λέξεων στά Ἑλληνικά εἶναι προσθήκη].
[Φ. 25. Βυσσινί τετράδιο. Ἀρχεῖο Ἴωνος Δραγούμη. Γεννάδειος Βιβλιοθήκη]

ΓΛΩΣΣΑΡΙ

Α

ἀζάς = μέλος διοικητικοῦ συμβουλίου κοινότητας: 42, 226

ἀλισβερίσι = συναλλαγή, πάρε-δῶσε: 653

ἀμανέτι = ἐνέχειρο, δῶρο: 613

ἀσκέρ = στρατός: 165

Β

βαλῆς = Νομάρχης, Γενικός Διοικητής: λη', 22, 34, 36, 48, 70, 354, 442, 576, 652

βαρός = προάστειο: 32, 72, 228

βασιβουζούκ = βλ. μπασιμπουζούκ

βεζύρης = ἀνώτατος πολιτικός βαθμοῦχος, ἔχει τόν τίτλο τοῦ πασσᾶ

βεζυριαζάμ = Μέγας Βεζύρης, ἀντιστοιχεῖ μέ τόν πρωθυπουργό

βιλαέτι = Νομός, Γενική Διοίκηση: λγ', 532, 588

βοϊβόδας ἤ βοεβόδας = Πολέμαρχος, ἀρχηγός στρατοῦ (σλαβικά): 519

Γ

γιλδίζ (ἄστρο) = Συγκεκριμένα ἡ ὀνομασία τοῦ ἀνακτόρου τοῦ σουλτάνου Ἀβδοῦλ Χαμίτ στήν Κων/πολη: 82, 534

γιούζμπασης = λοχαγός τοῦ τακτικοῦ στρατοῦ: 14, 22, 587

γκιαούρης = ἄπιστος: μβ'

Δ

δερέ μπέης, βλ. ντερέμπεης

δερέ = κοιλάδα: 603

δεφτερδάρ = οἰκονομικός ἔφορος, σέ ἐπίπεδο γενικῆς διοικήσεως: 350

δραγάτης = ἀγροφύλακας: 170

Ε

ἔθνος = Ὅρος ὁ ὁποῖος χρησιμοποιεῖται γιά νά δηλώση τίς διάφορες ἐθνικές ὁμάδες τοῦ Ὀθωμανικοῦ κράτους

Ζ

ζανταρμάς = στρατοχωροφύλαξ: 422, 615

ζανταρμά μπίνμπασης = Ταγματάρχης χωροφυλακῆς: 422

ζαπτιές = ἀστυνομικός: 114, 534, 552

Ι

ἰδαρές = διοίκηση ἤ διεύθυνση: 42

ἰλαβέ = ἐφεδρικές δυνάμεις τῆς ἀποστολῆς συμπληρώσεως τοῦ τακτικοῦ στρατοῦ: 42, 114, 138

ἰμάμης = θρησκευτικός ἀρχηγός: 569

ἰραδές = ἀπόφασις αὐτοκρατορική: 54

Κ

καβάσης = ἔνοπλος κλητήρας, σωματοφύλακας: 464, 647

καδῆς = ἱεροδίκης

καζάζ = μεταξουργός

καζᾶς = ὑποδιοίκηση, ἀντιστοιχεῖ σέ σημερινό τμήμα ἐπαρχίας: 14, 36, 38, 42, 532

καϊλατζῆς = γανωτής

καϊμακάμ = ὑποδιοικητής (ἀντιστοιχεῖ ἑλληνικά μέ τόν ἔπαρχο): σ′, 14, 16, 24, 48, 80, 186, 463, 652

καϊμακάμ μιρελάϊ = ὑποδιοικητής, πιθανότατα ἀπόστρατος συνταγματάρχης τοῦ στρατοῦ: 576

κάλφας = ἐργοδηγός, πρακτικός ἀρχιτέκτων: 463

κάς = μετρητοῖς: 61

κεχαγιᾶς = ἀρχηγός συντεχνίας, οἰκονόμος, φροντιστής: 6, 114, 168, 288, 569

κοιλό = μέτρο χωρητικότητος πρός μέτρηση δημητριακῶν. Ἀποτελεῖται ἀπό κύλινδρο ξύλινο, χωρητικότητος 24 ὀκάδων: 80

κόλαγας = ἀξιωματικός μεταξύ λοχαγοῦ καί ταγματάρχη: 100

κολαοῦζος = ὁδηγός: 577

κολτσῆς τῶν δασῶν = δασοφύλαξ: 164

κομαντάντ πασσᾶς = στρατηγός ἐπικεφαλῆς στρατιωτικῆς διοικήσεως: 424

κομανδάρης = στρατιωτικός διοικητής: 520, 615

κομιτατζῆς = πολιτικό στέλεχος τῆς Ἐπιτροπῆς (Κομιτάτου): 652

κονάκι = τό κτίριο τῆς Γενικῆς διοικήσεως: 463

κόνγκρα = συνέλευση (ἀλβανικά): 64

κοτσάμπασης = προεστός: 22, 48, 66, 424

κούβετ = ἀνωτέρα βία, στήν κυριολεξία δύναμη: 442

κούλα, κουλές = πύργος: 81

κυρατζῆς = ἐνοικιαστής ἐν γένει, πραγματοποιεῖ μεταφορές μέ ζῶα: 621

Λ

λεβᾶς = ταξίαρχος: 596

Μ

μαζμπατάς = πρωτόκολλο, ἀναφορά, ἐπίσημα πρακτικά: 16, 152

μεαρίφ μουδίρης = διευθυντής τῆς ἐπιτροπῆς τοῦ γραφείου τῆς Παιδείας: 12

μερκέζ = διοικητικό καί στρατιωτικό κέντρο: 22

μερκέζ καϊμακάμ = ὑποδιοικητής τοῦ κεντρικοῦ καζᾶ τοῦ σαντζακίου: 52, 152

μερκέζ κομαντάντ = στρατιωτικός διοικητής τῶν δυνάμεων μέ ἕδρα τόν κεντρικό καζᾶ: 88

μετζίτι = Ὀθωμανικό νόμισμα. 1 λίρα = 5 μετζίτια, 1 μετζίτι = 20 γρόσια. Η λίρα τό 1903 ἰσοῦται μέ 32 δραχμές

μετζλίσι = συμβούλιο: 178, 463

μιλιαζίμ = κατώτερος ἀξιωματικός ἤ δόκιμος δημόσιος ὑπάλληλος: 20

μιλιαζίμ ἐβέλ = ὑπολοχαγός: 318

μιραλάϊ = συνταγματάρχης: 576, 600

μορμολύκειο = μάσκα πού προκαλεῖ φόβο, σκιάχτρο: 625

μουαβίνης = Χριστιανός βοηθός Γενικοῦ Διοικητοῦ ἤ ὑποδιοικητοῦ: 42, 438, 652

μουδίρης = διοικητής ἐπαρχίας (Ναχιγιέ), διευθυντής δημόσιας ὑπηρεσίας, γραφείου κλπ.: 106, 118

μουδιρλίκ = διοίκηση ἐπαρχίας: 106
μουρτάτ = ἀρνησίθρησκος: 580, 581
μουσταχφίζ = δυνάμεις β' ἐφεδρείας: 6
μουτεσαρίφ = διοικητής, ἀντιστοιχεῖ μέ τον Νομάρχη σήμερα: 66, 463, 465
μουτεσαριφλίκ = διοίκηση: 64
μουχασεμπετζῆς = λογιστής διοικήσεως: 146
μουχατζίρ = πρόσφυγας: 603
μουχτάρ = σφραγιδοφύλακας, αἱρετός ἐκπρόσωπος τῆς συνοικίας ἤ τῆς ἐνορίας, στά χωριά ἀντιστοιχεῖ μέ πρόεδρο κοινότητας: α'. 14, 16, 22, 46, 118, 146, 170, 442, 648
μπαΐρ = πλαγιά: 192
μπασιμπουζούκ = ἄτακτος (στρατιώτης ἐφεδρίας): 16, 26, 72, 80, 539
μπεκτσῆς = φύλακας καί ἐδῶ ἀγροφύλακας: 46

Ν

ναλμπάντης = πεταλωτής: 102
νατσάλνικ = ἀρχηγός: 12, 68, 78, 126, 190
ναχιέ = δῆμος, ἀντιστοιχεῖ μέ ἐπαρχία: 36, 542
νιζάμ ἀσκέρι = τακτικός στρατός: 22
νιζάμ μαστάπ = στήν κυριολεξία σημαίνει ἕδρα διοικήσεως τμήματος τακτικοῦ στρατοῦ, τάγμα τακτικοῦ στρατοῦ: 48
ντεμιρτζῆς = σιδηρουργός
ντερέμπεης = φεουδάρχης: 569, 570, 580
νουφούζ = ταυτότητα: 14, 140
νουφουζίου γραφεῖο = ληξιαρχεῖο

Ο

ὀβούζια = βαρέα πυροβόλα
ὀδέλενικ = σειρά: 190
ὀμπούζ ἀλλάϊ = σύνταγμα βαρέων πυροβόλων: 6
ὄμπστινα = κοινότητα: 58, 60, 68, 500, 501, 503, 504, 533, 536
ὄνμπασης = δεκανέας: 535
ὄπστινα = βλ. ὄμπστινα
ὀρδή = στρατός: 589, 636
ὀρτατζῆς = καλλιεργητής ξένων ἀγρῶν μέ ἐνοίκιο, μεσακάρης

Π

πασσᾶς = ἀνώτερος πολιτικός ἤ στρατιωτικός βαθμοῦχος τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας: 463, 465, 581, 597

Ρ

ράσπισκα = ἀπόδειξη: 600
ρεδίφ = ἔφεδρος: 6, 24, 114
ρεδίφ ταμπούρ = τάγμα ἐφέδρων: 254
ρουσφέτι = δωροδοκία: 652

Σ

σαγιακτσῆς = κατασκευαστής σαγιά (ἔνδυμα ἀπό μάλλινο ὕφασμα): 264, 477
σαντζάκι = διοίκηση, ἀντιστοιχεῖ μέ τόν Νομό σήμερα στήν Ἑλλάδα: 481
σελάμ = ἀπαλλακτικό ὀφειλῆς
σενέτι = τίτλος ἰδιοκτησίας γῆς: 78
σεράϊ = ἀνάκτορο: 442
σιουράϊ ντοβλέτ = συμβούλιο: 8
σλόμποντα = ἐλευθερία: 580

σμίρτ = θάνατος: 580
Σόπιδες = Βούλγαροι: ιστ΄, 500
σουβαρῆς = ὁπλίτης ἱππικοῦ: 14, 18
σουγγιά = λόγχη: 465
σούμπασης = ἀστυνομικός διευθυντής: 583

Τ

ταξιλδάρ = φοροεισπράκτωρ: 42,
ταχρίρ = ρηματική διακοίνωση: 594, 652
τεσκερές = ἔγγραφο, ἄδεια, δηλωτικό: 46
τζανταρμάς, βλ. ζανταρμάς
τσαλμᾶς = κεφαλομάντηλο: 500
τσαούσης = λοχίας
τσέτα = συμμορία
τσιφλίκι = ἀγρόκτημα: 126, 148

Φ

φερίκ = στρατηγός, διοικητής μεραρχίας: 354
φλύκταινα = φουσκάλα ἀπό ἔγκαυμα: 14

Χ

χαφίζης = ὁ γνώστης τοῦ Κορανίου: 368
χαφουζικά σεμινάρια = θρησκευτικές σχολές: 368
χουκιουμάτ = διοίκηση: 542

[Η ἀντιστοιχία τῶν βαθμῶν τῆς Τουρκικῆς διοικήσεως, καθώς καί τῆς ὀνομασίας τῶν ἐγγράφων, ὀφείλεται στόν φίλο Ἰάκωβο Ἀκτσόγλου].

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ - ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. *ΑΘΗΝΑΙ και ΑΣΤΥ, ἐφημερίδες*. Σελ. παρούσης ἐκδόσεως 181
2. *Βερέμη Θάνου*: ΙΩΝ ΔΡΑΓΟΥΜΗΣ. ΠΑΓΚΟΣΜΙΟ ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ, σελ. 306-307, ΤΟΜΟΣ 3ος. ΕΚΔΟΤΙΚΗ ΑΘΗΝΩΝ 1990. Σελ. παρούσης ἐκδόσεως μγ' καί ἀρ. σημειώσεως 18, 19
3. *Βέρρου Ν.*: ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΙΣ. ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΙΚΟΝ ΛΕΞΙΚΟΝ ΕΛΕΥΘΕΡΟΥΔΑΚΗ 1928. Σελ. 670. ΤΟΜΟΣ 5ος. Σελ. παρούσης ἐκδόσεως νε' καί ἀρ. σημειώσεως 21.
4. *Γκοσέρ Ρολάν*: ΟΙ ΜΑΚΕΔΟΝΕΣ, κεφάλαιο ἀπό τό βιβλίο ΟΙ ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΕΣ, σελ. 182. EDITION ALBIN MICHEL 1965. Σελ. παρούσης ἐκδόσεως νθ' καί ξ'.
5. *Γούναρη Βασίλη*: Εἰσαγωγή στά ΓΕΓΟΝΟΤΑ ΤΟΥ 1903 ΣΤΗΝ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ, σελ. 15. Ἔκδοση Μ.Μ.Α. 1993. Σελ. παρούσης ἐκδόσεως ιη' καί ἀριθμός σημειώσεως 10.
6. *Δραγούμη Ἴωνος*: 18 Σεπτεμβρίου 1903 - ΤΕΤΡΑΔΙΟ ΓΕΓΟΝΟΤΩΝ ΣΕΡΡΩΝ (ἀνέκδοτο), σελ. 5. Σελίδα παρούσης ἐκδόσεως λθ' καί ἀρ. σημειώσεως 15.
7. *Δραγούμη Ἴωνος*: 2 Δεκεμβρίου 1903 - ΤΕΤΡΑΔΙΟ ΓΕΓΟΝΟΤΩΝ ΣΕΡΡΩΝ (ἀνέκδοτο), σελ. 39. Σελ. παρούσης ἐκδόσεως ιστ'.
8. *Δραγούμη Ἴωνος*: ΕΚΘΕΣΗ. Σέρρες 10 Ὀκτωβρίου 1903, σελ. 1-2. Σελ. παρούσης ἐκδόσεως κε' καί 323-325.
9. *Δραγούμη Ἴωνος*: ΕΚΘΕΣΗ. Σέρρες 4 Δεκεμβρίου 1903, σελ. 4-5. Σελ. παρούσης ἐκδόσεως κβ' καί κγ' ἀπό τό ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ἀρ. 55, σελ. 622 (626-627).
10. *Δραγούμη Ἴωνος*: ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΠΡΟΣ ΠΑΤΕΡΑ, Μοναστήρι 17-4-1904, σελ. 2. Σελ. παρούσης ἐκδόσεως 481.
11. *Δραγούμη Ἴωνος*: ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ - ΘΡΑΚΗ 1902-1908, σελ. 3, 84, 3, 9, 10, 88, 78, 87, 86, 85, 84, 9. Σελ. παρούσης ἐκδόσεως μη', μθ', ν', να', νβ'. (Ἀρχεῖο Ἴωνος Δραγούμη, Φ. 25 Γεννάδειος Βιβλιοθήκη).
12. *Ζάνα Ἀλεξάνδρου*: Ο ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟΣ ΑΓΩΝ - ΑΝΑΜΝΗΣΕΙΣ, σελ. 65. Ἔκδοση ΙΜΧΑ 1984. Σελ. παρούσης ἐκδόσεως ιε', ἀρ. σημειώσεως 5.
13. *Καραβίδα Κων/νου*: ΑΓΡΟΤΙΚΑ, σελ. 387. Παράρτημα τοῦ ΣΤ' Γεωργικοῦ Δελτίου (Ἀπρίλιος - Ἰούνιος) 1931. Σελ. παρούσης ἐκδόσεως ιζ', ἀρ. σημειώσεως 8.
14. *Καστοριάδη Κορνηλίου*: ΤΙ ΣΗΜΑΙΝΕΙ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ; ἀπό τό βιβλίο ΟΙ ΟΜΙΛΙΕΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ, σελ. 99-100. Ἔκδοση ΥΨΙΛΟΝ / ΒΙΒΛΙΑ 1990. Σελ. παρούσης

ἐκδόσεως νστ', ἀρ. σημειώσεως 23.

15. *Κοντογούρη Φιλίππου:* ΕΚΘΕΣΗ. Θεσσαλονίκη 30 Ἰανουαρίου 1906. Σελ. παρούσης ἐκδόσεως ιστ'.

16. *Κοντογούρη Φιλίππου:* ΕΚΘΕΣΗ. Θεσσαλονίκη 30 Σεπτεμβρίου 1906. Σελ. παρούσης ἐκδόσεως ιζ' (Φ. Θεσ/νίκης 1906. ΑΥΕ).

17. *Κοντούλη Ἀλεξάνδρου, Παπούλα Ἀναστασίου, Κολοκοτρώνη Γεωργίου:* ΕΚΘΕΣΗ. Βογατσικό 16 Ἀπριλίου 1904. Σελ. παρούσης ἐκδόσεως νζ' καί σελ. μζ' στόν ἀρ. σημειώσεως 20, ἀπό τό ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ἀρ. 57, σελ. 636. (Ἀρχεῖο Παύλου Μελᾶ, Μουσεῖο Μπενάκη). (Ὑπάρχει καί στήν Γεννάδειο Βιβλιοθήκη στό Ἀρχεῖο Στ. Δραγούμη στόν Φ. 201).

18. *Κορομηλᾶ Λάμπρου:* ΕΚΘΕΣΗ ἀρ. 450. Θεσσαλονίκη 9 Αὐγούστου 1904. Σελ. παρούσης ἐκδόσεως ιθ'.

19. *Κορομηλᾶ Λάμπρου:* ΕΚΘΕΣΗ, ἀρ. 447. Θεσσαλονίκη 26 Αὐγούστου 1906. Σελ. παρούσης ἐκδόσεως ιστ' (Φ. Θεσ/νίκης 1904 και 1906, ΑΥΕ).

20. *Κουμαριανοῦ Αἰκατερίνη:* ΙΩΝ ΔΡΑΓΟΥΜΗΣ. Ἐγκυκλοπαίδεια ΠΑΠΥΡΟΣ - LAROUSSE - BRITANNICA 1985. Σελ. παρούσης ἐκδόσεως μγ', ἀρ. σημειώσεως 17.

21. *Κυπραίου Κων/νου:* ΕΚΘΕΣΗ, ἀρ. 551. Μοναστήρι 24 Ἰουλίου 1903. Σελ. παρούσης ἐκδόσεως ιη' - ιθ'. (Φ. Μοναστηρίου 1903, ΑΥΕ).

22. *Μαργαρίτη Γιώργου:* ΚΑΙ ΟΙ «ΑΛΛΟΙ» ΕΧΟΥΝ ΙΣΤΟΡΙΑ. Περιοδικό Ο ΠΟΛΙΤΗΣ, τεῦχος 121, Μάρτιος 1993. Σελ. παρούσης ἐκδόσεως ιε', ἀρ. σημειώσεως 4.

23. *Μούσεβιτς:* ΕΚΘΕΣΗ, ἀρ. 255. Μοναστήρι 30 Αὐγούστου 1891, Ἀρχεῖο Ἐξαρχίας, Σόφια. Σελ. παρούσης ἐκδόσεως κα'.

24. *Μπαρρές (Barres) Μωρίς:* Ἀποσπάσματα ἀπό τό βιβλίο Scènes et doctrines du nationalism. Ἔκδοση Juven 1902. Ἡ παρούσα Editions du Trident 1987 by La Libraire Française. Σελ. 261-262 καί 83. Σελ. παρούσης ἐκδόσεως 315-317 καί 319.

25. *Μπουζιώτη Ἠλία:* ΕΠΙΣΤΟΛΗ πρός τόν Στ. Δραγούμη. Κλεισούρα 13 Δεκεμβρίου 1903, σελ. 3 (Ἀρχεῖο Στ. Δραγούμη, Φάκελος 206, ἀρ. 180, Γεννάδειος Βιβλιοθήκη). Σελ. παρούσης ἐκδόσεως κε'.

26. *Νανάκη Ἀνδρέα Ἀρχιμ.:* ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟΣ ΑΓΩΝ ΚΑΙ ΕΚΚΛΗΣΙΑ, κεφάλαιο ἀπό τό βιβλίο ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΓΕΝΟΣ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ. Ἐκδόσεις ΤΕΡΤΙΟΣ, Κατερίνη 1993, σελ. 69-70. Σελ. παρούσης ἐκδόσεως ιγ', ἀρ. σημ. 2 καί σελ. παρούσης ἐκδόσεως κ' καί ἀρ. σημ. 13.

27. *Παναγιωτοπούλου Ἄννα:* ΑΠΟ ΤΗΝ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ ΣΤΟ ΚΡΟΥΣΟΒΟ - ΙΔΕΟΛΟΓΙΑ, ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΚΑΙ ΔΡΑΣΗ ΤΗΣ ΕΜΕΟ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ 1893-

1903. Θεσσαλονίκη 1993. Σελ. παρούσης ἐκδόσεως ιστ' καί ἀρ. σημειώσεως 6.

28. *Παπᾶ-Σταύρου Τσάμη*: ΕΠΙΣΤΟΛΗ πρός τόν Πρόξενο Σταμάτη Κιουζέ Πεζᾶ, 29-3-1902 (Φ. Μοναστηρίου 1902, ΑΥΕ). Σελ. παρούσης ἐκδόσεως ιζ' καί ἀρ. σημειώσεως 9.

29. *Παντζάρου [Βλάχου] Μήτρου*: Ἀρχεῖο: Ἐπιστολή πρός Μῆτρο ἀπό Ὄστσιμα, 19 Σεπτεμβρίου 1903 καί Ἀπόδειξη εἰσπράξεως ἀπό Μῆτρο, 26 Σεπτεμβρίου 1903. Σελ. παρούσης ἐκδόσεως 294, ἀρ. σημ. 1 καί 2 (Ἀρχεῖο ΓΕΣ/ΔΙΣ).

30. *Σγουρίτσα Ν.*, ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΙΣ, σελ. 309, ΤΟΜΟΣ ΙΑ', Μεγάλη Ἑλληνική Ἐγκυκλοπαίδεια ΠΥΡΣΟΥ 1929. Σελίδα παρούσης ἐκδόσεως νε' καί νστ', ἀρ. σημειώσεως 22.

31. *Τουσίμη Γιώργου*: ΕΝΑ ΕΠΕΙΣΟΔΙΟ ΣΤΗΝ ΠΟΛΗ ΜΑΣ ΤΟ 1872. Ἐδεσσαϊκή 1-6-1974. Σελ. παρούσης ἐκδόσεως ιδ', ἀρ. σημειώσεως 3.

32. *Τσιμπούξη Μαργαρίτα*: Ο ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟΣ ΑΓΩΝ, σελ. 64. Ἔκδοση ΓΕΣ-ΔΙΣ 1979. Σελ. παρούσης ἐκδόσεως ιστ' καί ἀριθμός σημειώσεως 7.

33. *Τσιρκινίδη Χάρη*: ΣΥΝΝΕΦΑ ΣΤΗΝ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ, σελ. 141. Ἐκδόσεις Σύνγραμμα. Θεσσαλονίκη 1994. Σελ. παρούσης ἐκδόσεως νζ' καί ἀρ. σημειώσεως 24.

34. *Τσορμπατζόγλου Γεωργίου*: ΕΚΘΕΣΗ, ἀρ. 4, 27 Μαρτίου 1904, σελ. 20. Σελ. παρούσης ἐκδόσεως κβ'.

35. *Τσορμπατζόγλου Γεωργίου*: ΕΚΘΕΣΗ, ἀρ. 4, 27 Μαρτίου 1904, σελ. 44. Σελ. παρούσης ἐκδόσεως κδ'.

36. *Τσορμπατζόγλου Γεωργίου*: ΕΚΘΕΣΗ, ἀρ. 4, 27 Μαρτίου 1904, σελ. 35. Σελ. παρούσης ἐκδόσεως κε'.

37. *Τσορμπατζόγλου Γεωργίου*: ΕΚΘΕΣΗ, ἀρ. 4, 27 Μαρτίου 1904, σελ. 11, 12, 13, 14, 15. Σελ. παρούσης ἐκδόσεως κε'-κστ'.

38. *Τσορμπατζόγλου Γεωργίου*: ΕΚΘΕΣΗ, ἀρ. 4, 27 Μαρτίου 1904, σελ. 5-6. Σελ. παρούσης ἐκδόσεως κστ'-κζ'.

39. *Τσορμπατζόγλου Γεωργίου*: ΕΚΘΕΣΗ, ἀρ. 4, 27 Μαρτίου 1904, σελ. 31-32. Σελ. παρούσης ἐκδόσεως κη'.

40. *Τσορμπατζόγλου Γεωργίου*: ΕΚΘΕΣΗ, ἀρ. 6, Σέρρες 12 Μαΐου 1904, σελ. 4 καί 10. Σελ. παρούσης ἐκδόσεως κγ'.

41. *Τσορμπατζόγλου Γεωργίου*: ΕΚΘΕΣΗ, ἀρ. 6, Σέρρες 12 Μαΐου 1904, σελ. 30. Σελ. παρούσης ἐκδόσεως κγ'.

42. *Τσορμπατζόγλου Γεωργίου*: ΕΚΘΕΣΗ, ἀρ. 6, Σέρρες 12 Μαΐου 1904, σελ. 41-42. Σελ. παρούσης ἐκδόσεως κδ'.

43. *Τσορμπατζόγλου Γεωργίου*: ΕΚΘΕΣΗ, ἀρ. 6, Σέρρες 12 Μαΐου 1904, σελ. 6-7. Σελ. παρούσης ἐκδόσεως κζ'.

44. *Τσορμπατζόγλου Γεωργίου:* ΕΚΘΕΣΗ, άρ. 10. Σέρρες 21 Μαΐου 1904, σελ. 30. Σελ. παρούσης εκδόσεως κγ'.

45. *Τσορμπατζόγλου Γεωργίου:* ΕΚΘΕΣΗ, άρ. 10. Σέρρες 21 Μαΐου 1904, σελ. 15, 16, 17, 13, 14. Σελ. παρούσης εκδόσεως κδ'.

46. *Τσορμπατζόγλου Γεωργίου:* ΕΚΘΕΣΗ, άρ. 10. Σέρρες 21 Μαΐου 1904, σελ. 28. Σελ. παρούσης εκδόσεως ξ'.

47. *Τσορμπατζόγλου Γεωργίου:* ΕΚΘΕΣΗ, άρ. 12. Αθήναι 26 Ιουλίου 1904, σελ. 21. Σελ. παρούσης εκδόσεως ιστ'.

48. *Τσορμπατζόγλου Γεωργίου:* ΕΚΘΕΣΗ, άρ. 12. Αθήναι 26 Ιουλίου 1904, σελ. 23-24. Σελ. παρούσης εκδόσεως κστ'.

49. *Τσορμπατζόγλου Γεωργίου:* ΕΚΘΕΣΗ, άρ. 12. Αθήναι 26 Ιουλίου 1904, σελ. 19-20. Σελ. παρούσης εκδόσεως κζ' (ΕΚΘΕΣΕΙΣ ΤΣΟΡΜΠΑΤΖΟΓΛΟΥ: Φ. 73, ΑΥΕ 1904).

ΓΕΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Άναγνωστόπουλου. ΕΛΛΑΣ ΚΑΙ ΑΛΒΑΝΙΑ ΣΤΙΣ ΑΡΧΕΣ ΤΟΥ ΑΙΩΝΑ.

Άλεξίου Γιώργου. Η ΠΑΙΔΕΙΑ ΣΤΗΝ ΚΑΣΤΟΡΙΑ ΤΟΝ 19ο ΑΙΩΝΑ. Θεσσαλονίκη 1991.

Άνδριώτη Νικ.: Η ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ Η ΕΛΛΗΝΙΚΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΩΝ ΜΑΚΕΔΟΝΩΝ. Θεσσαλονίκη 1952.

Άρστωφ Σ. (Арсоф С.): ВОСТАНИЧКО ДВИЖЕЊЕ ВО ЈУГОЗАПАДНА МАКЕДОНИЈА ПО СПОМЕНИ НА СЛАВЕЈКО АРСОФ. СКОПЈЕ Н.Д. (Ἡ ἐπαναστατική κίνηση στή νοτιοδυτική Μακεδονία μέ βάση τά ἀπομνημονεύματα τοῦ Σλαβέϊκο Άρστωφ. Σκόπια χ.χ.).

Βαβούσκου Κωνσταντίνου: Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ ΤΗΣ ΠΕΛΑΓΟΝΙΑΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑΝ ΤΗΣ ΝΕΩΤΕΡΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ. Θεσσαλονίκη 1959.

Βακαλόπουλου Κωνσταντίνου: ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΟΥ ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟΥ ΚΑΙ ΘΡΑΚΙΚΟΥ ΧΩΡΟΥ ΣΤΑ ΜΕΣΑ ΤΟΥ 19ου ΑΙΩΝΑ ΣΤΑ ΠΛΑΙΣΙΑ ΤΟΥ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΕΜΠΟΡΙΟΥ. Θεσσαλονίκη 1980.

Βακαλόπουλου Κωνσταντίνου: Ο ΒΟΡΕΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΠΡΩΙΜΗ ΦΑΣΗ ΤΟΥ ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟΥ ΑΓΩΝΑ (1878-1894). ΑΠΟΜΝΗΜΟΝΕΥΜΑΤΑ ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ ΠΗΧΕΩΝΑ. Θεσσαλονίκη 1983.

Βακαλόπουλου Κωνσταντίνου: Η ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ ΣΤΙΣ ΠΑΡΑΜΟΝΕΣ ΤΟΥ ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟΥ ΑΓΩΝΑ (1894-1904). Θεσσαλονίκη 1986.

Βακαλόπουλου Κωνσταντίνου: Ο ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟΣ ΑΓΩΝ 1904-1908. Θεσσαλονίκη 1987.

Βαρντάρσκυ Μ. (Vardarsky): L' ORGANISATION RÉVOLUTIONAIRE INTÉRIER. L' INTEPENDANCE MACÉDONIENE. November 15, 1919.

Βέϊγκάν (Weigand): ETHNOGRAPHIE VON MACEDONIEN, Leipzig 1924.

Βλάχου Ν.: ΤΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟΝ ΩΣ ΦΑΣΙΣ ΤΟΥ ΑΝΑΤΟΛΙΚΟΥ ΖΗΤΗΜΑΤΟΣ, 1878-1908. Ἀθήνα 1935.

Βλάχωφ (Vlachoff, D.I.): IZ ISTORIJE MAKEDONSKOG NARODA, Belgrade 1950.

Βλάχωφ (Vlachoff, D.I.): MAKEDONIJA, MOMENTI OD ISTORIJATA NA MAKEDONSKIOI NAROD, Ckopje 1950.

Βούρη Σοφίας: ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΕΘΝΙΚΙΣΜΟΣ ΣΤΑ ΒΑΛΚΑΝΙΑ - Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΒΟΡΕΙΟΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ 1870-1904. ΠΑΡΑΣΚΗΝΙΟ 1992.

Βούρη Σοφίας: ΠΗΓΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ - ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ

ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ 1875-1907. Ἔκδοση ΠΑΡΑΣΚΗΝΙΟ 1994.
Γ.Α.Δ.: Η ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ ΕΠΙΒΟΥΛΗ. Ἔκδοση ΓΕΣ/ΔΙΣ 1972.
Γερομίχαλου Ἀθανασίου: Η ΕΘΝΙΚΗ ΔΡΑΣΙΣ ΤΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΠΕΛΑΓΟΝΙΑΣ ΙΩΑΚΕΙΜ ΦΟΡΟΠΟΥΛΟΥ ΚΑΙ ΑΙ ΕΚΘΕΣΕΙΣ ΑΥΤΟΥ. Ἔκδοση Ε.Μ.Σ. 1963.
Γεωργιάδου Νικολάου: ΟΣΑ ΕΓΡΑΨΑ ΣΤΟ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙ 1903-1912. Ε.Μ.Σ. 1984.
Γεωργίου Β.: Η ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ ΣΤΟ ΜΑΤΙ ΤΟΥ ΓΙΟΥΓΚΟΣΛΑΒΙΚΟΥ ΚΥΚΛΩΝΑ. Ἐκδόσεις Βεργίνα 1994.
Γκαργκάνα Η., Πουλιόπουλου Π., Τσαγκάρη Η., Πίττα Κ., κ.λ.π.: Η ΚΡΙΣΗ ΣΤΑ ΒΑΛΚΑΝΙΑ - ΤΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟ ΚΑΙ Η ΕΡΓΑΤΙΚΗ ΤΑΞΗ. Ἔκδοση: Ἐργατική Δημοκρατία, Γ' ἔκδοση Ἀθήνα 1992.
Γκοτζαμάνη Σωτηρίου: ΥΠΟΜΝΗΜΑΤΑ ΕΠΙ ΤΗΣ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗΣ ΚΑΙ ΕΣΩΤΕΡΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΠΕΡΙ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΑΦΟΜΟΙΩΣΕΩΣ ΠΛΗΘΥΣΜΩΝ. Ἀθῆναι 1940.
Γούναρη Βασίλη κ.ἄ. (εἰσαγωγή - ἐπιμέλεια): ΤΑ ΓΕΓΟΝΟΤΑ ΤΟΥ 1903 ΣΤΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ. Ἔκδοση Μ.Μ.Α. Θεσσαλονίκη 1993.
Γούναρη Βασίλη κ.ἄ. (εἰσαγωγή - ἐπιμέλεια): ΟΙ ΑΠΑΡΧΕΣ ΤΟΥ ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟΥ ΑΓΩΝΑ (1903-1904). 100 ἔγγραφα ἀπό το Ἀρχεῖο τοῦ Ὑπουργείου Ἐξωτερικῶν τῆς Ἑλλάδος. Ἔκδοση Μ.Μ.Α. Θεσ/νίκη 1996.
Γούναρη Βασίλη κ.ἄ. (εἰσαγωγή - ἐπιμέλεια): Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΝΤΕΠΙΘΕΣΗ ΣΤΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ (1905-1906). 100 ἔγγραφα ἀπό τό Ἀρχεῖο τοῦ Ὑπουργείου Ἐξωτερικῶν τῆς Ἑλλάδος. Ἔκδοση Μ.Μ.Α. Θεσ/νίκη 1997.
Γούναρη Βασίλη κ.ἄ. (εἰσαγωγή - ἐπιμέλεια): Η ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΦΑΣΗ ΤΗΣ ΕΝΟΠΛΗΣ ΑΝΑΜΕΤΡΗΣΗΣ ΣΤΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ (1907-1908). 100 ἔγγραφα ἀπό τό Ἀρχεῖο τοῦ Ὑπουργείου Ἐξωτερικῶν τῆς Ἑλλάδος. Ἔκδοση Μ.Μ.Α. Θεσ/νίκη 1998.
Γρηγοριάδου - Σουρέλη Γαλάτειας: ΚΩΤΑΣ. ΜΑΤΟΒΑΜΜΕΝΕΣ ΛΙΜΝΕΣ. Ἀθήνα 1969.
Γύπαρη Παύλου: ΟΙ ΠΡΩΤΟΠΟΡΟΙ ΤΟΥ ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟΥ ΑΓΩΝΟΣ. Ἀθήνα 1962.
Δέλτα Πηνελόπης: ΑΝΑΜΝΗΣΕΙΣ 1921. Ἐκδόσεις ΕΡΜΗΣ 1997.
Δικώνυμου Γεωργίου (Μακρῆ): ΑΠΟΜΝΗΜΟΝΕΥΜΑΤΑ. Ἔκδοση ΙΜΧΑ. 1959.
Δραγούμη Ἴωνος: ΜΑΡΤΥΡΩΝ ΚΑΙ ΗΡΩΩΝ ΑΙΜΑ. Ἀθῆναι 1907.
Δραγούμη Ἴωνος: Ο ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ ΜΟΥ ΚΑΙ ΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ 1903-1909.
Δραγούμη Ἴωνος: Ἀπάντηση τοῦ Ἴωνος Στ. Δραγούμη σέ γράμμα φίλου του ἀπό τό Παρίσι, γραμμένη Γαλλικά τόν Ὀκτώβριο τοῦ 1903 ἀπό τίς Σέρρες καί μεταφρασμένη ἀπό τόν Φίλιππο Δραγούμη μέ τόν τίτλο: Ἡ Μονή τοῦ Προδρόμου καί τό χωριό Λάκκος τῶν Σερρῶν.
Δραγούμη Ἴωνος: Φύλλα Ἡμερολογίου. Τόμος Α' 1895-1902. ΕΡΜΗΣ 1988.

Δραγούμη Ίωνος: Φύλλα Ημερολογίου. Τόμος Δ' 1908-1912. ΕΡΜΗΣ 1985.
Δραγούμη Ίωνος: Φύλλα Ημερολογίου. Τόμος Ε' 1913-1917. ΕΡΜΗΣ 1986.
Δραγούμη Ίωνος: Φύλλα Ημερολογίου. Τόμος ΣΤ' 1918-1920. ΕΡΜΗΣ 1987.
Δραγούμη Στεφάνου: ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΗ ΚΡΙΣΙΣ.
Θεοφυλακτίδη Άντωνίου: ΛΕΞΙΚΟΝ ΤΟΥΡΚΟ-ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ. Κωνσταντινούπολη 1960.
Ίβάνοτσκι Όρντε (ИВАНОСКИ ОРЦЕ): НИКОЛА КАРЕВ. Έκδοση Σκόπια (ά.χ.).
Καζάζη Νεοκλέους: Η ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ ΚΑΙ ΤΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΔΙΚΑΙΑ. Διαλέξεις.
Καζάζη Νεοκλέους: ΤΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ. 2η έκδοση Κυρομάνος, 1992.
Καλοστύπη Ίωάννου: ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ. Έκδοση ΙΣΤΟΡΙΤΗΣ. Άθήνα 1993.
Καραδαγγέλη Γερμανού: ΑΠΟΜΝΗΜΟΝΕΥΜΑΤΑ. Έκδοση Μπαρμπουνάκη 1993.
Καραβάνη Γιώργου: ΨΑΧΝΟΝΤΑΣ ΤΙΣ ΡΙΖΕΣ (ΤΟ ΧΩΡΙΟ ΡΑΚΙΤΑ). Άθήνα 1993.
Καραβίτη Ίωάννου: Ο ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟΣ ΑΓΩΝ. Άθήνα 1994.
Καρατζά Βάσκο: СО ,Г МБЕНИ ВО СРЦЕТО. (ΜΕ ΤΟ ΝΤΥΜΠΕΝ ΣΤΗΝ ΚΑΡΔΙΑ). σελ. 64. Έκδοση СКОПЈЕ 1993
Καρτατζή Γιώργου: ΟΙ ΣΕΡΡΕΣ ΑΛΛΟΤΕ ΚΑΙ ΤΩΡΑ. Έκδοση ΟΡΦΕΩΣ. Σέρρες 1985.
Κιτσίκη Δημητρίου: ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΟΘΩΜΑΝΙΚΗΣ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΑΣ 1280-1924. Έκδοση Έστίας 1988.
Κλιάσεφ Πάντο: ΑΝΑΜΝΗΣΕΙΣ (Ύπαγορευμένες στόν Μίλετιτς). Σόφια 1925. (Μετάφραση στό Άρχεῖο ΓΕΣ/ΔΙΣ).
Κοεμτζόπουλου Νικ.: Ο ΚΩΤΑΣ. Άθήνα 1968.
Κολισέφσκυ Λάζαρ: ΠΤΥΧΕΣ ΤΟΥ ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟΥ ΖΗΤΗΜΑΤΟΣ. Έκδόσεις «ΝΑΣΑ ΚΝΙΓΚΑ». Σκόπια 1986.
Κολοκοτρώνη Βασιλείου: ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙ ΕΞΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ ΤΩΝ ΞΕΝΩΝ ΤΟΠΩΝΥΜΙΩΝ ΤΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ. Έκδ. Έθνικοῦ Τυπογραφείου 1925.
Κοντούλη Άλέξ.: ΒΙΟΓΡΑΦΙΑ ΚΑΠΕΤΑΝ ΚΩΤΑ. Φλώρινα 1931.
Κορδάτου Γιάνη: Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ. 13ος τόμος. Έκδοση 20ός Αἰών. Άθήνα 1958.
Κορμαλῆ Άθανασίου: Η ΕΚΤΕΛΕΣΗ ΤΟΥ ΙΩΝΟΣ ΔΡΑΓΟΥΜΗ ΣΤΟΝ ΤΥΠΟ ΤΗΣ ΕΠΟΧΗΣ. Έκδόσεις ΠΕΛΑΣΓΟΣ. Άθῆναι 1994.
Κούφη Παύλου: ΛΑΩΝΑ ΦΛΩΡΙΝΑΣ. Άθήνα 1990.
Κούφη Παύλου: ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΑ ΦΛΩΡΙΝΑΣ - ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ. Άθήνα 1996.
Κυριακίδου Στίλπωνος: ΤΑ ΒΟΡΕΙΑ ΕΘΝΟΛΟΓΙΚΑ ΟΡΙΑ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ. Θεσσαλονίκη 1946.
Κωνσταντακοπούλου Άγγελικῆς: Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΣΤΑ ΒΑΛΚΑΝΙΑ (1750-1850). Έκδοση Πανεπιστημίου Ἰωαννίνων 1988.
Κωστόπουλου Τ., Έμπειρίκου Α., Αἰθοξόου Δ.: ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΕΘΝΙΚΙΣΜΟΣ -

ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟ ΖΗΤΗΜΑ. Ἀθήνα 1992.
Κωφοῦ Ε.: Η ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΙΣ ΤΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ ΚΑΤΑ ΤΟ 1878. ΙΜΧΑ. Θεσσαλονίκη 1969.
Κωφοῦ Ε.: Η ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ ΣΤΗ ΓΙΟΥΓΚΟΣΛΑΒΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΟΓΡΑΦΙΑ. ΙΜΧΑ. Θεσσαλονίκη 1974.
Kofos E.: NATIONALISM AND COMMUNISM IN MACEDONIA. ΙΜΧΑ. 1964.
Λαούρδα Β.: ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΓΕΝΙΚΟΝ ΠΡΟΞΕΝΕΙΟΝ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ. ΙΜΧΑ. Θεσσαλονίκη 1961.
Λάσκαρη Ν.: ΤΟ ΑΝΑΤΟΛΙΚΟΝ ΖΗΤΗΜΑ 1800-1923. Ἐπανέκδοση Πουρναρᾶ. Θεσσαλονίκη 1978.
Λιθοξόου Δημήτρη: ΜΕΙΟΝΟΤΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΕΘΝΙΚΗ ΣΥΝΕΙΔΗΣΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ. Ἔκδοση Λεβιάθαν 1992.
Λιούφη Παναγ.: ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΚΟΖΑΝΗΣ. Ἀθήνα 1924.
Μαζαράκη Ἀλεξάνδρου (Ἀλμάζ): ΑΙ ΙΣΤΟΡΙΚΑΙ ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΑΙ ΤΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ. ΑΘΗΝΗΣΙ 1912. Ἐπανέκδοση ΠΕΛΕΚΑΝΟΣ.
Μαζαράκη - Αἰνιάν Ἰωάννου: Ο ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟΣ ΑΓΩΝ. Ἔκδοση ΔΩΔΩΝΗ 1981.
Μέγα Γιάννη: ΟΙ «ΒΑΡΚΑΡΗΔΕΣ» ΤΗΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ. Η ΑΝΑΡΧΙΚΗ ΒΟΥΛΓΑΡΙΚΗ ΟΜΑΔΑ ΚΑΙ ΟΙ ΒΟΜΒΙΣΤΙΚΕΣ ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ ΤΟΥ 1903. Ἔκδοση Τροχαλία, Ἀθήνα 1994.
Μελᾶ Ναταλίας: ΠΑΥΛΟΣ ΜΕΛΑΣ, Ἀθήνα 1964.
Μίντση Γεωργίου: ΕΘΝΟΛΟΓΙΚΗ ΣΥΝΘΕΣΗ ΤΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ. Ἐκδόσεις ΗΡΟΔΟΤΟΣ 1998.
Μόδη Γεωργίου: ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟΣ ΑΓΩΝ ΚΑΙ ΜΑΚΕΔΟΝΕΣ ΑΡΧΗΓΟΙ. Ἔκδοση Ε.Μ.Σ. Θεσσαλονίκη 1950.
Μόδη Γεωργίου: Ο ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟΣ ΑΓΩΝ ΚΑΙ Η ΝΕΩΤΕΡΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ. Ἔκδοση Ε.Μ.Σ. Θεσσαλονίκη 1967.
Μόδη Γεωργίου: ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΕΣ ΙΣΤΟΡΙΕΣ. Τόμοι 1-12.
Μοσκώφ Κωστῆ: Η ΕΘΝΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΣΥΝΕΙΔΗΣΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ 1830-1909.
Μπάλλα Νικολάου: ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΚΡΟΥΣΟΒΟΥ. Θεσσαλονίκη 1962.
Μπάρκερ: Η ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ ΣΤΙΣ ΔΙΑΒΑΛΚΑΝΙΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ (ἄ.χ.)
Μπούτσκοβα - Μαρτίνοβα Φανή (ВУЦКОВА - МАРТИНОВА ФАНИ): ΜΗΤΡΕ ΠΑΝΤΖΑΡΩΦ (МИТРЕ ПАНЦАРОВ) [γνωστός μας ὡς Μῆτρος Βλάχος], καστοριανός βοεβόδας (КОСТУРСКИ ВОЈВОДА). Ἔκδοση СКОПЈЕ 1994
Μπράμου Κώστα: ΣΛΑΒΟΚΟΜΜΟΥΝΙΣΤΙΚΑΙ ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ ΕΝ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ. Θεσσαλονίκη 1953.

Νακρατζᾶ Γεωργίου: Η ΣΤΕΝΗ ΕΘΝΟΛΟΓΙΚΗ ΣΥΓΓΕΝΕΙΑ ΤΩΝ ΣΗΜΕΡΙΝΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ, ΒΟΥΛΓΑΡΩΝ ΚΑΙ ΤΟΥΡΚΩΝ (ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ - ΘΡΑΚΗ). Θεσσαλονίκη 1988.

Νάλτσα Χριστοφόρου: Η ΣΥΝΘΗΚΗ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΣΤΕΦΑΝΟΥ ΚΑΙ Ο ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ. Θεσσαλονίκη 1953

Νάλτσα Χριστοφόρου: Ο ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟΣ ΑΓΩΝ ΕΙΣ ΤΗΝ ΔΥΤΙΚΗΝ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΝ. Θεσσαλονίκη 1958

Νανάκη Ἀνδρέα Ἀρχιμ.: ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΓΕΝΟΣ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ. Κατερίνη 1993.

Νταΐκεν Ντάγκλας: Ο ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΑΓΩΝΑΣ ΣΤΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ 1897-1913. Ἐκδόσεις Ἀδελφῶν Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 1996.

Ντάνφορθ (Danforth): Η ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΗ ΔΙΑΜΑΧΗ - Ο ΕΘΝΙΚΙΣΜΟΣ ΣΕ ΕΝΑΝ ΥΠΕΡΕΘΝΙΚΟ ΚΟΣΜΟ. Ἐκδόσεις ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑ 1999.

Οἰκονόμου Παντελῆ: ΤΟ ΛΕΧΟΒΟ ΣΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΤΟΥ ΠΟΡΕΙΑ. (Ἀνέκδοτο) Ἀρχεῖο ΓΕΣ/ΔΙΣ.

Ὀμπελένσκυ (Obelensky): THE BOGOMILS. Cambridge 1949.

Παγιαρές Μ.: Η ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΗ ΘΥΕΛΛΑ. Ἔκδοση Τροχαλία 1994.

Παπαδοπούλου Στεφάνου: ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ ΤΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΤΕΛΕΥΤΑΙΟ ΑΙΩΝΑ ΤΗΣ ΤΟΥΡΚΟΚΡΑΤΙΑΣ. Θεσσαλονίκη 1970.

Παπαδοπούλου Στεφάνου: ΟΙ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ 1854 ΚΑΙ 1878 ΣΤΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ. Ἔκδοση Ε.Μ.Σ. Θεσσαλονίκη 1970.

Παπᾶ-Κοκόλη: ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ. Ἔκδοση ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΑ 1968.

Πύρζα Λάκη: ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ. Ἐπιμέλεια Π. Παπασταμάτη. Ἔκδοση Ἀριστοτέλη, ἀρ. τεύχους 20. Φλώρινα 1960.

Ράπτη Σταμάτη: Ο ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟΣ ΑΓΩΝ. Ἀθήνα (ἄ.χ. 1911).

Σαράφωφ Μπόρις (Sarafof): THE DESPERATE OUTLOOK IN MACEDONIA. London 1904.

Σιλιάνωφ (СИЛЯНОВ): ΑΝΑΜΝΗΣΕΙΣ. (СПОМЕНИ). СОФИЯ 1933.

Τζανακάρη Βασίλη: ΣΕΡΡΕΣ. ΠΟΡΕΙΑ ΜΕΣΑ ΣΤΟ ΧΡΟΝΟ. Ἔκδοση «ΓΙΑΤΙ». 1984.

Τρίχα: ΤΟ ΒΙΛΑΕΤΙ ΒΙΤΩΛΙΩΝ ΤΟ 1881. Ἔκδοση ΕΛΙΑ 1995.

Τσάμη Παύλου: Ο ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟΣ ΑΓΩΝ. ΕΜΣ Θεσσαλονίκη 1975.

Τσιρκινίδη Χάρη: ΣΥΝΝΕΦΑ ΣΤΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ - ΤΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟ ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΑ ΓΑΛΛΙΚΑ ΑΡΧΕΙΑ. Ἔκδοση Σύγγραμμα, Θεσσαλονίκη 1994.

Τσόντου Γεωργίου: ΙΔΙΩΤΙΚΑ ΕΓΓΡΑΦΑ (Δημοσιευμένα καί ἀρχείων).

Χάμμοντ Ν.: Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ. Ἐκδόσεις ΜΑΛΙΑΡΗ, 1995.

Χάμμοντ Ν.: ΤΟ ΘΑΥΜΑ ΠΟΥ ΔΗΜΙΟΥΡΓΗΣΕ Η ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΩΝ

ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΩΝ

ΑΜΜΑ: 30, 64, 69
ΑΥΕ: 111
ΑΦ: 17, 139
ΒΚ: 102
Βαγγέλης Λιμπάρης: 123
ΒΠ: 70, 90, 113, 146, 165
ΓΒ: Ἐμπρόσθιο ἐξώφυλλο, ζ', 1, 2, 3, 4, 6, 8, 9, 14, 15, 18, 22, 26, 29, 31, 32, 34, 39, 41, 43, 48, 49, 52, 55, 56, 57, 58, 59, 62, 66, 67, 68, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 85, 86, 87, 88, 89, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 100, 101, 104, 106, 109, 114, 116, 117, 118, 119, 121, 123, 127, 129, 132, 133, 134, 136, 138, 142, 143, 144, 147, 148, 149, 150, 151, 152, 153, 154, 155, 156, 157, 162, 163, 164
ΓΕΣ/ΔΙΣ: 53
ΓΚα: 103
ΓΝ: 42, 65, 108, 161
Ζ: 36
ΙΕΕΕ: 19, 20, 23, 44, 47, 51, 130, 131, 137
ΙΜ: 84, 125
ΙΜΧΑ: 10, 11, 35, 46
ΚΒ: η'
ΚΝ (Κοεμτζόπουλος Νίκος): 140
LPT: 27, 99, 145, πίσω ἐξώφυλλο
ΜΗΗ: α', β', γ'
ΜΦΔ: 50, 120, 128
ΜΠ: 107
ΜΠΠ: δ', 5, 16, 33, 38, 122, 159
ΝΑ: στ'
ΟΙ: 54
ΠΒ: 40, 110
ΤΒ: 91
ΦΜ: 13, 37

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΟΝΟΜΑΤΩΝ

Δ

Ζ

Η

Θ

Ι

Κ

Ρ

T

Υ

Φ

Χ

Ψ

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΤΟΠΩΝΥΜΙΩΝ

Γ

Δ

N

Ξ

Ο

Π

Χ

Ψ

Δέν ἀποδελτιώθηκαν: Ἀθῆναι, Βιτώλια, Βουλγαρία, Ἑλλάς, Θεσσαλονίκη, Κωνσταντινούπολις, Μακεδονία, Μοναστήρι.

RÉSUMÉ

ION DRAGOUMIS A MONASTIR

«Je te dépêche ci-joint le livre des informations que je tiens à jour depuis le 6 Février de l' année en cours et qui pourrait servir à se faire une opinion claire» écrit Ion à son père le 21 août 1903.

Il arrive à Monastir (actuellement Bitola en République de Macédoine) où il exerce les fonctions de secrétaire du consulat grec.

Dès le début de l' année, il estime que c' est là que l' Hellénisme est le plus en danger et c' est donc là qu' il se rend afin d' œuvrer pour la nation.

Presqu' immédiatement, Ion se rend compte de la gravité de la situation du fait que jour après jour, les bandes armées se font plus nombreuses et plus audacieuses, bravant l' armée turque à la moindre occasion.

Ainsi, le 20 juillet, jour de la Saint-Elie (Ilinden), la révolution éclate. Tous gagnent le maquis, les Turcs, pris au dépourvu, s' enferment dans les villes et l' armée se barricade dans les casernes en attendant des renforts.

Les révolutionnaires sont repoussés par la contre-attaque turque et on ne tarde pas à constater l' échec. Cependant, à partir de Février 1904, les opérations révolutionnaires reprennent avec plus de vigueur. Le gouvernement grec décide alors d' enquêter sur place.

Georges Tsorbatzoglou, diplomate et second interprète de l' ambassade grecque de Constantinople, entreprend une tournée d' inspection en Macédoine orientale et centrale tandis que quatre officiers de l' armée grecque parcourent la Macédoine occidentale.

Du consulat, Ion guide les activités des officiers jusqu' à la fin de l' enquête où, muté, il quitte Monastir.

L' idée de publier le Journal des Informations d' Ion en parallèle avec sa correspondance m' est venue du désir de décrire cette période pleine d' événements importants et de montrer la clairvoyance et le sérieux dont il a fait preuve durant ces événements.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ἡ κριτική γιά τόν «Μακεδονικό Ἀγῶνα» τοῦ Ἰωάννου Καραβίτη

Ὁ Ἰωάννης Καραβίτης (...) στά Ἀπομνημονεύματά του φροντίζει νά ζωντανεύει μέ λόγο γλαφυρό σκηνές μάχης καί κυρίως στιγμές ἀπό τήν ζωή τῶν συντρόφων του. (...) Ἐπιπλέον κρατοῦσε μιά μετρημένη στάση ἀπέναντι σέ ὅλους τούς ἀνθρώπους τῆς ὑπαίθρου, γεγονός πού κάνει τήν μαρτυρία του πειστική.

Νίκος Ντόκας, ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ, 30 Ὀκτωβρίου 1994

Ὁ Καραβίτης εἶναι συναρπαστικός, ἀπολαυστικός, ἄν ἀρχίση κανείς νά διαβάζη τά Ἀπομνημονεύματά του, εἶναι σχεδόν ἀδύνατο νά σταματήση: ἐκπληκτική ἡ ὀξυδέρκεια, ἡ παρατήρηση, ὁ λόγος, ἡ ἀφηγηματικότητα καί ἡ αἴσθηση τοῦ μέτρου, ἐνῶ βασικό χαρακτηριστικό του εἶναι τό καυστικότατο ἀλλά εὐγενικό χιούμορ καί ὁ ταυτόχρονος, ἀπροσδόκητος αὐτοσαρκασμός του.

Γιῶργος Σκαμπαρδώνης, ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ, 9 Δεκεμβρίου 1994

Τό ἔργο αὐτό, ὄχι ἁπλῶς κατάλληλο, ἀλλά ἀπαραίτητο σέ ὅλα τά Ἑλληνικά σπίτια, τά σχολεία, τίς βιβλιοθῆκες τῶν πόλεων καί τῶν χωριῶν, τίς στρατιωτικές μονάδες κ.τ.λ. (...) Μιά ἔκδοση πού κάλυψε ἕνα χρέος τῆς Ἑλληνικῆς Πολιτείας, τῆς κοινωνίας καί τῶν πνευματικῶν μας ἱδρυμάτων πρός ὅλους αὐτούς πού ἀγωνίστηκαν γιά τήν Μακεδονία μας.

Ἀριστείδης Προκοπίου, ΕΘΝΙΚΕΣ ΕΠΙΛΟΓΕΣ, ἀρ. τεύχους 10, Δεκέμβριος 1994

Κάθε φορά πού πρόκειται νά γράψω γιά τόν περίφημο Σφακιανό πολέμαρχο Καπετάν Γιάννη Καραβίτη, αἰσθάνομαι δέος, γιατί ἡ ζωή του ὑπῆρξε μιά συνεχής πάλη, ἕνας ἀδιάκοπος ἐθελοντικός ἀγώνας γιά τήν ἐλευθερία τῆς πατρίδος (...) Ἡ ἔκδοση εἶναι μιά δουλειά ἀνάλογη τοῦ θαυμασίου περιεχομένου τῶν Ἀπομνημευμάτων. Ἡ ψυχή τοῦ Καπετάν Καραβίτη ἀσφαλῶς θά εἶναι ἱκανοποιημένη.

Πάρις Κελαϊδής, ΤΑ ΣΦΑΚΙΑ, ἀρ. φύλλου 78, Γενάρης 1995

Ἄν οἱ ἁρμόδιοι κάθε ἐποχῆς ἔβλεπαν ἔτσι τήν Μακεδονία καί τούς πολύπαθους ἀνθρώπους της, πολλές περιπέτειες τοῦ Ἑλληνισμοῦ θά εἶχαν ἀποφευχθῆ.

Νίκος Μέρτζος, ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΒΟΡΡΑΣ, 5 Φεβρουαρίου 1995

Ὁ Καραβίτης μέ τήν πένα πετυχαίνει κάτι πού κανείς ἄλλος δέν τό κατόρθωσε τόσο καλά μέχρι σήμερα, οὔτε Μακεδονομάχος οὔτε... Μακεδονογράφος: πείθει. Διαβάστε τον.

Σάκης Τότλης, ΕΔΕΣΣΑΪΚΗ, 18 Μαρτίου 1995

Ἕνα βιβλίο πού ἀξίζει νά διαβαστῆ ἀπό ὅλους τούς προβληματισμένους.

Κ. Κοκκορόγιαννης, ΙΣΤΟΡΙΑ, ἀρ. 324, Ἰούνιος 1995

39°41° ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΟΝ

Σιδηροδρομγραμμὴ πλατεῖα, στενή.
Ὁδὸς II καὶ III τάξεως, ἁμαξιτὴ μὴ συντηρουμένη.
„ πεπατημένη διὰ δίτροχα.
„ ἡμιονικὴ, διὰ πεζοπόρους.
Ἐκκλησία, Ἐρημοκκλήσιον, Μοναστήριον Τέμενος, Τεκές.
Ἐργοστάσιον ἀτμοκίνητον, ὑδροκίνητον, ὑδρόμυλος

Στρατ. Φυλακεῖον, Πανδοχεῖον, Καλύβη, Ἐρείπιον.
Ταχυδρομεῖον, Τηλεγραφεῖον, Τηλ. Στῦλος.
Συστὰς δένδρων, δάση, ἀμπελῶνες.
Ἕλη, ὑγρὸν ἔδαφος, καλαμῶνες.
Πηγαί, Φρέατα, ἰαματικὴ πηγή, ἰαματικὰ λουτρά.
Ἀμμώδης ἔκτασις.

39°40° ΙΩΑΝΝΙΝΑ

Σμίκρυνσις 1:200 000 ἢ 1 ἑκ 2=Χιλ.

Κλῖμαξ

5 4 3 2 1 0 5 10 15 Χιλ.

5000 4 3 2 1 0 5000 10 000 15 000 20 000 Βημ.

Ἰσοϋψεῖς καμπύλαι
500 μ.
100 μ.
50 μ.

Ὑψομετρικὰ σημεῖα
560 Τριγωνομετρικά.
850 Ἀστρονομικῶς προσδιωρισμένα.
156 Ἁπλῆς ὑψομετρήσεως.

(χ) (τ) (μ) Χωρίον Χριστιανικόν, Τουρκικόν, μικτόν.

Καταρράκτης.
Πόρος διὰ πεζούς.
Πορθμεῖον δι' ἀνθρώπους.
„ δι' ἁμάξας.
Γέφυρα ξυλίνη.
„ λιθόκτιστος ἢ σιδηρᾶ.

5 μ. 10 μ. Ἰσοβαθεῖς καμπύλαι
Σύρτις μεθ' ὑφάλου.
„ ἄνευ „
Ὅριον κράτους.
„ Βιλαετίου, Σαντζακίου Καζᾶ.
Βιλαέτιον, Σαντζάκιον, Καζᾶς, ἕδρα Ἕλληνος Μητροπολίτου, Ἐπισκόπου.

ΕΚΔΟΤΗΣ Γ. ΚΟΝΤΟΓΟΝΗΣ - ΑΘΗΝΑΙ

ΛΙΘΟΓΡΑΦΕΙΟΝ Γ. ΚΟΝΤΟΓΟΝΗ - ΑΘΗΝΑΙ ΟΔΟΣ ΡΟΜΒΗΣ 20

ΧΑΡΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

39°40' ΙΩΑΝΝΙΝΑ

39° 41' ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΟΝ

ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΣΤΡΑΤΟΥ

ΛΙΘΟΓΡΑ. ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΙΚΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ ΣΤΡΑΤΟΥ

Σμίκρυνσις 1:200 000 ἤ 1 έκ=2 Χιλ.

Κλῖμαξ

5 4 3 2 1 0 5 10 15 Χιλ.

5000 4 3 2 1 0 5000 10000 15000 20000 Βημ.

Ἐθεωρήθη

Ἡ Διοίκησις

Δ. Πετρίτης

Ὑποστράτηγος

ʼΕκδόσεις Πετσίβα

Στήν σειρά:
Μεγαλέξανδρος καί Μαντάμ Σουσοῦ

ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝ

ΚΑΡΑΒΙΤΗ ΙΩΑΝΝΟΥ
Ο ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟΣ ΑΓΩΝ
2 τόμοι, 1.112 σελίδες, 165 φωτογραφίες, οἱ 30 ἔγχρωμες, 2 χάρτες Δυτικῆς Μακεδονίας ἐκδόσεως 1910 καί 1925.

ΔΡΑΓΟΥΜΗ ΙΩΝΑ
ΤΑ ΤΕΤΡΑΔΙΑ ΤΟΥ ΙΛΙΝΤΕΝ

ΕΤΟΙΜΑΖΟΝΤΑΙ

ΚΑΡΑΒΙΤΗ ΙΩΑΝΝΟΥ
ΒΑΛΚΑΝΟΤΟΥΡΚΙΚΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ
1912

ΚΑΡΑΒΙΤΗ ΙΩΑΝΝΟΥ
ΒΟΡΕΙΟΗΠΕΙΡΩΤΙΚΟΣ ΑΓΩΝ 1914

ΚΑΡΑΒΙΤΗ ΙΩΑΝΝΟΥ
Α' ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ
1914-1917

ʼΕμπρόσθιο ἐξώφυλλο
Ὁ Ἴων Δραγούμης 25 ἐτῶν.
[Ἀρχεῖο Ἴωνος Δραγούμη]

Πίσω ἐξώφυλλο
[Ἀπόδοση ἀπό τά Γαλλικά]
Ἡ μαζική ἀφύπνιση τῶν Μακεδόνων χωρικῶν.
Οἱ Ἀπόστολοι τῆς Ἐπαναστάσεως μυοῦν
στήν ἀντίσταση νεοσυλλέκτους.
(LPT) Lectures pour tous. Octobre 1903. Σελ. 1035

La Levée en masse des Paysans Macédoniens, – Apôtres de l'Insurrection prêchant la Résistance aux Nouvelles Recrues.

Μακέτα ἐξωφύλλου
Εὔη Κώτσου